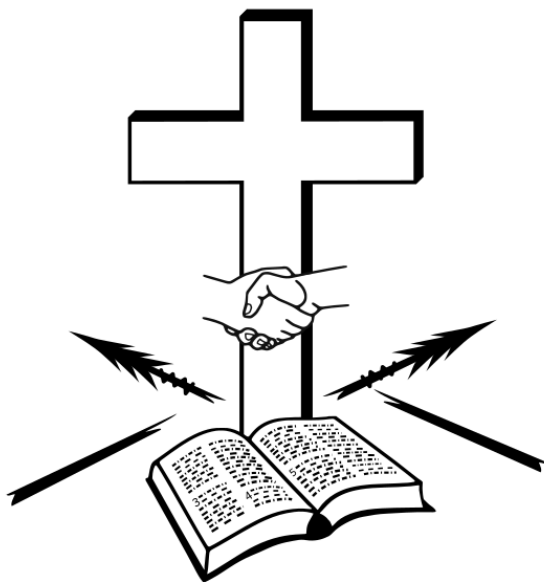

**Mbumbukiam-qa Manqat
Mbomambaqape**

**Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni dialect of the
Kuni-Boazi language of Papua New Guinea
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples Kuni-Boazi long
Niugini**

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-08-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 18 Oct 2022
f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f

Contents

Metiu	1
Mak	76
Luk	121
Zion	199
Keliso-gi u-anim	253
Lom	323
1 Kolin	357
2 Kolin	388
Galesia	408
Efesus	419
Filipai	430
Kolosi	437
1 Tesalonika	445
2 Tesalonika	452
1 Timoti	456
2 Timoti	465
Taitus	472
Filemon	476
Iblu	478
Zems	504
1 Pita	512
2 Pita	521
1 Zion	527
2 Zion	535
3 Zion	537
Zud	539
Manqat Qandoveveam	542

Manqat Mbomambaqape Metiu gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Metiu ndøpeawám. Yesu-gi paev ezoqam tuely, nøme ndégo tegoám. Iz nøme qambogoam, Livaí. Yesu gembo-akha, tembopavat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Lom gaman mbosasaetám.

Nakhoa mbain, uni tizi:nøten, Metiu nqanek manqat gekha manqei-tē gēpeawam. Eisa, ndego Izlael manqei-tē o Antiok taon-tē, Silia manqei-te ndøgo, gepøtē-peawam-a?

Metiu nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zu ezoqam nonqo ndøpeawám. Ndigu bêtezøtéz neka bè-unimanqatiním, av nqægo, Yesu ndégo, Mbumbukiam nupøkhan mba geveatav. Ndego Mesayá. Ndégo, Zu ezoqam oskia gimboe-kewagam. Yaq nakémbá, Metiu manqat andé kandambá, taqa yaq-te nqánek gene-peawám, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ibugukhokhof Mesaya-qa yaq-te gipeaumam, yaq ndakin Yesu mokho-te vø-unimanqatin.

Yesu Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka matev kandakanda nøme-qa yaq-te, manqat kopoáv gemanqatam. Yaq Metiu gēpeawám.

Yesu-gi atanakha-zapazapa-za

(Luk 3:23-38)

¹ Yesu Keliso-gi atanakha-zapazapa-za gindu-manazømem, tiqa iziz nqánek. Ngenek Yesu, Deivid-gé zeó neka Eibleem-gé zeó.

² Eibleem gendomanaz, Aezek vøqan.

Aezek gendomanaz, Zekop vøqan.

Zekop gendomanaz, Zuda, tegi zaim neka emekheis namba, vøqaz.

³ Zuda gendomanaz, Pelez neka Zela vøqaz. Tigu evo, Tamá.

Pelez gendomanaz, Ezlon vøqan.

Ezlon gendomanaz, Lam vøqan.

⁴ Lam gendomanaz, Aminadab vøqan.

Aminadab gendomanaz, Nason vøqan.

Nason gendomanaz, Salmon vøqan.

⁵ Salmon gendomanaz, Boaz vøqan. Tegu evo, Leiáb.

Boaz gendomanaz, Obed vøqan. Tegu evo, Lút.

Obed gendomanaz, Zesi vøqan.

⁶ Zesi gendomanaz, Deivid vøqan. Ngenek Deivid, Izlael ezoqam kawa zøgoám.

Deivid gendomanaz, Solomon vøqan. Tegu evo, ibugukhokhof Ulia-gú zas ndøgoám.

⁷ Solomon gendomanaz, Leoboam vøqan.

Leoboam gendomanaz, Abaeza vøqan.

Abaeza gendomanaz, Asa vøqan.

⁸ Asa gendomanaz, Zeosafat vøqan.

Zeosafat gendomanaz, Zeolam vøqan.

Zeolam gendomanaz, Uzia vøqan.

⁹ Uzia gendomanaz, Zotam vøqan.

Zotam gendomanaz, Eiaz vøqan.

Eiaz gendomanaz, Ezekaya vøqan.

¹⁰ Ezekaya gendomanaz, Manase vøqan.

Manase gendomanaz, Amon vøqan.

Amon gendomanaz, Zosaya vøqan.

¹¹ Zosaya gendomanaz, Zeoyakin,* emekheis namba, vøqaz.

Ta khøuwa-te ndøgo, Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam, Bebilon manqei-té ginø-upøzø. Pingim-ák.

¹² Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, taqa zita-te, ezoqa nøme gifakhaz, nginik:

Zeoyakin gendomanaz, Sealtiel vøqan.

Sealtiel gendomanaz, Zelubabel vøqan.

¹³ Zelubabel gendomanaz, Abiud vøqan.

Abiud gendomanaz, Eliakim vøqan.

Eliakim gendomanaz, Azo vøqan.

¹⁴ Azo gendomanaz, Zadok vøqan.

Zadok gendomanaz, Akim vøqan.

Akim gendomanaz, Eliud vøqan.

¹⁵ Eliud gendomanaz, Eleaza vøqan.

Eleaza gendomanaz, Matan vøqan.

Matan gendomanaz, Zekop vøqan.

¹⁶ Zekop gendomanaz, Zosef vøqan. Ngenek Zosef, Meli-gé zivís.

Neka Meli ngunuk, Yesu-gú evó. Yesu, ngének, Keliso nqazimbo-akhayam.

¹⁷ Eibleem gendo-manazam, atema Deivid vømøfakhan, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Yaq Deivid gendo-manazam, atema Bebilon manqei-ak, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14. Neka ta khøuwa-te ndøgo, Izlael ezoqam Bebilon manqei-te gi-upøzo, nakhag-te gizøgeagim, atema Keliso vømøfakhan, até ndøgó-a, atanakha-zapazapa-za ate gi:goam 14.

Yesu ge:qan, taqa emanqat

(Luk 2:1-7)

¹⁸ Yesu Keliso āv geneqán nqægo: Tegu evo, Meli, søvøta mba mbogoám, Zosef-te. Geté ndigu uni nøkepøteáv neka venanqei nonqo tøkuateáv. Geté Meli emu é-møndæ-itán. Nqanek matev qambo-fakhan, Nqova Mbomambaqape mbøisasáe. ¹⁹ Meli-ge zivís, Zosef, teqa matev mbomambaqapé, yaq ndego poeveáv, ndugu ezoqam-qa bøi-te to:ivav, mivi vømbó-etoām. Yaq ndego khonoam-te ivøve-qa ndøgoám. ²⁰ Zosef ate av-té gembøe-matavupat, yaq Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán. Venanqei-tam-té genømbø-fakhán, gembo-ein, “Zósef, Deivid-ge zeo, qo ndøfòfògeáp, Meli toqo-oki, qogu sævam tugoat. Zapa ndøgo, ndugu emu

1:11 1:11 2 King 22-24; 2 Chr 36:10; Jer 27:20

1:12 1:12 Ezra 3:2 **1:18** 1:18 Luk 1:27, 35

* **1:11** 1:11 Iz nøme qambogoam, Zekoniá

nduiyæt, ndøgo Nqova Mbomambaqape ndømatanám. ²¹ Nanduv tui-ova, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq iz Yesu† qombó-akhá. Zapa ndøgo, ngenek ekeza ezoqam, gékhandí:z, ndigu manqa-zapazapa-us ndiyage.”

²² Nqanek matev ate nqægo, tønē-fakhanám ndøgo: Manqat ndøgo, Mbumbukiam ekeza manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, ta manqat ndøgo, tåbete-unimanqatín, qa-ein av nqægo, ²³ “Mbasønakam zivis namba venanqei nonqo, naqanøká gétøkuanemák. Geté ndugu emu é-ndæ-itán. Yaq ndugu nakhasam anganeam mbóqán. Neka teqa iz ‘Emanuel’ mbó-akhá.” Emanuel, taqa manqa mokho nqáneq, “Mbumbukiam ngêgó, ni namba.”

²⁴ Zosef gendosuzam, yaq ndego matev āv tenegó, av enzol ezoqam gembøe-ein, neka Meli vø-oki. ²⁵ Geté ndigu venanqei nonqo tøkuateáv, atema Meli vøe-ova, nakhasam anganeam vøndaf. Yaq nakhasam geqan, Zosef, iz Yesu mbo-akhá.

2

Nduku gevezoat ezoqam, Yesu-te okha gi-apat

¹ Yesu Betliem vemiyav-té geqán. Ta khøuwa-te ndøgo, Zudia plovins-te, kawa, Elod ndøgoám. Yaq Yesu geqan, nqáe! Zelusalem taon-te ndøgo, nduku gevezoat ezoqam ndøfakház. Sa khøuwa fakhanám ginduzáv. ² Yaq āv gini-bevupát nqægo, “Ngenek nakhasam, ndaki geqan, ndego Zu ezoqam kawa tezøgoat, kenáqape? Ni tegú ndukuam ni-ometám, khøuwa fakhanam ndøgo. Yaq vizam-qa nimøndæ-niáv.”

³ Elod ndego, Zudia ezoqam-ge kawa, nqanek manqat ge-ewag, ndego gò:khouwá. Até ezoqa ewaqapé-a, ndigu Zelusalem taon-te giyagam, vø:khouwønem. ⁴ Yaq Elod até gendego, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam vømøvab, sasa zøbevap, gezø-ein, “Ngenek Mesaya, Mbumbukiam ge-ein, av nqægo, manqei-qape-te tendo-khofotav, gekha vemiyav-tē gemóqán?”

⁵ Yaq gimbo-einim, “Betliem vemiyav-té gemóqán, Zudia plovins-te ndøgo. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, āv genepeawám nqægo,

⁶ ‘Qo Betliem vemiyav, Zuda manqei mokho-te ndoqotu:gu,

qo ambá av nqægo, iz mbaín, Zuda khagua bawan mokho-te. Av taoká.

Zapa ndøgo, qo mokho-te, megeat ezoqam kopo ndóqán.

Ndego nogi bawan ezoqam zøkewagát, Izlael ezoqam.’ ”

⁷ Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego nduku gevezoat ezoqam ndømøváb. Khonoam-té genømøváb, neka ndukuam-qa yaq-te vøzømbē-bevap, gekha khøuwa-tê, ande gi-ometam. ⁸ Yaq gi-ometem ndøgo, ndego Betliem vemiyav-té genø-khofotáz, vøzø-ein, “Nakhasam nandev, ùni mbøevawém. Yaq tozo-ometam, vøndozáv, no vøe-nøømøndem. Yaq até nó-a, tåbatenáv, bamømbō-vizam.”

⁹ Nginik nduku gevezoat ezoqam, kawa ezoqam-qa manqat gumuyogem, tñizáv. Yaq gi-apat ndøgo, nqáe! Ndukuam ndugu, khøuwa fakhanam gi-ometam, gèzømbo-megetát. Yaq ndøgo, tumø-itán, ma

1:21 1:21 Luk 1:31; 2:21 † **1:21** 1:21 Yesu, taqa manqa mokho nqáneq: Evezøza ezoqa ndøkhandí:z. **1:23** 1:23 Isa 7:14 **1:25** 1:25 Luk 2:21 **2:2** 2:2 Num 24:17 **2:6** 2:6 Mica 5:2; Zion 7:42

nakhasam ge:goam. ¹⁰ Ndukuam gi-ometam, yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem.

¹¹ Khoev-te gimófakhaz, nakhasam gi-ometam, evo namba, Meli, yaq até gindigonem, katuk ndømòkuí, sasa mbovizumem. Yaq moqos ndømboqogim, gol neka gigiap sisip mbomømboma, mboqotam nonqo, neka mel tae et, vømbø-etøomem. Ta gigiap-qa fia kandakandá.

¹² Yaq ekeza manqei-te giqavaz, nakhoa vini ndøgeveém. Zapa ndógo, Mbumbukiam venanqei-tam-te, āv genezømás nqægo, “Elod-te nqawa ndøqàváz.”

Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te gi:khokhoz

¹³ Nduku gevezoat ezoqam gi-ivøvem, yaq nqæ! Zosef, Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, vømbø-ein, “Mòqosuzám. Nakhasam neka evo, Izip manqei-té qoté-khokhóq. Zapa ndógo, Elod ngenek nakhasam gemøndæ-váo. Løvøwe-qa mbogó. Yaq Izip manqei-te ndógo, até vøndoyagé, atema nqawa vøtaqandó-akhā.” ¹⁴ Yaq Zosef até gendego, gè-itán, lová, nakhasam neka evo vø-upøzo, Izip manqei-te sasa ndøkhokhoz. ¹⁵ Yaq ndógo tiyagám, atema Elod vønanim. Nqanek matev tønefakhán ndógo, Evezøza-qa manqat gè-unimanqatín, ndógo ibugukhokhof tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, av nqægo, “Noge Yo, Izip manqei-té gegoám. Yaq nømbo-akhá, vøndōwav.”

Elod nakhei angana nqonqon gezitagat

¹⁶ Elod ge:-otev, av nqægo, nduku gevezoat ezoqam gimboe-khavozømēm, yaq qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, nakhei zitøge manqat ndøkhofotám. Betliem vemiaiv-te neka vemiaiv avøavun vøgoat, gekhā nakhei anganā ndigu, ndakinak qaniap, atema viav menas qazøndap, bèpakhaéz. Yaq tegi nakhag ezoqam ndigu nakheis vøzitag. Nduku gevezoat ezoqam Elod gi-ometem, gekhā khøuwa-te ndukuam ande guifakhan, yaq ndego sège-matøvé, nakhasam-qa viav, ndego løvøwe-qa gegoam, āv atægó.

¹⁷ Nqanek matev qafakhan, yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tege manqa vevezam ezoqam Zelemaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín, ge-ein av nqægo,

¹⁸ “Eiv ndøyogém, Lama manqei-te.

Einu neka osombo kandambaqapé ndiwani.

Ndigu sakheis, Laisol-gi zi, ekeza nakheis-qa ndø-eivumít, neka ezoqa kopømba mbaín, tiqa mokho-te tizø-khakheinam. Zapa ndógo, tigi nakheis gèpakhaéz. Mbaín.”

Zosef neka Meli, Yesu Izip manqei-te gindi:qavaz

¹⁹ Elod ge:nanim, yaq nqæ! Izip manqei-te ndógo, Zosef, Evezøza-ge enzol ezoqam mbofakhán, venanqei-tam-té, ²⁰ gemo-ein, “Mòqosuzám. Nakhasam neka evo, Izlael manqei-te nqawá qotéveséz. Zapa ndógo, ezoqam ndigu nandev nakhasam ambā tilaemin, ndigu møndø-pakhaéz.”

²¹ Yaq Zosef gesuzam, nakhasam neka evo vø-upøzo, Izlael manqei-te sasa ndøqavaz.

²² Geté Izlael manqei-te gimófakhaz ndógo, Zosef āv gene-ewág nqægo: Kawa, Elod-gé yo Akileus ndø-itán, Zudia plovins-te ndógo. Yaq ndego møe ndógó, vøewāv. Yaq venanqei-tam-te, Mbumbukiam manqat nøme

mbo-eín. Yaq ndego até gegegevát, Gelili plovins-te vòmǫfakhaz. ²³ Yaq Nazalet vemiaiv-té gimǫqóm.

Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam mokho-te, Yesu-qa yaq-te, é-mǫndæ-eín, av nqægo, “Ndego Nazalet-ak mbó-akhaemát.” Yaq ndakin nqanek manqat gè-unimanqatín.

3

Zion, ndego ibǫkha iz etoam ezoqam, Yesu-qa nakhoa gekhakheinumat (Mak 1:1-8; Luk 3:1-18; Zion 1:19-28)

¹ Ta khǫuwa-te ndǫgo, Zion ndǫfakhán, ndego ibǫkha iz etoam ezoqam. Yaq ndego ezoqa zǫmesim ndǫngáz. Leg-av manqei-té gene-zǫmesimám, Zudia plovins-te ndǫgo. ² Av gezǫmbe-manqatám nqægo, “Mǫzoqambúz. Zapa ndǫgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avǫnín.”

³ Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te, é-mǫndæ-eín, Zion-qa yaq-te. Av gene-eín nqægo, “Leg-av manqei-te ndǫgo, ezoqam-qa manqa wag ndǫ-akhayam. Av qane-akhayám nqægo,

‘Evezǫza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinǫmém.

Nakhoa ndafǫyamba-qape zombǫé-viæém, ndego te:geav.’”

⁴ Zion, ndabua ge-uzupam, kemol-qá su gini-geveaném, neka ndabua segim nonqo, sǫvakha gigiap-gí ngusúm gini-khakheinǫvemém. Neka lou gelogam, bamǫkhoneakh neká ndokhos, ti-mba ndigu telouzám. ⁵ Ezoqa kopoáv gindupindam te-te. Nǫme Zelusalem taon-té gindu-okhoám, neka até ndǫgó-a, Zudia manqei-te ate qægoam, neka ta manqei ate qægoam ndǫgo, Zoden kea avǫavun qagoat, vǫndǫ-okhoam. ⁶ Yaq manqa-zapazapa ndǫgo, gimatǫnumam, gǫvǫndæmám, neka Zoden kea-te ndǫgo, ibǫkha iz vǫ-upǫgimam.

⁷ Ezoqa ndigu, ibǫkha iz upǫgim-qa ginduzav, nǫme Felisi ezoqám neka nǫme Sadusi ezoqám. Andé kandambá ginduzav. Yaq Zion gezǫmet, av gezǫmbe-eín nqægo, “Zo waza soqǫsoqa. Ge zǫ, ndozo-matavap? Zo é-ndozǫ-khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqá tǫfakhan? ⁸ Matev eqeieqei vǫkhæ-matǫnǫmém. Yaq mokho tǫfakhan ndǫgo, tǫ-unimanqatín ndǫgo, zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te. ⁹ Neka zǫkeza mokho-mba ndǫmanqáté, av nqægo, ni Mbumbukiam gǫngiænoák, zapa ndǫgo, ni Eibleem-gí zǫ. No nqazǫ-manqate: Mbumbukiam kopǫmbaqapé, nginik nandi manqat mba zǫ-eín. Yaq segé-Eibleem-gí-zi-iz. ¹⁰ Ila khakheinǫváp. Tae ndǫbǫú. Zapa-té qanǫmú-lǫvuvǫmém. Gekha tæe ndǫgo, nanga eqeieqei vi:mav ndǫgo, gébouím, gǫinam-te vǫnqagimém.

¹¹ No zo ibǫkha iz, ibǫkhá qazǫmbe-etoumít, gekha ezoqám ndigu, manqa-zapazapa-te gigoam, ginduzambuz. Geté ndego ezoqam, noqa zita-te ngegeav, ndego no ùnime-lǫvumbám. No ezoqa khæpe nǫte-khapelavǫqase-én. Até nqanek sasae khapelavǫqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotǫke, no kopǫmba mbaín. Ndego zo ibǫkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gǫina wageáp gezǫmbé-etoumát. ¹² Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé:geáv. Wit evem nonqo ndǫ-ndapaváv. Yaq wit nanga ndǫ-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo

2:23 2:23 Isa 11:1; 53:2; Luk 2:39; Zion 1:45   **3:2** 3:2 Met 4:17; Mak 1:15   **3:3** 3:3 Isa 40:3
3:4 3:4 2 King 1:8   **3:7** 3:7 Met 12:34; 23:33   **3:9** 3:9 Zion 8:33, 39; Lom 4:12   **3:10** 3:10
Met 7:19; Luk 13:6-9   **3:11** 3:11 Zion 1:26-27, 33; Kel 1:5; 2:1-13

khoev-té genó-nqeisám. Geté tag ndøgo, gøinam-té genóløvutám. Ta gøinam ndøgo, miavmiav ndøwageáp. Khouvøemáv.”

*Yesu Zion-te ibøkha iz gendap
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)*

¹³ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Gelili manqei-té gegoám. Yaq até ndegó-a, Zion-te vømat, Zoden kea-te ndøgo. Ibøkha iz ndape-qa ndómát, te-te. ¹⁴ Geté Zion Yesu-qa matavap ambá ge-enendín, gembo-ein, “Ambá qo qonø-etoamín, ibøkha iz. Nø begó. Taoká ndøgo, qo no-te qoqotøndoqav, ibøkha iz tøtaqa-etoam.”

¹⁵ Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ság. Ibøkha iz sègenø-etoám. Matev egeieqei ate ndægo, sà bizimu-matanám, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.” Yaq Zion sègembopóe, ibøkha iz vømbø-etoam.

¹⁶ Yesu ibøkha-te gende-fakhan, yaq nqáe! Yan tønè-mboqoé. Yaq äv geneqeív nqægo: Yan-te ndo:go, Mbumbukiam-gé Nqova ndovís. Andé kuvøkuvuam me me:løvuvavún, te-te vø:qom. ¹⁷ Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé yó. No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát.”

4

*Saitan Yesu ge:khamasimat
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)*

¹ Yaq Nqova Mbomambaqape, Yesu leg-av manqei-té genø-itú. Yaq nqova soqaqape teabeme-khamás. ² Leg-av manqei-te ndøgo, Yesu khøuwa kopoáv, ate gi-goam, khøuwa fotí, lovølova neká pavpave, lou logemav matev ndøgoám. Yaq ifin mbovín. ³ Yaq nqova soqaqape, ndego ezoqa khamasim matev-te nde-abam, tendowáv ndøgo, vømbø-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qozø-eín. Yaq segé-lou-éz.”

⁴ Geté yaq Yesu manqat gembo-qavøiu, “Av taoká. Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-peawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbain lou mba ti:yagat. Geté Mbumbukiam-qa manqat ate ndægo, teqa tou-te ndøndo-fakhate, ndøgo tiniyagát.’”

⁵ Yaq nqova soqaqape, Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, ⁶ “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqáneq, atema manqei-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam, manqat ndøzø-eín, qo zapaya. Yaq ndigu sogó-ndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhotapak, nandi-te kha geqá-khanøyák.’”

⁷ Geté Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, äv qane-peawáp nqægo, ‘Qo Evezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndø-ävám.’”

⁸ Yaq vaev-te, ndego nqova soqaqape, Yesu olol ová genø-itú, taqa eqæv kandambá tantáv, neka manqei-manqei ate ndægo, manqei-qape-te nqago, neka gigiap mbomømboma ate ndægo, ta manqei-manqei-te ndøugu, vøe-omat, ⁹ sasa mbo-ein, “Noqa megemege-te nqanek, qakeza kha, manqei toqote-lavao, neka voqonø-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, nøtaqá-etoám.”

¹⁰ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Mòqoqáv qo, Saitan. Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo, ‘Evezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.’”

¹¹ Yaq nqova soqaqape, Yesu sège-iváv, vøwav. Yaq enzol ezoqam ndozáv, vømømbō-tøkeem.

*Yesu sasae ande ge:ngaz
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)*

¹² Yesu ge-ewag av nqægo, Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndimbula-tē ginø-utøvēm, yaq ndego Gelili plovins-tē genøveséz. ¹³ Geté ndego ambá av nqægo, ekeza vemia-v-tē gemøqōm, Nazalet, geté Kape-naum taon-té genøyág. Ta taon ndøgo, Gelili kewan avønín-té qagó. Zebulon neka Naftali, tiqá khagua bawan-qá manqei. ¹⁴ Yesu av ge:matanam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín, av qæ-ein nqægo,

¹⁵ “Ndigu ezoqam, Zebulon neka Naftali manqei-te ndiyage, ta nakhoa-te ndøgo, ndaola-te ndø-ovøev,

ndøgo Zoden kea yaq-keoqa,

ndøgo Gelili manqei ndimbo-akhayam, bawan vini-ak-qa manqei,

¹⁶ ndigu ezoqam, bøivun-te ndiyage, ndigu waev ndøqeivím. Waev kandambaqapé.

Tiqa manqei andé løvøte manqei. Bøivunín.

Geté ti mokho-te, waev ndøfakhán.”

¹⁷ Yesu, sasae, ta khøuwa-té ndøgo tenøngáz. Ezoqa áv gene-zømesímám nqægo, “Mòzoqambúz. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.”

*Yesu tegi paev ezoqam ande gezømbe-akha
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)*

¹⁸ Yesu Gelili kewan ndøgeg-te ge-ewat, yaq evenap menas tezømét ndøgo. Nøme Saemón. Iz nøme gimbo-akhaemam, Pitá. Neka nøme, Endlú. Voe ndø-ogiát. Zapa ndøgo, nginik ezoqa menas, voe nqagim ezoqám. Ndøgo tiqá sasáe. ¹⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “Vøndozáv. No zonøndópævém. Yaq zo ezoqa takhaset matev nøté-zømesím.” ²⁰ Yaq até gindigonem, voe sège-ivøvém, sasa mbopaevem.

²¹ Yaq até ge-ewát, ndøgeg-te ndøgo, evenap menas nøme vøzømet, Zēms neka Zion. Ndigu Zebedi-gí nakheís. Khagua-té gunuguvám, eve namba. Voe ndøkhakheinumát. Yaq Yesu gèzø-akhá. ²² Yaq ndigu evenap menas, ndaføyambá, sègeqá. Eve sège-ivøvém, khagua-te, Yesu vømbo-pævem.

*Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinvemat
(Luk 6:17-19)*

²³ Yesu Gelili plovins ate ndægo sugumu-vatát, ezoqa tiqa guliguli khoev-te vøe-zømesimat. Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qá yaq-té zømbe-manqatát, neka ezoqa enqoni bugug vinivinimba vøkhakheinvemat. ²⁴ Teqa manqat, sège-panqavøém. Qámbá. Ambá ta-mba ndøgo, Gelili plovins-te mbā, geté até Silia

plovins-té-a, ate ndægo, sège-panqavøém. Yaq ezoqa ate gi:goam, enqoni qazøgoam, te-te ndégo tinø-upøgimám. Enqoni bugug vinivin-imbá. Nøme nqosøgeap kandakanda zøgoám neka nøme nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Nøme ndigu gèzø-qanøvøemám, neka nøme kha vøzø-wauwauwam. Yaq Yesu gèkhakheinøvemám. ²⁵ Ezoqa kandambá gim-bopavam. Nøme, Gelili plovins-ák, neka nøme vemiav-ten-manqei-ák neka nøme Zelusalem taon-ák, neka nøme Zudia plovins-ák. Neka nøme Zoden kea yaq-keoqá gindu-okhoám.

Yesu ezoqa manqei poyat-te ge:zømesimat

5

5:1–7:29

¹ Yesu ezoqa kopoav-qape gezømet, te-te gindupindam, yaq manqei poyat-té genøqavíg, vømøqom, neka tegi paev ezoqam vømbō-qonav.

Gekha ezoqám ndigu, khanakhanakh ndøzøgo
(Luk 6:20-23)

² Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein,

³ “Ezoqa ndigu, Mbumbukiam-qa megege-te, ande khakha-mba ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú.*

Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu.

⁴ Ezoqa mutøkhop ndiwaniap, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, Mbumbukiam tiqa mokho-te ndøkhakheinám.†

⁵ Ezoqa ekeza iz eqawatav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, manqei-qape tiqa ndígu tógoát.

⁶ Ezoqa matev eqeieqei-te, ande ifin me ndøzømbe-viti neka ande ibøkha naq me ndøzømbe-papat, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, Mbumbukiam ndøzø-etoám, ate vøzø-ewēz.

⁷ Ezoqa tanakh matev ndøzøgo, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, Mbumbukiam tanakh matev ndømbogoát ti-te.

⁸ Ezoqa tiqa mbøni mokho-te, eqeieqei ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam ndø-ometám.

⁹ Ezoqa sambi matev ndikhakheinam, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, Mbumbukiam ndigu ekeza nakhei mé:zæb.

¹⁰ Ezoqa ndigu matev eqeieqei zapaya, ngiæzoat matev-te ndiyage, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.

Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu.

¹¹ Unimanqatín. Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ezoqa no za-paya tingenøzotat neka yage tizøngi:tat neka khavozam manqat vinivin-imba timanqatat, zoqa yaq-te. ¹² Até Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám-a, ibugukhokhof giyageapam, äv tini-ngiæzotám. Yaq nakémbá, zo gèkhóum neka khanakhanakh mba bezø-asøtøvé. Zapa ndógo, yan-te nqo:go, zo yaq-fia kandambaqape ndøzømbó-keoge.”

4:25 4:25 Mak 3:7-8 5:3 5:3 Isa 57:15 * 5:3 5:3 Ndigu tini-manqaté, ndizøtezat av nqægo, ekeza mokho-mba, kopømba mbaïn eqeieqei tiyagat, geté Mbumbukiam-qá tøke bezøgó.

5:4 5:4 Isa 61:2-3; Veve 7:17 † 5:4 5:4 Ndigu tini-manqaté, ndigu ekeza manqa-zapa zapaya ndi-eivumit neka Mbumbukiam-te tiqambuz. Yaq Mbumbukiam gezøtøké. 5:5 5:5 Psa 37:11

5:6 5:6 Isa 55:1-2 5:10 5:10 1 Pita 3:14 5:11 5:11 1 Pita 4:14 5:12 5:12 2 Chr 36:16; Kel 7:52

Ngalam neka waev, taqa yaya etəe manqat

(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

¹³ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezø-ein, “Zo manqei-qape ezoqam-qa mokho-te, andé ngalám. Geté ngalam mokhov tømømbø-navøem, yaq nqawa áv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz? Nakhwa mbaín. Soqóqousám. Yaq ezoqa segé-tokhonøvemát.

¹⁴ Neka zo nqanek manqei-qape-te, andé wáev. Gømbo-mataváp. Taon manqei poyat-te to:goat, kopømba mbaín tøkhnawat. ¹⁵ Neka ezoqa lampa gimagemín, yaq ndigu ambá av nqægo, ndis mo:khafuzimín. Geté lampa asøzam nonqo-té ginø-wuøemín. Yaq ezoqa ewaqape, khoev mokho-te tu:goat, waev sugumú-ndapét. ¹⁶ Yaq zo até kopó. Zoqa matev andé waev me betekháev, ezoqam-qa megemege-te. Yaq ndigu zoqa matev eqeieqei tiqeiwat, ndigu Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát, ndego zoge Zøve, yan-te ngo:yage.”

Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te

¹⁷ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezø-ein, “Zo ndømatáváp av nqægo, no Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat nqagim-qa nøgeavün. Av taoká. No ambá av nqægo, tiqa manqat nqagim-qa nøgeavün. Geté no nqánék qategeavún: Tiqa manqat tåbete-unimanqatín. ¹⁸ No unimanqatín nqazø-manqate. Yan neka manqei-qape bugukhokhof mó:navøém. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase o iz-zapa-qase naqanøká gemø-navøemák. Ndøgo até gégoát, atema matev ate ndægo vømú-fakhanām, av bugukhokhof ge:-ein. ¹⁹ Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qase tenqawa, até ndøgó-a, manqat khapelavøqase mba tøgoat, neka ezoqa nōme matev av nqægo vøe-zømesimát, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz mbain ezoqam mé:vewát. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat tembopavat, neka ezoqa nōme matev av nqægo vøe-zømesimát, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz kandambaqape mbógoát. ²⁰ No nqazø-manqate: Zoqa matev eqeieqei, ndigu Felisi neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa matev eqeieqei løvupøteav tøgoat, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te zomó-ozák.”

Qaqa-qa yaq-te

(Luk 12:57-59)

²¹ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezø-ein, “Zo mðzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, nigi atanakha-zapazapa-za qazøfakhan, áv qane-eín nqægo, ‘Ezoqa pakhapakha zøkhanéám. Gekha ezoqām ndego, ezoqa pakhapakha tekhana, ndego manqa ovøyam-té geabenø-itán.’ ²² Geté no nqazø-manqate: Ti-mbá tiuká ndigu, manqa ovøyam-te timøwanim, ndigu pakhapakha sa ndikhanæ. Geté até ndegó-a, gekha ezoqām ndego, ezoqa nōme-te qaqa ndømbogo, manqa ovøyam-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nōme-te naqei telouzat, ndego manqa ovøyam kandambaqape-té gemø-itán. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqa nōme bianav nde:vewe, ndego yá beto-feaiwát. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam gøinam-te temø-ogiu. ²³ Yaq nakémbá. Qo Mbumbukiam-te,

5:14 5:14 Zion 8:12; 9:5 5:15 5:15 Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 5:16 5:16 Ef 5:8-9; 1 Pita 2:12

5:17 5:17 Lom 3:31 5:18 5:18 Luk 16:17; 21:33 5:19 5:19 Zems 2:10 5:21 5:21 Exo 20:13; Deut 5:17 5:22 5:22 1 Zion 3:15 5:23 5:23 Mak 11:25

etoam matev gone nonqo lou-qase-te, etoam matev-qa toqogoat, yaq qo qombō-matōvēm, av nqægo, ezoqa nōme qaqa ndōmbōgō qo-te, ²⁴ yaq qo gigiap sēgekħæ-iváv ndōgo. Yaq soqotōkhæ-qaváq, ndego ezoqam namba manqat vozomō-khakheinōmēm. Yaq tozotumu-khakheinōmem, Mbumbukiam-qa khoev-te, até khæ qóveséz, etoam matev voqomógō.

²⁵ Gēmbo-mataváp. Qo ezoqa nōme-te moni ndiqambo-lōfoke, yaq ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vōkħo-khakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tōzōte-apet. Soqain ndōgo, ngenek ezoqam qo manqa ovøyam megeat-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa zenda-te vōvē, ndimbula-te sasa ndō-utōqēm. ²⁶ No unimanqatin nqataqa-manqate. Qo ndōgo naqanóká qotōndōkhæ-fakħaqák, atema fia ate ndægo voqotumúgū.”

Mambe okho matev-qa yaq-te

²⁷ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezō-ein, “Zo mōzōte-zōtéz, Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, ‘Qo nōkenøkem matev ndōngi:wát.’ ²⁸ Geté no nqazō-manqate: Ta-mbá taoká ndōgo. Geté gekħa ezoqām ndego, sævam sa tewawam, neka poev vōmbówāv, ndego nqovate, mambe mōndōmbogó, nōkenøkem matev vōngiu.

²⁹ Yaq nakémbá, qoqa nakeamo bōi, manqa-zapa-te tō-ituq, gèkhofá. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa tōqa-navōem, ndōgo kopōmbá. Geté soqain ndōgo, Mbumbukiam qoqa kħa ate ndægo gōinam-te sa tumu-ogi.

³⁰ Yaq qoqa nakeamo zenda, manqa-zapa-te tō-ituq, gèkepáz. Yaq qó-ogí. Kha kopo sa tōqa-navōem, ndōgo kopōmbá. Geté soqain ndōgo, qoqa kħa ate ndægo gōinam-te sa tōmuwav.”

Sakhei zōvis-qa yaq-te

(Met 19:9; Mak 10:11-12; Luk 16:18)

³¹ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezō-ein, “Mozes-qa guguna manqat mokho-te, manqat nōme āv qane-eín nqægo, ‘Gekħa ezoqām ndego, zas ivōve-qa tegoat, ndego sakhei zōvis pepa bepeawám, bembō-etoam.’ ³² Geté no nqazō-manqate: Gekħa ezoqām ndego, sævam te-ivav, getē ndugu mambe okhoeāv, ndego nōkenøkem ngi:wat matev neka mambe matev-té gunóvé, ndugu. Neka gekħa ezoqām ndego, sævam av nguigu tu-oki, ndego mambe mé:wáv, tu namba, neka nōkenøkem matev vōngiū.”

Unimanqatin manqat manqate-qa yaq-te

³³ Yaq Yesu manqat nōme ge:zōmas, gezō-ein, “Até nqané-k-a, zo mōzōte-zōtéz. Mozes-qa guguna manqat, nigí atanakħa-zapazapa-za qazōfakħan, āv qane-eín nqægo, ‘Manqa mbusa ndōgo, Mbumbukiam-qa bōi-te qoqove, betaqambèpá. Geté vōmatanám, av Evezōza qoqombō-ein.’

³⁴ Geté no nqazō-manqate: Ta-mbá taoká ndōgo. Geté zoqa manqat, unimanqatin mba begó. Zo Mbumbukiam-te zenda ndō-eqágim neka yan-qa iz ndōvèwám, zoqa manqat bazafōgakh etoam nonqo. Zapa ndōgo, yan Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Ndego ndōgo teno:qomát, manqei-qape ndo:kawaevat. ³⁵ Neka zo manqei-qape-qa iz ndōvèwám, zoqa manqat bazafōgakh etoam nonqo. Zapa ndōgo, manqei-qape, Mbumbukiam-qá zenda tokhotapak awam nonqó. Neka zo Zelusalem

taon-qa iz ndøvèwám, zoqa manqat bazaføgakh etoam nonqo. Zapa ndógo, Zelusalem, Mbumbukiam-qa taón, ndego Kawa Ezoqam Kandambaqape. ³⁶ Neka ndømanqáté, av nqægo, noqa kawa yá besoqá, noqa manqat unimanqatinteav tøgoat. Zapa ndógo, até nqanek matev-qasé-a, qo kopømba mbain toqogo, qoqa kawa-te izum kopo toqo-enend, tiqapaqez o vøqákisēz. ³⁷ ‘Ya’ tozo-manqatat, yaq ‘ya’ begó. ‘Mbain’ tozo-manqatat, yaq ‘mbain’ begó. Matev nøme tozogoat, zøkeza manqat bazaføgakh etoam nonqo, ndøgo nqova soqaqape-té qando-okhó.”

Yaq-fia tawat-qa yaq-te

(Luk 6:29-30)

³⁸ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo mðzøte-zøtéz, Mozes-qa guguna manqat, āv qane-ein nqægo, ‘Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa bøi tepusua, até ndegó-a, yaq teqa bøi bømbo-pusuaném. Neka gekha ezoqām ndego, ezoqam-gi khayam tekhaozo, até ndegó-a, yaq khayam bømbo-khaozonám.’ ³⁹ Geté no nqazø-manqate: Ezoqa manqazapa tego qo-te, qo yaq-fia ndõtá. Gekha ezoqām ndego, nakeamo tømøi teqatøkub, yaq até yogea tømøi-a betaqā-tøkub. ⁴⁰ Neka ezoqa nøme, qo manqa ovøyam-te teve, neka qoqa ndabua-qase ndape-qa vøgoāt, yaq qo ndego até qoqá ndabua sekeqapé-a, soqombó-etoám. ⁴¹ Neka ezoqa tetøpøtaq, teqa gigiap ande av 1 kilomita ndægo toqombo-eqa, yaq qo 2 kilomita qombó-eqá. ⁴² Ezoqa gigiap-qa teqaviam, o av teqambe-ein nqægo, ‘Gigiap sætøkhændāp. Nango ndøtaqa-etoám.’ Yaq qo sègembo-etoám.”

Ni kuku binigú, nigi qaqa ezoqam-te

(Luk 6:27-28, 32-36)

⁴³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo mðzøte-zøtéz, ezoqa āv gini-manqaté nqægo, ‘Qogi ezoqam-te, kuku betaqagó. Neka qogi qaqa ezoqam, qozø-sanqawupát.’ ⁴⁴ Geté no nqazø-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka gèzø-guligulím, ndigu zo yage føgakh-qape ndizø-etoam. ⁴⁵ Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo unimanqatin Mbumbukiam-gí nakheís. Zapa ndógo, até zogé Zøvè-a, ndego yan-te ngo:yage, teqa matev kopó. Ndego khøuwa waev, ezoqa eqeieqei neka soqøsoqa, sùguzumbu-etoám, neka ndego qæ ndèzø-ètoám, ndigu matev eqeieqei ndigu neka ndigu matev soqøsoqa ndigu. ⁴⁶ Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq zo Mbumbukiam-te gekha yaq-fia zomøqeivím? Yaq-fia zomø-qeivimák. Gømbo-mataváp. Até teks moni upøgim ezoqám-a, ndigu Mbumbukiam-qa manqat paeveav ndigu, ndigu kuku ndøzøgó, gekha ezoqa nøme-te, ti-te kuku ndøzøgo. ⁴⁷ Neka gè, zogi zøfuap mba ndozozø-khanakhanakhat, yaq zo matev vini tozógo? Av taoká. Até bavokho-ák-a, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, ndigu matev kopo ndøgó. ⁴⁸ Geté zoge Zøve, ndego yan-te ngo:yage, ndaføyamba-qapé. Yaq até zó-a, ndaføyamba-qape āv tønè:gó.”

6

Ezoqam tøkeam-qa yaq-te

¹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Aiyá qagó. Matev eqeieqei tozo-matønumat, kopømba mbain, ezoqa ewaqape-qa bøi-te tozogoat, yaq

ndigu zoqa matev tiníqeivāt. Av tǝzǝtǝgoat ndǝgo, yaq zo yaq-fia zomǝ-ndapemák, zoge Zǝve-te, ndego yan-te ngo:yage. ² Zo gigiap-av ezoqam tozozǝ-tǝkeat, yaq zo ezoqa ewaqape-te me:khambǝváp, taqa yaq-te, av khavozam ezoqam guliguli khoev-te o nakhoa-te gi:goatun, yaq ezoqa tiqa iz vǝzǝmbǝ-eqatāt. No unimanqatín nqazǝ-manqate: Ndigu yaq-fia mǝndǝmu-ndapém. Nǝme gemǝ-ndapemák. ³ Geté gigiap-av ezoqam toqombo-tǝkeat, yaq qoqa yogea zenda bete-otǝvāt, matev ndǝgo, qoqa nakeamo zenda ndoqote-matanam. ⁴ Gigiap khonoam-té qanǝ-etoám. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatnam, ndego yaq-fia ndǝqa-etoám.”

Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te
(Luk 11:2-4)

⁵ Yaq Yesu manqat nǝme ge:zǝmas, gezǝ-ein, “Tozo-guligulimat, zo matev ndǝgǝ, av khavozam ezoqam ndi:matanam. Ndigu tǝzǝmbe-khaneát ndǝgo: Guliguli khoev-tǝ neka nakhoa-té ginǝ-wanimát, neka ezoqa ewaqape-qa bǝi-te sasa ndǝguligulimát, yaq ezoqa tiqa matev vǝe-qeivāt. No unimanqatín nqazǝ-manqate: Ndigu yaq-fia mǝndǝmu-ndapém. Nǝme gemǝ-ndapemák. ⁶ Geté qo Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, qo khoev mokho-té qanǝ-oqát, mboqog voqotó-tokazāt, Tat-te sasa qǝguligulimát, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatnam, ndego yaq-fia ndǝqa-etoám.

⁷ Zo tozo-guligulimat, yaq khokho manqat khapé bezǝmbe-khouwǝvāt, av bavokho ezoqam ndi:matanam, ndigu Mbumbukiam zǝtezateav ndigu. Ndigu ndimatavap, manqat seke-mba ndimanqate, yaq tigi mbumbuk tiabezǝmbe-ewág. ⁸ Geté zo tiqa ndigu me:qeiví. Zapa ndǝgo, zoge Zǝve é-mǝndǝ-otevín, av zo-te mbain ndǝgo. Zo okhokho-té qazonǝmbo-viǝmemín, taqa yaq-te.

⁹ Yaq nakémbá, zo áv qane-guligulím, av nqǝgo:
‘Nigi Tat, qo yan-te nqoqoto:go.

Qoqa iz, yá beto-eqawát.

¹⁰ Qoqa Megeat Matev bǝtǝndowáv ni-te.

Qoqá poev matev mba bambupáev, nqanek manqei-qape-te, ate av-té,
yan-te ndimbǝe-paev.

¹¹ Qo nqǝgo khaiya lou vǝni-etoám, av ni lou mbain nqati:gu.

¹² Niqa manqa-zapazapa, sá betaqambo-naváp, ate av-té, ni ezoqa nǝme-qa manqa-zapazapa sa qanimbo-navupatun, ni-te gimatǝnumatun.

¹³ Qo ni khamasim-te ndǝ-ǝmbám. Geté gínitǝkéé, ezoqa soqaqape andé vǝe-ngiǝnǝ.’ ”*

¹⁴ Yesu nqanek guliguli manqat gumu-zǝmesim, yaq nǝme áv gezǝmbe-ein nqǝgo, “Unimanqatín. Zo ezoqa nǝme-qa manqa-zapazapa sa tǝzǝmbo-navupat, yaq zoge Zǝve, ndego yan-te ngo:yage, até zǝ-a, zoqa manqa-zapazapa segembǝé-navǝemát. ¹⁵ Geté zo ezoqa nǝme-qa manqa-zapazapa sa navǝepǝteav tǝgoat, yaq zoge Zǝve, matev até kopó, zoqa manqa-zapazapa, sa gembǝé-navǝemák.”

6:5 6:5 Met 23:5; Luk 18:10-14   **6:7** 6:7 1 King 18:26-29   **6:8** 6:8 Met 6:32   **6:10** 6:10 Met 26:39; Luk 22:42   **6:12** 6:12 Met 6:14-15; 18:21-35   **6:13** 6:13 Luk 22:40; Zems 1:13; Zion

17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18   * **6:13** 6:13 Baebol kopokopo nǝme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nǝme ndǝgǝ. Ta manqat nqánék: Zapa ndǝgo, megeat matev neka bazafǝgakh neka vizap matev, qoqá. Miavmiáv.   **6:14** 6:14 Mak 11:25-26

Lou logemav matev-qa yaq-te

¹⁶ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Zo lou logemav matev tozo-gonemat, yaq zo khavozam ezoqam-qa me:qeiví. Ndigu tiqa bugug, khanakhanakh mbaín sege-kewagatún, ezoqa nɔme vɔezɔtezín, ndigu lou logemav matev ndɔgɔt. No unimanqatín nqazɔ-manqate. Ndigu yaq-fia mɔndɔmu-ndapém. Nɔme gemɔ-ndapemák. ¹⁷ Geté qo lou logemav matev toqogoat, bugug qɔsunguzát neka eqeieqei voqó-kewagāt, av qo oskia ndoqote-keoge. ¹⁸ Yaq ezoqa gézɔtezák, av nqægo, qo lou logemav matev qɔgɔt. Qave mba mé:-otév, ndego ezoqam ometupav. Yaq qoge Qave, ndego ezoqam-qa matev ndeqeivi, khonoam-te ndimatanam, ndego yaq-fia ndòqa-etoám.”

Gigiap mɔvɔyam-qa yaq-te
(Luk 12:33-34)

¹⁹ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Zo gigiap qaniqanim khapé bezɔmbe-mɔvɔyám, nqanek manqei-qape-te, khotet mba ngiloge, neka nagi mba nqavɔtɔyam, neka aqonam ezoqam ngi-āqɔnām. ²⁰ Geté zo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qanɔ-mɔvɔemét. Yan manqei-te ndo:go, khotet gemɔ-logemák neka nagi gemɔ-vɔtɔeamák neka aqonam ezoqam gemɔ-aqonamák. ²¹ Matev āv tɔzɔté-goném. Zapa ndógo, ma qoqa gigiap qaniqanim ndægo, até qoqa mataváp-a, sa ndógo tógoát.”

Bɔi, kha-qa waév
(Luk 11:34-36)

²² Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Qoqa kha, waev bɔi mbo-etoám. Bɔi eqeieqei tɔgoat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. ²³ Geté qoqa bɔi soqain tɔgoat, yaq qoqa kha ate ndægo bɔivun-té qanú:goát. Yaq ta waev ndógo, qoqa mokho-te ndɔugu, ande bɔivun me tægoat, yaq bɔivun ndógo, kandambá tantáv.”

Mbumbukiam neka Moni-qa yaq-te
(Luk 16:13)

²⁴ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Ezoqa kopɔmba mbaín, kawa ezoqa menas timbogoat, tezɔ-sasaetat. Kawa ezoqa menas timbogoat, yaq nɔme ndego, gembó-pɔovát. Geté nɔme ndego, gembóé-qasi:vát. Nɔme ndego, teqa manqat o-mba mbóendapát. Geté nɔme ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopɔmba mbaín, Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat.”

Fofogeap-qa yaq-te
(Luk 12:22-31)

²⁵ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Yaq nakémbá, no nqazɔ-manqate: Zo yage-qa yaq-te ndɔfofɔgeáp, av nqægo, gekha lou o gekha ibɔkha zólogāt. Neka kha-qa yaq-te ndɔfofɔgeáp, av nqægo, gekha nd-abua zó-uzumāt. Yage-qa mokho, taoká ndógo, lou mba toqologat. Neka kha-qa mokho, taoká ndógo, ndabua mba toqo-uzumat.

²⁶ Pipisi zótézɔmēt. Ndigu avɔe gigiap ogekhamáv, neka gendó-peanemák, lou khoev-te vɔnqeitɔvēm. Geté zogé Zɔve ndɔzɔkefé, ndego yan-te ngo:yage. Gèmbɔ-mataváp. Zo teqa bɔi-te, pipisi ùni zɔte-lɔvubám. ²⁷ Ge zó ndozo-matavap, ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego yage elavɔqase ndɔmbó-seketet? Mbaín!

²⁸ Neka gekha zapá, ndabua-qa ndozo-fofogeap? Flawas zøtézømēt, gagayag-te ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka ndabua potofumáv. ²⁹ Geté no nqazø-manqate: Até Solomón-a, ndego kawa ezoqam kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qambogoam, teqa ndabua bugug keoge mbaín, av flawas ndi:gu, tiqa bugug ndækeoge. ³⁰ Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet, nakhamas-te ambá giní-pakhaéz. Yaq gøinam-té ginø-nqagivemém. Geté Mbumbukiam ndabua bugug keoge egeieqei zø-etoám. Yaq ge zó ndozo-matavap, Mbumbukiam zo ndabua gezø-uzamāk? Av taoká. Zoqa unimanqatín khapémbá, Mbumbukiam-te.

³¹ Yaq nakémbá, zo ndøfoføgeáp, av nqægo, ‘Gekha lou zílogāt?’ neka ‘Gekha ibøkha zí-izumāt?’ o ‘Gekha ndabua zí-uzumāt?’ ³² Gigiap av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokho-ak mba ndømataváp, ndigu Mbumbukiam zøtezeateav ndigu. Geté zoge Zøve, ndego yante ngo:yage, ndego møndæ-otév, zo gigiap av nqægo bèzøgó. ³³ Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka teqa matev egeieqei zombø-vawemát. Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme ate ndægo ndøzø-etoám.

³⁴ Yaq nakémbá, zo ndøfoføgeáp, qasun-qa yaq-te, andé gekha matev me ndøfakhān. Qasun-qa viniv qasun mba qó-eqatét. Ság, nqægo khaiya, nqægo khaiya-qa viniv mba toqo-eqatet.”

7

Ezoqam-qa matev gevewat-qa yaq-te

(Luk 6:37-38, 41-42)

¹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme ndøvøzðát. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam zo tevøozo. ² Av zo ezoqa nøme-qa matev ndøzøte-gevewat, Mbumbukiam zoqa matev av tené-geveá. Neka av zo gigiap o matev ndøzøte-geveam, Mbumbukiam zo av tezømbé-geveám.

³ Gekha zapá, qafu-qa bøi-te kupuk-qase ndoqoqeivi, geté tae-qape ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? ⁴ Gekha zapá, qafu av ndoqombøe-manqate, ‘No kupuk-qase, bøi-te nandaqa-genøe, nøtaqāliv,’ geté qakeza bøi-te, tae-qape nandaqa-genøe? ⁵ Qo khavozam ezoqám. Bugukhokhof nándav, toqóliv, tae-qape, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, egeieqei voqókewäg. Yaq váev, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndøgu, toqoliv.”

Ezoqa ndigu Mbumbukiam-qa Manqat sa ndi:vøngi:wat

⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa gigiap mbomømboma gaqo zø-ètoám. Ndigu segendó-qambúz, zo vøfoqobām. Neka gigiap fia kandakanda bøsik-te ndønqāgím. Ndigu segé-tokhonumát.”

Mbumbukiam-te viam-qa yaq-te

(Luk 11:9-13)

⁷ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gèviám. Yaq Mbumbukiam ndøzø-etoám. Gèváo. Yaq zo ndøzo-qeivím. Gèkhaneám. Yaq Mbumbukiam zo mboqog ndøzø-mboqozó. ⁸ Unimanqatín. Gekha

ezoqām ndego, ndeviam, ndego ndøndáp. Neka gekha ezoqām ndego, ndevao, ndego ndøqeiv. Neka gekha ezoqām ndego, mboqog-te ndekhaneam, ndego mboqog ndømbo-mboqóz.*

⁹ Gê, zo mokho-te, ezoqa nøme, ekeza nakhasam lou-qa temboviam, ndego nandi mbó-etoām? ¹⁰ O gê, ndego wazeam mbó-etoām, zongøyam-qa temboviam? Av taoká. ¹¹ Zo manqa-zapazapa-us ambá qazøtegó. Geté zo zøkeza nakheis, gigiap eqeieqei etoam mõzøte-zøté. Yaq av tægoat ndægo, zoge Zøve, yan-te ngo:yage, gigiap eqeieqei nøme mba zømbó-etoām, gekha ezoqām ndigu, timbo-viømemat.”

Ezoqa nøme-te matev eqeieqei gone-qa yaq-te
(Luk 6:31)

¹² Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha matēv ndøgo, zo ndøzøpoev, ezoqa tizø-matønumat, zo matev äv tozozømbé-matønumát. Manqat ndøgo, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, taqa mokho nqáne.”

Nakhoa menás, nøme khandi-té, neka nøme soqaqape-té
(Luk 13:24)

¹³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Mboqog khapelavøqasi-té qanø-óz. Zapa ndøgo, mboqog kandambaqapi neka nakhoa vøndæv, soqaqape-té qanømá. Ta nakhoa vøndæv-te ndøgo, ezoqa kopoáv ndi-okho. ¹⁴ Geté mboqog ndigu, khandi-te ndimboqozoat, khapímbá, neka nakhoa ndøgo ndøløwe, føgákh. Neka ezoqa khapímbá, ta nakhoa ndøgo ndiqeivi.”

Khavozam ezoqam-te, yà bizio-feanoát
(Luk 6:43-44)

¹⁵ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Khavozam ezoqam-te, ndigu ekeza kha Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndi-vewe, zo gø:feazoát. Ndigu andé sip nanak me nde-okhó, zo-te. Geté tiqa mokho-te ndøugu, ndigu andé gaqo khobokhobós. ¹⁶ Zo matev mba zozøqeivát. Yaq søzøté-zøtezát, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam tipøtigú-a. Gê, bønning fakiafakia-us-te, kopømbá, nanga mbomømboma, kopømba ande av gleips ndi:gu, toqo-løvus? O kopømbá, khouwe-khouwe-te ndøgo, fig nanga toqo-vingisam? Kopømba mbaín. ¹⁷ Tae eqeieqei, nanga eqeieqei ndøviám. Geté tae soqain, nanga soqøsoqa ndøviám. ¹⁸ Tae eqeieqei, kopømba mbaín, nanga soqøsoqa tøviam. Neka tae soqain, kopømba mbaín, nanga eqeieqei tøviam. ¹⁹ Gekha tæe ndøgo, nanga eqeieqei vi:pøteav ndøgo, gébouím. Yaq gøinam-té ginø-nqagimém. ²⁰ Yaq matev até kopó. Zo ndigu ezoqam-qa mokho tozo-qeivimat, yaq zo søzøté-zøté, ndigu unimanqatin Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqām, ó, khavozam ezoqām.”

Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ti-mba ndigu timø-óz, ndigu Tat-qa poev ndimbopaev
(Luk 13:25-27)

* **7:8** 7:8 Taqa manqa mokho av nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mboqog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. Kopømbaqapé teqa bawan-te toqomø-oq. **7:11** 7:11 Zems 1:17 **7:12** 7:12 Met 22:39-40; Lom 13:8-10 **7:15** 7:15 Met 24:24; Kel 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16** 7:16 Gal 5:19-22; Zems 3:12 **7:19** 7:19 Met 3:10; Luk 3:9; Zion 15:6 **7:20** 7:20 Met 12:33

²¹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømatáváp, av nqægo, ezoqa ewaqape ndigu no Evezøza Evezøza-qa ndinø-akhayam, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te sugumū-öz. Av taoká. Timba ndigu timø-öz, ndigu noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te ngo:yage. ²² Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ezoqa kopoáv, āv ginømbé-manqatát nqægo, ‘Evezøza. Evezøza. Qoqa iz-te, ni Mbumbukiam-qá Manqat nivevezumám, neka nqova soqøsoqa vøi-ngeasumam, neka umingiap matev kopoáv qeimatønumam.’ ²³ Geté yaq no ndigu āv qazømbé-qavøitát nqægo, ‘No zo nøtenøtenák. Mòzozáv, zo manqa-zapazapa-us ezoqam.’”

*Khoev puanam matev menas-qa yaya etæ manqat
(Luk 6:47-49)*

²⁴ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewag neka vømbópavāt, ndego matavap loloakh ezoqám. Ndego andé khoev manqei føgakh-té genøwév. ²⁵ Yaq qæ neka khamøe-qape qandowav, neka vøndø-khouwa, sògoqatá. Geté ta khoev ndøgo nqøeveáv. Zapa ndøgo, manqei føgakh-té qawevám.

²⁶ Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat te-ewag, yaq paeveāv, ndego matavap loloakh mbaín. Ndego andé khoev ndivind-té genøwév. ²⁷ Yaq qæ neka khamøe-qape qandowav, neka vøndø-khouwa, sògoqatá. Yaq ta khoev ndøgo gèkhawá, vø-evøvøem.”

Ezoqa Yesu-qa manqat-qa yaq-te nqova qazøndaf

²⁸ Yesu nqanek nømendim manqat ate ndægo qamømbøe-navøem, yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Mbøni zølév. ²⁹ Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazaføgakh-té gene-zømesimám. Ambá av nqægo, av tigi guguna manqat nømendim ezoqam gi:zømesimam.

8

*Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)*

¹ Yesu manqei pøyat-te gendovis, yaq ezoqa gèmbopavát. Ezoqa kandambá. ² Yaq nqáe! Kha sisi-us ezoqam tendowáv ndøgo, ekeza kha, Yesu-qa megemege-te, manqei vøelavao, sasa mbo-ein, “Evezøza. Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem.”

³ Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbø-ein, “Nqanøpoév. Qo vø-eqeieqei-éq.” Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembø-navøém.

⁴ Yaq Yesu āv gembøe-eín nqægo, “Nqáe! Qotøndé-ewāg. Ezoqa nøme zø-eín, av matev qaqambe-fakhan. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonóqáv, bemøqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev vøgo, av Mozes gezømbe-ein. Yaq ezoqa tiabiti-zøté, av nqægo, qo mòqo-eqeieqei-éq.”

*Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhæv
(Luk 7:1-10)*

⁵ Yesu Kapenaum taon-te geme-on, yaq Lom nakhag kawa ezoqam ndowáv, vømbøviam, ⁶ “Evezøza, noge sasae ezoqam enqoní. Khoev-té

gegó. Sègebuvít. Ndego kha khokhokemáv, neka nqosøgeap khàpe mbøe-khouév.”

⁷ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Notøndónáv, ndego vøe-khakhæv.”

⁸ Geté ndego nakhag kawa ezoqam gendo-ein, “Evézøza. Av taoká. No ezoqa egeieqei mbá, noqa khoev-te toqotøndo-oq. Geté manqat mba qó-eín, yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. ⁹ Até nó-a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gu. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam mu:gu. Ndigu ezoqa kopo tæmbo-ein, ‘Vøqāv’, yaq ndego segéwáv. Neka ezoqa nøme tæmbo-ein, ‘Møqotøndoqāv’, yaq ndego segendówáv. Neka noge sasae ezoqam tæmbo-ein, ‘Møqo-matanām, nqanek’, yaq ndego segé-matanām.”*

¹⁰ Yesu nqanek manqat ge-ewag, ndego nqova ndafe kandambá, neka ezoqam ndigu gimbo-pavam, gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge:-unimanqatinat. ¹¹ No nqazø-manqate: Vaev khøuwa-te, ezoqa khøuwa fakhanam neka khøuwa sininím gindúzáv. Ezoqa kopoáv. Ndigu Eibleem neka Aezek neka Zekop namba mé:qonáv, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge kandambaqape vøgonēm. ¹² Geté ndigu ezoqam, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, ambā teqa Megeat Matev mokho-te ti-ozin, ndigu bavokhó ginø-nqagevém. Bøivun-té. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumát.”

¹³ Yaq Yesu ndego nakhag kawa ezoqam gembo-ein, “Soqóqaváq. Matev äv tønéfakhán, av qo qoqote-unimanqatin.” Yaq até ta khøuwa izte ndøgo, tege sasae ezoqam enqoni tømboe-navøém.

Yesu ezoqa kopoav gekhakhæz

(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

¹⁴ Yesu Pita-qá khoev-té genøwáv. Yaq ge-on, tu-omét ndøgo, Pita-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbovitát. Venanqei nonqo-té gubuvám. ¹⁵ Yaq Yesu pingim mbogeá. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, gè-itán, lou vømbøta.

¹⁶ Yaq qakhagus ndøgo, nqova soqøsoqa-us ezoqam kopoáv, Yesu-té gindu-upøgím. Yaq nqova soqøsoqa gèngeasám, ezoqam-qa mokho-te gu:goam. Manqat mba ndømanqatám, gengeasam. Neka ezoqa ate gi:goam, enqoni qazøgoam, vøkhakheinøvem. ¹⁷ Yesu av ge:matanam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya ibugukhokhof ge-ein, møndø-unimanqatín. Av gene-eín nqægo, “Ndego niqa nqosøgeap møndøndáp neka enqoni vøni-evøzam.”

Yesu toqombo-pæv, taqa yaq-te

(Luk 9:57-62)

¹⁸ Khøuwa nøme, Yesu ezoqa kopoav gezømet, gimbo-waniapam, ndego ekeza pæv ezoqam äv gezømbe-eín nqægo, “Kewan yaq-keoqá qazinø-qantáv.” ¹⁹ Yaq Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv, vømbø-ein, “Nøméndim ezoqam. Qo ande äv khoqoté-okhoät, no até nøtaqá-pavát.”

* **8:9** 8:9 Ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Yesu ta enqoni ndøgo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndøgo segé-iváv. **8:11** 8:11 Luk 13:29 **8:12** 8:12 Met 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17** 8:17 Isa 53:4

²⁰ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté gèmbø-mataváp. Gaqo lozokhak, sømbiam nonqo, manqei nqa ndøzøgó neka pipisi viviap ndøzøgø. Geté Ezoqam-ge Yo khoev mbaín, te:sømbimat, pusa vøe-tayát.”

²¹ Neka ezoqa nøme, Yesu gimbo-pavam, gendo-ein, “Evézøza. Até vøkhæ-keogé. Tat båtøkhæ-otáv.”†

²² Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-osám ndigu, gipakhaez.‡ Geté qo, no qonøndó-páev.”

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav

(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

²³ Yesu khagua-té genøketáo. Yaq tegi paev ezoqam gèmbø-paevém, vøguy, kewan yaq-keoqa sasa ndøqantav. ²⁴ Giqantavat, anana-mba mønðu:bøen, mbe-qape tåndøfeá. Kandamba tantáv, khagua sasa ndøngetøyam, ambá vø-qambuanemin. Geté Yesu até gebuvám. ²⁵ Yaq tegi paev ezoqam, gèti-nám, vøszam. Yaq gimbo-einim, “Evézøza. Qonítøké. Ni avønín zigeón.”

²⁶ Geté Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapá, zo møe ndozogo? Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te khapémbá.” Yaq Yesu gè-itán. Yaq até gendego, khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-eín. Yaq ndøgo sègeveítáv. Manqei sege:veát.

²⁷ Yesu av ge:matanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam nqova ndafe kandambá, neka ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek gekha ezoqám? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat o-mba mbøendapé.”

Yesu ezoqa menas, nqova soqøsoqa gezø-ngeasam

(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

²⁸ Yesu paev ezoqam namba, kewan yaq-keoqa gimøqa, yaq Gadala manqei-te ndøgo, ezoqa nqova soqøsoqa-us ndozáv. Menás. Nandi nqa-té gindu-fakház. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. Ngínik ezoqa menas, bazaføgakh kandambá neka møe-ús. Ezoqa nøme ta nakhoa-te ndøgo okhomáv. ²⁹ Yaq Yesu gi-ometam, áv gini-akhaemám nqægo, “Mbúmbukiam-ge Yo! Qo ni gekha gone-qa qonígu? Qo ndakin ní nqosøgeap etoam-qa qotøndóqav? Ta khøuva ndøgo khantøzateáv. Zúa!”

³⁰ Ta manqei avønín-te ndøgo, bøsi nen mønðø-vagimám. Kopoav-qapé.

³¹ Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømem, “Ni ngeandam-qa toqogoat, yaq bøsik-qá mokho-té qanø-khofotán.”

³² Yesu gezø-ein, “Møzozáv.” Yaq nqova soqøsoqa, sègefakház, ezoqa menas-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te vømø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim.

³³ Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, møe ndøbøín. Vemiav-té ginøbøín. Yaq ezoqa emanqat zømbe-votót, matev ate ndægo, qafakhan. Até ndøgó-a, vøzømbè-votot, matev av ezoqa menas qazømbe-fakhan, ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam. ³⁴ Yaq ezoqa ewaqape, vemiav-te gigoam, Yesu omete-qa ndøgoám, vøndøzav. Matev gigeivím, qafakhan, yaq áv gimbøe-viømém nqægo, “Niqa manqei ambá qo-ivavín.”

8:20 8:20 2 Ko 8:9 **8:21** 8:21 1 King 19:20 † **8:21** 8:21 Ta khøuva-te ndøgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimatáv, as ndøgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndøgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndøgo tenegoám, eve tembøe-nanim. † **8:22** 8:22 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndigu tønè-manqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu. **8:24** 8:24 Psa 4:8 **8:26** 8:26 Met 14:31; Psa 89:9 **8:29** 8:29 Mak 1:24; Luk 4:41

9

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbø-evøzam

(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

¹ Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vøsoøkuzim, Gelili kewan yaq-keoqa sasa ndøqantav, ekeza vemiaiv-te vømøqa. ² Ezoqa Yesu gi-ometam, yaq kagi ezoqam ndondafém. Kumøkuma-té gindu-ndafém. Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ngenek kagi ezoqam, äv gembøe-eín nqægo, “Äti. Ndøfofògeáp. Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøém.”

³ Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, teqa manqat giyogem, ekeza mokho-mba äv ginibondát nqægo, “Ngenek ezoqam, Mbumbukiam-qá iz ndøngi:tít. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”

⁴ Geté Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Gekha zapá, zoqa mbøni-te matavap soqøsoqa nandozombo-matavupit? ⁵ Gé, gekha manqát ndøgo, føgakh mbain? Ndøgò, no ngenek ezoqam tæmbo-ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøém,’ o ndøgò, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, neka okho vøngaz?’ ⁶ Geté no ndakin nøtézmás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambógó, ezoqam-qa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.”

Yaq Yesu até gendego, ngenek kagi ezoqam, äv gembøe-eín nqægo, “Mòqo-itán, neka kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøqav.”

⁷ Yaq ngenek ezoqam, gè-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøwav.

⁸ Yaq ezoqa nqanek matev giqeivim, ndigu møe ndøgoném neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem. Ndigu møndø-matøvemém, ezoqa bazaføgakh Mbumbukiam zø-etoám, matev av nqægo timatønumat.

Yesu Metiu gembo-akha

(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

⁹ Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, nakhoa gegeveat, teks moni upøgim ezoqam ndø-omét. Teqa iz Metiú. Teks upøgim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Yaq Yesu äv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.” Yaq Metiu até gendego, gè-itán, neka vømbøpæv.

¹⁰ Taqa zita-te, Yesu Metiu-qa khoev-te, lou mølóg. Ta lou loge-te ndøgo, teks moni upøgim ezoqa nøme neka ezoqa nøme, ndigu manqa-zapazapa-us ndizæza, møndøgoám. Kopoáv. Yaq ndigu Yesu neka paev ezoqam, namba me:qonavát. ¹¹ Felisi ezoqam nqanek matev giqeivim, yaq ndigu Yesu-gi paev ezoqam, äv gizømbe-beváp nqægo, “Gekha zapá, zoge nømendim ezoqam, teks moni upøgim neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba, lou ngiloget?”

¹² Yaq Yesu nqanek manqat ge-ewag, gezø-ein, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. ¹³ Zo manqat nøme-qa mokho vømezøté, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap. Manqat nqáne, ‘Mbumbukiam ge-ein: Noqa poev kandambaqape nqáne, tanakh matev. Ambá ndøgo, ezoqa søvakha gigiap tinduløvusumat no-te.’”

Yaq Yesu sasa zø-ein, “No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa nøgeavün. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavün.”

Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem

(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

¹⁴ Khøuwa nøme, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-té ginduzáv, vømbø-einim, “Gekha zapá, ni neka Felisi ezoqam lou logemav matev qeigoatun, geté qogi paev ezoqam gonemáv?”

¹⁵ Yaq Yesu yaya zø-età, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zó ndozo-matavap, ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbá, mutøkhop ndøwanim, ndego ti namba te:goat? Av taoká. Kopømba mbaín. Ndigu khanakhanakh zø-asøtáv. Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego ezoqam, sævam ge-oki, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ndógo tinígoát.

¹⁶ Ezoqa kopømba mbaín, ndabua mbewat ndakinak, awenege ndabua-te to:tøke. Matev av nqægo, mokho mbaín. Zapa ndógo, ndabua toqosunguz, yaq ndabua ndakinak segé-khapelavøqasé. Yaq ndabua keqæv sa tømø-khouwév.

¹⁷ Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndógo, awenege søvakha ngusum-te toqo-ewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vøqouvøëm, neka søvakha ngusum vøsoqøéz. Geté waen ndakinak ndógo, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqúuz. Yaq waen neká ngusum, qanimáv, segégoát.”

Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v

(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

¹⁸ Yesu Zion-gi paev ezoqam namba, ate av-té manqat gi:manqatam. Yaq Zu kawa ezoqam tendowáv ndógo, teqa megemege-te katuk vømøkui, gembo-ein, “Nogu yu ndakin ndønánim. Geté vøndoqáv, zenda vømbøeve. Yaq kopømbá tukhandi:v.” ¹⁹ Yaq Yesu gè-itán, ekeza paev ezoqam namba, vømbø-paevem.

²⁰ Yaq ate av-té nakhoa gi:geveat, sævam tunduwáv ndógo. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam tuélv, kouk qambowavam. Yaq Yesu-qá zita-té gunduwáv, neka ndabua ov-qase vømbø-khanaz. ²¹ Ndugu ekeza mokho-mba áv guni-matøvém nqægo, “No ngenek ndabua mba tæmbokhanaz, yaq no sæ-eqeieqei-én.”

²² Yesu gendoqambun, ndugu vø-omet, gumbo-ein, “Ngólam. Qo ndøfoføgeáp. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.” Yaq ndaføyambá, ngunuk sævam, sège-eqeieqei-év.

²³ Yaq Yesu Zu kawa ezoqam-qa khoev-te gemøfakhan, vømø-on, pøinda khambøyam* ezoqam ndøzømét. Neka ezoqa kandambá giwambupam. Tiqa manqa feazu gèzømbø-eqavát. ²⁴ Yaq Yesu gezø-ein, “Zo mòzofakház. Ngunuk mbasønakam nanimateáv. Gèbuvít.” Geté ndigu gèvøngi:nám. ²⁵ Yaq ezoqa ate gi:goam gumu-nataz, Yesu tène-ón, ma mbasønakam gui-veam ndógo, zenda vømbøgea. Yaq mbasønakam, sègendo-suzám, vø-itan.

²⁶ Yaq manqat ndógo, Yesu av matev ge:matanam ndægo, sègepanqavøemát, ta manqei-te ate qægoam.

Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem

27 Yesu ta manqei nqanek ge-ivav, yaq nakhoa ge:geveat, b̄oi waev mbain ezoqa menas, s̄egembo-pavát, gimbo-akhaem, “Déivid-ge Zeo. Ni tanakh ḡinígú.”

28 Yaq Yesu khoev-te gem̄ofakhan, gem̄o-on, ndigu ezoqa menas até gembopavát. Yaq gez̄o-ein, “Zo mozó-unimanqatinim, av nqægo, no bazaf̄ogakh nqan̄oḡo, zoqa b̄oi tækhakheinam?”

Yaq gindu-qav̄oinam, “Év̄ez̄oza. Ni m̄oi-unimanqatiním.”

29 Yaq Yesu até gendego, b̄oi v̄oz̄o-khan̄ozam, gez̄o-ein, “Matev sà bez̄ofakhán, av zo qaz̄ote-unimanqatinim.” 30 Yaq b̄oi s̄egez̄o-eqeieqei-ám. Geté Yesu ndigu ḡegugúb, gez̄o-ein, “Zo ezoqa n̄ome me:z̄omás!”

31 Geté ndigu ezoqa menas Yesu gi-iv̄ovem, teqa emanqat s̄ege-v̄ondazát, ta manqei-te nd̄ogo, ate qægoam.

Yesu manqa-khou ezoqam gekhakhein̄ovem

32 Ndigu ezoqa menas gi:qavaz, yaq ezoqa n̄ome, manqa-khou ezoqam ndondafém, Yesu-te. Ndego manqa-khou gegoam, zapa nd̄ogo: Ndego nqova soqa mb̄oígóám. 33 Geté Yesu ndego nqova soqa é-v̄ongeatám-ae, ndego ezoqam, manqa manqate é-v̄ongaz. Yaq ezoqa ewaqape, matev nd̄ogo ḡiqeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Gi-einim, “Ni matev av nqægo ibugukhokhof qeiviáv, nqanek Izlael manqei-te.”

34 Geté Felisi ezoqam āv gini-einim nqægo, “Ngenek nqova soq̄osoqa ngengeasam, nqova soq̄osoqa-gé kawa-qá bazaf̄ogákh gene-engeasumatún.”

Mbumbukiam yà bizimbo-vidm, sasae ezoqam bet̄ondē-khofotaz

35 Yesu taon neka vem̄iav ate ndægo s̄ugumu-vatát, tiqa guliguli khoev-te, Manqat Mbomambaqape v̄omē-z̄omesim. Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qá yaq-té gene-z̄omesimát. Neka ezoqa ewaqape, gekha enqoni bugug vinivinimba qaz̄ogoat, v̄ōkhakhein̄ovemat. 36 Yesu ndigu ezoqa kopoav gez̄ometat, yaq ndego tanakh z̄ogóát. Zapa nd̄ogo, ndigu fofogeap-ús neka ezoqa t̄oke nonqo mbain. Ndigu andé s̄ip, keoge ezoqam mbain ndigu.

37 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqat n̄ome āv gez̄ombe-ein nqægo, “Khae-te av̄oe gigiap kandambá qakhat̄okhatoam. Geté sasae ezoqam khapímbá, v̄ondé-peanēm. 38 Yaq nakémbá. Khae eve, zombó-vi:mát, Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam t̄ebet̄onde-khofotáz, teqa av̄oe gigiap qakhat̄okhatoam nd̄ogo, bet̄ondō-peanem.”

10

Yesu-gi u-anim tuelv-qa iziz

(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)

1 Yesu ekeza paev ezoqam tuelv ḡem̄ováb, neka bazaf̄ogakh v̄oz̄o-etoam. Bazaf̄ogakh tez̄ombe-etoám nd̄ogo, ezoqa nqova soq̄osoqa z̄ongeeasumát, neka enqoni soq̄osoqa-us vinivinimba v̄ō-khakhein̄ovemat.

2 Nginik Yesu-gi u-anim tuelv, tiqa iziz nqáneek: Bugukhokhof, Saemón. Iz n̄ome gimbo-akhaem, Pitá. Neka n̄ome Endlú. Pita neka Endlu, ndigu evenáp. Neka n̄ome Zéms, neka n̄ome Zión. Até ndigu ezoqa menás-a,

evenáp. Zebedi-gí nakheís. ³ Nøme Filíp. Nøme Batolomeú. Nøme Tomás. Neka nøme Metiú. Metiu, ndego teks moni upøgim ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zéms. Zems, ndego Alfius-gé yó. Neka nøme Tadiés. ⁴ Neka nøme Saemón nømé. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. Neka nøme Zudas Iskaliót, ndego vaev-te Yesu sa gembøqambun, tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)

⁵ Yaq Yesu ngingin ezoqa tuelv gèkhofosám. Manqa møndøzømbøkhæ-løvuaá, gezø-ein, “Zo manqei vini ezoqam-te o Samalia bawan-ak-qa vemivemiav-te ndøzáv. ⁶ Geté Izlael manqei-ak-té qazonø-okhoát, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu ndiyoniapet. ⁷ Ti-te ndigu tozo-okhoat, manqat nqáneq qazozø-manqatát, ‘Mbumbukiam-qa Megeat Matev avønín.’ ⁸ Zo enqoni-us ezoqam vøkhakhætét, neka løvøte ezoqam vøkhandi:tet. Kha sisi-us ezoqam gèkhakheinøvemét, neka nqova soqøsoqa-us ezoqam, nqova soqøsoqa vøzø-ngeasumit. No nqanek bazaføgakh yaq-mbá sæzø-etoám. Yaq até zó-a, zo ezoqa yaq-mbá sozozø-tøkeét.

⁹ Zo tozo-okhoat, moni ndø-upøgím. Gol moni mbain, neka silva moni mbain, neka kopa moni mbain. ¹⁰ Neka zo moqos namba me-ðkhó. Neka ndabua nøme o tamak nøme o tatuag ndø-upøgím. Zapa ndøgo, gekha ezoqám ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo gigiap, yá bembo-etoám. ¹¹ Zo taon-te o vemivav-te tozomø-fakhazat, matev eqeieqei ezoqam-qa vømøkho-vawemát, ndego zo khoev tezø-einat. Yaq nambá tøzøtè-sokhoát ndego, atema ta manqei nqawa vozø-ivøvemát. ¹² Khoev-te tozomø-ozat, ezoqa manqat nqáneq qazozø-einat, ‘Sambi, zo-te.’ ¹³ Yaq ndigu zo tikhatobat, zoqa sambi manqat até begó ti-te. Geté mbain tøgoat, zoqa sambi manqat nqawa zo-té qabenø-vesezát. ¹⁴ Ezoqa zo khatobeav tøgoat neka zoqa manqat yogeav vøgoát, yaq ta khoev o vemivav ndøgo sège-ivøvemát. Yaq pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. ¹⁵ No unimanqatín nqazø-manqate. Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemivav-ak-te unimé-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem, ndømø-løvuaám, av Sodom neka Gomola taon-ak timindapem.”

Yesu zapaya matev føgøføgakh tøfakhanam
(Mak 13:9-13; Luk 21:12-17)

¹⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqáe! Zo andé sip. Geté zo gaqo khobokhobos-té qatø-khofosumít. Yaq nakémbá. Zo andé waza me me:gó. Matavap loloakh-ús. Neka zo andé kuvøkuvu me me:gó. Manqa-zapazapa mbain. ¹⁷ Geté gø:feazoát. Ezoqa zo manqa ovøyam-té ginø-abumát neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev mokho-te vøfebumát. ¹⁸ Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemegeté ginø-abumát. Yaq zo kopømbaqapé, até ndigú-a neka bawan vini-ak, Manqat Mbomambaqape vøzøtè-zømesimát. ¹⁹ Zo manqa ovøyam-te ti-upøgimat, zo ndøfòfògeáp, av nqægo, andé gekha manqat me zomø-einimát, o ande äv khazøtè-einimát. Zapa ndøgo, matev tøfakhanumat,

yaq matavap Mbumbukiam zó-etoumát, zo andé gekha manqat me zóté-manqatát. ²⁰ Yaq manqat ndøgo, zo tozo-manqatát, ndøgo ambā zoqa manqat, geté zogé Zøve-gé Nqova Mbomambaqape ndømanqatát, zoqa mokho-te.

²¹ Ezoqa nøme, ekeza namba-qaniap løvøte-té ginø-abumát neka evøndipakha nøme, ekeza nakheis løvøte-te vø-abumát. Neka nakheis nøme, ekeza evøndipakha segezø-qambuzát, løvøte-te vø-abumát. ²² Ezoqa ewaqape zo gésanqabát neka qaqa vøzøgoát, no zapaya. Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndømø-khandí:v. ²³ Zo vemiyav nøme-te tingiæzotat, yaq vemiyav nøme-té qazonø-khokhozát. No unimanqatín nqazø-manqate. Zo nqanek Izlael manqei-te, vemivemiyav nqagot, sasae zókhouimák, atema Ezoqam-ge Yo vøndóqavān.

²⁴ Paev ezoqam kopømba mbaín, tege nømendim ezoqam teløvuam, neka sasae ezoqam kopømba mbaín, tege megeat ezoqam teløvuam. ²⁵ Paev ezoqam tege nømendim ezoqam namba ti:viit, ság. Neka sasae ezoqam tege megeat ezoqam namba ti:viit, ság. Ndigu no Saitan-qa iz Belzebul ginø-akhaemam, no ande khoev eve me nqate:go, yaq ndigu nogi ezoqam, iziz soqøsoqa nøme mba zømbó-akhayám.”

Møe Mbumbukiam-te mbá qazinøgoát, ambá ndøgo, ezoqam-te (Luk 12:2-7)

²⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ezoqam-qa møe ndøgø. Zapa ndøgo, gekha matēv ndøgo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqat ndøgo, ndøkxonøwe, ndøndo-veveám. ²⁷ Manqat ndøgo, no lova nqazø-manqate, paveat zómanqatát. Neka manqat ndøgo, no gea-te nqazø-manqate, zo khoev ová qazøtøndó-manqatát, ezoqa ewaqape betēyogem. ²⁸ Zo ndigu møe zøgø, ndigu ezoqa pakha-pakha sa ndikhanæ. Zapa ndøgo, ndigu kha mba zøngiú. Geté zoqa khandi kopømba mbaín, tizøngiu. Geté zo møe ndégo tozombó-goát, Mbumbukiam. Zapa ndøgo, ndego kopømbaqapé, khā neka khandi, gøinam-te sugumú-ngiú.

²⁹ Zo møzøte-zøté. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho kopo, menas soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté zoge Zøve ndezø-keôgé, ndigu. Pipisiam kopo, kopømba mbaín, manqei-te sa tubøiyav, ndego poeveav tøgoat. ³⁰ Geté gømbø-mataváp. Zo-te até zogi izúm-a, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam møndø-gevebám. ³¹ Yaq nakémbá. Zo møe ndøgø. Zo Mbumbukiam-qa bøi-te, pipisi kopoav-qape ùni zøte-løvubám.”

Ni mivi bizígú, Yesu-qa yaq-te (Luk 12:8-9)

³² Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te te-unimanqatintat, av nqægo, ‘No Yesu-gē ezoqām,’ teqa yaq-te, até nó-a, Tat-qa megemege-te, ndego yan-te ngo:yage, āv qaté-unimanqatín nqægo, ‘Ngenek nogē ezoqām.’ ³³ Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te noqa yaq-te to:nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Tat-qa bøi-te, ndego yan-te ngo:yage.”

Niqa kuku matev Yesu-te, ya bemølvú, av kuku matev ezoqa nøme-te nqanimbigu

(Luk 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo ndømatáváp, av nqægo, no nqanek manqei-qape-te, ezoqa sambi etoam nonqo nøgeavün. Av taoká. No ambá av nqægo, sambi etoam-qa nøgeavün. Geté no nakhag kaiya nøndøpavavün. ³⁵ No ezoqa qaqaqa-qa nøgeavün. Yo eve namba segé-qatøném, neka yu evo namba vø-qatøném, neka ziwap zakhapuka namba sasa ndøqatøném. ³⁶ Ezoqam-gi qaqa ezoqam ndígu timbógoát, te namba khoev kopo-te ndiyage.

³⁷ Gekha ezoqám ndego, teqa kuku matev evøndipakha-te, kandambaqape ndømbogo, geté no-te andé khapēmbā, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoqam tegoat. Neka gekha ezoqám ndego, teqa kuku matev nakhei angana-te o nakhei sakheis-te, kandambaqape ndømbogo, geté no-te andé khapēmbā, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoqam tegoat. ³⁸ Neka gekha ezoqám ndego, ekeza tae mutui eqawateav tegoat neka no paeveav vøgoát, ndego kopømba mbáin, noge paev ezoqam tegoat. ³⁹ Gekha ezoqám ndego, yage ekeza mokho-mba tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqám ndego, ekeza yage te:khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív.”

Yesu-ge paev ezoqam toqombo-tøke, taqa yaq-te
(Mak 9:41)

⁴⁰ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqám ndego, zo tekhatob, ndego até nó-a, ndøkhatómb. Neka gekha ezoqám ndego, no tekhatomb, ndego até Mbumbukiám-a, vøkhatō, ndego no gendokhofotan. ⁴¹ Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam tekhato, zapa ndøgō, ndego Mbumbukiam-gē manqa vevezam ezoqám, ngenek ezoqam yaq-fia áv teméndáp, av ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ekezan temendap. Neka gekha ezoqám ndego, matev eqeieqei ezoqam tekhato, zapa ndøgō, ndego matev eqeieqei ezoqám, ngenek ezoqam yaq-fia áv teméndáp, av ndego matev eqeieqei ezoqam ekezan temendap. ⁴² No unimanqatín nqazø-manqate: Gekha ezoqám ndego, noge paev ezoqa nøme tembotøke, oskiá ndøgo, ndego iz mbain ndego, neka gigiap-qase kopømba ande av ibøkha vatap ndægo tembo-etoam, ngenek ezoqam yaq-fia eqeieqei ndømøndáp.”

11

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz

(Luk 7:18-35)

¹ Yesu tegi paev ezoqam tuelv manqa løvuat qamømbøe-navøem, yaq ta vemiaav ndøgo gè-iváv. Yaq vemivemias nøme-té genøwáv, Gelili manqei-te ndøgo, ezoqa vømē-zømesin.

² Ta khøuwa-te ndøgo, Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndimbulaté ge-utavám. Yaq manqat ge-ewag, av Keliso matev ge:matønumam, ndego ekeza paev ezoqa nøme ndokhofotáz, te-te. ³ Yaq Yesu áv gimboe-bevøpém nqægo, “Qonimbi-eín. Ezoqam qō, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ø, ezoqa vini-qa nitó-kewagāt?”

⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa tozovesez, yaq āv qazømømbøé-einim, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. ⁵ Ezoqam ndigu bøi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu kha sisi-us gigoam, kha sisi møndøzø-navøém. Neka ezoqa ndigu gea kandøgeap gigoam, ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu gipakhaetat, nango møndø-khandí:z. Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape ndøyogé. ⁶ Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

⁷ Zion-gi paev ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te manqa manqate ndøngáz, ezoqa ewaqape-te, gezø-ein, “Gè, zo Zion-te qazo-apat, leg-av manqei-te ndøgo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gè, zo ezoqa omete-qa zó-apat, ndego kopømba ande av gagayag ndægo, sa tōpovøemet, yaq vøepovēt, yaq vøepovēt, khamøe sa tōqambuvøemet? ⁸ O gè, qazo-apat, zo ezoqa ndabua eqeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe! Ezoqa ndabua eqeieqei ndi-uzap, ndigu kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. ⁹ Geté zonømbé-einim. Zo gekha qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam omete-qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqām. Geté no nqazø-manqate. Ndego Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu, møndø-løvubám. ¹⁰ Zapa ndøgo, ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo, ‘Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te. Ndego nakhoa møqá-khakheinám.’

¹¹ No unimanqatín nqazø-manqate. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndego kandambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te gifakhatat, møndø-løvubám. Geté até ezoqa khasøkhasís-a, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ndigu Zion møndø-løvu:mém.

¹² Ta khøuwa-te ndøgo, Zion manqa manqate ge:ngaz, atema ndakin, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, bazaføgakh-us ndøkhovewtét. Geté ezoqa keføkefak ngi:wat-qa mbógo. ¹³ Qageavun, atema: Zion vøfakhan, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam neka Mozes-qa guguna manqat, ndøgo tini-manqatám, matev zo ndakin nqazo-qeivi. ¹⁴ Oskía ndøgo, zo tozo-unimanqatinim o unimanqatinteav tøgoat: Ndigu manqat gi-einim, av nqægo, Mbumbukiam Ilaiza ndøkhofotáv, ndigu Zion me:manqatám. ¹⁵ Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat, yà beyogé.

¹⁶ Nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha me nøtékhāmās? No nakheis nøtékhāmās, maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaq-a, āv gini-akhayám nqægo, ¹⁷ ‘Ni zo pøinda nizø-khambøemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogipøteáv. Neka ni osombo ouv nizø-qaqemám. Geté zo eivpøteáv.’ ¹⁸ Zó-a, até kopó. Gekha matev ndøgo, zo ndozoqeivi, zo khanakhanakh mbain. Zion gefakhan, lou logemav matev goeam, neka waen izumav vøgoam, yaq ezoqa ewaqape āv gimboe-manqatám nqægo, ‘Ngenek nqova soqa mbøigú!’ ¹⁹ Geté ndakin Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou møndø-logatún, neka waen vø-izumatun. Yaq ezoqam āv gimboe-manqaté nqægo, ‘Ngenek ezoqam zøté-ometām. Lou loge møqæ, neka waen izam møqæ. Neka ngenek

teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.’ Ezoqa av nqægo ambá gini-manqaté. Geté Mbumbukiam-qa matev, ni áv qaninømánd nqægo, teqa matavap loloakh, unimanqatín.”

*Møndø-soqoéz, ndigu Keliso gisanqawem
(Luk 10:13-15)*

²⁰ Vemivemiav nøme-te, Yesu umingiap matev kopoáv gematønumam. Geté ndigu vemiyav-ak, Mbumbukiam-te qambuzaneáv. Yaq Yesu gèzøponqóm, vøzø-ein, ²¹ “Zo Kolazin-ak neka Betsaida-yak, zo mðzo-soqoéz. Zapa ndøgo, no umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamiñ, ndigu ambā nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vø-uzamiñ neka pakhakh vøgein. ²² No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape timø-khantaz, zo-te unimé:soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.

²³ Neka ge zó, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginø-egazø, av zo ndøzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginø-nqagevém. No umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Sodom taon-te tæmatanamiñ, yaq ndigu ambā Mbumbukiam-té ginø-qambuzín. Yaq ta taon ndøgo, gøinam-te ambá gélonqotamák. Geté ambá oskia ndøgonín. ²⁴ No nqazø-manqate: Manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, yaq-fia ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, yaq-fia, av Sodom taon-ak timindapem.”

*Qåndozáv nqanek, Yesu-te, pusa vøta
(Luk 10:21-22)*

²⁵ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu áv gene-guligulim nqægo, “Tat, qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqogo. No ike kandambá qo-te. Zapa ndøgo, qoqa matavap qøkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat neka matavap loloakh-us ezoqam ndizæza. Geté qo ti-te ndígu toqonø-vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon ndi:gu. ²⁶ Unimanqatín. Tat. Qoqá poev, áv tønegoám.”

²⁷ Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate ndægo, Tat noqá zenda-té genøvé. Ndego yakhapús, Yo ge-otev. Ezoqa nøme, ndigu Yo mè:zøtezák. Neka ezoqa Eve mè:zøtezák. Yo mba me:otév, neka ndigu vøezøtèz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

²⁸ “No-té qandozáv, zo ezoqa ewaqape, qazø-ewez neka viniv-qape ndozo-egatet. No pusup nøzø-etoám. ²⁹ Kopømba ande av kao nduigu, tae monqo-te toqombøe-ve, yaq gigiap gēliv, zo noqá viniv zøndapém, neka zøtezat vozøndapēm, no-te. Yaq zoqa yage-te, zo pusa zótá. Zapa ndøgo, no matev aiyav-té qatø-matanám. Neka no nøkeza iz eqawatáv. ³⁰ Viniv ndøgo, no ezoqam-te totove, tákh. Taqa viniv khapémbá.”

12

*Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa
(Mak 2:23-28; Luk 6:1-5)*

¹ Khøuwa nøme, Sabat khøuwá, Yesu ekeza paev ezoqam namba, wit khae livin-mbá gunu-apát. Yaq tegi paev ezoqam, ifi zøvín. Yaq wit nanga ndøvngisømém, sasa ndølouz. ² Yaq Felisi ezoqam tiqa matev gigeivim, Yesu áv gimbo-einím nqægo, “Nqáe! Khafeáp nandav, qogi paev ezoqam Sabat khøuwa-te wit nanga nandi-vingisumit. Kopømba mbáin, Sabat khøuwa-te, sasae toqogo.”

³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid ge:matanam, tegi ezoqam namba ifi qazøvin?” ⁴ Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømøndø-upøzo, ndigu lou-qase-te go:-abam, Mbumbukiam-gi, yaq tegi ezoqam namba sasa ndølouz. Matev av nqægo khafeáp ti-te. Mbumbukiam-gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat.*

⁵ Neka ge zô, Mozes-qa guguna manqat mozó-geveømem? Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, Sabat khøuwa-te, sasae ndøgoatún, Mbumbukiam-qa khoev-te. Yaq av nqægo ndigu khafeap ndømøkuimatún. Geté ndigu manqa-zapazapa gonemáv. ⁶ No nqazø-manqate: Ezoqa ngêgó nqanek. Ngenek Mbumbukiam-qa khoev ùnime:-løvuám.

⁷ Mbumbukiam-qa Manqat áv qane-eín nqægo, ‘Noqa poev kandaqape nqánek: Zo tanakh matev zógoát, ezoqa nøme-te. Ambá ndógo, zo søvakha gigiap tozotøndo-løvusumat no-te.’ Zo nqanek manqat ambá mokho tozombo-ndapemin, yaq zo nginik manqa-zapazapa-yav ezoqam, soqøsoqa ambá zøtézæbák.

⁸ Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndego teno-kawaevát.”

*Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem
(Mak 3:1-6; Luk 6:6-11)*

⁹ Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genøwáv. ¹⁰ Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqam møndøgoám. Ndego pingim gembowau. Yaq ezoqa Yesu gimbo-bevøpem, “Gê, ezoqa kopømbá, Sabat khøuwa-te, ezoqa nøme tekhakheinøvem, ó, khafeáp?” Av gimbo-bevøpem nqægo, zapa ndøgo: Ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám.

¹¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zonømbé-einím. Ezoqa sip timbowanat, yaq Sabat khøuwa-te, kopo ndugu manqei ozu-tê gunøbøiáv, yaq ndego ngunuk sip segé-iváv? Áv taoká. Ndøliváv. ¹² Geté ezoqam sip ùnime:-løvuám. Yaq nakémbá, khafeap mbáin, ezoqam toqombo-tøke, Sabat khøuwa-te.”

¹³ Yaq até gendego, ndego ezoqam áv gembøe-eín nqægo, “Pingim qoté-ovøyám.” Yaq ndego ezoqam, pingim sège-ovøyám, vømbø-eqeieqei, kopømba ande av pingim nøme qambøegoam. ¹⁴ Yaq Felisi ezoqam Yesu-qa matev gigeivim, ndigu sège-ivøvém. Yaq áv gini-pøoném nqægo: Pakhapakha zimbó-khanøém.

Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-unimanqatín, ndøgo ibugukhokhof ge-ein

12:1 12:1 Deut 23:25   **12:2** 12:2 Exo 20:10   **12:3** 12:3-4 1 Sam 21:1-6   **12:4** 12:4 Lev 24:5-9

* **12:4** 12:4 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein.   **12:5** 12:5 Num 28:9-10   **12:6** 12:6 Met 12:41-42
12:7 12:7 Hos 6:6; Met 9:13   **12:10** 12:10 Luk 14:3   **12:11** 12:11-12 Luk 14:5   **12:14** 12:14 Zion 5:16

15 Yaq Yesu ge:otev, av nqægo, Felisi ezoqam gèmbø-voqoëm, yaq ndego manqei nøme-té genøwáv. Ezoqa kopoáv gimboavat, yaq ndego enqoni-us ezoqam ate gi:goam, vøkhakheinøvemát. 16 Geté Yesu áv gene-gugubát nqægo: Ndigu teqa yaq-te, ezoqa nøme bete-zømèsím. 17 Yesu av ge:matanam nqægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam Aezaya mokho-te ge-ein, gè-unimanqatín. Manqat nqáneq,

18 “Nqáel! Ngenek nogé sasae ezoqám. Nø nøveatáv.

No poev kandambá te-te, neka no nømbøe-khafuát.

Nøkeza Nqova nombó-etoám.

Ndego manqei-manqei ate ndægo, ezoqa matev eqeieqei-qá yaq-té mé:zømesimát.

19 Ndego qaqa manqat gémanqateák. Neka ndego manqa sas gémanqateák.

Ezoqa teqa manqat gé-ewagák, nakhoa-te.

20 Pefa køfi:v, ndego ma génqawayák.

Neka lampa ndøgo, tøkhouvøemat, ma gékhoutavák.†

Ndego sasae gé-ivavák. Sasae até gégót, atema matev soqøsoqa ate ndægo vumú-nqagím, yaq matev eqeieqei vøndó-oē.

21 Manqei-qape ate nqægo, ezoqa te-te ndégo tinøtabát.”

Yesu av gimboe-einim nqægo, Saitan-qa bazaføgakh-tē genø-sasaē
(Mak 3:20-30; Luk 11:14-23)

22 Khøuwa nøme, manqa-khou neka bøi waev mbain ezoqam ndondafém, Yesu-te. Ndego manqa-khou neka bøi waev mbain gegoam, zapa ndøgo: Ndego nqova soqa mbøigoám. Yaq Yesu gèkhakheinøvém. Yaq ndego ezoqam kopømbá, manqat vø-ein-a, bøi vømbø-eqeieqei.

23 Yesu nqanek matev gematanam, yaq ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá. Yaq ekeza mokho-mba gibond, “Gé, ngenek Deivid-gé Zeø penømakhaya, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav?”

24 Geté Felisi ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu áv gini-einim nqægo, “Av taoká. Ngenek nqova soqøsoqa, Belzebul-qá bazaføgákh gene-ngeasám, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa.”

25 Yesu tiqa matavap é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, “Zoqa manqat mokho mbaín. Zapa ndøgo, gekha bawán ndigu, giqatønem, yaq ndigu izuizu ndønøfeapát, nginik gékhoubám, até vømú-nasinim. Neka vemia vø evenap tiqatønem, yaq ndigu izuizu ndønøfeapát, ta vemia vø ndøgo o ndigu evenap, kopømba mbain, oskia tiyagat. 26 Saitan-qa bawan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego amba ekeza ezoqa tengeasamin, yaq teqa bawan géqatá. Yaq segé-navøém. 27 No nqova soqøsoqa amba Belzebul-qa bazaføgakh-te tøte-ngeasamin, av zo ndøzøte-manqate, yaq gé, zogí ezoqam, nqova soqøsoqa gekha ezoqam-qá bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun? Gé, Saitan-qa bazaføgakh-tē ginø-ngeasumatun? Av taoká. Yaq nakémbá. Tiqa matev møndø-unimanqatín, av nqægo, zoqa manqat mokho mbaín. 28 No nqova soqøsoqa, Mbumbukiam-gé Nqová qate-ngeasumatún. Ndøgo zo áv qanezømás nqægo: Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-tē.

12:16 12:16 Met 8:4; Mak 3:12 12:18 12:18 Met 3:17 12:18 12:18-21 Isa 42:1-4 † 12:20 12:20 Ta yaya etæ-qa manqa mokho nqáneq: Ezoqam ndigu bazaføgakh mbain ndigu, Yesu ma géngiæzoák, geté gézøtøkeé. 12:24 12:24 Met 9:34; 10:25 12:28 12:28 Kel 10:38; 1 Zion 3:8

²⁹ Neka nɔme nqáneek: Gê, ezoqa bazafɔgakh-qape, kopɔmba ande av Saitan nde:go, teqa gigiap aqonam-qa toqogoat, yaq qo khoev-tê soqombó-ɔq, gigiap voqombó-aqonám? Av taoká. Geté vɔkxo-lɔvɔnɔvém. Váev, gigiap toqombo-aqonam, teqa khoev-te.

³⁰ Gekha ezoqám ndigu, no-te nɔzɔzaneav ndigu, ndigu nogi qaqa ezoqám. Neka gekha ezoqám ndigu, no ezoqa mɔvɔbam-qa yaq-te tɔkemav ndigu, ndigu ezoqa gèpanqasumít. ³¹ Yaq nakémbá, no nqazɔ-manqate: Gekha manqa-zapazapá ndɔgo, ezoqa ndimatanam, até ndɔgɔ-a, Mbumbukiam-qa iz ndingi-wat, ta manqa-zapazapa ndɔgo, Mbumbukiam kopɔmbá, segembɔé-navɔém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam ta manqa-zapa ndɔgo gembɔé-navɔemák. ³² Ezoqam ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa soqɔsoqa ndemanqate, Mbumbukiam teqa manqa-zapa ndɔmbɔe-navɔém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa soqa te-ein, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembɔé-navɔemák, ndaki yage-te neka yage nɔme, megemege-te ndo:go.”

Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqev, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae ndɔgo eqeieqei o soqain

(Luk 6:43-45)

³³ Yaq Yesu manqat nɔme gezɔmas, gezɔ-ein, “Tae eqeieqei tɔgoat, yaq até nangá-ya, eqeieqei. Geté tae soqain tɔgoat, yaq até nangá-ya, soqain. Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqev, yaq soqoté-qateqát, av nqægo, tae ndɔgo eqeieqei o soqain.

³⁴ Zo waza soqɔsoqa. Gê, manqat eqeieqei áv khazɔté-manqatát, zo manqa-zapazapa-us ndozogo? Nakhoa mbáin. Ezoqa ndɔgo témanqatát, gekha matavāp ndɔgo, teqa mokho-te qamɔmbo-tɔva. ³⁵ Ezoqa eqeieqei, matev eqeieqei ndɔgoatún. Zapa ndɔgo, teqa mokho-te, matavap eqeieqei mbɔigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqɔsoqa ndɔgoatún. Zapa ndɔgo, teqa mokho-te, matavap soqɔsoqa mbɔigú.

³⁶ No nqazɔ-manqate: Gekha manqát ndɔgo, ezoqa khokho sa ndi-manqate, Manqa ovɔyam khɔuwa kandambaqape-te, Mbumbukiam-te manqa ndɔ-ovɔemém. ³⁷ Gekha manqát ndɔgo, qo ndoqo-manqate, Mbumbukiam qo eqeieqei o soqain ndɔgo tenéqáq.”

Felisi ezoqam Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam

(Mak 8:11-12; Luk 11:29-32)

³⁸ Yaq Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam neka Felisi ezoqa nɔme, Yesu gimbo-einim, “Nɔméndim ezoqam. Umingiap matev qɔmatanám. Yaq ni tábati-nɔtén, qo Mbumbukiam ndokhofotáq.”

³⁹ Geté Yesu gezɔ-qavɔiu, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqɔsoqá neka zo Mbumbukiam-te tɔkebeáv. Yaq ndakin, zo umingiap matev qeivi-qa mba zɔgɔ. Geté zo matev nɔme zóqevimák. Sa ndɔgo tozóqevím, av Ziona qambɔe-fakhan, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam. ⁴⁰ Kopɔmba ande av Ziona khɔuwa misika neka lova misika zongɔyam-qa mokho-te gu:goam, yaq até Ezoqam-gé Yó-a, manqei mokho-te áv tenégoát, khɔuwa misiká neka lova misika. ⁴¹ Mbumbukiam-qa Manqa Ovɔyam Khɔuwa Kandambaqape-te, ndigu

Niniva vemiav-ak, segéwán. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndógo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, mândo-qambúz, Ziona-qa manqat gi:yogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Ziona ùnime:-løvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem. ⁴² Neka Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até ndugú-a, Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-itán. Yaq ndugu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndógo, ndugu qámbá gunduwav, Solomon-qa matavap loloakh manqat vømømbō-ewag, ndego kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam zo namba nge:go, ngenek Solomon ùnime:-løvuám. Geté zo teqa nømendim manqat ndapeáv.”

*Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa tevesez
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqova soqa ezoqam-te tefakhan, yaq ndego mbenga qaqaniap manqei-té gé-okhoát. Manqei egeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, ⁴⁴ ekeza manqat äv gené-eín nqægo, ‘Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan ndøgo.’ Yaq ndego nango tevesez, ta khoev-te ndøgo, ezoqam mbaín, tembøe-khaz, viayáp neka gapuk mbaín. ⁴⁵ Yaq nangó genøwáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-khatøb, ndigu uni gi:soqøsoqozam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go. Yaq ndigu tindúzáv ndøgo, namba vøméqõm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam. Matev äv tøzømbé-fakhán, nginik manqa-zapazapa-us ezoqam, ndakin khøuwa-te ngiyage.”

*Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqám?
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Yesu ezoqa ewaqape namba, manqa mo:manqatám, yaq nqáe! Evo neka tegi emekheis tññfakház. Bavokhó sogowán. Te namba manqa manqate-qa ndøgoám. ⁴⁷ Yaq ezoqa nøme äv gimbøe-einím nqægo, “Nqáe! Qavo neka qamekheis, ngówani, bavokho. Ndigu manqa manqate-qa ndøgó, qo namba.”

⁴⁸ Geté yaq Yesu äv gende-qavøiú nqægo, “Nogu evo neka nogi nqamekheis kinøgoam?” ⁴⁹ Yaq Yesu zenda ekeza paev ezoqam-té genøqantáv, ge-ein, “Nqáe! Nogu evo neka nogi nqamekheis, ngínik, ngiwaniap. ⁵⁰ Zapa ndógo, gekha ezoqám ndigu, noge Tat-qa poev ndimbopaev, ndego yan-te ngo:yage, nogu evo neka nogi nqamekheis ndígu.”

13

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat

(Mak 4:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Yesu khoev gè-iváv. Yaq ndøgeg-té genø-ová, vømøqom. ² Geté ezoqa khápumu-khouwéz, gindupindam te-te. Yaq Yesu khagua-té genøketáo, vøuqom. Ezoqa ndøgeg-té giwaniapám. ³ Yaq ndego yaya etæ manqat me:zømás. Kopoáv. Av genengáz nqægo,

“Nqáé! Ezoqam møndogoám. Khae-té genowáv, wit nanga vømð-zøgeak. ⁴ Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát. Yaq pipisi tindu-løvuvám ndøgo, vølouz.

⁵ Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapémbá qatøke:pat. Yaq mbusa nakhamas-té ginø-fakhanøvém. Zapa ndøgo, manqei andé mbaín. ⁶ Geté yaq, khøuwa gendosasev, mbusa ndigu gifakhatat, khøuwa tatas ndølouwáz. Yaq gèkusíz. Zapa ndøgo, ndigu ngum uni mbunipøteáv.

⁷ Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo qa-eqa, ndigu gèvøtøgeám.

⁸ Geté wit nanga nøme, manqei egeieqei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga nøme ndigu, 100, louzi nonqo gitøkebupat. Nøme ndigu 60, neka nøme ndigu 30.”

⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat, yà beyogé.”

*Yesu gekha zapá, ezoqa yaya mba gezø-etæam
(Mak 4:10-12; Luk 8:9-10)*

¹⁰ Yaq Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbo-bevøpem, “Qo gekha zapá, yaya mba ndogo-etæ, ezoqa ndoqote-zømesim?”

¹¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ezoqa nøme-te, ndego takeáv. ¹² Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Yaq ndego otevat kandambá tømbo goat. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq Mbumbukiam até otevat-qasé-a, ndømbogo, segéviwám. ¹³ No ndigu yaya mba tæzømbe-etæ ndøgo: Ndigu ndikeógé. Geté géqeivimák. Neka ndigu ndiyógé. Geté mokho géndapemák. ¹⁴ Yaq av nqægo, manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya gepeawam, gè-unimanqatín, ndøgo qa-ein,

‘Zo ndòzo-ewagát.

Geté manqa mokho zombó-ndapemák.

Zo ndòzo-kewagát.

Geté zóqeivimák.

¹⁵ Nginik ezoqam,
mbøni gèzø-føgføgakhám.

Neka gea gèzø-tokeáp,
neka bøi ndikøpøitáp.

Zapa ndøgo, ndigu poeveáv,
bøi ti:qeivat neka gea ti-ewagat,
neka mokho tindapem,

yaq no-te vøndé-qambüz,
no vøté-khakheinøvém.’

¹⁶ Geté zo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, zo bøi ndøzøte-qèiví neka gea ndøzøtè-yøgé. ¹⁷ No unimanqatín nqazø-manqate. Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka matev egeieqei ezoqa kopoáv, matev qeivi-qa ndøgoám, zo ndakin nqazo-qeivi. Geté ndigu qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vøgoam, zo ndakin nqazoyoge. Geté ndigu yogeáv.”

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho

(Mak 4:13-20; Luk 8:11-15)

¹⁸ Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Gëndoyogé, yaya manqat ndøgo, wit nanga zøgekham-qa yaq-te qazø-eta, taqa manqa mokho.

¹⁹ Wit nanga ndigu, nakhoa-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, manqat giyogemín, mokho upøgimáv. Yaq nqova soqaqape, até gendewavín, manqat vøe-vibamín, tiqa mbøni mokho-te tøu-ogeakhat.

²⁰ Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat nakhamas-té ginø-ndapemín. Khanakhanakh-ús. ²¹ Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq ndigu føgøføgakh wanimáv. Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, yage føgakh-qape o ngenøgim matev qazø-fakhanín, ndigu nakhamas-té ginø-o:azin.

²² Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté ndigu fofogear khåpe zømbe-khouwevín, tiqa yage zapaya, neka tiqa poev matev, gigiap kopoav-qa yaq-te, vøtubamín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, gèvøtagín. Yaq kopømba mbáin, mokho tømbo-fakhan.

²³ Neka wit nanga ndigu, manqei egeieqei-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneq: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat gèyogemín neka mokho vømbø-ndapemín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, mokho mbófakhán. Kandambá. Ezoqa nøme-te 100, neka ezoqa nøme-te 60, neka ezoqa nøme-te 30.”

Wit neka avøeavøe sa qamu-umiavat, taqa yaya etæ manqat

²⁴ Yaya etæ manqat nøme, Yesu ge:zømas, nqáneq. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga mbomømboma vømø-zøgeakh. ²⁵ Geté ezoqa ewaqape ate av-té gi:sømbiapat, tege qaqa ezoqam tendowáv ndøgo, avøeavøe nanga vøpomogim, ndøgo wit ma gi:zøgeakham, sasa ndøwav. ²⁶ Yaq wit nanga mbusa gifakhaz, gi-umianat, mokho vøtøkebam, yaq até avøeavøé-a, namba me-umiavát.

²⁷ Yaq khae eve-gi sasae ezoqam, nqanek matev gigeivim, tinøzáv ndøgo, vømømbø-einim, ‘Khanánqa. Qo wit nanga egeieqei aboqo-zøgeákh. Geté ndakin avøeavøe áv khané-fakhanam?’

²⁸ Yaq gendo-ein, ‘Qaqa ezoqám abe-matanám.’

Yaq sasae ezoqam gimbo-einim, ‘Gé, batíniav? Avøeavøe ambá nimø-khofoemín.’

²⁹ Geté ndego áv gezømbe-qavøiú nqægo, ‘Mbáin. Avøeavøe naqanøkā ndøkhofoém. Soqáin ndøgo, wit namba tøzøte-khofobem. ³⁰ Wit avøeavøé namba sa bete-umianét, atema vingisam khøuwa vizimø-khantøzēm. Yaq no sasae ezoqam áv qazømbé-ein nqægo, “Avøeavøe vøkhæ-khofoém, vø-møvømem, yaq sasa zósønqotøvēm. Yaq wit zóvingisumém, noqa lou møvøyam khoev-te vozó-nqeitøzēm.” ’ ’ ”

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat

(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)

³¹ Yaya etæ manqat nøme, Yesu ge:zømas, nqáneq. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo andé masted tae nangá, ezoqa khæ-te gezøgeakhin. ³² Nginik tae nanga khapímá. Geté mbusa qafakhanin, qakhouwevin, tae kandambá. Avøe gigiap nøme møndø-løvuamín. Yaq tae ndøgo tøyat, pipisi até gindi-løvuvamin, taqa tang-te vø:viviamin.”

*Flawa poponøvem nonqo, taqa yaya etæ manqat
(Luk 13:20-21)*

³³ Yesu yaya nøme gezø-eta, nqáneq, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, andé flawa poponøvem nonqó. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún, khapémbá, flawa-te vøu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo, khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambá. Geté flawa ate ndi:gu, sègemø-popoezín.”

*Manqat nøme, yaya etæ-qa yaq-te
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Yesu nqáneq manqat ate ndægo, ezoqa ewaqape gezø-manqatam, ndego yaya mba zø-etæám. Ndego manqat bavokho manqatemáv. Geté yaya mba zø-etæám. ³⁵ Yesu av ge:matønumam ndægo, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge:-ein, gè-unimanqatín. Ta manqat nqáneq, “No ezoqa manqat tæzø-manqatat, yaya mba nøzø-etæát. Manqat ndøgo, no ezoqa tøte-zømesimat, khonoam-té qagoám. Nupøkhán mbá, Mbumbukiam manqei-qape gekhakheinam, atema ndakin.”

Wit neka avøeavøe, taqa yaya etæ-qa manqa mokho

³⁶ Yesu ezoqa ewaqape gezivaz, khoev mokho-te vømø-on, yaq tegi pæv ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Yaya etæ ndøgo, ezoqa avøeavøe nanga khæ-te gepomogim, taqa manqa mokho gekhám? Kopømbá toqoti-nømand?”

³⁷ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndego wit nanga eqeieqei gezøgeakh, khæ-te, ndego Ezoqam-gé Yó. ³⁸ Khæ ndøgo, manqei-qapé, neka wit eqeieqei ndigu, Mbumbukiam-gí ezoqám, teqa Megeat Matev-te ndu:gu. Geté avøeavøe ndøgo, ndigu nqova soqaqape-gí ezoqám. ³⁹ Qaqa ezoqam, ndego avøeavøe nanga soqøsoqa gepomogim, ndego nqova soqaqapé. Neka wit vingisam khøuwa ndøgo, manqei-qape-qá vaév. Neka sasae ezoqam ndigu, enzol ezoqám. ⁴⁰ Kopømba ande av ezoqam avøeavøe gikhofoem neka vøsonqotøvem, yaq manqei-qape-qa vaev-te, matev áv tønéfakhán. ⁴¹ Ezoqam-ge Yo, ekeza enzol ezoqam ndókhofotáz, yaq gekha ezoqám ndigu, teqa Megeat Matev mokho-te, manqa-zapazapa ndigu neka ezoqa nøme manqa-zapa-te ndi-ituza, vømøváb. ⁴² Yaq ndigu gøinam wageap-té ginø-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumát.

⁴³ Geté ezoqa eqeieqei ndigu, andé khøuwa me mé:sanqatavát, Tat-qa Megeat Matev-te. Gekha ezoqám ndego, gea tømbo goat, yá beyogé.”

Yakhaseke moni-us, khæ-te qakhonawam, taqa yaya etæ manqat

⁴⁴ Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa khæ nøme-te, yakhaseke ndøqeív. Moni-ús. Manqei mokho-té qakhonawám. Ta yakhaseke mokho-te ndøugu, moni kandambá gu:nqeitavam. Yaq ndego ezoqam,

nqanek yakhaseke nqawá genø-khonáo, sasa ndøqavan. Khanakhanakh khápe mbøe-khouwév. Yaq até gendego, ekeza gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, khæe ndøgo tewí, ma moni yakhaseke-us ge:qeiv.”

Ezoqa agiwa qanimav-qapi gezømet, taqa yaya etæ manqat

⁴⁵ Yesu yaya etæ manqat nøme ge:zømas, nqáneek. Gezø-ein, “Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Stoa eve møndøgoám. Ndego agiwa-qasis qaniqanimav-qa ndøvawám. ⁴⁶ Yaq khøuwa nøme, agiwa qanimav-qapi ndøzømét. Tiqa fia kandambá. Yaq ndego até gendego, gigiap ate qambøegoam, gèwí. Yaq moni geqas ndigu, agiwa-qasi me:wí.”

Zonga voe gi:ndapin, taqa yaya etæ manqat

⁴⁷ Yesu yaya etæ manqat nøme ge:zømas, nqáneek. Gezø-ein, “Neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa voe gi-ogimin, zonga bugug vinivinimbá gindapin. ⁴⁸ Zonga voe gumu-khazemin, yaq ndøgeg-té ginø-itimín, vøqonavin, zonga sasa ndøgevezonamin. Zonga eqeieqei ndigu, lagu-té ginø-qonøzemín. Geté zonga soqøsoqa, gènqagevemín.

⁴⁹ Manqei-qape-qa vaev-te, matev kopo āv tønéfakhán. Enzol ezoqam tindúzáv ndøgo, ezoqa vø-qatøzø, eqeieqei vini neka manqa-zapazapa-us vini. ⁵⁰ Yaq manqa-zapazapa-us ezoqam, gøinam wageap-té ginø-nqagivém. Yaq tí-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumāt.”

Awenege nømendim matev neka ndakinak nømendim matev

⁵¹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Ge zø, nqanek manqat ate nqægo, taqa manqa mokho mozøndapem?”

Yaq gimbo-qavøinam, “Ni møindapém.”

⁵² Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat ge:-otev, yaq ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ge-noge-paev-ezoqam-ev, ndego andé khoev evé. Ndego teqa khoev kouwat mokho-te, gigiap ndemøvøyam, gigiap qaniqanim vinivinimbá ndømbogo, nøme ndakinák neka nøme awenegé, yaq ta gigiap ndøgo, nøme vøndø-ovøe.”

Yesu ekeza vemiyav-ak gisanqawem

(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

⁵³ Yesu nqanek yaya etæ manqat zømesim qamømbøe-navøem, yaq ta manqei ndøgo ge-ivav, ⁵⁴ ekeza vemiyav-té genøwáv, Nazalet, neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, ezoqa vøme-zømesim. Yaq ndigu manqat gimboyogem, nqova ndafe kandambá neka ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek ezoqam, matavap loloakh neka bazaføgakh, umingiap matev gone nonqo, gekham-té gendap? ⁵⁵ Gê, ngenek khoev puanam ezoqam-gê yø? Neka tegu evo, Melí? Neka tegi emekheis Zêms, neka Zosêf, neka Saemôn, neka Zudás? ⁵⁶ Neka até tegi sænakheis ate ndi:gú-a, ni namba zí:yage? Gê, ngenek ezoqam, teqa matev ate ndægo gekham-té gendap?”

⁵⁷ Yaq ndigu vemiyav-ak, Yesu gèsanqawém.

Geté yaq Yesu gezø-ein, “Manqei nøme-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gèmbovizáp. Geté ekeza manqei-te neka ekeza khoev-te, ezoqa vizupáv.”

⁵⁸ Ta vemiav-te ndøgo, Yesu umingiap matev, agé matanapøteáv. Zapa ndøgo, ndigu unimanqatinteáv.

14

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, gilaem
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Elod ndego, Gelili plovins-ge kawa ezoqam gegoam, Yesu-qa yaq-te, manqat ndø-ewág. ² Yaq ekeza sasae ezoqam gezø-ein, “Ngenek Zión ategó, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam. Løvøte-te nangó abetøndo-khandí:v. Yaq nakémbá, bazaføgakh teqa mokho-te ndøu-sasaeat, umingiap matev ndematanam.”

³ Elod nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo. Ibugukhokhof Elod Zion gèmvøviú, ndimbula-te vø-utav. Elodias zapayá gene-matanám. Ndugu Elodias, ibugukhokhof tege namba qawan Filip-gú zas ndøgoám. Geté Elod sègeviwám. ⁴ Yaq Zion Elod áv gembøe-manqatám nqægo, “Khafeáp nandav, namba qawan-gu sævam qoqo-oki.” ⁵ Yaq Elod Zion ambá gelavawín, ta zapaya. Geté ndego ezoqam-qá møe ndøgoám. Zapa ndøgo, ndigu Zion Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám.

⁶ Yaq Elod ge-qan, ta khøuwa iz gemø-khantaz, zifuap namba lou gilog, Elodias-gu yu tiqa megemege-te, gè-ogiám. Yaq Elod poev kandambá qambowav, tuqa ogiam-te. ⁷ Yaq Elod até gendego, vømbø-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nøtaqambé-khavozák. Gekha gigiáp ndøgo, qo poev taqagoat, soqonø-ein, yaq søtaqá-etoám.” ⁸ Yaq ndugu evo mbobeváp, taqa yaq-te. Yaq ndugu Elod manqat áv tumbøe-qavøiú, av evo-qa poev qægoam, gumbo-ein, “Noqa poev nqáneq. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, teqa kawa melek-té qazøtøndó-qonøvév, no-te sasa zotøndó-ndapēm.”

⁹ Yaq Elod nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbaín. Mbøni mbová. Geté ndego nakhag ezoqam áv tezømbe-ein, av tuqa poev qægoam. Zapa ndøgo, ndego manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-té genø-ein. ¹⁰ Yaq ndigu até gindigonem, ndimbula khoev-té ginøzáv, Zion monqo vømømbø-kepøzem. ¹¹ Yaq Zion-qa kawa, melek-té ginø-qonøvév, mbasønakam vømømbø-etømem. Yaq ndugu evo-té gunøndáp, vømømbø-etoam. ¹² Yaq Zion-gi paev ezoqam manqat giyogem, tinduzáv ndøgo, Zion-qa kha vøndapem, sasa mø-ozem. Yaq Yesu-té ginøzáv, vømømbø-einim.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Zion 6:1-14)

¹³ Yesu Zion-qa yaq-te manqat ge-ewag, gilaem, ndego khagua-té genøketáo, yaq-keoqa sasa ndøqantav. Ndego ambá ezoqam-av manqei-té genøtinín, neka vømē-yakhapusivin. Geté ezoqam giyogem, av nqægo, møndø-qantáv, ndigu tiqa vemivemiav sège-yovitát, Yesu gimboavat. Zapá ginøzáv. ¹⁴ Yesu gemø-asa, ezoqa bawan-qape mba mo:qeív. Yaq ndego tanakh zøgó, neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

¹⁵ Yaq qakhagus ndøgo, ekeza paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Gèkhagustét, neka vemiav mbaín, nqanek. Ezoqa bawan-qape é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiav-té giabenøzáv, ekeza lou bemøwi.”

¹⁶ Geté Yesu gezø-ein, “Mbaín. Ndigu qavønipøteav tøgoat, kopømbá. Lou zo zozø-etoám, tilog.”

¹⁷ Yaq gimbo-einim, “Gê, áv khatigonēm? Ni flawa faev neka zonga menas mba nigú.”

¹⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zøtøndé-upøzonām.” ¹⁹ Yaq ndego ezoqa bawan-qape, gagayag-te qonam manqat zø-eín. Yaq até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas, gè-upøzó, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Yaq flawa gèmbegím, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. ²⁰ Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndógo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

²¹ Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, ande áv faev taosén ndi:gú. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, ndigu gevebøpøteáv.

Yesu ibøkha mumat go:geavun

(Mak 6:45-52; Zion 6:15-21)

²² Yesu nginik ezoqa kopoav-qape, lou guzumbu-etoam, yaq até gendego, tegi paev ezoqam vøzø-ein, “Zo khagua-té qanøketáb, yaq-keoqa vø-qantav. No nginik ezoqa ndøtokho-khofosám.” Yaq ndigu vøšøkuzim, sasa ndøtinim. ²³ Yesu ezoqa gumu-khofosam, yaq manqei poyat-té genøqavíg, yakhapus-mba vømø-guligulim. Yaq qapøistat, yakhapus mbá segegoát. ²⁴ Nðakin tegi paev ezoqam-qa khagua, anana-mbá qanuteítát. Qámhá. Khamøe sògo-qaqavøemám neka vøšintavam.

²⁵ Yaq lova ande av 3 o 4 oklok ndægo, Yesu ekeza paev ezoqam-té genøwáv. Ibøkha mumát gono:mát. ²⁶ Geté ibøkha mumat go:geavun, giometam, ndigu møe kandambá gigonem. Até vøe-einim, ndego gevøgé. Yaq gèzøgeá.

²⁷ Geté Yesu até gendego, gèzøndo-akhá, “Zo møe ndøgøném. Nó!”

²⁸ Yaq Pita gembo-ein, “Evézøza. Unimanqatin qo toqogoat, qonø-eín. Yaq ibøkha mumát qatøndónáv qo-te.”

²⁹ Yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Møqotøndoqáv.”

Yaq Pita até gendego, khagua gè-iváv, ibøkha-te vøvuaao, Yesu-te sasa ndøwav, ibøkha mumat. ³⁰ Geté khamøe-qape geqeiv, ndego møe ndøgø. Yaq gègeonát. Gendo-akha, “Evézøza. Gønøtøké.”

³¹ Yaq Yesu nakhamas-té genøvisí, vømbøgea. Gembo-ein, “Qoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. Gekha zapá ndoqoto-nake?”

³² Yaq ndigu ezoqa menas khagua-te gi:ketab, khamøe-qape sègevøitáv.

³³ Yaq ezoqam ndigu, khagua-te gu:guvam, Yesu gèmbø-vizumém. Gimbo-einim, “Unimanqatín. Qo uni Mbumbukiam-gé-Yo-ín.”

Yesu Genesalet manqei-te, enqoni-us ezoqam gekhakheinøvem

(Mak 6:53-56)

³⁴ Yesu tegi paev ezoqam namba giqantavat, yaq Genesalet manqei-té gimøqá. ³⁵ Ta manqei-te ndøgo, ezoqa Yesu gimatøvemem, yaq vemivemiav ndøgo, avøavun qagoat, manqa ndøkhofotømem, yaq ndigu enqoni-us ezoqa ate gi:goam, te-te sasa ndo-upøgim. ³⁶ Yaq ezoqa áv gimbøe-viømém nqægo, “Kopømbá, nginik enqoni-us ezoqam, ndabua ov-qase mba tiqa-khanøzumat. Yaq enqoni segezø-navøemát.” Yaq

gekha ezoqām ndigu, teqa ndabua gimbo-khanazumat, enqoni sègezø-navøemtát.

15

Mbumbukiam-qa nømendim matev, atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev, gèløvuaám

(Mak 7:1-13)

¹ Khøuwa nøme, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndozáv, Yesu-te. Zelusalem taon-té ginduzáv. Gimbo-einim, ² “Gekha zapá, qogi paev ezoqam, nigi atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev ndimøkuiam? Ndigu bugukhokhof zenda uni sunguzumáv, lou giligin.”

³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Geté ge zô, gekha zapá, zøkeza nømendim matev zapaya, Mbumbukiam-qa guguna manqat ndozo-møkuiam?”

⁴ Mbumbukiam av gene-eín nqægo, ‘Qave neká qavo, gèzøvizáp. Gekha ezoqām ndego, eve o evo soqa manqat tembo-ein, ndego ezoqa yá belaém.’ ⁵ Geté zo ndozo-manqate, ezoqa kopømbaqapé, eve o evo sa tembo-ein, av nqægo, gekha gigiāp ndøgo, no amba qo tøtaqa-etoamin, ndøgo Mbumbukiam-qā. ⁶ Geté gekha ezoqām ndego, manqat av nqægo nde:manqate, ndego vizap mbaín, eve-te neka evo-te. Yaq av nqægo, zo zøkeza nømendim matev mokho-te, Mbumbukiam-qá Manqat zomøkuiám. ⁷ Zo khavozam ezoqám. Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, zo me:eín, av ge:ein nqægo,

⁸ ‘Nginik no tou mbá ginømbe-vizáp.

Geté tiqa mbøni qámbá no-te.

⁹ Ndigu noqa iz, khokhó sege-eqawát.

Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qá nømendim matev mba me:zømesimít.

Ambá ndøgo, noqā nømendim matev.’”

Ezoqam ande av kené-manqa-zapa-us-ev-in?

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Yaq Yesu ezoqa ewaqape ndømøváb, gezø-ein, “Unime:-yogé, neka mokho vømbø-ndapem! ¹¹ Ezoqam ambá ndøgo, tenē-manqa-zapa-us-ēv, Mbumbukiam-qa bøi-te, lou ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndø-øev. Geté tene-manqa-zapa-us-evín ndøgo, manqat ndøgo, teqa manqa-nqa-te ndøndo-fakhate.”

¹² Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq taqa zita-te, tegi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, gimbo-einim, “Ge qô, moqoté-qateq? Felisi ezoqam mbøni nqosøgeap mboyogém, qo nqanek manqat qoqo-ein.”

¹³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha gigiāp ndøgo, noge Tat, ndego yan-te ngo:yage, ogekhaæv ndøgo, ndøkhofóé. ¹⁴ Sá! Sègezø-iváv. Ndigu bøi waev mbain ezoqam ituza-qa ndøgó. Geté até ndigú-a, bøi waev mbaín. Bøi waev mbain ezoqam, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu, yaq ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te, até sugumú-o:áz.”

¹⁵ Yaq Pita gendo-ein, “Kopømbá, yaya ndøgo, ezoqa qoqozø-eta, mokho toqoti-nømand?”

¹⁶ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gé, até zó-a, manqa mokho upøgimáv? ¹⁷ Ge zô, møzøté-zøtez? Gekha lōu ndøgo, manqa-nqa-te ndø-øev, gusté qanø-okhó. Yaq vaev-te nqawa møndø-fakhanín. ¹⁸ Geté manqat

soqøsoqa ndøgo, manqa-nqa-te ndøndo-fakhate, ndøgo mbøni-té qando-fakhanin. Matev nqáneq, ezoqam Mbumbukiam-qa bøi-te ge-manqa-zapa-us-evin. ¹⁹ Zapa ndøgo, matavap soqøsoqa, kopømba ande av ezoqam pakhapakha khaneam matev neka nøkenøkem ngi:wat matev neka mambe matev neka aqonam matev neka meakha manqat manqate matev neka manqat ponqom matev, ndøgo mbøni-té qando-fakhaté. ²⁰ Ezoqam nqáneq gene-manqa-zapa-us-evin, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ezoqam bugukhokhof zenda uni sunguziav tegoat, lou telog, ndøgo gé:-manqa-zapa-us-ev-ák.”

Bawan vini-ak sævam, Yesu gu-unimanqatin
(Mak 7:24-30)

²¹ Yesu nqanek manqei ge-ivav, yaq Taya neka Saedon taon avønin-té genøwáv. ²² Yaq nqáe! Keinan bawan sævam ndøwáv, ta manqei-te ndøgo guyagam, gundu-akha, “Evézøza. Deivid-ge Zeo. No tanakh genøgó. Nogu yu, nqova soqa mbøigí. Gèngiitét.”

²³ Geté Yesu yaq manqat-qase qavøiwateáv, tu-te. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Vøkhofotáv, ngunuk, niqa zita-te ngundu-akhayam.”

²⁴ Yaq Yesu gendo-ein, “No Mbumbukiam Izlael ezoqam-te mbá gendokhofotán, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu, gi-ewaz.”

²⁵ Geté ndugu tunduwáv ndøgo, katuk vømøkui, gundu-ein, “Evézøza. Vønøtøké.”

²⁶ Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Matev eqeieqei mbá, nakheis-qa lou toqondap, yaq gaqo sasa qozøngagím.”

²⁷ Yaq ndugu gundu-qavøiu, “Evézøza. Nandav unimanqatin. Geté gaqo, lou khakhayakh ndølogatún, ndøgo eve-qa lou-qase-te qando-pomovatum.”

²⁸ Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Ngólam. Qoqa unimanqatin kandambá tantáv. Matev áv tønéfakhán, av qo ndaqambe-poev.” Yaq ndaføyambá, tugu yu sège-eqeieqei-év.

Yesu ezoqa kopoav gekhakheinøvem

²⁹ Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Gelili kewan ndøgeg-té genøewát. Yaq manqei poyat-té gemøqavíg, vømøqom. ³⁰ Yaq ezoqa bawan kandambá gindupindam te-te, ezoqa nøme vøndø-upøgim, kagi ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam neka manqa-khou ezoqam neka ezoqa nøme, gekha enqoni nøme ndøgo, qazøgoat. Yesu-qá megemege-té ginø-abám, vøkhakheinøvem. ³¹ Ezoqa ewaqape nqova ndafe kandambá, matev ndøgo, bøi gi-qeivim, manqa-khou ezoqam manqat gimanqatam, neka bov o pingim kumbøgeap ezoqam vø-eqeieqei-ez, neka kagi ezoqam okho vøngazem, neka bøi waev mbain ezoqam, bøi vøkewag. Yaq ndigu Mbumbukiam-qá iz ndøeqánem, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam.

Yesu ezoqa bawan-qape nøme ge:zøkef
(Mak 8:1-10)

³² Yesu ekeza paev ezoqam tenø-møwáv ndøgo, gezø-ein, “No nginik ezoqam tanakh nøzøgó. Zapa ndøgo, nginik no namba ngigu, khøuwa misiká. Yaq ndakin ndigu lou mbaín. No poeveáv, ndigu ififin-us sa tækhofosam. Soqaín ndøgo, nakhoa-te bøi tømøzø-gugim, ti:qavoniapet.”

³³ Yaq paev ezoqam gimbo-einim, “Gê, lou gekham-tê qaziqeivîm, nqanek ezoqam-av manqei-te, nginik ezoqa bawan-qape vizî:zøkêf.”

³⁴ Yaq Yesu gendo-ein, “Flawa gekhâm nandizøgo?”

Yaq gindu-qavøinam, “Flawa ate gi:goam sevén neka zonga khasøkhasis khapímbá.”

³⁵ Yaq Yesu ndigu ezoqa bawan-qape, manqei-te qonam manqat zø-eín. ³⁶ Yaq até gendego, nginik flawa seven neka zonga, gè-upøzó, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam.

³⁷ Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndøgo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav kandakanda sevén, gin-qeitømem, qamøvea. ³⁸ Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, fo taosén. Geté sakheis neka nakheis, lou gilog, gevebøpøteáv.

³⁹ Yesu ezoqa ewaqape gumu-khofosam, yaq ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, Magadan manqei-te sasa ndøqantav.

16

Ezoqa Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam

(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

¹ Yaq Felisi ezoqam neka Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Matemateam-qa mbogoám. Gimbo-einim, “Umingiap matev qómatanám. Yaq tábati-nøtén av nqægo, qo Mbumbukiam ndokhofotäq.”

² Geté Yesu gezø-qavøiu, “Khaiya køkøk tøgoat, khøuwa gemøsinanin, yaq zo møzøte-zøtezín, khaiya eqeieqei segení-goát. ³ Yaq khaiya kikis neka bøvun tøgoat, qanaqanus qando-pavein, zo møzøte-zøtezín, qæ ndólanqá. Zo khaiya qazo-qeivimin, zo møzøte-zøtezín, khaiya ande äv khanégoát. Geté zo matev nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhanumit, yaq zo taqa mokho upøgimáv. ⁴ Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá neka zo Mbumbukiam-te tøkbeáv. Yaq ndakin, zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndøgo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan.”

Yaq Yesu sègeziváv, vøwav.

Yesu Felisi neka Sadusi ezoqam-qa nømendim matev, flawa poponøvem nonqo ge:khamas

(Mak 8:14-21)

⁵ Yesu-gi paev ezoqam, kewan yaq-keoqa gimøqa, flawa upøzoateáv. Manqa mate zømbo-navøém.

⁶ Yaq Yesu gezø-ein, “Aiyá qagó. Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa flawa poponøvem nonqo, gèmbøe-feazoát.”

⁷ Yaq ndigu paev ezoqam, ekeza mokho-mba gibond, “Yesu nqanek manqat ekeqa ndøgo tene-eín, ni flawa upøzoateav qazigoam.”

⁸ Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekha manqat mē:bondat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, flawa-qa yaq-te nqazøte-fofogeap? Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te khapémbá. ⁹ Gê, zo mokho ndapeáv? Zo tozombó-matavap, no flawa faev, ndigu faev taosen ezoqam qatezøkef? Yaq yakhav andê gekhâm qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? ¹⁰ Neka gê,

zo tozombó-matavap, no flawa seven, fo taosen ezoqam qatezøkef? Neka yakhav andē gekhām qazo-nqeitømem, lou ndøgo qamøvea? ¹¹ Zo gekha zapá, noqa manqa mokho qeiviav ndozogo? No ambá av nqægo, lou-qá yaq-tē qazømbe-ein. Geté no Felisi neka Sadusi ezoqam-qa flawa poponøvem nonqo nøte-ein. Zo ndøgo tozombøé-feazotát.”

¹² Yaq ndakin, Yesu-gi paev ezoqam, manqa mokho tinømbo-ndapém ndøgo, ndego ambá flawa poponøvem nonqo me-ein, ndøgo flawa-te toqotu-nqagim. Geté ndego Felisi neka Sadusi ezoqam, tiqa nømendim matev-qa yaq-té gene-ein.

*Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayá
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)*

¹³ Yaq Yesu, Sæzalia-Filipai taon avønin-té genøwáv. Yaq ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Gé, Ezoqam-ge Yo, ezoqam gekha mé:vewe?”

¹⁴ Yaq gimbo-qavøinam, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme ndimanqate, qo Zelemayá, o Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqá nømé, ndigu ibugukhokhof giyageapam.”

¹⁵ Yaq Yesu gezøbevap, “Gemá zo? No gekha ezoqám zøténæna?”

¹⁶ Yaq Saemon Pita gembo-qavøiu, “Qo Mesayá. Khandi Mbumbukiam-gé Yó.”

¹⁷ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Saemon, Ziona-ge yo, qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, nqanek matavap, qo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam qaveáz. Geté nogé Tat qaveáz, ndego yan-te ngo:yage. ¹⁸ Neka no nqataqá-manqate. Qo Pitá. Taqa manqa mokho, ‘Nandí.’ Yaq ta nandi-qape-te nginik, no ndigu ezoqam, no ndi-unimanqatinat, tiqa bawan andé khoev me notó:wév. Nqova soqaqape-qa bazaføgakh kopømba mbaín, nqanek bawan tøtømbua. ¹⁹ No Mbumbukiam-qa Megeat Matev mboqogim nonqo nøtaqá-etoám. Gekha matév ndøgo, qo nqanek manqei-qape-te toqotø-tokimat, até yan-té-a, äv tønétokát. Neka gekha matév ndøgo, nqanek manqei-qape-te toqo-mboqogimat, até yan-té-a, äv tøné-mboqovát.”

²⁰ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqa äv gezømbe-løvuá nqægo, “Zo ezoqa nøme zø-ein, av nqægo, no Mesayá.”

*Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te, ande ge:zømas
(Mak 8:31-33; Luk 9:22)*

²¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam, teqa løvøte-qa yaq-te zømesim ndøngáz. Gezø-ein, “No Zelusalem taon-té qabatønáv, nqosøgeap kandambaqape bamøndap, ti-te ndigu, megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqá kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, neka bemølbem. Geté khøuwa timønø-misika-ez ndøgo, Mbumbukiam no nqawa ndøkhandi:n.”

²² Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Pita até gendego, sègekható, vøgugu, gembo-ein, “Evézøza. Av taoká! Matev av nqægo, betaqa-fákhán.”

²³ Geté Yesu, gèndoqambún, Pita vømbø-ein, “Mòqoqáv qo, Saitan! Qo qònømbø-khazét. Qoqa matavap nandav, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qandowáv. Geté manqei-qape ezoqam-té qandowáv.”

Yesu-te paev-qa toqogoat
(Mak 8:34–9:1; Luk 9:23-27)

²⁴ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev zítá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, neka no sasa benøndopaev. ²⁵ Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ekeza yage tendapet, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, no zapaya ekeza yage te:khambua, ndego ndòmøqeív. ²⁶ Gèmbø-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømboqawam, yaq ekeza yage gèkhambuá, ta gigiap ate ndægo áv khambøé-tøkē? Neka gē, ngenek ezoqam, gekha fia ndøgō, yage nango temendap?”

²⁷ Ezoqam-ge Yo tendoqavan, enzol ezoqám namba mé:geáv. Eve-qa waev neka bazaføgakh namba mé:geáv, neka ezoqa ewaqape yaq-fia vøzø-etoām, av ndigu matev ndi:matanam. ²⁸ No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Ezoqam-ge Yo ndòzotøkhæ-ometám, teqa Megeat Matev namba te:geav.”

17

Yesu bugug qambo-enend
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

¹ Yaq khøuwa siks-qa zita-te, Yesu, Pita neka Zems neka tege namba qawan Zion, manqei poyat-qape-té genø-itúb, vømø-yakhapus-mokho-mba-ez. ² Yaq Yesu-te gi:kewagam, ndego bugug sògo-enendtát, tiqa bøi-te. Teqa bugug andé khøuwa waev me me:sanqatavavún, neka teqa ndabua ùnime:papaqá. Andé wáev. ³ Yaq nqáe! Mozes neká Ilaiza, sègezø-fakház. Yesu namba, manqat ndømanqatám.

⁴ Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Evézøza. Qanimáv, ni nqeigu. Qo taqa-pøovat, no khoev-qasis misika nøzøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.”

⁵ Pita ate av-té manqat ge:manqatam, yaq ozoz ndøgutáz. Waev-ús. Yaq nqáe! Ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te, neka no nømboe-khafuát. Zo teqa manqat gèyogé.”

⁶ Yaq ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, møe kandambá gigonem. Yaq sège-o:áz. Bugug até manqei-té. ⁷ Geté Yesu tendowáv ndøgo, kha vøzø-khanøzam. Gezø-ein, “Mòzowán. Møe ndøgòném!”

⁸ Yaq kawa gi-eqagim, gikewag, Yesu mba ndø-ometám. Ezoqa nøme mbain.

⁹ Manqei poyat-te nango gi:visat, Yesu manqa zøløvuá. Gezø-ein, “Matev nqanek, zo qazoqeivim, ezoqa nøme naqanøká me:zømás. Geté Ezoqam-ge Yo, løvøte-te bètøndokhæ-khandi:v.”

¹⁰ Yaq tegi paev ezoqam gimbo-bevøpem, “Gekha zapá Mozes-qa gungana manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, ‘Ilaiza betøkhæ-fakhán.’?”

¹¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín, Ilaiza bugukhokhof ndøkhæ-fakhán, gigiap ate ndægo vøkhakheinām. ¹² Geté no nqazø-manqate: Ilaiza møndø-fakhán. Geté ezoqa ndego matavapøteáv. Yaq matev áv

16:24 16:24 Met 10:38; Luk 14:27 **16:25** 16:25 Met 10:39; Luk 17:33; Zion 12:25 **16:26** 16:26 Met 4:8-9 **16:27** 16:27 Met 25:31; Psa 62:12; Prov 24:12; Lom 2:6; Veve 22:12 **17:2** 17:2 2 Pita 1:16-18 **17:5** 17:5 Psa 2:7; Isa 42:1; Met 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22; Deut 18:15 **17:10** 17:10 Mal 4:5 **17:12** 17:12 Met 11:14

timbi-matønømém, av ekezan qazømbe-pøovat. Yaq até Ezoqam-gé Yó-a, nqosøgeap ndøndáp, tiqa zenda-te.”

¹³ Yaq paev ezoqam, manqa mokho tinømbo-ndapém ndógo, Yesu Ilaiza ge:manqatam, ndego Zion me:manqatám, ndego ibøkha iz etoam ezoqam.

Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam

(Mak 9:14-29; Luk 9:37-43a)

¹⁴ Yesu paev ezoqa misika namba, manqei pøyat-te ginduvis, ezoqa bawan-qape møndøgoám. Yaq ezoqam tendowáv ndógo, teqa megemege-te katuk vømøkui. ¹⁵ Gembo-ein, “Evézøza. Noge yo tanakh gëmbogó! Gëmbø-qanavøém. Unime:-soqoevín. Nøme gøinam-té genø-bøiavín neka nøme ibøkha-te vøbafin. ¹⁶ No qogi paev ezoqam-te qændafat, ndigu amba me:khamasém. Geté ndego eqeieqevateáv.”

¹⁷ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqazoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-egatât? Geté ság! Opønakam vøndo-ndafém.”

¹⁸ Yaq gindu-ndafem, Yesu nqova soqa gëmbøe-khafén, ndego opønakam-qa mokho-te gu:goam, yaq ndego vømbō-fakhan. Yaq opønakam, sège-eqeieqei-év.

¹⁹ Taqa zita-te, tegi paev ezoqam, Yesu namba gimi-yakhapus-mokhomba-ez, gëmbø-bevøpém, “Ni gekha zapá, nqova soqa amba qambøingeatømem?”

²⁰ Yaq gezø-ein, “Zapa ndógo, zoqa unimanqatin khapémbá. No unimanqatín nqazø-manqate: Zoqa unimanqatin Mbumbukiam-te, kopømba ande av masted tae nanga-qasis ndægo tøgonin, yaq zo ambá kopømbá, manqei poyat nqanek ambá áv qazømbøe-einimín nqægo, ‘Manqei nøme-té qonóqáv.’ Yaq ndógo ambá segewavín. Matev ate ndægo, zo ambá kopømbá tozo-matønømemin.”*

Yesu qambo-menas, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas

(Mak 9:30-32; Luk 9:43b-45)

²² Khøuwa nøme, Yesu tegi paev ezoqam namba, Gelili plovins-te gipindam, Yesu áv gezømbe-ein nqægo, “Ezoqam-ge Yo, avønín, ezoqam-qá zenda-té ginøveém, ²³ neka vølaēm. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndógo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.” Ndigu paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq mbøni zøvá. Mbøni vaev kandambá.

Teks moni abam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa khoev nonqo

²⁴ Yesu tegi paev ezoqam namba, Kapenaum taon-te gimøfakhaz, yaq teks moni upøgim ezoqam ndozáv, ndigu Mbumbukiam-qa khoev teks moni gi-upøgimatun. Pita-té ginduzáv, gimbo-einim, “Gê, zoge nømendim ezoqam, teks moni møndø-abumatun, Mbumbukiam-qa khoev nonqo?”

²⁵ Yaq Pita gendo-qavøiu, “Møndø-abumatún.”

Yaq Pita khoev-te gendoqavan, ambá Yesu mbo-einín, taqa yaq-te. Geté Yesu ekezan, é-mando-ein, “Sáemon. Qoqa matavap áv

17:13 17:13 Luk 1:17 **17:19** 17:19 Met 10:1 **17:20** 17:20 Met 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6;

1 Ko 13:2 * **17:20** 17:20 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndógó. Ta manqat nqánek: 21Geté nqova soqøsoqa av ngi:gu, kopømba mbain sa toqo-ngeasam. Geté sa ndógo toqoté-ngeasám, Mbumbukiam-te toqovi:mat neka lou logemav matev voqógoat.

17:22 17:22 Met 16:21 **17:24** 17:24 Exo 30:13; 38:26

khané:go? Manqei-qape-gi kawakawa-za, teks moni gekha ezoqam-té gindú-upøgimatun? Ekeza ezoqam-tê, ó, ezoqa vini-tè?”

²⁶ Yaq Pita gendo-ein, “Ezoqa vini-té gindu-upøgimatún.”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Unimanqatín. Kawakawa-za-gi ezoqam, teks moni gé-abamák ti-te. ²⁷ Geté, ság, soqain ndógo, nginik teks moni upøgim ezoqam, qaqa tizizø-løwaz. Yaq nakémbá. Kewan-té qanø-ová, vømø-faleam. Yaq zongøyam ndego, bugukhokhof toqo-tøkhatav, manqanqa qombó-mboqoá. Yaq moni mokho toqózømét ndógo. Yaq ndigu moni mokho, teks moni upøgim ezoqam-té qonø-ndapáz. Yaq qo neka no, nigí teks moni nándiv.”

18

Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae gekha ezoqam ndógoát?

(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

¹ Ta khøuwa-te ndógo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbo-bevøpem, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqam ndógoát?”

² Yaq Yesu nakhasam mbo-akhá, tiqa mokho-te livin-mba ndøugu, vøve. ³ Gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo enendateav tøgoat, neka kopømba ande av nakhei nqonqon ndi:gu vozomógø, yaq zo Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, zomó-ozák. ⁴ Gekha ezoqam ndego, ekeza kha tevoa, kopømba ande av nakhasam nge:go, kandambaqape ndégo tégoát, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te.

⁵ Neka gekha ezoqam ndego, noqa iz-te, nakhasam av nge:go tekhatø, ndego no ndøkhatømb.”

Matev ndøgo, ezoqa manqa-zapa-te ndø-ituza

(Mak 9:42-48; Luk 17:1-2)

⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqam ndego, nakhei nqonqon av ngi:gu, ndigu no ndi-unimanqatinat, manqa-zapate te-itub, teqa manqa-zapa kandamba tantáv. Ndego amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, yaq anana-mba sasa mø-oginamin, vømø-geonin, yaq ta yaq-fia te-te ndego, ambá andé khapémbá. Geté yaq-fia kandambaqape ndógo, Mbumbukiam-te temøndap.

⁷ Manqei-qape ezoqam møndø-soqoéz, ndigu ezoqa nøme, manqa-zapa-te ndi-ituza. Unimanqatín. Khamasim matev, ndøfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapa-te tø-itubat. Geté ndigu ezoqam ndøsoqoéz, ndigu ezoqa nøme manqa-zapa-te ti-itubat.

⁸ Qoqa pingim o bov manqa-zapa-te tø-ituqabat, gèkepáz, vø-ogi. Pingim o bov kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qoqa bov menas neka pingim menas namba, gøinam-te timø-ogeqænam, ndøgo miavmiav ndøwageap. ⁹ Neka qoqa bøi manqa-zapa-te tø-ituqabat, gèkhofá, vø-ogi. Bøi kopo mba taqagoat, qo khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndógo, qo bøi menas taqagoat, yaq gøinam-tê gimø-ogeqænam.”

Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa yaya etøe manqat
(Luk 15:3-7)

¹⁰ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo aiyá qagó. Zo ezoqa khasøkhasis, av nginik nakheis ngi:gu, khokho ezoqam me:zæzã. No nqazø-manqate: Enzol ezoqam ndigu, nginik ezoqam ndizø-keoge, noge Tat-qá bugug-té giwaniáp, ndego yan-te ngo:yage.*

¹² Ge zô ndozo-matavap? Ezoqa sip wan andled timbogoat, yaq kopo gembø-ewän, yaq gê, ndego gekhã ndøggø? Ndego ndigu nainti-nain nøme, segéziváz, ta manqei poyat-te ndøgo, gagayag gilogatun, nøme-qa vømøvað, ndugu gumbo-ewan. ¹³ No unimanqatín nqazø-manqate. Ndugu sip kopo tu-omet, ndego khanakhanakh kandambá tendap. Teqa khanakhanakh tu-ti ndugu, ndømø-løvuám, av khanakhanakh, sip nainti-nain-te ndømbøego, ndigu yozaneav ndigu. ¹⁴ Yaq matev até kopó. Zoge Tat yan-te ngo:yage, ndego poeveáv, nginik ezoqa khasøkhasis, kopo te-ewan.”

Klisten qafu manqa-zapa tego qo-te

¹⁵ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Klisten qafu manqa-zapa tego qo-te, yaq vømboqáv, teqa manqa-zapa vøe-omat, zo ezoqa menas zøkhapus-mba vøkhakheinømem. Ndego qoqa manqat te-ewag, yaq nango møndøqa-Klisten-qafu-év. ¹⁶ Geté ndego qoqa manqat yogeav tøgoat, yaq qo ezoqa kopo o menas namba zøtézáv, te-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat äv qane-manqaté nqægo, ‘Manqa ovøyam tøgoat, yaq bøi vizu ezoqam menas o misika begó.’ ¹⁷ Geté ndego tiqa manqat te-ogi, yaq Klisten bawan ezoqam-té qanø-ndafém. Yaq ndego até tiqá manqát-a te-ogi, qo ndego bavokho-ak o teks moni upøgim ezoqam qotéveó.

¹⁸ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matëv ndøgo, zo nqanek manqei-qape-te tozoto-tokimat, até yan-té-a, äv tønétokát. Neka gekha matëv ndøgo, nqanek manqei-qape-te tozo-mboqogimat, até yan-té-a, äv tøné-mboqovát.

¹⁹ Neka nøme nqazø-manqate: Nqanek manqei-qape-te, zo mokhote, ezoqa menas manqat tikoponemat, yaq Mbumbukiam sasa mbóviømemät, noge Tat, yan-te ngo:yage, matev ndømatanám ti-te. ²⁰ Zapa ndøgo, ezoqa menas o misika noqa iz-te timøvab, no ndægoát, ti namba.”

Yaya etæ manqat, qo ezoqam-qa manqa-zapazapa sa navøepøteav tøgoat

²¹ Yaq Pita tendowáv ndøgo, Yesu vømbo-ein, “Evézøza. Noge Klisten nøfu, no-te manqa-zapazapa sekemba tegoat, yaq gê, no andé gekhâm tæmbo-geveam, sa tønømbo-navøem? Até tægoat sevén?”

²² Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Ambá av nqægo, seven mbä. Ndøgo khapémbá. Geté sà betaqambo-navøemát. Seven até tægoat seventí, sa tøqambo-navøemat. ²³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Kawa ezoqam møndøgoám. Ndego moni upøgim-qa ndøgoám, tegi sasae ezoqam te-te qazømbo-løfokam. ²⁴ Yaq ndego moni tonqogim gengaz, sasae ezoqa nøme tindu-ndafém ndøgo. Ndego moni milión, qambøe-løfokam. ²⁵ Geté ndego moni mbain, tege

18:10 18:10 Iblu 1:14 * **18:10** 18:10 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøggó. Ta manqat nqáne: 11Ezoqam-ge Yo, ezoqa khandi:zat nonqo ndøgeavún, ndigu gi-ewaz. **18:10** 18:11 Luk 19:10 **18:15** 18:15 Luk 17:3; Gal 6:1 **18:16** 18:16 Deut 19:15; Zion 8:17 **18:18** 18:18 Met 16:19; Zion 20:23 **18:19** 18:19 Mak 11:24; Zion 15:7 **18:22** 18:22 Luk 17:4

kawa ezoqam vømbøé-etoám. Yaq kawa ezoqam, manqat āv gembøe-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo. Gigiap ate ndaqambe:go, qówí. Até qogu sævam neka nakheis-a, voqówí. Yaq fia qotégó, no-te.’ ²⁶ Yaq ndego sasae ezoqam, kawa ezoqam-qa megemege-te, ekeza kha, manqei melaváo, vømbø-ein, ‘Káwa ezoqam. Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Fia ate ndægo, nqanømbø-løfoke, ndøtaqa-etoám.’ ²⁷ Yaq ndego kawa ezoqam, tanakh mbogó, gembo-ein, ‘Ság! Fia nø-ètoám.’ Yaq sègemboták, vøwāv.

²⁸ Geté ndego sasae ezoqam gendo-fakhan, sasae kopømba ezoqam mba mo:qát. Ndego moni mbøe-løfokám, te-te. Khapímbá. Geté yaq até gendego, sège-khoteiú. Monqo mba mbøegeá, gembo-ein, ‘Fia qonø-etoám, no-te ndaqambo-løfoke.’

²⁹ Yaq ndego sasae ezoqa nøme, katuk ndømøkuí, teqa megemege-te, gembo-ein, ‘Tanakh gènøgó. Até vøkhæ-keogé. Yaq fia ndægó.’ ³⁰ Geté ndego gèmbøeqasí. Yaq até gendego, ndimbula-te vø-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo, atema yaq-fia vøgō.

³¹ Yaq sasae ezoqa nøme, nqanek matev giqeivim, ndigu mbøni zønqosøgím. Yaq kawa ezoqam-té ginøzāv, emanqat ate ndægo vømømbø-vototem.

³² Yaq ndego kawa ezoqam, ngenek sasae ezoqam, gèmbø-akhá. Gembo-ein, ‘Qo ezoqa soqaqapé. Moni kandambaqapi ate ndi:gu, no-te qaqambo-løfokam, no søtaqaták, qo qoqonø-viam.’ ³³ Geté gekha zapá, qo sasae kopømba ezoqam-te tanakh goneav qagoam, av no tanakh qataqambego?’ ³⁴ Yaq ndego kawa ezoqam, qaqá kandambá gego. Yaq até gendego, ngenek sasae ezoqam ndimbula-te vø-utav. Yaq ndego até gú:goát ndøgo. Neka yaq-fia nqosøgeap ndø-upøgímát, atema fia ate ndægo vømúgū.”

³⁵ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, nøme āv gene-eín nqægo, “Noge Tat, ndego yan-te ngo:yage, zo-te matev até kopó, āv tenégó, zo ezoqa nøme-te, tiqa manqa-zapazapa, sa navøepøteav tøgoat.”

19

Sakhei zøuvis-qa yaq-te (Mak 10:1-12)

¹ Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, Gelili plovins tène-iváv. Yaq Zudia plovins-té genøwáv, ndøgo Zoden kea yaq-keoqa. ² Ezoqa møndømbø-pavát, bawan-qape kandambá, neka ndego enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

³ Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Ambá gembo-matemateømemín, gimbo-einim, “Gé, Mozes-qa guguna manqat, áv khané-ein? Ezoqa kopømbá, sævam sa te-ivav, ndego poev tømboqat, ó, kopømba mbaín?”

⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zó, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Mbumbukiam ezoqa ande ge:khakheinøvem, anganeam neká sævam, tèkhakheinøvém.’ ⁵ Yaq Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, ‘Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném, yaq ndigu ezoqa menas, vømø-kha-kopo-ēz.’ ⁶ Yaq ndakin ndigu ambá av nqægo, kha menās, av bugukhokhof gi:goam. Geté kha kopó. Ndigu Mbumbukiam ndøtøkuzú. Yaq ezoqa beqatøzō.”

⁷ Yaq Felisi ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, Mozes-qa guguna manqat av qæ-ein av nqægo? Anganeam sævam ivøve-qa tegoat, ndego sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembō-etoam, sasa bekhofotav.”

⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mozes sakhei zøuvis matev sa gezøtak, zapa ndógo: Zo khàpe zøtesapí:z. Geté Mbumbukiam ezoqa ande ge:khakheinøvem, av me:matøvemák, av ndægo. ⁹ No nqazø-manqate: Gekha ezoqám ndego, sævam te-ivav, geté ndugu mambe okhoeäv, yaq sævam vini vø-okí, ndego nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv.”

¹⁰ Yaq Yesu-gi paev ezoqam gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, anganeam kopømba mbain tōgoat, sævam sa te-ivav, yaq qanimav ndógo, nøkenøkem tiá, sà biziyagé.”

¹¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nandav manqat, nøkenøkem mbain-qa yaq-te, ezoqa ewaqape-qá mbá. Geté tiqa mba ndígu, Mbumbukiam matev tezø-etoam. ¹² Ezoqa sakhei zøkemav ndigu, zapazapa vinivinimbá. Nøme ndigu äv tiniqáz. Neka ezoqa nøme, zapa ndógo: Ezoqa äv tizømbe-matanám. Geté ezoqa nøme, sakhei zøkemav ndigu, Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapayá.

Gekha ezoqám ndego, kopømba tegoat, nqanek nømendim matev tendap, sà bendáp.”

*Yesu nakhei nqonqon zenda gezømbø-awam
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)*

¹³ Yaq ezoqa nøme, Yesu-te, nakheis ndo-upøgím. Ndigu mõndøzøpoé, Yesu ambá zenda zømbø-awamín neka vøzø-guligulimin. Geté tegi paev ezoqam gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam.

¹⁴ Geté Yesu gendo-ein, “Nakheis bègeäv, no-te. Zømbø-khakházám. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndígu, av nakheis ngi:gu.”

¹⁵ Yaq Yesu até gendego, nakheis zenda vøzømbø-awam neka vøzø-guligulim. Yaq qamømbøe-navøem, tènnewáv.

*Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav
(Mak 10:17-27; Luk 18:18-27)*

¹⁶ Khøuwa nøme, ezoqa tendowáv ndógo, Yesu-te, vømbø-ein, “Nømendim ezoqam. Gekha matev eqeieqei nómatønumät, khandi miavmiav vøténdáp?”

¹⁷ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapá, no matev eqeieqei-qa yaq-te, ndoqonømbe-bevap? Eqeieqei Mbumbukiam mba me:gó. Geté qo khandi miavmiav ndape-qa ndoqombogo, qo Mbumbukiam-qá guguna manqat qombópavát.”

¹⁸ Yaq ndego gendo-ein, “Gekha guguna manqat nombópavát?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Guguna manqat nqáneq qoqombø-pavát: Qo ezoqa pakhapakha zøkhanèäm. Neka nøkenøkem matev ndøngi:wät. Neka ndø-aqònám. Neka meakha manqat ndømanqaté. ¹⁹ Qave neká qavo, gèzøvizáp. Ezoqa nøme-te, kuku äv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.”

20 Yaq ngenek ezoqa ndakinak gendo-ein, “Nqanek guguna manqat ate ndægo nqæmbôpæv. Yaq gekha matev nøme ndógò, no matønumav ndøgo?”

21 Yaq Yesu gembo-ein, “Qo ndaføyamba-qape gone-qa toqogoat, vøkhæqáv, qoqa gigiap ate ndægo, vømøwi. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozó-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim yan manqei-té qoqonø-møvøemét. Yaq vøndoqáv. No qonøndó-pæv.”

22 Yaq ndego ezoqa ndakinak, nqanek manqat ge-ewag, sègewáv. Avus-mba mbovoé. Zapa ndógo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

23 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqam ndego gigiap kopoav tømboqoat, te-te ndego unimé-føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te te-on. 24 Unimanqatín. Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu, føgakh andé mbain, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

25 Yaq paev ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqám ndókhandi.v?”

26 Yaq Yesu ti-te gekewag, gezø-ein, “Matev av nqægo, ezoqa kopømba mbain. Geté Mbumbukiam kopømbaqapé. Gekha matèv ndøgo, ndego gone-qa ndembogo, kopømbá, segégó.”

*Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fia
(Mak 10:28-31; Luk 18:28-30)*

27 Yaq Pita gembo-qavøiu, “Nqáe! Ni gigiap ate qanimbi-goam, zitá qati-wuóém, qo nqeitaqambe-pæv.”

28 Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gigiap neka matev ate ndægo tøndakinak, yaq Ezoqam-ge Yo iz kandambaqape tendap, neka kawa ezoqam-qa qonam nonqo qanimav-qape-te vó:qotát, yaq até zó-a, zo ezoqa tuelv, no nqazonøndo-pæv, zøkeza kawa ezoqam-qá qonam nonqo-té qazotó-qonavát, neka Izlael khagua bawan tuelv vozozømbó-kawæztát. 29 Gekha ezoqám ndego, khoev te-ivav, o nambaqaniap o eve o evo o nakheis tezivaz, o khæe te-ivav, no zapaya; ndego Mbumbukiam nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, wan andléd ate tægoat, yaq ndego khandi miavmiav vømøndāp. 30 Geté ezoqa kopoáv, ndigu ndakin nduo-megetap, gendópavát. Neka ezoqa kopoav, ndigu ndakin ndindopaev, gó:megetát.”

20

Yaya etæ manqat, ezoqam-qa yaq-te, khæe-te gisasaetat

¹ Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo:

Ezoqam møndøgoám. Waen khæe évé. Yaq qanaqanus lovølova-ús. Ndego tenøwáv ndógo, teqa khæe-te sasae gone nonqo ezoqam vømø-upøzo. ² Tiqa yaq-fia, manqat āv gini-kopo:ném, av sasae ezoqam khøuwa kopo-te, oskia gi-upøgimatun. Yaq khæe-té genø-khofotáz.

³ Yaq ande av 9 oklok ndægo, ndego maket manqei-te gewav, ezoqá nøme ndøzømét. Ndigu khokhó sege-waniapám. ⁴ Yaq gezø-ein, 'Até zó-a, nangó khæ-té qazonózáv, vozomó-sasaē. No yaq-fia eqeieqei nøzø-etoám.' ⁵ Yaq ndigu sègezáv, sasae vømømbō-gonem.

Yaq khøuwa muin neka 3 oklok qandap, ndego matev até kopó, āv tenegó, av bugukhokhof ge:go. ⁶ Yaq até 5 oklók-a, ndego maket manqei-te, nangó genøwáv, ezoqa nøme vøzømet, ndigu khokho giwaniapam. Yaq gezø-ein, 'Gekha zapá, zo khokho nqazo-waniapet, khøuwa mba nqazotøngiaomit?'

⁷ Yaq gindu-qavøinam, 'Zapa ndógo, ezoqa ni upøngipøteáv, sasae teizøgo.'

Yaq ndego gezø-ein, 'Ság! Até zó-a. Noqá khæ-té qazomó-sasaeném.'

⁸ Yaq khøuwa gemøsinan, ndego khæ eve, tege sasae keoge ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, 'Sasae ezoqam mòqozø-akhayám, fia vøzø-etoam. Fia etoam toqotøndó-ngáz ndógo, ezoqam ndakin gindu-oz, sasae-te. Yaq ndigu, no bugukhokhof qato-upøzo, fia vaev-té qonøzø-etoám.'

⁹ Yaq ezoqam ndigu 5 oklok sasae gingazem, khøuwa ate ndægo-qá fia ndøndapém.

¹⁰ Yaq ezoqam ndigu bugukhokhof sasae go:ngazem, fia ndape-qa ginduzav, ndigu āv gini-matavupám nqægo: Fia andé kandambá tizin-dapem. Geté fia ndógo gindapem, até kopó, av ezoqa nøme gi:ndapem. Khøuwa kopo-qá fiá. ¹¹ Ndigu moni gumu-tonqogim, yaq khæ eve, manqat mboponqomém, ¹² gi-einim, 'Ezoqam nginik, sasae vaev-te gingazem, khapémbá gisasaenem. Yaq gē, áv khanégo, ndigu yaq-fia kopo gindapem, av ni qazi:ndapem, ni khøuwa ate ndægo, khøuwa tatas-te qazi-sasaetat?'

¹³ Yaq ndego khæ eve, ezoqa nøme-te, ma manqat geponqomat, āv gembøe-qavøiú nqægo, 'Nófu! Qoté-ewāg. No ambá av nqægo, nøtaqambe-khavōz, av qo ndoqote-matavap. Av taoká. Fia ndøgo, qo qoqondap, eqeieqei. Fia ndógo, av ni manqat qazi-kopo:nem. ¹⁴ Ndakin vòqáv, qoqa fia namba. No āv qanømbe-pøovám nqægo: No ndego ezoqam, vaev-te tendowav, fia até kopó, āv tæmbøé-etoám, av qo tøtaqambe-etoam. ¹⁵ Ge qó ndoqo-matavap? Ndøgo eqeieqei mbá, nøkeza moni matev tøtego, av no nqanømbe-poew? O ge qó, qónønguvim, no ndigu matev eqeieqei qazø-matanam, ndigu sasae-te vaev gindu-oz?'

¹⁶ Yesu nqanek yaya gumu-eta, yaq manqat nøme āv gene-eín nqægo, "Matev até kopó, āv tønégóat. Ezoqam ndigu, ndakin ndindopaev, ndigu gó:megetát. Neka ndigu ndakin nduo-megetap, ndigu gendópavát."

Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas

(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

¹⁷ Yesu ekeza paev ezoqam tuelv namba, Zelusalem taon-te gi:qavigat, yaq sègekhatób, vømø-yakhapus-mokho-mba-ez, gezø-ein, ¹⁸ "Nqáe! Ni Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq Zelusalem taon-te ndøgo, Ezoqamge Yo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa gu-guna manqat nømendim ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Yaq ndigu manqa ovøyam-te sasa ndøveém, manqat vókopo:nēm, av nqægo, yá

benaním, ¹⁹ neka manqei vini-ak-qa zenda-te vóveēm, ndigu Mbumbukiam zótezateav ndigu. Yaq ndigu otóotam mé:vewém, vózuim, tae mutui-te sasa ndótókewēm, vónaním. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.”

Zems neka Zion, iz akhae ndape-qa gigoam
(Mak 10:35-45)

²⁰ Zebedi-gi nakheis-gu evo, Yesu-té gunduwáv. Até nakhei menás-a, Zems neka Zion, vøndözav. Yaq ndugu katuk ndømøkuí, teqa megemegete, vømbø-ein, “Nòtaqa-viám. Kopømbâ, noqa poev matev toqogo?”

²¹ Yaq Yesu gumbo-ein, “Gekhâ qápoev?”

Yaq gundu-qavøiu, “Noqa poev nqáne. Qo kawa iz toqomøndap, nginik nogi nakhei menas, nøme ngenek, qoqa nakeamo zenda-té gemøqóm, neka nøme ngenek, qoqa yogea zenda-te vømøqóm.”

²² Geté Yesu gendo-qavøiu, “Zo zótezótezák, gekha matev-qa zonø-einim. Gê, zo ezoqa menas, kopømbâ, ibøkha khaqain-qape tozo-izam, av no tøte-iz?”*

Yaq gimbo-einim, “Ni kopømbaqapé.”

²³ Yaq Yesu gezø-ein, “Unimanqatín. Zo ibøkha khaqain-qape ndòzomø-izám, av no tøte-iz. Geté gekha ezoqám, noqa nakeamo zenda neka yogea zenda-te timøqonav, ambá av nqægo, no nóvevesám. Geté ta qonam nonqo tiqa ndígu tógoát, noge Tat gevevesam.”

²⁴ Yesu-gi paev ezoqa ten nøme, nqanek manqat giyogem, yaq qaqa ndøgoném, ndigu ezoqa menas-te. ²⁵ Yaq Yesu tegi paev ezoqam ate gi:goam, tenø-møváb ndøgo, gezø-ein, “Zo mðzøte-zótéz. Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa gètøkhonøzát. Neka tigi megetapak gø:kawaezát, av ekeza poev ndøzømbe:go. ²⁶ Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègø. Gekha ezoqám ndego, zo mokho-te iz kandambaqape ndape-qa tegoat, ndego yâ be-zoge-tøke-ezoqam-év. ²⁷ Neka gekha ezoqám ndego, zo mokho-te megeat-qa tegoat, ndego andé zogé yaq-fia mbain sasae ezoqam bezømbegó.

²⁸ Até Ezoqam-gé Yó-a, ndego matev até kopó. Ndego ambá ndøgo tenegeavün, ezoqa sasae timbogoat neka vømbó-tøkeát. Geté ndego ezoqa tøke-qa neka teqa kha løvøte-te vee-qa ndøgeavün. Yaq ezoqa kopoav, tèabete-nqovotáz.”

Yesu bøi waev mbain ezoqa menas gekhakheinøvem
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

²⁹ Yesu tegi paev ezoqam namba, Zeliko taon gi-ivøvem, ezoqa bawan-qape kandambá gimboavat. ³⁰ Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, bøi waev mbain ezoqa menas møndø-qonavám. Giyogem, Yesu geløvubat, yaq até gindigonem, vømbø-akhaem, “Evézøza! Déivid-ge Zeo! Ni tanakh gínigú!”

³¹ Yaq ezoqa ewaqape, gègugúb, “Zo manqat tiá.” Geté ndigu kandakanda nøme mba mo:-akhaemém, “Evézøza. Déivid-ge Zeo. Ni tanakh gínigú.”

³² Yaq Yesu sège-itán, vøzø-akha, “Zo gekhâ zópoev, no tæzø-matanam?”

20:21 20:21 Met 19:28; Luk 22:30   **20:22** 20:22 Met 26:39; Zion 18:11   * **20:22** 20:22 Ibøkha khaqain-qape, Yesu-qa nqosøgeap me:manqaté, ndego tendap.   **20:25** 20:25 Luk 22:25-26
20:26 20:26 Met 23:11; Mak 9:35   **20:28** 20:28 Luk 22:27; Filip 2:7

³³ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Evézøza. Ni ambá bøi waev qoni-etoamín.”

³⁴ Yaq Yesu tanakh zøgó. Yaq até gendego, bøi vøzø-khanøzam. Yaq ndigu ndaføyambá, bøi sègezø-eqeieqei-ám, neka Yesu vømbō-paevem.

21

*Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge-on
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40; Zion 12:12-19)*

¹ Yesu ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon gi:khatoat, yaq Betfage vemiav avønin-te, Oliv manqei pøyat-te ndøgo, ndego paev ezoqa menas tène-khofotáz, ² gezø-ein, “Tozonózáv ndøgo, vemiav zoqa megemege-te ndo:go. Yaq zo ndaføyambá, donki evo zomø-ometám, nakhasam namba. Gémpopupát. Yaq zónqovosám, no-te sasa zotøndó-itúb. ³ Ezoqa manqat tezø-ein, yaq zo āv qazømbóé-einím nqægo, ‘Evezøza mbopóe, nginik.’ Yaq ndego zo segezóták.”

⁴ Nqanek matev qafakhan, zapa ndøgo. Manqat ndøgo, Mbumbukiam tege manqa vevezam ezoqam mokho-te ge-ein, tåbete-unimanqatín. Manqat nqáneq,

⁵ Zayon ezoqam, ndigu Zelusalem taon-ak, gèzø-eín,

“Nqáe! Zoge kawa ngégeav.

Ndego khambuvap matev mbaín.

Donki-qá zita-té gonoqotáv, donki ndugu ndakinak-qapu.”

⁶ Yaq ndigu paev ezoqa menas gizav, matev āv tini-matønømém, av Yesu gezømbe-ein. ⁷ Yaq donki nakhasam, evo namba, Yesu-té ginø-itúb, ndabua vøzømbō-khafuzam, yaq Yesu sasa mo:qom. ⁸ Yaq ezoqa kopoav-qapé, Yesu-qa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te, neka ezoqa nøme vuv vøndøqogaz, sasa mo:møtag. ⁹ Yaq ezoqa bawan-qape, Yesu-qa megemege-te vø:megetam-a, nøme vøndöpavam, ndigu āv gini-akhaemát nqægo, “Hosána! Iké: te-te, Deivid-ge Zeo! Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvé, Evezøza-qa iz-te ngegeav! Hosána! Iké: te-te, ndego uni ova-in ngo:yage!”

¹⁰ Yaq Yesu Zelusalem taon-te gemø-on, ezoqa ewaqape nqova zøndáf, gibevoepem, “Gekha ezoqám, ngenek?”

¹¹ Yaq ndigu ezoqa kopoav-qape, Yesu namba gi:geavun, gindu-qavøinam, “Ngenek Yesú. Nazalet vemiav-ák. Gelili plovins-té gendowáv. Ngenek Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

*Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Zion 2:13-22)*

¹² Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te ge-on, yaq até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, gèngeasám, neka lou-qasis vøzø-nqagim, ndigu møni gi:-enendtat neka ndigu kuvøkuvu, Mbumbukiam-te løvusam nonqo, vøwiat. ¹³ Yaq gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Noqa khoev, guliguli khoev ndógoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa khoev zò-enendtét, vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khøev.”

¹⁴ Yaq bøi waev mbain neka kagi ezoqam ndozáv, Yesu-te, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te. Yaq gèkhakheinøvé. ¹⁵ Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, umingiap matev giqeivim, Yesu gematønnumat

neka v̄oyogem, av nakheis Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gi-akhaemam, av nqægo, “Hosána! Iké: te-te, Deivid-ge Zeo,” yaq ndigu qaqa ndøgoném.

¹⁶ Yaq Yesu gimbo-einim, “Ge qó, toqóyoge, av nginik nakhei ndindi-akhayam?”

Yaq Yesu gendo-ein, “No nqazøyôgé. Gê, zo Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Qoqa iz, nakheis neka nakhei nqonqon ndø-eqatét.’”

¹⁷ Yaq Yesu sègeziváz, neka Zelusalem taon v̄-ivav. Yaq Betani vemiaiv-té genøwáv, ta lova ndøgo, vømøbuv.

Yesu fig tae manqat mba gembo-ein, sa qakusi
(Mak 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Khøuwa nøme qandopave, lovølova-ús, Yesu Zelusalem taon-te nqawa ge:vesezat, ndego ifi mbovín. ¹⁹ Yaq nakhoa keoqa-te ndøgo, ndego fig tae ndøqeív. Geté avønin-te gewav, nanga-qa gemøkewag, esokho mba ndøqeív. Tae nanga mbaín. Yaq Yesu até gendego, fig tae manqat vømbo-ein, “Qo tae nanga nqawa qóviamák.” Yaq ndaføyambá, ndøgo fig tae sègekusi.

²⁰ Yaq tegi paev ezoqam, nqanek matev gigeivim, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq gimbo-bevøpem, “Av khanégo, nqanek fig tae nakhamas-te qakusi?”

²¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo tozo-unimanqatintat neka nakeap mbain vozógoāt, zo kopømbaqapé, matev āv tøzøté-matønumát, av no fig tae qambøe-matanam. Geté ta-mbá taoká. Zo nqanek manqei pøyat tozombo-einim, av nqægo, ‘Mòqo-itān. Yaq ibøkha-tē qanøbāf,’ yaq matev segéfakhán. ²² Gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam tozombo-viømemat, zo tozo-unimanqatintat, tozoglulimemat, yaq zo ndòzo-upøgimemát.”

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qá iz-tē, ndego matev gematønumat
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

²³ Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te nqawa ge-on, ezoqa vømē-zømesim, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndozáv, te-te, gimbo-einim, “Qo gekha ezoqam-qá iz-tē qonógot, nandav matev nandoqo-matønumit? Iz gekha ezoqām qá-etoam?”

²⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanøgó, zo-te. Zo yaq tozonø-qavøinam, yaq até nó-a, ndæzø-eín, av nqægo, no matev gekha ezoqam-qá iz-tē qatø-matønumit. ²⁵ Noqa bevap manqat nqáne: Gê, Zion, ndego ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz gekha ezoqam-tē gendap? Mbumbukiam-tē, ó, manqei-qape ezoqam-tē?”

Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí-einim? Tizimbo-einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tē gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?’ ²⁶ Geté tizimbo-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tē gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, qaqa nígu. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape āv gini-unimanqatinát nqægo: Zion, ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqām.”

²⁷ Yaq Yesu āv gimbøe-qavøinám nqægo, “Ni nítinøtenák.”

Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qā iz-tē qatøgot, nqanek matev.”

Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te

²⁸ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ge zô, nqanek emanqat-qa yaq-te, no ndakin tæzømbe-votot, áv khazømbøé-matøvemēm?”

Qàgoám. Ezoqam møndøgoám. Nakhei angana menás gimboqam. Khøuwa nøme, eve, yo-khøuwa, áv gembøe-eín nqægo, ‘Ndáe. Nqægo khøuwa, khæe-té qomósasáe.’ ²⁹ Yaq gembø-qavøiu, ‘Tía. No gènbø-qasí.’ Geté vaev-te, ndego matavap gè-enénd, sasa ndøwav, vømøsasæ. ³⁰ Yaq eve, até eveqase-té-a, vøwav, manqat kopo vømømbø-ein. Yaq ndego gendo-qavøiu. ‘Tát! Qanimáv. Ndænáv.’ Geté ndego okhoeáv.”

³¹ Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq áv gezømbe-beváp nqægo, “Ge zô, ndozo-matavap? Nakhei menas ndigu, eve-qa manqat gekha ezoqām ndøndap?”

Gindu-qavøinam, “Ndégo, yo-khøuwa.”

Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Matev soqøsoqa-us ezoqam, av teks moni upøgim ezoqam neka sakheis, ekeza kha giwiatun, ndigu zo ndølvubám, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te vømó-öz. ³² Zapa ndøgo, Zion gegeavun, neka zo ge:zømas, egeiegei ande áv khazøté-yagát, zo ndego unimanqatinteáv. Geté teks moni upøgim ezoqam neka sakheis ekeza kha giwiatun, ndigu møndø-unimanqatiním. Zo tíqa matev ambá qazøte-qeivím. Geté até ndøgó-a, zo qambuzaneáv neka Zion unimanqatinteáv.”

Yaya etæ manqat, waen khæe keoge ezoqam-qa yaq-te

(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

³³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqanek yaya etæ manqat nøme, zøtéyogēm:

Qàgoám. Ezoqam møndøgoám. Khæe évé. Ndego waen khæe ndøkhá, uta vø-ogi, neka waen nanga pesegim nonqo, manqei vø-oz, neka khæe qeivi nonqo, khoev eqawat-qape vøwev. Yaq khæe ndøgo, ezoqā nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. ³⁴ Yaq waen nanga khata viav qamøkhanaz, ndego khæe eve, sasæ ezoqam ndøkhofotáz, ti-te ndigu, ma khæe gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. ³⁵ Geté ndigu khæe keoge ezoqam, gègavém. Ezoqa nøme gèzuím, neka nøme vølaem; neka nøme nandí gini-pouwím, vønanim. ³⁶ Yaq ndego khæe eve, sasæ ezoqa nøme mba mo:khofotáz. Geté ndigu khæe keoge ezoqam, matev áv tízømbe-matanám, av ezoqa nøme gízømbe-matanam.

³⁷ Yaq vaev-te, ndego khæe eve, ekeza yo ndøkhofotáv, ge-ein, ‘Ngenek nogé yó. Ndego ndømbo-vizumém.’

³⁸ Geté ndigu khæe keoge ezoqam, khæe eve-ge yo gi-ometam, ekeza mokho-mba, áv gini-einím nqægo, ‘Ngenek khæe eve-gé yó. Waen khæe ngéneq genó-kawa-év. Zílaém. Yaq khæe nqanek, ni zindapém.’ ³⁹ Yaq até gindigonem, gèmvøinám, khæe bavokho sasa ndø-ituum, pakha-pakha vømømbø-khanøem.”

⁴⁰ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq gezø-ein, “Ge zô, ndozo-matavap? Ndego khæe eve tendowav, gekha matev zømáatanám, ndigu khæe gimbo-kewagam?”

41 Yaq gindu-qavøinam, “Ndego, ndigu ezoqa soqøsoqa ndøzitág, vøpakhaez. Yaq khae ndøgo, keoge ezoqa vini-qá zenda-té genøvé. Tiqá zenda-té tenøvé ndígu, khata viav-te, tegi waen nanga timbo-etoumat.”

42 Yaq Yesu gezø-ein, “Ge zô, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo?

‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,
ndigu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.

Nqanek matev, Evezøza ndømatanám.

Ndøgo qanimav tantáv, niqa bøi-te.’

43 Yaq nakémbá, no nqazø-manqate: Mbumbukiam teqa Megeat Matev, zo-te nandøgo, gévibám. Yaq ezoqa ta bawan ndigu tezø-etoám, ti-te mokho eqeieqei ndøfakhate.”*

45 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, nqanek yaya etæ manqat giyogem, ndigu sògo-matøvemém, ngenek ni me:manqatē. 46 Yaq ndigu ambá gimøvøinamín, ndimbula-te vø-utøvemín. Geté ndigu ezoqa bawan-qape-qá møe ndøgoném. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape, Yesu Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám.

22

*Yaya etæ manqat, nøkenøkem lou loge-qa yaq-te
(Luk 14:15-24)*

1 Yesu yaya gezø-etæam, nøme kopo nqáneq. Gezø-ein,
2 “Mbumbukiam-qa Megeat Matev kopømba ande av nqægo:

Kawa ezoqam møndøgoám. Tege yo, sæva oki-qa ndøgoám. Yaq ndego kawa, lou kandambaqape ndøkhakheinám, 3 neka tegi sasae ezoqam vøkhofosam, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, taqa yaq-te. Geté ndakin sasae ezoqam gizø-ein, av nqægo, yà betøndozáv, ndigu gèzømbo-qasí, tinduzav. 4 Yaq ndego kawa ezoqam, sasae ezoqā nøme ndøkhofosám, ti-te ndigu, ibugukhokhof manqa gezø-khofotam, gezø-ein, ‘Nandiv ezoqam gëmøzø-eín. Lou khakheitáp. No kao angana mbomømboma neka søvakha gigiap enaq-us møezitág, lou loge nonqo. Gigiap ate ndægo khakheitáp. Sà betøndozáv, nøkenøkem lou loge-te.’ 5 Geté ndigu ezoqam, ma gezømbe-akha, kawa ezoqam-qa manqat, gèsanqawém. Yaq ekeza poev matev møgoném. Ezoqa nøme, ekeza khae-té gemøsasáe, neka ezoqa nøme stoa-te vømøsasae. 6 Neka ezoqa nøme até gindigonem, ndigu kawa-gi sasae ezoqam sègegavém, vøzitag, pakhapakha sasa zøkhaneam.

7 Yaq ndego kawa ezoqam, qaqa kandambá gego. Yaq até gendego, nakhag ezoqam ndøkhofotáz, ndigu ezoqam vømøzitag, pakhapakhá, ndigu tegi sasae ezoqam gizitag, neka tiqa vemíav vøsonqotøvem.

8 Yaq ndego kawa ezoqam, ekeza sasae ezoqam gezø-ein, ‘Noqa nøkenøkem lou khakheitáp. Geté ndigu, no qazø-akha, lou namba tizilog, ndigu ezoqa soqøsoqá. 9 Geté ndakin nakhoa-té søzøtú-okhoát. Yaq gekha ezoqām ndigu, tozo-zømetet, sègendo-khatobát, ndigu noqa nøkenøkem lou loge-te betøndøzav.’ 10 Yaq ndigu sasae ezoqam sège-panqaním. Yaq

21:42 21:42 Psa 118:22-23; Lom 9:33; 1 Pita 2:6-8 * **21:43** 21:43 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáneq: 44Gekha ezoqām ndego, nginik nandi-te to:bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to:bøiaz, ndego peseinøváp.

gekha ezoqām ndigu, nakhoa-te gizømetin, sègendo-khatobín. Ezoqa nõme ndigu, egeiegeí, neka nõme ndigu, soqøsoqá. Yaq nõkenøkem khoev ndøgo, ùnime:-khazém.

¹¹ Geté kawa ezoqam khoev-te ge-on, ezoqa gegevezo, ezoqa kopo møndu:goám ndøugu. Ndego nõkenøkem ndabua egeiegei uzøpøteáv. ¹² Yaq kawa ezoqam gembo-ein, ‘Nøfu. Qo áv khoqotøndé-oq nõqanek, nõkenøkem ndabua mbomømboma uzøpøteav ndoqogo.’ Geté ndego otevatéáv, gekha manqat mbøé-eín.

¹³ Yaq ndego kawa ezoqam até gendego, ekeza sasae ezoqam, áv gezømbe-eín nqægo, ‘Bov neka pingim zombó-løvønømem, neka bavokhó qazomø-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumát.’”

¹⁴ Yaq Yesu nõqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, “Mbumbukiam ezoqa kopoáv gezø-akhayam. Geté ezoqa khapimbá gevevesam.”

*Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemin
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)*

¹⁵ Yaq Felisi ezoqam gèpindám, matavap vømøgonem, av nqægo, Yesu beváp qazimbøé-matemateømém. ¹⁶ Yaq Felisi ezoqam, ekeza paev ezoqam ndøkhofotáz, Yesu-te, ezoqa nõme namba, ndigu Elod-te ginøzaz. Yaq ndigu gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Ni møtínøtén, qo unimanqatin ezoqám. Qo ezoqam Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, unimanqatin manqat mba qomanqaté. Qo møe mbaín, ezoqam-te. Geté qo manqat sògo-manqaté, oskiá ndøgo, ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. ¹⁷ Qonímí-eín. Qoqa matavap, áv khanégo? Kopømbá, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeáp?”

¹⁸ Geté Yesu tiqa matavap soqøsoqa é-møndøqeív, gezø-ein, “Zo khavozam ezoqam, gekha zapá, no matemateam-qa ndozogo? ¹⁹ Moni mokho zøté-nømøndém, ezoqam teks-te ndi-abam.” Yaq ndigu moni mokho gindu-ndøpøzem, vøø-ometem.

²⁰ Yaq Yesu gezø-ein, “Gé, gekha ezoqam-qá bugug neka iz mó:go, nginik moni mokho-te?”

²¹ Yaq gindu-qavøinam, “Siza-qá bugúg, neka teqá íz mo:gó.”

Yaq gezø-ein, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiap ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát.”

²² Ndigu teqa manqa qavøiwat giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq sège-ivøvé, vøzav.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimbøe-bevøpem

(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

²³ Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, áv gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemø-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu bevap mbogoném, ²⁴ gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Mozes áv gene-eín nqægo: Ezoqa tenanimat, yaq ndego nakheis mbaín, yaq ngæmam ndugu te-ivavat, namba qawan ndø-okíát, neka tege namba qawan, ndego genanim, patu bembøē-qatayat. ²⁵ Qotøndé-ewág, nõqanek emanqat. Ni mokho-te,

angana mōndōgoám. Evenáp. Ate gi:goam sevén. Yaq khōuwa ndego, sævam ndō-okí. Yaq gēnaním. Zas sège-iváv. Nakheis mbaín. Yaq eveqase ndō-okí, ngunuk ngæmam. ²⁶ Yaq matev até kopó. Até ndegó-a, vōnanim. Nakheis mbaín. Yaq vaev até ndigú-a, emekheis, ndugu ngæmam kopo sège-kawawát, atema evenap seven ate gi:goam vōmū-pakhaez. ²⁷ Yaq vaev até sævám-a, vōnanim.

²⁸ Gê, ezoqa unimanqatin lōvōte-te tikhandi:z, yaq ta khōuwa-te ndōgo, timō-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gú zas ndōgoát? Zapa ndōgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopo ndōkawawát.”

²⁹ Yaq Yesu gezō-qavōiu, “Zōqa matavap soqáin, zo ndozo-matavap av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu lōvōte-te nango gemō-khandi:zāk. Zo Mbumbukiam-qa Manqat neká teqa bazafōgakh, zōtezateáv. ³⁰ Ezoqa lōvōte-te nango timō-khandi:z, ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, ndigu yan-te ngo:yage. Nōkenōkem matev mbaín.

³¹ Geté lōvōte-te toqo-khandi:q, taqa yaq-te, gê, zo mozó-geveōmem, manqat ndōgo Mbumbukiam ge-ein? ³² Ndego āv gene-eín nqægo, ‘No Eibleem-gé Mbumbukiám, neka Aezek-gé Mbumbukiám, neka Zekop-gé Mbumbukiám.’ Nqanek manqat ni āv qaninōmánd nqægo: Ndigu ezoqam zua ndōkhandi:zát, Mbumbukiam namba. Zapa ndōgo, Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, lōvōte ezoqam-gē Mbumbukiám, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám.”

³³ Yaq ezoqa ewaqape nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá, Yesu-qa nōmendim matev-qa yaq-te.

*Matev kandakanda menas ndōgo, matev ate ndægo qalōvum
(Mak 12:28-34; Luk 10:25-28)*

³⁴ Felisi ezoqam giyogem av nqægo, Yesu ndigu Sadusi ezoqam ùnime:-tokāz, yaq ndigu gēpindám, manqat vō-einim. ³⁵ Yaq tigi ezoqa kopo, ndego Mozes-qa guguna manqat otevat ezoqam gegoam, Yesu matemateam-qa mbogoám, gembobevap, ³⁶ “Nōméndim ezoqam. Mozes-qa guguna manqat mokho-te, matev uni kandambaqape-in akhanégo?”

³⁷ Yaq Yesu gendo-qavōiu, “Matev kandambaqape nqáne: ‘Kuku yá betaqagó, Evezōza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbōni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa matavap-te.’ ³⁸ Matev uni kandambaqape-in nqáne. Nqanek gō:megeát. ³⁹ Geté até nqanék-a, kandambaqapé. ‘Ezoqa nōme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.’ ⁴⁰ Mozes-qa guguna manqat ate ndægo neka nōmendim manqat ndōgo, Mbumbukiam-gi manqá vevezam ezoqam gipeaomem, nqanek matev menas-té qanō-vōgíi.”

*Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezōzá
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)*

⁴¹ Ndigu Felisi ezoqam, ate av-té giwaniapam, yaq Yesu tenōzō-beváp ndōgo, gezō-ein, ⁴² “Gê, zo ndozo-matavap? Mesaya ndego, Mbumbukiam tendo-khofotav, ndego gekha ezoqam-gé zeó?”

Yaq gimbo-qavōinam, “Ndego Deivid-gé Zeó.”

⁴³ Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, Deivid ndego Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, Evezøza gembo-akha? Manqat ndøgo, Deivid ge-ein, nqáneq:

⁴⁴ Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-ein nqægo,
‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,
qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’

⁴⁵ Gê, Deivid ndego Mesaya, Evezøza ndembo-akhayam, yaq ngenek Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”

⁴⁶ Yesu nqanek bevap manqat gezø-ein, ndigu Felisi ezoqam kopømba mbain, gembó-qavoinām. Yaq ta khøuwa-qa zita-te, ezoqa møe ndøgoném, Yesu bevap nøme vømbøé-gonēm.

23

Yesu ezoqa Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam-qa yaq-te gegugub

(Mak 12:38-39; Luk 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Yesu ekeza paev ezoqam neka ezoqa ewaqape gezø-ein, ² “Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, Mozes-qá iziz ndøndapém, zo ndi:zømesim. ³ Yaq nakémbá, zo tiqa manqat, o-mba zømbo-ndapé, neka matev ate ndægo vøgó, av ndizømbe-manqate! Geté tiqa matev mbøpáev. Zapa ndøgo, matev ndøgo, ezoqa nøme ndi:zømesim, ndigu ekezan matønumáv. ⁴ Ndigu ezoqam-qa nqanqate, viniv-qape mo:-aumatún. Yaq ezoqa amba-amba me-eqagimatún. Geté ndigu zenda-qase aumáv, ezoqa vøzømbé-tøkeāt, ndigu nqanek viniv ndi-eqawat. ⁵ Ndigu matev ate ndægo, ezoqa qeivi nonqo mba ndøgoatún. Mboges-qase ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-qase ndøu-peawap, tiqa kawa-pap-te neka pingim-te giløvønnumatun, kandakandá sege-khakheinumatún, neka ndabua gi-uzamín, gi loloákh segezø-følæpát. Yaq ezoqa iz tiabezømbe-eqawát.* ⁶ Ndigu tøzømbe-khaneát ndøgo, lou loge kandakanda-te neka guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá qonam nonqo-té gíqonumát, ⁷ neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate, neka ‘nømendim ezoqam’ sasa bezø-akhayam. ⁸ Geté zo, ‘nømendim ezoqam’ bezø-akhàyám. Zapa ndøgo, zo nømendim ezoqa kopo zømbegó. Geté zo evenáp. Vinivin-imba mbain. ⁹ Neka zo ezoqa ‘Tat’ mbo-akhàyám, nqanek manqei-qape-te. Zapa ndøgo, zo tat kopo zømbegó. Ndégo, yan-te ngo:yage. ¹⁰ Neka zo ‘megeat ezoqam’ bezø-akhàyám. Zapa ndøgo, zo megeat ezoqam kopo zømbegó. Kelísó. ¹¹ Gekha ezoqam kandambaqape ndego, zo mokho-te, ndego zogé sasae ezoqam begó. ¹² Zapa ndøgo, gekha ezoqam ndego,

22:44 22:44 Psa 110:1; Met 26:64 **23:3** 23:3 Mal 2:7-8 **23:5** 23:5 Met 6:1; Exo 13:9;

Deut 6:8; Num 15:38-39 * **23:5** 23:5 Nginik Felisi ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat-qase, pepa-té gini-peaomemín, mboges-qasis-te vønqeitumemín, neka kawa-pap-te neka pingim-te vøløvønømemín, gíguligulimam. Ndigu āv gini-matavupám nqægo: Ndøgo Mbumbukiam-qá poév, matev av nqægo gimatønumam. Taqa yaq-te qoté-geveām, Exo 13:9, 16, neka Deut 6:4-9 neka Deut 11:13-21. Neka tiqa ndabua-te, gi loloákh segezø-følæpám. Yaq ezoqa tini-zøtezín ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún. Taqa yaq-te qoté-geveām, Num 15:37-41. Geté ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, nqanek matev ate ndægo, ekeza iz eqawat nonqo mba me-matønumám. **23:11** 23:11 Met 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12** 23:12 Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó:-eqatát.”

*Yesu Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam neka Felisi ezoqam, tiqa manqa-zapazapa gezø-vøndøyam
(Mak 12:40; Luk 11:39-52; 20:47)*

¹³ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zømas, gezø-ein, “Zo mòzo-soqoéz, zo Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo mboqog, zòto-tokøvém, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te, ezoqa vøe-ōz. Zo zøkezan onimáv. Neka ezoqam ndigu, onim-qa ndigu, zo zòzømbe-khafaép.†

¹⁵ Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo qamba-qambá ndozo-okho neka ndozo-ane, ezoqa kopo-qa ndozovawe, zo tezøpaev. Yaq ndego zo tezøpaev, zo manqa-zapa-te nɔme mba zotóveém, āv taoká, av zo zøkezan ndøzøte:go. Yaq até ndegó-a, gøinam-té gemówáv, zo namba.

¹⁶ Zo mòzo-soqoéz. Zo bøi waev mbain ezoqam, ituza-qa zogó. Geté até zó-a, bøi waev mbaín. Zo āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa gol-qa iz-te, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev-te ndøuve, manqa mbusa teve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’

¹⁷ Ge zó, matavap neka bøi waev mbain ezoqam, gigiap kandambaqape ākhanégo? Gól, ó, Mbumbukiam-qá khøev? Gol, ndøgo khokhó. Geté Mbumbukiam-qa khoev-te qamø-oein, ndøgo tømegigiap-qape-ín, vømø-Mbumbukiam-qa-gigiap-in.

¹⁸ Neka zo nɔme, āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa lou-qase-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvutam, gete manqa mbusa geawateav tøgoat, ndøgo kopømbá. Mbumbukiam te-te ndego yaq-fia gétayák. Geté ezoqa søvakha gigiap-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndøgo lou-qase-te to:ve, yaq ndego manqa mbusa até begeawát.’

¹⁹ Zo bøi waev mbain ezoqam, gè, gigiap kandambaqape ākhanégo? Ndógð, søvakha gigiáp, o ndógð, søvakha løvutam nonqo, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøugu? Søvakha gigiap ndøgo, khokhó. Geté sa ndøgo, tømegigiap-qape-ín, søvakha løvutam nonqo toqomo:ve, vømø-Mbumbukiam-qa-gigiap-in. ²⁰ Yaq nakémbá. Gekha ezoqām ndego, søvakha gigiap løvutam nonqo-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego manqa mbusa, gigiap menas-qá iz-té genóvé, søvakha løvutam nonqo neka gigiap ate ndægo, ndøgo ndo:ve. ²¹ Neka gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa khoev-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vóvè. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndøgo teyagé. ²² Neka gekha ezoqām ndego, yan-qa iz-te, manqa mbusa teve, ndego Mbumbukiam-qá qonam nonqo-qá iz-té genóvé. Zapa ndøgo, yan ndøgo, Mbumbukiam-qá qonam nonqó. Neka ndego, manqa mbusa, até Mbumbukiam-qá iz-té-a, vóvè.

† **23:13** 23:13 Baebol kopokopo nɔme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nɔme ndógð. Ta manqat nqáne: 14Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nɔmendim ezoqam, neka zo Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo ngængæm zozømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vozozø-aqonumatun. Neka zo ezoqa ewaqape-qa bøi-te, guliguli loloakh sozogoatún. Yaq nakémbá zoqa yaq-fia, viniv kandambá tozomø-ndapem. **23:16** 23:16 Met 15:14 **23:22** 23:22 Isa 66:1; Met 5:34

²³ Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasis-ín-a, qazõtøndo-pe:tatun, zòqqaemín, qaqageap vømø-ten-in, yaq qatoat kopo, Mbumbukiam vozombø-etømemín. Matev khasøkhasis av nqægo, zo mðzogoatún. Geté matev kandakanda, Mbumbukiam-qa guguna manqat-te nqapeawap, zòsanqawatún, kopømba ande av ezoqa nøme-te, matev eqeieqei matanam matev, neka tanakh matev, neka unimanqatin matev. Matev eqeieqei khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté gigiap-qape ndøgo, matev eqeieqei kandakanda tozogoat. ²⁴ Zo bøi waev mbain ezoqam, ituza-qa zøgó. Geté até zó-a, bøi waev mbain. Zo yaf-te, piopam zoqombinamín. Geté kemol-qapu ndu:vøete, zo sòzokhoutøve:mín.

²⁵ Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo kap neka melek, mumat mba zoto-sunguzumatún. Geté mokho-te ndøgu, khavim-ús. Ta kap neka melek ndøgo, zó. Zoqa mokho-te, gigiap qovet møqæ neka zøkeza kha mba qeivi matev zømbu:gú. ²⁶ Zo Felisi ezoqam, zo bøi waev mbain. Bugukhokhof, mokho-té qazonø-sunguzám. Yaq até bavokhó-a, segébæbæés.

²⁷ Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo andé manqei-pakha ozáp. Bavokho ndo:go, khakheitáp neka busøgeáp neka voqoát. Geté mokho-te ndøgu, bazag neka peakha vøvanq mba mu:gú. ²⁸ Zo até kopó. Bavokho nandozo-keoge, bugug eqeieqei. Geté zoqa mokho-te nandøgu, khavozam neka manqa-zapazapá qazømbe-tøtvøyám.

²⁹ Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Felisi ezoqam. Zo khavozam ezoqám. Zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka gekha ezoqa eqeieqei nøme, ibugukhokhof giyageapam, khoev qaniqanimav zozø-puanumatún, tiqa manqei-pakha-te, neka vozozø-fegatun. ³⁰ Neka zo äv qazøte-manqatatún nqægo, 'Ni amba nigi atanakha-zapazapa-za-qa khøuwa-te tizi-yagein, ni ndigu ambá nizø-tøkeák, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gizitagat.' ³¹ Zo av ndøzøte-manqate, yaq zo äv qazøte-vøndæmét nqægo, zo tigi zí, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gizitagat. ³² Ság. Vø-apét. Nandav matev, ùnime-khouím, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:matønumam.

³³ Zo waza soqøsoqa. Ge zó ndozo-matavap, gøina wageap-qa møe, äv khazømbøé-khokhøz? ³⁴ Nqæ! No Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka matavap loloakh ezoqam neka nòmendim ezoqam notøndó-khofosumát, zo-te. Geté zo ndigu ezoqa nøme, pakha-pakha zozø-khanæmát, neka nøme tae mutui-te vozó-tøkebumát, neka nøme Zu ezoqam-qa gulguli khoev-te vozó-febumát, neka vemiyav nøme-te atema vemiyav nøme-te vozó-ngeasumát. ³⁵ Yaq nakémbá, ezoqa eqeieqei ate ndi:gu, pakhapakha gizø-khanæmam, Eibol gilaem, qamat, atema zo Zekalaya, Belekia-ge yo, pakhapakha qazombo-khanøem, yaq Mbumbukiam-qa khoev-a, yaq søvakha gigiap løvusam nonqo lou-qase-te,

taqa yaq-fia nqosøgeap zo-té qanó-nqeivóém. ³⁶No unimanqatín nqazø-manqate: Nqanek yaq-fia nqosøgeap ate nqægo, zo-té qanó-nqeivóém, zo ndakin nqazoyage.”

Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova

(Luk 13:34-35)

³⁷Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Zelusalem, Zelusalem, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, pakhapakha ndozozø-khaneam, neka nandí ndøzøtè-zítøgē, ndigu Mbumbukiam zo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, baqa amba nøte-eqagimám zo-te, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobin, ekeza taf mokho-te vø-ozin. Geté zo gèzømbo-qasi:vám. ³⁸Nqáe! Zoqa khoev nqanek, gésoqá. Ezoqam mbaín, segégoát. ³⁹No nqazø-manqate: Zo no nango naqanøká zónømendamá. Geté ta khøuwa-te ndøgo, sa tøzøtè-nømendám, zo tozo-einim, av nqægo, ‘Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!’ ”

24

Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa

(Mak 13:1-2; Luk 21:5-6)

¹Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge-ivav, nakhoa gegeveat, yaq ekeza paev ezoqam tinduzáv ndøgo, gimbo-einim, “Qotéqeiv. Khoev mbomømbomá ndøpuate, Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te.”

²Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Khoev ate ndægo, ndozøqeivi, manqei-té qamø-khakhandám. Nandi kopo nøme, nandi nøme-te, gózaveák.”

Viniv vinivinimba tøfakhanam

(Mak 13:3-13; Luk 21:7-19)

³Taqa zita-te, Yesu Oliv manqei poyat-té genøwáv, vømøqom. Tegi paev ezoqam mba ndøgoám, te namba. Yaq av gimboe-bevøpém nqægo, “Qon-imbí-ein. Matev nandav qoqote-manqatam, gekha khøuwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nitíqeivím, ni tøtinøten, av nqægo, qo qotøndø-qavāq neka nqanek manqei-qape gemø-navøēm?”

⁴Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Aiyá qagó. Zo ezoqa betübám. ⁵Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa av gizømbé-manqatát nqægo, ‘No Kelisó’, neka ezoqa kandambá titubumat. ⁶Zo nakhag-qa yaq-te tozo-ewagat neka nakhag u vozó-ewagāt, zo møe ndøgō. Matev av nqægo, ndøkhae-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev zuá. ⁷Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndøgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapāt. Manqei nøme-te, lou mbaimbai zøwagát, neka manqei nøme-te, manqei vøkukuvøemāt. Manqei vinivinimbá. Kopoáv. ⁸Geté nqanek matev ate ndægo, ngazu mbá. Ndøgo kopømba ande av-té, sævam tui-ova, nqosøgeap ande tuikhantav.

⁹Zo ndøgavemát neka vøngiæzotāt, løvøte-te sasa ndø-abumāt. Manqei-manqei ate ndægo, zo gezø-sanqawupát, no zapaya. ¹⁰Ta khøuwa-te ndøgo ezoqa kopoáv, tiqa unimanqatin no-te segemø-ivøvemāt. Ndigu yaqyaq-a gésanqambupát neka qaqa ezoqam-qa zenda-te izuizu vø-ambumāt. ¹¹Yaq khavozam manqa vevezam ezoqam

ndófhakhanám, kopoáv, ezoqa kopoav vótubām. ¹² Yaq matev soqøsoqa sa tønø-khouwevtét. Yaq ta zapaya ndøgo, ezoqa kopoáv, tiqa kuku matev segezø-navøém. ¹³ Geté gekha ezoqām ndego, bazaføgakh-us teyat, atema vaev-te, ndego ndømø-khandí:v. ¹⁴ Manqat Mbombamqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, ezoqa sugumú-zømesimít, manqei-qape ate nqægo. Bawan vinivinimba ate ndægo, sugumú-ewagét. Manqei-qape-qa vaev, khæ ndófhakhán.”

Gigiap soqaqape tøfakhan Mbumbukiam-qa khoev-te, Zelusalem taon-te
(Mak 13:14-23; Luk 21:20-24)

¹⁵ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo gigiap soqaqape zóqeivím, ndøgo Deniel, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ge:manqatam. Mbumbukiam-qá khoev-té qanú-wuøyát. Geté khafeap kandambá, gigiap av nqægo tøu-wuøyat ndøugu. (Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tegeveam, mokho bømboqeiv.) ¹⁶ Zo nqanek gigiap tozoqeivim, yaq gekha ezoqām ndigu, Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenø-khokhóz. ¹⁷ Gekha ezoqām ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bè-ón, gigiap vømøndó-upøgim. ¹⁸ Neka gekha ezoqām ndigu, khæ-te tisasætet, ndigu ndabua upøgim-qa bevèséz. ¹⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizøloge. ²⁰ Mbumbukiam zombó-vi:mát. Nqanek matev, qozaq viav-te o Sabat khøuwa-te, befakhán. ²¹ Viniv ndøgo, ta khøuwa-te tøfakhan, føgakh-mbá tantáv. Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, matev føgakh-qape fakhaneáv, av ta khøuwa-te ndøgo tæfakhan. Yaq até taqa zita-té-a, matev føgakh-qape av nqægo, nango gemø-fakhanák. ²² Geté Mbumbukiam matavap é-møndo:vé, av nqægo, khøuwa ndø-tokhopogeaqasí:z. Mbain tøgønín, yaq ezoqa kopo ambá gemø-khandí:vák. Mbumbukiam, khøuwa, ti zapaya ndigu tené-tokhopogeaqasí:z, ndigu ekezan gevevesam.

²³ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa tezø-ein, av nqægo, ‘Ngé! Keliso ngéneq,’ ó, ‘Ndé. Keliso ndégo,’ yaq zo ndø-unimanqatiním. ²⁴ Zapa ndøgo, khokho Keliso neka khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndófhakhanám. Ndigu matev kandakanda neka umingiap matev ndømatønómát. Yaq kopømba tøgønín, até ndigú-a, Mbumbukiam ekezan gevevesam, ambá ndætubám. ²⁵ Ndakin zo møzøte-zøté:z. Møezø-eín, matev av nqægo, ndømø-fakhanám.

²⁶ Yaq nakémbá, ezoqa zo tizø-manqatat, av nqægo, ‘Ndæ! Ndego ndendóya, leg-av manqei-te,’ yaq zo ndøgo ndøzáv. O tizø-manqatat, av nqægo, ‘Ndæ! Ndego ndendópewe,’ zo ndøgo ndø-unimanqatiním. ²⁷ Zapa ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand mé:vøiyám, ndøgo khaiya ate ndægo sa tumukhazet, khøuwa vøndë-fakhanín-a, vømë-sinanín.

²⁸ Søvakha pikia ande äv kenéveät, koe ndøgo tinø-piaín.”

Yesu nango tendoqavan
(Mak 13:24-27; Luk 21:25-28)

24:13 24:13 Met 10:22   **24:14** 24:14 Met 28:19   **24:15** 24:15 Dan 9:27; 11:31; 12:11   **24:17** 24:17 Luk 17:31   **24:21** 24:21 Dan 12:1   **24:23** 24:23 Met 24:5   **24:24** 24:24 Deut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Veve 13:13-14   **24:26** 24:26 Luk 17:23-24   **24:27** 24:27 Met 24:37-39   **24:28** 24:28 Luk 17:37

²⁹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Matev føgøføgakh khøuwa timi-nasinim, yaq nqova mbaín, khøuwa waev segembó-navøém, neka løvøyak beawap mbaín, neka nduku yan-te ngo:go vøndó-o:áz, neka gigiap føgøføgakh, yan-te nqo:go, vøkukuvøém. ³⁰ Yaq yan-te nqo:go, Ezoqam-gé Yo-qá khakhatap ndó:fakhán. Yaq bawabawan ate nqægo, manqei-qape-te nqago, mbøni zømbóvá neka vø-eivām. Yaq Ezoqam-gé Yo ndø-ometám. Khaiya ozoz-té genøgeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-qape-ús. ³¹ Yaq kipi ndówáv. Wag gembóé-eqavét. Yaq ndego ekeza enzol ezoqam ndókhofosám, manqei-qape ate nqægo, khøuwa vøndē-fakhanin-a, vømē-sinanin, neka sanqa-sanqa vømbō-anam. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam, manqei-qape ande āv khandēvavet, enzol ezoqam gémøváb.”

Yesu ge:zømas, ande āv kintzøtēz, av nqægo, teqa qavøne khøuwa avønín (Mak 13:28-31; Luk 21:29-33)

³² Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo fig tae-té qazøté-zøtéz. Tang-te mbusa tøfakhanam, esokho vøqabām, yaq zo mōzøte-zøtezín, wavam khøuwa avønín. ³³ Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev ate ndægo tozo-qeivimat, no qate-manqatavun, yaq zo sōzøté-zøtéz, Ezoqam-ge Yo, avønín gendóqaván.

³⁴ No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek matev ate ndægo vømú-fakhanām.* ³⁵ Yan neka manqei-qape ndømō-navøém. Geté noqa manqat gemó-navøemák.”

Ezoqa mè:zøtezák, Yesu gekha khøuwa-tē gendé-qavān (Mak 13:32-37; Luk 17:26-30, 34-36)

³⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqa mè:zøtezák, nqanek matev gekha khøuwa-tē neka khøuwa iz-tē qanéfakhán. Até enzol ezoqám-a, yan-te ngo:yage, neka até Yó-a, zøtezeatáv. Geté Eve yakhapús sege-otév. ³⁷ Ezoqam-ge Yo-qa qavøne khøuwa āv tønégóat, av Noa-qa khøuwa-te qægoam. ³⁸ Ta khøuwa-te ndøgo, khouwat-qape fakhaneav qagoam, ezoqa lou loge zøgoupám, neka izam vøzō-goupam, neka sakhei vøzøkimam-a, vø-etoumam, até gemát, atema Noa khagua-qape-te vøu-on. ³⁹ Ndigu mè:zøtezák, ande gekha matev me ndøfakhán ti-te, atema vøndō-khouwa, vøngiæzo. Yaq Ezoqam-ge Yo tendoqavan, matev até kopó, āv tønéfakhán. ⁴⁰ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa menas khæ-te tisaætet, nøme ndego, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nøme ndego, segé-iváv. ⁴¹ Neka sakhei menas, flawa timivisumit, nømu ndugu, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv. ⁴² Yaq nakémbá. Gò:feazoát. Zapa ndøgo, zo khøuwa neka khøuwa iz zøtezeatáv, zoge Evezøza te:fakhan. ⁴³ Gèmbō-mataváp: Khoev eve amba te:-otevin, av nqægo, ande gekha khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego ambá gé:buvák. Geté ambá sege-tiawatín. Yaq ndego aqonam ezoqam

24:29 24:29 Isa 13:10; 34:4; Ezek 32:7; Joel 2:10, 31; 2 Pita 3:10; Veve 6:12-13 **24:30** 24:30 Zech 12:10; Veve 1:7; Dan 7:13 **24:31** 24:31 1 Ko 15:52; 1 Tes 4:16 **24:34** 24:34 Met 16:28

* **24:34** 24:34 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.

24:35 24:35 Met 5:18 **24:36** 24:36 Kel 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37** 24:37 Gen 6:5-8 **24:39** 24:39 Gen 7:21-23 **24:42** 24:42 Met 25:13 **24:43** 24:43 Luk 12:39-40; Veve 16:15

ambá gembótakák, khoev sa tembo-nqawain. ⁴⁴ Yaq nakémbá. Até zó-a, zo vò:khakheinám. Zapa ndógo, Ezoqam-ge Yo, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, zo matavapøteav tøgoat, ndego tendoqavan.”

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka sasae ezoqam soqaqape-qa yaq-te

(Luk 12:41-48)

⁴⁵ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha sasae ezoqám, ndego eqeieqei neka matavap loloakh-us? Sasae ezoqam eqeieqei neka matavap loloakh-us av ngé:go. Tege kawa ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezoqam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa eqeieqei-te lou vøzø-etoumát, ⁴⁶ yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndögöt, ndego sasae ezoqam kopømbá, khanakhanákh. ⁴⁷ No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam gigiap ate ndømbøgo, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek sasae ezoqam.

⁴⁸ Geté ndego sasae ezoqam, soqaqape tegoat neka av te:matavupat nqægo, noge kawa ezoqam nakhamas-te gendø-qavanák, ⁴⁹ yaq ndego tegi sasae kopømba ezoqam kha zøkhanæmát, neka lou vølogát neka ibøkha soqa vø-izumát, ezoqa nøme namba, ndigu oskia gi-izumatun, ⁵⁰ yaq tege kawa ezoqam ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, ndego sasae ezoqam khakheinøpøteav tøgoat neka otevatav vøgoát, ndego tefakhan. ⁵¹ Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbó-etoám. Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndógo tenø-khofotáv, ma khavozam ezoqa nøme ndi:gu. Yaq té-eivumát ndógo, neka khaya vøvivisumát.”

25

Yaya etæ manqat, mbasønakheis ten-qa yaq-te

¹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ta khøuwa-te ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande av qanégoát nqægo:

Mbasønakheis møndogoám. Tén ate gi:goam. Ezoqam, sævam te-oki, qatøzu-qa ndøgoám. Lampá namba me:záv. ² Faev nøme ndigu, matavap loloakh-ús. Geté faev nøme ndigu, matavap loloakh mbaín. ³ Ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, oil nøme upøgipøteáv, lampa-te qouzam nonqo.* ⁴ Geté ndigu matavap loloakh-us, oil nøme møndø-upøgím. ⁵ Yaq ndego ezoqam, sævam te-oki, yakha møndævá. Yaq ndigu mbasønakheis, venanqei zøvín, vøføyam, venanqei sasa ndøsømbiam.

⁶ Yaq qamø-umba ndógo, ezoqa tindi-akhaém, ‘Ezoqam sævam te-oki, ngégeav! Møzotøndozáv. Zimbøé-qatøzém.’ ⁷ Yaq ndigu mbasønakheis ten ate gi:goam, sùgumusúz, tiqa lampa waev vø-khouwe-khouwevam. ⁸ Yaq ndigu matavap loloakh mbain mbasønakheis, matavap loloakh mbasønakheis gizø-ein, ‘Ni oil zoní-etoám, zoqa nanda. Niqa lampa avønín gékhovøém.’ ⁹ Yaq matavap loloakh mbasønakheis ginduqavøinam, ‘Nakhoa mbaín. Oil nqanek nqanigu, kopømba mbaín, zo vøizø-etoám neka ni nikeza nonqo. Geté oil wi ezoqam-té qanøzáv, nøme vømøwi.’ ¹⁰ Yaq ndigu vøzav. Geté gi-ivøvem, ndego ezoqam sævam te-oki, tenefakhán. Yaq mbasønakheis faev ndigu, go:khakheinam,

24:47 24:47 Met 25:21, 23 **25:1** 25:1 Veve 19:7; Luk 12:35 * **25:3** 25:3 Ta khøuwa-te ndógo, kelesen mbaín. Geté ezoqa oliv oil ndøqouzumám, tiqa lampa-te. Ta oil ndógo, oliv tae nanga-qá ét. Nandí gini-pesegimám, oil sasa ndøwain.

namba me:záv ndego, neka nõkenøkem lou loge-te vømð-oz. Yaq mboqog keoge ezoqam, até gindigonem, mboqog vøtokøzem. ¹¹ Yaq vaev até ndigú-a, matavap loloakh mbain mbasønakheis, vøfakhaz. Gi-akhaem, ‘Khanánqa. Khanánqa. Mboqog qoní-mboqozó!’ ¹² Geté yaq ndego sævam te-oki, gezø-qavøiu, ‘Av taoká. No nõtenøtenák zo.’ ”

¹³ Yaq Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, gezø-ein, “Yaq nakémbá. Gø:feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa neka khøuwa iz zøtezøtezák, Ezoqam-ge Yo te:fakhan.”

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te, kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti:sasæetat

(Luk 19:11-27)

¹⁴ Yaq Yesu yaya etæ manqat nõme ge:zømas, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ande äv qanégoát nqægo:

Ezoqam mõndøgoám. Manqei nõme-te okho-qa ndøgoám. Yaq ndego ekeza gigiap, sasae ezoqam-qá zenda-té genø-awám, timbøe-qeivat.

¹⁵ Sasae ezoqa nõme, moni pus fáev gembo-etoam. Nøme ndego, menás. Neka nõme ndego, kopó. Moni ndego gezø-etoumat, ndógo tø-einín, tiqa matev eqeieqei neka zøtezat, ande äv khazømbøgo. Yaq ndego até gendego, vøwav. ¹⁶ Yaq ndego ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, gèmesasæe, moni pus faev nõme vøqas. ¹⁷ Yaq até ndegó-a, moni pus menas ge-upøzo, nõme menas vøqas. ¹⁸ Geté ndego ezoqa nõme, moni pus kopo gendapaz, manqei mba ndø-óz, tege kawa ezoqam-gi moni vøkhonab.

¹⁹ Yaq mõi-mbá sege-awám, tige kawa ezoqam nqawa tēändø-qävân. Yaq gezøbevap, ‘Nginik nogi moni, äv khazømbøé-matønumam?’

²⁰ Yaq ndego sasae ezoqam, moni pus faev ge-upøzo, faev nõmé namba sùgumu-upøzotavún, neka moni ate gi:goam, kawa ezoqam vømbø-etoam, gembo-ein, ‘Káwa ezoqam. Qotézømet. Moni pus faev ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus faev nõme nõteqás. Moni ate ndi:gu, ngínik.’

²¹ Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, ‘Mbomambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezoqam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nõme mba nõtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-øq. Khanakhanakh zìgoném, no namba.’

²² Yaq até kopó, ndegó-a, sasae ezoqam, moni pus menas ge-upøzo. Kawa ezoqam-te gewav, äv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. Qotézømet. Moni pus menas ndigu, noqa zenda-te qoqo-ab, no moni pus menas nõme nõteqás. Moni ate ndi:gu, ngínik.’

²³ Yaq ndego kawa ezoqam gembo-ein, ‘Mbomambaqapé. No khanakhanákh. Qo sasae ezoqam qanimáv. Gigiap-qase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo eqeieqei qombo-kewagám. No gigiap nõme mba nõtaqambó-etoám, toqombo-kewagat. Vøndo-øq. Khanakhanakh zìgoném, no namba.’

²⁴ Yaq até ndegó-a, ndego moni pus kopo gendapaz, vøndø-on. Yaq ndego kawa ezoqam äv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. No mõtenøtén, qo matev føgakh-qape ezoqám. Qo gigiap sòqo-peaín. Geté khæe sasae kandakanda, ezoqá nõme qagoatún. Qo toqopewát ndógo, qo qakezan ogekhamav ndoqogo. ²⁵ Yaq nakémbá. No mõe nogoám. Yaq

no qogi moni nõkhonáb. Manqei-té qæmø-otáz. Yaq ndakin qogi moni ngínik.’

²⁶ Yaq ndego kawa ezoqam gendo-ein, ‘Qo sasae ezoqam soqain neka wau-qapé. Qo ndoqo-matavap, no ezoqa matev føgakh-qape, no avøe gigiap qæpe:tatun, no nõkeza ogekhamav ndøgo, ²⁷ yaq qo moni, ambá moni nqeisam nonqo-té qomø-utazín. Yaq no ndakin qatøndo-qavan, ndigu moni elavøqase, bèkhouwézín, tæ-upøzoin.’

²⁸ Yaq ndego kawa ezoqam ge-ein, ‘Moni pus kopo, vøe-viomém. Yaq ndégo tozombó-etøomém, ndego moni pus ten ndimbogo. ²⁹ Zapa ndøgo, gekha ezoqam ndego, gigiap ndømbogo neka eqeieqei vømbó-kewagát, no nõme mba nõmbøé-etoám. Geté ndego, gigiap eqeieqei keogeav tøgoat, até ndøgó-a, gigiap-qase ndømbogo, nõtéviwám. ³⁰ Ngenek wau ezoqam, bavokhó qazonø-oginám. Bøivun-té. Yaq té-eivumát ndøgo, neka khaya vøvivisumát.’”

Manqa ovøyam kandambaqape tøfakhan

³¹ Yaq Yesu manqat nõme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo tegeav, ndego kawa ezoqam ndøgeáv. Bazaføgakh-ús neka waev-ús. Ndego ekeza enzol ezoqam ate ti:goat namba mé:geáv. Yaq ekeza kawa qonam nonqo qanimav-qape-té gonóqotáv. ³² Yaq bawabawan ate ndi:gu, teqá megemege-té ginómøváb. Yaq ndego ezoqa ewaqape, géqatøzó. Av gené-qatøzó, av sip keoge ezoqam gi:goatun, sip mba viní, neka naningus mba vini. ³³ Ezoqa eqeieqei, ekeza nakeamo zenda-té genø-áb, neka ezoqa soqøsoqa, ekeza yogea zenda-te vø-áb.

³⁴ Yaq ndego kawa ezoqam, ndigu ekeza nakeamo zenda-te tiwanat, av gezømbé-ein nqægo, ‘Vøndoazáv, zo ezoqam. Noge Tat, zo mõndø-khakheinøvém. Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndego ibugukhokhof zo gezønøza, manqei-qape ande ge:khakheinam, zoqá. ³⁵ Zapa ndøgo, no ifi qanø-vinumam, zo lou zonø-etøumám. Neka ibøkha naq qanø-papumam, zo ibøkha zonø-etøumám. Neka no manqei vini-ak qægoam, zo khoev zonø-manqatám. ³⁶ Neka no ndabua mbain qægoam, zo ndabua zonø-etøumám. Neka no enqoni qanøgoam, zo zønø-kewagám. Neka no ndimbula-te qægoam, zo okha zonøndo-okhoám.’

³⁷ Yaq ndigu ezoqa eqeieqei timbo-qavøinam, ‘Evézøza. Gê, ni gekha khøuwa-té qatí-qamekham, qo ifi qaqa-vinumam, yaq lou vøitaqā-etøumam, neka ibøkha naq vøqā-papumam, yaq ibøkha vøitaqā-etøumam?

³⁸ Neka ni gekha khøuwa-té qatí-qamekham, qo manqei vini-ak qoqo-goam, yaq ni khoev vøitaqā-manqatam, neka qo ndabua mbain qoqo-goam, yaq ni ndabua vøitaqā-etøumam? ³⁹ Neka ni gekha khøuwa-té qatí-qamekham, qo enqoni qaqagoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni okha vøitaqandø-okhoam?’

⁴⁰ Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, ‘No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matèv ndøgo, zo ndigu qazozø-matønumam, ndigu no ndinøpaev, oskiá ndøgo, ndigu iz mbain ndigu, yaq ndøgo zo no-té qazonø-matønumám.’

⁴¹ Geté yaq ndego kawa ezoqam, manqat ndigu tezø-ein, ndigu ekeza yogea zenda-te tiwanat. Av gezømbé-ein nqægo, ‘Møzozáv. Zo mõzo-soqøéz. Gøinam-té qazonøzáv, ndøgo miavmiav ndøwageap,

ndøgo Mbumbukiam nqova soqaqape neka tegi enzol ezoqam nonqo gekhakheinam. ⁴² Zapa ndøgo, no ifi qanø-vinumam, zo no lou etoumáv. Neka no ibøkha naq qanø-papumam, zo no ibøkha etoumáv. ⁴³ Neka no manqei vini-ak qægoam, zo no khoev manqatemáv. Neka no ndabua mbain qægoam, zo no ndabua etoumáv. Neka no enqoni qanøgoam neka ndimbula-te qægoam, zo no-te okha okhomáv.’

⁴⁴ Yaq ndigu timbo-qavøinam, ‘Evézøza. Ni qo gekha khøuwa-tē qatí-gamekham, qo ifi qaqa-vinumam, o ibøkha naq qaqa-papumam, o qo manqei vini-ak qoqogoam, o ndabua mbain qoqogoam, o enqoni qaqaqoam, o ndimbula-te qoqogoam, yaq ni qo tøkemáv?’

⁴⁵ Yaq ndego kawa ezoqam tezø-ein, ‘No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo qazømbø-qasi:vupam, ezoqa vozozømbé-goāt, ndigu no ndinøpaev, oskiá ndøgo, ndigu iz mbain ndigu, zo no zømbø-qasi:vupám.’

⁴⁶ Nginik ezoqam, yaq-fia nqosøgeap miavmiav-us-qape ndøndapém. Geté ezoqa eqeieqei ndigu, khandi miavmiav møndapém.”

26

Yesu gimbo-voqoem

(Mak 14:1-2; Luk 22:1-2; Zion 11:45-53)

¹ Yesu nqanek manqa manqate ate qægoam qamømbøe-navøem, yaq ekeza paev ezoqam gezø-ein, ² “Zo møzøte-zøtéz, khøuwa menas mba mui-ozá, niqa Pasova khøuwa kandambaqape tizi-khantøzem. Yaq Ezoqam-ge Yo gémvøinám, tae mutui-te vøtøkewēm.”

³ Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, gèmváb. Kayafas-qá khoev-té ginømváb, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. ⁴ Yaq matavap av giniveém nqægo: Yesu gémvøinám, khonoam-té, vølaēm. ⁵ Geté av gini-einim nqægo, “Ni khøuwa kandambaqape-te, bizi-matønømem. Soqain ndøgo, ezoqa qaqa tigonem ni-te, yaq nøfe kandambaqape ndøfakhān, ti mokho-te.”

Sævam tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz
(Mak 14:3-9; Zion 12:1-8)

⁶ Yesu Betani vemlav-te gegoam, Saemon-qá khoev-té geqotám. Ngenek Saemon, bugukhokhof kha sisi-us ndøgoám. ⁷ Yaq Yesu ate av-té lou ge:logat, sævam kopo tunduwáv ndøgo, botol-qase vøndøndap. Tae et sisip qanimav-qape mu-nqeitavám. Taqa fia kandamba tantáv. Yaq ndugu até gundigu, Yesu, kawa-té gumbøe-qóuz. ⁸ Tegi paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, ndigu khanakhanakh mbaín, gi-einim, “Gekha zapá, ngunuk nqanek tae et fia kandambaqape, sa ngungiitit? ⁹ Ngunuk ambá gewiín, fia kandambaqape vøqasin, yaq ni moni gigiap-av ezoqam vizizø-etoamin.”

¹⁰ Yesu é-møndæ-otév, av manqat gi-manqatam, yaq gezø-ein, “Gekha zapá, zo ngunuk sævam viniv nqazombøe-veet? Ngunuk matev mbomambaqapé gunø-matanam. ¹¹ Zo gigiap-av ezoqam namba oskia zøté-yageapát. Geté no namba, oskia zí:yageák. ¹² Ngunuk nqanek tae et sisip mbomambaqape, noqa kha-te guoqouz, ndugu no otønát nonqo

me:khakheinømbém. ¹³ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqei-tē ndøgo, ezoqa nqanek Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, manqei-qape-te ate nqægo, ezoqa ngunuk sævam-qa yaq-te mé:manqatát, matev mbomambaqape av guimatanam, neka ngunuk vømbøé-matavupát.”

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

¹⁴ Taqa zita-te ndøgo, ndigu Yesu-gi paev ezoqa tuelv, ezoqa kopo, iz nqambogo, Zudas Iskaliot, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-té genøwáv, ¹⁵ vøzø-ein, “Yaq-fia gekha zønø-etøomēm, ndego Yesu zoqa zenda-te tæve?” Yaq ndigu até gindigonem, moni mokho 30 vøgevebømem, sasa mbo-etøomem. ¹⁶ Yaq Zudas ndakin nakhoa-qa ndøváo, Yesu tiqa zenda-te ande āv kenévē.

Yesu tegi paev ezoqam namba, Pasova lou gilog
(Mak 14:12-21; Luk 22:7-13, 21-23; Zion 13:21-30)

¹⁷ Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda qangaz, ndøgo flawa p-ponøvemav gilouzatun, ta bugukhokhof khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-bevøpem, “Gé, qoqa poev gekhām? Ni Pasova lou gekham-té qeimøqá-khakheinømēm?”

¹⁸ Yaq Yesu manqa gezø-qavøiu, ezoqam-qá iz zø-etoám, gezø-ein, “Zelusalem taon mokho-té qazonøzáv, ngenek ezoqam manqat vømbø-einīm. Av qazømbøé-einīm nqægo, ‘Nømendim ezoqam, āv gene-eín: Noqa khøuwa iz mõndøndáp. No paev ezoqam namba, Pasova lou, qoqá khoev-té qeitólóg.’”

¹⁹ Yaq paev ezoqam āv tini-matønømēm, av Yesu gezømbe-ein, Pasova lou vømbø-khakheinømem.

²⁰ Yaq qakhagus ndøgo, Yesu tegi paev ezoqam tuelv namba tinøpindám ndøgo, lou loge-te vøqonav. ²¹ Yaq ate av-té lou gi:logat, Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate: Zo ezoqa kopo segenø-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē.”

²² Yaq ndigu mbøni zøvá, nqanek manqat giyogem. Mbøni vaev kandambá. Yaq ezoqa kopokopo ate gi:goam āv gimbø-bevupát nqægo, “Evezøza. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté.”

²³ Yaq gezø-qavøiu, “Ezoqam ndégo tégoát, ndego no namba lou yaf-te sa qeitemu-afønam. ²⁴ Ezoqam-ge Yo ndønánim, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein. Geté te-te ndego, unimé-soqá, ndego Ezoqam-ge Yo sa temboqambun, neka qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē. Ngenek ezoqam qaneav tøgonin, ambá qanimáv te-te.”

²⁵ Yaq Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, āv gembø-eín nqægo, “Nømendim ezoqam. Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan
(Mak 14:22-26; Luk 22:14-20; 1 Ko 11:23-25)

²⁶ Ndigu ate av-té lou gi:logat, yaq Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Mòzo-upøgím, neka vølouz. Nqanek noqá khá.”

27 Yaq izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam ike manqat vombō-ein, ekeza paev ezoqam vōzō-etoam, gezō-ein, “Mōzo-izám, zo ate ndōzōte:go. 28 Nqanek noqá kóuk. Mbumbukiam poev mé-unimanqatín, tegi ezoqam namba. Noqa kouk, ezoqam kopoav zapayá qanéwá. Manqa-zapazapa zōmbé-sunguzát. 29 No nqazō-manqate: No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanōká nō-izák. No sa ndōgo tōmé-íz, ta khōuwa-te ndōgo, zo namba Tat-qa Megeat Matev-te, waen ndakinak tizimō-izōmem.”

30 Lou gumulog, Mbumbukiam-te ouv sasa ndōqaem, yaq Oliv manqei pōyat-té ginōzáv.

Yesu Pita gembo-vōndōyam, ndego teqa yaq-te to:nawam

(Mak 14:27-31; Luk 22:31-34; Zion 13:36-38)

31 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezō-ein, “Nqægo lova, zo ate nqazōte:go, mōe zóbōín. No sozó-nōuvōném. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘No sip keoge ezoqam nólaváo. Yaq sip segemō-panganím.’ Yaq ndakin matev āv tōnéfakhán, av ndægo.

32 Geté no lōvōte-te tōtōndo-khandi:n, yaq Gelili plovinš-té qatónáv. No é-ndōto:má ndōgo, zoqa megemege-te.”

33 Yaq Pita gendo-ein, “Ezoqa ewaqape, qo ambá giní-qouvōqém. Geté no, nōqouvaqák.”

34 Yaq Yesu gembo-qavōiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Nqægo lova kokolok naqanōká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndōqotōkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

35 Geté Pita gembo-qavōiu, “Av taoká. Oskíá ndōgo, qo namba tōtenanim. No notó-nawamák, qoqa yaq-te.”

Yaq até tegi paev ezoqa nōmé-a, manqat kopó, āv tini-manqatám.

Yesu Getsemani manqei-te, Mbumbukiam-te gemō-guligulim

(Mak 14:32-42; Luk 22:39-46)

36 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, khæ manqei-té ginōzáv. Taqa iz, Getsemaní. Yaq gimōfakhaz ndōgo, tegi paev ezoqam, āv gezōmbe-eín nqægo, “Até vo:qonōvé nqanek. No elavōqase nōme nōnáv. Nomō-guligulím.”

37 Yaq ndego ti-mba ngínik gekhatób, namba gi-zav, Pita neka Zebedi-gi nakhei menas. Yaq Yesu mbōni vaev matev mbongáz. Viniv kandambá gembo-ewag. 38 Yaq gezō-ein, “Noqa mbōni kandambá qanevá. No avōnín, nōnaním. Até vōgó nqanek, neka até vo:tiawét, no namba.”

39 Yaq Yesu elavōqase nōme vōwāv. Khapémbá. Yaq ekeza kha, manqei me:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-te sasa ndōviam. Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Kopōmba tōgoat, nqanek nqosōgeap kandambaqape, ndōgo ande ibōkha khaqain-qape me tōnōmbe-fakhan, ambá qōndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndōgo, av no nqanōmbe-poev.”

40 Yaq ndego tegi paev ezoqa misika-te gevesez, tezōmét ndōgo. Gēsōmbiám. Yaq Yesu Pita gembo-ein, “Ge zō, kopōmba mbaín, no namba elavōqase tōzōte-tiawet? 41 Até vo:tiawét, neka gēguligulimít. Soqáin ndōgo, khamasim matev tōndowav zo-te, yaq zo zō-o:āz. Unimanqatín. Nqova poev ndōmbōgó. Geté kha, bazafōgakh mbaín.”

⁴² Yaq Yesu nangó genówáv, vømǝ-guligulim, ge-ein, “Tát! Nakhóa nǝme mbain tǝgoat. Qo taqa-pǝovat, no nqanek ibǝkha khaqain-qape sa tǝ-iz, ság. Qoqa poev matev sà befakhán.”

⁴³ Yaq tegi paev ezoqa misika-te nango gendovesez, gezǝmet, ndigu nqawá ginǝ-sǝmbiám. Kopǝmba mbain, to:tiawet.

⁴⁴ Yaq Yesu sǝgezǝ-iváv, nango vǝwav. Yaq gǝmǝmbo-misiká, geguligulimat. Manqat ge-ein, até kopó, av bugukhokhof ge:manqatam.

⁴⁵ Yaq tegi paev ezoqam-te nango gendovesez, gezǝ-ein, “Zo sekembá sozó-sǝmbiapet neka pusa zótavet? Nqáe! Khǝuwa iz mǝzi-khanǝzém. Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té ginǝveém.

⁴⁶ Mǝzosúz. Biziniáv. Ngé! Ezoqam ngének, no ezoqam-qa zenda-te teve!”

Yesu gimǝvǝinam

(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53; Zion 18:3-12)

⁴⁷ Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, Zudas tǝnefakhán. Tegi paev ezoqa tuelv, ezoqa nǝme ndégo tegoám. Ezoqa kopoáv, namba me:geavún, ndigu kaiya neka ndawa vǝndǝ-upǝgim. Nginik Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ndokhofotáz. ⁴⁸ Zudas, manqa é-mǝndǝzǝ-eín, av nqǝgo, “Ezoqam ndégo, no tǝengenǝtam. Ndégo tozó-mǝvǝinám.”

⁴⁹ Yaq Zudas até gendego, Yesu-té genówáv, gembo-ein, “Nǝméndim ezoqam. Lova mbomá.” Neka sasa ndǝengenǝtam.

⁵⁰ Yaq Yesu gembo-qavǝiu, “Nǝfu. Matev vǝmatanám, ma qoqombǝe-geavun.”

Yaq ndigu ezoqa nǝme tinduzáv ndǝgo, Yesu vǝ-mǝvǝinam.

⁵¹ Yaq nqáe! Ezoqa kopo, Yesu namba ge:goam, até gendego, kaiya mba ndǝliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, gea vǝmbǝkawa.

⁵² Geté Yesu gembo-ein, “Kaiya nandiv, nango vǝ-utáz, ma qoqotǝndelivaz. Ezoqam ndigu kaiya ti:khanǝemat, kaiyá gimí-pakhaéz. ⁵³ Ge qǝ, qateqateáv, av nqǝgo? No amba tǝnǝ-pǝevin, yaq no ambá kopǝmbá. Ambá Tat nombǝ-akhaín, tǝke-qa. Yaq ndego até tendegonin, enzol ezoqam vǝndǝ-khofotazin, no vǝnǝ-tǝkeemin. Ndego enzol ezoqam kopoav-qapé tendo-khofotazin. Tiqa bawan ate tǝgonin, tuelv ndǝmǝ-lǝvuín. ⁵⁴ Geté Mbumbukiam tegi enzol ezoqam amba tendo-khofotazin, yaq gǝ, Mbumbukiam-qa Manqatáv khané-unimanqatín, ndǝgo qa-ein, av nqǝgo, matev yá befakhán, av ndakin tǝfakhan ndǝgo?”

⁵⁵ Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezǝ-ein, “Ge zó, no pepen ezoqam zǝtǝnǝmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun, no vozǝ-mǝvǝnonám? No khǝuwa ate qǝpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qǝqoám, ezoqa vǝtǝ-zǝmesimam. Geté ndǝgo, zo no mǝvǝnoateáv. ⁵⁶ Geté nqanek matev ate ndǝgo, tǝnefakhán ndǝgo, Mbumbukiam-qa Manqatábete-unimanqatín, av tegi manqa vevezam ezoqam gi:peaumam.”

Yaq Yesu nqanek manqat qamǝmbǝe-navǝem, tegi paev ezoqam sǝge-ivǝvém. Mǝe ndǝbbǝin.

Yesu manqa ovǝyam-te gindafem

(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Zion 18:13-14, 19-24)

57 Ezoqam ndigu, Yesu gimovoinam, yaq Kayafas-qa khoev-té ginondafém, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Zu megetapak nòme, é-mòndòmòváb ndògo. 58 Pita Yesu até gembopavát. Andé qámbá gendopavam. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te gemòfakhan, até ndegó-a, uta mokho-te vò-on, vos keoge ezoqam namba vòmèqonav. Ndego matev qeivi-qa ndògoám, Yesu andé gekha matev me mbòégoném. 59 Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu ezoqam-gi manqa ovòyam megetapak ate gi:goam, Yesu, manqa-zapazapa-qa mbovawát. Yaq ezoqa amba khokho manqat ti-einimin, teqa yaq-te, ndigu ambá gelaemín.

60 Ezoqa kopoáv gindu-okhoat, khokho manqat gimanqatat, teqa yaq-te. Geté ndigu megetapak nakhoa qeiviáv, vòelaém. Yaq vaev, ezoqa menas tinduzáv ndògo, gindu-einim, 61 “Ngenek ezoqam áv gene-eín nqáego, ‘No kopòmbá. Mbumbukiam-qa khoev nó-evòzám. Yaq khòuwa misika mokho-te, nangó qatòwév.’”

62 Yaq Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndò-itán, Yesu vòmbò-eín, “Ge qò, yaq manqa qavòiwat taqágo, nginik qo-te manqat ngimòvòet?”

63 Geté Yesu manqat einiáv. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gembo-ein, “Khandi Miav-ak Mbumbukiam-qa iz-te, soqoní-eín. Gè, qo Mesayá? Mbumbukiam-gé Yò?”

64 Yaq Yesu gembo-qavòiu, “No nándev, av qo ndoqote-manqate. Geté no nqazò-manqate. Zuá. Zo Ezoqam-ge Yo zomò-ometám. Mbumbukiam Bazafògakh-qape-qa nakeamo zenda-té géqotát. Yaq ndego khaiya ozoz-té genògeáv.”

65 Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, mbòni mbonqosògím, nqanek manqat ge-ewag. Yaq até gendego, ekeza ndabua vòkeqa, gendo-ein, “Ngenek Mbumbukiam-qa iz ndòngiú. Sáq! Bòi vizu ezoqa nòme-qa bizivàwém. Nqáe! Zo mòzombo-yogém, Mbumbukiam-qa iz gengiu. 66 Ge zò, áv khazòmbòé-matavap?”

Yaq ndigu ezoqa ewaqape gindu-qavòinam, “Unimanqatín. Ngenek manqa-zapa ndògò. Yà benaním.”

67 Yaq ndigu até gindigonem, kòse vòmbòe-pisibòmem, teqa bugug-te, neka vòzuim. Ezoqa nòme, tò mòi mbotòkubím, 68 yaq áv gimbòe-einím nqáego, “Qo Mesaya toqogoat, ndego Mbumbukiam tendo-khofotav, yaq qotínò mánd, av nqáego, qo gekha ezoqám ndòlavaq?”

Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam

(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Zion 18:15-18, 25-27)

69 Pita khoev uta mokho-te gu:qotam, yaq sasae mbasònakam ndowáv, gumbo-ein, “Até qó-a, Yesú namba qotegoám, ndego Gelili plovins-ak.”

70 Geté ndego gò:nawám. Yaq ezoqa ewaqape-qa bugug-te, áv gene-eín nqáego, “No nòtenòtenák, qo gekhá qoté-manqate.” 71 Yaq ndego uta mboqog-te gendo-fakhan, sasae mbasònakam nòmu tùni-omét. Yaq ndugu ezoqa nòme, giwaniapam ndògo, áv guzòmbe-eín nqáego, “Ngenek Yesú namba me:goám, ndego Nazalet vemia-ak.”

⁷² Yaq até nangó, Pita gò:nawám, gendo-qavøiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Mbumbukiam-qa iz-te, no ngenek ezoqam nõtenøtenák.”

⁷³ Yaq khapélæ qa-auwam. Yaq até ezoqa nõmé-a, giwaniapam, Pita-te vøndoazáv, gimbo-einim, “Unimanqatín. Ezoqa nõme qó, te namba qazøtegoam. Ni tötinøtén ndógo, qoqa manqat elavøqase viní. Gelili ezoqam-qá manqát.”

⁷⁴ Yaq Pita gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nan-dev ezoqam nõtenøtenák. No tøte-khavozumit, yaq Mbumbukiam kopømbaqapé, bèlavám.”

Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndaføyambá, kokolok tündū-øgeá.
⁷⁵ Yaq Pita manqat gèmbø-matøvé, av Yesu gembø-ein nqægo, “Kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndøqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøpós, ge-eivat.

27

Yesu Pailøt-te gindafem, ndego Lom gaman ezoqam

(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Zion 18:28-32)

¹ Yaq qanaqanus, lovølova-ús. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, manqat ndøkopo:ném, gi-einim, “Yesu zilaém.” ² Yaq gèlvønøvemém, Lom gaman ezoqam-qa zenda-te vømøveem. Teqa iz Pailøt.

Zudas genanim

(Kel 1:18-19)

³ Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, ge:-otev, ndigu matavap giveem, av nqægo, Yesu zilaém, yaq ndego mutøkhop ndø-itán, av matev ge:matanam ndægo. Yaq até gendego, moni mokho 30 gimbo-etømem, nangó genø-upøzó, ti-te ndigu, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak. ⁴ Yaq Zudas äv gezømbe-eín nqægo, “No manqa-zapa nõgó, ndego manqa-zapa mbain ezoqam, zoqa zenda-te qæve, tozolaem.”

Geté ndigu gindu-qavøinam, “Nandav niqá vinív mbá. Qakeza manqa-zapá.”

⁵ Yaq Zudas até gendego, moni mokho Mbumbukiam-qá khoev mokho-té genø-nqagevé, sasa ndøwav. Yaq gewav ndøgo, ekeza monqo møfók, vønanim.

⁶ Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, moni mokho gèpisumém, Zudas Mbumbukiam-qa khoev-te genqagevem. Geté gi-einim, “Khaféáp, nginik moni, Mbumbukiam-qa khoev moni namba tizi:-tøkuzunam. Zapa ndógo, nginik moni mokho, ezoqam me:laém.”

⁷ Yaq ndigu manqat äv gini-kopo:ném nqægo: Ndigu moni, ganda pot khakheinam ezoqam-qá khæ mé:wíim. Manqei vini-ak-qá ezoqa osam nonqó, Zelusalem taon-te løvøte tiqevimat. ⁸ Yaq nakémbá, ndøgo khæ, ndakin iz “khæ kouk-us” mbo-akhayám.

⁹ Nqanek matev qafakhan, yaq manqat ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Zelemaya gepeawam, gèmø-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Ndigu moni mokho 30 gi-upøzonam, ta fia ndøgo, Izlael ezoqam manqat gikopo:nem, ndego ti:wíim, ¹⁰ yaq nginik moni, pot

khakheinam ezoqam-qá khæ me:wíim. Ate av-té, av Evezøza manqat genømbe-ein.”

Yesu Pailøt-qa bugug-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam (Mak 15:2-5; Luk 23:3-5; Zion 18:33-38)

¹¹ Yaq Yesu Lom gaman ezoqam-qá megemege-té genø-itán. Yaq ndego gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawá?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

¹² Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak manqat te-te gimøvøyat, ndego manqat einiáv. ¹³ Yaq Pailøt gembo-ein, “Gê, qo tiqa manqat toqóyoge, ndigu qo-te mba ndimøvøet?”

¹⁴ Geté Yesu yaq manqa qavøiwateáv. Yaq ndego Lom gaman ezoqam, nqova ndafe kandambá.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem (Mak 15:6-15; Luk 23:13-25; Zion 18:39-19:16)

¹⁵ Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te, ndego Lom gaman ezoqam, ndimbula ezoqa kopo sège-nqonqotávín, ezoqam-te, vøfakhanin, av ndigu qazømbe-poein. ¹⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, ndimbula ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Balabás. Ezoqa ewaqape møndæzøté, ndego pepen ezoqam soqaqapé. ¹⁷ Yaq ezoqa ewaqape, Pailøt-te gimøvab, ndego äv gezømbe-beváp nqægo, “Gekha ezoqā nøzø-mboqoiü, ndimbula-te tefakhan? Balabás, ó, Yesü, ndego Mesaya ndimbo-akhayam?” ¹⁸ Ndego møndæ-otév, Zu megetapak, Yesu teqa zenda-te, ta zapaya ndøgo tiniveém. Ndigu ova ndø-einím.

¹⁹ Pailøt manqa ovøyam khoev-te ge:qotam, yaq tegu zas manqat ndokhofotáv. Manqat av nqægo, “Nandev ezoqam, matev-qase mbotatánám. Ndego manqa-zapa mbáin. No lova venanqei notamát, te zapaya. Venanqei-tam soqaqapé.”

²⁰ Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, ezoqa ewaqape äv gizømbe-pouweát nqægo, “Pailøt äv qazømbøé-einim nqægo: Balabas benqonqotáv, bavokho. Geté Yesu løvøte-té geabenøvé.”

²¹ Yaq Pailøt ezoqa ewaqape gezøbevap, “Nginik ezoqa menas, gekha ezoqām nøzø-nqonqotáv?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Nándev, Balabas, toqonínqonqotáv!”

²² Yaq Pailøt gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq ngenek Yesu, Mesaya ndimbo-akhayam, gekha nombógø?”

Yaq ezoqa ewaqape gimbo-qavøinam, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

²³ Yaq Pailøt gezøbevap, “Gekha zapá? Ngenek gekha manqa-zapā ndøgo?”

Geté ndigu kandakanda nøme mba mo-akhaemém, “Tae mutui-té geabe-tøkewé.”

²⁴ Yaq Pailøt geqeiv, av nqægo, ndigu teqa manqat gëyogemāk neka avønín nøfe ndøngazëm, yaq ndego ibøkha ndøndáp, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, zenda vøsunguz, gezø-ein, “Nqanek noqá manqa-zapá mbá, zo ngenek ezoqam tozolaem. Zoqá manqa-zapá.”

²⁵ Yaq ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Yaq-fia nqosøgeap, teqa kouk waev-qa yaq-te, ni-té qabenø-nqeivøém, nigí nakheis namba.”

²⁶ Yaq Pailøt até gendego, Balabas vøzø-nqonqotav. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, bemøfeomem, tae mutui-te sasa bemø-tøkewem.

Nakhag ezoqam, Yesu otøotam gi:vewem
(Mak 15:16-20; Zion 19:2-3)

²⁷ Yaq Pailøt-gi nakhag ezoqam, Yesu gaman-qá khoev-té gimøndafém, yaq nakhag ezoqa ewaqape vøzø-akha, te-te vøndø-pindam. ²⁸ Yaq até gindigonem, ekeza ndabua sègembo-khofoném, neka ndabua køkouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbø-uzim. ²⁹ Yaq gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzím. Andé kawa ezoqam-qá wawáq. Yaq teqa nakeamo zenda-te, tatuag, kopømba ande av kawa ezoqam-qa tatuag ndægo, vømbø-etøomem. Yaq otøotam me:vewém. Katuk ndømkúí, teqa megemege-te, gimbo-einim, “Zu ezoqam-ge kawa. Iké: qo-te.” ³⁰ Yaq køse mbøe-pisibømém, teqa kha-te, tatuag nqawa vøe-viomem, kawa sasa mbøe-khanæmem. ³¹ Otøotam gumuvewem, yaq ndabua køkouk, nqawá ginømbø-khofoném, neka ekeza ndabua vømbø-uzim. Yaq tinøndafém ndøgo, tae mutui-te vømø-tøkewém.

Yesu tae mutui-te gitøkewem
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43; Zion 19:17-27)

³² Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Yaq ndigu até gindigonem, ndego Yesu-qa tae mutui eqawat-qa yaq-te vøtøpøtvem. ³³ Yaq gi-apat, manqei ndøgo timøfakház, Golgota ndimbo-akhayam. Taqa manqa mokho, “Kawa-pakha manqei.” ³⁴ Yaq Yesu ambá waen mbo-etøomemín. Gi-giap khaqain-qapé namba me:tøkuaném. Geté ndego ge:khamas, yaq gèmbøeqasí, vøe-íz.

³⁵ Yaq Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Gumu-tøkewem, yaq teqa ndabua, kas me:-otám. ³⁶ Yaq qame-navøem, ndigu sègeqonáv ndøgo, Yesu vømbø-gazinem. ³⁷ Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém, ndego andé gekha manqa-zapa zapayā ginlaem. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Yesú. Zu ezoqam-gé kawá.”

³⁸ Yesu gitøkewem, pepen ezoqam menás namba me:tøkebám. Nøme ndego, teqa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego, yogea zenda-te vøtøkewem.

³⁹ Ezoqa gi-okhoat ndøgo, Yesu sège-ngenøitát. Kawa mba ndøngetæát, ⁴⁰ manqat vombø-manqatat, av nqægo, “Qo Mbumbukiam-qa khoev ngi:wat-qa neka khøuwa misika mokho-te nango weve-qa qoqogoam, qo qakeza mokho-mba vøkhandi:q. Soqotøndó-vís, nandav tae mutui-te, qo unimanqatin Mbumbukiam-ge Yo toqogoat.”

⁴¹ Yaq até Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakandá-ya, Mozes-qa gu-guna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme namba, otøotam me:vewém. ⁴² Gi-einim, “Ezoqa nøme gèkhandi:ztám. Geté ekeza kha, kopømba mbain tekhandi. Ngenek unimanqatin Izlael ezoqam-ge kawa tegoat, yaq ndakin yà betøndovís, nqanek tae mutui-te. Yaq ni tábizi-unimanqatiním. ⁴³ Ndego Mbumbukiam-te mbá genøtawé. Yaq Mbumbukiam yà bekhandí:nv, unimanqatin poev tømbogoat te-te. Ngenek ekezan av gene-eín nqægo, ‘No Mbumbukiam-gé Yó.’ ”

44 Yaq até pepen ezoqám-a, Yesu namba tae mutui-te gitøkebupam, vøngenøinam.

Yesu ge:nanim

(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49; Zion 19:28-30)

45 Yaq khøuwa muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vøndap, manpei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. 46 Yaq ande av 3 oklok ndægo, Yesu kandambaqape tène-ogeá. Ekeza manqat-te äv gene-akhá nqægo, “Eli, Eli, lómá sabaxtáni?” Taqa manqa mokho nqáneq: “Mbumbukiam, Mbumbukiam. Gekha zapá, no qoqo-nøuvan?” 47 Geté ezoqa nøme, avønin giwaniapam ndøgo, teqa akhayam giyogem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Yaq äv gini-einím nqægo, “Ngenek Ilaiza mbo-akhayám.” 48 Yaq ezoqa nøme até gendego, ndabua-qa ndøteít, waen khaqain-qape-te vøuqoqom, tae-te sasa ndølvønám, Yesu vømbø-qantav. Izam-qa mbogoám.

49 Geté ezoqa nøme gindu-einim, “Qombó-iváv. Yaq zíqeivím, Ilaiza petøndéwäv, penømakhaya, ngenek vøkhandi:v.”

50 Yaq Yesu kandambaqape, nangó genø-akhá, vønanim.

51 Yaq nqáe! Mbumbukiam-qa khøev-te, ndabua ndøgo, khafeap kouwat mboqog-te qafaleam, livin-mbá qanømu-qatavát. Sa ová qando-qatá, atema manpei-te. Neka manpei vøkukuvøem, neka nandi kandakanda vø-qaqanimat. 52 Yaq Mbumbukiam-gi ezoqa kopoáv, ndigu ibugukhokhof gipakhaetat, tiqa manpei-pakha sège-mboqovøemát, ma gi-osupat ndøgo, neka løvøte-te vøndøsuz, 53 neka tiqa manpei-pakha vø-ivøvem. Yaq Yesu løvøte-te gendo-khandi:v, taqa zita-te, ndigu Zelusalém ginø-óz, Mbumbukiam-qa taon-te. Ezoqa kopoáv gizømet, ndigu løvøte ezoqam.

54 Yaq ndego nakhag kawa ezoqam neka ndigu nakhag ezoqa nøme, Yesu gimbo-kewagat, manpei kukuvøem neka matev ate ndægo gíqeivim, qafakhanumat, ndigu møe ndøgoném. Møe kandambá. Yaq äv gini-einím nqægo, “Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé Yó.”

55 Ta manpei-te ndøgo, até sakheís-a, vøgoam. Sakheis kandambá. Andé qambaqapé gindu-waniapát, matev gíqeivat. Nginik sakheis Yesú namba me:geavún, Gelili plovins-te ginduzav, neka vømbø-tøkeam. 56 Sakhei nøme, namba gi:waniapam, nømu Melí. Magdala vemia-v-ák. Neka Meli nømu, ndugu Zems neka Zosef, tigú evó. Neka nømu ndugu, Zebedi-gú zás. Zems neka Zion, tigú evó.

Yesu manpei ozu-te gi-oeinam

(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56; Zion 19:38-42)

57 Ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemia-v-ák. Gigiap kopoav ezoqám. Ndego Yesu-gé paev ezoqam nøme ndøgoám. Yaq Yesu gitøkewem, qakhagus ndøgo, 58 ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbø-viam. Yaq Pailøt ekeza nakhag ezoqam gezø-ein, “Ság. Ngenek teqa kha, sà bendáp.” 59 Yaq Zosef até gendego, teqa kha vøndap, ndabua ndakinak sasa me:løvønøvem. 60 Yaq ekeza manpei ozu-té gemø-oeiú, ndøgo nandi-te ge-oz. Yaq nandi-qape ndøqambesám, manpei-pakha mboqog vøtok, sasa ndøwav. 61 Yaq Meli Magdala vemia-v-ak neka Meli nømu, manpei-pakha avønin-té gíqonavát, gimbo-kewagat.

Nakhag ezoqam, Yesu-qa manqei-pakha gimbo-kewagat

⁶² Yaq khøuwa nøme qandopave, khøuwa kandakanda-qa lou khakheinam khøuwa game-navøem, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, Pailøt-té ginøzáv. ⁶³ Gimbo-einim, “Khanánqa. Ni matavap áv qanimbi-veséz nqægo: Ndego khavozam ezoqam gekhandi.vtam, ndego áv gene-eín, ‘No løvøte-te nango ndækhandi:n, khøuwa misika-qa zita-te.’ ⁶⁴ Yaq nakémbá. Nakhag ezoqam qókhofotáz, ndøgo manqei-pakha-te. Yaq ùni bembøe-keogé, atema khøuwa misika bemø-nasinim. Soqáin ndøgo, tegi paev ezoqam teqa kha ti-aqonømem, yaq ezoqa vøzømbé-khavozám, av nqægo, ‘Ndego løvøte-té gendo-khandi.v.’ Khavozam manqat av nqægo, amba tøfakhanin, yaq ndøgo, teqa khavozam manqat ate ndægo, ibugukhokhof gemanqatam, ambá unime:-løvumáin.”

⁶⁵ Yaq Pailøt gezø-ein, “Qanimáv. Nakhag ezoqam zó-upøzó. Neka ùni mbøe-keogé, nandav manqei-pakha.” ⁶⁶ Yaq ndigu manqei-pakha-te vøzav. Yaq nandi-qape-te ndøgo, ndigu mboqog-te go:zavam, khakhatap mo:goném. Soqáin ndøgo, ezoqa sa ti-oz. Yaq nakhag ezoqam, sègeziváz ndøgo, manqei-pakha gimbo-kewagat.

28

Yesu løvøte-te gendo-khandi:v

(Mak 16:1-10; Luk 24:1-12; Zion 20:1-10)

¹ Sabat khøuwa game-navøem, yaq Sande qanaqanus qandopave, Meli, ndugu Magdala vemia-v-ak, neka Meli nømu, manqei pakha-té ginøzáv. Ambá gèmø-qeivimín.

² Yaq nqova mbaín, manqei qando-kukuvøem. Manqei kukuvøem kandambá. Zapa ndøgo, Evezøza-gé enzol ezoqam ndovís, yan-te, nandi-qape vø-qambesam, manqei-pakha mboqog tambav-te go:zavam, nandi mumat sasa mo:qom. ³ Teqa kha waev kandambá, vøiyam-ús, neka teqa ndabua ùnime:-papaqá. ⁴ Yaq nakhag ezoqam gi-ometam, ndigu møe kandambá. Kha sègezømbu-wageapát, vø-o:az. Andé løvøte ezoqam me me:singitavát.

⁵ Geté ndigu sakheis, enzol ezoqam áv gezømbe-eín nqægo, “Zo møe ndøgòném. No møtenøtén. Zo Yesu-qa zovawét, ndego tae mutui-te gitøkewem. ⁶ Ndego nqanek mbaín. Mbumbukiam møndø-khandi:v, løvøte-te. Ate av-té, ekezan manqat ge:manqatam. Zøtøndézáv. Manqei ndøgo, ma kha qæveam, nqáne. ⁷ Ndakin nakhama ndøzáv, tegi paev ezoqam manqat vømøzø-ein. Av qazozømbé-eín nqægo, ‘Ndego møndø-khandi:v, løvøte-te. Yaq ndakin Gelili plovin-s-té genøamá. Ndego é-ndo:má ndøgo, zoqa megemege-te. Yaq ndøgo, tozomø-ometám.’ Nqáe! No ndakin møezø-eín.”

⁸ Yaq ndigu sakhei menas, manqei-pakha sège-ivøvé. Nakhamas-té. Møe-ús. Geté até khanakhanakh kandambá. Yaq tegi paev ezoqam-té ginøbøín. Ambá manqat møzø-einín.

⁹ Geté nakhoa livin ndøugu, nqáe! Yesu zøfakhán, vøzø-ein, “Qanaqanus mbomá, zo-te!” Yaq ndigu tinøzáv ndøgo, katuk vømbø-møkuim, zenda tokhotapak sasa mboqeagimem, vømbø-vizumem. ¹⁰ Yaq Yesu gezø-ein,

“Zo m̄e nd̄ogòn̄em. Nogi paev ezoqam-té qan̄ozáv, manqat v̄om̄z̄ð̄-ein. Gelili plovin̄s-té giaben̄ozáv. Yaq no nd̄ogo tim̄ó-n̄omendám.”

Khokho emanqat, Yesu-qa kha-qa yaq-te qapanqav̄em

¹¹ Ndigu sakheis nakh̄oa-te gi-apat, yaq nakh̄ag ezoqa n̄ome ndigu, manqei-pakha gimbo-kewagat, taon-té gin̄oveséz, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, matev ate ndægo, ande āv khañ-fakhanumat, v̄om̄ez̄omas. ¹² Yaq ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, megetapak n̄om̄é namba me:qonáv, manqat v̄okakambam. Manqat gumukopo:nem, yaq até gindigonem, nakh̄ag ezoqam moni v̄oz̄ð̄-etoam. Moni andé kandambá. ¹³ Giz̄o-ein, “Zo ezoqa āv qazoz̄ombé-manqatét, ‘Ni n̄is̄ombiát, lova. Yaq tegi paev ezoqam tinduzáv nd̄ogo, teqa kha v̄o-aqon̄omem.’” ¹⁴ Geté ndego Lom gaman ezoqam, taqa yaq-te te-ewag, yaq ni āv qeimb̄óé-einím nqægo: Nd̄ogo zoqá manqa-zapá mbá. Zo mbof̄of̄oǵeáp.”

¹⁵ Yaq ndigu nakh̄ag ezoqam, moni gind̄op̄ozem, āv tini-mat̄on̄umám, av giz̄ombe-ein. Yaq nqanek khokho emanqat, s̄eǵe-panqav̄om̄át, Zu ezoqam-qa bawan mokho-te. Até ndaki kh̄ouwa-té-a, s̄eǵe-panqav̄om̄ém̄t.

Yesu ekeza paev ezoqam, sasae-qa yaq-te manqa gez̄o-l̄ovua

(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)

¹⁶ Yaq Yesu-gi paev ezoqam ileven, Gelili plovin̄s-té gin̄ozáv, manqei p̄oyat-te v̄om̄oqavig. Ate av-té, av Yesu gez̄ombe-manqatam. ¹⁷ Yaq giometam nd̄ogo, katuk nd̄om̄okuím, v̄omb̄o-vizumem. Geté n̄ome ndigu, ḡo:nakém. ¹⁸ Yaq Yesu s̄eǵez̄o-khan̄ogím, gez̄o-ein, “Gigiap ate ndægo, yante neka manqei-qape-te nqago, Mbumbukiam noqá zenda-té gen̄ové. No notó-kawaentát.

¹⁹ Yaq nakémbá. Bawabawan-te ate ndækhazet, sozó-okhoát, ezoqa noqa manqat v̄om̄ē-z̄omesim, yaq ndigu bem̄o-nogi-paev-ezoqam-ez. Yaq ib̄okha iz zoz̄ó-etoumát, Tat-qā iz-tē, neka Yo-qā iz-tē, neka Nqova Mbomambaqape-qā iz-tē. ²⁰ Neka v̄oē-z̄omesimít. Manqat ate ndægo, av no qaz̄ombe-manqatam, bem̄ndapem.

Nqáé! No ndægoát zo namba, kh̄ouwa ate ndægo, atema manqei-qape vaev-te.”

Manqat Mbomambaqape Mak gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Mak ndøpeawám. Ndego iz nøme, Zion-Mak mbo-akhaemám. Ndego ambá av nqægo, Yesu-gí paev ezoqam tuelv mokho-tē gunu:goám.

Mak, ndego Pol-ge zifu Banabas, tegé ekeabóí (Kol 4:10). Ndego Zelusalem taon-té gekhouwév, neka Pita neka Pol neka Banabas, tiqa sasae-te vøzø-tøkeam.

Ni kopømba mbaín uni tizi:nøten, gekha manqei-tē ndøgo, Mak nqanek manqat gepeawam. Geté Klisten bawan megetapak, nupøkhan mba giyagam, áv gini-matavupám nqægo: Mak Lom taon-té abewáv, yaq ndego ta taon-te ndøgo, Pitá namba abetegoám, ngenek Yesu-qa yaq-te ge:vototupam, yaq Mak vøpeawam.

Mak nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Lom ezoqam nonqo ndøpeawám. Nginik ezoqam, tiqa poev, bazaføgakh matev zøgoám. Yaq nakémbá, Mak manqat andé kandambá, Yesu-qa bazaføgakh-qa yaq-té gene-peawám, av ndego enqoni-us ezoqa kopoav ge:khakhæz, neka ezoqam ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, vøzø-ngeasumam, neka tiqa manqa-zapazapa-te vønqovotaz, ndøgo qazø-geageapam.

Nqanek manqat-qa vaev, Mak 16:9 qangaz, ta manqat ndøgo, ezoqa viní abe-peawám.

Zion Yesu-qa nakhoa gekhakheinumat

(Met 3:1-12; Luk 3:1-18; Zion 1:19-28)

¹ Emanqat Mbomambaqape, Yesu Keliso-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, nqánek. ² Matev áv qanengáz, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya ge:peawam. Ndego áv gene-peawám nqægo,

“Mbumbukiam ge-ein:

Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te.

Ndego nakhoa møqá-khakheinám.

³ Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.

Av qane-akhayám nqægo,

‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.

Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém, ndego te:geav.’ ”

⁴ Yaq Zion ndøfakhán, leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam ibøkha iz vøzø-etoumam neka Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimam. Av gezømbe-manqatám nqægo, “E-mozoqambúz, neka ibøkha iz vø-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, ndømbøe-navøém.” ⁵ Ezoqa kopoáv, gindupindam te-te. Zudia plovins-té gindu-okhoám, plovins ate ndægo, neka Zelusalem taon-ak vøndø-pindam. Yaq manqa-zapazapa ndøgo, gimatønumam, gèvøndæmém, neka Zoden kea-te ndøgo, ibøkha iz vø-upøgim.

⁶ Zion ndabua egeiegei uzøpøteáv. Geté ndabua ge-uzupam, kemol-qá su gini-geveaném, neka ndabua segim nonqo, søvakha gigiap-gí ngusúm gini-khakheinøvemém. Neka lou gelogam, bamøkhokeakh neká ndokhos, ti-mba ndigu telozám.

⁷ Zion ezoqa manqat áv gezømbe-manqatám nqægo, “Noqa zita-te, ezoqa kopo ndøgeáv. Ndego no ùnime-løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no katuk tæmøkui, teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín.

⁸ No zo ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoumít. Geté ndego ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé gezømbé-etoumát.”

Yesu ibøkha iz gendap

(Met 3:13-17; Luk 3:21-22)

⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, até Yesú-a, Zion-te vømat. Nazalet vemiaiv-té gendowáv, Gelili plovins-te ndøgo. Yaq até ndegó-a, Zion-te ibøkha iz vøndap, Zoden kea-te ndøgo. ¹⁰ Yesu ibøkha-te é-vøndo-fakhán-ae, yaq áv geneqeív nqægo: Yan gèmbøqoé. Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís. Andé kuvøkvuam me-me:løvuvavún, te-te. ¹¹ Yaq yan-te ndo:go, manqa wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Qo nogé Yó. No poev kandambá qo-te. No nøtaqambo-khafuát.”

Saitan Yesu ge:khamasimat

(Met 4:1-11; Luk 4:1-13)

¹² Taqa zita-te, Nqova Mbomambaqape, Yesu leg-av manqei-té genø-itú. ¹³ Khøuwa fotí, leg-av manqei-te geyagam. Yaq Saitan Yesu teme-khamasím ndøgo. Yesu søvakha gigiap lozøkhák namba me:yagám. Yaq enzol ezoqam tinduzavín ndøgo, Yesu vømbø-tøkeemin.

Yesu Gelili plovins-te sasae gengaz

(Met 4:12-22; Luk 4:14-15; 5:1-11)

¹⁴ Zion ndimbula-te gi-utøvem, yaq Yesu Gelili plovins-té genøwáv, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vømē-zømesím. ¹⁵ Av gene-zømesímát nqægo, “Khøuwa mizi-khantøzém. Mbumbukiam-qa Megeat Matev, avønín. E-mozøqambúz neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vø-unimanqatinim!”

¹⁶ Yesu Gelili kewan ndøgeg-te ge-ewat, yaq evenap menas tezømét ndøgo, Saemon neka Endlu. Voe ndø-ogiát. Zapa ndøgo, ndigu ezoqa menas, voe nqagim ezoqám. Ndøgo tiqá sasáe. ¹⁷ Yaq Yesu gezø-ein, “Vøndozáv. No zonøndó-paevém. Yaq zo ezoqa takhaset matev nøté-zømesím.” ¹⁸ Yaq até gindigonem, voe sège-ivøvém, sasa mbopævem.

¹⁹ Yesu agé okhoeáv, evenap menas nøme tenøzømēt, Zems neka Zion. Ndigu Zebedi-gí nakheís. Khagua-té gunuguvám. Voe ndøpotofumát. ²⁰ Yaq ate ndigú-a, Yesu vøzø-akha. Yaq ndigu gèqá. Eve sège-ivøvém, tegi sasae ezoqam namba, Yesu vømbø-pævem.

Yesu ezoqa kopo, nqova soqa gembo-ngeatam

(Luk 4:31-37)

²¹ Yesu ekeza pæv ezoqam namba, Kapenaum taon-té ginøzáv. Yaq Sabat khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té gemø-ón, ezoqa vømē-zømesím. ²² Ezoqam ndigu, teqa nømendim manqat giyogem, mbøni

zǝlév. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-qa iz-té neka bazafǝgakh-té gene-zǝmesím. Ambá av nqǝgo, av Mozes-qa guguna manqat nǝmendim ezoqam gi:zǝmesimam.

²³ Ta guliguli khoev-te ndógo, ezoqa kopo mǝndu:goám. Ndego nqova soqa mbǝigoám. Yaq ndego kandambaqapé sege-akhá, ²⁴ “Yésu, Názalet-ak! Gǝ, qo ni gekha qonígū? Ni ngiǝnoat-qǝ qotǝndóqav? No mǝtenǝtén, qo gekha ezoqám. Qo Mbumbukiam-gé Ezoqa Ndafǝyamba-qapé.”

²⁵ Yaq Yesu ndego nqova soqa, gǝmbǝe-khafén, gembo-ein, “Qo manqat tía! Mǝqotǝndo-fakháq, qo nandav ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu.”

²⁶ Yaq ndego nqova soqa, até gendego, ndego ezoqam mǝndǝkhǝ-qantám, sǝgumu-waguvupát, sasa ndǝfakhan. Akhayam-ús, gendo-fakhan.

²⁷ Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá, neka yaqyaq-a gibond, “Nqanek gekha matév? Teqa nǝmendim matev vini. Ndakinák, neka bazafǝgakh-ús. Ngenek nqova soqǝsoqa sǝgezǝmbe-khafenín, yaq ndigu teqa manqat o-mba vǝmbǝe-ndapemin.”

²⁸ Yesu nqanek matev gego, yaq ndafǝyambá, teqa emanqat sǝgumu-panqavǝemát, Gelili plovins-te ate qǝgoam.

*Yesu ezoqa kopoav gekhakhǝz
(Met 8:14-17; Luk 4:38-41)*

²⁹ Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev gendo-ivav, yaq Saemon neka Endlu, tiqá khoev-té genǝwáv. Até Zems neka Zion, namba me-apát. ³⁰ Yaq khoev-te gimǝfakhaz, Saemon-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbovitát. Venanqei nonqo-té gubuvám. Yaq Yesu tǝke-qa mboviǝmém, tuqa yaq-te. ³¹ Yaq Yesu tenǝwáv ndógo, zenda vǝmbǝgea, neka vǝ-eqei. Yaq ngusu tatas enqoni, sǝgembo-navǝém. Yaq ndugu até gundigu, lou vǝzǝta.

³² Yaq khǝuwa gumusinan ndógo, ezoqa ewaqape, enqoni qazǝgoam o nqova soqǝsoqa gizǝmbu-goam, Yesu-té gindu-upǝgím. ³³ Vemiav-ak ezoqa ewaqape ndozáv. Khoev vimá ginǝmǝváb. ³⁴ Yaq gekha enqoní, bugug vinivinimba qazǝgoam, Yesu gǝkhakhǝz. Ezoqa kopoáv. Neka nqova soqǝsoqa kopoav, ezoqam-qa mokho-te gizǝmbu-goam, vǝzǝ-ngeasam. Ndego nqova soqǝsoqa takeáv, manqat timanqatat. Zapa ndógo, ndigu mǝndǝzǝtéz, ndego gekha ezoqám.

*Yesu manqei vinivinimba nǝme-te ge-okhoam
(Luk 4:42-44)*

³⁵ Khǝuwa nǝme qandopave, lovǝlova-ús, até gupǝistám, Yesu gesuzám, khoev vǝ-ivav, ezoqam-av manqei-te sasa ndǝwav, vǝmǝ-guligulim. ³⁶ Yaq Saemon-za, gǝmbovawát. ³⁷ Yaq gi-ometam ndógo, gimbo-einim, “Ezoqa ewaqape qoqa ndǝvawét.”

³⁸ Geté Yesu manqat gezǝ-qavǝiu, “Ni até vemivemiav nǝme-té-a, avǝnin nqagot, bǝziniáv, Mbumbukiam-qa Manqat bamǝ-zǝmesim. Zapa ndógo, no ta zapaya nqáneq qatǝndenáv.”

³⁹ Yaq Yesu Gelili plovins ate ndǝgo sugumu-vatát, ezoqa tiqa guliguli khoev-te vǝe-zǝmesimat, neka nqova soqǝsoqa vǝzǝ-ngeasumat, ezoqam-qa mokho-te gu:goat.

Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem

(Met 8:1-4; Luk 5:12-16)

⁴⁰ Khøuwa nøme, kha sisi-us ezoqam ndowáv. Yaq Yesu-qa megemege-te, katuk ndømøkuí, vømbøviam, “Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, toqo-khakheinømbem.”

⁴¹ Yaq Yesu ngenek ezoqam tanakh mbogó, zenda vømbøeve, gemboein, “Nqanøpoév. Qo vøkhakhæq.” ⁴² Yaq nqova mbaín, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.

⁴³ Yaq Yesu ngenek ezoqam gèkhofotáv. Geté āv genegugú nqægo, ⁴⁴ “Qo ezoqa nøme zø-eín, av matev qaqambe-fakhan. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonóqáv, bemøqamekh, neka Mbumbukiam-te etoam matev voqógō, av Mozes gezømbe-ein, kha sisi tøqa-navøem. Yaq ezoqa tiabiti-zøtéz, qo mòqo-eqeieqei-éq.”

⁴⁵ Geté ngenek ezoqam gewav, ndego Yesu-qa manqat sège-vøndazát. Ezoqa ewaqape zømanqatát. Yaq ta zapaya ndøgo, Yesu kopømba mbaín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, vemivemiv-av-te vøe-onimít. Geté vemiv-av-vokho ndøgo, ezoqam-av manqei-té genø-qonumát. Geté ezoqa ta manqei vinivinimba-te giyagam, sègendo-okhoám, te-te.

2

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbøevøzam

(Met 9:1-8; Luk 5:17-26)

¹ Khapé outøpøteáv. Yaq Yesu Kapenaum taon-té genøveséz. Yaq ezoqa mõndøygém, av nqægo, ndego khoev-té gegō. ² Yaq gèndopindám te-te. Ezoqa kopoáv. Khøev ùnime-khazém. Até bavokhó-a, mboqog-te ndo:go, løvøzupøteáv. Yaq Yesu Mbumbukiam-qá Manqat me:zømesimát. ³ Ge:zømesimat, yaq ezoqa foa tìndizáv. Kagi ezoqam ndø-eqeitavún. ⁴ Ambá Yesu-té ginø-eqeinamín. Geté ezoqa khápumu-khouwéz, vøe-ōz. Yaq até gindigonem, khoev ová ginøqavíg, yaq ova ndo:go, ma Yesu ge:qotam, nqa vømø-løzem, neka ndego enqoni-us ezoqam, kita-te geqeam, sasa ndøføløtvem. ⁵ Yesu tiqa unimanqatin geqei, yaq ngenek kagi ezoqam, āv gembøe-eín nqægo, “Ati. Qoqa manqa-zapazapa mõndøqa-navøém.”

⁶ Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, wambap-te giqon-avam, ekeza mokho-mba āv gini-matavupát nqægo, ⁷ “Gekha zapá, ngenek av nge:manqate? Mbumbukiam-qá iz ndøngi:tít. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”

⁸ Yesu é-møndæ-otév, av gi:matavupát. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, zoqa mbøni-te av ndøzøte-matavupit? ⁹ Gè, gekha manqát ndøgo, føgakh mbain? Ndøgō, no ngenek kagi ezoqam tæmbo-ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa mõndøqa-navøém,’ o ndøgō, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, kita vøkhazo, okho sasa ndøngaz?’ ¹⁰ Geté no ndakin nøtézmás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambógó, ezoqam-qa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.” ¹¹ Yaq Yesu até gendego, ngenek kagi ezoqam āv gembøe-eín nqægo, “No nqataqá-manqate. Mòqo-itán, neka kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøqav.”

¹² Yaq ndaføyambá, ngenek ezoqam sège-itán, kita vøkhazo, bavokho sasa ndøwav. Ezoqa ewaqape até gembo-kewagát, gemat. Ndigu nqova

ndafe kandambá, neka Mbumbukiam-qa iz v̄e-eqanem. Gi-einim, “Ni bugukhokhof matev av nqægo qeiviáv.”

Yesu Livai gembo-akha, tembopavat, neka teqa khoev-te lou v̄olog
(Met 9:9-13; Luk 5:27-32)

¹³ Taqa zita-te, Yesu Gelili kewan-té gen̄oveséz. Yaq ezoqa kandambá, gindupindam te-te. Yaq Yesu Mbumbukiam-qa Manqat v̄e-zomesim. ¹⁴ Yesu ta manqei nd̄ogo ge-ivav, nakhoa gegeveat, ezoqam nd̄o-omét. Teqa iz Livái.* Alfius-gé yó. Teks up̄ogim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Yaq Yesu áv gemb̄e-eín nqægo, “No qon̄ndó-páev.” Yaq Livai até gendego, gè-itán, v̄omb̄opaev.

¹⁵ Taqa zita-te, Yesu Livai-qa khoev-te, lou m̄ológ. Ta lou loge-te nd̄ogo, teks moni up̄ogim ezoqa n̄ome neka ezoqa n̄ome, ndigu manqa-zapazapa-us ndizæza, m̄ond̄ogoám. Kopoáv. Yaq ndigu Yesu neka paev ezoqam, namba me-qonavát. Ezoqam av ngi:gu, kopoáv, Yesu gimbopavam. ¹⁶ Yaq Mozes-qa guguna manqat n̄omendim ezoqam, ndigu Felisi giz̄-akhaemam, Yesu gi-ometam, ezoqam av ngi:gu, lou namba gi:logat, yaq ndigu tegi paev ezoqam, áv gez̄ombe-eín nqægo, “Gekha zapá, ngenek teks moni up̄ogim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba lou ndilogoet?”

¹⁷ Yesu tiqa manqat ge-ewag, yaq áv gez̄ombe-eín nqægo, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu mul̄omula etoam ezoqam mbain t̄ogoat, kop̄ombá. Geté enqoni-us ezoqam bez̄ogó, mul̄omula etoam ezoqam. No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa n̄ogeavün. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa n̄ogeavün.”

Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimb̄e-bev̄opem
(Met 9:14-17; Luk 5:33-39)

¹⁸ Kh̄ouwa n̄ome, Zion-gi paev ezoqam neka Felisi ezoqam, lou logemav matev nd̄ogoát. Yaq ezoqa n̄ome tinduzáv nd̄ogo, Yesu v̄omb̄o-bev̄opem, “Gekha zapá, Zion-gi paev ezoqam neka Felisi ezoqam, lou logemav matev gigoatun, geté qogi paev ezoqam gonemāv?”

¹⁹ Yaq Yesu yaya z̄o-etá, taqa yaq-te, gez̄o-ein, “Ge z̄o ndozo-matavap, ezoqa sæva te-okí, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kop̄ombá, lou logemav matev nd̄ogonem, ndego ti namba te:goat? Av taoká. Ndego anganeam, zifuap namba zua tiqoqongepet, ndigu kop̄omba mbaín, lou logemav matev tigoat. ²⁰ Geté kh̄ouwa nd̄ofakház. Yaq ndego ezoqam, ndego sævam ge-okí, nd̄ondafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ta kh̄ouwa-te nd̄ogo tinígoát.

²¹ Ezoqa kop̄omba mbaín, ndabua mbewat ndakinak, awenege ndabua-te to:t̄oke. Av toqotego ndægo, yaq ndabua toqosunguz, ndabua ndakinak nd̄ogo, segé-khapelav̄ogasé. Yaq ndabua keqæv sa t̄om̄-khouwév.

²² Neka ezoqa kop̄omba mbaín, waen ndakinak, awenege s̄ovakha ngusum-te te-ewa. Zapa nd̄ogo, awenege s̄ovakha ngusum-te toqo-ewa, yaq waen t̄opopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen v̄oqouv̄oēm, neka s̄ovakha ngusum v̄oſoqoēz. Geté waen ndakinak nd̄ogo, s̄ovakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz.”

Yesu ndego kawá, Sabat kh̄ouwa
(Met 12:1-8; Luk 6:1-5)

* 2:14 2:14 Livai, iz n̄ome Metiú. 2:16 2:16 Met 11:19

²³ Khøuwa nøme, Sabat khøuwá, Yesu ekeza paev ezoqam namba, wit khae livin-mbá gunu-apát. Yaq tegi paev ezoqam, wit nanga ndøvingisømém, sasa ndølouz. ²⁴ Yaq Felisi ezoqam tiqa matev giqeivim, Yesu áv gimboe-einim nqægo, “Nqáe! Gekha zapá, qogi paev ezoqam nqanek Sabat khøuwa-te sasae ngigut. Khafeáp nandav?”

²⁵ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zó, emanqat mozó-geveømém, av Deivid ge:matanam, tegi ezoqam namba ifin qazøvin? ²⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, Abiata Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gegoam, Deivid Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømølouz, ndigu lou-qase-te go-abam, Mbumbukiam-gi. Matev av nqægo khafeáp. Mbumbukiam-gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat. Geté Deivid sègelóuz, neka até ndigú-a, vøzø-etoam, te namba gi:goam.”†

²⁷ Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Mbumbukiam ambá av nqægo, ezoqa Sabat khøuwa nonqo ndøkhakheinøvém. Geté ndego Sabat khøuwa, ezoqam nonqo ndøkhakheinám. ²⁸ Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Até Sabat khøuwá-ya, ndégo teno-kawaevát.”

3

Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem
(Met 12:9-14; Luk 6:6-11)

¹ Khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gemat, ezoqa kopo mønđu:goám ndøgo. Ndego pingim gèmbowáu. ² Yaq ezoqa Yesu-te bøi mba mo:veém, ndego ngenek ezoqam peté-khakheinøvém, penømakhaya, Sabat khøuwa-te. Zapa ndøgo, ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám. ³ Yaq Yesu ngenek ezoqam pingim qambowau gemboein, “Qoté-itān, livin-mba nqøugu.”

⁴ Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezøbevap, “Gekha matêv ndøgo, Sabat khøuwa-te toqogo, kopømba? Ndøgò, matev eqeieqei toqogo, o ndøgò, matev soqain toqogo? Ndøgò, ezoqa toqo-khandi:v, o ndøgò, ezoqa pakhapakha toqokhana?” Geté ndigu yaq manqat qavøiwateáv.

⁵ Yesu geqambunim, ezoqa vøzømet, ndego qaqa ndøgó, neka mbøni mbongosøgím. Zapa ndøgo, ndigu mokho qeiviáv. Yaq até gendego, ndego ezoqam gembo-ein, “Pingim qoté-ovøyam.” Yaq ndego ezoqam, pingim vø-ovøyam. Sègembo-eqeieqei.

⁶ Yaq Felisi ezoqam, Yesu-qa matev giqeivim, ndigu sège-ivøvém, vøzav, yaq gaman ezoqam Elod, tegi ezoqam namba, vømø-møvab, manqat vø-einim, Yesu ande áv kinílaëm.

Ezoqa bawan-qape Yesu gimbopavam

⁷ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, Gelili kewan-té ginøzáv. Geté Gelili plovins-ak kopoáv, até gezøpavát. Até Zudia plovins-ák-a, ⁸ neka Zelusalem taon-ak, neka Idumea manqei-ak, neka Zoden kea yaq-keoqa manqei-ak, neka Taya-yak neka Saedon manqei-ak, vøndø-okhoam. Ndigu tindi-okhoám ndøgo, Yesu matev vinivinimba ge:matønnumam, manqat giyogem. ⁹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam, khagua khakheinam manqat zø-ein. Yaq tèabete-ketáo, ezoqa andé vøe-nqonøtvém. ¹⁰ Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ezoqa kopoáv, gekhakheinøvem. Yaq

2:24 2:24 Deut 23:25   **2:25** 2:25 1 Sam 21:1-6   **2:26** 2:26 Lev 24:5-9   † **2:26** 2:26 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein.   **2:27** 2:27 Deut 5:14   **3:4** 3:4 Luk 14:3   **3:6** 3:6 Met 22:15-16
3:10 3:10 Met 14:36

enqoni-us ezoqa nøme, ezoqam gèqaqagimám, atema Yesu-te, kha vømbø-khanøzemín. ¹¹ Yaq ezoqam ndigu, nqova soqøsoqa gizømbu-goam, Yesu gi-ometamín, ndigu Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:lavawín, vø-akhæmemín, “Qo Mbumbukiam-gé yó.” ¹² Geté Yesu ndigu gèzømbe-khafén. Ezoqa bezø-manqatè av nqægo, ndego gekha ezoqám.

Yesu u-anim tuelv gi-upøzo

(Met 10:1-4; Luk 6:12-16)

¹³ Yesu manqei poyat-té genøqavíg, ezoqa vømvøvab, ndigu ekeza ma qambøe-pøovam. Yaq ndigu te-te sasa ndøzav. ¹⁴ Yaq Yesu até gen-dego, ezoqa tuelv vøvevesam. Ndigu ezoqa tuelv, u-anim zø-akhá. Ndigu namba mé:goát. Yaq gékhofosám, ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat vømé-zømesim, ¹⁵ neka bazaføgakh vøzø-etoám, yaq ndigu nqova soqøsoqa vøngeasumát, ezoqam-qa mokho-te tu:goat.

¹⁶ Ezoqa tuelv gi-upøzo, ngínik: Saemón. Yaq Yesu iz nøme gembo-akha, Pitá. ¹⁷ Nøme Zéms neka Zión. Ndigu Zebedi-gí nakhéis. Yesu iz nøme gezø-akha, Boanezéz. Taqa manqa mokho, “Ndand nakhéis.” ¹⁸ Nøme gi-upøzo, Endlú neka Filíp, neka Batolomeú, neka Metiú, neka Tomás, neka Zéms. Ngenek Zems, Alfius-gé yó. Neka nøme Tadiés neka Saemón. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. ¹⁹ Neka nøme Zudas Iskaliót. Ezoqam ngének, vaev-te Yesu tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu av gimbø-einim nqægo, Saitan-qā bazaføgakh-tē genø-sasaēit

(Met 12:22-32; Luk 11:14-23; 12:10)

²⁰ Yesu khoev-te gevesez, yaq ezoqa kopoáv, nqawa gindupindam. Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, ambá lou ndølogín. Geté ezoqam khàpumu-khouwéz. ²¹ Yesu-gi ekeza ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq tinduzáv ndøgo. Ambá gekhatowemín. Zapa ndøgo, ndigu até vø-einim, gèkawakawaév.

²² Neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Zelusalem taon-te ginduzav, āv gini-einim nqægo, “Ngenek Belzebul mbøigú, ndego nqova soqøsoqa-ge kawa. Teqá bazaføgakh-té genø-ngeasumatún, nqova soqøsoqa.”

²³ Yaq Yesu ndigu ezoqam gèmvøvab, gezø-ein, “Manqat nandav, mokho mbaín. Gè, Saitan ekeza kha áv kené-ngeatám, ezoqam-qa mokho-te tu:goat?” Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, ²⁴ “Bawan kopo tigoat, yaq livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu nakhag vøgonēm, ndigu sugumú-nasiním. ²⁵ Neka evenap tigoat, yaq livin-mbā gunumú-qatønēm, izuizu vønøfē, yaq ndigu sugumú-nasiním. ²⁶ Neka matev até kopó. Saitan ekeza kha livin-mba tumuqata, yaq ekeza kha namba vøenøfē, ndego até segemø-navøém.

²⁷ Neka nøme nqánek: Ezoqa kopømba mbaín, bazaføgakh ezoqam-qa khoev-te sa te-on, gigiap vømbó-aqonām. Geté ndego bazaføgakh ezoqam bètøkho-løvønøvé. Váev gigiap tembo-aqonam, teqa khoev-te.

²⁸ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqa-zapazapā ndøgo, ezoqa ndimatnam, até ndøgó-a, Mbumbukiam-qa iz ndingi-wat, ta manqa-zapazapa ndøgo, Mbumbukiam kopømbá, segembøé-navøém.

²⁹ Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam ta manqa-zapa ndøgo, gembøé-navøemák. Ndøgo miavmiáv, até gégoát.”

³⁰ Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam äv gini-einim nqægo, “Nandev nqova soqa mbøigú, teqa mokho-te.”

Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqâm?

(Met 12:46-50; Luk 8:19-21)

³¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gu evo neka emekheis ndøfakház. Khoev vimá sogowán. Yaq manqat mba ndøkhofotøvém, av nqægo, Yesu yá betøndowáv. ³² Ezoqa kopoáv, Yesu-qa avønin-te giqonavat. Unime-khøogøvém. Yaq ezoqa gimbo-einim, “Nqáé! Qogu qavo neka qamekheis ngó:wani, bavokho. Qoqa mo:keogé.”

³³ Yaq Yesu gezø-ein, “Nogu evo neka nogi nqamekheis kinøgoam?”

³⁴ Yaq gèqambunim, ezoqa vøzømet, uni gi:khøogøvem, giqonavam, gezø-ein, “Nqáé! Nogu evo neka nogi nqamekheis nginik! ³⁵ Zapa ndøgo, gekha ezoqâm ndigu, Mbumbukiam-qa poev ndimbopaev, nogi nqamekheis neka evo ndigu.”

4

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat

(Met 13:1-9; Luk 8:4-8)

¹ Khøuwa nøme, Yesu Gelili kewan-te ndøgo, zømesim manqat nqawa gengaz, ezoqa kopoáv gindupindam. Yesu unime-khøogøvém. Yaq ndego khagua-té genøketáo, khagua elavøqase vøsøkuz, sasa mo:qom. Ezoqa ewaqape, ndøgeg-té gigoám. ² Yaq ndego yaya etæ manqat zømanqatát. Kopoáv. Nøme gezø-eta, nqáne,

³ “Nqáé! Ezoqam møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømø-zøgeakh. ⁴ Yaq wit nanga ge:panqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát. Yaq pipisi tindu-løvuvám ndøgo, vølouz.

⁵ Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapémbá qatøke:pat. Yaq mbusa nakhamas-té ginø-fakhanøvém. Zapa ndøgo, manqei andé mbaín. ⁶ Geté yaq, khøuwa gendosasev, mbusa ndigu gifakhatat, khøuwa tatas ndølouwáz. Yaq gèkusíz. Zapa ndøgo, ndigu ngum uni mbunipøteáv.

⁷ Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo qa-eqa, ndigu gèvøtøgeám. Yaq louzi nonqo fakhazaneáv. Mbaín.

⁸ Geté wit nanga nøme ndigu, manqei eqeieqei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga nøme ndigu, 30, louzi nonqo gitøkebupat. Nøme ndigu 60, neka nøme ndigu 100.”

⁹ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq äv gezømbe-ein nqægo, “Gekha ezoqâm ndego, gea tømbogoat neka yoge kopømba vømbógoát, yá beyogé!”

Yesu gekha zapá, ezoqa yaya mba gezø-etæam

(Met 13:10-17; Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezoqa bawan-qape gi:zav, yaq Yesu-gi paev ezoqam tuelv neka ezoqa nøme gimbo-pavam, yaya etæ-qá manqa mokho mbobevøpém.

¹¹ Yaq gezø-ein, “Mbumbukiam zo mba zõtáke, mokho manqat tözøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ezoqa nøme, no yaya mba nözø-etæ.

¹² No ndigu yaya mba tæzømbe-etæ ndógo: Ndigu ndikeógé. Geté géqeivimák. Neka ndigu ndiyógé. Geté mokho géndapemák. Amba tiqeivimin neka mokho vøndapemín, yaq ndigu ambá Mbumbukiam-té ginø-qambuzín, yaq ndego tiqa manqa-zapazapa vözø-evözamin.”

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho

(Met 13:18-23; Luk 8:11-15)

¹³ Yaq Yesu ekeza pæv ezoqam gezø-ein, “Gê, zo nqanek yaya etæ-qa manqa mokho ndapeáv? Yaq av tægoat ndægo, zo yaya etæ nøme-qa mokho áv khazøté-upøgim?

¹⁴ Noqa yaya etæ-qa manqa mokho nqánek: Ezoqam ndego wit nanga gezøgeakhat, ndego Mbumbukiam-qa Manqat me:zømesimát. ¹⁵ Wit nanga ndigu, nakhoa-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat giyogemin, Saitan até gendewavín, manqat vøe-vibamín, tiqa mokho-te tøu-ogeakhat.

¹⁶ Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat nakhamas-té ginø-ndapemín. Khanakhanakh-ús. ¹⁷ Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq ndigu føgøføgakh wanimáv. Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, yage føgakh-qape o ngenøgim matev qazø-fakhanín, ndigu nakhamas-té ginø-o:azín.

¹⁸ Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. ¹⁹ Geté ndigu fofogeap khæpe zømbe-khouwevín, tiqa yage zapaya, neka tiqa poev matev, gigiap kopoav neka matev vinivinimba-qa yaq-te, vøtubamín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, gevøtagín. Yaq kopømba mbáin, mokho tømbo-fakhan.

²⁰ Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqánek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat, ùnime-yogemín neka manqa o-mba vømbøe-ndapemín. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, mokho mbófakhán. Kandambá. Ezoqa nøme-te 30, neka ezoqa nøme-te 60, neka ezoqa nøme-te 100.”

Waev-qa yaya etæ manqat

(Luk 8:16-18)

²¹ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gê, ezoqa lampa tözøgoat, ndigu ndis o lou-qase mokho-té gunú-wuøém? Áv taoká! Geté lampa asøzam nonqo-té ginø-wuøém. ²² Yaq até kopó. Gekha matæv ndøgo, ndøkhonøwe, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha mokho manqát ndøgo, ndøkhonøwe, segendó-veveám.

²³ Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat neka yoge kopømba vømbógoát, yà beyogé!”

²⁴ Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Unime:-yogé, manqat nqæmanqate. Av zo gi-giap o matev ndözøte-geveam, Mbumbukiam zo áv tezømbé-geveám. Yaq

Mbumbukiam-qa matev ndòmø-løvuám, av zo matev ndøzøte-matanam.*
 25 Gekha ezoqām ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Geté gekha ezoqām ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq Mbumbukiam até otevat-qa sé-a, ndømbogo, segéviwám.”

Yesu Mbumbukiam-qa Megeat Matev, wit nanga ge:khamas

26 Yesu yaya nøme gezø-eta, nqáne. Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev, kopømba ande av nqægo: Ezoqa khæ-te wit nanga tezøgeakh, 27 yaq tebuvat, neka vøsumamāt, ndigu wit nanga yakhapus mokho-mbá segé-qatazát neka vøfisamāt. Geté ndego gé-otevák, ande av kinífakház. 28 Manqei yakhapus, ewa qambo-etoamin, gifisamin. Bugukhokhof wit gagayag ndøfitamín, yaq wit nanga sasa ndøqatazin, yaq louzi nonqo vøgonin. 29 Yaq louzi nonqo gumu-fisamin, yaq ngenek avøe ogekhnem ezoqam tewavín ndøgo, vømø-qogazin.”

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat

(Met 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Gê, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, áv khazí-khamasém? Gekha yaya zí-etæm, taqa yaq-te? 31 Masted tae nanga zí:khamasém. Manqei-te toqo-zøgeakh, yaq ndigu khapímhá. Av tiuká, av tae nanga nøme ndi:gu. 32 Geté yaq giqatazin, mbusa vøfakhanin, yaq tae kandambá tøyat. Khæ gigiap nøme møndø-løvuamín, neka tangtang kandakandá. Yaq ta tae tangtang guzuguzu-te ndøgo, kopømbaqapé, pipisi go:viviamin.”

Manqat nøme, yaya etæ-qa yaq-te

(Met 13:34)

33 Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, yaya av nqægo kopoáv gezø-etæam. Yaq ndøgo, ndigu mokho tiabembøe-ndapém.

34 Ezoqa ewaqape, ndego yaya mba zø-etæám. Geté ekeza paev ezoqam namba, gimi-yakhapus-mba-ezin, ndego manqa mokho ate ndægo møndøzø-ovøyamín.

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav

(Met 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Ta khagus ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Kewan yaq-keoqá qazinø-qantáv.” 36 Yaq ezoqam ndigu, namba gi:goam, ekeza vemivemiav-té ginø-khofosám. Yesu khagua-te é-møndøketáo, yaq até tegi paev ezoqám-a, vøketab, yaq sasa ndøsozkuzim. Até khagua nømé-a, namba me:-áz. 37 Yaq giqantavat, anana-mba møndu:bøen, mbe-qape tåndøfeá, khamøe khagua sasa ndøngetøyam, ibøkha vøu-yovøem. Lokh bøi-té qanø-tøvøyát. 38 Geté Yesu khagua okho-te ndøgo, gèbuvám. Kawa kaoqa-té qamboveám. Yaq ekeza paev ezoqam gèti:nám, gimbo-einin, “Nøméndim ezoqam! Qo ni-te toqó-matavap? Ni avønín zigeón!”

39 Yaq Yesu gendosuzam, vø-itan. Yaq até gendego, khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-ein. Yaq khamøe sègevøitáv. Qavøitav mbómá. Manqei sege:veát.

* **4:24** 4:24 Taqa manqa mokho nøme nqáne: Qo Mbumbukiam-qa manqat elavøqase mba toqo-ewagat, yaq qateqat khapémhá toqondapat. Geté Mbumbukiam-qa manqat møe mba toqo-ewagat, neka voqombó-pavát, yaq qateqat kandambaqapé toqondap. Yaq av nqægo, Mbumbukiam qateqat nøme mba qambó-etoám. **4:25** 4:25 Met 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29** 4:29 Joel 3:13; Veve 14:15

⁴⁰Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo, gekha mbøni zøva? Ge zø, Mbumbukiam unimanqatinteav sekembā sozógo?”

⁴¹Yesu matev av nqægo gematanam, yaq tegi paev ezoqam, møe kandambá gigonem, neka yaqyaq-a gibond, “Ngenek gekha ezoqám? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat o-mba mbøendapé.”

5

Yesu ezoqam nqova soqøsoqa gembo-ngeasam

(Met 8:28-34; Luk 8:26-39)

¹Yesu ekeza paev ezoqam namba, kewan yaq-keoqá ginøqantáv, Gelasa ezoqam-qa manqei-te vømøfakhaz. ²Yesu khagua-te é-vøndovuáo-ae, ezoqa nqova soqøsoqa-us é-vøndōwav. Nandi nqa-té gendo-fakhán. ³Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. Ngenek ndøgo teyagám. Ndego bazaføgakh kandambá. Até auli sén-a, kopømba mbain, toqote-løvønøvem. ⁴Khøuwa kopoáv, ezoqa ambá gini-løvønøvemám, bov-té neka pingim-te. Geté sen sègezø-løvusám. Ezoqa bazaføgakh-qape mbain, vømbøé-khāz. ⁵Pavpave neká lovølova, ndego manqei-pakha-te neka manqei popotap-té genø-okhoám. Sugú-akhaemét neka ekeza kha nandí gene-qaqagumám. ⁶Yesu qámbá gegoam. Yaq ndego ezoqam Yesu ge-omet, gèndovuáo, Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei vøelavao.

⁷Yaq ndego ezoqam, kandambaqapé møndæ-akhá, ge-ein, “Yésu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego Egeiwat-Qape, qo no gekha qonógō? Mbumbukiam-qa iz-te, nøtaqa-viám, no nqosøgeap nø-etðám!” ⁸Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Yesu āv gene-eín nqægo, “Qo nqova soqa, nandev ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu, mòqotøndo-fakháq.”

⁹Yaq Yesu gembobevap, “Qo gekha íz?” Yaq gembo-qavøiu, “Noqa iz Bawan-qapé. Zapa ndøgo, ni nqova soqøsoqa kopoáv.”

¹⁰Yaq ngenek nqova soqa, Yesu āv gembøevíam nqægo, “Ni nqanek manqei-te nqeigu, ndøkhofótán.” Viam kandambá gego.

¹¹Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndōwanám. Kopoav-qapé. Manqei poyat-té givagimám. ¹²Yaq nqova soqøsoqa Yesu gimbo-viømem, “Ni bøsik-qá mokho-té qanø-khofótán.” ¹³Yaq Yesu sègezøták. Yaq ndigu nqova soqøsoqa até gindigonem, vøfakhaz, ndego ezoqam-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te sasa mø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim. Bøsik kopoav-qapé, ande āv tu taosén ndægó, gigeonim.

¹⁴Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, møe ndøbøín, yaq taon-te neka vemivemiav-te, ezoqa emanqat vømøzømbē-vototap. Yaq ezoqa tinduzáv ndøgo, matev ndøqeivím, ma qæfakhan. ¹⁵Yaq Yesu-te gifakhaz, matev āv giniqeivím nqægo: Ezoqam ndego nqova soqøsoqa gimbøigoam, geqotam, ndabua ndø-uzupám neka matavap kopømbá qambogoam. Yaq ndigu møe ndøgoném. ¹⁶Yaq ezoqam ndigu, matev bøi gi:qeivim, emanqat zømbe-vototáp, teqa yaq-te ndego, nqova soqøsoqa gimbøigoam, neka bøsik, matev ande āv khazømbē-fakhan. ¹⁷Yaq ezoqa Yesu āv gimbøe-viømém nqægo, “Niqa manqei ambá qo-ivavín.”

¹⁸Yesu khagua-te ge:ketawat, yaq ezoqam ndego, nqova soqøsoqa gembo-ngeasam, te namba okho-qa mboviám. ¹⁹Geté Yesu ndego takeáv, gembo-ein, “Qakeza khoev-té neka ezoqam-té qonóqáv. Neka

matev kandambaqape qaqaqafakhan, emanqat qozømbé-vototupát, av Mbumbukiam Evezøza geqambe-matanam neka tanakh áv keqambégo.”²⁰ Yaq ndego ezoqam ténenáv. Ta vemiyav ten ate qægoam, ekeza manqei-te, ezoqa suguzumbu-manqatát, Yesu ande áv kembøe-matanam. Yaq ezoqa nqowa ndafe kandambá, giyogem.

Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v
(Met 9:18-26; Luk 8:40-56)

²¹ Yesu kewan yaq-keoqa nqawa giqantavat, gimøqa, yaq ezoqa kopoáv gindupindam te-te. Ndego ndøgeg-te até gegoám,²² yaq Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam ndowáv. Teqa iz Zailés. Yaq Yesu gomet, ndego teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo,²³ vømbøviam, gembo-ein, “Nogu yu avønín génaním. Ambá qotondo-qavín. Zenda qombøévé. Yaq ndugu enqoni tábembøe-navøém neka tåabete-khandí:v.”

²⁴ Yaq Yesu ndego ezoqam, namba me:wáv. Yaq ezoqa kopoáv, segembo-paévém, neka sège-nqonondumát, teqa avønín-te.

²⁵ Ezoqam gi-apat ndøgo, sævam kopo møndu:goám. Ngunuk kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam, tuélv qambowavam.

²⁶ Ngunuk sævam, mulømula etoam ezoqam-te vinivinimba, ambá guni-okhoám, neka tugi moni ate gi:goam vø:ngiæzotam. Geté ndigu nqosøgeap mba mbo-etoumám. Tuqa enqoni navøepøteáv. Sà tønø-khouwevtát.

²⁷ Ngunuk Yesu-qa manqat møndø-ewág. Yaq ezoqa bawan-qape-qa mokho-te gu:goam, ndugu Yesu-qá zita-té gunduwáv, neka nd-abua vømbø-khanaz.²⁸ Av guni-matøvév nqægo, “No ngenek ndabua mba tæmbokhanaz, yaq no sæ-eqeieqei-én.”²⁹ Ndugu ndabua até é-vømbokhanáz-ae, yaq kouk waev sègembo-navøém. Yaq ndugu sège-otév, ekeza kha-te, “Nqanek enqoni møndønø-navøém.”

³⁰ Yesu tene-otév ndøgo, teqa bazaføgakh nøme, ezoqam-té qanøwáv, vøkhakheinøvem. Yaq gèndoqambún, ezoqa ewaqape-qa mokho-te, gezø-ein, “No ndabua gekha ezoqám nøkhanaz?”

³¹ Yaq ekeza paev ezoqam gimbo-einim, “Ezoqam toqó-zømete, nginik qoqa avønín-te khape gindikhas? Yaq gekha zapá, qo av qoqote-ein nqægo, ‘No kha gekha ezoqám nøkhanaz?’”³² Geté Yesu sekembá segevawám, av nqægo, kha uni gekha ezoqám mbókhanaz?³³ Yaq ngunuk sævam sègendowáv. Møe-ús. Kha sègembøi-wageapát. Zapa ndøgo, ndugu møndæ-otév, ezoqa nó, matev qanøfakhan. Yaq ndugu Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, neka tuqa emanqat ate qægoam, vømbø-vøndaz.³⁴ Yaq Yesu gumbo-ein, “Ngólam. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqáváv. Enqoni møndøqa-navøém.”

³⁵ Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, yaq Zailés-qa khoev-te, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev gezømbø-megetam, ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Qogu yu møndønáním. Nandev nømendim ezoqam, sekemba mbopøuwé:t, tendowav.”

³⁶ Yesu tiqa manqat møndø-ewág. Geté guliguli khoev megeat ezoqam, áv gembøe-eín nqægo, “Qo ndøfoføgeáp! Soqó-unimanqatín.”

³⁷ Yesu ezoqa nøme gezømbø-khafén, te namba ti:zav. Geté ti-mba ndigu tekhatób, Pita neka Zems neka Zion, Zems-ge yakhasek.³⁸ Yaq guliguli

megeat ezoqam-qa khoev-te gimøfakhaz, eiv neka osombo kandambá geqeiv. Manqa feazu khàpumu-khouwév. ³⁹ Yaq Yesu khoev-te ge-on, ezoqa av gezømbe-eín nqægo, “Zo gekhā zø-eivumit? Neka gekha osombo zòwanet? Ngunuk nakhasam nanimateáv. Geté gèbuvít.”

⁴⁰ Geté ndigu Yesu gèvøngi:nám. Yaq Yesu ezoqa ewaqape gènatáz. Evøndipakha neka tegi paev ezoqam misika mba ndøkhatób, neka kouwat mokho-te vø-oz, ma nakhasam guigoam. ⁴¹ Yaq Yesu até gendego, zenda vømbøgea neka ekeza manqat-te sasa mbo-eín, “*Talita, kóum!*” Taqa manqa mokho nqáneq, “Khapúlav. Nqataqá-manqate. Mòqo-itán!”

⁴² Yaq ndaføyambá, ngunuk mbasønakam sège-itán, okho vøngaz. (Ngunuk mbasønakam, tuqa viav tuélv.) Nqanek matev qafakhan, yaq ezoqa nqova ndafe kandambá. ⁴³ Geté Yesu gèzømbe-khafén. Ezoqa nøme bezø-eín, av matev qæfakhan ndægo. Yaq ndego mbasønakam lou etoam manqat zø-eín.

6

Yesu ekeza vemiaiv-ak gisanqawem

(Met 13:53-58; Luk 4:16-30)

¹ Yesu nqanek manqei ge-ivav, yaq ekeza vemiaiv-té genøwáv. Até ekeza paev ezoqám-a, namba me:-apát. ² Yaq Sabat khøuwa qandap, ndego nømendim manqat ndøngáz, tiqa guliguli khoev-te ndøgo. Ezoqa kopóav, teqa manqat giyogem. Neka ndigu nqova ndafe kandambá, gi-einim, “Ngenek ezoqam, otevat neka matavap loloakh gekham-té gendap? Neka bazaføgakh gekham-té gendap, umingiav matev vinivinimba ndematanam?” ³ Gé, ngenek ndégò, khoev puanam ezoqam? Meli-gé yò? Zems neka Zosef neka Zudas neka Saemon, tigí zapikià? Neka até tegi sænakheís-a, ni namba zí:yage?” Yaq ndigu vemiaiv-ak, Yesu gèsanqawém.

⁴ Geté yaq Yesu gezø-ein, “Manqei nøme-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gèmbovizáp. Geté ekeza manqei-te neka ekeza ezoqam-te, ndego vizupáv.” ⁵ Ta manqei-te ndøgo, Yesu kopømba mbáin, umingiav matev tematanam. Geté zenda enqoni-us ezoqa kopokopo mba zømbø-awám, yaq ndigu vøkhakhæz. ⁶ Yesu nqova ndafe kandambá, tiqa unimanqatin mbain matev-qa yaq-te.

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam

(Met 10:5-15; Luk 9:1-6)

Yaq Yesu vemivemias nøme-té genø-okhoám, ta manqei ndøgo, ezoqa vømē-zømesim. ⁷ Yaq ekeza paev ezoqa tuelv gèmøváb, vøndözav, yaq ndigu menømenas sasa ndøkhofosam, neka nqova soqøsoqa ngeasam nonqo bazaføgakh vøzø-etoam. ⁸ Av gezømbe-eín nqægo, “Gigiav mbáin, sozø-panqaním. Tatuag mba zótonqogím, okho nonqo. Geté lou neka moqos neka moni ndøtonqøgím. ⁹ Zo kopømbaqapé, tamak tozø-uzam. Geté ndabua nøme ndøtonqøgím, sa nándav, nandozo-uzap.” ¹⁰ Neka nøme gezø-ein, “Zo ezoqa khoev tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsokhoé. Yaq ta-mbá tøzøté-ivøvemát ndøgo, vemias nøme-te tozozavat. ¹¹ Geté manqei nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ndigu ezoqam zo khatobeav tøgoat neka zoqa manqat yogeav vøgoāt, ta manqei ndøgo sège-ivøvemát. Yaq

pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. Yaq ndigu tiabiti-zøtezát, ni manqa-zapa zigonēm.”

¹² Yaq Yesu-gi paev ezoqam gèpanqaním, neka ezoqa Mbumbukiam-te qambuzan manqat vøzø-manqatat. ¹³ Yaq nqova soqøsoqa kopoáv, ezoqam-qa mokho-te gu:goat, gèzø-ngeasumám. Neka enqoni-us ezoqam, oil vøzømbø-qouzumam. Yaq ndigu sège-khakhæzín. Ezoqa kopoáv.

*Zion ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ande āv kinilaem
(Met 14:1-12; Luk 9:7-9)*

¹⁴ Yesu-qa manqat sège-panqavøemát. Até Elód-a, ndego Gelili plovins-ge kawa ezoqam gegoam, vø-ewag. Ezoqa nøme āv gini-manqatám nqægo, “Yesu, ndego Zión ategó, ndego ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam. Ekeqa nangó gendo-khandí:v. Yaq nakémbá, ndego umingiap matev vinivinimba ndematanam.” ¹⁵ Geté ezoqa nøme gimanqatam, “Ilaizá ategó.” Neka ezoqa nøme gimanqatam, “Yesu ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám, av ibugukhokhof gi:yagam.” ¹⁶ Yaq Elod nqanek manqat ge-ewag, ndego āv gene-eín nqægo, “Ngenek Zión ategó, no teqa monqo kepøzu manqat qænvøvam. Nqawá gendo-khandí:v.”

¹⁷⁻¹⁸ Ta matev ndøgo, āv qanefakhán nqægo: Elod-gu zas Elodias, ndugu ibugukhokhof tege namba qawan Filip-gú zas ndøgoám. Yaq Zion Elod āv gembøe-manqatám nqægo, “Manqa-zapá nandav, qoge namba qawan-gu sævam qoqondaf.” Yaq Elod-qa qavøiwat, nakhag ezoqam ndøkhotatáz, Zion vø-møvøinam neka ndimbula-te vø-utøvem. ¹⁹ Elodias ndugu, qaqa mbogoám, Zion-te, teqa manqat zapaya. Yaq ndugu Zion løvøwe-qa mbogoám. Geté ndugu nakhoa qeiviáv, ande āv kumbøe-matanām. ²⁰ Zapa ndøgo, Elod møe ndøgoám, Zion-te. Ndego møndæ-otév, Zion ezoqam eqeieqei neka ndaføyamba-qapé. Yaq Elod gèmbøe-vigimám. Elod, Zion-qa manqat, viniv ambá qambøe-etoumám. Geté ndego gèmbøe-khaneatám, teqa manqat ge-ewagam.

²¹ Geté vaev, Elodias khøuwa mbomambaqape tumø-khantáz ndøgo, Zion-qa løvøte-qa yaq-te. Elod ge:qan, ta khøuwa iz gemø-khantaz, ndego lou kandambaqape ndølóg, gaman ezoqam kandakanda neka nakhag megetapak neka Gelili plovins-ak kandakanda namba. ²² Yaq ate av-té lou gi:logat, Elodias-gú yu ndo-ón, ogiam-ús. Yaq Elod neka ezoqa ewaqape, namba gi:logat, poev kandambá qazøwav, tuqa ogiam-te.

Yaq Elod, ndego Zudia ezoqam-ge kawa, até gendego, mbasønakam vømbø-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nøtaqambé-khavozák. Gekha gigiāp ndøgo, qo toqonø-viam, soqonø-eín. Yaq søtaqá-etoám.” ²³ Yaq manqa mbusa āv genevé nqægo, “Unimanqatín. Gekha gigiāp ndøgo, qo taqapoe. Søtaqá-etoám. Qo toqonø-ein, av nqægo, no gigiap neka manqei ate ndægo, nqæmbo-keoge, livin-mba sa tøtumu-qata, neka nøme qo vøtaqá-etoám, ság. Yaq sægó.”

²⁴ Yaq mbasønakam evo-té gunøwáv, vømbøbevap, “No gekha gigiap-qa manqat nombó-eín?” Yaq evo gundu-ein, “Gigiap nqáne: Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, teqá kawa-qa manqat qombøe-eín.”

²⁵ Yaq ndaføyambá, mbasønakam kawa ezoqam-té gunøveséz, vømbø-ein, “Noqa poev nqáne. Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, teqa kawa melek-té qotøndó-qonáv, ndakin.”

²⁶ Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego khanakhanakh mbaín. Mbøni mbová. Geté ndego poeveáv, tuqa manqat tesanqao. Zapa ndógo, ndego manqa mbusa é-møndo:vé, taqa yaq-te, neka ezoqa ewaqape lou namba gi:logat, mõndøyoqém. ²⁷ Yaq ndaføyambá, nakhag ezoqam ndøkhotáv, ndimbula khoev-te, Zion-qa kawa vømøndó-ndāp. Yaq ndego nakhag ezoqam gèwáv, Zion-qa monqo vømøkepaz. ²⁸ Yaq nqawa gendoqavan, kawa melek-té gendové, mbasønakam vømbō-etoam. Yaq mbasønakam evo sasa mbo-etoam. ²⁹ Zion-gi paev ezoqam manqat giyogem, yaq ndigu tinduzáv ndógo, teqa kha vøndapem, sasa mø-ozem.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef

(Met 14:13-21; Luk 9:10-17; Zion 6:1-14)

³⁰ Yesu-gi u-anim, gekhofosam, nqawa gindu-vesezam, yaq te-te gindupindam, emanqat mbøe-vototém, matev ate ndægo gi:matønumam neka ezoqa vøe-zømesimam. ³¹ Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Zo neka no, ezoqam-av manqei-té qazinø-niáv, vizimø-nikhapus-mokho-mba-ēn, neka pusa sasa zomótā.” Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo. Ezoqa kopoáv, sege-vesendám, yaq vøndē-okhoam-a, yaq vø-okhoam. Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, kopømba mbaín, lou tilog.

³² Yaq ndigu khagua-té ginøketáb, ezoqam-av manqei-te sasa ndøtinim. Ambá gimi-yakhapus-mokho-mba-ezín. ³³ Geté ezoqa kopoáv, é-møndøzømét, gisøkuzim. Yaq mõndø-matøvemém, ande āv kinítinim. Yaq vemiaiv vinivinimba ate qægoat, ezoqa gèndobóin. Zapá ginøzáv. Yaq é-vømøfakhaz, ma Yesu neka tegi paev ezoqam gimbøe-pøotat. ³⁴ Yaq Yesu gemø-asa, ezoqa bawan-qape mba mo:qeív. Yaq ndego tanakh zøgó. Zapa ndógo, ndigu ezoqam, andé sip, keoge ezoqam mbain tigøat. Yaq ndego nømendim manqat vinivinimba zøngáz.

³⁵ Yaq qakhagus ndøgo, ekeza paev ezoqam tinduzáv ndógo, vømbō-einim, “Gèkhagustét, neka vemiaiv mbaín, nqanek. ³⁶ Ezoqam é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiaiv neka khoev avøavun nqagot, ekeza lou bemøwi.”

³⁷ Geté yaq Yesu manqa qavøiwat gezø-ein, “Lou zo zozø-etoám, tilog.”

Yaq gimbo-einim, “Nakhoa mbaín. Taqa fia khàpumu-khouwév. Geté ni amba-té, 200 moni mokho tinigunin, amba lou teimø-wiin, nginik ezoqa zøkefe nonqo.”

³⁸ Yaq Yesu gezøbevap, “Gè, zo flawa gekhá nandizøgo? Zøtézāv, neka zøtévwēm.” Yaq giqasem, gi-einim, “Flawa faév, neka zonga menas.”

³⁹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa ate nandi:gu, gagayag-té giabe-qoqongepét.” ⁴⁰ Yaq ndigu vøqoqongim. Bawabawan nømte-te, ezoqa 50 giqonavat, nømte-te 100. ⁴¹ Yaq Yesu até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas gè-upøzó, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbō-ein. Yaq flawa gèmbegím, tegi paev ezoqam vøzø-etoam, ezoqa ewaqape-te etoam nonqo. Até zongá-ya, paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. ⁴² Yaq ezoqa ewaqape, lou tilóg ndógo, até vøzø-ewez. ⁴³ Yaq flawa neka zonga mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea. ⁴⁴ Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, faev taosén.*

Yesu ibøkha mumat go:geavun

(Met 14:22-33; Zion 6:15-21)

⁴⁵ Yesu nginik ezoqa kopoav-qape, lou guzumbu-etoam, yaq até gen-dego, tegi paev ezoqam vøzø-ein, “Zo khagua-té qanøketáb, yaq-keoqa, Betsaida vemiaiv-te, vø:qantav. No nginik ezoqam ndøtokho-khofosám.” Yaq ndigu vøšøkuzim, sasa ndøtinim. ⁴⁶ Yaq Yesu ezoqa gumu-khofosam, manqei poyat-té genøqavíg, vømø-guligulim.

⁴⁷ Yaq qamupøis ndøgo, Yesu sekembá segegoám, manqei-te. Ekhapús. Geté tegi paev ezoqam, kewan livin-mbá gunu-tiamát. ⁴⁸ Yaq Yesu áv genezømét nqægo: Khamøe ndøstávám. Yaq kave kandakandá sege-itimát. Yaq lova ande av 3 o 4 oklok ndægo, Yesu ekeza paev ezoqam-té genøwáv. Ibøkha mumát gono:mát. Yaq ndego tiqa khagua løvui-qa ndøgoám. ⁴⁹ Geté ndigu Yesu gi-ometam, ibøkha mumat go:geavun, ndigu até vøe-einim, ndego gevøgēv. Yaq ndigu møe ndøzøgeá. ⁵⁰ Ndigu ate gi:goam, gi-ometam, møe kandambá gigonem.

Geté Yesu nakhamas-té genøzø-akhá, gezø-ein, “Zo møe ndøgønēm. Nó!” ⁵¹ Yaq khagua-té gezømbu-ketáo. Yaq khamøe sègevøitáv. Yaq ndigu nqova ndafe kandambá. ⁵² Ndigu møndæzøtéz, av nqægo, Yesu ezoqa kopoav-qape lou gezø-etoam. Geté ndigu mokho ndapeáv, teqa yaq-te. Matavap zua zøtokeapám.

Yesu Genesalet manqei-te, enqoni-us ezoqam gekhakheinøvem

(Met 14:34-36)

⁵³ Yesu tegi paev ezoqam namba giqantav, yaq Genesalet manqei-té gimøfakház, vømø-asa. ⁵⁴ Manqei-te givøvuam ndøgo, yaq ndaføyambá, ezoqa Yesu gèmatøvømém. ⁵⁵ Yaq ndigu sège-panqaním, nakhamas-té, neka enqoni-us ezoqam vømøndø-upøgim. Gekha manqei-tē ndøgo, ezoqa Yesu-qa yaq-te giyogemin, ndigu enqoni-us ezoqam kita-té ginø-abamín, Yesu-te sasa ndø-upøgimin, ma ndego te:goat. ⁵⁶ Neka gekha manqei vinivinimba-tē ndøgo, ge-okhoam, vemiaiv khasøkhasis-te neka vemiaiv kandakanda-te, ezoqa enqoni-us ezoqam, maket manqei-té ginø-upøgimin. Yaq Yesu áv gimbøe-viømemín nqægo, “Kopømbâ, nginik enqoni-us ezoqam, ndabua ov-qase mba tiqa-khanøzumat.” Yaq gekha ezoqám ndigu, ndabua gimbo-khanøzemin, ndigu sège-khakhæzín.

7

Mbumbukiam-qa nømendim matev, atanakha-zapazapa-za-qa nømendim matev, gèlvuám

(Met 15:1-9)

¹ Khøuwa nøme, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndozáv, Yesu-te. Zelusalem taon-té ginduzáv. ² Yaq áv giniqevím nqægo: Yesu-gi paev ezoqa nøme, lou gilog, ndigu zenda uni sunguziáv, av Felisi ezoqam, ezoqa gi:zømesimam. ³ (Nginik Felisi ezoqam neka Zu ezoqam ate gi:goam, lou logemáv, zenda uni sunguzumav tøgoat. Geté atanakha-zapazapa-za-qá matev mbopaevemín, taqa yaq-te. ⁴ Yaq ezoqam maket manqei-te gindu-qavazin, ndigu møndøkhæ-khakuamín, váev lou gilogin. Ndigu matev nøme kopoáv ndimbopaev, tigi atanakha-zapazapa-za-te gindu-upøgimam, kopømba ande av kap neka pot neka melek neka venanqei nonqo sunguzam matev.)

⁵ Yaq ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu gimbo-bevøpem, “Gekha zapá ndøgo, qogi paev ezoqam nigí atanakha-zapazapa-za-qa matev pøpøvumav ndøgo? Ndigu bugukhokhof zenda uní sunguzumáv, lou gilogin.”

⁶ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, unimanqatin manqat ndø-eín, zo khavozam ezoqam-qa yaq-te. Ndego áv gene-peawám nqægo, ‘Mbumbukiam ge-ein: Nginik no tou mbá ginømbe-vizáp. Geté tiqa mbøni gámbá no-te.

⁷ Ndigu noqa iz, khokhó sege-egawát. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qa nømendim matev mba me:zømesimít. Ambá noqá nømendim matev.’

⁸ Mbumbukiam-qa nømendim matev, zo mðzo-ivøvém. Geté ezoqam-qa nømendim matev zombopavét.”

⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “Mbumbukiam-qa nømendim manqat sanqawe neka zøkeza matev paev-qa yaq-te, zo ùni zøtezøté. ¹⁰ Mozes áv gene-eín nqægo, ‘Qave neká qavo, gèzøvizáp. Gekha ezoqám ndego, eve o evo soqa manqat tembo-ein, ndego ezoqa, yá belaém.’ ¹¹ Geté zo ndozomanqate, ezoqa kopømbaqapé, eve o evo sa tembo-ein, av nqægo, gekha gigiáp ndøgo, no amba qo tøtaqa-etoamin, ndøgo Kobán. (Taqa manqa mokho, ‘Mbumbukiam-qa.’) ¹² Zo av ndøzøte-manqate, yaq zo ezoqa evøndipakha tøkeam-qa yaq-te, zðzømbø-khazú. ¹³ Yaq zo zøkeza nømendim matev mokho-te, atanakha-zapazapa-za-te qazo-upøgim, Mbumbukiam-qa Manqat zosanqawé. Neka zo matev av nqægo, kopoáv nandozogot.”

Ezoqam áv kené-manqa-zapa-us-ev-in?

(Met 15:10-20)

¹⁴ Yaq Yesu ezoqa ewaqape nqawá genømøváb, gezø-ein, “Noqa manqat ùnime-yogé, zo até nqazøte:go, neka mokho vømbø-ndapem! ¹⁵ Gigiap ndøgo, ezoqam-te ndø-øev, kopømba mbaín, te:-manqa-zapa-us-ev, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ndøgo tené-manqa-zapa-us-év, matev neka manqat ndøgo, te-te ndøndo-fakhate.”*

¹⁷ Yesu nginik ezoqam gezivaz, neka khoev mokho-te vømø-on, yaq ekeza paev ezoqam, nqanek manqat mokho-qa yaq-te mbobevøpém. ¹⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gê, até zó-a, manqa mokho upøgimáv? Ge zó, møzøté-zøtez? Gekha gigiáp ndøgo, ezoqam-te ndø-øev, ndøgo kopømba mbaín, te:-manqa-zapa-us-ev, Mbumbukiam-qa bøi-te. ¹⁹ Zapa ndøgo, ta gigiap ndøgo, ambá av nqægo, mbøni-tē qanø-oeín, geté emu-té qanø-oeín, neka nqawa vømø-fakhanin.” (Nqanek manqat mokho-te, Yesu áv gene-eín nqægo: Mbumbukiam-qa bøi-te, lou até ndægo egeieqéí. Qoté-manqa-zapa-us-eq-ák.)

²⁰ Yaq Yesu gezø-ein, “Ezoqam ndøgo tené-manqa-zapa-us-év, matev neka manqat ndøgo, te-te ndøndo-fakhate. ²¹ Zapa ndøgo, ezoqam-qa matavap soqøsoqa, ndøgo matev soqøsoqa-te nakhua ndøløwe, teqa mbøni-té qando-fakhaté. Ta matev soqøsoqa nqáneq: Mambe matev, neka aqonam matev, neka ezoqa pakhapakha khaneam matev, ²² neka nøkenøkem ngi:wat matev, neka gigiap qovetam matev, neka sanqambap matev, neka khavozam matev, neka sapi matev, neka ova matev, neka

7:6 7:6-7 Isa 29:13   **7:10** 7:10 Exo 20:12; 21:17; Deut 5:16   **7:15** 7:15 Kel 10:14-15   * **7:15** 7:15 Baebol kopokopo nømte-te, Glik manqat-te gipeamem, manqat nømte ndøgó. Ta manqat nqáneq: 16Gekha ezoqám ndego, gea tømboqat neka yoge kopømba vømboqat, yá beyogé!

manqa ponqom matev, neka qakeza iz eqawat matev, neka kawakawa matev. ²³ Matev nqanek ate ndægo, ezoqam-qá mokho-té qando-fakhaté. Yaq ezoqa ndógo tene-manqa-zapa-us-evín.”

Bawan vini-ak sævam, Yesu gu-unimanqatin
(Met 15:21-28)

²⁴ Yesu ta manqei ndógo ge-ivav, yaq Taya taon avønin-té genøwáv. Yaq khoev-te gemø-on, ndego poeveáv ezoqa nøme ti:zøtez av nqægo, ndego ngégō. Geté ndego kopømba mbain tekxonawat. ²⁵ Ta manqei-te ndógo, sævam møndøgoám. Tugu mbasønakam-yu, nqova soqa mbøigoám. Ngunuk sævam, Yesu-qa yaq-te até é-vøe-ewág-ae, vøndowav, teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei vøelavao. ²⁶ Ngunuk sævam, bawan vini-ák. Glik sævám. Finisia taon-té guqán, Silia plovins-te ndógo. Yaq ndugu Yesu áv gumbøe-viám nqægo, “Nogu yu, ambá nqova soqa qombo-ngeatamín?”

²⁷ Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Matev egeieqei mbá, nakheis-qa lou toqondap, yaq gaqo sasa qozónqagim. Geté lou bugukhokhof nakheis betølog, bezø-ewez.”†

²⁸ Geté yaq ndugu gundu-ein, “Evézøza. Nandav unimanqatin. Geté gaqo ndigu, lou-qase mokho-te ngu:sømbiap, lou khakhayakh ndølogatún, nakheis gi-ivøvemin.”

²⁹ Yaq Yesu gumbo-ein, “Qoqa manqat, mokho kandambá. Khoev-té qonóqáv. Nqova soqa ndego, qogu yu-qa mokho-te gu:goam, møndømbo-fakhán.”

³⁰ Yaq ndugu khoev-te guqavan, tukewág ndógo, mbasønakam-yu, venanqei nonqo-té gumbobuvám. Neka nqova soqa møndø-fakhán, tu mokho-te gu:goam.

Yesu gea kandøgeap neka manqa-khou ezoqam gekhakheinøvem

³¹ Yesu nqanek manqei Taya taon avønin-te ndógo, nqawá genø-iváv. Yaq Saedon taon-té genøwáv, vømølvu, Gelili kewan-te vømø-ova, neka vemlav ten manqei-te sasa ndøwaw. ³² Yesu gefakhan ndógo, yaq gea kandøgeap neka manqa-khou ezoqam ndøndafém, te-te. Yaq zenda awam-qa mboviømém.

³³ Yaq Yesu ndego ezoqam, ezoqa ewaqape-qa mokho-te gu:goam, manqei vini-té genøndáf, vømø-yakhapus-mokho-mba-ez. Yaq até gendego, kokosov gea nqa-te vømbōwasam, neka kokosov-te køse sasa ndøpisib, yaq nasam vømbō-khantav. ³⁴ Yaq Yesu yan-té genøqán, mbøni sekeqape vøfok, ekeza manqat-te ge-ein, “Efata!” Taqa manqa mokho nqáneq, “Sà bemboqoé!” ³⁵ Yesu nqanek manqat até é-vø-eín-ae, yaq ngenek ezoqam-qa gea gèmbø-mboqovøém, neka nasam kopømbá gembo-sasaetam, yaq ndego manqa manqate egeieqei vøngaz.

³⁶ Yaq Yesu ndigu ezoqam áv genegugúb nqægo, “Ezoqa nøme zø-eín, taqa yaq-te.” Ndego manqat kopømbá gegugubam. Geté ndigu teqa emanqat, nøme mba mo:vøndazát. ³⁷ Ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gimanqatam, “Matev ate ndægo ndematnam, qanimav tantáv. Ezoqa gea qazø-kandøgeapam neka manqa-khou vøgoam, ndigu ndakin kopømbá ndiyoge neka manqat ndimanqate.”

† 7:27 7:27 Yesu gaqo ge-ein, zapa ndógo. Zu ezoqam, bawan vini-ak, gaqo me:zæbám. 7:36 Mak 1:43-45 7:37 7:37 Isa 35:5

8

Yesu ezoqa bawan-qape nøme ge:zøkef
(Met 15:32-39)

¹ Khøuwa nøme, até nqawá, ezoqa kopoáv, Yesu-te gindupindam. Yaq ndigu lou mbain, vøeløg. Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndømønáb, gezø-ein, ² “No tanakh nözøgó, nginik ezoqam. Zapa ndøgo, nginik no namba ngigu, khøuwa misiká. Yaq ndakin, ndigu lou mbain. ³ No ndigu iffinus sa tækhofosam, ekeza vemivemiav-te, yaq bøi mözøgugim, livin-qase. Ezoqa nøme, andé qámhá gindu-okhoam.”

⁴ Yaq Yesu-gi paev ezoqam gimbo-qavøinam, “Gê, lou gekham-tê qaziqeivim, nqanek ezoqam-av manqei-te, nginik ezoqam vizí:zøkēf.”

⁵ Yaq Yesu gezøbevap, “Flawa gekhâm nandizøgo?”

Ndigu gindu-qavøinam, “Flawa ate gi:goam sevén.”

⁶ Yaq Yesu ndigu ezoqa bawan-qape, manqei-te qonam manqat zø-ein. Yaq até gendego, nginik flawa seven gè-upøzó, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam, ezoqa ewaqape etoam nonqo, vøzø-etoam, yaq ndigu sasa zø-etoam. ⁷ Até zonga khasøkhasís-a, vøzøgoam. Khapémhá. Yaq Yesu Mbumbukiam-te ike manqat qambøeva, até nginik zongá-ya, ekeza paev ezoqam, ezoqa ewaqape etoam nonqo, vøzø-etoam. ⁸ Yaq ezoqa ewaqape lou tilóg ndøgo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Kandambá qamøvea. Yakhav kandakanda sevén, gin-qeitømem. ⁹ Ezoqa kopoav-qapé, nqanek lou gilog. Angana ate gi:goam, ande āv fo taosén ndi:gu.* Yaq Yesu ndigu ezoqam, ekeza vemivemiav-té genø-khofosám. ¹⁰ Yaq ndego até gendego, ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, Dalmanuta manqei-te sasa ndøtinim.

Felisi ezoqam Yesu-qa umingiap matev qeivi-qa gigoam
(Met 12:38-42; 16:1-4)

¹¹ Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te, neka te namba manqa itumbam vøngazem. Ndigu matemateam-qa mbogoám. Neka ambá umingiap matev mboqeivimín, ndego uni Mbumbukiam-qa bazaføgakh tøpømbøégo-a. ¹² Geté Yesu mbøni sekeqape ndøfók, gezø-ein, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, gekha zapá, zo umingiap matev qeivi-qa ndøzøgo? No unimanqatín nqazø-manqate, zo umingiap matev zóqeivimák.” ¹³ Yaq Yesu Felisi ezoqam tenøziváz ndøgo, khagua-te vøketao, yaq-keoqa sasa ndøqantav.

Yesu Felisi ezoqam neka Elod, tiqa matev, flawa poponøvem nonqo ge:khamas
(Met 16:5-12)

¹⁴ Yesu tegi paev ezoqam namba gi:qantavat, flawa kopo zømbukhokhonavám, khagua-te. Nøme tonqozoateáv. Manqa matev zømbonavøém. ¹⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Aiyá qagó. Felisi ezoqam neka Elod, tiqa flawa poponøvem nonqo, gèmbøe-feazoát.”

¹⁶ Yaq tegi paev ezoqam, āv ginibondát nqægo, “Ngenek nqanek manqat ekeqá tene-ein ndøgo, ni flawa mbain nqazigu.”

8:1 8:1-9 Mak 6:35-44   * **8:9** 8:9 Sakheis neka nakheis møndøgoám, lou gilog. Geté ndigu gevebøpøteáv.   **8:12** 8:12 Met 12:39; Luk 11:29   **8:15** 8:15 Luk 12:1

17 Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekha manqat mē:bondat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, flawa-qa yaq-te nqazøte-fofogeap? Gê, zo sekemba sozó-bevupit, neka mokho ndapeáv? Gê, zoqa matavap gétokeap?” 18 Zo bõi ndøzøgó. Geté zo qeivupáv. Neka zo gea ndøzøgó. Geté zo yogeapáv. Gëmbo-mataváp, 19 ta khøuwa-te ndøgo, no flawa faev qæmbegim, neka yaq ezoqa faev taosen vhtëzøkef. Zo yakhav ate qægoam gekhâm, lou mbegeap qazo-nqeitømem, ndøgo qamøvea?”

Yaq gimbo-einim, “Yakhav ate qægoam tuélv, qeinqeitumem.”

20 Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Neka flawa seven qæmbegim, ezoqa fo taosen nonqo. Zo yakhav ate qægoam gekhâm, lou mbegeap qazo-nqeitømem, ndøgo qamøvea?”

Yaq gimbo-einim, “Yakhav ate qægoam, sevén qeinqeitumem.”

21 Yaq Yesu gezø-ein, “Yaq ge zó, gekha zapá, noqa manqat-qa mokho sekemba qeivupav ndozogo?”

Yesu bõi waev mbain ezoqam gekhakheinøvem

22 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Betsaida vemiaiv-te gimøfakhaz, yaq bõi waev mbain ezoqam ndondafém, neka Yesu te-te zenda awam-qa vømbø-viømem. 23 Yaq Yesu ndego bõi waev mbain ezoqam pingi mbogea, vemiaiv bavokho vø-itu. Yaq até gendego, teqa bõi-te, køse mbøe-pisib, neka zenda sasa mbøeve, gembobevap, “Toqóqevi?”

24 Yaq ngenek ezoqam bõi ge-eqa, gëmbo-ein, “Ezoqam nqæzømété. Geté nginik ngi-okhoet, andé tae nøteqivi.”

25 Yaq Yesu teqa bõi-te, zenda nqawá genové. Yaq ngenek ezoqam bõi gëmboqoa, sègëmbo-eqeieqei. Gigiap ate qægoam unime:-qeiváp. Bavokho-qapé. 26 Yaq Yesu gëmbo-ein, “Qakeza khoev-té qanøqáv. Geté vemiaiv mokho-te ndøqáv.”

Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayá

(Met 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Sæzalia-Filipai taon avønin-té ginø-apát, vemiaiv vinivinimba qagoat. Ate av-té gi:-apat, yaq Yesu gezøbevap, “Gê, ezoqa no gekha ezoqám mé:næna?”

28 Yaq gimbo-einim, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá, o Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqá nømé, ndigu ibugukhokhof giyageapam.”

29 Yaq Yesu gezøbevap, “Gemá zo? No gekha ezoqám zøténæna?”

Yaq Pita gëmbo-qavøiu, “Qo Mesayá.”

30 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam manqa äv gezømbe-løvuá nqægo, “Zo ezoqa nøme zø-ein, no gekha ezoqám.”

Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te, ande ge:zømas

(Met 16:21-23; Luk 9:22)

31 Yesu tegi paev ezoqam, ekeza løvøte-qa yaq-te zømesim ndøngáz. Gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, nqosøgeap kandambaqape bendáp. Neka Zu megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam bèsanqawém, sasa be-laem. Geté khøuwa misika-qa zita-te, nqawa ndøkhandi:v.” 32 Yesu manqat bavokho-qapé gezø-ein, taqa yaq-te. Yaq Pita até gendego, Yesu sègekható, guguna manqat manqate vømbøngaz. 33 Geté Yesu,

gèndoqambún, ekeza paev ezoqam v̄ōzømet, Pita sasa mboponqom, gembo-ein, “Mòqoqáv qo, Saitan! Zapa ndògo, qoqa matavap nandav, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tē qandowāv. Geté manqei-qape ezoqam-tē qandowāv.”

Yesu-te paev-qa toqogoat
(Met 16:24-28; Luk 9:23-27)

³⁴Yaq Yesu ezoqa bawan-qape ndømøváb, ekeza paev ezoqam namba, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev, zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, neka no sasa benøndopaev. ³⁵Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, no neka Manqat Mbomambaqape zapaya, ekeza yage te:khambua, ndego ndømøqeív. ³⁶Gembo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømboqawam, yaq ekeza yage gèkhambuá, ta gigiap ate ndægo, áv khambøé-tøkē? ³⁷Neka gē, ngenek ezoqam, gekha fia ndøgō, yage nango temendap?”

³⁸Gekha ezoqām ndego, noqa yaq-te neka noqa manqat-qa yaq-te, mivi tegoat, nginik manqa-zapazapa-us ezoqam mokho-te, ndakin ngiyage, ndigu Mbumbukiam-te tøkēbeav ndigu, yaq até Ezoqam-gé Yó-a, ndego mivi ndøgó te-te, Eve-qa waev neka bazaføgakh-te tegeav, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam namba.”

9

¹Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme, nqazo-waniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndòzotøkhæ-qeivím. Bazaføgakh-us ndógeáv.”

Yesu bugug qambo-enend
(Met 17:1-13; Luk 9:28-36)

²Yaq khøuwa siks-qa zita-te, Yesu, Pita neka Zems neka Zion, manqei poyat-qape-té genø-itúb, vømø-yakhapus-mba-ez. Yaq Yesu-te gi:kewagam, ndego bugug sògo-enendtát, tiqa bøi-te, ³neka teqa ndabua vømømbø-papaqa-qape. Bøi sanqatøve-ús. Manqei-qape-te ate nqægo, ezoqa kopømba mbaín, ndabua tezunguz, vópapaqā, kopømba ande av teqa ndabua qægoam. ⁴Yaq Ilaizā neka Mozes, ségezø-fakház. Yesu namba, manqat ndømanqatám.

⁵Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Qanimáv, ni nqeigu. Ni khoev-qasis misika nizøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.” ⁶Pita nqanek manqat khokhó sege-eín. Ndego ote-vateáv gekha manqat ndø-eín. Zapa ndògo, ndigu møe ndøgoném.

⁷Yaq ozoz ndokawá, vøgutaz. Yaq ta ozoz-te ndògo, manqat ndo-fakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te. Zo teqa manqat gèyogé.”

⁸Yaq ndigu amba me:qambuním. Geté ezoqa nøme zømēteáv. Yesu mba ndø-ometám, ti namba ge:goam.

⁹Yaq manqei poyat-te gi:visat, Yesu manqa áv gezømbe-løvuá nqægo, “Matev nqanek, zo qazoqeivim, ezoqa nøme naqanøká me:zømás. Geté Ezoqam-ge Yo, løvøte-te bêtøndokhæ-khandí:v.”

¹⁰ Yaq ndigu teqa manqat gèkhatiwiím. Geté yakhapus mokho-mba, áv ginibondát nqægo, “Ngenek løvøte-te khandi:vat-qa yaq-te, manqat ge-ein, taqa manqa mokho áv khanégo?”

¹¹ Yaq Yesu gèmbø-bevøpém, “Gekha zapá ndøgo, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, ‘Ilaiza betøkho-fakhán.’?”

¹² Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín, Ilaiza bugukhokhof ndøkho-fakhán, gigiap ate ndægo vøkhaheinām. Geté Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat nøme mozó-geveømem? Ndøgo áv qane-ein nqægo, ‘Ndego nqosøgeap kandambaqape ndóqeív neka ezoqa gésanqawém.’” ¹³ Geté Ilaiza-qa yaq-te, no nqazó-manqate: Ndego møndø-fakhán. Yaq ezoqam ndego, áv timbøe-matønumát, av ndigu ekeza qazømbe-pøovam. Nqanek matev áv tønefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat teqa yaq-te qæ-ein.”*

*Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam
(Met 17:14-21; Luk 9:37-43a)*

¹⁴ Yaq Yesu, Pita neka Zems neka Zion namba, tegi paev ezoqa nøme-te nango ginduqavaz, givisavun, yaq tizømét ndøgo, ezoqa kopoáv giwaniapam ti-te. Neka ndigu Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam namba, manqa ndø-itumbumát. ¹⁵ Yaq ezoqa ewaqape, Yesu gi-ometam, ndigu nqova zøndáf. Yaq tinøbøin ndøgo, khaiya mboma manqat vømbø-einim.

¹⁶ Yaq Yesu gezø-ein, “Gekha zapayā zøté-ponqombupit?”

¹⁷ Yaq ezoqa tendowáv ndøgo, manqat vømbø-ein, “Nøméndim ezoqam. No nøkeza yo notøndo-ndáf qo-te. Ndego nqova soqa mbøigú, neka manqa khóu. ¹⁸ Nqova soqa gè-uvutumátún. Yaq manqei me:lavawín. Yaq køse møndæqouzín, teqa manqa-nqa-te, neka khaya vøvivisamín, neka kha vømbø-føgakhin. No qogi paev ezoqam, møezø-ein. Nqova soqa ambá gengeatømemín. Geté ndigu amba me:goném. Kopømba mbaín.” ¹⁹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqazoyage, gé, no khøuwa andé gekhám, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatát? Geté ság! Opønakam vøndo-ndafém.”

²⁰ Yaq opønakam vøndo-ndafem. Yaq nqova soqa Yesu ge-omet, ndego até gendego, nakhasam vø-uvutam. Kha sègembøi-wageapát. Yaq nakhasam manqei-té genø-ogiú. Sège-qambinimát, neka manqa-nqa-te køse vømbø-qounat.

²¹ Yaq Yesu eve gèmbøbeváp, “Gekha khøuwā qambøengaz?”

Yaq ndego gendo-ein, “Ndøgo, khapelavøqase ge:goam, tømboe-ngáz. ²² Khøuwa nøme, nqova soqa, gøinam-té neka ibøkha-té genø-nqagevemám. Laelae-qa mbogám. Geté qo kopømba toqogoat, ambá tanakh qonigúin neka voqoní-tøkein.”

²³ Yaq Yesu gembo-ein, “Gekha zapá, av nqoqote-manqate nqægo, ‘Qo kopømba toqogoat?’ Matev ate ndægo kopømbá, te-te ndego, nde-unimanqatinat.”

²⁴ Yaq nakhamas-té, ndego nakhasam-ge eve, áv gene-akhá nqægo, “No møe-unimanqatín. Gènøtøké. Yaq no kopømbaqapé, tæ-unimanqatin.”

9:11 9:11 Mal 3:1   **9:12** 9:12 Mal 4:5-6; Psa 22:1-18; Isa 53:3   **9:13** 9:13 Met 11:14   * **9:13** 9:13 Yesu Ilaiza-qa yaq-te manqat ge-ein, ndego Zion me:manqatám. Qotéqeív: Met 11:14 neka 17:13   **9:23** 9:23 Met 21:21; Mak 11:23

²⁵ Yaq Yesu geqeiv, av nqægo, ezoqa bawan-qape gèpindumît, yaq ndego nqova soqa gèmboponqóm, gembo-ein, “Qo nqova soqa, manqakhou neka gea kandøgeap, no nqataqá-manqate. Ngenek nakhasam mðqo-iváv, neka nango ndø-ðq, teqa mokho-te.”

²⁶ Yaq ngenek nqova soqa, gè-ogeá, neka nakhasam vø-uvutam. Kandambá ge-uvutam, sasa ndøfakhan. Yaq ndego nakhasam, andé løvøte bugug me me:kewagám. Yaq ezoqa nøme āv gini-einím nqægo, “Ndego mðndønaním.” ²⁷ Geté Yesu zenda mbogeá, sasa ndø-eqeiū, vø-itan.

²⁸ Yaq vaev-te, Yesu khoev-te ge-on, ekeza paev ezoqam namba gimiyakhapus-mba-ez, ndigu gèmbobevøpém, “Ni gekha zapá ndøgo, nqova soqa aamba qati-ngeatømem?”

²⁹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nqova soqa av nge:go, guligulim mbá qoté-ngeatám.”

Yesu qambo-menas, ekeza løvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas

(Met 17:22-23; Luk 9:43b-45)

³⁰ Yesu ekeza paev ezoqam namba, nqanek manqei gi-ivøvem, yaq Gelili plovin mokho-té sugu-apát. Yaq ndego poeveáv, ezoqam ti:zøtez av nqægo, ndego gekham-tè gego. ³¹ Zapa ndøgo, ndego ekeza paev ezoqam me:zømesimát. Gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, ezoqam-qá zenda-té ginøveém, neka pakhapakha vømbó-khanøēm. Geté tenanim, yaq khøuwa misika-qa zita-te, nqawa ndøkhandi:v.” ³² Tegi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Geté møe ndøgoném, vømbøé-bevøpēm.

Yesu-gi paev ezoqam mokho-te, megeat ezoqam, gekha ezoqám?

(Met 18:1-5; Luk 9:46-48)

³³ Yaq Yesu, ekeza paev ezoqam namba, Kapenaum taon-té ginøzáv. Khoev-te gimø-oz ndøgo, yaq āv gezømbe-ein nqægo, “Zo nakhoa-te ndøgo, gekha zapayá qazøtè-ponqombem?” ³⁴ Geté ndigu yaq manqat qavøiwateáv. Zapa ndøgo, nakhoa-te ndøgo, taqa yaq-te ndøgo tini-ponqombém, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqām ndøgo.

³⁵ Yaq Yesu segeqóm ndøgo, ekeza paev ezoqam tuelv, sasa ndømøvab, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, megeat iz ndape-qa tegoat, ndego ya betøndo-páev, neka ndego ezoqa ewaqape-gé sasae ezoqam begó.”

³⁶ Yaq Yesu nakhasam ndo-itú, tiqa mokho-te livin-mba ndøugu vøve, sasa ndøngenøtam, gezø-ein, ³⁷ “Gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, nakhasam av nge:go tekhatø, ndego no ndøkhatømb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego no mba gékhatombák, geté até ndegø-a, Mbumbukiam, no gendo-khofotan.”

Ezoqam ni sanqaupav ndigu, ndigu nigí

(Luk 9:49-50)

³⁸ Zion Yesu gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Ni ezoqam mòi-ometám. Ndego nqova soqøsoqa ndøngeasumatún. Qoqá iz-té genøgoatún. Yaq ni ndego nimbøe-khafeném. Zapa ndøgo, ndego ni namba okhomáv.”

³⁹ Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbøe-khaféáp, ndego. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, noqa iz-te umingiap matev ndematanam, ndego noqa iz

nakhamas-te géngiuák. ⁴⁰ Gekha ezoqám ndego, ni-te sanqaupav ndego, ndego nigí. ⁴¹ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, zo noqa iz-te, ibøkha-qase tezø-etoam, zapa ndøgo, zo Keliso-gē ezoqám, ngenek ezoqam yaq-fia eqeieqei ndømøndáp.”

Matev soqøsoqa ndøgo, unimanqatin matev ndøngi:wat
(Met 18:6-9; Luk 17:1-2)

⁴² Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gekha ezoqám ndego, nakhei nqonqon av ngi:gu, ndigu no ndi-unimanqatinat, manqa-zapa-te te-itub, teqa manqa-zapa kandamba tantáv. Ndego amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, kewan-te sasa mø-oginamin, yaq ta yaq-fia te-te ndego, ambá andé khapémbá. Geté yaq-fia kandambaqape ndøgo, Mbumbukiam-te temøndap.

⁴³ Qoqa zenda kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekepáz. Zenda kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, qo zenda menas taqagoat, yaq gøinam-tē qonøqāv, ta gøinam ndøgo, khouvøemav ndøgo.†

⁴⁵ Neka qoqa zenda tokhotapak kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekepáz. Zenda tokhotapak kopo mba taqagoat, khandi miavmiav-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, qo zenda tokhotapak menas taqagoat, yaq gøinam-tē gimø-ogeqænām.‡

⁴⁷ Neka qoqa bøi kopo, manqa-zapa-te tø-ituqabat, sègekho fá. Qo bøi kopo mba taqagoat, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te toqomø-oq, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, qo bøi menas taqagoat, yaq gøinam-tē gimø-ogeqænām. ⁴⁸ Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv.

⁴⁹ Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, te-te søvakha gigiap giløvusamin, gøinam-te, ndigu ngalam mo:geemín. Yaq ndøgo, søvakha gigiap sège-eqeieqei-ín, Mbumbukiam-qa bøi-te. Yaq matev até kopó, matev føgøføgakh yá betøndo-fakhaté, ezoqa ewaqape-te, ndigu bemø-eqeieqei-ez, Mbumbukiam-qa bøi-te.

⁵⁰ Ngalam gigiap qanimáv. Geté mokhov tømømbo-navøem, yaq áv khoqotégø, nqawa ti-mokhov-us-ez? Zo ngalam bezømbu:gú, zo mokho-te. Neka sambí matev-té qanøyagé, yaqyaq-a.”

10

Nøkenøkem matev ngi:wat-qa yaq-te
(Met 19:1-12; Luk 16:18)

¹ Yesu ta manqei ndøgo ge-ivav, yaq Zudia plovins-te neka Zoden kea yaq-keoqá genøwáv. Yaq até nqawá, ezoqa kopoáv gindupindam, yaq ndego vøe-zømesim, av oskia ge:goam.

² Yaq Felisi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Ambá gembo-matemateømemín, gimbo-bevøpem, “Gē, Mozes-qa guguna manqat, áv khané-ein? Ezoqa kopømbá, sævam sa te-ivav, ó, kopømba mbaín?”

9:40 9:40 Met 12:30; Luk 11:23   **9:41** 9:41 Met 10:42   **9:43** 9:43 Met 5:30   † **9:43** 9:43 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáneq: 44Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv. † **9:45** 9:45 Até nqanéq-a, Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáneq: 46Ta gøinam-te ndøgo, nonqou ndigu, ezoqam-qa kha ndiloge, nasiniapáv, neka gøinam khouvøemáv. **9:47** 9:47 Met 5:29   **9:48** 9:48 Isa 66:24
9:50 9:50 Met 5:13; Luk 14:34

³ Yaq Yesu gèzøbeváp, “Gê, zo Mozes gekha manqat zó-ein, taqa yaq-te?”

⁴ Yaq gimbo-qavøinam, “Mozes äv gene-ein nqægo: Anganeam sævam ivøve-qa tegoat, ndøgo kopømbá. Sakhei zøuvis pepa bepeawám, bembø-etoam, ndugu sasa bekhofotav.”

⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Mozes nandav manqat gepeawam, zapa ndøgo: Zo khåpe zøtesapí:z. ⁶ Geté Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, ndego ezoqam, anganeam neká sævam, tèkhakheinøvé. ⁷ Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo géziváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném, ⁸ yaq ndigu ezoqa menas, vømó-kha-kopo-ēz. Yaq ndakin ndigu ambá av nqægo, kha menās, av bugukhokhof gi:goam. Geté kha kopó. ⁹ Ndigu Mbumbukiam ndøtøkuzú. Yaq ezoqa beqatøzó.”

¹⁰ Yaq Yesu tegi paev ezoqam namba, khoev-te givesez, ndigu gèmbø-bevøpém, taqa yaq-te. ¹¹ Yaq gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, sævam te-ivav neka sævam vini vø-okí, ndego manqa-zapa ndøgó, zas-te. Ndego nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv. ¹² Yaq até kopó. Sævam ndugu, zivis tu-ivav, anganeam vini vøndáf, até ndugú-a, nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv.”

Yesu nakhei nqonqon zenda gezømbø-awam

(Met 19:13-15; Luk 18:15-17)

¹³ Ezoqa nøme, Yesu-te, nakheis ndo-upøgím. Ndigu møndøzøpoé, Yesu ambá zenda zømbø-awamín. Geté tegi paev ezoqam gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam. ¹⁴ Yesu nqanek matev geqeiv, ndego khanakanakh mbaín, ekeza paev ezoqam-te, gezø-ein, “Nakheis bègeáv no-te. Zømbo-khakházám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndigu, av nakheis ngi:gu.

¹⁵ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa Megeat Matev khatiwiav tøgoat, av nakhei nqonqon ngi:gu, ndego teqa Megeat Matev mokho-te gemó-onák.” ¹⁶ Yaq Yesu nginik nakheis, gè-upøgimám, zenda vøzømbø-awam, sasa zøguligulim.

Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav

(Met 19:16-26; Luk 18:18-27)

¹⁷ Yesu manqei ndøgo ge-ivavtat, yaq ezoqa kopo tendotéit ndøgo, Yesu-qa megemege-te, katuk vømøkui, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam mbomambaqape. No gekha matev nómatønumāt, khandi miavmiav vténdāp?”

¹⁸ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapá no mbomambaqape ndoqote-næna? Ezoqa mbaín, mbomambaqape. Mbumbukiam mba me:gó. ¹⁹ Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat mðqote-qatéq, av qæ-ein nqægo, ‘Qo ezoqa pakhapakha zøkhanæám. Neka nøkenøkem matev ndøngi:wát. Neka ndø-aqðnám. Neka meakha manqat ndømanqaté. Neka khavozam matev ndøgó. Qavē neka qavo, gèzøvizáp.’ ”

²⁰ Yaq ngenek ezoqam gendo-ein, “Nøméndim ezoqam. Nqanek guguna manqat ate ndægo nqæmbøpáev, no khapelavøqase qategoam, atema ndakin.”

²¹ Yaq Yesu ngenek ezoqam, gèwawám, kuku matev-ús, gembo-ein, “Qanimáv. Geté matev kopo nøme nqáneq qoqógó. Vøkhæqáv. Yaq

gigiap ate nandaqambe:go, qomówí. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozó-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qoqonó-mövøemét. Yaq vòndoqáv. No qonøndó-páev.”²² Yaq ndego nqanek manqat ge-ewag, ndego avus-mba mbovoé. Yaq sègewáv. Mbøni vaev-ús. Zapa ndógo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

²³ Yaq Yesu geqambunim, ekeza paev ezoqam sasa ndøwabam, gezø-ein, “Gigiap kopoav ezoqam, ti-te ndigu unimé:-føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tu:-oz.”

²⁴ Yaq tegi paev ezoqam nqanek manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Geté Yesu manqat, nqawá genøzø-eín, “Nogi nakheis. Nakhoa føgakh-qapé, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te toqotu-oq!²⁵ Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu føgakh andé mbaín, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

²⁶ Yaq Yesu-gi paev ezoqam, nqova nøme mba zømbondáf, neka yaqyaq-a gibond, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqám ndókhandi:v?”

²⁷ Yaq Yesu ti-te gekewag, gezø-ein, “Matev av nqægo, ezoqa kopømba mbaín. Geté Mbumbukiam, ndego vini. Matev ate ndægo, ndego kopømbaqapé tego.”

Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-fla

(Met 19:27-30; Luk 18:28-30)

²⁸ Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nqáe! Ni gigiap ate qægoam, zítá qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”

²⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, khoev te-ivav, o namba-qaniap o evo o eve o nakheis tezivaz, o khae te-ivav, no zapaya neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape zapaya,³⁰ ndego Mbumbukiam ndakin yage-te nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, wan andléd ate tægoat, khoev, neka namba-qaniap, neka evøndipakha-sæv neka khae. Geté ndego até ngenøgim matév-a vòndáp, no zapaya. Yaq megemege-te ndo:go, ndego khandi miavmiav ndóndáp.

³¹ Geté ezoqa kopoáv, ndigu ndakin nduo-megetap, gendópavát. Neka ezoqa kopoav, ndigu ndakin ndindopaev, gó:megetát.”

Yesu qambo-misika, ekeza løvøte neka nango khandi:v-at-qa yaq-te ge:zømas

(Met 20:17-19; Luk 18:31-34)

³² Yesu ekeza paev ezoqam namba nakhoa gigeveat, Zelusalem taon-te giqavigat, ndego gèzømbø-megetát. Yaq tegi paev ezoqam, nqova zøndáf neka mbøni zøvá, taqa yaq-te. Até ezoqa nømé-a, namba gi-apat, møe ndøgoném.

Yaq Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, nqawá genøkhatób, vømø-yakhapus-mba-ez, neka matev-qa yaq-te, ndøgo Zelusalem taon-te tømømbø-fakhan, sasa me:zømas,³³ gezø-ein, “Nqáe! Ni Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq Zelusalem taon-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qá zenda-té gimøveém. Yaq ndigu manqa ovøyam-te sasa ndøveém, manqat vókopo:nēm, av nqægo, yá benanīm, neka

manqei vini-ak-qa zenda-te vóveēm, ndigu Mbumbukiam zòtezateav ndigu. ³⁴ Yaq ndigu otòotam mé:vewém neka kòse vòmbòé-pisibòmēm, teqa kha-te, neka vózuīm, pakhapakha sasa mbókhanòēm. Geté khòuwa misika-qa zita-te, ndego nqawa ndòkhandi:v.”

Zems neka Zion, iz akhae ndape-qa gigoam
(Met 20:20-28)

³⁵ Zems neka Zion, ndigu Zebedi-gi nakheis, tinduzáv ndógo, Yesu manqat vòmbò-einim, “Nòmendim ezoqam. Nitaqá-viòmēm. Kopòmbâ, niqa poev matev toqogo.”

³⁶ Yaq Yesu gezò-ein, “Zo gekhâ zòpoev, no tæzøgo?”

³⁷ Yaq gimbo-einim, “Niqa poev nqáneq. Qo megeat iz kandambaqape toqomòndap, yaq ni ambá qo namba zimi-qonavín, ezoqa nòme, qoqa nakeamo zenda-te vòqòm, neka ezoqa nòme, qoqa yogea zenda-te vòqòm.”

³⁸ Geté Yesu gendo-qavøiu, “Zo zòtezòtezák, gekha matev-qa zonò-einim. Gè, zo kopòmbâ, ibòkha khaqain-qape tozo-izam, av no tòte-iz? Neka ibòkha iz ndògo, no tændap, kopòmbâ tozo-upøgim?”*

³⁹ Yaq gimbo-einim, “Ni kopòmbaqapé.”

Yaq Yesu gezò-ein, “Zo ibòkha khaqain-qape ndòzomø-izám, av no tòte-iz. Neka zo ibòkha iz ndòzomø-upøgím, av no tòtendap. ⁴⁰ Geté gekha ezoqám, noqa nakeamo zenda neka yogea zenda-te timøqonav, ambá av nqægo, nò nóvevesám. Geté ta qonam nonqo, tiqa ndígu tógoát, Mbumbukiam gevevesam.”

⁴¹ Yesu-gi paev ezoqa ten nòme, nqanek manqat giyogem, yaq qaqa ndògoném, Zems neka Zion-te.

⁴² Yaq Yesu ekeza paev ezoqam tenø-mòváb ndógo, gezò-ein, “Zo mòzòte-zòtéz. Ezoqa ndigu, bawan vinivinimba, kawakawa-za ndizæza, ndigu ezoqa gètòkhonòzát. Neka tigi megetapak, gò:kawaezát, av ekeza poev ndòzømbe:go. ⁴³ Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègò. Gekha ezoqám ndego, zo mokho-te iz kandambaqape ndape-qa tegoat, ndego yà be-zoge-tòke-ezoqam-év. ⁴⁴ Neka gekha ezoqám ndego, zo mokho-te megeat-qa tegoat, ndego andé ezoqa ewaqape-ge yaq-fia mbain sasae ezoqam bezømbegó. ⁴⁵ Até Ezoqam-gé Yó-a, ndego matev até kopó. Ndego ambá ndògo tenegeavün, ezoqa sasae timbogoat neka vòmbó-tòkeát. Geté ndego ezoqa tòke-qa neka teqa kha løvøte-te vee-qa ndògeavün. Yaq ezoqa kopoav, tèabete-nqovotáz.”

Yesu bøi waev mbain ezoqam gekhakheinøvem
(Met 20:29-34; Luk 18:35-43)

⁴⁶ Yesu tegi paev ezoqam namba, Zeliko taon-te gimøfakhaz, yaq nqawa gi-ivøvem, ezoqa kopoáv, namba gi:zav. Yaq ate av-té nakhoa gi:geveat, keoqa-te ndògo, bøi waev mbain ezoqam mòndøqotám. Teqa iz Batimeús. Timeus-gé yó. Ndego ezoqa gigiap-qa zøvi:mám. ⁴⁷ Yaq ge-ewag av nqægo, Yesu, ndego Nazalet-ak ngēma, yaq ndego sège-akhá, “Yésu. Déivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó.”

⁴⁸ Yaq ezoqa kopoáv, gèguguím, “Qo manqat tía.” Geté ndego kan-dakanda nòme mba mo:-akhayám, “Déivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó.”

10:38 10:38 Mak 14:36; Luk 12:50 * **10:38** 10:38 Ibòkha khaqain-qape neka ibòkha iz ndape, Yesu-qa nqosøgeap me-manqaté, ndego tendap. **10:39** 10:39 Kel 12:2; Veve 1:9 **10:42** 10:42 Luk 22:25-26 **10:43** 10:43 Met 23:11; Mak 9:35

49 Yaq Yesu sège-itán, manqat vø-ein, “Ezoqam nandev, yà betøndowáv, no-te.”

Yaq ezoqa ndego bøi waev mbain ezoqam gèmbø-akhaém, gimbo-einim, “Qo khanakhanakh mbá qanegó. Qó-itán. Yesu ndeqandó-akhayam.”

50 Yaq ndego até gendego, ekeza ndabua sekeqape, manqei-té genø-ogí. Yaq sasanqá sege-itán, Yesu-te vøwaw.

51 Yaq Yesu gembo-ein, “Qo gekhā qápoe, no tøtaqa-matanam?”

Yaq ndego bøi waev mbain ezoqam gendo-ein, “Nøméndim ezoqam. No bøi keoge-qa nógó.”

52 Yaq Yesu gembo-ein, “Qanimáv. Mòqoqáv. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.” Yaq ndaføyambá, ngenek ezoqam gèkewág, neka Yesu vømbøpaev, nakhoa-te gi-apat.

11

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge-on

(Met 21:1-11; Luk 19:28-40; Zion 12:12-19)

1 Yesu ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon gi:khatoat, yaq Betfage neka Betani vemíav-te gimøfakhaz, Oliv manqei pøyat-te ndøgo, ndego paev ezoqa menas tène-khofotáz, 2 gezø-ein, “Tozonøzáv ndøgo, vemíav zoqa megemege-te ndo:go. Tozomø-oz, yaq ndaføyambá, zo donki nakhasam zomø-ometám. Gémpotavát. Ta donki nakhasam-qa zita-te ndo:go, ezoqam bugukhokhof qomateáv. Yaq sozó-nqovotøvé, sasa zotøndó-ituím. 3 Geté ezoqa tezøbevap av nqægo, ‘Gekha zapá, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?’ Yaq zo áv qazømbøé-einim nqægo, ‘Evezøza mbopóe, ngunuk. Yaq ndego nakhamás, nango ndøzøndo-khofotáv.’ ”

4 Yaq nginik paev ezoqam gizav, donki nakhasam møndø-ometám. Khoev mboqog tambav-té gumopotavám. 5 Yaq ezoqa nøme, giwania-pam ndøgo, gèzøbeváp, “Zo gekhā zógot? Gekha zapá, nanduv nandozonqovotavet?” 6 Yaq paev ezoqam, manqat áv tizimbi-ein, av Yesu gezømbe-ein. Yaq ndigu sègezøták.

7 Yaq donki ndugu, Yesu-té gindu-ituím. Yaq até gindigonem, ekeza ndabua donki-qá zita-té gimboe-khafuzím, Yesu vø:qom. 8 Yaq ezoqa kopoáv, Yesu-qa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te, neka ezoqa nøme vuv vøndøqogaz, sasa mo:møtag. 9 Yaq ezoqa nøme Yesu-qa megemege-te vø:megetam-a, nøme vøndøpavam, ndigu áv gini-akhaemát nqægo, “Hosána! Iké: Mbumbukiam-te! Ndego ngenek ezoqam bèkhakheinøvé, Evezøza-qa iz-te ngegeav. 10 Mbumbukiam teqa Megeat Matev bèkhakheinám, ndego ni tenimbo-kawaevtat, av bugukhokhof nigi atanakha Deivid ginimbo-kawaevtam. Hosána! Iké: te-te, ndego uni ova-in ngo:yage!”

11 Yaq Yesu Zelusalem taon-te gemø-on, ndego Mbumbukiam-qá khoev-té genøwáv, gigiap ate qægoam vømøqeiv. Yaq taqa zita-te, Betani vemíav-té genøveséz, tegi paev ezoqam tuelv namba. Zapa ndøgo, khøuwa gèsinanát.

Yesu fig tae manqat mba gembo-ein, yaq sa qakusi

(Met 21:18-19)

¹² Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu Betani vemia v nqawa ge-ivav, yaq nakhoa livin ndøugu, ifi mbovín. ¹³ Yaq Yesu bøi ge-ogi, fig tae mba mo:qeiv, qandoyam. Esokho møndømbo-goám. Geté avønín-te ndøgo gewav, nanga-qa gemøkewag, esokho mba ndøqeiv. Tae nanga mbain. Zapa ndøgo, taqá viáv mbá. ¹⁴ Yaq Yesu até gendego, ta fig tae ndøgo manqat vømbø-ein. Gembo-ein, “Qo tae nanga nqawa qóviamák. Ezoqa nango gélogemák qo-te.” Yaq Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat møndøyogém, ge-ein.

Yesu ezoqa gengeasam, ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te gigiap giwiam

(Met 21:12-17; Luk 19:45-48; Zion 2:13-22)

¹⁵ Yesu Zelusalem taon-te gevesez, Mbumbukiam-qa khoev uta-te nqawa ge-on, yaq até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, gèngeasám, neka lou-qasis vøzø-nqagim, ndigu møni gi-enendtat neka ndigu kuvøkuvu, Mbumbukiam-te løvusam nonqo, vøwiat. ¹⁶ Yaq ndego ezoqa takeáv, gigiap Mbumbukiam-qa khoev uta yaq-keoqa gisinatam. ¹⁷ Yaq Yesu gè:zømesím, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo, ‘Noqa khoev, bawabawan ate ndi:gu-qá guliguli khoev ndøgoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa khoev zø-enendém, vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khoev.”

¹⁸ Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu Yesu laelae-qá nakhoa mbovawém. Ndigu møe mbogoám. Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape, teqa nømendim manqat, mbøni zølév.

¹⁹ Yaq qakhagus ndøgo, Yesu neka tegi paev ezoqam, Zelusalem taon nqawa ùni-ivøvév.

Unimanqatin matev-qa yaq-te

(Met 21:20-22)

²⁰ Khøuwa nøme qandopave, Yesu ekeza paev ezoqam namba nakhoa gigeveat, sège-keogém ndøgo, ta fig tae ndøgo, manqat gembo-ein, gèpakhá. Até lu-té. ²¹ Pita até gembo-matavupám, Yesu tae manqat gembo-ein. Yaq ndego Yesu áv gembøe-ein nqægo, “Nømendim ezoqam. Qotékewāg. Ta tae ndøgo, nømkhaiya soqain-te qoqove, møndø-pakhá!”

²² Yaq Yesu gezø-ein, “Zo Mbumbukiam vø-unimanqatiním. ²³ No unimanqatin nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, nqanek manqei pøyat tembo-ein av nqægo, ‘Soqøqavíg, neka ndaola-tè qomøbøiāq,’ yaq ndego nakeap mbain tøgoat, teqa mbøni-te, getē gē-unimanqatin av nqægo, matev segēfakhān, av manqat ge:-ein, yaq matev segembó-fakhán. ²⁴ No nqazø-manqate. Gekha matēv ndøgo, zo tozombøe-guligulimat neka Mbumbukiam vøzømbøe-viømemāt, zo vø-unimanqatiním, av nqægo, matev møndø-fakhān. Yaq zo zøndapém. ²⁵ Geté zo tozo-guligulimat, yaq zo ezoqa nøme-te qaqa tøzøgoat, ndigu zo manqa-zapazapa gizøgo, yaq zo sà bezømbø-navøém. Yaq zoge Zøve ndego, yan-te ngo:yage, até zoqá manqa-zapazapá-ya, segembøe-navøém.”*

11:13 11:13 Luk 13:6   **11:17** 11:17 Isa 56:7; Jer 7:11   **11:18** 11:18 Mak 14:1   **11:23**

11:23 Met 17:20   **11:24** 11:24 Met 7:7   **11:25** 11:25 Met 6:14-15   * **11:25** 11:25 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: 26Geté zo ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa sa navøpøteav tøgoat, yaq zoge Zøve, matev até kopó, zoqa manqa-zapazapa, sa gembøe-navøemák.

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qá iz-tè, ndego matev gematønumat (Met 21:23-27; Luk 20:1-8)

²⁷ Yesu tegi paev ezoqam namba, Zelusalem taon-te, nangó ginøveséz. Yaq Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gu-okhoam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme, tinduzáv ndógo, ²⁸ gimbo-einim, “Qo gekha ezoqam-qá iz-tè qonógot, nandav matev nandoqomatønumit? Iz gekha ezoqám qá-etoam, matev av nqægo ndoqogot?”

²⁹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopu nqanógó, zo-te. Zo yaq tozonø-qavøinam, yaq no ndæzø-ein, av nqægo, no matev gekha ezoqam-qá iz-tè qatø-matønumit. ³⁰ Zønømbé-einim. Gê, Zion, ndego ezoqam ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz Mbumbukiam-tê, ó, manqei-qape ezoqam-tê gendap?”

³¹ Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí-einim? Tizimbo-einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tê gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-ein nqægo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?’ ³² Geté tizimbo-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tê gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, ndøndo-qambúz ni-te, qaqa vønígū.”

Ndigu megetapak, møe ndøgoám, ezoqam-te. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape, āv gini-unimanqatintám nqægo: Zion, ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.

³³ Yaq Yesu āv gimboe-qavøinám nqægo, “Ni n̄tinøtenák.”

Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qá iz-tè qatøgot, nqanek matev.”

12

Yaya etæ manqat, khæ keoge ezoqam-qa yaq-te (Met 21:33-46; Luk 20:9-19)

¹ Yaq Yesu yaya etæ ndøngáz, gezø-ein, “Ezoqa møndøgoám. Ndego waen khæ ndøkhá, uta vø-ogi, neka waen nanga pesegim nonqo, manqei vø-oz, neka khæ qeivi nonqo, khoev eqawat-qape vøwev. Yaq khæ ndøgo, ezoqá nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. ² Yaq waen nanga qakhata ndøgo, ndego khæ eve, sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, ma khæ gimboe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. ³ Geté ndigu khæ keoge ezoqam, até gindigonem, ngenek sasae ezoqam gèmvøinám, vøzuim, yaq khakhamba nango sasa ndøkhofotøvem.

⁴ Yaq ndego khæ eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Geté ndego kawa-té ginømbo-khanæmém, mivi matev vømbø-etømem. ⁵ Neka sasae ezoqam nøme gekhofotav, yaq ndigu pakhapakha mbokhanøém. Ngenek waen khæ eve, sasae ezoqa nøme kopoáv gekhofosumam. Nøme ndigu gèzitagám, neka nøme pakhapakha vøzø-khanæmam.

⁶ Yaq ngenek waen khæ eve, ekeza yo mba mbogoám, ndego gembøe-khafuatam. Yaq vaev ndégo tekhofotáv, ekeza manqa ge-ein, ‘Ngenek nogé yó. Ndego ndømbo-vizumém.’

⁷ Geté ndigu khæ keoge ezoqam gi-ometam, ekeza mokho-mba, āv gini-einim nqægo, ‘Ngenek khæ eve-gé yó. Waen khæ ngének genókawa-év. Zilaém. Yaq khæ nqanek, gemøniqá.’ ⁸ Yaq até gindigonem,

gèmøvøinám, pakhapakha vømbø-khanøem, khae bavokho sasa ndø-ogi:nam.”

⁹ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq gezø-ein, “Ge zø, ndozo-matavap? Ngenek waen khae eve, gekha matev ndøgø? Ndego āv genégó nqægo: Ndego ndøndowáv, ndigu khae keoge ezoqam pakhapakha vømøzø-khaneām, neka waen khae, ezoqa vini sasa zø-etoām.

¹⁰ Ge zø, Mbumbukiam-qa Manqat mozó-geveømem, av qæ-ein nqægo? ‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem, ndigu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.

¹¹ Nqanek matev, Evezøza ndømatanám.

Ndøgo qanimav tantáv, niqa bøi-te.’ ”

¹² Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq Zu megetapak, møvøiwat-qá nakhoa mbovawém. Geté ndigu ezoqa bawan-qape-qá møe ndøgoám. Yaq ndigu Yesu sège-ivøvé, vøzav.

*Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemin
(Met 22:15-22; Luk 20:20-26)*

¹³ Khøuwa nøme, Zu megetapak, Felisi ezoqam neka Elod-gi zifuap ndøkhofotáz, Yesu-te. Ndigu ambá gembo-matemateømemín. Yaq Yesu manqat soqain te-einin, yaq ndigu ambá gèmøvøinamín. ¹⁴ Yaq ndigu tinduzáv ndøgo, vømbø-einim, “Nøméndim ezoqam. Ni møtinøtén. Qo unimanqatin ezoqám. Qo møe mbaín, ezoqam-te. Geté qo manqat sòqo-manqaté, oskiá ndøgo, ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. Neka qo ezoqa Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, qo unimanqatin manqat mba qomanqaté. Qonimbí-eín. Kopømbâ, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafeáp? Moni ndizí-abumat, ó, mbaín?”

¹⁵ Ndigu nqanek manqat gi-einim, yaq Yesu møndø-matøvé, ndigu matemateam-qa mbogóám, yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, no matemateam-qa ndozonøgo? Moni mokho zøtøndé-ndøpøzēm, batézømet.” ¹⁶ Yaq ndigu moni mokho gindu-ndøpøzem, vøe-ometem. Yaq gezøbevap, “Gê, gekha ezoqam-qá bugug neka iz mó:go, nginik moni mokho-te?”

Yaq gimbo-einim, “Siza-qá bugúg, neka teqá iz mo:gó.”

¹⁷ Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiāp ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát.”

Yesu nqanek manqa qavøiwat gezø-ein, yaq ndigu nqova ndafe kandambá.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimbøe-bevøpem

(Met 22:23-33; Luk 20:27-40)

¹⁸ Yaq Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, āv gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemø-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu bevap mbogoném, ¹⁹ gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Mozes ni āv ginimbi-peawám nqægo: Ezoqa tenanimat, sæva te-ivavat, patu qataeveav vøgoāt, yaq ngunuk ngæmam, namba qawan be-okíát, tege namba qawan, ndego genanim, patu be-mbø-qatayat. ²⁰ Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Angana møndøgoám.

Evenáp. Até gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí, vønanim. Patu qataeveáv. ²¹ Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam, ndego teqa zita-te geqan. Geté ndego matev até kopó, patu qataeveáv genanim. Yaq até ndegó-a, teqa zita-te geqan, matev até kopó. ²² Yaq matev até gemát, atema ndigu evenap seven ate gi:goam vømū-pakhaez. Ndigu patu qataeveáv. Yaq vaev até sævám-a, vønanim. ²³ Gê, ezoqa unimanqatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gú zas ndøgoát? Zapa ndøgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát.”

²⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zoqa matavap soqáin, zo ndozo-matavap av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu løvøte-te nango gemø-khandi:zāk. Zo Mbumbukiam-qa Manqat neka teqa bazaføgakh zøtezteáv. ²⁵ Ezoqa løvøte-te nango timø-khandi:z, ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, ndigu yan-te ngo:yage. Nøkenøkem matev mbaín. ²⁶ Geté løvøte-te togo-khandi:q, taqa yaq-te, gê, zo Mozes-qa mbuk-te, emanqat mozø-geveømem, tae-qase-qa yaq-te, qawageapam? Ta emanqat-te ndøgo, Mbumbukiam Mozes áv gembøe-eín nqægo, ‘No Eibleem-gé Mbumbukiám, neka Aezek-gé Mbumbukiám, neka Zekop-gé Mbumbukiám.’ ²⁷ Nqanek manqat ni áv qaninømánd nqægo: Ndigu ezoqam zua ndøkhandi:zát, Mbumbukiam namba. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gé Mbumbukiám, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám. Yaq nakémbá, zo Sadusi ezoqam, zoqa matavap soqáin, zo ndozo-matavap, av nqægo, ezoqa tipakhaetat, ndigu nqawa gekhandi:zatak.”

*Matev kandakanda menas ndøgo, matev ate ndægo qaløvuam
(Met 22:34-40; Luk 10:25-28)*

²⁸ Yesu Sadusi ezoqa namba manqa gi-itumbumam, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa kopo møndøgoám, tiqa manqat vø-ewag. Yaq geqeiv av nqægo, Yesu qavøiwat mbomambaqapē gezø-ein, yaq ndego tendowáv ndøgo, bevap nøme vømbøgo, gembo-ein, “Gê, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, gekha matév mó:megeat?”

²⁹ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Matev nqo:megeat nqáne, ‘Gëndoyogé, Izlael ezoqam! Evezøza, nigí Mbumbukiam, Evezøza sa ndégo. Mbumbukiam nøme mbaín. ³⁰ Kuku yá betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa matavap-te neka uni qoqa bazaføgakh-te.’ ³¹ Neka matev kandambaqape nøme nqáne, ‘Ezoqa nøme-te, kuku áv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.’ Matev kandakanda nøme mbaín, nqanek matev menas qaløvuam.”

³² Yaq ngenek Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. Qanimáv. Qoqa manqat unimanqatín. Evezøza yakhapús, Mbumbukiam. Mbumbukiam nøme mbaín. ³³ Neka unimanqatín. Kuku yá betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoqa matavap-te neka uni qoqa bazaføgakh-te. Neka ezoqa nøme-te, kuku áv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go. Matev kandakanda sa nqáne. Taoká ndøgo, Mbumbukiam-te søvakha gigiap nqazi-løvusam, o gekha etoam matev nøme nqazimbogo.”

³⁴ Yesu geqeiv av nqægo, ngenek ezoqam-qa qavøiwat mokho kandambā, yaq āv gembøe-ein nqægo, “Qo qambaqapé mbá, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te.”

Yaq taqa zita-te, ezoqa møe ndøgoném, Yesu bevap nøme vømbøé-goném.

Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbā, geté ndego até tege Evezøzá
(Met 22:41-46; Luk 20:41-44)

³⁵ Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam, ezoqa ge:zømesimat, yaq āv gezømbe-beváp nqægo, “Gê, zo ndozo-matavap? Gekha zapá, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam ndimanqate, av nqægo, Mesaya ndego, Deivid-gē zeø? ³⁶ Deivid ekezán, Nqova Mbomambaqape mokhote, Mesaya-qa yaq-te ge:-ein:

Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, āv gembøe-ein nqægo,

‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam

qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’

³⁷ Deivid ekezan, ndego Mesaya, Evezøza mbo-akhayám. Yaq gé, ngenek Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”

Ezoqa kopoáv, Yesu namba giwaniapam, teqa manqat giyogem. Yaq ndigu teqa manqat gèzømbe-khaneatám.

Yesu ezoqa Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te gegugub

(Met 23:1-36; Luk 20:45-47)

³⁸ Yesu ezoqa ge:zømesimat, nøme āv gezømbe-ein nqægo, “Gò:feazoát, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te. Ndigu tømbe-khaneát ndøgo, ti-okhoat, ndabua loloakh mbomømboma ndø-zupát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate, ³⁹ neka guliguli khoev-te neka lou loge kandakanda-te ndøgo, iz akhayapak-qa qonam nonqote vøqonumát. ⁴⁰ Ndigu ngængæm zømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vøzø-aqonumatun. Neka ezoqa ewaqape-qa bøi-te, guliguli loloakh ndøgoatún. Yaq nakémbá ndigu yaq-fia nqosøgeap, nøme mba mó:ndapém.”

Ngæmam-qa etoam matev, Mbumbukiam-te

(Luk 21:1-4)

⁴¹ Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te, moni nqeisam nonqo avønin-té gegotám. Ndego ezoqa ndøzømetát, moni ginqeisumat. Gigiap kopoav ezoqam kopoáv, moni kandakandá ginqeisumat. ⁴² Yaq até sævam-a vøndøwav. Ndugu ngæmám. Gigiap-av ezoqám. Zivis møndømbo-naním. Gunduwav, moni mokho khasøkhasis menas vønqeitaz. Nginik moni, tiqa fia khapímbá. Ande āv penpakha kopó ndi:gú.

⁴³ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndømøváb, gezø-ein, “No unimanqatún nqazø-manqate. Ngunuk gigiap-av sævam, moni kandambá gu:nqeitaz, āv tiuká, av ezoqa ewaqape nøme, moni gi:nqeisumat. ⁴⁴ Zapa ndøgo, ndigu ezoqa nøme, moni kandakanda ambá gini-nqeisumám. Geté ndigu moni nøme kopoav-qapí ndizøgo. Geté ngunuk ngæmam, viní. Ndugu moni ate gimbøegoam, sùgumu-áb. Nøme mbaín, tuqa yage nonqo.”

13

Mbumbukiam-qa khoev t̄soqa
(Met 24:1-2; Luk 21:5-6)

¹ Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge-ivavtat, yaq tege paev ezoqa kopo n̄ome, āv gemb̄oe-ein nq̄ægo, “N̄om̄endim ezoqam. Qot̄eq̄eiv! Mbumbukiam-qa khoev-te nd̄ogo, khoev qaniquanimáv tantáv. Nandi kandakanda mbá ginipuán.”

² Geté Yesu gembo-qav̄øiu, “Khoev kandakanda ate nd̄ægo, ndoqo-geivi, manqei-té qam̄o-khakhandám. Nandi kopo n̄ome, nandi n̄ome-te, ḡo:zaveák.”

Viniv vinivinimba t̄ofakhanam
(Met 24:3-14; Luk 21:7-19)

³ Taqa zita-te, Yesu Oliv manqei poyat-té gen̄owáv, v̄om̄oqom. Ta manqei poyat nd̄ogo, Mbumbukiam-qa khoev yaq-keoqá qagó. Pita neka Zems neka Zion neka Endlu, ti-mba ndígu tigoám, te namba. Yaq āv gim̄b̄oe-bev̄op̄em nq̄ægo, ⁴ “Qonimbí-ein. Matev nandav, qoqote-manqatam, gekha kh̄ouwā qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nit̄iqeivim, ni t̄otin̄oten, av nq̄ægo, nq̄anek matev ate nd̄ægo av̄onin ḡefakhanām?”

⁵ Yaq Yesu gez̄o-ein, “Aiyá qagó. Zo ezoqa bet̄ubám. ⁶ Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa āv giz̄ombé-manqatát nq̄ægo, ‘Ezoqa, nó’, neka ezoqa kandambá titubumat. ⁷ Zo nakhag-qa yaq-te tozo-ewagat neka nakhag u vozó-ewagāt, zo m̄oe nd̄ogó. Matev av nq̄ægo, nd̄okh̄æ-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev zuá. ⁸ Manqei n̄ome, manqei n̄ome namba, nakhag nd̄ogoát, neka kawa ezoqa n̄ome-qa bawan, kawa ezoqa n̄ome-qa bawan namba, v̄on̄ōfeapāt, neka manqei n̄ome-te, manqei v̄okukuv̄emāt. Manqei vinivinimbá. Kopoáv. Manqei n̄ome-te, lou mbaimbai z̄owagát. Geté nq̄anek matev ate nd̄ægo, ngazu mbá. Nd̄ogo kop̄omba ande av-té, s̄avam tui-ova, nq̄os̄ogeap ande tuikhantav.

⁹ Zo aiyá qazógoát. Ezoqa zo manqa ov̄oyam-té gin̄o-abumát neka Zu ezoqam-qa guliguli khoev mokho-te v̄ofebumāt. Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemege-té gin̄o-abumát, yaq zo ndigu noqa yaq-te v̄oz̄oté-z̄omasāt. ¹⁰ Geté ezoqa bawabawan ate ndi:gu, Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape b̄et̄okh̄æ-yogém, yaq váev manqei-qape t̄om̄o-nav̄oem. ¹¹ Zo tigavemat neka manqa ov̄oyam-te v̄o-abumāt, zo naq̄anóká nd̄ofogemém, av nq̄ægo, andé gekha manqat me zom̄o-einimāt. Zapa nd̄ogo, matev t̄ofakhanumat, yaq matavap Mbumbukiam z̄o-etoumát, zo andé gekha manqat me z̄oté-manqatāt. Yaq zo ambá av nq̄ægo, z̄okezan z̄omanqatāt. Geté Nqova Mbomambaqape nd̄omanqatāt.

¹² Ezoqa n̄ome, ekeza namba-qaniap l̄ov̄ote-té gin̄o-abumát neka ev̄ondipakha n̄ome, ekeza nakheis l̄ov̄ote-te v̄o-abumāt. Neka nakheis n̄ome, ekeza ev̄ondipakha segez̄o-qambuzát, l̄ov̄ote-te v̄o-abumāt. ¹³ Ezoqa ewaqape zo ḡesanqabát neka qaqa v̄oz̄ogoát, no zapaya. Geté gekha ezoqām ndego, bazaf̄ogakh-us teyat, atema vaev-te, ndego nd̄om̄o-khandí:v.”

Gigiap soqaqape tɔfakhan, Mbumbukiam-qa khoev-te, Zelusalem taonte

(Met 24:15-28; Luk 21:20-24)

¹⁴ Yaq Yesu manqat nɔme ge:zɔmas, gezɔ-ein, “Zo Mbumbukiam-qa khoev mokho-te, gigiap soqaqape zóqevím. Geté khafeap kandambá, gigiap av nqægo tɔu-wuɔyat ndɔugu. (Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tegeveam, mokho bɛmboqeív.) Zo nqanek gigiap tozoqeivim, yaq gekha ezoqām ndigu, Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenɔ-khokhóz. ¹⁵ Gekha ezoqām ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bɛ-ɔn, gigiap vɔmɔndó-upɔgím. ¹⁶ Neka gekha ezoqām ndigu, khae-te tisaasetet, ndigu ndabua upɔgim-qa bevèséz. ¹⁷ Ta khɔuwa-te ndɔgo, ti-te ndigu unimé:-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizɔloge. ¹⁸ Mbumbukiam zombó-vi:mát. Nqanek matev, qozaq viav-te befákhán. ¹⁹ Viniv ndɔgo, ta khɔuwa-te tɔfakhan, fɔgakh-mbá tantáv. Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, matev fɔgakh-qape fakhaneáv, av ta khɔuwa-te ndɔgo tæfakhan. Yaq até taqa zita-té-a, matev fɔgakh-qape av nqægo, nango gemɔ-fakhanák. ²⁰ Geté Mbumbukiam matavap é-mɔndo:vé, av nqægo, khɔuwa ndɔ-tokhopogeaqasí:z. Mbain tɔgonin, yaq ezoqa kopó ambá gemɔ-khandi:vák. Mbumbukiam, khɔuwa, ti zapaya ndigu tené-tokhopogeaqasí:z, ndigu ekezan gevevesam.

²¹ Ta khɔuwa-te ndɔgo, ezoqa tezɔ-ein, av nqægo, ‘Ngé! Mesaya ngének,’ ó, ‘Ndé. Mesaya ndégo,’ yaq zo ndɔ-unimanqatiním. ²² Zapa ndɔgo, khokho Mesaya neka khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndɔfakhanám. Ndigu matev kandakanda neka umingiap matev ndɔmatɔnumát. Yaq kopɔmba tɔgɔnín, até ndigú-a, Mbumbukiam ekezan gevevesam, ambá ndætubám. ²³ Geté zo aiyá qazógoát. No ndakin matev ate ndægo, tɔmɔ-fakhanam, mɔezɔmbe-eín.”

Yesu nango tendoqavan

(Met 24:29-31; Luk 21:25-28)

²⁴ Yaq Yesu manqat nɔme gezɔ-ein, “Ta khɔuwa-te ndɔgo, nqanek viniv kandambaqape tɔme-navɔem, yaq khɔuwa waev segembó-navɔém, neka lɔvɔyak beawap mbain, ²⁵ neka nduku yan-te ngo:go vɔndó-o:áz, neka gigiap fɔgɔfɔgakh yan-te nqo:go, vókukuvɔém. ²⁶ Yaq ezoqa Ezoqam-gé Yo ndɔ-ometám. Khaiya ozoz-té genógeáv. Bazafɔgakh-ús neka waev-qape-ús. ²⁷ Yaq ndego enzol ezoqam ndókhofofósám, manqei-qape ate nqægo, khɔuwa vɔndé-fakhanin-a, vɔmɛ-sinanin, neka sanqa-sanqa vɔmbɔ-anam. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gevevesam, manqei-qape ande áv khandévavet, enzol ezoqam gémváb.”

Yesu ge:zɔmas, ande áv kinizɔtéz, av nqægo, teqa qavɔne khɔuwa avɔnín

(Met 24:32-35; Luk 21:29-33)

²⁸ Yaq Yesu manqat nɔme gezɔ-ein, “Zo fig tae-té qazɔté-zɔtéz. Tang-te mbusa tɔfakhanam, esokho vóqabám, yaq zo mɔzɔte-zɔtezín, wavam khɔuwa avɔnín. ²⁹ Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev tozo-qeivimat, tɔfakhanumat, yaq zo sɔzɔté-zɔtéz, Ezoqam-ge Yo, avɔnín gendóqaván.

³⁰ No unimanqatin nqazɔ-manqate. Ezoqa nɔme, ndakin ngiyage, naqanóká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khɔuwa-te ndɔgo, nqanek

matev ate ndægo vømú-fakhanām.* ³¹ Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat gemø-navøemák.”

Ezoqa mè:zøtezák, Yesu gekha khøuwa-tē gendé-qavān

(Met 24:36-44)

³² Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Ezoqa mè:zøtezák, nqanek matev gekha khøuwa-tē neka gekha khøuwa iz-tē qanéfakhān. Até enzol ezoqām-a, yan-te ngo:yage, neka até Yó-a, zøtezateáv. Geté Eve yakhapús sege:-otév. ³³ Yaq nakémbá. Aiyá qazógoát. Gø:feazoát. Zapa ndógo, zo khøuwa iz zøtezøtezák, ta matev ndøgo tøfakhan.

³⁴ Ndøgo kopømba ande av ndægo, ezoqam manqei nøme-te tewav. Khoev te-ivav, yaq ekeza gigiap, tegi sasae ezoqam-qá zenda-té genó-awám, timbøe-qeivat. Ezoqa vinivinimba, sasae vinivinimbá tezø-etoam. Yaq ndego ezoqam mboqog tembo-kewagat, āv gembøé-eín nqægo, ‘Qo oskia mo:feazoát.’

³⁵ Até zó-a, gø:feazoát. Zapa ndógo, zo zøtezateáv, gekha khøuwá, ndego khoev eve tendoqavan, khagūs o lova u-mbā, o kokolok tui-ogea o qanaqanus tænqovet. ³⁶ E-mozoto-khakheinām. Soqain ndøgo, ndego nqova tezøndaf, yaq zo venanqei sømbiam-tē gēzømēt. ³⁷ Nqanek manqat zo nqazø-manqate, no ezoqa ewaqape nøte-zømastét. Manqat nqáne: Oskia mo:feazoát!”

14

Yesu gimbo-voqoem

(Met 26:1-5; Luk 22:1-2; Zion 11:45-53)

¹ Khøuwa menas mba mu:ewabám, atema Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te neka ta khøuwa kandakanda nøme ndigu, flawa poponøvemav gilouzatun. Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam nakhoa-qa ndøvawát, Yesu ande āv kimbøé-matemateømēm, neka vó-møvøinām, sasa ndølaēm. ² Geté ndigu āv gini-einím nqægo, “Ni khøuwa kandambaqape-te, bizi-matønømēm. Soqain ndøgo, ezoqa qaqa tigonem ni-te, yaq nøfe kandambaqape ndøfakhān, ti mokho-te.”

Sævam tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz

(Met 26:6-13; Zion 12:1-8)

³ Yesu Betani vemlav-te gegoam, Saemon-qá khoev-té geqotám. Ngenek Saemon, bugukhokhof kha sisi-us ndøgoám. Yaq Yesu ate av-té lou ge:logat, sævam kopo tunduwáv ndógo, botol-qase vøndōndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandambá tantáv. Yaq ndugu até gundigu, botol gumboqðā, tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kawa-te sasa mo:qouz.

⁴ Ezoqa nøme, nqanek matev giqeivim, ndigu khanakhanakh mbaín, neka yaqyaq-a gibond, “Gekha zapá, ngunuk nqanek tae et fia kandambaqape, sa gungiu? ⁵ Nqanek gigiap fia kandambá tantáv. Moni mokho tri andled møndø-løvuám. Ngunuk ambá gewiín, fia kandambaqape vøqasin, yaq ni moni gigiap-av ezoqam vizizø-etoamin.” Yaq ndigu ngunuk sævam gëmbo-ponqomém.

* **13:30** 13:30 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi-wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.

13:35 13:35 Luk 12:38 **14:3** 14:3 Luk 7:37-38

⁶ Geté yaq Yesu gezø-ein, “Sègembo-ivøvé. Gekha zapá, zo ngunuk sævam viniv nqazombø-veet? Ngunuk matev mbomambaqape gunø-matanam. ⁷ Zo gigiap-av ezoqam namba, oskia zoté-yageapát. Yaq gekha khøuwā ndøgo, zo tøzø-pøovat, kopømbaqapé tozozø-tøkeat. Geté no namba, oskia zí:yageák. ⁸ Matev eqeieqei ndøgo, ndugu kopømbaqape qagoam, tumatanam, møndø-matanám. Ngunuk nqanek tae et sisip mbomambaqape, noqa kha-te guoqouz, ndugu no otønat nonqo me:khakheinømbém. ⁹ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha manqei-tē ndøgo, ezoqa Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, manqei-qape-te ate nqægo, ezoqa ngunuk sævam-qa yaq-te mé:manqatát, matev mbomambaqape av guimatanam, neka ngunuk vømbøé-matavupát.”

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqat gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve

(Met 26:14-16; Luk 22:3-6)

¹⁰ Yaq Zudas Iskaliot, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv gegoam, ndego Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-té genøwáv, manqat vømø-kopo:nem, av nqægo, Yesu tiqā zenda-tē genøvé. ¹¹ Yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem, teqa manqat giyogem, neka yaq-moni etoam manqat vømbø-einim. Yaq Zudas nakhoa-qa ndøváo, Yesu tiqa zenda-te, ande āv kenévē.

Yesu tegi paev ezoqam namba, Pasova lou gilog

(Met 26:17-25; Luk 22:7-13, 21-23; Zion 13:21-30)

¹² Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda qangaz, ndøgo flawa ponøvemav gilouzatum, ta bugukhokhof khøuwa-te ndøgo, ndigu Pasova lou loge nonqo, sip nakheis gizitagatum, Yesu-gi paev ezoqam tinduzáv ndøgo, vømbø-bevøpem, “Gê, qoqa poev gekhám? Ni gekham-tē qatiniāv, Pasova lou vøimøqá-khakheinømēm?” ¹³ Yaq Yesu ekeza paev ezoqa menas ndøkhofotáz, gezø-ein, “Zelusalem taon mokho-té qazonøzáv. Yaq ezoqam zomø-ometám. Ibøkha ndø-eqatét. Yaq zombø-paevém. ¹⁴ Khoev mokho-te te-on, yaq ta khoev ndøgo, khoev eve āv qazømbøé-einim nqægo, ‘Nømendim ezoqam āv geqande-beváp nqægo: Noqa khoev kouwat gekham-tē qágo, ma nogi paev ezoqam namba Pasova lou teimilog?’ ¹⁵ Yaq ndego zo khoev kouwat kandambaqape mé:zomás, khoev ova ndo:go. Qonam nonqo neka lou-qase khakheitáp. Yaq niqa lou ndøgo tozomø-khakheinømém.”

¹⁶ Yaq nginik Yesu-gi paev ezoqam, taon-qape-te gizav, ndigu matev āv timiqeivím, av Yesu gezømbe-ein ndægo. Yaq ndigu Pasova lou vømø-khakheinømem.

¹⁷ Yaq qakhagus ndøgo, Yesu tegi paev ezoqam tuelv namba tinøpindám ndøgo, lou loge-te vøqonav. ¹⁸ Yaq ate av-té lou gi:logat, Yesu āv gezømbe-ein nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa kopo, ndakin lou nqazologet, segenø-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē.”

¹⁹ Yaq tegi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu mbøni zøvá. Yaq ezoqa kopokopo ate gi:goam, āv gimboe-bevupát nqægo, “Eisa. Qo ekeqá no qote-manqaté.”

²⁰ Yaq Yesu gezø-ein, “Zo ezoqa tuelv nqazo-qonøve, no namba lou yaf-te nqazi-afønnumit, ezoqa kopo ngú:gú. ²¹ Ezoqam-ge Yo ndønanim, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein. Geté te-te ndego, unimé:soqá, ndego

Ezoqam-ge Yo sa temboqambun, neka qaqa ezoqam-qa zenda-te vǒvē. Ngenek ezoqam qaneav tǒgonin, ambá qanimáv te-te.”

Evezǒza-qa lou loge matev ande qǎefakhan

(Met 26:26-30; Luk 22:14-20; 1 Ko 11:23-25)

²² Ndigu ate av-té lou gi:logat, yaq Yesu flawa ndǒndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vǒ-ein, sasa ndǒmbegim, ekeza paev ezoqam vǒzǒ-etoam, gezǒ-ein, “Mǒzo-upǒgím. Nqanek noqá khá.”

²³ Yaq izam nonqo ndǒndáp, waen-ús, Mbumbukiam-te ike manqat vǒ-ein, ekeza paev ezoqam sasa zǒ-etoam. Yaq ndigu ate gi:goam sǔgumu-izumát, ta izam nonqo kopo-te. ²⁴ Yaq Yesu áv gezǒmbe-eín nqǎego, “Nqanek noqá kókuk. Mbumbukiam poev mé:-unimanqatín, tegi ezoqam namba. Noqa kouk, ezoqam kopoav zapayá qanéwá. ²⁵ No unimanqatín nqazǒ-manqate. No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanǒká nǒ-izák. Nǒ sa ndǒgo tǒmé-iz, ta khǒuwa-te ndǒgo, no Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te, waen ndakinak tǎemǒ-iz.”

²⁶ Lou gumulog, Mbumbukiam-te ouv sasa ndǒqaem, yaq Oliv manqei pǒyat-té ginǒzáv.

Yesu Pita gembo-vǒndǒyam, ndego teqa yaq-te to:nawam

(Met 26:31-35; Luk 22:31-34; Zion 13:36-38)

²⁷ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezǒ-ein, “Zo ate nqazǒte:go, mǒe zǒbǒín. No sozǒ-nǒuvǒném. Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqǎego, ‘No sip keoge ezoqam nǒlaváo. Yaq sip segemǒ-panqaním.’ ²⁸ Geté no lǒvǒte-te tǒtǒndo-khandi:n, yaq Gelili plovin-s-té qatǒnáv. No é-ndǒto:má ndǒgo, zoqa megemege-te.”

²⁹ Geté Pita gendo-ein, “Ezoqa ewaqape, qo ambá giní-qouvǒqém. Geté no, nǒqouvaqák.”

³⁰ Yaq Yesu gembo-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nqǎego lova, kokolok menas naqanǒká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndǒqotǒkhǎ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

³¹ Geté yaq Pita manqa qavǒiwat gego, manqat bazafǒgakh-ús ge-ein, “Av taoká. Oskía ndǒgo, no totonanim, qo zapaya, no notó-nawamák, qoqa yaq-te.”

Yaq até tegi paev ezoqa nǒmé-a, manqat kopó, áv tini-manqatám.

Yesu Getsemani manqei-te gemǒ-guligulim

(Met 26:36-46; Luk 22:39-46)

³² Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, khǎe manqei-té ginǒzáv. Taqa iz, Getsemani. Yaq gimǒfakhaz ndǒgo, tegi paev ezoqam, áv gezǒmbe-eín nqǎego, “Até vo:qonǒvé nqanek. No nomǒ-guligulím.” ³³ Yaq ndego ti-mba ngínik gekhatób, namba gi:zav, Pita neka Zems neka Zion. Yaq Yesu mbǒni vaev matev mbongáz. Viniv kandambá gembo-ewag. ³⁴ Yaq gezǒ-ein, “Noqa mbǒni kandambá qanevá. No avǒnín, nǒnaním. Até vǒgǒ nqanek, neka até vo:tiawét.”

³⁵ Yaq Yesu elavǒqase nǒme vǒwav. Khapémhá. Yaq katuk ndǒmǒkuí. Bugug manqei-té, vǒguligulim, av nqǎego, “Kopǒmba tǒgoat, ta matev ndǒgo, tǒnǒfakhan, ambá sege-lǒvumbín.” ³⁶ Neka nǒme áv gene-eín nqǎego, “Aba! Tát! Qo kopǒmbaqapé, matev ate ndǎego toqogo.

Nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndøgo, av no nqanømbe-poev.”

³⁷ Yaq ndergo tegi paev ezoqa misika-te gevesez, tezømet ndøgo. Gèsømbiám. Yaq Yesu Pita gembo-ein, “Sáemon! Qo qóbuvi? Ge qó, kopømba mbaín, no namba elavøqase toqote-tiawet? ³⁸ Zo até vo:tiawét, neka gèguligulimít. Soqain ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:áz. Unimanqatín. Nqova poev ndømbógó. Geté kha, bazaføgakh mbaín.”

³⁹ Yaq Yesu nangó genøwáv, vømø-guligulim. Guliguli manqat até kopó, av bugukhokhof ge:guligulim. ⁴⁰ Yaq tegi paev ezoqa misika-te nango gendovesez, gezømet, ndigu nqawá ginø-sømbiám. Venanqei baza khàpe zømbepós. Yaq gisuz ndøgo, ndigu mè:zøtezák, gekha manqat mbó-einim.

⁴¹ Yaq Yesu nqawá genøwáv, vømø-guligulim. Yaq qambo-misika, tegi paev ezoqam-te nango gendovesez, gezø-ein, “Zo sekemba sozó-sømbiapet neka pusa zótavet? Sag! Khøuwa iz møndøndáp. Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qá zenda-té ginøveém. ⁴² Mòzosúz. Bìziniáv. Ngé! Ezoqam ngének, no ezoqam-qa zenda-te teve!”

Yesu gimøvøinam

(Met 26:47-56; Luk 22:47-53; Zion 18:3-12)

⁴³ Yesu ate av-té manqat ge:manqatam, Zudas tènefakhán. Tegi paev ezoqa tuelv, ezoqa nøme ndégo tegoám. Ezoqa kopoáv namba me:geavún, ndigu kaiya neka ndawa vøndø-upøgim. Nginik Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak kandakanda ndokhofotáz.

⁴⁴ Zudas, manqat é-møndøzø-eín, av nqægo, “Ezoqam ndégo, no tængenøtam. Ndégo tozó-møvøinám, neka gèmbo-kewagét, tozoqavaz.”

⁴⁵ Yaq Zudas até gendego, Yesu-té genøwáv, gembo-ein, “Nømendim ezoqam.” Neka sasa ndøngenøtam. ⁴⁶ Yaq ezoqam tinduzáv ndøgo, vø-møvøinam. ⁴⁷ Yaq paev ezoqa kopo, avønin gembogoam, kaiya mba ndøliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, gea vømbøkawa.

⁴⁸ Yaq Yesu gezø-ein, “Ge zō, no pepen ezoqam zóténæmbem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun, no vozó-møvønonām? ⁴⁹ No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, zo namba, ezoqa vøtè-zømesimam. Geté ndøgo, zo no møvønoateáv. Geté nqanek matev ate ndægo, tønefakhán ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, av bugukhokhof ge:-ein.”

⁵⁰ Yaq Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, tegi paev ezoqam sège-ivøvém. Møe ndøbøín. ⁵¹ Geté ezoqa ndakinak kopo, Yesu até gembopavát. Ndabua papaqa-mba ndølvøetám. Yaq ndigu ambá ndabua mbogeanemin. ⁵² Geté ndergo ndabua gelvøetam, sège-iváv, vøteit. Naqei-áv.

Yesu manqa ovøyam-te gindafem

(Met 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Zion 18:13-14, 19-24)

⁵³ Ezoqam ndigu, Yesu gimøvøinam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qá khoev-té ginøndafém. Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak kandakanda neka Mozes-qa

guguna manqat n̄omendim ezoqam, tin̄om̄váb nd̄ogo. ⁵⁴ Pita Yesu até gembopavát. Andé qámbá gendopavam. Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te gem̄ofakhan, até ndegó-a, uta mokho-te v̄o-on. Yaq ndego vos keoge ezoqám namba me:qonáv, ḡoinam av̄onin-te, kha v̄oqoqoutam.

⁵⁵ Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu ezoqam-gi manqa ov̄oyam megetapak ate gi:goam, Yesu, manqa-zapazapa-qa mbovawát. Yaq ezoqa amba gekha manqat ti-einimin, teqa yaq-te, ndigu ambá gelaemín. Geté ndigu teqa manqa-zapa qeiviáv. ⁵⁶ Zapa nd̄ogo, ezoqa kopoáv, khokho manqat ambá gini-manqatát, Yesu-qa yaq-te. Geté tiqa manqat vinivinimbá.

⁵⁷ Yaq ezoqa n̄ome até gindigonem, v̄owan, Yesu-qa yaq-te meakha manqat v̄omanqatat, gi-einim, ⁵⁸ “Ni ngenek m̄imbo-yogém. Av gene-eín nq̄ægo, ‘No Mbumbukiam-qa khoev, ezoqa giwevem, nó-ev̄ózám. Yaq kh̄ouwa misika mokho-te, n̄ome nówév. Geté ta khoev nd̄ogo, ambá av nq̄ægo, ezoqam nd̄owevēm.’” ⁵⁹ Geté ndigu ezoqam, nq̄anek manqat gimanqatat, ate nd̄igu-a, meakha manqat vinivinimbá gimanqatat.

⁶⁰ Yaq Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape nd̄o-itán, tiqa megemege-te ndo:go, Yesu v̄ombōbevap, “Ge qó, yaq manqa qav̄oiwat taqágo, nginik qo-te manqat ngi-m̄ov̄oet?”

⁶¹ Geté Yesu manqat einiáv neka yaq qav̄oiwateáv. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, até gendego, Yesu v̄ombōbevap, “Gé, qo Mesayá? Mbumbukiam, ndego Iz Eqawat-Qape, tegé Yò?”

⁶² Yaq Yesu gembo-ein, “No nándev! Zo Ezoqam-ge Yo zom̄o-ometám. Mbumbukiam Bazaf̄ogakh-qape-qá nakeamo zenda-té géqotát. Yaq ndego khaiya ozoz-té gen̄ogéáv.”

⁶³ Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, mb̄oni mbonqosogím, nq̄anek manqat ge-ewag. Yaq até gendego, ekeza nd-abua v̄oqeqa, gendo-ein, “Ság! B̄oi vizu ezoqa n̄ome-qa biziv̄awém. ⁶⁴ Zo m̄ozombo-yogém, Mbumbukiam-qa iz gengiu. Zo gekha zombó-matavap?”

Yaq ezoqa ewaqape āv gindi-einim nq̄ægo, “Ngenek manqa-zapa nd̄ogó. Yà benaním!”

⁶⁵ Yaq ezoqa n̄ome até gindigonem, k̄ose v̄ombōe-pisib̄oemem, teqa kha-te. B̄oi ndabuá gimboe-gut̄ov̄ém, zenda sasa me:zuim, gimbo-einim, “Qo Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam toqogoat, qotín̄ománd, av nq̄ægo, qo gekha ezoqám nd̄ólavaq.” Yaq vos keoge ezoqam ndozáv, Yesu v̄o-ituim neka v̄o:zuim.

Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam

(Met 26:69-75; Luk 22:56-62; Zion 18:15-18, 25-27)

⁶⁶ Pita khoev uta mokho-te gu:qotam, yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tegu sasae mbas̄onakam n̄omu ndowáv. ⁶⁷ Yaq Pita gu-omet, ḡoinam-te kha geqoqoutumat, ndugu āv gumb̄oe-eín nq̄ægo, “Até qó-a, Yesú namba qotegoám, ndego Nazalet-ak!”

⁶⁸ Geté Pita gò:nawám, ge-ein, “No n̄ōten̄ōtenák, qo gekhā qotē-manqate. Av khoqoté-manqate?” Yaq Pita gewav, uta mboqog av̄onin-te gem̄o-itan, kokolok t̄uni-ogeá.

⁶⁹ Yaq ngunuk mbasønakam, Pita nqawá gunø-omét. Yaq ezoqa nøme, avønin giwaniapam, ndugu äv guzømbe-eín nqægo, “Ezoqa nøme, Yesu namba ge:goam, ngének.”

⁷⁰ Geté Pita gò:nawám.

Agé outøpøteáv, ezoqa nøme, Pita-qa avønin-te giwaniapam, gimbo-einim, “Unimanqatín! Ezoqa nøme qó, te namba qazøtegoam. Zapa ndógo, até qó-a, Gelili plovins-ák.”

⁷¹ Yaq Pita gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. No nandev ezoqam nøtenøtenák, zo ndøzøte-manqate. No tøte-khavozumit, yaq Mbumbukiam kopømbaqapé, bêlavám.”

⁷² Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndaføyambá, kokolok nango tündi-ogeá. Yaq Pita manqat gëmbo-matøvé, av Yesu gembøe-ein nqægo, “Kokolok menas naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndøqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

Yaq Pita mbøni mbová. Mbøni vaev kandambá, vøvin.

15

Yesu Pailøt-te gindafem, ndego Lom gaman ezoqam
(Met 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Zion 18:28-38)

¹ Yaq qanaqanus, lovølova-ús. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu ezoqam-gi manqa ovøyam megetapak até gi:goam, matavap é-møndø-kopo:ném, Yesu ande gekha matev me mbøgoném. Yaq ndigu até gindigonem, gèlvønøvemém, Pailøt-qa zenda-te vømøveem.

² Yaq Pailøt gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawá?”

Yaq Yesu gëmbo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

³ Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, manqa ndømøvøém-te. Manqat kandambá gimøvøem.

⁴ Yaq Pailøt Yesu nqawá genømbø-beváp, gëmbo-ein, “Nqáe! Nginik manqa-zapazapa kandambá ngi-møvøet qo-te. Yaq ge qó, yaq manqa qavøiwat taqágo?”

⁵ Geté até nqawá, Yesu yaq manqa qavøiwateáv. Yaq Pailøt nqova ndafe kandambá.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem
(Met 27:15-26; Luk 23:13-25; Zion 18:39–19:16)

⁶ Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape-te, Pailøt, ndimbula ezoqa kopo sège-nqonqotavín, ezoqam-te, vøfakhanin, av ndigu qazømbe-poein.

⁷ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kopo ndimbula-te møndøgoám, ezoqa nøme namba. Teqa iz Balabás. Ndigu Lom gaman ngeasam-qa ndøgoám neka ezoqa vølaem. ⁸ Yaq ezoqa kopoáv, Pailøt-té ginduzáv, vømbø-einim, “Qo ambá ezoqa kopo qonqonqotavín, géfakhán, av oskia qoqote-goatun ndægo.”

⁹ Yaq Pailøt gezø-ein, “Zo gekhā zøpøev? No ndégo tænnqonqotáv, tefakhan, ndego Zu ezoqam-ge kawá ndimbo-akhayam?” ¹⁰ Pailøt møndæ-otév, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, Yesu teqa zenda-te, ta zapaya ndøgo tiniveém. Ndigu ova ndø-einím. ¹¹ Geté

Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, ezoqa ewaqape āv gizømbe-pouweát nqægo, “Pailøt Balabas betøndo-nqonqotáv, bavokho. Teoká ndego, Yesu.”

¹² Yaq Pailøt ezoqa gezøbevap, “Av tægoat ndægo, yaq ngenek ezoqam, zo Zu ezoqam-ge kawa nqazombo-akhayam, gekha nombógō?”

¹³ Yaq āv gini-akhaém nqægo, “Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

¹⁴ Yaq Pailøt gezøbevap, “Gekha zapá? Gé, ngenek gekha manqa-zapā ndógo?”

Geté ndigu kandakanda nøme mba mo-akhaemém, “Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

¹⁵ Yaq Pailøt ezoqa khanakhanakh-qa ndøgoám. Yaq Balabas zønqonqotáv. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, bemøfeomem, tae mutui-te sasa bemø-tøkewem.

Nakhag ezoqam, Yesu otøotam gi:vewem

(Met 27:27-31; Zion 19:2-3)

¹⁶ Yaq ndigu nakhag ezoqam, Yesu gaman-qá khoev-té ginøndafém, ta uta mokho-te vømø-on, neka nakhag ezoqa ewaqape vøzø-akha, te-te vøndø-pindam. ¹⁷ Yaq até gindigonem, ndabua køkouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbø-uzim. Yaq gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzim. Andé kawa ezoqam-qá wawáq. ¹⁸ Yaq ndigu khokho khanakhanakh manqat mbomanqatát te-te, gimbo-einim, “Zu ezoqam-ge kawa, iké: qo-te.” ¹⁹ Yaq ndigu kawa-te, tæe gimbøe-khanæmát, teqa kha-te, køse vømbøe-pisibømem. Yaq teqa megemege-te, katuk ndømøkuí, iz khokho vømbø-eqanem. ²⁰ Otøotam gumuvewem, yaq ndabua køkouk, nqawá ginømbo-khofoném, neka ekeza ndabua vømbø-uzim. Yaq taon bavokhó ginø-ituím, tae mutui-te vømø-tøkewēm.

Yesu tae mutui-te gitøkewem

(Met 27:32-44; Luk 23:26-43; Zion 19:17-27)

²¹ Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Aleksanda neka Lufus, tigé évé. Ndego ambá Zelusalem taon-té genømatín. Yaq nakhag ezoqam até gindigonem, ndego Yesu-qa tae mutui eqawat-qa yaq-te vøtøpøtøvem.

²² Yaq Yesu ndógo tinøndafém, manqei iz nqambogo, Golgota. Taqa manqa mokho, “Kawa-pakha manqei.” ²³ Yaq Yesu ambá waen mbo-etømemín. Mulømula-ús. Mel tae et namba me:tøkuaném. Nqosøgeap navap nonqó. Geté Yesu gèmbøeqasí. ²⁴ Yaq Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Gumu-tøkewem, yaq kas me-otám, av nqægo, teqa ndabua vivivinimba-te ndøgo, gekha ezoqām, gekha ndabua ndø-upā.

²⁵ Ndøgo khøuwa iz 9 oklok qanaqanús, Yesu tae mutui-te gitøkewem. ²⁶ Tae mutui-te ova ndo:go, manqat ndøtøkeém, ndego andé gekha manqa-zapa zapayá ginlaem. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Zu ezoqam-gé kawá.” ²⁷⁻²⁸ Yesu gitøkewem, pepen ezoqam menás namba me:tøkebám. Nøme ndego, teqa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego, yogea zenda-te vøtøkewem.* ²⁹ Ezoqa gi-okhoat

15:21 15:21 Lom 16:13 **15:24** 15:24 Psa 22:18 **15:27-28** 15:27-28 Isa 53:12 * **15:27-28** 15:27-28 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndógó. Ta manqat nqáneq: Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Ndego pepen ezoqam me:vewém.” **15:29** 15:29 Psa 22:7; 109:25; Mak 14:58

ndøgo, Yesu sège-ngenøitát. Kawa mba ndøngetæát, manqat vømbō-manqatat, av nqægo, “Qo Mbumbukiam-qa khoev ngi:wat-qa neka khøuwa misika mokho-te nango weve-qa qoqogoam, ³⁰ qo qakeza mokho-mba vøkhandi:q. Soqotøndó-vís, nandav tae mutui-te.”

³¹ Yaq até Mbumbukiam-gí iziz ezoqa kandakandá-ya, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme namba, otøotam me:vewém. Yaqyaq-a, āv gini-manqatám nqægo, “Ezoqa nøme gèkhandi:ztám. Geté ekeza kha, kopømba mbaín tekhandi. ³² Ngenek unimanqatin Mesaya neka Izlael ezoqam-ge kawa tegoat, yaq ndakin yà betøndovís, nqanek tae mutui-te. Yaq ni tåbizi-unimanqatiním.”

Até ndigu-a, Yesu namba gi:tøkebupam, Yesu otøotam me:vewém.

Yesu ge:nanim

(Met 27:45-56; Luk 23:44-49; Zion 19:28-30)

³³ Yaq khøuwa muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vøndap, manqei ate qægoam, bøvun ndønqevøém. ³⁴ Yaq 3 oklok qandap, Yesu kandambaqape tène-ogeá. Ekeza manqat-te āv gene-akhá nqægo, “Eloi, Eloi, lómá sabaxtáni?” Taqa manqa mokho nqáneq, “Mbumbukiam, Mbumbukiam. Gekha zapá, no qoqo-nøuvan?”

³⁵ Geté ezoqa nøme, avønin giwaniapam ndøgo, teqa akhayam giyogem, ndigu manqa mokho ndapeáv. Yaq āv gini-einím nqægo, “Nqáe! Ngenek Ilaiza mbo-akhayám!”

³⁶ Yaq ezoqa nøme até gendego, ndabua-qa ndøteít, waen khaqain-qape-te vøuqoqom, tae-te sasa ndølvønnam, Yesu vømbō-qantav. Izam-qa mbogoám. Yaq ge-ein, “Zíqevím, Ilaiza petøndéwāv penømakhaya, vømbótøkē, tae mutui-te vøkoqoiū.”

³⁷ Yaq Yesu kandambaqapé sege-ogeá, sasa ndønanim.

³⁸ Yaq Mbumbukiam-qa khoev-te, ndabua ndøgo, khafeap kouwat mboqog-te qafaleam, livin-mbá qanømu-qatavát. Sa ová qandoqatá, atema manqei-te. ³⁹ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, tae mutui-qa megemege-te go:yam, matev ge:qev, av Yesu ge:nanim, ndego āv gene-eín nqægo, “Ngenek unimanqatin Mbumbukiam-gé Yó.”

⁴⁰ Ta manqei-te ndøgo, até sakheís-a, vøgoam. Andé qambaqapé gindu-waniapát, matev giqeivat. Ndigu sakheís, nømu Meli Magdala vemia-vák, neka nømu Salomé, neka nømu Melí. Ngunuk Zems neka Zoses, tigú evó. (Ngenek Zems ezoqa ndakinák. Geté ezoqa nøme møndøgoám, iz kopo qambøegoam.) ⁴¹ Yesu Gelili plovin-s te ge-okhoam, nginik sakheís møndømbo-pavám, neka vømbō-tøkeam. Neka sakheís nøme kopoáv, Yesu namba gi:geavun, atema Zelusalem taon-te ndøgo.

Yesu manqei ozu-te gi-oeinam

(Met 27:57-61; Luk 23:50-56; Zion 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemia-vák. Ndego manqa ovøyam ezoqam kandambaqape ndøgoám. Neka ndego Mbumbukiam-qá Megeat Matev-qa mo:kewagám.

Yaq qakhagus ndøgo, Sabat khøuwa khakheinam khøuwa-te, ngenek Zoséf, møe goneáv, geté Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbō-viam. ⁴⁴ Yaq Pailøt Yesu-qa løvøte manqat ge-ewag, nakhamas mba genanim, ndego nqova mbondáf. Yaq nakhag kawa mbo-akhá, vømbøbevap, “Yesu até unimanqatin ndønanim?” ⁴⁵ Yaq ndego nakhag

kawa gembo-unimanqatin, av nqægo, Yesu møndonanim, Pailøt Zosef sègemboták, Yesu-qa kha tendap. ⁴⁶ Yaq Zosef ndabua papaqa mowí, Yesu-qa kha, tae mutui-te qatøkeam, vømøndō-koqa. Yaq teqa kha ndabuá geneløvónám, manqei ozu-te vøndap. Ta manqei ozu ndøgo, nandi nqá. Yaq Zosef Yesu temø-utáv ndøgo, nandi-qapei vø-qambesam, manqei-pakha mboqog vøtok. ⁴⁷ Meli Magdala vemiyav-ak, neka Meli ndugu, Zoses-gu evo, ndigu até gendo-kewagám, Zosef Yesu nandi nqa-te getavat.

16

Yesu løvøte-te gendo-khandi:v

(Met 28:1-8; Luk 24:1-12; Zion 20:1-10)

¹ Sabat khøwa qame-navøem, yaq Meli, ndugu Magdala vemiyav-ak, neka Meli, Zems-gu evo neka Salome, Yesu-qa kha-te giam nonqo, mulømula sisip mbomambaqape mø-wiím. ² Yaq Sande qanaqanus, lovølova-us, khøwa ge-fakhatavun, ndigu sakheis manqei pakha-té ginøzáv. ³ Ndigu yaqyaq-a gibond, “Gekha ezoqám níqambesám, ndigu nandi-qapi, manqei-pakha mboqog ndætoke?” ⁴ Geté manqei-pakha-te gifakhaz, tiqevím ndøgo, mboqog gèmbøqatám. Nandi-qapi é-møndø-qambiním. Nginiq nandi, kandamba tintív. ⁵ Yaq nandi nqa-te gi-oz, ezoqa ndakinak ndø-ometám. Nakeamo zenda-té geqotám. Ndabua papaqa ndø-uzám. Yaq ndigu møe kandambá gigonem.

⁶ Geté yaq ndego ezoqam gezø-ein, “Zo møe ndøgòném. No møtenøtén. Zo Yesu-qa zovawét, ndego Nazalet-ak, ndego tae mutui-te gitøkewem. Ndego nqanek mbain. Mbumbukiam møndø-khandi:v, løvøte-te. Nqæ! Manqei nqáneq, gi:veem. ⁷ Ndakin mðozáv, Pita neka Yesu-gi paev ezoqa nøme, manqat vømøzø-ein. Av qazozømbé-ein nqægo, ‘Gelili plovinis-té genøamá. Ndego é-ndo:má ndøgo, zoqa megemege-te. Yaq ndøgo, tozomø-ometám, av bugukhokhof gezømbe-ein ndægo.’”

⁸ Yaq ndigu sakheis møe kandambá gigonem. Kha sègezømbuwageapát. Yaq nandi nqa-te gindu-fakhaz, ndigu møe ndøbøin. Yaq ndigu ezoqa nøme-te einiáv, matev ndøgo giqevim. Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgóném.

Yesu Meli Magdala vemiyav-ak gembo-fakhan

(Met 28:9-10; Zion 20:11-18)

⁹ *Yesu Sande qanaqanus lovølova-us, løvøte-te gende-khandi:v, ndego bugukhokhof Meli Magdala vemiyav-ak mbofakhán. Ngunuk sævam ndúgu, ibugukhokhof nqova soqøsoqa seven gimboigoam, Yesu gumbo-ngeasam. ¹⁰ Meli Yesu gu-omet, yaq tegi paev ezoqam-té gunøwáv. Ndigu mutøkhop ndøwaniapát neka vø-eivumat. Yaq Meli manqat vømøzø-ein. ¹¹ Geté manqat gimboyogem, av nqægo, “Yesu møndø-khandi:v. No møe-omét,” ndigu tuqa manqat gèqavotøvém.

Yesu ekeza paev ezoqa menas gezøfakhan

(Luk 24:13-35)

¹² Taqa zita-te, Yesu-gi paev ezoqa menas, Zelusalem taon gi-ivavtat, Yesu sègezø-fakhán, nakhoa-te ndøgo. Geté ndego bugug viní. ¹³ Yaq

16:7 16:7 Met 26:32; Mak 14:28 * **16:9** 16:9 Ibugukhokhof Baebol Glik manqat-te gipeaomem, Baebol kopokopo nøme-te, nqanek vaev manqat ves 9 atema 20 mbain.

nginik ezoqa menas, nqawá ginoveséz, tegi paev ezoqa nøme vømøzø-ein. Geté ndigu unimanqatinteáv, tiqa manqat.

*Yesu ekeza paev ezoqa ileven gezøfakhan
(Met 28:16-20; Luk 24:36-49; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)*

¹⁴Yaq vaev Yesu ekeza paev ezoqa ileven-té genøfakhán, ate av-té lou gi:logat. Yaq ndego gèzøponqóm. Zapa ndøgo, ndigu tiqa manqat unimanqatinteáv, ndigu Yesu gi-ometam, løvøte-te gendo-khandi:v. Mbøni gèzø-tokeapám.

¹⁵Yaq Yesu āv gezømbe-eín nqægo, “Manqei-qape ate nqægo, sozø-okhoát, ezoqa ewaqape, Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim. ¹⁶Gekha ezoqām ndego, te-unimanqatin neka ibøkha iz vøndāp, ndego ndømø-khandi:v. Geté gekha ezoqām ndego, unimanqatinteav tegoat, ndego yaq-fia nqosøgeap ndøqeiv. ¹⁷Ezoqam ndigu ti-unimanqatintat, umingiap matev av nqægo giní-matønnumát. Ndigu noqa iz-te, nqova soqøsoqa segé-ngeasumát, ezoqam-qa mokho-te tu:goat, neka manqat ndakinak vinivinimba vøe-manqatāt. ¹⁸Waza ti-upøgimat, o ibøkha mulømula-us ti-izumat, ndøgo ezoqa løvøte ndøzø-etoam, ndøgo géngiæzoák. Neka ndigu enqoni-us ezoqam-te, zenda tizømbø-aumat, yaq ndigu segé-khakhæzát.”

*Yesu yan-te geqavig
(Luk 24:50-53; Kel 1:9-11)*

¹⁹Evezøza Yesu, ti-te manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Mbumbukiam yan-té genøndáf, yaq ndego Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vømøqom.

²⁰Yaq tegi paev ezoqam sège-panqaním, neka Mbumbukiam-qa Manqat, manqei-manqei ate qægoam vømē-zømesim. Yaq Evezøza møndøzø-tøkeát, neka tiqa manqat, umingiap matev vinivinimba vøzømbē-unimanqatintat.

Manqat Mbomambaqape Luk gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Luk ndøpeawám. Ngenek Luk, mulømula etoam ezoqám. Ndego ambá av nqægo, Yesu-gí paev ezoqam tuelv mokho-tē gunu:goám.

Ndego Pol namba me:sasaetám, ngenek manqei vinivinimba-te ge-okhoam, vømbō-tøkeam. Neka Luk até Lom taon-té-a, Pol namba vøegoam.

Luk Zu bawan-ák mbá. Ngenek Glik bawan-ák. Ndego nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Glik ezoqam nonqo ndøpeawám. Até Tiofilús-a, te-te ndego, Luk nqanek manqat gekhofotav, Glik ezoqám.

Nginik Glik ezoqam, tiqa poev, matev ndaføyamba-qape zøgoám. Yaq nakémbá, Luk manqat andé kandambá, Yesu-qa matev ndaføyamba-qape-qa yaq-té gene-peawám, neka taqa yaq-te ndøgo, ndego ezoqam tanakh, āv kezømbē-goam.

Luk até Keliso-gi u-anim-qa emanqát-a, vøpeawam.

Luk teqa manqat ande ge:ngaz

¹ Ezoqa kopoáv, emanqat amba-amba me:peaumám, ta matev vinivinimba-qa yaq-te, ni mokho-te qafakhanumam, av Mbumbukiam ge:manqatam, tøfakhanam. ² Ndigu manqat ndøgo tipeaumám, av ezoqa nøme gi:zømesimam, ndigu matev ekeza bøi gi:qeivam, ande qandengaz atema vaev-te, neka ndigu ezoqa ewaqape vøe-zømesimam. ³ Até nó-a, no matev ate qægoam, mokho møembo-vawát, vøemøqeiv, matev ande qandengaz, atema vaev-te.

Yaq nakémbá, Tiofilus, nigí kandambaqape, no nqæmatavap, emanqat eqeieqei bataqa-peawám, matev ate ndægo, av qæfakhanumat. ⁴ No tøtaqambé-peawám ndøgo, qo tønecatéq, manqat ndøgo, qo gi:gamekhæmam, ndøgo unimanqatín.

Enzol ezoqam, Zekalaya Zion-qa qane-qa yaq-te ge:omat

⁵ Ta khøuwa-te ndøgo, Elod Zudia plovin-te kawa gegoam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam møndøgoám. Teqa iz Zekalayá. Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa bawan-te, Abaeza gimbo-akhaemam, ndøgo tunu:sasaetám. Até tegú zás-a, Elon-gú ziú.* Tuqa iz, Elizabét. ⁶ Nginik ezoqa menas, tiqa yage eqeieqei, Mbumbukiam-qa bøi-te. Manqa-zapazapa mbaín. Evezøza-qa guguna manqat neka khafeap ate ndægo ùni mbøepavám. ⁷ Geté ndigu nakheis mbaín. Zapa ndøgo, Elizabet ndugu, sóg. Yaq ndakin ndigu ezoqa menas, khap møndøzøgó.

⁸ Khøuwa nøme, Zekalaya ekeza bawan namba, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae gego, Mbumbukiam-qa megemege-te, ⁹ ndigu nandi-qasis ndønqagevemém, iz-ús, av Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa matev qazømbe-goam. Yaq Zekalaya-qá iz ndøfakhán, Mbumbukiam-qa khoev

---

1:1 1:1 Kel 1:1 * **1:5** 1:5 Até tugé evé-a, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgoám, av Elon-gi zi ate gi:goam gigoam. **1:9** 1:9 Exo 30:7

mokho-te te-on, Mbumbukiam-te tae et sisip mbomambaqape temø-mboqotav. ¹⁰ Yaq Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te, tae et gemø-mboqotav, ezoqa ewaqape, bavokhó gono-waniapám. Gò:guligulimát.

¹¹ Zekalaya Mbumbukiam-qa khoev-te gu:goam, yaq nqáe! Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán, lou-qase-qa nakeamo-te vø-itan, ma Mbumbukiam-te, tae et sisip mbomambaqape qæmboqotavat. ¹² Yaq Zekalaya ngenek enzol ezoqam ge-omet, ndego nqova mbondáf. Møe kandambá gego. ¹³ Geté ndego enzol ezoqam, áv gembøe-eín nqægo, “Zekalaya. Qo møe ndøgó. Mbumbukiam qoqa akhayam, møndøqa-ewág. Qogu sævam, Elizabet, nakhasam anganeam mbóqán. Yaq teqa iz Zion qombó-akhá. ¹⁴ Ndego khanakhanakh qá-etoám, voqókhøum. Neka até ezoqá nømé-a, khanakhanakh ndøgoném, teqa qane-qa yaq-te. Ezoqa kopoáv. ¹⁵ Ndego ezoqam kandambaqape ndøgoát, Evezøza-qa bøi-te. Ndego waen neka ibøkha føgøføgakh nøme be-izám. Até ndøgó-a, evo-qa emu mokho-te tu:goat, teqa kha Nqova Mbomambaqape, é-ndømøbo-tønøyám.

¹⁶ Ndego Izlael ezoqa kandambá, Evezøza-té gendó-qambuzú, tigi Mbumbukiam. ¹⁷ Ndego Evezøza-qá megemege-té genómá. Ilaiza-qá bazaføgakh-té neka Nqova Mbomambaqape-ús. Yaq ndego evøndipakha-qa mbøni, nakheis-té genøqambuá neka ezoqam ndigu, Mbumbukiam-qa manqa o-mba ndapeav ndigu, ndigu vø-enēnd neka ezoqa nøme-qa matev vømbó-paevēm, ma teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape. Ndego Evezøza-gi ezoqam é-ndo:khakheinøvém, te nonqo.”

¹⁸ Yaq Zekalaya gembobevap, “Gé, no áv khaténøtēn, av nqægo, matev ndøfakhán, av qo qoqote-ein ndægo? No lawaqapé. Neka até nogú sævám-a, ndugu ngæpuká.”

¹⁹ Yaq enzol ezoqam gembo-qavøiu, “No Gebliél. No Mbumbukiam-qá megemege-té qatoyá. No ndégo tendo-khofotán, qo namba manqat vizí-einim neka nqanek manqat mbomambaqape batēqamakh. ²⁰ Nqáe! Qo manqa-khou qógoát. Manqat qómanqateák, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek matev vømøfakhán. Zapa ndøgo, qo noqa manqat unimanqatin-teáv. Geté nqanek matev ndømø-fakhán, ekeza khøuwa eqeieqei-te.”

²¹ Zekalaya nqanek matev qambøe-fakhan, yaq ezoqa ewaqape bavokho go:waniapam, gèmbøe-kewagát. Yaq ndigu gò:bevøqem, gekha zapá Mbumbukiam-qa khoev-te khøuwa mba ngu:geaomit? ²² Yaq vaev-te gendo-fakhan, ndego kopømba mbain, manqat te-ein. Yaq ndigu sògo-matøvemém, ngenek umingiap ndøqeív, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te. Yaq ndego zendá gezømbe-khamasím. Manqat até gekhoutáv.

²³ Yaq Zekalaya tege sasae khøuwa gumukhoub, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøgo, ndego ekeza vemiyav-té genøqaván. ²⁴ Yaq khapé outøpøteáv, tegu zas Elizabet, emu tūni-itán. Yaq ndugu ekeza khoev mokho-te mbá gunu:goám. Løvøyak faév. ²⁵ Yaq ndugu manqat áv guni-eín nqægo, “Evezøza matev kandambá gego, no-te. Ezoqa no gèsanqambám. Geté teqa kuku matev kandambá. Yaq ndego ndakin noqa mivi matev, møndønø-nqagím.”

Enzol ezoqam, Meli Yesu-qa qane-qa yaq-te gui-omat

²⁶ Elizabet løvøyak gimømo-siks-ez, kha viniv-us guigoam, Mbumbukiam tege enzol ezoqam Gebliel, Nazalet vemiyav-té genø-khofotáv,

Gelili plovins-te ndøgo. ²⁷ Mbasønakam-té genø-khofotáv. Tuqa iz, Meli. Ngunuk søvøta mba mbogoám. Anganeam-qa iz Zoséf. Ngenek Zosef, Deivid-gé zeó, ndego Izlael ezoqam-ge kawa kandambaqape gegoam. ²⁸ Yaq Gebliel Meli-te gemøfakhan, ndego äv gumbø-e-ein nqægo, “Khaiya mbomá. Mbumbukiam poev kandambá qo-te. Evezøza nandëgó, qo namba.”

²⁹ Meli nqanek manqat gu-ewag, ndugu nqova ndafe kandambá. Yaq gò:beváp, nqanek manqat-qa mokho gekhām?

³⁰ Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-ein, “Méli. Qo møe ndøgó. Mbumbukiam kukú qo-te. Ndego qo ndøveatáq. ³¹ Nqáe! Qo emu qoté-itán, voqoté-ovā. Nakhasam anganeám teqaqan. Yaq teqa iz Yesu qombó-akhá. ³² Ndego kandambaqape ndøgoát. Yaq ndego Mbumbukiam Eqeiwat-Qape-ge Yo mbó-akhaemát. Neka Evezøza Mbumbukiam, ndego kawa mó:vé, av tege atazøkha Deivid ge:goam. ³³ Ndego zo Izlael ezoqam, Zekop-gi zi, kawa zømbógoát, miavmiav. Teqa Megeat Matev gemønavøemák.”

³⁴ Yaq Meli ndego enzol ezoqam gumbobevap, “Gê, nqanek matev äv khanømbé-fakhān? No anganeam mbaín.”

³⁵ Yaq ndego enzol ezoqam gumbo-qavøiu, “Nqova Mbomambaqape ndóvis qo-te, neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh vøgutáq, ndego Eqeiwat-Qape. Yaq nakémbá, ndego nakhasam-yo teqaqan, ndego ezoqam eqeieqei-qape ndøgoát, yaq ndego iz Mbumbukiam-ge Yo mbó-akhaemát. ³⁶ Nqáe! Até Elizabét-a, qogu ezoqam, emu me:yæt. Løvøyak síks. Ndugu ngæpuká. Ezoqa äv gimbøe-manqatám nqægo, ngunuk sóg. Geté ndugu ndakin nakhasam anganeam ndøndáf. ³⁷ Zapa ndøgo, matev ate ndægo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”

³⁸ Yaq Meli gundu-qavøiu, “Qanimáv. No Mbumbukiam-gú sasae ezoqám. Matev sà befakhán, av qo ndoqote-manqate.”

Yaq ndego enzol ezoqam, tenø-iváv ndøgo, vøwav.

Meli Elizabet-te okha gumat

³⁹ Yaq khapé outøpøteáv, Meli gigiap tünø-khākhēinām, manqei popotap-te vøwav, Zudia plovins-te ndøgo. Nakhamas-té gunømát. Yaq vemiyav-te gumøfakhan, ⁴⁰ ma Zekalaya geyagam, ndugu khoev-té gumø-ón, Elizabet khaiya mboma manqat vømbø-ein. ⁴¹ Elizabet Meli-qa manqat gu-ewag, yaq nakhasam kha ndøkhhók, tuqa emu mokho-te. Yaq Elizabet, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. ⁴² Yaq ndugu kandambaqapé sege-akhá. Av guni-akhá nqægo, “Ni sakheis ate nqazi-gu-qa mokho-te, qo Mbumbukiam møndø-khakheinøqavém. Neka até nakhasám-a, qoqa emu mokho-te nandu:gu, ndego møndø-khakheinøvém. ⁴³ Geté no gekha ezoqám, noge Evezøza-gu evo, no-te gugeavun? ⁴⁴ Nqáe! No qoqa khaiya mboma manqat até vø-ewág-ae, yaq nakhasam noqa mokho-te ngu:gu, khanakhanakh ndøgó. Kha ndøkhhók. ⁴⁵ Qo khanakhanakh mbá qanegó. Zapa ndøgo, qo Evezøza-qa manqat mòqo-unimanqatín. Yaq matev ndøgo ndøfakhán, av geqambe-ein ndægo.”

Meli Mbumbukiam-qa iz gui-eqa

⁴⁶ Yaq Meli manqat äv guni-ein nqægo,

“Noqa mbøni mokho-te, no Evezøza-qa iz ùni nøte-eqatét.

47 Neka no khóum, Mbumbukiam-te, ndego noqe khandi etoam ezoqam.

48 No tegú sasae mbasønákám. Ezoqa kandambaqapú mbá.

Geté ndego møndønóménd.

Yaq ndakin-a, atema tøma, ezoqa ate ti:mønøzumit, noqa yaq-te äv ginømbé-manqatát nqægo, ‘Ndugu kopømbá, khanakhanákh.’

49 Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam Eqeivat-Qape, matev kandambaqapé genø-matanam. Ndego ndaføyamba-qapé.

50 Teqa tanakh matev até gémá, ezoqa ate ti:mønøzumit, ti-te ndigu, ndego timbo-vizupát.

51 Teqa zenda bazaføgakh-us, ndego matev kandakandá ge:matanam.

Ezoqa ndigu gikhambuvupam, ndigu ekeza kha gi-eqatam, ndego gèpanqasám.

52 Kawa ezoqa kandakanda, ndego sège-nqagevém, tiqa qonam nonqo-te gigoam, vø-khokho-ezoqam-ez.

Geté ezoqa ndigu, ekeza kha eqawatav ndigu, ndego gè-eqazó.

53 Ezoqa ndigu, ifi qazøvitam, loge gigiap mbomømboma me:zøkéf.

Geté gigiap kopoav ezoqam, khakha-mbá sege-khofosám.

54 Ndego ni Izlael bawan-ak, tegi sasae ezoqam, møndøni-tøké, neka ndego manqa mate navøpeøteáv, teqa tanakh matev-qa yaq-te, ⁵⁵ av bugukhokhof nigi atanakha-zapazapa-za manqa mbusa gezømbeve, Eibleem neka tegi zi, av nqægo, teqa tanakh matev segēmā ni-te, miavmiäv.”

56 Meli løvøyak ande äv misiká ndi:gú, Elizabet namba gi:søkhoam, yaq taqa zita-te, ekeza vemiaav-te nqawa sasa ndøqavan.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, geqan

57 Ta khøuwa-te ndøgo, Elizabet qakhantav, gui-ova, nakhasam an-ganeám gemboqan. 58 Yaq ezoqam ndigu, avønin gimbo-puatat neka ekeza ezoqam, giyogem av nqægo, Evezøza tanakh-qapē gumbogo, nakhasam gumboqan, yaq ndigu khanakhanakh kandambá gindapem, tu namba.

59 Yaq opønakam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, ezoqam ndigu tegi ngusum qogøzat matev-qa yaq-te gimøvab, ndigu ambá eve-qá iz mbo-akhaemín, Zekalaya. 60 Geté tegu evo, äv guni-eín nqægo, “Äv taoká. Teqa iz Zion ndøgoát.”

61 Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Geté zogi zøkeza ezoqam, iz mbaín, av nandægo.” 62 Yaq ndigu eve gèmbøe-khamasimím, av nqægo, teqa poev gekhám, ndego ande gekha iz me mbó-akhā, nakhasam.

63 Yaq ndego peawam nonqo gigiap-qa ndøgoám, vømbø-etømem. Yaq ndego äv gene-peawám nqægo, “Teqa iz Zíon.” Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. 64 Yaq nqova mbaín, Zekalaya, kumam nqawa gembosasae, manqa manqate vøngaz, Mbumbukiam-qa iz sasa ndø-eqa. 65 Yaq ezoqa ewaqape, avønin gizø-puatat, ndigu nqova ndafe kandambá, neka møe ndøgoném. Yaq nqanek manqat, Zudia plovins manqei popotap-te ate qægoam, sùgumu-panqavøemát. 66 Yaq ezoqa ewaqape, nqanek manqat giyogem, ndigu matavap kandambá gigonem. Av gini-einím nqægo, “Gè. Ngenek nakhasam-yo, andé gekha ezoqam

me mé:goāt?” Ndigu āv gini-matøvemém nqægo, Mbumbukiam-qa bazaføgakh ndøgó, te namba.

Zekalaya Mbumbukiam-qa manqat gevevezam, Yesu neka Zion, tiqa yaq-te

⁶⁷ Yaq Zekalaya, nakhasam-yo-ge eve, kha Nqova Mbomambaqapé gambøe-tønøyám. Yaq ndego Mbumbukiam-qa manqat ndøvevezám. Manqat āv gene-eín nqægo,

⁶⁸ “Evezøza-qa iz, yà beto-eqawát, ndego Izlael ezoqam-ge Mbumbukiam. Ndego ni tøke-qa ndowáv, ni tegi ezoqam. Yaq génqovotán.

⁶⁹ Ndego khandi etoam ezoqam bazaføgakh-qa nindo-khofotáv.

Ngenek tege sasae ezoqam Deivid, tegé zeó.

⁷⁰ Nupøkhán mbá, ndego tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te, ndigu gevevesam, āv gene-eín nqægo:

⁷¹ Ndego ni ndøkhandi:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu neka ezoqa ewaqape-qa zenda-te, ndigu ni ndisanqana.

⁷² Ndego ni tanakh nigú, av nigi atanakha-zapazapa-za gezømbe-ein.

Poev matev ndøgo, ti namba ge-unimanqatin, ndego manqa mate navøpøteáv.

⁷³ Mbumbukiam nigi atanakha-zapa Eibleem, manqa mbusa āv gembøevé nqægo,

⁷⁴ ndego ni ndøkhandi:n, nigi qaqa ezoqam-qa zenda-te nqazu:gu.

Yaq ni kopømbaqapé. Møe zigoák, teqa iz tizi-eqatat,

⁷⁵ neka niqa yage-te, khøuwa ate tægoat, ndaføyamba vizíyagāt neka niqa matev eqeieqei vøgoāt, teqa bøi-te.

⁷⁶ Yaq qo, noge yo, qo Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam qá-akhaemát, ndego Egeiwat-Qape.

Zapa ndøgo, qo Evezøza-qa megemege-té qoqotómá. Teqá nakhoa qotø-khakheinumít.

⁷⁷ Qo tegi ezoqam, āv qoqoté-zømesimít nqægo: Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa ndø-evøzám neka vøkhandi:z.

⁷⁸ Zapa ndøgo, nigi Mbumbukiam-qa kuku matev neka tanakh matev kandambaqapé.

Khandi etoam matev andé khøuwa me mé:fakhatáv.

⁷⁹ Yaq ezoqa waev zø-etoám, ndigu bøivun-te neka løvøte-te ndiyage.

Yaq ndigu sambí yage-té genø-itúb.”

⁸⁰ Yaq Zion gèkhouwév, neka nqova-te bazaføgakh vømbøgo. Yaq ndego leg-av manqei-té geyagám, atema ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ewaqape-qa megemege-te vø-itan, ndigu Izlael manqei-ak.

2

Yesu ge:qan

(Met 1:18-25)

¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Siza Ogastes, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, manqat āv gene-vøovám nqægo: Ezoqa ewaqape, manqei-manqei ate qægoam, Lom gaman gimbo-kewagam, tiqa iziz gaman-qa mbuk-té qabe-peawáp. ² Ezoqa gevebam matev av nqægo, khokhofá

qafakhan, Lom gaman-qa mokho-te. Ta khøuwa-te ndøgo, Silia plovins-te, Kuilinius kawa ndøgoám. ³ Yaq ezoqa ewaqape, ekeza vemiaiv-té ginø-qavøním, tigi atanakha-zapazapa-za ma gindizav ndøgo, iziz vømø-awam.

⁴ Yaq até Zoséf-a, Nazalet vemiaiv, Gelili plovins-te ndøgo, gè-iváv. Yaq Deivid-qá vemiaiv-té genøqavíg, Zudia plovins-te ndøgo. Zapa ndøgo, ndego Deivid-gé zeó. Ta vemiaiv-qa iz Betliém. ⁵ Yaq iz vee-qa gewav, Melí namba me:-apát. Ndigu søvøta mba zøgoám. Geté Meli ndugu, emu-ús. ⁶ Yaq Betliem vemiaiv-te gi:sokhoam, Meli tùni-ová. ⁷ Nakhasam gemboqan, anganeám. Meli-gé nakhasa khøuwá. Yaq ndabuá guni-løvønøvé, kao lou loge nonqo-te sasa ndøve. Zapa ndøgo, khoev kouwat ndøgo, ma okha ezoqam gisømbi:matun, løvøzupøteáv. Gùmukhazém.

Enzol ezoqam, sip keoge ezoqam-te gimøfakhaz

⁸ Ta lova ndøgo, Betliem vemiaiv bavokho, sip keoge ezoqam møndøgoám. Sip zøkewagát. ⁹ Yaq nqova mbaín, Evezøza-gé enzol ezoqam zøfakhán. Yaq Evezøza-qa waev-qape, sùgumu-gutavát, ndigu sip keoge ezoqam. Yaq ndigu møe kandambá gigonem. ¹⁰ Geté ndego enzol ezoqam gezø-ein, “Zo møe ndøgøném. Nqáé! No manqat mbomambaqape nondapavún zo-te. Ndøgo ezoqa ewaqape khanakhanakh zó-etoám. ¹¹ Nqægo lova, Deivid-qa vemiaiv-te, Betliem, khandi etoam ezoqam ndøqán, zo-te. Ndego Kelisó. Evezøzá. ¹² Zo ngenek nakhasam, áv qazóté-ometám nqægo: Ndego ndabua løvønøváp, neka kao lou loge nonqo mokho-té gunu:-utøvé.”

¹³ Yaq nqova mbaín, enzol ezoqa nøme kopoav-qape ndøfakház. Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát. Av gini-manqatám nqægo,

¹⁴ “Mbumbukiam-qa iz yà beto-egawát, ndego uni ova-in ngo:yage.

Manqei-qape-te nqanek, sambí matev ndøfakhán, ndigu ezoqam-te, Mbumbukiam ndømbopoev.”

¹⁵ Yaq enzol ezoqam, yan-te nango giqavaz, ndigu sip keoge ezoqam áv gini-einím nqægo, “Biziniáv, Betliem vemiaiv-te ndøgo, matev bizimø-qeivim, av Evezøza manqat ginindi-khofotav ndægo.”

¹⁶ Yaq nakhamas-té ginøzáv, Meli neka Zoséf neka nakhasam vømøzømet, ndego kao lou loge nonqo-te gu:qeiam. ¹⁷ Nakhasam gi-ometam ndøgo, yaq ndigu emanqat me:vototém, av enzol ezoqam, nakhasam-qa yaq-te gezømbe-ein. ¹⁸ Yaq ezoqa ewaqape, sip keoge ezoqam-qa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. ¹⁹ Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo qambo-fakhanumat. Ndugu oskia mbomatavupám. ²⁰ Yaq sip keoge ezoqam giqavanat, ndigu Mbumbukiam-qa iz até go:-eqatát neka ike manqat vømbø-manqatat, matev ate qægoam-qa yaq-te, giyogem neka vøqeivim. Matev áv tønøfakhán, av enzol ezoqam gezømbe-ein.

Yesu iz gimbo-akhaem

²¹ Yaq nakhasam-yo khøuwa eit qamømbo-ndap, tegi ngusum gi:kepøtøzem, iz Yesu mbo-akhaém, ate av-té, av enzol ezoqam Meli gumbøe-ein, ndugu emu itønøav qagoam.

Simeon Yesu-qa yaq-te, Mbumbukiam ike manqat gembo-ein

²² Yesu ge:qan, yaq khøuwa foti-qa zita-te, Meli kha sunguzam matev qamømbøe-navøem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, nakhasam ge:qanin, yaq Zosef neka Meli, Mbumbukiam-qa khoev-té ginøzáv, Zelusalem taon-te ndøgo, Yesu Evezøza-qa zenda-te vømøveēm. ²³ Taqa yaq-te, Evezøza-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, “Nakhei angana ate ti:goat, bugukhokhof tiqanet, ndigu Evezøza-gi ndøgoát.” ²⁴ Yaq ndigu etoam matev møgoném, Mbumbukiam-te, av Evezøza-qa guguna manqat qæ-ein. Ndøgo āv qane-eín nqægo: Kuvøkuvu o mumuk nakhei menas qó-áb.

²⁵ Zelusalem taon-te ndøgo, ezoqa møndøgoám. Teqa iz Simeón. Ndego ezoqam ndaføyamba-qapé neka Mbumbukiam mbovizupám. Ndego teqá tenø-kewagám ndégo, Izlael ezoqam tekhandi:z. Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape mo:goám, te-te. ²⁶ Nqova Mbomambaqape, ndego āv gene-omát nqægo: Ndego naqanøká gènanimák. Geté Mesaya ndøkhæ-omét, ndego Evezøza tendo-khofotav.

²⁷ Ta khøuwa-te ndøgo, Nqova Mbomambaqape, Simeon Mbumbukiam-qa khoev-té genø-itú. Yaq Meli neka Zosef, Yesu gindundafem, gindu-oz, matev tigonem, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, ²⁸ yaq Simeon até gendego, nakhasam gèndáf, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Av gene-eín nqægo,

²⁹ “Evezøza Egeiwat-Qape. Manqa mbusa ndøgo, no-te qoqove, møndø-unimanqatín. Yaq no, qoge sasae ezoqam, ndakin kopømbá, mbomambá sænaním.

³⁰ No ndakin qoqa ezoqa khandi:zat matev, nøkeza bøí qateqeív, ³¹ ndøgo qo bawabawan ate ndægo nonqo qoqo-khakheinam.

³² Ngenek bawan vini-ak-qá waev ndøgoát, neka Mbumbukiam-qa yaq-te vøzømbé-vevezumāt, neka ni Izlael-ak, qogi bawan ezoqam, iz kandambaqape vønigoát.”

³³ Simeon nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu evøndipakha, nqova ndafe kandambá. ³⁴ Yaq Simeon zenda mo:vé ti-te, vøzø-guligulim. Yaq ndego Meli gumbo-ein, “Nqáe! Mbumbukiam ngenek nakhasam teneveatáv ndøgo: Ezoqa kopoáv gé-o:atát, ndego tisanqawat, neka ezoqa kopoav vówaniapāt, ndego ti-unimanqatintat, nqanek Izlael manqei-te. Ndego Mbumbukiam-qa khakhatap ndøgoát. Geté ezoqa kopoav gembó-sanqaupát. ³⁵ Yaq, qo Meli, qoqa mbøni andé nakhag kaiya me qambé-keqáz. Timbo-sanqaupat, yaq ezoqam-qa matavap, khonoam-te ndøgo, segendó-veveám.”

Ena ezoqa Yesu-qa yaq-te guizømas

³⁶ Ezoqa nøme møndøgoám, Mbumbukiam-qa khoev-te ndøgo. Sævám. Tuqa iz, Ená. Ndugu Mbumbukiam-gú manqa vevezam ezoqám. Fanuel-gú yú. Asa khagua bawan-ák. Ndugu ngæpuká. Anganeam namba gi:yagam, viav seven mbá, yaq tønø-nānīm. ³⁷ Yaq ndugu tuni-ngæmam-év ndøgo, atema ndakin, viav 84 vømbøndap. Ndugu Mbumbukiam-qa khoev løvøinøvemáv. Pavpave neká lovølova, Mbumbukiam-qa iz mba ndø-eqatám, lou logemav matev vøgoam-a, vøguligulimam.

³⁸ Simeon ate av-té Meli neka Zosef namba manqat gi:manqatam, yaq ndugu tündiwáv, Mbumbukiam-qa iz vø-eqa neka ezoqa ewaqape

nakhasam-yo-qa yaq-te vøezømas, ndigu khandi etoam ezoqam gimbøe-kewagam, ndego Zelusalem ezoqam tenqovotaz.

Zosef neka Meli, Yesu namba Nazalet vemiaiv-te giqavaz

³⁹ Zosef neka Meli, matev ate ndægo gumugonem, av Evezøza-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu ekeza vemiaiv-té ginøqaváz, Nazalet, ndøgo Gelili plovins-te. ⁴⁰ Yaq ndego nakhasam gekhouwevtat, bazaføgakh-ús neka matavap loloakh-ús. Neka Mbumbukiam-qa kuku matev mo:goám te-te.

Yesu opønakam ge:goam, Mbumbukiam-qa khoev-te gemat

⁴¹ Viav-viav ate qægoam, Yesu-gi evøndipakha, Zelusalem taon-té ginø-okhoám, Pasova khøuwa kandakanda matev vømð-gonemin. ⁴² Yaq Yesu viav tuelv qamømbøe-ndap, até ndegó-a, ti namba møvømbam khøuwa kandakanda-te vøwav, av tiqa matev qazømbe-goam. ⁴³ Yaq pindap qamezømbe-navøem, tegi evøndipakha gi:qavanat, Yesu Zelusalem taon-té segeqóm. Geté tegi evøndipakha zøteateáv. ⁴⁴ Ndigu gimatavupam, ezoqá nómé namba me:qavanét. Geté khøuwa seke gingiaumat, gi:apat, ndigu tigi ekeza ezoqam neka zifuap-te amba mbøevawém. ⁴⁵ Geté ndigu ometeáv. Yaq Zelusalem taon-té ginøveséz, vømømbō-vawem. ⁴⁶ Yaq khøuwa misika-qa zita-te, Mbumbukiam-qa khoev-té gi-ometám. Mbumbukiam-qa Manqat nømendim ezoqám namba me:qonavám. Tiqá manqat ndø-ewagát, neka vøzø-sinøzumat. ⁴⁷ Ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, ndigu teqa otevat neka manqa qavøiwat-qa yaq-te, nqova zøndáf. ⁴⁸ Yaq tegi evøndipakha gi-ometam, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq evo gumbo-ein, “Áti. Gekha zapá, qo matev av nqægo qoqoni-matanam? Nqáe! No qave namba, fofogeap kandambá qeitaqagoat, amba qeitaqambe-vawat.”

⁴⁹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha zapá, no qazonø-vawat? Gê, zo zøteateáv, av nqægo, no Tat-qá khoev-té qabatu:gū?” ⁵⁰ Geté ndigu manqa mokho ndapeáv, gekhá mé:manqatam.

⁵¹ Yaq Yesu evøndipakha namba, ekeza vemiaiv-té ginøqaváz, Nazalet. Yaq ndego tiqa manqat o-mba zømbo-ndapám. Geté Meli ndugu, matavap mba ndø-aumát, matev ate ndægo, qambo-fakhanumat. ⁵² Yaq Yesu gekhouwevtat, até matavap loloákh namba sege-khouwevtát, Mbumbukiam neka ezoqam, kuku vøzøgoam te-te.

3

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat

(Met 3:1-12; Mak 1:1-8; Zion 1:19-28)

¹ Ta viav-te ndøgo, Siza Taibilies viav 15 Lom kawa ezoqam kandambaqape gegoam, neka Pontius Pailøt, Zudia plovins-te, Lom gaman ezoqam vøgoam, neka Elod Gelili plovins vømbō-kewagam, neka tege eveqase Filip, Itulia neka Tlakonitis manqei vømbō-kewagam, neka ndego Lisantias, Ebilin manqei vømbō-kewagam, ² neka Anas neka Kayafas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda vøgoam, yaq Zion-te, ndego Zekalaya-ge yo, Mbumbukiam-qa manqat ndøfakhán. Ta khøuwa-te ndøgo, Zion leg-av manqei-té gegoám. ³ Yaq ndego até gendego,

Zoden kea avønin-te, manqei-manqei ate qægoam sêge-okhoám, ezoqa vøe-zømesimam, av nqægo, “E-mozoqambúz, neka ibøkha iz vø-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, ndømbøe-navøém.”

⁴ Matev äv tønefakhán, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, mbuk-te ge:peawam. Ndego äv gene-peawám nqægo, “Leg-av manqei-te ndøgo, ezoqam-qa manqa wag ndø-akhayam.

Av qane-akhayám nqægo,
‘Evezøza-qa nakhoa é-mozoto-khakheinømém.

Nakhoa ndaføyamba-qape zombøé-viæém, ndego te:geav.

⁵ Manqei tømbovup ate ndægo, manqei nøme bêtø-awáp,
neka manqei popotap ate ndægo, bømøkuiáp.

Nakhoa ndøkhafigeapet, bëndaføyá, neka nakhoa ndø-asøtavet
bêgevøem.

⁶ Yaq ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa khandi etoam matev
ndøqeivím.’”

⁷ Ezoqa kopoáv, ibøkha iz ndape-qa ginduzav, Zion-te. Geté ti-te ndigu, khokho sa ginduzav, ndego äv gezømbe-manqatám nqægo, “Zo waza soqøsoqa. Ge zø, ndozo-matavap? Zo é-ndozó-khokhoz, Mbumbukiam-qa qaqá tøfakhan?”

⁸ Matev eqeieqei vøkhæ-matønømém. Yaq mokho tøfakhan ndøgo, tø-unimanqatín ndøgo, zo unimanqatin zoqambúz, Mbumbukiam-te. Neka zøkeza mokho-mba ndømanqáté, av nqægo, ni Mbumbukiam gēngiænoák, zapa ndøgo, ni Eibleem-gí zí. No nqazø-manqate: Mbumbukiam kopømbaqapé, nginik nandi manqat mba zø-eín. Yaq segé-Eibleem-gí-zi-íz.

⁹ Ila khakheinøváp. Tae ndøbóu. Zapa-té qanømú-løvuvøemét. Gekha tæe ndøgo, nanga eqeieqei vi:mav ndøgo, gébouím, gøinam-te vønqagimém.

¹⁰ Yaq ezoqa ewaqape, manqat gimboyogem, äv gimboe-bevøpém nqægo, “Av tægoat ndægo, yaq ni gekha nígonēm?”

¹¹ Yaq Zion gezø-qavøiu, “Gekha ezoqám ndego, ndabua menas tømboqat, nøme tæabembo-etoám ndego, ndabua mbain ndego. Neka gekha ezoqám ndego, lou tømboqat, yà bembo-etoám ndego, lou mbain ndego.”

¹² Até teks moni upøgim ezoqám-a, ibøkha iz ndape-qa vøndözav. Yaq Zion gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Gebâ ni? Gekhâ nígonēm?”

¹³ Yaq gezø-qavøiu, “Zo ezoqam-te, teks moni ndozo-upøgim, zo nøme khokho ndø-upøgím. Sâ tø-upøgím ndigu, av gaman iziz ge:ve.”

¹⁴ Até nakhag ezoqám-a, Zion gimbo-bevøpem, “Gebâ ni? Gekhâ nígonēm?”

Yaq gezø-qavøiu, “Ezoqa moni etoam-qa yaq-te ndøtøpøtøzát. Neka meakha manqat ndømanqáté, ezoqam-qa yaq-te, ti-te moni upøgim nonqo. Ság, moni ndigu, gaman-te ndozo-upøgim.”

¹⁵ Ezoqa ewaqape, khandi etoam ezoqam-qa mo:kewagám. Yaq ndigu Zion-qa matev giqeivim, gø-bevøpém, “Eisa. Ngenek Mesayá agegó, ndego ezoqam, Mbumbukiam tendo-khofotav, ni tekhandi.n.”

¹⁶ Geté Zion gèzø-ovøyám, gezø-ein, “No Mesayá mbá. No zo ibøkha iz, ibøkha qazømbe-etoumít. Geté ndego, noqa zita-te ngegeav, ndego no

ùnime:lòvumbám. No ezoqa khàpe nòte-khapelavòqase-én. Até nqanek sasae khapelavòqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotòke, no kopòmba mbaín. Ndego zo ibòkha iz, Nqova Mbomambaqapé neka gòina wageáp gezòmbé-etoumát. ¹⁷ Ndego andé wit nanga evem ezoqam me mé:geáv. Wit evem nonqo ndó-ndapaváv. Yaq wit nanga ndó-evém, neka louzi nonqo ndigu, lou nqeitam nonqo khoev-té genó-nqeisám. Geté tag ndògo, gòinam-té genólòvutám. Ta gòinam ndògo, miavmiav ndòwageáp. Khòuvòemáv.”

¹⁸ Zion ezoqa guguna manqat vinivinimbá gezò-manqatam, kopoáv, neka Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vòe-zòmesimam.

¹⁹ Elod-qa yaq-te, ndego kawa ezoqam, Zion áv gene-eín nqægo, “Ngenek manqa-zapa ndògó, namba qawan-gu zas, Elodias, sa geviwam, vò-oki neka matev soqòsoqa nòme kopoav vòmatanam.” ²⁰ Yaq vaev-te, Elod matev soqa nòme mba mo:mataná, ndògo Zion ndimbula-te ge-utav.

Yesu ibòkha iz gendap

(Met 3:13-17; Mak 1:9-11)

²¹ Zion ezoqa ewaqape ibòkha iz gezò-etoumat, yaq até Yesú-a, ibòkha iz vòndap. Yaq Yesu ate av-té ge:guligulimat, yan tòne-mboqoé. ²² Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, te-te vò:qom. Bugug andé kuvòkuvuám. Yaq yan-te ndo-go, manqa wag ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Qo nogé Yó. No poev kandambá qo-te. No nòtaqambo-khafuát.”

Yesu-gi atanakha-zapazapa-za

(Met 1:1-17)

²³ Yesu Mbumbukiam-qa sasae ge:ngaz, ndego viav ande áv 30 ndægó. Ezoqa áv gini-matavupám nqægo: Ndego Zosef-gé yó.

Zosef, ndego Eli-gé yó.*

²⁴ Eli, ndego Matat-gé yó.

Matat, ndego Livai-gé yo.

Livai, ndego Melki-gé yó.

Melki, ndego Zenai-gé yó.

Zenai, ndego Zosef-gé yó.

²⁵ Zosef, ndego Matataias-gé yó.

Matataias, ndego Amos-gé yó.

Amos, ndego Naum-gé yó.

Naum, ndego Esli-gé yó.

Esli, ndego Nagai-gé yó.

²⁶ Nagai, ndego Mat-gé yó.

Mat, ndego Matataias-gé yó.

Matataias, ndego Semein-gé yó.

Semein, ndego Zosek-gé yó.

Zosek, ndego Zoda-gé yó.

²⁷ Zoda, ndego Zoanan-gé yó.

Zoanan, ndego Lesa-gé yó.

Lesa, ndego Zelubabel-gé yó.

Zelubabel, ndego Sealtiel-gé yó.

Sealtiel, ndego Neli-gé yó.

3:19 3:19 Met 14:3-4; Mak 6:17-18   **3:22** 3:22 Zion 1:32   **3:23** 3:23 Luk 4:22; Zion 6:42

* **3:23** 3:23 Glik manqat-te, nqanek manqat uni bavokho-in mbá, Eli-qa yaq-te. Zòtezat ezoqa nòme, áv gini-mataváp nqægo: Eli ndego, Meli-gé evé, ambá av nqægo, Zosef-gé evé.

28 Neli, ndego Melki-gé yó.
 Melki, ndego Adi-gé yó.
 Adi, ndego Kosam-gé yó.
 Kosam, ndego Elmadam-gé yó.
 Elmadam, ndego E-gé yó.
 29 E, ndego Zosua-gé yó.
 Zosua, ndego Elieza-gé yó.
 Elieza, ndego Zolim-gé yó.
 Zolim, ndego Matat-gé yó.
 Matat, ndego Livai-gé yó.
 30 Livai, ndego Simeon-gé yó.
 Simeon, ndego Zuda-gé yó.
 Zuda, ndego Zosef-gé yó.
 Zosef, ndego Zonam-gé yó.
 Zonam, ndego Eliakim-gé yó.
 31 Eliakim, ndego Melea-gé yó.
 Melea, ndego Mena-gé yó.
 Mena, ndego Matata-gé yó.
 Matata, ndego Neitan-gé yó.
 Neitan, ndego Deivid-gé yó.
 32 Deivid, ndego Zesi-gé yó.
 Zesi, ndego Obed-gé yó.
 Obed, ndego Boaz-gé yó.
 Boaz, ndego Salmon-gé yó.
 Salmon, ndego Nason-gé yó.
 33 Nason, ndego Aminadab-gé yó.
 Aminadab, ndego Admin-gé yó.
 Admin, ndego Ani-gé yó.
 Ani, ndego Ezlon-gé yó.
 Ezlon, ndego Pelez-gé yó.
 Pelez, ndego Zuda-gé yó.
 34 Zuda, ndego Zekop-gé yó.
 Zekop, ndego Aezek-gé yó.
 Aezek, ndego Eibleem-gé yó.
 Eibleem, ndego Tela-gé yó.
 Tela, ndego Nao-gé yó.
 35 Nao, ndego Selug-gé yó.
 Selug, ndego Leu-gé yó.
 Leu, ndego Peleg-gé yó.
 Peleg, ndego Eba-gé yó.
 Eba, ndego Sela-gé yó.
 36 Sela, ndego Kenan-gé yó.
 Kenan, ndego Afaksad-gé yo.
 Afaksad, ndego Sem-gé yó.
 Sem, ndego Noa-gé yó.
 Noa, ndego Lamek-gé yó.
 37 Lamek, ndego Metusela-gé yó.
 Metusela, ndego Inok-gé yó.
 Inok, ndego Zaled-gé yó.

Zaled, ndego Malalel-gé yó.
 Malalel, ndego Kenan-gé yó.
 38 Kenan, ndego Enos-gé yó.
 Enos, ndego Set-gé yó.
 Set, ndego Adam-gé yó.
 Neka Adam, ndego Mbumbukiam ndøkhakheinøvé.

4

Saitan Yesu ge:khamasimat
 (Met 4:1-11; Mak 1:12-13)

¹ Yesu Zoden kea-te gegoam, kha Nqova Mbomambaqapé qambøe-tønøyám. Yaq gendovesez, ndego Nqova Mbomambaqape, leg-av manqei-té genø-itú. ² Yaq nqova soqaqape, teme-khamasim ndøgo. Ge:khamasimam, khøuwa ate gi:goam, fotí. Ta khøuwa foti mokho-te ndøgo, Yesu lou logemáv. Sègegoám. Yaq vaev-te, ndego ifi mbovin.

³ Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu gembo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, yaq nginik nandi, manqat mba qombó-ein. Yaq segé-lou-éz.”

⁴ Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Ezoqa kopømba mbaín, lou mba te:yagat.’”

⁵ Yaq ndego nqova soqaqape, Yesu lolol ová genø-itú. Yaq ndego até gendegó, manqei-manqei ate ndægo vøe-omat, nqanek manqei-qape-te nqago, ⁶ gembo-ein, “Nqanek bawabawan ate nqægo, qoqá zenda-té qatóvé. Yaq qō qotó-kawaeqtát, iz kandambaqape vøqágoāt. Nqanek gigiap ate nqægo, noqá. Yaq gekha ezoqām ndego, no tønø-pøovat, tæmbo-etoam, no kopømbaqapé, sæmbó-etoám. ⁷ Yaq nakémbá, katuk qotøndó-møkuí no-te, neka voqonø-vizām, yaq nqanek gigiap ate nqægo, qoqa ndøgoát.”

⁸ Geté yaq Yesu gembo-qavøiu, “Av taoká. Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo: Evezøza-qá iz qó-eqatát, ndego qoge Mbumbukiam. Neka te-mba ndégo, toqombó-vizupát.”

⁹ Yaq nqova soqaqape, Yesu Zelusalem taon-té genø-itú, Mbumbukiam-qa khoev uni ova-in ndo:go vømøve, sasa mbo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge Yo toqogoat, soqóvuáq nqáneq, atema manqei-te. ¹⁰ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiam tegi enzol ezoqam ndøzø-ein. Ndigu ndøqa-tøkeém. ¹¹ Yaq ndigu sogó-ndøpøqém. Yaq qoqa zenda tokhotapak, nandi-te kha geqá-khanøyák.’”

¹² Geté Yesu gembo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-ein nqægo, ‘Qo Evezøza, qoge Mbumbukiam, khamasim-te ndø-àwám.’”

¹³ Nqova soqaqape, teqa khamasim matev ate qægoam qamømbøenavøem, yaq ndego Yesu sège-iváv, vøwav. Yaq khøuwa nøme egeieqei temøzømet, nqawa ndøgo temékhamás.

Yesu Gelili plovins-te sasae gengaz
 (Met 4:12-17; Mak 1:14-15)

¹⁴ Yaq Yesu Gelili plovins-té genøveséz. Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh, mønđu:goám te-te. Yaq teqa manqat sùgumu-panqavøemát, ta manqei-te ndøgo, ate qægoam. ¹⁵ Ndego, ezoqam, Zu ezoqam-qá

guliguli khoev-té gene-zømesimám. Ezoqa ewaqape, teqa manqat gi-ewagam, ndigu gëmbo-vizupám.

*Yesu ekeza vemiaiv-ak gisanqawem
(Met 13:53-58; Mak 6:1-6)*

¹⁶ Yesu Nazalet vemiaiv-te gemat, ma ge:khouwev ndøgo, yaq Sabat khøuwa qandap, ndego guliguli khoev-té genø-ón, av ekeza matev qambøegoam. Yaq sège-itán. Mbumbukiam-qá Manqat geveam-qa ndøgoám. ¹⁷ Yaq Aezaya-qá mbuk mbo-etøomém, vø-mboqoa, manqat nøme vøqeiv. Yaq āv gene-geveám nqægo,

¹⁸ “Evezøza-gé Nqova mo:gó, no-te.

Ndego oil nømboqóuz, vøveatan. Tene-veatán ndøgo, ezoqa ndigu khakha-mba ndiyage, Manqat Mbomambaqape nøtè-zømesimát. Neka ndego no nqáneq gende-khofotán. No ndimbula ezoqam nøtézømás, av nqægo, ndigu kopømbaqapé, segéfakház, neka bøi waev mbain ezoqam vøtézømás, av nqægo, ndigu bøi nango segé:kewág.

Ezoqam ndigu, ezoqam-qa mokho-te ndu:gu, ndigu ndingenezoat neka matev soqøsoqa ndizø-matanam, ndigu ndøkhandí:z.

¹⁹ No ndigu āv qazømbé-akhá nqægo, ‘Khøuwa møndøndáp. Evezøza tegi ezoqam-te, matev mbomambaqape ndømatanám.’”

²⁰ Yesu nqanek manqat gumu-geveam, mbuk sasa ndøtok, mbuk keoge ezoqam nqawa vømbø-etoam, vøqom, yaq ezoqa ewaqape, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gu:qonavam, bøi te-te mbá. ²¹ Yaq Yesu nømendim manqat ndøngáz, gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat nqanek, zo qazoyogem, qægeveam, gè-unimanqatín, nqægo khaiya.”

²² Yaq ezoqa ewaqape, teqa manqat giyogem, sègembøe-gøomém neka nqova zøndáf, teqa manqat mbomambaqape-qa yaq-te. Yaq ndigu gø:bevøpém, teqa yaq-te, gi-einim, “Gè, ngenek Zosef-gé yø?”

²³ Yaq Yesu gezø-ein, “No møtenøtén. Manqat ndøgo, ezoqa ndimanqate, no zonø-einim. Av qazonømbé-einim nqægo, ‘Mulømula etoam ezoqam, qakeza kha vøkhe-khakheinám. Matev kandakanda ndøgo, ni qeyogem, Kapenaum taon-te qoqo-matønumam, até nqanéq-a, qakeza vemiaiv-te, vømatanám.’”

²⁴ Yaq Yesu nøme gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ekeza vemiaiv-te, ezoqa teqa manqat géyogemák.

²⁵ No nqazø-manqate: Ilaiza geyagam, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, yaq viav misika neka løvøyak siks vikia seke qamat, ta khøuwa-te ndøgo, ngængæm kopoáv gigoam, Izlael manqei-te. ²⁶ Geté Mbumbukiam Ilaiza ambá av nqægo, Izlael ngængæm-tè genø-khofotāv, vømøzø-tøkē. Geté ngæmam kopo-te mbá genø-khofotáv, Zalefat taon-te guyagam, Saedon manqei-te, vømømbø-tøke.

²⁷ Neka ta khøuwa-te ndøgo, Ilaiza Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam gegoam, kha sisi-us ezoqa kopoáv giyagam, Izlael manqei-te. Geté ezoqa kopo khakhævateáv. Sa ndégo tekhakhæv, Naeman, ndego Silia manqei-ak.”

²⁸ Ezoqa ndigu, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gigonavam, nqanek Yesu-qa manqat giyogem, ndigu mbøni zønqosøgím. ²⁹ Yaq até gindigonem, vemiyav bavokhó ginø-ngeatømém. Yaq manqei khavoe-té ginø-ituím. Tiqa vemiyav, manqei poyat-té qagoám. Yaq ndigu ambá timø-oginamín ndøgo. ³⁰ Geté Yesu ezoqa ewaqape, sège-keqazotát. Livin-mbá sugumát, vømøfakhan.

*Yesu ezoqa nqova soqa gembø-ngeatam
(Mak 1:21-28)*

³¹ Yaq Yesu Kapenaum taon-té genøwáv, Gelili plovins ndøgo, neka Sabat khøuwa-te, ezoqa vømē-zømesim. ³² Yaq ezoqam ndigu, teqa manqat giyogem, mbøni zólév. Zapa ndøgo, ndego Mbumbukiam-qá iz-té neka bazaføgakh-té gene-zømesimát.

³³ Ta guliguli khoev-te ndøgo, ezoqa kopo mønđu:goám. Ndego nqova soqa mbøigoám. Yaq ndego kandambaqapé sege-akhá, ³⁴ “A? Yésu, Názalet-ak! Gê, qo ni gekha qonígū? Ni ngiænoat-qā qotøndóqav? No møtenøtén, qo gekha ezoqām. Qo Mbumbukiam-gé Ezoqa Ndaføyambaqapé.”

³⁵ Yaq Yesu ndego nqova soqa, gèmbøe-khafén, gembø-ein, “Qo manqat tia! Møqotøndo-fakháq, qo nanda ezoqam-qa mokho-te ndoqotu:gu.” Yaq ndego nqova soqa, até gendego, ndego ezoqam, ndego-té genø-ogiú, sasa ndøfakhan. Yaq ge:fakhan, ndego teqa kha ngi:wateáv.

³⁶ Yaq ezoqape ewaqape nqova ndafe kandambá. Av gini-einím nqægo, “Ngenek ezoqam. Teqa manqat viní. Andé iz akhae ezoqam-qá manqa manqaté. Taqa bazaføgakh kandambá. Ndego nqova soqøsoqa, manqat mba zømanqaté. Yaq ndigu sègendo-fakhazín.”

³⁷ Yesu nqanek matev gego, yaq teqa emanqat sùgumu-panqavøemát, vemivemiyav ate qægoam, ta manqei-te ndøgo.

*Yesu ezoqa kopoav gekhakhæz
(Met 8:14-17; Mak 1:29-34)*

³⁸ Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev gendo-ivav, yaq Saemon-qa khoev-té genøwáv. Khoev-te ndøgo, Saemon-gu zimpuka, ngusu tatas enqoni mbogoám. Tatas kandambá. Yaq Yesu tøke-qa mboviømém, tuqa yaq-te. ³⁹ Yaq ndego tuqá avønín-té genø-itán, sasa mo:foe, enqoni ndøgo, ivøve manqat vømbo-ein. Yaq enqoni sègembo-navøém. Yaq ndugu até gundigu, gè-itán, ndigu lou vøzøta.

⁴⁰ Yaq khøuwa gesinanat, ezoqa ewaqape, ekeza ezoqam, ndigu enqoni vinivinimba qazøgoam, Yesu-té gindu-itúb. Yaq zenda zømbo-awám, vøkhakheinøvem. ⁴¹ Ezoqa nøme kopoáv, nqova soqøsoqa zøfakhatát. Akhayam-ús. Av gini-akhaemám nqægo, “Qo Mbumbukiam-gé Yó!” Geté Yesu gèzømbe-khafén neka takeáv, manqat nøme ti-einim. Zapa ndøgo, ndigu nqova soqøsoqa møndæzøtéz, Yesu, ndego Mesayá.

*Yesu vemivemiyav nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat
(Mak 1:35-39)*

⁴² Khøuwa nøme, qænqøvat, Yesu taon tène-iváv. Yaq ezoqam-av manqei-té genøwáv, vømø-yakhapus-mokho-mba-ev. Geté ezoqa gèmbøwawát. Yaq gi-ometam ndøgo, ndigu keseiwat-qa mbogoám. Manqei nøme-te, ambá géwavák. ⁴³ Geté Yesu gezø-ein, “No Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te, até vemivemiyav

nøme-té-a, bàme-zømesím. Mbumbukiam ta zapaya nqáneq gende-khofotán.”

⁴⁴ Yaq Yesu até Zu ezoqam-qa guliguli khoev nøme-té-a, vemiaiv vinivinimba-te qapatat, Zudia plovins-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat vømē-zømesim.

5

*Yesu tegi paev ezoqam, ande gezømbe-akha
(Met 4:18-22; Mak 1:16-20)*

¹ Khøuwa nøme, Yesu Genesalet kewan* ndøgeg-té geyám. Ezoqa me:zømesimát. Ezoqa kopoáv gindupindam. Mbumbukiam-qa Manqat ndø-ewagát. ² Yaq pu-te ndøgo, Yesu khagua menas ndøqeív. Voe nqagim ezoqam ndø-asæmém. Ndigu voe ndøsunguzát. ³ Yaq khagua nøme qa-asæam, Yesu tunuketáo ndøgo. Ndøgo Saemon-qa khagua. Yaq gembø-ein, “Elavøqase vøndosøkúz.” Yaq Yesu khagua-té gunu:qóm, ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qa Manqat sasa me:zømesim.

⁴ Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq ndego Saemon āv gembøe-eín nqægo, “Ananá qazonó-tiním, voe vømō-nqagem.”

⁵ Yaq Saemon gembø-qavøiu, “Kándambaqape. Lova seke qapøistat, ni sasae kandá qeigoat. Voe amba niti-nqagimát. Zongøyam kopo ndafeáv. Geté ság, av qo qoqote-ein ndægo, voe ndænqág.” ⁶ Yaq av gi:gonem ndægo, zonga kopoav-qapé gizømbe-ndap. Voe ambá vøkeqavøemin. ⁷ Khagua nøme-te, voe nqagim ezoqa nøme møndøbetám. Yaq ndigu tøke-qa zø-akhá. Yaq gindutinim, zonga khagua menas-té ginø-geabám, até vømøzø-tøtøvøbam. Khagua ambá vøzø-geovøemin.

⁸ Yaq Saemon Pita, nqanek matev geqeiv, ndego katuk ndømøkuí, Yesu-qa megemege-te, vømbø-ein, “Evézøza. Noqa avønin-te ndøyá. Zapa ndøgo, no manqa-zapa-us ezoqám.”

⁹ Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo: Ndego neka ezoqa nøme, te namba gi:goam, ndigu nqova ndafe kandambá, zonga kopoav-qape gizømbe-ndap. ¹⁰ Até Zems neka Zión-a, ndigu Zebedi-gi nakheis, Saemon namba gi:sasaetam, nqova vøzøndaf.

Yaq Yesu Saemon āv gembøe-eín nqægo, “Qo møe ndøgō. Qo ndakin ambá av nqægo, zonga qótakhasát, geté ezoqa qótakhasát.” ¹¹ Yaq ndigu até gindigonem, khagua neka gigiap ate qægoam, sège-iváv, Yesu sasa mbopaevem.

*Yesu kha sisi-us ezoqam gekhakheinøvem
(Met 8:1-4; Mak 1:40-45)*

¹² Yesu vemiaiv nøme-te gegoam, yaq ezoqa møndøgoám. Teqa kha ate qægoam, kha sisi-ús. Yaq Yesu ge-omet, ndego teqa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, bugug até manqei-té, vømbøviam, “Evézøza. Ambá qokhakheinømbemín. Poev taqagoat, qo kopømbaqapé, togo-khakheinømbem.”

¹³ Yaq Yesu zenda mbøevé, vømbø-ein, “Nqanøpoév. Qo vø-eqeieqei-éq.” Yaq nqova mbáin, ndego ezoqam, kha sisi sègembo-navøém.

¹⁴ Yaq Yesu manqa āv gembøe-løvuá nqægo, “Ezoqa nøme zø-eín. Geté Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-té qonóqáv, bemøqamekh, neka

4:44 4:44 Met 4:23   **5:1** 5:1 Met 13:1-2; Mak 3:9-10   * **5:1** 5:1 Nginiq kewan-qa iz nøme: Gelili kewán   **5:5** 5:5 Zion 21:3-8   **5:11** 5:11 Met 19:27   **5:14** 5:14 Lev 14:1-32

Mbumbukiam-te etoam matev vømøgo, av Mozes gezømbe-ein ndægo. Yaq ezoqa tiabiti-zõtéz, av nqægo, qo mòqo-eqeieqei-éq.”

¹⁵ Yesu ndego ezoqam møndøgugú, geté teqa emanqat sègepanqavøemat. Yaq ezoqa kopoáv gindu-okhoam te-te. Ndigu teqa manqat yoge-qa ndøgoám, neka khakhæzat-qa vøgoam, ndigu enqoni qazøgoam. ¹⁶ Geté Yesu ezoqam-av manqei-té genøwávín, vømøguligulimin.

Yesu kagi ezoqam gekhakheinøvem neka manqa-zapazapa vømbo-evøzam

(Met 9:1-8; Mak 2:1-12)

¹⁷ Khøuwa nøme, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, møndø-qonavám. Nøme Gelili plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka nøme até Zudia plovins-té-a neka Zelusalem taon-te vøndø-okhoam. Yaq Evezøza Mbumbukiam-qa bazaføgakh, enqoni-us ezoqam khakheinøvem nonqo, møndøgoám, Yesu-te.

¹⁸ Yesu ezoqa ge:zømesimat, yaq ezoqa nøme tinduzáv ndøgo. Kagi ezoqam ndø-eqeitávún. Ambá khoev mokho-té ginø-ndafemín, Yesu-qa megemege-te vø:veemin. ¹⁹ Geté ndigu nakhoa qeiviáv, vøe-öz. Zapa ndøgo, ezoqa khápumu-khouwéz. Yaq até gindigonem, khoev ová ginøqavíg, yaq ova ndo:go, ma Yesu ge:qotam, nqa vømø-løzem. Yaq ndego ezoqam sège-følotøvém, kita-ús, ezoqa ewaqape-qa livin-te, Yesu-qa megemege-te. ²⁰ Yesu tiqa unimanqatin geqeiv, yaq ndego ezoqam äv gembøe-eín nqægo, “Nøfu! Qoqa manqa-zapazapa, møndøqa-navøém.”

²¹ Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu äv ginibønd nqægo, “Gekha ezoqâm ngenek, Mbumbukiam-qa iz ngengenøitit? Ezoqam-qa manqa-zapazapa, Mbumbukiam yakhapús, ndezø-evøzam.”

²² Yesu é-møndæ-otév, av ndigu gi:matavupat. Yaq gezø-ein, “Zo gekha zapá, zoqa mbøni-te av ndøzøte-matavupit? ²³ Gè, gekha manqát ndøgo, føgakh mbain? Ndøgò, no ngenek ezoqam tæmbo-ein, ‘Qoqa manqa-zapazapa møndøqa-navøém,’ o ndøgò, tæmbo-ein, ‘Mòqo-itán, neka okho vøngaz?’ ²⁴ Geté no ndakin nøtézømás, Ezoqam-ge Yo, bazaføgakh nqambògò, ezoqa manqa-zapazapa tezø-evøzam, nqanek manqei-qape-te.”

Yaq Yesu ngenek kagi ezoqam, äv gembøe-eín nqægo, “No nqataqá-manqate. Mòqo-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøqav.” ²⁵ Yaq nqova mbáin. Ndego ezoqa ewaqape-qa bøi-te, sège-itán, kita vøkhazo, khoev-te sasa ndøwav. Mbumbukiam-qa iz até go:eqatát, gemat. ²⁶ Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. Mbumbukiam-qa iz ndø-eqaném. Yaq äv gini-manqatát nqægo, “Ni nqægo khaiya, matev viní qaziqeivim.”

Yesu Livai gembo-akha, tembopavat

(Met 9:9-13; Mak 2:13-17)

²⁷ Taqa zita-te, Yesu vemiyav ge-ivavtat, ndego teks moni upøgim ezoqam ndø-omét. Teks upøgim khoev-qase mokho-té gunu:qotám. Teqa iz Livái.† Yaq Yesu äv gembøe-eín nqægo, “No qonøndò-páev.” ²⁸ Yaq Livai até gendego, vømboæv. Gigiap ate qægoam, sège-iváv.

29 Yaq Livai lou kandambaqape ndólóg, ekeza khoev-te. Yesu mbokhanakhanákh. Teks moni upøgim ezoqam neka ezoqa nøme kopoáv, teqa lou loge-te gindupindam. ³⁰ Yaq Felisi ezoqam neka Mozesa-ga guguna manqat nømendim ezoqam, ndigu Felisi ezoqam-te ginøzaz, qaqa ndøgoném, Yesu-gi paev ezoqam-te, gizø-ein, “Gekha zapá, zo teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam namba, ibøkha nqazøte-izit neka lou namba nqazøte-loget?”

³¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ezoqam ndigu enqoni mbain ndigu, ndigu mulømula etoam ezoqam mbain tøgoat, kopømbá. Geté enqoni-us ezoqam bezøgó, mulømula etoam ezoqam. ³² No ambá av nqægo, ezoqa eqeieqei akhayam-qa nøgeavün, tiqambuz. Geté no manqa-zapazapa-us ezoqam akhayam-qa nøgeavün, vøndó-qambüz.”

*Yesu lou logemav matev-qa yaq-te gimbøe-bevøpem
(Met 9:14-17; Mak 2:18-22)*

³³ Ezoqa nøme, Yesu av gimbøe-einím nqægo, “Zion-gi paev ezoqam, lou logemav matev ndøgoatún, vøguligulimatun. Até Felisi ezoqam-gi paev ezoqám-a, vøgoatun. Geté qogi paev ezoqam, matev av nqægo gonemáv. Ndigu lou sège-logatún, neka ibøkha vø-izumatun.”

³⁴ Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein, “Ge zô ndozo-matavap, ezoqa sæva te-oki, yaq zifuap lou loge-te tekhatob, ndigu zifuap kopømbá, lou logemav matev ndøgonem, ndego ti namba ti:goat? Av taoká. Ndigu lou logemav matev gégonemák. ³⁵ Geté khøuwa ndøfakház. Yaq ndego ezoqam, sævam ge-oki, ndøndafém, ti namba nde:go. Yaq tegi zifuap lou logemav matev, ta khøuwa-te ndógo tinígoát.”

³⁶ Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopømba mbaín, ndabua ndakinak tekeqa, yaq ta mbewat ndøgo, nqawønege ndabua-tē gemøtøkē. Zapa ndøgo, av toqotego nqægo, yaq ndabua ndakinak segemø-soqá, neka ndabua mbewat ndakinak gemø-kopømbayák, nqawønege ndabua namba.

³⁷ Neka ezoqa kopømba mbaín, waen ndakinak, awenege søvakha ngusum-te te-ewa. Zapa ndógo, awenege søvakha ngusum-te toqo-ewa, yaq waen tøpopon, ndigu gékeqáz. Yaq waen vøqouvøēm, neka søvakha ngusum vøsoqoēz. ³⁸ Geté waen ndakinak, søvakha ngusum ndakinak-té qotúqóuz.

³⁹ Geté unimanqatín, gekha ezoqám ndigu, waen awenege gi-izumatun, ndigu waen ndakinak gèzømbo-qasiún. Ndigu av gini-einimín nqægo, ‘Qanimav ndógo, awenege.’ ”

6

*Yesu ndego kawá, Sabat khøuwa
(Met 12:1-8; Mak 2:23-28)*

¹ Sabat khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqa namba, khæ mokho-té gunu-apát. Yaq tegi paev ezoqam, wit nanga ndøvingisømém, sasa ndøtitisam, tag vøkhofovøem, mokho sasa ndølouz. ² Yaq Felisi ezoqa nøme, tiqa matev giqeivim, ndigu av gizømbe-ein nqægo, “Gekha zapá, zo wit nanga ndozo-vingisumit? Khæfáp nanda, Sabat khøuwa-te sasæ av nqægo toqogot.”

³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zô, emanqat mozó-geveømem, av Deivid ge:matanam, tegi ezoqam namba, ifi qazøvin?” ⁴ Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, flawa vømøndø-upøzo, ndigu lou-qase-te go-abam, Mbumbukiam-gí, yaq sasa ndølouz, neka ndigu ezoqam, te namba gi:goam, vøzø-etoam. Matev av nqægo khafeáp. Mbumbukiam-gí iziz ezoqam mba zø-mboqoatám, nginik flawa tilouzat.” *

⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Ezoqam-ge Yo, ndego kawá. Sabat khøuwa, ndégo teno-kawaevát.”

Yesu ezoqam pingim qambowau, gekhakheinøvem

(Met 12:9-14; Mak 3:1-6)

⁶ Sabat khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te gemat, ezoqa ge:zømesimat, ezoqam møndøgoám. Teqa nakeamo pingim, gèmbowáu. ⁷ Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu bøi mba mbøeveém, ndego ezoqa peté-khakheinøvēm penømakhaya, Sabat khøuwa-te. Zapa ndøgo, ndigu Yesu manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám. ⁸ Yesu é-møndæ-otév, ndigu ande gekha me mbómatavupam. Yaq ndego ezoqam, pingim qambowau, āv gembø-eín nqægo, “Qoté-itān. Yaq ezoqa ewaqape-qá megemege-té qoqonó-itān.” Yaq ndego ge-itān, sasa ndøwav, ezoqa ewaqape-qa megemege-te vømō-itan.

⁹ Yaq Yesu ndigu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam gezøbevap, “Ge zô, ndozo-matavap. Gekha matév ndøgo, Sabat khøuwa-te toqogo, kopømba? Ndøgò, matev egeieqei toqogo, o ndøgò, manqa-zapa toqogo? Ndøgò, ezoqa toqo-khandi:v, o ndøgò, teqa yage toqongiu?”

¹⁰ Yaq Yesu sège-qambuním, ezoqa ewaqape vøzømet, yaq pingim wau ezoqam gembo-ein, “Pingim qoté-ovøyām.” Yaq ndego ezoqam, pingim gè-ovøyām. Sègembo-egeieqei.

¹¹ Yesu matev av ge:matanam, yaq Zu megetapak, qaqa kandambá gigonem, neka yakhapus mokho-mba gibond, “Ni ngenek gekhā zimbogonēm?”

Yesu tegi u-anim tuelv gevevesam

(Met 10:1-4; Mak 3:13-19)

¹² Ta khøuwa-te ndøgo, khøuwa nøme, Yesu manqei poyat-té genøqavíg, vømō-guligulim. Yaq lova seke qamat, Mbumbukiam-té genø-akhaemát.

¹³ Yaq qanaqanus qandopave, ndego ekeza paev ezoqam ndømøváb, ezoqa tuelv vøvevesam. Ndigu ezoqa tuelv, u-anim zø-akhá.

¹⁴ Ezoqam gevevesam ngínik: Saemón. Iz nøme gembo-akha, Pitá. Neka tege eveqase Endlú. Neka nøme Zéms, neka Zión, neka Filíp, neka Batolomeú, ¹⁵ neka Metiú, neka Tomás, neka Zems nømē. Ngenek Zems, Alfius-gé yó. Neka Saemōn nømē. Ngenek Saemon, Zelot ezoqam ndøgoám. ¹⁶ Nøme Zudás. Ngenek Zems-gé yó. Neka nøme Zudas Iskaliót. Ezoqam ndégo, vaev-te Yesu tegi qaqa ezoqam-qa zenda-te geve.

Yesu Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemat

(Met 4:23-25)

6:3 6:3 1 Sam 21:1-6   **6:4** 6:4 Lev 24:5-9   * **6:4** 6:4 Deivid av ge:matanam ndægo, yaq ezoqa teqa matev, soqain veweáv. Yaq nakémbá, Yesu teqa yaq-te, nqanek manqat ge-ein.

¹⁷ Yesu tegi u-anim namba, manqei poyat-te ginduvís, yaq manqei gev-te gimøwan, tegi paev ezoqa nõme kandambá gindupindam. Neka ezoqa nõme kopoáv, Zudia plovins-té ginduzáv, vemivemiav ate qægoam, neka Zelusalem taon-te vøndøzav. Até ndøgó-a, Taya neka Saedon taon avønin, ndaola-te ndøgo, vøndøzav. ¹⁸ Ndigu tindi-okhoám ndøgo, Yesu-qa manqat ndøyogém neka vøkhakhæz, ndigu enqoni qazøgoam. Yaq ezoqam ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, Yesu vøkhakheinøvem. ¹⁹ Ezoqa ewaqape, Yesu kha khanøzam-qa mbogoám. Zapa ndøgo, bazaføgakh ndofakhatám te-te, ezoqa ewaqape vøkhakhæz.

Gekha ezoqám ndigu, khanakhanakh tøzøgoat, neka gekha ezoqám ndigu, tisoqoez

(Met 5:1-12)

²⁰ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam ndøwabám, gezø-ein, “Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo gigiap-av ezoqam.

Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zoqá.

²¹ Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ifi ndøzøvinam.

Zapa ndøgo, zo ndøzø-ewéz.

Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ndakin ndozo-eivam.

Zapa ndøgo, zo khanakhanakh møzø-asótáv.

²² Unimanqatin, zo khanakhanakh mbá qanegó, zo Ezoqam-ge Yo zapaya ndisanqaza neka ndøzømbø-qasi:v neka zoqa manqat ndiponqom neka zoqa iz ndingenøiwat. ²³ Matev av nqægo tøfakhan, yaq sègekhoúm, neka gè-ogiám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam yaq-fia møndøzømbø-nøzá, yan-te nqo:go. Matev ndøgo, zo-te ndimatanam, até kopó, av tigi atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te gi:matønumam.

²⁴ Geté zo, mðzo-soqoéz, gigiap kopoav ezoqam.

Zapa ndøgo, zo yage eqeieqei mðzotumu-ndapém. Nøme mbaín.

²⁵ Neka zo, mðzo-soqoéz, zo ndakin lou ndøzø-ewezat.

Zapa ndøgo, zo ifi møzøvinám.

Neka zo, mðzo-soqoéz, zo ndakin khanakhanakh mba ndøzø-asøtøve.

Zapa ndøgo, zo mbøni vaev-té qazó-waniapát neka zó-eivumát.

²⁶ Neka zo, mðzo-soqoéz, ezoqa ewaqape zoqa iz ndi-egawat. Matev ndøgo, zo-te ndimatanam, ndøgo até kopó, av tigi atanakha-zapazapa-za, khokho Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-te gi:matønumam.”

Zogi qaqa ezoqam-te, kuku bezøgó

(Met 5:38-48; 7:12a)

²⁷ Yaq Yesu manqat nõme gezø-ein, “Geté zo ezoqam, zo noqa manqat nqazoyoge, no nqazø-manqate: Zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka matev eqeieqei zømatanám, ti-te ndigu, zo ndisanqaza. ²⁸ Ezoqa tiqa manqa manqat-te, zo soqain-te ti-abumat, yaq zo åv qane-guligulím: Mbumbukiam matev eqeieqei bezø-matanám. Neka gèzø-guligulím, ndigu zo yage føgøføgakh ndizø-etoam.

²⁹ Ezoqa tømøi teqatøkub, yaq sège-qambúq, yaq betaqā-tøkub. Neka ezoqa qoqa ndabua tendap. Ságl! Até ndabua nõmé-a, bèndáp.

³⁰ Gekha ezoqám ndego, gigiap-qa teqaviam, sègembo-etoám. Neka gekha ezoqám ndego, qoqa gigiap sa tendap, nqawa ndape-qa ndøgó.

³¹ Gekha matév ndøgo, zo ndøzøpøev, ezoqa zo-te timatønumat, zo matev

āv tozozømbé-matønumát.

³² Zo kuku ti-te mba tøzøgoat, ndigu zo-te kuku ndøzøgo, yaq ge zø ndozo-matavap, zoqa matev viní? Eqeieqei-qapé? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, kuku ndøzøgó, ti-te ndigu, kuku ndøzøgo.

³³ Neka ge zø ndozo-matavap, zo matev eqeieqei ti-mba ndigu tozozøgoat, ndigu matev eqeieqei ndimatanam zo-te, yaq zoqa matev viní? Eqeieqei-qapé? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, matev āv tinigoatún.

³⁴ Neka ge zø ndozo-matavap, zo gigiap ti-mba ndigu tozozø-etoumat, zo ndøzøte-zøtezat, ndigu nqawa ndøzø-qavøiū, yaq zoqa matev viní? Eqeieqei-qapé? Av taoká. Até manqa-zapa-us ezoqám-a, gigiap møndø-etoumatún, yaqyaq-a. Yaq ndigu gigiap ate ndægo, nqawa tonqogim-qa ndøgonemín.

³⁵ Geté, zo kuku bezøgó, zogi qaqa ezoqam-te. Neka matev eqeieqei zømatanám. Gigiap yaq-mbá segezø-etoám. Neka nqawa qavøiwat-qa ndøgó. Zo av tøzøte-matønumat ndægo, zo yaq-fia kandambaqape ndòzomø-ndapém. Yaq Mbumbukiam, ndego Eqeiwat-Qape, zo ekeza nakheis mé:zæb. Zapa ndøgo, até ndegó-a, matev eqeieqei zømatønumatún, ndigu ike manqat manqatemav ndigu neka ndigu ezoqa soqøsoqa. ³⁶ Ezoqa nøme-te, tanakh bezøgó, av zoge Zøve yan-te ngo:go, tanakh ndømbøego.”

Ezoqa nøme ndøvøozðát

(Met 7:1-5)

³⁷ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo ezoqa nøme ndøvøozðát. Yaq Mbumbukiam até zó-a gévøozoák. Neka ndømanqáté, av nqægo, ezoqa nøme ndigu ùnime:-soqøsoqoezām. Yaq Mbumbukiam até zoqá yaq-té-a, av nqægo gé-einák. Ezoqam-qa manqa-zapazapa, sà bezømbo-naváp. Yaq Mbumbukiam até zoqá manqa-zapazapá-ya, segembøé-navøém. ³⁸ Gè-etoám, ezoqa nøme-te. Yaq Mbumbukiam zo ndøzø-etoám. Kandambá gezømbé-etoám. Kopømba ande av lou ndægo, ezoqa ava-te tenqeitavet, gétøvøgimit, vømótøvā, neka vømó-qoqovøém. Av ezoqa tozozømbe-etoumat, zo Mbumbukiam āv tezømbé-etoám.”

³⁹ Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Bøi waev mbain ezoqam, kopømba mbáin, bøi waev mbain ezoqa nøme te-itu. Av tægoat ndægo, yaq ndigu ezoqa menas, manqei ozu-te até sugumú-o:áz. ⁴⁰ Paev ezoqam kopømba mbáin, tege nømendim ezoqam teløvuam. Geté gekha ezoqām ndego, nømendim matev ate ndægo tumundap, ndego āv tenégoát, av tege nømendim ezoqam nde:go.

⁴¹ Gekha zapá, qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndoqoqeivi, geté tae-qape ndøgo, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, qo qeivupāv? ⁴² Gekha zapá, qafu av ndoqombøe-manqate, ‘Nófu, kupuk-qase bøi-te nandaqa-genøe, nøtaqāliv,’ geté qakeza bøi-te nandav, qo tae-qape qeiviāv, nandaqa-genøe? Qo khavozam ezoqám. Bugukhokhof nándav, toqólív, tae-qape, qakeza bøi-te nandaqa-genøe, eqeieqei voqókewāg. Yaq váev qafu-qa bøi-te, kupuk-qase ndøugu, toqolív.”

Tae nanga eqeieqei o soqain toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, av nqægo, tae ndøgo eqeieqei o soqain

(Met 7:16-20; 12:33-35)

⁴³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Tae eqeieqei, nanga soqøsoqa géviamák. Neka tae soqain, nanga eqeieqei géviamák. ⁴⁴ Tae nanga toqoqeiv, yaq soqoté-qatéq, tae ndøgo eqeieqei o soqain. Bøning fakiafakia-us-te, kopømba mbain, nanga mbomømboma, kopømba ande av fig ndi:gu, toqo-vingisam. Neka khouwe-khouwe-te ndøgo, kopømba mbain, gleips toqo-løvus. ⁴⁵ Yaq matev até kopó. Ezoqa eqeieqei, matev eqeieqei ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap eqeieqei mbøigú. Geté ezoqa soqaqape, matev soqøsoqa ndøgoatún. Zapa ndøgo, teqa mokho-te, matavap soqøsoqa mbøigú. Unimanqatín. Gekha matavāp ndøgo, ezoqam-qa mokho-te qamømbo-tøva, ndego ndøgo témanqatát.”

*Khoev puanam matev menas-qa yaya etæ manqat
(Met 7:24-27)*

⁴⁶ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha zapá, no Evezøza ndozonø-akhayam, getē matev gonemāv, av no nqazømbe-manqate? ⁴⁷ Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, noqa manqat vø-ewāg, neka o-mba vó-ndāp, no nøtézømás, ndego andē gekha ezoqām. ⁴⁸ Ndego ezoqam, kopømba ande av ndé:go, khoev manqei føgakh-te gewev. Uk ge-asøzam, até pakoa-té. Yaq khouwat qandowav, khamøe qando-okhoam, ndøgo kopømba mbain, tønqonaz. Zapa ndøgo, khoev føgakh-qapé qaw-evam. ⁴⁹ Geté gekha ezoqām ndego, noqa manqat sa te-ewagat, gete o-mba ndapeav vøgoāt, ndego kopømba ande av ndé:go, khoev qoq-te gewev, uk sa go:føløzam. Yaq khouwat qandowav neka khamøe qando-okhoam, sègemø-khawá. Khoev ùnime:-ngiú.”

7

*Yesu Lom nakhag kawa ezoqam-ge sasae ezoqam gekhakhæv
(Met 8:5-13)*

¹ Yesu teqa nømendim manqat qamømbøe-navøem, ezoqam-te, yaq Kapenaum taon-té genøwáv. ² Ta vemiyav-te ndøgo, Lom nakhag kawa ezoqam møndøgoám, neka ndego sasae ezoqam vømboøgoam. Te-te ndego khafuat kandambá. Ndego sasae ezoqam, enqoni mbogoám, ambá vønanimin. ³ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, Yesu-qa yaq-te manqat ge-ewag, ndego Zu megetapak ndøkhofotáz, te-te. Yesu āv gimboé-einim nqægo: Bètøndowáv, tege sasae ezoqam vøkhakheinøvēm. ⁴ Yaq ndigu Yesu-te gi-apat, gimøfakhaz, gømømbo-viømém. Viam kandambá gigonem, vømbo-einim, “Qombótøké, ngenek nakhag kawa. Ndego ezoqa mbomambaqapé, ⁵ neka ndego poev kandambá, ni Zu ezoqam-te. Niqa guliguli khoev giwevem, moni ndégo te-áb.”

⁶ Yaq Yesu namba me:záv. Khoev gi:khatoat, ndego nakhag kawa ezoqam, zifuap ndokhofotáz, teqa manqat vømømbø-einim, av nqægo, “Khanánqa. Ság. Noqa khoev-te ndøqáv. No ezoqa eqeieqei mbá, noqa khoev-te toqotøndo-oq. ⁷ Yaq nakémbá, no nøkezan okhoeáv qo-te. Geté manqat mba qó-ein. Yaq noge sasae ezoqam segé-khakhæv. ⁸ Até nó-a, no ezoqam-qá mokho-té qatu:gú. Neka no mokho-te, nakhag ezoqam mu:gú. Ndigu ezoqa kopo tæmbo-ein, ‘Vøqāv’, yaq ndego segéwáv. Neka ezoqa nøme tæmbo-ein, ‘Mòqotøndoqāv’, yaq ndego segendówáv. Neka

noge sasae ezoqam tæmbo-ein, ‘Mòqo-matanām, nqanek’, yaq ndego segé-matanām.”*

⁹ Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq nqova mbondáf. Yaq gèndoqambún, ndigu ezoqa bawan-qape gimbopavam, vøzø-ein, “No nqazø-manqate. No nqanek Izlael bawan mokho-te, unimanqatin matev qeiviáv, av ngenek bawan vini-ak nge-unimanqatinat.”

¹⁰ Yaq ndigu u-anim, nakhag kawa-qa khoev-te giqavaz, ti-ometám ndógo, ndego sasae ezoqam, møndø-khakhæv.

Yesu ngæmam-ge yo gekhandi:v

¹¹ Khøuwa nøme, Yesu taon nøme-té genømat. Ta taon-qa iz, Nain. Ekeza paev ezoqam neka ezoqa nøme bawan-qapé namba me-apát.

¹² Yaq nqá! Taon uta mboqog ge:khatobat, ezoqa løvøte ezoqam ndø-eqeitavún. Taon-té gindu-fakház. Ndego ezoqa ndakinák. Tegu evo ngæmám. Zivis gèmbonaním, neka ndugu nakheis nøme mbain. Taon-ak kopoáv, ngæmam namba gi:geavun.

¹³ Yaq Evezøza ngunuk sævam gu-omet, ndego tanakh mbogó, gumbo-ein, “Qo ndø-eív.” ¹⁴ Yaq Yesu tenøwáv ndógo, løvøte ezoqam-qa kumøkuma vømøkhanaz. Yaq ezoqam ndigu, gi-eqeitam, sègewán. Yaq Yesu até gendego, ndego løvøte ezoqam, av gembø-ein nqægo, “Ndáe! No nqataqá-manqate. Mòqo-khandi:q.”

¹⁵ Yaq ndego sègeqóm, manqa manqate vøngaz, yaq Yesu ndego ezoqam, evo nqawa sasa mbo-etoam.

¹⁶ Yaq ezoqa ewaqape, nqanek matev gigeivim, ndigu møe ndøgoném, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem. Av gini-einím nqægo, “Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam kandambaqape ndøfakhán, ni mokho-te. Mbumbukiam ni-te tøke-qa ndowáv, ni tegi ezoqam.”

¹⁷ Yaq nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, Zudia plovins-te ndógo neka manqei-manqei ate qægoam, avøavun qagoat, sùgumu-panqavøemát.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, Yesu-te gekhofotaz

(Met 11:2-19)

¹⁸ Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, tegi paev ezoqam, matev ate ndægo gi-ometem ndógo, Yesu gematønumat, yaq ndego ekeza paev ezoqa menas zø-akhá. ¹⁹ Yaq Yesu-té genø-khofotáz. Av gimømbøé-bevøpém nqægo, “Gê, ezoqam qó, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ó, ezoqa vini-qa nitó-kewagát?”

²⁰ Yaq Yesu-te gimøfakhaz, gimbo-einim, “Ni Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ndokhofotán. Qo nitaqá-bevøpém: Gê, ezoqam qó, Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav? Ó, ezoqa vini-qa nitó-kewagát?”

²¹ Ta khøuwa-te ndógo, ndigu ezoqa menas gigeavun, Yesu ezoqa kopoáv gekhakheinøvem. Ndigu enqoni bugug vinivinimba zøgoám neka nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Neka bøi waev mbain ezoqa kopoáv, bøi waev vøzø-etoam. ²² Yaq Yesu ndigu Zion-gi paev ezoqam gezø-qavøiu, “Zion-te nqawa tozovesez, yaq av qazømbøé-einím, av zo manqat nqazøte-yoge neka matev nqazøte-qeivi. Ezoqam

* **7:8** 7:8 Ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ein, zapa ndógo: Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Yesu ta enqoni ndógo, ivøve manqat tembo-ein, yaq ndógo segé-iváv. **7:15** 7:15 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16** 7:16 Luk 1:68 **7:19** 7:19-20 Psa 40:7; Mal 3:1; Veve 1:8 **7:22** 7:22 Isa 35:5-6; 61:1; Luk 4:18

ndigu, b̄oi waev mbain qagoam, ndakin gèkeogé. Neka ezoqam ndigu, kagi gigoam, ndakin gè-okhó. Neka ezoqa ndigu, kha sisi-us gigoam, kha sisi m̄ond̄oz̄o-nav̄ém. Neka ezoqa ndigu, gea kand̄ogeap gigoam, ndakin gèyogé. Neka ezoqa ndigu, gipakhaetat, nango m̄ond̄o-khandi:z. Neka gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-qá Manqat Mbomambaqape nd̄oyogé. ²³ Neka gekha ezoqām ndigu, no-te nakeapav ndigu, ndigu khanakhanakh mbá giabitiǵú.”

²⁴ Zion-gi manqa up̄ogim ezoqam gi:qavaz, yaq Yesu Zion-qa yaq-te manqa manqate nd̄ongáz, ezoqa ewaqape-te, gez̄o-ein, “Gé, zo Zion-te qazo-apat, leg-av manqei-te nd̄ogo, zo gekha qeivi-qa zó-apat? Gé, zo ezoqa omete-qa zó-apat, ndego kop̄omba ande av gagayag nd̄ægo, sa t̄opov̄emet, yaq v̄óepov̄ēt, yaq v̄óepov̄ēt, kham̄oe sa t̄oqambu v̄omet?” ²⁵ O ḡé, qazo-apat, zo ezoqa ndabua egeieqei uzap omete-qa zó-apat? Nqáe! Ezoqa ndabua egeieqei ndi-uzap neka gigiap kopoav si nd̄oz̄owag, ndigu kawa ezoqam-qá khoev-té giyageáp. ²⁶ Geté zon̄ombé-einim. Zo gekha qeivi-qa zó-apat? Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam omete-qa zó-apat? Unimanqatín. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqām. Geté no nqaz̄o-manqate. Ndego Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu, m̄ond̄o-l̄ovubám. ²⁷ Zapa nd̄ogo, ezoqam ngének, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat av nq̄æpeawap nq̄ægo, ‘Nqáe! Noge u-anem notó-khofotáv, qoqa megemege-te. Ndego nakhoa m̄oqá-khakheinám.’

²⁸ No nqaz̄o-manqate. Zion, ndego ib̄okha iz etoam ezoqam, ndego kandambaqapé. Ndego ezoqa ewaqape, nq̄anek manqei-qape-te gifakhatat, m̄ond̄o-l̄ovubám. Geté até ezoqa khas̄okhasis-a, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, ndigu Zion m̄ond̄o-l̄ovu:mém.”

²⁹ Ezoqa ewaqape, nq̄anek manqat giyogem, m̄ond̄o-unimanqatinim, av nq̄ægo, Mbumbukiam-qa matev egeieqei. Até ndigú-a, teks moni up̄ogim ezoqam. Ib̄okha iz s̄ugumu-up̄ogimat, Zion gez̄o-etoam. ³⁰ Geté Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat z̄otezat ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa matavap ḡe-ogiim, tiqa yaq-te ge:p̄oaa, te-te tiqambuz. Neka ndigu ḡez̄ombo-qasí, Zion ib̄okha iz tez̄o-etoam.

³¹ Yaq Yesu gez̄obevap, “Gé, nginik ezoqam, ndakin ngiyage, andé gekha me n̄otékhamás? Nginik ande gekhám? ³² No nakheis n̄otékhamás, maket manqei-te ndi-otam. Ndigu yaqyaq-a, āv gini-akhayám nq̄ægo, ‘Ni zo p̄oinda niz̄o-khamb̄oemám. Khanakhanakh-ús. Geté zo ogip̄oteáv. Neka ni osombo ouv niz̄o-qaqaemám. Geté zo eiv̄op̄oteáv.’

³³ Zó-a, até kopó. Gekha matēv nd̄ogo, zo ndozoqeivi, zo khanakhanakh mbain. Zion ndego ib̄okha iz etoam ezoqam gefakhan, lou logemav matev gegoam, neka waen izumav v̄ōgoam, yaq zo āv qaz̄ote-manqatám nq̄ægo, ‘Ngenek nq̄ova soqa mb̄oigú.’ ³⁴ Geté ndakin Ezoqam-ge Yo gefakhan, ngenek lou m̄ond̄o-logatún, neka waen v̄ō-izumatun. Yaq zo āv qaz̄ote-manqaté nq̄ægo, ‘Ngenek ezoqam z̄oté-ometám! Lou loge m̄oq̄æ, neka waen izam m̄oq̄æ. Neka ngenek teks moni up̄ogim ezoqam neka manqa-zapazapa-us ezoqam-gí zifú.’

³⁵ Zo av nq̄ægo ambá qaz̄ote-manqaté. Geté ezoqam-qa matev togoqeiv, nd̄ogo Mbumbukiam-qa matavap loloakh-te nd̄ondo-fakhate, yaq soqoté-qatéq, av nq̄ægo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh, unimanqatín.”

Manqa-zapa-us sævam, Yesu-qa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbo-mambaqape guoqouz

³⁶ Khøuwa nøme, Felisi ezoqam, Yesu lou loge manqat mbo-eín, teqa khoev-te. Yaq Yesu tenøwáv ndógo, lou vømølog. ³⁷ Ta vemiav-te ndøgo, sævam møndøgoám. Ndugu manqa-zapa-ús. Yaq manqat gu-ewag av nqægo, Yesu Felisi ezoqam-qa khoev-te lou gelogat, ndugu tunduwáv ndógo, botol-qase vøndøndap. Tae et sisip qanimav-qape mu:nqeitavám. Taqa fia kandambá tantáv. ³⁸ Yesu-qá zita-té gunduwáv, teqa zenda tokhotapak avønin-te vø-itan. Ndugu gèvin. Yaq bøi einu ndigu, Yesu-qá zenda tokhotapak-té ginø-lanqanimám.† Yaq ndugu até gundigu, susu ndøgo, Yesu-qa zenda tokhotapak-te qagoam, ekeza izúm guni-vuogím, neka zenda tokhotapak vømbø-ngenøtam, yaq tae et sisip mbomambaqape, teqa zenda tokhotapak-te sasa mbøeqouz.

³⁹ Yaq ndego Felisi ezoqam, ma Yesu gendekhato, nqanek matev geqeiv, ndego ekeza mokho-mba, av gene-matavupát nqægo, “Ngenek amba unimanqatin manqa vevezam ezoqam tegonin, yaq ndego bête-otevín, ngunuk sævam, kha ndumbo-khanøzam. Ndego bête-otevín, av nqægo, ndugu manqa-zapa-ús.”

⁴⁰ Yesu teqa matavap é-møndæ-otév, yaq gembo-ein, “Sáemon. No manqat nqanøgó, qo-te.”

Yaq Saemon gembo-ein, “Nøméndim ezoqam, qonømbé-eín.”

⁴¹ Yaq Yesu yaya mbo-etá, gembo-qavøiu, “Ezoqa menas møndøgoám. Ndigu moni etoam ezoqam-te, moni zømbo-løfokám. Moni kandambá. Nøme moni mokho 500 qambøe-løfokam, neka nøme moni mokho 50.‡
⁴² Geté ndigu ezoqa menas, moni mbain, ndego nango vømbøé-qavøinám. Yaq ndego ezoqam, te-te moni qazømbo-løfokam, av gezømbe-eín nqægo, ‘Ság, moni nango nøqavøinám.’”

Yaq Yesu Saemon gembobevap, “Ge qø ndoqo-matavap? Nginik ezoqa menas, ndego ezoqam-te moni qazømbo-løfokam, kuku kandambaqape gekha ezoqám mbøgoát, te-te?”

⁴³ Yaq Saemon gendo-qavøiu, “No nqæmatavap: Ezoqam ndégo, ndego moni kandambaqape qambøe-løfokam, sa gembotak.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nándav. Qo unimanqatin ndoqo-manqate.”

⁴⁴ Yaq Yesu sævam-té genøqambún, Saemon sasa mbo-ein, “Ngunuk sævam qoté-omēt. No qoqa khoev-te qatøndo-on, qo no ibøkha etopøtéáv, noqa zenda tokhotapak sunguzu nonqo. Geté ngunuk noqa zenda tokhotapak, ekeza bøi einu gunisungúz. Yaq ekeza izúm guni-vuogím. ⁴⁵ Qo no ngenøndøpøtéáv, no qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak, oskia ndøngenøtumít, ande qatønde-on, atema ndakin. ⁴⁶ Neka qo noqa kawa-te, oil qouziáv, qatøndo-on, av niqa matev ndægo. Geté ngunuk sævam, noqa zenda tokhotapak-te, tae et sisip mbomambaqape mo:qóuz. ⁴⁷ No nøtaqá-eín, gekha zapā ngunuk kuku khape qambe-khouwev no-te. Ngunuk kuku khape tømboe-khouwév ndógo, tuqa manqa-zapazapa kopoav-qape, møndømbo-navøém. Geté

7:37 7:37 Met 26:7; Mak 14:3; Zion 12:3 † **7:38** 7:38 Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge-te giqonavam, andé gi:sømbiapám. Bov gezø-zageapám. Yaq nakémbá, ngunuk sævam, Yesu-qa zita-te gunduwav, eiv-us, tugi bøi einu, Yesu-qa zenda tokhotapak-te go:lanqanimam. ‡ **7:41** 7:41 Ndigu moni, fia kandambá. Moni mokho 500, ndigu viav menas-qá fiá. Neka moni mokho 50, ndigu løvøyak menas-qá fiá.

gekha ezoqām ndego, manqa-zapazapa khapelavøqase mba sa qambø-navøem, teqa kuku khapémhá.”

⁴⁸ Yaq Yesu ndugu sævam āv gumbø-eín nqægo, “Qoqa manqa-zapazapa, møndøqa-navøém.”

⁴⁹ Yaq ezoqa nøme, lou loge-te namba gi:qonavam, ekeza mokho-mba gibond, “Ngenek kenøgoam, ezoqa manqa-zapazapa ndezø-evøzam?”

⁵⁰ Yaq Yesu ndugu sævam gumbo-ein, “Qoqa unimanqatin nandav, tøkhandi:q. Mðoqóáv. Qo mbøni betaqávæv.”

8

Sakheis ndigu, Yesu namba gi-okhoam

¹ Taqa zita-te, yaq Yesu taon neka vemivemlav ate qægoam sège-okhoám. Ezoqa Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te me:zømesimám. Ekeza paev ezoqam tuelv namba me-okhoám, ² neka sakheis vøgoam. Nginik sakheis, Yesu gèkhakhæz. Nøme ndigu, enqoni vøzøgoam-a, nøme ndigu, nqova soqøsoqa vøzømbū-goam. Sævam kopo nømu, Meli Magdala vemlav-ák. Yesu nqova soqøsoqa sevén, gumbo-ngeasam. ³ Neka sævam nømu, iz Zoaná. Ndugu Kuza-gú zás. Ngenek ezoqam, ndigu Elod-qa khoev-te gisasaetam, kawa zømbogoám. Neka sævam nømu, ndugu iz Susaná. Neka sakheis nøme kopoáv gigoam. Ndigu sakheis, ekeza gigiáp gizømbe-tøkeám, ndigu gi-okhoam.

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ manqat

(Met 13:1-9; Mak 4:1-9)

⁴ Khøuva nøme, ezoqa kopoáv gimøvab. Vemivemlav ate ndægo, Yesu-te gindu-okhoam. Yaq ndego yaya zø-etá, gezø-ein,

⁵ “Ezoqa møndøgoám. Khae-té genøwáv, wit nanga vømø-zøgeakh. Yaq wit nanga gepanqabumat, nøme nakhoa-té ginø-o:atát. Yaq ezoqa tetøkhonøvemém ndøgo, pipisi vølouz. ⁶ Geté nøme ndigu, nandi-té ginø-o:atát. Nandi-te ndøgo, manqei khapekhapémhá qatøke:pat. Yaq mbusa qafakhan, gèkusiz. Zapa ndøgo, ibøkha mbain. ⁷ Wit nanga nøme, gapuk-té ginø-o:atát. Yaq gapuk ndøgo, wit namba qæ-eqa, ndigu gèvøtøgeám. ⁸ Geté wit nanga nøme ndigu, manqei eqeieqei-té ginø-o:atát. Yaq kopømbá gi-eqanat, nanga vøqataz. Wit nanga kopokopo-te, louzi nonqo andled-andléd gitøkebupat.”

Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat neka yoge kopømba vømbo goat, yà beyogé!”

Yesu gekha zapá, ezoqa yaya mba gezø-etæam

(Met 13:10-17; Mak 4:10-12)

⁹ Yesu nqanek yaya ge-eta, yaq tegi paev ezoqam, manqa mokho-qa mbøbevevøpém. ¹⁰ Yaq gezø-qavøiu, “Mbumbukiam zo mba zøtáke, zo nogi paev ezoqam, mokho manqat tøzøte-zøtez, teqa Megeat Matev-qa yaq-te. Geté ndigu ezoqa nøme, no yaya mba nøzø-etæ. No yaya tæzømbe-etæ ndøgo: Ndigu ndøqeivát. Geté mokho gembó-ndapemák. Neka ndigu ndø-ewagát. Geté manqa mokho gembó-ndapemák.”

Ezoqa manqei vinivinimba-te, wit nanga gezøgeakhat, taqa yaya etæ-qa manqa mokho

(Met 13:18-23; Mak 4:13-20)

¹¹ Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “Yaya etæ-qa manqa mokho nqáneek: Wit nanga ndigu, Mbumbukiam-qa Manqát.

¹² Nøme ndigu, nakhoa-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneek: Ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat giyogemín, yaq nqova soqaqape até gendewavín, Mbumbukiam-qa Manqat vøe-vibamín, tiqa mbøni mokho-te ndøugu. Ndego tenegoatún ndøgo, soqaín ndøgo, ndigu ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam khandi vøzø-etoám.

¹³ Neka wit nanga ndigu, nandi-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat khanakhanakh-us ndø-ndapemín. Geté ta manqat ndøgo, uni mbuvøemáv, tiqa mokho-te. Yaq tiqa unimanqatin matev Mbumbukiam-te, khapekhape outupáv. Khamasim matev qazø-fakhanín, ndigu nakhamas-té ginø-o:azín.

¹⁴ Neka wit nanga nøme ndigu, gapuk-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneek: Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa Manqat ambá giniyogé. Geté tiyagat, ndigu tiqa yage-qa yaq-te fofogeap khàpe zømbe-khouwevín, neka gigiap kopoav neka manqei-qape-qa khanakhanakh matev-qa yaq-te, poev khape vøzømbē-khouwevín. Yaq tiqa unimanqatin gevøtagín. Kopømba mbáin, mokho tøfakhan.

¹⁵ Neka wit nanga ndigu, manqei eqeieqei-te gi-o:atat, taqa manqa mokho nqáneek: Ezoqa nøme, tiqa mbøni eqeieqei neka unimanqatin. Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ùnime-yogemín. Ndigu føgøføgakh até gembó-geageapát neka yovitáv. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa mokho-te ndøugu, mokho ndøfakhanín.”

Qoqa Klisten matev, ande waev me ndægo, ndøkhònaø

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Lampa toqomag, yaq kopømba mbáin, baket mokho-te o lou-qase mokho-te toqo-khonoa. Geté lampa asøzam nonqo-té qonøwuá. Yaq gekha ezoqám ndigu, khoev-te ti-ozat, waev géqeivát.

¹⁷ Gekha matēv ndøgo, ndøkhonøwe, bavokhó qandó-fakhán. Neka gekha mokho manqát ndøgo, ndøkhonøwe, gendó-veveám. Yaq ezoqa ewaqape, gé-zøtéz.

¹⁸ Yaq nakémbá, aiyá qagó. Noqa manqat ùnime-yogé, manqat nqæmanqate. Gekha ezoqám ndego, mokho gendap, Mbumbukiam otevat nøme mba mbøé-etoám. Geté gekha ezoqám ndego, mokho ndapeav ndøgo, yaq até otevat-qasé-a, ndego ezoqam ndematavap ndømbogo, Mbumbukiam segéviwám.”

Yesu-gu evo neka emekheis, gekha ezoqám?

(Met 12:46-50; Mak 3:31-35)

¹⁹ Khøuwa nøme, Yesu-gu evo neka emekheis ndøfakház. Geté ndigu kopømba mbáin, Yesu-te vøe-øz. Zapa ndøgo, ezoqa khápumu-khouwéz.

²⁰ Yaq ezoqa nøme, āv gimboe-einím nqægo, “Qogu qavo neka qamekheis ngó:wani, bavokho. Qo ndøqamekhám.”

²¹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Nogu evo neka nqamekheis ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat ndiyoge neka ndimbopaev.”

Yesu manqat mba ge-ein, khamøe sa qavøitav

(Met 8:23-27; Mak 4:35-41)

²² Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, khagua-té ginøketáb, gezø-ein, “Yaq-keoqá qazínø-qantáv.” Yaq sasa ndøsøkuzim.

²³ Giqantavat, Yesu venanqei mbovín. Yaq gèbúv. Yaq anana-mba møndu:bøen, mbe-qape tåndøfeā. Khamøe qando-okhoam, lokh bøi-té qanø-tøvøyát, ambá vø-qambuanemin. ²⁴ Yaq até gindigonem, Yesu gèti:nám, gimbo-einim, “Evézøza, Evézøza. Ni avønín zígeón.”

Yaq Yesu gendosuzam, vø-itan. Yaq khamøe ndøgo, vøfegimam-a, vøvumøyat, manqat sasanqa-us mbo-ein. Yaq ndøgo sègevøitáv. Qavøitav mbómā. ²⁵ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Zo unimanqatin mbaín, Mbumbukiam-te?”

Yesu matev av ge:matanam ndægo, yaq tegi paev ezoqam, nqova ndafe kandambá neka møe vøgonem. Yaq, yaqyaq-a gibond, “Ngenek gekha ezoqám? E, até khamøe fegim neka khamøe vumøe, manqat mba mbomanqaté. Yaq ndøgo manqa o-mba mbøendapé.”

Yesu ezoqam nqova soqøsoqa gembo-ngeasam

(Met 8:28-34; Mak 5:1-20)

²⁶ Yesu ekeza paev ezoqam namba, Gelasa ezoqam-qá manqei-té ginøqantáv. Ta manqei ndøgo, Gelili manqei yaq-keoqá qagó. ²⁷ Yesu khagua-te gendovuo, yaq vemiyav-ak kopo ndowáv. Ndego nqova soqøsoqa mbøigoám. Viav kopoáv, ndego ndabua uzumáv neka ve-te sømbimáv. Geté nandi nqa-té geyagám. Ta nandi nqa-te ndøgo, løvøte ezoqam ndø-osupám. ²⁸ Yaq ngenek ezoqam Yesu ge-omet, kandambaqapé sege-ogeá, ekeza kha, teqa megemege-te, manqei vøelavao. Yaq āv gene-akhá nqægo, “Yésu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego Eqeiwat-Qape, qo no gekha qonøgø? Mbumbukiam-qa iz-te, nqataqá-viam, nø nqosøgeap nø-etðám.” ²⁹ Ndego nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo. Yesu nqova soqa fakhane manqat mbo-ein. Ndego nqova soqa oskia ndøqanøtumám. Khøuwa kopoáv. Bov neka pingim, auli sen ambá gimbøe-løvønøvememin. Geté ndego sège-løvuzuín. Yaq nqova soqa, ndego ezoqam-av manqei-té genø-ituín.

³⁰ Yaq Yesu gembobevap, “Qo gekha íz?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Noqa iz Bawan-qapé.” Nqanek tene-ein ndøgo. Zapa ndøgo, nqova soqøsoqa kopoáv, teqa mokho-te gimbøigoam.

³¹ Yaq ndigu nqova soqøsoqa, Yesu āv gimbøe-viømém nqægo, “Ni manqei ozu-te, nqa vaev mbain ndøgo, ndøkhofótán.”

³² Ta manqei avønin-te ndøgo, bøsi nen møndøwanám. Kopoav-qapé. Manqei poyat-té givagimám. Yaq nqova soqøsoqa, Yesu gimbo-viømem, “Ni ambá bøsik mokho-té qonø-khofotanín?” Yaq Yesu sègezøták.

³³ Yaq ndigu nqova soqøsoqa, gèfakház, ndego ezoqam-qa mokho-te gu:goam, bøsik-te vømø-oz. Yaq bøsik manqei khavoe-té ginøbøín, ibøkha-te vømø-geonim.

³⁴ Yaq ezoqam ndigu, bøsik gizø-kewagam, nqanek matev giqeivim, ndigu møe ndøbøín, yaq taon-te neka vemivemiyav-te, ezoqa emanqat vømøzømbē-vototap. ³⁵ Yaq ezoqa tinduzáv ndøgo. Matev qeivi-qa ndøgoám, ma qæfakhan ndøgo. Yaq Yesu-te gimøfakhaz, ti-ometám ndøgo, ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, ndabua ndø-uzupám neka matavap kopømba vømboøgoam. Yesu-qá zenda tokhotapak megemege-té gonoqotám. Yaq ndigu møe ndøgoném. ³⁶ Yaq ezoqam ndigu, matev

bøi gi:qeivim, emanqat zømbe-votót, ndego nqova soqøsoqa gimboqam, ande āv kenē-khakhæv.

³⁷ Yaq ezoqa ewaqape, Gelasa manqei-te giyagam, Yesu āv gimboe-viømém nqægo. Tiqa manqei, yà be-iváv. Zapa ndógo, ndigu møe kandambá gionem. Yaq Yesu gèketáo, sasa ndøsøkuzim.

³⁸ Yaq ndego ezoqam, nqova soqøsoqa gimbo-fakhaz, Yesu namba okho-qa mboviám. Geté Yesu ndego takeáv, gembo-ein, ³⁹ “Qakeza vemia-v-té qonóqaváq, ezoqa voqomé-zømās, Mbumbukiam ande āv keqambē-matanam.”

Yaq ndego ekeza vemia-v-té genøwáv. Manqat sège-manqatát, vemia-v-te ate qægoam, Yesu ande āv kembøē-matanam.

Yesu sævam gukhakheinøvem, ndugu kouk qambowavam, neka mbasønakam vøkhandi:v

(Met 9:18-26; Mak 5:21-43)

⁴⁰ Yesu kewan yaq-keoqa nqawa geqantavat, gemøqa, yaq ezoqa kopoáv, khanakanakh mbogoném, ge-fakhan. Zapa ndógo, ndigu gèmbøe-kewagám. ⁴¹ Yaq nqáe! Ezoqam tendowáv ndógo. Teqa iz Zailés. Ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev megeat ezoqám. Yaq ndego até gendego, Yesu-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ekeza khoev-te okho-qa yaq-te vømbøviam. ⁴² Zapa ndógo, tegu yu, ndugu viav ande av tuelv ndægo qambøegoam, gènanimtát. Neka ndego nakheis nømme mbaín.

Yaq Yesu gemat, ezoqa bawan-qape gèqanabát, ambá vøtøgutømemin. ⁴³ Ta bawan mokho-te ndógo, sævam kopo møndu-goám. Ndugu kouk mbowavám. Nupøkhán mbá. Viav ate qægoam, tuélv, qambowavam. Ndugu tugi moni ate gi-goam ambá guni-ngiæzotám, mulømula etoam ezoqam-te. Geté ezoqa kopo, kopømba mbaín vøe-khakheinøvem. ⁴⁴ Yaq ndakin ngunuk sævam, Yesu-qa zita-té gunduwáv, teqa ndabua ov-qase vømbø-khanaz. Yaq nqova mbaín. Tuqa kouk waev, sègembo-navøém.

⁴⁵ Yaq Yesu gebevap, “No gekha ezoqám ndøkhan-tan?”

Geté ezoqa ewaqape gø:naomém. Yaq Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. Ezoqa bawan-qape khápumu-khouwév, qoqa kha ngikhanazumit.”

⁴⁶ Geté Yesu gendo-ein, “Ezoqa møndø-khantán. No tøtenøtén ndógo. Zapa ndógo, noqa bazaføgakh nømme, ezoqam-té qanøwáv.”

⁴⁷ Yaq ngunuk sævam gui-otev av nqægo, Yesu møndøqānd, yaq sègendowáv. Kha wageap-ús. Yaq Yesu-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laváo, ezoqa ewaqape-qa bøi-te vøvøndøyam, gekha zapayá guni-khantav, yaq ndaføyambā sege-eqeieqei-ēv.

⁴⁸ Yaq Yesu gumbo-ein, “Ngólam. Qoqa unimanqatin nandav, tøkha-kheinøqavém. Mòqoqáv. Qo mbøni betaqávæv.”

⁴⁹ Yesu ate av-té manqat ge-manqatam, yaq Zailés-qa khoev-te, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev gezømbo-megetam, ezoqam tendowáv ndógo, vømbø-ein, “Qogu yu møndønánim. Nandev nømendim ezoqam, sekemba mbopøuwé:t, tendowav.”

⁵⁰ Geté Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego Zailés āv gembøe-ein nqægo, “Qo ndøfòfògeáp. Soqó-unimanqatín. Ndugu segé-khandi:v.”

⁵¹ Yesu Zailés-qa khoev-te gemøfakhan, yaq ezoqa nømme gèzømbe-khafén, te namba ti-oz. Geté ti-mba ndigu tekhatób, Pita neka Zion neka Zems, neka nakhasam-gi evøndipakha. ⁵² Ezoqa ewaqape, eiv neka

osombo ndøgoném, nakhasam-te. Geté Yesu gezø-ein, “Eiv ság! Ngunuk nakhasam nanimatéáv. Geté venanqei ndøbuvít.”

⁵³ Yaq ndigu Yesu gèvøngi:nám. Zapa ndøgo, ndigu møndæzøté, ndugu møndønanim. ⁵⁴ Geté Yesu até gendego, mbasønakam zenda vømbøge, sasa ndø-akha, “Khapúlav. Mòqo-itán!” ⁵⁵ Yaq tugu nqova, nqawá gumøndæ-veséz. Yaq ndaføyambá, ndugu sègendo-suzám, vø-itan. Yaq Yesu mbasønakam-te, lou etoam manqat ndø-eín. ⁵⁶ Nakhasam-gi evøndipakha, ndigu nqova ndafe kandambá. Geté Yesu gèzømbe-khafén. Ezoqa nøme bezø-eín, av matev qæfakhan ndægo.

9

Yesu ekeza u-anim tuelv, manqa gezø-løvua, gekhofosam
(Met 10:5-15; Mak 6:7-13)

¹ Khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, gèmøváb. Yaq ndego iz neka bazaføgakh zø-etoám. Ndigu ezoqa nqova soqøsoqa vinivinimba zøngeasumat neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemát. ² Yaq tenekhofosám ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-té gini-zømesimát neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvemát. ³ Av gezømbe-eín nqægo, “Tozo-okhoat, gigiap ndø-upøgím, av nqægo, tatuag neka moqos neka lou neka moni neka ndabua enend nonqo. ⁴ Zo ezoqa khoev tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøsokhoé. Yaq ta-mbá tøzøté-ivøvemát ndøgo, vemíav nøme-te tozozavat. ⁵ Geté zo vemíav nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ndigu zo khatobeav tøgoat, ta vemíav ndøgo, sège-ivøvemát. Yaq pakhakh ndøgo, zoqa zenda tokhotapak-te tøgoat, sozó-pomoememát. Yaq ndigu tiabiti-zøtezát, ni manqa-zapa zigoném.”

⁶ Yaq ndigu gèpanqanim, vemivemíav vinivinimba-te, Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape vømē-zømesim-a, enqoni-us ezoqam vømø-khakheinøvem, manqei-manqei ate qægoam.

Elod Yesu-qa yaq-te go:nakat
(Met 14:1-12; Mak 6:14-29)

⁷ Yaq Elod, ndego Gelili plovinns-ge kawa ezoqam, manqat ge-ewag, matev vinivinimba qafakhanumat, ndego gø:beváp. Zapa ndøgo, ezoqa nøme āv gini-manqatám nqægo, “Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, nangó gendo-khandí:v, løvøte-te.” ⁸ Geté ezoqa nøme gimantatam, “Ilaiza ndøfakhán.” Neka ezoqa nøme, āv gini-manqatám nqægo, “Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, ibugukhokhof giyageapam, nøme nangó gendo-khandí:v.”

⁹ Yaq Elod āv gene-eín nqægo, “Zion, noqa manqa vøovam-te, monqo mbokepøzém. Geté ngenek gekha ezoqám, emanqat nqæambo-yoge?” Yaq ndego Yesu omete-qa ndøgoám.

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef
(Met 14:13-21; Mak 6:30-44; Zion 6:1-14)

¹⁰ Yesu-gi u-anim nango ginduvesez, vøe-ometem, av nqægo, matev ande āv kini-matønumam, yaq ndego vemíav nøme-té genø-itúb. Ta vemíav-qa iz, Betsaidá. Ndego ambá gemø-yakhapus-mokho-mba-ezín, ti namba. ¹¹ Geté ezoqa ewaqape gi:zøtez, av nqægo, Yesu ande āv kenēma, yaq ndigu sègembo-paevém. Yaq Yesu sègekhatób, neka

Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vøe-zømesim neka enqoni-us ezoqam vøkhakheinøvem.

¹² Yaq qakhagus ndøgo, khøuwa ambá vømø-sinanin. Tegi paev ezoqam tuelv tinizāv, Yesu vømbø-einim, “Ezoqa bawan-qape é-moqo-khofosám. Yaq vemivemiav neka khøev avøavun nqagot, lou neka venanqei nonqo, tiabimi-váo. Zapa ndøgo, ni ezoqam-av manqei-té qazigú, nqanek.”

¹³ Geté yaq Yesu gezø-ein, “Lou zo zozø-etoám, tilog.”

Yaq gindu-qavøinam, “Ni flawa faev neka zonga menas mba nigú. Gé, nginik ezoqa bawan-qape, lou ni nimøzøwí?” ¹⁴ Ndigu nqanek manqat gi-einim, zapa ndøgo. Ezoqa kandambá gigoam. Angana ate gi-goam, ande āv faev taosén ndi-gú.*

Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa yà beqonáv. 50 50-té giabenø-qoqongepét.”

¹⁵ Yaq Yesu-gi paev ezoqam, āv tini-matønømém, yaq ezoqa ewaqape vøqonam. ¹⁶ Yaq Yesu até gendego, nginik flawa faev neka zonga menas ge-upøzō, yan-te sasa ndøqan, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Yaq gèmbegím, tegi paev ezoqam vøzø-etoam, yaq ndigu ezoqa ewaqape sasa zø-etoam. ¹⁷ Yaq ezoqa ewaqape, lou tilóg ndøgo, até vøzø-ewez. Yaq lou mbegap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

Pita gematøvem, Yesu, ndego Mesayá

(Met 16:13-19; Mak 8:27-29)

¹⁸ Khøuwa nøme, Yesu geguligulimat, tegi paev ezoqam mba ndøgoám, te namba. Yaq ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Gé, ezoqa no gekha ezoqām mé:næna?”

¹⁹ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ezoqa nøme ndimanqate, qo Zión, ndego ibøkha iz etoam ezoqam. Neka nøme ndimanqate, qo Ilaizá. Neka nøme ndimanqate, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nøme, ndigu ibugukhokhof giyageapam, ezoqa kopo nqawá gendo-khandí:v.”

²⁰ Yaq Yesu gezøbevap, “Gemá zo? No gekha ezoqām zøténæna?”

Yaq Pita gendo-qavøiu, “Qo Mesayá, ndego Mbumbukiam ge:manqatam, tendo-khofotav.”

²¹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gègugúb, vøzømbē-khafen, gezø-ein, “Zo ezoqa nøme me:zømás, av nqægo, no gekha ezoqām.”

Yesu ekeza løvøte neka nango khandi:v-at-qa yaq-te, ande ge:zømas

(Met 16:21-23; Mak 8:31-33)

²² Yaq Yesu manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, “Ezoqam-ge Yo, nqosøgeap kandambaqape bendáp. Neka Zú megetapak neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam bèsanqawém, sasa belaem. Geté khøuwa timømbomisika-ez ndøgo, ndego Mbumbukiam nango ndøkhandí:v.”

Yesu-te paev-qa toqogoat

(Met 16:24-28; Mak 8:34-9:1)

²³ Yaq Yesu ezoqa ewaqape gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, no-te paev-qa ndego, ndego ekeza poev matev, zitá geabetewuá, neka ekeza tae mutui bē-eqa, khøuwa ate tæpavpavemat, neka no

* **9:14** 9:14 Sakheis neka nakheis møndøgoám. Geté ndigu gevebøpøteáv. **9:19** 9:19 Luk 9:7-8
9:20 9:20 Zion 6:68-69 **9:22** 9:22 Luk 9:44; 18:32-33 **9:23** 9:23 Met 10:38; Luk 14:27

sasa benøndopaev. ²⁴ Gekha ezoqām ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqām ndego, ekeza yage te:khambua, no zapaya, ndego ndømøqeív. ²⁵ Gëmbo-mataváp. Ezoqa manqei-qape gigiap ate nqægo tømboqawam, getē ekezan gësoqoëv, vømø-navøëm, yaq ta gigiap ate ndægo, áv khambøé-tøkē?

²⁶ Gekha ezoqām ndego, noqa yaq-te neka noqa manqat-qa yaq-te, mivi tegoat, yaq até Ezoqam-gé Yó-a, ndego mivi ndøgó te-te, ndego ekeza waev bazaføgakh-us neka Eve-qa waev bazaføgakh-us neka Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa waev bazaføgakh-us namba te:geav. ²⁷ No unimanqatín nqazø-manqate. Zo ezoqa nøme nqazowaniap, naqanøká zópakhaezák. Geté Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndòzotøkhæ-qeivím.”

Yesu bugug qambo-enend

(Met 17:1-8; Mak 9:2-8)

²⁸ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ande av khøuwa eit-qa zita-te, ndego Pita neka Zion neka Zems tène-upøzó. Yaq manqei pøyat-té gimøqavíg. Guligulim-qa ndøqavigát. ²⁹ Ndego ate av-té ge:guligulimat, yaq teqa bugug sège-enénd, neka ndabua vømbø-enend. Unime:-papaqá. Andé ndand vøiyám. ³⁰ Yaq nqáe! Ezoqa menas sègefakház. Ezoqa ngínik, Mozes neka Ilaiza. Manqat ndømanqatám, Yesu namba. ³¹ Ndigu ezoqa menas, Mbumbukiam-qá waev-ús. Yesu-qá løvøte-qa yaq-té gini-manqatám, neka ndego Mbumbukiam-qa manqa mbusa ande áv kemé-unimanqatín, Zelusalem taon-te ndøgo. ³² Pita neka tegi zifuap menas, venanqei zøvín. Yaq sègesømbí. Yaq nango gindusuz, ndigu Yesu Mbumbukiam-qá waev-ús ndø-ometám, neka ndigu ezoqa menas vøzømet, te namba giwanam. ³³ Yaq ndigu ezoqa menas, qavøne-qa gigoam, Pita Yesu áv gembøe-eín nqægo, “Evezøza. Qanimáv, ni nqei-gu. Ni khoev-qasis misika nizøpuán, qoqa kopo neka Mozes-qa kopo neka Ilaiza-qa kopo.” Pita nqanek manqat khokhó sege-eín. Ndego otevatéav, gekha manqat ge-ein.

³⁴ Pita ate av-té manqat ge:manqatam, yaq ozoz ndokawá, vøgutaz. Yaq ndigu paev ezoqam, møe kandambá gigonem, ozoz qagutaz. ³⁵ Yaq ozoz-te ndøgo, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Ngenek nogé Yó. No nøveatáv. Zo teqa manqat gèyogé.”

³⁶ Manqat ndøgo qame-navøem, yaq Yesu mba ndø-ometám. Ekhapús segeyám.

Ndigu paev ezoqam, nqanek matev giqeivim, gèkhonoumám. Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme-te manqatemáv, taqa yaq-te.

Yesu opønakam gekhakheinøvem, ndego nqova soqa gembøigoam

(Met 17:14-18; Mak 9:14-27)

³⁷ Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu tegi paev ezoqa misika namba, manqei poyat-te ginduvis, yaq ezoqa bawan-qape møqás. ³⁸ Yaq nqáe! Ta bawan mokho-te ndøgo, ezoqa kopo áv gene-akhá nqægo, “Nøméndim ezoqam, no nøtaqa-viám. Ambá noge yo qombo-tøkéin. No nakheis nøme mbaín. Sa kopo ngének. ³⁹ Nqova soqa ndøqanøtumátún. Yaq gè-ogeaín. Kha segembøí-wageapét neka køse vømbó-qounít. Faf-faf-ús. Ndego nqova soqa yovitáv neka ùnime:-ngiuín. ⁴⁰ No qogi paev

ezoqam mðezøviám, ngenek nqova soqa tingeatømem. Geté ndigu amba me:goném. Kopømba mbain.”

⁴¹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo matev køfigiap neka unimanqatin mbain ezoqam, zo ndakin nqazoyage, gê, no khøuwa andé gekhâm, zo namba tizi:yagat neka zoqa viniv vøe-eqatât? Geté ság! Qoge yo vøndondáf.”

⁴² Yaq ndego opønakam, ate av-té ge:geavun, nqova soqa manqei-té genø-ogiu, vø-uvutam. Kha sègembøi-wageapát. Yaq Yesu ndego nqova soqa gèmbøe-khafén, vøfakhan, neka opønakam vøkhakheinøvem, yaq eve nqawa sasa mbo-etoam.

⁴³ Ezoqa ewaqape, nqanek Mbumbukiam-qa bazaføgakh-qape giqeivim, ndigu nqova ndafé kandambá.

*Yesu qambo-menas, ekeza løvøte-qa yaq-te ge:zømas
(Met 17:22-23; Mak 9:30-32)*

Ezoqa ewaqape, Yesu-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, até gimboe-matavupát, yaq ndego ekeza paev ezoqam gezø-ein, ⁴⁴ “Noqa manqat ùnime-yogém, no ndakin tæzø-ein. Ezoqam-ge Yo, ezoqam-qá zendaté ginøveém.” ⁴⁵ Geté Yesu nqanek manqat ge-ein, tegi paev ezoqam, manqa mokho ndapeáv. Gèkhonawám ti-te. Yaq ndigu kopømba mbain, manqa mokho vøe-qeivim. Geté ndigu møe ndøgoném, Yesu manqa mokho-qa yaq-te vømbøe-bevøpēm.

*Yesu-gi paev ezoqam mokho-te, megeat ezoqam, gekha ezoqām?
(Met 18:1-5; Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Khøuwa nøme, Yesu-gi paev ezoqam, ekeza mokho-mba, gèponqombupát. Tini-ponqombupát ndøgo, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo. ⁴⁷ Geté Yesu é-møndæ-otév, ndigu gekhā mbómatavupam. Yaq ndego nakhasam ndo-itú, teqa avønin-te vøve, ⁴⁸ gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, noqa iz-te, ngenek nakhasam tekhatō, ndego no ndókhatómb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego até ndegó-a, vøkhatō, ndego no gendo-khofotan. Zo mokho-te, ezoqa kandambaqape ndégo tegó, ndego iz mbain ndøgo.”

*Ezoqam ni sanqaupav ndigu, ndigu nigí
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Zion Yesu gembo-ein, “Evézøza. Ni ezoqam møi-ometám. Ndego nqova soqøsoqa ndøngeasumatún. Qoqá iz-té genøgoatún. Yaq ni nimbøe-khafeném. Zapa ndøgo, ndego ni namba, qo-te pøpøvumáv.”

⁵⁰ Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbøe-khafèáp, ndego. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, zo-te sanqaupav ndego, ndego zogé.”

Samalia vemia v nøme-te, Yesu gisanqawem

⁵¹ Khøuwa ge:khatobat, Yesu yan-te te:qavig, ndego matavap āv genegó nqægo: Zelusalem taon-té genøwáv. Yaq kopømba mbain, teqa matavap toqo-enend taqa yaq-te. ⁵² Yaq ndego u-anim ndøkxfotáz, teqa megemege-te. Yaq ndigu vemia v nøme-te gimøfakhaz, Samalia manqei-te ndøgo, ambá nakhoa mømbo-khakheinømemín, vømébūv. ⁵³ Geté ndigu vemia v-ak, giyogem av nqægo, Yesu Zelusalem taon-té genømā, yaq ndigu khatowéáv.† ⁵⁴ Yaq tegi paev ezoqa menas, Zems neka Zion, tiqa

9:44 9:44 Luk 9:22   **9:45** 9:45 Luk 18:34   **9:46** 9:46 Luk 22:24   **9:48** 9:48 Met 10:40
9:50 9:50 Met 12:30; Luk 11:23   † **9:53** 9:53 Yaq Zu ezoqam-a, yaq Samalia ezoqam, qaqā matev zømbugoám. Yaq ndigu Samalia ezoqam poeveáv, Zu ezoqam tiqa manqei-te sa tu-aped.
9:54 9:54 2 King 1:9-16

matev giqeivim, ndigu Yesu āv gimbo-e-iním nqægo, “Evézøza. Qoqa poev gekhām? Ndizí-akhaem, gōinam betøndōvis yan-te, nginik ezoqam vōngiæzō?”

55 Geté Yesu gèndoqambún, nginik ezoqa menas vōgugub.†

56 Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, vemiyav nōme-té gimzāv.

Yesu toqombo-paev, taqa yaq-te

(Met 8:19-22)

57 Yaq ndigu ate av-té nakhoa gi:geveat, ezoqa tendowáv ndōgo, Yesu vōmbō-ein, “Qo ande āv khoqoté-okhoāt, no até nōtaqá-pavát.”

58 Yaq Yesu gembo-qavōiu, “Qanimáv. Geté gèmbō-mataváp. Gaqo lozokhak, S sōmbiam nonqo, manqei nqa ndōzōgō neka pipisi viviyap ndōzōgō. Geté Ezoqam-ge Yo, khoev mbaín, te:sōmbimat, pusa vōe-tayāt.”

59 Yaq ezoqa nōme-te, Yesu āv gene-eín nqægo, “Qonōndó-páev.”

Geté yaq ndego ezoqam gendo-ein, “Evézøza. Até vōkhæ-keogé. Tat bātōkhæ-otáv.”*

60 Geté yaq Yesu gembo-qavōiu, “Av taoká. Ekeza pakhaezat-ak tiabe-osám ndigu, gipakhaez.† Geté qo, ezoqa Mbumbukiam-qá Megeat Matev qomé-zōmesím.”

61 Ezoqa nōme Yesu gembo-ein, “Evézøza. No ndōtaqando-páev. Geté bātōkhonáv, nogi ezoqam, ouo manqat bamzō-ein.”

62 Yaq Yesu gembo-qavōiu, “Gekha ezoqām ndego, manqei tekhaemet, yaq ndego zita-te sekembā segē-qambunimāt, ndego kopōmba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te sasae tego.”

10

Yesu ekeza paev ezoqa septenti-tu gekhofosam

1 Taqa zita-te, Evezøza paev ezoqa septenti-tu nōme ndōvevesám. Yaq teqá megemege-té genō-khofosám. Ezoqa menōmenas ndōkhofosumát, ndōgo taon neka vemivemiyav ate qægoam, ma ekeza okho-qa gembōegoam. 2 Yaq ndego manqa zōlvuvá, gezō-ein, “Khæ-te avōe gigiap kandambá qakhatōkhatoam. Geté sasae ezoqam khapímbá, vōndé-peanēm. Yaq nakémbá. Khæ eve, zombó-vi:mát, Mbumbukiam. Yaq sasae ezoqam, tēabetōnde-khofotáz, teqa avōe gigiap qakhatōkhatoam ndōgo, betøndō-peanem. 3 Mōzozáv. Nqáe! Zo andé sip nakheís. Geté zo gaqo khobokhobos-té qatō-khofosumít. 4 Moni neka moqos neka tamak ndō-upōgím. Ezoqa tozomō-qasat nakhoa-te, yaq ti namba manqa manqate-te, khōuwa iziz khapekhapé me:khōubám. 5 Khoev-te tozomō-ozat, zo bugukhokhof manqat nqáneq qazozō-einát, ‘Sambí zo-te, zo nqanéq khoev-te nqazoyage.’ 6 Ndigu ezoqam, sambí-anim tigoat, zo vōkhatobāt, yaq zoqa sambí manqat, até gégoát ti-te. Geté ndigu zo khatobeav tōgoat, zoqa sambí nango ndōzō-vesezát. 7 Zo ezoqa khoev

† **9:55** 9:55 Baebol kopokopo nōme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nōme ndōgō. Ta manqat nqáneq: Yaq Yesu gezō-ein, “Zo zōtezateáv, zo gekha nqova-gl ezoqām. Zapa ndōgo, Ezoqam-ge Yo, ambá av nqægo, ezoqam-qa yage ngi:wat-qa ndōgeavún. Geté ndego ezoqa khandi:zat-qa ndōgeavún.” **§ 9:58** 9:58 Nginik gaqo lozokhak-qa nqovōnqova, Metiu 8:20 avōnin-té qonōqeiv. *

* **9:59** 9:59 Ta khōuwa-te ndōgo, ngenek ezoqam-ge eve nanimatév, as ndōgoát. Geté ndego bugukhokhof tege eve namba yage-qa ndōgoám. Yaq Yesu paev-qa sa ndōgo tenegoám, eve tembōe-nanim † **9:60** 9:60 Ezoqa ndigu gipakhaez, ndigu tōne-manqaté, ndigu Yesu paeveav ndigu. **9:61** 9:61 1 King 19:20 **10:1** 10:1 Mak 6:7 **10:2** 10:2 Met 9:37-38; Zion 4:35 **10:3** 10:3 Met 10:16 **10:4** 10:4 Met 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7** 10:7 1 Ko 9:6-14; 1 Tim 5:18

tizø-einat, ta khoev-te ndøgo, até vøſøkhóé. Lou neka ibøkha vølogé, ndigu tizø-etoumat. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego teqa yage nonqo giapi yà bembo-etoám. Sa ndøyàgeáp, khoev nøme-te, khoev nøme-te.

⁸ Gekha vemiaiv-tē ndøgo, tozomø-fakhazat, ndigu zo tikhatobat, yaq lou sège-logemát, zoqa megemege-te timøvøemat. ⁹ Enqoni-us ezoqam zókhakheinøvemát, neka ezoqa āv qazozømbé-manqatát nqægo, ‘Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.’ ¹⁰ Geté zo vemiaiv nøme-te tozomø-fakhazat, yaq ezoqa zo khatobeav tøgoat, yaq nakhoa-té qazonó-wanát, ta vemiaiv-te ndøgo. Yaq āv qazozømbé-manqatát nqægo, ¹¹ ‘Até pakhákh-a, niqa zenda tokhotapak-te nqatøkeap, zoqa vemiaiv-te qei-okhoam, ni nīpomoemét. Yaq zo tøzøté-zøtéz ndøgo, zo manqa-zapa zogoném. Geté zo vøezøtéz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán.’”

¹² Yaq Yesu tegi paev ezoqam gezø-ein, “No nqazø-manqate. Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape timø-khantaz, ndigu vemiaiv-ak-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, ndigu tindapem, ndømø-løvuám, av Sodom taon-ak timindapem.”

*Møndø-soqóéz, ndigu Keliso gisanqawem
(Met 11:20-24)*

¹³ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo mðzo-soqóéz, zo Kolazin-ak neka Betsaida-yak. Zapa ndøgo, no umingiap matev, zo mokho-te qæmatønumam, ambā Taya neka Saedon taon mokho-te tæmatanamin, ndigu ambá nupøkhán mbá, Mbumbukiam-te é-ndo:qambuzín, neka tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndabua soqøsoqa vø-uzamin neka pakhakhte vøqonavin. Geté zo qambuzaneáv. ¹⁴ Manqa ovøyam khøuwa timø-khantaz, zo-te unimé:-soqá. Yaq-fia nqosøgeap ndøgo, zo tozomø-ndapem, ndømø-løvuám, av Taya neka Saedon taon-ak timindapem.

¹⁵ Neka ge zó, Kapenaum taon-ak? Zo, yan-té ginø-eqazō, av zo ndzøte-matavap? Av taoká. Zo gøinam-té ginø-nqagevém.”

¹⁶ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, zoqa manqat tendap, ndego noqá manqat ndøndáp. Neka gekha ezoqām ndego, zo tesanqab, ndego no ndósanqámb. Neka gekha ezoqām ndego, no tesanqamb, ndego até ndegø-a, ma no gende-khofotan, vøsanqao.”

Yesu-gi paev ezoqam septi-tu, nango ginuqavaz

¹⁷ Yesu-gi paev ezoqam septi-tu, nango ginuqavaz, ndigu khanakhanakh kandambá. Yaq gimbo-einim, “Evézøza. Até nqova soqøsoqá-ya, niqa manqat o-mba mo-ndapám, ni qoqa iz-te, manqat qeizø-manqatam.”

¹⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No Saitan møe-omét. Yan-té gendobøiáv. Andé vøiyam me me:bøí. ¹⁹ Nqáe! No zo bazaføgakh møezø-etoám. Zo waza soqøsoqa neka lakalaka sozó-tokhonevemát, neka zoge qaqa ezoqam, Saitan, teqa bazaføgakh ate ndægo vozó-tokhonēm. Yaq zo-te matev-qase gemø-fakhanák. ²⁰ Geté zo ambá ta zapaya ndøgo, khanakhanakh ndøgō, nqova soqøsoqa zoqa manqat o-mba nduondape, geté zo khanakhanakh ndøgo tabezøgó, zoqa iziz yan-te ndo:peawap.”

Yesu khanakhanakh-us, Eve ike manqat gembo-ein

(Met 11:25-27; 13:16-17)

²¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu Nqova Mbomambaqape mokho-te, khanakhanakh kandambá gendap. Yaq āv gene-guligulim nqægo, “Tat, qo yan neka manqei-qape-ge Evezøza ndoqoqo. No ike kandambá qo-te. Zapa ndøgo, qoqa matavap qòkhonáo, ti-te ndigu, ekeza kha zøtezat neka matavap loloakh-us ezoqam ndivewe. Geté qo ti-te ndígu toqonø-vevezám, ezoqam ndigu ande av nakhei nqonqon me ndi:gu. Unimanqatín. Tát! Qoqa poev, āv tønegoám.”

²² Yaq Yesu manqat nøme ge-ein, “Gigiap neka matev ate nqægo, Tat noqá zenda-té genøvé. Ezoqa mè:zøtezák, ndego Yo gekha ezoqám. Eve mba me:-otév. Neka ezoqa mè:zøtezák, ndego Eve gekha ezoqám. Yo mba me:-otév, neka ndigu vøezøtēz, Yo Eve-qa yaq-te vevezam-qa ndezøgo.”

²³ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam-té genøqambún. Yaq ti-mba ndígu tezø-eín, “Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo matev bøi nqazøte-qeivi, ndakin nqafakhanam. ²⁴No nqazø-manqate: Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka kawakawa-za kopoáv, matev qeivi-qa ndøgoám, zo ndakin nqazo-qeivi. Geté ndigu qeiviáv. Neka ndigu manqat yoge-qa vøgoam, zo ndakin nqazoyoge. Geté ndigu yogeáv.”

Samalia ezoqam-qa yaya etæ manqat

²⁵ Khøuwa nøme, Mozes-qá guguna manqat nømendim ezoqam ndowáv. Ndego Yesu ambá gembo-matemateamín, gembo-ein, “Nøméndim ezoqam. No gekha matēv nómatønumāt, khandi miavmiáv vøténdáp?”

²⁶ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gé, Mozes-qa guguna manqat áv khané-ein? Qo qoqo-geveam, gekha mokho qombóndap?”

²⁷ Yaq ndego gendo-qavøiu, “Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, ‘Kuku betaqagó, Evezøza-te, ndego qoge Mbumbukiam, uni qoqa mbøni-te neka uni qoge nqova-te neka uni qoqa bazaføgakh-te neka uni qoqa matavap-te. Neka ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te, kuku ndaqambe:go.’”

²⁸ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo unimanqatín ndoqo-manqate. Qo matev āv tønégó. Yaq qo khandi ndòqondáp.”

²⁹ Geté ndego ezoqam, ekeza iz khakheinam-qa ndøgoám, yaq gendo-ein, “Gé, ezoqa nøme, gekha ezoqám?”

³⁰ Yaq Yesu gembo-qavøiu, emanqat me:votót, gembo-ein, “Ezoqa møndøgoám. Zelusalem taon-té gendowáv. Ambá Zeliko taon-té genø-visatín. Yaq nakhoa livin-qase ndøgu, pepen ezoqam ndøqás, vø-møvøinam, ndabua sasa mbokhofoem, vøzuim. Yaq sège-ivøvé. Ndego ambá vønanimin. ³¹Yaq ta khøuwa iz kopo-te ndøgo, nakhoa-te ge:veam, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam ndøgeavún. Yaq ndego ngenek ezoqam ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá genøqantáv, vølvø. ³²Yaq matev até kopó, ta nakhoa-te ndøgo, Livai bawan-ak ndøgeavún. Yaq até ndegó-a, ngenek ezoqam ge-omet, geveam, ndego nakhoa yaq-keoqá genøqantáv, vølvø. ³³Yaq vaev, Samalia bawan-ak ndowáv, ta nakhoa-te ndøgo, ngenek ezoqam vø-omet. Yaq ndego tanakh mbogó, ³⁴te-te vøwvav, nqamav-te oil neka waen ande mulømula me vømbøe-qouzam,

sasa mbolovonam, ekeza donki-qa zita-te vō:ve.* Yaq okha ezoqam-qá venangei nonqo khoev-té genóndáf, vombō-kewagam. ³⁵ Yaq khōuwa nōme qandopave, ndego silva moni mokho menas ndō-upōzō, ndego okha ezoqam-qa khoev keoge ezoqam vombō-etoam.† Yaq āv gembōe-eín nqáego, ‘Gēmbo-keogé, ngenek ezoqam. Yaq nango tōtōndō-qavan, qo fia nōme ande āv khoqoté-nqagivemēt, teqa kha-te, no fia ndáego.’”

³⁶ Yesu nqanek emanqat gumuvotot, yaq ndego Mozes-qa guguna manqat nōmendim ezoqam, āv gembōebeváp nqáego, “Ge qō ndoqo-matavap? Ezoqa misika mokho-te nginik, matev egeieqei, gekha ezoqām ndōmatanam, te-te ndego, pepen ezoqam gizuim?”

³⁷ Yaq ndego Mozes-qa guguna manqat nōmendim ezoqam gendo-ein, “Ezoqam ndégo, tanakh gembogo, vombōtōke.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nándav. Yaq até qó-a, matev āv toqotégoát.”

Yesu Mata neka Meli okha gezōmat

³⁸ Khōuwa nōme, Yesu ekeza paev ezoqam namba, nakhoa gigeveat, yaq vemiyav nōme-té gimōfakház. Ta vemiyav-te ndōgo, sēvam mōndōgoám. Tuqa iz Matá. Yaq ndugu Yesu khoev-té gunukható. ³⁹ Ndugu yakhasuk mōndōmbo-goám. Tuqa iz Melí. Yaq ndugu Evezōza-qá zenda tokhotapak avōnin-té gunōqóm. Nōmendim manqat mbōe-ewagát. ⁴⁰ Geté Mata ndugu, khanakhanakh mbáin, lou yakhapus gu-ifutat. Sasae khāpe mbōe-khouév. Yaq ndugu tunōwáv ndōgo, Yesu vombō-ein, “Evézōza. Ge qō ndoqo-matavap, nqanek matev egeieqei, no nakhapus nqāsasaetet, yaq nogu nam, no tōkeev ndōgo? Gēmbo-eín, nanduv, no yá benōtōké.”

⁴¹ Yaq Yesu gumbo-qavōiu, “Máta, Máta! Qo matev vinivinimba-qa yaq-te, khāpe qote-fofogeáp neka matavap khāpe qambe-khouewevát. ⁴² Geté matev kopo mba betaqambegó. Ngunuk Meli, matev mbomambaqape ndōndáp, noqa manqat ngu-ewaget. Yaq ezoqa kopōmba mbáin, tuiwam.”

11

Mbumbukiam-te toqo-guligulimat, taqa yaq-te

(Met 6:9-13; 7:7-11)

¹ Khōuwa nōme, Yesu manqei nōme-te geguligulimat, yaq qamōmbōe-navōem, ekeza paev ezoqa kopo nōme, āv gembōe-eín nqáego, “Evézōza. Ni guligulim-qa yaq-te qotínōmánd, av Zion, ndego ezoqa ibōkha iz etoam ezoqam, ekeza paev ezoqam ge:zōmas.”

² Yaq Yesu gezō-ein, “Zo tozo-guligulimat, āv qazōté-manqatát nqáego, ‘Tát!

Qoqa iz yá beto-eqawát.

Qoqa Megeat Matev, bētōndowáv ni-te.

³ Khōuwa ate tēpavpavemat, ni lou gīni-etoám, av ni lou mbain nqati:gu.

⁴ Niqa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navōemát.

Até ní-a, ezoqa nōme-qa manqa-zapazapa, mōndōnimbo-navupatún, ni-te gimatōnumatun.

Neka ni khamasim-te ndō-āmbám.’”

⁵ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezō-ein, “Ge zō, ezoqa kopo, lova u-mba-qape zifu-qa khoev-te tema, vōmōmbó-eín av nqáego, ‘Nófu. Flawa

* **10:34** 10:34 Yaq Samalia ezoqam-a, yaq Zu ezoqam, qaqa matev zōmbugoám. Geté ndego Samalia ezoqam, tanakh mbogó, ndego Zu ezoqam, vombōtōke. † **10:35** 10:35 Nginik moni mokho menas-qa fia, andé kandambá. **10:39** 10:39 Zion 11:1; 12:2-3 **10:42** 10:42 Met 6:33

misika mba qonō-etoām. ⁶ Zapa ndōgo, noge nōfu nōme, manqei nōme-tē genōmā. Yaq ndakin noqā khoev-tē genōfakhān. Geté no lou mbaín vōmbōe-etoām.’

⁷ Yaq qafu khoev mokho-te āv gendē-qavōiū nqægo, ‘Mòqo-nōuvān! Khoev mboqog mōtōtokāz. Ni nīsōmbiūt, nakheis namba. Yaq kopōmba mbaín tæsuzam, lou vōtaqá-etoām.’

⁸ No nqazó-manqate: Ndego tesuzam, lou vōmbó-etoām, ndōgo ambá ta zapaya ndōgo tenégō, ndego zifu ndembogo. Geté ta zapaya ndōgo tenésuzám, ndego ge:pouweam, yaq gigiap ate ndægo, ndego mbain ndōgo, vōmbó-etoām.

⁹ Yaq nakémbá. No nqazó-manqate: Gèviám. Yaq Mbumbukiam ndōzō-etoám. Gèváo. Yaq zo ndōzo-qeivím. Gèkhaneám. Yaq Mbumbukiam zo mboqog ndōzō-mboqozó. ¹⁰ Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ndeviam, ndego ndōndáp. Neka gekha ezoqām ndego, ndevao, ndego ndōqeív. Neka gekha ezoqām ndego, mboqog-te ndekhaneam, ndego mboqog ndōmbo-mboqóz.*

¹¹ Gê, zo mokho-te, matev áv khanégo? Nakhasam eve zongōyam-qa temboviam, ndego wazeam mbó-etoām? ¹² O gava-qa temboviam, ndego lakalakoam mbó-etoām? Av taoká. ¹³ Zo manqa-zapazapa-us, ambá qazōtegó. Geté zo zōkeza nakheis, gigiap eqeieqei etoam mōzōte-zōtéz. Yaq av tægoat ndægo, zoge Zōve, yan-te ngo:yage, ndego Nqova Mbomambaqape nōme mba zōmbó-etoám, gekha ezoqām ndigu, timbōe-viōmemat.”

*Yesu av gimbōe-einim nqægo, Saitan-qā bazafōgakh-tē genō-sasaeāt
(Met 12:22-30; Mak 3:20-27)*

¹⁴ Khōuwa nōme, Yesu manqa-khou ezoqam, nqova soqa mbongeatám. Yaq nqova soqa gembo-fakhan, ndego manqa manqate ndōngáz. Yaq ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá. ¹⁵ Geté ezoqa nōme, āv gini-einím nqægo, “Ngenek nqova soqōsoqa, Belzebul-qā bazafōgákh gene-ngeasám, ndego nqova soqōsoqa-ge kawa.”

¹⁶ Neka ezoqa nōme ndigu, matemateam-qa mbogoám, neka teqa umingiap matev qeivi-qa vōmbōgoam.

¹⁷ Geté Yesu é-mōndæ-otév, av ndigu gi:matavupam, teqa bazafōgakh ande āv khanēfakhan. Yaq ndego yaya zō-etá, taqa yaq-te, gezō-ein, “Bawan kopo tigoat, yaq ndigu livin-mbā gunumú-qatōnēm, izuizu nakhag vōgonēm, nginik gékhoumbám, até vōmú-nasiním. Neka até evenáp-a, tiqatōnem, yaq izuizu ndōnōfeapāt, ndigu gemō-navōém. ¹⁸ Yaq Saitan-qa yaq-te, matev até kopó. Ndego ekeza kha livin-mba tumuqata, yaq ekeza kha namba vōenōfē, teqa bawan áv khanégoāt? Yaq nakémbá, zoqa manqat mokho mbaín, nandozo-manqate av nqægo, no nqova soqōsoqa, Belzebul-qā bazafōgakh-tē qatō-ngeasām. ¹⁹ No nqova soqōsoqa, amba Belzebul-qa bazafōgakh-te tōte-ngeasamín, av zo ndōzōte-manqate, yaq gê, zogí ezoqam, nqova soqōsoqa gekha ezoqam-qā bazafōgakh-tē ginó-ngeasumatun? Gê, Saitan-qā bazafōgakh-tē ginó-ngeasumatun. Av taoká. Yaq nakémbá. Tiqa matev mōndō-unimanqatín, av nqægo,

* **11:10** 11:10 Taqa manqa mokho av nqægo: Qo Mbumbukiam-te toqoqambuq, neka ande teqa mboqog-te me toqote-khanæmat, yaq ndego segékhatóq. **Kopōmbaqapé** teqa bawan-te toqomō-oq. **11:15** 11:15 Met 9:34; 10:25 **11:16** 11:16 Met 12:38

zoqa manqat mokho mbaín. ²⁰ No nqova soqøsoqa, Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qatø-ngeasumatún. Ndøgo zo áv qanezømás nqægo: Mbumbukiam-qa Megeat Matev, møndø-fakhán zo-te.

²¹ Neka nøme nqáne: Ezoqa bazaføgakh-qape, ekeza khoev-te bøibøi to:yøet neka sanqava kopoav vømbógoát, yaq teqa gigiap kopømbá. Ezoqa gembó-aqonamák. ²² Geté ezoqa uni bazaføgakh-us-qape-in tendowav, namba vøenøfē, yaq-mba vøzū, yaq ndego sanqava géviwám, ndego go:tawam, neka teqa gigiap vømbó-upøgim, vømø-etøomēm, ezoqa nøme namba.†

²³ Gekha ezoqám ndigu, no-te nøzøzaneav ndigu, ndigu nogí qaqa ezoqám. Neka gekha ezoqám ndigu, no ezoqa møvøbam-qa yaq-te tøkemav ndigu, ndigu ezoqa gèpanqasumít.”

*Matev soqaqape tøfakhan, ezoqa manqa-zapa-te nqawa tevesez
(Met 12:43-45)*

²⁴ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Nqova soqa ezoqam-te tefakhan, yaq ndego mbenga qaqañiap manqei-té gé-okhoát. Manqei eqeieqei-qa ndøvawét, te:yagat. Geté qeiviav tøgoat, ekeza manqat áv gené-eín nqægo, ‘Ság. Nøkeza khoev-té qatøveséz, ma qatønde-fakhan ndøgo.’ ²⁵ Yaq ndego nango tevesez, ta khoev ndøgo viayáp neka gapuk mbaín. ²⁶ Yaq nangó genøwáv, nqova soqøsoqa seven nøme vømøndó-khatøb, ndigu uni gi:soqøsoqozam. Av teoká, av ndego ekezan nde:go. Yaq ndigu tindúzav ndøgo, namba vøméqøm. Yaq vaev-te ndøgo, ndego ezoqam, teqa yage unimé:-soqá. Av taoká, av bugukhokhof ge:yagam.”

Unimanqatin khanakhanakh-qa yaq-te

²⁷ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ezoqa ewaqape-qa mokho-te, sæva kopo áv guni-akhá nqægo, “Sævam ndugu khanakhanakh mbá guabit-igú, qo gui-ova neka tete vøqā-etoumam.”

²⁸ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Unimanqatín, nandav. Geté uni khanakhanakh-in ndígu tøzøgoát, ezoqam ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat ndiyøgē neka manqa o-mba ndimbøē-ndápē.”

*Yesu ekezan, Ziona ge:khamas
(Met 12:38-42)*

²⁹ Ezoqam-qa bawan qakhouwevtat, Yesu-qa manqat gi-ewagat, yaq ndego áv gezømbe-eín nqægo, “Zo ezoqa ndakin nqazoyage, zo ezoqa soqøsoqá. Zo umingiap matev qeivi-qa mba zøgó. Geté zo matev nøme zóqeivimák. Sa ndøgo tozóqeivím, av Ziona qambøe-fakhan. ³⁰ Matev ndøgo, Ziona qambo-fakhan, Niniva ezoqam áv qanezømás nqægo: Mbumbukiam ndokhofotáv. Yaq até ta matev ndøgó-a, Ezoqam-ge Yo tømbo-fakhan, zo mé:zømás, zo ndakin nqazoyage, av nqægo, no Mbumbukiam ndokhofotán.

³¹ Mbumbukiam-qa Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, ndugu Siba manqei kawa sævam kandambaqapu, segé-itán. Yaq ndugu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndugu qámbá gunduwav, Solomon-qa matavap loloakh manqat vømømbø-ewag, ndego Izlael kawa ezoqam kandambaqape. Geté, nqáe! Ngenek

11:22 11:22 Kol 2:15 † **11:22** 11:22 Ezoqa bazaføgakh-qape ndego, ekeza khoev-te bøibøi ndo:yøet, ndego Saitán. Geté ndego ezoqam uni bazaføgakh-us-qape-in, ndego yaq-mba tezu neka gigiap vømbó-upøgim, ndego Yesú. **11:23** 11:23 Luk 9:50 **11:27** 11:27 Luk 1:28, 42, 48 **11:29** 11:29 Met 16:4 **11:31** 11:31 1 King 10:1-10

ezoqam zo namba nge:go, ngenek Solomon ùnime:-lòvuám. Geté zo teqa nòmendim manqat ndapeáv.

³² Ta Manqa Ovøyam Khøuwa Kandambaqape-te, até Niniva ezoqám-a, vówān. Yaq ndigu zo ezoqa soqøsoqa mé:zæb, zo ndakin nqazoyage. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapazapa-te gigoam, mândo-qambúz, Zionaqa manqat giyogem. Geté, nqáe! Ngenek ezoqam, zo namba nge:go, ngenek Ziona ùnime:-lòvuám. Geté zo qambuzaneáv, teqa manqat qazoyogem.”

Niqa matev waev-té qabegó

(Met 5:15; 6:22-23)

³³ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Lampa toqomag, yaq kopømba mbaín toqo-khonao o yakhav mokho-te voqotú-utāv. Geté lampa asøzam nonqo-té qonøwuá. Yaq gekha ezoqám ndigu, khoev-te ti-ozat, waev ndøqeivát.

³⁴ Qoqa kha, waev bøi mbo-etoám. Bøi eqeieqei tøgoat, yaq kha ate ndægo, waev-té qágoát. Geté bøi soqain tøgoat, yaq qoqa kha ate ndægo, bøivun-té qágoát. ³⁵ Yaq nakémbá. Aiyá qagó. Soqain ndøgo, ta waev ndøgo, qoqa mokho-te nandaqambu:gu, tøbøivun.

³⁶ Yaq nakémbá, qoqa kha ate ndægo, waev mokho-te mba tøugoat neka bøivun-qase mbain vøgoát, yaq kha ate ndægo waev-ús, kopømba av-té, lampa-qa waev qo-te ndækhaev.”

Yesu Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam gezøponqom

(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)

³⁷ Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Felisi ezoqa kopø, Yesu lou loge manqat mbo-eín. Yaq khoev-té gemømbo-ón, lou loge-te vøqom. ³⁸ Geté Yesu bugukhokhof zenda sunguziav, av tiqa matev qægoam, lou gilogin. Yaq ndego Felisi ezoqam, nqova mbondáf.

³⁹ Yaq Evezøza, ndego av gembøe-eín nqægo, “Zo Felisi ezoqam, zo kap neka melek, mumat mba zoto-sunguzumatún. Neka zo zøkezan, até kopó. Mumat-te ndo:go, eqeieqei. Geté zoqa mokho-te, gigiap qovetu matev neka manqa-zapazapa, møndømø-tøtøvøyám. ⁴⁰ Zo matavap mbain ezoqam, ge zó ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego ezoqam gekhakheinøvem, mumat mba mbøé-khakheinam, geté mokho-te khakheinøpøteáv neka ndego otevatéáv, ndøgo mokho-te ndøugu? Av taoká. ⁴¹ Yaq nakémbá, gigiap nandav, zoqa melek neka kap nandunqeitøve, zo gigiap-av ezoqam zozø-etoám. Yaq nqáe! Gigiap ate ndægo, ndøgo tözømbé-eqeieqei.

⁴² Zo mòzo-soqóéz, Felisi ezoqam. Zo até avøe gigiap uni khasøkhasis-ín-a, qazøtøndo-pe:tatun, zòqaqaemín, qaqageap vømø-ten-in, yaq qatoat kopø Mbumbukiam vozombø-etømemin. Matev khasøkhasis av nqægo, zo mòzogoatún. Geté matev kandakanda, kopømba ande av ezoqa nømete, matev eqeieqei matanam matev, neka kuku matev Mbumbukiam-te, zo gèzømbo-qasí:v. Matev eqeieqei khasøkhasis tozogoat, ndøgo kopømbá. Geté gigiap-qape ndøgo, matev eqeieqei kandakanda tozogoat.

⁴³ Zo mòzo-soqóéz, Felisi ezoqam. Zo tözømbe-khaneát ndøgo, guliguli khoev-te, iz akhayapak-qá qonam nonqo-té qazø-qonumát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, zo khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate.

⁴⁴ Zo mòzo-soqoéz. Zo andé manqei-pakha ozap nòme me zòte:gó. Mumat-te ndògo, bugug eqeieqei. Geté mokho-te ndògu, kha mòndòlanqá. Yaq ezoqa sogó-okhoát, mumat. Zapa ndògo, ndigu zòtezateáv, av nqægo, nqanek ezoqa-pikia nge-otòvê.”

⁴⁵ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqa kopo, áv gembø-eín nqægo, “Nòmendim ezoqam. Qo nqanek manqat nandoqo-manqate, qo até ní-a, iz sòqonimbu-ngi:wát.”

⁴⁶ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Unimanqatín. Até zó-a, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam, zo mòzo-soqoéz. Zo ezoqa viniv-qape zozømbø-awám. Yaq ezoqa amba-amba me-eqagím. Geté zo zenda-qase aumáv, ezoqa vozozømbé-tòkēāt, ndigu nqanek viniv ndi-eqawat.

⁴⁷ Zo mòzo-soqoéz. Zapa ndògo, zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqei ozap-te, khoev qaniganimav zozø-puanumatún, zoqa matavap vesezu nonqo. Geté ndigu zòkeza zòzøkha-zapazapa-za ndòzitagát.
⁴⁸ Zo matev av nqægo ndozogo, yaq zo zò-unimanqatintét, av nqægo, matev ndògo, zogi zòzøkha-zapazapa-za gigonem, eqeieqei. Ndigu gèzitagám, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, yaq zo tiqa manqei ozap mumat, khoev qaniganimav zozø-puanumatún.

⁴⁹ Mbumbukiam ekeza matavap loloakh-te, taqa yaq-te áv gene-eín nqægo, ‘No manqa vevezam ezoqam neka u-anim notòndó-khofosumát, ti-te. Geté nòme ndigu, pakhapakha zòkhanæmát neka matev soqøsoqa vòzògoāt.’
⁵⁰ Yaq nakémbá, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam gizitagat, Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, taqa yaq-fia nqosøgeap, zo-té qanòbøi, zo ndakin nqazoyage,
⁵¹ ta zitøge matev ndògo, qangaz, Eibol gilaem, qamat, atema Zekalaya vòmølaem, yaq lou-qase-te ndògo, ma Mbumbukiam-te sòvakha gigiap giløvusumatun, yaq ndògo, Mbumbukiam-qa khoev ndòwev, livin-qase ndògu. No unimanqatín nqazø-manqate. Nqanek yaq-fia nqosøgeap, zo zòndapém, zo ndakin nqazoyage.

⁵² Zo mòzo-soqoéz, Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam. Zo mboqog mboqogim nonqo, mòzo-khonøbém, Mbumbukiam-qa yaq-te zòtezat nonqo. Zo zòkezan onimáv, neka zo ezoqa nòme zòzømbø-kház, ndigu onim-qa ndigu.”

⁵³ Yesu nqanek khoev ge-ivav, yaq Mozes-qa guguna manqat nòmendim ezoqam neka Felisi ezoqam, qaqa matev ndøngazém, te-te. Yaq ndigu bevap vinivinimbá gimbogoam.
⁵⁴ Ambá gembo-matemateømemín. Yaq ndego manqat soqain te-einin, yaq ambá manqa ovøyam-té ginø-veemín.

12

Ezoqam-qa khavozam matev-qa yaq-te, gò:feazoát (Met 10:26-27)

¹ Ndakin ezoqa kopoav-qapé gindupindam, Yesu-te. Taosen mòndømø-løvú. Izuizum sège-tokhonømbemám. Geté Yesu bugukhokhof ekeza paev ezoqam, áv gezømbø-eín nqægo, “Gò:feazoát. Felisi ezoqam ndigu, khavozam ezoqám. Tiqa matev, bugug eqeieqei ndøkeogé. Geté soqain. Neka tiqa khavozam matev, andé flawa poponøvem nonqo me me:pangavøemín, ezoqa nòme-te.
² Geté gekha matév ndògo, ndøgutøve, bavokhó qandó-fakhanám. Neka gekha manqát ndògo, ndøkxonøwe, ndòndo-veveám.
³ Manqat ndògo, zo lovølova ndozo-manqate, yaq

tõndo-paveat, ezoqa ewaqape sugumú-ewagét. Neka manqat ndõgo, zo khoev mokho-te, ezoqa nõme-qa gea-te sa ndozoto-potozu, bavokhó sugumú-võndavét.”

Møe Mbumbukiam-te mbá qazinõgoát, ambá ndõgo, ezoqam-te
(Met 10:28-31)

⁴ Yaq Yesu manqat nõme gezø-ein, “Nófuap! No nqazø-manqate: Zo ndigu mõe zõgõ, ndigu ezoqa pakhapakha sa ndikhanæ. Zapa ndõgo, ndigu kha mba zõngiú. Geté taqa zita-te, ndigu matev nõme kopõmba mbain tizõgo. ⁵ Geté no ndakin nõtézõmås av nqægo, zo mõe gekha ezoqãm zombõgoát. Zo mõe ndégo tozombõ-goát, Mbumbukiam. Ndego bazafõgakh ambá ta-mba nqānek, qambõegõ, ezoqa tezitag. Geté taqa zita-te, ndego kopõmbaqapé, ezoqa gõinam-té gemø-nqagivém. Unimanqatin. Møe te-mbá tõmbogó ndego.

⁶ Zo mõzøte-zõtéz. Pipisi nakheis-qa fia khapekhapémbá. Moni mokho-qasis menas, faev soqotéwí. Pipisi, fia khasøkhasis ambá ginigú. Geté Mbumbukiam ndezø-keõgé, ndigu. Ndego pipisiam kopo, manqa mate gembøé-navøemák. ⁷ Geté gẽmbo-mataváp. Zo-te até zogí izúm-a, zoqa kawa-te ate nandigu, Mbumbukiam mõndø-gevebám. Yaq nakémbá. Zo mõe ndõgõ. Zo Mbumbukiam-qa bøi-te, pipisi kopoav-qape ùni zøte-løvubám.”

Ni mivi bizigú, Yesu-qa yaq-te
(Met 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

⁸ Yaq Yesu manqat nõme ge:zõmas, gezø-ein, “No nqazø-manqate: Gekha ezoqãm ndego, ezoqam-qa bøi-te te-unimanqatintat, av nqægo, ‘No Yesu-gẽ ezoqãm,’ teqa yaq-te, até Ezoqam-gé Yó-a, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te, åv gené-unimanqatin nqægo, ‘Ngenek nogẽ ezoqãm.’ ⁹ Geté gekha ezoqãm ndego, ezoqam-qa bøi-te noqa yaq-te to:nawam, teqa yaq-te, até nó-a, ndætonawám, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa bugug-te.

¹⁰ Gekha ezoqãm ndego, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te, manqa soqõsoqa ndemanqate, ta manqa-zapa ndõgo, Mbumbukiam kopõmbá, segembøé-navøém. Geté ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz tengiu, Mbumbukiam teqa manqa-zapa gembøé-navøemák.

¹¹ Zo ezoqa Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te o megetapak-qa megemege-te o gekha kawakawa-za-qa megemege-te ti-itub, yaq zo ndõfõfõgeåp av nqægo, ande gekha manqat me zozõmbé-qavõiu o gekha manqat zó-einim. ¹² Zapa ndõgo, ta khøuwa-te ndõgo, Nqova Mbomambaqape zø-ovøyám, zo ande gekha manqat me zõté-einim.”

Gigiap kopoav ezoqam, ndego gigiap sa gemõndatat, taqa yaya etæ manqat

¹³ Yesu ezoqa bawan-qape manqat gezø-manqatat, yaq livin-te ndõugu, ezoqa kopo åv gembøe-ein nqægo, “Nøméndim ezoqam, noge ata gẽmbo-ein, tat-qa gigiap, yå bani-etøomém, ndõgo gini-ivav, genanim.”

¹⁴ Geté Yesu gẽmbo-qavõiu, “Gẽ, no gekha ezoqãm ndõve, qo neka qazõpikia tæzø-ein, av nqægo, ‘Zøve-qa gigiap åv qazõtẽ-etøomém nqægo?’”

¹⁵ Yaq Yesu ezoqa ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Aiyá qagó neka zøkeza kha, gømbo-keogé. Zo gigiap me:qovétú. Ezoqam-qa yage, ambá av nqægo, gigiap kopoav-qape-té qanotawē.”

¹⁶ Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopo møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Ndego khæ vømbøgoam. Yaq viav nøme-te, ndego avøe gigiap kopoav-qapé qambo-fakhan. ¹⁷ Yaq ndego ezoqam gematøvem, ‘Av khatégō? Noqa khoev ate nqæpuate løvøzupøteáv, avøe gigiap vøté-nqeitām.’

¹⁸ Yaq ndego āv gene-eín nqægo, ‘No nqáneq qægó. Lou nqeitam khoev awenege nó-evøzám. Yaq kandakanda ndakinak nópuán. Yaq lou tótú-nqeitám ndógo, noqa gigiap nøme namba. ¹⁹ Yaq taqa zita-te, no nøkeza mokho-mba āv qaté-eín nqægo, “No ndakin gigiap kopømbá. Viav kopoáv, no gigiap-qa nófofogeapák. No ndakin pusa mba nótavát, lou vøelogát neka ibøkha vøe-izumát. Yaq no khanakhanakh mbá qatéyagát.”

²⁰ Geté Mbumbukiam gembo-ein, ‘Qo matavupav ezoqam, qo nqægo lova qónaqaním. Yaq gē, qoqa gigiap ate nandaqambe:go, gekha ezoqám ndø-upøgim, ndoqo-khatiwi? Qó mbá!’ ”

²¹ Yesu nqanek yaya guzumbu-eta, yaq nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Ndigu matev āv tøzømbé-fakhán, ndigu gigiap sa timøndatet, ekezan nonqo, geté Mbumbukiam-qa bøi-te, gigiap ande mbain me ndi:gu.”

Zo gigiap-qa yaq-te ndøfoføgedp

(Met 6:25-34)

²² Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqazø-manqate: Zo yage-qa yaq-te ndøfoføgeáp, av nqægo, gekha lou zólogát. Neka kha-qa yaq-te ndøfoføgeáp, av nqægo, gekha ndabua zó-uzumat. ²³ Yage-qa mokho, taoká ndøgo, lou mba toqologat. Neka kha-qa mokho, taoká ndøgo, ndabua mba toqo-uzumat. ²⁴ Pipisi zøtézmēt! Ndigu avøe gigiap ogekhamáv, neka gendó-peanemák. Neka ndigu lou nqeitam nonqo khoev mbain. Geté Mbumbukiam ndøzøkefé. Gømbo-mataváp. Zo teqa bøi-te, pipisi ùni zøte-løvubám. ²⁵ Ge zø ndozo-matavap, ezoqa kopo zo mokho-te tefofogeapat, ndego yage elavøqase ndømbó-seketet? Mbaín! ²⁶ Até nqanek matev-qasé-a, zo kopømba mbain, tozomatønømem. Av tægoat ndægo, yaq zo gekha zapá, matev nøme-qa yaq-te ndozo-fofogeap?

²⁷ Neka flawas zøtézmēt, ndi-umizan. Ndigu sasae gonemáv neka ndabua potofumáv. Geté no nqazø-manqate: Até Solomón-a, ndego kawa ezoqam kandambaqape, gigiap mbomømboma kopoav-qape qambogoam, teqa ndabua bugug keoge mbain, av flawas ndi:gu, tiqa bugug ndækeoge. ²⁸ Nginik flawas, ndakin gagayag-te ndi-umianet, nakhamas-te ambá giní-pakhaéz, yaq gøinam-té ginó-nqagivemém. Geté Mbumbukiam ndabua bugug keoge eqeieqei zø-etoám. Mbumbukiam flawas ndabua eqeieqei ndezø-etoam, ndego zo nøme mba zømbó-uzám. Zoqa unimanqatin khapémbá, Mbumbukiam-te. ²⁹ Zo lou-qa yaq-te neka izam-qa yaq-te, matavap khapé bezømbe-khouwèvát neka mbofoføgeáp. ³⁰ Gigiap av nqægo upøgim-qa yaq-te, miavmiav bavokho-ak mba ndømataváp, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, nqanek manqei-qape-te. Geté zoge Zøve, ndego møndæ-otév, gigiap av nqægo, zo bèzøgó.

³¹ Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qá Megeat Matev mba zombóvawát. Yaq ndego zo nqanek gigiap nøme, ndøzø-etoám.”

Moni mendebam-qa yaq-te

(Met 6:19-21)

³² Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo møe ndøgō, zo ande sip nakhei misika mba ndøzøte:go. Zapa ndøgo, zoge Zøve-qa poev nqánek: Ndego teqa Megeat Matev zo zø-etoám. ³³ Gigiap nandøzøgo, gèwí. Yaq moni ndigu, tozoqasem, gigiap-av ezoqam zozø-etoám. Av tøzøte-gonem ndægo, yaq zogi moni, yan manqei-té qazonø-møvøbumít. Ta manqei-te ndøgo, moni nqeisam nonqo ndigu, gékeqanimák. Neka moni ndigu, génasinimák. Neka aqona ezoqam, kopømba mbaín, tizømetam, neka khotet kopømba mbaín, tilouzim. ³⁴ Matev āv tøzøté-goném. Zapa ndøgo, ma zoqa gigiap qaniqanim ndægo, até zoqá mataváp-a, sa ndøgo tōgoát.”

Evezøza-qa qavøne nonqo, é-mozoto-khakheinám

³⁵ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Zo é-mozoto-khakheinám. Neka zoqa lampa até betøkháev. ³⁶ Zo andé nginik sasae ezoqam me me:gó. Khakheitáp. Ndigu ekeza kawa-qa tiokewaget, ndego sakhei etoam matev-te gewav, yaq khøuwa nøme nqawa tendoqavan, mboqog-te vøkhaneām, yaq ndigu mboqog nakhamas-té ginømbó-mboqozønám. ³⁷ Yaq ndigu sasae ezoqam khanakhanakh mbá ginígoát, kawa ezoqam tendoqavan, ndigu vøzømet, timbøe-tiawet. No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam, tegi sasae ezoqam av te:zømet ndægo, yaq ndego sasae nonqo ndabua ndø-úz, lou loge-te qonam manqat vøzø-ein-a, lou vøzø-qoqōng. ³⁸ Sasae ezoqam av ngi:gu, khanakhanakh mbá ginígoát, até ndøgō-a, tigi kawa ezoqam lova u-mba o nqøev-te tendoqavan, yaq ndigu tezømet, av nqægo, ndigu møndo-khakheinám.

³⁹ Gèmbø-mataváp: Khoev eve amba te:-otevín, av nqægo, ande gekha khøuwa iz-te, aqonam ezoqam tendowav, yaq ndego ambá gembótakák, khoev sa tembo-nqawain. ⁴⁰ Yaq até zó-a, zo vø:khakheinám. Zapa ndøgo, Ezoqam-ge Yø, ta khøuwa-te ndøgo tendéqaván, zo matavapøteav tøgoat, ndego tendoqavan.”

Yaya etæ manqat, sasae ezoqam eqeieqei neka sasae ezoqam soqaqape-qa yaq-te

(Met 24:45-51)

⁴¹ Yaq Pita Yesu gèmbøbeváp, “Evézøza. Gè, yaya nqanek qoqo-eta, ni qoté-manqate, ó, ezoqa ewaqape qoté-manqate?”

⁴² Yaq Evezøza gembo-qavøiu, “Ge qó ndoqo-matavap? Gekha sasae ezoqám, ndego unimanqatin neka matavap loloakh-us? Sasae ezoqam unimanqatin neka matavap loloakh-us, av ngé:go. Tege kawa ezoqam, manqei nøme-te tewav, yaq ndego sasae ezoqam, keoge ezoqam teve, teqa khoev teqeivat neka tegi sasae ezoqa nøme, khøuwa eqeieqei-te lou vøzø-etoumāt, ⁴³ yaq vaev-te nqawa tendoqavan, teqeiv av nqægo, ndego sasae eqeieqei ndøgōt, yaq ndego sasae ezoqam kopømbá, khanakhanakh. ⁴⁴ No unimanqatín nqazø-manqate. Ndego kawa ezoqam, gigiap ate ndømbøego, keoge ezoqam ndégo tévé, ngenek sasae ezoqam. ⁴⁵ Geté ndego sasae ezoqam, av te-matavupat nqægo, noge kawa ezoqam nakhamas-te gendō-qavanāk, yaq ndego sasae ezoqa

nøme kha zókhanæmāt, angana neka sakheis, neka lou loge mōqæ vōmbóyāt neka ibøkha soqa izam mōqæ vōgoāt, yaq kawa mbó-okivāt, ⁴⁶ yaq tege kawa ezoqam, ta khøuwa-te ndógo tendéqaván, ndego sasae ezoqam khakheinøpøteav tōgoat neka otevatav vōgoāt, ndego tefakhan. Yaq kawa ezoqam, ndego sasae ezoqam, yaq-fia nqosøgeap mbó-etoám. Yaq-fia kandambá teta, te-te ndego. Yaq ndógo tenó-khofotáv, ma unimanqatinteav ezoqa nøme ndi:gu.

⁴⁷ Gekha sasae ezoqām ndego, tege kawa ezoqam-qa poev te-otev, gete khakheinøpøteav tōgoat neka teqa poev pæveav vōgoāt, ndego yaq-fia nqosøgeap kandambá tendap. ⁴⁸ Geté gekha sasae ezoqām ndego, tege kawa ezoqam-qa poev otevatav tōgoat, neka matev soqain vōgoāt, ndego yaq-fia nqosøgeap andé khapémbá tendap.

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam otevat kandambaqape gembo-etoam, yaq ndego nqawa kandambaqapé sa bembo-qavøiú. Neka gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam gigiap o matev kopoav teqa zenda-te go:ve, yaq ndego nqawa kandambá sa bembo-etoám.”

Ezoqa géqaqáb, Yesu zapaya

(Met 10:34-36)

⁴⁹ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No nqanek manqei-qape-te, gøinam mboqotøve-qa nøgeavún. Neka noqa poev kandambaqape nqáne: Ambá gewagimín. ⁵⁰ Geté no ibøkha iz vini båtøkhæ-ndáp. Yaq no mbøni vaev kandambá, taqa yaq-te, atema matev ate ndægo, vømó-navøēm.

⁵¹ Ge zó ndozo-matavap, no nqanek manqei-qape-te, ezoqa sambi etoam-qa nøgeavun? Av taoká. No ezoqa qaqaza-qa nøgeavún. ⁵² Ndakin matev áv qanéfakhán nqægo: Khoev kopo-te ezoqam faev tiyagat, ndigu ndøqatøném. Ezoqa misika, ezoqa menas gésanqáb, neka ezoqa menas, ezoqa misika vósanqáb. ⁵³ Eve yo ndøsanqáo, neka yo eve vósanqáo. Evo yu ndøsanqáo, neka yu evo vósanqáo. Zakhapuka ziwap ndøsanqáo, neka ziwap zakhapuka vósanqáo.”

Yesu-qa yaq-te, mokho vømbo-ndapém neka vøqambuz

(Met 16:2-3)

⁵⁴ Yesu ezoqa bawan-qape manqat nøme gezø-ein, “Zo ozoz qazo-qeivimin, khøuwa sininim tøwuøyav, yaq zo nakhamas-te áv qazøte-einimín nqægo: Qæ ndølanqā. Yaq unimanqatín. Qæ sège-lanqaín. ⁵⁵ Neka yaq sanqa khamøe qando-feain, yaq zo áv qazøte-einimín nqægo: Khøuwa tatas-qape ndøyøēt. Yaq unimanqatín. Khøuwa tatas-qape sège-itanín. ⁵⁶ Zo khavozam ezoqám, zo ndozo-manqate av nqægo, ‘Ni Mbumbukiam mōtinøtēn.’ Zo manqei neka khaiya qazo-qeivimin, yaq zo mōzøte-zøtezín, av nqægo, khaiya ande áv khanégoāt. Geté zo matev nqazo-qeivi, av ndakin nqæfakhate, zo gekha zapâ, taqa mokho ndapeav ndozogo?”

Mbumbukiam-te nakhamas-té qanøqambúz

(Met 5:25-26)

⁵⁷ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo gekha zapâ, zøkhapus mokhomba matavapøteav ndøgo, gekha matēv ndøgo, eqeieqei ndøgo? ⁵⁸ Gëmbo-mataváp. Qo ezoqa nøme-te moni ndiqambo-løfoke, yaq ndego qo manqa ovøyam-te ndapaqat-qa tegoat, qo manqat vøkhokhakheinám, te namba, ate av-té nakhoa-te tøzøte-apet. Soqain ndøgo,

ndego qo manqa ovøyam megeat ezoqam-qa zenda-te teve, yaq ndego qo polis ezoqam-qa zenda-te vóvē, yaq ndego qo ndimbula-te sasa ndó-utāq. ⁵⁹ No nqataqá-manqate. Qo ndøgo naqanøká qotøndó-fakhaqák, atema fia ate ndægo voqotumúgū.”

13

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-te qambuniav tegoat, ndego gemø-navøém

¹ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa nøme Yesu namba gi:goam, emanqat āv gimboe-vototém nqægo: Gelili ezoqa nøme, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndølvusumát. Yaq ate av-té, etoam matev gi:goat, Pailøt-gi nakhag ezoqam, gèzitág. Yaq av nqægo, tiqa kouk, søvakha gigiap-té qanø-o:á, ndigu Mbumbukiam-te etoam nonqo lou-qase-te go:aomem, neka tiqa kouk namba vømø-tøkua. ² Yesu nqanek emanqat ge-ewag, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zó ndozo-matavap, ndigu ezoqam, nqanek matev qazøfakhan, tiqa manqa-zapazapa kandambá, áv táoka, ndigu Gelili ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa? Yaq nakêmbà, nqanek matev qazøfakhan ti-te? ³ Mbaín! Geté no nqazø-manqate: Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte:go, āv tøzømé-nasiním. ⁴ Neka ge zó ndozo-matavap, ndigu ezoqa 18 gipakhaez, Siloam kewan-qasi avønin-te ndøgo, khoev eqawat-qape qandonqoe, tiqa manqa-zapazapa kandambá, áv táoka, ndigu ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa, Zelusalem taon-te ndiyage? ⁵ Mbaín! Geté no nqazø-manqate: Zo Mbumbukiam-te qambuzaneav tøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte:go, āv tøzømé-nasiním.”

Yaya etæ manqat, fig tae vi:mav qagoam

⁶ Yaq Yesu yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa møndøgoám, ekeza waen khae-te, fig tae vømbøyam. Yaq tae nanga-qa gemøkewag, vi:pøteáv. ⁷ Yaq ndego tege sasae ezoqam, khae gembøe-kewagam, āv gembøe-eín nqægo, ‘Nqáe! No nqanek tae-te, nanga viam-qa nømbøe-kewagám. Viav misiká. Geté vi:máv. Ság! Qókhavoé. Manqei mo:khazú.’

⁸ Geté yaq ndego sasae ezoqam gendo-qavøiu, ‘Khanánqa. Tae nqanek até betøkhæyá. Viav kopo nøme bêtøkho-ngeatám. Tae zapa-te nqanek, manqei mumat båtøkho-nqagím. Yaq pakhakh notóqouzám. ⁹ Eisa, viáv nøme qanéviám. Geté mbain tøgoat, kopømbá. Soqó-khavoé.’”

Yesu Sabat khøuwa-te, sævam zita køfi:v gukhakheinøvem

¹⁰ Sabat khøuwa nøme, Yesu Zu ezoqam-qa guliguli khoev nøme-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat, ¹¹ yaq nqáe! Sævam kopo møndøgoám. Ndugu nqova soqa mbøigoám, ndego enqoni vømbø-etoam. Viav kandambá gumbøigoam. Viav ate qægoam 18. Yaq ndugu zita køfi:v. Kopømba mbaín, ndaføyamba vøe-itán. ¹² Yesu ndugu sævam guomet, yaq sègembo-akhá, vøndøwaw, yaq gumbo-ein, “Ngólam, qo mðqo-eqeieqei-éq. Qoqa enqoni nandav, møndøqa-navøém.” ¹³ Yaq ndego zenda mbøevé. Yaq nqova mbaín, ndugu sège-eqeieqei-év, ndaføyamba vø-itan, Mbumbukiam-qa iz sasa ndø-eqa.

¹⁴ Geté ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam, khanakhanakh mbaín, Yesu ngunuk sævam, Sabat khøuwa-te

guikhakheinøvem. Yaq ndego ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Sasae khøwa ate ndi:gu, síks. Ta khøwa-te ndógo tōzōtōndé-okhoát, egeiegeizat-qa tozogoat. Ambá ndøgo, Sabat khøwa-te.”

¹⁵ Yaq Evezøza gembo-qavøiu, “Zo khavozam ezoqám. Até zó-a, zo sasae sòzogoatún, Sabat khøwa-te. O gē, zo Sabat khøwa-te, kao o donki nqovotumáv, neka ibøkha-te ituimáv. Av taoká. Zo mōzogoatún. ¹⁶ Até ngunuk sævám-a, Eibleem-gú ziú. Geté Saitan viav kopoav-qapé gumøvøitam. Ate qægoam 18. Yaq ge zó ndozo-matavap? Ngunuk kopømba mbaín, Sabat khøwa-te tu-egeiegei-ev. Av taoká. Kopømbaqapé!”

¹⁷ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq tegi qaqa ezoqam ate gi-goam, mivi ndøndapém. Geté ndigu ezoqa nøme, khanakhanák, Yesu matev kandakanda ate qægoam, gematønumam.

Masted tae nanga-qa yaya etæ manqat

(Met 13:31-32; Mak 4:30-32)

¹⁸ Yaq Yesu gezø-ein, “Gē, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ande gekhām? Gekhā nōtékhāmās? ¹⁹ Masted tae nanga nōtékhāmās. Ndigu khapikhapímá. Geté ezoqa, nanga kopo khæ-te tezøgeakh, yaq ndigu gekhouwezín, vømø-tæ-in, neka pipisi tang-te sasa mo:viviamín.”

Flawa poponøvem nonqo-qa yaya etæ manqat

(Met 13:33)

²⁰ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Gē, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekhā nōtékhāmās? ²¹ Flawa poponøvem nonqo nōtékhāmās. Sakheis khasøkhasis ndø-upøgimatún, khapémbá, flawa-te vøu-pomogimimin. Flawa poponøvem nonqo, khapelavøqase ambá qanegó, neka flawa kandambá. Geté flawa ate ndi:gu, sègemø-popezín.”

Yaya etæ manqat, mboqog khapelavøqasi-qa yaq-te

(Met 7:13-14, 21-23)

²² Yesu nakhoa gegeveat, Zelusalem taon-te gemat, ta taon neka vemivemiav-te ndøgo, nakhoa-te qo:goat, Mbumbukiam-qá manqat me:zømesimát. ²³ Yaq ezoqa nøme, Yesu āv gembøbevép nqægo, “Evezøza. Gē, ezoqa khapímá, tikhandi:z?”

Yaq Yesu ndigu gezø-qavøiu, ²⁴ “Bazaføgakh ndø-asáz. Mboqog khapelavøqasi-té qazomø-óz. No nqazø-manqate. Ezoqa kopoáv, onim-qa tigoat. Geté kopømba mbaín. ²⁵ Khoev eve mboqog to:tokaz, yaq zo bavokhó sozotówán, vozó-khanæmēm. Yaq zombó-viømém, ‘Evezøza. Mboqog qoní-mboqozól’ Geté yaq ndego tendo-qavøiu, ‘No zo nøtenøtenák. Zo gekha manqei-ák?’ ²⁶ Yaq zo tozombo-qavøinam, ‘Ni lou zilogám neka ibøkha zi-izumám, qo namba, neka qo niqa vemivem-te, mōqoti-nømendimám.’ ²⁷ Geté ndego nangó genøzø-qavøiu, tezø-ein, ‘No zo nøtenøtenák. Zo khazonø-goam? Mōzozáv, zo manqa-zapazapa-us ezoqam ate ndøzøte:go.’

²⁸ Zo zó-eivumát, neka khaya vozó-vivisumát, Eibleem neka Aezek neka Zekop neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate ndi:gu tozo-zømet, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tigoat, geté zo bavokhó ginø-nqagevēm. ²⁹ Ezoqa khøwa fakhanam neka khøwa sininim neka sanqa-sanqa-té gindúzáv. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Megeat

Matev mokho-te, lou loge kandambaqape-té genóqonáv. ³⁰Nqáe! Ezoqa nõme, ndakin ndindopaev, ndigu gó:megetát. Neka nõme ndigu, nduo-megetap, ndigu gendópavát.”

Yesu Zelusalem-ak-qa mbøni qambova

(Met 23:37-39)

³¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Felisi ezoqam ndozáv, Yesu vømømbø-einim, “Nqanek manqei mðqo-iváv. Vini qonóqáv. Zapa ndøgo, Elod qo lõvøqa-qa qagó.”

³² Geté Yesu gezø-ein, “Ngenek khavozam ezoqam, Elod, āv qazømbøé-einim nqægo, ‘Nqáe! No nqægo neka qasun, nqova soqøsoqa sængiasumít, ezoqam-qa mokho-te ndu:gut, neka ezoqa vøe-khakheinøvemēt. Yaq khøuwa timønø-misika-ez, no sasae nutumúkhóu. ³³No nakhoa até banø-geveét. Sæmá, nqægo neka qasun neka qapunum, atema Zelusalem taon-te vømø-fakhān. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, kopømba mbaín, manqei vini-te tilaem. Zelusalem taon-te mbá giabemø-laém.’* ”

³⁴ Zelusalem, Zelusalem, qo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam pakhapakha ndoqozø-khaneam, neka nandí ndōqōtē-zítōgē, ndigu Mbumbukiam qo-te ndendo-khofosam, no khøuwa kopoáv, qogi ezoqam baqa amba nõzømbe-eqatám, kopømba ande av kokolok evo nduigu, nakheis gukhatobin, ekeza taf mokho-te vø-ozin. Geté qo gèqambo-qasi:vám. ³⁵Nqáe! Zoqa khoev nqanek, ezoqam mbaín, segégoát. No nqazø-manqate: Zo no nango naqanøká zónømendamá. Geté ta khøuwa-te ndøgo, sa tōzōtē-nømendám, zo tozo-einim, av nqægo, ‘Mbumbukiam ngenek ezoqam bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav!’ ”

14

Yesu Sabat khøuwa-te, ezoqa gekhakheinøvem

¹ Sabat khøuwa nõme, Yesu lou Felisi iz akhae ezoqam-qá khoev-té gemólóg. Yaq ndigu bøi mba mbotakém, ande gekha matev me ndómatanām.

² Yaq nqáe! Ezoqa tendowáv ndøgo, Yesu-qa megemege-te vø-itan. Ndego bov neka pingim gèmbo-boqotám. ³ Yaq Yesu ndigu Mozes-qa guguna manqat nõmendim ezoqam neka Felisi ezoqam, āv gezømbe-beváp nqægo, “Gé, kopømbâ, Sabat khøuwa-te ezoqa toqo-khakheinøvem, ó, khafeáp?”

⁴ Geté ndigu yaq qavøiwateáv. Yaq Yesu ngenek ezoqam, zenda mbøevé, vøkhakheinøvem, sasa ndøkhofotav.

⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Zonømbé-einim. Zo nqazo-qonøve, ezoqa kopo, Sabat khøuwa-te, yo o kao ibøkka ozu-te tumbøe-van, yaq gē, ndego sa ndø-ivav? Av taoká. Geté nakhamas-té genóliváv. Até ndøgó-a, Sabat khøuwa-te tøgoat.”

⁶ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu kopømba mbaín, manqat vømboé-qavøinām.

Qo qakeza iz toqovoa, yaq Mbumbukiam ndø-eqoqó

13:30 13:30 Met 19:30 * **13:33** 13:33 Yesu Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ge-ein, ekezan me-ein. **13:35** 13:35 Psa 118:26 **14:3** 14:3 Luk 6:9 **14:5** 14:5 Met 12:11; Luk 13:15

⁷ Yesu nqanek lou loge-te gegoam, yaq ezoqa tezømét ndógo, ndigu ezoqa kandakanda-qa qonam nonqo-té gimøqonám. Yaq Yesu yaya zø-età, taqa yaq-te, gezø-ein, ⁸ “Qo ezoqa sakhei etoam lou loge-te tekhatog, yaq ezoqa kandakanda-qa qonam nonqo-te ndòqòm. Soqáin ndøgo, ezoqa iz-akhae-qape tendowav, ⁹ yaq ndego ezoqam, ma qo ge:khatog, teqa-ein, ‘Qoqa qonam nonqo, ngènek qombō-etoám,’ yaq qo mivi voqóndāp, khokho ezoqam-qa qonam nonqo-te sasa qomøqòm. ¹⁰ Geté ezoqa lou loge-te tekhatog, yaq khokho ezoqam-qa qonam nonqo-té qamøqòm. Yaq ndego ezoqam, qo ma ge:khatog, tendówáv ndógo, qo vøqá-ein, ‘Nøfu. Nqánek qoqonø-qóm, ezoqa kandakanda-qa qonam nonqo-te.’ Yaq av nqægo, qoqa iz gó:-eqatát, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, ndigu qo namba lou-qase-te tiqonavat.”

¹¹ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Unimanqatín. Gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó:-eqatát.”

Kopømba mbain, ti-mba toqozø-tøkeat ndigu, yaq tiqa-qavøitat

¹² Yaq Yesu ndego ezoqam, ma lou loge-te ge:khatog, āv gembøe-ein nqægo, “Qo lou loge kandambaqape toqo-khakheinam, khøuwa muin o khagus, qo ambá av nqægo, qogi qafuap o namba-qaniap o qakeza ezoqa nøme o gigiap eve ezoqam, ndigu khoev avønin ndiqapuate, timba ndigu toqókhatób. Av toqotegoat ndægo, yaq ndigu qo até tiqá lou loge-té-a, segé-khatogabém. Yaq qoqa yaq-fia sa ndógo tøqágoát. Yaq-fia nøme mbain. ¹³ Geté lou loge toqo-khakheinam, yaq gigiap-av ezoqam neka bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka kagi ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam qókhatób. ¹⁴ Av toqotegoat ndægo, qo kopømbá, khanakhanákh. Zapa ndógo, ndigu kopømba mbain vøqambé-qavøinām. Geté yaq-fia ndógo toqomóndáp, ezoqa egeieqei løvøte-te tindusuz.”

Yaya etæ manqat, lou loge kandambaqape-qa yaq-te, ezoqa qazømboqasi

(Met 22:1-10)

¹⁵ Ezoqa nøme, ndego lou namba gi:logat, nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego Yesu āv gembøe-ein nqægo, “Ezoqa khanakhanákh mbá giabitigú, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge kandambaqape-te ndøgo, lou timølog.”

¹⁶ Geté yaq Yesu gembø-qavøiu, “Unimanqatín. Geté qoté-ewāg, nqanek emanqat:

Ezoqa møndøgoám. Ndego lou loge kandambaqape ndøkhakheinám. Yaq ndego ezoqa kopoáv gezø-akhayam, teqa lou loge-te tinduzav. ¹⁷ Yaq lou loge khøuwa qamø-khantaz, ndego tege sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, vømøzø-ein, ‘Mòzotøndozáv. Lou møndømu-khakheinám.’

¹⁸ Geté ndigu ezoqa ewaqape, tanakh manqat mbo-einím. Kopømba mbain vøndézāv. Nøme ndego gendo-ein, ‘No manqei nowí. Yaq bàmønáv, bamøqeiv. Tanakhambá. Kopømba mbain, vøtøndénāv.’

¹⁹ Ezoqa nøme ndego gendo-ein, ‘No kao nowí. Ate gi:goam tén. Avøe manqei khayam nonqó. Yaq ndakin nømé-khamasím. Tanakhambá. Kopømba mbain, vøtøndénāv.’

²⁰ Ezoqa nøme gendo-ein, 'No sævam no-okí. Yaq kopømba mbaín, vøtøndénāv.'

²¹ Yaq ndego sasae ezoqam gèndoveséz, ekeza kawa ezoqam, manqat vømømbō-ein. Ngenek nqanek manqat ge-ewag, yaq qaqa ndøgó, ekeza sasae ezoqam vømbo-ein, 'Ság. Nakhoa kandakanda neka khasøkhasisté soqóqáv, taon-te ndøgo. Nakhamas-té. Yaq gigiap-av ezoqam neka bov o pingim soqøsoqa ezoqam neka bøi waev mbain ezoqam neka kagi ezoqam qotøndó-khatób, voqotøndó-itüb.'

²² Yaq ndego sasae ezoqam matev gumugu, av kawa ezoqam gembøe-ein, nango vøndøqavan, yaq āv gembøe-eín nqægo, 'Káwa ezoqam. No ezoqa møtøndo-khatób, av manqat qoqonømbe-ein ndægo. Geté qonam nonqo nøme, ndøløvûzáp.'

²³ Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, 'Taon bavokhó qonóqáv, ta nakhoa vinivinimba-te ndo-go. Yaq ezoqa qomøzø-pouwá. Bètøndo-záv. Noqa khoev-te, uni betetøváb. ²⁴ No nqazø-manqate: Ndigu ezoqam, no bugukhokhof qazø-akha, qazømbo-qasi, ndigu ezoqa kopo, noqa lou loge kandambaqape-te, gemó-onák.' "

Vøkhæ-matøvém, Yesu paev-qa toqombo-goat

(Met 10:37-38)

²⁵ Khøuwa nøme, ezoqa bawan-qape kandambá, Yesu namba nakhoa-te gi-apat. Yaq ndego tønøqambún ndøgo, ndigu gimbo-pavam, vøzø-ein,

²⁶ "Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, gete ndego ekeza eve neka evo neka zas neka nakheis neka namba-qaniap sanqabeav tøgoat neka atē ekeza yagé-a, sanqaweav vøgoāt, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat. ²⁷ Neka gekha ezoqām ndego, ekeza tae mutui eqawateav tøgoat, no vønøndó-paēv, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat.

²⁸ Gømbo-mataváp. Zo ezoqa kopo, khoev eqawat-qape weve-qa tegoat, ndego bugukhokhof bètøkho-matøvém, av nqægo, taqa fia gekhām, atē vømúkhōu. ²⁹ Soqáin ndøgo, ndego sement mba tezav o uk mba te-asaz, yaq ndego kopømba mbain tøgoat, khoev sasae ate ndægo temøkhōu, zapa ndøgo, moni mbaín. Av tægoat ndægo, yaq ezoqa ewaqape, khoev timbo-qeivimat, gévøngi:namát, ³⁰ sasa ndø-einimāt, av nqægo, 'Ngenek ezoqam khoev sasae amba me:ngáz. Geté kopømba mbaín, vøekhōu.'

³¹ Neka nøme nqáne: Kawa ezoqam tegoat, yaq ndego tegi nakhag ezoqam ten taosen namba, nakhag gone-qa tegoat, kawa ezoqa nøme namba, ndego nakhag ezoqam tuenti taosen ndimbugu, yaq ndego bètøkhæqóm, vømatøvém, av nqægo, teqa khagua pemé-eqā, penømakhaya. ³² Geté teqeiv av nqægo, kopømba mbaín, yaq ndego u-anim bekhofotáz, kawa ezoqa nøme-te, ndego ate av-té qambaqape te:goat. Yaq ndigu sambí manqat manqate-qa bemømbo-viømém."

³³ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-eín nqægo, "Zó-a, kopó. Gekha ezoqām ndego, ekeza gigiap ate ndægo, zita wuøeav tegoat, ndego kopømba mbaín, noge paev ezoqam tegoat."

Ngalam-qa yaya etæ manqat

(Met 5:13; Mak 9:50)

³⁴ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, "Ngalam gigiap qanimáv. Geté mokhov tømømbo-navøem, yaq nqawa áv kiní-ngalam-mokho-mba-ēz?

³⁵ Ngalam av ngi:gu, mokho mbaín. Até ndøgó-a, manqei namba toqote-gambua, avøe ewa etoam nonqo, kopømba mbaín. Soqó-ogizó.

Gekha ezoqām ndego, gea tømbo goat neka yoge kopømba vømbógoāt, yà beyogé!”

15

Sip kopo gu-ewan, yaq nqawa gufakhan, taqa yaya etæ manqat
(Met 18:12-14)

¹ Khøuwa nøme, teks moni upøgim ezoqam neka manqa-zapa-us ezoqam kopoáv, Yesu-te gindupindam. Manqat yoge-qa mbozáv. ² Yaq Felisi ezoqam neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu manqa mbogeveém, gi-einin, “Ngenek gekha zapá, manqa-zapa-us ezoqam namba ndi:tøkuat neka lou namba ndi:loge?”

³ Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,

⁴ “Zo ezoqa kopo, sip wan andled timbogoat, yaq kopo gembø-ewān, yaq gē, ndego gekhā ndøgó? Ndego ndigu nainti-nain nøme, segéziváz, ta manqei-te ndøgo, gagayag gilogatun, nøme-qa vømøvað, ndugu gumbowan. Yaq até gembóvawét, atema vømó-omét. ⁵ Yaq tu-omet, ndego khanakhanákh. Yaq nqanqa-té gunóvé, ⁶ sasa ndøqanāo, vøqavān. Yaq ndego zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat, tenøzø-akhá ndøgo, vøzø-ein, ‘Vøndoazáv. Khanakhanakh zígoném, no namba. Zapa ndøgo, sip kopo qanømbo-navupam, møe-omét.’

⁷ No nqazø-manqate: Yan-te nqo:go, matev até kopó. Khanakhanakh ndøgo, tindapem, manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-te teqambun, ndøgo gemó-løvuám, av khanakhanakh ndøgo, ezoqa egeieqei nainti-nain-qa yaq-te tømbe-goat, ndigu ndimatavap, ni kopømbaqapē Mbumbukiam-te qambuniav tømgoat.”

Sæva kopo, moni mokho gimbo-nasiniapam, yaq nqawa guzømet, taqa yaya etæ manqat

⁸ Yaq Yesu yaya nøme gezø-eta, gezø-ein, “Sæva moni mokho ten timbogoat, yaq kopo gembø-nasinim, yaq gekhā ndøgó? Ndugu lampa ndómág, khoev vøviayām. Yaq unimé-vawét, atema vømøzømet. ⁹ Yaq moni mokho tuzømet, zifuap neka ezoqa nøme, avønin timbo-puatat, tunøzø-akhá ndøgo, vøzø-ein, ‘Vøndoazáv. Khanakhanakh zígoném, no namba. Zapa ndøgo, moni mokho ndigu, ginø-nasiniapam, nango møezømet.’

¹⁰ No nqazø-manqate: Manqa-zapa-us ezoqa kopo, Mbumbukiam-te geqambunin, yaq Mbumbukiam-gi enzol ezoqam, até kopó, khanakhanakh āv tini-gonemín.”

Yaya etæ manqat, nakhei angana menas-qa yaq-te

¹¹ Yaq Yesu yaya nøme zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa kopo møndøgoám. Nakhei angana menás gimboam. ¹² Yaq khøuwa nøme, yo okho-qase até gendego, eve vømbø-ein, ‘Tát! Gigiap ndøgo, no ata namba toqoni-etoam, qo toqo-lawaqape-eq, no é-moqonømbe-etoám ndakin.’ Yaq eve até gendego, ekeza gigiap ate ndægo, livin-mbá gunumu-qatatát, nakhei menas vøzø-etoam.

¹³ Khapé outøpøteáv, yaq okho-qase ekeza gigiap gèwí. Yaq manqei nøme-té genøwáv. Qámhá. Yaq tegi moni, khokho matev-té genø-nqagivemát. ¹⁴ Yaq moni até gi:goam gumukhoub, vikia seke ndøfakhán,

ta manqei-te ndøgo, yaq ndego lou mbaimbai vømbōpa. ¹⁵ Yaq ndego mo-manqei-anim ezoqam tøke-qa gemboviam, ndego bōsi nen-té genøkhofotumám, lou vømøzø-etoamin. ¹⁶ Yaq ndego ifi kandambá qambovinumam. Geté ezoqa lou etoumáv. Yaq ndego bōsik-qá lou soqaqape loge-qa mbogoám.

¹⁷ Yaq matavap egeieqei qamøndæ-vesez, ndego ekeza manqat áv gene-eín nqægo, ‘Tat-gi sasae ezoqam ate ndi:gu, ndigu lou kopoáv ndiloge. Geté no, nòpotonám. No avønín nōnaním. ¹⁸ Ság! Manqei nqanek, nōiváv. Yaq tat-té qatøqaván. No áv qamømbó-eín nqægo, ‘Tát! No manqazapa nogó, Mbumbukiam-te neka qo-te. ¹⁹ No ezoqa egeieqei mbá, qoge yo sekemba tægoat. Ság. No qoge sasae ezoqam mba nógoát.’ ²⁰ Yaq ndego até gendego, ta manqei ndøgo gè-iváv, eve-te sasa ndøwav. Ndego qambaqape, ambá genegeavún. Yaq eve sège-omét. Yaq tanakh mbogó. Yaq até gendego, tenøvuáo ndøgo, yo vømø-møvøiu, sasa ndøngenøtam.

²¹ Yaq yo gembo-ein, ‘Tát! No manqazapa nogó, Mbumbukiam-te neka qo-te. No ezoqa egeieqei mbá, qoge yo sekemba tægoat.’

²² Geté eve ekeza sasae ezoqam zø-akhá, gezø-ein, ‘Nakhama ndøgó! Ndabua egeieqei zotøndó-upøném, vozombó-uzømem, neka kokosov-te mbimak khapelavøqasi vozombó-utøzém neka tamak vozombó-uzømem. ²³ Kao-yu enaq-us vøndolaém. Yaq lou zilóg. Khanakhanakh-qape zigoném. ²⁴ Zapa ndøgo, noge yo, andé genaním. Geté ndakin, møndøkhandí:v. Ndego gø:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.’ Yaq lou loge ndøngazém. Khanakhanakh kandambá gigonem.

²⁵ Ta khøuwa-te ndøgo, yo-khøuwa, khæ-té gegoám. Yaq nango gendoqavan, khoev ge:khatoat, ndego ouv qaqaqyam ndø-ewág, ezoqa giogimat. ²⁶ Yaq ndego sasae ezoqam mbo-akhá, gembobevap, ‘Gekhá ndøgo, manqa khape qæfeaz?’

²⁷ Yaq ndego sasae ezoqam gembo-qavøiu, ‘Qaveqase ndoqaván. Yaq qave, kao-yu enaq-us ndølaváo. Zapa ndøgo, ndego khanakhanakh kandambá, ge-omet av nqægo, te-te matev-qase nøme fakhaneav qagoam, gefakhan.’

²⁸ Geté ndego zapikia, nqanek manqat ge-ewag, ndego qaqa ndøgó. Yaq poeveáv, lou loge-te te-on. Yaq eve ndøfakhán, onim-qa yaq-te vømømbō-pouwa.

²⁹ Geté ndego yo-khøuwa, eve gembo-qavøiu, ‘Nqæe! No viav kopoáv, sasae nqataqago. Neka no qoqa manqat nqagimáv. Geté qo até naningus-yu kopó-a, etopøteáv no-te, yaq nogi nøfuand namba khanakhanakh vøtígonēm. ³⁰ Geté nandev qoge yo gendoqavan, ndego qogi moni ate ndi:gu mambe sakheis-te go:ngiæzo, yaq qo até qo-qotøndego, kao-yu enaq-us voqombō-lavao.’

³¹ Yaq eve gendo-ein, ‘Áti. Qo no namba oskia qogó. Neka gigiap ate nqanømbe:go, ndøgo qoqá. ³² Geté ni lou ùni bizilóg neka khanakhanakh biní-asøtav. Zapa ndøgo, qoge qaveqase, andé genaním. Geté nango møndø-khandí:v. Ndego gø:navupám. Geté ndakin, møndø-fakhán.’”

16

Yaya etæ manqat, gigiap keoge ezoqam-qa yaq-te, ndego ge:khavozam

¹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam, emanqát nøme zøvotót, gezø-ein, “Qàgoám. Ezoqa møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Neka ndego

sasae ezoqam vombōgoam. Gigiap ate qægoam, ndégo tembøe-kawaevtám. Geté khøuwa nøme, ndego gigiap eve ezoqam, āv gene-ewág nqægo: Tege sasae ezoqam, moni mbongiaezøtét.

² Yaq gigiap eve ezoqam, até gendego, ndego gigiap keoge ezoqam vombō-akha, gembo-ein, ‘Gê, gekhá ndøgo, qoqa moni ngiæzoat matev-qa yaq-te, manqat nqæyoge? Ság! Emanqat qópeawám, nogi moni ande āv khoqombøe-kewagam. Zapa ndøgo, qo kopømba mbaín, noge gigiap keoge ezoqam, sekemba toqogoat.’

³ Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ekeza manqat ge-ein. ‘Av khatégō? Noge kawa gékhofonó, sasae-te. No bazaføgakh mbaín, manqei ozam sasae tægo. Neka no miví, ezoqa gigiap-qa vøzømbé-vi:māt. ⁴ Ság. No ndakin møtenøtén, ande gekha matev me nøtégō. Yaq sasae-te tækhofon, no ezoqa ekeza khoev-té ginø-khatombém.’

⁵ Yaq ndego até gendego, ezoqa ewaqape, ndigu tege kawa-te gigiap qazømbø-løfokam, vøzø-akhayam. Yaq ndego ezoqam, bugukhokhof gendowav, āv gembøe-ein nqægo, ‘Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhām nandaqambo-løfoke?’

⁶ Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, ‘No te-te oil yakhav wan andléd, nqanømbø-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gendo-ein, ‘Ság. Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqáneq. Gèqóm. Yaq yakhav fifti mba qotó-peawám. Nakhamas-té.’

⁷ Yaq ndego gigiap keoge ezoqam, ezoqa nøme gembobevap, ‘Gebá qo. Qo noge kawa-te, gigiap ate qægoam gekhām nandaqambo-løfoke?’

Yaq ndego ezoqam gembo-qavøiu, ‘No te-te flawa pus wan taosén, nqanømbø-løfoke.’

Yaq ndego gigiap keoge ezoqam gembo-ein, ‘Pepa taqa yaq-te gipeaomem, nqáneq. Ság! Eit andled mba qotó-peawám.’

⁸ Yaq vaev-te, ndego gigiap kopoav ezoqam, tege keoge ezoqam-qa manqat ge-ewag, av khavozam matev ge:matanam, yaq ndego teqa iz gè-eqá. Zapa ndøgo, teqa matavap loloákh.”

Yaq Yesu taqa yaq-te, āv gezømbø-ein nqægo, “Unimanqatín. Manqei-qape ezoqa soqøsoqa, yaqyaq-a matev gimatønnumatun, tiqa matavap loloakh møndølvú, ndigu ezoqa nøme-qa matavap, ndigu waev-te ndiyage.

⁹ Geté no nqazø-manqate. Manqei-qape ezoqam, moni manqazapazapa nonqo ndø-abumatún. Geté zo ezoqá nøme zozømbé-tøké. Yaq ndigu zogi zøfuap ndøgoát. Yaq vaev ndøgo, moni khatibam matev tømønnavøem, Mbumbukiam zo ekeza khoev miavmiav-té genø-upøzó.”

Gigiap neka moni keoge eqieieqi-qa yaq-te

¹⁰ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, gezø-ein, “Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, eqieieqi tembo-kewagat, ndego até gigiap kandambaqapé-a, eqieieqi mbókewagát. Geté gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa gigiap khapelavøqase, keoge eqieieqi mbain tøgoat, ndego até gigiap kandambaqapé-a, keoge eqieieqi gembøgoák.

¹¹ Yaq nakémbá, zo manqei-qape moni keoge eqieieqi gonemav tøgoat, ge zó ndozo-matavap, zo Mbumbukiam unimanqatin gigiap ndøzø-etoam, tozombø-kewagat? Av taoká. ¹² Neka gê, zo ezoqa nøme-qa gigiap

keoge egeieqei gonemav tōgoat, zo Mbumbukiam zōkeza gigiap ndøzō-etoam? Mbaín.”

Ezoqa kopømba mbaín, kawakawa-za menas timbogoat, Mbumbukiam neka moni
(Met 6:24)

¹³ “Sasae ezoqa kopømba mbaín, kawa ezoqa menas timbogoat, tezø-sasaetat. Kawa ezoqa menas timbogoat, yaq nøme ndego, gembó-pøovát. Geté nøme ndego, gembøé-qasi:vát. Nøme ndego, teqa manqat o-mba mbøéndapát. Geté nøme ndego, teqa manqat gembó-sanqawát. Yaq até zó-a. Zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa mokho-te neka moni-qa mokho-te sa tozotumu-goat.”

Felisi ezoqam-qa khavozam matev, moni-qa yaq-te

¹⁴ Yaq Felisi ezoqam, nqanek manqat giyogem, moni-qa yaq-te, ndigu Yesu gevøngi:nám. Zapa ndógo, ndigu moni-te poev zøgoám.

¹⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Zo ezoqam-qa bøi-te, zoqa matev bugug egeieqei keoge-qa zøgó. Geté Mbumbukiam, zoqa mbøni møndæ-otév. Matev nøme ndøgo, ezoqa egeieqei ndivewe, ndøgo Mbumbukiam-qa bøi-te soqapapé.”

Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te

(Met 11:12-13; 5:31-32; Mak 10:11-12)

¹⁶ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zion gefakhan, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, yaq ndakin Mozes-qa guguna manqat-gi khøuwa neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-gi khøuwa, møndømø-nasiním. Ndakin Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te ndøfakhán. Neka ezoqa ewaqape, onim-qa ndøgót. Bazaføgakh-ús. ¹⁷ Geté unimanqatín. Yan neka manqei-qape, kopømbá, tømø-navøem. Geté Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, peawap-qase gemø-navøemák.

¹⁸ Khamasim, nqáneK: Gekha ezoqam ndego, sævam te-ivav, yaq sævam vini vø-oki, ndego nøkenøkem matev ndøngiú neka mambe mé:wáv. Neka gekha ezoqam ndego, sævam tu-oki, ezoqa nøme ge-ivav, até ndegó-a, mambe mé:wáv tu namba neka nøkenøkem matev vøngiú.”

Gigiap kopoav ezoqam neka Lazales, tiqa emanqat

¹⁹ Yaq Yesu emanqát nøme zøvotót, gezø-ein, “Qàgoám. Ezoqa møndøgoám. Gigiap kopoav ezoqám. Ndabua egeieqei fia kandakanda ndø-uzumám neka yage egeieqei-te vøyagam. ²⁰ Tegí mboqog bavokho ndøgo, gigiap-av ezoqam ndøveém. Teqa kha ate qægoam, saté nqama-nqamav. Iz nqambógo, Lazalés. ²¹ Ndego lou khakhayakh loge-qa mbogoám, ndøgo gigiap eve-qa lou-qase-te qando-pomovam. Yaq gaqo ndozavín, nqamav vømbø-venegomemín. ²² Yaq Lazales gènaním. Yaq enzol ezoqam, Eibleem-té ginø-eqeinám, teqa avønin-te vømøqom. Yaq vaev até ndegó-a, gigiap eve ezoqam, vønanim, neka ezoqa vømø-otøvem. ²³ Yaq ndego løvøte ezoqam-qa manqei-te gemøfakhan ndøgo, bøi ge-eqa, nqosøgeap kandambaqape gembo-ewagam, Eibleem mba mo-omét. Lazales namba me:qonavám. Qámbá. ²⁴ Yaq sège-akhá, ‘Atákha. Eibleem. No tanakh gènsógó. Lazales qotøndó-khofotáv. Kokosov kopo

ibøkha-té genø-qoqomáz, noge sas vókhantáv, vóvamēv. Zapa ndógo, no nqanek gøina wageap-te nqægo, nqosøgeap khàpe nømbe-khouév.’

²⁵ Geté Eibleem áv gembø-ein nqægo, ‘Nózeø. Gëmbo-mataváp. Qo qoqoyagam, qo gigiap qaniqanimáv qaqagoam. Geté Lazales gi-giap soqøsoqá geneyagám. Geté ndakin ngenek yage qanimav-qape ndøndapét. Geté qo nqosøgeap-qape qondapét. ²⁶ Neka nømme nqáneq: Yaq qo-a, yaq ni, manqei ozu khavoe-qape nqøugu. Neka gekha ezoqám ndigu, nqanek ngiyage, qo-te okho-qa ndigu, kopømba mbaín. Neka gekha ezoqám ndigu, nandav nandiyage, kopømba mbaín, ni-te tinduzav.’

²⁷ Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, ‘Atákha. Av tægoat ndægo. Nøtaqá-viám. Lazales nogé tat-qá khoev-té qonø-khofotáv. ²⁸ No namba qatifakhan, fáev ate gi:goam. Yaq Lazales bèwáv, bemøzø-ein, tiqa matev bè-enénd. Soqáin ndøgo, até ndigú-a, nqanek nqosøgeap manqei-te tinduzav.’

²⁹ Geté yaq Eibleem gembø-qavøiu, ‘Qogi namba-qaniap, nømendim manqat ndøzøgó, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem. Yaq tiabembo-pavét ndøgo, av ndigu gi:peaomem.’

³⁰ Yaq ndego gigiap kopoav ezoqam gendo-ein, ‘Atákha. Eibleem. Av taoká. Geté ezoqa kopo løvøte-te tendosuzam, manqat vøzø-ein, ndigu ndøqambúz.’

³¹ Geté yaq Eibleem gembø-qavøiu, ‘Ndigu Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat yogeav tøgoat, yaq até ndøgó-a, ezoqa løvøte-te tendosuzam, ndigu teqa manqat yogeav áv tinígoát.’”

17

Ezoqa nømme, manqa-zapa-te toqo-itub

(Met 18:6-7; Mak 9:42)

¹ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Matev vinivinimba ndøfakhanám, ndøgo ezoqa manqa-zapazapa-te tø-itubat. Geté ndego ezoqam, møndø-soqoév, ndego matev av nqægo tematønumat, ndøgo ezoqa nømme manqa-zapazapa-te tø-itub. ² Ezoqa av ngego, amba nandi-qape monqo-te timbo-møpøtøzemin, kewan-te sasa mø-oginamin, vømø-geonin, ndøgo ambá qanimáv. Geté soqain ndøgo, ndego nginik ezoqa khasøkhasis manqa-zapa-te te-itub. ³ Yaq nakémbá. Aiyá qagó.”

Ezoqa nømme-qa manqa-zapazapa, sà betaqambo-navøemát

(Met 18:21-22)

Yaq Yesu manqat nømme gezø-ein, “Klisten ezoqa nømme, manqa-zapa tematanam, yaq qógugú. Yaq ndego tematøvem, av nqægo, ‘Unimanqatín. No manqa-zapa nogø.’ Yaq qo teqa manqa-zapa, sà betaqambo-navøém. ⁴ Até ndøgó-a, ezoqa khøuwa kopo-te, matev soqøsoqa seven tematønumit qo-te, neka tanakh manqat seven vøqá-manqatét, yaq qo teqa manqa-zapazapa, até sa betaqambo-navøemát.”

Unimanqatin-qa yaq-te

⁵ Yaq Evezøza-gi u-anim gimbo-einim, “Niqa unimanqatin vønifitám.”

⁶ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín. Até ndøgó-a, zoqa unimanqatin khapelavøqase mba tøgoat, kopømba ande av masted tae nanga-qasi ndi:gu, zo kopømbá, nqanek tae-qape sozombó-einím, ‘Vøkhofóq.

Yaq ndaola-té qoqomó-itán.’ Yaq tae nqanek, zoqa manqat o-mba zómbóndáp.”

Yesu ekeza paev ezoqam, sasae ezoqam ge:khamas

⁷ Yaq Yesu yaya zó-etá, gezó-ein, “Zo ezoqa nóme, sasae ezoqa teqagoat, ndego khae-te teqa-sasaetat o sip tezó-kewagat, yaq ndego sasae manqei-te gendo-qavanin, gé, qo moqombó-einin, av nqægo, ‘Mòqotóndo-óq. Gèqóm. No namba lou zílóg?’ ⁸ Av taoká. Geté qo ndego áv qoqombóe-einin nqægo, ‘Noqa lou vòkhætá, vòkhakheinam, voqó-yogím. Yaq no lou loge neka íbøkha ízam tònømbu-navøem, qo qakeza lou ndógo toqonólóg.’

⁹ Yaq ndego sasae ezoqam, nqanek sasae qamømbøe-navøemin, yaq gé, qo ike manqat qombó-einin, ndego qoqa manqat o-mba geqambo-ndap? Av taoká.”

¹⁰ Yaq Yesu taqa yaq-te gezó-ein, “Zo até kopó. Zo matev ate ndægo tozotumu-gonem, av Mbumbukiam gezømbe-ein, yaq zo sa nqáneq qazó-einim, ‘Ni khokho sasae ezoqam mbá. Ni satø ndógo teigoném, av Mbumbukiam manqat ginimbi-ein.’”

Yesu kha sisi-us ezoqam ten gekhakheinøvem

¹¹ Yesu Zelusalem taon-te gemat, yaq æ tunumát, e Samalia manqei-a, e Gelili plovins. ¹² Yesu vemíav nóme-te ge-onat, yaq kha sisi-us ezoqam ndozáv. Tén ate gi:goam. Yaq ndigu qambaqapé segendowán.* ¹³ Yaq ndigu kandambaqape segendo-akhaém, “Yésu. Káwa ezoqam. Ni tanakh gínigú.”

¹⁴ Yesu ndigu ezoqam gezømet, yaq áv gezømbe-ein nqægo, “Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-té qazonózáv, bemøzømet.” Yaq ndigu ezoqam ten ate av-té gi-apat, kha sisi sègezømbo-navøemtát.

¹⁵ Yaq ndigu ezoqa kopo ge-otev av nqægo, kha sisi møndønø-navøem, ndego nangó enøveséz, Yesu-te. Mbumbukiam-qa iz, até go-eqatát. Kandakandá møndæ-akhayám. ¹⁶ Yaq ndego Yesu-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, katuk ndømøkuí, ike manqat vømbø-ein. Ndego ezoqam, bawan vini-ák. Samalia ezoqám.

¹⁷ Yesu ngenek ezoqam ge-omet, yaq áv gene-ein nqægo, “Ezoqa ate gi:goam tén, kha sisi-us gigoam, gi-eqeieqeie-ez. Gemá ndigu ezoqa nain nóme, kinóqapi? ¹⁸ Gè, ezoqa nóme, ambá gēmatøvemem, av nqægo, ni bānivesēz, Mbumbukiam-qa iz bamū-eqanem? Gè, ezoqa sa ngénèk, manqei vini-ak?”

¹⁹ Yaq Yesu ndego ezoqam gembo-ein, “Qoté-itán. Mòqoqáv. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.”

Mbumbukiam-qa Megeat Matev tøfakhan

(Met 24:23-28, 37-41)

²⁰ Khøuwa nóme, Felisi ezoqam Yesu gimbo-bevøpem, Mbumbukiam-qa Megeat Matev gekha khøuwā qanéfakhān, yaq ndego áv gezømbe-qavøiú nqægo, “Mbumbukiam-qa Megeat Matev tøfakhan, yaq kopømba mbaín, toqoqeiv, av gigiap o matev nóme ndoqote-qeivi. ²¹ Ezoqa kopømba mbaín, ti-einin av nqægo, ‘Nqáe! Mbumbukiam-qa Megeat Matev nqáneq,’ ó, ‘Ndæ! Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndógo.’ Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, zo mokho-té qanu-gú.”

* **17:12** 17:12 Ndigu qambaqape tindiwán ndógo. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndógo, kha sisi-us ezoqam kopømba mbaín, ezoqa nóme-qa avønin-te tizav. Khafeáp. **17:13** 17:13 Lev 13:45-46
17:14 17:14 Lev 14:2-3; Met 8:3-4

²² Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Khøuwa ndømø-fakház. Yaq zo Ezoqam-gé Yo-gi khøuwa kopo zømete-qa zógoát. Geté zo zózømetamák. ²³ Ezoqa zo äv gizømbé-manqatát nqægo, ‘Ndæ! Keliso ndégo, yaq manqei,’ ó, ‘Nqæ! Keliso nqégo.’ Geté zo ndøzäv, neka ndigu zøpæv, tizav. ²⁴ Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, Ezoqam-ge Yo tegeav, ndego nakhamas-té gendó-fakhán. Andé ndand mé:vøiyám, ndøgo yan-qape sa tumukhazet. ²⁵ Geté bugukhokhof, ndego nqosøgeap kandambaqape bêtøkho-ndáp neka ezoqa ndakin ngiyage, bēsanqawem.

²⁶ Ezoqam-ge Yo nango tegeav, matev äv tønégóát, av Noa-qa khøuwa qægoam. ²⁷ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa lou loge zøgoupám, ibøkha izam vøzø-goupam, neka sakhei vøzøkimam-a, vø-etoumam. Yaq matev até gemát, atema Noa khagua-qape-te vøu-on, khouwat-qape vøndöwaw, ezoqa ewaqape vøngiæzo.

²⁸ Yaq até Lot-qá khøuwa-té-a, matev até kopó, äv tønégóám. Ezoqa lou loge zøgoupám, ibøkha izam vøzø-goupam, gigiap vøwiam, neka avøe gigiap vø-ogeakham, neka khoev vøpuanemam. ²⁹ Geté ta khøuwa-te ndøgo, Lot Sodom taon ge:-ivav, gewav, gøinam neka nandi wagøvap-us ndø-o:áz. Andé qæ me me:lanqá, ezoqa ewaqape vøngiæzo.

³⁰ Yaq matev kopo, äv tønéfakhán, Ezoqam-ge Yo tendoveao, tendo-qavan. ³¹ Ta khøuwa-te ndøgo, gekha ezoqám ndego, khoev ova to:yat, ndego khoev mokho-te bè-ön, gigiap vømøndó-upā. Neka gekha ezoqám ndego, khæ-te tesasaetet, ndego khoev-te nango bevèséz. ³² Lot-gu zas gëmbo-mataváp, ndugu andé gekha matev me mbøefakhan.

³³ Gekha ezoqám ndego, ekeza yage geawat-qa tegoat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqám ndego, ekeza yage te:khambu, ndego ndømøqeív. ³⁴ No nqazø-manqate: Ta lova ndøgo, ezoqa menas venanqei nonqo kopo-te tisømbiit, yaq Mbumbukiam kopo ndøndáf. Geté nøme, segé-iváv. ³⁵ Neka sakhei menas, flawa timivisumit, nømu ndugu, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nømu ndugu, segé-iváv.”†

³⁷ Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq äv gimboe-bevøpém nqægo, “Evézøza. Nqanek matev, gekha manqei-té gamøfakhán?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Søvakha pikia ande äv kenéveāt, koe ndøgo tinø-piain.”

18

Ngæmam neka manqa ovøyam megeat ezoqam, tiqa yaya etæ manqat

¹ Yesu ekeza paev ezoqam, yaya nøme zø-etá. Tezømbe-etá ndøgo, ndigu bêtøzøtéz, Mbumbukiam-te miavmiav be-akhayám neka be-ivøvém. ² Yaya gezø-eta nqáne, “Vemiav nøme-te, manqa ovøyam megeat ezoqam møndøgoám. Ngenek Mbumbukiam-te møe mbaín neka ezoqam-qa yaq-te matavupáv. ³ Neka ta vemiav kopo-te ndøgo, ngæmam vøgoam. Zivis møndømbo-naním. Ndugu ngenek manqa ovøyam ezoqam-té gunø-okhoám, manqat vømømbō-einin, av nqægo, ‘No ùni nømbetøké. Noge qaqa ezoqam, no ngiænoat-qa ndøgó.’ ⁴ Geté ndego manqa ovøyam

17:23 17:23 Mak 13:21; Luk 21:8   **17:28** 17:28 Gen 18:20; 19:25   **17:31** 17:31 Met 24:17-18

17:32 17:32 Gen 19:17, 26   **17:33** 17:33 Luk 9:24   † **17:35** 17:35 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáne: 36Neka ezoqa menas, khæ-te tisaetet, nøme ndego, Mbumbukiam ndøndáf. Geté nøme ndego, segé-iváv.   **18:1** 18:1 Kol 4:2; 1 Tes 5:17

megeat ezoqam, khøuwa kopoav, gèmbøe-qasi:vám. Geté vaev-te, ndego ekeza manqat āv gene-eín nqægo, ‘Ság! No Mbumbukiam-te møe mbain neka ezoqam-qa yaq-te matavupáv. ⁵ Geté no gènømbo-qasí:v, ngunuk ngæmam sekemba ngundu-okho, khøuwa ngunø-ngiæzoat. Ság! Sæmbótøké. Soqain ndøgo, nqanek matev sa tøma, no kha vømønø-føløvøēm.’”

⁶ Yaq Evezøza nqanek emanqat gumuvotot, gezø-ein, “Ngenek manqa ovøyam megeat ezoqam, soqaqapé. Geté teqa manqat mozóyogem? ⁷ Yaq ge zó, ndozo-matavap, ndego ngunuk ngæmam gumbotøke, yaq Mbumbukiam, tegi ezoqam gevevesam, gezø-tøkeāk, neka ndigu manqa ovøyam-te, matev egeieqei gèndapemāk, ndigu te-te oskia ndi-akhayam, pappave neka lovølova? Neka Mbumbukiam yakha ndømbóva, tezøtøke? Mbain. ⁸ No nqazø-manqate: Ndego ekeza ezoqam, nakhamas-té genøzø-tøké.

Geté Ezoqam-ge Yo nango tendoqavan, gè, ndego unimanqatin ndøqeiv?”

Yaya etæ manqat, Felisi ezoqam neka teks moni upøgim ezoqam-qa yaq-te, ndigu Mbumbukiam-te gimø-akhaemem

⁹ Ezoqam-qa mokho-te, ndigu Yesu-qa manqat gi-ewagat, nøme ekeza kha, egeieqei me:vewám. Yaq ndigu ezoqa nøme, gèsanqabám. Yaq Yesu ndigu yaya zø-etá, gezø-ein,

¹⁰ “Ezoqa menas møndøgoám. Nøme ndego, Felisi ezoqám. Neka nøme ndego, teks moni upøgim ezoqám. Yaq khøuwa nøme, ndigu ezoqa menas, Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-apát. Guligulim-qa ndø-apát. ¹¹ Yaq ndego Felisi ezoqam, sège-itán. Anøzí. Yaq āv gene-guligulim nqægo, ‘Ike kandambá, Mbumbukiam. Zapa ndøgo, no āv tiuká, av ezoqa nøme soqøsoqa ndi:gu, ndi-aqonam neka ndi:khavozam neka mambe ndi-okho. Neka no āv teoká, av ngenek teks moni upøgim ezoqam nge:go. ¹² No pula kopo-te, khøuwa menas, lou logemav matev nogoatún. Neka gigiap ate ndægo, qæ-upøgimatun, no nõqqaqain, qaqageap vømø-ten-in, neka qatoat kopo qo vøtaqā-etoamin.’

¹³ Geté ndego teks moni upøgim ezoqam, qambaqapé segendo-itán. Yaq geguligulim, ndego kawa eqawateáv, yan-te. Zapa ndøgo, ndego miví. Geté ndego ekeza savim ndøtøkubám, mutøkhop vø-itan, sasa ndø-ein, ‘Mbumbúkiam! No tanakh gènøgó. No manqa-zapa-us ezoqám.’”

¹⁴ Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq āv gezømbe-eín nqægo, “No nqazø-manqate: Nginik ezoqa menas khoev-te giqavaz, ezoqam ngének ge-egeieqei-év, Mbumbukiam-qa bøi-te, vaev-te geguligulim. Ambá ndego, Felisi ezoqam. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ekeza iz te-eqatat, teqa iz gévoatát. Neka gekha ezoqām ndego, ekeza iz tevoatat, teqa iz gó-eqatát.”

*Yesu nakhei nqonqon, zenda gezømbove
(Met 19:13-15; Mak 10:13-16)*

¹⁵ Ezoqa nøme, Yesu-te, nakhei nqonqon ndo-itub. Ndigu møndøzøpoé, Yesu ambá zenda zømbo-awamín. Geté tegi paev ezoqam nqanek matev giqeivim, gèzømbe-khafén, ndigu ezoqam. ¹⁶ Geté Yesu ndigu nakheis,

sègezø-akhá. Yaq āv gene-eín nqǎgo, “Nakheis bègeáv, no-te. Zømbo-khakházám. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, tiqa ndigu, av nakheis ngi:gu.

¹⁷ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa Megeat Matev khatiwiav tógoat, av nakhei nqonqon ngi:gu, ndego teqa Megeat Matev mokho-te gemó-onák.”

*Gigiap kopoav ezoqa ndakinak, Yesu-te gendowav
(Met 19:16-26; Mak 10:17-27)*

¹⁸ Khøuwa nøme, megeat ezoqa nøme, Yesu āv gembøebeváp nqǎgo, “Nøméndim ezoqam mbomambaqape. No gekha matev nómatønnumát, khandi miavmiav vóténdāp?”

¹⁹ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha zapá, no mbomambaqape ndoqote-næna? Ezoqa mbain, mbomambaqape. Mbumbukiam mba me:gó.
²⁰ Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat mðqote-qatéq, av qæ-ein nqǎgo: Qo nøkenøkem matev ndøngi:wát. Neka ezoqa pakhapakha zøkhanéám. Neka ndø-aqðnám. Neka meakha manqat ndømanqáté. Qavē neka qavo, gèzøvizáp.”

²¹ Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, “Nqanek guguna manqat ate ndægo, nqæmbópáev, no khapelavøqase qategoam, atema ndakin.”

²² Yesu nqanek manqat ge-ewag, yaq gembo-qavøiu, “Qanimáv. Geté matev kopo nøme nqáneq qozóqó. Gigiap ate nandaqambe:go, qówí. Yaq moni ndigu toqoqas, gigiap-av ezoqam qozó-etoám. Av toqotego ndægo, yaq qo gigiap qaniqanim, yan manqei-té qoqonó-møvøemét. Yaq vøndoqáv. No qonøndó-páev.”

²³ Geté ngenek ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, ndego khanakhanakh mbain. Avus-mba mbovoé. Zapa ndógo, ndego gigiap kopoáv qambogoam.

²⁴ Yesu ngenek ezoqam ge-omet, avus-mba qambovoe, yaq āv gene-eín nqǎgo, “Gigiap kopoav ezoqam, ti-te ndigu unimé:føgákh, Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te tu-oz. ²⁵ Kemol ndugu, søvakha gigiap kandambaqapu, mil nqa-te one-qa tugoat, tu-te ndugu føgakh andé mbain, av gigiap kopoav ezoqam-te føgakh ndægo, ndego Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te one-qa tegoat.”

²⁶ Yaq ezoqam ndigu, nqanek manqat giyogem, āv gini-bevøpém nqǎgo, “Av tægoat ndægo, yaq gekha ezoqām ndókhandi:v?”

²⁷ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gekha matév ndøgo, ezoqam-te kopømba mbain ndøgo, Mbumbukiam kopømbaqapé, segé-matanám.”

*Yesu toqombo-pavet, taqa yaq-flia
(Met 19:27-30; Mak 10:28-31)*

²⁸ Yaq Pita Yesu gembo-ein, “Nqáe! Ni nikeza gigiap ate qægoam, zitá qati-wuøém, qo nqeitaqambe-paev.”

²⁹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, khoev te-ivav o zas o namba-qaniap o evøndipakha o nakheis tezivaz, Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapaya, ³⁰ ndego Mbumbukiam, ndakin yage-te nqanek, nøme mba mbøé-etoám, kopoav-qapé, yaq megemege-te ndo:go, ndego khandi miavmiav vømøndāp.”

Yesu qambo-misika, ekeza lõvøte neka nango khandi:vat-qa yaq-te ge:zømas

(Met 20:17-19; Mak 10:32-34)

³¹ Yesu ekeza paev ezoqam tuelv, tène-itúb, vømø-yakhapus-mokho-mba-ez, yaq gezø-ein, “Nqáé! Ni ndakin Zelusalem taon-té qazinø-qavigít. Yaq matev ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, Ezoqam-ge Yo-qa yaq-te gi:peaomem, gemø-fakhanám. ³² Ndego manqei vini-ak-qá zenda-té ginøveém, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Yaq ndigu otøotam mé:vewém neka vøngenøinām neka køse vømbøé-pisibømēm teqa kha-te, sasa ndøfeomēm, vølaēm. ³³ Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndøkhandí:v.”

³⁴ Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu manqa mokho-qase ndapeáv. Ti-te ndigu, teqa manqat mokho mbaín. Ndigu zøtezateáv, av nqægo, Yesu gekhā mé:manqatam.

Yesu bøi waev mbain ezoqam gekhakheinøvem

(Met 20:29-34; Mak 10:46-52)

³⁵ Yesu Zeliko taon ge:khatøat, yaq bøi waev mbain ezoqam mõndøgoám. Nakhoa keoqa-té geqotám. Ezoqa gigiap-qa zøvi:mát. ³⁶ Yaq ndego ezoqa bawan-qape gezø-ewag, manqa qazøfeazat, giløvuat, yaq gèbeváp, ge-ein, “Gekhā ndøgo?”

³⁷ Yaq ezoqa gimbo-einim, “Yesu ndømá, ndego Nazalet vemiyav-ak.”

³⁸ Ngenek bøi waev mbain ezoqam, nqanek manqat ge-ewag, yaq até gendego, sège-akhá, “Yésu. Déivid-ge Zeo. No tanakh gènøgó.”

³⁹ Yaq ndigu ezoqam, Yesu-qa megemege-te go:-apat, gèguguím, gimbo-einim, “Qo manqat tía.”

Geté ndego kandakanda nøme mba mo:-akhayám, “Déivid-ge zeo. No tanakh gènøgó!”

⁴⁰ Yaq Yesu sège-itán, ezoqa vøzø-ein, “Nandev ezoqam, vøndo-ituím, no-te.”

Yaq ndego ezoqam gendowav, Yesu ndego äv gembøebéváp nqægo, ⁴¹ “Qo gekhā qápøev, no tøtaqa-matanam?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Evézøza. No bøi keoge-qa nøgó.”

⁴² Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qanimáv. Møqokewág. Qoqa unimanqatin nandav, tøkhaheinøqavém.” ⁴³ Yaq nqova mbaín. Ngenek ezoqam gèkewág, Yesu vømbøpaev. Mbumbukiam-qa iz até go-eqatát, gemat. Yaq até ndigú-a, ezoqa bawan-qape, nqanek matev giqeivim, Mbumbukiam-qa iz vø-eqanem.

19

Zakies-qa emanqat

¹ Yesu Zeliko taon-te ge-on, yaq livin-mbá gunu:mát. ² Ta taon-te ndøgo, ezoqam mõndøgoám. Teks moni upøgim kawa ezoqám. Teqa iz Zakiés. Ndego gigiap eve ezoqám. ³ Yaq ndego Yesu omete-qa ndøgoám, ndego andé gekha ezoqám. Geté kopømba mbaín. Zapa ndøgo, ezoqa khàpeme:-khouwéz, neka ndego khàpeme:-tokhopogeaqase-év, vøe-omēt. ⁴ Yaq ndego megemege-té genøvuáo, Yesu omete-qa gego, tae-te vømøqavig. Zapa ndøgo, Yesu ndøgo tenómá.

⁵ Yesu tae gumukhato, yaq bøi ndø-eqá. Yaq ndego Zakies äv gembøe-ein nqægo, “Zákies. Nakhama ndovís. No nqægo, qoqá khoev-té

qægoát.”⁶ Yaq Zakies até gendego, gëndovís, Yesu khoev-te vōkhato. Khanakhanakh-ús.

⁷ Ezoqa ewaqape, nqanek matev giqeivim, yaq ndigu Yesu, manqa mbogeveém, gi-einim, “Ngenek gekha zapá, manqa-zapazapa-us ezoqa namba, lou timølog.”

⁸ Yaq khoev-te gimøqonav, Zakies até gendego, sège-itán, Evezøza vømbø-ein, “Evézøza. Nqáe! Noqa gigiap livin-mbá qatumú-qatá. Yaq nøme, gigiap-av ezoqam nøzø-etoám. Neka gekha moní ndigu, no ezoqa qazø-aqonøvemam, no nqawá qanøzø-etoám. No moni nøme foa-foá, indap, tæzømbø-abam.”

⁹ Yaq Yesu gendo-ein, “Nqægo khaiya, nqanek khoev-te, khandi møndø-fakhán. Zapa ndøgo, até ngenek ezoqám-a, Eibleem-gé zeó.*
¹⁰ Ezoqam-ge Yo, ndøgo tenegeavún. Ezoqa gezøváo, ndigu gi-ewaz, neka vōkhandīz.”

*Yaya etæ manqat, sasae ezoqam-qa yaq-te, kawa ezoqam moni gezø-etoam, ti:sasaetat
(Met 25:14-30)*

¹¹ Ezoqa ewaqape ate av-té manqat gimbøe-ewagat, yaq Yesu manqat nøme mba mo:manáz. Zapa ndøgo, ndego Zelusalem taon gekhatoat, ezoqa até vøe-einim, Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndakin ndøfakhán, yaq Yesu kawa ndøgoát. Yaq Yesu yaya zø-etá, taqa yaq-te, gezø-ein,

¹² “Qågoám. Ezoqam møndøgoám. Iz akhae ezoqám. Yaq ndego manqei qambaqape okho-qa ndøgoám. Ndøgo kawa iz møndáp, yaq vaev ekeza manqei-te nango vøveséz. ¹³ Yaq gewav, tegi sasae ezoqam ten møndøzømbøkhæ-akhá, ezoqa kopokopo moni mokho kopokopo vøzø-etoam.† Yaq gezø-ein, ‘Zøté-sasaeném, no tøte-ewambat,’ yaq ndego sasa ndøwaw.

¹⁴ Geté ekeza manqei-te ndøgo, ezoqa gèmbø-sanqaupám. Yaq ndigu u-anim ndøkhofotáz, teqa zita-te. Ndigu ta manqei qambaqape ezoqam, åv tiabezømbe-eín, ‘Ni poeveáv, ngenek ezoqam, nigí kawa tegoat.’

¹⁵ Geté ndego ezoqam, kawa iz møndømbo-akhaém, ekeza manqei-te vøqavan. Yaq gemøfakhán ndøgo, ndego manqat mba ndøkhofotám. Tegi sasae ezoqam bètøndopíá, betè-otev, ndigu moni ande gekha-gekhám gíqaqasam, ndego ge-ewawam.

¹⁶ Yaq ndego sasae ezoqam, bugukhokhof gendowav, ndego kawa ezoqam åv gembøe-eín nqægo, ‘Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ndakin møndømø-ten-éz.’

¹⁷ Yaq kawa ezoqam gembø-ein, ‘Qanimáv. Qo sasae ezoqam mbo-mambaqapé. Ndakin qo kawa ezoqam nøveét. Taon ate tægoat tén, toqoto-kawaeqtat. Zapa ndøgo, gigiap khapelavøqase ndøgo, qoqa zenda-te qæve, qo qanimáv qoqombo-kewagam.’

¹⁸ Yaq sasae ezoqa nøme gendowav, kawa vømbø-ein, ‘Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ndakin møndømø-fæv-éz.’

19:7 19:7 Luk 15:2   **19:8** 19:8 Exo 22:1; Num 5:6-7   **19:9** 19:9 Kel 16:31; Luk 13:16   * **19:9** 19:9 Yesu ngenek ezoqam, Eibleem-ge zeo ge:veo, zapa ndøgo: Ndego åv tene-unimanqatín, av Eibleem ge-unimanqatín.   **19:10** 19:10 Luk 15:4-5; Zion 3:17; 1 Tim 1:15   † **19:13** 19:13 Nginik moni viní. Fia kandakandá.   **19:17** 19:17 Luk 16:10

19 Yaq kawa ezoqam gembo-ein, ‘Qanimáv. Qo taon fáev, toqoto-kawaeqtat.’

20 Yaq sasae ezoqa nøme gendowav, kawa ezoqam vømbø-ein, ‘Káwa ezoqam. Qogi moni mokho kopo, noqa zenda-te qoqozav, ngínik. Ndabua mbewát qate-løvønøvé, sasa nokhonab. 21 No møe nøtaqagoám. Zapa ndógo, qo ezoqa kefak-qapé. Qo moni soqo-upøgimín ndøgo, qakezan sasae gonemav ndoqogo, neka qo avøe gigiap voqø-peain, ndøgo qakezan ogekhæmav ndoqogo.’

22 Yaq kawa ezoqam gembo-qavøiu, ‘Qo sasae ezoqa soqaqapé. Qo yaq-fia áv tøtaqambé-matanám, av manqat qoqote-ein. Qo áv qoqote-ein nqægo: Qo mðqote-qatéq. No ezoqa kefak-qapé, neka no moni sæ-upøgimatún, ndøgo no sasae gonemav qægoatun neka avøe gigiap sa vø-peain, ndøgo no ogekhæmav ndøgo. 23 Av tægoat ndægo, yaq qo gekha zapá, nogi moni, moni nqeisam nonqo khoev-te zaveav qagoam? Yaq ndakin no qatøndo-qavan, ndigu ambá elavøqase ndøkhouwezín, no nqawa qændapaz.’

24 Yaq ndego kawa ezoqam, até gendego, ndigu sasae ezoqa nøme, teqa avønin-te giwaniapam, vøzø-ein, ‘Moni mokho kopo vøe-viomém. Yaq ndégo tozombó-etøomém, ndego moni mokho ten ndimbogo.’

25 Geté ndigu sasae ezoqam gindu-einim, ‘Káwa ezoqam. Ndego sasae ezoqa nøme, moni mokho ten ndimbógó.’

26 Yaq ndego kawa ezoqam gendo-qavøiu, ‘No nqazø-manqate: Gekha ezoqām ndego, kopoav ndømbogo, ndego nøme mba mbøé-etøomém. Geté gekha ezoqām ndego, khakha-mba ndego, khapelavøqase nøme ndømbogo, gé:viomém.

27 Geté nogi qaqa ezoqam-qa yaq-te, ndigu poeveav qagoam, no kawa tæzømbo-goat, ndigu vøndo-upøzó, noqa bugug-te sasa zózitåg, vøpakhæz.’ ”

*Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge-on
(Met 21:1-11; Mak 11:1-11; Zion 12:12-19)*

28 Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq nakhoa até gegeveát, atema Zelusalem taon-te. 29 Yaq Betfage neka Betani vemiaav ge:khatoat, Oliv manqei poyat avønin-te ndøgo, yaq ekeza paev ezoqa menas tène-khofotáz, 30 gezø-ein, “Tozonózáv ndøgo, vemiaav zoqa megemege-te ndo:go. Tozomø-oz, yaq zo donki nakhasam zomø-ometám. Gémpotavát. Ta donki nakhasam-qa mumat-te ndøgo, ezoqam bugukhokhof qomateáv. Yaq sozó-nqovotøvé, sasa zotøndó-ituím. 31 Geté ezoqa tezøbevap av nqægo, ‘Gekha zapá, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?’ Yaq zo áv qazømbøé-einím nqægo, ‘Evezøza mbopøe, ngunuk.’ ”

32 Yaq ndigu ezoqa menas gizav, Yesu gekhofotaz, ndigu matev áv timiqeivím, av gezømbe-ein ndægo. 33 Yaq donki gi:nqovotavat, tuqi evøndipakha, áv gizømbe-ein nqægo, “Gekha zapá, ngunuk donki nqazo-nqovotavet?”

34 Yaq gizø-ein, “Evezøza mbopøe, ngunuk.” 35 Yaq ndigu Yesu-té gindu-ituím, ekeza ndabua vømbøe-khafuzim, Yesu sasa mbotøkeem, tuqa zita-te vø:qom. 36 Yaq Yesu donki-te go:qotat, nakhoa gegeveat, ezoqa teqa megemege-te, ekeza ndabua mo:møtagát, nakhoa-te.

³⁷ Yaq Zelusalem taon gi:khatoat, Oliv manqei poyat gindi-isõtaz, yaq Yesu-gi paev ezoqa bawan-qape, khanakhanakh zømbø-asõtáv, neka teqa iz vø-eqanem. Manqa gèzømbø-eqavát. Teqa iz ndógo tini-eqaném, umingiap matev vinivinimba giqevam, Yesu gematønumam.

³⁸ Av gini-akhaemavún nqægo, “Mbumbukiam ngenek kawa ezoqam, bèkhakheinøvém, Evezøza-qa iz-te ngegeav.

Mbumbukiam ndego yan-te ngo:go, sambi ndøgót ni-te. Teqa iz bèto-eqawát, ndego uni ova-in ngo:yage.”

³⁹ Yaq Felisi ezoqa nøme, ndigu ezoqa bawan-qape mokho-te gu:goam, Yesu av gimbø-einím nqægo, “Nøméndim ezoqam, qogi paev ezoqam gèzømbe-khafén. Manqat av nqægo bemanqáté!”

⁴⁰ Geté Yesu gezø-qavøiu, “No nqazø-manqate: Ndigu manqat tikhoutav, yaq nandi ndó-akhaemém.”

Yesu Zelusalem ezoqam-qa gevin

⁴¹ Yesu Zelusalem gumukhato, taon geqeiv, yaq gèvín. ⁴² Ge-ein, “Zelusalem taon, qo nqægo khøuwa, amba toqo-matøvemín, av nqægo, ‘Sambi av khaténdāp,’ yaq qo ambá qoqeivín. Geté ndógo gèkhonøwé, qoqa bøi-te. ⁴³ Khøuwa ndøfakház. Yaq qogi qaqa ezoqam, qoqa taon utate ndógo, manqei ndómøvøemém. Taon unimé-khawagét, qo vótokāq. ⁴⁴ Yaq ndigu qo unimé-ngiæqonám, qogi ezoqam pakhapakha vøzø-khaneām. Ndigu qo mokho-te, nandi kopo nøme, nandi nøme-qa mumat-te, gézivazemák. Nqanek matev tenéfakhán ndógo. Zapa ndógo, qo matavapøteáv, av nqægo, Mbumbukiam qo tøke-qa ndøgeavün.”

Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam

(Met 21:12-17; Mak 11:15-19; Zion 2:13-22)

⁴⁵ Yaq Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta-te gemø-on, ndego até gendego, ezoqam ndigu gigiap gu:wiat, vøngeasam. ⁴⁶ Gezø-ein, “Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo, ‘Noqa khoev, guliguli khoev ndógoát.’ Geté zo Mbumbukiam-qa khoev, zø-enendém, vømø-aqonam-ezoqam-qa-pebam-khoev.”

⁴⁷ Ta pula-te ndógo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka megetapak nøme, ndigu Yesu laelae-qá nakhoa mbovawám. ⁴⁸ Geté ndigu nakhoa qeiviáv, Yesu ande av kimbøé-gonēm. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape Yesu løvøinøvemáv. Soqáin ndógo, teqa manqat kopo ti:løvuum.

20

Yesu gimbo-bevøpem, gekha ezoqam-qā iz-tē, matev gematønumat

(Met 21:23-27; Mak 11:27-33)

¹ Khøuwa nøme, Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te, ezoqa ge:zømesimat neka Manqat Mbomambaqape vøzø-manqatat, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme ndozáv, ² vømbo-bevøpem, “Qonimbí-eín. Qo gekha ezoqam-qā iz-tē qonógot, nandav matev nandoqo-matønumit? Iz gekha ezoqām qá-etoam?”

³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Até nó-a, bevap kopo nqanøgó, zo-te. Zonømbé-einim. ⁴ Gê, Zion, ndego ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam, ndego iz Mbumbukiam-tê gendap, ó, manqei-qape ezoqam-tê?”

⁵ Yaq ndigu ekeza mokho-mba gibond, “Av khazí-einim? Tizimbo-einim av nqægo, ‘Ndego iz Mbumbukiam-tê gendāp,’ yaq ndego ni āv ginimbí-eín nqægo, ‘Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, zo Zion unimanqatinteav qazogoam?’ ⁶ Geté tizi-einim av nqægo, ‘Zion, iz, manqei-qape ezoqam-tê gendāp,’ yaq nginik ezoqa bawan-qape, nandí ginizítang. Zapa ndøgo, nginik āv gini-unimanqatinát nqægo: Zion ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám.”

⁷ Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Ni nítinøtenák, teqa matev gekham-tê qandō-fakhan.”

⁸ Yaq Yesu gezø-ein, “Av tægoat ndægo, yaq até nó-a, nøzø-einák, no gekha ezoqam-qā iz-tê qatøgot, nqanek matev.”

*Yaya etæ manqat, khae keoge ezoqam-qa yaq-te
(Met 21:33-46; Mak 12:1-12)*

⁹ Yaq taqa zita-te, Yesu ezoqa ewaqape yaya zø-etá, gezø-ein, “Ezoqa møndøgoám. Ndego waen khae ndøkhá. Yaq khae ndøgo, ezoqa nøme-qá zenda-té genøvé, timbøe-kewagat, ekezan manqei nøme-te vøwav. Møp-mbá gene-ewawám.

¹⁰ Yaq waen nanga qakhata ndøgo, ndego khae eve, sasae ezoqam ndøkhofotáv, ti-te ndigu, ma khae gimbøe-kewagam. Ekeza waen nanga upøgim-qa ndøgoám. Geté ndigu khae keoge ezoqam, ngenek sasae ezoqam gèzuím. Yaq nango khakha-mbá sege-khofotøvé.

¹¹ Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Geté até ndegó-a, vøzuím-a, vøngenøinam, khakha-mba nango sasa ndøkhofotøvem.

¹² Yaq ndego khae eve, sasae ezoqa nøme ndøkhofotáv. Ndakin gèmbomisika-éz, sasae ezoqam gekhofosumam. Geté até ndegó-a, vøzuim-a, kouk vømbø-etøomem, khae bavokho sasa ndøngeatømem.

¹³ Yaq ndego khae eve, ekeza manqa ge-ein, ‘Ndakin gekhā nógō? Ság! Nøkeza yo nókhofotáv, ndego nqæmbøe-khafuat. Ngenek tiabembøe-vizumém.’

¹⁴ Geté ndigu khae keoge ezoqam, khae eve-ge yo gi-ometam, yaq ndigu ekeza mokho-mba āv ginibónd nqægo, ‘Ngenek khae eve-gé yó. Waen khae ngének genó-kawa-év. Zílaém. Yaq khae nqanek, gemóniqá.’

¹⁵ Yaq ndigu até gindigonem, khae bavokhó ginø-ituím, pakhapakha vømømbó-khanøem.”

Yesu nqanek yaya etæ manqat qamømbøe-navøem, yaq ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zó, ndozo-matavap? Ndego khae eve, gekha matev zømatanām, ndigu khae gimbo-kewagam? ¹⁶ Ndego āv genégó nqægo: Ndego ndøndowáv, ndigu khae keoge ezoqam pakhapakha vømøzø-khaneám, neka waen khae, ezoqa vini sasa zø-etoám.”

Yaq ezoqam ndigu, nqanek Yesu-qa manqat giyogem, āv gini-einim nqægo, “Matev av nqægo befàkhán!”

¹⁷ Yaq Yesu ndigu gèwabám, gezø-ein, “Zo ndozo-matavap, matev av nqægo kopømba mbāin, tøfakhan, yaq gê, gekha zapá, Mbumbukiam-qa Manqat av nqæpeawap nqægo:

‘Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem,

ndigu møndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.’?

¹⁸ Gekha ezoqām ndego, nginik nandi-te to:bøiav, ndego keqaniáp. Neka nandi ndigu, teqa kha-te to:bøiaz, ndego peseinøváp.”

¹⁹ Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, ambá ndaføyamba ndømøvøinamín. Zapa ndógo, ndigu av gini-matøvemém nqægo: Yesu nqanek yaya ge-eta, ndigu tene-manqatám. Geté ndigu matev-qase goneáv. Zapa ndógo, ndigu ezoqam-qá møe ndøgoném.

*Yesu amba teks moni abam-qa yaq-te timbøe-matemateømemin
(Met 22:15-22; Mak 12:13-17)*

²⁰ Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, bøi mba mo:veém, Yesu-te. Yaq ndigu bøibøi ezoqam ndøkhofotáz, Yesu bemømbøē-khavozømem, av nqægo, ndigu yogē egeieqei mbøgonēm. Geté ndigu ambá gembo-matemateømemín. Yaq Yesu ambá Lom gaman ezoqam-qá zenda-té ginø-veemín, gaman-qa yaq-te amba manqat soqain te-einin. ²¹ Yaq nginik ezoqam, Yesu av gimboe-einím nqægo, “Nøméndim ezoqam, ni møtinøtén, manqat ndøgo, qo ndoqo-manqate neka ezoqa ndoqote-zømesim, egeieqei. Neka qo ezoqam-te møe mbaín, oskiá ndøgo, ndigu ezoqa kandakanda o ezoqa khasøkhasis. Geté qo ezoqa Mbumbukiam-qa poev-qa yaq-te ndoqote-zømesim, qo unimanqatin manqat mba qomanqaté. ²² Qonimbí-eín. Kopømbâ, Siza-te teks moni tizi-abumat, ndego Lom kawa kandambaqape, ó, khafæp?”

²³ Geté Yesu tiqa matemateam matev, é-møndæ-otév, yaq gezø-ein, ²⁴ “Moni mokho zóté-nømøndēm. Gê, gekha ezoqam-qá bugug neka iz mó:go?”

Yaq gindu-einim, “Siza-qá bugúg, neka teqá iz mo:gó.”

²⁵ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Av tægoat ndægo, Siza-qa gigiap, Siza zombó-etoumemát. Geté gigiap ndøgo, Mbumbukiam-qa, Mbumbukiam zombó-etoumemát.”

²⁶ Yesu-qa manqa qavøiwat qanimav-qape giyogem, yaq ndigu nqova ndafe kandambá. Kopømba mbaín, timbo-matemateømem, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. Yaq ndigu manqat nøme einiáv. Sège-ivøvém.

Sadusi ezoqam, Yesu løvøte-te nango khandi:nat-qa yaq-te gimboe-bevøpem

(Met 22:23-33; Mak 12:18-27)

²⁷ Yaq Sadusi ezoqam ndozáv, Yesu-te. Nginik Sadusi ezoqam, av gini-unimanqatinát nqægo: Ezoqa tipakhaetat, ndigu nango gemø-khandi:zák, løvøte-te. Yaq ndigu Yesu av gimboe-einím nqægo, ²⁸ “Nøméndim ezoqam, Mozes ni av ginimbi-peawám nqægo: Ezoqa tenanimat, sæva te-ivavat, patu qataeveav vøgoat, yaq ngunuk ngæmam, namba qawan be-okíát, tege namba qawan, ndego genanim, patu bembø-qatayat.

²⁹ Qotøndé-ewāg, nqanek emanqat. Angana møndøgoám. Evenáp. Até gi:goam sevén. Yaq khøuwa ndego, sævam ndø-okí, vønanim. Patu qataeveáv. ³⁰ Yaq eveqase ndø-okí, ngunuk ngæmam, ndego teqa zita-te geqan. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis qazaneáv. ³¹ Yaq ndakin ngæmam ndégo te-okí, teqa zita-te go:qavigavun. Yaq até ndegó-a, vønanim. Nakheis mbaín. Yaq matev até gemát, atema ndigu evenap

seven ate gi:goam vømū-pakhaez. Ndigu patu qataeveáv. ³² Yaq vaev até sævám-a, vønanim.

³³ Gê, ngunuk sævam-qa yaq-te, matev áv khanégo? Ezoqa unimanqatin løvøte-te tikhandi:z, yaq ta khøuwa-te ndøgo, timø-khandi:z, ngunuk sævam, gekha ezoqam-gú zas ndøgoát? Zapa ndøgo, ndigu evenap ate gi:goam, ngunuk sævam kopo ndøkawawát.”

³⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Nøkenøkem matev sa nqáneq qagó, ndakin nqaziyage, manqei-qape-te. ³⁵ Geté ezoqa ndigu, Mbumbukiam egeieqei tezæb, løvøte-te nango tisuz, neka megemege-te vømøyāg, ndigu nøkenøkem matev gezøgoák. ³⁶ Ndigu andé enzol ezoqam me mé:goát, neka løvøte nøme gemø-qeivimák. Ndigu Mbumbukiam-gí nakheís ndøgoát. Zapa ndøgo, ndigu løvøte-te møndø-khandi:z. ³⁷ Geté løvøte-te khandi:nat-qa yaq-te, Mozes ekezan møndænómánd, av nqægo, ndøgo unimanqatin. Zapa ndøgo, Evezøza Mozes gembø-fakhan, taegase-te ndøgo, qawageapam, yaq Mozes ndego áv gembøe-akhá nqægo: Eibleem-gé Mbumbukiám neka Aezek-gé Mbumbukiám neka Zekop-gé Mbumbukiám. ³⁸ Mbumbukiam ndego ambá av nqægo, løvøte ezoqam-gē Mbumbukiám, geté ndego khandi ezoqam-gé Mbumbukiám. Te-te ndego, ezoqa ewaqape, gipakhaetat, zua ndøkhandi:zát.”

³⁹ Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa nøme, Yesu-qa manqat giyogem, áv gini-einím nqægo, “Nømendim ezoqam. Qoqa qavøiwat manqat, qanimáv tantáv.” ⁴⁰ Yaq taqa zita-te, ezoqa nøme bevap goneáv, te-te. Møe ndøgoném.

Yesu ambá av nqægo, Deivid-ge zeo mbá, geté ndego até tege Evezøzá (Met 22:41-46; Mak 12:35-37)

⁴¹ Yaq Yesu ezoqa gezøbevap, “Ge zô, ndozo-matavap? Gekha zapá, ezoqa av ndi:manqate, av nqægo, Mesaya ndego, Deivid-gē Zeø? ⁴² Sams mbuk mokho-te, Deivid ekezan áv gene-peawám nqægo:

Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, áv gembøe-eín nqægo,

‘Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

⁴³ Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam, kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo, qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.’

⁴⁴ Deivid, ndego Mesaya, Evezøza mbo-akhayám. Yaq gê, ngenek Mesaya, áv kené-Deivid-ge-zeo-ev?”

Yesu ekeza paev ezoqam, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te gegugub

(Met 23:1-36; Mak 12:38-40)

⁴⁵ Ezoqa ate av-té teqa manqat gi-ewagat, yaq Yesu ekeza paev ezoqam áv gezømbe-eín nqægo, ⁴⁶ “Gò:feazoát, Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam-qa yaq-te. Ndigu tømbe-khaneát ndøgo, ti-okhoat, ndabua loloakh mbomømboma ndø-uzupát, neka ezoqa ewaqape, maket manqei-te, ndigu khaiya mboma manqat vizap-us bezø-manqate, neka guliguli khoev-te neka lou loge kandakanda-te ndøgo, iz akhayapak-qa qonam nonqo-te vøqonumát. ⁴⁷ Ndigu ngængæm zømbe-khavozumatún, tiqa khoev neka gigiap vøzø-aqonumatun. Neka ezoqa ewaqape-qa bøite, guliguli loloakh ndøgoatún. Yaq nakémbá ndigu yaq-fia nqosøgeap, nøme mba mó:ndapém.”

21

*Ngæmam-qa etoam matev Mbumbukiam-te
(Mak 12:41-44)*

¹ Yesu Mbumbukiam-qa khoev-te gegoam, yaq gigiap kopoav ezoqam ndøzømét. Ndigu moni ndø-abumát, moni nqeisam nonqo-te ndøgo.

² Yaq até sævám-a, vø-omet. Ngunuk ngæmám. Gigiap-av ezoqám. Zivis møndømbo-naním. Ngunuk moni mokho khasøkhasis menas mba mu:nqeitáz.

³ Yesu ngunuk sævam gu-omet, yaq áv gene-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Ngunuk gigiap-av sævam, moni kandambá gu:nqeitaz, áv tiuká, av ezoqa ewaqape nøme, moni gi:nqeisumat.

⁴ Unimanqatín. Ndigu ezoqa nøme, moni kandakandá ginqeisumat. Geté ndigu moni nøme kopoav-qapi ndizøgó. Geté ngunuk ngæmam, viní. Ndugu moni ate gimbøegoam, sùgumu-áb. Nøme mbain, tuqa yage nonqo.”

*Mbumbukiam-qa khoev tøsoqa, Zelusalem taon-te ndøgo
(Met 24:1-2; Mak 13:1-2)*

⁵ Ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa khoev-qa yaq-te, áv gini-manqatám nqægo, “Mbumbukiam-qa khoev mbomambá tantáv. Nandi kandakanda qaniqaním giniwevém. Neka gigiap qaniqaním gimbøe-fegém, gigiap ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-te etoam matev gi:goam.”

Geté yaq Yesu gezø-qavøiu, ⁶ “Khøuwa ndømø-fakház. Yaq nqanek khoev ate ndægo, ndozoqeivi, manqei-té qamø-khakhandám. Nandi kopo nøme, nandi nøme-te, gó:zaveák.”

*Viniv vinivinimba tøfakhanam
(Met 24:3-14; Mak 13:3-13)*

⁷ Yaq ndigu Yesu gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Matev nandav, qoqote-manqatam, gekha khøuwá qanéfakhān? Neka andé gekha matev me nitíqeivím, ni tøtinøten, av nqægo, nqanek matev avønín gēfakhān?”

⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Gø:feazoát. Soqain ndøgo, zo ezoqa titubam. Ezoqa kopoáv, noqá iz-té gindú-okhoát. Ndigu ezoqa áv gizømbé-manqatát nqægo, ‘Ezoqa, nó’, ó, ‘Khøuwa møndø-fakház.’ Geté zo ndigu zøpaév. ⁹ Nakhag neka nøfeap kandakanda-qa yaq-te tozo-ewagat, yaq zo møe ndøgonémát. Matev av nqægo, bugukhokhof ndøkho-fakhanám. Geté manqei-qape-qa vaev, zuá.”

¹⁰ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Manqei nøme, manqei nøme namba, nakhag ndøgoát, neka kawa ezoqa nøme-qa bawan, kawa ezoqa nøme-qa bawan namba, vønøfeapát, ¹¹ neka manqei nøme-te, manqei vøkukuvøemát. Manqei kukuvøem kandakandá. Neka manqei vinivinimba-te, ifin matev neka enqoni soqøsoqa ndøfakhanám, neka matev kandakanda møe-us neka yan-te khakhatap kandakanda vøfakhanām.

¹² Geté nqanek matev ate ndægo, okhokho-té qanø-fakhanám. Zo ezoqa ndøkthæ-gavemat neka matev soqøsoqa vøzø-matønnumát. Ndigu zo manqa ovøyam-té ginø-abumát, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ndøgo, neka zo ndimbula-te vønqeisumát. Neka no zapaya, zo megetapak neka kawakawa-za-qá megemege-té ginø-abumát. ¹³ Matev av nqægo

tɔfakhanam, yaq zo kopɔmbaqapé, ndigu ezoqam Manqat Mbomambaqape zɔté-zɔmesimát. ¹⁴ Geté zo naqanøká ndɔfofogèmé, av nqægo, zo andé gekha manqat me zozɔ-qavɔitát. ¹⁵ Zapa ndógo, manqat egeiegei neka matavap loloakh, nɔ nɔzɔ-etoumat. Yaq zogi qaqa ezoqam, kopɔmba mbain, zoqa manqat tiqavɔitat neka vɔzɔ-nqagimát.

¹⁶ Até zogi zɔvɔndipakhá-ya neka namba-qaniap neka zɔkeza ezoqam neka zɔfuap, segezɔ-qambúz, neka zo ezoqa nɔme vɔzitág. ¹⁷ Ezoqa ewaqape zo géсанqabát, no zapaya.

¹⁸ Geté zoqa kawa-te, izum ate nandizɔmbi:gu, kopo gezɔ-nasinimák. ¹⁹ Zo fɔgɔfɔgakh ndɔwaniáp. Yaq zo khandi zomɔndapém.”

Zelusalem taon ngi:wat-qa yaq-te

(Met 24:15-21; Mak 13:14-19)

²⁰ Yaq Yesu manqat nɔme gezɔ-ein, “Zo nakhag ezoqa tozo-zɔmet, ndigu Zelusalem taon uni ti:khawaget, yaq zo sɔzɔté-zɔté, av nqægo, ndɔgo avɔnín gésoqá. ²¹ Ta khɔuwa-te ndɔgo, ezoqa ndigu Zudia plovins-te tiyagat, manqei popotap-té giabenɔ-khokhóz. Neka ndigu Zelusalem taon-te tiyagat, taon yá be-ivɔvém. Neka ezoqa ndigu bavokho to:yagat, taon-te betɔndɔ-ɔz. ²² Nginik khɔuwa, Mbumbukiam-qá yaq qavɔiwat khɔuwá, ezoqa manqa-zapazapa gi:goam. Yaq Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo, gemɔ-unimanqatín, taqa yaq-te ndɔpeawap. ²³ Ta khɔuwa-te ndɔgo, ti-te ndigu unimé-soqá, sakheis emu-us ndigu neka nakhei tete ndizɔloge. Yage fɔgakh-qape ndɔfakhán, nqanek manqei-te. Nginik bawan ezoqam, Mbumbukiam-qá qaqa ndɔqeivim.

²⁴ Zu ezoqa nɔme, nakhag kaiya-té ginɔ-pakhaetát, neka nɔme vɔzɔ-geagimát, manqei vinivinimba-te sasa ndɔ-itubát, manqei-qape-te ate nqægo. Yaq Zelusalem taon, bawan vini-ak ndɔtokhonumát, atema bawan vini-ak-gi khɔuwa vɔmɔ-nasinim.”

Yesu nango tendoqavan

(Met 24:29-31; Mak 13:24-27)

²⁵ Yaq Yesu manqat nɔme gezɔ-ein, “Khɔuwa neka lɔvɔyak neka nduku, matev vinivinimba zɔfakhanám. Neka manqei-qape-te nqanek, bawabawan vinivinimba gó:bevɔpém neka mɔe vɔgoném. Zapa ndógo, ndaola-te ndɔgo, khamɔe kandakanda ndɔvumɔemát. U-ús. ²⁶ Ezoqa mɔe khape tɔzɔmbe-khouwevat, matev kandakanda nɔme-qa timbɔe-kewagat, manqei-qape-te tɔfakhanam, yaq bɔi zɔgugimát. Até ndɔgó-a, gigiap yan-te nqo:go, vɔkukuvɔém. ²⁷ Yaq ezoqa, Ezoqam-gé Yo ndɔ-ometám. Khaiya ozoz-té genɔgeáv. Bazafɔgakh-ús neka waev-qape-ús.

²⁸ Matev av nqægo tɔngazɔngazam, zo sège-fɔgɔfɔgakhæzám. Kawa mba zotɔ-eqá. Zapa ndógo, zo Mbumbukiam avɔnín génqovotáz.”

Fig tae-qa yaya etæ manqat

(Met 24:32-35; Mak 13:28-31)

²⁹ Yaq Yesu yaya zɔ-etá, gezɔ-ein, “Zo fig tae o gekha tae nɔme zɔqeivát. ³⁰ Zo qazo-qeivimin, esokho qaqa bamin, yaq zo mɔzɔte-zɔtezín, wavam khɔuwa avɔnín. ³¹ Yaq matev até kopó. Zo nqanek matev tozo-qeivimat, tɔfakhanumat, av no qazɔmbe-manqatam, yaq zo sɔzɔté-zɔté, Mbumbukiam-qa Megeat Matev avɔnín géfakhán.

³² No unimanqatín nqazø-manqate. Ezoqa nøme, ndakin ngiyage, naqanøká gépakhaezák. Até géyagát, atema ta khøuwa-te ndøgo, nqanek matev ate ndægo vømú-fakhanām.*

³³ Yan neka manqei-qape ndømø-navøém. Geté noqa manqat, gemø-navøemák.”

Aiyá qabizigú, soqain ndøgo, ni khakheinøpøteav tøgoat

³⁴ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Aiyá qagó. Zo manqei-qape matev-te, kawa ndøvòá, kopømba ande av ibøkha soqa izam matev neka qakeza yage-qa yaq-te khape toqote-fofogeapat. Soqain ndøgo, ta khøuwa ndøgo, zo ande ka me tøzøte-ndap. ³⁵ Nqanek khøuwa, ezoqa ewaqape-té qanøfakhán, nqanek manqei-qape-te ngiyage. Nakhamas-té.

³⁶ Zo oskia mo:feazoát. Gèguligulím, av nqægo, nqanek matev ate ndægo tøfakhanam, zo bazaføgakh-us tøzøté-waním, yaq vaev Ezoqam-ge Yo-qa megemege-te vozotó-wán.”

³⁷ Ta pula-te ndøgo, khøuwa ate qæpavpavemam, Yesu ezoqa Mbumbukiam-qá khoev-té gene-zømesimám. Yaq qakhagusin ndøgo, ndego Zelusalem taon, gè-ivavín. Yaq lovølova, Oliv manqei poyat-té gemøbuvín. ³⁸ Yaq qanaqanus qando-pavein, ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzavín, lovølova-ús, Yesu-qa manqat vømø-yogemin.

22

Yesu gimbo-voqoem

(Met 26:1-5; Mak 14:1-2; Zion 11:45-53)

¹ Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape, Pasova ndimbo-akhayam, ndøgo flawa poponøvemav gilouzaton, avønín qagoám. ² Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, Yesu laelae-qá nakhoa mbovawém. Geté ndigu poeveáv, ezoqa ewaqape-qa bøi-te tímøvøinam. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam-qá møe ndøgoám.

Zudas Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, manqa gi:kopo:nem, Yesu tiqa zenda-te teve

(Met 26:14-16; Mak 14:10-11)

³ Yaq Zudas, iz nøme Iskaliot gimbo-akhaemam, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv gegoam, Saitan mbøi-ón. ⁴ Yaq Zudas até gendego, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam-gi megetapak-té genøwáv, ti namba manqa vømø-khakheinømem, Yesu tiqa zenda-te ande äv kenévé.

⁵ Ndigu teqa manqat giyogem, yaq ndigu khanakhanákh, neka te-te moni etoam manqat vøkhakheinømem. ⁶ Yaq Zudas tiqa manqat gè-unimanqatín. Yaq khøuwa eqeieqei-qa mo:kewagám. Yesu ezoqa ewaqape-te ande äv khambøé-løvüz, yaq tiqa zenda-te ndøgo tenévé.

Yesu-gi paev ezoqa menas, Pasova lou gimø-khakheinømem

(Met 26:17-25; Mak 14:12-21; Zion 13:21-30)

⁷ Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape gimø-khantøzem, ndøgo flawa poponøvemav gilouzaton, neka Pasova lou loge nonqo sip nakheis

* **21:32** 21:32 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev ngi:wat-qa yaq-té abete-manqatám, neka gekha matev vinivinimba nøme ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo tøfakhanam.

22:3 22:3 Zion 13:2, 27 **22:7** 22:7 Exo 12:1-27

vōzitagatun, ⁸ yaq Yesu Pita neká Zion, tèkhofotáz, gezø-ein, “Pasova lou zomø-khakheinømém, ni tizimølog.”

⁹ Yaq gimbo-einim, “Gê, qoqa poev gekhâm? Ni gekham-tê qeimø-khakheinømém?”

¹⁰ Yaq gezø-qavøiu, “Zelusalem taon-te tozomø-oz, zo ezoqa zó-ometám. Ibøkha ndø-eqatét. Yaq zombó-paevém, atema khoev-te vømø-øn. ¹¹ Yaq ta khoev ndøgo, khoev eve āv qazømbøé-einim nqægo, ‘Nømendim ezoqam, āv geqande-beváp nqægo: Khoev kouwat gekham-tê qágo, ma nogi paev ezoqam namba, Pasova lou teimølog?’ ¹² Yaq ndego zo khoev kouwat kandambaqape mé:zómás, khoev ova ndo:go. Qonam nonqo neka lou-qase khakheitáp. Yaq zo lou ndøgo tozomø-khakheinømém.”

¹³ Yaq ndigu gizav, matev āv timiqeivím, av Yesu gezømbe-ein ndægo. Yaq ndigu Pasova lou vømø-khakheinømém.

Evezøza-qa lou loge matev ande qæfakhan

(Met 26:26-30; Mak 14:22-26; 1 Ko 11:23-25)

¹⁴ Yaq qakhagus ndøgo, lou loge khøuwa iz gimø-khantaz, Yesu tegi u-anim namba, tinøpindám ndøgo, lou loge-te vøqonav. ¹⁵ Ndego āv gezømbe-ein nqægo, “No nqosøgeap banøndáp. Geté noqa poev kandambaqape, nqáneq qagoám. Nqanek Pasova lou bizikhælog, zo namba. ¹⁶ No nqazø-manqate: No Pasova lou nøme, naqanøká nomølogák, atema Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, matev ate ndægo vømø-unimanqatín, ndøgo Pasova lou loge matev kha-mba ndømbo-ove.”

¹⁷ Yaq Yesu izam nonqo ndøndáp, waen-ús, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, yaq gezø-ein, “Mòzondapém. Yaq søzøtumú-izumít, zo ate ndøzøte:go. ¹⁸ No nqazø-manqate: No waen tae nanga-qa et, nqawa naqanøká nø-izák, atema Mbumbukiam-qa Megeat Matev vømøfakhân.”

¹⁹ Yaq taqa zita-te, Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, ekeza paev ezoqam vøzø-etoam, gezø-ein, “Nqanek noqá khá, zo nqazø-etomit. Matev av nqægo até vøgó. Yaq no zonømbé-matavupát.”

²⁰ Yaq matev até kopó, lou loge qamezømbe-navøem, Yesu izam nonqo ndøndáp, waen-ús, gezø-ein, “Nqanek waen, Mbumbukiam poev ndakinak mé:-unimanqatín. Noqá kóuk gené-unimanqatín, ndøgo zo zapaya tøwa.

²¹ Geté. Nqáe! Ezoqam ndego, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve, ngégo, nqanek lou loge-te nqazi-qonøve. ²² Ezoqam-ge Yo ndønanim, av Mbumbukiam-qa poev ndægo. Geté ndego møndø-soqóev, ndego ezoqam, ma nogi qaqa ezoqam-qa zenda-te teve.”

²³ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ekeza paev ezoqam ekeza mokhomba, āv ginibønd nqægo, “Eisa, ni mokho-te matev av nqægo, gekha ezoqām ndømatanām?”

Megeat Matev eqeieqei-qa yaq-te

²⁴ Yaq Yesu-gi paev ezoqam-qa mokho-te, ponqombap matev ndøfakhán. Tini-ponqombupát ndøgo, ti mokho-te, iz akhae kandambaqape, gekha ezoqā ndøgo?

²⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Bawabawan-gi kawakawa-za, ezoqa gètøkhonøzát. Yaq nginik megetapak, ekeza kha, keoge ezoqa eqeieqei me:vewé. ²⁶ Geté zo mokho-te, matev av nqægo bègó. Gekha

ezoqām ndego, zo mokho-te iz kandambaqape tegoat, ndego yà be-khapelavøqase-év. Neka gekha ezoqām ndego, megeat ezoqam tegoat, ndego yà be-zoge-tøke-ezoqam-év. ²⁷ Gê, ezoqa kandambaqape ákenego? Ndégò, lou-qase-te ndemia, ó, ndégò, lou ndeyogimit? Zo mðzøte-zøtéz, ezoqa kandambaqape ndégo, lou-qase-te teqotat. Geté no zo mokho-te, zogé sasae ezoqám.

²⁸ Zo nó namba zi:goám. Neka zo no nõuvønateáv, matev føgøføgakh qanø-fakhanumam. ²⁹ Yaq nakémbá. No zo Megeat Matev nõzø-etoám, kopømba av-té, Tat no Megeat Matev genømbe-etoam. ³⁰ No kawa iz tæmøndap, zo noqa lou-qase-te, lou zólogát neka ibøkha vozó-izumát, no namba, neka zøkeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te vozotó-qonavát, neka Izlael khagua bawan tuelv vozozømbó-kawaeztát.”

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to:nawam
(Met 26:31-35; Mak 14:27-31; Zion 13:36-38)

³¹ Yesu Pita áv gembøe-eín nqægo, “Sáemon, Sáemon. Nqæ! Saitan Mbumbukiam zo khamasim-qá yaq-té gembøeviám. Ndego zo andé wit me mé:-evém, tag vøkhofovøëm. ³² Geté no, nõguligulím, qo zapaya, Saemon. Qoqa unimanqatin, betaqa-návøëm. Yaq nqawa toqotøndo-qambuq, qafuap vøzøtøké. Yaq tiqa unimanqatin bezømbē-føgakh.”

³³ Geté Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. No kopømbá. Ndimbula-te sænáv, qo namba, neka sizimú-pakhaén.”

³⁴ Yaq Yesu gembo-ein, “Píta! No nqataqá-manqate. Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam. Av qoqoté-manqatát nqægo, ‘No ngenek ezoqam nõtenøtenāk.’”

Yesu-gi paev ezoqam bèto-khakheinám

³⁵ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezøbevap, “Ta khøuwa-te ndøgo, zo qækhofosam, yaq no av qazømbe-ein nqægo, moni neka moqos neka tamak ndø-upøgím, yaq ge zò, gigiap mbain mozógoam?”

Yaq gindu-qavøinam, “Mbaín. Ni kopømbá qeigoam.”

³⁶ Yaq Yesu gezø-ein, “Qanimáv. Geté ndakin viní. Gekha ezoqām ndego, moni nqeisam nonqo timbogoat neka moqos vømbógoát, bètonqoatét. Neka gekha ezoqām ndego, nakhag kaiya mbain tøgoat, ndego ekeza ndabua nõme, yà bewi. Yaq moni ndigu teqas, nakhag kaiya mé:wí. ³⁷ Mbumbukiam-qa Manqat áv qane-peawáp nqægo: ‘Ndego pepen ezoqam me:vewém.’ No nqazø-manqate. Nqanek manqat bè-unimanqatín, no mokho-te. Unimanqatín. Gekha manqát ndøgo, noqa yaq-te ndøpeawap, avønín géfakhán.”

³⁸ Yaq Yesu-gi paev ezoqam gindu-einim, “Evézøza. Nqæ! Nakhag kaiya menas ngínik.”

Geté ndego gendo-ein, “Ság. Tiá.”

Yesu Oliv manqei poyat-te gemø-guligulim
(Met 26:36-46; Mak 14:32-42)

³⁹ Taqa zita-te, Yesu Zelusalem taon, gè-iváv. Yaq Oliv manqei poyat-té genøwáv, av oskia ge:goam, neka tegi paev ezoqam vømbø-paevem. ⁴⁰ Yaq gimøfakhaz ndøgo, ekeza paev ezoqam áv gezømbe-eín nqægo, “Zo

bazaføgakh-qa, gèguligulím. Soqain ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:áz.”

⁴¹ Yaq ndego sègeziváz, elavøqase nøme vøwav. Atap ande av ndægo, nandi toqo-ogizo, timø-bøiaz. Yaq ndego katuk ndømøkuí, vøguligulím. ⁴² Av gene-guligulím nqægo, “Tát! Qo taqa-pøovat. Nqanek nqosøgeap kandambaqape, ndøgo ande ibøkha khaqain-qape me tønømbe-fakhan, ambá qøndapín. Geté matev āv tabete-fakhán, av qoqa poev ndægo. Ambá ndøgo, av no nqanømbe-poev.” ⁴³ Yaq yan-te ndo:go, enzol ezoqam ndovís, bazaføgakh vømbō-etoam. ⁴⁴ Yesu mbøni vaev kandambaqape ndøndáp. Yaq ndego bazaføgakh-us nøme mba mo:guligulím. Tata andé kóuk. Sège-lanqavám, manqei-te.

⁴⁵ Yesu guligulím qamømbøeva, ge-itan, tegi paev ezoqam-te gevesez, yaq āv genezømét nqægo: Gèsømbiám. Bazaføgakh gèzø-navøém. Zapa ndøgo, ndigu mbøni vaev matev khàpe zømbe-khouwév. ⁴⁶ Yaq Yesu gezø-ein, “Zo gekha zapá, venanqei mba ndozo-sømbiit? Mòzosúz. Neka gèguligulím. Soqain ndøgo, khamasim matev tøndowav zo-te, yaq zo zō-o:áz.”

Yesu møvøiwat-qa ginduzav

(Met 26:47-56; Mak 14:43-50; Zion 18:3-11)

⁴⁷ Yesu ate av-té manqat ge-manqatam, yaq nqáe! Ezoqa bawan-qape tìnøfakház. Ndigu Zudas ndø-itubavún, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuélv nøme gegoam. Yaq ndego até gendego, Yesu-té genøwáv, vøngenøtam.

⁴⁸ Yaq Yesu gembo-ein, “Zúdas. Gè, qo Ezoqam-ge Yo ngenøtam-ús, qaqa ezoqam-qa zenda-te nqoqoveet?”

⁴⁹ Yaq ndigu ezoqam, Yesu namba gi:goam, go:matøvemem, ande gekha matev me ndøfakhán, yaq āv gimbø-einím nqægo, “Evézøza, nakhag kaiyá ndøtízitag?” ⁵⁰ Yaq paev ezoqa nøme, até gendego, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, tege sasae ezoqam, nakeamo gea vømbøkawa.

⁵¹ Geté yaq Yesu gezø-ein, “Ság. Matev av nqægo tønév.” Yaq Yesu teqa gea gèmbokhanáz, nango vømbō-eqeieqei.

⁵² Yaq Yesu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam neka Zu megetapak nøme, ndigu møvøiwat-qa gigeavun, āv gezømbe-eín nqægo, “Ge zō, no pepen ezoqam zótænembem, nakhag kaiya neka ndawa-us qazogeavun?” ⁵³ No khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té qæqoám, zo namba. Geté ndøgo, zo no kha khanøzeáv. Geté ndakin, zoqa khøuwa qanimav-qape møndø-fakház. Kawa matev, bøvun-qá bazaføgakh ndøndáp.”

Pita Yesu-qa yaq-te go:nawam

(Met 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Zion 18:12-18, 25-27)

⁵⁴ Yaq ezoqam ndigu gigeavun, até gindigonem, Yesu vø-møvøinam, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev-te sasa ndø-ituim. Pita até gezøpavát. Andé qámbá gendopavam. ⁵⁵ Khoev-te gimøfakhaz, yaq uta mokho-te ndøugu, gøinam møndø-løvutám. Yaq Pita tenøqóm ndøgo, ti namba, ndigu gøinam-te giqonavam. ⁵⁶ Sasae mbasønakam Pita gu-omet, gøinam waev-te geqotam, yaq ndugu gèwawám, gundu-ein, “Até ngenék-a, Yesú namba me:goám!”

57 Geté Pita gò:nawám, gendo-ein, “Ngolam, no nandev ezoqam, nòtenòtenák.”

58 Yaq khapé outøpøteáv, ezoqa nøme Pita tēnø-ōmēt, gembo-ein, “Unimanqatín. Até qó-a, qo tigí ezoqám.”

Geté yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. Av taoká. Nó mbá.”

59 Andé møi-mbá sege-auwám. Ande av wan awá ndægó, ezoqa nøme tēāndōwāv, gendo-ein, “Unimanqatín. Mòtenòtén. Ezoqa nøme ngének, Yesu namba ge:goam. Zapa ndógo, até ngenék-a, Gelili plovins-ák.”

60 Yaq Pita gendo-qavøiu, “Khanánqa. No nòtenòtenák, qo gekhā qotē-manqate.”

Yaq Pita ate av-té manqat ge:manqatam, kokolok tündi-ogeá.

61 Yaq Evezøza gēndøqambún, Pita vøwawam. Yaq Pita tembo-matøvé m ndógo, Evezøza av gembøe-ein nqægo, “Nqægo lova, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te ndòqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

62 Yaq Pita bavokhó genøfakhán, vømøvin. Eiv baza ùni mbøepós, ge-eivat.

Yesu otøotam vøe-vewem-a, vøzuim

(Met 26:67-68; Mak 14:65)

63 Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Yesu gimbo-kewagat, otøotam me:vewát neka vøzuat. 64 Bøi ndabuá gimbøe-gutøvé m, vømbø-einim, “Qo Mbumbukiam-ge manqa vevizam ezoqam toqogoat, qotínømand, av nqægo, qo gekha ezoqám ndólavaq?” 65 Yaq ndigu ngenøgim manqat nøme kopoáv gimbo-manqatam.

Yesu Zu megetapak-te, manqa ge-ovøyam

(Met 26:59-66; Mak 14:55-64; Zion 18:19-24)

66 Yaq qanaqanus qænqovat, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Zu megetapak nøme tñimøváb. Yaq Yesu tiqá megemege-té ginø-ituím.

67 Yaq gimbo-bevøpem, “Qonimbí-ein. Gê, qo Mesayá?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No tæzø-ein, zo no ma zó-unimanqatinimák. 68 Neka no zo bevap tæzøgo, zo ma zonø-qavøinamák. 69 Geté avønín, Ezoqam-ge Yo Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té gemøqqóm, ndego Bazaføgakh-Qape.”

70 Yaq ndigu ate gi:goam gimbo-bevøpem, “Av tægoat ndægø, yaq gê, qo Mbumbukiam-gê Yò?”

Yaq gezø-qavøiu, “Manqat nándav, av zo ndøzøte-manqate. No tëntév.”

71 Yaq ndigu gi-einim, “Ság! Bøi vizu ezoqa nøme-qa bizivàwém. Ni manqat ekeza tou-té qazinømbo-yogém.”

23

Yesu Pailøt-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam

(Met 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Zion 18:28-38)

1 Yaq ndigu megetapak ate gi:goam, até gindigonem, Yesu Pailøt-té ginø-ituím. 2 Yaq ndigu manqa ndøsøkuzømé m, Yesu-qa yaq-te, gimbo-einim, “Ni ngenek ezoqam av qati-ometám nqægo. Nigi bawan ezoqam-qá matavap ndø-enegimatún. Neka ngenek, ezoqa av gezømbe-manqatatún

nqægo: Siza-te, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, teks moni be-ábám. Neka ngenek ekeza kha, Mesaya neka kawa ezoqam me:vewé.”

³ Yaq Pailøt Yesu gembobevap, “Gê, qo Zu ezoqam-gê kawá?”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate.”

⁴ Yaq Pailøt Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka ezoqa ewaqape gezø-ein, “No ngenek ezoqam, teqa manqa-zapa qeiviáv.”

⁵ Geté ndigu sekembá segembo-pouweám, av nqægo, “Ngenek ezoqa ge:zømesimatun, matavap ùni zømbe-ngi:tatún, ni Zu ezoqam-qa manqei-te ate nqægo. Gelili plovins-té gendongáz. Yaq ndakin nqanek Zelusalem taon-té gegó.”

Yesu Elod-te manqa ge-ovøyam

⁶ Yaq Pailøt nqanek manqat ge-ewag, ezoqa gezøbevap, “Gê, ngenek ezoqam, Gelili plovins-ák?”

⁷ Yaq Pailøt ge-otев av nqægo, Yesu ta plovins-te ndøgo tendowāv, ma Elod gembo-kewagam, yaq ndego Elod-té genø-khofotáv. Zapa ndøgo, ta khøuwa-te ndøgo, ngenek Zelusalem taon-té gegoám.

⁸ Yaq Elod Yesu ge-omet, ndego khanakhanakh kandambá. Zapa ndøgo, ndego omete-qa ndøgoám. Nupøkhán mbá. Ndego møndø-ewág, Yesu-qa yaq-te. Yaq ndakin, ndego umingiap matev qeivi-qa mbogoám, av Yesu ge:matønumam. ⁹ Yaq Elod Yesu bevap kandambá gembogoat. Geté ndego yaq manqat qavøiwateáv. ¹⁰ Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam, até gegoám, Yesu-qa manqa vøsøkuzømem. Manqat kandambá gimbøe-møvømem.

¹¹ Yaq Elod ekeza nakhag ezoqam namba, Yesu otøotam me:vewém neka vøngenøinam. Ndigu kawa ezoqam-qá ndabua mbo-uzím, Pailøt-te nango sasa ndøkhofotøvem. ¹² Ta khøuwa-te ndøgo, Elod neka Pailøt, zifu matev ndøngazém. Geté bugukhokhof, ndigu qaqa zømbuqoám.

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem

(Met 27:15-26; Mak 15:6-15; Zion 18:39-19:16)

¹³ Yesu Pailøt-te nango gindu-ituim, yaq ngenek Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak nøme neka ezoqa ewaqape ndømøváb, ¹⁴ gezø-ein, “Zo ngenek ezoqam no-te qazøtøndo-ndafem, neka zo av ndøzøte-manqate av nqægo, ngenek ezoqam-qá matavap ndø-enegim, nqáe! No amba nømbøe-beváp, zoqa bøi-te. Geté no teqa manqa-zapa-qase qeiviáv, av zo manqa ndøzømbøe-møvøemet. ¹⁵ Até Elód-a, teqa manqa-zapa-qase qeiviáv. Yaq nakémbá, ndego ni-te nango gendokhofotav. Ngenek ezoqam matev-qase goneáv, ta zapaya tizi:laem. ¹⁶ Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sænqonqotáv.”*

¹⁸ Geté ndigu ezoqa ewaqape sùgumu-tøkúz, gindu-akhaemem, “Gèlaém nandev. Geté Balabas qonindó-nqonqotáv.” ¹⁹ Balabas ndimbula-té gunu-utavám. Zapa ndøgo, ndego Lom gaman ngeasam-qa mbogoám, ndøgo Zelusalem taon-te, neka ezoqa vølavao.

²⁰ Pailøt Yesu nqonqotøve-qa mbogoám. Yaq ndego ezoqa ewaqape, manqat amba zømbe-ein, nango. ²¹ Geté ndigu sekembá sege-akhaemám, “Gèlaváo. Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

23:7 23:7 Luk 3:1 * **23:16** 23:16 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáne: 17Pasova khøuwa kandambaqape-te, Pailøt ndimbula ezoqa kopo ndønqonqotavín.

²² Yaq ndakin Pailøt gèmbø-misiká, gezø-ein, “Gekha zapá? Ngenek gekha manqa-zapá ndógo? No teqa manqa-zapa qeiviáv, ta zapaya tizi:laem. Geté nakhag ezoqam bètøkho-feomém. Yaq sænqonqotáv.”

²³ Geté ndigu ivøveáv. Sekembá sege-akhaemat, av nqægo, Yesu tae mutui-té geabe-tøkewé. Tiqa akhayam, Pailøt-qa manqat ùnime-tømbuá. ²⁴ Yaq vaev-te, ndego manqa áv tene-vøovám, av ndigu qazømbepøovam. ²⁵ Ndego ezoqam, ndigu qazø-pøovam, tefakhan, ndego sègezø-nqonqotáv, ndego Lom gaman ngeasam-qa gembogoam neka ezoqa vølavao, yaq ta zapaya ndimbula-te gi-utavam. Geté Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, yaq ndigu matev bemømbø-matønømem, av ezoqa ewaqape poev qazømbepøovam.

Yesu ezoqa zitøge manqei-te gi-ituim

(Met 27:32; Mak 15:21; Zion 19:17)

²⁶ Nakhag ezoqam, Yesu taon bavokho gi-ituat, ezoqa ndø-ometám. Sailini taon-ák. Teqa iz Saemón. Ndego ambá Zelusalem taon-té genømatín. Yaq ndigu até gindigonem, vø-møvøinam, Yesu-qa tae mutui vømbøe-veem, sasa ndøtøpøtøvem, teqa zita-te te-eqatet.

²⁷ Ezoqa bawan-qape kandambá, gimbopavat. Neka sakheis kopoáv, Yesu gèmbø-eivumát, neka ekeza savi vø-qambubumat. ²⁸ Yaq Yesu gèndoqambún, gezø-ein, “Zelusalem taon-ak, sakheis, zo noqá ndø-eivùmít. Geté zo zøkezan-qa ndø-eivám neka zogi nakheis-qa vozó-eivám. ²⁹ Nqáe! Khøuwa ndømø-fakház. Yaq ezoqa áv giní-einím nqægo, ‘Sakheis ndigu, khanakhanakh mbá giabitigú, ndigu sog ndigu neka nakheis mbain ndigu neka nakheis tiqa tete logemav ndigu.’ ³⁰ Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa olol vinivinimba, áv gimbøé-manqatát nqægo, ‘Ni qá mumát qando-muvuvøém’ neka manqei popotap vømbó-einím, ‘Ni vøkhonám.’ ³¹ Nginik matev av nqægo ngimatønumit no-te, no kopømba ande av tae khandin me nqate:go, yaq ge zø ndozo-matavap, zo gekha matèv zøfakhán, zo kopømba ande av tae pakhapakha me ndøzøte:go? Matev uniním:-soqá tøzøfakhan.”

³² Yesu gi-ituat, yaq até ezoqa menas nømé-a, vø-itubat, timøzitag. Ndigu pepen ezoqám.

Yesu tae mutui-te gitøkewem

(Met 27:33-44; Mak 15:22-32; Zion 19:18-27)

³³ Yaq ta manqei-te ndøgo gimøfakhaz, kawa-pakha manqei ndimbo-akhayam, ndigu Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém, neka pepen ezoqa menas, vøtøkebam. Nøme ndego, Yesu-qa nakeamo zenda-té ginø-tøkewém, neka nøme ndego yogea zenda-te vøtøkewem.

³⁴ Yesu gi-pototumat, yaq áv gene-ein nqægo, “Tát. Tiqa manqa-zapa, qo sà betaqambo-navøém. Zapa ndøgo, nginik zøtezateáv, andé gekha matev me ndømømatunumit.”

Gumu-tøkewem ndøgo, yaq nakhag ezoqam, teqa ndabua, kas me-otám. ³⁵ Ezoqa tiwaniapát ndøgo. Matev ndøqeivát. Geté Zu mege-tapak, Yesu otøotam me:vewém, gi-einim, “Ezoqa nøme gekhandi:ztam, yaq ndakin ekeza kha bekhandí, ngenek uni Mesaya-in tegoat, ndego Mbumbukiam geveatav.”

³⁶ Até nakhag ezoqám-a, otøotam me:vewém, waen khaqain-qape etoam-qa vømbøgonem. ³⁷ Yaq áv gimboe-einím nqægo, “Qo Zu ezoqam-ge kawa toqogoat, qakeza kha qókhándí.”

³⁸ Teqa kawa-te, ova ndo:go, manqat ndøtøkeém. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Zu ezoqam-gé kawá.”

³⁹ Pepen ezoqa nøme, ndego namba gi:tøkebupam, Yesu otøotam me:veó, gembo-ein, “Gê, qo Mesayá? Av tægoat ndægo, qo qakeza kha qókhándí neka ni voqó-khándí:n.”

⁴⁰ Geté ndego pepen ezoqa nøme, namba gi:tøkebupam, gègugú, gembo-ein, “Gê, qo ndakin yaq-fia nqosøgeap kopo ndoqote-ndapet, av ngenek nge:ndapet, qo Mbumbukiam-te møe mbaín? ⁴¹ Ni nqanek yaq-fia nqosøgeap, níkeza manqa-zapa zapayá qazindapét. Geté ngenek ezoqam, manqa-zapa-qase goneáv.”

⁴² Yaq ngenek pepen ezoqam, Yesu gembo-ein, “Yésu. No gènøndomatøvé, qo kawa iz toqomøndap.”

⁴³ Yaq Yesu gembo-ein, “No unimanqatín nqataqa-manqate. Nqægo khøuwa, qo no namba, Paladais manqei-té qazígoát.”

Yesu ge:nanim

(*Met 27:45-56; Mak 15:33-41; Zion 19:28-30*)

⁴⁴ Yaq khøuwa ande av muin qandap, qamat atema khagus 3 oklok vøndap, manqei ate qægoam, bøivun ndønqeivøém. ⁴⁵ Khøuwa waev sègembo-navøém. Neka ndabua ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev mokhote qafaleam, sège-keqavát. Livin-mbá qanumu-qatavát. ⁴⁶ Yaq Yesu kandambaqapé sege-akhá, “Tát! Noge nqova, qoqá zenda-té qatøveét.” Ndego nqanek manqat gumu-ein, yaq gènaním.

⁴⁷ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam, nqanek matev geqeiv, ndego Mbumbukiam-qá iz ndø-eqá, ge-ein, “Unimanqatín. Ngenek ezoqam ndaføyamba-qapé.”

⁴⁸ Yaq ezoqa ewaqape, matev qeivi-qa gindupindam, matev ndøgo giqeivim, qafakhanumat, ndigu savi mba ndøqambubám, sasa ndøzav.

⁴⁹ Ezoqa ewaqape, ndigu Yesu gi:zøtez, ande qámbá gindu-waniapam. Até ndigú-a, sakheis, ndigu Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te ginduzav, matev vøqeivim.

Yesu manqei ozu-te gi-oeinam

(*Met 27:57-61; Mak 15:42-47; Zion 19:38-42*)

⁵⁰ Yaq nqáe! Ezoqa kopo møndøgoám. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemíav-ák. Ndego Zu ezoqam-qá manqa ovøyam megeat ezoqá nømé. Ndego ezoqa mbomambaqapé neka ndaføyamba-qapé. ⁵¹ Mbumbukiam-qá Megeat Matev-qa mo:kewagám. Ta khøuwa-te ndøgo, Zu megetapak nøme, manqat gikopo:nem, Yesu tilaem, ndego tiqa manqat unimanqat-inteáv. ⁵² Yaq ndego Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbøviam. ⁵³ Yaq gembotak, Zoséf até gendego, Yesu vøkoqoiu, tae mutuite getøkewam, ndabua sasa me:løvønøvem, nandi nqa manqei-pakha-te vømø-utav. Ta manqei-pakha ndøgo, nandi giløotøzem, bugukhokhof løvøte ezoqa utøveáv. ⁵⁴ Ta khøuwa ndøgo, Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq Sabat khøuwa avønín qagoám, tøngaz.

⁵⁵ Sakheis ndigu, Yesu gimbo-pavavun, Gelili plovins-te ginduzav, ndigu Zoséf gèmbø-paevém, nandi nqa manqei-pakha vøqeivim, neka

Yesu-qa kha āv kimi-utøvem. ⁵⁶Yaq khoev-te givesez, tae nanga etet sisip mbomømboma møkhakheinømém. Yesu-qa kha-te giam nonqó. Geté Sabat khøuwa é-møndøngáz. Yaq ndigu gèqovezát, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein.

24

Yesu løvøte-te gekhandi:v

(Met 28:1-10; Mak 16:1-8; Zion 20:1-10)

¹Yaq Sande qanaqanus, lovølova-ús. Ndigu sakheis manqei pakha-té ginøzāv, tae etet sisip mbomømboma vø-upøgim, Yesu-qa kha-te giam nonqo gikhakheinumat. ²Yaq manqei-pakha-te gimøfakhaz, āv giniqeivím nqægo: Nandi ndigu nqa qætøkam, gèqambiním. ³Geté ndigu gi-oz, Yesu-qa kha qeiviáv, ndego Evezøza. ⁴Ndigu ate av-té matavap gimbøe-aumat, yaq nqáe! Tiqa avønin-te, ezoqa menas sègefakház. Tiqa ndabua bøi sanqatøve-ús. ⁵Yaq ndigu sakheis, møe kandambá gigonem. Bøi manqei-té ginøvøogím. Geté ndigu ezoqa menas gindu-einim, “Gekha zapá, nqanek løvøte ezoqam-qa manqei-te, khandi ezoqam-qa ndozovawet? ⁶Ngenek mbaín, nqanek. Møndø-khandi:v. Tozombó-matavap, manqat ndøgo gezø-ein, zo namba Gelili plovinste gegoam? ⁷Ndego āv gene-eín nqægo, ‘Ezoqam-ge Yo, manqa-zapazapa-us ezoqam-qa zenda-té giabenø-veém, neka tae mutui-te bētøkewem. Geté khøuwa timømbo-misika-ez ndøgo, ndego nqawa ndøkhandi:v.’”

⁸Yaq ndigu sakheis, nqawa tinø-matøvemém ndøgo, av Yesu manqat gezømbe-manqatam. ⁹Yaq taon-té ginøqaváz, Yesu-gi paev ezoqa ileven neka paev ezoqa nøme, manqat vømøzø-ein. ¹⁰Sakheis ndigu, Yesu-gi u-anim manqat gizø-ein, ngínik: Meli, ndugu Magdala vemiaiv-ák, neka Zoanā, neka Meli nømu, ndugu Zems-gu evo, neka sakheis nøme vøgoam, ti namba. ¹¹Geté ndigu paev ezoqam, sakheis-qa manqat gèqavotøvé. Ti-te ndigu, tiqa manqat, mokho mbaín. ¹²Geté Pita até gendego, manqei ozu-té genøteít. Yaq nandi nqa mokho-te gemø-fakhanam, ndego ndabua mba ndøqeív. Ezoqam mbaín. Yaq nangó genøqaván. Matavap mba ndø-aumát, ande gekha matev me ndøfakhan.

Yesu tegi paev ezoqa menas gezøfakhan, ndigu Emaus vemiaiv-te gi-apat (Mak 16:12-13)

¹³Yaq nqáe! Ta khøuwa kopo-te ndøgo, Yesu-gi paev ezoqa menas nøme, Emaus vemiaiv-té ginø-apat. Yaq Zelusalem taon-a, yaq Emaus vemiaiv, taqa atap ande āv ileven kilomitá ndægó. ¹⁴Nakhoa-te gi-apat, manqat ndøgo tini-manqatát, matev ate ndægó, ande āv khanēfakhan. ¹⁵Ndigu ate av-té, nakhoa gi:geveat, manqat vømanqatat-a, matavap vø-aumat, yaq Yesu ndowáv, namba sasa me:zav. ¹⁶Geté ndigu matavapøteáv, ndego. ¹⁷Yaq Yesu gèzøbeváp, “Zo gekha manqat zøté-manqatet, nqanek nakhoa nqazo-geveet?”

Yaq ndigu sègewán. Avus-mba zøvøovøém. ¹⁸Yaq ezoqa kopo, iz nqambogo Kleopas, āv gembøe-eín nqægo, “Ezoqa ewaqape mokho-te, Zelusalem taon-te gipindam, qo mbá atoqogó, emanqat yogeav ndoqogo, matev ndøgo qafakhan, ndakin khøuwa-te.”

¹⁹Yaq Yesu gezøbevap, “Gekha matēv ndøfakhan?”

Yaq gindu-qavøinam, “Yesu-qá manqat niti-manqatét, ndego Nazalet vemíav-ak. Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám. Teqa manqat neka matev bazaføgakh kandambá. Ezoqam nekā-e, Mbumbukiam, ndego eqeieqeí me:vewám. ²⁰ Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka nigí kawakawa-za nøme, Lom gaman ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Yaq tñabiti-laém. Yaq ndigu tae mutui-té ginø-tøkewém. ²¹ Geté ni āv qati-matavupám nqægo: Ezoqam ategó ndego, ni Izlael ezoqam tenqovotan. Geté matev viní qafakhan. Ndakin khøuwa møndømø-misika-éz, nqanek matev qafakhan. ²² Neka nøme nqáne: Nigi sakheis nøme, nqova nindáf. Nqægo qanaqanus, manqei-pakha-te gi-apat, ²³ ndigu teqa kha qeiviáv. Yaq ndigu ginduqavaz, āv ginimbi-eín nqægo, ‘Ni umingiap niqeivím. Enzol ezoqam nizømét. Neka ndigu enzol ezoqam, āv ginimbi-eín nqægo, ndego møndø-khandí:v.’ ²⁴ Yaq nigí ezoqa nøme ndøzāv, manqei-pakha-te ndøgo. Yaq matev āv timiqeivím, av sakheis gi:manqatam. Geté ndigu ometeáv, ndego.”

²⁵ Yaq Yesu ndigu ezoqa menas gezø-ein, “Ge zó, mokho ndapeáv? Zo zuā zóté-bevupit, manqat ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam? ²⁶ Neka gê, zo mokho ndapeáv, av nqægo, Mesaya ndego, nqosøgeap betøkhe-ndáp, yaq váev iz kandambaqape temøndap.”

²⁷ Yaq Yesu Mbumbukiam-qá Manqat zø-ovøyám, manqat ate ndægo, ekezan-qa yaq-te ndøpeawap. Mozes-té genøngáz, qamat, atema manqat ate ndægo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gimboe-manqatam.

²⁸ Yaq ndigu Emaus vemíav gi:khatoat, yaq Yesu bugug āv genekewagám nqægo: Segē-gegevét. ²⁹ Geté ndigu āv gimboe-viømém nqægo, “Qo ní namba bizi:gú. Gèkhagustét. Avønín gépøís.” Yaq Yesu namba me:zāv, tiqa khoev-te vømøqonav.

³⁰ Yaq ti namba lou loge-te giqonavam, Yesu flawa ndøndapáz, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein, sasa ndømbegim, vøzø-etoam.

³¹ Yaq ndigu bøi fea mba ndøkewág. Yesu khæ gèmatøvemém. Geté nqova mbáin, ndego tiqa bøi-te, sègezømbo-navøém. ³² Yaq ndigu ekeza mokho-mba gi-einim, “Unimanqatín. Niqa mokho-te, andé gøinam me me:wageapám, Yesu nakhoa-te manqat gini-manqatam, neka Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho vøenømand.”

³³ Yaq ndigu paev ezoqa menas, até gindigonem, Zelusalem taon-té ginøveséz, Yesu-gi u-anim ileven neka paev ezoqa nøme vøzømet, giwambupam. ³⁴ Yaq ndigu, ndigu ezoqa menas āv gizømbe-eín nqægo, “Unimanqatín. Yesu møndø-khandí:v, løvøte-te. Saemon-té gemøfakhán.” ³⁵ Yaq ate ndigu paev ezoqa menás-a, emanqat vøzømbē-votot, matev ande āv khazømbē-fakhan, ndøgo nakhoa-te, neka yaq ndigu Yesu ande āv kinī-matøvemem, flawa gembegim, gezø-etoam.

Yesu ekeza paev ezoqam gezøfakhan

(Met 28:16-20; Mak 16:14-18; Zion 20:19-23; Kel 1:6-8)

³⁶ Ndigu ezoqa menas, ate av-té manqat gi:manqatam, yaq nqova mbáin, Yesu sègefakhán, ti mokho-te, gezø-ein, “Sambí, zo-te.”

³⁷ Geté ndigu nqova zøndáf neka møe kandambá. Av gini-matavupám nqægo: Ngenek nqovā. ³⁸ Geté Yesu gezø-ein, “Gekha zapá, zo nqova qazøndaf? Neka gekha zapá, zo ndozoto-nakeapet? ³⁹ Zenda tokhotapak

neka geagim nonqo zonømbé-geivím. Ezoqa nó. Kha zonø-khanøzømém. Yaq zo ndøzøte-zøté, av nqægo, no uni ezoqam-anim-ín. Nqova ndigu, bazag neka kha mbaín, av zo no ndakin nqazøte-nømende.”

⁴⁰ Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego teqa zenda tokhotapak neka geagim nonqo me:zømás. ⁴¹ Ndigu khanakhanakh kandambá neka óu gimbo-matavupat. Geté ndigu zua me:nakát. Yaq Yesu gezø-ein, “Zo lou loge nonqo tøzógo, tælog?” ⁴² Yaq ndigu até gindigonem, zonga-kha vesu vømbø-etøomem. ⁴³ Yaq Yesu gèndáp, tiqa bøi-te ndøgo, vølog.

⁴⁴ Yaq Yesu gezø-ein, “No zo namba qazi:goam, møezø-manqatám, av nqægo: Matev ate ndægo, noqa yaq-te, Mozes-qa guguna manqat-te neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa peawap-te neka Sams mokho-te ndøpeawap, sà befakhanám.”

⁴⁵ Yaq Yesu gè-zømesím, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat mokho be-mbøē-ndapem, ⁴⁶ gezø-ein, “Manqat āv qane-peawáp nqægo: Mesaya nqosøgeap kandambaqape bendáp, vønaním. Geté khøuwa timømbomisika-ez ndøgo, ndego nqawa ndøkhandí:v, løvøte-te. ⁴⁷ Yaq teqa iz-te, bawabawan ate ndægo, manqat āv tiabiti-zømesím. Ndigu Mbumbukiam-té giabenø-qambúz neka yaq ndego tiqa manqa-zapazapa vøzø-evøzām. Zelusalem taon-té giabenø-ngazém, nqanek.

⁴⁸ Zo matev ate ndægo, zøkeza bøí qazøte-geivám. Yaq zo ezoqa zømé-zømesím. ⁴⁹ Nqáe! No zo Mbumbukiam-qá bazaføgakh nozøndó-khofotáv, av noge Tat, manqa mbusa ge:ve. Zo nqanek Zelusalem taon-te, até vøgó, atema nqanek bazaføgakh vozøndapēm, ndøgo yan-te tøndovis.”

Yesu yan-te geqavig

(Mak 16:19-20; Kel 1:9-11)

⁵⁰ Yaq khøuwa nøme, Yesu ekeza paev ezoqam, Zelusalem taon bavokhó genø-itúb, Betani vemia avønin-te vømøfakhaz. Yaq ndego zenda ndø-eqá, vøzø-guligulim. ⁵¹ Yaq ate av-té gezømbe-guligulimat, ndego sògo-zivatát. Mbumbukiam yan-té genø-eqeitát. ⁵² Yaq ndigu katuk ndømøkuí, vømbø-vizumem, Zelusalem taon-te sasa ndøqavaz. Ndigu khanakhanakh kandambá. ⁵³ Yaq ndigu khøuwa ate qæpavpavemam, Mbumbukiam-qá khoev-té gigoám, Mbumbukiam-qa iz vø-eqatam.

Manqat Mbomambaqape Zion gepeawam

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Yesu-qa yaq-te, ndego Mbumbukiam-ge Yo, Zion ndøpeawám. Yesu-gi paev ezoqam tuelv, nøme ndégo tegoám.

Zion nqanek manqat, Yesu-qa yaq-te, ezoqa ewaqape nonqo ndøpeawám, manqei-manqei ate nqægo ndisokhoeapet. Ndego teqa emanqat ande ge:ngaz, ndøgo tene-manqaté, av Yesu Eve namba oskia vøegoam-a, atema manqei-qape-te vøfakhan. Mbumbukiam ni ekezan-qa yaq-te, Keliso mokho-té genø:niveáz, ni teqa yaq-te, mokho bizi:ndapem. Zion nqanek manqat ezoqa ewaqape nonqo, ta zapaya nqáneq gene-peawám: Ezoqa ewaqape, tiabiti-unimanqatiním: Yesu ndego Kelisó. Mbumbukiam-gé Yó. Yaq ndigu tiqa yage, teqá zenda-té giabenø-veém, neka te mokho-te, unimanqatin khandi betëndapem.

Yaq nakémbá, Zion manqat kandambaqape, ambá taqa yaq-te ndøgo tene-peawám, matev vinivinimba, Yesu gematønnumam. Geté ndego manqat kandambaqape, Yesu-qá manqat-qá yaq-té gene-peawám, av ndego ezoqa emanqat vøzømbē-vototupam-a, vøe-zømesimam.

Manqat ndøgo, khandi nqani-etoam, qamø-ezoqam-ev

Nqanek Manqat, Yesu Kelisó

¹ Ibugukhokhof, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Manqat ndøgo, oskia ndøgoám. Nqanek Manqat Mbumbukiám namba me:goám, neka ndøgo Mbumbukiám. ² Ngenek ezoqam, ngenek Manqat nqago, ndego Mbumbukiam namba oskia ndøgoám, ibugukhokhof, atema ndakin.

³ Mbumbukiam gigiap ate nqægo, te mokho-té genø-khakheinumát. Gigiap kopo mbaín, ndego te mokho-te khakheinøpøteav qagoam. ⁴ Te mokho-te, khandi ndøgoám. Neka nqanek khandi, ezoqam-qá wáev. ⁵ Nqanek waev bøivun-té qanuwaév. Yaq bøivun, kopømba mbaín, nqanek waev vøe-khoutāv.

⁶ Yaq ezoqa ndowáv. Mbumbukiam ndokhofotáv. Teqa iz Ziön. ⁷ Ndego ezoqa zømesim-qa ndøgeavún. Waev-qá yaq-té gené-zømesím. Yaq te mokho-te ndego, ezoqa ewaqape, tiabiti-unimanqatiním. ⁸ Zion ndego ekezan, wáev mbá. Ndego ezoqa waev-qa yaq-te zømesim-qa mba ndøgeavún. ⁹ Ta waev ndøgo, unimanqatin wáev. Ezoqa ewaqape-té qanøwá. Nqanek waev, manqei-qape-té qanøfakhán.*

¹⁰ Ngenek ezoqam, ndego Manqat ndøgo, ndego manqei-qape-té gegoám. Ta manqei-qape, te mokho-té qando-fakhán. Geté manqei-qape ezoqam, gèbi:nám. ¹¹ Ndego ekeza ezoqam-té genøgeavún. Geté ndigu khatoweáv. ¹² Geté gekha ezoqām ndigu, gikhatowem neka ndego vø-unimanqatinim, ndego iz zø-etoám. Ndigu kopømbá, gemø-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. ¹³ Nginik ambá av nqægo, evøndipakha-qā

1:1 1:1 Zion 17:5; 1 Zion 1:1-2; Veve 19:13   **1:3** 1:3 1 Ko 8:6; Kol 1:16-17; Iblu 1:2   **1:4** 1:4
 Zion 5:26   **1:5** 1:5 Zion 3:19   **1:6** 1:6 Met 3:1; Luk 1:13-17, 76   **1:9** 1:9 Zion 8:12   * **1:9**
 1:9 Nqanek waev, Yesu Kelisó.   **1:13** 1:13 Zion 3:3-6; Zion 2:11; 1 Pita 1:23

kouk-tē o kha-qā poev-tē o zivis-qā poev-tē ginøqāz. Geté Mbumbukiam mokho-té ginøqáz.

¹⁴ Nqanek Manqat gèmqø-ezoqam-év, ni namba vizimiyag. Ni teqa bazaføgakh neka waev mõiqeivím. Ndøgo Yo kopo-qá bazaføgákh neka wáev. Eve-té qandowáv. Te mokho-te, kuku matev neka unimanqatin manqat, møndømø-tøvá.

¹⁵ Zion ndégo tene-manqatám. Teqa yaq-te, ndego āv gene-akhá nqægo, “Ezoqam ngének, no qate-manqatam av nqægo: Ndego ezoqam, noqa zita-te tegeav, ndego no ùnime:løvumbám. Zapa ndøgo, no qaneav qagoam, ndego até gegoám.”

¹⁶ Teqa kuku matev-te, te mokho-te qamu-tøva, ni ezoqa ate nqazi:gu, kuku matev oskia zi-upøgimatún, miavmiav. ¹⁷ Mozes mokho-te, Mbumbukiam guguna manqat ni-etoám. Geté Yesu Keliso mokho-te, kuku matev neka unimanqatin manqat ndofakhán, ni-te. ¹⁸ Ezoqa kopo Mbumbukiam ometeáv. Geté tege Yo kopo, ndego ekezán, Mbumbukiam. Neka ndego Evé namba me:yagé. Ngének, gini-ovøyám, teqa yaq-te.

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa Keliso-qa yaq-te ge:zømesimam

(Met 3:1-12; Mak 1:1-8; Luk 3:1-18)

¹⁹ Zu megetapak, Zelusalem taon-te ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam neka Livai ezoqam ndøkhotáz, Zion-te, vømømbō-bevøpem, av nqægo, “Gê, qo gekha ezoqám?” ²⁰ Yaq Zion, ndego naopøteáv. Sègezø-eín, “No Mesayá mbá.”

²¹ Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Av tægoat ndægo, qo gekha ezoqám? Ilaizá?”

Yaq Zion gezø-qavøiu, “Mbaín. No Ilaizá mbá.”

Yaq gimbo-bevøpem, “Gê, qo Mbumbukiam-gê manqa vevezam ezoqám, ni nqazimbøe-keoge?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Mbaín. No teoká ndego.”

²² Yaq ndigu gimbo-einim, “Av tægoat ndægo, yaq qo gekha ezoqám? Ni qavøiwat manqat batikhæ-ndapém, ni tømizømas, ndigu, ni ma gindikhofotan. Gê, qo qakezan-qa yaq-te gekhá qoté-manqate?”

²³ Yaq Zion gezø-ein, “No ndégo, ezoqam-qá manqa wág, leg-av manqei-te ndø-akhayam, av nqægo, ‘Evezøza-qa nakhoa é-mozotokhakheinám.’ Av Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, ge:peawam.”

²⁴ Ti mokho-te ndigu, Zu megetapak gindu-khofotaz, nøme Felisi ezoqám. ²⁵ Yaq ndigu Zion gimbo-bevøpem, “Qo Mesaya neka Ilaiza neka Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam goneav ndoqogo, yaq qo gekha zapá, ezoqa ibøkha iz ndoqozø-etoam?”

²⁶ Yaq Zion gendo-qavøiu, “No ezoqa ibøkha iz, ibøkhá qazømbe-etoám. Geté zo mokho-te, ezoqam ngêgó. Zo ndego zøtezøtezák. ²⁷ Ezoqam ndégo, noqa zita-te ngegeav. Ndego no ùnime:løvumbám. No ezoqa khàpe nøte-khapelavøqase-én. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbaín.”

²⁸ Nqanek matev, Betani vemiyav-té qafakhán. Zoden kea yaq-keoqá, ta manqei ndøgo, Zion ezoqa ibøkha iz gezø-etoumam.

Yesu, ndego Mbumbukiam-gé Sip Nakhasám

²⁹ Yaq khøuwa nøme qandopave, Zion Yesu ndø-omét. Te-té genómát. Yaq Zion ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, “Ndé! Mbumbukiam-gé Sip Nakhasám. Ngenek manqei-qape ezoqam-qá manqa-zapazapa ndøndáp. ³⁰ Ezoqam ngének, no qate-manqatam av nqægo, ‘Noqa zitate, ezoqa ndøgeáv. Ndego no ùnime:-løvumbám. Zapa ndógo, no qaneav qagoam, ndego até gegoám.’ ³¹ No bugukhokhof ngenek nøtenateáv. Geté no qægeavun, ezoqam ibøkha iz nqazø-etoam, no nqáneq qatøndenáv, Izlael ezoqam gí:zøté, ezoqam ngének.”

³² Yaq nqanek matev-qa yaq-te, taqa zita-te qafakhan, Zion ezoqa āv gezømbe-manqatám nqægo, “No āv qateqeív nqægo: Yan-te nqo:go, Nqova Mbomambaqape ndovís. Andé kuvøkuvuam me me:løvuvavún, te-te vø:qom. ³³ No bugukhokhof nøtenateáv, ndego gekha ezoqám. Geté Mbumbukiam, ndego no gendo-khofotan, ezoqa ibøkha iz tæzø-etoumat, āv genenómánd nqægo, ‘Qo ezoqam toqo-omet, Nqova Mbomambaqape te-te ndego tendovís, yaq te-te vó:qóm, ezoqam nándev. Ndego ezoqa ibøkha iz, Nqova Mbomambaqape-té genøzø-etoumát.’ ³⁴ No møeqeív, nqanek matev. Yaq no nò-unimanqatintét, av nqægo, ndego Mbumbukiam-gé Yó.”

Yesu-gi bugukhokhof paev ezoqam

³⁵ Yaq khøuwa nøme qandopave, Zion manqei kopo-te ndøgo, nqawá genø-itán. Ekeza paev ezoqa menás namba me:goám. ³⁶ Yaq Zion Yesu ge-omet, gegeavun, ndego āv gene-eín nqægo, “Ndé! Mbumbukiam-gé Sip Nakhasám.”

³⁷ Yaq ndigu Zion-gi paev ezoqa menas, nqanek manqat giyogem, até gindigonem, Yesu vømbō-paevem. ³⁸ Yaq Yesu gendoqambun, gezømet, gimbo-pavam, ndego āv gezømbe-beváp nqægo, “Zo gekham-qā zøvawet?”

Yaq gindu-qavøinam, “Lábai, qo gekham-té qoqó-qomat?” (Labai, taqa manqa mokho, “Nømendim ezoqám.”)

³⁹ Yaq gendo-qavøiu, “Zøtøndézāv. Zomøqeivím.”

Yaq ndigu namba me:záv, vøqeivim, ma ge:qotam ndøgo. Ndøgo khagús. Khøuwa iz ande āv 4 oklók ndægó. Yaq ndigu Yesú namba me:goát, ate khøuwa vømōsinan.

⁴⁰ Ndigu ezoqa menas, Zion-qa manqat giyogem, yaq Yesu gimbo-paevem, ezoqa nøme Endlú. Saemon Pita-gé namba qawán. ⁴¹ Endlu Yesu ge-ivav, yaq até gendego, ekeza namba qawan-qa møváo, Saemon, vø-omet, gembo-ein, “Ni Mesaya ni-ometám, ndego Mbumbukiam manqa mbusa geve, tendo-khofotav.” (Nqanek manqat, Mesaya, Glik manqat-te, Keliso mbo-akhayám.) ⁴² Yaq ndego Yesu-té genø-itú.

Yesu Saemon ge-omet, yaq āv gembøe-eín nqægo, “Qo Saemon, Zion-ge yo, iz Sifas qá-akhaemát.” (Sifas neka Pita, ndøgo mokho kopó, nandí.)

Yesu Filip neka Natanael gezø-akha, timbopavat

⁴³ Yaq khøuwa nøme qandopave, Yesu matavap āv genegó nqægo: Gelili plovins-té qatónáv. Ate av-té ge:mat, yaq ezoqam ndø-omét. Teqa iz Filíp. Yaq āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.”

⁴⁴ Filip, ndego Betsaida vemiav-ák. Até Endlu neka Pitá-ya, vemiav kopó. ⁴⁵Yaq Filip Natanael ndø-omét. Gembo-ein, “Ni ndégo tei-ometám, Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:peaomem, teqa yaq-te. Ndego iz nqambógo, Yesú. Zosef-gé yó. Nazalet vemiav-ák.”

⁴⁶ Geté Natanael gendo-ein, “Gê, Nazalet vemiav-te, matev qanimav kopo ndøfakhan? Géfakhanák.”

Yaq Filip gendo-qavøiu, “Qotøndéqāv. Qakeza qó-omét.”

⁴⁷ Yesu Natanael ge-omet, gegeavun, yaq teqa yaq-te āv gene-ein nqægo, “Ngé! Ngenek unimanqatin Izlael ezoqám. Te mokho-te, khavozam mbaín.”

⁴⁸ Yaq Natanael Yesu gembobevap, “Ge qó, no áv khoqotéqateq?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Filip qo okhokho-té genøqa-ein. No ē-møeqamékh, fig tae guzuguzu-te qoqoqotam.”

⁴⁹ Yaq Natanael gembo-qavøiu, “Nøméndim ezoqam. Qo unimanqatín Mbumbukiam-gé yó. Qo ni Izlael ezoqam-gé kawá.”

⁵⁰ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Qo ndógo toqote-unimanqatín, no av qataqambe-ein nqægo, ‘No ē-møeqamékh, fig tae guzuguzu-te qoqoqotam.’ Geté qo matev uni kandakanda-in nøme ndøqoqeivít.” ⁵¹ Yaq Yesu manqat nøme gembo-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo yan mboqoat zóqevím. Yaq Mbumbukiam-gi enzol ezoqam segé-vesendát, Ezoqam-ge Yø-te vøevisit neka vøe-qavigt.”

2

Yesu ibøkha ge-enend, sa qamø-waen

¹ Yesu Filip neka Natanael gezø-akha, timbopavat, yaq khøuwa menasqa zita-te, ezoqa kopo sævam ndø-okí. Keina vemiav-té, ndøgo Gelili plovin-te. Yesu-gu evo møndøgoám, ndøgo lou loge-te. ² Neka ate Yesú-a, tegi paev ezoqa namba, vøzø-akha, lou loge-te ndøgo.

³ Yaq waen gümü-navøém, ta lou loge-te ndøgo. Yesu-gu evo ndøgo matev guqeiv, yaq tunøwáv ndøgo, Yesu vømømbø-ein, “Ezoqa waen nøme mbaín. Møndømu-navøém.”

⁴ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Evo. Qo gekha zapá, nqanek manqat ndoqonø-manqate? Nogi khøuwa khantøzateáv. Zuá.”

⁵ Geté Yesu-gu evo, ndigu lou loge tøke ezoqam, āv guzømbe-ein nqægo, “Gekha manqāt ndøgo, tezø-ein, sègembo-paevém.”

⁶ Ta khoev-te ndøgo, ibøkha ziøvem nonqo kandakanda møndø-asazám. Ate qægoam síks. Mbaqambaqá gini-khakheinømem. Ndøgo Zu ezoqam-qá kha sunguzam matev nonqó. Kha ti:sunguzat, yaq Mbumbukiamqa bøi-te gé:-ndaføyamba-éz. Ibøkha ziøvem nonqo kopokopo-te, kopømba ande āv 100 litás ndægó.

⁷ Yaq Yesu ndigu lou loge tøke ezoqam gezø-ein, “Nqanek ibøkha ziøvem nonqo ate nqægo, ibøkhá qazøté-tøtvøemém.” Yaq ndigu ibøkha mu:qouzømem, até vømø-tøtvøyam.

⁸ Yaq Yesu nøme gezø-ein, “Ibøkha-qase vøtakhaém. Yaq tozombø-etømem ndégo, ma lou loge-te nde:megeat.” Yaq ndigu até gindigonem, ibøkha-qase vømømbø-etømem, ⁹ yaq ndego lou loge megeat ezoqam vøekhamas. Geté ta ibøkha ndøgo, ibøkha ziøvem nonqo-te qøgoam,

møndø-qambúi, vøm̄-waen. Ndego otevatéav, nqanek waen gekham-tē qanøgeavun. Geté ndigu tōke ezoqam, ibøkha ma gindi-takhaemem, mōndæzōtéz. Yaq ndego lou loge megeat ezoqam, ndégo tembo-akhá, sævam ndakin ge-oki, ¹⁰ vōmbō-ein, “Ezoqa waen giyogimatun, bugukhokhof waen eqeieqei-qape, fia kandakanda ndøyogememín. Yaq ezoqa kawa qazø-okiin, waen fia khapelavøqase zøyogemín. Geté qo waen eqeieqei-qape, sòqo-mendewát, atema ndakin.”

¹¹ Yesu teqa umingiap matanam matev, nqáneq genøngáz, Keina vemia-v-te, Gelili plovins-te. Ta mokho-te ndøgo, ndego ezoqa āv genezomás nqægo: Teqa bazaføgakh kandambá neka teqa iz, tō-eqavét. Yaq tegi paev ezoqam matev giqeivim, ndigu gè-unimanqatinim ndego.

¹² Taqa zita-te, Yesu, evo neka namba-qaniap neka tegi paev ezoqa namba, Kapenaum taon-té ginøzāv. Yaq khøuwa elavøqasi timø-khoubim ndøgo.

Yesu ezoqa gengeasam, ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te gigiap giwiam

(Met 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46)

¹³ Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape, Pasova, avønín qagoám. Yaq Yesu Zelusalem taon-té genøqavíg. ¹⁴ Yaq Mbumbukiam-qa khoev uta-te gemø-on, ndego ezoqa tezomét ndøgo. Ndigu kao neka sip neka kuvøkuvu ndøwiát, neka ezoqa nøme, lou-qasis-té giqonavát. Moni ndø-enendát. ¹⁵ Yaq Yesu até gendego, ezoqa febam nonqo ndølvønáz, yaq ndigu ezoqam vøngeasam, bavokho, tigi kao neka sip namba, neka moni enend ezoqam, moni mokho vøzø-nqagivem, lou-qasis sasa zøqambugim. ¹⁶ Yaq ezoqam ndigu, kuvøkuvu giwiat, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Gigiap mōzo-upøgím! Mōzofakház! Noge Tat-qa khoev, kopømba mbain tozo-enendem, vøm̄-gigiap-wi-nonqo-khøev.”

¹⁷ Yesu nqanek matev gematanam, yaq tegi paev ezoqam timbo-matøvnømem ndøgo. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “No poev khàpe nømbe-khouwév, qoqa khoev-te. Ndøgo no mbøni nølóg.”

¹⁸ Yaq Zu megetapak, Yesu āv gimboe-bevøpém nqægo, “Ge qð, gekha umingiap matev qómatanām, ni vøtínøtēn av nqægo, qo iz akhaē, nqanek matev ndoqo-matønumit?”

¹⁹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Mbumbukiam-qa khoev nqanek, vø-evzømem. Yaq khøuwa misika mokho-te, no nqawa ndæwév.”

²⁰ Geté ndigu gindu-qavøinam, “Nqanek khoev giwevat, viav foti-siks giniwevát. Yaq gè, qo khøuwa misika mokho-te, āv khoqotéwév? Nakhoa mbain!”

²¹ Geté Yesu Mbumbukiam-qa khoev ge-ein, ndego ekeza kha me-eín. ²² Vaev-te, Mbumbukiam Yesu løvøte-te nango ge:khandi:v, tegi paev ezoqam, teqa manqat gēmbo-matøvemém. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Manqat vø-unimanqatinim-a, Yesu-qa manqat vø-unimanqatinim.

Yesu ezoqam-qa matavap mōndæ-otév

²³ Yesu Zelusalem taon-te gegoam, ndøgo Pasova khøuwa kandambaqape qamat, yaq ezoqa kopoáv gè-unimanqatinim, umingiap matev giqeivam, gematønumam. ²⁴ Geté Yesu ekezan, unimanqatinteáv, ndigu ezoqam. Zapa ndøgo, ndego ezoqa ewaqape mōndæ-otév. ²⁵ Ezoqa

te-te manqat einiav tɔgoat, ezoqa nɔme-qa yaq-te, ndɔgo kopɔmbá. Zapa ndɔgo, ndego ezoqam-qa matavap, é-mɔndæ-otevín.

3

Nikodemus Yesu-te gegevun

¹ Zu megeat ezoqam mɔndɔgoám. Iz nqambógo. Nikodemús. Ndego Felisi ezoqám. ² Yaq khɔuwa nɔme, lová, Yesu-té genɔwáv, vɔmɔmbɔ-ein, “Nɔméndim ezoqam. Ni mɔtinɔtén. Qo Mbumbukiam ndokhofotáq, ni toqote-nɔmendimat. Ezoqa kopɔmba mbaín, umingiap matev tematanam, av qo ndoqote-matanam, geté Mbumbukiam te namba te:goat.”

³ Yaq Yesu gembo-qavɔiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Ezoqa kopɔmba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev temɔqeiv, geté ndego nqawa teqan.”

⁴ Yaq Nikodemus gendo-ein, “Gê, ezoqa temu-khouwey, nqawa áv kenéqān? Kopɔmba mbaín, evo-qa emu-te nqawa te-on, yaq nqawa sasa ndɔqān.”

⁵ Yaq Yesu gembo-qavɔiu, “No unimanqatín nqataqa-manqate: Ezoqa kopɔmba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te te-on, geté ndego ibɔkha-te neka nqova-te teqan. ⁶ Ezoqa geqanin, ndego ezoqam-té gendo-fakhanín. Geté yage ndakinak nqova-te, Nqova Mbomambaqape-té qandowavín. ⁷ Qo nqova betaqāndáf, qataqa-ein av nqægo, qo nango vɔqāq. ⁸ Khamøe ndɔgo tɔnɔ-feaín, av ekezan tɔmbɔe-pɔovet. Qo, a, ndɔqombo-ewagát. Geté qo qotéqateqák, áv khandē-feaín o áv khanēfetet. Yaq ezoqam-qa yaq-te, ndigu Nqova Mbomambaqape-te, yage ndakinak gindapem, matev até kopó.”

⁹ Yaq Nikodemus gendobevap, “Gê, matev av nqægo, áv khanégo?”

¹⁰ Yaq Yesu gendo-qavɔiu, “Gê, qo Izlael ezoqam-ge nɔmendim ezoqam ndoqogo, qo qateqateáv, taqa yaq-te? ¹¹ No unimanqatín nqataqa-manqate. Matev ndɔgo, ni ezoqa ngeizɔmbe-manqate, ni mɔtinɔtén. Neka ni nqati-zɔmesim ndɔgo, ni mɔiɔeivím. Geté zo niqa manqat upɔgimáv. ¹² Zo noqa manqat unimanqatinteav qagoam, no manqei-qape matev-qa yaq-te qazɔmbe-manqatam, gê, zo noqa manqat áv khazɔtē-unimanqatiním, no yan-qa matev-qa yaq-te, manqat tæzɔmbe-manqatat? ¹³ Ezoqa kopo yan-te qavigiáv. Yan-te nqo:go, sa ndégo tegoám, ndego yan-te gendovis. Ezoqam-gé Yó.

¹⁴ Mozes leg-av manqei-te, auli wazeam ge-eqeiu, tae-te vɔtɔkeo, yaq Ezoqam-ge Yo áv tiabiti-eqeinám. ¹⁵ Yaq ta matev mokho-te, gekha ezoqām ndego, Ezoqam-ge Yo te-unimanqatin, khandi miavmiav ndɔndáp.

¹⁶ Mbumbukiam ni manqei-qape ezoqam, teqa kuku matev kandambaqape, áv gininɔmánd nqægo: Ndego ekeza Yo kopo ni-etoám. Yaq gekha ezoqām ndego, te-unimanqatin, ndego soqaqape géqeivák, geté khandi miavmiav ndɔndáp. ¹⁷ Mbumbukiam ekeza Yo, nqanek manqei-qape-te, ambá ta zapaya ndɔgo tendē-khofotav, manqei-qape ezoqam, manqa ovɔyam-tē genɔ-áb. Geté ndɔgo tende-khofotáv, manqei-qape ezoqam, te mokho-te gékhandí:z. ¹⁸ Ezoqam ndego, Yo nde-unimanqatinat, ndego yaq-fia nqosɔgeap géqeivák. Geté ezoqam ndego,

unimanqatinteav ndego, teqa yaq-te Mbumbukiam møndø-éin, ndego soqaqape ndóqeiv. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-ge Yo kopo unimanqatinteáv. ¹⁹ Mbumbukiam ezoqa yaq-fia nqosøgeap ta zapaya nqánek gezømbé-etoám: Waev møndø-geavún, nqánek manqei-qape-te. Geté ezoqa poev bøvun-té qazøgoám, ambá ndógo, waev-te. Zapa ndógo, tiqa matev matanam soqaín. ²⁰ Unimanqatin. Gekha ezoqám ndego, matev soqøsoqa ndematanam, ndego waev gèmbøeqasí:v. Ndego waev-te fakhanumáv. Zapa ndógo, ndego poeveáv, teqa matev soqøsoqa tevøndaz. ²¹ Geté ezoqam ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego waev-té gendo-fakhanín. Yaq ezoqa áv giníqeivát nqægo: Ndego matev, Mbumbukiam-qá mokho-té genø-matanám.”

Zion, ndego ibøkha iz etoam ezoqam, ezoqa ekezan-qa yaq-te neka Yesu-qa yaq-te ge:zømas

²² Taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqa namba Zudia plovins-té ginøzáv. Yaq ti namba khøuwa elavøqasi timø-khoubím ndógo, neka ezoqa ibøkha iz vømøzø-etoam.

²³ Até Zíon-a, ezoqa ibøkha iz vøzø-etoumam. Aenon manqei-té gezø-etoumám, Salim vemíav avønin-te. Zapa ndógo, ibøkha kandambá qaçonavam, ta manqei-te ndógo. Yaq ezoqa kopoáv tinø-okhoám ndógo, ibøkha iz vøndapemin. ²⁴ (Ta khøuwa-te ndógo, Zion ndimbula-te utøveav ndógoám. Zuá.)

²⁵ Yaq manqa itumbam ndøfakhán, Zion-gi paev ezoqa nøme neka Zu ezoqa kopo. Kha sunguzam matev-qá yaq-té gini-itumbám, toqotendaføyamba-eq Mbumbukiam-qa bøi-te. ²⁶ Yaq ndigu Zion-té ginøzáv, vømømbø-einim, “Nøméndim ezoqam. Ndego ezoqam, qo namba Zoden kea yaq-keoqa qazøtegoam, teqa yaq-te manqat qoqote-manqatam, nqáe! Ndego ndakin ezoqa ibøkha iz zø-etoumít neka ezoqa ewaqape te-té tinø-apét.”

²⁷ Yaq Zion gezø-qavøiu, “Qanimáv. Ezoqa kopømba mbaín, matev tendap, vógø, Mbumbukiam ndego etopøteav tøgoat. ²⁸ Zo zøkezan mözoyogém, ndógo manqat, no av qate-ein nqægo, ‘No Mesayā mbā. Getē Mbumbukiam no bugukhokhof ndokhofotān. No nakhoa nombokhakheinumít’. ²⁹ Ezoqa sævam te-oki, ndugu tegú sævám. Tege zifu segembóyát. Yaq ndego teqa manqat te-ewag, ndego khanakhanakh mbá genégoát. No ndakin até kopó, noqa khanakhanakh møndømo-tøvá. ³⁰ Yesu ndego yà bekhouwév. Geté no yà banø-khapelavøqase-én.

³¹ Ezoqam ndego ova gendovis, ndego ùnime-løvubám, ezoqa nøme ate ndi:gu. Geté ezoqam ndego, manqei-qape-te gendowav, av no nqate:go, ndego manqei-qape ezoqám neka ndego manqei-qape-qá manqat mba me:manqatatún. Geté ndego yan-te gendovis, ndego ezoqa ewaqape møndø-løvubám. ³² Ndego manqat ndógo tene-manqaté, ndego bøi vøe-qeivam-a, gea vøe-ewagam. Geté ezoqa teqa manqat upøgimáv. ³³ Geté gekha ezoqám ndego, teqa manqat gendap, ndego áv gene-unimanqatinát nqægo: Mbumbukiam-qa manqat unimanqatin. ³⁴ Ndego ezoqam, Mbumbukiam gendo-khofotav, ndego Mbumbukiam-qá manqat ndømanqaté. Mbumbukiam ekeza Nqova mbo-etoám. Kandambá gembo-etoam. Khapelavøqasé mbá.

³⁵ Eve kukú Yo-te. Ndego gigiap neka matev ate ndægo, teqá zenda-té genø-áo. ³⁶ Ezoqam ndego, Yo nde-unimanqatinat, ndego khandi miavmiav ndømbôgó. Geté ezoqam ndego, Yo-qa manqat o-mba ndapeav ndøgo, ndego khandi géqeivák. Mbumbukiam-qa qaqa, oskia ndøgoát te-te.”

4

Yesu Samalia sævam namba, manqa gimanqatam

¹ Felisi ezoqam äv giniyogém nqægo: Ezoqa kandambá, Yesu-té ginønøzáz, ibøkha iz vøzø-etoam. Ndigu ezoqa møndø-løvubám, ndigu ezoqam, Zion ibøkha iz gezø-etoumam. ² (Geté unimanqatín, Yesu ekezan, ezoqa ibøkha iz etopøteáv. Ekeza paev ezoqam mba zø-etoumám, ibøkha iz.)

³ Yesu nqanek manqat ge-ewag, gimanqatam, ndego Zudia plovins gè-iváv. Yaq ekeza paev ezoqa namba, Gelili plovins-té ginøveséz. ⁴ Yaq nakhoa ndøgo gegeveat, Samalia manqei mokho-té sugu-apát, ⁵ yaq Samalia manqei-te ndøgo, vemia vøme-te vømøfakhaz. Taqa vemia iz Siká. Manqei ndøgo, ibugukhokhof Zekop tege yo Zosef gembo-etoam, avønín qagoám. ⁶ Ndøgo Zekop-qá ibøkha ozu ndø-ozám. Yaq ande av khøuwa muin ndægo, Yesu gèmbø-ewéz, ge:geavun. Yaq ibøkha ozu-té genøwáv, vømøqom.

⁷ Yaq geqotam ndøgo, Samalia sævam ibøkha takhae-qa ndowáv. Yaq Yesu ndugu sævam gumbo-ein, “Ambá ibøkha qonø-etoamín. Nø-íz.” ⁸ (Tegi paev ezoqam, vemia vø-é ginø-apát. Lou loge nonqo wi-qa ndøzáv.)

⁹ Yaq ndugu Samalia sævam gundu-qavøiu, “Qo Zu ezoqám. Geté no Samalia sævám. Gekha zapá, no ibøkha manqat ngoqonø-manqate?” Ndugu nqanek manqat gu-ein, zapa ndøgo: Zu ezoqam neka Samalia ezoqam, tøkuaáv.

¹⁰ Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Qo amba Mbumbukiam-qa etoam matev toqote-qateqin, neka voqoté-qateqin, ngenek gekha ezoqám, qo ibøkha manqat ngeqa-manqate, yaq qo ambá qombo-viamín, yaq ngenek ambá khandi ibøkha qa-etoamín.”

¹¹ Yaq ndugu sævam gumbo-qavøiu, “Khanánqa. Qo ibøkha takhayam nonqo mbain neka ibøkha nqanek møndøsiná. Qámhá ndøndovaev. Gê, qo gekham-té qoqótakhá, nandav khandi ibøkha? ¹² Nqanek ibøkha ozu, nigi atanakha-zapa Zekop ni-etoám. Ndego nqanek ibøkha ekezan ndølogám, tegi nakheis neka tegi søvakha gigiap nanak namba. Yaq gê, qo ndego Zekop qóløvu?”

¹³ Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Gekha ezoqám ndego, nqanek ibøkha te-izumat, ndego ibøkha naq nango ndømbopáp. ¹⁴ Geté gekha ezoqám ndego, nqanek ibøkha te-iz, no tæmbo-etoam, ndego ibøkha naq nango gembópapák. Geté nqanek ibøkha, no tæmbo-etoam, te mokho-te andé kea kumbutøve me mé-goát. Yaq ndøgo oskia ndómbatát, neka khandi miavmiav vømbó-etoám.”

¹⁵ Yaq ndugu sævam gundu-qavøiu, “Khanánqa. Nandav ibøkha nandoqote-manqate, gènø-etoám. Yaq no ibøkha naq nango genøpapák, neka no ibøkha takhaemav tåbategó, nqanek ibøkha ozu-te.”

¹⁶ Yaq Yesu gumbo-ein, “Qanimáv. Vøkhæqáv, qeivis vømøndø-khato.”

17 Yaq ndugu gundu-qavøiu, “No anganeam mbaín.”

Yaq Yesu gumbo-ein, “Qo unimanqatín ndoqo-manqate, av nqægo, ‘No anganeam mbaín.’” 18 Qo angana fáev, qoqozø-qonumat. Yaq ndego anganeam, qo ndakin namba nandoqote-yage, ndego uni qeivis-ín mbá. Manqat ndøgo, qoqo-ein, unimanqatín.”

19 Yaq sævam gundu-ein, “Khanánqa. No ndakin møtenøtén, qo Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám. 20 Nigi Samalia atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-qa iz, ta olol-te nqáneq gimbo-eqatám. Geté zo Zu ezoqam, āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ezoqa Mbumbukiam-qa iz, Zelusalem taon-te mbá giabe-eqawát.’”

21 Yaq Yesu gumbo-ein, “Ngólam! Noqa manqat vø-unimanqatín. Khøuwa nqágeáv. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, zo nqanek olol-te o Zelusalem taon-te zóqavigák, Tat-qa iz vozomø-eqanēm. 22 Zo Samalia ezoqam zøtezateáv, zo gekha ezoqam-qā iz zō-eqawat. Geté ni Zu ezoqam møtinøtén, gekha ezoqam-qā iz nī-eqawat. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa ezoqa khandi:zat matev, Zu ezoqam-té qando-okhó. 23 Geté khøuwa nqágeav. Unimanqatín. Khøuwa møndø-fakház. Yaq gekha ezoqām ndigu, Tat-qa iz uni ti-eqatat, ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-té neka unimanqatin-té ginø-eqatát. Mbumbukiam-qa iz eqawat ezoqam equeieqei av ngí:gu. Tat ezoqam av ngí:gu gezøvawét. 24 Mbumbukiam ndego Nqová. Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa iz ti-eqatat, ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-té neka unimanqatin-té giabenø-eqawát.”

25 Yaq ndugu sævam gundu-ein, “No møtenøtén, Mesaya ndøfakhán, ndego Keliso ndimbo-akhayam. Yaq tefakhan, ndego ni matev ate nqægo gënømendimát.”

26 Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No nándev, ndakin manqat ngeqa-manqate.”

Yesu-gi paev ezoqam ginduvesez

27 Yesu ndugu Samalia sævam namba, ate av-té manqat gi-manqatam, yaq ekeza paev ezoqam tinøfākház. Yaq ndigu nqova zøndáf, gi-ometam, ngunuk sævam namba manqat gimanqatam. Geté ndigu ezoqa kopo, manqat einiáv te-te, av nqægo, “Gekhā qápoev, tu-te?” ó “Gekha zapá, nandu manqat namba ndoqotē-manqatet?” Mbaín.

28 Yaq ndugu sævam, tuqa ibøkha takhayam nonqo sège-iváv. Yaq taon-té gunøwáv, ezoqa vømøzø-ein, 29 “Zøtøndézāv. Ezoqa zó-ometám. Ndego no matev ate qægoam, qæmatønumam, sègenø-vøndazát. Eisa, ndego Mesayá, penømakhaya?” 30 Yaq ndigu até gindigonem, taon vø-ivøvem, Yesu-te sasa ndøzav.

31 Ndugu sævam gui-ewawam, Yesu-gi paev ezoqam āv gimboe-pouwém nqægo, “Nøméndim ezoqam. Lou mðqológ.”

32 Geté Yesu gezø-qavøiu, “No lou nqanøgó, tælog. Geté ta lou ndøgo, zo zøtezateáv.”

33 Yaq tegi paev ezoqam, ekeza mokho-mba gibond, “Eisa? Ezoqa lou pømbøé-ndapavun-a?”

34 Yaq Yesu gezø-ein, “Noqa lou nqáneq: No teqá poev matev nógó, ndego ma gende-khofotan, neka teqa sasae vøekhøu, ma genømbe-etoam.

³⁵ Zo āv qazōte-manqatatún nqægo, ‘Løvøyak foa mba mu:yozá. Yaq avøe zindúpeá.’ Geté no nqazō-manqate: Gèqeiví. Avøe gigiap møndømu-umiá. Kopømbá. Zotøndó-peá. ³⁶ Unimanqatín. Até ndakín-a, sasae ezoqam avøe gigiap ndøpe:tét, neka yaq-fia ndíndápēt. Ta avøe gigiap ndøgo, ndipewat, ndøgo ezoqám. Yaq ndigu khandi miavmiav møndapém. Yaq ezoqa ndigu vø-ogeakhāt-a, vøndó-peanēm, ndigu khanakhanakh sugumú-ndapém. ³⁷ Taqa yaq-te, nqanek manqat unimanqatín, ezoqa av gi-manqatatun nqægo: Ezoqa nøme gè-ogeakhín, neka ezoqa nøme vøndó-peain. ³⁸ No zo avøe gigiap pewat nonqo nokhofotáz. Ta avøe ndøgo, zo zøkezan ogekhexáv. Ezoqa vini ndø-ogeákh. Zo nango nangó sozotø-peain.”

Samalia ezoqa kopoav, Yesu gi-unimanqatinim

³⁹ Ta taon-te ndøgo, Samalia ezoqa kopoáv, Yesu gè-unimanqatiním. Ndigu tini-unimanqatiním ndøgo, sævam av guzømbe-ein nqægo, “Ndego no matev ate qægoam, qæmatønumam, sègenø-vøndazát.” ⁴⁰ Yaq ndigu Samalia ezoqam, te-te gifakhaz, āv gimboe-viømém nqægo, “Elavøqase vøkhæqóm nqanek, ni-te.” Yaq Yesu namba me:sokhoám. Khøuwa menás.

⁴¹ Yaq Yesu ge:zømesimam, ezoqa kopoav nøme mba mo-unimanqatiním. ⁴² Yaq ndigu, ndugu sævam āv gimboe-einím nqægo, “Ni ndakin ambá ta-mba ndøgo tōti-unimanqatinim, manqat ndøgo, qo qoqonimbi-ein. Geté ni manqat nizezan nimboyogém neka ni mōtinōtén, ngenek unimanqatín manqei-qape ezoqam-gé khandi etoam ezoqám.”

Yesu gaman ezoqam-ge yo gekhandi:v

⁴³ Yesu khøuwa menas gumukhoub, Samalia manqei-te geqotam, gewav, yaq nakhoa até gegeveát, atema Gelili plovins-te. ⁴⁴ (Yesu bugukhokhof ekezan, manqat āv gene-ein nqægo, “Ekeza manqei-te, ezoqa Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam vizupáv.”)

⁴⁵ Geté Yesu ndakin Gelili plovins-te gemøfakhan, ndigu khanakhanakh mbogoném. Zapa ndøgo, Yesu Pasova khøuwa kandambaqape-te, Zelusalem taon-te gegoam, até ndigú-a, møndøgoám ndøgo, neka teqa matev ate qægoam vøqeivim, ndøgo gematønumam. ⁴⁶ Yaq Gelili plovins-te ndøgo, ndego nqawa Keina vemíav-té gemøwáv. Ta vemíav ndøgo, ibugukhokhof ibøkha ge-enend, vømø-waen. Ta khøuwa-te ndøgo, Kapenaum taon-te, gaman ezoqam møndøqotám. Tege yo, enqoni kandambaqape ndøqeív. ⁴⁷ Yaq ndego eve, ge-ewag av nqægo, Yesu Zudia plovins møndø-ivāv, yaq Gelili plovins-té gegō, ndego tenøwáv ndøgo, vømømbō-ein, “Ambá Kapenaum taon-tē qotōndo-qavín. Noge yo qomø-khakheinøvé. Ndego avønín é-ndønaním.”

⁴⁸ Yaq Yesu gembo-ein, “Zo umingiap matev qeivi-qa mba zogó. Geté zo qeiviav tøgoat, zo no zó-unimanqatinimák.”

⁴⁹ Geté ndego gaman ezoqam gendo-qavøiu, “Khanánqa. Vøndoqáv! Soqain ndøgo, noge yo é-ndo:naním.”

⁵⁰ Yaq Yesu gembo-ein, “Qanimáv. Qo vøqáv. Qoge yo géyagét.”

Yaq ndego ezoqam, Yesu-qa manqat gè-unimanqatín, sasa ndøwav. ⁵¹Ndego ate av-té ge-mat, yaq nakhoa livin-te ndøugu, tegi sasae ezoqam ndozáv, vømbø-einim, “Qoge yo, enqoni møndømbo-navøém. Gèyagét.”

⁵² Yaq ndego gezøbevap, “Gè, enqoni gekha khøuwa iz-tè qanømbó-navøém?”

Yaq äv gindi-qavøinám nqægo, “Ngusu tatas enqoni, nømøkhaiya, khaiya wan oklók qanømbø-navøém.”

⁵³ Yaq ndego eve tenø-matøvé m ndøgo. Tege yo gekhandi:v, até ta khøuwa iz-té ndøgo, Yesu manqat gembø-ein, av nqægo, “Qoge yo gèyagét.” Yaq ndego, ekeza ezoqa namba ate gi:goam, khoev-te gimboy-agam, tini-unimanqatiním ndøgo.

⁵⁴ Yesu Zudia plovins gende-ivav, Gelili plovins-te ge-okhoam, yaq umingiap matev gematanam, ta manqei-te ndøgo, ndakin gembø-menás.

5

Yesu kewan-qasi-te, ezoqa gekhakheinøvem

¹ Taqa zita-te, Zu ezoqam-qá pindap khøuwa kandambaqape ndøgoám. Yaq até Yesú-a, Zelusalem taon-te vøqavig. ² Zelusalem taon-te ndøgo, kewan-qasi ndígú. Taon mboqog ndigu, Sip mboqog ndimbo-akhayam, avønin-té gigú. Iblu manqat-te, nginik kewan-qasi-qa iz, Betesda* mbo-akhayám. Yaq nginik kewan-qasi-te, lou-qasis ndølvøtupám. Fáev qaløvøtupam. Kewan-qasi mba ndøkhøogavát. ³ Ta lou-qasis-te ndøgo, enqoni-us ezoqa mo:sømbiapát. Kopoav-qapí. Nøme ndigu, bøi waev mbain ezoqám, neka nøme ndigu, kagi ezoqám, neka nøme ndigu, kha zøwauwauám.† ⁵ Yaq enqoni-us ezoqa nøme møndøgoám. Ndego enqoni nupøkhán mbá qambogo. Viav 38. ⁶ Yesu ngenek ezoqam ge-omet, geqeam, ndego møndæ-otév, ngenek enqoni nupøkhán mbá qambogo. Yaq Yesu äv gembøbeváp nqægo, “Gè, qo egeieqeiqat-qa qógo?”

⁷ Yaq ndego enqoni-us ezoqam gendo-qavøiu, “Khanánqa. No egeieqeinat-qa nqægó. Geté no ezoqam mbain, ibøkha-te vøendapän, ibøkha wa tøqavat. No bafe-qa tøtegoat, ezoqa nøme é-møndøbafín.”

⁸ Yaq Yesu gembø-ein, “Ság. Møqo-itán, kita vøkhazo, okho sasa ndøngaz!” ⁹ Yaq nqova mbain. Ndego ezoqam, sège-egeieqei-év, kita vøkhazo, okho sasa ndøngaz. Ta khøuwa-te ndøgo, matev qafakhan, Sabat khøuwá. ¹⁰ Yaq Zu megetapak, ndego ezoqam gekhakhæv, äv gimbø-einím nqægo, “Nqægo khaiya, Sabat khøuwá. Khafeáp nandav, Sabat khøuwa-te, kita nandoqo-ndapavet.”

¹¹ Geté ndego gezø-qavøiu, “Ndego ezoqam, no gekhakheinømbem, äv genømbe-ein nqægo, ‘Kita vøkhazó, okho sasa ndøngaz!’ ”

¹² Yaq gimbo-bevøpem, “Ndego gekha ezoqám, geqa-ein av nqægo, ‘Kita vøkhazó, okho sasa ndøngaz!’?” ¹³ Geté ndego ezoqam, ge-egeieqei-ev, otevatéäv. Zapa ndøgo, Yesu é-møndøwáv. Yaq gembø-navøém. Ezoqa khápumu-khouwéz, ta manqei-te ndøgo. ¹⁴ Vaev-te, Yesu ndego ezoqam, enqoni qambogoam, Mbumbukiam-qá khoev-té ge-omét, gembø-ein,

4:54 4:54 Zion 2:11 * 5:2 5:2 Iz nøme “Betsata” mbo-akhaemám † 5:3 5:3 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqánek: Nginik ezoqam, ibøkha wa qæv-qa mo:kewagám. 4Zapa ndøgo, khøuwa kopokopo-te, Evezøza-gé enzol ezoqam ndowavín, ibøkha kha vømbø-khanazin. Yaq ate av-té, ibøkha wa tæqavat, yaq gekha enqoni-us ezoqám ndego, bugukhokhof gebafín, ndego enqoni sègembø-navøemín. 5:8 5:8 Met 9:6 5:10 5:10 Jer 17:21-22; Neh 13:19

“Nqáe! Qo ndakin mòqo-eqeieqei-éq. Geté manqa-zapa matanam qó-iváv. Soqáin ndógo, matev soqaqape nòme mba tòmòqa-fakhan.” ¹⁵ Taqa zita-te, ndego ezoqam, Zu megetapak-té genówáv. Yaq áv gemezómás nqágo, “Ezoqam ndego, no gekhakheinømbem, Yesú.”

Yesu, ndego khandi zapá

¹⁶ Yesu Sabat khøuwa-te, matev av nqágo gego, yaq Zu megetapak, ngi:wat matev ndøngazém, te-te.

¹⁷ Geté Yesu áv gezømbe-eín nqágo, “Noge Tat oskia ndøsasaéát. Até ndakín-a. Yaq até nó-a, no oskia nosasaéát.”

¹⁸ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu megetapak, qaqa nòme mba zømbolówáz. Yaq ambá gelaemín. Zapa ndógo, ndego ambá av nqágo, Sabat khøuwa khafeap mba ndønqawá. Geté ndego Mbumbukiam ekeza eve me:veó. Yaq av nqágo, ndego ekezan, Mbumbukiám namba sugumu-víam.

¹⁹ Taqa yaq-te, Yesu áv gezømbe-eín nqágo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Yo kopømba mbaín, ekeza mokho-mba, matev tematanam. Ndego sa ndógo tématønnumát, av Eve nde-omete, ndematanam. Eve ande áv kené-matanám, Yo áv tené-matanám. ²⁰ Eve kukú Yo-te. Ndego matev ate ndægo møndæ-ometimatún, av ekezan nde:matanam. Yaq ndego matev kandakanda nòme mba mó-ometimít. Ndógo ndømø-løvuám, av ndakin qazøte-qeivim. Yaq zo nqova zøndafát, matev tozo-qeivimat. ²¹ Kopømba ande av eve, løvøte ezoqam ndetiaæzoat neka khandi ndézø-étōám, até Yó-a, ezoqa khandi zø-etoumát, av ekezan ndømbøe-poev. ²² Neka nòme nqánek: Eve ndego, ezoqam-qa manqa ovøyam yogeapáv. Geté manqa ovøyam matev ate ndægo, Yo-qá zenda-té genóvé. ²³ Mbumbukiam tenegó ndógo: Ezoqa Yo áv tiabembøe-vizáp, av Eve ndimbøe-vizap. Gekha ezoqám ndego, Yo vizøpøteav tøgoat, ndego até Evé-a, gembó-vizapák, ndego Yo gendo-khofotav.

²⁴ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, noqa manqat te-ewagat neka ndego vø-unimanqatintát, ndego no gendo-khofotan, ndego khandi miavmiav møndøndáp. Ndego yaq-fia nqosøgeap gemøndapák. Geté ndego løvøte møndø-iváv, khandi vøndap. ²⁵ No unimanqatín nqazø-manqate. Khøuwa nqágeav. Yaq ta khøuwa-te ndógo, løvøte ezoqam, Mbumbukiam-gé Yo-qá manqat ndøyogém. Yaq gekha ezoqám ndigu, tiyogimat, khandi ndøndapemát. Nginik khøuwa møndø-fakház.

²⁶ Av Eve ekeza mokho-te khandi ndømbøego, ndego até Yó-a, khandi møndømbo-etoám. Yaq até Yó mokho-té-a, khandi ndøugú. ²⁷ Eve até manqa ovøyam matév-a, Yo-qá zenda-té genóvé. Zapa ndógo, ndego Ezoqam-gé Yó.

²⁸ Zo nqova bezøndáf, taqa yaq-te. Khøuwa nqágeáv. Yaq løvøte ezoqam ate ndi:gu, tiqa manqei ozap-te, teqá manqat ndøyogém, ²⁹ neka vøndó-fakház. Gekha ezoqám ndigu, matev eqeieqei gimatønnumam, ndigu tisuz, yaq khandi ndøndapém. Geté gekha ezoqám ndigu, matev soqøsoqa gimatønnumam, ndigu tisuz, ndigu manqa ovøyam-té genówán, yaq-fia nqosøgeap vøndapēm.

5:18 5:18 Met 26:4; Zion 7:1; 10:30

5:19 5:19 Zion 5:30

5:22 5:22 Zion 5:27; Kel 10:42

5:23 5:23 Filip 2:10-11; 1 Zion 2:23

5:24 5:24 Zion 3:15-18

5:29 5:29 Dan 12:2; Met 16:27;

Kel 24:15

³⁰ No nakhapus-mba, kopømba mbain, matev kopo tæmatanam. No manqa ovøyam sa ndógo tæyogé, av Tat ndenømbe-manqate. Noqa manqa ovøyam matev, eqeieqéi. Zapa ndógo, no ambá av nqægo, nõkeza poev mba nombopaæv. Geté no teqá poev mba nombopavét, ndego ma gendekhofotan.”

Yesu ndego uni Mbumbukiam-gé-Yo-in

³¹ Yaq Yesu manqat nõme åv gezømbe-ein nqægo, “No nõkezan-qa yaq-te manqat tømte-manqatat, yaq ezoqa kopømba mbain, ti:zøtez av nqægo, noqa manqat unimanqatin tømptégo-a. ³² Geté ezoqa nõme ndégó, ndego noqa yaq-te manqat nde:manqate. Yaq no møtenøtén, manqat ndógo, ndego noqa yaq-te nde:manqate, unimanqatin.

³³ Zo Zion-te, u-anim zokhofotáz. Yaq ndego zo noqa yaq-te, unimanqatin manqat me:zømás. ³⁴ Geté no ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam benøgō, ndego noqa yaq-te, ezoqa te:zømesimat. No nqanek manqat sa ndógo tæzømbe-ein, zo tømne-khandi:z. ³⁵ Zion andé lampa me me:goám, ezoqa waev vøzø-etoam. Zo elavøqase møndøzø-gawám, nqanek waev. Khøuwa khapémbá.

³⁶ Geté matev nõme ndégó, noqa yaq-te ndæmanqate. Ta matev ndógo møndølvú, Zion-qa manqat. Matev nqánek, sasae, no Tat genø-etoam, tægo. Matev vinivinimba, no nqæmatanam, ndógo tømne-zømesím, av nqægo, no Tat ndokhofotán. ³⁷ Até Tát-a, ndego no ma gende-khofotan, noqa yaq-te, manqat ndemanqáté. Zo teqa manqa wag yogeáv neka bugug qeiviáv. ³⁸ Zoqa mokho-te, teqa manqat mbain. Zapa ndógo, zo ndego unimanqatinteáv, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav. ³⁹ Zo Mbumbukiam-qa Manqat mðzo-geve:matún. Zapa ndógo, zo åv qazøte-matavupatún nqægo: Ndógo zo khandi miavmiav zøtéqeivím. Ta manqat ndógo, noqá yaq-té qane-manqaté. ⁴⁰ Geté zo gèzømbo-qasí:v, no-te tozotøndoza, khandi miavmiav vozøndapem.

⁴¹ No ambá av nqægo, ezoqam-qa nogō, ndigu noqa iz ti-eqatát. ⁴² Geté zo viní. No møtenøtén, zo andé gekha ezoqám. Neka no møtenøtén, zoqa mbøni mokho-te, zo Mbumbukiam-te poev mbain. ⁴³ No Tat-qá iz-té qatøgeavún. Yaq zo no zosanqambém. Geté ezoqa nõme, ekeza iz-te tendowav, zo ndòzo-khatowém. ⁴⁴ Zo no unimanqatinteav ndógo tømptégo, zoqa poev nqánek. Zoqa iz, ezoqa ndø-eqatát. Geté Mbumbukiam zoqa iz te-eqatat, ndógo zo gèzømbo-qasí:v.

⁴⁵ Geté zo ndømatávåp, av nqægo, ezoqam nõ, Tat-qa megemege-te, zoqa manqa tæsøkus. Av taoká. Geté zoqa manqa, Mozes ndøsøkús, ndego zo ndozoto-vintøzat. ⁴⁶ Zo Mozes amba uni tømte-unimanqatinimin, yaq zo no ndòzo-unimanqatinimín. Zapa ndógo, ndego møndø-peawám, noqa yaq-te. ⁴⁷ Geté zo teqa manqat unimanqatinteáv. Yaq nakémbá, zo até noqá manqát-a, unimanqatinimáv.”

6

Yesu ezoqa bawan-qape ge:zøkef

(Met 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

¹ Khøuwa nõme, taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqa namba, Gelili kewan yaq-keoqá ginøqantáv. Nginik kewan, iz nõme ndimbo-akhayam, Taibelias Kewán. ² Ezoqa bawan-qape até gembopavát. Zapa

ndøgo, ndigu teqa umingiap matev ndøqeivím, enqoni-us ezoqam-te gematønumam. ³ Yaq Yesu manqei poyat-té genøqavíg, ekeza paev ezoqam namba, vømðqonav. ⁴ Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám.

⁵ Yaq Yesu bøi ge-eqa, ezoqa bawan-qape mba mo:zømét, gipitavun. Yaq ndego Filip äv gembøe-eín nqægo, “Gê, lou gekham-té qaziwiím, ezoqa bawan-qape tizi:zøkef?” ⁶ Ndego nqanek manqat ge-ein, Filip gè:khamás. Geté Yesu é-møndæ-otév, ndego ande äv kenégō.

⁷ Yaq Filip gendo-qavøiu, “Nakhoa mbaín, lou tizizøwi. Taqa fia khàpumu-khouwév. Ni amba 200 moni mokho tinigunin, kopømba ande av løvøyak eit-qa sasae yaq-fia, yaq até ndøgó-a, kopømba ambá mbaín, lou tiziwi:min, nginik ezoqa bawan-qape vizi-zøkefin.”

⁸ Yaq tege paev ezoqa nøme, iz nqambogo Endlu, Saemon Pita-ge namba qawan, gendo-ein, ⁹ “Opønakam ngêgó, nqanek. Ndego bali flawa faev neka zonga menas ndimbógó. Geté ndøgo gigiap khapémbá, ezoqa ewaqape zøkefe nonqo.”

¹⁰ Yaq Yesu ekeza paev ezoqam gezø-ein, “Ezoqa gèzø-eín, yà beqonáv.” Ta manqei ndøgo, gagayag kopoáv. Yaq ezoqa tinøqonáv ndøgo. Angana ate gi:goam, ande äv faev taosén ndi:gú.* ¹¹ Yaq Yesu até gendego, flawā ge-upøzō, Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, ezoqa sasa zø-etoam, ndøgo giqonavam. Yaq até zonga-té-a, matev äv tene-matanám. Yaq ezoqa ewaqape lou kandambaqape, äv tinilóg, av ekeza qazømbe-pøovat. ¹² Yaq lou gumulog, qazø-ewez, Yesu ekeza paev ezoqam, äv gezømbe-eín nqægo, “Lou mbegeap, ezoqa gi-ivøvem, vøpizømém. Gigiap-qase bizingiínám.” ¹³ Yaq lou mbegeap ndøgo, ezoqa gi-ivøvem, ndigu ta bali flawa løvusap faev-te gilouzim, gèpizumém. Yakhav tuélv ginqeitømem, qamøvea.

¹⁴ Ezoqa nqanek matev bøi gi:qeivim, Yesu gematanam, ndigu äv gini-einím nqægo, “Ngenek unimanqatín Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám, ndego ni nqazimbøe-keoge.”

¹⁵ Yesu gematøvem, av nqægo, ndigu avønín gendözäv, ndego vøndafêm, yaq kawa iz mbō-akhaëm, yaq ndego nango manqei poyat-té genøwáv, vømð-yakhapus-mba-ev.

*Yesu ibøkha mumat go:geavun
(Met 14:22-33; Mak 6:45-52)*

¹⁶ Yaq qakhagus ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam, pu-té ginø-ová. ¹⁷ Yaq khagua-té ginøketáb, vøðkuzim. Kewan yaq-keoqá ginø-qantavát. Kape-naum taon-qa mbo-izumat. Ndakin mõndøpøis. Geté gisøkuzim, Yesu mbaín. ¹⁸ Yaq khamøe ndovumá. Khamøe kandakandá qa-okhoam. ¹⁹ Yesu-gi paev ezoqam, ande av faev o siks kilomita ndægo gitiamat, yaq Yesu ndø-ometám. Ibøkha mumát genøgeavún. Khagua kha-mba mbo-ovát. Yaq ndigu møe ndøgoném. ²⁰ Geté Yesu gezø-ein, “Nó! Zo møe ndøgòném.” ²¹ Yaq ndigu gëmbo-tøkeém, khagua-te vøzømbū-ketao. Yaq nqova mbaín, tiqa khagua, ta manqei-te ndøgo tømøfakhán, ma gimboe-pøotat ndøgo.

Ezoqa Yesu gimbovawem

* **6:10** 6:10 Sakheis neka nakheis mõndøgoám. Geté ndigu gevebøpøteáv. **6:15** 6:15 Zion 18:36

22 Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu ezoqa ewaqape, kewan yaq-keoqa sa gizuvaz, Yesu-qa ndøvawém. Zapa ndógo, ndigu møndæzøté, Yesu tegi paev ezoqam namba gi:tiamavun, khagua kopó gini-tiamavún. Yaq tegi paev ezoqam, nqawa giqavaz, Yesu ketøweáv ti-te.

23 Ndakin khagua nøme, Taibelias manqei-té qandobøin, ta manqei avønin-te vø-aseam, ma Yesu Mbumbukiam ike manqat gembo-ein, yaq ezoqa ewaqape lou vølog. 24 Yaq ndigu ezoqa bawan-qape gi:zøtez av nqægo, Yesu mbaïn ndøgo, neka atē tegi paev ezoqām-a, mbaïn, yaq ndigu ta khagua-te ndógo tinøguvím, Kapenaum taon-te sasa ndøqantam, Yesu vømømbō-vawem.

Yesu ndego khandi lóu

25 Ndigu ezoqam, Yesu gimbovawat, yaq-keoqa gimø-ometam, āv gimboe-bevøpém nqægo, “Nøméndim ezoqam. Qo nqanek gekha khøuwa iz-tē qotégeavun?”

26 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo no ta zapaya mba ndógo tøzønømbe-vawét, zo lou kandambaqape qazøtelog, até vøzø-ewez. Geté ta matev ndøgo, Mbumbukiam zo noqa umingiap matev mokho-te zømesim-qa ndego, zo poev mbaïn, taqa mokho tozondapem. 27 Zo lou-qa mbosasæát ndøgo, sa tølancayat. Geté ta lou-qa ndógo tømbo-sasæát, lanqalanqaumav ndøgo, neka khandi miavmiav vøzø-etoám. Nqanek lou, zo Ezoqam-ge Yo zø-etoám. Mbumbukiam, nigi Tat, mbusa ndømøpá te-te, av nqægo, ndego kopømbaqapé, matev tematanam.”

28 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gé, Mbumbukiam-qa poev gekhám? Ni gekha matev nígonēm?”

29 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Mbumbukiam-qa poev nqánek: Zo ndégo tozó-unimanqatiním, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav.”

30 Yaq ndigu gindu-einim, “Ge qó, gekha umingiap matev qómatanām, ni vóiqeivím neka qo vøtí-unimanqatiním? Gekha qógō? 31 Nigi atanakha-zapazapa-za leg-av manqei-te gigoam, mana ndølogám. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Ndego lou zø-etoumám, tiqa loge nonqo. Ta lou ndøgo, yan-té qando-visigimám.’ ”

32 Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Matev ambá av nqægo, lou Mozes zø-etoumám, yan-te qando-visigimam. Geté unimanqatin lou, yan-te ndønødo-okho, zo noqe Tat zø-etoám. 33 Lou ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ndezø-etoam ngének, ndego yan-te gendovis neka manqei-qape ezoqam khandi ndézø-ētōám.”

34 Yaq ndigu gimbo-einim, “Evézøza. Lou av nandægo, ni oskia ni-etoám.”

35 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Lou ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, nó. Gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, ndego ifi nqawa gembóvinák. Neka gekha ezoqām ndego, no te-unimanqatin, ndego ibøkha naq nqawa gembópapák. 36 Geté no mðezø-ein, av nqægo. Zo no mðozønømendám, matev vinivinimba qæmatønumam. Geté zo no unimanqat-inteáv. 37 Ezoqa ewaqape, noqe Tat tenø-etoam, ndigu no-té gindúzáv. Yaq gekha ezoqām ndego, no-te tendowav, no nósanqawák. 38 Zapa ndøgo, no yan-te ambá ndøgo tøtøndēvis, nøkeza poev tæmbopavat. Geté no nqánek qatøndēvis, no teqá poev nombópavát, ndego ma gendekhofotan. 39 Ndego no ma gende-khofotan, teqa poev nqánek: No

ezoqa kopo bate-khambùüü, ndigu no genø-etoam. Geté no løvøte-té qabatø-khandí:z, vaev khøuwa-te. ⁴⁰ Noge Tat-qa poev nqánek: Gekha ezoqám ndego, tege Yo-te tekewagat neka ndego vø-unimanqatintát, ndego khandi miavmiav tèabetendáp. Yaq no ndego vaev khøuwa-te nòkhandí:v.”

⁴¹ Zu megetapak nqanek manqat giyogem, yaq ndigu manqa ndøgeveømem, teqa yaq-te. Zapa ndøgo, Yesu áv gene-eín nqægo, “Lou ndøgo, yan-te qandovis, nó.”

⁴² Yaq ndigu gi-einim, “Ngenek Yesu, ndego Zosef-gé yó. Ni mizi:nøtén, tege eve neka evo. Yaq gekha zapá, av nde:manqate, av nqægo, no yan-té qatøndovis?”

⁴³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo manqa ndøgevèét. ⁴⁴ Ezoqa kopo kopømba mbaín, no-te tendowav, Tat no-te ituiav tøgoat, ndego no gendo-khofotan. Yaq no ndego ezoqam, vaev khøuwa-te nòkhandí:v. ⁴⁵ Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, áv gini-peaomém nqægo, ‘Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam ekezan mé:zømesím.’ Unimanqatín. Gekha ezoqám ndego, Tat-qa manqat te-ewag neka manqa mokho vøndáp, ndego no-té gendówáv. ⁴⁶ Geté unimanqatín. Ezoqa kopo, Tat ometeáv. Ezoqa sa ndégo te-omét, ndego Mbumbukiam-te gendowav. ⁴⁷ No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, nde-unimanqatínat, ndego khandi miavmiav mõndøndáp. ⁴⁸ Lou ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, nó. ⁴⁹ Zogi atanakha-zapazapa-za, leg-av manqei-te ndøgo, mana ndølogám. Geté vaev-te, ndigu gèpakhaetát. ⁵⁰ Geté lou nqanek, yan-te qandovis, viní. Gekha ezoqám ndego, nqanek lou telog, ndego génanimák. ⁵¹ Nqanek khandi lou nó, yan-te qandovis. Gekha ezoqám ndego, nqanek lou telog, ndego miavmiav ndøyagát. Nqanek lou, ezoqa tæzø-etoam, ndøgo noqá khá. Yaq manqei-qape ezoqam, khandi mé:ndapém.”

⁵² Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu ezoqam, gèponqombém, gi-einim, “Ngenek ezoqam ekeza kha áv kinimbí-etoám, tizilogem?”

⁵³ Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Zo Ezoqam-ge Yo-qa kha logeav tøgoat neka teqa kouk izøpøteav vøgoát, zo khandi gezøgoák, zoqa mokho-te. ⁵⁴ Gekha ezoqám ndego, noqa kha telog neka noqa kouk vø-íz, ndego khandi miavmiav ndøndáp. Yaq no vaev khøuwa-te ndækhandí:v. ⁵⁵ Zapa ndøgo, noqa kha unimanqatín lóu, neka noqa kouk unimanqatín ibøkhá. ⁵⁶ Gekha ezoqám ndego, noqa kha telog neka noqa kouk vø-íz, ndego noqá mokho-té gunu:gú neka no teqá mokho-té qatu:gú. ⁵⁷ Av no khandi Tat gende-khofotan, neka no te mokho-te nqæyage, yaq matev até kopó. Gekha ezoqám ndego, no teloutan, ndego géyagét, no mokho-te. ⁵⁸ Lou yan-te qandovis, nqánek. Nqanek lou viní. Av taoká, av lou ndægo, ndigu atanakha-zapazapa-za gilogam. Vaev-te, ndigu gèpakhaetám. Geté gekha ezoqám ndego, nqanek lou telog, ndego miavmiav ndøyagát.”

⁵⁹ Yesu nqanek manqat ndøgo te-eín, ezoqa Kapenaum taon-te, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ge:zømesimam.

Yesu-qa manqat, khandi miavmiav manqát

⁶⁰ Ezoqa nøme, Yesu gimbopavam, nqanek manqat giyogem, teqa kha loge-qa yaq-te, yaq ndigu kopoáv, áv gini-einím nqægo, “Nqanek manqat mokho mbaín. Av khazi-ndapëm, teqa manqat?”

⁶¹ Yesu é-møndæ-otév, ndigu tegi pæv ezoqam, manqa ndøgeveát, teqa manqat-qa yaq-te. Yaq gezø-ein, “Ge zó, nqanek manqat wema zømiviz?” ⁶² Av tægoat ndægo. Yaq gé, zo áv khazøté-zæyáz, Ezoqam-ge Yo tozometam, nango teqavig, ma bugukhokhof ge:goam? ⁶³ Ezoqa khandi, Mbumbukiam-gé Nqova zø-etoám. Kha yakhapus-mba, kopømba mbaín tøkhandi:v. Manqat ndøgo, zo qazø-manqatam, ndøgo Mbumbukiam-gé Nqova-ús neka khandi-ús. ⁶⁴ Geté zo mokho-te, ezoqa nøme no unimanqatinteáv.”

Yesu nqanek manqat ge-ein, zapa ndøgo. Ndego sasae ande ge:ngaz, ndego é-møndæ-otév, gekha ezoqám ndigu, te-te unimanqatinteav tigoat neka gekha ezoqám ndego, qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē. ⁶⁵ Yaq Yesu manqat nøme áv gene-eín nqægo, “No nakémbá qazø-ein, av nqægo, ezoqa kopømba mbaín no-te tinduzav, ndigu noge Tat ituzaeav tøgoat.”

⁶⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi pæv ezoqa kandambá, zitá giniwuowém. Yaq ndigu ndego sekemba pæveáv.

⁶⁷ Yaq Yesu ekeza pæv ezoqa tuelv gezøbevap, “Gebá zo? Até zó-a, ndozó-nøuvønem?”

⁶⁸ Yaq Saemon Pita gembo-qavøiu, “Evézøza. Gé, ni qo teiqouvøqem, yaq gekha ezoqam-tē qeitóniáv? Qoqa manqat, ezoqa khandi miavmiav zø-etoám. ⁶⁹ Ni mõi-unimanqatiním neka møtinøtén, av nqægo, Ezoqa Ndaføyamba-qape qó, ndego Mbumbukiam gendo-khofotav.”

⁷⁰ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo ezoqa tuelv, no nøkezan nøvevesám. Geté zo mokho-te, ezoqa kopo, ndego ezoqa soqaqapé.”

⁷¹ Yesu nqanek manqat, Zudas me-eín. Saemon Iskaliot-gé yó. Yesu-gi pæv ezoqa tuelv, nøme ndégo tegoám. Geté vaev-te, ndego sègemboqambún, qaqa ezoqam-qa zenda-te vøve.

7

Yesu-gi namba-qaniap, ndigu ndego unimanqatinteav gigoam

¹ Taqa zita-te, Yesu Gelili plovins-té ge-okhoám. Ndego poeveáv, Zudia plovins-te tewav. Zapa ndøgo, ta manqei-te ndøgo, Zu megetapak, laelae-qa mbogoám. ² Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa khøuwa kandakanda, ndøgo khoev-qasis gipuanumatun, avønín qagoám.

³ Yaq Yesu-gi namba-qaniap, áv gimbøe-einím nqægo, “Nqanek manqei vø-iváv. Zudia plovins-té qonøqáv. Yaq qogi pæv ezoqam, umingiap matev ndøqeivím, qoqo-matønumatun. ⁴ Ezoqa tømbo-pøovat, ezoqa ewaqape teqa yaq-te ti:zøtez, yaq kopømba mbaín, tekhonao. Qo unimanqatin, matev kandakanda ndoqo-matanam, yaq ezoqa ewaqape bèqamekhám.” ⁵ Yesu-gi namba-qaniap, nqanek manqat gi-einim, zapa ndøgo. Até ndigú-a, ndego unimanqatinteáv.

⁶ Yaq Yesu gezø-ein, “Nogi khøuwa eqeieqei fakhazaneáv. Zuá. Geté zo-te, khøuwa ate ndi:gu, eqeieqei. ⁷ Manqei-qape ezoqam, kopømba mbaín, zo tisanqabat. Geté ndigu no, gèsanqaná. Zapa ndøgo, no ndigu áv qazømbe-manqaté nqægo: Tiqa matev soqaín. ⁸ Zo vøzáv ndøgo, møvøna

kandambaqape-te. No naqanøká nónavák. Zapa ndógo, nogi khøwa equeieqi fakhazaneáv. Zuá.”

⁹ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndego Gelili plovins-té segeqóm.

Yesu ezoqa Zelusalem taon-te, møvøna kandambaqape-te ge:zømesimam

¹⁰ Yesu-gi namba-qaniap, møvøna kandambaqape-te gi:zav, yaq vaev até Yesú-a, vøwav. Geté ndego ambá ezoqa ewaqape-qā bøi-tē genø-okhoám, geté khonoam-té genø-okhoám. ¹¹ Yaq møvøna manqei-te ndógo, Zu megetapak gèmbowawém. Gibevoþem, “Ngenek gekham-té gégo?”

¹² Ezoqa kopoáv, teqa manqat mokho-mbá gunu-manqatám. Ezoqa nøme āv gini-manqatám nqægo, “Ngenek ezoqa qanimáv.” Geté ezoqa nøme gi-einim, “Mbaín. Ngenek ezoqa ewaqape gètubumít.” ¹³ Geté ezoqa kopo, teqa yaq-te manqat bavokho einiáv. Zapa ndógo, ndigu Zu megetapak-qá møe ndøgoám.

¹⁴ Møvøna khøwa livin-mba møndømuwán. Yaq Yesu Mbumbukiam-qá khoev-té genøwáv, ezoqa vømē-zømesim. ¹⁵ Yaq Zu megetapak teqa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Gi-einim, “Ngenek otevat gekham-té gèndap? Ndego skul kandambaqape-te okhoeáv.”

¹⁶ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Manqat ndógo, no nqate-zømesim, ambá av nqægo, nøkeza nømendim manqāt. Geté teqa ndégo, no ma gendekhofotan. ¹⁷ Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa poev matev paev-qa tego, ndego segé:-otév, av nqægo, manqat ndógo, no nqate-zømesim, Mbumbukiam-tē qando-okhō, ō, no nøkeza matavap-tē qate-zømesim. ¹⁸ Gekha ezoqām ndego, ekeza manqat mba ndemanqate, ndego ekeza iz eqawat-qa mba ndógo. Geté ndego ezoqam, ndego teqa iz eqawat-qa ndego, ma gendekhofotav, ndego unimanqatin manqat ndømanqaté. Neka te mokho-te, manqa-zapa mbaín. ¹⁹ Zo Mozes, guguna manqat zø-etoám. Geté zo ezoqa kopo, teqa guguna manqat pøpøvumáv. Zo gekha zapá, no lambe-qa ndozogo?”

²⁰ Yaq ezoqa ewaqape gindu-qavøinam, “Nandav manqat, mokho mbaín. Gekha ezoqām, qo løvøqa-qa ndego? Qo nqova soqa qambu:gú, manqat av nandoqote-manqate.”

²¹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No Sabat khøwa-te, ezoqa kopo qækhakheinøvem, yaq zo ate ndøzøte:go, nqova nøzøndáf. ²² Geté até zó-a, zo sasae sozogoatún, Sabat khøwa-te. Zapa ndógo, até Sabat khøwa-té-a, zogi nakhei angana ngusu zozø-qogavatún, av Mozes zo guguna manqat gezømbe-etoam. (Geté unimanqatín. Mozés mbá, nqanek matev gengaz. Atanakha-zapazapa-za ndøngazém. Mozes okhokho-té genøfakhán.) ²³ Zo até Sabat khøwa-té-a, nakhei angana ngusu zozø-qogøzát. Zapa ndógo, Mozes zo guguna manqat, āv tezømbe-etoám. Neka zo poeveáv, tozonqaonem. Av tægoat ndægo, yaq zo gekha zapá, qaqa ndozogo no-te, no Sabat khøwa-te, ezoqam-qa kha ate ndægo qækhakheinam. ²⁴ Zo matev mumat-te mba mo:gevewát. Geté ùnime:-gevewát, gekha matév ndøgo, equeieqi o soqain.”

Ezoqa Yesu-qa yaq-te go:bevøþem

²⁵ Zelusalem taon-ak nōme, āv gini-einím nqǎgo, “Gê, ezoqam ngénék, laelae-qa ndimbogo?” ²⁶ Nqǎe! Ndego manqat ezoqa ewaqape-qa bōi-té genø-manqaté. Geté ezoqa kopo, manqat-qase einiáv, taqa yaq-te. Gê, ndigu megetapak, peté-matøvemem-a, av nqǎgo, ndego unimanqatín Mesayá? ²⁷ Geté ngenek ezoqam-qa yaq-te, ni mizi:nótén, gekham-tē gendóvav. Geté Mesaya tendowav, ezoqa gézøtezák, ndego ákendēwav.

²⁸ Yaq Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-te ge:zømesimat, āv gene-akhá nqǎgo, “Ge zô, no unimanqatín møzøté-zøtez? Neka zo møzøté-zøtez, no gekham-tē qatøndónav? No ambá av nqǎgo, nøkeza matavap-tē qatøgeavün. Ndego, no ma gende-khofotan, ndego unimanqatin-qapé. Geté zo zøtezateáv ndego. ²⁹ No møtenótén ndego. Zapa ndógo, no te-té tøtøndonáv neka ndégo tendo-khofotán.”

³⁰ Zu megetapak, nqanek manqat giyogem, yaq ambá gemøvøinamín. Geté ezoqa kopo zenda veeáv te-te. Zapa ndógo, teqa khøuwa khantøzateáv. ³¹ Geté ezoqa kopoáv, ezoqa bawan-qape mokho-te ndøgu, møndø-unimanqatiním. Gi-einim, “Ngenek amba Mesaya goneav tøgonin. Yaq gê, unimanqatin Mesaya tendowavín, ndego amba umingiap matev nōme mba mó:matanamín, av ngenek nge:matanam? Av taoká. Yaq nakémbá, ngenek Mesayá agegó.”

Zu megetapak, Yesu møvøiwat-qa gimbogoam

³² Yaq Felisi ezoqam nqanek manqat giyogem, ezoqa ewaqape khonoam-te Yesu-qa yaq-te gi:manqatat, yaq ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda namba, Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam ndøkhofotáz. Yesu ambá gemøvøinamín.

³³ Yaq Yesu ezoqa gezø-ein, “No khapé nøtégoák, zo namba. Yaq no te-te ndégo tøtøqváván, no ma gende-khofotan. ³⁴ Zo no zonóvawát. Geté zónømendamá. Ma tøtegoat ndøgo, zo kopømba mbaín, tozotøndoazav.”

³⁵ Yaq Zu megetapak, ekeza mokho-mba gibond, “Gê, ngenek gekha manqei genóváv, yaq ni amba tizimbøe-vawēm, geté zí-ometamák? Gê, ngenek Glik manqei-te okho-qa mbógo, ndøgo nigi ezoqa nōme ndindu-yageapet, neka Glik ezoqa vømé-zømesim? ³⁶ Neka gê, ngenek gekhá mé:manqate, av ge-ein nqǎgo, ‘Zo no zonóvawát, geté zónømendamá,’ neka, ‘Ma tøtegoat ndøgo, zo kopømba mbaín, tozotøndoazav.’?”

Khandi ibøkha-qa yaq-te

³⁷ Møvøna-qa vaev khøuwa gimø-khantøzem, ndøgo khøuwa uni kandambaqape, yaq Yesu ezoqa ewaqape-qa megemege-té genø-itán. Yaq āv gene-akhá nqǎgo, “Gekha ezoqām ndego, ibøkha naq ndømbopapat, ndego no-té geabetøndo-wáv, bē-iz. ³⁸ Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-manqaté nqǎgo, ‘Gekha ezoqām ndego, no te-unimanqatin, te-te ndego, khandi ibøkha ndóqouvát.’”

³⁹ Yesu nqanek manqat, Nqova Mbomambaqape me-eín, ezoqa tindafemat, ndigu ndego ti-unimanqatiním. Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam ezoqam-te, tege Nqova naqanaqá etopøteáv. Zuá. Zapa ndógo, Yesu iz kandambaqape ndapeav zua ndøgoám.

Ezoqa Yesu zapaya giqatønem

⁴⁰ Ezoqa nøme, ezoqa bawan-qape mokho-te gu:goam, nqanek Yesu-qa manqat gimboyogem, yaq ndigu āv gini-einim nqægo, “Ngenek unimanqatin Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám, ndego tendokhofotav!”

⁴¹ Neka ezoqa nøme, āv gini-einim nqægo, “Ngenek ezoqam, Mesayá!” Geté ezoqa nøme gi-einim, “Av taoká. Mesaya Gelili plovins-te gendówavák. ⁴² Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa manqat āv qane-eín nqægo, ‘Mesaya ndego Deivid-gé Zeo ndógoát, ndego nigi kawa ezoqam kandambaqape. Neka ndego Betliem vemiaiv-té géqán, ta vemiaiv ndógo, ma Deivid ge:yagam.’”

⁴³ Yaq ezoqa gèqatøném, Yesu zapaya. ⁴⁴ Ezoqa nøme, ndego møvøiwat-qa mbogoám. Geté ezoqa kopo, zenda veeáv te-te.

Zu megetapak, Yesu unimanqatinteav qagoam

⁴⁵ Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam-te giqavaz, yaq ndigu āv gizømbe-beváp nqægo, “Gekha zapá, zo ndego ni-te ndafeav ndozogo?”

⁴⁶ Geté ndigu gindu-qavøinam, “Ezoqa kopo nøme, manqat manqatém, av ndego manqat nde:manqate.”

⁴⁷ Yaq Felisi ezoqam gezø-qavøiu, “Gê, ndego até zó-a, gétubam? ⁴⁸ Ni megetapak o Felisi ezoqam-qa mokho-te, ezoqa kopo mbaín, ndego Yesu nde-unimanqatinat. ⁴⁹ Nginik ezoqa ewaqape, ndego ndi-unimanqatinat, ndigu Mozes-qa guguna manqat zøtezateáv. Mbumbukiam ndigu ndøngiæzó.”

⁵⁰ Yaq ndego Felisi ezoqa nøme, Nikodemus, ndego bugukhokhof Yesu-te gemat, ndigu āv gezømbe-eín nqægo, ⁵¹ “Gê, niqa guguna manqat gekhā ndø-ein? Kopømbâ, ezoqa løvøte-te tiziveem, ni teqa manqa yogeav tøgoat neka teqa manqa-zapa qeiviav vógoát? Kopømba mbaín.”

⁵² Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Gê, até qó-a, Gelili plovins-ák? Mbumbukiam-qa Manqat ùnime:geveám. Yaq soqóqeív ndógo, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa kopo gendówavák, Gelili plovins-te.”

* ⁵³ Taqa zita-te, ezoqa ewaqape sège-qavøním.

8

Sævam mambe guiwav, Yesu-te gindu-ituim

¹ Ezoqa ewaqape giqavønim, yaq Yesu Oliv manqei pøyat-té genøwáv.

² Yaq khøuva nøme qandopave. Qanaqanus lovølova-ús. Ndego Mbumbukiam-qá khoev-té genøveséz. Yaq ezoqa kopoáv, gindupia, te-te. Yaq ndego tenøqóm ndógo, ndigu vøe-zømesim.

³ Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam neka Felisi ezoqam, sævam ndo-ituím. Ngunuk āv giniqatém nqægo, nøkenøkem matev ndøngiú. Mambe me:wáv. Yaq ndugu ezoqa ewaqape-qá megemege-té ginøveém.

⁴ Yaq ndigu Yesu gimbo-einim, “Nøméndim ezoqam. Ngunuk sævam āv qatiqatém nqægo, nøkenøkem matev ndøngiú. ⁵ Niqa guguna manqat-te, Mozes manqa āv ginimbi-løvúa nqægo, ‘Sævam av nguigu, mbaqambaqá

gotépóu, bēnanim.’ Yaq ndakin qo gekha manqat qó-eín, tuqa yaq-te?”⁶ Nqanek manqat timbøe-einím ndógo, Yesu matemateam-qa mbogoám. Ndego amba manqat soqain te-einin, ndigu ambá manqa ovøyam-té ginø-veemín.

Geté ndego sègefoé. Yaq manqei-te kokosón gene-peawám. ⁷ Yaq ndigu sekembá segembo-sinøzumát. Yaq Yesu kawa nango gendo-eqa, gezø-ein, “Zo nqazowani, gekha ezoqām ndego, manqa-zapa mbain ndego, bugukhokhof mbaqambaqa tèabe-ogezó ndego, tu-te.” ⁸ Yaq ndego nangó genøfoé, manqei-te vøpeawam.

⁹ Yaq ndigu nqanek manqat giyogem, ezoqa ewaqape sège-panqaním. Ezoqa kopokopo ndøkhofatám. Ibugukhokhof, laombøkik ndø-ivøvém. Yaq vaev-te, Yesu yakhapus mbá sege-ivøvém, ndugu sævam vømbøyam. ¹⁰ Yaq Yesu kawa nangó gendo-eqá, ndugu sævam vømbo-ein, “Nginik ezoqam kinóqapi? Gè, ezoqa nøme mbaín, qoqa yaq-te ndimanqate, av nqægo, qo vønaqaním, qakeza manqa-zapa zapaya?”

¹¹ Yaq ngunuk sævam gundu-qavøiu, “Khanánqa. Ezoqam nøme mbain.”

Yaq Yesu gumbo-ein, “Até nó-a, no nø-einák, av nqægo, qo vønaqaním. Mòqoqáv. Geté manqa-zapa nangó møgó.”

Yesu ndego manqei-qape-qá wáev

¹² Khøuwa nøme, Yesu ezoqa manqat nøme åv gezømbe-eín nqægo, “No manqei-qape-qá wáev. Gekha ezoqām ndego, no tenøndo-paev, ndego bøivun-te sekemba gé-okhoák. Geté ndego waev mbógoát, ta waev ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam.”

¹³ Yaq Felisi ezoqam, åv gimboe-einím nqægo, “Nandav manqat, qo qakeza qote-manqaté, qoqa yaq-te. Yaq kopømba mbaín, tei-unimanqatiním.”

¹⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Unimanqatín. No nøkeza nøte-manqaté, nqanek manqat. Geté, noqa manqat unimanqatín. Zapa ndógo, no møtenøtén, no gekham-tè qatøndønnav neka no gekham-tè qatøma. Geté zo zøtezateáv, no ma qatøndenav neka no ma nqatéma. ¹⁵ Zo ezoqa nøme, manqei-qape ezoqam-qá matavap-té qazonø-gevezoát. No ezoqa gevezoatáv. ¹⁶ Geté no tægevezo, yaq noqa gevezoat matev unimanqatín. Zapa ndógo, no ezoqa ambá nakhapus mbā sægevezoat. Geté no Tát namba niti-gevezoát, ndego ma gende-khofotan. ¹⁷ Zoqa guguna manqat-te, åv qane-peawáp nqægo: Ezoqa menas matev bøi ti:qeivim, yaq ndigu manqa ovøyam-te manqat kopo ti-einim taqa yaq-te, yaq ta manqat ndøgo, unimanqatín. ¹⁸ Até noqa yaq-té-a, matev kopó. Ezoqa nøme, noqa yaq-te tezø-ovøyam, nó, neka ezoqa nøme, noqa yaq-te tezø-ovøyam, nogé Tát.”

¹⁹ Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Ge qó, qave kenøqáqape?”

Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo no zøtezateáv, neka zo até nogé Tát-a, zøtezateáv. Zo no amba tøzøte-zøtezin, yaq zo até nogé Tát-a, ndøzøte-zøtezin.”

²⁰ Yesu ezoqa Mbumbukiam-qa khoev-te ge:zømezimat, nqanek manqat ate nqægo ta kouwat-te ndógo temanqatám, ma ezoqa

Mbumbukiam-te moni gi-abumam. Geté ezoqa ndego møvøiwateáv. Zapa ndógo, tege khøuwa fakhazaneáv, ndigu ti:møvøinam. Zuá.

Yesu ovd gendovís, ambá av nqægo, manqei-qape-tê gendowáv

²¹ Yaq Yesu ezoqa manqat nøme áv gezømbe-eín nqægo, “No ndænáv. Yaq zo no ambá ndøzønømbe-vawát. Yaq zo zøkeza manqa-zapazapá nambá sòzøtê-pakhaetát. Zo kopømba mbain, tozotøndoza, no ma nqatema.”

²² Yaq Zu megetapak, ekeza mokho-mba gibond, “Gê, ndego ekeza kha ndøngiü, yaq nakémbá, ge-ein av nqægo, ‘Zo kopømba mbain, tozotøndoza, no ma nqatema.’”

²³ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Zo manqei-qape-ák. Geté no ova-yák. Zo manqei-qape ezoqám. Geté no manqei-qape ezoqám mbá. ²⁴ Yaq nakémbá, no zo qazø-ein av nqægo, zo zøkeza manqa-zapazapá nambá sòzøtê-pakhaetát. Zo unimanqatinteav tøgoat, av nqægo, no ndêgo, yaq zo zøkeza manqa-zapazapá nambá sòzøtê-pakhaetát.”

²⁵ Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, qo gekha ezoqám?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No zo oskia nøzø-manqatám, no gekha ezoqám. ²⁶ No manqat kandambá nqanøgo, no amba zoqa yaq-te tøte-manqatatin neka vøe-gevezoatin. Geté no manqei-qape ezoqam sa ndógo tæzømbe-manqaté, no te-te qæ-ewagam, ndego no gendo-khofotan. Ngenek ezoqam, teqa manqat unimanqatín.”

²⁷ Yesu nqanek manqat gezø-ein, ndigu mokho ndapeáv, av nqægo, Eve-qā yaq-tê gezømbe-manqatám.

²⁸ Yaq Yesu áv gezømbe-eín nqægo, “Zo Ezoqam-ge Yo tozotumu-eqeinam, yaq zo zøtézøtéz, no ndêgo, neka no ambá av nqægo, matev nøkeza matavap-te mbá qatø-matanām. Geté no sa nqánek qæmanqaté, av Tat ge:nømand. ²⁹ Ndego ezoqam, no gendo-khofotan, ngêgó no namba. Ndego no nøvønateáv. Zapa ndógo, no oskia ndógo tægoatún, av ndego poev ndømbøgo.”

³⁰ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ezoqa kopoáv gè-unimanqatiním.

Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat, ezoqa génqovotáz

³¹ Ndigu Zu ezoqam, Yesu gi-unimanqatiním, ndego áv gezømbe-eín nqægo, “Zo noqa manqat mokho-te tozotu-yagat, yaq zo uni nogí paev ezoqam-in zógoát. ³² Yaq zo unimanqatin manqat zøtézøtéz. Yaq nqanek unimanqatin manqat, zo génqovotáz. Yaq zo bavokhó qazonø-fakház.”

³³ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ni Eibleem-gí zí. Ni ambá av nqægo, ezoqam-gí yaq-fia mbain sasae ezoqám, neka ndigu ni gètøkønát. Gekha zapá, nqoqo-manqate av nqægo, ni bavokho seífakhán?”

³⁴ Yaq Yesu gezø-ein, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndigu, manqa-zapazapa ndimatanam, ndigu manqa-zapazapa-gí yaq-fia mbain sasae ezoqám. Ndøgo gètøkøzát. ³⁵ Geté unimanqatín, yaq-fia mbain sasae ezoqam, ezoqam-qa khoev-te ate nonqo gú:goák. Geté khoev eve-ge nakhasam, oskia mú:goát. ³⁶ Zo Mbumbukiam-ge Yo mboqog tezø-mboqozo, zo vozófakház, yaq zo ùni ndøzøte-fakház. Zo manqa-zapazapa-gi yaq-fia mbain sasae ezoqam, sekemba zógoák.

³⁷ No møtenøtén, zo Eibleem-gí zí. Geté zo no pakhapakha khaneam-qa zonøgó. Zapa ndógo, noqa manqat, zo mokho-te mbain. ³⁸ No ndógo

tæmanqaté, no Tat ge:nømand. Geté zo ndógo tozo-matanám, av zoge zøve ge:zømas.”

³⁹ Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Nigi tat Eibleém.”

Yaq Yesu gezø-ein, “Zo amba Eibleem-gi zi tozogonin, zo matev amba āv tøzøte-matanamín, av ndego ge:matønumam.* ⁴⁰ No zo unimanqatin manqat mba nøzø-manqatám, ndógo no Mbumbukiam-te qæ-ewagam. Geté zo no pakhapakha khaneam-qa zonógó. Eibleem matev av nqægo matanapøteáv. ⁴¹ Zo āv tøzøte-matanám, av zoge zøve nde:matanam.”

Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Av taoká. Ni mambe nakheís mbá. Nigi Tat, Mbumbukiam yakhapús.”

⁴² Yaq Yesu gezø-ein, “Mbumbukiam amba zoge zøve tegonin, zo ambá kuku zogonín no-te. Zapa ndógo, no Mbumbukiam-té qatøndonáv, atema zo-te. No ambá av nqægo, nøkeza matavap-tē qatøgeavün. Geté no ndégo tendo-khofotán. ⁴³ Zo gekha zapá, mokho ndapeav ndozogo, no manqat nqazø-manqate? Zo ndapeav tøzøtegó ndógo, zo kopømba mbain, noqa manqat tozondapem. ⁴⁴ Zapa ndógo, zo nqova soqaqape-gi nakheís. Zoge zøve ndégo. Gekha matēv ndégo, ndego ndømbøe-khaneat, zo matanam-qa zógó. Ibugukhokhof, atema ndakin, ndego pakhapakha khaneam ezoqam oskia ndógó, neka ndego elavøqase nøzøneáv unimanqatin-te. Zapa ndógo, te mokho-te unimanqatin mbain. Ndego gekhavoizamín, ndego ekeza matev mba mbopaevín. Zapa ndógo, ndego khavozam ezoqám neka khavozam manqat ate ndægo, ndego evé. ⁴⁵ Geté no unimanqatin manqat nomanqaté. Yaq nakémbá, zo no unimanqatinteáv. ⁴⁶ Gê, zo mokho-te, ezoqa kopo kopømbá, noqa yaq-te te-ein, av nqægo, ngenek manqa-zapa ndøgø. Kopømba mbain. Av tægoat ndægo, no unimanqatin manqat nqæmanqate, yaq gekha zapá, zo no unimanqatinteav ndozogo? ⁴⁷ Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-gē, ndego Mbumbukiam-qa manqat gøyogé. Geté zo Mbumbukiam-gé mbá. Yaq nakémbá, zo manqat yogeapáv.”

Yesu gò:megeát, Eibleem gèpdev

⁴⁸ Yaq Zu megetapak, Yesu gimbo-einim, “Ni mði-einím. Qo Samalia ezoqám. Neka qo nqova soqa qambugú.”

⁴⁹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No ambá av nqægo, nqova soqa nømbugū. Av taoká. No Tat nombovizáp. Geté zo noqa iz, zòvoát. ⁵⁰ No ambá av nqægo, nøkeza iz eqawat-qa nogó. Geté ezoqa ndégó, noqa iz eqawat-qa ndego. Ndego no eqeieqei me:næná. ⁵¹ No unimanqatin nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, noqa nømendim manqat tembopavat, ndego miavmiav løvøte géqeivák.”

⁵² Yaq ndigu Zu ezoqam gimbo-einim, “Ndakin ni møtinøtén, av nqægo, qo nqova soqa nandeqambú:gú! Qoqa manqat, mokho mbain. Eibleem møndønaním neka até Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqám-a, vøpakhaez. Geté qo āv qoqote-manqaté nqægo: Gekha ezoqám ndego, qoqa nømendim manqat tembopavat, ndego miavmiav løvøte géqeivák. ⁵³ Gê, qo nigi atanakha-zapa Eibleem neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, moqóløvub, ndigu gipakhaez? Qo qakeza kha gekha qotévewe?”

8:39 8:39 Met 3:9 * **8:39** 8:39 Yesu nqanek manqat tene-ein ndógo. Zapa ndógo, Eibleem Mbumbukiam møndø-unimanqatin. Geté ndigu Yesu uni unimanqatinteáv. **8:41** 8:41 Isa 63:16

8:44 8:44 1 Zion 3:8 **8:46** 8:46 2 Ko 5:21; 1 Pita 2:22 **8:47** 8:47 1 Zion 4:6 **8:48** 8:48 Mak 3:21-22 **8:51** 8:51 Zion 5:24

⁵⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No amba nõkeza iz tæ-eqawatin, ta iz eqawat mokho ambá mbaín. Geté noqa iz, noge Tat ndø-eqawát. Ezoqa ndégo, zo ndøzøte-manqate, av nqægo, ndego nigí Mbumbukiám. ⁵⁵ Zo ndego zøtezeatáv. Geté no ndego møtenøtén. No amba av tøte-manqatein nqægo, no ndego nõtenøtenák, yaq no ambá khavozam ezoqam nogonín, av zo ndøzøte:go. Geté no ndego møtenøtén, neka no teqa manqat o-mba notondapé. ⁵⁶ Zoge atanakha-zapa Eibleem, ndego noqa fakhane khøuwa-qa khanakhanakh-us mo:kewagám. Yaq ndego møndøqeív. Yaq khanakhanakh kandambá gendap.”

⁵⁷ Yaq ndigu gimbo-einim, “Qoqa manqat nandav, mokho mbaín. Qo viav fifti ndapeáv. Zuá. Yaq gè, qo Eibleem áv khoqoté-omet?”

⁵⁸ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No unimanqatín nqazø-manqate. Eibleem qaneav gegoam, no nõgoám.”

⁵⁹ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu mbaqambaqa mba ndøpitáz. Ambá gepouimín. Geté Yesu é-møndøpeó, Mbumbukiam-qa khoev vø-ivav.

9

Yesu ezoqam gekhakheinøvem, ndego bøi waev mbain geqan

¹ Yesu gewav, yaq bøi waev mbain ezoqam ndø-omét. Ndego áv teneqán. Bøi waev mbaín. ² Yaq ekeza paev ezoqam gimbo-bevøpem, “Nøméndim ezoqam. Gè, ndego bøi waev mbain geqan, ndøgo gekha ezoqam-qá manqa-zapà? Ndøgo ekezá manqa-zapà, ó, evøndipakha-qá manqa-zapà?”

³ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Ndego bøi waev mbain geqan, ndøgo ambá av nqægo, ekeza manqa-zapa zapayā, o evøndipakha-qā manqa-zapa zapayā. Geté te mokho-te, Mbumbukiam-qá bazaføgakh tabete-qeiví. ⁴ Ate av-te paveat ndægo, ni teqa sasae, ndego no gendo-khofotan, é-bizigoném. Geté bøvun nqágeáv. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kopo kopømba mbaín, sasae tego. ⁵ No manqei-qape-te nqægo, no manqei-qape-qá wáev.”

⁶ Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq manqei-te, køse ndøpisíb. Yaq gèqøozó, vø-menegim. Yaq até gendego, ta qoq ndøgo, bøi waev mbain ezoqam-qá bøi-té genøgí, ⁷ vømbō-ein, “Mòqoqá. Bugug Siloam kewan-qasi-té qomósungúz.” (Siloam, taqa manqa mokho nqánek, “Ezoqam gikhofotøvem.”) Yaq ndego bøi waev mbain ezoqam, sègewáv, bugug vømøsunguz. Yaq gendoqavan, teqa bøi sège-eqeieqei.

⁸ Taqa zita-te, ndigu ezoqam, khoev avønin qazø-puatam neka ezoqa nõme ndigu bugukhokhof gi-ometupam, ezoqa gigiap-qa gezøvi:mam, gèbevøpém, “Gè, ezoqam ngénèk, nakhoa-te geqonumam, ezoqa gigiap-qa gezøvi:mam?”

⁹ Ezoqa nõme gindu-einim, “Ezoqam ngének.”

Geté ezoqa nõme gindu-einim, “Mbaín. Teoká ndego. Ngenek andé teqa bugug me:keogé.”

Geté ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, ekezan áv gene-eín nqægo, “Ezoqam nó.”

¹⁰ Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gè, áv khanégo, qo ndakin ndoqo-keoge?”

11 Yaq ndego gendo-qavøiu, “Ndego ezoqam, iz nqambogo Yesu, ndego qoq ndøqoá, noqa bøi-te vø:ge. Yaq áv genømbe-eín nqægo, ‘Siloam kewan-qasi-té qonóqáv, bugug voqomø-sungüz.’ Yaq no sænáv, bugug vøemø-sunguz. Qatumu-sunguz ndøgo, yaq no kopømbá qækewag.”

12 Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gê, ndego ndakin kenáqape?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “No nøtenøtenák.”

Bøi waev mbain ezoqam, ndego Yesu gekhakheinøvem, Felisi ezoqam gimbo-sinøzømem

13 Taqa zita-te, ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, Felisi ezoqam-té ginøndafém. 14 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu qoq geqoa, yaq ndego bøi waev mbain ezoqam vøkhakheinøvem, ta khøuwa ndøgo, Sabat khøuwá. 15 Yaq ndakin até ndigu Felisi ezoqám-a, vømbø-bevøpem, av nqægo, ndego bøi waev ande áv kenëndap?

Yaq ndego gezø-ein, “Ndego noqa bøi-te, qoq mo:gé, yaq no bugug vøemø-sunguz. Yaq ndakin no kopømbá nqækeoge.”

16 Yaq Felisi ezoqa nøme gi-einim, “Ndego ezoqam, ambá av nqægo, Mbumbukiam ndokhofotáv. Zapa ndøgo, ndego Mozes-qa guguna manqat pøpøvumáv, Sabat khøuwa-qa yaq-te.”

Geté ezoqa nøme gi-einim, “Gê, ezoqa manqa-zapa-us tegoat, áv khané:go, umingiap matev av nqægo tematønumat?”

Yaq ti mokho-te, qaqa matev ndøgoám.

17 Yaq ndigu Felisi ezoqam, nqawá ginømbo-sinøzømem, ndego ezoqam, bugukhokhof bøi waev mbain gegoam. Gimbo-einim, “Ge qô, áv khoqoté-matavap, teqa yaq-te, ndego bøi geqa-khakheinam?”

Yaq ndego ezoqam gendo-qavøiu, “Ndego Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqám.”

18 Geté ndigu Zu megetapak unimanqatinteáv, av nqægo, ndego ezoqam bøi waev mbain ndøgoám, yaq ndakin ndego kopømbá ndekeoge. Yaq ndigu evøndipakha ndømváb. 19 Yaq áv gezømbe-beváp nqægo, “Gê, ngenek zogé yô, zo teqa yaq-te ndøzøte-manqate, av nqægo, ngenek bøi waev mbain geqan? Av tægoat ndægo, gê, áv khané:go, ndakin ndekeoge?”

20 Yaq tegi evøndipakha gindu-qavøinam, “Ni møtinøtén, ngenek nigí yó, neka ngenek bøi waev mbain geqan. 21 Geté ni nøtenateáv, ndego ndakin ande áv kenē-keoge o bøi gekha ezoqám mbøkhakheinam. Ekezan mbobevøpém! Ndego møndømu-khouwév. Kopømbá, ekeza tezø-qavøiu.”

22 Ndigu evøndipakha, nqanek manqat tini-einim ndøgo, ndigu Zu megetapak-qa møe ndøgoném. Zapa ndøgo, ndigu Zu megetapak, manqat é-møndø-kopo:ném, av nqægo, gekha ezoqám ndego, te-unimanqatin, av nqægo, Yesu ndego Mesayā, yaq ndego ezoqam gembøé-khafeném. Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, sekemba gé-okhoák.

23 Yaq nakémbá, tegi evøndipakha gi-einim av nqægo, “Ngenek møndømu-khouwév. Ekeza mbobevøpēm.”

24 Yaq ndigu Zu megetapak, ndego ezoqam, bøi waev mbain gegoam, nqawá ginømbo-akhaém, vømbø-einim, “Mbumbukiam-qa iz-te, qo unimanqatin manqat qó-ein. Ni møtinøtén, nandev ezoqam qo ndoqote-manqate, ndego manqa-zapa-us ezoqám.”

²⁵ Yaq ngenek ezoqam gendo-qavøiu, “No nøtenateáv, ndego manqa-zapa-us ezoqám penømakhaya. No sa nqáneq qatenøtén. No bøi waev mbain nogoám. Yaq ndakin no kopømbá nqækeoge.”

²⁶ Yaq ndigu gimbo-bevøpem, “Gé, ndego gekha matev qámatanam? Ndego qoqa bøi áv kené-khakheinam?”

²⁷ Yaq ndego gendo-qavøiu, “No møezø-eín. Geté zo yogeáv. Gekha zapá, zo nqawa yoge-qa ndozogo? Gé, ate zó-a, zo tegi paev ezoqam gone-qa zógo?”

²⁸ Yaq ndigu mbøni nqosøgeap mboyogém, vømbø-einim, “Tege paev ezoqam, qó. Ni Mozes-gí paev ezoqám. ²⁹ Ni møtinøtén, Mbumbukiam manqat Mozes mbomanqatám. Geté nandev, ni ùnimi:-nøtenateáv. Até ndøgó-a, ma gendewav, ni nøtenateáv.”

³⁰ Yaq ndego gendo-qavøiu, “Nandav nqova ndafe-ús, zo zøtezateav ndozogo, ndego ma gendewav, yaq ndego no bøi vønø-khakheinam. ³¹ Ni mizi:nøtén, Mbumbukiam manqa-zapa-us ezoqam-qa manqat yogeapáv. Geté gekha ezoqám ndigu, ndimbovizap neka matev ndimatnam, av ndego poev ndømbøego, ndígu tezøyogé. ³² Manqei-qape ande qæfakhan, atema ndakin, ezoqa yogeáv av nqægo, ezoqa bøi waev mbain ezoqam ndøkhakheinøvēm, ndego bøi waev mbain geqan, vøkewāg. ³³ Ndego ezoqam, amba Mbumbukiam khofotøveav tegonin, ndego matev-qase ambá gé:matanamák.”

³⁴ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Qo manqa-zapa mokho-té qonøqáq. Yaq ge qó, ni nømendim-qa qógo?”

Yaq ndigu gèmbøe-khafeném, tiqa guliguli khoev-te nqawa gé-onák.

Ezoqam ndigu unimanqatinteav ndigu, ndigu andé bøi waev mbain ezoqám

³⁵ Yesu ge-ewag, av nqægo, Felisi ezoqam ndego ezoqam gèmbøe-khafeném, ndego bøi waev mbain gegoam, tiqa guliguli khoev-te nqawa gē-onák, yaq ge-omet, ndego áv gembøebeváp nqægo, “Gé, qo Ezoqam-ge Yo moqó-unimanqatin?”

³⁶ Yaq ndego gendo-qavøiu, “Khanánqa. Qonømbé-eín, ndego gekha ezoqám? Yaq no ndego nó-unimanqatín!”

³⁷ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo mðqo-omét ndego. Ezoqam ngéneq, ndego ndakin manqat ngeqa-manqate.”

³⁸ Yaq ndego ezoqam gendo-ein, “Evézøza. No mðe-unimanqatín!” Yaq até gendego, Yesu-qa megemege-te, katuk ndømøkuí, vømbøvizam.

³⁹ Yaq Yesu gembo-ein, “No nqanek manqei-qape-te, ezoqam-qa matev gevewat-qa nøgeavún. Yaq bøi waev mbain ezoqam, bøi tiabiti-kewág, neka bøi egeieqei ezoqam, bemø-bøi-waev-mbain-ezoqam-ez.”

⁴⁰ Yaq Felisi ezoqa nøme, ndigu avønin giwaniapam, nqanek manqat gimboyogem, ndigu áv gimbøe-einím nqægo, “Ge qó, até ní-a, bøi waev mbain ezoqam qotínæna?”

⁴¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zo amba ande bøi waev mbain ezoqam me tozogonin, zo ambá manqa-zapazapa-yav sozogonín. Geté zo áv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ni nikeogé.’ Yaq nakémbá, zo manqa-zapazapa zua zøgó.”

10

Yaya etæ manqat, sip keoge ezoqam eqeieqei-qa yaq-te

¹ Yesu manqat nøme, āv gene-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, sip-qa khoev-te, mboqog-anim-te oneav tøgoat, getē khoev-te nakhoa vini-tē genøqavíg, ndego aqona ezoqām neka pepen ezoqām. ² Geté sip keoge ezoqam eqeieqei, mboqog-anim-té genø-onín. ³ Mboqog keoge ezoqam, mboqog mbo-mboqozoín. Tegi sip, teqa manqa wag møndæzøtéz, neka vøyogemín. Ndego sip iziz zø-akhayamín, bavokho sasa ndø-itubin. ⁴ Yaq tegi sip bavokho ge-itubin, gèzømbo-megeín, ndigu vømbø-paevemín. Zapa ndøgo, ndigu teqa manqa wag, møndæzøtéz. ⁵ Ndigu ezoqa vini gembø-paevemák. Geté møe mbóbøín. Zapa ndøgo, ndigu teqa manqa wag zøtezateáv.”

⁶ Yesu nqanek yaya manqat gezø-eta, ndigu manqa mokho ndapeáv, gekha mé:manqate.

Yesu, ndego mboqóg

⁷ Ndigu nqanek yaya etæ-qa mokho ndapeav qagoam, yaq Yesu manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate. No sip-gí mboqóg. ⁸ Ezoqa ewaqape ibugukhokhof go:geavun, ndigu aqona ezoqám neka pepen ezoqám. Geté sip tiqa manqat yogeapáv. ⁹ No mboqóg. Gekha ezoqām ndego, no-te tendo-on, ndego khandi ndøndáp. Yaq ndego, kopømba ande av sip me nduigu, gé-onimát neka nango vøfakhanát, gagayag eqeieqei loge nonqo vømøqeivāt.

¹⁰ Aqona ezoqam, sip aqonøvem neka zitøge neka ngiæzoat-qa mba ndo-okhoatún.

Geté no ezoqa khandi etoam-qa nogevún. Yaq ta khandi ndøgo, tåbete-tøvå, ti mokho-te.”

Yesu, ndego sip keoge ezoqam mbomambaqape

¹¹ Yaq Yesu manqat nøme ge:zømas, “No sip keoge ezoqam mbomambaqapé. Sip keoge ezoqam mbomambaqape, ekeza khandi gésanqáo, sip zapaya. ¹² Geté ezoqa nøme, ndego sip keoge sasae, moni qaqasam nonqo mba ndego, ndego segéteít, gaqo khobos te-omet. Ndego sip segézuváz. Zapa ndøgo, ndego sip keoge ezoqam eqeieqei mbá neka ndigu sip ekezán mbá. Yaq gaqo khobokhobos, sip segé-ngeasám, vøpanqaním. ¹³ Ezoqam av ngenek nge:go, ndego sasae, moni qaqasam nonqo mba ndøgoatún, neka ndego sip gezømbé-køfiayák.

¹⁴ Sip keoge ezoqam mbomambaqape, nó. No nøkeza sip møtenøtén, neka ndigu no vøezøtez, ¹⁵ ate av-té, Tat no ge-otev neka no ndego vøtēnøten. Yaq no nøkeza khandi nósanqáo, sip zapaya. ¹⁶ No sip nøme ndinøgó. Ndigu nqanek sip uta mokho-té mbá. Até ndigú-a, batøndo-khatób. Ndigu noqa manqa wag ndøyogém. Yaq sip bawan kopo mé:goát, neka sip keoge ezoqa kopo vøzøgoāt.

¹⁷ Tat kúkú no-te. Zapa ndøgo, no nøkeza khandi nósanqáo, ezoqa zapaya. Yaq no nango tåbate-khandi:n. ¹⁸ Ezoqa ambá av nqægo, no khandi ndævimbām. Geté no nøkeza poev-té qatósanqáo. No bazaføgakh nqanøgó, nøkeza khandi tæsanqao neka nqawa vøendáp. No Tat nø-eín, matev av nqægo tægo.”

10:8 10:8 Jer 23:1-2; Ezek 34:2-3

10:11 10:11 Psa 23:1; Veve 7:17

10:12 10:12 Kel 20:29

10:15 10:15 Met 11:27; 1 Zion 3:16

10:16 10:16 Isa 56:8; Ezek 34:23

10:17 10:17 Filip 2:8-9

¹⁹ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq Zu megetapak nangó ginø-qatøném.
²⁰ Ndigu ezoqa kopoáv, áv gini-einím nqægo, “Nandev ezoqam, nqova soqa mbøigú! Matavap kumbøgeáp, nandev. Gekha zapá, zo teqa manqat ndozoyoge?”

²¹ Geté ezoqa nøme, áv gini-einím nqægo, “Manqat av nqægo, kopømba mbaín, nqova soqa-us ezoqam-te tønðo-fakhatat. Neka gê, nqova soqa, bøi waev mbain ezoqam áv kené-khakheinøvēm?”

Yesu gisanqawem

²² Zelusalem taon-te ndøgo, pindap khøuwa kandambaqape ndøfakhán. Zu ezoqam, Mbumbukiam-qá khoev mboqoat khøuwa mbomatavupatún, ma ibugukhokhof ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev nqawa teqa zenda-te giveem. Ta khøuwa-te ndøgo, qozaq viav ndø-ogitát. ²³ Yesu Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te, Solomon-qá lou-qase-té gekhoám. ²⁴ Yaq Zu megetapak ndøpindám, te-te, vømbø-bevøpem, “Gé, ni manqat ndaføyamba gekha khøuwā qonimbí-eín? E-moqoni-eín: Gé, qo Mesayá?”

²⁵ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No mðezø-eín. Geté zo no unimanqatinteáv. Matev ndøgo, no Tat-qa iz-te nqæmatanam, zo ndøgo tønne-zømesimít, av nqægo, no gekha ezoqām. ²⁶ Geté zo no unimanqatinteáv. Zapa ndøgo, zo nogi sip mbá.

²⁷ Nogi sip, manqa wag nø-ewagatún. No mðtenøtén ndigu, neka no ndigu gènopáev. ²⁸ No ndigu khandi miavmiav nøzø-etoám. Ndigu sa gemø-nasinimák. Ezoqa kopo, ndigu noqa zenda-te gévimbamák. ²⁹ Noge Tat, ndego no ndigu genø-etoam, ndego ezoqa ewaqape ùnime-løvubám. Ezoqa kopømba mbaín, ndigu Tat-qa zenda-te te-viwam. ³⁰ No neka Tat, ni kopó.”

³¹ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu Zu megetapak, nqawa mbaqambaqa mba ndøpitáz. Ambá gepouimín, vølaemin.

³² Yaq Yesu gezø-ein, “No matev eqeieqei kopoav nomatønumám, zoqa bøi-te, ndøgo Tat-te qando-fakhanam. Yaq gê, nqanek matev eqeieqei ate ndægo, kopo ákhanégo, ta zapaya ndøgo, no lambe-qa nqazonøgo?”

³³ Yaq ndigu gimbo-qavøinam, “Ni ambá av nqægo, qoqa matev eqeieqei zapayā qatí-pouqobēm, vøi-laqabēm. Geté ni ndøgo tøtí-laqabēm. Qo Mbumbukiam-qá iz qongi:wát. Qo ezoqam mbá, qo. Geté qo Mbumbukiam-qá qote-khamasiáp.”

³⁴ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Zoqa guguna manqat-te, Mbumbukiam áv gene-eín nqægo, ‘No mðezø-eín: Zo mbumbúk.’ ³⁵ Ni mzi:nøtén, manqat ndøgo, ta mbuk-te ndøpeawap, unimanqatín. Mbumbukiam-qa Manqat gé-enendák. Mbumbukiam ndigu mbumbuk me:zæb, ti-te ndigu teqa manqat qafakhan. ³⁶ Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, zo no ndozonø-manqate, ‘qo Mbumbukiam-qā iz qongi:wát’, no qæ-ein, av nqægo, no Mbumbukiam-gē Yø. No Tat ndøveatán neka nqanek manqei-qape-te vøndø-khofotan.

³⁷ No amba matev matønumav tægonin, av noge Tat ndømbøe-poev, yaq ság, zo no ndø-unimanqatiním. ³⁸ Geté no mðematønumatún. Yaq nakémbá. Zo noqa manqat unimanqatin poeveav tozogoat, zo noqa matev matanam zó-unimanqatiním. Yaq zo tøzøté-zøtéz ndøgo, neka

mokho vozóndapēm, av nqægo, Tat no mokho-té gunu:gu neka no Tat mokho-té qatu:gu.”

³⁹ Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu ambá nqawá ginø-møvøinamín. Geté ndego sègezømbo-navøém.

⁴⁰ Taqa zita-te, Yesu nqawa Zoden kea yaq-keoqá genøveséz, ta manqei ndøgo, ma bugukhokhof Zion ezoqa ibøkha iz gezømbe-etoumam. Yaq ndøgo temøqóm. ⁴¹ Yaq ezoqa kopoáv gimøndæ-pindam. Ndigu äv gini-manqatám nqægo, “Zion umingiap matev goneáv. Geté manqat ate ndægo, ngenek ezoqam-qa yaq-te ge:manqatam, unimanqatín.”

⁴² Yaq ndøgo, ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním ndego.

11

Lazales genanim

¹ Ezoqa møndøgoám. Iz Lazalés. Ndego enqoni mbogoám. Ndego tegi sænakheis namba, Meli neka Mata, Betani vemia-vé giyagám. ² Ngunuk Meli, tuge anganø-m-yo Lazales enqoni qambogoam, ndúgu, tae etet sisip mbomambaqape, Evezøza-qa zenda tokhotapak-te guoqouz neka yaq susu ekeza izum vømbøe-vuogim. ³ Yaq ndigu Lazales-gi sænakheis manqat ndøkhotøvém, Yesu-te, “Evézøza, qoge qafu mbomambaqape, enqoni mbogó.”

⁴ Geté Yesu nqanek manqat ge-ewag, ndego äv gene-eín nqægo, “Nqanek enqoni, løvøte-te gé-ituák. Geté tønefakhán ndøgo, Mbumbukiam-qá iz mé:-eqá, neka Mbumbukiam-ge Yo, iz kandambaqape vøendáp.”

⁵ Yesu poev kandambá, Mata-te neka tugu namba qawan-te neka Lazales-te. ⁶ Geté Lazales-qa enqoni-qa yaq-te manqat ge-ewag, ndego nakhamas-te okhoeáv ti-te. Geté ta manqei-te ndøgo, ma ge-goam, khøuwa menas nøme, møndø-qovezám. ⁷ Taqa zita-te, ndego ekeza paev ezoqam, äv gezømbe-eín nqægo, “Nqawa Zudia plovin-s-té qazinø-qaván, Lazales bizimø-ometam.”

⁸ Geté tegi paev ezoqam gimbo-qavøinam, “Nøméndim ezoqam. Nømønqei qagoam, ezoqa qo ambá nandí gini-pouqabemín ndøgo, vølaqabemín. Gè, qo unimanqatín, veseze-qa qógo?”

⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “Paveat kopo-te, khøuwa iziz tuélv nqambøigu. Gekha ezoqám ndego, paveat-te te-okhoat, ndego kopømba mbaín tekhaotav, vøbøiäv. Zapa ndøgo, paveat-qá waev-té genø-okhoát. ¹⁰ Geté gekha ezoqám ndego, bøvun-te te-okhoat, ndego ndøkhaotáv, vøbøiäv. Zapa ndøgo, ndego waev mbaín.”

¹¹ Taqa zita-te, Yesu manqat nøme, äv gezømbe-eín nqægo, “Nigi nøfu Lazales, venanqei ndøbuvít. Geté no nangó qamótiú.”

¹² Yaq tegi paev ezoqam gindu-qavøinam, “Evézøza. Qanimáv. Ndego ndebuvít, yaq ndø-eqeieqei-év.”

¹³ Ndigu até vøe-einim, Yesu Lazales-qa venanqei sømbiam-qa yaq-te mba me:manqaté. Geté ndego teqa løvøte-qa yaq-té gene-eín. ¹⁴ Yaq Yesu manqat ndaføyamba zø-eín, “Lazales møndønanim. ¹⁵ Geté zo zapaya, no khanakhanák, no te namba goneav qagoam. Yaq zo kopømbá, no tøn-unimanqatiním. Geté, ság. Ndakin ziniáv te-te.”

¹⁶Yaq Tomas, iz nøme gimbo-akhaemam, qaqaŋgeāp, paev ezoqa nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Sà bizimuniáv. Yaq sizimú-pakhaén te namba.”

Yesu ndégo, ezoqa løvøte-te ndekhandi:zat neka khandi ndezø-etoām

¹⁷Yesu Betani vemiav-te gemøfakhan, yaq āv gene-ewág nqægo: Lazales manqei-pakha-te møndø-utøvé. Ndakin khøuwa foa møndømøn-avøém. ¹⁸Yaq Betani vemiav-a, yaq Zelusalem taon, taqa atap khapémbá. Tri kilomita mbá. ¹⁹Zudia ezoqam kopoáv ginduzav, Mata neka Meli eiv vømøzø-tøkē, tigi anganøm-yo gezømbe-nanim.

²⁰Mata gu-ewag, av nqægo, Yesu ngêgeāv, yaq nakhoa-té gunøwáv. Yesu mbøeqatáz. Geté Meli khoev-té gunoqotám.

²¹Yaq Mata Yesu gumbo-ein, “Evézøza. Qo amba nqanek toqogonin, yaq noge anganøm-yo, ambá gé:nanimák. ²²Geté no møtenøtén, até ndakín-a, qo Mbumbukiam andē gekha mē toqombo-viam, ndego ndøqa-etoám.”

²³Yaq Yesu gumbo-qavøiu, “Qoge anganøm-yo nango ndøkhandi:v.”

²⁴Yaq Mata gundu-ein, “No møtenøtén. Vaev khøuwa-te, løvøte ezoqam tikhandi:z, até ndegó-a, tékhandi:v.”

²⁵Yaq Yesu gumbo-ein, “Ezoqam nó, ezoqa løvøte-te nqækhandi:zat neka khandi nqāzø-ētōām. Gekha ezoqām ndego, no nde-unimanqatinat, ndego géyagét, oskia ndego tenanim. ²⁶Neka gekha ezoqām ndego, ndeyage neka no ndē-ünimānqātināt, ndego génanimák. Gé, qo nqanek moqó-unimanqatin?”

²⁷Yaq ndugu gundu-qavøiu, “Evézøza. No møe-unimanqatín, av nqægo, qo Mesayá. Mbumbukiam-gé Yó. Qo ndégo, Mbumbukiam manqat ge-ein, av nqægo, nqanek manqei-qape-te tendo-khofotav.”

Yesu Lazales-qa gevin

²⁸Mata nqanek manqat gumu-ein, yaq tugu namba qawan-té gunøqaván, Meli, manqat vømømbō-ein. Sègembo-voá, gumbo-ein, “Nømendim ezoqam møndø-geavún. Ngégó nqanek. Qoqa ndøbeváp.”

²⁹Meli nqanek manqat gu-ewag, yaq ndugu até gundigu, gè-itán, te-te vøwāv. ³⁰Yesu vemiav mokho-te fakhaneav ndøgoám. Ndego zua ndo:goám, ma Mata gumiqat. ³¹Ndigu Zu ezoqa nøme, Meli namba khoev-te gigoam, eiv gimbo-tøkeam, gi-ometam, av nqægo, ndugu nakhamas-te gu-itan, vøfakhan, yaq ndigu gèmbø-paevém. Ndigu até vøe-einim, manqei pakha-tē gunømā. Gemøvín. ³²Meli Yesu-te gumufakhan, gu-omet, yaq teqa zenda tokhotapak-te, ekeza kha, manqei me:laváo, vømbo-ein, “Evézøza. Qo amba nqanek toqogonin, yaq noge anganøm-yo ambá gé:nanimák.”

³³Yesu Meli gu-omet, gu-eivam, neka ndigu Zu ezoqa nøme, namba gi:geavun, vø-eivumam, ndego mbøni mbonqosøgím, tanakh vøzøgo.

³⁴Yaq gezøbevap, “Zo ndego gekham-tē qazomø-otøvem?”

Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Evézøza. Bíziniáv, vømøqei:v.”

³⁵Yaq Yesu gèvín.

³⁶Yaq ndigu Zu ezoqam, āv gini-einim nqægo, “Ndæ! Ndego kuku kandambá qambogoam te-te.”

³⁷ Geté ezoqa nõme āv gini-einim nqægo, “Ngenek, ndego bõi waev mbain ezoqam ndøkhlakheinøvém. Yaq gè, kopømba mbaïn, Lazales amba tekhakheinøvemin? Yaq ndego ambá géanimák.”

Yesu Lazales lõvøte-te gekhandi:v

³⁸ Yesu manqei-pakha-te gemefakhan, mbøni kandambaqape, nangó qanømbø-nqosøgím. Ta manqei-pakha ndøgo, kõi nqá. Mboqog mbaqambaqa-qapé gini-tokavám.

³⁹ Yaq Yesu gezø-ein, “Mbaqambaqa-qape vø-qambesømém.”

Geté Mata, ndugu lõvøte ezoqam-gu sævømiu, gundu-ein, “Evézøza. Vøvanq unimé:soqá. Ndego khøuwa møndømbø-foa-éz, manqei-pakha-te ngu:gu.”

⁴⁰ Yaq Yesu gumbo-ein, “No møtaqa-ein. Toqo-unimanqatin, yaq Mbumbukiam-qa bazaføgakh-qape qóqéiv.” ⁴¹ Yaq ndigu ezoqam até gindigonem, mbaqambaqa-qape vø-qambesømém.

Yaq Yesu ová genøqán. Yaq āv gene-ein nqægo, “Tát! No ike kandambá qo-te. Qo noqa manqat, mðqo-ewág. ⁴² No møtenøtén, qo noqa manqat oskia qðyogé. Geté no nqanek manqat ti zapaya ngínik qate-manqaté, ezoqa ewaqape ngiwaniap. Nginik tñabiti-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofótán.”

⁴³ Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq kandambaqapé møndæ-akhá, “Lázales. Mðqotøndo-fakháq!”

⁴⁴ Yaq ngenek ezoqam, genanim, sègendo-fakhán. Teqa zenda lou geagim nonqo neka zenda tokhotapak-te, ndabua até gembøe-løvøtupám, neka kawa-te vømbø-løvøtupam.

Yaq Yesu ezoqa āv gezømbe-ein nqægo, “Ndabua nandav, vømbo-nqovozømém, bēwav.”

Yesu ande gimbøe-voqoem

(Met 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵ Ndigu Zu ezoqam, Meli-te gindupia, yaq matev giqeivim, Yesu gematanam, ndigu ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním. ⁴⁶ Geté ezoqa nõme, Felisi ezoqam-té ginøzáv, Yesu-qa matev-qa yaq-te, emanqat vømøzø-votot.

⁴⁷ Yaq Felisi ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, Zu megetapak nõme ndøpisám. Manqa ndø-ovøemém. Yaq āv ginibondát nqægo, “Gekhā zigonēm? Ngenek ezoqam, umingiap matev khápumu-khouwév, ngematanam. ⁴⁸ Sa tizimbo-taket, matev av nqægo sa tegot, yaq ezoqa ewaqape gé-unimanqatiním ndego. Yaq Lom megetapak, Mbumbukiam-qa khoev géngi:nám neka manqei vønimbí-viním.”

⁴⁹ Yaq ti mokho-te ndigu, ezoqa kopo, iz nqambogo Kayafas, ndego ta viav-te ndøgo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape gegoam, ndego āv gene-ein nqægo, “Ge zø, matavap mbaïn? ⁵⁰ Mozombø-matøvemem? Qanimav ndøgo, ezoqa kopo tenanim, ezoqa ewaqape zapaya, ambá ndøgo, ni ezoqam ate nqazi:gu, sa tizimu-nasiním.”

⁵¹ Kayafas nqanek manqat ge-ein, ndego ambá av nqægo, yakhapus mbā sege-matøvém. Geté ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøveáz. Zapa ndøgo, ta viav-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé. Yaq nakémbá, ndego av ge-ein nqægo, Yesu Zu bawan-ak zapaya mē:naním. ⁵² Geté unimanqatin, Zu ezoqam zapaya mbá

mbá. Geté até ti zapaya ndigú-a, Mbumbukiam-gi nakheis ate ndigu, manqei-manqei vinivinimba ndindu-yageapet. Yaq até ndigú-a, tiabiti-tøkuaném, vømó-kopoëz.

⁵³ Ta khøuwa-te ndøgo, Zu megetapak voqoe ndøngazém, av nqægo, Yesu gelaëm. ⁵⁴ Yaq nakémbá, Yesu Zudia plovins-te, kha sekemba vøndæveáv. Geté Eflaim vemia-vé genøwáv, ndøgo leg-av manqei avønin-te ndøgo. Yaq ekeza paev ezoqam namba, ndøgo tiyagám.

⁵⁵ Ta khøuwa-te ndøgo, Zu ezoqam-qa Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám. Yaq ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-té ginøqavát, Mbumbukiam-qa bøi-te, é-betō-ndaføyamba-ez, tiqa khøuwa kandambaqape nonqo, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. ⁵⁶ Yaq ndigu Yesu-qa ndøvavát. Mbumbukiam-qa khoev uta mokho-te gimøvabat, ndigu áv ginibondát nqægo, “Av khazøté-matavap? Ndego petøndéwáv penømakhaya, nqanek møvøna kandambaqape-te?” ⁵⁷ Geté Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam, ezoqa manqa é-møndøzømbø-løvúá, av nqægo, gekha ezoqám ndego, te-otev, Yesu ákenégo, bèzø-eín. Zapa ndøgo, ndigu Yesu møvøiwat-qa mbogoám.

12

*Meli tae et sisip mbomambaqape, Yesu-qa kha-te gumbøe-qouz
(Met 26:6-13; Mak 14:3-9)*

¹ Khøuwa siks mba mu-ewabám, Pasova khøuwa kandambaqape. Yaq Yesu Betani vemia-vé genøwáv. Betani vemia-vé ndøgo, ma Lazales geqo-tam, ndego løvøte-te gekhandi:v. ² Yaq qakhagus ndøgo, Yesu zapaya, lou ndøkhlakheinømém. Mata ndøyogím, lou. Ezoqa nøme, Yesu namba lou loge-te giqonavam, Lazalés.

³ Yaq Meli até gundigu, Yesu-té gunøwáv, botol-qase tae et sisip mbomambaqape, fia kandambaqape, vøndøndap, yaq Yesu-qa zenda tokhotapak-te sasa mo:qouz. Yaq ekeza izúm gumbøe-vuogím. Taqa sisip gø:yát. Khøev-qape ùnime-gutáv.

⁴ Yaq Yesu-ge paev ezoqa kopo nøme, Zudas Iskaliot, ndego vaev sa gemboqambun, áv gene-eín nqægo, ⁵ “Nqanek tae et fia kandambaqape, ambá ziwi:mín, moni mokho tri andled vizí-qasemín. Yaq moni ndigu, ambá gigiap-av ezoqam zizø-etoamín.” ⁶ Ngenek nqanek manqat ge-ein, ambá av nqægo, gigiap-av ezoqam me:goám. Geté zapa ndøgo: Ndego aqona ezoqám. Yesu neka tegi paev ezoqam-gi moni, ndégo tembo-kewagám neka nøme sège-nøzøzoín, ekezan nonqo.

⁷ Geté Yesu gembo-ein, “Sègembo-iváv, ngunuk. Ei mbá guni-matanám. Nqanek tae et sisip mbomambaqape gugeatam neka noqa kha-te vø:qouz, ngunuk no otønat nonqo me:khakheinømbém. ⁸ Zo gigiap-av ezoqam namba oskia zøté-yageapát. Geté no namba, oskia zí:yageák.”

Lazales gimbo-voqoem

⁹ Zu ezoqa bawan-qape giyogem av nqægo, Yesu Betani vemia-vé gegø, yaq ndigu tinøzáv ndøgo. Ndigu ambá av nqægo, Yesu zapaya mbá gini-apát, geté ndigu até Lazales omete-qa ndøgoám, ndego Yesu løvøte-te gekhandi:v. ¹⁰ Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek matev giqevim, ndigu áv gini-voqoém nqægo, “Até Lazalés-a,

bizilaém.” ¹¹ Zapa ndógo, Lazales zapaya, Zu ezoqa kopoáv, Yesu-té ginønzáz, ndego vø-unimanqatinim.

Yesu Zelusalem taon-te, ande kawa ezoqam me ge-on

(Met 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹² Yaq khøuwa nøme qandopave, ezoqa bawan-qape Pasova khøuwa kandambaqape-te gindupindam, av giniyogém nqægo: Yesu Zelusalem taon-té gendówáv. Avønín géfakhán. ¹³ Yaq ndigu epek ndø-upøgím, vømbøe-qatøzem. Yaq av gini-akhaemat nqægo, “Hosána! Iké: Mbumbukiam-te. Ndego ngenek ezoqam bèkhakheinøvé, Evezøza-qa iz-te ngegeav, ngenek Izlael ezoqam-ge kawa.”

¹⁴ Yaq Yesu donki ndakinak ndø-omét. Yaq zita-té gembøeqóm, sasa ndøwav. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, é-møndo:-éin, av nqægo, ¹⁵ “Zayon ezoqam. Zo møe ndøgø, zo ezoqam, Zelusalem taon-te ndozoy-age. Ngé! Zoge kawa ngégeav. Donki ndakinak-qa zita-té gonoqotáv.”

¹⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu donki-qa zita-te, Zelusalem taon-te gewav, tegi paev ezoqam nqanek manqat-qa mokho zøtezateáv. Geté vaev-te, Yesu iz kandambaqape gendap, yaq tinizøté ndógo, nqanek manqat, Yesu-qa yaq-té qane-peaupám. Yaq ezoqa Yesu av timbøe-matønømé, av Mbumbukiam-qa Manqat bugukhokhof qæ-ein.

¹⁷ Ndigu ezoqa kopoav, Yesu gi-ometam, Lazales gembo-akha, ndego manqei-pakha-te gegoam, neka løvøte-te vøkhandi:v, ndigu nqanek emanqat sège-vøndazát. ¹⁸ Yaq nakémbá, ezoqa kopoav-qape nakhoa-te gizav, Yesu vømbøe-qatøzem. Zapa ndógo, ndigu nqanek umingiap matev-qa yaq-te, møndøyogém, Yesu gematanam. ¹⁹ Yaq Felisi ezoqam ekeza mokho-mba, av ginibónd nqægo, “Ndæ, zøtèqeivím? Ni ezoqa Yesu-qa yaq-te qazizømbi-khafen, kopømba mbaín. Ezoqa ewaqape sègemo-pavét.”

Bawan vini-ak, Yesu omete-qa gigoam

²⁰ Ndigu ezoqam-qa mokho-te, Zelusalem taon-te gi-apat, Pasova khøuwa-te Mbumbukiam-qa iz timø-eqanem, Glik ezoqam møndøgoám.

²¹ Yaq ndigu Filip-té ginøzáv, ndego Betsaida vemlav-ak, ndøgo Gelili plovins-te, vømbø-einim, “Khanánqa. Ni ambá manqat nimbo-einimín, Yesu.” ²² Yaq Filip Endlu-té genøwáv, vømømbø-ein. Yaq ndigu ezoqa menas, sasa ndøzav, Yesu vømømbø-einim.

²³ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Qanimáv. Khøuwa iz møndøndáp. Mbumbukiam avønín, iz kandambaqape mbó-etoám, Ezoqam-ge Yo. ²⁴ No unimanqatín nqazø-manqate. Wit nanga, manqei-te bøiazaneav tøgoat neka pakhaezateav vøgoat, yaq yakhapus mbá segégoát. Geté tipakhaez, yaq nanga ndøviám. Kopoáv.

²⁵ Gekha ezoqám ndego, yage-te møqæ tømboyat, ndego ndækhambuá. Geté gekha ezoqám ndego, nqanek manqei-qape-te, ekeza yage zita te:wua, ndego miavmiav ndøgeatát. ²⁶ Gekha ezoqám ndego, noqa sasae gone-qa ndego, ndego no bønøpáev. Yaq ma no tøtøgoat, até ndegó-a, gégoát. Gekha ezoqám ndego, noge sasae ezoqam tegoat, ndego noge Tat, iz kandambaqape mbó-etoám.”

Yesu ekeza løvøte-qa yaq-te gezømas

27 Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “No nõfofogeapét. Matavap gènømbu-kiambøpét. Gê, no gekha manqat nó-ein? Ndógo? ‘Tát! No vøkhandi:n. Nqanek viniv-qape benøfàkhán.’ Geté āv taoká! No nqánek qategeavún. Khøuwa eqeieqeimøndøndáp. 28 Tát! Qakeza iz vø-eqá!”

Yaq yan-te nqø:go, manqat ndofakhán. Av qane-ein nqægo, “No nõkeza iz, møe-eqá. Yaq no nangó qatø-eqá.”

29 Ezoqa ewaqape, ta manqei-te ndøgo giwaniapam neka nqanek manqat vøyogem, nøme āv gini-einim nqægo, “Ndand ndønqøðz.” Geté nøme gi-einim, “Enzol ezoqam, manqat mbo-ein.”

30 Yaq Yesu gendo-ein, “Manqat nqanek, yan-te qandovis, ambá av nqægo, no zapayá qane-manqatām. Geté zo zapayá qane-manqatām.

31 Ndakin Mbumbukiam manqei-qape ezoqam gégevezó, neka ndego manqei-qape kawa ezoqam, Saitan, vø-ogiū. 32 No manqei-qape-te nqægo, ti-eqanonam, yaq no ezoqa ewaqape nõkhatób, no-te.”

33 Yesu nqanek manqat ge-ein, tenezømás ndógo, ndego ande āv kenénanīm.*

34 Yaq ezoqa ewaqape gindu-einim, “Mozes-qa guguna manqat, ni qeiyogem, āv qaninømánd nqægo, Mesaya ndego miavmiav ndøyagát. Yaq ge qó, gekha zapá, qo av ndoqote-manqate nqægo, Ezoqam-ge Yo gēnanīm? Neka gê, ndego Ezoqam-ge Yo, gekha ezoqām?”

35 Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Waev, zo mokho-te khøuwa nøme khapémbá tøgoat. Zo ndakin waev zua nandazømbego, yaq waev-té qanø-okhó. Soqain ndøgo, zo bøivun tøgutaz. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, bøivun-te tema, ndego gé-otevák, ande āv kenéma. 36 Ndakin waev zua ndøgó, zo namba. Yaq nakémbá, vø-unimanqatinīm, nqanek waev, yaq até zó-a, vozó-waev-ezoqam-ēz.”

Yesu nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq gèwáv. Gèpeó, ezoqam-té.

Ezoqa kopoáv, Yesu unimanqatinteáv

37 Yesu ezoqa ewaqape-qa bøi-te, umingiap matev vinivinimba kopoáv gematønnumam. Geté até ndøgó-a, ndigu unimanqatinteáv ndego.

38 Nqanek matev tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tåbete-unimanqatin, tege manqa vevezam ezoqam Aezaya gepeawam. Ndøgo āv qane-manqaté nqægo,

“Evézøza. Manqat ndøgo, ni qati-zømesimam, gekha ezoqā ndø-unimanqatin?

Neka gekha ezoqā ndømatøvem, av nqægo, nqanek matev kandakanda, Mbumbukiam ndømatanām?”

39 Ezoqa kopømba mbaín, Yesu gé-unimanqatinīm. Taqa yaq-te, Aezaya manqat nøme āv gene-ein nqægo,

40 “Mbumbukiam bøi møndøzø-gutám,

neka mbøni vøzøtok.

Yaq nakémbá, ndigu kopømba mbaín, bøi ti:qeiavat

neka tiqa mbøni-te, kopømba mbaín, mokho timbo-ndapemat,

neka ndigu kopømba mbaín, no-te tinduzav, neka nõ ndigu vøe-khakheinøvem.”

12:27 12:27 Psa 6:3; 42:5; Met 26:38 12:32 12:32 Zion 3:14 12:33 12:33 Zion 19:6 * 12:33 12:33 Ndógo tene-ein, tae mutui-te ti-eqeinam, vøtøkewēm. 12:34 12:34 Psa 110:4; Isa 9:7; Dan 7:14 12:35 12:35 Zion 8:12 12:36 12:36 Ef 5:8 12:38 12:38 Isa 53:1 12:40 12:40 Isa 6:10

⁴¹ Aezaya nqanek manqat, Yesu me:-eín. Ndego é-møndo:qeív, av nqægo, Yesu iz kandambaqape ndøndáp.

⁴² Ezoqa kopoáv, ndigu Yesu unimanqatinteáv. Geté até Zu mege-
tapak mokho-té-a, nøme møndø-unimanqatiním. Kopoáv. Geté ndigu
gèkhonøumám. Ndigu manqat bavokho einiáv, av nqægo, Yesu-tè
ginønøzāz. Zapa ndøgo, ndigu Felisi ezoqam-te møe ndøgoám. Soqain
ndøgo, ndigu tiqa guligulim-te tizømbe-khafen. ⁴³ Ndigu iz kandakanda,
ezoqam-te ndape-qa ndøgoám, ambá ndøgo, Mbumbukiam-te.

Ezoqa manqa ovøyam-te tø-ab, nqánek, Yesu-qa manqat

⁴⁴ Yaq Yesu sa manqa ndøyám. Av gene-eín nqægo, “Gekha ezoqām
nde go, no nde-unimanqatinat, ndego ambá av nqægo, no mba ndø-
unimanqatināt. Geté ndego até ndegó-a, no gendo-khofotan, nde-
unimanqatínát. ⁴⁵ Neka gekha ezoqām ndego, no ndenømende, ndego até
ndegó-a, no gendo-khofotan, nde-omété. ⁴⁶ No waev nogevún, nqanek
manqei-qape-te. Yaq gekha ezoqām ndego, no nde-unimanqatinat,
nde go bøvun-te sekemba géyageák.

⁴⁷ Gekha ezoqām ndego, noqa manqat ndeyoge, gete o-mba ndapeav
ndøgo, no ndego manqa ovøyam-te nøveák. Zapa ndøgo, no ambá ta
zapaya ndøgo, tøtegevún, manqei-qape ezoqam manqa ovøyam-te tæ-
ab. Geté no ndigu khandi:zat-qa nogevún. ⁴⁸ Gekha ezoqām ndego, no
ndesanqana neka noqa manqat o-mba ndapeav ndego, matev ndøgó,
nde go manqa ovøyam-te tøve. Nde go vaev khøuwa-te, manqa ovøyam-te,
nqánek qávé, manqat no nqæmanqate. ⁴⁹ Zapa ndøgo, manqat ndøgo,
no qate-zømesimam, ndøgo ambá av nqægo, noqa matavap-tè qando-
fakhaté. Geté manqat, Tat nølvuát, ndego no gendo-khofotan, no gekha
manqat banø-ein neka ezoqa batē-zømesim. ⁵⁰ Neka no møtenøtén,
manqat ndøgo, no manqa genø-løvua, tøte-zømesim, zo khandi miavmiav
zø-etoám. Yaq nakémbá, gekha manqāt ndøgo, no nqate-manqate, no av
qate-manqaté, av Tat genømbe-ein.”

13

Yesu ekeza paev ezoqam, zenda tokhotapak gezøsunguz

¹ Pasova khøuwa kandambaqape, avønín qagoám. Yesu é-møndæ-otév,
teqa khøuwa møndø-fakhān. Nde go nqanek manqei-qape, avønín gé-iváv,
Eve-te vówāv. Nde go kuku mbogoám, ekeza ezoqam-te, nqanek manqei-
qape-te. Yaq ndakin ndego av genezømás nqægo: Teqa kuku kandamba
tantáv.

² Khagus, Yesu ekeza paev ezoqam namba, lou gilog, Zudas, Saemon
Iskaliot-ge yo, nqova soqaqape matavap é-møndømo-etoám, av nqægo,
Yesu segembø-qambūn. ³ Yesu møndæ-otév, Eve matev ate ndægo, teqá
zenda-té genøvé. Neka ndego møndæ-otév, Mbumbukiam-té gendowáv,
neka yaq nango Mbumbukiam-te vøvesēz. ⁴ Yaq Yesu até gendego,
lou loge-te geqotam, gè-itán, ndabua mumat go:-uzam, gèkhofá, neka
ndabua susu vuogim nonqo, bøndim-te vøløvøen. ⁵ Qamømbøeva ndøgo,
nde go ndis-te ibøkha ndøqóuz, tegi paev ezoqam-qa zenda tokhotapak
sunguzam vøngaz, neka ndabua bøndim-te qambo-løvøetam, susu sasa

zømbe-vuogim. ⁶Yaq Saemon Pita-te gendowav, ngenek Yesu āv gembøe-ein nqægo, “Evézøza. Qo ezoqa kandambaqapé. Kopømba mbaín, noqa zenda tokhotapak toqosunguz.”

⁷Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Qo ndakin mokho ndapeáv, matev no nqæmatønumit. Geté vaev-te ndòqome-qatéq.”

⁸Yaq Pita gendo-ein, “Kopømba ùnime-mbaín, zenda tokhotapak toqonø-sunguz.”

Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No qoqa zenda tokhotapak sunguziav tøgoat, yaq qo kopømba mbaín, noge ezoqam toqogoat.”

⁹Yaq Saemon Pita gendo-qavøiu, “Evézøza! Av tægoat ndægo, yaq qo zenda tokhotapak mba qonø-sunguzák, geté até lou geagim nonqó-a neka kawa voqonø-sungúz.”

¹⁰Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, tekhakuam, teqa kha ate ndægo bæbæés. Ndego kha nango gésunguzák. Geté zenda tokhotapak mba ndòsungúz. Até zó-a, bæbæés. Geté ezoqa ewaqapé mbá.” ¹¹Yesu é-møndæ-otév, gekha ezoqām ndego, sa temboqambun. Yaq nakémbá, av ge-ein nqægo, “Ezoqa ewaqapé mbā, bæbæés.”

¹²Yesu tiqa zenda tokhotapak gumusunguz, yaq ndabua mumat go-uzam, gekhofa, nqawa tène-úz, vøqom, ma geqotam ndøgo. Yaq gezøbevap, “Zo mokho mozombó-ndapem, no ndakin matev qazø-matønumat? ¹³Zo no ‘Nømendim ezoqam’ neka ‘Evezøza’ zonø-akhayám. Yaq ndøgo qanimáv. Zapa ndøgo, no unimanqatín, zoge nømendim ezoqām neka zoge Evezøzá. ¹⁴No zoge Evezøza neka zoge nømendim ezoqam nqægo, zenda tokhotapak qazø-sunguzat, yaq até zó-a, zo yaqyaq-a zenda tokhotapak zósunguzumát. ¹⁵No matev møtezømás. Yaq até zó-a, matev kopo zómatønumát, av no qazømbe-matanam. ¹⁶No unimanqatín nqazø-manqate. Sasae ezoqam, ekeza kawa ezoqam géløvuák. Neka u-anim, ma géløvuák, ndego ezoqam, ma gende-khofotav. ¹⁷Ndakin zo møzøte-zøtéq, taqa yaq-te. Zo āv tøne-matanám. Yaq zo khanakhanakh-us zógoát.

¹⁸No ambá av nqægo, zo ezoqa ewaqape nøte-manqatē. No møtenøtén, ndigu ezoqam, no qævevesam. Geté manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat-te nqapewap, tåbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, ‘Ndego ezoqam, lou namba qatilogat, sègenø-qambún.’ ¹⁹Ndakin, nqanek matev fakhaneav ndøgo, no é-ndøtezømastét, taqa yaq-te. Yaq matev tøfakhan, zo tøne-unimanqatínim, av nqægo, no ndégo.

²⁰No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme tekhato, ndego no qatøndo-khofotav, ndego no ndòkhatómb. Neka gekha ezoqām ndego, no tekhatomb, ndego ndégo tékható, ma no gende-khofotan.”

Yesu tegi paev ezoqam ge-zømas, av nqægo, ezoqa kopo segembø-qambún

(Met 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego mbøni mbová. Yaq ndego manqat ndaføyamba zø-ein, av nqægo, “No unimanqatín nqazø-manqate, zo ezoqa kopo segenø-qambún, neka no qaqa ezoqam-qa zenda-te vøvē.”

²² Yesu-gi paev ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq sègewambám. Gò:bevøpém, ndego gekha ezoqám mé:manqate. ²³ Ndego paev ezoqa nøme, Yesu kuku qambogoam te-te, ndego Yesu avønin-té geqotám. ²⁴ Yaq Saemon Pita, bøi mba mbokhouwá, av nqægo, “Qombøébeváp, nandev. Gekha ezoqá mé:manqate?”

²⁵ Yaq ndego paev ezoqam, Yesu-té genøsiná, vømbøbevap, “Evézøza. Gekha ezoqám qoté-manqate?”

²⁶ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No lou mbewat, yaf-té qatúqoqóm. Yaq gekha ezoqám ndego, tæmbo-etoam, ezoqam ndégo.” Yaq Yesu até gendego, yaf-te lou mbewat vøuqoqom, Zudas, ndego Saemon Iskaliot-ge yo, sasa mbo-etoam.

²⁷ Zudas nqanek lou mbewat gendap, yaq Saitan mu:-ón, teqa mokho-te.

Yaq Yesu av gembøe-eín nqægo, “Matev ndøgo, qo matanam-qa ndoqogo, nakhamas-té qanógo.”

²⁸ Ndigu ezoqa nøme, lou loge-te giqonavam, ndigu mokho ndapeáv, gekha zapá Yesu nqanek manqat gembo-ein. ²⁹ Ezoqa nøme av gini-matavupám nqægo: Yesu Zudas loge gigiap wi-qa yaq-te abembøe-eín, tiqa khøuwa kandambaqape nonqo, o gigiap-av ezoqam moni etoam-qa yaq-te abembøe-eín. Zapa ndøgo, moni ndégo tembo-kewagám. ³⁰ Zudas nqanek lou mbewat ge:ndap, yaq até gendego, bavokho vøfakhan. Ta khøuwa-te ndøgo, lová.

Yesu guguna manqat ndakinak gezø-løvua

³¹ Zudas ge-ivav, gewav, yaq Yesu av gene-eín nqægo, “Ndakin Ezoqam-ge Yo, iz kandambaqape ndøndáp. Neka te mokho-te, Mbumbukiam iz kandambaqape vøndáp. ³² Mbumbukiam Ezoqam-ge Yo-qa mokho-te, iz kandambaqape tendap, yaq ndego até Ezoqam-gé Yó-a, iz kandambaqape mbó-etoám. Unimanqatín, ndego iz kandambaqape, avønin é-ndømbo-etoám. ³³ Nogi nakheis. No ndakin khøuwa khapímbá, zo namba tøtegoat. Zo no ambá ndøzønømbe-vawém. Geté, av Zu megetapak qazømbe-ein, no zo manqat kopó, av tæzømbé-eín, ‘Zo kopømba mbaín tozotøndozav, ma no nqatema.’

³⁴ No zo ndakin guguna manqat ndakinak nøzø-løvúa. Manqat nqáneek: Zo kuku yá bezøgó, yaqyaq-a. Av no kuku qanømbe-goam zo-te, yaq até zó-a, zo kuku av tabezømbe:gó, yaqyaq-a. ³⁵ Zo kuku tøzøgoat, yaqyaq-a, yaq ezoqa ewaqape segézøté, av nqægo, zo nogi paev ezoqám.”

Yesu Pita gembo-vøndøyam, ndego teqa yaq-te to:nawam

(Met 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34)

³⁶ Saemon Pita Yesu gembobevap, “Evézøza. Gê, qo akhoqotéma?” Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No ma nqatema, qo ndakin kopømba mbaín, toqonøndo-paev. Geté vaev-te, qo qonøndó-páev.”

³⁷ Yaq Pita gembobevap, “Evézøza, gekha zapá, no kopømba mbaín ndøgo, qo ndakin tøtaqando-paev? No notónaním, qo zapaya.”

³⁸ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gê, qo unimanqatín qotó-naqaním no zapaya? Av taoká. No unimanqatín nqataqa-manqate, kokolok naqanøká gé-ogeayák. Qo noqa yaq-te, ndøqotøkhæ-nawám. Misiká toqoto-nawam.”

14

Mbumbukiam-te, nakhoa Yesú

¹ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo mbøni bezøvã. Geté zo Mbumbukiam zó-unimanqatiním. Neka até no-á, vø-unimanqatinim. ² Noge Tat-qa khoev-te, kougiap kopoáv. Amba mbain tøgonin, no av nqægo ambã nøzømbé-einák. Yaq no tøtemá ndøgo, zo khoev nomøzø-khakheinám. ³ No tænav ndøgo, khoev vømøzø-khakheinám, yaq nango ndøtøndo-veséz, zo vøekhatøb, nøkezan-te. Yaq até zó-a, tønégó, ma no tøtegoat. ⁴ Zo nakhoa møzøte-zøté, ndøgo ndølowe, ma no tøtema.”

⁵ Yaq Tomas gembobevap, “Evézøza, ni nøtenateáv, ma qo toqotema. Gé, ni nakhoa áv khatínøtën?”

⁶ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Nakhoa, nó. Neka unimanqatin, nó. Neka khandi, nó. Ezoqa no mokho-te mbá, gindúzáv, atema Tat-te. Nakhoa nøme mbáin. ⁷ Zo no qazøte-zøtez, yaq zo até nogé Tát-a, ndøzøte-zøté. Até ndakín-a, zo møzøte-zøté ndego. Neka zo ndego mðzo-ometám.”

⁸ Yaq Filip gembo-ein, “Evézøza. Ni ambá Qave qoti-nømandin. Ság, nqanek.”

⁹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Filip. No nupøkhán mbá, zo namba nqaziyage. Yaq gé, qo no gateqateáv? Gekha ezoqám ndego, no genømend, ndego Tat ndø-omét. Gekha zapá, qo no ndoqonø-manqate, av nqægo, ‘Ni ambá Qave qoti-nømandin?’ ¹⁰ Gé, qo unimanqatinteáv, av nqægo, no Tat-qã mokho-tē qatu:gū neka ndego Tat, no mokho-tē gunu:gū? Manqat ndøgo, no nqazø-manqate, no ambá av nqægo, nøkeza matavap-tē qatø-manqatē. Geté Tat mu:sasaeát, ndego noqa mokho-te ngu:gu. ¹¹ Zo no vø-unimanqatiním, no zo av nqazømbe-manqate nqægo, no Tat mokho-tē qatu:gū, neka ndego Tat, no mokho-tē gunu:gū. Geté zo nqanek manqat unimanqatinteav tøgoat, zo tøzøté-unimanqatiním ndøgo, no matev nqæmatanam. ¹² No unimanqatin nqazø-manqate. Gekha ezoqám ndego, no nde-unimanqatinat, ndego matev äv genématønnumát, av no nqate-matanam. Unimanqatin. Matev ndøgo, tematønnumát, ndømø-løvuám, av matev no nqate-matanam. Zapa ndøgo, no Tat-tē qatø má. ¹³ Yaq gekha matäv ndøgo, zo noqa iz-te tozo-viømemat, no ndæmatønnumát. Yaq ndøgo, Yo mokho-te, Tat-qa iz tåbete-eqawát. ¹⁴ Unimanqatin. Gekha matäv ndøgo, zo noqa iz-te tozotøndo-viømemat, no ndæmatønnumát.”

Yesu manqa mbusa geve, Nqova Mbomambaqape tendo-khofotav

¹⁵ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo kuku tøzøgoat no-te, yaq zo noqa manqa løvuat manqat ndøzombo-pavát. ¹⁶ No Tat ndæmboviám. Yaq ndego zo tøke ezoqám nøme zø-etoám. Yaq ngenek zo namba mé:yagát, miavmiav. ¹⁷ Ngenek tøke ezoqám, Nqova Mbomambaqapé. Ndego unimanqatin manqat mba ndømanqaté. Manqei-qape ezoqám, kopømba mbáin, tindafem. Zapa ndøgo, ndigu ndego ometupáv neka ndego zøtezateáv. Geté zo ndego møzøte-zøté. Zapa ndøgo, ndego zo namba me:gó neka zo mokho-te até gú:goát.

¹⁸ No tænav, no ambá av nqægo, zo andē loundik me nøtézuváz. Geté no nango ndøtøndoqaván, zo-te. ¹⁹ Khapé gé-auwamák. Yaq manqei-qape

ezoqam no nango gënømendamá. Geté zo no ndòzo-nømendát. Zapa ndógo, no tæyagat, yaq até zó-a, zo ndòzoyagát. ²⁰ Ta khøuwa-te ndógo, zo tøzøté-zøté z ndógo, no Tat-qā mokho-tē qatu:gū neka zo no mokho-tē qazotu:gū neka no zo mokho-tē qatu:gū.

²¹ Gekha ezoqām ndego, noqa guguna manqat te-ewagat neka vømbópavāt, ezoqam ndégo, kuku ndømbogo no-te. Neka gekha ezoqām ndego, no-te kuku ndømbogo, noge Tat kukú te-te. Neka até nó-a, kukú te-te. Neka no ndego, nøkezan-qa yaq-te, nombó-vøndøyám.”

²² Yaq Zudas gembo-ein, (ngenek Zudas teoká ndego, Zudas Iskaliot), “Evézøza, gekha zapá, qo ni qakezan-qa yaq-te toqoni-vøndøyam, geté manqei-qape ezoqam qozø-vøndøyamāk?”

²³ Yaq Yesu gembo-qavøiu, “Gekha ezoqām ndego, no-te kuku tømbogoat, ndego noqa manqat o-mba mbøéndapát. Yaq noge Tat kuku mbógoát te-te. Yaq ni nitøndú-niáv, te namba vøtiqøm. ²⁴ Geté gekha ezoqām ndego, kuku mbain tøgoat no-te, ndego noqa nømendim manqat, o-mba gó:ndapeák. Nqanek manqat zo nqazoyoge, ndógo ambá av nqægo, nøkeza manqát, geté ndógo Tat-qá manqát, ndego no gendo-khofotan.

²⁵ No nqanek manqat, tæzømbe-eín ndógo, ate av-té, no zo namba nqate:go. ²⁶ Ndego tøke ezoqam, Nqova Mbomambaqape, ndego Tat noqa iz-te tendo-khofotav zo-te, ndego zo matev ate ndægo gé:zømesimát neka matavap vøzø-mboqoyāt, manqat ate ndægo, no qazø-manqatam.

²⁷ No mbøni bøiv matev nøzø-iváv zo-te. Noqá mbøni bøiv matév. Mbøni bøiv matev ndógo, tæzø-etoam, viní. Av taoká, av manqei-qape ezoqam ndizømbe-etoam. ²⁸ Zo manqat mðzonø-yogém, no qazø-ein, av nqægo, ‘No nømá. Geté no nango ndøtøndo-veséz zo-te.’ Zo amba kuku tøzøgonin, no-te, yaq zo ambá khanakhanákh, no Tat-te nqæma. Zapa ndógo, ndego no møndø-løvumbám.

²⁹ Matev okhokho-té qanøfakhán. Geté no ndakin é-bazømbe-eín. Yaq matev tøfakhan ndógo, zo tønne-unimanqatiním. ³⁰ No zo namba, manqat kandakanda nøme nómanqateák. Zapa ndógo, nqanek manqei-qape-ge megeat ezoqam, Saitan, ngégeav. Ndego kopømba mbain, no tetømbuno. ³¹ Geté manqei-qape ezoqam, tiabiti-zøté z, av nqægo, no kukú Tat-te. Yaq nakémbá, no matev ate nqægo, āv tøté gót, av ndego no manqa genømbe-løvua.

Mā. Bìziniáv. Nqane manqei bìzi-ivøvm.”

15

Yesu ndego waen táe, ni tangtáng

¹ Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, “No unimanqatin waen táe, neka noge Tat, waen khae keoge ezoqám. ² Gekha tång ndógo, no-te nqago, nanga vi:mav ndógo, ndego géqóg. Geté tang ndógo, nanga qavi:matun, tang-qasis qapakhapakhawamin, gèmkuiamín. Ndego tenegoatún ndógo, yaq tang ndógo, tåbete-eqeieqei neka nanga kopoav betèviám. ³ Zo mðzo-eqeieqei-éz. Noqa nømendim manqat mokho-té, zo qate-zømesimam, tøzøte-eqeieqei-éz. ⁴ Zo no mokho-te até vøgú, yaq no zo mokho-te oskia nøtúgoát. Tang kopømba mbain,

ekezan mba nanga tøviam, geté tae-te tøbunøzupit. Zo até kopó. No mokho-te goneav tozogoat, zo kopømba mbain, mokho tözøfakhan.

⁵ No waen taé, neka zo tangtáng. Gekha ezoqám ndego, no mokho-te tu:goat neka no te mokho-te vótúgoát, ndego mokho kandambá tømbo-fakhan. Zo no namba bunøzeav tøgoat, zo matev-qase kopømba mbain, tozo-matønumat. ⁶ Gekha ezoqám ndego, no mokho-te goneav tøgoat, ndego ande tang soqaqape me mé:-ogím, vókakavøēm. Tangtang av nqægo gémøvøyám, gøinam-te sasa mónqagím, vólønqotám. ⁷ Zo no mokho-te ate tozotugoat neka noqa manqat zo mokho-te ate vøugoát, yaq gekha matēv ndøgo, zo poev tözøgoat, vøviømemát, yaq zo ndøzo-upøgimát. ⁸ Zo mokho kandamba tözø-fakhanam neka ta mokho-te tözøte-zømas, av nqægo, zo nogí paev ezoqám, noge Tat iz kandambaqape ndøgo tenéndáp. ⁹ No kuku zo-te, āv qanømbegó, av Tat kuku ndømbøego no-te. Zo até vøugú, noqa kuku matev mokho-te. ¹⁰ Zo noqa manqa løvuat manqat, o-mba tozoto-ndapat, yaq zo noqa kuku matev mokho-te oskia ndøzotu:-goát, ate av-té, no Tat-qa manqa løvuat, o-mba nqato-ndape, neka no teqa kuku matev-te oskia nqatu:gu. ¹¹ No zo nqanek manqat, tæzømbe-manqaté ndøgo: Noqa khanakhanakh zo mokho-te tåbetegó neka zoqa khanakhanakh tåbezømbe-tøtøvøyám.

¹² Noqa manqa løvuat nqáne: Zo yaqyaq-a kuku āv tåbezømbe:gó, av no kuku nqanømbe:go zo-te. ¹³ Ezoqa zifuap-te kuku kandambaqape tømbo-goat, yaq ekeza yage sa tenqonqotav, ti zapaya, teqa kuku matev, ùnime:-løvuyám, kuku matev ate ndægo. ¹⁴ Zo nogí nøfuáp, zo manqat tozombo-pavat, no nqazø-løvuat. ¹⁵ No zo ndakin sasae ezoqam, sekemba nøzø-akhayamák. Zapa ndøgo, sasae ezoqam mè:zøtezák, ekeza kawa ezoqam, ande gekha matev me mé:gō. Geté no zo nøfuap nøzø-akhayám. Zapa ndøgo, manqat ate qægoam, Tat-te qæ-ewagam, no zo møte-zømesimám. ¹⁶ Zo ambá av nqægo, no zo zoveatønēm. Geté zo no nøvevesám. Neka no zo tøte-abám ndøgo, zo mokho kandambaqape tåbezømbe-fakhán. Yaq ta mokho ndøgo, ate nonqo tåbetegót. Yaq gekha matēv ndøgo, zo Tat noqa iz-te tozombo-viømemat, ndego segezø-etoumát.

¹⁷ Noqa manqa løvuat manqat zo-te nqáne: Zo kuku yà bezøgó, yaqyaq-a.”

Manqei-qape ezoqam, Yesu-gi paev ezoqam gèsanqabát, ate av-té, Yesu gi:sanqawam

¹⁸ Yaq Yesu manqat nøme gezø-ein, “Zo manqei-qape ezoqam tisanqabat, yaq zo manqa matev nqawá qanø-eimimát, av nqægo, ndigu bugukhokhof no mo:sanqambám. ¹⁹ Zo amba manqei-qape-gi tozogonin, yaq manqei-qape ezoqam, ambá kuku zøgonín zo-te, ate av-té, ekeza ezoqa nøme-te, kuku ndøzømbe:go. Geté zo manqei-qape-gí mbá. No nøvevesám zo, nqanek manqei-qape-te. Yaq nakémbá, ndigu manqei-qape ezoqam, zo gèsanqazá. ²⁰ Gømbo-mataváp. No āv qazømbe-ein nqægo, ‘Sasae ezoqam, ekeza kawa ezoqam géløvuák.’ Ezoqa no ngenøgim ginøgoam, yaq ndigu até zó-a, ngenøgim zøgoát. Neka ezoqa, noqa nømendim manqat gi-upøgimam, yaq até zoqá nømendim manqát-a, ndø-upøgimát. ²¹ Ndigu zo nqanek matev ate ndægo, no

zapayá gizømbé-matønumát. Zapa ndógo, ndego ezoqam, no gendo-khofotan, ndigu zøtezateáv. ²² No okhoeav tøgonin neka no ndigu manqat einiav vøgonin, ndigu manqa-zapazapa ambá mbaín sègegonín. Geté no mðegeavún neka no ndigu manqat vøzø-ein. Yaq nakémbá, ndigu kopømba mbaín ti-einim, av nqægo, ‘Ni manqa-zapa-ús mbā, zapa ndøgo, ni nøtenateāv.’ ²³ Gekha ezoqām ndigu, no ndisanqana, ndigu até nogé Tát-a, ndisanqáwé. ²⁴ No ti mokho-te amba matev goneav tøgonin, av bugukhokhof ezoqa goneav qagoam, ndigu manqa-zapazapa ambá mbaín sègegonín. Geté ndigu noqa matev møndø-qeivám. Geté até ndøgó-a, ndigu no sège-sanqambám, Tat namba. ²⁵ Geté nqanek matev tønefakhán ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tàbete-unimanqatín, tiqa guguna manqat-te ndøpeawap, av nqægo, ‘Ndigu no khokhó sege-sanqambám. Mokho mbaín.’

²⁶ Ndego tøke ezoqam tendowav, no zo-te tøtøndo-khofotav, no Tat-te tægoat, ndego zo mé:zømesimát, noqa yaq-te. Ndego tøke ezoqam, Nqova Mbomambaqapé. Ndego Tat-té gendowavín neka unimanqatin manqat mba ndømanqaté. ²⁷ Neka ate zó-a, zo ezoqa noqa yaq-te vøzøté-zømesimát. Zapa ndógo, zo oskia zogoám no namba, no sasae ande qatengaz, atema ndakin.”

16

¹ “No zo nqanek manqat ndógo tæzømbe-manqaté, zoqa unimanqatin navøpøteav tàbezømbegó. ² Zo Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, gizømbé-khafeapát. Unimanqatín. Khøuwa ndømø-fakház. Yaq ezoqa zo løvøte-te ti-abumat, ndigu āv giní-matavupát nqægo: Ndigu Mbumbukiam-qā sasae ndøgøt. ³ Ezoqa matev av nqægo, zapa ndógo tinígoném, ndigu no mé:zøtezák, neka até noge Tát-a, mé:zøtezák. ⁴ Geté no zo nqanek manqat tæzømbe-manqatám ndógo, ta khøuwa ndøgo timøfakhaz, yaq zo matavap nango tàbezømbe-vesezú, no ande gekha manqat me nøzømbē-manqatam. No zo bugukhokhof manqat einiáv, taqa yaq-te. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndøgo, no mðegoám, zo namba.”

Nqova Mbomambaqape-qa sasae-qa yaq-te

⁵ Yaq Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme gezø-ein, “No ndakin nømá. Te-te ndégo tøtømá, no ma gende-khofotan. Geté zo ezoqa kopo no-te bevøpøteáv av nqægo, ‘Gê, qo ākhoqotéma?’ ⁶ Zapa ndógo, zo mbøni zøvá, ta zapaya ndøgo, no qazø-ein. ⁷ Geté no unimanqatín nqazø-manqate. Ndøgo qanimáv zo-te, no tænav. Zapa ndógo, no okhoeav tøgoat, yaq ndego tøke ezoqam gendówavák zo-te. Geté no tænav, yaq no ndego notøndó-khofotáv zo-te.

⁸ Ndego tendowav, ndego manqei-qape ezoqam āv genézømás nqægo: Tiqa matavap soqáín, manqa-zapa neka matev eqeieqei neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-qa yaq-te. ⁹ Manqa-zapa-qa yaq-te, ndego te:zømas: Manqa-zapa nqáneq, ndigu no unimanqatintev ndøgo. ¹⁰ Neka matev eqeieqei-qa yaq-te, ndego te:zømas: Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, ta mokho-te ndógo tiní-eqeieqei-éz, no Tat-te tænav. Yaq zo nango zónømendamáq. ¹¹ Neka manqa ovøyam-qa yaq-te, ndego te:zømas:

Mbumbukiam ndego manqei-qape-ge megeat ezoqam, Saitan, manqa ovøyam-te møndové. Ndego yaq-fia nqosøgeap, ndømøqeív.

¹² No zo-te manqat kandambá, manqa manqate-qa nqægo. Geté zo ndakin kopømba mbaín, mokho tozombo-ndapem. ¹³ Geté Nqova Mbo-mambaqape tendowav, ndego unimanqatin manqat mba ndemanqate, yaq ndego zo unimanqatin manqat-té genó-itúb, ate ndægo. Ndego ambá av nqægo, ekeza matavap-té genó-manqatát. Geté ndógo témanqatát, manqat ndógo te-ewagat. Neka ndego gé:zømesimát, megemege-te ndo:go, ande gekha matev me mó:fakhanām. ¹⁴ Ndego noqa iz ndó-eqatát. Zapa ndógo, manqat ndógo, zo te:zømesimat, no-té gé-upøgimát. ¹⁵ Matev neka bazaføgakh ate ndægo, noge Tat ndømbogo, ndógo noqá. Yaq nakémbá no qæ-ein av nqægo, manqat ndógo, ndego Nqova Mbo-mambaqape zo te:zømesimat, ndógo no-té gé-upøgimát.”

Yesu-gi paev ezoqam-qa mbøni vaev matev, khanakhanakh-té qamøzø-qambuí

¹⁶ Yaq Yesu tegi paev ezoqam manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, “Khøuwa khapémbá ngu:yoza, yaq zo no sekemba zønømendæák. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapémbá tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzo-nømendām.”

¹⁷ Yaq ndigu ekeza paev ezoqa nøme gibond, “Nqanek gekha mokhó, ngenek av ginimbi-ein nqægo, ‘Khøuwa khapémbā ngu:yoza, yaq zo no sekemba zønømendæák. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapémbā tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzo-nømendām.’? Neka ndógo gekha mokhó, ge-ein av nqægo, ‘Zapa ndøgo, no Tat-té qatømä.’?” ¹⁸ Yaq ndigu nøme āv ginibondát nqægo, “Nqanek manqat, ‘Khøuwa khapémbā,’ ndógo gekha mokhó? Ni zì:nøtenák, ngenek gekha mē:manqate.”

¹⁹ Yesu møndæ-otév, ndigu ambá gembo-bevøpemín. Yaq ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Gê, zo ndógo tøzøté-bondet, no av qazømbe-ein nqægo, ‘Khøuwa khapémbā ngu:yoza, yaq zo no sekemba zønømendæák. Yaq taqa zita-te, khøuwa khapémbā tu-ewabat, yaq zo no nqawa ndòzo-nømendām.’? ²⁰ No unimanqatín nqazø-manqate: Zo ndòzo-eivám neka mbøni vøzøvā. Geté manqei-qape ezoqam, khanakhanakh zó-asótáv. Zo mbøni ndòzøvā. Geté zoqa mbøni vaev, segemø-qambuí. Yaq zo khanakhanakh møzø-asótáv. ²¹ Sævam gui-ovain, qakhantavin, ndugu mbøni mbovain. Zapa ndógo, tuqa nqosøgeap khøuwa møndøndáp. Geté nakhasam geqomin, yaq ndugu nqosøgeap sekemba gembó-matavapák. Zapa ndógo, ndugu khanakhanákh. Nakhasam ndakinak ndøfakhán, manqei-qape-te. ²² Até zó-a, zo ndakin mbøni zøvavét. Geté zo nqawa ndæzømét. Yaq zo khanakhanakh møzø-asótáv. Yaq ta khanakhanakh ndógo, ezoqa kopømba mbaín, zo ti:vibam. ²³ Ta khøuwa-te ndógo, zo no sekemba zonó-bevapák. No unimanqatín nqazø-manqate. Gekha matév ndógo, zo Tat noqa iz-te tozombo-viømemat, ndego segezø-etoumát. ²⁴ Atema ndakin, zo Mbumbukiam-te noqa iz-te viimáv. Geté zo géviám, yaq zo ndòzo-upøgimát. Yaq zoqa khanakhanakh, nøme mba tåbete-tøtvøyám.”

Yesu manqei-qape-qa bazaføgakh møndøtokhóm

²⁵ Yaq Yesu tegi paev ezoqam, manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “No zo manqat qazø-manqatam, yaya nøzø-etæám. Geté khøuwa ndømø-fakház, yaq no zo yaya sekemba nøzø-etæák. Geté zo Tat-qa yaq-te, manqat bavokhó sæzømbó-manqatát. ²⁶ Ta khøuwa-te ndøgo, zo Tat noqá iz-té qazonømbó-vi:mát. No einiáv av nqægo, Tat nō nombóvi:māt zoqa yaq-te. ²⁷ Zapa ndøgo, ndego Tat ekezan, kuku zo-te. Ndego kuku zo-te tømbegegó ndøgo, zo no-te kuku ndøzømbego neka vozø-unimanqatinim, av nqægo, no Tat-tē qatøndonāv. ²⁸ Unimanqatín. No Tat-té qatøndonáv, manqei-qape-te vøefakhan. Yaq ndakin no manqei-qape nqawá qatø-iváv. Yaq Tat-té qatøqaván.”

²⁹ Yesu nqanek manqat gezø-ein, yaq ekeza paev ezoqam āv gimbø-einím nqægo, “Nqáe! Qo ndakin manqat bavokhó qotø-manqaté. Qo ambá av nqægo, yaya sekembā soqoni-etæ. ³⁰ Ni ndakin møtinøtén, qo matev ate ndægo mðqote-qatéq. Até ezoqam-qá beváp-a, qo é-moqote-qateqín. Yaq ni nqánek qati-unimanqatinát, av nqægo, qo Mbumbukiam-té qoqotøndoqáv.”

³¹ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Ge zø, ndakin tozó-unimanqatinat? ³² Nqáe! Khøuwa nqágeav. Unimanqatín. Ndøgo møndø-fakhán. Yaq zo khokhó sozó-panqanimít. Zøkeza kha mba zøtéqeivít, yaq no sozó-nøuvøném. Geté no ambá av nqægo, nakhapūs sægø. Zapa ndøgo, Tat ngégø, no namba. ³³ No zo nqanek tæzømbe-eín ndøgo: Zo mbøni bøiv tønégø, no mokho-te. Zo nqanek manqei-qape-te, viniv zo-eqawát. Geté zo anøzi ndøgó! Zapa ndøgo, no manqei-qape-qa bazaføgakh, møetømbuá.”

17

Yesu tegi paev ezoqam-qa yaq-te ge:guligulim

¹ Yesu nqanek manqat qamømbøe-navøem, yaq yan-té genøqán, manqat sasa ndø-ein, “Tát! Khøuwa iz møndøndáp. Qoge yo-qa iz vø-eqá, yaq yo qoqa iz betè-eqa. ² Qo ezoqa ewaqape, teqá zenda-té qonø-áb. Yaq ndego khandi miavmiav bezømbē-etoam, ezoqam ate ngi:gu, ndego qoqombo-etoam. ³ Khandi miavmiav nqánek: Ezoqa qo gé:zøté. Unimanqatin Mbumbukiam qo qakhapūs. Neka ndigu Yesu Keliso vøezøtéz, ndego qo qoqotøndo-khofotav.

⁴ No qoqa iz mðe-eqá, nqanek manqei-qape-te. Sasae ndøgo, qoqonø-etoam tægo, mütumukhóu. ⁵ Yaq ndakin, Tat, no nqawa qo namba tøtegoat, no iz kandambaqape nqawa vønø-etoám, av no oskia qategoam, qo namba, até ndøgó-a, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam.

⁶ No nginik ezoqam møtezømás, qoqa yaq-te, ndigu qo manqei-qape ezoqam-qa mokho-te qoqo-vevesam neka no voqonø-etoam. Ndigu qogí ezoqám. Yaq qo mðqonø-etoám ndigu. Yaq ndigu manqat o-mba qambo-ndapém. ⁷ Ndigu ndakin møndæzøtéz, matev ate ndægo, no qoqonø-etoam, qo-té qandowáv. ⁸ Manqat ndøgo, qoqonø-etoam, møtezømás, neka ndigu vøndapem. Ndigu møndæzøtéz, no unimanqatín qo-té qatøndonáv. Neka ndigu møndø-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotán.

⁹ No tiqa ndigu tøtaqambe-vi:mít. No ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qá qataqambe-vi:mít, geté tiqa ndigu, no qoqonø-etoam. Zapa

ndógo, ndigu qogí ezoqám. ¹⁰ Ezoqa ate nginømbi:gu, qogí. Neka ezoqa ate ngiqambi:gu, nogí. Yaq ti mokho-te, noqá iz me-eqawát.

¹¹ No ndakin qo-té qatøgeáv. No manqei-qape-te sekemba nógoák. Geté ndigu, nqanek manqei-qape-te até gégoát. Tát! Qo mbomambaqapé, neka ezoqa nøme mbáin, av qo ndoqote:go. No áv qataqambe-viám nqægo: Qoqa iz bazaføgakh-us mokho-te ndógo, qoqonø-etoam, gèzø-keogé, ndigu ezoqam. Yaq ndigu kopo mé-goát, ate av-té, qo neka no kopo nqazi:gu. ¹² No ti namba qatigoam, no qoqa iz bazaføgakh-us mokho-te ndógo, qoqonø-etoam, mðezø-kewagám. No eqeieqei qazø-kewagam. Ezoqa kopo khambuiwateáv. Sate ndégo tøte-khambuiú, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein, ndego te-ewan. Nqanek manqat tàbete-unimanqatín.

¹³ No ndakin qo-té qatøgeáv. Geté nqanek manqat, no ndakin nqæmanqate, no manqei-qape-te zua nqægo, no ndógo tøte-manqaté, noqa khanakhanakh tàbete-tøvá, ti mokho-te. ¹⁴ No qoqa manqat møte-zømesimám. Geté manqei-qape ezoqam, gèsanqazá ndigu. Zapa ndógo, ndigu manqei-qape-gí mbá, ate av-té, no nqate:go, manqei-qape-gè mbā. ¹⁵ No nøtaqá-viamák, av nqægo, vøndo-upøzø, ndigu manqei-qape-te ngiyage. Geté no áv qataqambe-viám nqægo: Gèzø-keogé. Andé nqova soqaqape vøe-ngiæzø. ¹⁶ Ndigu manqei-qape-gí mbá, ate av-té, no nqate:go, no manqei-qape-gè mbā. ¹⁷ Qo vøndo-nøzøzø, qakezante, ndigu ezoqam. Yaq ndigu bemø-uni-Mbumbukiam-gi-nakheis-ez. Unimanqatin manqát qande-nøzøzø. Unimanqatin manqat ndógo, qoqa manqat. ¹⁸ No ndigu manqei-qape-te, áv tøte-khofotáz, av qo no nqanek manqei-qape-te qoqotønde-khofotan. ¹⁹ No ti zapaya, nøkeza kha, qoqá zenda-té qatøvé. No tøtégoát ndógo, yaq até ndigú-a, ekeza kha qoqa zenda-te tiabiti-veém, neka unimanqatin qogi ezoqam bēgo.

²⁰ No ambá av nqægo, tiqa yaq-te mbā qataqambe-vi:mít, ndigu ndakin no namba ngi:gu, geté até tiqá yaq-té-a, ndigu tiqa manqat zapaya, no ti-unimanqatinim. ²¹ Tát! No áv qataqambe-viám nqægo: Ndigu kopo betegó. Av qo no mokho-te nqoqote:go neka no qo mokho-te nqatu:gu, yaq até ndigú-a, ni mokho-té giabetu:gú. Yaq manqei-qape ezoqam, tiabiti-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotán. ²² No iz kandambaqape nøzø-etoám, ate av-té, qo iz kandambaqape qoqonømbe-etoam. Yaq ndigu kopo tiabitigú, ate av-té, qo neka no kopo nqazi:gu. ²³ No ti mokho-té qatu:gú neka qo no mokho-té qoqotu:gú. Yaq até ndigú-a, kopo betegó. Yaq manqei-qape ezoqam, tiabiti-unimanqatiním, av nqægo, no qo qotøndo-khofotán neka qoqa kuku ti-te, áv tøqambegó, av qo no-te kuku ndaqambe:go.

²⁴ Tát! No áv qanømbe-poév nqægo: Ndigu ezoqam, no qonø-etoam, no namba nitígoát, no ande áv khatégoát. Yaq ndigu tiabiti-qeivím, av nqægo, qo no iz kandambaqape qonø-etoám. Zapa ndógo, qo kuku é-møndøqambe-goám no-te, nqanek manqei-qape khakheinøpøteav qagoam. ²⁵ Tat ndaføyamba-qape! Manqei-qape ezoqam, qo mè:zøtezák. Geté no qo møtenøtén. Neka nginik paev ezoqam, møndæzøtéz, av nqægo, no qo qotøndo-khofotán. ²⁶ No ndigu mðezø-ovøyám, qoqa yaq-te. Yaq no até nøzø-ovøemát. Yaq kuku matev ndógo, qo no-te nqaqago, ti mokho-té qabezøgó. Neka até nó-a, ti mokho-té qabatu:gú.”

18

Yesu gimøvoinam

(Met 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

¹ Yesu nqanek manqat ate ndægo qamømbøe-navøem, yaq ekeza paev ezoqam namba, Zelusalem taon sège-iváv, Kidlon kea vømøtanqa. Yaq-keoqa ndøgo, khae ndøgoám. Oliv tae khæe. Yaq Yesu ekeza paev ezoqam namba, timø-öz ndøgo. ² Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, møndæ-otév, nqanek khae. Zapa ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam namba, tinø-wambamín ndøgo. ³ Yaq ndakin Zudas tendowáv ndøgo, nakhag ezoqam neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam vø-itub. Nginik, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Felisi ezoqam ndokhofotáz. Yaq ndigu nakhag gigiap neka mogenda neka lampa vøndø-upøgim, gigeavun.

⁴ Yesu é-møndæ-otév, matev ate ndægo, te-te tøfakhanam. Yaq ndego sègendo-veáo, vøzø-ein, “Zo gekha ezoqā zombóvawet?”

⁵ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Ni Yesu nimbovawét, ndego Nazalet vemiyav-ak.”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Ezoqa nó.”

Zudas, ndego Yesu sa gemboqambun, møndøgoám, ti namba.

⁶ Yesu nqanek manqat ge-ein, “Ezoqa nō,” yaq ndigu sègesináz, manqei-te vø-o:az.

⁷ Yaq Yesu nangó genøzø-beváp, “Zo gekha ezoqā zombóvawet?”

Yaq ndigu nqawa gindu-qavøinam, “Ni Yesu nimbovawét, ndego Nazalet-ak.”

⁸ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “No mðezø-ein. Ezoqa nó. Av tægoat ndægo, no ndozonø-vawet, yaq nginik ezoqa nøme, vøzøták. Bèzáv.” ⁹ Yesu nqanek manqat tene-ein ndøgo, manqat tabete-unimanqatín, ndego bugukhokhof ge-ein, av nqægo, “Tát! No ezoqa kopo khambuiwateáv, ndigu no qoqonø-etoam.”

¹⁰ Saemon Pita, nakhag kaiya møndømbo-goám. Yaq ndego até gendego, segeliváz, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-ge sasae ezoqam, nakeamo gea vømbøkawa. Ndego sasae ezoqam, teqa iz Malkús.

¹¹ Geté Yesu Pita āv gembøe-ein nqægo, “Kaiya nandiv, nango vø-utáz, ma qoqotønde-livaz. Ge qð, ndoqo-matavap, no nqanek ibøkha khaqain-qape, no Tat genø-etoam, tæ-iz, nó-izāk? Av taoká. Bånø-íz.”*

Yesu Anas-te gi-ituim

¹² Yaq nakhag ezoqam neka tigi kawa ezoqam neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam, até gindigonem, Yesu vø-møvøinam, sasa mboløvønem. ¹³ Yaq bugukhokhof Anas-té ginø-ituim. Ta viav-te ndøgo, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Kayafas ndøgoám. Yaq ndego Anas, Kayafas-gé zimuí. ¹⁴ Kayafas ndøgo, bugukhokhof Zu megetapak gezø-ein, av nqægo, “Qanimav ndøgo, ezoqa kopo tenanim, ezoqa ewaqape zapaya. Ambá ndøgo, ezoqa ewaqape tipakhaez.”

Pita Yesu-qa yaq-te bugukhokhof go:nawam

(Met 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵ Saemon Pita neka paev ezoqa kopo nøme, Yesu até gembopavát. Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, ndego paev ezoqa nøme,

18:9 18:9 Zion 17:12   18:11 18:11 Met 26:39   * 18:11 18:11 Ibøkha khaqain-qape, Yesu-qa nqosøgeap me:manqaté, ndego tendap.   18:14 18:14 Zion 11:49-51

møndæ-otév. Yaq Yesu Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-qa khoev uta mokho-te gi-ituim, ndego namba me-óz. ¹⁶ Geté Pita uta mboqog-té sogo-itán. Yaq ndego paev ezoqa nøme, nangó gendoveséz, mbasønakam manqat vømbø-ein, ndugu uta mboqog gumbo-kewagam, yaq ndugu Pita vømbøtak, vø-on. ¹⁷ Yaq mbasønakam ndugu, mboqog-te guoyam, Pita āv gumbøe-eín nqægo, “Qo ngenek ezoqam-gé paev ezoqa nømé atoqogó?”

Geté Pita gembo-qavøiu, “Av taoká. No tegé paev ezoqám mbá.”

¹⁸ Ta lova ndøgo, sasae ezoqam neka vos keoge ezoqam, gøinam ndølvøutím. Zapa ndøgo, qozaq ndønqeivøém. Yaq gøinam gè-ogitøvém, kha vøqoqoutam. Yaq até Pitá-ya, ti namba vøewan, kha sasa ndøqoqoutam.

Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape Yesu gembo-sinøzam

(Met 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71)

¹⁹ Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Yesu gèmbosinøzám. Tegi paev ezoqam neka teqa nømendim matev-qá yaq-té gembøbeváp.

²⁰ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “No manqat ezoqa ewaqape-qá bøi-té qatø-manqatám. No oskia guliguli khoev vinivinimba-té neka Mbumbukiam-qa khoev-té qate-zømesimám, ma Zu ezoqam ate ndigu gi:pindumatun. No ezoqa khonoam-te zømesimáv. ²¹ Qo gekha zapá, no nqoqonø-sinøzam? Toqozø-beváp ndigu, noqa nømendim manqat gi-ewagam. Nqáe! Ndigu møndæzøtéz, av no qate-zømesimam.”

²² Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq vos keoge ezoqa nøme, ndego avønin geyam, até gendego, Yesu loko vømbøtøkub, gembo-ein, “Qo Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, manqat av nandægo mboqavøiwát!”

²³ Yaq Yesu gendo-ein, “Manqat ndøgo, qæ-ein, soqain tøgoat, yaq vøkhæ-nømánd, taqa soqain-qa yaq-te. Geté manqat ndøgo, qæ-ein, unimanqatin tøgoat, yaq gekha zapá, no loko qoqonø-tøkub?”

²⁴ Yaq Anas Yesu Kayafas-té genø-khofotáv, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape. Yesu até gembo-løvøetám.

Pita Yesu-qa yaq-te, qamømbø-menas neka qamømbø-misika go:nawam

(Met 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62)

²⁵ Pita ate av-té gøinam-te ge:yam, kha gegoqoutumat, yaq ezoqa nøme āv gimbøe-eínim nqægo, “Gebá qo? Qo ngenek ezoqam-gé paev ezoqa nømé atoqogó.”

Geté Pita gø:nawám, gendo-ein, “Mbáin. No tegé paev ezoqám mbá.”

²⁶ Yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-ge sasae ezoqam kopo, ndego Pita gea gembokawa, tege ekeza ezoqam, gembo-ein, “Qo no andé møteqamékh, ndøgo khae-te.”

²⁷ Geté Pita nqawá genø:nawám.

Yaq ate av-té, manqat ge:manqatam, kokolok tündi-ogéá.

Yesu Pailøt-te manqa ge-ovøyam, ndego Lom gaman ezoqam

(Met 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5)

²⁸ Yesu Kayafas-qa khoev-te gegoam, yaq qanaqanus lovølova-us, ndego Lom gaman ezoqam-qá khoev-té ginø-ituím. Geté ndigu Zu megetapak ozaneáv, khoev-te ndøgo. Zapa ndøgo. Soqain ndøgo, ndigu

Mbumbukiam-qa bəi-te ande khavim-us me ti:goat, ndigu bawan vini-ak-qa khoev-te timø-oz, yaq kopømba mbain vøgoāt, Pasova khøuwa kandambaqape-qa lou tilog.

²⁹ Yaq ta zapaya ndøgo, Pailøt bavokhø gendo-fakhán, vøzøbevap, “Ngenek gekha manqa-zapā zombó-qeivim?”

³⁰ Yaq gindu-qavøinam, “Nandev amba manqa-zapa goneav tøgonin, yaq ni ambá nitøndí-ndafemák qo-te.”

³¹ Yaq Pailøt gezø-ein, “Av tægoat ndægo, zo zøkeza ndøndafém, neka matev vømømbō-gonem, av zøkeza guguna manqat qæ-ein ndægo.”

Geté ndigu gimbo-qavøinam, “Nakhoa mbain. Lom-qa khafeap ni takeáv, ni ezoqam løvøte-te tei-abumat.”

³² Nqanek matev tønefakhán ndøgo, Yesu-qa manqat tåbete-unimanqatín, ndøgo bugukhokhof ge-ein, ndego ande av kenénaním.

³³ Yaq Pailøt nangó genø-ón, khoev mokho-te, Yesu vømbō-akha, vø-on. Yaq av gembøbeváp nqægo, “Gê, qo Zu ezoqam-gé kawà?”

³⁴ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Gê, nandav bevap qoqá matavap-tē qandó-fakhate, ó, ezoqā nøme qá-ein, noqa yaq-te?”

³⁵ Yaq Pailøt gendo-qavøiu, “No Zu ezoqám mbá. Qo noqa zenda-te, qogi qakeza ezoqam neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda ndøveém. Ge qó, gekha manqa-zapa qómatanam?”

³⁶ Yaq Yesu gendo-ein, “Noqa Megeat Matev, ambá nqanek manqei-qape-tē qando-fakhatē. Amba nqanek manqei-qape-te tønðo-fakhanin, yaq nogi sasae ezoqam, ambá nøfe-qape ndøngazemín, no zapaya, yaq ezoqa ambá kopømba mbain, no Zu ezoqam-qa zenda-te tiveemin. Unimanqatín. Noqa Megeat Matev, ambá nqānek qando-fakhatē.”

³⁷ Yaq Pailøt gembobevap, “Av tægoat ndægo, yaq ge qó, kawa ezoqám?”

Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Nándav, av qo ndoqote-manqate. No kawá. No nqānek qateqán neka no nqanek manqei-qape-te nqānek qate-fakhán, ezoqam unimanqatín manqat nøtézømás. Gekha ezoqám ndego, unimanqatín manqat-te tenøzan, ndego noqa manqat gé-ewagát.”

³⁸ Yaq Pailøt gembo-ein, “Gê, unimanqatín manqat akhanégo?”

Pailøt manqa gevøovam, Yesu tae mutui-te titøkewem

(Met 27:15-31; Mak 15:6-20; Luk 23:13-25)

Pailøt nqanek manqat ge-ein, yaq nqawa bavokhø genøfakhán, Zu ezoqam-te, vøzø-ein, “No teqa manqa-zapa qeiviáv. ³⁹ Zo møzøte-zøtéz. No zoqa Pasova khøuwa kandambaqape-te, ndimbula ezoqa kopo nøzø-nqonqotavín, av zoqa poev ndægo. Yaq ndakin zo gekhā zøpoev? No ngének qazø-nqonqotáv, ngenek Zu ezoqam-ge kawa?”

⁴⁰ Geté ezoqa ewaqape sùgumu-tøkúz, gindu-akhaemem, “Mbaín. Teoká nandev. Geté Balabas qónqonqotáv.” (Balabas, ndego pepen ezoqam ndøgoám.)

19

¹ Yaq Pailøt nakhag ezoqam, Yesu zui manqat zø-eín, yaq ndigu sasa ndøndafem, vømøzuim. ² Yaq ndigu nakhag ezoqam, gumbag fakiafakia-us ndø-ogeaném. Yaq kawa-té gimbøe-uzím. Andé kawa ezoqam-qá

wawáq. Neka ndabua kókouk, kopømba ande av kawa ezoqam-qa ndabua ndægo, vømbø-uzim. ³ Yaq ndigu otøotam me:vewém. Gèzavín, manqat vømbø-einimin av nqægo, “Zu ezoqam-ge kawa, iké: qo-te,” neka loko vømbø-tøkubømemin.

⁴ Yaq Pailøt nangó genøfakhán, bavokho, ezoqa ewaqape vøzø-ein, “Nqáe! Yesu notøndó-itú, zo-te, zo vøzøté-zøtéz, av nqægo, no teqa manqa-zapa qeiviáv.”

⁵ Yaq Yesu gendo-fakhan, gumbag fakiafakia-us neka ndabua kókouk até gembøe-uzupám. Yaq Pailøt gezø-ein, “Ngé! Ezoqam ngének.”

⁶ Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam gi-ometam, ndigu áv gini-akhaemém nqægo, “Gèlaváo. Tae mutui-té qanø-tøkeó!”

Yaq Pailøt gezø-ein, “Zo ndøndafém, neka tae mutui-te vømø-tøkewem. Geté no, teqa manqa-zapa qeiviáv.”

⁷ Yaq Zu ezoqam nango gindu-qavøinam, “Ni guguna manqat nqanígú. Yaq ndøgo áv qane-eín nqægo: Nandev yá benanim. Zapa ndøgo, ndego ekeza kha, Mbumbukiam-gé yo me:vewám.”

⁸ Yaq Pailøt nqanek manqat ge-ewag, ndego møe nøme mba mbøe-khouév. ⁹ Yaq nangó genø-ón, khoev mokho-te, Yesu vømømbø-bevap, “Qo gekha manqei-ák?”

Geté Yesu manqa qavøiwateáv. ¹⁰ Yaq Pailøt Yesu gembo-ein, “Gé, qo no-te manqa manqate geqambó-qasi? Qo àboqote-qatéq? No iz nqanøgó. Tønø-pøovat, yaq sænqonqotáq. O, tønø-pøovat, no qo tae mutui-té qatø-tøkéq.”

¹¹ Yaq Yesu gendo-qavøiu, “Qo no-te matev-qase ambá qómatanamák, Mbumbukiam qo-te amba iz etopøteav tøgonin. Yaq nakémbá, ndego ezoqam, no qoqa zenda-te geve, teqa manqa-zapa møndø-løvuám, qoqa manqa-zapa.”

¹² Pailøt nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego nakhoa-qa ndøváo, Yesu ande áv kené-nqonqotáv. Geté Zu ezoqam, áv gindi-akhaemém nqægo, “Qo nandev sa toqo-nqonqotav, yaq qo Siza-gé zifú mbá, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape. Zapa ndøgo, ezoqa av nde:manqate nqægo, no kawā, ndego Siza-gé qaqa ezoqám.”

¹³ Yaq Pailøt tiqa manqat ge-ewag, ndego Yesu bavokhó genø-itú, yaq Pailøt manqa ovøyam qonam nonqo-te vøqom. Ta manqei ndøgo, Nandi Manqei mbo-akhayám. Iblu manqat-te, taqa iz Gabatá. ¹⁴ Ta khøuwa-te ndøgo, Pasova gigiap khakheinam khøuwá. Yaq ndakin, ande áv khøuwa muín ndægó. Yaq Pailøt Zu ezoqam gezø-ein, “Ngé! Zoge kawa ezoqam ngének.”

¹⁵ Geté ndigu gindu-akhaemem, “Yà belaé. Yà belaé. Tae mutui-té qanø-tøkeó.”

Yaq Pailøt gezøbevap, “Gé, no zoge kawa ezoqam, unimanqatín tae mutui-té qatø-tøkeó?”

Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda gindu-qavøinam, “Ni kawa ezoqam kopo mba nigú. Sizá. Ezoqa nøme mbaín.”

¹⁶ Taqa zita-te, Pailøt Yesu nakhag ezoqam-qá zenda-té genøvé, tae mutui-te bemø-tøkewem.

Yesu tae mutui-te gitøkewem

(Met 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Yaq nakhag ezoqam, Yesu gëndafém. ¹⁷ Yesu tae mutui, ekezan mo-eqatát, gemat. Taon ge-ivav, yaq ta manqei ndógo temófakhán, kawapakha manqei ndimbo-akhayam. (Iblu manqat-te, ta manqei-qa iz, Golgotá.) ¹⁸ Yaq ndógo, Yesu tae mutui-té ginø-tøkewém. Até ezoqa menas nómé-a, vøtøkebam. Nøme yáq ginø-tøkewém, neka nøme yaq vøtøkewem. Yesu livin-mbá gunu-tøkewám. ¹⁹ Pailøt manqat ndøpeawám. Yaq tae mutui-té ginø-tøkeém, Yesu-qa kawa qameva. Av qane-peaupám nqægo, “Ngenek Yesú. Nazalet vemlav-ák. Zu ezoqam-gé kawá.” ²⁰ Manqat ndógo, Iblu manqat-té neka Latin manqat-té neka Glik manqat-té qanø-peaupám. Zu ezoqa kopoáv, nqanek manqat gigeve:mam. Zapa ndógo, Yesu ma ge:tøkewam, qambaqapé mbá, taon-te. ²¹ Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek manqat gigeveømem, yaq Pailøt áv gimboe-einím nqægo, “Qo manqat soqáin soqo-peawám, qoqo-peawam, av nqægo, ‘Zu ezoqam-gé kawá.’ Qo áv qoté-peawám nqægo, ‘Ngenek ekezan ndø-eín, av nqægo, no Zu ezoqam-gé kawá.’”

²² Geté Pailøt gezø-qavøiu, “Manqat ndógo, qæpeawam, até bepeawáp.”

²³ Ndigu nakhag ezoqam, Yesu tae mutui-te gumu-tøkewem, yaq teqa ndabua gèmvømemém. Møvøyap foá. Yaq ndigu nakhag ezoqa foa, ezoqa kopokopo, møyvøyap kopokopo ndø-upøgimát. Geté ndabua nøme ndógo, gindapem, viní. Ta ndabua ndógo, gevewat kopó. Sekeqapé. Potoføpøteáv. ²⁴ Yaq nakhag ezoqam yaqyaq-a gibond, “Nqanek ndabua sekeqape, bizi-keqagímém. Geté zí-otám. Nandi-qasis zínqagevemát. Yaq zíqevím, ande gekha ezoqam me ndøndāp, nqanek ndabua.” Nqanek matev tønefakhán ndógo, manqat ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap, tåbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Noqa ndabua nøme gè-etømem neka ndabua sekeqape vøe-otømem.” Yaq nginik nakhag ezoqam, áv tinigoném.

²⁵ Yesu-qa tae mutui avønin-te ndógo, tegu evo møndøyám. Até tugú namba qawán-a, neka Meli nømu, ndugu Klopas-gu zas, neka Meli nømu, Magdala vemlav-ak, vøwanam. ²⁶ Yesu evo gu-omet, tege paev ezoqam namba guiyam, te-te kuku qambogoam, yaq ndego evo áv gumbøe-eín nqægo, “Evo, nandev ndakin qogé yó.” ²⁷ Yaq ndego paev ezoqam, áv gembøe-eín nqægo, “Nanduv ndakin qogú qavó.” Ta khøuwa-te ndógo, ndego paev ezoqam, ndugu ekeza khoev-té genøkható.

Yesu ge:nanim

(Met 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸ Yesu møndæ-otév, matev ate ndægo møndømkhóu, Mbumbukiam ma gende-khofotav, manqei-qape-te. Yaq ndego áv gene-eín nqægo, “No ibøkha naq nøpáp.” Nqanek manqat tene-eín ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat tåbete-unimanqatín, taqa yaq-te manqat qa-ein.

²⁹ Avønin-te ndógo, waen khaqain-qape møndø-wuøyám. Yaq nakhag ezoqam, ndabua ndøndapém. Yaq waen-té gunu-qoqoném, Isop tae-te sasa ndølvønemem, Yesu-qa tou-te vømbø-qantøvem. ³⁰ Yesu elavøqase ge-iz, yaq áv gene-eín nqægo, “Ndakin mütumkhóu.” Yaq kawa sègevoá, vønanim.

Yesu totokha-te gikeqatøvem

³¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq Zu megetapak poeveáv, ndigu ezoqam, tae mutui-te gitøkebupam, sekemba titøkebutat. Geté nakhamas-té giabenø-pakhaéz. Zapa ndøgo, nøme tøndopave, Sabat khøuwa kandambaqapé. Yaq ndigu Pailøt áv gimboe-einím nqægo, “Nginik ezoqam, tae mutui-te ngitøkebutat, nakhag ezoqam bov bezømøkuí. Yaq ndigu nakhamas-té giabenø-pakhaéz, tae mutui-te é-bē-upøgim.”

³² Yaq nakhag ezoqam tizáv ndøgo, ndigu ezoqa menas, Yesu namba gi:tøkebupam, bov vømøzø-møkuí. Bugukhokhof ndégo, yaq getøkewam, tímbo-møkuimém, yaq ndego nøme, getøkewam, vømbø-møkuimem. ³³ Geté Yesu-te ginduzav, tikeogém ndøgo, ndego é-møndønaním. Yaq ndigu teqa bov møkuipøteáv. ³⁴ Geté nakhag ezoqa nøme, até gendego, Yesu-qa totokha-te, sumbianq vøe-keqatav. Yaq kouk neka ibøkha tøndo-qouvøém ndøgo.

³⁵ Ndego ezoqam, nqanek matev bøi ge:qeiv, emanqat ndøvotót. Emanqat ndøgo, gevotot, unimanqatín. Ndego møndæ-otév, ndego unimanqatín manqat mba ndømanqaté. Yaq ndego tene-eín ndøgo, zo tønne-unimanqatíním. ³⁶ Nqanek matev tønefakhán ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat tåbete-unimanqatín, av qæ-ein nqægo, “Bazag kopo gembónqoeák.” ³⁷ Neka manqat nøme áv qane-eín nqægo, “Ezoqa te-te ndégo tinø-kewagát, gikeqatøvem.”

Yesu manqei-pakha-te gi-oeinam

(Met 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸ Taqa zita-te, ezoqa kopo Pailøt-té genøwáv, Yesu-qa kha-qa yaq-te vømømbø-viam. Teqa iz Zoséf. Alimatea vemia-v-ák. Ndego Yesu-gé pæv ezoqá nømé. Geté khonoam-té genømbø-pavám. Zapa ndøgo, ndego Zu megetapak-qá møe ndøgoám. Yaq Pailøt sègemboták. Yaq Zoséf tenøwáv ndøgo, Yesu-qa kha tae mutui-te vømøndø-ndap. ³⁹ Até Nikodemús-a, ndego lova kopo, Yesu-te gemat, vøndøwav. Ndego tae etet sisip mbomømboma ndø-upatavún. Tae etet menas tøkúát, mel neka aloe. Tae etet kandambá. Ande áv 30 kilogrém ndægo.

⁴⁰ Ndigu ezoqa menas, Yesu-qa kha gèndapém, tae etet sisip mbomømboma namba, ndabua papaqa vøe-gutøvem, av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, ezoqa manqei-pakha-te gi-oeinamín. ⁴¹ Ta manqei-te ndøgo, ma Yesu gi:laem, khae møndøgoám. Yaq ta khae-te ndøgo, manqei-pakha møndø-ozám. Nðakinák. Ta manqei-pakha ndøgo, nandi giløtøzem, bugukhokhof løvøte ezoqa utøveáv. ⁴² Yaq ndigu Yesu-qa kha tímø-utøvév ndøgo. Zapa ndøgo, ta khøuwa ndøgo, ta ezoqam-qá Sabat gigiap khakheinam khøuwá. Yaq khøuwa nøme tøndopave, Sabat khøuwá, neka ta manqei-pakha ndøgo, avønín qagoám.

20

Manqei-pakha-te, ezoqam mbain

(Met 28:1-8; Mak 16:1-8; Luk 24:1-12)

¹ Yaq Sabat khøuwa qame-navøem, Sande qanaqanus qæ:nqøovat, até gupøistám, Meli Magdala vemia-v-ak, manqei pakha-té gunøwáv. Yaq tuqeív ndøgo, nandi-qape mboqog-te go:tokavam, mbain. Viní gizavám.

² Yaq matev guqeiv ndøgo, gètéit, Saemon Pita neka ndego paev ezoqa nøme, te-te Yesu kuku qambogoam, vømøzø-ein. Av guzømbø-ein nqægo, “Evezøza, manqei-pakha-te gu:goam, ezoqa møndøndafém. Neka ni nøtenateáv, ndego gekham-té gimøveem.”

³ Yaq Pita neka ndego paev ezoqa nøme, até gindigonem, manqei-pakha-te vøzav. ⁴ Ndigu ezoqa menas, sùgumu-bøitát. Geté ndego paev ezoqa nøme, nakhamas-té genøteít, Pita vølvøvu, manqei-pakha-te ndøgo, é-vømøfakhan. ⁵ Yaq nandi nqa mokho-te gemø-fakhanam, ndabua mba ndøqeív, Yesu ge:gutavam. Geté ndego oneáv, mokho-te ndøugu. ⁶ Yaq Saemon Pita gefakhan, ndego ndaføyamba ndø-ón, manqei ozu mokho-te ndøugu, ndabua ndøgo, Yesu ge:gutavam, vøqeiv, qa-awam. ⁷ Até ndabua nømé-a, Yesu-qa kawa-te qaløvøtupam, vøqeiv. Ndøgo viní qaveám. Putøgiap ndøveám. ⁸ Yaq até ndegó-a, ndego paev ezoqa nøme, bugukhokhof go:fakhan, manqei ozu-te vø-on. Yaq matev geqeiv, ndego gè-unimanqatín, av nqægo, Yesu møndø-khandí:v. ⁹ Mbumbukiam-qa Manqat møndø-ein, av nqægo, ndego løvøte-te ndøkhandí:v. Geté ndigu bugukhokhof mokho ndapeáv, taqa yaq-te. ¹⁰ Yaq ndigu paev ezoqam, khoev-té ginøqaváz.

Yesu Meli Magdala vemlav-ak gembo-fakhan
(Met 28:9-10; Mak 16:9-11)

¹¹ Meli, ndugu Magdala vemlav-ak, manqei ozu bavokho até go:goám. Gè-eivát. Gui-eivam, yaq manqei ozu mokho-té gunø-fakhanám. ¹² Yaq ndugu, ma bugukhokhof Yesu-qa kha qæveam, enzol ezoqa menas ndøzømét. Ndabua papaqa-mba ndø-uzupám. Nøme ndego, kawa-té geqotám, neka nøme ndego, mbage-te vøqotam. ¹³ Yaq ndigu Meli áv gimboe-bevøpém nqægo, “Ngólam. Qo gekham-qā qó-eivit?”

Yaq ndugu guzø-qavøiu, “Noge Evezøza-qa khatae, gèndapém. Yaq no nøtenøtenák, gekham-té gimøveem.”

¹⁴ Yaq ndugu nqanek manqat gumu-ein, guqambun, Yesu mba mo-omét, geyam. Geté ndugu matavapøteáv, av nqægo, ndego Yesú.

¹⁵ Yaq Yesu gumbobevap, “Ngólam. Qo gekham-qā qó-eivit? Qo gekha ezoqam-qā qóvawet?”

Ndugu até vøe-ein, ndego khae keoge ezoqám. Yaq gumbo-ein, “Khanánqa, av qo khatae toqotendap-a, kopømbâ toqonø-ein, av nqægo, qo gekham-té qonøve? Yaq no nømøndó-ndáp.”

¹⁶ Yaq Yesu gendo-ein, “Meli!”

Yaq guqambun, uni vøe-omet, ndugu ekeza Iblu manqat-te áv guni-ein nqægo, “Labúni!” Taqa manqa mokho, “Nømendim ezoqám.”

¹⁷ Yaq Yesu gembo-ein, “No kha naqanøká nøkhànáz. Zapa ndøgo, no Tat-te qavigiáv. Zuá. Geté nogi nøfuap-té qanøqáv, manqat av nqægo vøzø-ein: No te-te ndégo tøtø-vesezét, ndego noge Tat neka zoge Tat, ndego noge Mbumbukiam neka zoge Mbumbukiam.”

¹⁸ Yaq Meli, ndugu Magdala vemlav-ak, paev ezoqam-té gunøwáv, vøzø-ein, “No Evezøza no-omét.” Yaq ndugu manqat nøme vøzø-ein, av ndego manqat gumbøe-ein.

Yesu ekeza paev ezoqam gezøfakhan
(Met 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49)

19 Ta khøuwa-te ndøgo, Sande khagús, paev ezoqa ate gi:goam, khoev mokho-té gunu:goám. Mboqog ate gi:goam gètøkøvemém. Zapa ndøgo, ndigu Zu megetapak-qá møe ndøgoám. Yaq Yesu segezø-fakhán ndøgo, ti mokho-te vø-itan, gezø-ein, “Sambí, zo-te.”

20 Yesu nqanek manqat gumu-ein, yaq ndego teqa zenda neka to-tokha me:zømás. Yaq ndigu paev ezoqam, khanakhanakh kandambá gindapem, Evezøza gi-ometam.

21 Yaq Yesu nango āv gezømbe-eín nqægo, “Sambí, zo-te. Av no Tat gende-khofotan, yaq no zo āv tèté-khofosám.”

22 Yesu nqanek manqat guzumbu-ein, yaq até gendego, qozøqozaq zøkhambá, gezø-ein, “Nqova Mbomambaqape vøndafém. 23 Zo ezoqa tiqa manqa-zapazapa sa tømbo-navøemat, ndigu segezø-navøemát. Geté zo tiqa manqa-zapazapa navøepøteav tøgoat, tiqa manqa-zapazapa, até gezøgoát.”

Tomas manqa geqavotam, Yesu-qa yaq-te

24 Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ekeza paev ezoqam-te gefakhan, yaq Tomas, iz nøme qaqangeap gimbo-akhaemam, ndigu paev ezoqa tuelv, kopo nøme ndego gegoam, gè-ewawám.

25 Yaq ndigu paev ezoqa nøme, Tomas gimbo-einim, “Ni Evezøza ni-ometám.”

Geté Tomas gezø-qavøiu, “No teqa zenda-te, ikuk nqa-nqa qeiviav tøgoat, neka nogi kokosov ta nqa-nqa-te watøzateav vøgoát, neka noqa zenda teqa totokha-te wazeav vøgoát, ma sumbianq gigenab, yaq no nøzø-unimanqatinák.”

26 Pula kopo-qa zita-te, paev ezoqa ate gi:goam, nqawá ginømøváb, ta khoev mokho-te ndøgu. Até Tomás-a, vøugoam. Mboqog ate gi:goam gètøkøvupám. Geté Yesu sègefakhán, ti mokho-te vø-itan. Gezø-ein, “Sambí, zo-te.”

27 Yaq Yesu Tomas āv gembøe-eín nqægo, “Qogi kokosov nqánek qonózáv, neka noqa zenda voqøqeív. Yaq qotøndé-visí, qoqa zenda noqa totokha-te qotéwáz. Yaq qo qavotam matev sège-iváv. Geté vø-unimanqatin.”

28 Yaq Tomas manqat sa nqánek ge-eín, “Noge Evezøza neka noge Mbumbukiam.”

29 Yaq Yesu gembo-ein, “Qo toqote-unimanqatin ndøgo, no qotenømend. Geté gekha ezoqām ndigu, no ndi-unimanqatinat, oskiá ndøgo, no nømendev tigoat, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

Zion nqanek emanqat gekha zapā gené-peawam

30 Yesu ekeza paev ezoqam-qa bugug-te, umingiap matev nøme kopoáv gematønnumam. Geté ta matev-qa yaq-te, manqat peawapøtéáv, nqanek mbuk-te. 31 Geté manqat ndøgo, nqanek mbuk-te nqapeawap, tøn-peawáp ndøgo, zo tøn-unimanqatiním, av nqægo, Yesu ndego Mesayá neka ndego Mbumbukiam-gé Yó. Yaq zo nqanek manqat tozo-unimanqatinim, zo te mokho-te khandi zóténdapém.

21

Yesu ekeza paev ezoqa seven gezøfakhan, yaq ndigu zonga kopoav-qape gizømbe-ndap

¹ Taqa zita-te, Yesu ekeza paev ezoqam nangó genözø-fakhán. Taibelias kewan-té. Matev āv qanefakhán nqægo:

² Saemon Pita neka Tomas, iz nøme gimbo-akhaemam Qaqangeap, neka Natanael, ndego Keina vemiaav-ak, Gelili plovins-te ndøgo, neka ndigu Zebedi-gi nakhei menas neka Yesu-gi paev ezoqa menas nøme, namba me:goám.

³ Yaq Saemon Pita, ezoqa nøme gezø-ein, “No zonga nømó-khakhasám.”

Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Qanimáv. Ni namba zí:tiním.” Yaq ti-ová ndøgo, khagua-te vømøketab. Geté ta lova ndøgo, voe amba me:qeivupát. Zonga mbaín.

⁴ Yaq khøuwa gefakhatavun, Yesu ndøgeg-té geyám. Geté ndigu paev ezoqam matavapøteáv, av nqægo, ngenek Yesū.

⁵ Yaq Yesu gezø-ein, “Nøfuap. Zonga møndözømbé-ndap?”

Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Mbaín. Ndapeáv.”

⁶ Yaq ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Voe nandav, nakeamo zenda-té qanø-ogím, ma khagua nandözømbé-bøyat. Yaq zo zonga ndözømbendáp.”

Yaq ndigu āv tini-matønømé, av gezømbe-ein ndægo. Geté ndigu voe nango amba me:itiím. Zapa ndøgo, zonga khàpumu-khouwéz.

⁷ Yaq ndego paev ezoqa nøme, Yesu kuku qambogoam te-te, Pita gembo-ein, “Evezøzá, ngenek.”

Yaq Pita ge-ewag, av nqægo, Evezøza ndøgø, ndego ndabua sekeqape ndølvøén. Zapa ndøgo, ndego ta ndabua sekeqape ndøgo, gø:khofá, ta lova ndøgo, zonga-qa givawat. Yaq ndego ibøkha-té genøbáf, vøtanqa, manqei-te vømøqa.

⁸ Geté paev ezoqa nøme, khagua-us gibøetam, ùnime:tokhotøvé, manqei-te. Voe zonga-us, sège-livavát. Ndigu qambaqapé mbá, gibøetam. Manqei avønín. Ande āv 100 kifigiáp ndægó.

⁹ Yaq gíqa ndøgo, gøinam mba mo:qeivím, taq-te zonga vø:qoqoutøvupát neka flawa vø-abam.

¹⁰ Yaq Yesu gezø-ein, “Zonga nøme vøndo-upøzonám, nandiv ndakin gizømbe-ndap.”

¹¹ Yaq Saemon Pita, khagua-te, nangó genøketáo, voe manqei-te vø-iti. Zonga kandakanda kopoáv gizømbe-ndap. Ate gi:goam 153. Geté voe keqavøepøteáv.

¹² Yaq Yesu gezø-ein, “Vøndo-záv. Lou zológ.” Ezoqa kopo bevøpøteáv, av nqægo, “Qo gekha ezoqám?” Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgoném, neka ndigu é-møndæzøté, ngenek Evezøzá.

¹³ Yaq Yesu gøinam-té gendowáv, flawa neka zonga vøndø-upøzo, sasa zø-etoam.

¹⁴ Ndakin gèmbø-misiká, Yesu ekeza paev ezoqam-te gefakhanam, Mbumbukiam ndego løvøte-te gendo-khandi:v, taqa zita-te.

Yesu Pita manqa gembo-løvua

¹⁵ Yaq ndigu lou loge qamezømbe-navøem, Yesu Saemon Pita āv gembø-eín nqægo, “Sáemon, Zion-ge yo, qo kuku taqágo, no-te? Neka qoqa kuku matev no-te møndømó-løvu, nginik ezoqa nøme-qa kuku matev no-te?”

Yaq Pita gendo-qavøiu, “Evezøza. Qo mòqote-qatéq, no poev nqanøgó qo-te.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nogi sip nakheis, gè:zøkefé.”

16 Yaq Yesu nangó genømbø-eín, “Sáemon, Zion-ge yo, qo kuku taqágo, no-te?”

Yaq Pita gendo-qavøiu, “Evézøza. Qo mòqote-qatéq, no poev nqanøgō qo-te.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nogi sip, gèzø-keogé.”

17 Yaq Yesu nangó genømbø-beváp. Ndakin gèmbø-misiká, gembo-ein, “Sáemon, Zion-ge yo, qo poev taqágo, no-te?”

Yaq Pita mbøni mbová. Zapa ndøgo, Yesu gèmbø-misiká, gembo-bevupam, av nqægo, “Qo no-te poev taqāgo?”

Yaq Pita gendo-ein, “Evézøza, qo matev ate ndægo mòqote-qatéq. Neka qo mòqote-qatéq, no poev nqanøgō qo-te.”

Yaq Yesu gembo-ein, “Nogi sip gè:zøkefé. 18 No unimanqatín nqataqamanqate. Qo ezoqam ndakinak qoqotegoam, qo ndabua segim nonqo qakeza qoløvønøvemám, sasa qoqavin, ma taqambe-pøovet. Geté toqo-lawaqape-eq, qo pingim qó-eqagím. Yaq ezoqa vini qáløváz. Yaq ndøgo tenø-itúq, qo ma okho poeveav ndoqotego.”

19 Yesu nqanek manqat ge-ein, tene-omát ndøgo, Pita ande āv kenénaním neka ta mokho-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-qa iz ande āv kembøe-eqā.

Taqa zita-te, Yesu Pita āv gembøe-eín nqægo, “No qonøndó-páev.”

Paev ezoqam-qa yaq-te, te-te ndego Yesu kuku qambogoam

20 Pita gendoqambun, yaq ndego paev ezoqa nøme ndø-omét. Ngenek gèzøpavám. Ezoqa ndégo, te-te ndego, Yesu kuku qambogoam, neka ndego Pasova lou loge-te, Yesu-qa savim-te go:vintavam, neka vømbøbevap, av nqægo, “Evézøza, gekha ezoqám ndego, qo sa teqaqambun?”

21 Pita ndego ezoqam ge-omet, yaq ndego Yesu āv gembøebeváp nqægo, “Evézøza, gemá ngenek? Av kenénaním?”

22 Yaq Yesu gembo-qavøiu, “No tønø-pøovat, ndego até teyaget, atema no vøtøndóqavān, yaq gè, ndøgo gekhā ndøgo, qo-te? Nqanek qoqá matév mbá. Qo soqonøndó-páev.”

23 Yesu nqanek manqat ge-ein, yaq ta zapaya ndøgo, Klisten ezoqa bawan mokho-te, manqat āv qane-panqavøém nqægo: Ndego paev ezoqam gènanimák. Geté Yesu manqat einiáv av nqægo, ndego gènanimák. Ndego sa nqánek ge-eín, “No tønø-pøovat, ndego até teyaget, atema no vøtøndóqavān, gè, ndøgo gekhā ndøgo, qo-te?”

Vaev manqat, nqanek emanqat-qa yaq-te

24 Ndego paev ezoqam, teqa yaq-te Yesu nqanek manqat ge-ein, ezoqam ndégo, nqanek emanqat ate nqægo gevotot neka vøpeawam. Ni møtinøtén, manqat ndøgo, ndego ge-ein, unimanqatín.

25 Yesu matev nøme kopoáv gematønumam. Ta matev vinivinimba ate ndægo, amba tøpeawapin, éisa, no nqæmatavap, manqei-qape-te, mbuk ate ndægo, ambá géløvuzuák.

Keliso-gi U-anim-qa Emanqat

Megeat Manqat-qase

Nqanek emanqat, Luk ndøpeawám. Ezoqa kopo ndégo, ibugukhokhof Luk mbuk Yesu-qa yaq-te, gepeawam. Ngenek Luk, mulømula etoam ezoqám. Ndego nqanek Keliso-gi u-anim-qa emanqat, Tiofilus-té genøpeawám. Geté ndego ezoqa ewaqape nonqo ndøpeawám, manqei-manqei ate nqægo.

Nqanek emanqat-te, Luk Keliso-gi u-anim-qá yaq-té genevototát, neka tiqa matev ate qægoam, gimatønumam. Nqova Mbomambaqape, Yesu-gi paev ezoqam, bazaføgakh zø-etoám, neka até ndigú-a, vøzø-etoam, ezoqa ewaqape, gi-unimanqatintam neka vømbøpavam. Yesu-gi paev ezoqam, ezoqa teqa manqat, bugukhokhof Zelusalem taon-té gini-zømesimám. Yaq ndigu ezoqam, tiqa manqat gi-unimanqatintam, ndigu taon neka vemivemiav nøme-té ginø-okhoám, neka Manqat Mbomambaqape, Yesu-qa yaq-te, Zu ezoqa nøme vøzø-vototupam. Yaq ezoqa nøme, manqei-manqei nøme-té ginø-okhoám, neka nqanek Manqat Mbomambaqape, Zu ezoqam neká bawan vini-ak, vøe-zømesimam. Yaq nqanek manqei vinivinimba-te, ezoqa nøme, Yesu ekeza khandi etoam nonqo ndøndafém, yaq Klisten bawan matev vøngazem.

Nqanek emanqat mokho-te, sapta 1 atema 12, Pita-za-qa yaq-té qane-manqaté. Neka sapta 13 atema 28, ndógo tønemanqaté, matev vinivinimba, Pol-za gimatønumam. Manqei nøme-te, Pol ge-okhoam, Luk møndøgoám, te namba. Yaq ta emanqat mokho-te nqanek, Luk āv genepeawám nqægo: “Ni nimatønumám.” Ta emanqat nqáne: Kel 16:10-17, 20:5–21:18 neka 27:1–28:16. Emanqat nøme-te, ndógo ekezan goneav qagoam, ndego āv gene-peawám nqægo: “Ndígu timatønumám.”

Yesu manqa mbusa geve, Nqova Mbomambaqape tendo-khofotav

¹ Tiofilus. Khaiya mbomá, qo-te!

Ta mbuk ndøgo, no bugukhokhof qæpeawam, no tøtø-peawám ndógo, matev ate ndægo, Yesu gematønumam neka ezoqa vøe-zømesimam, ndego teqa sasae ande ge:ngaz, ² atema ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam yan-te vøkhato. Bugukhokhof, ndego Nqova Mbomambaqape mokho-te, tegi u-anim, manqa é-møndøzø-løvuá, ndigu bugukhokhof gevevesam. ³ Yesu tae mutui-te gitøkewem, genanim, nango gendo-khandi:v, yaq ndego khøuwa foti mokho-te, gèfakhanumám ti-te, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vøe-zømesimam. Ndego khøuwa kopoáv, āv gene-zømesimám nqægo: Ndego unimanqatin ndøkhandi:v. ⁴ Khøuwa nøme, Yesu ti namba ge:goam, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “Zelusalem taon naqanøká ndø-ivøvém. Geté manqa mbusa ndøgo, av noge Tat ge:ve, tozombøé-kewagát ndógo, no qazømbe-manqatam. ⁵ Zion, ndego ezoqa ibøkha iz, ibøkha-té genøzø-etoumám. Geté zo avønín, ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé qazøté-ndapém.”

⁶ Khøuwa nøme, Yesu-gi u-anim, te namba gi:møvab, ndigu āv gimbøebevøpém nqægo, “Evézøza. Eisa, qo ni Izlael ezoqam, ndakin megeat

matev nqawa poqonimbí-etoām, penømakhaya, yaq ni nikeza ezoqam nimbō-kawaevtāt?”

⁷ Yaq Yesu gezø-qavøiu, “Matev āv taoká, av ndægo, zo zøtēzøtēz, ta khøwa neka viav, Tat ekeza poev-te gezav. ⁸ Geté Nqova Mbomambaqape zo-te tendovis, zo bazaføgakh zøndapém. Yaq zo nogi bøi vizu ezoqam zógoát, neka noqá u zóløozumát, nqanek Zelusalem taon-te, neka Zudia plovins-te ate ndægo, neka Samalia manqei-te, atema manqei-qape-qa vaev-te.”

Yesu yan-te geqavig

(Mak 16:19-20; Luk 24:50-53)

⁹ Yesu manqa manqate qamømbøe-navøem, yaq Mbumbukiam yan-té genø-eqeiú. Ndigu até ge-ometát, ge-eqanat, atema khaiya ozoz vømē-otan.

¹⁰ Tiqa bøi é-møndømø-føgøføgakhám, yan-te. Yaq nqáe! Tiqa avønin-te, ezoqa menas sègefakház. Ndabua papaqa ndø-uzupám. ¹¹ Yaq ndigu āv gizømbe-eín nqægo, “Gélili plovins-ak. Zo gekhá zówanet, yan ndozowaomit? Ngenek Yesu, Mbumbukiam zo mokho-te gendaf, yaq yan-te vøqavig, ndego nqawa āv tendéqaván, av zo ndakin qazøte-ometam, yan-te geqavigat.”

Matias Zudas-qa iziz gendap

(Met 27:3-10)

¹² Yaq Yesu-gi u-anim, ta manqei poyat ndøgo, Oliv manqei poyat gimbo-akhaemam, gè-ivøném, Zelusalem taon-te vøvesez. Yaq ta manqei pøyat-a, yaq Zelusalem, taqa atap khapémbá. Ande āv 1 kilomítá ndægó.

¹³ Zelusalem taon-te gimøfakhaz, yaq khoev ova kouwat-té ginøzáv, ma gipindumam. Ezoqam ngínik: Pita neka Zion neka Zems neka Endlu neka Filip neka Tomas neka Batolomeu neka Metiu, neka Zems nøme, ndego Alfius-ge yo, neka Saemon, ndego Zelot ezoqam, neka Zudas, ndego Zems-ge yo. ¹⁴ Ngínik møndø-møvøbumám, vøguligulimam. Até sakhéis-a, vøgoam. Neka até Melí-a, Yesu-gu evo, neka tegi emekheis, vøgoam.

¹⁵ Khøwa nøme, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, nqawa gimøvab, ezoqam ande av 120 ate gi-goam, yaq Pita tenø-itán ndøgo, vøzø-ein, ¹⁶ “Nøfuap. Mbumbukiam-qa Manqat-te, Nqova Mbomambaqape Deivid mokho-te, Zudas-qa yaq-te, manqat é-møndo-eín, ndego ndigu ezoqam gezø-ovøemavun, ndigu Yesu gimøvøinam. Yaq nqanek manqat bè-unimanqatín, matev vøfakhan. ¹⁷ Ni Yesu-gi u-anim, nøme ndégo tegoám, neka sasae kopømba vøtigoam, ni namba.”

¹⁸ (Moni ndigu, Zudas gendapaz, matev soqaqape ge:matanam, khae me:wíim. Yaq ta manqei-te ndøgo, ndego sègebøiáv. Pakhapakhá. Teqa kha sège-keqavøemát, neka teqa emu vøndø-qouvøem. ¹⁹ Ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-te giyagam, manqat sùgumu-ewagát, taqa yaq-te. Yaq ta khae manqei ndøgo, ekeza manqat-te, Akeldama mbo-akhaemám. Taqa manqa mokho nqánek, “Khae Manqei Kouk-ús.”)

²⁰ Yaq Pita nøme gezø-ein, “Sams mbuk mokho-te, āv qane-peawáp nqægo, ‘Teqa khoev unimé-khakhambá. Ndøgo ezoqa gó:yageák.’ Neka nøme ndøpeawap, nqánek, ‘Teqa sasae, ezoqá nøme bendáp.’

²¹ Yaq nakémbá, ni ezoqa kopo bizimbo-vawém, ndego ni namba qazi:goam, ta khøuwa ate qæpavpavemam, nigí Evezøza Yesu, ni namba ge-okhoam, ²² sasae ande qandengaz, Zion ezoqa ibøkha iziz gezø-etoumam, atema ta khøuwa-te ndøgo, Yesu ni genøuvan, Mbumbukiam yan-te gendaf. Yaq ngenek ezoqam, nqanek sasae até begót, ni namba, neka u bēløozumit, av bøi ge:qeiv, av nqægo, Yesu løvøte-tē gendo-khandī.v.”

²³ Pita nqanek manqat ge-ein, yaq ndigu ezoqa menas ndø-upøzø. Nøme ndego, Zoséf. Iz menas nøme møndømbø-goám, Basabas neka Ziastes. Neka nøme ndego, Matiás. ²⁴ Yaq ndigu āv gini-guligulimém nqægo, “Evézøza. Qo ezoqa ewaqape-qa matavap mōqote-qatēq. Qotínømánd, nginik ezoqa menas, ākenégo, qo qoqo-veatav, ²⁵ ndego qoge u-anim tegoat, Zudas-qa iziz vøendāp. Zudas nqanek sasae, zitá genewuá. Yaq ndøgo tenøwáv, ma Mbumbukiam manqei gembøe-mendeo.”

²⁶ Yaq ndigu nandi-qasis ndønqagevemém, iz-ús. Yaq Matias-qá iz ndøfakhán. Yaq Keliso-gi u-anim ileven-te, ndégo tindafém.

2

Nqova Mbomambaqape gendovis

¹ Zu ezoqam-qa khøuwa kandambaqape-te ndøgo, Pentikos ndimbo-akhayam, ndigu ezoqam ate gi-goam, khoev kopo-té ginømváb. ² Yaq nqova mbaín, yan-te ndo:go, u ndowáv. Andé khamø-qape me:fetavún. Yaq khoev ate qægoam, ma gi:qonavam, u ùnime:kház. ³ Yaq ndigu andé gøina wageap me me:qeivím. Sègendo-panqavøém, ezoqa ewaqape-qa kha-te, vøqonam. Andé ezoqa sas bugug me me:kewagám. ⁴ Yaq nginik ezoqam ate gi-goam, kha Nqova Mbomambaqapé qazømbe-tønøyám. Yaq bawan vinivinimba-qá manqát gini-manqatát, av Nqova Mbomambaqape, matev gezømbe-etoumat.

⁵ Ta khøuwa-te ndøgo, Zelusalem taon-te ndøgo, Zu bawan-ak kandambá giwambupam. Manqei-manqei ate ndægo, sugumu-pitát, ndigu ezoqam, Mbumbukiam gimbo-vizupam. ⁶ Yaq nginik ezoqam, nqanek u giyogem, tinduzáv ndøgo, matev vøqeivim. Ezoqa kandambá. Yaq ndigu nqova zøndáf. Zapa ndøgo, Yesu-gi paev ezoqam, manqat gimanqatát, ndigu tiqá bawan vinivinimba-qá manqát gini-manqatám.

⁷ Ndigu nqova ndafe kandambá, yaq gibevoepem, “Nqáe! Nginik manqa ngimanqate, nginik Gelili plovins-ak mbá. ⁸ Gē, áv khané:go, ni ate nqazi:gu nqazizø-yoge, nikeza manqat vinivinimba ngi-manqate? ⁹ Ni ezoqa vinivinimba, nøme Patia manqei-ák, nøme Midia manqei-ák, nøme Elam manqei-ák, neka nøme ndigu Mesopotemia-yák, neka nøme Zudiyák, neka nøme Kapadosia-yák, nøme ndigu Pontus-ák neka nøme ndigu Esia-yák, ¹⁰ nøme Fligia-yák neka nøme Pamfilia-yák, nøme Izip manqei-ák neka nøme Libia-yák, ndøgo Sailini taon avønin-te. Até Lom ezoqám-a, vøndøzav. ¹¹ Ti mokho-te, nøme Zu bawan-ák neka nøme bawan vini ezoqám, ndigu ti-te ginøzaz, Mbumbukiam timbo-vizupat. Neka ni ezoqa nøme, Klit manqei bawayák, neka ezoqa nøme, Alebia manqei-ák. Geté ni ate nqazi:gu, nginik niqa manqat vinivinimba-té qazizø-ewagét. Mbumbukiam-qa matev kandakanda-qa yaq-té gini-manqatét.”

¹² Ndigu nqova ndafe kandambá neka gò:nakém, taqa yaq-te. Yaq āv ginibónd nqægo, “Gekha matêv nqanek?”

¹³ Geté ezoqa nøme gèvongezó, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatinim, gi-einim, “Nginik ezoqam, gèndo-íz.”

Pita-qa manqat

¹⁴ Yaq Pita, ndigu u-anim ileven nøme namba, tenø-itán ndógo. Yaq sa manqa ndøyám. Yaq ezoqa ewaqape, gi-oteipam, āv gezømbe-eín nqægo, “Zo Zu ezoqam, nogi ezoqam, neka zo ezoqa nøme, nqanek Zelusalem taon-te nqazo-wambap, vøndoyogém, no mokho bazø-ovøyam. ¹⁵ Nginik ezoqam, ambá av nqægo, ge-íz, av zo ndøzøte-matavap. Ezoqa lovølova ndø-izumatún. Geté ndakin qanaqanus 9 oklok mbá. ¹⁶ Geté matev, ndakin qafakhan, ndógo, av Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Zoel ge-manqatam. Ndego ge-ein,

¹⁷ ‘Mbumbukiam āv gene-eín nqægo,

“Vaev khøuwa-te,

no ezoqa ewaqape,

noge Nqova nøzø-etoám.

Zogi nakhei angana neka zogi nakhei sakheis,

noqa manqat ndøvevezumát

Zogi ezoqa ndakinak,

umingiap ndøqeivát,

neka zogi laombøkik,

venanqei vótamát.

¹⁸ Ta khøuwa-te ndógo,

no até sasae ezoqám-a, angana neka sakheis, ndigu no ti-unimanqatintat,

Nqova Mbomambaqape vøezø-etoám.

Yaq ndigu noqa manqat ndøvevezumát.

¹⁹ No umingiap matev nómatønumát,

khaiya ova nekā manqei-qape-te.

Kouk neka wageap neka ekuqape ndófakhán.

²⁰ Khøuwa ndøbøivunév, neka løvøyak andé kouk mé:goát.

Nqanek matev ndøkhæ-fakhán.

Yaq Evezøza-qa Khøuwa Kandambaqape ndófakhán, ndego teqa bazaføgakh neka waev te:zømas.

²¹ Ta khøuwa-te ndógo,

gekha ezoqám ndego,

Evezøza-te tøkeam-qa te-akha,

ndego gékhandi:v.” ’ ”

²² Pita nqanek Zoel-qa manqat qamømbøe-navøem, yaq ndego manqat nøme āv gezømbe-eín nqægo, “Izlael ezoqam! Manqat qåndoyogé nqanek, nogi ezoqam! No Yesu Nazalet-ak-qa yaq-té qazømbé-eín. Zo zøkeza møzøte-zøtéz, te mokho-te, Mbumbukiam zoqa avønin-te, umingiap matev neka matev kandakanda vinivinimba ndømatønumám. Mbumbukiam tene-matanám ndógo, zo tønèzøtéz, ndego Yesu ekezan ndokhofotáv. ²³ Ezoqa ndego zoqa zenda-te giveem, yaq zo ndego ezoqa soqøsoqa mokho-te, tae mutui-te sasa zotøkewem, vozølaem, ndógo Mbumbukiam ekezan ndøpøoá. Ndego é-møndæ-otév, matev av nqægo

ndøfakhán. ²⁴ Geté Yesu lõvøte-qa bazaføgakh mokho-te gu:goam, Mbumbukiam møndø-nqovotáv, vøkhandi:v. Løvøte, ngenek ezoqam amba me:geiú. Geté kopømba mbaín.

²⁵ Yesu lõvøte-te tekhandi:v, taqa yaq-te, Deivid nupøkhan mba, äv gene-eín nqægo,

'No Evezøza, noqa megemege-te, oskia no-ometám.

Ndego noqa avønin-té gegó.

Yaq no kha genø-wagimák.

²⁶ Yaq nakémbá, noqa mbøni mokho-te, no khanakhanákh neka no manqat khanakhanakh-us nomanqaté.

Até noqá khá-ya, Mbumbukiam-te mbá qanøtawát.

²⁷ Zapa ndøgo, qo no ezoqa pakhaezatak-qa manqei-te qónøvanák.

Qo qoge Ezoqam Mbomambaqape, teqa kha, sa qó-ivavák, vølanqā.

²⁸ Qo no nakhoa qotenømand, no khandi ande äv khaténdāp.

Qo no namba qotégoát. Yaq no khanakhanakh nógoát.' "

²⁹ Pita nqanek Deivid-qa manqat qamømbøe-navøem, yaq nøme äv gezømbe-eín nqægo, "Nøfuap. Nigi atanakha-zapa Deivid-qa yaq-te, no ndaføyambá qazømbé-eín. Ndego møndønanim, neka vø-otøvem. Até ndakin khøuwa-té-a, teqa manqei ozu nqáneq qagó. ³⁰ Geté Deivid møndæ-otév, tegi zi, ezoqa kopo, teqa iziz ndøndáp neka kawa ezoqam vøgoát. Mbumbukiam te-te manqa mbusa ndøvé, taqa yaq-te. Deivid Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndøgoám. ³¹ Yaq nakémbá, ndego é-møndøqeív, Keliso tenanim, yaq Mbumbukiam gékhandi:v. Unimanqatín. Mbumbukiam ndego ezoqa pakhaezatak-qa manqei-te ivøveáv, neka teqa kha, manqei ozu-te lanqøveáv. ³² Ngenek ezoqam, Mbumbukiam lõvøte-te gekhandi:v, Yesú. Ni ate nqati:gu, nikeza bói qatiqeivím. ³³ Mbumbukiam ndego ekezan-té genø-eqeíú, neka teqa nakeamo zenda-te vøve. Yaq Eve Nqova Mbomambaqape mbo-etoám, av ibugukhokhof manqa mbusa ge:ve, yaq Yesu ndakin ni vøni-etoam. Matev nqáneq, zo nqazo-qeivi neka nqázøyögē. ³⁴ Ni mizi:nøtén, Deivid mbá, yan-te geqavig. Geté ndego Mesaya me:manqatám, av ge-ein nqægo,

'Evezøza Mbumbukiam, noge Evezøza, äv gembøe-eín nqægo,

"Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

³⁵ Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,

kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,

qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-äb." '

³⁶ Yaq nakémbá, zo Izlael bawan-ak ate ndøzøte:go, zo vøezøtéz. Ngenek Yesu, zo tae mutui-te qazo-tøkewem, Mbumbukiam äv geneveatáv nqægo: Ndego Evezøza neka Mesaya ndøgoát."

Ezoqam Mbumbukiam-te giqambuz neka ibøkha iz vøndapem

³⁷ Yaq ndigu ezoqam, Pita-qa manqat giyogem, tiqa mbøni, møndøkhanáz. Yaq ndigu Pita neka Keliso-gi u-anim nøme, äv gizømbe-beváp nqægo, "Nøfuap. Ni ndakin gekhā nígonēm?"

³⁸ Yaq Pita gezø-qavøiu, "Zo é-mozoqambúz, neka Yesu Keliso-qa iz-te, ibøkha iziz vø-upøgim. Yaq Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, segembøe-navøém, yaq zo Nqova Mbomambaqape vozóndafēm.

³⁹ Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam taqa yaq-te geve, ndøgo zoqá neka zogi nakheis-qá neka até tiqá ndigú-a, ndigu qamba-qamba ndindu-yageapet. Gekha ezoqam ndigu, ndego Evezøza, nigi Mbumbukiam, ndezø-akhayam, te-te tinduzav, nqanek manqa mbusa tiqa ndigu.”

⁴⁰ Pita manqat nøme kandambá gezø-manqatam. Manqat nøme, āv gezømbe-eín nqægo, “Mòzoqambúz. Soqáin ndøgo, nginik manqa-zapazapa-us ezoqa namba tözøte-soqoez, ndakin ngiyage.”

⁴¹ Ezoqa ndigu, Pita-qa manqat gindapem, ndigu ibøkha iz ndøndapém. Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kandambá, Klisten bawan-te gi-oz. Ate gi:goam, ande āv tri taosen ezoqám ndi:gú.

Klisten ezoqam, nqova kopo-te giyagam

⁴² Ndigu Klisten ezoqam, āv gini-matønumám nqægo: Keliso-gi u-anim-qá nømendim manqat ndø-ewagám, neka yaqyaq-a vøtøke:mam. Ndigu gèpindupám, lou vølogin neka Evezøza-qa lou loge matev vøgonemin neka vøguligulimemin. ⁴³ Mbumbukiam, Keliso-gi u-anim mokho-te, umingiap matev kopoáv gematønumat. Ezoqa ewaqape, nqova ndafe kandambá neka møe vøgonemin. ⁴⁴ Ndigu ezoqa ate gi:goam, Yesu gi-unimanqatinim, ndigu nqova kopo-te sùgumu-yagám. Neka tiqa gigiap ate qazømbe-goam, sège-etoumám, yaqyaq-a. ⁴⁵ Ekeza manqei neka gigiap vinivinimba gèwiám. Yaq moni ndigu, gi:qaqasumam, ndigu tizø-etoumám, lou-qa o gigiap-qa gi:potonumam. ⁴⁶ Khøuwa ate qæpavpavemam, ndigu Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-pindupám. Yaq Klisten zifuap vinivinimba-qa khoev-te, ndigu lou ndølogám neka Evezøza-qa lou loge matev vømø-gonemin. Khanakhanakh-ús. Lou sège-etoumám, yaqyaq-a. ⁴⁷ Yaq tiqa matev ate qægoam, ndigu Mbumbukiam-qá iz me-eqatám. Ezoqa ewaqape, poev ndøveém, ti-te. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, Evezøza Klisten bawan-te, ezoqá nøme ndøyogimám, ndigu khandi gezø-etoamin.

3

Kagi ezoqam gikhakheinøvemem

¹ Khøuwa nøme, ande av khagus tri oklok ndægo, ta khøuwa iz-te ndøgo, Zu ezoqam giguligulimam, Pita neka Zion, Mbumbukiam-qá khoev-té ginø-apát. ² Ta khøuwa iz-te ndøgo, ezoqa kagi ezoqam ndø-eqeitávún. Ndego āv teneqán, kagi. Khøuwa ate qæpavpavemam, ndego mboqog tambav-té ginø-ivøvemín, ta mboqog ndigu, Qanimav-Qape gimbo-akhaemam. Yaq ndego ezoqa moni-qa zøviamín, ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te gi-onimam. ³ Yaq ndego Pita neka Zion gezømet, gi-onat, ndego moni-qa zøviám. ⁴ Ndigu ezoqa menas, gèwaomém. Yaq Pita ndego āv gembøe-eín nqægo, “Ni-tē qotøndé-kewäg.” ⁵ Yaq ndego vøkewag. Ndego āv gene-matavupám nqægo: Moni nø-etøomēm.

⁶ Geté Pita gembo-ein, “No moni mbaín. Geté no tøtaqá-etoám ndøgo, no nqanøgo. Yesu Keliso-qa iz-te, ndego Nazalet vemiaiv-ak, mòqo-itán neka okho vøngaz.” ⁷ Yaq Pita nakeamo zenda mbogeá, vø-eqei. Yaq nqova mbaín, teqa zenda tokhotapak sègembo-føgføføgakhám neka gømig vømbø-føgføføgakhæzam. ⁸ Yaq ndego sasanqá sege-itán, okho vøngaz. Yaq

Mbumbukiam-qa khoev-te, namba me:-óz. Sège-okhoát neka vøvøvumát, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

⁹ Ezoqa ti-ometám ndøgo, ge-okhoam neka Mbumbukiam-qa iz ge-eqatat. ¹⁰ Gimatøvemem, av nqægo, ezoqa ngēnek, mboqog tambav-te geqonumam, ta mboqog ndigu Qanimav-Qape gimbo-akhaemam, neka gigiap-qa vøvi:mam, yaq ndigu nqova ndafe kandambá, ta matev-qa yaq-te, ndøgo qambo-fakhan.

Pita-qa manqat, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te

¹¹ Ndego ezoqam, kagi gegoam, Pita neka Zion, ti-te gèmə-tøkenøvé. Yaq lou-qase-te gizav, ndøgo Solomon-qa Lou-Qase gimbo-akhaemam, ezoqa ewaqape tinøbøin ndøgo, ngenek ezoqam vø-ometam. Yaq ndigu nqova ndafe kandambá. ¹² Pita nginik ezoqa gezømet, yaq äv gezømbe-eín nqægo, “Zo Izlael-ak, nogi ezoqam. Gekha zapá, zo nqova qazøndaf, matev av nqægo qafakhan? Neka gekha zapá, ni-te ndo-zotøndo-keoge? Ge zø, ndozo-matavap, ni ngenek nikeza bazaføgakh-tē qeitø-khakheinøvemem, okho gengaz? O, ni ezoqam qaniqaním, Mbumbukiam-qa bøi-te, yaq nakémbá, ndego ni ginitøke, ngenek ezoqam qeikhakheinøvemem? Av taoká! ¹³ Ta matev mokho-te, ndego Eibleem neka Aezek neka Zekop-ge Mbumbukiam, ndego nigi atanakha-zapazapa-za-ge Mbumbukiam, ndego tege sasae ezoqam Yesu, iz kandambaqape mbo-etoám. Ezoqam ngēnek, zo Lom ezoqam-qa zenda-te qazoveem, yaq ndigu vølaem. Pailøt ambá sege-nqonqotavín. Geté zo Yesu zòsanqawém. ¹⁴ Zo ngenek Ezoqam Mbomambaqape neka Ndaføyamba-qape, zòsanqawém. Yaq zo Pailøt pepen ezoqam-qa zombivímém, sa tezø-nqonqotav. ¹⁵ Zo ngenek khandí:zapa ezoqam, zòlaém. Geté Mbumbukiam møndø-khandí:v, løvøte-te. Ni nikeza bøi qatiqevím. ¹⁶ Ngenek ezoqam, zo nqazo-omete neka ndøzøtē-zøtēzāt, ngenek Yesu-qa bazaføgakh neka iz mokho-té, bazaføgakh gendap. Nqanek matev, unimanqatin matev-té qando-fakhán. Ni Yesu qei-unimanqatinim, yaq ndego ngenek ezoqam gèkhakhæv, av zo ndakin nqazøte-omete.

¹⁷ Nøfuap. No møtenøtén, matev ndøgo, zo neka zogi megetapak, Yesu qazombo-matønømem, zapa ndøgo: Zo zøtezateáv. ¹⁸ Mbumbukiam, tegi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam mokho-te, é-møndi:nømánd, av nqægo, ndego Mesaya, tendo-khofotav, ezoqa tekhandi:z, ndego nqosøgeap ndøqeív, vønaním. Yaq ta matev mokho-te ndøgo, qafakhanam, nqanek manqat møndø-unimanqatín.

¹⁹ Yaq ndakin, zo é-mozo-enénd neka Mbumbukiam-te vozøqambüz. Yaq ndøgo, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, segembøé-navøém. ²⁰ Yaq ndego zo pusa taev matev zø-etoám, neka Mesaya vøndø-khofotáv, ndego íbugukhokhof geveatav, ezoqa tekhandi:z. Ngenek ezoqam, Yesú. ²¹ Geté ndego bugukhokhof yan-té geabeto:gó, atema ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam gigiap neka matev ate ndægo nango vøndakināk, av ndego nupøkhan mba, tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te ge:-ein, ndigu gevevesam.

²² Mozes äv gene-eín nqægo, ‘Evezøza, zoge Mbumbukiam, zo mokho-te manqa vevezam ezoqam ndøveatáv, av no nqate:go. Yaq gekha manqāt ndøgo, tezø-manqatat, zo vøndapemát. ²³ Geté gekha ezoqām

ndego, teqa manqat ndapeav t̄oꝑat, yaq Mbumbukiam ndego géngiú. Yaq ndego Mbumbukiam-ge ezoqam sekemba gégoák.’²⁴ Até Samuél-a, neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam, teqa zita-te gipavavun, ndigu matev ndógo tini-manqatám, av ndakin kh̄uwa-te q̄afakhanam.²⁵ Manqa mbusa ndógo, Mbumbukiam tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te gendo-ein, ndógo zogi atanakha-zapazapa-za-te geve, ta manqa mbusa ndógo, zo nonqó. Mbumbukiam Eibleem namba, poev ge-unimanqatin, yaq āv gemb̄e-eín nq̄ægo, ‘Qogi qazi, ezoqa kopo mokho-te, n̄o ezoqa ewaqape matev mbom̄omboma n̄oz̄-matanám, nq̄anek manqei-qape-te.’²⁶ Mbumbukiam ngenek sasae ezoqam Yesu, ndego geveatav, bugukhokhof zo-té gendo-khofotáv. Ndego tende-khofotáv ndógo, ndego zo matev mbom̄omboma z̄matanám, zoqa manqa-zapazapa-te t̄oz̄t̄onde-qambuz.”

4

Pita neka Zion, ndimbula-te ginqeitaz

¹ Pita neka Zion, ezoqa manqat até gez̄o-manqatám, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqam neka Mbumbukiam-qa kh̄oev vos keoge ezoqam-ge kawa neka Sadusi ezoqam t̄in̄ōfāk̄h̄āz. ² Ndigu khanakhanakh mbaín, ndigu ezoqa menas, ezoqa gi:z̄omesimat, neka gi:z̄omas, av nq̄ægo, Mbumbukiam kop̄ombaqaḡe ezoqa l̄ov̄ote-te tekhandi:z, zapa ndógo, ndego Yesu nd̄okhandi:v, l̄ov̄ote-te. ³ Yaq ndigu Pita neka Zion s̄egegavém. Yaq ndimbula-té gen̄o-nq̄eitáz, atema n̄ome v̄ond̄opave. Manqa ov̄ep̄oteáv. Zapa ndógo, ḡep̄oístát.

⁴ Geté ezoqa kopoáv, ndigu tiqa manqat giyogem, ḡe-unimanqatiním. Yaq ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, m̄ond̄om̄o-faev-taosen-éz, angana.*

⁵ Yaq kh̄uwa n̄ome q̄andopave, Zelusalem taon-te ndógo, Zu ezoqa kandakanda neka megetapak neka Mozes-qa guguna manqat n̄omendim ezoqam nd̄om̄ováb. ⁶ Até Anás-a, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqaḡe, neka Kayafas, neka ezoqa n̄ome, Zion gimbo-akhaemam, neka Aleksanda, neka Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqaḡe-gi ezoqa n̄ome, v̄ōgoam. ⁷ Yaq Pita neka Zion, tiqa megemege-té gin̄o-áb, sasa z̄ōbevap, “Nq̄anek matev, gekha bazaf̄ogakh-t̄e neka gekha ezoqam-qá iz-t̄e qazon̄o-gonem?”

⁸ Pita, Nq̄ova Mbomambaqaḡe kha é-m̄ond̄omb̄oi-t̄on̄oyám. Yaq ndigu āv gez̄ombe-qav̄oiú nq̄ægo, “Zo kawakawa-za neka megetapak! ⁹ Zo ni ndakin matev mbomambaqaḡe-qa yaq-te nq̄azonimbi-sin̄ozumit, ni kagi ezoqam q̄eimbo-mat̄on̄omem, yaq ngenek v̄ōkhakh̄æv, ¹⁰ zo v̄oēz̄ot̄éz neka até Izlael ezoqam ewaqap̄e-a, bet̄ez̄otez. Ngenek ezoqam, zoqa b̄oi-te ngeya, Yesu Keliso-qá iz-t̄e gene-eq̄ieq̄e-év, ndego Nazalet vemiyavak. Zo ndego tae mutui-té qazon̄o-t̄okewém. Geté Mbumbukiam l̄ov̄ote-te m̄ond̄o-khandi:v. ¹¹ Ezoqam nḡenek, teqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat q̄æ-ein, av nq̄ægo,

‘Nandi-qapi ndigu,
zo kh̄oev puanam ezoqam qazo-sanqabem,
ndigu m̄ond̄om̄o-gigiap-qape-éz, kh̄oev puanam nonqo.’

3:25 3:25 Gen 22:18   **3:26** 3:26 Kel 13:46   **4:4** 4:4 Kel 2:41   * **4:4** 4:4 Sakheis neka nakheis m̄ond̄ogoám, ndigu Yesu gi-unimanqatintam. Geté ndigu geveb̄op̄oteáv.   **4:10** 4:10 Kel 3:6, 13-16   **4:11** 4:11 Psa 118:22

¹² Ezoqa nōme mbaín, niqa khandi:nat nonqo. Yesu yakhapús. Nqanek manqei-qape ate nqægo, Mbumbukiam ezoqa nōme khofotøveáv, ni tekhandi:n.”

¹³ Ndigu megetapak, ndigu ezoqa menas gizømet, manqat ndaføyamba gi-einim neka mivi mbaín, ndigu nqova ndafe kandambá. Zapa ndógo, ndigu møndæzøté, ndigu khokho ezoqám, skul kandakanda mbaín. Neka ndigu møndæzøté, ndigu ezoqa menas, Yesú namba me:goám. ¹⁴ Geté ndigu zøtezateáv, gekha manqat zøqavøiü. Amba zømbe-eín. Zapa ndógo, ndego ezoqam, kagi gegoam, Pita neka Zion namba me:wanam. Ndego møndø-khakhæv. Yaq ndøgo bavokho-qapé.

¹⁵ Yaq ndigu bavokhó ginø-khofotáz. Yaq gizav, ndigu Zu megetapak, manqa ovøyam khoev-te gu-qonavam, manqa ndøvøovømem. ¹⁶ Gi-einim, “Gekha zizøgø, nginik ezoqa menas? Ezoqa ewaqape, nqanek Zelusalem taon-te ngiyage, møndømu-yogém, av matev gi:matønømem ndægo. Uni-manqatín. Ndøgo matev viní. Ni kopømba mbaín tizio-naomem. ¹⁷ Geté nqanek manqat Yesu-qa yaq-te, ezoqa nōme-te, bepanqávøém. Yaq nakémbá. Ni manqa äv qazizømbé-løvuá nqægo, ndigu teqa iz-te, ezoqa nōme manqat nqawa bezø-eín.”

¹⁸ Yaq ndigu nqawa gizø-akha, khoev mokho-te vøu-oz, yaq gèzømbe-khafén. Ndigu Yesu-qa iz-te, manqat nqawa be-einim, neka ezoqa nqawa bete-zømèsim! Matev av nqægo, ùni bete-navøém!

¹⁹ Geté Pita neka Zion gizø-qavøiu, “Zo zøkeza mokho-mba, zøté-matøvømem, av nqægo. Eqeieqei ákhanégo? Zoqá manqat níndapém, ó, Mbumbukiam-qá manqat níndapém? ²⁰ Ni kopømba mbaín, manqa sa teikhoutavat, av ni bøi qatitqevam, neka vøi-ewagam.”

²¹ Yaq ndigu megetapak, kha-khoiv manqat nōme zø-eín. Geté yaq sège-nqonqotáz, vøzav. Ndigu nakhoa qeiviáv, yaq-fia nqosøgeap ande äv kizømbé-etoám. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát, ta matev ndøgo, qafakhan. ²² Ngenek ezoqam, ndego kagi-qape geqan, yaq Yesu-qa iz-te vøkhakhæv, ndego viav 40 møndømo-løvú.

Mbumbukiam bazaføgakh-qa gimbo-viømem

²³ Pita neka Zion até vønqonqotáz-ae, ekeza Klisten bawan ezoqam-te e-vøzav, yaq emanqat vøzøvotot, av Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka megetapak nōme gizømbe-manqatam. ²⁴ Ndigu Klisten bawan ezoqam, nqanek manqat giyogem, yaq sùgumu-guligulimém. Nqova kopo-té. Mbumbukiam äv gimbøe-akhaém nqægo, “Bázaføgakh-us-qape. Yan neka manqei-qape neka ndaola, neka gigiap ate nqægo, ta mokho-te nqøugut, qo qokhakheinumat. ²⁵ Qo nigi atanakha-zapa Deivid, ndego qoge sasae ezoqam gegoam, qoge Nqova Mbomambaqape mokho-te, manqat qombo-etoám. Yaq ndego äv gene-eín nqægo, ‘Gekha zapá, bawan vini-ak qaqa ndigu?

Neka gekha zapá, ndigu amba mba ndi:voqoyam?

²⁶ Nqanek manqei-qape-gi kawakawa-za neka megetapak møndø-tøkuaném.

Ndigu nøfe-qa mba mo:keogé, Evezøza namba, neka Mesaya namba, ndego geveatav.’

²⁷ Unimanqatín. Matev av nqægo, møndø-fakhán, nqanek taon-te. Ndigu kawakawa-za menas, Elod neka Pontius Pailøt, manqei vini-ak neka Izlael manqei-ak namba me:tøkuaném. Neka nøfe-qa mba mo:kewagám, te-te ndego, Yesu, qoge sasae ezoqam, ndego qo Mesaya qoqo-veatav. ²⁸ Geté ta matev mokho-te ndøgo, gimatønumat, ndigu qoqá matavap neka poev mba mbopavát. Qoqa bazaføgakh-te, qo nupøkhán mbá, é-moqopøoá, matev av nqægo tåbete-fakhán.

²⁹ Yaq ndakin, Evezøza, vømbo-matøvé, kha-khoiv matev ndøgo, gimatønumat. Ginitøké, ni qogi sasae ezoqam, yaq ni qoqa manqat, ndaføyamba neka mivi mbain tåbati-manqaté. ³⁰ Qo zenda qotó:vé, ti-te ndigu, enqoni ndøzøgo, yaq vøkhakhæz. Neka qoge sasae ezoqam mbomambaqape, Yesu, teqa iz mokho-te, umingiap matev vinivinimba voqó-matønumát.”

³¹ Ndigu gumu-guligulimem, yaq manqei ndøgo, ma gi:qonavam, sùgumu-kukuvøemát. Yaq kha Nqova Mbomambaqapé qazømbetønøyám. Yaq ndigu Mbumbukiam-qá Manqat me:zømesimát. Bazaføgakh-ús neka mivi mbain.

Klisten ezoqam, yaqyaq-a gitøke:mam

³² Ndigu ezoqa ate gi:goam, Yesu gi-unimanqatintam, ndigu nqova kopo zømbegoám. Ezoqa kopo einiáv, av nqægo, “Nqanek gigiap, nøkeza nonqo mbá.” Geté gigiap ate qægoam, sège-etoumám, yaqyaq-a. ³³ Keliso-gi u-anim, ezoqa áv gini-zømesimám nqægo: Yesu løvte-te møndø-khandí:v. Yaq ndego Evezøzá. Ndigu bazaføgakh-ús me:zømesimám. Neka Mbumbukiam, matev mbomømboma zømatønumám, kopoáv, ti-te ndigu, ezoqa ewaqape. ³⁴ Ezoqa kopo gigiap-qa potonøpøteáv, ti mokho-te. Ezoqa nøme ndigu, manqei o khoev qazøgoam, gèwiám. Yaq moni ndigu, gi:qaqasumam, ³⁵ Keliso-gi u-anim-té ginø-upøgimám. Yaq ndigu gèqaqabemín, yaq gekha ezoqám ndigu, gigiap-qa gipotonumam, vøzø-etoamin.

³⁶ Ezoqa nøme, matev av nqægo gego, teqa iz Zoséf. Ndego Livai bawan-ák. Saiples manqei bawá geqán. Ndigu Keliso-gi u-anim, iz Banabas mbo-akhaemám. (Taqa manqa mokho, “Ezoqa zita tøpøzu ezoqám.”) ³⁷ Ngenek manqei ndøwí. Yaq moni ndigu, geqas, Yesu Keliso-gi u-anim-té genøndapáz, ezoqa tøke nonqo.

5

Ananayas neka Safila, meakha manqat gi-einim

¹ Geté ezoqa nøme møndøgoám. Iz Ananayás, neka ndego zas vømbøgoam. Tuqa iz Safilá. Até ndegó-a, ekeza manqei nøme, gèwí. ² Geté moni ndigu, gendapaz, nøme gèkhonáb. Tegu zas møndæ-otév. Yaq moni nøme ndigu, Yesu Keliso-gi u-anim-té genøndapáz. Yaq áv gezømbe-eín nqægo, “Moni ndigu, qeiqasem, ngínik.”

³ Yaq Pita Ananayas gembo-ein, “Ananayas. Gekha zapá, qo Saitan qoqombotak, qoqa mbøni mokho-te gendo-on, yaq Nqova Mbomambaqape voqombøe-khavo, qo moni nøme qoqokhonab, manqei qoqowi.

⁴ Ndøgo qakeza manqei ndøgoám. Yaq qo qakeza poev-té qonøwí. Yaq moni qoqoqas, até ndigú-a, gemøqa-qakezanéz. Geté gekha zapá, qo

matavap soq̄oŋsoqa qoqo-tonqogim? Qo ambá av nq̄ægo, ezoqa mba qombøekhavōz. Geté Mbumbukiam qombøekhavōz.”

⁵ Yaq Ananayas nq̄anek manqat ge-ewag, sègebøiáv, vōnanim. Yaq ezoqa ewaqape, manqat giyogem, kha zøkhoí. ⁶ Yaq ezoqa ndakinak, teqa kha ndabuá gini-løvønømém, bavokho sasa ndø-eqanem, vømø-ozem.

⁷ Khapé outøpøteáv. Ande āv tri awáz ndægó, zas tündū-ōn. Ndugu otevatéáv, matev ndøgo, qafakhan. ⁸ Yaq Pita gumbobevap, “Soqoní-ein. Moni ndigu qazoni-etoam, venanqei, ndigu manqei qazøte-wiim?”

Yaq gundu-qavøiu, “Venanqei.”

⁹ Yaq Pita gumbo-ein, “Gekha zapá, qeivis namba, manqat qazokoponem av nq̄ægo, Evezøza-ge Nqova Mbomabaqape khamasim-te qazoveem? Nqáe! Ezoqa ndigu, qoge anganeam gi-otøvem, mboqog tambav-té gonowaní. Yaq ndigu até qó-a, gé-eqæqonám.”

¹⁰ Pita nq̄anek manqat ge-ein, yaq ndugu teqa megemege-te sègebøiáv, vōnanim. Yaq ndigu ezoqa ndakinak ginduqavaz, gi-ometam av nq̄ægo, mōndønanim, yaq bavokhó ginø-eqeinám, zivis-qa avønin-te vømø-otøvem. ¹¹ Yaq Kliten bawan ezoqam ate gi:goam neka ezoqa ewaqape, nq̄anek manqat giyogem, ndigu kha-khoiv kandambá.

Keliso-gi u-anim, ezoqa kandamba gikhakhæz

¹² Keliso-gi u-anim, ezoqam-qa mokho-te, umingiap matev kopoáv gimatønnumam. Ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, Solomon-qa louqase-té ginøwambám, ndøgo Mbumbukiam-qa khoev-te. ¹³ Bavokho ezoqam, møe ndøsinønímám. Yaq ndigu Kliten ezoqam namba, tøkuateáv. Geté ndigu gèzø-vizupám. ¹⁴ Yaq Evezøza, ezoqa nøme mba monimanqatiním. Ezoqa kandambá. Angana nekā sakheis.

¹⁵ Matev ndøgo, ndigu Keliso-gi u-anim gimatønnumat, ta zapaya ndøgo, ezoqa nøme enqoni-us ezoqam ndo-upøgimám. Yaq ndigu ekeza venanqei nonqo neka kita-te, nakhoa-té ginø-abumám. Yaq Pita-gé nqovønqova mba bekhantáz, ma ndego te:ma. ¹⁶ Até vemivemíav nømeté-a, Zelusalem taon avønin-te ndøgo, enqoni-us ezoqam ndo-upøgimám, neka ezoqa nøme, nqova soq̄oŋsoqa giqantavam. Yaq ndigu ezoqa ate gi:goam, gèkhakhæz.

Enzol ezoqam, Keliso-gi u-anim gezøtøke, ndimbula-te gigoam

¹⁷ Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka tegi paev ezoqa ate gi:goam, ndigu Sadusi ezoqam gigoam, ndigu ova ndø-einím, Keliso-gi u-anim-te. Ova kandambá qazøgoam. ¹⁸ Yaq ndigu até gindigonem, Keliso-gi u-anim sègegavém, ndimbula-te vønqeitaz. ¹⁹ Geté ta lova ndøgo, Evezøza-ge enzol ezoqam ndowáv, ndimbula mboqog vøzø-mboqogim, ndigu Keliso-gi u-anim bavokho sasa ndøkhatob, ²⁰ vøzø-ein, “Zo Mbumbukiam-qá khoev-té qanøzáv. Yaq ezoqam-qá megemege-té qazomówán, manqat ate ndægo, khandi-qa yaq-te, vøzomé-zømās.”

²¹ Yaq ndigu u-anim, manqa o-mba mbøendapém, av enzol ezoqam gezømbe-ein. Yaq qanaqanus, khøuwa gendo-eqan, ndigu Mbumbukiam-qá khoev-té ginøzáv, ezoqa vømē-zømesim.

Ta khøuwa iz kopo-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka tegi paev ezoqam, Zu megetapak ate gi:goam ndøpisám. Manqa ndø-ovøemém. Yaq ndigu ndimbula khoev-te, manqat

ndøkhofotøvé. Ndigu Keliso-gi u-anim, bègeáv. ²² Geté ndigu sasae ezoqam, ndimbula-te gifakhaz, ndigu Keliso-gi u-anim qaseáv, mokho-te ndøugu. Yaq ndigu sègeveséz, manqat vømø-einim, ²³ “Ni ndimbula khoev-te qeimø-fakhan, mboqog qeizømetat, tokøváp. Neka ndimbula keoge ezoqam mōndo-feazotát, mboqog-te ndøgo. Geté mboqog qeimboqogimem, ezoqam mbaín, mokho-te.”

²⁴ Ndego Mbumbukiam-qa khoev vos keoge ezoqam-ge kawa neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, nqanek manqat giyogem, ndigu gò:bevupém, av nqægo, “Gé, ndigu gekha matév zófakhan?”

²⁵ Yaq ezoqam tendowáv ndøgo, vøzø-ein, “Nqáe! Nginik ezoqam, zo ndimbula khoev-te qazo-nqeitaz, Mbumbukiam-qa khoev-té gigú. Ezoqa me:zømesimít.”

²⁶ Yaq ndego vos keoge ezoqam-ge kawa neka tegi sasae ezoqam, tinøzáv ndøgo, nginik Keliso-gi u-anim, nqawa vømøndō-upøzo. Geté ndigu tøpøtøzateáv. Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgoném. Soqain ndøgo, ezoqa qaqa tizøgo, nandi vøepøub, neka vøpakhaēz.

Keliso-gi u-anim, manqa ovøyam-te, Mbumbukiam-qa Manqat manqate-te møe goneav qagoam

²⁷ Yaq ndigu vos keoge ezoqam, Keliso-gi u-anim, Zu megetapak-qa manqa ovøyam-té ginø-tonqozó. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape gezø-ein, ²⁸ “Ni zo khafeap nizømbové, av nqægo, ‘Zo ezoqa Yesu-qa iz-te me:zømèsím.’ Geté nqáe! Zo nandav nømendim manqat, Zelusalem taon-te ate nqægo, sòzo-vøndøzém. Neka zo ní zoni-løvøyáp, ngenek ezoqam gilaem.”

²⁹ Yaq Pita neka ndigu Keliso-gi u-anim nøme gizø-qavøiu, “Ni Mbumbukiam-qa manqat bambupáev, ambá ndøgo, ezoqam-qa manqat. ³⁰ Nigi atanakha-zapazapa-za-ge Mbumbukiam, Yesu løvøte-té gendo-khandi:v, ndego zo qazolaem, tae mutui-te qazo-tøkewem. ³¹ Yaq Mbumbukiam ndego ekezan-té genø-eqeíú, neka teqa nakeamo zenda-te vøve. Yaq ndego kawa neka khandi etoam ezoqam ndøgoát. Yaq ni Izlael ezoqam tábizi-qambún, yaq Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa bembøē-navøem. ³² Matev ndøgo, Yesu gematønumam neka te-te vøfakhanumam, ni bóí qatiqeivám. Yaq ni ezoqa niti-zømesimít. Neka até Nqova Mbomambaqapé-a, ndego Mbumbukiam ndigu tezø-etoumat, ndigu teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape, ndego nqanek matev ate ndægo mōndøqeív.”

Gamaliel-qa manqat, Keliso-gi u-anim-qa yaq-te

³³ Ndigu iz-akhayapak, nqanek manqat giyogem, ndigu qaqa kandambá gigonem. Yaq ambá pakhapakha zøkhaneamín. ³⁴ Geté Zu ezoqam-qa manqa ovøyam-te ndøgo, ezoqa kopo mōndu:goám. Teqa iz, Gamaliél. Ndego Felisi ezoqám neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqám. Ezoqa vizap kandambá gimbogoam. Yaq ndego gè-itán, ndigu Keliso-gi u-anim bavokho vøkhæ-khofotaz.

³⁵ Yaq ndego gezø-ein, “Zo nogi ezoqam, Izlael bawan-ak. Aiyá qagó, nginik ezoqam gekha matev tozozø-matanam. ³⁶ Zo gèmbø-mataváp. Nupøkhan mbá mbá. Tiudas ndøgoám. Ndego ekeza kha, kandambaqape me:veó. Ezoqa fo andléd gimbojavam. Geté ndego gilaem, yaq ndigu te

namba gi:goam, khokhó sege-panqanimát. Yaq matavap ndøgo, qambo-goam, sègembøepá. ³⁷ Teqa zita-te, ta khøuwa-te ndøgo, gaman, ezoqam-qa iziz gindapat, ezoqá nøme ndøfakhán. Teqa iz Zudás. Gelili plovins-ák. Ndego gaman-te nakhag vøngaz. Neka ezoqá kopoáv gimboavam. Geté até ndégo-a, vølaem. Neka tegi pæv ezoqam ate gi:goam, sège-panqanimát. ³⁸ Yaq nakémbá. No nginik ezoqam-qa yaq-te, äv qazømbé-ovøyám nqægo: Zo matev ndømatønømmém, ti-te. Sègezø-iváv. Av tiqa sasae neka matev ezoqam-qa matavap-te mba qando-fakhanin, yaq segemø-navøém. ³⁹ Geté, av nqanek matev Mbumbukiam-te qandefakhan, yaq zo kopømba mbaín, nginik ezoqam tozozømbø-khaz. Soqaín ndøgo, zo Mbumbukiam namba tozo-nøfeapat.” Yaq ndigu iz-akhayapak, Gamaliel-qa manqat, gè-unimanqatiním.

⁴⁰ Yaq ndigu Keliso-gi u-anim, nango gizø-akha, vøndø-oz. Yaq gèfebám, khafeap vøzømbøve, av nqægo, “Zo ezoqa Yesu-qa iz-te, nqawa me:zømesím.” Yaq sège-nqonqotáz, vøzav.

⁴¹ Yaq Keliso-gi u-anim, nqanek Zu ezoqam-qa manqa ovøyam gi-ivøvem, ndigu khanakhanakh-ús giqavanat. Ndigu khanakhanakh-us tinigú ndøgo, Mbumbukiam ndigu eqeieqei ge:zæb, Yesu zapaya mivi matev gindapem. ⁴² Ndigu ezoqa zømesim ivøveáv. Geté khøuwa ate qæpavpavemam, Manqat Mbomambaqape me:zømesimám. Mbumbukiam-qa khoev-te neka ezoqam-qa khoev vinivinimba-te, ndigu äv gizømbø-ovøemám nqægo: Yesu, ndego Mesayá. Ezoqam ndégo, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi:z.

6

Tøke ezoqam seven givevesam

¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-gi pæv ezoqam, bawan qazø-khouvevtat, yaq ti mokho-te ponqombap ndøfakhán, yaq Zu bawan-ak, ndigu Glik manqat vømanqatām-a, yaq ndigu, Iblu manqat vømanqatam. Ndigu Zu bawan-ak, Glik manqat gimanqatam, äv gini-einim nqægo, “Zo khøuwa kopoav, ngængæm lou-qa yaq-te qazozø-tøkematun, ndigu angana gizø-pakhaez, yaq nigi ngængæm tøke agé upøgimáv.”

² Keliso-gi u-anim tuelv, nqanek manqat giyogem, yaq ndigu ezoqa ewaqape ndømváb, Yesu gi-unimanqatintam, vøzø-ein, “Matev av nqægo, eqeieqei mbá, ni Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qa Manqat zømesim tei-ivøvem, yaq lou etoam matev-tè qanimbø-ngetøgeapat. ³ Yaq nakémbá, nigi nøfuap, ezoqa seven zóvevesám, zo mokho-te, ndigu zo qazøte-zøtez, kha Nqova Mbomambaqapē qazømbø-tønøyām, neka ndigu matavap loloakh ndøzøgō. Yaq ndigu tizi-áb, ezoqa lou tizø-etoumat. ⁴ Geté ni Keliso-gi u-anim, bazaføgakh ndøgo teitø-asazát, teiguligulimat neka ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat vøti-zømesimát.”

⁵ Ezoqa ewaqape khanakhanák, nqanek manqat-qa yaq-te. Yaq ndigu Stiven ndøveatøvé, teqa unimanqatin bazaføgakh-us qambo-goam neka kha Nqova Mbomambaqape vømbøe-tønøyam. Ezoqa nøme givevesam, Filíp neka Plokolús neka Nikanó neka Timón neka Pamenás neka Nikolās. Nikolas, ndego Antiok taon-ak ndøgoám. Geté

ndego møndomø-Zu-bawan-ak-év, yaq ndego Mbumbukiam-anim vømbō-vizupam. ⁶ Yaq ndigu ezoqa seven, givevesam, Keliso-gi u-anim-té gin-
upözó. Yaq ndigu gèzø-guligulím, neka zenda vøzømbō-awam.

⁷ Mbumbukiam-qa Manqat sège-vøndavát. Yaq Yesu-gi paev
ezoqam, Zelusalem taon-te ndøgo, tiqa bawan sà tønø-khouwevtát.
Até Mbumbukiam-gí iziz ezoqám-a, ezoqa kopoáv, Yesu-qa manqat
vøndapem-a, vø-unimanqatinim.

Stiven gimøvøinam

⁸ Mbumbukiam Stiven gèmbø-tøkeám neka bazaføgakh vømbō-
etoumam. Yaq Stiven, ezoqa mokho-te, umingiap matev kandakanda
ndømatønumám. ⁹ Geté ezoqa nøme, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli
kheov-te gimøvøbumam, ndøgo Nqovotøzat Ezoqam-qa Guliguli Kheov
gimbo-akhaemam, ndigu Stiven namba, ponqombap ndøngazém. Nøme
ndigu Sailini taon-ák neka nøme Aleksandlia taon-ák neka nøme Silisia
manqei-ák neka nøme Esia manqei-ák. ¹⁰ Geté Mbumbukiam-ge Nqova
Mbomambaqape, Stiven matavap loloakh mbo-etoám. Yaq ndigu
kopømba mbain, teqa manqat tiløvumem. ¹¹ Yaq ndigu khonoam-te,
ezoqa nøme tñnø-nøzøzó ndøgo, gizø-ein, “Zo ezoqa nøme, meakha
manqat zómanqatát, av nqægo, ‘Ngenek ezoqam, Mozes-qa neka
Mbumbukiam-qa iz ndøngi:tatún. Ni møimbo-yogém, manqat av
ge:manqatam.’” ¹² Yaq ta matev mokho-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme
neka megetapak neka Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqam,
qaqa zøløwáz, Stiven-qa yaq-te. Yaq ndigu até gindigonem, Stiven vø-
møvøinam, Zu megetapak-qa manqa ovøyam-te sasa ndøndafem. ¹³ Yaq
ndigu, ezoqa nøme, khavozam nonqo ndøtonqozó. Yaq ndigu āv gini-
einím nqægo, “Ngenek ezoqam, Mbumbukiam-qa kheov neka Mozes-qa
guguna manqat-qa yaq-te, manqat soqøsoqa oskia ndømanqatátún. ¹⁴ Ni
ngenek āv qeimbøe-yogém nqægo, ‘Ngenek Yesu, Nazalet vemia-vak,
Mbumbukiam-qa kheov géngiú neka niqa matev ate ndægo vø-enēnd,
Mozes nigi atanakha-zapazapa-za gezø-etoam, yaq ni vizimø-ndapem.’”

¹⁵ Yaq Zu megetapak ate gi:goam, manqa ovøyam-te giqonavam, Stiven-
te bøi é-møndøzømbø-føgákh. Yaq bugug gimbo-qeivim, ndøgo waev
ùnime:-papaqá. Andé enzol ezoqam-qa bugug me me:kewagám.

7

Stiven manqa ovøyam kheov-te, manqat gezø-manqatam

¹ Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Stiven
gembobevap, “Gé, manqat ndøgo, ngiqa-møvøet, unimanqatfn?”

² Yaq Stiven gezø-qavøiu, “Tát-za neka ata-za! Zøtøndé-yogēm. Nigi
atanakha-zapa Eibleem, Elan taon-te yageav qagoam, gete Mesopotemia
manqei-te zua gegoam, yaq ndego Mbumbukiam Iz-akhae-qape mbo-
fakhán, ³ vømbō-ein, ‘Qoqa manqei neka qakeza ezoqa vøzuváz. Yaq
manqei ndøgo toqonøqáv, ma no tøteqamakh.’

⁴ Yaq Eibleem ekeza manqei, ndøgo iz nøme Kalde manqei gimbo-
akhaemam, sège-iváv. Yaq Elan taon-té genøwáv, vømøqom. Yaq
tege eve genanim, Mbumbukiam ndego nqáneq gendo-khofotáv, zo
ndakin nqazoyage. ⁵ Geté Mbumbukiam Eibleem-te, manqei-qase
etopøteáv. Mbaín! Geté ndego manqa mbusa mbové, av nqægo, manqei

ndombo-etoám, ndego neka tegi zi. Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, Eibleem nakhasam fakhaneav mbogoám. Zúa. ⁶Mbumbukiam Eibleem av gembøe-eín nqægo, 'Qogi qazi manqei nøme-té géyagát. Ta manqei-te ndøgo, ndigu mo-manqei-aním mbá. Yaq ndigu yaq-fia mbain sasae ezoqam ndøgoát. Ezoqa ndigu géngenøzotát. Viav kandambá. Até tægoat, viav fo andléd. ⁷Geté no ndigu bawan ezoqam, ndigu yaq-fia mbain sasae-te titøpøtavat, yaq-fia nqosøgeap nøzø-etoám. Yaq taqa zita-te, qogi qazi gendó-fakház, ta manqei-te ndøgo ti:sokhoat. Yaq noqa iz nqáneq gí-eqatát.'

⁸ Yaq Mbumbukiam, Eibleem namba, poev ndø-unimanqatín, neka ngusu qogøzat matev vømbø-etoam. Yaq tege yo Aezek geqan, ta khøuwa-te ndøgo, ndego khøuwa eit qamombo-ndap, Eibleem ngusum mbokepøtáz. Yaq ndego Aezek, matev até kopó, tege yo Zekop, ngusum vømbøkepøtaz. Yaq até Zekóp-a, tegi nakhei angana tuelv, ngusu vøzøqogaz, ndigu nigi atanakha-zapazapa-za kandakanda.

⁹ Ndigu atanakha-zapazapa-za, tigi eveqase-te Zosef, ova ndø-einím. Yaq ndego gèwiim. Yaq ndigu ezoqam, ma gi:wiim, Izip manqei-té ginø-ituim, ndego yaq-fia mbain sasae ezoqam vøveem. Geté Mbumbukiam até gegoám, te namba, ¹⁰ neka teqa yage føgakh-te vøkhandi.v. Yaq Zosef Felo-qa megemege-te go:itan, ndego Izip manqei-ak-ge kawa, Mbumbukiam matavap loloakh mbo-etoám. Yaq Felo, até gendego, Zosef vesøteve iz vømbø-akha. Yaq Izip manqei ate qægoam neka kawa-qa khoev ate qægoam, ndégo tembo-kewagám.

¹¹ Yaq Izip neka Keinan manqei ate qægoam, vikia sekeqape ndømát. Yage føgakh kandambá. Nigi atanakha-zapazapa-za, lou mbaín. Gèzø-navøém. ¹² Yaq Zekop ge-ewag, av nqægo, Izip manqei-te, lou zua ndøgø, yaq ndego ekeza nakheis, nigi atanakha-zapazapa-za, andé tene-khofotáz, ndøgo Izip manqei-te. ¹³ Yaq khøuwa nøme nqawa ginduzav, Zosef ekeza zapikia-za tenezømás, av nqægo, 'No zogé zøveqasé.' Ndakin Felo møndæ-otév, Zosef-gi namba-qaniap ngínik. ¹⁴ Yaq Zosef eve-te Zekop, manqat ndøkhofotáv, av nqægo: Ndego ekeza ezoqam namba, Izip manqei-té giabetøndozáv. Ndigu ezoqa ate gi:goam seventi-fæev. ¹⁵ Yaq Zekop Izip manqei-té genøwáv, ekeza ezoqa namba. Yaq ndøgo teyagám, atema vønanim. Neka até ndigú-a, tegi nakhei angana, nigi atanakha-zapazapa-za, ndøgo tiyagám, atema vumū-pakhaez. ¹⁶ Ndigu gipakhaetat, yaq tiqa kha Sekem manqei-té ginø-tonqogimám. Yaq ndøgo, tinø-osumám, ta manqei ozu-te ndøgo, ibugukhokhof Hamo-gi nakheis-qa manqei ozu qagoam, yaq Eibleem vøwi.

¹⁷ Khøuwa qækhatoat, Mbumbukiam ekeza manqat te-unimanqatin, av ibugukhokhof Eibleem-te manqa mbusa ge:ve, ndigu bawan kandambá qazø-khouwev, Izip manqei-te ndøgo. ¹⁸ Geté ndego kawa ezoqam ndakinak, Izip manqei gembo-kewagam, ndego Zosef-qa yaq-te otevatéav. ¹⁹ Yaq ngenek kawa ezoqam, nigi atanakha-zapazapa-za gèzømbe-khavozumám neka ngenøgim matev vøzø-matønnumam. Ndego av gene-vøovám nqægo: Tigi nakhei ndakinak qaniap, bavokhó giabeto-abupít. Yaq ndigu tiabiti-pakhaetét.

²⁰ Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes tèneqán. Mbumbukiam poev kandambá te-te. Ndego geqan, yaq bugukhokhof evøndipakha-qá khoev-té gunugoám, neka vømbø-kewagam. Løvøyak misiká. ²¹ Geté bavokho gimø-ivøvem, av Felo manqa ge:vøovam, ndego Izip ezoqam-ge kawa, yaq kawa-gú yu ndø-omét. Yaq ndugu gè-anqó, neka kopømba ande av ekeza nakhasam nde:go vø-okef. ²² Yaq ndigu Mozes, Izip ezoqam-qá matavap loloakh me:ometimám, ate qægoam. Yaq ndego otevat kandambá. Manqa manqate nekā sasae gone-qa yaq-te.

²³ Yaq Mozes viav foti qamømbø-ndap, yaq ndego okha ndøwáv, ti-te ndigu, Izlael ezoqam, tegi ekeza ezoqam. ²⁴ Yaq ndego tekewág ndøgo, Izip ezoqam, Izlael ezoqam ndøfeumát. Yaq Mozes até gendego, vømbøtøke, Izip ezoqam pakhapakha vømbø-khana. ²⁵ Mozes áv gene-matavupám nqægo: Ekeza ezoqam ábe-matøvemém, av nqægo, ndego Mbumbukiam ndokhofotáv, ndigu vøe-khandi:z. Geté ndigu matavapøteáv. ²⁶ Yaq khøuwa nøme qandopave, Mozes Izlael ezoqa menas ndøzømét, ginøfeat. Yaq ndego ndigu nqawa tøkuzuat-qa ndøgoám, gezø-ein, 'Nqáe! Zo bawan kopó. Zo gekha zapá, nqazo-nøfeat?' ²⁷ Geté ndego, ma nøfe gendengaz, Mozes gènqontáv, vømbø-ein, 'Ge qó, gekha ezoqám ndøveataq, nigi kawa neka manqa ovøyam megeat ezoqam toqogoat?' ²⁸ Gé, qo até nó-a, løvømbe-qa qógo, av nømøkhaiya Izip ezoqam qotelavao?' ²⁹ Mozes nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego gèkhokhón, Midian manqei-te vømøqom. Ta manqei-te ndøgo, ndego mo-manqei-aním mbá. Yaq geyagam ndøgo, nakhei angana menás gimbo-fakhaz.

³⁰ Yaq viav foti nøme qame-navøem, leg-av manqei-te, Sainai olol avønin-te, enzol ezoqam mbofakhán. Tae-qase wageap-us mokho-té genømbø-fakhán. ³¹ Mozes nqanek matev geqeiv, ndego nqova ndafe kandambá. Yaq avønin-te gewav, matev uni qeivi-qa gegoam, ndego Evezøza-qá manqa wag ndø-ewág. Ndøgo áv qane-ein nqægo, ³² 'No qogi atanakha-zapazapa-za-gé Mbumbukiám, ndigu Eibleem neka Aezek neka Zekop.' Mozes kha wageap kandambá, nqanek manqat ge-ewag. Yaq ndego møe ndøgó, vøekewág. ³³ Yaq Mbumbukiam gembo-ein, 'Qoqa tamak vøkhofóe. Zapa ndøgo, nqanek manqei, ma nqoqote-ya, khakheitáp. Noqá. ³⁴ No matev soqøsoqa, Izip ezoqam nogi ezoqam ndizø-matanam, mðeqeiv. Neka tiqa fumugap, mðe-ewág. No ndøgo tøtøndevis, no ndigu nónqovotáz. Yaq nakémbá, mðoqoqáv. No nqawa Izip manqei-té qatø-khofotáq.'

³⁵ Ngenek Mozes, ndégo, ibugukhokhof Zu ezoqam gisanqawem, gimbo-einim, 'Ge qó, gekha ezoqám ndøveataq, nigi kawa neka manqa ovøyam megeat ezoqam toqogoat?' Geté ndego Mbumbukiam ndokhofotáv, ezoqa tezømbø-megetet neka vønqovotáz. Nqanek sasae, enzol ezoqam mokho-té genømbø-etoám, ndego tae-qase wageap-us mokho-te gembo-fakhan. ³⁶ Yaq ndigu Izlael ezoqam, ndégo tezømbø-megé, Izip manqei vø-ivøvem. Ndego umingiap matev kandambá gegoat, até Izip manqei-té-a neka kewan-te ndøgo, Ndaola Køkouk ndimbo-akhayam, neka ta viav foti ndøgo, ndigu leg-av manqei-te gigoam. ³⁷ Ngenek Mozes, Izlael bawan-ak áv gezømbe-ein nqægo, 'Mbumbukiam zo mokho-te manqa vevezam ezoqam ndøveatáv, av no nqate:go.' ³⁸ Nigi atanakha-

zapazapa-za, leg-av manqei-te ndøgo, Sainai lolol avønin-te giwambupam, lolol-te Mozes ndøqavíg, Mbumbukiam-ge enzol ezoqam-qa manqat vømø-ewag. Mbumbukiam-qa khandi manqat, ndégo tendáp, ni vøni-toam.

³⁹ Geté nigi atanakha-zapazapa-za, teqa manqat upøgimáv. Ndigu sègesanqawám, neka Izip manqei-te nqawa vesezam-qa ndøgoám. ⁴⁰ Mozes lolol-te go:goam, yaq ndigu Elon, tege zapikia, áv gimboe-einím nqægo, ‘Tae khøuiap mbumbuk qoní-khakheinøvém. Yaq ndøgo tønimbó-megetát. Zapa ndøgo, ndego Mozes, ni Izip manqei-te gendo-itumb, ni zī-nøtenák, gekha matev mbøfakhan.’ ⁴¹ Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ndigu tae ndøkhøuwimém. Andé kao nakhasam-qá bugug me:kewagám. Yaq ndigu até gindigonem, søvakha gigiap vømbø-løvusømem. Ta tae khøuiap ndøgo, ekeza zenda gi:khakheinømem, andé Mbumbukiam me:vevém, neka khanakhanakh vømbøgonem.

⁴² Yaq Mbumbukiam ndigu zitá genewuáb, neka ekeza matev soqøsoqa-te vøzø-ivav. Yaq ndigu khøuwa neka løvøyak neka nduku zøtabupám. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa mbuk-te, áv qane-peawáp nqægo,

‘Mbumbukiam ge-ein,

“Zo Izlael ezoqam. Zo viav foti leg-av manqei-te qazotu-yageapam, etoam matev neka søvakha løvusam matev qazogoam, zo ndøgo nō zonø-matønumam?

Av taoká. Nó mbá.

⁴³ Geté zo ndego khape mbumbukiam Molek-qá palai khoev zo-eqatát

neka ndego khape mbumbukiam nøme, Lefan, teqa nqovønqova, ndukuam ge:khamas, vozø-eqatat.

Zo tae khøuiap zokhakheinømém, vozombø-tabupam.

Yaq nakémbá, no zo ndængeasám. Qámbá.

Zo Babilon manqei ndøzo-løvuiím.” ’

⁴⁴ Nigi atanakha-zapazapa-za leg-av manqei-te giyageapam, ndigu Mbumbukiam-qá palai khoev zøgoám. Ta palai khoev mokho-te, Mbumbukiam áv genezømás nqægo: Ndego møndøgoám, ti namba. Mbumbukiam ekezan mbo-eín, Mozes, neka nqovønqova vøe-omat, nqanek palai khoev ande áv kiníwevém. Yaq giwevem, ndigu ùni mbøepavát. ⁴⁵ Yaq ta khøuwa-te ndøgo, Zosua nigi atanakha-zapazapa-za-ge megeat ezoqam gegoam, yaq ndigu nqanek manqei gindapem, ndøgo bawan vini-ak-qa manqei qagoam, ndigu Mbumbukiam tiqa megemege-te gengeasumat, yaq nigi atanakha-zapazapa-za nqanek palai khoev mândo-ndapém, ndøgo evøndipakha-za gi:kawawavun. Yaq nqánek qawevám, atema Deivid-gi khøuwa vømø-khantøzem. ⁴⁶ Deivid, ndego ezoqam matev mbomambaqapé. Mbumbukiam khanakhanákh te-te. Yaq ndego Mbumbukiam áv gembøeviám nqægo, ‘Ambá khoev egeieqei nøtaqa-wevín. Yaq ni Zekop-gi zi, ndøgo teitaqá-vizupát?’ ⁴⁷ Geté Mbumbukiam ndego takeáv. Yaq Deivid-ge yo, Solomon, manqa ndégo tevøovám, Mbumbukiam-qa khoev giwevem.

⁴⁸ Geté unimanqatín, Mbumbukiam, ndego Egeiwat-Qape, khoev-te qonumáv, ndøgo ezoqa zenda gi:wewemín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nõme, ge-ein, ⁴⁹ ‘Evezøza áv gene-eín nqægo, “Noqa qonam nonqo, yán. Neka manqei-qape, noqa zenda tokhotapak awam nonqó. Yaq ge zó, gekha khoev bugug zonøwewēm? Neka manqei áv khazøté-qeivím, no tøteyagat? ⁵⁰ Gigiap ate nqægo, no nõkezan nokhakheinám.” ’ ’

⁵¹ Stiven nqanek emanqat ate ndægo gumuvotot, yaq ndego manqa ovøyam megetapak, áv gezømbe-eín nqægo, “Zo sapi ezoqám! Zoqa mbøni neka zoqa matavap gèzø-tokeáp. Zo Mbumbukiam zøtezteáv neka teqa manqat yogeapáv. Até zó-a, zo Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape oskia zosanqawé, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:matønumam. ⁵² Gé, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa kopo møndøgoam, zogi atanakha-zapazapa-za yage ngi:wateav qambogoam? Mbaín. Neka ndigu ezoqam, ge:zømesimam, av nqægo, ndego Ezoqam Ndaføyambaqape ndøndowäv, ndigu gèzitagám. Ngenek ezoqam, gi:manqatam, møndø-geavún. Geté zoqa matev até kopó, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:goam. Zo sòzombo-qambúz, vozølaem. ⁵³ Zo Mbumbukiam-qa gunguna manqat mðzondapém. Mbumbukiam-gí enzol ezoqam mo:veém, zoqa zenda-te. Geté zo o-mba ndapeáv.”

Stiven nandi gi:pouwim, genanim

⁵⁴ Ndigu manqa ovøyam megetapak, Stiven-qa manqat giyogem, ndigu qaqa kandambá neka khaya vømbø-vivisumem. ⁵⁵ Geté Stiven, Nqova Mbomambaqape kha é-møndømbøi-tønøyám. Yaq ndego yan-té genøqán, Mbumbukiam-qa waev bazaføgakh-us vøqeiv neka Yesu vø-omet. Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyám. ⁵⁶ Yaq Stiven áv gezømbe-eín nqægo, “Nqáel! No yan mboqoat nqæqeivi. Neka Ezoqam-ge Yo, Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyá.”

⁵⁷ Yaq ndigu nqanek manqat gimboyogem, zenda gea me:tokeám, vøtøkuz. Yaq sa tinø-viviám ndøgo, ⁵⁸ Stiven vø-møvøinam. Yaq taon bavokhó ginø-ituím. Yaq nandi gini-pouwím. Ndigu ezoqam, Stiven-qa manqat gisøkuzømem, yaq nandi pouwi gingazem, tiqa ndabua loloakh møndøkhøfoé. Yaq ezoqam ndakinak-qá zenda tokhotapak-té ginø-awém. Teqa iz, Sól. Yaq ndego tembo-kewagám.

⁵⁹ Yaq Stiven nandi gi:pouwat, ndego áv gene-akhá nqægo, “Yésu. Evézøza! Noge nqova vøkható!” ⁶⁰ Yaq ndego sa manazap ndømøkuí, vø-akha, “Evézøza! Qo nginik ezoqam-te, nqanek matev soqaqape ngimatønumit, yaq-fia ndøtá.” Yaq nqanek manqa manqate qamømbøe-navøem, tènenaním.

8

¹ Ndigu Stiven gilaem, Sol møndø-unimanqatín.

Sol Klisten ezoqam gengiæzotat

Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu Stiven gilaem, Klisten bawan ezoqam ngiæzoat matev ndøngáz, Zelusalem taon-te ndøgo. Yaq ndigu Klisten ezoqam ate gi:goam, Zudia neka Samalia manqei-té ginø-panqaním. Keliso-gí u-anim mba ndøsokhoám, Zelusalem taon-te ndøgo.

² Yaq ezoqa nøme, ndigu Mbumbukiam gimbo-vizupam, Stiven gè-otøvém. Ndigu enu kandambá te-te.

³ Geté ndego Sol, Klisten bawan ezoqam ngiæzoat matev ndøngáz, ta khøuwa-te ndøgo. Yaq ndego tenø-okhoám ndøgo, khoev ate qæpuatat, ndigu vøgavemin, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, angana nekā sakheis, yaq ndimbula-te sasa ndønqeisamin.

Filip Samalia manqei-te, ezoqa Mbumbukiam-qa manqat gemezømas

⁴ Geté ndigu Klisten ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim, Mbumbukiam-qa Manqat sège-vøndazát, ma gi-okhoam ndøgo.

⁵ Até Filíp-a, matev até kopó gego. Ndego Samalia manqei mokho-te, taon nøme-te gemøfakhan, yaq ndigu ezoqam, Keliso-qá yaq-té genezømesimát. ⁶ Yaq ezoqa ewaqape, Filip-qa manqat giyogem neka umingiap matev vøqeivim, gematønumam, ndigu yoge eqeieqei ndøgoném te-te. ⁷ Ezoqa kopoáv, ndigu nqova soqøsoqa gizømbu-goam, ndigu sègezø-fakház. Zøgeæz-ús. Neka kagi ezoqam neka okho soqøsoqa ezoqam kopoáv, sège-khakhæz. ⁸ Yaq ta taon mokho-te ndøgo, ezoqa khanakhanakh kandambá gindapem.

Saemon, ndego manqa-sisi ezoqam, teqa emanqat

⁹ Ta taon-te ndøgo, ezoqa nøme møndøgoám. Teqa iz Saemón. Ndego manqa-sisi matev ndømatønumám. Yaq ndigu Samalia ezoqam, nqova zøndaføgimám. Neka ndego ekeza kha, ezoqa kandambaqape me:vewám. ¹⁰ Yaq ezoqa ewaqape, iz-akhayapak nekā khokho ezoqam, te-mbá tiwaumám ndøgo. Yaq áv gini-einimín nqægo, “Ngenek Mbumbukiam-qá bazaføgakh ndøndáp, ta bazaføgakh ndøgo, bazaføgakh kandambaqape ndimbo-akhayam.” ¹¹ Yaq ndigu yoge eqeieqei mbo-goám. Zapa ndøgo, teqa manqa-sisi matev mokho-te, ndego nqova zøndaføgimám. Viav kopoáv.

¹² Geté Filip, ndigu ezoqam, Manqat Mbomambaqape, Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka Yesu Keliso-qa bazaføgakh-qa yaq-te gezømas, yaq ndigu gè-unimanqatiním, angana nekā sakheis, neka ibøkha iz vøndapem.

¹³ Até Saemón-a, vø-unimanqatin neka ibøkha iz vøndap. Yaq ndego Filip-te, gè-mø-tøkenøvém. Ndego nqova ndafe kandambá, umingiap matev vinivinimba geqeivam, Filip gematønumam.

¹⁴ Yaq Keliso-gi u-anim, Zelusalem taon-te giyagam, giyogem av nqægo, Samaliá ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat møndø-ndapëm, yaq ndigu Pita neka Zion tikhofotáz, ti-te. ¹⁵ Yaq ndigu ezoqa menas gimøfakhaz ndøgo, ndigu Samalia ezoqam-qa yaq-te, áv gini-guligulimém nqægo, Nqova Mbomambaqape ndøndafëm. ¹⁶ Zapa ndøgo, ndigu Nqova Mbomambaqape ndafeáv. Geté Evezøza Yesu-qa iz-te, ibøkha iz mba ndøndapëm. ¹⁷ Yaq ndigu Keliso-gi u-anim menas, zenda zømbø-awám, yaq ndigu Nqova Mbomambaqape vøndafem.

¹⁸ Yaq Saemon geqeiv, ndigu ezoqa nøme, Nqova Mbomambaqape gindafem, ndigu Keliso-gi u-anim zenda gizømbø-awam, yaq ndego moni ndondapáz. ¹⁹ Yaq ndego Pita neka Zion, áv gezømbe-eín nqægo, “Até nó-a. Bazaføgakh nandav, zønø-etøomém. No ezoqa nøme zenda, tabazømbe-awám, yaq ndigu Nqova Mbomambaqape betëndafem.”

²⁰ Geté Pita gembo-qavøiu, “Qo nandiv moni namba, gøinam-té qonóqáv! Manqa-zapá nandav, qo qoqo-matavupam av nqægo, Mbumbukiam-qa etoam matev, moní qoqotēwí. ²¹ Qo kopømba mbáin, nqanek sasae mokho-te toqotugoat. Zapa ndógo, qoqa mbøni, eqeieqei mbá, Mbumbukiam-qa bøi-te. ²² Vøqambúq. Qoqa manqa-zapazapa nandav, zitá qanewuá. Yaq Evezøza qombóviám. Eisa, yaq ndego ta manqa-zapa nandav pømbøé-navøem, penømakhaya, qo teqa bazaføgakh amba moni toqote-wiin. ²³ No áv qate-qamekhé nqægo: Qoqa matavap khápumu-soqá. Neka manqa-zapazapa matev, qo møndø-løvónáq.”

²⁴ Yaq Saemon gendo-ein, “Zo ezoqa menas, Evezøza áv qazømbøé-viømém nqægo: Matev nandav, av zø nqazonømbe-manqate, befákhán no-te.”

²⁵ Pita neka Zion, ta taon-te ndøgo, ezoqa Evezøza-qa manqat gi:zømesimat, qazømbøe-navøem, yaq Zelusalem taon-té ginøqaváz. Yaq nakhoa livin-te ndøugu gu-apat, ndigu Samalia manqei-te, vemiam kopoáv, ezoqa Manqat Mbomambaqape me:zømesimát.

Filip Itiopia ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat ge-omat

²⁶ Khøuwa nøme, Evezøza-ge enzol ezoqam, Filip áv gembøe-eín nqægo, “Mòqo-itán, yaq ta nakhoa-te ndógo toqonóqáv, ma Zelusalem taon-te qandewav, atema Gaza taon-te ndø-ovøev.” (Ta nakhoa-te ndøgo, ezoqa agé okhomáv.) ²⁷ Yaq Filip até gendego, gè-itán, vøwav. Yaq nqáe! Nakhoa livin-te ndøugu, ndego ezoqa mbøeqatáz. Ngenek Itiopia manqei-ák. Gaman iz akhae ezoqám. Kawa sævam, tuqa iz Kandasí, tugé sasae ezoqám. Tuqa gigiap ate qægoam neka moni ate gi:goam, ndégo tembo-kewagám. Ndego Zelusalem taon-té gegoám. Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatám. ²⁸ Yaq ndakin ekeza manqei-té genø-qavanát. Manqei khagua wil-us-té gono-qotavún, hos gulivavun. Yaq ndego, Mbumbukiam-ge manqa vezvam ezoqam Aezaya-qá mbuk ndøgeve:mavún.

²⁹ Yaq Ngova Mbomambaqape, Filip áv gembøe-eín nqægo, “Toqonóqáv ndógo, hos manqei khagua wil-us ndulivav. Yaq avønín so-qombómá.” ³⁰ Yaq Filip tenøvuáo ndógo. Yaq ndego ngenek ezoqam áv gembøe-ewág nqægo: Mbumbukiam-ge manqa vezvam ezoqam Aezaya-qá mbuk ndøgeve:mét. Yaq Filip gembobevap, “Mokho mo-qombó-ndap, nandav nandoqo-geve:met?”

³¹ Yaq ndego gembo-qavøiu, “Gé, mokho áv khambøéndāp, ezoqam ovøyam nonqo mbain tøgoat?” Yaq ndego até gendego, Filip vøkhato, ova vø:qavig, te namba vømøqonav. ³² Mbumbukiam-qa Manqat ndøgo, gegeve:mavun, nqáneq,

“Ndego andé sip me me-ituím, ndugu laelae-qa ndimbogo.

Neka ate av-té, sip nakhasam nduigu, su gimbo-qogemín, manqat mbain tugoat,

até ndegó-a, manqat mbáin.

³³ Ndego ngenøgim kandambá gendap.

Yaq manqa ovøyam ndøgo, gimbo-etømem, eqeieqei mbá.

Ezoqa tegi zi-qa yaq-te gémanqateák.

Zapa ndógo, teqa yage, nqanek manqei-qape-te, livin-mbá gembøe-kepøzém.”

³⁴ Yaq ndego gaman ezoqam, Filip gembo-ein, “Qoténomānd. Ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, gekha ezoqā mé:manqate? Ekezán, ó, ezoqá vini?”

³⁵ Yaq Filip manqat ndógo sogomanáz, Manqat Mbomambaqape, Yesu-qa yaq-te, vøe-omat.

³⁶ Yaq ndigu ate av-té nakhoa-te gi:teitav, ibøkha ndøqeivím. Yaq ndego gaman ezoqam gendo-ein, “Nqáe! Ibøkha nqáne. No ambá ibøkha iz nondapín.”*

³⁸ Yaq ndego gaman ezoqam, nøzøgim ezoqam bøyat manqat mbo-eín, vøbøen. Yaq Filip, ndego gaman ezoqam namba, tinø-ová ndógo, ibøkha iz vømbø-etoam.

³⁹ Yaq ibøkha-te nango gindu-fakhaz, yaq nqova mbaín, Evezøza-ge Nqova Mbomambaqape, Filip sègekható. Yaq ndego gaman ezoqam, Filip nango ometeáv. Yaq sège-qavanát. Khanakhanakh-ús.

⁴⁰ Yaq Filip Azotus taon-té gemøfakhán. Yaq gemat, atema Sæzalia taon-te vømøfakhan, ta vemiaav ate qægoam, nakhoa-te qo:goat, ndego ezoqa Manqat Mbomambaqape me:zømesimát.

9

Sol Yesu Keliso-te geqambun (Kel 22:6-16; 26:12-18)

¹ Zelusalem taon-te ndógo, Sol Evezøza-gi paev ezoqam, sekembá sègezø-utavám. Zitøge-qa zøgoám. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape-té genøwáv, ² pepa peawam manqat vømømbø-ein. Yaq ndego, av teqa poev qægoam, pepa áv tembøe-peawám. Gekha ezoqām ndigu, Sol tiqasat, ndigu Yesu-qa Nakhoa ndimbopaev, angana nekā sakheis, ndego kopømbaqapé, segé-gavemát, neka Zelusalem taon-te vøtonqozoát, yaq ndimbula-te sasa ndønqeitazát. Nqanek pepa, ndego Damaskus taon Zu ezoqam-qa guliguli khoev megetapak-té genø-peawám. Yaq Sol bèndapét, atema ti-te ndigu.

³ Geté Sol gewav, Damaskus taon gumu-khatoam, yaq nqova mbaín, yan-te, waev bæbæs-qape ndovís, vøgutav. ⁴ Yaq ndego manqei-té genøbøiáv. Manqa wag mba mo:-ewág. Ndógo áv qane-eín nqægo, “Sol, Sol! Gekha zapá, no ndoqo-ngiænotet?”

⁵ Yaq Sol gendo-ein, “Kándambaqape. Qo khoqonø-goam?”

Yaq manqat ndógo, qando-qavøiu, “No Yesú. No ndégo, qo ndoqo-ngiænotet. ⁶ Ndakin mòqo-itán. Yaq taon-té qonøqáv. Ezoqam ndégó. Yaq ndego ndøqa-eín, qo ande áv khoqotégó.”

⁷ Ezoqam ndigu, Sol namba gi:apat, sègewán. Manqa wag mba gi-ewagam, gete ezoqam mbain, yaq ndigu møe ndøgoném. Ndigu nqova zøndáf. Yaq manqa manqateáv. ⁸ Yaq Sol manqei-te geveam, nqawa ge-itan, bøi geqaqanam, ndego bøi waev mbaín. Yaq ndigu pingi mbo-geaném, Damaskus taon-te vø-ituim. ⁹ Sol khøuwa misiká, bøi waev mbain gegoam. Lou logemāv-a, ibøkha izumav.

¹⁰ Damaskus taon-te ndógo, Yesu-ge paev ezoqam kopo møndøgoám. Teqa iz Ananayás. Ndego umingiav ndøqeív. Evezøza iz mboveó,

---

8:36 8:36 Kel 10:47 * **8:36** 8:36 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndógó. Ta manqat nqáne: 37 Yaq Filip gembo-ein, “Qanimáv. Uni toqote-unimanqatin, yaq kopømbaqapé.” Yaq ndego gendo-qavøiu, “No møe-unimanqatin, av nqægo, Yesu Keliso, ndego Mbumbukiam-gé Yó.” **8:40** 8:40 Kel 21:8 **9:1** 9:1 Kel 8:3

“Ananayas.” Yaq Ananayas āv gene-qavøiú nqægo, “Evézøza. No nqæya.”

¹¹ Yaq Evezøza Ananayas gembo-ein, “Mòqo-itán. Ta nakhoa-té ndógo toqonóqáv, Nakhoa Ndaføyamba-qape ndimbo-akhayam. Zudas-qa khoev-te toqomø-fakhaq, yaq ezoqa Tasus taon-ak-qá yaq-té qozømbé-beváp. Ndego iz nqambógo, Sól. Nqáe! Ndego gèguligulimít. ¹² Sol umingiap ndøqeív. Ndógo āv geneqeív nqægo: Ezoqa kopo, iz nqambogo Ananayas, khoev-té genømbø-ón, zenda vømbøe-ao. Yaq ndego bøi waev nqawa tèabetendáp.”

¹³ Geté Ananayas gendo-qavøiu, “Evézøza. No nandev ezoqam-qa yaq-te, manqat kandambá qæ-ewagam, av ndego qogi ezoqam, Zelusalem taon-te ndógo, matev soqøsoqa gezømbe-matønumam. ¹⁴ Yaq ndakin ndego Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz-te, nqanek Damaskus taon-té gegó. Yaq ndego até nqanék-a, gekha ezoqām ndigu, qoqa iz ndieqawat, tèabete-gavém.”

¹⁵ Geté Evezøza Ananayas gembo-ein, “Sègeqáv! Zapa ndógo, no nøveatáv, ndego. Ndego noqá sasae ndógoát. Ndego ezoqa tèabete-zømesím, noqa yaq-te, até ndigú-a, bawan vini-ak neka tigi kawakawa-za neka Izlael ezoqam. ¹⁶ No ndego āv qaté-omát nqægo: Ndego nqosøgeap neka viniv kandambá teqeivat, no zapaya.”

¹⁷ Yaq Ananayas tenøwáv ndógo, ta khoev-te ndógo, vømø-on. Yaq ndego Sol zenda mbøe-áo, vømbø-ein, “Nøfu! No Evezøza ndokhofotán, qo-te, ndego Yesu, nakhoa-te geqafakhan, qo nqanek qoqogeavun. No ndego ta zapaya ndógo tende-khofotán. Qo bøi nqawá qonøkewág, neka kha Nqova Mbomambaqapé qaqambé-tønøyám.”

¹⁸ Yaq nqova mbáin, Sol-qa bøi-te, andé zongøyam-qá paq me ndenqeivøém. Yaq ndego bøi nqawá genøkewág. Yaq Sol tenø-itán ndógo, ibøkha iz vøndap. ¹⁹ Yaq ndego lou vølog. Yaq kopømbá, bazaføgakh nqawa qamøndæ-vesez.

Sol Damaskus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

Yaq Sol elavøqase møndø-qovezám, ndigu ezoqam namba, Yesu gi-unimanqatintam, Damaskus taon-te ndógo. ²⁰ Yaq ndego ndaføyambá, Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-té genø-okhoám, ezoqa Yesu-qa yaq-te sasa me:zømesim, neka vøzø-ovøyam, av nqægo, Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yø.

²¹ Ndigu ezoqam ate gi:goam, teqa manqat giyogem, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq gi-einim, “Gé, ezoqam ngénèk, ndego Zelusalem taon-te, ndigu ezoqam gengiæzotam, ndigu Yesu ndi-unimanqatinat? Ndego até nqanék-a, ndógo tenegeavún, ezoqa av ngi:gu gégavém, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-té genø-tonqozó.”

²² Sol-qa nømendim matev, taqa bazaføgakh sà tønø-khouevtát. Ndego ezoqa āv gene-zømesimám nqægo: Yesu ndego Mesayá. Ezoqam ndégo, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi:z. Yaq ndigu Zu bawan-ak, Damaskus taon-te ndógo giyagam, kopømba mbáin, vømbøé-qavøinām.

²³ Khøuwa andé møe-mbá segembo-auwám. Yaq Zu bawan-ak gembo-voqoém. Ambá gelaemín. ²⁴ Geté Sol nqanek voqoe-qa yaq-te, é-møndæ-ewág. Ndigu ezoqam, laelae-qa gimbogoam, lovølova neká pappave, vos oskia mbøe-keavám, taon mboqog-te. ²⁵ Geté khøuwa nøme, qapøis,

Sol-gi paev ezoqam, ava-té ginø-utøvém, taon uta bøi mboqog-te sasa ndøføløtvem, vøkhokhon.

Sol Zelusalem taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

²⁶ Yaq Sol Zelusalem taon-té genøveséz. Yaq ndego ambá Yesu-gi paev ezoqam namba me:tøkuanemín. Geté ndigu møe mbogoném. Ndigu unimanqatinteáv, av nqægo, ndego ndakin møndø-Yesu-gē-paev-ezoqam-év.

²⁷ Geté Banabas gèkható, Keliso-gi u-anim-te sasa ndø-itu. Yaq ndego tènøzø-ovøyám ndøgo, av nqægo, Sol nakhoa-te Evezøza ndø-omét, yaq ndego manqat vømbø-ein. Yaq Damaskus taon-te ndøgo, ndego ezoqa Yesu-qá iz-té gene-zømesimám. Kha føgakh-mbá neka møe mbaín. ²⁸ Yaq Sol namba me:goám, ndigu. Yaq Zelusalem taon-te ate qægoam, ndego ezoqa, Evezøza-qá iz-té gene-zømesimám. Kha føgakh-mbá neka møe goneáv. ²⁹ Ndego até namba ndigú-a, Zu ezoqam, Glik manqat gi-manqatam, manqa vømanqatam, neka ti namba manqa vø-itumbam. Yaq ndigu ambá gelaemín. ³⁰ Geté Kliten zifuap, taqa yaq-te manqat giyogem, yaq ndigu Sol Sæzalia taon-té ginø-ituím, ekeza taon-te sasa ndøkhoføtvem, Tasmus.

³¹ Ndigu Kliten bawan ezoqam, Zudia neka Gelili neka Samalia manqei-te ate qægoam giyagam, ndigu ndakin sambi zøgoám. Tiqa unimanqatin matev, møndøzø-føgøføgakhám, yaq ndigu Evezøza vømbø-vizupam. Yaq Nqova Mbomambaqape-qa zita tøpøzu matev mokho-te, tiqa bawan sà tønø-khouwevtát.

Pita Ainias gekhakhæv

³² Khøuwa nøme, Pita manqei vinivinimba-te gevatam, yaq Lida vemiaiv-té genøfakhán, Kliten ezoqam-te okha vøwav. ³³ Yaq ta vemiaiv-te ndøgo, kagi ezoqam ndø-omét. Teqa iz Ainiás. Ndego viav kopoáv, venanqei nonqo-te mbá gesømbimám. Até qægoam, viav éít.

³⁴ Yaq Pita ndego áv gembøe-eín nqægo, “Ainias. Yesu Keliso gékhakhæq. Mòqo-itán, neka venanqei nonqo vølvøven, nandoqote-sømbiam.” Yaq nqova mbaín, Ainias sège-itán.

³⁵ Ezoqa ewaqape, Lida vemiaiv-te neka Salon vemiaiv-te giyageapam, Ainias gi-ometam, ge-eqeieqei-ev, yaq ndigu Evezøza-té ginøqambúz.

Pita Tabita løvøte-te gukhandi:v

³⁶ Ziopa taon-te, sævam møndøgoám, Yesu gu-unimanqatintam. Tuqa iz Tabitá. Glik manqat-te, Dokas mbo-akhaemám. Ndugu matev eqeieqei ndømatønumám, neka gigiap-av ezoqam vøzø-tøkemam. ³⁷ Yaq Pita Lida vemiaiv-te gegoam, Tabita enqoni ndøndáp, vønanim. Yaq tuqa kha gèsunguzím. Yaq khoev ova kouwat-té ginøveém.

³⁸ Ziopa taon ezoqam qambaqapé mbá, Lida vemiaiv-te. Yaq Ziopa taon-te ndøgo, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, giyogem av nqægo, Pita Lida vemiaiv-tē gegō, yaq angana menas ndøkhofotáz. Ndigu Pita-te, manqat áv ginindapát nqægo: Ndego nakhamas-té geabetøndo-wáv.

³⁹ Yaq Pita até gendego, ndigu ezoqa menas namba vøezav. Yaq gimøfakhaz ndøgo, ndigu khoev ova kouwat-té ginø-ituím. Ta khoev kouwat-te ndøgo, ngængæm kopoáv gipindam, vø-eivumam. Yaq ndigu Pita gè-ogitøvém, neka ndabua vinivinimba vøe-ometømem, Tabita guzø-potofumam, ndugu khandi giuqoam.

⁴⁰ Yaq Pita ezoqa ate gi:goam, bavokhó genø-khofotáz. Yaq ndego katuk ndømøkuí, vøguligulim. Yaq kha-té genøqambún, vømbō-ein, “Tábita, mðqosuzám.”

Yaq ndugu até gundigu, bøi vø-qaqanam. Yaq Pita gu-omet, sègeqóm.
⁴¹ Yaq Pita zenda mbogea, vø-eqei, ndugu sasa ndø-itan. Yaq ndego, ndigu ngængæm neka ezoqa nøme, Yesu gi-unimanqatintam, nqawá genøzø-akhá, vøndō-oz. Yaq ndego āv genezømás nqægo: Ndugu nqawa mðndø-khandí:v.

⁴² Ezoqa ewaqape, Ziopa taon-te ndøgo, mðndø-ewagát, taqa yaq-te. Yaq ezoqa kopoáv, Evezøza gi-unimanqatinim. ⁴³ Yaq Pita Ziopa taon-te ndøgo, andé møe-mbá sege-qovezám. Saemon namba me:qotám, ndego søvakha gigiap-gi ngusum khakheinøvem ezoqam.

10

Mbumbukiam-ge enzol ezoqam, Konilius gembo-fakhan

¹ Sæzalia taon-te ndøgo, ezoqa mðndøyagám. Iz nqambógo, Koniliús. Nakhag bawan mokho-te, ndøgo Itali nakhag bawan gimbo-akhaemam, kawa ezoqam nøme ndégo tegoám. ² Konilius ekeza ezoqa namba, khoev-te gi:yagam, Mbumbukiam ndø-unimanqatintám neka vømbō-vizupam. Neka ndego gigiap-av ezoqam, sègezø-tøkeám. Neka ndego khøuwa kopoav, Mbumbukiam-té genø-guligulimám.

³ Khøuwa nøme, khagus yaq-té. Andé āv 3 oklók ndægó. Konilius umingiap ndøqeív. Av geneqeív nqægo: Mbumbukiam-gé enzol ezoqam ndøgeavún, iz vømbōveo, “Konilius”. Bavokho-qapé sogo-omét, ndego enzol ezoqam.

⁴ Yaq Konilius, ndego sège-waumám. Møe-ús. Yaq gembobevap, “Kándambaqape. Qo no-te manqat taqágo?”

Yaq ndego enzol ezoqam gendo-qavøiu, “Mbumbukiam qoqa guliguli manqat, mðndøqa-ewág. Neka ndego mðndø-qamékh, qo gigiap-av ezoqam qoqozø-tøkematun. Nqanek matev, andé etoam matev me me:qavíg, Mbumbukiam-te. Yaq ndakin Mbumbukiam yaq qaqavøitít. ⁵ Ezoqa Ziopa taon-té qonø-khofotáz. Ndigu manqat āv tiabiti-ndapét. Ezoqam, iz nqambogo Saemon, iz nøme Pita ndimbo-akhayam, ndego bêtøndowáv. ⁶ Ndego Saemon nøme-qá khoev-té geqomát. Ngenek søvakha gigiap-gi ngusum khakheinøvem ezoqám. Teqa khoev ndaola avønin-té qambowév.”

⁷ Enzol ezoqam ge-ivav, ndego manqat gembo-manqatam, yaq Konilius tegi sasae ezoqa menas zø-akhá, neka nakhag ezoqam kopo, gembo-sasaetam, vømbō-akha. Ngenek Mbumbukiam mbovizupám. ⁸ Konilius nginik ezoqa misika, manqat ate qægoam, mðndøzømbøkhæ-ovøyám, Ziopa taon-te sasa ndøkhofotaz.

Pita umingiap geqeiv

⁹ Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu Ziopa taon gikhatoumat, Pita khoev ová genøqavíg, vømbø-guligulim.* Khøuwa iz, andé āv khøuwa muín ndægó. ¹⁰ Yaq Pita ifin mbovín. Yaq lou loge-qa mbogóam. Yaq ezoqa nøme lou gi-ifutat, ndego umingiap ndøqeív. ¹¹ Yan gemboqoé. Neka yan-te ndøgo, andé ndabua kándambaqape me ndæføløvøém, atema manqei-te. Taqa vavap foa-té qando-geageapám. ¹² Ta mokho-te ndøugu, søvakha

* **10:9** 10:9 Ta khøuwa-te ndøgo, tiqa khoev puanam matev viní. Ve-zita mbáin. Andé lou me mé:løvøetát. Yaq kopømbaqapé, soqóqavíg.

gigiap bugug vinivinimbá gu:goam, nòme ndi-okho-a, nòme ndivisiagiap-a, nòme ndilòvūvām.

¹³ Yaq manqa wag tøndowáv ndògo, qando-ein, “Píta! Mòqo-itán. Sòvakha gigiap nandiv qózitág, voqólóuz.”

¹⁴ Geté Pita yaq gendo-qavøiu, “Evézøza. Av taoká. No sòvakha gigiap louzimáv, taqa yaq-te Mozes-qa guguna manqat av ndæmanqate, soqain ndògo, Mbumbukiam-qa bøi-te.”

¹⁵ Geté nqanek manqa wag, nqawá qandowáv, te-te, qambo-ein, “Gigiap ndògo, Mbumbukiam gesunguz, qo kopømba mbaín, soqain toqote-vevat.”

¹⁶ Manqat av nqægo, misiká qando-fakhan. Yaq nqova mbaín, ndabua nqawá qanøveséz, yan-te.

¹⁷ Pita nqanek umingiap-qa mokho até gembøe-bevupát, yaq nqáe! Ndigu angana, Konilius gendo-khofotaz, Saemon-qa khoev tiniqeivím. Yaq mboqog tambav-té gonowán. ¹⁸ Yaq ndigu āv gini-akhaém nqægo, “Gê, Saemon, ndego iz nòme Pita ndimbo-akhayam, téqomat?”

¹⁹ Pita ate av-té, umingiap-qa yaq-te gembøe-matavupát, yaq Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, āv gembøe-eín nqægo, “Qoté-ewāg. Angana misika qoqa ndøvawét. ²⁰ Mòqo-itán. Manqei-té qonóvis. Yaq soqóqáv, ti namba. Ndøfòfògeáp. Zapa ndògo, nō notòndo-khofotáz, ndigu.”

²¹ Yaq Pita tenøvis ndògo, ndigu ezoqam vøzø-ein, “Nqáe! Ezoqam nó, zo qazombo-vawavun. Zo gekham-qā zógeavun?”

²² Yaq ndigu gindu-einim, “Nakhag kawa ezoqam ndokhofotán. Iz nqambógo, Koniliús. Ndego ezoqam ndaføyamba-qapé neka Mbumbukiam mbovizáp. Zu bawan-ak ate ndi:gu, gembovizáp. Mbumbukiam-gé enzol ezoqam mbofakhán. Yaq ndego qo akhae manqat mbo-ein. Qo teqá khoev-té qonóqáv, yaq ni qoqa manqat banlyogem.”

²³ Yaq Pita ndigu gèkhatób, neka khoev vøzø-ein. Yaq qanaqanus qandopave, Pita namba me:qaváz. Até Ziopa taon-ak nømé-a, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, vøzøfikát.

Pita Konilius-qa khoev-te gemøfakhan

²⁴ Yaq khøuwa nòme qandopave, Sæzalia taon-te gimøfakhaz, Konilius gèzømbo-kewagát. Ndego ekeza ezoqam neka zifuap mbomømboma, é-møndømøváb.

²⁵ Yaq Pita khoev-te gemømbø-on, Konilius teqa zenda tokhopatak-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:láváo, khanakhanakh vømbøgo.

²⁶ Geté Pita gè-eqeíú, gembo-ein, “Mòqo-itán. Até nó-a, no ezoqám. Ate av-té, qo nqoqote:go.”

²⁷ Yaq Pita Konilius namba, manqat até go:manqatát, khoev mokho-te gi-onat. Yaq khoev mokho-te ndøugu, āv geneqeív nqægo: Ezoqa kopoáv, gipindam. ²⁸ Yaq gezø-ein, “Zo møzøte-zøtéz. Ni Zu bawan-ak-te, khaféáp, bawan vini-ak namba tøti-tøkuanem o tiqa khoev-te tei-on. Geté Mbumbukiam, no āv genenømánd nqægo: No ezoqa nòme, khavim-us o soqain, Mbumbukiam-qa bøi-te, batezæzā. ²⁹ Yaq nakémbá, qo manqat qoqonøndo-khofotav, no qoqa manqat ogieáv. Yaq ndakin no nøtaqá-beváp. Qo gekham-qā, qonøndé-akha?”

³⁰ Yaq Konilius gendo-qavøiu, “Khøuwa foa møndømø-nasiním. No nøkeza khoev mokho-te, nõgulgulimát. Khøuwa iz ande kopó, av ndakin nqægo. Khagus tri oklók. Yaq nqáe! Noqa megemege-te, ezoqam sògo-itán. Ndabua ge-uzam, papaqá. Bøi sanqatøve-ús. ³¹ Yaq ndego åv genømbe-eín nqægo, ‘Konilius! Mbumbukiam qoqa guliguli manqat møndøqa-ewág. Neka ndego møndø-qamékh, qo gigiap-av ezoqam qo-qozø-tøkematun. ³² Yaq nakémbá. Ezoqa Ziopa taon-té qonó-khofotáz. Saemon qombó-akhá, ndego iz nøme Pita ndimbo-akhayam. Ndego bètøndowáv. Ndego Saemon nøme-qá khoev-té geqomát. Ngenek søvakha gigiap-gi ngusum khakheinøvem ezoqám. Teqa khoev ndaola avønin-té qambowév.’ ³³ Yaq no até qatøndego, ezoqam vøtaqandø-khofotaz. Yaq no khanakhanákh, qoqotøndoqav. Yaq ni ndakin nqéigu. Mbumbukiam-qá bøi-té. Manqat ate ndægo níyogém, av Evezøza qo manqa geqambe-løvua, toqoti-nømand.”

Pita Konilius-qa khoev-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge-zømas

³⁴ Yaq Pita manqat gengaz, gezø-ein, “No ndakin ùni nøtenøtén. Mbumbukiam-qa bøi-te, ezoqam ate ndi:gu kopó. Vinivinimba mbain. ³⁵ Bawabawan vinivinimba ate ndægo, gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam ndimbovizap neka matev eqeieqei ndimátånám, ndigu sègekhatobín. ³⁶ Manqat no qatøndo-ndap, nqánekh, Mbumbukiam Izlael ezoqam-te gendo-khofotav, ta Manqat Mbomambaqape, sambi-qa yaq-te, ndøgo Yesu Keliso mokho-te ndøndo-okho. Ngenek Yesu, ezoqa ewaqape-gé Evezøzá. ³⁷ Zo møzøte-zøtéz, matev ndøgo, Zudia plovins-te ate ndægo qafakhanumam. Gelili plovins-té genøngáz, Zion ezoqa ge:zømesimat neka ibøkha iziz vøzø-etoumat. ³⁸ Neka zo møzøte-zøtéz, Mbumbukiam ndego Yesu Nazalet vemia-ak, Nqova Mbomambaqape ande oil me gembøe-qouz neka bazaføgakh vømbø-etoam. Neka zo møzøte-zøtéz, Yesu ande åv kenē-okhoam, matev eqeieqei gematønumam neka ezoqa ewaqape gekhakheinøvemam, ndigu nqova soqaqape-qa bazaføgakh mokho-te gu:goam. Zapa ndøgo, Mbumbukiam møndøgoám, te namba.

³⁹ Ni matev ate qægoam, Yesu Zudia plovins-te neka Zelusalem taon-te gematønumam, mõiqeivím. Yaq ndigu gèlaém. Tae mutuité ginø-tøkewém. ⁴⁰ Geté genanim, yaq khøuwa misika-qa zita-te, Mbumbukiam ndego nangó genø-khandí:v, yaq ndego ezoqa vøezømas. ⁴¹ Ezoqa ewaqapé mbá. Geté sati ndigu, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, bøi vizu ezoqam tigoat. Nginik ezoqam ní. Ndego løvøte-te gesuzam, yaq ndego lou namba vøtilogam-a, ibøkha namba vøti-izumam. ⁴² Yesu ni manqat åv ginimbi-løvúa nqægo: Ni ezoqa Mbumbukiam-qá Manqat nití-zømesimát neka åv teizømbé-ovøemát, ezoqa kopo sa ngénekh, Mbumbukiam geveatav, ndego khandi neka løvøte ezoqam-qa manqat te-ewag, ndigu manqa ovøyam-te tiwan. ⁴³ Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ate gi:goam, teqa yaq-te åv gini-manqatám nqægo, ‘Gekha ezoqám ndigu, ndego ti-unimanqatinim, Mbumbukiam te mokho-te, tiqa manqa-zapazapa segezø-evøzám.’ ”

Bawan vini-ak Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape gindafem

44 Pita ate av-té nqanek manqat ge:manqatam, yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, atema ti-te ndigu ate gi:goam, ndigu nqanek manqat gi-ewagat. ⁴⁵ Yaq ndigu Zu bawan-ak, Yesu gi-unimanqatintam, ndigu Pita namba gi:geavun, ndigu nqova zøndáf, giqeivim av nqægo, Mbumbukiam até bawan vini-ák-a, Nqova Mbomambaqape zø-etoám. ⁴⁶ Zapa ndógo, ndigu āv giniyogém nqægo: Nqova Mbomambaqape mokho-te, ndigu manqat vinivinimba-té ginø-manqatát neka Mbumbukiam-qa iz vø-éqatat.

Yaq Pita gendo-ein, ⁴⁷ “Nginik ezoqam, Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape ndøndáfém, ate av-té, ni qazi:ndafem. Gê, gekha ezoqā zømbòkhāz, ibòkha iz tindapem?” ⁴⁸ Yaq Pita ge-ein, “Nginik ibòkha iz, sà bendapém, Yesu Keliso-qa iz-te.” Yaq taqa zita-te, ndigu Pita āv gimboe-viomém nqægo, “Elavøqase vønimbòkhæ-qomat.”

11

Pita Zelusalem taon-te geqavan, manqat ge:zømas ndøgo, matev qafakhanam

¹ Keliso-gi u-anim neka Klisten ezoqa nøme, Zudia plovins-te giyagam, møndøyogém, av nqægo, até bawan vini-ák-a, Mbumbukiam-qa Manqat møndø-ndapēm. ² Yaq Pita Zelusalem taon-te nqawa gendoqavan, ndigu Zu ezoqa nøme, Yesu gi-unimanqatinim, gèponqombém, te namba. ³ Ndigu āv gimboe-einim nqægo, “Manqa-zapá nandav, qo tiqa khoev-te qoqo-oq, ndigu Zu bawan-ak mbain ndigu, neka ti namba lou vøzøtē-logam?”

⁴ Yaq Pita emanqat ate qægoam, gèzømbe-votót, gezø-ein,

⁵ “No Ziopa taon-té qægoám. Yaq khøuwa nøme, no qæguligulimat, no umingiap nøqeív. Yan-te nqo:go, andé ndabua kandambaqape me ndæføløvøém, no-te. Taqa vavap foa-té qando-geageapám. ⁶ Yaq qatu:vøot, søvakha gigiap nøzømét. Nøme nanák neka nøme lozokhák, nøme ndi-okho, neka nøme ndivisi giap, neka nøme ndiløvūvām. ⁷ Yaq no manqa wag nø-ewág. Ndøgo āv qande-eín nqægo, ‘Pita! Mòqo-itán. Søvakha gigiap qózitág, voqóløuz.’

⁸ Geté yaq no qambo-qavøiu, ‘Evézøza. Av taoká! Noqa manqa-nqa-te, søvakha gigiap-qase kopø oeveáv, taqa yaq-te Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, soqain ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te.’

⁹ Geté nqanek manqa wag, nqawá qandowáv yan-te, qanø-ein, ‘Gigiap ndøgo, Mbumbukiam gesunguz, qo kopømba mbaín, soqain toqote-vewat.’ ¹⁰ Manqat av nqægo, misiká qando-fakhatam. Yaq gigiap ate qægoam, nqawá qanøqaván, yan-te.

¹¹ Nqanek matev qame-navøem, yaq nqáe! Ezoqa misika ndøfakház, ta khoev-te ndøgo, ma qategoam. Sæzalia taon-té gindu-khofotáz. ¹² Yaq Mbumbukiam-ge Nqova, āv genømbe-eín nqægo, ‘Qo ndøfòfògeáp. Sègeqáv, ti namba.’ Yaq nginik Klisten nøfuap, ezoqa siks, namba nitiniáv, Konilius-qa khoev-te vøimø-on.

¹³ Yaq Konilius ni emanqat nimbivotót. Teqa khoev-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-gé enzol ezoqam ndø-omét. Yaq ndego āv gembøe-eín nqægo, ‘Ezoqa Ziopa taon-té qonø-khofotáz. Saemon qombó-akhá, ndego iz nøme Pita ndimbo-akhayam. Ndego bètøndowáv. ¹⁴ Ndego qo

manqat qá-eín. Yaq ta manqat mokho-te ndøgo, qo neka qogi ezoqam, goqa khoev-te ndiyage, zøté-khandí:z.’

¹⁵ Yaq no manqa manqate qængaz, Nqova Mbomambaqape ndovís, atema ti-te. Até kopó, av ibugukhokhof ni-te gendevís. ¹⁶ Yaq no Evezøza-qá manqat nombø-matøvém, manqat ndøgo ge-ein, ‘Zion, ndego ezoqa ibøkha iz, ibøkha-té genøzø-etoumám. Geté zo, ibøkha iz, Nqova Mbomambaqapé qazøté-ndapém.’

¹⁷ Ndigu Mbumbukiam-qa etoam matev kopo me:ndapém, av ni bugukhokhof qazi:ndapem, ni Evezøza Yesu Keliso qazi-unimanqatinim. Yaq gè, no gekha ezoqám, Mbumbukiam tæmbøe-khaz?”

¹⁸ Ndigu Pita-qa manqat giyogem, yaq ndigu manqat nøme einiáv. Yaq Mbumbukiam-qá iz ndø-eqané, vø-einim, “Av tægoat ndægo, yaq Mbumbukiam até bawan vini-ák-a, nakhoa zømboqoá, te-te tiqambuz neka khandi vøndapēm.”

Mbumbukiam-qa Manqat, Antiok taon-te qafakhan

¹⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, Stiven gilaem, yaq Klisten ezoqam ngiæzoat matev qafakhan, yaq ndigu manqei vinivinimba-te gipanqanim, ezoqa nøme Finisia manqei-té neka nøme Saiples bawa-té neka nøme Antiok taon-té ginøfakház. Geté ta manqei vinivinimba ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, Zu bawan-ak mba me:zømesimám. ²⁰ Geté Klisten ezoqam nøme, ndigu Saiples bawa-te neka Sailini taon-te giyagam, Antiok taon-té ginøzáv. Yaq ndigu Manqat Mbomambaqape, Yesu-qa yaq-te, ndego Evezøza, até bawan vini-ák-a, vøe-zømesimat. ²¹ Mbumbukiam-qa bazaføgakh møndøgoám, ti namba. Yaq ezoqa kandambá, gi-unimanqatinim neka Evezøza-te vøqambuz.

²² Yaq ndigu Klisten bawan ezoqam, Zelusalem taon-te giyagam, nqanek manqat giyogem, ndigu Banabas ndøkhofotøvém, Antiok taon-te ndøgo. ²³ Yaq ndego Antiok taon-te gemøfakhan, ndego khanakhanakh kandambá, matev geqeiv, Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te qafakhan. Yaq ndego zita tøpøzu manqat zø-eín, ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatinim. Ndigu Evezøza, føgøføgakh até bembo-geageáp. ²⁴ Banabas, ndego ezoqam matev mbomambaqapé, neka kha Nqova Mbomambaqape é-møndømmøbo-tønøyám, neka teqa unimanqatin bazaføgakh-ús, Yesu-te. Yaq te mokho-te ezoqa kopoáv, Evezøza-te giqambuz.

²⁵ Yaq Banabas, Antiok taon gè-iváv, Tasus taon-te vøwav. Sol-qa ndøvawát. ²⁶ Yaq kha gemboqeiv, ndego Antiok taon-té genø-itú. Yaq viav kopó, Sol neka Banabas, Klisten bawan ezoqám namba me:goám, Antiok taon-te ndøgo, neka Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimat. Ezoqa kandambá gi:zømesimam.

Ezoqa ndigu Yesu ndimbopaev, Klisten iz ndizø-akhayam, Antiok taon-té qanøngáz.*

²⁷ Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqam ndozáv. Zelusalem taon-té ginduvís, atema Antiok taon-te. ²⁸ Ti mokho-te, ezoqa møndøgoám. Teqa iz, Agabús. Yaq ndego tenø-itán ndøgo. Mbumbukiam-ge Nqova mokho-te, āv gene-eín nqægo, “Vikia sekeqape

ndófakhán, ezoqa lou mbaimbai vòzópā, manqei-qape ate nqægo.” (Nqanek matev tønefakhán ndógo, Klodies Lom kawa kandambaqape gegoam.) ²⁹ Yaq Klisten ezoqam, Antiok taon-te ndógo, manqa āv gini-kopo:ném nqægo: Ndòzòtøkē, ndigu Klisten zifuap, Zudia plovins-te ndiyage. Ezoqa ewaqape, moni āv tiabiti-abumít, av ndizòmbigut. ³⁰ Yaq moni ndigu, gimòvòbumim, Klisten megetapak-te, Zelusalem taon-te ndógo, Banabas neká Sol, tindapavát.

12

Elod Aglipa, Klisten ezoqam gengiæzotat

¹ Ta khòuwa-te ndógo, ndego kawa ezoqam Elod, Klisten ezoqam ngiæzoat matev ndøngáz. ² Yaq Zems, Zion-ge zapikia, kaiyá ginilaém. ³ Yaq Elod ge:-otев av nqægo, Zu bawan-ak khanakhanakh gindapem, taqa yaq-te, yaq ndego até Pitá-ya, vø-mòvøiu. Nqanek matev, Zu bawan-ak-qa khòuwa kandakanda-té qanòfakhán, ndógo flawa poponøvemav gilouzatun. ⁴ Pita gimòvòinam, yaq ndimbula-té ginø-utòvé. Yaq nakhag ezoqam-qá zenda-té ginøveém. Nakhag bawan foá gimbo-kewagat. Ndigu sège-enendtát. Bawan kopokopo-te ezoqa foá. Pasova kandambaqape tømø-navøem, yaq Elod Pita manqa ovøyam-te vee-qa mbogoám, ezoqa ewaqape-qa bøi-te. ⁵ Geté Pita ndimbula mokho-te ge-utavam, ndigu Klisten bawan ezoqam, gèmbo-guligulimám. Ndigu Mbumbukiam-te viam kandambá gimbogoat, teqa yaq-te.

Mbumbukiam-ge enzol ezoqam, Pita gembotøke, ndimbula khoev-te gefakhan

⁶ Ta lova ndógo, Elod Pita amba manqa ovøyam-te tevein, nøme pave, Pita gèbuvát. Nakhag ezoqa menas-qá livin-té gunubuvát. Pingim auli sén gimboe-løvønømém. Yaq sen ndigu, nakhag ezoqa menas-qá pingim-te giløvøtupám. Neka nakhag ezoqa nøme, mboqog tambav-té ginøwanát.

⁷ Yaq nqæ! Evezøza-gé enzol ezoqam mbofakhán. Yaq waev mu-sanqatáv, ndimbula khoev mokho-te ndøugu. Yaq ndego enzol ezoqam, Pita gevogevø mbokesáz, vøtiu, gèmbo-ein, “Nakhama ndøgó! Mòqo-itán!” Yaq ndaføyambá, auli sen Pita-qa pingim-te giløvøtupam, sège-vinginím.

⁸ Yaq enzol ezoqam gendo-ein, “Ndabua segim nonqo mòqolováz, neka tamak vø-uzam.” Yaq Pita sège-matanám. Yaq ndego enzol ezoqam manqat nøme gèmbo-ein, “Qoqa ndabua qozaq nonqo vø-uz. Yaq no qonøndó-páev.”

⁹ Pita ndego enzol ezoqam sègèmbo-pavát, ndimbula mokho-te gifakhatat. Geté ndego otevatéav, av nqægo, matev ndógo qambo-fakhan, enzol ezoqam mokho-te, unimanqatín penømakhaya. Ndego até vøe-ein, umingiap ndøqeivít. ¹⁰ Gi-apat ndógo, ndigu vos keoge ezoqam, gù:løvubumát, nøme vømølvub-a, nøme vømølvub, yaq auli mboqog-te sasa ndófakhaz, taon-te go:goam. Nginik auli mboqog, ekezan mbá segezømbo-mboqóz, vøfakhaz. Yaq gimøzav ndógo, nakhoa gimø-geveem, yaq nqova mbaín, enzol ezoqam, sègembøe-navøém. Pita sège-iváv.

¹¹ Yaq Pita matavap tønømbo-mboqovøém ndógo, matev ndógo, te-te qafakhan. Yaq ge-ein, “Ndakin, no møtenøtén. Evezøza unimanqatín, ekeza enzol ezoqam ndokhofotáv, no vøkhandi:n, no Elod-qa zenda-te

qægoam, neka matev ate ndægo, ndigu Zu bawan-ak gimatavupam, no amba tønø-fakhanin.”

¹² Yaq matavap qamømbo-ndaføya, taqa yaq-te, ndego Meli-qá khoev-té genøwáv, ndugu Zion-gu evo, ndego iz nøme Mak ndimbo-akhayam. Ezoqa kandambá gipindam ndøgo, giguligulimat. ¹³ Pita uta mboqog bavokho go:khaneam, yaq sasae mbasønakam ndowáv. Tuqa iz Lodá. Ndugu ambá mboqog mømbo-mboqozoín. ¹⁴ Geté Pita-qa manqa wag gu-ewag, yaq ndugu khanakhanakh ndøndáp. Geté ndugu mboqog mboqozoateáv. Ndugu nqawá gunøteít, ndigu ezoqa vøzø-ein, “Pita ngóya, mboqog-te.”

¹⁵ Yaq ndigu gimbo-einim, “Qo kawa qá-oki?”

Geté ndugu sekembá sege-pouweám, av nqægo, “No unimanqatín nqæmanqate!”

Geté ndigu gindu-einim, “Pita-gé nqova ategó!”

¹⁶ Pita sekembá sogo-khanæmám, mboqog-te. Yaq ndigu mboqog gimboqozønam, te-mbá tinø-ometám. Yaq ndigu nqova zøndáf. ¹⁷ Yaq geon, Pita zenda ndø-eqá. Manqa manqate me:khoutøvém. Yaq ndego gèzø-ovøyám, Evezøza ande áv kembøe-tøke, ndimbula-te gu:goam, ge:fakhan. Yaq gezø-ein, “Zems gømbo-einím, neka ndigu Klisten nøfuap nøme, matev ande áv khanømbē-fakhan.” Yaq ndego sègezuváv, manqei nøme-te vøwáv.

¹⁸ Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu nakhag ezoqam Pita gimbo-kewagat, ndigu nqova ndafe kandambá. Gømboenakát, ande gekha matev me mbøéfakhan. ¹⁹ Yaq Elod Pita vawe-qá manqat ndøvøovám. Geté ndigu ometeáv. Yaq ndego, ndimbula vos keoge ezoqam zøsinøzám, manqa sasa ndøvøovam, ndigu bèzitág, bēpakhaez.

Taqa zita-te, Elod Zudia plovins gè-iváv, Sæzalia taon-te vøyag.

Elod Aglipa genanim

²⁰ Ndego kawa ezoqam Elod, Taya neka Saedon taon ezoqam-te qaqa mbogoám. Yaq ta zapaya ndøgo, ndigu gètøkuaném. Yaq Elod-te okho-qa ndøgoám, sambi manqat namba vømé-einím. Yaq ndigu Blastus-te tøkē-qa ndøzáv, ndego Elod-ge sasae ezoqam kandambaqape. Zapa ndøgo, ndigu lou tinotabám ndøgo, Elod-qa manqei-te qando-okhoam.

²¹ Yaq ta khøuwa ndigu, Elod gezav, ndigu gindizav, ndego ndabua qaniqanim ndø-uzám, ekeza qonam nonqo-te vøqom, ezoqa ewaqape-te, manqa manqate sasa ndøngaz. ²² Yaq ndigu ezoqam ate gi:goam, giwaniapam, teqa manqat gi-ewagat, áv gindi-akhaemám nqægo, “Ngenek ezoqam, teqa manqat nqazimbo-ewaget, ndego mbumbukiám. Ezoqam-aním mbá.” ²³ Elod nqanek manqat ge-ewag, yaq ndego ndigu ezoqam sègezø-iváv. Manqat khoutøpøteáv. Geté ndego vizap ambá Mbumbukiam mbo-etoamín. Yaq Evezøza-ge enzol ezoqam, até gendego, vølavao. Nonqou ndøloutøvém, vønanim.

²⁴ Geté Mbumbukiam-qa Manqat sà tønø-vøndavát neka ezoqa kopoáv, teqa manqat qakhanøsumat.

²⁵ Banabas neka Sol, Zelusalem taon-te gizav, ndigu moni vøzø-etoam, ta sasae ndøgo gumø-khouim, yaq Antiok taon-té ginøveséz, Zion vøkhatowem, ndego iz nøme, Mak gimbo-akhaemam.

Pol ande ge:ngaz, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat

13

13:1–14:28

Banabas neka Sol, Mbumbukiam-qa sasae-te givevesam

¹ Klisten bawan ezoqam mokho-te, Antiok taon-te ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka nømendim ezoqam, møndøgoám. Nøme Banabás. Neka nøme Simeón. Iz nøme gimbo-akhaemam, Nigá. Neka ezoqa nøme Lusiús. Ngenek Sailini taon-ák. Neka ezoqa nøme Manaén. Ngenek Elód namba me:fis, ndego kawa ezoqam. Neka ezoqa nøme Sól.

² Yaq ndigu Evezøza iz gimbo-eqatat neka lou logemav matev vøgoat, ndigu Nqova Mbomambaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Banabas neká Sol, tozó-vevesám. Ndigu sasae ndøgo tígoát, no qazømbe-akha.”

³ Yaq ndigu lou logemav matev nøme gigoam neka vøguligulimam, Banabas neka Sol, zenda zømbø-awám, sasae-te sasa ndøkhofotaz.

Banabas neka Sol, Saiples manqei bawa-te gigoam

⁴ Nqova Mbomambaqape, Banabas neka Sol gekhofotaz, yaq ndigu Selusia taon-té ginø-ová. Yaq palai khagua-té ginøketáb, Saiples manqei bawa-te vøndafaz. ⁵ Yaq Salamis taon-te gimøfakhaz, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Mbumbukiam-qá Manqat me:zømesimát. Até Zion-Mák-a, møndøgoám, ti namba, vøzø-tøkeam. ⁶ Yaq ndigu manqei bawa sekeqape ndøvototát, atema Pafos taon-te vømøfakhaz.

Ta taon-te ndøgo, Zu ezoqam ndøqatém. Teqa iz, Ba-Yesú. Ndego manqa-sisi ezoqám. Ndego ekeza kha, Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam me:vewám. Geté ndøgo unimanqatín mbá. ⁷ Ndego gaman ezoqam-gé sasae ezoqam ndøgoám, iz qambogoam Segies Paulus. Ngenek matavap loloakh ezoqám. Ndego Mbumbukiam-qá Manqat yoge-qa ndøgoám, yaq Banabas neka Sol vøzø-akha. ⁸ Geté ndego manqa-sisi ezoqam, Glik manqat-te, iz nøme Elimas gimbo-akhaemam, ndigu amba zømbekhá. Zapa ndøgo, ndego poeveáv, ndego kawa ezoqam, Yesu te-unimanqatin.

⁹ Sol, ndego iz nøme Pol gimbo-akhaemam, Nqova Mbomambaqape kha é-møndømbøi-tønøyám. Yaq ndego Elimas, bøi mbøe-møvuiú, ¹⁰ gembo-ein, “Qo nqova soqaqape-gé yó. Qoqa mokho-te, khavozam matev neka khokho manqa manqate matev ate ndægo møndømo-tøvá. Qo matev eqeieqei ate ndægo ngi:wat-qa qogó. Neka qo Evezøza-qa nakhoa ndaføya-ndaføya, køfigim-qa qogó. ¹¹ Yaq nqáe! Evezøza yaq-fia ndakin ndótá. Qo bøi waev geqá-navøém, neka khøuwa-qa waev qóqeiviák. Møe-mbá segeqá-auwám.”

Yaq ndaføyambá, ndego bøvun ndøgutáv, bøi waev vømbø-navøem. Yaq ndego sògo-visimát. Ezoqa itui-qa ndøvawát. ¹² Yaq ndego gaman ezoqam, nqanek matev geqeiv, ndego Yesu gè-unimanqatín. Ndego Evezøza-qa nømendim matev-qa yaq-te, nqova ndafe kandambá.

Pol neka Banabas Antiok taon nøme-te gigoam, ndøgo Pisidia manqei-te

¹³ Yaq Pol neka ndigu ezoqa nõme, namba gi-okhoam, Pafos taon gè-ivovém. Yaq Pega taon-té ginõtíním. Ndøgo Pamfilia plovins-té qagó. Yaq Zion-Mak ndigu gèzuváz, Zelusalem taon-te vøvesez.

¹⁴ Geté ndigu ezoqa menas, Pega taon-te gigoam, zapá ginøzáv, atema Antiok taon-te, Pisidia manqei-te, vømøfak haz. Yaq Sabat khøuwa-te ndøgo, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev-té gimø-óz, sasa ndøqonav. ¹⁵ Guliguli khoev-te ndøgo, ezoqa Mozes-qa manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat gumu-geveømem, yaq guliguli khoev megetapak, Pol neka Banabas manqat zøkhofotáv, av nqægo, “Nøfuap. Andé manqat vøzøtè-geatát, ezoqam-qa zita tøpøzu nonqo, vøni-eín.”

¹⁶ Yaq Pol tenø-itán ndøgo, zenda sasa zø-eqa, ezoqa vøzø-ein, “Izlael-ak, nogi ezoqam, neka zo ezoqa nõme, Mbumbukiam ndozombo-vizap, zøtøndé-yogēm. ¹⁷ Ni Izlael ezoqam, niggi Mbumbukiam, niggi atanakha-zapazapa-za ndøvevesám. Yaq ndigu Izip manqei-te giyagam, ndego bawan kandambá gezø-khouwev. Yaq teqa bazaføgakh kandambaqape møkho-te, ndego nqawá gendo-khatób, Izip manqei vø-ivøvem. ¹⁸ Yaq ndigu viav foti leg-av manqei-te giyageapam, teqa manqat gisan-qawam, ndego sège-khatibám. ¹⁹ Yaq Keinan manqei-te ndøgo, Mbumbukiam bawan seven tènengiú, neka manqei ekeza ezoqam vøzø-etoam. ²⁰ Nqanek matev ate ndægo qafakhanam, taqa atap, viav ande āv 450 ndægó.

Taqa zita-te, Mbumbukiam manqa ovøyam iz-akhayapak zø-etoumám, ti keoge nonqo, atema Samuel, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, vømøfakhan.

²¹ Yaq ndigu kawa ezoqam-qa giviømem, tezømbo-megetat, Mbumbukiam Sol zø-etoám. Ndego Kis-gé yó. Benzamin khagua bawan-ák. Yaq ndégo tezømbo-megetám. Viav fotí. ²² Yaq Mbumbukiam Sol gevingitav, ndego Deivid ndøvé, tigi kawa. Teqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, ‘No ezoqam møe-omét, av no nqanømbe-poev. Deivid. Zesi-gé yó. Ndego matev ate ndægo tématønnumát ndøgo, av no nqanømbe-poev.’

²³ Yaq Mbumbukiam ndakin Deivid-ge zeo kopo, Izlael ezoqam-gé khandi etoam ezoqam ndøvé, av bugukhokhof manqa mbusa ge:ve. Ngenek ezoqam, Yesú. ²⁴ Geté Yesu sasae ngazeav qagoam, bugukhokhof Zion Izlael ezoqam ate gi-goam, āv gene-zømesimám nqægo, ‘Yage é-mozo-enénd neka ibøkha iz vøndapem.’ ²⁵ Yaq Zion sasae qambøe-navøemtat, ndego ezoqa āv gezømbe-eín nqægo, ‘Ge zó, ndozo-matavap, no gekha ezoqám? No teoká ndego, zo nqazombøe-keoge. Geté nqáe! Ndego ngégeáv, noqa zita-te. Ndego no ùnime-løvúmb. Até nqanek sasae khapelavøqasé-a, no teqa tamak khofoe-te tæmbotøke, no kopømba mbáin.’”

²⁶ Yaq Pol manqat nõme ge-ein, “Nógi ezoqam, zo Eibleem-gi zi, neka zo ezoqa nõme, Mbumbukiam ndozombo-vizap! Nqanek manqat, khandi:nat matev-qa yaq-te, Mbumbukiam ni-té gendo-khofotáv. ²⁷ Ndigu ezoqam, Zelusalem taon-te ngiyage neka tigi megetapak, ndigu gèbiinám, ngenek Yesu. Ndigu qeiviáv, av nqægo, ndego khandi etoam

13:13 13:13 Kel 15:38 **13:17** 13:17 Exo 1:7; 6:6; 12:51 **13:18** 13:18 Num 14:34; Deut 1:31-32
13:19 13:19 Deut 7:1; Josh 14:1 **13:20** 13:20 Judg 2:16; 1 Sam 3:20 **13:21** 13:21 1 Sam 8:5, 19; 10:20-24 **13:22** 13:22 1 Sam 13:14; 16:12; Psa 89:20 **13:23** 13:23 2 Sam 7:12-16 **13:24** 13:24 Met 3:1-2 **13:25** 13:25 Zion 1:20, 27

ezoqām, Mbumbukiam gendo-khofotav. Neka ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat mokho ndapeáv, ndøgo Sabat khøuwa ate ndægot, guliguli khoev-te gigeve:matun. Geté Yesu lõvøte-te giveem, ta matev mokho-te, manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, tøfakhan, møndø-unimanqatín. ²⁸ Ndigu Yesu-qa manqa-zapa qeiviáv, ta zapaya ndøgo, ndego lõvøte-te tiveem. Geté ndigu Pailøt, Yesu laelae manqat sègembo-einím. ²⁹ Yaq ndigu matev ate ndægo gimbøi-matønømem, av Mbumbukiam-qa Manqat teqa yaq-te qæpeaupam, yaq tindu-koqoinám ndøgo, tae mutui-te getøkewam, neka manqei ozu-te vømø-utøvem. ³⁰ Geté Mbumbukiam lõvøte-te møndø-khandí:v. ³¹ Yaq taqa zita-te, ndigu ezoqam, ibugukhokhof te namba Gelili plovin-te gi-okhoam, atema Zelusalem taon-te, ndigu gè-ometupám. Khøuwa kopoáv. Yaq ndigu ezoqam, matev bøi gi:qeivim, nigì ezoqam gè:zømesimít.

³² Yaq ni ndakin nqéiwani. Ni zo Manqat Mbomambaqape nitízomás. Matev ndøgo, Mbumbukiam nigì atanakha-zapazapa-za manqa mbusa gezøve, tematanam, ³³ ndakin møndøni-matanám, ndego Yesu lõvøte-te ge:khandí:v. Taqa yaq-te, Sams 2-te äv qane-peawáp nqægo: Mbumbukiam ge-ein,

‘Qo nogé yó. No nqægo khaiya, nøtaqa-qave-én.’

³⁴ Mbumbukiam møndø-khandí:v, ndego Yesu. Ndego manqei-pakha-te nqawa gévesezák neka gemø-lanqaevák. Taqa yaq-te, Mbumbukiam äv gene-ein nqægo,

‘No zo ndæzøtøké, neka matev eqeieqei vøzø-matanám,
av no bugukhokhof Deivid qambøe-ein.’

³⁵ Neka Sams nøme-te, äv qane-peawáp nqægo,
‘Mbumbúkiam! Qo qoge Ezoqam Mbomambaqape,
teqa kha, sa qó-ivavák, manqei ozu-te vølanqā.’

³⁶ Nqanek manqat, Deivid ambá av nqægo, ekezan me-ein. Ni mizi:nøtén, Deivid geyagam, ndego Mbumbukiam-qá poev mbopavám. Geté ndego gènaním. Yaq ndigu tinø-otøvém ndøgo, ma tegi atanakha-zapazapa-za gi-osupam, teqa kha vølanqa. ³⁷ Geté ndego ezoqam, Mbumbukiam lõvøte-te gekhandí:v, teqa kha ambá av nqægo, manqei ozu-tè qamømbø-lanqā.

³⁸ Yaq nakémbá, nogi nøfuap. Zo vøezøtéz. Ngenek ezoqam-qa mokho-te, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa segezø-evøzám. Manqat nqáneq, ni ezoqa nqati-zømesim. Geté Mozes-qa guguna manqat mokho-te, zo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te tozo-ndaføyambaez. ³⁹ Geté Yesu mokho-te, gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, Mbumbukiam-qa bøi-te segé-ndaføyamba-év.

⁴⁰ Yaq nakémbá, zo gò:feazoát! Soqain ndøgo, zo unimanqatinteav tøgoat, yaq ta matev ndøgo tøzøfakhan, Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam nøme ge-ein, av nqægo,

⁴¹ ‘Zo ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat otøotam ndøzøte-vewel
Nqáe! Zo nqova zøndáf, vozó-pakhaēz.

Zapa ndøgo, no zo mokho-te, matev vini nømatanám.

Zo ezoqa taqa yaq-te tizømbe-manqatat,

zo zó-unimanqatinimák.’ ”

⁴²Yaq Pol neka Banabas, Zu ezoqam-qa guliguli khoev gi-ivøvem, ezoqa ndigu nqawa vesezu manqat zø-eín, Sabat khøuwa nøme-te. Ndigu taqa yaq-te, manqat nøme yoge-qa ndøgoám. ⁴³Wambap qame-navøem, yaq ezoqa kopoáv gizø-pavat, Zu ezoqam neka ezoqa nøme ndigu, Zu ezoqam namba gi:tøkuanem neka Mbumbukiam vømbø-vizupam. Yaq Pol neka Banabas, ndigu ezoqam, gøgugúb. Ndigu Mbumbukiam-qá kuku matev-té giabenø-sokhoé.

⁴⁴Yaq Sabat khøuwa nøme, ezoqa kandambá, andé ewaqapé, ta taon-te ndøgo, gindupindam, Evezøza-qa Manqat vøyogem. ⁴⁵Yaq Zu megetapak ndigu ezoqa kopoav gizømet, ndigu ova ndø-einím, neka Pol ngenøgim manqat vømbø-einim-a, manqat vø-itumbam. ⁴⁶Geté Pol neka Banabas møe goneáv. Yaq áv gezømbe-qavøiú nqægo, “Ni Mbumbukiam-qa Manqat, bugukhokhof zo Zu ezoqam bati-zømesím. Geté zo zòsanqawém. Yaq ta mokho-te ndøgo, zo zøkeza kha soqaqape zøtevwé, yage miavmiav vøzøté-ndapëm. Yaq nqáe! Ni ndakin Mbumbukiam-qa Manqat, bawan vini-ak nití-zømesimát. ⁴⁷Zapa ndøgo, Evezøza ni áv ginimbi-eín nqægo, ‘No qo bawan vini-ak-qá waev nøvé.

Qo mokho-te, ezoqa khandi mé:ndapém, atema nqanek manqei-qape-qa vaev-te.’ ”

⁴⁸Yaq ndigu bawan vini-ak, nqanek manqat giyogem, ndigu khanakhanakh kandambá. Yaq ndigu Evezøza-qá iz ndø-eqaném, teqa manqat zapaya. Yaq gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam gevevesam, khandi miavmiav tindapem, ndigu gè-unimanqatiním.

⁴⁹Yaq Evezøza-qa Manqat, sège-vøndavát, ta manqei-te ndøgo, ate qægoam. ⁵⁰Geté Zu bawan-ak, ti-te ndigu, sakhei iz-akhayapak, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem, neka taon megetapak, qaqa zøløwáz, Pol neka Banabas-qa yaq-te. Yaq ndigu, nginik ezoqa menas-te, ngiæzoat matev ndøngazém, neka tiqa manqei-te ndøgo vønataz. ⁵¹Yaq Pol neka Banabas, tiqa zenda tokhotapak-te, pakhakh mba ndøpomoemém. Yaq ndigu ezoqam gé:zøté, av nqægo, niqā manqa-zapā, Mbumbukiam-qa Manqat qanimbo-qasi. Yaq ndigu Aikonium taon-té ginøzáv. ⁵²Geté ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, Antiok taon-te ndøgo, ndigu khanakhanakh kandambá neka kha Nqova Mbomambaqapé qazømbe-tønøyám.

14

Pol neka Banabas, Aikonium taon-te gigoam

¹Até Aikonium taon-té-a, Pol neka Banabas, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té ginø-okhoam, ezoqa vøme-zømesimín. Yaq ezoqa kopoáv, Zu bawan-ak nekā bawan vini-ak, Yesu ndø-unimanqatiním. ²Geté ndigu Zu ezoqa nøme, ndigu Yesu unimanqatinteav gigoam, ndigu bawan vini-ak qaqa zøløwáz, Klisten ezoqam-qa yaq-te. Yaq ndigu sègezø-qambúz. ³Geté Pol neka Banabas møp-mbá gini-sokhoám, Aikonium taon-te ndøgo, ezoqa Evezøza-qa yaq-te vøe-zømesimam. Kha føgakh-mbá neka møe gonemáv. Yaq ti mokho-te, Evezøza umingiap matev neka matev vinivinimba ndømatønnumám. Ta matev mokho-te ndøgo, ndego ezoqa áv genezømás nqægo: Tiqa manqat, teqa kuku matev-qa yaq-te,

unimanqatín. ⁴ Ndigu ezoqam, taon-te ndøgo giyagam, gèqaqagimém. Nøme ndigu Zu ezoqam-té ginønøzáz, neka nøme Keliso-gi u-anim-te vønøzaz. ⁵ Yaq Zu bawan-ak neka bawan vini-ak, tigi megetapak namba, Pol neka Banabas ambá gengiæzoín. Ndigu ambá nandí gini-zitagín, vøpakhaezin. ⁶ Geté ndigu ezoqa menas manqat gi:yogem, ndigu Likonia manqei-té ginø-khokhóz. Yaq Listla neka Debe taon-té ginø-okhoám, neka vemivemiav nøme-te, ta taon avønin-te ndøgo. ⁷ Até ndøgo-a, ezoqa Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

Pol neka Banabas, Listla neka Debe taon-te gigoam

⁸ Listla taon-te ndøgo, ezoqam møndøqotám. Ndego bov gèmbowauwauám. Ndego āv teneqán. Ande ge:qan, atema ndakin, ndego okhomáv. ⁹ Yaq Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesim, ndego yoge egeieqei ndøgó. Pol ge-omet, av nqægo, ndego møndø-unimanqatín, Mbumbukiam kopømbā tekhakheinøvem, yaq ndego bøi mbøe-møvuiú. ¹⁰ Yaq manqat bazaføgakh-ús, āv gembøe-eín nqægo, “Qoté-itān!” Yaq ndego ezoqam sasanqá sege-itán, okho vøngaz.

¹¹ Yaq ezoqa ewaqape matev gigeivim, Pol gematanam, yaq ndigu ekeza Likonia manqat-te, āv gini-akhaemém nqægo, “Mbumbuk ndovís ni-te! Andé ezoqa bugug me:keogé.” ¹² Yaq Banabas tigi mbumbukiam Zus-qá iz mbo-akhaém, neka Pol tigi mbumbukiam nøme-qa iz Hemes vømbō-akhaem. Pol av gimbøe-akhaemam nqægo, zapa ndøgo: Ndego manqa manqate ezoqám. [Ate av-té, av tigi mbumbukiam Hemes nde:go.] ¹³ Yaq ndego khape mbumbukiam Zus-ge iziz ezoqam, ma mbumbukiam-qa khoev taon bavokho qæwewam, ndego taon mboqog-té genøgeavún, kao neka flawas khokhosap vøndō-upøgim. Ndego ezoqa ewaqape namba, Pol neka Banabas, ambá etoam matev zøgonín neka kao vøzøluwavin, [av ekeza mbumbuk-te gi:matønumatun.]

¹⁴ Ndigu ezoqa menas giyogem, [av nqægo, ezoqa ndigu mbumbuk me:zæb,] yaq ndigu ekeza ndabua ndøkeqagím, [av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, mbøni nqosøgeap gindapemin.] Yaq ndigu ezoqa ewaqape-qá livin-té ginøbøín, vø-akhaemem, ¹⁵ “Nøfuap. Zo gekha zapá, matev av nqazøte-matønunit? Ni até kopó, av zo ndøzøte:go. Ezoqam-anim mbá. Ni sa ndøgo tøtigeavún. Zo Manqat Mbomambaqape nití-zømesím. Zo khape mbumbuk tønneziváz. Yaq khandi miav-ak Mbumbukiam-té qazonø-qambúz, ndego yan neka manqei-qape neka ndaola neka gigiap ate nqægo, ta mokho-te nqøugut, gekhakheinam. ¹⁶ Bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam zo bawan vinivinimba, zøkeza nakhoa-té genøzuváz, qazo-okhoam. ¹⁷ Geté ndego zo matev egeieqei oskia zømatanám. Yaq zo tønne-zøtezá, av nqægo, ndego ndekhandí:vát. Ndego zo qæ zø-etoumatún, yan-te qando-lanqain, neka avøe viav egeieqei vøzø-etoumatun, qa-ogiin, neka lou kandakanda neka khanakhanakh vøzø-etoumatun.” ¹⁸ Oskíá ndøgo, Pol neka Banabas nqanek manqat gizø-ein, ndigu ambá kopømbá mbaín, ezoqa tizømbø-khazin, etoam matev tizøgonin.

¹⁹ Yaq Antiok neka Aikonium taon-te, Zu ezoqam ndozáv, ezoqa bawan-qape ekezan-te vø-eozo. Yaq ndigu Pol nandí gini-pouwím.

Yaq gimatavupam, av nqægo, mōndōnanīm, ndigu taon bavokhó ginōlivōvēm.

²⁰ Geté ndigu ezoqam, Yesu gimbopavam, Pol gi-ogitōvem, ndego sège-itán. Yaq taon-té genōveséz.

Yaq khōuwa nōme qandopave, ndego Banabas namba, ta taon ndōgo gè-ivōvēm, Debe taon-te vōzav.

Pol neka Banabas, Antiok taon-te givesez, Silia manqei-te ndōgo

²¹ Até Debe taon-té-a, Pol neka Banabas, ezoqa Manqat Mbomambaqape me:zōmesimát. Yaq ti mokho-te, ezoqa kandambá, gi-Yesu-gipaev-ezoqam-ez. Taqa zita-te, ndigu Listla neka Aikonium neka Antiok taon-té ginōveséz, ²² ndigu ezoqam, Yesu gimbopavam, zita tōpōzu manqat vōzō-ein. Av gizōmbe-eín nqægo: Ndigu unimanqatin-te, bazafōgakh-us até bewaniáp. Neka nōme vōzō-ein, “Ni Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te onim-qa tizigoat, yaq ni matev fōgōfōgakh kopoáv tiziqeivit.”

²³ Yaq ta Klisten ezoqam-qa bawan vinivinimba-te ndōgo, Pol neka Banabas, megetapak ndōvevesám, ti keoge nonqo. Yaq gèguligulimemín, neka lou logemav matev vōgonemín. Yaq ndigu Klisten megetapak, Evezōza-qá zenda-té ginō-abín, te-te ndego, ma ndigu gi-unimanqatintam.

²⁴ Yaq Pisidia manqei-te gu:mutiat, ndigu Pamfilia plovins-té gimōfakház. ²⁵ Yaq Pega taon-te ndōgo, Mbumbukiam-qa Manqat gumuzōmesim, ndigu Atalia taon-té ginōvís. ²⁶ Yaq ndōgo, palai khagua-té gimōketáb, Antiok taon-te vōmōteit, ma ibugukhokhof Klisten ezoqam, Pol neka Banabas, Mbumbukiam-qa kuku matev-te gi-ab, nqanek sasae-te tezōtōke, ndigu ndakin qamōzō-navōem.

²⁷ Pol neka Banabas, Antiok taon-te gimōfakhaz, ndigu Klisten bawan ezoqam ate gi:goam, gēmōváb, emanqat vōzōmbē-votot, Mbumbukiam ti mokho-te ande gekha matev me ndōmatōnumam, neka ndego bawan vini-ak, unimanqatin-te, nakhoa āv kezōmbē-mboqoa. ²⁸ Yaq ndigu mōpmbá gini-sokhoám, ndōgo, ndigu ezoqa nōme namba, Yesu gimbopavam.

Pol Zelusalem taon-te goam

15

15:1–15:35

Zelusalem taon-te, Mozes-qa guguna manqat-qa yaq-te gi-kakambam

¹ Antiok taon-te ndōgo, ezoqa nōme Zudia plovins-té ginduzáv. Yaq ndigu Klisten ezoqam, āv gini-zōmesimám nqægo, “Zo ngusum qogōzateav tōgoat, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein, yaq zo zókhandi:zák.” ² Geté Pol neka Banabas unimanqatinteáv, tiqa manqat. Yaq manqa itumbam kandambá qafakhan, taqa yaq-te. Yaq vaev-te, ndigu Klisten ezoqam, manqa āv gini-kopōnēm nqægo: Pol neka Banabas, Klisten ezoqa nōme namba, Zelusalem taon-té giabenōzáv, Keliso-gi u-anim neka megetapak taqa yaq-te bemēzōmas.

³ Yaq Klisten bawan ezoqam, gèkhofotáz, ndigu. Yaq nakhoa gigeveat, ndigu ezoqa ewaqape, Finisia neka Samalia manqei-te ndōgo, emanqat zōmbe-vototáp, av bawan vini-ak Mbumbukiam-te giqambuz. Yaq ndigu

Klisten ezoqam, nqanek manqat giyogem, ndigu khanakhanakh kandambá gindapem.

⁴ Yaq Zelusalem taon-te gimøfakhaz, ndigu Keliso-gi u-anim neka megetapak neka Klisten bawan ezoqam, gèkhatób. Yaq ndigu ezoqa menas, emanqat zømbe-vototáp, matev-qa yaq-te ndøgo, Mbumbukiam ti mokho-te gematønumam. ⁵ Geté Felisi ezoqa nøme, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, sège-umiáz, gi-einim, “Bawan vini-ak, ndigu gi-Klisten-ezoqam-ez, ndigu ngusum bezø-qogözát. Neka ni āv tabizizømbe-manqaté. Ndigu Mozes-qá guguna manqat bembopáev.”

⁶ Yaq ndigu Keliso-gi u-anim neka megetapak tinøpindám ndøgo, manqat vøe-kakambam. ⁷ Yaq khøuwa mba gezømbemat, manqat gi:kakambumat, Pita sège-umián, gezø-ein, “Nøfuap. Zo mðzøte-zøté. Ibugukhokhof, ni mokho-te, Mbumbukiam no ndøveatán, teqa Manqat Mbomambaqape, bawan vini-ak tøte-zømesimat. Ndigu no-té ginøyogém neka vø-unimanqatinim. ⁸ Yaq Mbumbukiam, ndego ezoqa ewaqape-qa matavap nde-otevat, møndø-khatób. Ni ndøgo tizi:nøtén, ndego Nqova Mbomambaqape gezø-etoam, av bugukhokhof ni ginimbi-etoam. ⁹ Mbumbukiam-qa bøi-te, ni neka ndigu kopó. Ndigu gi-unimanqatinim, yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa sègezø-evözám. ¹⁰ Yaq ndakin, zo gekha zapá, Mbumbukiam khamasim matev-te ndozoveet, ndigu ezoqam, Yesu ndi-unimanqatinat, nqanek viniv awam-qa ndozozøgo, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo timbopavat, ndøgo nigi atanakha-zapazapa-za neka ni kopømba mbain qagoam, amba tizi-eqanemin? ¹¹ Kopømba mbaín, nandav! Ni āv qazi-unimanqatinát nqægo: Mbumbukiam ni Evezøza Yesu-qa kuku matev zapayá gini-khandí:n. Yaq ti-te ndigu, bawan vini-ak, até kopó.”

¹² Yaq Pol neka Banabas, umingiap matev-qa yaq-te gi:zøvototap, Mbumbukiam ti mokho-te bawan vini-ak gezø-matønumat, yaq ndigu ezoqa ate gi:goam, tiqa manqat giyogem, manqa sùgumu-khoutavát.

¹³ Yaq ndigu manqa manqate qamøzømbu-navøem, Zems ezoqa ewaqape, āv gezømbe-eín nqægo, “Nøfuap! Zøtøndé-yogém. ¹⁴ Saemon Pita ni ndøgo teni:nømánd, Mbumbukiam ibugukhokhof bawan vini-ak mokho-te, ezoqa nøme gekhatob, yaq ndigu vø-ekeza-ezoqam-ez. ¹⁵ Manqat ndøgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, møndø-unimanqatín, nqanek matev, ndakin qafakhan. Ndigu āv gini-peaomém nqægo,

¹⁶ Evezøza ge-ein,

“Khøuwa ndøfakház.

Yaq no notøndó-veséz,

Deivid-qa kawa matev, ndøgo ande palai khoev ndægo, qanqoe, nqawa vøewēv.

Khoev-qa gigiap ate ndægo qasoqøsoqoam,

no nqawá qatø-khakheinám.*

¹⁷ Yaq até bawan vini-ák-a, tiabenømbe-vawém.

Zapa ndøgo, até ndigú-a, nigí.

No, Evezøza, āv qate-manqaté nqægo:

15:4 15:4 Kel 14:27   **15:7** 15:7 Kel 10:1-43   **15:8** 15:8 Kel 10:44; 11:15   **15:10** 15:10 Met 11:30; Gal 3:10   **15:11** 15:11 Gal 2:16; Ef 2:5-8   **15:13** 15:13 Gal 2:9   **15:16** 15:16-18 Amos 9:11-12   * **15:16** 15:16 Nqanek yaya manqat-qa mokho, Mbumbukiam ge-eta, nqáneq: Ndegø Deivid-gi zi mokho-te, ezoqa kopø nqawa ndøveatáv, kawa tegoat. Ngenek ezoqam Yesú.

Matev av nqægo ndæmatanám.

¹⁸ Nupøkhán mbá no qæ-ein, matev av nqægo tøfakhan.” ’ ’ ”

¹⁹ Yaq Zems manqat nøme gezø-ein, “Yaq nakémbá, no nqæmatavap, ni bawan vini-ak, Mbumbukiam-te tiqambuz, viniv nøme bizizømbø-àwám. ²⁰ Ni sa nqáneq qazizø-peawam, ‘Loge gigiap ndøgo, ezoqa batae-te ti-aumat, ndigu belògè. Zapa ndøgo, gigiap av nqægo, Mbumbukiam-qa bøi-te soqain. Neka ndigu mambe okho matev, kha bembo-khanøzám. Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, ndigu belòuzí. Neka ndigu kouk belògè.’

²¹ Ezoqa ewaqape møndæzøtéz, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, taon ate ndægot, Mozes-qa guguna manqat oskia me:zømesimatún, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Sabat khøuwa ate ndægot, teqa manqat gigeve:matun. Nupøkhán mbá gingazem, nqanek matev.”

Pepa gikhofotøvem, Klisten bawan vini-ak-te

²² Keliso-gi u-anim neka megetapak neka Klisten bawan ezoqam ate gi:goam, manqa äv gini-kopo:ném nqægo: Tigi ezoqa nøme tinø-khofotáz ndøgo, Antiok taon-te, Pol neka Banabas, ti namba. Yaq ngínik givevesám. Zudas, iz nøme gimbo-akhaemam, Basabās, nekā Sailes. Ngínik ezoqa menas, Klisten bawan megetapák. ²³ Pepa ndøgo, ndigu ezoqam namba gi:khofotøvem, äv gini-peaomém nqægo: “Khaiya mbomá, zo-te, nigi nøfuap.

Ni Keliso-gi u-anim neka megetapak, ni zogi zøfuap, nqanek pepa zo-té qeitø-peaomit, zo Klisten ezoqam, zo bawan vini-ak nandozogo, Antiok taon-te neka Silia manqei-te neka Silisia manqei-te nandozo-yageap.

²⁴ Ni äv qatiyogém nqægo: Nigi ezoqa nøme, zo-té ginduzáv, zo manqat vini vøe-zømesim. Yaq zo mutøkhop zowaniáp, av ndigu manqat gizømbe-manqatam. Geté ndigu ambá av nqægo, niqa manqa vøovam-tē ginduzäv zo-te. Ekhapus mokho-mbá sege-matøvemém. ²⁵ Ni ndakin matavap kopo qeindapem, taqa yaq-te, yaq ni manqat äv qati-kopo:ném nqægo: Ezoqa zivevesám. Yaq ndigu zo-té qeitøndú-khofotáz. Ndigu nigi nøfuand mbomømbomá namba ndézáv, Banabas neka Pol, ²⁶ ndigu nigi Evezøza Yesu Keliso-qa sasae-te, ekeza kha ginqonqotøvem. ²⁷ Ezoqa ni nqeikhofotavav, ngínik, Zudas neka Sailes. Yaq ndigu niqa manqat ndø-unimanqatiním, av pepa-te nqati-peaomit. ²⁸ Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, teqa matavap, neka niqa matavap, kopó, taqa yaq-te. Ni zo viniv nøme nizømbó-veák. Geté sa nqáneq qazombó-pavát: ²⁹ Loge gigiap ndøgo, ezoqa batae-te ti-aumat, zo ndølògè. Neka kouk ndølògè. Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, zo ndølòuzí. Neka zo mambe okho matev, kha mbokhanøzám. Zo nqanek matev vinivin-imba gonemav tøgoat, qanimáv. Manqat nøme mbaín. Ouó!”

³⁰ Yaq ndigu ezoqa foa gikhofotaz, Antiok taon-té ginøvís. Yaq gifakhaz ndøgo, ndigu Klisten bawan ezoqam ate gi:goam gèmváb, pepa vøzø-etoam. ³¹ Yaq ndigu nqanek pepa gigeveømem, ndigu khanakhanakh kandambá. Zapa ndøgo, zita tøpøzu manqat mbomømbomá qøupeaupam. ³² Zudas neka Sailes, ndigu Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám. Yaq ndigu Klisten ezoqa nøme manqat kandambá gizø-manqatam. Tiqa manqat zita zøtøpáz, neka unimanqatin vøzøføgakh.

³³ Zudas neka Sailes, khøuwa andé kandambá gisokhoam. Yaq ndigu Klisten ezoqam, sambi matev-té ginø-khofotáz, ti-te ndigu, ma gindi-khofotaz.†

³⁵ Geté Pol neka Banabas, até gesokhoám, Antiok taon-te ndøgo. Yaq ndigu, ezoqa kopoav nøme namba, Evezøza-qá yaq-té gini-zømesimám neka Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam.

Pol qambo-menas, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

15:36–18:22

Pol neka Banabas giqatønem

³⁶ Khøuwa nøme, Pol Banabas āv gembøe-eín nqægo, “Tizinø-veséz ndøgo, taon ate ndægot, Mbumbukiam-qa Manqat qazi-zømesimavun, nigí Klisten nøfuap vizimø-zømēt. Yaq zimø-zømēt, ndigu ande āv kinígut.” ³⁷ Banabas møndø-unimanqatín. Geté ndego Zion, iz nøme Mak gimbo-akhaemam, ndafe-qa mbogoam, tezø-fikatin. ³⁸ Geté Pol poeveáv, ndego tezøfikit. Zapa ndøgo, ndego ti namba Pamfilia plovins-te gegoam, yaq sègeziváz, neka ti namba sasae khouiáv. ³⁹ Ndigu ezoqa menas, manqat kandambá gi-itumbam, teqa yaq-te. Yaq gèqatøném. Nakhoa vinivinimba ndøgeveám. Banabas, Mak namba, Saiples manqei bawate ginøtiním. ⁴⁰ Geté Pol, Sailes ndøveatáv, namba te:ma. Yaq Klisten ezoqam, Antiok taon-te ndøgo, ndigu Evezøza-qá kuku matev-té ginø-áb, ndigu vøzivaz. ⁴¹ Yaq ndigu Silia neka Silisia plovins-té gi-okhoám, Pol Klisten bawabawan vinivinimba-te, ezoqa zita tøpøzu manqat vøzø-manqatat, tiqa unimanqatin vøzø-føgføgakham.

16

Pol Timoti geveatav, te namba te-okhoat

¹ Yaq Pol Debe neka Listla taon-té genøwáv. Yaq nqáe! Listla taon-te ndøgo, ezoqa møndøgoám. Yesu-gé paev ezoqám. Iz nqambógo, Timotí. Até tegu evó-a, Yesu ndø-unimanqatintám. Ngunuk Zu bawan-ák. Geté tege eve, ndego Glik bawan-ák. ² Klisten ezoqam ate gi-goam, Listla neka Aikonium taon-te giyagam, ndigu Timoti matev eqeieqei me:vewám. ³ Pol Timoti khatowe-qa mbogoám, namba ti-apatin. Geté bugukhokhof, Pol Timoti ngusum mbokepótáz, *„vø-Zu-ezoqam-ev.”* Zu bawan-ak zapayá gene-matanám, ta manqei-te ndøgo giyagam. Zapa ndøgo, ndigu møndæzøtéz av nqægo, Timoti-ge eve, ndego Glik bawan-ák, *„neka ndigu tigi nakhei angana ngusum qogøvemāv.”* ⁴ Ndigu taon vinivinimba-te gi-okhoam, yaq ndigu Klisten ezoqam, manqat zø-etoumát, ta manqat ndøgo, Keliso-gi u-anim neka megetapak Zelusalem taon-te ande āv kiní-kopo:nem, neka vøzø-ein, “Manqat qambopáev nqanek.” ⁵ Yaq Klisten bawabawan vinivinimba, tiqa unimanqatin matev møndøzø-føgføgakhám, neka tiqa bawan sà tønø-khouwevtát, khøuwa ate qæpavpavemam.

† **15:33** 15:33 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqáneq qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme āv gini-mønøzém nqægo: **34** Geté Sailes matavap āv genegó nqægo: Tenøqóm ndøgo. **15:37** 15:37 Kel 12:12, 25 **15:38** 15:38 Kel 13:13; Kol 4:10 **16:1** 16:1 Kel 14:6; 2 Tim 1:5 **16:2** 16:2 Filip 2:19-22 **16:4** 16:4 Kel 15:23-29

Pol Mbumbukiam-qa umingiap geqeiv, Masedonia plovins-ak gemøndæ-akha

⁶ Yaq Pol neka ndigu ezoqa nøme, te namba gi-okhoam, Fligia neka Galesia manqei-te sège-apát. Ta manqei-te ndøgo, ndigu ezoqa Manqat Mbomambaqape zømesateáv. Zapa ndøgo, Nqova Mbomambaqape ndigu takeáv, ezoqa Esia plovins-te ndøgo, ti:zømesimat. ⁷ Yaq ndigu Misia manqei iziz gimø-khanøzem, ndigu ambá Bitinia plovins-té ginøzavín. Geté Yesu-ge Nqova, até ndøgó-a, takeáv, tizav. ⁸ Yaq ndigu Misia manqei sègemø-løvuím, atema Tloas taon-te vømø-ova.

⁹ Yaq ta lova ndøgo, Pol umingiap ndøqeív. Masedonia manqei-ak ndø-omét, geyam, vømbøviam, “Qandoqáv, nqanek Masedonia plovins-te, ni vønítøke.” ¹⁰ Pol nqanek umingiap geqeiv, yaq ni nakhoa-qa nakhamas-té qeitøvawém, Masedonia plovins-te vøtíniáv. Zapa ndøgo, ni áv qati-matøvemém nqægo: Ni Mbumbukiam ni-akhá, ni ndigu ezoqam, Manqat Mbomambaqape bamízømas.

Lidia Yesu gu-unimanqatin

¹¹ Yaq ni Tloas taon tøti-ivøvém. Palai khagua-té qeitø-ketámb, Samotles manqei bawa-te vøimø-fakhan. Yaq khøuwa nøme qandopave, ni Neapolis taon-té qeimø-fakhán. ¹² Yaq zapá qeimøniáv, atema Filipai taon-te. Ta taon ndøgo, Masedonia plovins mokho-te, kandambaqapé. Lom ezoqam mo:kawaeztám. Yaq ni elavøqase, teitø-qovezám ndøgo.

¹³ Yaq Sabat khøuwa qandap, ni taon bavokhó qeitø-fakhán. Yaq kea keoqa-té qeitøniáv. Zapa ndøgo, ni áv qati-matøvemém nqægo: Ndøgo Zu ezoqam-qá pindap manqei atøgó, giguligulimemin. Sakheis nøme, é-møndøpindám ndøgo. Yaq ni sèiqonáv, ti namba manqa manqate vøingazem. ¹⁴ Sævam nømu, ndugu niqa manqat gu-ewagam, tuqa iz Lidiá. Tiatila taon-ák. Ndabua køkouk ndøwiám, moni guiquaqa-sumam. Ndugu Zu ezoqam-qá guliguli matev ndøndáp, neka Mbumbukiam vømbø-vizupam. Yaq ndugu Pol-qa manqat gu-ewag, Evezøza matavap mbomboqoá, yaq ndugu teqa manqat vø-unimanqatin. ¹⁵ Yaq ngunuk sævam neka ndigu ezoqa nøme, khoev-te namba gu:yagam, ibøkha iz ndøndapém. Yaq ndugu ni áv gunimbi-eín nqægo, “Zo no unimanqatin Evezøza-gu paev ezoqam tøzøte-næmbem, yaq noqá khoev-té qazøtøndózáv, vozomóqøm.” Yaq ni tuqa manqat, nímbo-paevém, tuqa khoev-te vøimøqom.

Pol neka Sailes ndimbula khoev-te ginqeitaz

¹⁶ Khøuwa nøme, ni Zu ezoqam-qa guliguli manqei-te qei-apat, yaq sasae mbasønakam ndøqánd. Ngunuk nqova soqa mbøigoám. Ndugu ezoqa é-møndæ-zømasín, megemege-te ndo:go, matev ande áv khanø-fakhanin. Ta matev mokho-te ndøgo, ndugu tugi sasae kawakawaza, fia kandakanda zømbe-qaqasumám. ¹⁷ Yaq ngunuk mbasønakam, Pol neka ni, sègeni-pavám, vøndø-akhaemam, “Nginik ezoqam, ndigu Mbumbukiam-gi sasae ezoqám, ndego Egeiwat-Qape. Nginik nakhoa me:zømesím, zo khandi ande áv khazøté-ndapém.” ¹⁸ Ngunuk matev av nqægo, khøuwa kopoáv gumatønumam. Yaq Pol gømbo-ewéz. Yaq ndego até gendego, gèqambún, nqova soqa vømbø-ein, “Yesu Keliso-qa iz-te, no nqataqá-manqate: Møqofakháq, qo mbasønakam-qa mokho-te ndoqotu:gu.” Yaq ndaføyambá, nqova soqa sègefakhán.

19 Yaq tugi kawakawa-za giqeivim, av nqægo, tu mokho-te, moni nqawa gēqasemāk, yaq Pol neka Sailes sēgegavém. Yaq maket manqei-té ginø-itub. Ndabua mba zøgeageapát, taon megetapak-qa megemege-te vø:-ab. 20 Yaq nginik, ndigu Lom megetapak-té ginø-tonqozó, vøzø-ein, “Nginik Zu bawan-ak, taon ningiitít! 21 Matev ndøgo, ezoqa ndi:zømesim, ni Lom ezoqam-te khafeáp, tizimbo-pavat.” 22 Yaq até ezoqa nømé-a, giwaniapam, Pol neka Sailes-te, qaqa zøqambuí. Yaq ndigu Lom megetapak, até gindigonem, Pol neka Sailes, ndabua zøkeqagím, neka nakhag ezoqam febam manqat vøzø-ein. 23 Kha kandambá gizø-khaneam, gifebam. Gumufebam, yaq ndimbula khoev-té ginø-nqeitáz. Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, manqa áv gimbøe-løvuaném nqægo, “Qo ùni zømbe-keogé, nginik ezoqa menas. Soqáin ndøgo, tifakhaz.” 24 Ndego nqanek manqat ge-ewag, yaq ta kouwat-te ndøgo tenø-nqeitáz, uni mokho-te-in qøugoam. Yaq tiqa bov, tae menas livin-té gezømbu-sokhofám, sasa ndøtøkua, vøtok.

25 Yaq ande av lova u-mba ndægo, Pol neka Sailes, gèguligulimát neka Mbumbukiam-te ouv vø-qaqemat. Yaq ndigu ndimbula ezoqa nøme, sēgezø-ewagát. 26 Yaq nqova mbaín, manqei kandambá qakukuvøem. Ndimbula khoev sùgumu-kukuvøemát. Yaq mboqog ate gi-goam, ekeza mbá segembo-qonimát, neka ndimbula ezoqam auli sen gizø-møpusupat, vøzø-nqovonim.

27 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam gesuzam, nqanek matev geqeiv, mboqog gimboqogeapam, yaq ndego kaiya mba ndøndapáz. Ambá ekeza kha ndøngiuín. Zapa ndøgo, ndego áv gene-matavupám nqægo: Ndimbula ezoqam møndø-khokhonim. 28 Geté Pol gembo-akha, “Qo qakeza kha ndøngiú. Ni ndimbula ezoqam ate nqati:gu, nqeitú:gu.”

29 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, waev-qa ndø-akhá, ndimbula khoev mokho-te vøteit. Kha sègembøi-wageapát. Yaq até gendego, ekeza kha manqei me:laváo, Pol neka Sailes, tiqa megemege-te. 30 Yaq ndego bavokhó ginø-itub, vøzø-ein, “Khanánqa-za. No gekha matev nógø, tøte-khandi:n?”

31 Yaq gimbo-qavøinam, “Evezøza Yesu qó-unimanqatin. Yaq até khandi voqotēndāp, qogi ezoqam namba, khoev-te ndiqayage.” 32 Yaq Pol neka Sailes, Evezøza-qá Manqat me:-ometimém, neka ndigu ezoqa ate gi-goam, khoev-te namba gi-yagam.

33 Yaq ta lova u-mba ndøgo, ndego ndimbula keoge ezoqam, Pol neka Sailes nqamav zøsungúz. Taqa zita-te, ndego ndaføyambá, ibøkha iz ndøndáp, ekeza ezoqa namba. 34 Yaq ndego khoev-té genøkhatób, lou vøzø-etoam. Yaq ndego ekeza ezoqam namba, khanakhanakh kandambá gindapem, ndakin Mbumbukiam gi-unimanqatinim.

35 Yaq khøuwa nøme qandopave, qanaqanus, Lom megetapak, polis ezoqam ndøkhotát, ndimbula keoge ezoqam vømbø-einim, “Nandiv ndimbula ezoqa menas, vønqonqotáz!”

36 Yaq ndego ndimbula keoge ezoqam, Pol gembo-ein, “Lom megetapak, zo nqonqotøzat manqat ndokhofotøvém. Yaq ndakin zo kopømbá, sambi-té qazonø-fakház.”

37 Geté Pol ndigu polis ezoqam gezø-ein, “Ndigu ni ezoqa ewaqape-qá bøi-té ginøfembám. Oskiá ndøgo, ni Lom manqei-ak nqeigu neka

ni bugukhokhof manqa ovøpøteav vøgoam. Yaq ni ndimbula khoev-té ginø-nqeitán. Yaq ndakin, ndigu ni khonoam-te khofotønat-qa ndøgó. Geté kopømba mbáin. Ndigu ekezan betøndoáv, ni taon bavokho bøkhofotan.”

³⁸Yaq ndigu polis ezoqam, nqanek manqat, Lom megetapak me:zómás. Yaq nginik giyogem, av nqægo, Pol neka Sailes Lom manqei-ák, ndigu møe kandambá gigonem. [Zapa ndógo, khafeap kandambá, Lom manqei-ak sa toqofewam, manqa ovøpøteav tøgoat.] ³⁹Yaq ndigu tinduzáv ndógo, Pol neka Sailes tanakh manqat vøzø-ein, neka taon ivøve-qa vøzøviam.

⁴⁰Yaq ndimbula khoev-te gindu-fakhaz, ndigu Lidia-qá khoev-té ginøzáv. Yaq Kliten ezoqa nøme tizømét ndógo, neka zita tøpøzu manqat vøzø-ein, taon sasa ndø-ivøvem.

17

Pol neka Sailes Tesalonika taon-te gigoam

¹Yaq Pol neka Sailes, Amfipolis taon neka Apolonia taon sègemø-løvuím. Yaq até ge-apát, atema Tesalonika taon-te vømøfakhaz. Ta taon-te ndógo, Zu ezoqam-qa guliguli khoev møndøwewám. ²Yaq Pol tenøwáv ndógo, av oskia ge:goatun, ezoqa vømē-zømesim. Sabat khøuwa misiká, manqat gezø-manqatam. ³Ndego äv gezømbe-ovøemám nqægo: Mbumbukiam-qa Manqat é-møndø-eín, ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqam tekhandi:z, ndego nqosøgeap bendáp, neka løvøte-te betøndø-suzam. Yaq Pol nøme gezø-ein, “Ndego Yesu, no nqazømbe-manqate, Mesaya ngének.”

⁴Yaq Zu bawan-ak nøme, nqanek manqat gè-unimanqatiním, Pol neka Sailes-te vønøzaz. Até Glik bawan-ák-a, ndigu Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem neka Mbumbukiam vømbø-vizupam, kopoáv, neka sakhei iz-akhayapak kopoáv, tiqa manqat gi-unimanqatinim.

⁵Geté Zu bawan-ak nøme, ova ndø-einím. Yaq ndigu ezoqa soqøsoqa ndø-upøzó, maket manqei-te sa gi-okhoam, neka ezoqa ewaqape qaqa vøzølwaz. Yaq ndigu Zeisen-qá khoev-té ginøbøín, Pol neka Sailes vømøzøvao. Yaq ambá ezoqa ewaqape-té ginø-tonqozoín. ⁶Geté ndigu ezoqa menas, zømteav qagoam, yaq até gindigonem, Zeisen neka Kliten ezoqa nøme vøgavem. Yaq taon megetapak-té ginø-itúb. Ndabua mba zøgeageapát. Yaq äv gini-akhaemát nqægo, “Ezoqam ndigu, manqei-qape-te ate nqægo, manqa-zapazapa gigoatun, ndakin nqáneq gigú. ⁷Yaq ngenek Zeisen, nginik ezoqam, ekeza khoev-té genøkhatób. Nginik ezoqam ate ngi:gu, Siza-qá khafeap ndømøkuiám, nigí kawa ezoqam kandambaqape. Zapa ndógo, ndigu äv gini-manqaté nqægo: Kawa nøme ndégó. Iz nqambógo, Yesú.”

⁸Yaq taon megetapak neka ezoqa ewaqape, khanakhanakh mbáin, nqanek manqat giyogem. ⁹Yaq ndigu Zeisen neka ezoqa nøme, namba gi:goam, moni abam manqat zø-ein. Yaq ndigu moni gi-abem, vønqonqotaz.

Pol neka Sailes, Belia taon-te gigoam

¹⁰Yaq ta khøuwa kopo-te ndógo, qapøis, ndigu Kliten ezoqam, até gindigonem, Pol neka Sailes, Belia taon-té ginø-khofotáz. Yaq gimøfakhaz ndógo, ndigu Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té ginøzáv. ¹¹Nginik Zu

bawan-ak, Belia taon-te ndøgo, tiqa matev egeieqei, āv tiuká, av ndigu Tesalonika taon-te gi-yagam. Ndigu Manqat Mbomambaqape ùnime-ndapém. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, Pol ge:zømesimam, ndigu teqa manqat, Mbumbukiam-qá manqat namba me:geveatát. ¹² Yaq Zu ezoqa kopoáv, gè-unimanqatiním. Neka até Glik iz-akhayapak sakhéis-a, neka Glik angana, vø-unimanqatinim. Ezoqa andé kandambá.

¹³ Geté Tesalonika Zu bawan-ak nøme, giyogem, av nqægo, Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat Belia taon-tē genø-zømesimít, yaq ndigu tinduzáv ndøgo, ezoqa teqa yaq-te qaqa vøzølwaz. ¹⁴ Yaq ndigu Klisten ezoqam, até gindigonem, Pol ndaola keoqa-té ginø-khofotøvém. Geté Sailes neka Timoti, Belia taon-te, até gesokhoám.

¹⁵ Yaq ndigu ezoqam, Pol namba gi-apat, até ge-ituát, atema Atens taon-te vømøfakhaz. Yaq ndigu nqawa ginduqavaz, Pol Sailes neka Timoti-te manqat ndøkhofotáv. Ndigu bêtøndozáv. Andé nakhamas-té.

Pol Atens taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

¹⁶ Pol Atens taon-te ndøgo, ndigu ezoqa menas gezømbo-kewagam, yaq āv geneqeív nqægo: Ta taon-te ndøgo, tae khøuiwap kopoav-qapé qagoam. Yaq ndego mbøni mbonqosøgím. ¹⁷ Yaq ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genø-okhoám, ti namba manqat vømø-einimin, Zu ezoqam neka ndigu ezoqa nøme, Zu ezoqam-qa guliguli matev gindapem neka Mbumbukiam vømbo-vizupam. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, ndego até maket manqei-té-a, gekha ezoqām ndigu, sa gi-okhoam, manqat vøzø-manqatam. ¹⁸ Yaq ezoqa nøme, ndigu Epikuli neka Stoik-qa nømendim matev gimbopavam, ndigu Pol namba manqa ndø-itumbám. Yaq āv gini-einím nqægo, “Ngenek gekha khokho manqāt ndømanqatet? Gé, ngenek ni nømendim-qa ndøgo?” Geté ezoqa nøme gi-einim, “Ngenek manqei vini-ak-gí mbumbuk-qá yaq-té ate-manqaté.” Av gi-einim ndægo, zapa ndøgo: Pol Yesu neka ezoqa løvøte-te khandi:zat-qá yaq-té gene-manqatám.

¹⁹ Yaq ndigu Pol Aleopagus manqei-té ginø-ituím, ma taon megetapak gi-pindumam. Yaq ndigu taon megetapak, Pol āv gimbøe-einím nqægo, “Kopømbâ, ni qoqa nømendim ndakinak-qa yaq-te, qo ezoqa ndoqote-zømesim, toqoni-ovøyam? ²⁰ Manqat nøme ndøgo, ni nqeitaqa-yoge, vini. Yaq ni taqa manqa mokho ndape-qa nigú.” ²¹ (Ndigu Atens taon-ak, neka até bawan vini-ák-a, taon-te okha gindu-okhoam, tiqa poev kandambaqape ndøgo tøgoám, khøuwa kopoav, ezoqa emanqat ndakinak vinivinimba vøvototupam-a, vø-ewagam.)

²² Yaq Pol, Aleopagus manqei-te ndøgo, megetapak-qá megemegeté genø-itán, gezø-ein, “Zo Atens ezoqam. No āv qateqeív nqægo: Zo guliguli matev-te, bazaføgakh zo-asazét. ²³ Zapa ndøgo, no zoqa taon mokho-te qatu-okhoam, neka gigiap vinivinimba qæqeiv, zo ndozombotabap, yaq no lou-qase nøme nøqeív, zo mbumbukiam nøme søvakha gigiap qazombo-løvutumatun. Yaq ta lou-qase-te ndøgo, manqat āv qane-peawáp nqægo, ‘Mbumbukiám nøme-qá, ni nøtenateav ndego.’ Ndego Mbumbukiam nøme, zo ndozombo-vizap, gete zo zøtezateav ndøgo, ndégo, no nqazømbe-manqate. ²⁴ No Mbumbukiam ndégo tøte-manqaté, ndego manqei-qape neka gigiap ate nqægo, ta mokho-te nqøugut, gekhakheinam. Ndego Evezøzá. Yan neka manqei-qape

ndégo teno-kawaevát. Ndego ambá av nqægo, guliguli khoev-tē geyagē, ezoqa gipuanumatun. ²⁵ Neka ndego gigiap-av ezoqám mbá. Ndego ambá av nqægo, ni-tē gonotawē. Av taoká. Geté ndego ezoqam ndégo, ni ezoqa ate nqazi:gu, khandi neka mbøni fokeam neka gigiap ate nqægo ngini-etoam. ²⁶ Ibugukhokhof, Mbumbukiam ezoqa kopo ndøkhakheinøvém. Yaq ni bawabawan vinivinimba ate nqazi:gu, ngenek ezoqa kopo mokho-té genø-khakheinømbém, manqei-qape bizikhazem. Neka Mbumbukiam ni bawabawan vinivinimba khøuwa nizáv, ni tiziya-gat neka gekha manqei-te qaziyagāt. ²⁷ Mbumbukiam matev av nqægo, tenegó ndógo. Ni teqa tabizimbøe-vawém, neka eísa, te-te pizi-visiim penømakhaya, neka pizi-ometám penømakhaya. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam qambaqapé mbá ni-te, ni ezoqam ate nqazi:gu. ²⁸ Ni teqá mokho-té qazu:yagé, neka teqá mokho-té qazu-okhó, neka teqá mokho-té qazu:gú. Ndógo até kopó, av zogi emanqat vototap ezoqa nøme ndimanqate, av nqægo, 'Ni tegí nakheís.'

²⁹ Yaq nakémbá, ni Mbumbukiam-gi nakheís nqazigu, yaq ni bizi-matáváp, av nqægo, 'Mbumbukiam ndego gigiáp, kopømba ande av gol neka silva neka mbaqambaqa mbumbuk ndi:gu. Mbumbuk av ngi:gu, ndigu ezoqa zøtezat ndøzøgo, ekeza zendá gini-khakheinøvemátún.'

³⁰ Ibugukhokhof, Mbumbukiam qaqa goneáv, ta zapaya ndógo, ndego vizøpøteav qagoam. Zapa ndógo, ndigu ndego zøtezateáv. Geté ndakin, ndego ezoqa ewaqape, manqei-manqei ate ndægot, áv gezømbe-manqaté nqægo, tiqa yage bè-enénd neka te-te bêqambuz. ³¹ Ndego khøuwa møndøzáv. Ta khøuwa-te ndógo, ndego ni manqei-qape ezoqam ate nqazi:gu, manqa ovøyam-té genó-ámb. Ta manqa ovøyam ndógo, eqeieqei. Te mokho-te ndégo tenógó, ndego geveatav. Ezoqam ndégo, løvøte-te gekhandi:v. Teqa khandi:vatev matev mokho-te, Mbumbukiam ezoqa ewaqape, áv gininømand nqægo: Ezoqam geveatav ngének."

³² Ezoqa nøme ndigu, Pol gimboyogem, ezoqa løvøte-te khandi:zat-qa yaq-té ge-manqatam, ndigu gèvøngi:nám. Geté nøme ndigu, gimbo-einim, "Ni khøuwa nøme, qoqa manqat nqawa yoge-qa nigú, taqa yaq-te."

³³ Yaq Pol ndigu gèzuváz, vøwav. ³⁴ Geté ezoqa nøme, møndø-tøkuaném, Pol namba, Yesu vø-unimanqatinim. Ezoqa kopo nøme ge-unimanqatin, teqa iz Dionisiús. Ndigu taon megetapak, Aleopagus møvøna manqei gipindumam, ezoqa nøme ndégo tegoám. Sævam nømu ndugu, gu-unimanqatin, tuqa iz Damalís, neka ezoqa nøme vøgoam, gi-unimanqatinim.

18

Pol Kolin taon-te gegoam

¹ Khøuwa nøme, Pol Atens taon tène-iváv, Kolin taon-te vøwav. ² Yaq Zu ezoqam tenøqát ndógo. Teqa iz Akuilá. Ndego Pontus manqei-té geqán. Ndego, tegu zas namba, Plisila, Itali manqei-té giyagám. Geté ndakin Kolin taon-té ginøyág. Zapa ndógo, Klodies, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, manqat áv gene-vøovám nqægo: Zu ezoqam ate ndi:gu, Lom taon bè-ivøvém. Yaq Pol okha ndøwáv, Akuila neka Plisila, ti-te ndigu vøqom. ³ Yaq namba me:yagám, sasae namba vøegoam. Zapa ndógo, até ndigú-a, palai khoev potofam ezoqám, av Pol ge:goam.

⁴ Yaq Sabat khøuwa ate qæpavpavemam, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Zu bawan-ak nekā Glik bawan-ak, manqat zømanqatám. Ndigu Yesu bè-unimanqatinim.

⁵ Yaq Sailes neka Timoti Masedonia plovins-te ginduzav, Pol sasae nøme goneáv. Geté khøuwa kopoáv, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat mba me:zømesimám. Ndego Zu bawan-ak áv gezømbe-ovøemám nqægo: Ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqa tekhandi:z, ndego Yesú. ⁶ Geté ndigu Pol-qa manqat, gësanqawém, neka vøngenøinam. Yaq ndego pakhakh mba ndøpomoyám, ekeza ndabua-te qambogoam, vøzø-ein, “Zo khandi qazo-sanqawem, tozo-soqoéz, ndøgo noqá manqa-zapá mbá. Zøkeza manqa-zapá. No ndakin bawan vini-ak-té qatónáv, Mbumbukiam-qa manqat vømé-zømesim.”

⁷ Yaq Pol Zu ezoqam-qa guliguli khoev gè-iváv. Yaq Titius Ziastes-qa khoev-té genøwáv, vømøqom. Teqa khoev, guliguli khoev avøninté qawevám. Ngenek ezoqam, Zu ezoqam-qa guliguli matev ndøndáp, neka Mbumbukiam vømbø-vizupam. ⁸ Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te ndøgo, Klispus megeat ezoqam ndøgoám. Yaq vaev, até ndegó-a, neka ndigu ezoqa ate gi:goam, teqa khoev-te gi:yagam, Evezøza vø-unimanqatinim. Neka ezoqa nøme kopoáv, Kolin taon-te ndøgo, Pol-qa manqat gi-ewagam, vø-unimanqatinim, neka ibøkha iz vøndapem.

⁹ Khøuwa nøme, lová, Pol umingiap ndøqeív. Ta mokho-te ndøgo, Evezøza áv gembøe-eín nqægo, “Qo møe ndøgó. Ezoqa manqat até vøe-zømesimít. Qo manqat ndøkhouítáv. ¹⁰ No nqægó, qo namba. Ezoqa kopømba mbáin, tengiæqo. Zapa ndøgo, ezoqa kopoáv, nqanek taon-te ngiyage, ndigu nogí ezoqám.”

¹¹ Yaq Pol Kolin taon-te viav andé møe-mbá geyagam. Viav kopó neka nøme livin-mbá gunumu-nqawá, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam.

¹² Ta khøuwa-te ndøgo, Galio Akaya plovins-te ndøgo, Lom kawa ezoqam gegoam, yaq Zu bawan-ak até gindigonem, bawan vøpizumem, Pol sasa ndømøvøinam, manqa ovøyam-te vøndafem ¹³ Yaq gi-einim, “Ngenek ezoqam, ezoqa áv gene-zømesimatún nqægo: Ndigu Mbumbukiam matev vini-té giabembo-vizáp. Geté matev av nqægo khafeáp, Mozes-qa guguna manqat-te.”

¹⁴ Pol ambá manqat ndø-einín. Geté Galio mba, é-møndo:løfokév, Zu bawan-ak gezø-ein, “Ngenek ezoqam amba manqa-zapa tegonin o ezoqa telavawin, no zoqa manqat ndæ-ewagín. ¹⁵ Geté zo zøkeza nømendim manqat neka iziz neka guguna manqat mba zøte-itumbumít. Yaq nakémbá, zo zøkhapus mbá sozó-ovøemém, taqa yaq-te. No zoqa manqa ovøyam, nõ-ewagák.” ¹⁶ Yaq ndego tiqa manqa ovøyam, gèzø-evøzám, bavokho vøngeasam.

¹⁷ Yaq ndigu até gindigonem, Sostenes, ndego Zu ezoqam-qa guliguli khoev megeat ezoqam vø-møvøinam, manqa ovøyam khoev megemege-te, sasa ndøzuim. Geté Galio ndigu geagipøteáv. Sègezøták.

Pol Antiok taon-te gevesez

¹⁸ Taqa zita-te, Pol Klisten ezoqam namba, Kolin taon-te ndøgo, elavøqase nøme, møndø-qovezám. Yaq vaev, ndego sègezuváz, Plisila neka Akuila namba. Silia manqei-té ginøtiním. Geté Senklia taon-te

ndøgo, khagua-te giketab, Pol bugukhokhof izu ndøqogáz, vømø-kawamokho-mba-ev, av Zu ezoqam-qa matev qazømbe-goam, manqa mbusa gumu-khouimin. Zapa ndøgo, Pol manqa mbusa ndové, Mbumbukiam-te.

¹⁹ Yaq ndigu Efesus taon-te gimøfakhaz, Pol Plisila neka Akuila gèzuváz. Yaq ndego Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genøwáv, Zu ezoqam namba manqat vømø-einim. ²⁰ Yaq ndigu Pol, khøuwa elavøqase qomat manqat mbo-einim, ti namba. Geté ndego poeveáv.

²¹ Geté ndego ouo manqat gezø-ein, ndego āv gezømbe-eín nqægo, “No nqawa ndøtøndo-veséz, Mbumbukiam poev tømboogat.” Yaq ndego Efesus taon, gè-iváv, vøsøkuzim.

²² Yaq Pol Sæzalia taon-te gemøfakhan, ndego Zelusalem taon-té genøqavíg, Kliten bawan ezoqam-te ndøgo, okha vømøwaw. Taqa zita-te, ndego Antiok taon-té gemø-ová.

Pol qambo-misika, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

18:23–21:16

²³ Yaq Pol elavøqase møndø-govezám, Antiok taon-te ndøgo. Geté vaev-te, ndego nqawa ge-ivav, Galesia neka Fligia manqei-té genøwáv, ta manqei-te ate qægoam, ndigu Yesu gi-unimanqatintam, zita tøpøzu manqat vøzø-manqatat, tiqa unimanqatin vøzø-føgføgakham.

Apolos Efesus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

²⁴ Ta khøuwa-te ndøgo, Zu bawan-ak ezoqa kopo, Efesus taon-té genøwáv. Teqa iz Apolós. Ndego Aleksandlia taon-té geqán. Ndego Mbumbukiam-qa Manqat ùnime-otév neka teqa manqa manqate qanimav tantáv. ²⁵ Ndego Evezøza-qa Nakhoa é-møndæ-ometimém. Yaq ndego ezoqa, Yesu-qa yaq-té gene-zømesimám. Khanakanakh-ús neka ndaføyamba-qapé. Geté ibøkha iz upøgim-qa yaq-te, ndego sa ndøgo tene-otév, av Zion ezoqa gezømbe-etoumam.

²⁶ Yaq ngenek Apolos, Zu ezoqam-qa guliguli khoev-te, Efesus taon-te ndøgo, manqa manqate ndøngáz. Kha føgakh-mbá. Yaq Plisila neka Akuila, teqa manqat giyogem, ndigu ekeza khoev-té ginø-khatowém, Mbumbukiam-qa matev-qa yaq-te, nøme vømbøe-ovømem.

²⁷ Yaq vaev Apolos matavap geve, Akaya plovins-te tewav, Kliten zifuap, zita mbotøpøzém, neka pepa vømbø-peaomem. Ta pepa-te ndøgo, ndigu Kliten ezoqa nøme-te, go:yagam ndøgo, āv gini-peaomém nqægo, “Nandev ezoqam, vømø-khatowém.” Yaq gemøfakhan ndøgo, ndego tøke kandambá gezøgo, ndigu ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te, Yesu gi-unimanqatinim. ²⁸ Zu bawan-ak, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, Apolos namba manqa gi-itumbam, ndego gèpitáz. Ndego Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, āv genezømás nqægo: Ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ezoqam tekhandi:z, ndego Yesú.

19

Pol Efesus taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

¹ Ta khøuwa-te ndøgo, Apolos Kolin taon-te gegoam, Pol manqei popotap-té ge-okhoám, atema Efesus taon-te vømøfakhan. Yaq ndego

ezoqa nøme tezømét ndógo, Yesu gi-unimanqatintam, ² vøzøbevap, “Zo Nqova Mbomambaqape mozóndafem, zo Yesu ande qazøte-unimanqatinim?”

Yaq gindu-einim, “Mbaín. Ni Nqova Mbomambaqape-qa yaq-te yo-geáv.”

³ Yaq Pol gezøbevap, “Av tægoat ndægo, zo gekha ibøkha iz zóndapem?”

Yaq gindu-qavøinam, “Ni ibøkha iz ndógo teindapém, av Zion ezoqa gezømbe-etoumam.”

⁴ Yaq Pol gezø-ein, “Gekha ezoqām ndigu, Zion-qa ibøkha iz gindapem, ndigu ta mokho-te ndógo, āv gini-vøndæmém nqægo, ndigu Mbumbukiam-té ginøqambúz. Zion ezoqa gezø-ein, ‘Ndégo tozó-unimanqatiním, noqa zita-te tegeav.’ Ngenek ezoqam, Yesú.”

⁵ Yaq ndigu ezoqam, Pol-qa manqat giyogem, ndigu ibøkha iz, Yesu-qá iz-té ginøndapém, ndego Evezøza. ⁶ Ibøkha iz gumundapem, yaq Pol zenda mo:vé, ti-te. Yaq Nqova Mbomambaqape ndovís, ti-te. Yaq ndigu bawan vinivinimba-qá manqat-té ginø-manqatám, neka Mbumbukiam-qa manqat vøvevezumam. ⁷ Angana ate gi:goam, ibøkha iz gindapem, ande āv tuélv ndi:gú.

⁸ Yaq Pol Efesus taon-te ndógo, Zu ezoqam-qá guliguli khoev-té genø-okhoám, ezoqa namba manqat vøe-manqatam, kha føgakh-mbá, neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev-qa yaq-te vøzø-ovøyam. Matev av nqægo, løyvak misiká gematønumam. ⁹ Geté ndigu Zu bawan-ak nøme, Pol-qa manqat ndapeáv. Ndigu føgakhín. Yaq ndigu ezoqa ewaqape-qa bøi-te, Yesu-qa Nakhoa gèngi:nám. Yaq Pol ndigu ezoqa nøme namba, Yesu gimbojavam, sègeziváz. Yaq khøuwa ate qæpavpavemam, ndego ezoqa Tilanus-qá skul khoev-té gene-zømesimám. ¹⁰ Ndego matev av nqægo, viav menás gematønumam. Yaq Zu bawan-ak nekā bawan vini-ak ate gi:goam, Esia manqei-te gisokhoam, Evezøza-qa Manqat sùgumu-ewagát.

Skeva-gi nakhei angana, nqova soqøsoqa amba gi:ngeasam

¹¹ Mbumbukiam Pol mokho-te, umingiap matev viní gematønumam. ¹² Ezoqa nøme ndabua mba ndø-upøgimám, tata vuogim nonqo neka mim-te faleam nonqo, ndego ge-uzumam, yaq enqoni-us ezoqam-té ginø-aumám. Yaq ndigu enqoni sègezø-navøemín, neka ezoqa nøme ndigu, nqova soqøsoqa gizømbu-goam, vøzø-fakhazín.

¹³ Zu ezoqa nøme, ndigu manqei vinivinimba-te gi-okhoam, nqova soqøsoqa gingeasumam, ndigu ndakin nqova soqøsoqa, amba Yesu-qá iz-té ginø-ngeasamín, ndego Evezøza. Ndigu āv gini-einimín nqægo, “No zo nqova soqøsoqa nqazø-manqate: Yesu-qa iz-te, ndego Pol ezoqa nde:zømesim, vøfakház.”

¹⁴ Ezoqa nøme, ndigu matev av nqægo gimatønumam, ndigu Skeva-gí nakhei angana sevén. Ngenek Skeva, Mbumbukiam-gé iziz ezoqa kandambaqapé nømé, Zu ezoqam mokho-te. ¹⁵ Yaq khøuwa nøme, ndigu matev amba av nqægo tigonemín, yaq nqova soqa, āv gezømbe-eín nqægo, “No Yesu møtenøtén, neka Pol vøtènøten. Geté zo, gekha ezoqám?” ¹⁶ Yaq ndego ezoqam, nqova soqa gembøegoam, até gende-go, gèndovuáo, vøzitag. Kha kandakandá gezø-khaneam, neka ndabua

vøzølvøi. Yaq ndigu gèbøin, khoev vø-ivøvem. Kouk até gezømbowavupát.

¹⁷ Yaq ezoqa ewaqape, Efesus taon-te giyagam, nqanek manqat giyogem, Zu bawan-ak nekā bawan vini-ak, ndigu nqova ndafe kandambá. Yaq Evezøza Yesu, gèmbø-vizumém. ¹⁸ Yaq ezoqa nøme, ndigu gi-unimanqatintam, tiqa matev soqøsoqa gèvøndøzém, ezoqa nøme-te. Ezoqa kopoáv, matev av nqægo gigonem. ¹⁹ Yaq ndigu ezoqa nøme, manqa-sisi matev vinivinimba gimatønumam, tiqa manqa-sisi mbuk, gèndo-tonqogím, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, vølvøvutømem. Mbuk ndøgo, giløvutømem, taqa fia kandambá tantáv. Silva moni mokho, ande āv fifti taosén ndægó.

²⁰ Yaq ta matev nqanek gi:matønumem, Evezøza-qa Manqat sègevøndavát. Bazaføgakh-ús.

²¹ Taqa zita-te, Pol matavap āv genegó nqægo: Ndego Masedonia neka Akaya plovins-té geabenøwáv, yaq vaev Zelusalem taon-te bēwav. Yaq Pol nøme ge-ein, “Taqa zita-te, no até Lom taon-té-a, banønav.” ²² Yaq Pol bugukhokhof tegi tøke ezoqa menas, Timoti neka Elastus mo:khofotáz, ndøgo Masedonia plovins-te. Geté ndego ekezan, elavøqase nøme møndø-qovezám, Esia manqei-te ndøgo.

Efesus taon-te, qaqa matev qafakhan

²³ Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu-qa Nakhoa zapaya, qaqa matev kandambá qafakhan.

²⁴ Ezoqa nøme møndøgoám. Iz nqambógo, Demitliús. Ndego silva gigiap ndøkhakheinumám. Taqa bugug, ande Atemis-qá khoév, tigu mbumbukiam sævam. Ndøgo silva, auli gigiap fia kandakandá. Yaq ndego neka ndigu ezoqa nøme, nqanek sasae namba gi:goam, moni kandakandá gi:qaqasumam. ²⁵ Yaq Demitlius, ndigu ezoqa sègezømbu-akhá, ndigu sasae kopo gi:goam, gezø-ein, “Nófuap. Zo møzøte-zøté. Ni nqanek sasae-te, moni kandakandá qazi-qaqasumatun. ²⁶ Geté zo àmozo-qeivím neka àmozo-yogém. Ngenek ezoqam Pol, ezoqa ewaqape matavap zøqambuatét. Nqanek Efesus taon mokho-te mbá mbá, geté avønín, até Esia manqei ate ndægó-a. Ndego ezoqa āv gene-zømesimatún nqægo: Mbumbuk ndigu, ezoqa zenda gi:khakheinvematun, ndigu uni mbumbuk-aním mbá. Neka ezoqa kopoáv, sège-unimanqatiním. ²⁷ Yaq nakémbá, ni aiyá qabizigú. Soqáin ndøgo, teqa manqat niqa sasae-qa iz mbombambaqape tøngiu. Geté ta-mbá mbá. Uni qæsoqa nqáneq, ezoqa ngunuk Atemis, nigu mbumbukiam sævam kandambaqapu, tuqa khoev khokho ti:vewat, yaq ta mokho-te ndøgo, ezoqa ngunuk mbumbukiam sævam-qa iz tingi:nam, ndugu Esia manqei-te neka manqei-qape-te ate ndøgo ndimbovizap.”

²⁸ Yaq ndigu nqanek manqat giyogem, qaqa kandambá gigonem. Yaq āv gini-akhaemát nqægo, “Atemis, Efesus taon-gu mbumbukiam sævam, tuqa iz kandambaqapé!” ²⁹ Yaq nakhamas-té, ezoqa ewaqape, taon mokho-te ndøgo, sùgumu-akhayát. Manqa vøe kandambá qapa. Yaq ndigu wambap manqei-té ginøbøin, Gaius neka Alistakus, ndigu Masedonia plovins-ak menas, Pol namba gigeavun, vøgvavem. ³⁰ Pol ambá ezoqa ewaqape-qá megemege-té genø-itanín, manqat vøzø-einin. Geté ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, gètøkøvé, tewav. ³¹ Até

plovins megetapak nómé-a, ndigu Pol-gi zifuap gigoam, ndigu manqa ndøkhofotóvém te-te, av nqægo, ndego wambap manqei-te bēwáv. [Soqáin ndøgo, ezoqa timølaem.]

³² Ezoqa ewaqape, giwaniapam ndøgo, manqa wag gèzømbø-eqavát. Ezoqa nøme, manqat vini ndø-akhaemám, neka nøme manqat vini vø-akhaemam. Neka ezoqa kopoáv, mè:zøtezák, av nqægo, gekha mokhø gindipindam.

³³ Yaq Zu bawan-ak nøme, Aleksanda ndøtøpøtøvém, ndego ezoqa ewaqape manqat bemøzø-ein. Yaq Aleksanda ezoqa ewaqape, zenda zø-eqá. Manqa khoutam-qa zøgoám. Yaq ambá gezø-ovøyamín, av nqægo, nqanek matev qafakhan, ndøgo Zu bawan-ak-qá manqa-zapá mbá.

³⁴ Geté ezoqa ewaqape gimatøvemem, av nqægo, ndego Zu bawan-ák, yaq ndigu nøme mba mo-akhaemém, av nqægo, “Atemis, Efesus taon-gu mbumbukiam sævam, tuqa iz kandambaqapé!” Ndigu khøuwa iz kandambá gi:khouhim. Ande āv tu awáz ndægó, gi-akhaemat.

³⁵ Yaq vaev-te, ezoqa ewaqape-qa manqat, taon megeat ezoqam zøkhoutāv, gezø-ein, “Efesus taon-ak. Nogi ezoqam. Ezoqa ewaqape møndæzøtéz, av nqægo: Ngunuk mbumbukiam sævam Atemis, tuqa khoev neka tuqa nqovønqova, yan-te qandobøi, ni zimbo-kewagatún, ni Efesus taon-ak.

³⁶ Ezoqa kopømba mbaín, manqa tiqavotømem. Yaq nakémbá, zo manqa feazu vø-ivøvém. Neka matev-qase, ngetøgeap-te ndøgòném. ³⁷ Nginik ezoqam, zo khokho qazøtøndo-itub nqanek, ndigu nigu mbumbukiam sævam-qa iz ngi:wateáv, neka tuqa khoev-te, gigiap aqonøpøteáv. ³⁸ Demitlius neka nginik ezoqa nøme, sasae kopo gi:goatun, manqat tøzøgoat, ezoqam-qa manqa-zapa zapaya, yaq ndigu manqa ovøyam khoev-té giabenøzáv. Manqa ovøyam khøuwa ndøgó neka manqa ovøyam iz-akhayapak ndígú, ndigu manqat gikhakheinumatum. ³⁹ Neka zo manqat nøme tøzøgoat, yaq ni taon manqa manqate møvøna khøuwa-té qabizinø-ovøemém. ⁴⁰ Ni aiyá qabizigú. Soqáin ndøgo, nigi gaman megetapak, niqa manqa tisøkuzømem, av nqægo, ‘Zo ezoqa ewaqape mbøni sozozømbu-sokhofát.’ Nqanek matev, nqægo khaiya qafakhan, mokho mbaín. Yaq tinibevap, yaq ni kopømba mbaín, mokho tizi:zømas.”

⁴¹ Ngenek taon megeat ezoqam, nqanek manqat qamømbøe-navøem, yaq ndigu ezoqa tène-khofosám.

20

Pol Masedonia neka Glik manqei-te ge-okhoam

¹ Nqanek qaqa matev qame-navøem, yaq Pol ndigu ezoqam, Yesu gi-unimanqatintam, gèzø-akhá, zita tøpøzu manqat sasa zø-etoam, ouo manqat vøzø-ein. Yaq Pol tenøzuváz ndøgo, Masedonia plovins-te vøwav.

² Yaq ta manqei-te ndøgo gu:mat, ndego Kliten ezoqam, zita tøpøzu manqat zømanqatát. Manqat kandambá gezø-manqatát. Yaq até gemát, atema Glik manqei-te vømøfakhan. ³ Yaq ndøgo løvøyak misiká, geqotam.

Taqa zita-te, Pol ambá palai khagua-té genøketawín, Silia manqei-te vømø-fakhanin. Geté ndego āv gene-ewág nqægo: Zu bawan-ak nøme gèmbø-voqoém. Gélaém. Yaq ndego matavap gè-enénd. Yaq Masedonia plovins mokho-té genøveséz. ⁴ Ezoqa nøme, namba gi-apat, ngínik: Sopatá. Ndego Pilus-gé yó. Belia taon-ák. Neka nøme Alistakús neka Sekundús. Ndigu Tesalonika taon-ák. Neka nøme Gaiús. Ndego Debe taon-ák. Neka até Timotí-a, neka nginik Esia manqei-ak menas,

Tikikus neka Tlofimus, ndigu vø-apat. ⁵ Nginik ezoqam, gò:megetát. Yaq Tloas taon-té ginimbo-kewagám. ⁶ Geté ni até nitøndu-sokhoám, atema Zu bawan-ak-qa khøuwa kandakanda, ndøgo flawa poponøvemav gilouzatun, vømø-nasinim. Yaq ni Filipai taon-te ndøgo, palai khagua nindapém. Yaq khøuwa faev-qa zita-te, nginik ezoqam, Tloas taon-te nqawa vøiqas. Pula kopó, qeiskhoam ndøgo.

Pol Tloas taon-te, ezoqa ndakinak nqawa gekhandi:v

⁷ Sande khøuwa-te ndøgo, ni Klisten ezoqa nømé namba nitimøvám, Evezøza-qa lou loge matev vøimøgonēm. Yaq Pol ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tene-zømesimát ndøgo, até vømø-umba. Zapa ndøgo, ndego khøuwa nømē, ivøve-qa ndøgoám. ⁸ Ta khoev-te ndøgo, ni qeipindam, kouwat ová qeito-qonavám. Neka ndøgo ndavand waev kopoáv qakhavat. ⁹ Møvøna-te ndøgo, iwateam møndøgoám. Teqa iz Yutikus. Bøi mboqog-té geqotám. Yaq Pol ate av-té manqat ge:geveat, ngenek Yutikus venanqei-qape mboqaná, vøbuv. Nqova mokho-té gembøi-teitát. Yaq ndego manqei-té genøbøiáv. Yaq ezoqa ginduvis, gindafem, ndego é-møndønaním. Lou løvøtap misika-té gendobøiav.

¹⁰ Yaq Pol gendovis, Yutikus-qá mumat-té genøqoqóz, vøpøtiu, neka ezoqa gezø-ein, “Zo mbøni khapé bezømbèvá. Ngenek ngekhandi:vát.” ¹¹ Yaq Pol nqawá genøqavíg, ezoqa namba Evezøza-qa lou loge matev vøgonem. Yaq ndego manqat até gemanqatát, ezoqam namba, atema: vøndøpave, sasa ndøzivaz. ¹² Ndego iwateam, nqawa gekhandi:v, ezoqa khoev-té ginø-ituím. Ezoqa ewaqape, khanakhanakh kandambá gindapem, te zapaya.

Pol Tloas taon ge-ivav, Miletus taon-te gewav

¹³ Tloas taon-te ndøgo, ni palai khagua-té qeitø-ketám, atema Asos taon-te. Ndøgo Pol-qá poév, av nqægo qeimatønømem. Geté ndego ekezan, zapa okho-qa mbogoám. Yaq sa ndøgo, temøketáo. ¹⁴ Yaq Asos taon-te ndøgo, qeimø-qaqandam, ndego gèndo-ketáo, atema Mitilini taon-te, vøimøteit. ¹⁵ Yaq khøuwa nømē qandopave, ni Kios manqei bawa avønin-té qeimø-fakhán. Yaq nømē qamøpave, ni ate niqantavát, Samos manqei bawa-te vøimø-fakhan. Yaq khøuwa nømē qamøni-pave, ni Miletus taon-té qeimø-fakhán. ¹⁶ Pol matavap é-møndøgó, av nqægo, ni até nitúguvít. Efesus taon seimø-løvúim. Ndego gè:ngetøgeapát neka poeveáv, ni Esia manqei-te, khøuwa mba tøti-khoubit. Zapa ndøgo, kopømba tøgoat, ndego Pentikos khøuwa kandambaqape-te, Zelusalem taon-te gone-qa ndøgoám.

Pol Efesus Klisten megetapak, manqa gezø-løvua neka ouo manqat gezø-ein

¹⁷ Ni Miletus taon-te qeimø-fakhan, yaq Pol Efesus taon-te, manqat ndøkhofotáv. Klisten megetapak, yà betøndozáv, bønømendam. ¹⁸ Yaq gifakhaz, ndego äv gezømbe-ein nqægo, “Zo møzøte-zøté, av no gateyagam, Esia manqei-te ande qategeavun, neka khøuwa ate qægoam, zo namba qazi:yagam. ¹⁹ No Evezøza-qá sasae mba nogoám neka no nøkeza iz eqawateáv. No nqanek sasae qægoam, nømē nø-eivumám. Neka no yage føgakh-qapé qændapat, Zu ezoqam, noqa yage ngi:wat-qa givawam. ²⁰ Neka zo møzøte-zøté, no Mbumbukiam-qa Manqat gate-zømesimam, no manqat-qase khonøweáv, zo tømbe-tøkeat. Geté

zo ùni nòte-zòmesimám, ezoqa ewaqape-qa bòi-te neká zòkeza khoev vinivinimba-te. ²¹ No ezoqa áv qazòmbè-ovòemám nqágo: Zu bawan-ak neká bawan vini-ak, tiqa yage bè-enénd, neka Mbumbukiam-te bəqambuz neka nigì Evezòza Yesu bē-unimanqatinim.

²² Yaq ndakin, nqáe! No Zelusalem taon-té qatónáv. Nqova Mbomambaqape ndø-itumbít, tænav. Geté, unimanqatín, no nòtenòtenák, ande gekha matev me mònófakhān. ²³ Ta-mba nqáneq qatenótén, gekha tāon ndøgo, qæ-okhoatun, Nqova Mbomambaqape áv gene-nømendimatún nqágo: No ndimbula-té gimó-utóném neka no yage fògakh-qape vòemóqeiv. ²⁴ Geté no nòkeza yage-te, matavapòteáv. Gigiap-qape sa nqáneq: No bəiat uni nòtékhóu, neka ta sasae ndøgo, Evezòza Yesu genø-etoam, vòtumú-khóu, ezoqa Manqat Mbomambaqape tòte-zòmesimit, Mbumbukiam-qa kuku matev-qa yaq-te.

²⁵ Yaq nqáe! No áv qatenótén nqágo: No zo mokho-te qæ-okhoam neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev vòtē-zòmesimam, zo noqa bugug nqawa zonó-qeivimák. ²⁶ Yaq nakémbá, no zo áv qazòmbé-ein nqágo: Zo ezoqa nòme, Mbumbukiam te-ivav, vòsoqoëv, ndøgo noqá manqa-zapá mbá. ²⁷ Zapa ndøgo, no manqat kopo khonøweáv zo-te. Geté no Mbumbukiam-qa poev ate ndægo, ezoqa khandi:zat-qa yaq-te, sòtumu-zòmesimát. ²⁸ Zo zòkeza kha, gèqeiví. Neka ate ezoqa ewaqapé-a, vòzòmete, ndigu Nqova Mbomambaqape, zoqa zenda-te ge-ab, zo tozozø-kewagat. Zo andé sip keoge ezoqam me zòte:gó. Zo Mbumbukiam-gi bawan ezoqam, mbomambá segezø-keogé, ndego ekeza kouk ge-wi. ²⁹ No mòtenótén, no tænav, yaq zo mokho-te, ezoqa nòme andé gaqo lozokhak khobokhobos me ndézáv. Yaq ndigu ezoqa ngæzoat-qa ndógoát, ndigu kopømba ande av sip ndi:gu. ³⁰ Até zo mokho-té-a, ezoqa nòme vófakház. Ndigu Klisten ezoqam-qa matavap enegim-qa ndógoát. Yaq nginik Klisten ezoqam, ndigu tiabezømbè-páev. ³¹ Yaq nakémbá. Gò:feazoát. Até vømbo-mataváp. No zo ate ndøzøte:go, viav misika mokho-te, papvave neká lovølova, oskia nogugubám. Nøme ndøgo eiv-ús, qægugubam.

³² No zo ndakin Mbumbukiam-qa zenda-té neka teqá Manqat-té qatø-abét, ndøgo teqa kuku matev-qa yaq-te ndæmanqate. Nqanek manqat mokho-te, zoqa unimanqatin kopømbaqapé, gezømbé-fògákh, yaq zo matev mbomømboma vozóndapēm, ndøgo Mbumbukiam tegi ezoqam ate ndi:gu-qa gekhakheinam.

³³ No zo namba qategoam, no ambá av nqágo, ezoqa nòme tigi moni neka tiqa ndabua nòte-qovetām. ³⁴ Zo mòzøte-zòté, no nòkeza zendá qate-sasaetám, moni qæqaaqasumam, nòkeza kha keoge nonqo neka tiqa ndigu, namba qati-okhoam. ³⁵ Matev ate qægoam, no qæmatønumam, no áv qatezømás nqágo: Ni sasae bazafògakh-us bizigú. Yaq av nqágo, ni kopømbaqapé, ndigu ezoqam zizòtóké, ndigu bazafògakh mbain ndigu, ekeza kha timbo-kewagat. Ni até bizimbo-mataváp, av nigì Evezòza Yesu ekezan ge-ein, ‘Khanakhanakh ndøgo, toqondap, ezoqa nòme gi-giap toqombo-etoam, ndøgo gò:megeát. Mòndølvú, av khanakhanakh ndægo, ezoqam-te gi-giap toqondap.’”

³⁶ Pol nqanek manqat qamømbøeva, yaq katuk ndømøkuí, nginik ezoqa ewaqape namba, vøguligulimem. ³⁷ Yaq ndigu gè-eivám, Pol

sasa ndømøvoinam neka vøngenøtømem. ³⁸ Ndigu mbøni vaev kandambaqape, ta zapaya ndøgo tinindapém, ndego gezø-ein av nqægo, “No bugug nqawa zonø-qeivimák.”

Yaq Pol khagua pu-te ge-ova, ndigu gèmbofikím, vømø-khofotøvem.

21

Pol Zulusalem taon-te gewav

¹ Ni ouo manqat qeizømbu-akha, vøiketamb, yaq ni ndaføyamba niteitát, atema Kos manqei bawa-te. Yaq khøuwa nøme qandopave, ni Lodes manqei bawa-té qeimø-fakhán. Yaq até niteitát, atema Patala taon-te.

² Yaq ni palai khagua nøme qeiveivim, qabøetam, ndøgo Finisia manqei-te qantøve-qa qagoam, yaq ni teitø-ketámb ndøgo, vøi-teit. ³ Yaq ni Saiples manqei bawa qeiveivim, sèimø-gigizím. Sa nakeamó qeitøteít, atema Silia manqei-te vøimø-fakhan. Yaq ni Taya taon-té qeimø-tokhotøvém, gigiap ndøgo, khagua-te qøugeyam, vø-ivøvem.

⁴ Yaq Taya taon-te ndøgo, Klisten ezoqam qeizøvao, vøizømet, yaq ni namba niti-sokhoám ndigu. Pula kopó. Ndigu Nqova Mbomambaqape mokho-te, Pol áv gimboe-viømém nqægo: Ndego Zulusalem taon-te bèwáv. ⁵ Geté ta pula kopo ndøgo, qame-navøem, ni tøti-ivøvém, vøi-niav. Yaq Klisten ezoqa ewaqape, até sakheis neka nakheis, ginifikát, atema taon bavokho vøimø-fakhan. Yaq ndøgeg-te ndøgo, ni katuk nimøkuí, vøi-guligulimem. ⁶ Yaq ni yaqyaq-a, ouo manqat qeitumu-einim, ni palai khagua-té qeitø-ketámb, yaq ndigu khoev-te vøqavaz.

⁷ Ni Taya taon qei-ivøvem, yaq Tolemais taon-té qeitøteít. Yaq ni Klisten nøfuap-te, okha nimøniáv, neka namba vømi-qovez. Khøuwa kopó. ⁸ Yaq khøuwa nøme qandopave, ni nüzuváz. Yaq até nigoát, atema Sæzalia taon-te vøimø-fakhan. Yaq ndøgo, ni Filip-qá khoev-té qeimøqóm. Ngenek Filip, ezoqa Manqat Mbomambaqape me:zømesimám, ndigu Yesu-te betøndēqambuz. Ibugukhokhof, Zulusalem taon-te ndøgo, tøke ezoqam seven givevesam, ezoqa nøme ngének. ⁹ Ngenek nakhei sakheis foá gimbogoam. Ngængæm. Angana upøgipøteáv. Ndigu Mbumbukiam-qá Manqat ndøvevezumám, av ndego gezømbe-ovøemam.

¹⁰ Ni Sæzalia taon-te, khøuwa andé møi-mbá qeisokhoam. Yaq Mbumbukiam-gé manqa vevezam ezoqam ndowáv. Teqa iz Agabús. Zudia plovins-té gendo-ová. ¹¹ Ndego ni-te gendowav, yaq Pol-gi ndabua segim nonqo ndøndapáz, ekeza zenda tokhotapak neka geagim nonqo vølvønam. Yaq sasa ndø-ein, “Nqova Mbomambaqape, áv gene-manqaté nqægo: Ngenek ezoqam, ndabua segim nonqo ngimbogo, Zu megetapak Zulusalem taon-te, áv tini-løvønøvemém. Yaq ndigu bawan vini-ak-qá zenda-té ginøveém.”

¹² Ni nqanek manqat qeiyogem, yaq ni ndigu Klisten ezoqa nøme namba, ta taon-te ndøgo giyagam, Pol áv qeimbøe-viømém nqægo: Ndego Zulusalem taon-te bèqá.

¹³ Geté ndego gendo-ein, “Zo gekha zó-eivumit neka noqa mbøni ndøzō-ngiitít? No møekhakheinám. Ta-mbá taoká ndøgo, no timø-løvønømbemem, Zulusalem taon-te ndøgo. Geté até ndøgó-a, noge Evezøza Yesu zapaya tæmønanim.”

¹⁴ Yaq ni kopømba mbain qagoam, teqa matavap teimbo-enendem, yaq ni ndego sekemba pouweáv. Yaq áv qati-einím nqægo, “Evezøza-qá poev mba begó.”

¹⁵ Nginik khøuwa-qa zita-te, Sæzalia taon-te ndøgo, ni gigiap nikhakheinám, Zelusalem taon-te sasa niqavig. ¹⁶ Yesu-gi paev ezoqa nøme, Sæzalia taon-ak, ndigu ni namba qati-apat, Neison-qá khoev-té ginø-itúmb, vøimøqonav. Ngenek ezoqam, Saiples manqei-ák. Yesu ande gimbøe-paevem, ezoqa nøme ngének.

Pol Zelusalem taon-te, Klisten megetapak namba gi:qonav

¹⁷ Ni Zelusalem taon-te qeimø-fakhan, Klisten nøfuap, ni gèkhatómb. Khanakhanakh-ús. ¹⁸ Yaq khøuwa nøme qandopave, Pol neka ni ezoqa nøme, Zems-té qeitøniáv. Até Klisten megetapak-a, ate ndi:gu, vøpindam. ¹⁹ Yaq Pol ndigu zenda kaka guzumbu-itiam, ndego emanqat zømbe-votót, matev ate ndægo, Mbumbukiam bawan vini-ak-te, teqa sasae mokho-te gematønumam.

²⁰ Ndigu teqa manqat giyogem, yaq Mbumbukiam-qá iz ndø-eqaném. Yaq Pol gimbo-einim, “Nøfu. Nqæ! Qo mòqote-qatéq, ande gekha taosen Zu bawan-ak, Yesu Keliso gi-unimanqatinim. Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mozes-qa guguna manqat, bazaføgakh-us zua mbopavét. ²¹ Geté ndigu manqat áv giniyogém nqægo: Qo Zu ezoqa ate ndi:gu, ndigu bawan vini-ak namba ndi:sokhoe, áv qoqote-zømesimatún nqægo: Ndigu Mozes-qa guguna manqat bè-ivøvé m neka tigi nakhei angana ngusum sekembā bezø-qogázãt, neka ndigu niqa matev vinivinimba sekembā bembòpæv. ²² Yaq ndakin áv khazigonēm, ndigu ti:zøtez av nqægo, nqanek manqat unimanqatín mbā? Ndigu àbeyogém, qo qoqofakhaq. ²³ Yaq nakémbá, taqa yaq-te, niqa matavap nqánek. Av qoqoté-matanám. Angana foa ndígú, ni namba. Ndigu manqa mbusa ndøveém, Mbumbukiam-te. ²⁴ Nginik ezoqa, vø-upøzó. Yaq Mbumbukiam-qá khoev-té qonøqáv, ti namba, matev vozomø-gonēm, av Mozes ge:peawam, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei toqome-fakhaq. Yaq ta matev-qa fia, qakeza moní qozømbéwí. Yaq taqa zita-te, ndigu kopømbaqapé, tigi izum nqawá genøzó-qogáz, vømø-kawa-mokho-mbā, av Mozes-qa manqat qæ-ein. Qo nqanek matev toqo-matanam, yaq ezoqa ewaqape tiabiti-zøté, av nqægo, manqat ndøgo, qoqa yaq-te gi:yogem, ndøgo unimanqatín mbá. Yaq ndigu tiabiti-qeivím, av nqægo, qo qakezan, Mozes-qa guguna manqat zua ndoqombò-pæv.

²⁵ Geté bawan vini-ak-qa yaq-te, ndigu Yesu gi-unimanqatinim, ni pepa mizi-khofotøvé m ti-te. Ni manqat áv qazi-kopo:ném nqægo: Loge gigiap ndøgo, ezoqa batae-te ti-aumat, ndigu beløgé. Neka kouk beløgé. Neka søvakha gigiap ndigu, ezoqa naq tizø-khotøgimat, ndigu beløuzí. Neka ndigu mambe okho matev, kha bembo-khanøzém.”

²⁶ Yaq khøuwa nøme qandopave, Pol ndigu angana foa gè-itúb, neka ti namba matev vøngazem, av Mozes ge:peawam, Mbumbukiam-qa bøi-te toqome-ndaføyamba-eq. Taqa zita-te, Pol Mbumbukiam-qá khoev-té genø-ón, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam vømèzømas, gekha khøuwá ndøgo, matev ate ndægo tømøzø-navøem. Yaq taqa zita-te, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam kopømbaqapé, ndigu ezoqa kopokopo, søvakha gigiap zøløvutám Mbumbukiam-te.

Pol Mbumbukiam-qa khoev-te gimovoinam

²⁷ Khøuwa seven ambá vømø-nasinimin, ndigu nqanek matev tigone-min. Geté Zu ezoqa nøme, ndigu Asia manqei-te ginduzav, Pol Mbumbukiam-qá khoev-té gi-ometám. Yaq ndigu até gindigonem, ezoqa teqa yaq-te mbøni vøzø-sokhof, sasa ndømøvoinam. ²⁸ Yaq äv gini-akhaemém nqægo, “Izlael-ak! Ginitøké! Ezoqam ngének, manqei-manqei ate ndægo, teqa nømendim manqat mokho-te, ni Zu ezoqam-qa iz neka Mozes-qa guguna manqat neka nqanek Mbumbukiam-qa khoev ndengi:wat. Neka nøme nqánek: Ngenek bawan vini-ak ndo-itúb, nqanek Mbumbukiam-qa khoev-te, taqa khakheitap matev vøngiu.” ²⁹ Ndigu nqanek manqat gi-einin, zapa ndøgo. Pol Zelusalem taon-te ge-okhoam, ndigu Tlofimus ndø-ometám, te namba. Ngenek Tlofimus, Efesus taon-ák. Yaq ndakin ndigu äv gini-matavupám nqægo: Pol ndego Mbumbukiam-qá khoev-té abe-ituát.

³⁰ Yaq ezoqa ewaqape, Zelusalem taon-te ndøgo, mbøni nqosøgeap ndøndapém, taqa yaq-te. Yaq ezoqa tindubóin ndøgo, Pol vømøvoinam, Mbumbukiam-qa khoev bavokho sasa ndø-ituim, mboqog é-vøtokøvemem. ³¹ Ndigu ezoqam, Pol laelae-qa mbogoám. Geté ndego Lom nakhag kawa ezoqa kandambaqape, manqat ge-ewag, av nqægo, Zelusalem taon ate qægoam, qaqa kandambaqape ndøfakhān, ³² yaq ndego até gendego, tegi nakhag ezoqam, tigi kawakawa-za namba vø-upøzo, ezoqa ewaqape-te sasa ndøbøin. Yaq ezoqa nakhag ezoqam neka tigi kawa kandambaqape gizømet, gibøitavun, yaq ndigu Pol-qa kha khaneam, sège-ivøvém. ³³ Yaq ndego nakhag kawa kandambaqape, tendowáv ndøgo, Pol vømøvøiu, neka nakhag ezoqam, ndego auli sen menas løvønøvem manqat vøzø-ein. Yaq ndego ezoqa gezøbevap, “Ngenek gekha ezoqám? Neka gekha manqa-zapa ndøgo?”

³⁴ Geté ezoqa sège-akhaemát. Ezoqa nøme manqat vini ndø-akhaemám, neka nøme manqat vini vømø-akhaemam. Manqa feazu kandambá. Yaq nakhag kawa ezoqam, kopømba mbain qagoam, qaqa-qa manqa mokho vøe-qeiv, yaq ndego tegi nakhag ezoqam, Pol nakhag ezoqam-qa khoev-te ndafe manqat zø-eín. ³⁵ Yaq khokhop gumu-khatoem, nakhag ezoqam, Pol gè-eqeinám. Zapa ndøgo. Ezoqa khápumu-khouwéz, neka ndigu qaqa kandambá gigonem, Pol-te. Yaq soqáin ndøgo, ndigu kha timbongí:nam. ³⁶ Ezoqa ewaqape até gezøpavát, vøndø-akhaemat, “Gèlaém nandev!”

Pol ezoqa ewaqape manqat gezø-ein

³⁷ Ndigu nakhag ezoqam, Pol ambá nakhag ezoqam-qá khoev-té ginøndafemín. Geté Pol ndego nakhag kawa ezoqa kandambaqape gemboein, Glik manqat-té, “Kopømbâ, manqat-qase tøtaqa-ein?”

Yaq ndego gendo-qavøiu, “Où! Qo Glik manqat toqó-manqate? ³⁸ Av tægoat ndægo, yaq qo ndego Izip ezoqám mbá, ndego nakhag matev gengaz, gaman namba, neka leg-av manqei-te pepen ezoqam fo taosen vømøvab.”

³⁹ Yaq Pol gendo-ein, “Av taoká. No Zu bawan-ák. No Tasus taon-té qæqán, Silisia manqei-te. No mo-manqei-aném, ta taon kandambaqape-te ndøgo. Ndoqonótak? No nginik ezoqam, ambá manqat nøzø-einín.”

⁴⁰ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam sègemboták. Yaq Pol khokhop-té genø-itán, yaq ezoqam-qa manqa khoutam nonqo, zenda vøzø-eqa. Yaq

ndigu manqa sùgumu-khoutavát. Yaq Pol ndigu ekeza Iblu manqat-te, áv gezømbe-eín nqægo:

22

¹ “Tát-za neka ata-za. Noqa manqat gëndoyogé. No manqat nõzø-ovøyám, nõkezan-qa yaq-te.”

² Yaq ndigu manqat gimboyogem, ekeza Iblu manqat-te gezømbe-ein, ndigu ùnizøyáz. Susú sege-waniapám. Yaq Pol ge-ein,

³ “No Zu bawan-ák. No Tasus taon-té qæqán, ndøgo Silisia manqei-te. Geté no nqáneq qækhouwén, Zelusalem taon-te. Nømendim ezoqam genøgoam, Gamaliél. Ndego no nigi atanakha-zapazapa-za-qa guguna manqat ate ndægo, ùnime:-nømendimát. Yaq no nqanek guguna manqat, bazaføgakh-us nombopavát. Ate av-té, zo ndakin ndøzømbøe-paev.

⁴ No ndigu ezoqam, Yesu-qa Nakhua ndimbopaev, nõngiæzotám, neka pakhapakha khaneam-qa vøezøgoam. Angana neká sakheis, nõgavemín neka ndimbula-te vøe-nqeitazin. ⁵ Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape neka Zu megetapak nõme, ndigu mõndæzøtéz, noqa manqat unimanqatín. Ezoqa ngínik, pepa ginø-etøomem, no amba Zu megetapak, Damaskus taon-te tæzø-etoamin. Yaq ndigu ambá gezøtezín, av nqægo, no Klisten ezoqam, Zelusalem Zu megetapak-qá manqa vøovam-té qatøgavém, neka nqanek Zelusalem taon-te vøtøndó-khatøb, yaq ndigu kha nqosøgeap bëndapem.”

Pol ezoqa emanqat gezømbe-votot, ndego ande áv kenē-Klisten-ev (Kel 9:1-19; 26:12-18)

⁶ Yaq Pol manqat nõme gezø-ein, “Ni qei-apat, yaq ande av khøuwa muin ndægo, Damaskus taon qeitumu-khatoem, yaq nqova mbaín, yante waev bæbæs-qape ndovís, no vøgutan. ⁷ Yaq no manqei-té qatøbøián. Manqa wag mba noto-ewág. Ndøgo áv qane-eín nqægo, ‘Sol! Sol! Gekha zapá, no ndoqo-ngiænotet?’

⁸ Yaq no qambo-qavøiu, ‘Kándambaqape. Qo khoqonø-goam?’

Yaq manqat ndøgo, qando-ein, ‘No Yesú. Nazalet vemiaev-ák. No ndégo, qo ndoqo-ngiænotet.’

⁹ Ndigu ezoqa nõme, no namba qati-apat, ndigu waev mõndø-qeivím. Geté ndigu manqat-qa wag uni yogeáv, no-te qando-manqatam.

¹⁰ Yaq no qatøndo-ein, ‘Evézøza. Gê, áv khatégø?’

Yaq Evezøza gendo-qavøiu, ‘Møqo-itán. Damaskus taon mokho-té qonøqáv. Yaq manqat ndøgo toqomø-ewág, gekha matèv ndøgo, Mbumbukiam ndømbopoev, qo toqo-matønumat.’

¹¹ Geté no bøi waev mbaín, vøténāv. Zapa ndøgo, ta waev bæbæs-qape ndøgo, no-te qandovis, bøi gènøngiú. Yaq ndigu ezoqa nõme, no namba qati-apat, pingim nõgeatát, Damaskus taon-te vøimø-fakhan.

¹² Damaskus taon-te ndøgo, ezoqa kopu mõndøgoám. Teqa iz Ananayás. Ndego Mbumbukiam mbovizupám neka Mozes-qa guguna manqat vømbøpavam. Zu ezoqam ate gi-goam, ndego gèmbø-vizupám.

¹³ Ngenek ezoqam, tendowáv ndøgo, noqa avønin-te vø-itan, yaq ginø-ein, ‘Nøfu! Sól! Nqawa qotékewág!’ Yaq nqova mbaín, noqa bøi waev nqawa qandovesez, no ndego vøe-omet.

¹⁴ Yaq ndego áv genømbe-eín nqægo, ‘Nigi atanakha-zapazapa-za-gi Mbumbukiam, qo tene-veatáq ndøgo: Qo teqa poev qotéqatéq neka

ndego Ezoqam Ndaføyamba-qape voqó-omēt neka manqat ndøgo voqó-ewāg, teqa manqa-nqa-te ndōndo-okho. ¹⁵ Qo tegé bōi vizu ezoqam qógoát neka ezoqa ewaqape emanqat voqozombé-vototupāt, matev ndøgo qoqoqeiv neka voqō-ewag. ¹⁶ Yaq qō ndakin gekham-qā qotó-keoge? Mòqo-itán, ibøkha iz vōndap, neka Evezøza vōmbō-akha. Yaq qoqa manqa-zapazapa, betaqambē-sunguz.’”

Pol emanqat ge:votot, Mbumbukiam gembo-akha, bawan vini-ak teqa Manqat te:zømesimat

¹⁷ Yaq Pol manqat nōme gezø-ein, “No Zelusalem taon-te qatōndovezez, yaq Mbumbukiam-qa khoev-te qæguligulim, no umingiap nōqeív. ¹⁸ No Evezøza no-omét. Ndego āv genømbe-eín nqægo, ‘Nakhama ndøgó! Zelusalem taon qó-iváv. Zapa ndøgo, ndigu qoqa manqat géndapemák, noqa yaq-te.’

¹⁹ Geté no qambo-qavøiu, ‘Evézøza. Nginik ezoqam noqa manqat ndōndapém. Zapa ndøgo, ndigu mōndæzøtéz, av no Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-te qate-okhoam, neka ndigu ezoqam vøegavemam neka kha vøezø-khanæmam, ndigu qo ndi-unimanqatinat. ²⁰ Neka nginik mōndæzøtéz. Qoge bōi vizu ezoqam Stiven gilaem, vōnanim, no mðegoám. Neka no mðe-unimanqatin, gilaem, neka ndigu ezoqam-qa ndabua vøezø-qeivam, ndigu gilaem.’

²¹ Geté Evezøza genø-ein, ‘Qóqáv! No bawan vini-ak-té qatø-khofotáq. Qámbá.’”

Pol nakhag ezoqam ge:zømas, av nqægo, ndego Lom ezoqām

²² Atepa nqanek, ezoqa ewaqape manqat mbomambá segembo-ewagát. Geté yaq Pol bawan vini-ak-qa yaq-te geme-ein, yaq ndigu sùgumu-tókúz, gindu-akhayat, “Gèlaém! Nandev beyàgé, nqanek manqei-qape-te. Ezoqam av nge-go, yage-te bizi-khatíwí.” ²³ Ezoqa ewaqape, sùgumu-akhayát, neka ekeza ndabua vøkhofoe, qaqa-ús, neka pakhah namba sasa ndø-eqazam.

²⁴ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, tegi nakhag ezoqam, Pol nakhag ezoqam-qa khoev-te ndafe manqat zø-ein. Yaq ndøgo bèzuím, Pol ndigu manqa qæf betézømas, ezoqa ewaqape gekha zapā giní-akhawem.

²⁵ Yaq gumu-løvønøvemem, amba tizuimin, Pol até gendego, ndego nakhag kawa ezoqam, avønin gemboyam, vōmbō-ein, “Gê, Lom manqei-qa khafeap áv khané-ein? Kopømbâ, no Lom mo-manqei-anem nqægo, sa toqo-petembam, noqa manqa-zapa qeiviav tøgoat?”

²⁶ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam nqanek manqat ge-ewag, ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape-té genøwáv, vømømbō-ein, “Qo moqoté-qateq, matev nandoqogot? Ngenek ezoqam, Lom mo-manqei-aném.”

²⁷ Yaq ngenek Pol-té genøwáv, vømømbō-bevap, “Qonømbé-ein. Qo unimanqatin, Lom mo-manqei-anèm?”

Yaq Pol gembo-qavøiu, “Nandav unimanqatin.”

²⁸ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape gendo-ein, “No moni kandambá qænqagevem, Lom mo-manqei-anem iz qændap.”

Yaq Pol gendo-ein, “Geté no. Møeløvúq. No Lom ezoqam noqán.”

²⁹ Yaq ndaføyambá, ndigu ezoqam, Pol amba tizuiimin neka vømbō-sinøzømemin, sège-ivøvém. Ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, ge:-otev, av nqægo, Pol Lom mo-manqei-anēm, yaq sège-løvønøvēm, ndego møe kandambá gego. [Zapa ndøgo, khafeap kandambá, Lom mo-manqei-anem sa toqo-løvønøvem, voqózū.]

Pol Zu manqa ovøyam-te ge-itan

³⁰ Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego nakhag kawa ezoqam, manqa qæf otevat-qa ndøgoám, Zu ezoqam Pol-te gekha manqát ndimøvøemet. Yaq Pol auli sen tømboe-nqovosám. Yaq manqat ndøkhofotáv. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak ate gi-goam, bèmøváb, manqa bē-ovøemem. Yaq gimøvab, ndego Pol tenø-itú ndøgo, tiqa megemege-te vømø-itan.

23

¹ Yaq Pol ndigu Zu megetapak, manqa ovøyam-te gimøvab, bøi mbøe-møvøiú ti-te, gezø-ein, “Tát-za neka ata-za. Noqa mbøni-te, no bevap mbain, noqa yage-qa yaq-te. Matev ate ndægo, nqæmatanam, atema ndakin, eqeieqei Mbumbukiam-qa bøi-te.”

² Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Ananayas, nqanek manqat ge-ewag, ndego até gendego, ndigu ezoqa Pol-qa avønin-te giwanam, teqa tou tøkui manqat vøzø-ein.

³ Yaq Pol Ananayas gembo-ein, “Até qó-a, Mbumbukiam tou qátøkui. Qo andé khoev møndæap bugug eqeieqei me qote:gó. Bavokho ndo:go, khakheitáp. Geté mokho-te ndøugu, møndølanqá. Qo noqa manqa ovøyam yoge-qa qogó, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. Geté qo qakezan, khafeap qonqawatét, ezoqa noqa tou tøkui manqat qoqozø-ein.”

⁴ Yaq ndigu ezoqam, Pol-qa avønin-te giwanam, gimbo-einim, “Qo gekhá qógot? Ngenek ezoqam, qo manqat qaqa-us qoqombo-ein, Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé.”

⁵ Yaq Pol gezø-ein, “Nøfuap. Tanakhambá. No nøtenateáv, av nqægo, ngenek Mbumbukiam-gē iziz ezoqam kandambaqapē. Unimanqatín. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, ‘Qo ndego manqat qaqa-us mbò-eín, ndego qogi ezoqam ndezømbo-megeat.’”

⁶ Pol møndæ-otév, ndigu Zu megetapak, manqa ovøyam-te giqonavam, nøme Sadusi ezoqám, neka nøme Felisi ezoqám. Yaq ndego āv gezømbe-akhá nqægo, “Nøfuap. No Felisi ezoqám. Neka até nogé tát-a, Felisi ezoqam ndøgoám. No manqa ovøyam-te, ta zapaya nqáneq qate-itán, no Mbumbukiam-te nqatotana, ndego løvøte ezoqam nango tekhandi:z.”

⁷ Pol nqanek manqat até vø-eín-ae, ndigu Felisi ezoqam neka Sadusi ezoqam, bawan é-vøqaqagimem, neka manqa vø-itumbam. ⁸ Zapa ndøgo, Sadusi ezoqam, ndigu enzol ezoqam neka nqova neka ezoqa løvøte-te khandi:zat-qa yaq-te unimanqatinteáv. Geté Felisi ezoqam, møndø-unimanqatintám. ⁹ Yaq ndigu manqat kandambá gi-itiim. Manqa gèzømbo-eqavát. Yaq Mozes-qa guguna manqat nømendim ezoqa nøme, ndigu Felisi ezoqam gigoam, sègewaním, neka āv gini-akhaém nqægo, “Ni ngenek ezoqam, teqa manqa-zapa, qeiviáv. Eisa, enzol ezoqam o nqova, manqat unimanqatín as mbó-eín.”

¹⁰ Yaq manqa itumbam, sà tønøzø-khouwevtát. Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, møe ndøgó. Soqain ndøgo, ndigu Pol tiqegeinøvemem. Yaq ndego nakhag ezoqa ndøkhofotáz. Ndigu Pol bèndafém, neka nakhag ezoqam-qa khoev-te bemø-ituim.

¹¹ Ta lova ndøgo, Pol Evezøza mbofakhán, teqa avønin-te vømbō-itan, manqat vombō-ein, “Qo kha føgakh-mbá qagó! Av qo nqanek Zelusalem taon-te, ezoqa noqa yaq-te qote-zømesimam, yaq qo até Lom taon-té-a, qoté-zømesimát.”

Pol gimbo-voqoem

¹² Khøuwa nøme qandopave, Zu ezoqa nøme ünipindám, manqat vøkopo:nem neka Mbumbukiam-te vø-unimanqatinim, av nqægo, “Ni lou naqanøká zilogák neka ibøkha naqanøká zí-izamák. Geté Pol, ndego ezoqam soqaqape, pakhapakha bízimbøkhæ-khanøém. Ni goneav tøgoat, yaq Mbumbukiam kopømbá, ni-te yaq-fia ndøtá.” ¹³ Ezoqa kopoáv, 40 møndømo-løvú, Pol gimbo-voqoem.

¹⁴ Yaq nginik ezoqam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak-té ginøzáv, vøzø-ein, “Ni Mbumbukiam-te, äv qati-unimanqatinim nqægo, ‘Ni gigiap-qase naqanøká nilogák. Geté Pol, pakhapakha bämboøkhæ-khanøém.’” ¹⁵ Yaq ndakin, zo neka Zu megetapak nøme, manqa ovøyam-te giqoqongatun, nakhag kawa ezoqam kandambaqape-te manqat zókhofotøvém. Pol zo-té giabetønðo-ituím. Av qazømbøé-matemateømém nqægo, ‘Ni Pol ambá nqawá qeinømbosinøzømemín, neka manqa qæf vøimbō-yogemín.’ Yaq ni khakheitap nitógoát. Yaq tendowav, ni seilaém. Ma géfakhanák nqanek.”

¹⁶ Geté Pol-gu zan-ge yo, møndø-ewág, ta voqe ndøgo. Yaq ndego nakhag ezoqam-qá khoev-té genøwáv, Pol vømømbō-ein. ¹⁷ Pol nqanek manqat ge-ewag, yaq nakhag kawa ezoqam kopo mbo-akhá, vømbō-ein, “Iwateam ngenek, nakhag kawa ezoqam kandambaqape-té qanø-itu, ndego manqat bembō-ewag, ngenek ngembo-geawat.”

¹⁸ Yaq ndego, ngenek iwateam ndaføyambá, nakhag kawa ezoqam kandambaqape-té genø-itu, vømømbō-ein, “Pol nønðo-akhá, ndego ndimbula-te nde-utøve. Yaq äv genømbe-ein nqægo. No ngenek iwateam, qo-té qabatønðo-ndáf. Zapa ndøgo, ndego manqat qageawát. Qo geqá-ein.”

¹⁹ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, iwateam sège-itu, vø-yakhapusiz, gembobevap, “Qo gekha manqat qonøgeawat?”

²⁰ Yaq ndego iwateam gendo-ein, “Zu ezoqam manqat äv gini-kopo:ném nqægo: Geqá-matemateømém. Ndigu äv giqambé-einim nqægo: Ndigu Pol-qa manqat nøme yoge-qa ndøgó. Yaq ndego qasun tiqa manqa ovøyam-té giabenø-ituím. ²¹ Geté qo tiqa manqat zøpàév. Zapa ndøgo, ndigu Pol laelae-qa ndøgó. Ezoqa kopoáv, 40 møndømo-løvú, vos nduoke:ve, Pol tilaem. Ndigu Mbumbukiam-te, manqat äv gini-unimanqatinim nqægo: Ndigu lou naqanøká gélogák neka ibøkha naqanøká gé-izamák. Pol pakhapakha, ndømbøkhæ-khanøém. Ndigu møndø-khakheinám. Qoqá poev manqat-qa mo:yozú.”

²² Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, iwateam nqawa gekhofotav, é-møndøgugú, gembo-ein, “Qo ezoqa nøme mbø-ein, nqanek manqat qoqote-nømand.”

Pol gaman ezoqam Filiks-te gindafem

²³ Yaq ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, até gendego, nakhag kawa ezoqa menas vøzø-akha, gezø-ein, “Nakhag ezoqam 200 zókhakheinøvém, neka 70 nøme ndigu hos ndi:bøiat vozó-khakheinøvém, neka 200 nakhag ezoqa nøme, sanqava-us, vozó-khakheinøvém. Ndigu ate ndi:gu, Sæzalia taon-té giabenøzáv. Lova 9 oklok zó-umiáz. ²⁴ Hos nømi bèzøfikít, Pol to:qotet. Zo ngenek mbomambá segendafét, Filiks-te, ndego gaman ezoqam. Soqaín ndøgo, livin-qase matev-qase tømbo-fakhan.”

²⁵ Yaq ndego nakhag kawa kandambaqape, pepa ndøpeawám. Av genepeawám nqægo,

²⁶ “Filiks, nigi gaman ezoqam kandambaqape. Khaiya mbomá, qo-te. No Klodiy Lisiás, nqanek pepa nqæpeaomit.

²⁷ Ngenek ezoqam, no nqækhofotavav, Zu ezoqam ndømøvøinám. Yaq ndigu ambá gilaemín. No qæ-ewag av nqægo, ndego Lom mo-manqei-aném, yaq no nònáv, nogi nakhag ezoqam namba, vøi-khandi:vem. ²⁸ No nøtenat ndape-qa qægoam, Pol-te gekha manqāt ndømøvøemet, yaq no tiqa manqa ovøyam-té qatøndáf. ²⁹ Geté no āv qateqeív nqægo: Ngenek ezoqam, matev soqa-qase goneáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa ndimbulate nqazi-nqeisam o løvøte-te nqazi-abam. Geté ndigu manqat, ekeza khafeap manqat-qa mba mbøe-søkuzumít. ³⁰ No qæ-ewag, av nqægo, ndigu gëmbo-voqoëm, yaq no ndaføyambá, qo-té qatøndo-khofotáv. Yaq ndigu Zu ezoqam, manqat ndimbo-søkuzumit, āv qazømbe-eín nqægo. Ndigu qo-té giabetøndozáv. Yaq manqat nándav timø-ovøemém, te zapaya.”

³¹ Yaq ndigu nakhag ezoqam, āv tini-matønømém, av ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape gezømbe-vøovam. Yaq ta lova ndøgo, ndigu Pol Antipatlis taon-té ginø-ituím. ³² Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu nakhag ezoqam, zapa gigeavun, nakhag ezoqam-qá khoev-té ginøveséz. Geté ndigu nakhag ezoqa nøme, hos-us gigoam, ndigu Pol namba, Sæzalia taon-té ginø-apát. ³³ Yaq Sæzalia taon-te gimøfakhaz, ndigu gaman ezoqam, pepa mbo-etøomém, neka Pol teqa zenda-te vøveem.

³⁴ Yaq pepa gegeveam, ndego Pol āv gembøebéváp nqægo, “Qo gekha plovins-ák?” Yaq ge-ewag, av nqægo, ndego Silisia plovins-āk, ³⁵ gembo-ein, “No qoqa manqat ndøgo tøtø-ewág, ndigu ezoqam tifakhaz, manqat giqa-søkuzim.” Yaq tegi nakhag ezoqam, āv gezømbe-eín nqægo. Pol Elod-qá gaman khoev-té giabenø-utøvém, ta ndimbulata khoev-te ndøgo bembøē-keoge.

24

Pol manqa ovøyam-te giveem

¹ Khøuwa faev-qa zita-te, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, Ananayas, megetapak neka manqa ovøyam otevat ezoqam namba, Titulus, Sæzalia taon-té ginøzáv, gaman ezoqam-te, Pol-qa manqa vømø-søkuzømēm.

² Yaq Pol gimbo-akhaem, vøndō-on, Titulus teqa manqa søkuzam manqat, āv genengáz nqægo, “Nigi kandambaqape, Filiks. Qo mokhote, ni nupøkhán mbá, sambi-té qeitøyagé. Enend matev vinivinimba ndøgo, qoqa matavap loloakh-te qafakhan, ezoqa ewaqape zøtøkeé, niqa

manqei-te. ³ Ni ezoqa ate nqati:gu, nqanek manqei-te nqeiyaqe, oskia nimanqatátún, taqa yaq-te. Neka ni ike kandambá qo-te. ⁴ Geté soqáin ndógo, noqa manqat khape tæseke, qogi khøuwa vøe-sisindøvēm. Ta-mba nqáneq qataqambé-viám. Niqa manqat-qase nqanek, qó-ewág.

⁵ Ni áv qatíqatém nqægo, ngenek ezoqam manqa-zapa-ús. Ndego manqei-qape-te ate nqægo, Zu ezoqam mokho-te, qaqa ndøngazungazumatún. Nazalin bawan, ni-te giqataz, megeat ezoqam ngéneq. ⁶ Neka ndego ambá bawan vini-ak ndo-itubín, Mbumbukiam-qa khoev-te, taqa khakheitap vøngiuin. Yaq ni ndógo teitø-møvøinám.* ⁸ Qo ngenek toqombo-sinøzam, yaq qo qakezan ndòqote-qatéq, manqat ate ndægo unimanqatín, ni ngenek manqa ovøyam-te nqeiweet.”

⁹ Yaq Zu ezoqam ate gi:goam, namba gi:geavun, teqa manqa søkuzam manqat møndø-unimanqatíním.

Pol Filiks-te manqa ge-ovøyam, ndego gaman ezoqam

¹⁰ Yaq ndego gaman ezoqam, Pol bøi mba mbokhouwá, av nqægo: Manqat yá bemanqaté. Yaq Pol gendo-ein, “No qatenøten, av nqægo, qo nqanek manqei-te, viav kandamba ezoqam-qa ovøyam manqat nqoqoyoge, yaq no khanakhanákh, qo-te manqat tæ-ovøyam. ¹¹ Ndakin khøuwa tuelv mbá gimø-nasinim, no Zelusalem taon-te qæmat, Mbumbukiam-qa iz eqawat nonqo. Ezoqa toqozø-bevap, yaq geqá-unimanqatíním. ¹² Ezoqa no nømendeáv, av nqægo, Mbumbukiam-qa khoev-te, ezoqa namba niti-ponqombēm, o Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-te o taon mokho-te, ezoqa qaqa nøzøløwáz. ¹³ Manqat nqanek, no-te ngi-møvøet, kopømba mbaín ti:qamekhem, av nqægo, ndøgo unimanqatín. ¹⁴ Geté, unimanqatín nqáneq: No nigi atanakha-zapazapa-za-ge Mbumbukiam, nqáneq qambøe-vizáp: No Yesu-qá Nakhoa nombopáev, ndógo ezoqa nøme soqain ndivewe. No Mozes-qa guguna manqat ate ndægo neka manqat ndógo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gipeaomem, møe-unimanqatín. ¹⁵ Matev ndógo, taqa yaq-te no Mbumbukiam-te nqatotana, até kopó, av ndigu te-te nduotaza. Ni te-te taqa yaq-te nqáneq qeitotaná: Løvøte ezoqa ewaqape gékhandí:z, ndigu matev eqeieqei vøgoam-a, matev soqøsoqa vøgoam. ¹⁶ Yaq nakémbá, no bazaføgakh oskia nø-asøzú. Noqa mbøni mokho-te, manqa-zapa mbaín, sà begó, Mbumbukiam-qa bøi-te neká ezoqam-qa bøi-te.

¹⁷ No viav kandambá, qæ-ewambam. Yaq no Zelusalem taon-te ndógo tøteveséz. No ndigu nogi bawan ezoqam, moni etoam-qa nogoám, tigi Klísten zifuap gindu-khofotøzem, gigiap-av ezoqam tøke nonqo, neka no Mbumbukiam-te etoam matev gone-qa vøgoam. ¹⁸ Ta khøuwa-te ndógo, no ezoqa nøme Mbumbukiam-qa khoev-te ginømendam, no Zu ezoqam-qa matev mùtumugú, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei fakhane nonqo. Neka ezoqa kandambá mbá, no namba, neka no qaqa matev goneáv. ¹⁹ Zu ezoqam, no ginømendam, Esia manqei-ák. Amba ndígu tinduzavín, qo-te noqa manqa vøsoqozømemin, ndigu unimanqatín noqa

24:5 24:5 Kel 17:6   **24:6** 24:6 Kel 21:28-30   * **24:6** 24:6 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqáneq qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme áv gini-mønøzém nqægo: Ni nikezan, manqa ovøyam-qa nimbogoám, av Mozes-qa guguna manqat qæ-ein. ⁷ Geté ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, Lisias, gèvimbám, niqa zenda-te gegoam. ⁸ Yaq áv ginimbi-ein nqægo. Ni qo-té qabatøndu-niáv, teqa yaq-te, manqat banl-søkuzømem.   **24:15** 24:15 Zion 5:28-29

24:18 24:18 Kel 21:17-28

manqa-zapazapa tiqeivimin. ²⁰ O ngínik giabetaqa-einím, ngiwaniap, no-te gekha manqa-zapa ndøqeivim, no tiqa manqa ovøyam-te qæ-itan. ²¹ Ndigu khanakhanakh mbain, ekeqá taqa yaq-te nqánek qazømbegó, no tiqa megemege-te, manqat-qase qæ-akha. No sa nqánek qæ-akhá, 'No manqa ovøyam-te ta zapaya nqánek qate-itán, no Mbumbukiam nqæ-unimanqatinat, ndego løvøte ezoqam nango tekhandi:z.' "

²² Filiks, ndego otevat andé kandambá, Yesu-qa Nakhoa-qa yaq-te. Yaq Pol teqa manqat game-navøem, Filiks nqanek manqa ovøyam sègetók, ge-ein, "Lisias tefakhan, ndego nakhag kawa ezoqam kandambaqape, yaq no matavap ndógo tótóvé, zoqa manqa ovøyam-qa yaq-te." ²³ Yaq nakhag kawa ezoqam-te, ndego Pol gembo-kewagam, ndego áv gembøe-eín nqægo, "Ngenek até vømbo-keogé. Geté elavøqase vømbo-mboqoaném. Yaq tegi ezoqam kopømbá, tindu-okhoat, vømbó-tøkemāt."

Pol Filiks neka Dlusila, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømas

²⁴ Khøuwa nøme, Filiks, zas namba ndezáv. Tegu zas, Dlusila, ndugu Zu bawan-ák. Yaq ndego manqat ndøkhofotáv, Pol bètøndo-ituím. Yaq Pol taqa yaq-te ndógo ge:manqatat, Keliso Yesu ande áv khoqoté-unimanqatín, ndego yoge eqeieqei mbogó. ²⁵ Geté yaq Pol matev eqeieqei neka qakeza kha nøzøgim matev neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam khøuwa-qa yaq-te gendo-ein, ndógo tøgeav, yaq Filiks møe ndógo, gembo-ein, "Ság! Vøkhæqaváq. No nango tøtaqambé-akhá ndógo, khøuwa eqeieqei tæzømet."

²⁶ Filiks Pol-te, khøuwa andé kopoáv, manqat gekhofotumam, tendo-okhoat, yaq manqat vø-einimat. Zapa ndógo, ndego moni ndøpazat-qa mbogoám. Yaq Pol ndego amba moni tembo-etoamín, yaq amba gønqonqotavín.

²⁷ Viav menas game-navøem, yaq Filiks-qa iziz, Posius Festus ndøndáp, gaman ezoqam tegoat. Geté Filiks gewav, yaq Pol ndimbula-te sège-iváv. Zapa ndógo, ndego Zu ezoqam khanakhanakh etoam-qa ndøgoám.

25

Pol Festus-te manqat ge-ovøyam

¹ Festus Zudia plovins-te gefakhan, gaman ezoqam iz vøndap, yaq khøuwa misika-qa zita-te, ndego Sæzalia taon, gè-iváv. Yaq Zelusalem taon-té genøqavíg. ² Yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, Pol-qa yaq-te, manqa ndosøkuzømém te-te. ³ Yaq ndigu Festus áv gimbøe-viømém nqægo: Pol Zelusalem taon-té geabetøndokhofotáv. Ndigu nqanek manqat gimbo-einim, zapa ndógo: Nakhoa livinte ndøugu, ndigu Pol laelae-qa mbogoám.

⁴ Geté Festus yaq manqat gezø-qavøiu, "Pol ndimbula-te até gekhægoát, Sæzalia taon-te ndógo. No avønín, é-ndæqaván. ⁵ Zogi megetapak bè-apét, no namba. Yaq ndigu manqat ndógo, timø-søkuzømém, Pol-qa yaq-te, av ndego unimanqatin manqa-zapazapa te:goat."

⁶ Festus khøuwa ande av ten o eit ndægo, Zelusalem taon-te geqovezam, yaq Sæzalia taon-té genøveséz. Yaq khøuwa nøme qandopave, ndego manqa ovøyam khoev-te, teqa qonam nonqo-té genøqóm. Yaq manqat ndøkhofotáv. Pol bètøndo-ituím. ⁷ Yaq Pol gendo-on, ndigu Zu ezoqam, Zelusalem taon-te ginduzav, gè-ogitøvém, neka teqa manqa

võsøkuzømem. Manqa-zapazapa kandakandá gimbo-søkuzømem. Geté ndigu kopømba mbaín gi:zømas, av nqægo, tiqa manqat unimanqatín. ⁸ Yaq Pol gezø-qavøiu, “No Zu ezoqam-qa khafeap o Mbumbukiam-qa khoev-qa khafeap o Siza, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, teqa khafeap kopo nqawateáv.”

⁹ Festus ndigu Zu ezoqam khanakhanakh etoam-qa ndøgoám, yaq Pol gembo-ein, “Poev taqagoat, yaq ni Zelusalem taon-té qazinø-niáv. Yaq qoqa manqa ovøyam ndøgo, tømøqá-ewág.”

¹⁰ Geté Pol yaq gembo-qavøiu, “No poeveáv, tænav. No ndakin Siza-qa manqa ovøyam-té qatø-itán. Yaq noqa manqat yoge qåbegó nqanek. Qo mðqote-qatèq, no Zu ezoqam-te, manqa-zapa-qase goneáv. ¹¹ No amba unimanqatín manqa-zapa kandambaqape tægonin, ta zapaya no lõvøte tæqeivin, yaq ság, ambá kopømbá, no tænanimin. Geté nginik Zu ezoqam, noqa manqa-zapa-qase qeiviáv, manqa nginø-møvøet. Yaq ezoqa kopømba mbaín, no tiqa zenda-te sa tiveem. Yaq nakémbá, no áv qanømbe-pøe nqægo: Noqa manqa ovøyam, Siza ekezan be-ewág, ndego Lom manqei-ge kawa ezoqam kandambaqape.”

¹² Yaq Festus tegi zøtezat ezoqam namba, manqa gumu-vøovomem, ndego Pol áv gembøe-eín nqægo, “Qo Siza-te okho-qa qoqoám, ndego qoqa manqa ovøyam te-ewag. Yaq ság. Qo Siza-té qonøqáv.”

Pol Aglipa neka Benis, tiqa megemege-te gindu-ituim

¹³ Khapé outøpøteáv, kawa ezoqam Aglipa, tegu yakhasuk namba, Benis, Sæzalia taon-té ginøfakház, Festus-te okha vøzav. ¹⁴ Ndigu andé møembá sege-qovezám ndøgo. Yaq Festus, ndego kawa ezoqam, Pol-qa yaq-té gene-omát. Gembo-ein, “Filiiks gewav, yaq ndego ezoqa kopo ndø-iváv, ndimbula-te ndøgo. ¹⁵ No Zelusalem taon-te qæmat, yaq Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda neka Zu megetapak, manqa ndøsøkuzømem, teqa yaq-te. Ndigu no áv ginømbe-einím nqægo: Løvøte-té qabatøvé, teqa manqa-zapa zapaya. ¹⁶ Geté no áv qazømbe-eín nqægo, ‘Ni Lom bawan-ak, matev mbaín, av nqægo, ezoqa tiqa zenda-te sa tiveem, ndigu manqa gimbo-søkuzømemin. Geté ndego khøuwa egeieqei bømbo-etoám, ekeza manqat tezø-ovøyam.’ ¹⁷ Yaq ndigu nqanek ginduzav, no khøuwa nøme sisindøvepøteáv. Geté khøuwa nøme qandopave, no manqa ovøyam qonam nonqo-té qatoqóm, neka Pol itui manqat vøe-ein. ¹⁸ Yaq ndigu Zu ezoqam teqa manqa gisøkuzømem, ndigu ambá av nqægo, manqa-zapazapa kandakanda me:manqatám, av no qate-matavupam. ¹⁹ Geté ndigu sa ekeza Mbumbukiam vizap matev-qa yaq-té gini-manqatám, neka ezoqa nøme-qa yaq-te vøe-manqatam, ndego genanim, ndego iz nqambogo, Yesu. Teqa yaq-te, Pol áv gene-manqaté nqægo, ‘Ndego ndekhandí:vát.’ ²⁰ No nøtenateav qagoam, no manqa qæf ande áv khatèqeiv, taqa yaq-te, yaq no Pol áv qambøe-eín nqægo. Poev tømboqat, yaq ndego kopømbá, Zelusalem taon-té genøwáv. Yaq ni teqa manqat ndøgo teimømbó-ovøemém. ²¹ Geté Pol poeveáv, yaq ge-ein, ‘Lom kawa ezoqam kandambaqape, ekezan be-ewág, noqa manqa ovøyam.’ Yaq nakémbá, no áv qate-vøovám nqægo: Pol ndimbula-té geabetøkhæ-utøvé. Yaq khøuwa egeieqei tømø-khantaz, no Siza-té qatø-khofotáv, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape.”

²² Yaq Aglipa Festus gembo-ein, “No ndego ezoqam, manqat nøkezan yoge-qa nombogó.”

Yaq Festus gembo-qavøiu, “Qanimáv. Qasun qombó-ewág.”

²³ Yaq khøuwa nøme qandopave, Aglipa neka Benis, tinifakház. Ndigu khakheinam kandambá go:gonem, ndabua qaniganim vø-uzam neka agiwa-qasis khagi-us vø-qanam. Ndigu pindap khoev-te, nakhag ezoqa kandakanda neka taon megetapák namba sugumu-óz. Yaq Festus, Pol itui manqat ge-ein, tindu-ituím ndøgo, mokho-te vøu-on.

²⁴ Yaq Festus áv gene-eín nqægo, “Nigi kawa ezoqam Aglipa, neka zo ezoqa ate nqazøte:go, nqazo-waniap. Ezoqam ngének, teqa yaq-te, no Zu ezoqam ate ndi:gu, Zelusalem taon-te neká nqanek taon-te, ginømbe-pouwe. Ndigu áv gini-akhayám nqægo: Ndego yage khapé bembøe-sekètét. ²⁵ Geté no teqa manqa-zapa-qase qeiviáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa løvøte-te nqazi-abam. Geté ekezan qambo-pøovam, teqa manqa ovøyam manqat, Lom kawa ezoqam kandambaqape te-ewag, yaq no matavap áv gatevé nqægo: Ndækhofotáv, te-te ndego. ²⁶ Geté sa ndøgo. No nøtenøtenák, gekha manqat nópeawám, nigi kawa ezoqam kandambaqape-te tækhofotav, teqa yaq-te. Yaq nakémbá, no ngenek qoqá megemege-té qatøndo-itú, qo nigi kawa ezoqam Aglipa, neka zo ezoqa ewaqape-qa megemege-te, zo nqazo-waniap. Yaq teqa manqat tiziyogem, no kopømbaqapé, pepa tæpeawam. ²⁷ Soqáin ndøgo, no ndimbula ezoqam, Lom taon-te tækhofotav, gete ovøyam manqat eqeieqei khofotøveav tøgoat, teqa yaq-te.”

26

Pol Aglipa-te manqa ge-ovøyam

¹ Yaq Aglipa Pol gembo-ein, “Qo kopømbaqapé, manqat toqo-ein, qakezan-qa yaq-te.”

Yaq Pol zenda ndø-eqá, manqat vøngaz, ge-ein, ² “Nigi kawa ezoqam, Aglipa! No khanakhanakh kandambá, qoqa megemege-te, no manqat tæ-ovøyam, Zu ezoqam-qa manqat ate ndægo-qa yaq-te, ginø-søkuzømem. ³ Qo Zu bawan-ak-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, qateqat kandambá. Até ndøgó-a, manqa gi-itumbumatun. Yaq nakémbá, no áv qataqambe-viám nqægo: Noqa manqat qonø-ewág. Aiyav-té.

⁴ Zu ezoqa ewaqape, noqa yage ate ndægo møndæzøté, no nøkeza manqei-te qæyagam, no khapelavøqase qategoam, yaq taqa zita-te, no Zelusalem taon-te vøe-yagam. ⁵ Ndigu møndæzøté. No Felisi ezoqam nogóám, neka khafeap matev ate ndægo vøembø-pavam, av Felisi ezoqam gi:goatun. Ndigu tøzø-pøovat, yaq gé-unimanqatiním qo-te.

⁶ Yaq no ndakin nqanek manqa ovøyam-te, ta zapaya nqánek qate-itán, Mbumbukiam-te nqatotana, matev tøfakhan, av ndego nigi atanakha-zapazapa-za-te manqa mbusa ge:ve. ⁷ Zu ezoqam-qa khagua bawan tuelv, ndigu Mbumbukiam pavpave neka lovølova ndimbovizap, te-te ndego, até taqa yaq-te nqánek gonotazá.

Nigi kawa ezoqam! Ta matev ndøgo, no nqæ-unimanqatinat, tøfakhan, ta zapaya nqánek, Zu ezoqam, no manqa ginø-søkuzømem. ⁸ Yaq gekha zapá, zo ndozo-matavap, av nqægo, kopømba mbaín, toqo-unimanqatin, Mbumbukiam løvøte ezoqam, nqawa tekhandi:z?

⁹ Até nó-a, qæmatavupam, no ndigu ezoqam, Yesu Nazalet-ak ndimbopaev, bånøtokáz. Yaq no matev kandakandá qæmatønumat, teqa

iz voat nonqo. ¹⁰ No āv qate-matønumám, Zelusalem mokho-te. No Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz-te, Mbumbukiam-gi ezoqam kopoáv, ndimbula-té qatø-nqeisumám. Yaq ndigu pakhapakha khaneam-qa gizøgonin, no nõ-unimanqatinín. ¹¹ No ndigu Zu ezoqam-qa guliguli khoev vinivinimba-te, yaq-fia nqosøgeap nõzø-etoumám, tiqa Klisten matev zapaya. Yaq no ndigu amba nõzømbe-khakhazumám, tiqa unimanqatin Yesu-te, betē-ivøvem. No mbøni nqosøgeap kandambá, qanøgoam ti-te. Yaq no ndigu, até taon vinivinimba qambaqape-té-a, mðezøpavám, vøe-ngiæzotam.”

Pol emanqat gezø-votot, ndego ande āv kenē-Klisten-ev

¹² “Yaq khøuwa nõme, no Damaskus taon-té qatømát. No ndøgo ambá Klisten ezoqam nõmøndo-gavemín. Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qá iz-té qatømát. Ndigu tikhofotøném. ¹³ Nigi kawa ezoqam, Aglipa! Ta khøuwa-te ndøgo, no nakhoa-te qæmat, ande āv khøuwa muín ndægó, no waev bæbæs-qape nõqeív. Ta waev-qa bazaføgakh, møndølvú, khøuwa tatas-qa waev. Yan-té qandovís, no vøgután, até ndigú-a, ezoqa nõme namba qati-apat. ¹⁴ Yaq ni ezoqam ate qatigoam, manqei-té qeitø-o-án. Yaq no manqa wag mba noto-ewág. Ndøgo noqa Iblu manqat-te, āv qane-eín nqægo, ‘Sol! Sol! Gekha zapá, no ndoqo-ngiænotet? Kópømba mbain, tae viæge toqopam.’

¹⁵ Yaq no gambobevap, ‘Kándambaqape. Qo khoqonø-goam?’

Yaq Evezøza gendo-qavøiu, ‘No Yesú. No ndégo, qo ndoqo-ngiænotet. ¹⁶ Møqo-itán! No nqánek qataqambe-fakhán. Qo nõveatáq. Qo nogé sasae ezoqam neka bøi vizu ezoqam qógoát, neka ezoqa emanqat voqozømbé-vototupát, matev ndøgo, no-te qoqoqeiv neka nõme ndøgo, no vaev-te tøte-qamekhæmit. ¹⁷ No qogi ezoqam neka bawan vini-akté qatø-khofotáq. Yaq ndigu qo ngiæqoat-qa tigoat, no ndækhandí-q. ¹⁸ Qo ndigu bøi qozø-mboqoá. Yaq ndigu bøivun zitá giabiti-wuøém, neka waev-te betēqambuz. Neka Saitan-qa bazaføgakh, tiabiti-ivøvé, Mbumbukiam-te betēnøzaz. Yaq ndigu no mokho-te, manqa-zapazapa segezø-navøém, neka vø-nogi-ezoqam-éz, ndigu ezoqa nõme namba, no ndi-unimanqatinat.’”

Pol ekeza nõmendim sasae-qa yaq-te ge:zømas

(Kel 9:1-19; 22:6-16)

¹⁹ “Nigi kawa ezoqam, Aglipa! No nqánek umingiap sanqaweáv, Mbumbukiam-te qandowav. Manqa o-mba nõmbøendáp. ²⁰ Yaq no até qatøndego, Damaskus taon-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat nõmendim vøengaz. Taqa zita-te, no Zelusalem taon-té qatønáv neka Zudia manqei ate ndægo vøe-okhoam, neka até bawan vini-ak-té-a, vøe-okhoam. No ezoqa āv qate-zømesimám nqægo: Manqa-zapazapa matanam, zitá giabiti-wuøém, neka Mbumbukiam-te bēqambuz. Yaq tiqa matev mokho-te, ndigu ndimatanam, āv giabiti-zømás, ndigu ùnime:-qambúz, Mbumbukiam-te. ²¹ No Zu ezoqam, Mbumbukiam-qa khoev mokho-te, ta zapaya nqánek gini-møvønonám, neka lambe-qa vønøgoam. ²² Geté Mbumbukiam, no oskia nõtøkeám. Yaq nakémbá, no até ndakín-a, ezoqa iz-akhayapak neka khokho ezoqam-qá megemege-té qatoyá, neka nqátē-zømesím. No ezoqa sa nqánek qate-zømesím, av Mozes neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam,

matev tɔfakhanam. ²³ Ndigu āv gini-einīm nqægo: Ndego Mesaya, Mbumbukiam geve, ni tekhandi:n, nqosøgeap ndóndáp, vónanīm. Yaq lɔvɔte-te, bugukhokhof ndégo tenósuzám. Yaq ndego Zu ezoqam neká bawan vini-ak-te, waev ndóndáp.”

²⁴ Pol nqanek manqat ge-ein, yaq Festus gèmondótáv, vø-akhao. Gembo-ein, “Pól. Qo kandaniáp. Qoqa qateqat ndape kandambaqape nandav, qòte-kandaqanīm.”

²⁵ Geté Pol gembo-qavøiu, “Nigi kandambaqape, Festus! No ambá av nqægo, kandaniáp. Manqat nqæmanqate, unimanqatín neka mokhoús. ²⁶ Ngenek, nigi kawa ezoqam, Aglipa, møndæ-otév, manqat no nqæmanqate. No kopømbaqapé, bavokhó sæmbøé-manqatát. Matev ate ndægo, no nqate-manqate, ngenek àbe-ewagám. Zapa ndógo, ta matev ndøgo, ambá av nqægo, khonoam-tē qanø-fakhanām. ²⁷ Nigi kawa ezoqam, Aglipa! Qo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat moqó-unimanqatín? No møtenøtén. Qo mògo-unimanqatín.”

²⁸ Yaq Aglipa Pol gembo-ein, “Ge qó, ndoqo-matavap, qoqa manqat-te nandav, no nakhamas-te ndæ-Klisten-en?”

²⁹ Yaq Pol gendo-qavøiu, “Nakhamas-te ó aiyav-te. No Mbumbukiam, āv qambøe-viám nqægo: Qo mbá mbá. Geté até ezoqa ewaqapé-a, ndakin noqa manqat ngi-ewaget, zo āv tønè:gó, av no nqate:go. Geté auli sen ndigu, no ginømbe-mopøvømem.”

³⁰ Yaq ndego kawa ezoqam, Aglipa, neka gaman ezoqam Festus neka ndugu Benis, ezoqa ewaqape namba, sùgumu-umiáz. ³¹ Yaq bavokho gizav, ndigu yaqyaq-a gibond, “Ngenek ezoqam manqa-zapa-qase goneáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa lɔvɔte-te nqazi-abam neka ndimbula-te nqazi-nqeisam.”

³² Yaq Aglipa Festus gembo-ein, “Qo ngenek ezoqam ambá soqonqonqotavín, ndego ekezan poeveav tøgonin, Siza teqa manqa ovøyam manqat te-ewag, ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape.”

Pol Lom taon-te gewav

27

27:1–28:15

Pol gesøkuz, Lom taon-te gemat

¹ Khøuwa qandap, ndigu gizavem, ni Itali manqei-te teimøtinim, yaq Pol neka ndimbula ezoqa nøme, nakhag kawa nøme-qá zenda-té ginøáb. Teqa iz Zuliés. Ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape-qa nakhag bawan mokho-té gunu-sasaetám. ² Palai khagua møndøbøetám, ta pu-te ndøgo. Khakheitáp. Adlamitium taon-té qandowáv. Yaq Esia plovins-te, pu vinivinimba-te tøkèam-qa ndøgoám. Yaq ni teitø-ketám ndógo, vøisøkuzim. Ezoqa nøme møndøgoám, ni namba. Ndego Tesalonika taon-ák, ndøgo Masedonia plovins mokho-te. Teqa iz Alistakús.

³ Khøuwa nøme qandopave, ni Saedon taon-té qeimø-fakhán. Yaq Zulies, Pol tanakh mbogó. Ndego sègemboták. Ekeza zifuap-té genówáv, ndigu loge gigiap neka gekha gigiap nøme bembø-etømem. ⁴ Ni nqawa qeisøkuzim, yaq khamøe sa ni-té qandofeá. Yaq ni Saiples manqei bawa niti-otán. Sèitø-guguyát. ⁵ Yaq ni qeitu-qantavat, anana-mba ndøugu, Silisia neka Pamfilia manqei sa nakeamo-te vøtikhatøvem, yaq Maela

taon-té qeimø-fakhán, Lisia manqei-te ndøgo. ⁶ Ta taon-te ndøgo, ndego nakhag kawa ezoqam, palai khagua nøme ndøqeív. Aleksandlia taon-té qandowáv. Itali manqei-te teiti-qa ndøgoám. Yaq ndego ni tenø-itúmb ndøgo, vøimøguv.

⁷ Qeisøkuzim, yaq khøuwa kopoáv, ni aiyav-té qeitø-teitát. Yaq Naides taon qati-khatoumat, ni ambá seiteitatín. Geté kopømba mbaín. Zapa ndøgo, khamøe gèqavønotám. Yaq ni Salmone manqei luát qeitø-qantáv, Klit manqei bawa-te ndøgo. ⁸ Yaq sèitø-guguyát. Geté føgakh-mbá qeitiámát, atema vaev-te khagua pu nøme-te vøimø-fakhan. Ta pu ndøgo, iz Pu Mbomambaqapé. Lasea taon avønin-té qagó.

⁹ Ta-mba av nqægo qati-teitavun, ni khøuwa kandambá qeingiæzotavun. Zu ezoqam-qa khøuwa, ndøgo lou logemav matev gigoatun, é-møndømu-nasiním, yaq mbe viav vøngaz. Yaq ndakin Pol ezoqa áv genegugúb nqægo, ¹⁰ “Láo. No áv qateqeiví nqægo: Ni sa tizi-teitit, yaq ni matev føgakh-qape zimøqeivím. Ni nqanek palai khagua neka gigiap giníngiú. Geté ta-mbá mbá. Até niqá khandí-a, kopømbá, sa tømø-navøem.” ¹¹ Geté ndego nakhag kawa ezoqam, Pol-qa manqat gè-ogí. Yaq palai khagua eve neka nøzøgim ezoqam-qá manqat ndøndáp. ¹² Zapa ndøgo, ta khagua pu ndøgo, qanimáv mbá, qozøqozaq viav khøuwa-te, khagua tøbøetat, mbe qafakhanumatun. Yaq nakémbá, ezoqa kandambá, nqawa søkuzam-qa ndøgoám. Kopømba tøgoat, ambá Finiks taon-té ginøteitín. Taqa khagua pu, Klit manqei bawa-te ndøgo, khøuwa sininim-té qavé. Nøme ndøgo, nakeamo zenda-té neka nøme ndøgo, yogea zenda-té. Yaq ndøgo kopømbaqapé, qozøqozaq khøuwa-te, khagua tøbøetupat.

Mbe qandofea

¹³ Yaq sa niqa yogea-te ndøgo, khamøe-qase qandofea, palai khagua sasae ezoqam, áv gini-matavupám nqægo: Kopømbaqapé. Seítiním, av manqat gi-eininim. Yaq angølap sège-khatobumím, vøi-søkuzim. Yaq ni Klit manqei bawa uni avønin-té seitø-guguyát. ¹⁴ Geté nqova mbaín, sa manqei bawa ndøgo, mbe-qape ndofeá. Taqa bazaføgakh kandamba tantáv. Mbe av nqægo, Khøuwa Fakhanam Yogea Zenda Mbe mbo-akhaemám. ¹⁵ Mbe ndøgo, khagua qanqagim, ni kopømba mbaín, eqeieqi níteít, teimbøe-qatazet. Yaq ság. Khamøe ni qavevendumat, sèimbøkhæ-takát. ¹⁶ Yaq Kauda manqei bawa-qase avønin-te qeitø-guguyat, ni khagua-qase eqawat-qa nigoám, ndøgo qei-itiat. Geté føgakh kandambá. Vaev-té qeitø-eqaném, ova vøitø-veem, sasa niløvønømem. ¹⁷ Yaq ta sasae ndøgo qame-navøem, ndigu sasae ezoqam, palai khagua tñi-møpøvømém, tabetø-føgakh-a, neka palai vøføløzømem. Zapa ndøgo, ndigu møe ndøgoném. Soqain ndøgo, ndøgo Libia manqei avønin-te, ndivind bawa-te teitø-qavig, ibøkha mokho-te ngu:gu. Palai giføløzømem, yaq khamøe mba mbotakém, qavevendumat. ¹⁸ Geté khøuwa nøme qandopave, khamøe ndøgo qafegimam, sà tønø-khouvevtát. Yaq khagua keoge ezoqam, até gindigonem, gigiap khagua-te qøugeyam, gènqagimém, khagua vøvøyan. ¹⁹ Yaq khøuwa nøme qandopave, ndigu até khagua-qa sasae gigiáp-a, vønqagimem. Ekezan ndønqagimém. ²⁰ Yaq khøuwa kopoáv, ni nduku neká khøuwa zømetupøteáv, niqa nakhoa qeivi nonqo. Neka mbe sègemát. Khápumu-føgákh, qafegimam. Ni sèimbøkhæ-ovøemém. Neka matavapøteáv, av nqægo, ndèiyagët.

²¹ Ndigu ezoqam, khagua mokho-te gu:goam, khøuwa kopoáv, lou logemáv. Yaq Pol tiqa megemege-te ndo:go, tenø-itán ndógo, vøzø-ein, “Zo noqa manqat ambá zóyogem. Ni Klit manqei, até bizindu-ivøvèmin. Yaq nqanek matev føgakh-qape neka gigiap qasoqøsoqoam, ambá gé:fakhanák ni-te. ²² Geté no ndakin nqazø-manqate. Zo ndøfofðgeáp. Zo ezoqa kopo gó:navøemák. Palai khagua mba ndósoqá. ²³ No Mbumbukiam-gé ezoqám, neka te-mba ndégo tæmbovizáp. Yaq lova qapøistat, tege enzol ezoqam nøfakhán. ²⁴ Ndego áv genømbe-eín nqægo, ‘Pól. Qo møe ndøgø. Qo ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, Siza, teqa megemege-te, ndøqomø-itán. Yaq nqáe! Qo zapaya, Mbumbukiam até ezoqa ewaqapé-a, qo namba ndøzøte-guvi, ndøkhandí:z.’

²⁵ Yaq nakémbá, lao, zo anøzi ndøgø. No Mbumbukiam, áv qate-unimanqatinát nqægo: Matev ndøfakhán, av genømbe-ein ndægo. ²⁶ Geté nqanek palai khagua, manqei bawa-qase-té qanótøun, vøtøkuvøem.”

²⁷ Ni pula menas, Meditelenien ndaola-te qeitu-bøetam, yaq ta lova nøme ndøgo, ndigu khagua sasae ezoqam, áv gini-matavupám nqægo: Manqei ábizimu-khatoém. ²⁸ Yaq mbag ndøføløzem, gigiap viniv vømøpøem. Igian qeivi nonqó. Yaq áv giniqeivím nqægo: Ibøkha-qa igian, 40 mitá. Geté nøme qeimø-kawamb, nqawa gimø-føløzem, taqa igian 30 mita mbá. ²⁹ Yaq ndigu ezoqam, møe ndøgoném, av nqægo, khagua andé nandi-té vømé-ngøovøem. Yaq ndigu khagua-qa okho-te, angølap ndønqagivemém. Angølap foá. Yaq paveat-qa ndøguligulimém.

³⁰ Yaq ndigu khagua sasae ezoqam, khokhozan-qa ndøgoám, khagua-qase ibøkha-te vøføløzem. Yaq ndigu ezoqa nøme, ambá gezø-matamateamín, av nqægo, ndigu ambá angølap nøme ndønqagevememín, khagua mege-te ndo:go. ³¹ Geté Pol nakhag kawa neka nakhag ezoqa nøme gezø-ein, “Nginik khagua sasae zøtezat ezoqam, nqanek khagua-te guveav tøgoat, yaq zo zóyageák.” ³² Yaq ndigu nakhag ezoqam, até gindigonem, khagua-qase-qa mbag vøqogømem, ibøkha-te vøbøi.

³³ Yaq qanaqanus lovølova-ús, Pol ezoqa ewaqape, áv gezømbe-eín nqægo, “Zo lou mözológ. Zapa ndógo, zo pula menas sa qazo-qovezumam, zo lou eqeieqei logemáv. ³⁴ Yaq nakémbá. No nqazø-pouwe. Zo lou zológ. Zo bazaføgakh, bèzøndo-qaván. Yaq zo soqain-qase, zomø-qeivimák.”

³⁵ Pol nqanek manqat ge-ein, yaq ndego flawa ndøndapáz, ezoqa ewaqape-qa bøi-te, Mbumbukiam ike manqat vømbø-ein. Yaq gèmbézó, louzi vøngaz. ³⁶ Yaq ezoqa ewaqape, tiqa mokho-te, é-qazø-eqeieqeitát. Yaq até ndigú-a, lou vølog. ³⁷ Ni ezoqam, palai khagua-te qeitu:guvam, kandambá. Ate qatigoam, 276. ³⁸ Ezoqa ewaqape lou gumulog, qazø-ewez, yaq wít ndigu, khagua-te gu:geabam, gènqagivemém. Khagua betøvøyan.

Palai khagua qamø-ngøovøem

³⁹ Yaq qanaqanus qandopave, khagua keoge ezoqam, manqei ndøqeivím. Geté ndigu amba me:matøvemém. Geté ogewe giqeivím, manqei ge:v qagoam, ndigu matavap, áv giniveém nqægo: Palai khagua, sa ge:v-té qabenø-qavíg. ⁴⁰ Yaq angølap gi:zøitam, mbag gèqogém. Yaq ndaola-té sege-zuvøzém. Yaq mbag ndøgo, khagua nøzøgim nonqo-te qaløvøtupam, sège-føløzømem, neka palai ndøgo, mege-te qo:løvøtupam,

võvõndøzem. Khamøe ambá manqei ge:v-té qanø-ziandamín. ⁴¹ Geté livin-qase ndøugu, ibøkha mokho-te, nandi bawa mu:zavám. Yaq khagua mege, nandi-té qano:qavíg, vømøføgakh. Kha khokhoekáv. Geté okho, khamøe ndømøkumát, khagua ate ndægo vømū-møkuvøem.

⁴² Yaq nakhag ezoqam, ndimbula ezoqam, zitøge-qa ndøgoám. Soqain ndøgo, ndigu manqei-te titanqayam, vømø-khokhoním. ⁴³ Geté ndego nakhag kawa ezoqam, Zulies, Pol khandi:vat-qa ndøgoám. Yaq ndego gèzømbø-kház. Ezoqa ewaqape, ndigu tanqayam gi:zøtez, ndego ibøkha-te vøvuam manqat zø-eín, bemø-tanqayam, manqei-te bemøqaqavam. ⁴⁴ Geté ndigu ezoqa nøme, tanqayam zøtezeateav gigoam, khagua qaqageap-te fabam manqat zø-eín, manqei-te betē-tanqayam. Yaq av nqægo, ni ezoqa ate qatigoam, manqei-té qeimø-qaqavám, vøi-khandi:n.

28

Malta manqei bawa-te gigoam

¹ Ni manqei-te qeimøqa, yaq ni äv qatiyogém nqægo: Nqanek manqei bawa, iz Maltá. ² Ndigu ezoqam, ta manqei-te ndøgo giyagam, matev eqeieqei nimatanám, vøkhatomb. Yaq gøina niløvutím. Zapa ndøgo, qæ ndølanqavát neka qozaq ndønqeiivøém.

³ Pol gøina ndøpizumát. Yaq gøina geløvut, qawagim, te-tata ndøgo, wazeam ndongikáv, pingim-te vømbøtag. Wazeam av nge-go teqatag, yaq løvøte qóqeiv. ⁴ Yaq ndigu mo-manqei-anim, Pol gi-ometam, wazeam pingim-te gembo-følawam, äv ginibónd nqægo, “Ngenek pepen ezoqám as ndøgoát. Unimanqatín. Ndego geoneáv, ibøkha-te. Geté ndakin, ndugu mbumbukiam nømu, ezoqam-te yaq-fia ndutaev, unimé:-laváo.”

⁵ Geté Pol wazeam sège-vingitáv, gøinam-te sasa ndø-ogiu. Yaq ndego soqain-qase qeiviáv. ⁶ Ezoqa äv gini-matavupám nqægo: Ndego ndømbo-tøpuí, o segébøiáv, vønaním. Yaq amba me:nqangeitupám. Geté Pol-te matev-qase fakhaneav qagoam, yaq matavap gè-enendém, gi-einim, “Ngenek mbumbukiám nøme ategó.”

⁷ Ta manqei avønin-te ndøgo, manqei nøme møndøgoám. Ndøgo Publius-qá manqei. Ngenek megeat ezoqam ndøgoám, ta manqei bawa-qase-te ndøgo. Yaq ngenek ni gèkhatómb, lou neka venanqei nonqo vøni-etoam. Khøuwa misiká. ⁸ Publius-ge eve, enqoni mbovinumám. Ngusum tatas neka emu mbogoám. Venanqei nonqo-té gebuvám. Yaq Pol tenøwáv ndøgo, zenda vømbøeve, sasa ndøguligulim. Yaq ndego enqoni, sègembo-navøém. ⁹ Nqanek matev qafakhan, yaq até enqoni-us ezoqa nømé-a, manqei bawa-te giyagam, Pol-te vøndøzav. Yaq enqoni sègezø-navøém. ¹⁰ Ndigu ni vizap kandambá ginigu. Yaq ni manqei nqawa qei-ivøvem, gekha gigiāp ndøgo, ni mbain qeigoam, ndigu sègeni-etoám.

Pol Lom taon-te gemøfakhan

¹¹ Ta manqei bawa-te ndøgo, palai khagua møndøbøetám. Khamøe viav qa-ogitat, ndøgo tømboegéz. Aleksandlia taón qandovuáo. Palai khagua-qa mege-te ndo:go, Mbumbuk Qaqangeap-qá nqovønqova mo:goám.

Yaq khamøe viav game-navøem, ni tötiketámb, vøi-søkuzim. Løvøyak misiká qeisoskhoam, ta manqei bawa-te ndøgo. ¹² Yaq ni Silakus taon-té qeimø-tokhotáv, khøuwa misika vøimø-qovezam. ¹³ Yaq nqawa qei-ivøvem, ni Legium taon-té qeitøteít, vøimø-tokhotav. Yaq nøme qan-dopave, khamøe sa zita-té qandofeá, vøøkutan. Yaq khøuwa menas mbá qati-teitát, Puteoli taon-te vøimø-fakhan. ¹⁴ Ta taon-te ndøgo, Klisten ezoqam møndøgoám. Ndigu gèkhatómb. Yaq ni pula kopó, ti namba qati:goam. Yaq nqawa qei-ivøvem, zapá qeitøniáv, atema Lom taon-te.

¹⁵ Ndigu Klisten ezoqam, Lom taon-te giyagam, manqat é-møndømø-yogém, av nqægo, ni Puteoli taon-te qeifakhan. Yaq ndigu ezoqa nøme, ni nømende-qa ndozáv. Andé qámbá, ginduzav. Nøme ndigu, ni Apius maket-té qeitø-qaqandám neka nøme, ta manqei-te ndøgo, vøi-qaqandam, Venanqei Nonqo Khøev Misika gimbo-akhaemam. Pol nginik ezoqa gezømet, yaq Mbumbukiam ike manqat mbo-eín, neka mbøni vømbøbøi.

Pol Lom taon-te, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimat

¹⁶ Ni Lom taon-te qeimø-fakhan, yaq gaman ezoqam, Pol sègembo-takém, av nqægo, khøev egeieqei-té géyagát. Geté nakhag ezoqa kopo møndømbo-goám, gembo-kewagam.

¹⁷ Yaq khøuwa misika-qa zita-te, Pol Zu megetapak zø-akhayám. Yaq gindupindam, ndego áv gezømbe-eín nqægo, “Tát-za neka ata-za. Noqa yaq-te, manqat nqáneq: No manqa-zapa-qase goneáv, nigi ezoqam-te neka nigi atanakha-zapazapa-za-qa matev-te. Geté Zu ezoqam, no sège-møvønónám, Zelusalem taon-te. Yaq no Lom ezoqam-qá zenda-té ginøveém. ¹⁸ Geté Lom ezoqam ginø-sinøzumem, ndigu no nqonqotønát-qa ndøgoám. Zapa ndøgo, ndigu no-te manqa-zapa-qase qeiviáv, ta zapaya ndøgo, ezoqa løvøte-te ndi-abam, av Zu ezoqam noqa yaq-te qazømbe-pøovam. ¹⁹ Geté Zu ezoqam, tiqa manqat gèsanqawém. Yaq no nakhoa nøme qeiviáv. Yaq no áv qazømbe-eín nqægo: Ndego Lom kawa ezoqam kandambaqape, Siza, ekezan be-ewág, noqa manqa ovøyam manqat. Geté no ambá av nqægo, nøkeza ezoqam manqa nømøzø-søkuzám. ²⁰ No zo ta zapaya nqáneq qazømbe-akhá, nqanek manqat tæzø-ein. No nginik auli sen, te zapaya ndégo tinømbe-løvønøzat, ni Izlael ezoqam, Mbumbukiam-te nqazio-tana, tendo-khofotav, ni tekhandi:n.”

²¹ Yaq ndigu gindu-qavøinam, “Zudia ezoqam, ni qoqa yaq-te pepa khofotøveáv. Neka nigi ezoqa kopo okhoeáv, ni-te, manqa vøqā-søkuzim, o qo zapaya, manqat soqain vøni-ein. ²² Geté ni qakeza manqat yoge-qa nigú, ande áv khoqoté-matavap. Zapa ndøgo, ni áv qatiyogé nqægo: Manqei-manqei ate ndægot, ezoqa nqanek bawan ndakinak, manqa mbogev:matún.”

²³ Yaq ndigu Pol namba, khøuwa nøme ndøzavém. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa kandambá gindupindam, Pol ma ge:qotam. Yaq khøuwa gemat, qanaqanus atéma khagus, Pol Mbumbukiam-qá Megeat Matev-qá yaq-té gene-zømesimát. Ndego áv gezømbe-ovøemát nqægo: Mozes-qa guguna manqat neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat mokho-te, Yesu-qa yaq-te, møndø-peaomém. Yaq ndego ndigu Yesu-te khatoza-qa ndøgoám. ²⁴ Ezoqa nøme, møndø-unimanqatiním, Pol-qa manqat. Geté nøme ndigu, unimanqatinteáv.

²⁵ Yaq ndigu ekeza mokho-mba, ponqombap ndøñqazém. Yaq sègezáv. Geté Pol ndigu bugukhokhof, áv gezømbe-eín nqægo, “Manqat ndøgo, Nqova Mbomabaqape zogi atanakha-zapazapa-za gezø-ein, Aezaya mokho-te, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, nqanek manqat unimanqatín. Ndøgo áv qane-eín nqægo,

²⁶ ‘Vøqáv, ndigu ezoqam vømøzø-ein:

Zo ndòzo-ewagát.

Geté manqa mokho zombó-ndapemák.

Zo ndòzo-kewagát.

Geté zóqeivimák.

²⁷ Zapa ndøgo, nginik ezoqam,

mbøni gèzø-føgøføgakhám,

neka gea gèzø-tokeáp,

neka bøi ndíkøpøitáp.

Zapa ndøgo, ndigu poveeáv,

bøi ti:qeivat neka gea ti:-ewagat,

neka mokho tindapem,

yaq no-te vøndé-qambūz,

no vøté-khakheinøvēm.’”

²⁸ Yaq Pol nøme gezø-ein, “Zo vøezøté. Mbumbukiam nqanek khandi manqat, ndakin até bawan vini-ak-té genø-khofotáv. Yaq ndigu ndøndapém.”*

³⁰ Ta khoev-te ndøgo, Pol viav menás geqotam, fia vø-aumam. Yaq gekha ezoqám ndigu, gindu-okhoam, sège-khatobín. ³¹ Ndego ezoqa Mbumbukiam-qa Megeat Matev neka Evezøza Yesu Keliso-qa yaq-té gene-zømesimám. Ndego manqat sège-manqatám. Ezoqam-qa møe goneáv. Neka ezoqa kopo ndego khazeáv.

28:26 28:26-27 Isa 6:9-10; Kel 25:13; 26:2, 6; 27:24; Lom 1:5   * **28:28** 28:28 Baebol kopokopo nøme-te, Glik manqat-te gipeaomem, manqat nøme ndøgó. Ta manqat nqáne: 29 Pol nqanek manqat ge-ein, yaq Zu ezoqam sègezáv. Izuizu manqa ndø-itumbumát. Manqa itumbam kandambá gigoat.

Lom Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Lom taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Lom taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám. Pepa gumu-peawam, yaq Fibi mbo-etoám. Yaq Lom taon-te ngúnuk gundapát. Lom taon ndøgo, kandambaqapé. Itali manqei-té qagó. Gaman kawakawa-za ndøgo tigoám. Klisten ezoqam ndigu, Lom taon-te gisøkhoam, nøme ndigu, Zu ezoqám, neka nøme ndigu, bawan vini-ák.

Nqanek pepa mokho-te, Pol taqa yaq-te ndøgo tene-peawám, Mbumbukiam-qa bøi-te, ande āv khoqoté-ndaføyamba-ēq. Ndego āv gene-eín nqægo: Ezoqa ewaqape, manqa-zapazapa-ús. Neka ezoqa kopømba mbaín, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te o matev eqeieqei gone mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez. Geté Yesu ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam tiqa manqa-zapazapa ate ndægo, segembøé-navøém, yaq ndigu teqa bøi-te vø-ndaføyamba-ēz. Yaq ndigu kopømbaqapé, yage ndakinak ndøndapém, Yesu namba vøe-yagát.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé sasae ezoqám. No Mbumbukiam ndøveatán. Tegé u-anem nógoát. Ezoqa teqa Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát.

² Mbumbukiam é-møndo-eín, tegi manqa vevezam ezoqam mokho-te, nqanek Manqat Mbomambaqape, ndøfakhán. Mbumbukiam-qa Manqat mokho-té qapeawáp. ³ Nqanek Manqat Mbomambaqape, ekeza Yo-qa yaq-té qanegó. Manqei-qape-qa matev-te, ndego Deivid-gé zeó. ⁴ Geté løvøte-te gendo-khandi:v, ta mokho-te, Nqova Mbomambaqape, ni āv qaninømánd nqægo: Ngenek Mbumbukiam-gé Yó, neka ndego bazaføgakh-qapé. Ndego Yesu Kelisó. Nigi Evezøzá.

⁵ Te mokho-te, Mbumbukiam kuku mbogoám no-te, neka no tege u-anem vøve. Yaq no bawabawan-te ate ndægo, ezoqa nó-itubít. Yaq ndigu tiabiti-unimanqatinim neka teqa manqat tiabiti-ndapém. Yaq Keliso-qa iz tàbete-egawát.

⁶ Até zó-a, zo Mbumbukiam vøzø-akha. Zo ndakin Yesu Keliso-gí ezoqám. ⁷ Nqanek pepa zo-té qatø-peaomit, zo Lom taon-te nandozo-yage. Mbumbukiam kuku kandambá zo-te. Ndego zo ekeza ezoqam me:zæzá.

Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambu matev ndøgoát, zo-te.

Pol gepøgeapam, Lom taon-te tewav

⁸ Noqa manqat āv qaténgáz nqægo: No ike kandambá, noge Mbumbukiam-te, Yesu Keliso mokho-te, zo ezoqa ewaqape zapaya. Zapa ndøgo, manqei-qape ate nqægo, ezoqa zoqa unimanqatin-qa yaq-te, sùgumu-manqatét. ⁹ Mbumbukiam, te zapaya no kha sa nqæ-nqonqotøve, no ezoqa teqa Manqat Mbomambaqape, ekeza Yo-qa yaq-te nqate-zømesim, ndego møndæ-otév, no oskia nøzø-guligulimatún.

Khøuwa kopoáv. ¹⁰ Neka no ndego āv qambøe-vi:matún nqægo: Ndego poev tømboqat, nakhoa bènø-mboqoá. Yaq notøndónáv, vaev-te, zo banøzomet. ¹¹ No vo kandambá zo-te. No zo zømete-qa neka Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh etoam-qa nøzøgó. Zo unimanqatin-te, tønø-føgakhæz. ¹² Yaq no zo namba tizi:goat, ni yaqyaq-a, niqa unimanqatin matev mokho-te, zita zítøpøzát, zo noqa zita vozó-tøpøzēm, neka no zoqa zita vøe-tøpáz.

¹³ Nøfuap! Zo vøezøtéz, av nqægo: No khøuwa kopoáv, qæpøogeapam, zo tæzømet. Até zo mokho-té-a, noqa sasae-te, mokho bēfakhán, av manqei nøme-te qæfakhanumat. Geté gènømbe-paín. ¹⁴ No Mbumbukiam-qa Manqat, ezoqa ewaqape sà bazømbu-etoám, oskiá ndøgo, Glik bawanak o bawan vini-ak ndigu, neka oskiá ndøgo, zøtezat ezoqam o zøtezatav ezoqam ndigu. ¹⁵ Yaq nakémbá, no poev kandambá. Até zó-a, zo Lom taon-te nandozo-yage, Manqat Mbomambaqape nøtézømás.

Mbumbukiam eqeieqei ndigu tenezæzá, ndigu ndi-unimanqatinat

¹⁶ No mivi mbaín, nqanek Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te. Zapa ndøgo, ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qá bazaføgakh mu:sasaeát. Yaq gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, gékhandí:z. Nqanek khandi matev, bugukhokhof Zu ezoqam-té qanøfakhán. Yaq vaev, até manqei vini-ak-té-a, vømøfakhan. ¹⁷ Nqanek Manqat Mbomambaqape mokho-te, ni Mbumbukiam teqa matev eqeieqei-qape nivevezám. Ta matev eqeieqei-qape nqáneq: Ezoqa teqa bøi-te, unimanqatin matév gini-ndaføyamba-ezát. Unimanqatin matév qane-ngazøngazám neka unimanqatin matév qame-kopømba-ín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatinat. Yaq géyagét.”

Mbumbukiam qaqa tenøgó ndøgo, ndigu ndisanqawe

¹⁸ Nqanek manqat, Mbumbukiam ni eqeieqei ndenæna, ni nqazi-unimanqatinat, ndøgo gigiap-qapé. Zapa ndøgo, Mbumbukiam, ndego yan-te ngo:yage, āv gene-vevezám nqægo: Ndego qaqa kandambá. Ezoqa ndigu, ndisanqawe neka manqa-zapazapa ndimatanam, neka ta mokho-te, unimanqatin manqat sa nditokhonam, ti-te ndigu, Mbumbukiam yaq-fia ndótá. ¹⁹ Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa yaq-te, møndæzøtéz. Ndego ekezan møndøzø-vøndøyám. ²⁰ Unimanqatin. Ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam te-omet. Geté Mbumbukiam manqei-qape ande ge:khakheinam, atema ndakin, gigiap ate ndægo, gekhakheinam, ni āv qani-nømendím nqægo: Ndego bazaføgakh-qapé, miavmiáv, neka ndego unimanqatin Mbumbukiám. Yaq nakémbá, ezoqa kopømba mbaín, timanqatat av nqægo, “Ni manqa-zapazapa goneāv, zapa ndøgo, ni Mbumbukiam-qa yaq-te nítinøtenāk.” ²¹ Ndigu Mbumbukiam møndæzøtéz. Geté ndigu matavapøteáv, av nqægo, ndego Mbumbukiám. Neka ndigu ndego vizupáv. Neka ndigu te-te ike manqat manqatemáv. Yaq tiqa matavap møndømø-mokho-mbaín. Tiqa mokho-te, matavap eqeieqei mbaín. Bøivun mu:nqeitám.

²² Ndigu ekeza kha, matavap loloakh-us me:vewé. Geté tiqa matavap, møndøzø-livilivisám. ²³ Tiqa matev, mokho mbaín. Zapa ndøgo, khandi

miav-ak Mbumbukiam, ndigu vizupáv. Geté tae khøuwiaþ bugug vinivinimba mbovizáp, ekezan ndikhakheinam, bugug kopømba ande av ezoqam ndi:gu, vaev-te tipakhaez, o pipisi ndi:gu o søvakra gigiap ndi:gu o gigiap ndivisiþiapi ndi:gu. ²⁴ Yaq nakémbá, Mbumbukiam sègezø-iváv. Ndigu manqa-zapazapa, sà bematønnumít, av ndi:qovetu. Yaq tiqa mambe matev-te, izuizu kha soqaqape-té giabenø-veém, neka yaqyaq-a mivi betē-etoam. ²⁵ Ndigu unimanqatin manqat, Mbumbukiam-qa yaq-te, gè-ivøvé, khavozam manqat vømbø-paevem. Ndigu gigiap mba mbovizáp, Mbumbukiam gekhakheinam, neka taqa iz ndimbø-ēqāwāt. Geté Mbumbukiam, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam, ndigu vizupáv. Geté teqa iz, miavmiav, bēto-eqawāt. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

²⁶ Mbumbukiam zita gi:wuowem, yaq ndego sègezø-iváv. Ndigu mivi matev, sà tiabiti-matønnumít, av ekezan ndi:qovetu. Sakheis nøme, nøkenøkem matev eqeieqei, gè-ivøvé. Yaq izu sakheis mambe matev ndøgoatún. ²⁷ Yaq até anganá-ya, ezoqa nøme, nøkenøkem matev eqeieqei, gè-ivøvé, sakheis namba. Yaq tiqa poev, ndøgo ekeza mbøni mokho-te ande gøinam me ndøwageap, angana nøme-té qanø-okhoatún, yaq ndigu izu angana mambe matev vøgoatun. Ta mokho-te ndøgo, ndigu mivi-qape ndø-ndapemín. Ndøgo tiqa matev-qa yaq-fiá.

²⁸ Ndigu ezoqam, gèzømbø-qasí:v. Mbumbukiam-qa yaq-te matavapøteáv. Yaq Mbumbukiam ndigu tiqa matavap soqøsoqa-té genøziváz. Matev sá tiabegó ndøgo, eqeieqei mbain ndøgo. ²⁹ Ndigu tiqa mokho-te, manqa-zapazapa vinivinimba gèmøzø-tøtøvyám. Ezoqa soqaqape-te abam matev, neka gigiap qovetu matev, neka ezoqa ngenøgim matev, neka ova matev, neka ezoqa pakhapakha khaneam matev, neka nøfee matev, neka khavozam matev, neka ka awam matev, ndigu khåe zømbe-khouwév. Ndigu manqa ndøgeve:matún, ³⁰ neka manqat soqøsoqa vømanqatatan. Ndigu Mbumbukiam gèsanqawé. Ezoqa nøme gèvøzotatún neka ekeza mokho-mba vøe-khambuvupatun neka ekeza kha vø-eqatatan. Ndigu manqa-zapazapa nøme matanam-qa ndøvawatún. Neka ndigu evøndipakha-qa manqat pøpøvumáv. ³¹ Ndigu matavap eqeieqei mbain. Manqa mbusa giveemín, yaq ndigu matev gonemáv, av gi-einimin. Ndigu kuku matev mbain neka tanakh matev mbain, ezoqa nøme-te. ³² Mbumbukiam-qa Manqat, āv qanemanqaté nqægo, “Gekha ezoqām ndigu, matev av nqægo gigoatun, ndigu bēpakhaéz.” Ndigu nqanek manqat møndæzøté. Geté manqa-zapazapa sègegoatún. Geté ta-mbá mbá ndøgo, ekezan manqa-zapazapa ndimatanam. Ndigu até ezoqa nømé-a, zita zøtøpazét. Matev āv tiní-matønnumát.

2

Mbumbukiam-qa manqa ovøyam matev eqeieqei

¹ Qo gekha ezoqam, ezoqa nøme-te manqat ndoqo-møvøyam, qo kopømba mbain toqo-matavupat, av nqægo, qo qakezan, manqa-zapa mbain. Zapa ndøgo, matev nøme, taqa yaq-te, qo ezoqa nøme-te manqat ndoqo-møvøyam, qo qakezan mðqogooatún, av ndigu ndi:matanam. Yaq até qó-a, manqa-zapa-ús. ² Ni mizi:nøtén, Mbumbukiam ti-te ndigu, yaq-fia ndetawat, ndigu matev soqøsoqa ndimatanam, ndøgo eqeieqei.

³ Yaq ge qô, ndoqo-matavap, qo qakezan matev av ndoqote-matanam, av ezoqa nøme-te manqat ndoqote-møvøyam, yaq qo Mbumbukiam-qa yaq-fia taev-te, ndoqóvuag? Av taoká. ⁴ Neka ge qô, Mbumbukiam-qa kuku matev kandambaqape neka tanøtanakh matev neka aiyaiyav matev qo-te, geqambó-qasi:v? Neka qo qeiviáv, av nqægo, Mbumbukiam qo teqa kuku matev mokho-te, qambuqan-qa ndeqago. ⁵ Geté qo ùni qote-føgakhæq neka gèqambo-qasi:v, toqoqambuq. Yaq ta matev mokho-te, qo Mbumbukiam-qa qaqa, qo-te ndømbogo, qòkhouwevtét. Yaq ndego, ta khøuwa-te ndøgo, teqa qaqa tøndovea, qo-te yaq-fia áv tenétá. Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ewaqape tinøqeivím ndøgo, teqa manqa ovøyam matev eqeieqei. ⁶ Mbumbukiam ezoqa ewaqape, yaq-fia áv tezømbé-etoám, av ndigu ndi:matanam. ⁷ Ti-te ndigu, matev eqeieqei matanam-te bazaføgakh ndi-asøzu, neka yage qanimav-qape-qa ndivawe, Mbumbukiam namba, neka megemege-te ndo:go, iz akhae kandambaqape neka khandi vaev mbain ndape-qa ndigu, ti-te ndigu, Mbumbukiam khandi miavmiav zø-etoám. ⁸ Geté ti-te ndigu, ekeza kha mba ndi:qeivi neka unimanqatin manqat ndisanqawe neka matev soqøsoqa ndimbopaev, Mbumbukiam qaqa zøgó neka yaq-fia vótá. ⁹ Ezoqa ewaqape, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam, vini-v-qape neka mbøni vaev matev zøfakhanám. Bugukhokhof Zu ezoqám. Geté até bawan vini-ák-a. ¹⁰ Geté ti-te ndigu, matev eqeieqei ndimatanam, Mbumbukiam yage qanimav-qape neka iz akhae matev neka sambi matev zø-etoám. Bugukhokhof Zu ezoqám. Geté até bawan vini-ák-a. ¹¹ Zapa ndøgo, Mbumbukiam, ndego manqa ovøyam ezoqam eqeieqei. Ndego ambá av nqægo, yaq-mbā genøwavīn.

¹² Matev av nqægo: Gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam-qa guguna manqat mbain ndigu neka manqa-zapa ndimatanam, ndigu gésoqoéz, oskiá ndøgo, guguna manqat mbain ndigu. Neka gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam-qa guguna manqat ndøzøgo neka manqa-zapa ndimatanam, yaq Mbumbukiam ekeza guguna manqat mbópáev. Yaq yaq-fia áv tezømbé-etoám. ¹³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te, ndaføyamba ambā ndígu tigu, teqa guguna manqat sa ndiyoge. Geté ndaføyamba ndígu tigú, teqa guguna manqat ndimbopaev. ¹⁴ Bawan vini-ak, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat mbain. Geté ndigu ezoqa nøme, matev sège-matønumatún, av guguna manqat ndæmanqate. Zapa ndøgo, oskiá ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat zøtezateav ndøgo, ndigu guguna manqat ndøzøgó, tiqa mokho-te. ¹⁵ Tiqa matev ni áv qaninømánd nqægo: Mbumbukiam-qa guguna manqat, tiqa mbøni-té qanu-peawáp. Manqa-zapa gigoatun, yaq ekeza matavap ndøgo, soqøsoqa me:zæbīn. Geté matev eqeieqei gigoatun, ekeza matavap ndøgo, ezoqa eqeieqei vøezæbīn. ¹⁶ Mbumbukiam-qa manqa ovøyam kandambaqape-te, bavokhó qandó-fakhán, ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam Yesu Keliso-qa mokho-te, ezoqam-qa matev tegevea, khonoam-te ndimatanam. Manqat Mbomambaqape, no ezoqa nqate-zømesim, áv tøne-manqaté.

Zu ezoqam-qa yaq-te, ndigu Mozes-qa guguna manqat ndimbopaev

¹⁷ Gebá qo, Zu ezoqam, qo Mozes-qa guguna manqat-te ndoqoto-taqa neka Mbumbukiam-qa yaq-te ndoqote-khambuvap? ¹⁸ Qo

Mbumbukiam-qa poev mòqote-qatéq, neka qo mòqote-qatéq, gekha matèv ndøgo, egeiegei. Zapa ndøgo, qo Mozes-qa guguna manqat, møndæ-qamákh. ¹⁹ Qo ãv qoqote-mataváp nqægo: Qo bõi waev mbain ezoqam-gí ituza ezoqám neka tiqá waév, ndigu bõivun-te ndiyage. ²⁰ Neka qo ndoqo-matavap, qo matavap mbain ezoqam-gí ovøyam ezoqám neka qo zøtezat mbain ezoqam-gí nømendim ezoqám. Qo Mozes-qa guguna manqat nandaqago, yaq qo ãv qoqote-mataváp nqægo: Qo matev ate ndægo mòqote-qatéq neka unimanqatin manqat ate ndægo ndaqágó.

²¹ Ge qó, ezoqa nøme ndoqote-zømesim, qo qakeza nømendim matev toqombó-paev? Qo ezoqa ndoqozø-manqate av nqægo, “Ndø-aqònám,” gebá qakezan, moqó-aqonumatun? ²² Neka qo ezoqa nøme ndoqo-guguza av nqægo, “Nøkenøkem matev ndøngi:wát,” gebá qakezan, nøkenøkem matev moqó-ngi:tatun? Neka qo tae khøwuiap ndoqo-sanqawe, gè, qo tae khøwuiap khoev-te, taqa gigiap fia kandakanda moqó-aqonumatun? ²³ Qo ãv qoqote-khambuváp nqægo, “Ni Mbumbukiam-qa guguna manqat nqanígú.” Geté qo sòqo-møkuimatún, neka ta mokho-te, Mbumbukiam-qa iz voqō-voain. ²⁴ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat ãv qane-peawáp nqægo, “Zo Zu ezoqam zapayá, bawan vini-ak, Mbumbukiam-qa iz ndingi:wat.”

²⁵ Qo Mbumbukiam-qa guguna manqat toqombo-pavat, yaq qoqa ngusum kepøtøzat matev, mokho-ús. Geté toqonqawa, qo andé ngusum kepøtøzateav ezoqam me qote:gó. ²⁶ Bawan vini-ak, ndigu ngusu qogøzat matev mbain. Geté ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat timbopavat, yaq Mbumbukiam ndigu andé ngusu qogøzat ezoqam me me:zæzá. ²⁷ Ndigu bawan vini-ak, ndigu ngusu qogøzat matev mbain ndigu, gete Mbumbukiam-qa guguna manqat sa ndimbopaev, ndigu qo Zu ezoqam, manqa-zapa-us mé:qæq, qo ngusu qogøzat matev nandaqago neka guguna manqat uni ndoqote-gateqat, gete qoqo-møkuiatun.

²⁸ Zu ezoqam-anim, ambá ndègo, ndego ngusum-te ndego, neka tegi ngusum vøkepøtøzem. ²⁹ Geté Zu ezoqam-anim ndégo, ndego ekeza mbøni-te Zu ezoqam ndego. Neka unimanqatin ngusu qogøzat matev, ambá ndøgo, ezoqam-qa kha-te gigoatun, av Mozes-qa guguna manqat nqæpeawap. Geté unimanqatin ngusu qogøzat matev ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova, ezoqam-qa mbøni-te gegoatun. Ezoqam av ngi:gu, ambá av nqægo, iz akhae matev ezoqam-tè gi-upøgimatún, geté ndigu iz akhae matev, Mbumbukiam-té gi-upøgimatún.

3

Matev ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, tego, ndego ndømatanám

¹ Av tægoat ndægo, av qate-peaumavun. Yaq gè, ndøgo qanimáv, Zu ezoqam ndoqogo? Neka ngusu qogøzat matev mokho tógo? ² Ndøgo qanimav-qapé neka mokho kandambá. Bugukhokhof nqáne: Mbumbukiam ekeza manqat, Zu ezoqam-qa zenda-té genøvé. ³ Unimanqatín, Zu ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa manqat paeveáv. Geté, zó ndozomatavap? Mbumbukiam ndigu gezø-ein, av nqægo, “Zo nogi ezoqám,” yaq gè, ndego ekeza manqat ndøsanqawe? ⁴ Av taoká. Mbumbukiam

unimanqatin manqat mba ndømanqaté. Ezoqam ambá ndækhavozám. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo, “Mbumbúkiam! Ezoqa ndøqeivím, av nqægo:

Manqat ndøgo, qo ndoqo-manqate, ndaføyamba-qapé.

Ezoqa qo manqa ovøyam-te vee-qa teqago, yaq qo ndøqopitáv.

Zapa ndøgo, qo unimanqatin ezoqám.”

⁵ Niqa manqa-zapazapa mokho-te, ezoqa tiqeivat av nqægo, Mbumbukiam ekezan, matev eqeieqei-qapē, yaq gē, ni áv khazí:-einím? Gē, ezoqa nøme-qa manqat unimanqatín, ndigu ndimanqate, av nqægo, ndøgo eqeieqei mbā, Mbumbukiam ni-te yaq-fia teta, niqa manqa-zapazapa zapaya? ⁶ Av taoká. Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qapē. Teqa manqa ovøyam amba soqain tøgonin, yaq gē, ndego manqei-qape ezoqa ate ndi:gu-qa manqa ovøyam áv kené-ewäg?

⁷ Ezoqa nøme, áv gini-manqatatún nqægo, “Noqa meakha manqat mokho-te, ezoqa tiqeivat, av nqægo, Mbumbukiam ndego viní, ndego unimanqatin manqat mba ndømanqatē, yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa iz tø-eqatat, yaq gekha zapá, no Mbumbukiam manqa-zapa-us tenæmbat?” ⁸ Neka ezoqa nøme ndimanqate, “Manqa-zapazapa, sà bizigú. Yaq matev eqeieqei tåbetønde-wáv.” Ezoqa nøme, ni-te manqat áv gini-møvøét nqægo: Ni ezoqam áv tøti-zømesím. Geté ndøgo meakha manqát. Mbumbukiam ti-te ndigu, yaq-fia eqeieqei ndótá, ndigu ni-te manqat av nqægo ndimøvøet.

Ezoqa kopo eqeieqei mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te

⁹ Yaq ndakin áv khané:go? Ni Zu ezoqam, bawan vini-ak tizí-løvuza? Av taoká. No zo møte-zømesimavún, av nqægo, Zu ezoqam neka bawan vini-ak, manqa-zapazapa-qa mokho-te, kopømbá sugumu:gú. ¹⁰ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo: “Ezoqa eqeieqei kopo mbaín.

Unime:-mbaín.

¹¹ Ezoqa matavap loloakh-us kopo mbaín.

Neka ezoqa kopo mbaín,

ndego Mbumbukiam-qa poev gone-qa ndembogo.

¹² Ezoqa ewaqape,

Mbumbukiam zitá gini-wuowém.

Ndigu sùgumu-soqoéz.

Ezoqa kopo, matev eqeieqei gonemáv. Mbaín.

¹³ Tiqa manqa-nqa,

andé manqei-pakha ozap mboqogeap me me:gó.

Tiqa tou,

meakha manqat me:manqaté.

Tiqa manqat,

andé wazeam soqaqape-gi khayam me me:gó.

¹⁴ Tiqa manqa-nqa-te,

manqat soqøsoqa neka ezoqa ngenøgim matev, møndømø-tøtvøyám.

¹⁵ Ndigu ezoqa nøme,

pakhapakha nakhamas-té ginø-khanæmatún.

¹⁶ Ndigu ande áv kiní-okhoatun,

ezoqa gèngiæzotatún

neka potonam matev vǝzǝ-etoumatun.

17 Ezoqa nǝme namba, sambi-te ande āv khoqoté-yagāt,
ndigu zǝtezateāv.

18 Neka ndigu Mbumbukiam-te,
mǝe mbaín.”

19 Ni mizi:nǝtén, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo, ti-té tǝnǝ-manqaté, ndigu guguna manqat mokho-te ndu:gu. Yaq ezoqa ewaqape, manqat tiabiti-khoutǝvém, neka manqei-qape ezoqam ate ndi:gu tiabiti-matǝvemém, av nqægo, ni ezoqa ewaqape, manqa-zapazapa-ūs, Mbumbukiam-qa bǝi-te. 20 Guguna manqat toqombo-pavat, ta mokho-te ndǝgo, ezoqa kopǝmba mbaín, Mbumbukiam-qa bǝi-te ti-ndafǝyamba-ez. Geté guguna manqat, niqa manqa-zapazapa mba me:vǝndǝzú.

Ni Mbumbukiam-qa bǝi-te, ndǝgo tizi-ndafǝyamba-én, Yesu tizi-unimanqatinim

21 Geté ndakin, Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qape, taqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat ndæmanqate neka tegi manqa vevezam ezoqam gi:manqatam, mǝndoveá. Ndǝgo ambá av nqægo, Mozes-qǝ guguna manqat mokho-té qandoveá. 22 Yaq gekha ezoqám ndigu, Yesu Keliso ndi-unimanqatinat, Mbumbukiam eqeieqei mé:zǝb.

Ezoqa ewaqape kopó. Vinivinimba mbaín. 23 Ni ezoqa ate nqazi:gu, manqa-zapazapa-ús. Ni zibusǝtǝvém, matev, av Mbumbukiam qambǝepǝovam. Yaq ni ambá av nqægo, Mbumbukiam-qǝ waev-té qazu:yagē. 24 Mbumbukiam kuku kandambá ni-te. Yaq Yesu ni genqovotan, ta zapaya ndǝgo, ndego ni eqeieqei me:nǝmb. Yaq-mbá segegó.

25 Mbumbukiam, Yesu niqa manqa-zapazapa evǝzam nonqo ndokhofotáv. Kopǝmba ande av sǝvakra gigiap ndi:gu, tenénánim, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam gilǝvusumatun, yaq Mbumbukiam-qa qaqa vǝe-navǝém, ni-te. Yaq ni teqa bǝi-te ndǝgo tizi-ndafǝyamba-én, ni tizi-unimanqatinim, av nqægo, Yesu-qa kouk ni zapayá qanewá. Mbumbukiam nqanek matev tenegó ndǝgo: Ni gi:nǝmánd, av nqægo, teqa matev eqeieqei-qapé. Ndego ezoqa yaq-fia nqosǝgeap nakhamaste etopǝteáv, tiqa manqa-zapazapa zapaya, ndigu bugukhokhof gimatǝnumam, Yesu fakhaneav qagoam. 26 Zapa ndǝgo, ndego aiyaiyav matev ezoqám. Mbumbukiam ni ndakin khǝuwa-te, teqa matev eqeieqei-qape, ta mokho-te nqánek gini-nǝmendím: Ndego Mbumbukiam eqeieqei-qape, ni eqeieqei ndǝgo tenénǝmb, ni Yesu tizi-unimanqatinim.

27 Av tægoat ndægo, yaq gē, ni kopǝmbá nqazi-khambuvap? Av taoká. Kopǝmba mbaín! Zapa ndǝgo. Ni Mbumbukiam-qa bǝi-te, ambá ta zapaya ndǝgo, tizi-ndafǝyamba-én, Mozes-qa guguna manqat nqazimǝpaev. Geté ni Mbumbukiam eqeieqei sa ndǝgo tininǝná, ni nqazi-unimanqatinat. 28 Ni ndakin āv qazi:qeiví nqægo: Ezoqa Mbumbukiam-qa bǝi-te nqánek giní-ndafǝyamba-éz, Yesu ti-unimanqatinim. Taoká ndǝgo, Mozes-qa guguna manqat timbopavat. 29 Gǝmbo-mataváp. Gē, Mbumbukiam ndego Zu ezoqam-gē Mbumbukiam yakhapùs? Neka ndego bawan vini-ak-gē Mbumbukiám mbà? Av taoká. Ndego até bawan vini-ak-gē Mbumbukiám. 30 Zapa ndǝgo, Mbumbukiam kopo

sate ndégo. Ndego ezoqa eqeieqei nqáneq genézæb, ndigu Yesu ti-unimanqatinim, Zu ezoqam nekā bawan vini-ak. ³¹ Yaq gê, ni Yesu nqazi-unimanqatinat, Mozes-qa guguna manqat khokho manqat zivewe? Av taoká. Geté ni áv qazi:-unimanqatinát nqægo: Manqat ndøgo ndøpeawap, unimanqatín.

4

Mbumbukiam Eibleem, eqeieqei ta zapaya nqáneq geneveó, ndego gè-unimanqatín

¹ Ni qaziqevim av nqægo, ni Mbumbukiam-qa bøi-te, niqa unimanqatin matev mokho-te tizi:-ndaføyamba-en, yaq gê, nigi bawan-ge atanakha-zapa Eibleem-qa yaq-te, gekha manqat zi-einím? Ndego áv kené-ndaføyamba-ev? ² Eibleem Mbumbukiam-qa bøi-te, amba ekeza matev matanam-te te:-ndaføyamba-evín, yaq ndego kopømbá, ambá ge:khambuvimín. Geté ndego kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa megemege-te te:khambuvupat. Zapa ndøgo, ndego ambá av nqægo, matev-qa-pe ndømatanam. ³ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo, “Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatín. Yaq Mbumbukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qa-pe me:veó.”

⁴ Gekha ezoqám ndego, ndesasaeat, yaq-fia ndó-upøgimāt, ndøgo kuku matév mbá. Zapa ndøgo, ndego fia-qa ndøsasaéat. ⁵ Geté gekha ezoqám ndego, matev-qa-se goneav tøgoat, gete te-unimanqatin, av nqægo, Mbumbukiam manqa-zapa-us ezoqam, eqeieqei tiqa unimanqatin matev zapayā genéveó, ndego Mbumbukiam-qa bøi-te gé:-ndaføyamba-év. ⁶ Deivid ndøgo tene-manqatám, av ge-ein nqægo: Gekha ezoqám ndego, sasae goneav qagoam, gete Mbumbukiam ndego ndaføyamba teveo, ndego kopømbá, khanakhanákh. Sams mbuk mokho-te, ndego áv gene-peawám nqægo:

⁷ “Ezoqa ndigu Mbumbukiam-qa Manqat gimøkuimam,

yaq ndego tiqa manqa-zapazapa sa qambøe-navøem neka vøtok,
ndigu ezoqa kopømbá, khanakhanákh.

⁸ Unimanqatín. Gekha ezoqám ndego, Evezøza teqa manqa-zapazapa sekemba matavapøteav ndøgo,
ndego kopømbá, khanakhanákh.”

⁹ Gé, nqanek khanakhanakh, Deivid ge:manqatam, tiqa mba ndígù, Zu ezoqam? Av taoká. Ndøgo até tiqa ndigú-a, bawan vini-ak, ndigu ngusum qogøzativ ndigu. Ni áv qazi:qevim nqægo: Mbumbukiam Eibleem ndaføyamba-qa-pe, teqa unimanqatin zapayá geneveó. ¹⁰ Yaq gê, ndego Eibleem eqeieqei gekha khaiya-tē genéveo? Ta khøuwa-te ndøgo, ndego ngusum é-møndømbó-kepøtøzem, ó, taqā zita-tē ginømbó-kepøtøzem? Nqáe! Ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam Eibleem eqeieqei geveo, ndego ngusum naqá kepøtøzateáv. ¹¹ Yaq Eibleem vaev-te ngusum gimbo-kepøtøzem, ndøgo andé khakhatáp av nqægo, Mbumbukiam ndego teqa unimanqatin matev zapaya, eqeieqei é-møndæveó, ndego ngusum kepøtøzateav gegoam. Yaq av nqægo, Eibleem møndø-tigí-atanakha-zapa-év, ndigu ndi-unimanqatinat, yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa bøi-te vø-ndaføyamba-ez. Ndego até tigí atanakha-zapá, ndigu ngusum qogøzativ ndigu. ¹² Eibleem até Zu ezoqám-a, ndigu ngusu

qogøzat ndizøgo, møndø-tigi-atanakha-zapa-év. Geté ndego ambá ta zapaya ndøgo, tene-tigi-atanakha-zapa-év, ndigu ngusu qogøzat ndizøgo. Av taoká. Geté ndøgo tene-tigi-atanakha-zapa-év, ndigu teqa matev ndimbopaev neka ndi-unimanqatinat, av ndego ge:-unimanqatintam, ndego ngusum kepøtøzateav qagoam.

Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam geve, tiqa ndigu, ndi-unimanqatinat

¹³ Mbumbukiam Eibleem neka tegi zi, manqa mbusa āv gezømbevė nqægo, “Manqei-qape zoqá.” Geté ndego ambá ta zapaya ndøgo tezømbevė, Eibleem guguna manqat gembopavam. Geté ndego Mbumbukiam, gè-unimanqatín, yaq teqa bøi-te vøe-ndaføyamba-ev. Yaq Mbumbukiam, ndego nqanek manqa mbusa, ta zapaya ndøgo tembøevė. ¹⁴ Ezoqa nqanek Mbumbukiam-qa manqa mbusa amba guguna manqat paev matev mokho-te tindapemín, yaq unimanqatin matev, mokho ambá mbain. Yaq até ta manqa mbusá-ya, Mbumbukiam Eibleem-te geve, mokho ambá mbain. ¹⁵ Mozes-qa guguna manqat, kopømba mbain tønítøke. Zapa ndøgo, toqonqawa, yaq Mbumbukiam-qá qaqa qóqeív. Geté nqanek guguna manqat amba mbain tøgonín, yaq ambá kopømba mbain, toqonqawa.

¹⁶ Yaq nakémbá, matev ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa geve, ni unimanqatin matev mokho-té qazinø-ndapét. Mbumbukiam-qá kuku matev mokho-té. Ndego matev ni Eibleem-gi zi ate nqazi:gu, giní-etoám. Ndego ambá ti-mba ndigu tezø-etoám, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te ndu:gu. Geté ndego ni ate nqazi:gu giní-etoám, ni nqazi-unimanqatinat, av Eibleem ge:-unimanqatintam. Zapa ndøgo, Eibleem ni ezoqa ate nqazi:gu, nqazi-unimanqatinat, nigí atanakha-zapá. ¹⁷ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat-te, ndego Eibleem āv gembøe-eín nqægo, “No qo bawan kopoav-gé atanakha-zapa nøvé.” Mbumbukiam-qa bøi-te, Eibleem bawan kopoav-gé atanakha-zapá. Yaq Eibleem Mbumbukiam-qa manqat, gè-unimanqatín. Zapa ndøgo, ndego møndæ-otév, Mbumbukiam, ndego bazaføgakh-qapé. Ndego kopømbaqapé, løvøte ezoqam segé-khandí:z neka gekha matév ndøgo, mbain ndøgo, manqat vø-eín, yaq segéfakhān.

¹⁸ Eibleem khápumu-lawaqape-év, neka zas khape vøe-ngæpuka-ev, nakhei tizøfakhaz. Geté ndego sège-unimanqatín, neka Mbumbukiam-te, āv genetawám nqægo: Ndego nakhasam ndømbo-etoám, yaq ndego bawabawan kopoav-gé atanakha-zapa ndøgoát, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve te-te, gembo-ein, “Qogi qazi av tinígoát. Kopoav-qapí.” ¹⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, Eibleem-qa viav, ambá andled vømøndapín. Ndego kha é-møndømbøe-bøí. Neka Sæla-qa kha até kopó. Kopømba mbain nakhei tizøfakhaz. Eibleem møndæ-otév. Geté ndego sège-unimanqatintám. Teqa unimanqatin matev, khapelavøqase navøepøteáv, Mbumbukiam-te. ²⁰ Ndego manqa qavotøpøteáv, Mbumbukiam-qa manqa mbusa-qa yaq-te. Geté teqa unimanqatin nøme mba mbøe-khouvevtát, neka ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa iz vø-egatam. ²¹ Ndego matavap é-møndo:vé av nqægo: Mbumbukiam ndego kopømbaqapé, matev ndømatanám, av manqa mbusa gembøeve.

22 Yaq Mbumbukiam, Eibleem teqa unimanqatin matev zapaya, ndaføyamba-qape me:veó. 23 Nqanek manqat, Mbumbukiam-qa Manqat-te nqapeawap, ambá av nqægo, Eibleem-qa mba ndøpeawáp. 24 Geté ndøgo, até ni nonqó-a, sùgumu-peawáp. Até ní-a, Mbumbukiam eqeieqei mí:næmb, ni ndego nqazi-unimanqatinat, ndego Yesu løvøte-te gekhandi:v, nigi Evezøza. 25 Mbumbukiam Yesu niqa manqa-zapazapa zapayá, ezoqam-qa zenda-te geve, gilaem. Neka ndego løvøte-te nqáneq gene-khandi:v: Ní zí:-ndaføyamba-én, Mbumbukiam-qa bøi-te.

5

Mbumbukiam ni eqeieqei gi:næmb

1 Mbumbukiam ni eqeieqei gi:næmb, ni qazi-unimanqatinim, yaq ni ndakin sambí, Mbumbukiam namba. Nigi Evezøza Yesu Keliso mokho-té qando-fakhán. 2 Ndego ni, unimanqatin matev mokho-te, nakhoa nimboqoá, Mbumbukiam-qa kuku matev-te vizimø-fakhan. Yaq ni ndakin ta kuku matev-té qaziyagé. Yaq ni khanakhanákh. Zapa ndøgo, ni tizio-taná ndøgo: Ni yage qanimav-qape zindapém, Mbumbukiam namba. 3 Geté ni khanakhanakh ta-mbá taoká ndøgo, ma nqazimbøe-keoge. Geté ni até viniv matev mokho-té-a, khanakhanákh. Zapa ndøgo, ni mízi:nøtén, viniv matev mokho-te, ni baza nimbí-føgákh. 4 Yaq bazaføgakh-us toqoyat, qo qóbøiaqák, khamasim matev tøndo-okhoat. Yaq ta bazaføgakh-us waniap matev mokho-te, Mbumbukiam-te vintønát matev ndøfakhán. 5 Nqanek vintønát matev, Mbumbukiam-te, ni ambá av nqægo, mivi ní-etoám. Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam Nqova Mbo-mambaqape ni-etoám, neka te mokho-te kuku matev vøni-etoam. Ndego teqa kuku matev, andé ibøkha me mu:qóuz, niqa mbøni-te.

6 Ni bugukhokhof manqa-zapa-té qazu:goám, neka kopømba mbain, vizífakhán. Geté oskiá ndøgo, ni bugukhokhof Mbumbukiam qazisanqawam, Keliso khøuwa eqeieqei-te, niqa é-møndønaním. 7 Ezoqa ambá génanímák, ezoqa eqeieqei-qa. Eisa, ezoqa nøme eqeieqei-qape tegoat, ezoqa pembøé-naním, penømakhaya? 8 Geté Mbumbukiam ni áv gininømánd nqægo: Teqa kuku matev kandambá ni-te. Zapa ndøgo, Keliso niqa ndøgo tenø-naním, ni manqa-zapa-te zua qazu:goam.

9 Ni Yesu-qa kouk qazi:-ndaføyamba-en, yaq ni nøme mba zionøtén: Ni te mokho-te ndízi-khandi:n neka Mbumbukiam-qa qaqa zíqeivímák. 10 Ni bugukhokhof Mbumbukiam-gí qaqa ezoqam zigoám. Geté tege yo-qa løvøte mokho-te, ni nqawa mízi-tøkuaném, Mbumbukiam namba. Ni ndakin Mbumbukiam namba nqawa qazi-tøkuanem, neka tege yo, løvøte-te gekhandi:v, ni nøme mba zionøtén, Mbumbukiam ni gékhandi:n. 11 Geté ni ta-mbá taoká ndøgo, khanakhanákh, matev tizimbøe-kewagat. Geté até ndakin-a, ni khanakhanákh, Mbumbukiam-te. Zapa ndøgo, nigi Evezøza Yesu Keliso mokho-te, ni mízi-tøkuaném, Mbumbukiam namba.

Løvøte, Adam mokho-té qando-fakhán, neka khandi, Keliso mokho-te vøndø-fakhan

12 Manqa-zapa, ezoqa kopo mokho-té qando-oé, manqei-qape-te, neka teqa manqa-zapa mokho-te, løvøte vøndø-oe.* Yaq løvøte, ezoqa

ewaqape-té qando-panqavóém. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape manqa-zapazapa sùgumu-goát. ¹³ Mozes-qa guguna manqat mbain qagoam, manqa-zapazapa até gegoám, nqanek manqei-qape-te. Geté unimanqatín, khafeap mbain tógoat, yaq ezoqa kopómba mbain, timókuiamat, vó-manqa-zapa-us-év. ¹⁴ Geté até ta khóuwa-té-a, Adam-qa khóuwa-te atema Mozes-qa khóuwa-te, ezoqa lóvóte matev zómbokawaevtám. Unimanqatín. Ndigu Mbumbukiam-qa khafeap nqawateáv, av Adam ge:nqawa. Geté até ndigú-a, manqa-zapazapa ndógoám, yaq vópakhaetam.

Adam andé Keliso-gé nqovónqova me:goám, ndego vaev-te gefakhan. ¹⁵ Geté Adam-qa manqa-zapa neka Mbumbukiam-qa matev, ndógo ni yaq-mba gini-etoam, únime-vinivinimbá. Zapa ndógo, ezoqa kopó-qa manqa-zapa mokho-te, Adam, ezoqa kopóav gèpakhaetát. Geté ezoqa kopó nóme-qa mokho-te, Yesu Keliso, Mbumbukiam ezoqa kopóav, kuku matev zó-etoám. Yaq ta etoam matev ndógo, únime-lóvuám, ndego ezoqa kopó nóme-qa manqa-zapa. ¹⁶ Neka vinivinimba nóme ndómbógó, yaq matev ndógo, Mbumbukiam ni yaq-mba ndini-etoam neka yaq ndego ezoqa kopó-qa manqa-zapa. Ndego ezoqam-qa manqa-zapa kopó mokho-te, yaq-fia nqosógeap matev ndófakhán. Geté Mbumbukiam, teqa kuku matev mokho-te, ni egeieqei mi:némb, ni manqa-zapazapa kopóav-qape qazi-matónumam. ¹⁷ Ni lóvóte qanimbo-kawaev, ndego ezoqa kopó-qa manqa-zapa mokho-te, yaq ni nóme mba zionótén: Ni Mbumbukiam-qa kuku matev uni kandambaqape-in qazindapem neka Mbumbukiam-qa bói-te vizí-ndafóyamba-en, ni zíyagát, Yesu Keliso mokho-te, neka te namba vizimú-kawaën.

¹⁸ Matev av nqægo: Ndego ezoqa kopó, Adam, manqa-zapa gego, yaq ezoqa ewaqape, yaq-fia sùgumu-ndapém. Lóvóté. Yaq ndakin matev até kopó. Ndego ezoqa kopó, Keliso, matev egeieqei kopó gego, niqa genanim, yaq ni sizimu-ndafóyamba-én, Mbumbukiam-qa bói-te, neka miavmiav vizíyagát. ¹⁹ Ezoqa kopó Mbumbukiam-qa manqat gesanqao, yaq ta mokho-te ndógo, ezoqa kopóáv, sùgumu-manqa-zapa-us-éz. Yaq matev ate kopó. Ezoqa kopó nóme, Mbumbukiam-qa manqat o-mba go:ndap, yaq ezoqa kopóáv, sugumú-ndafóyamba-éz, Mbumbukiam-qa bói-te.

²⁰ Mbumbukiam ni Mozes-qa guguna manqat ndógo tinimbi-etoám: Ni nóme mba tábizi-nótén, av nqægo, ni manqa-zapazapa kandambá qazigoam. Geté ezoqam-qa manqa-zapazapa qazó-khouwev, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev nóme mba mó:khouwév. ²¹ Matev nqáneq qanefakhán: Av ni manqa-zapa qanimbo-kawaevtat, yaq ni vizí-pakhaentat, yaq ndakin Mbumbukiam-qa kuku matev binimbo-kawaevtét, ni Mbumbukiam-qa bói-te bizimí-ndafóyamba-en, yaq Yesu Keliso mokho-te, nigí Evezóza, khandi miavmiav vizimó-ndapém.

6

Ni pakhaenát, manqa-zapa-te

Geté Keliso mokho-te, ni yage ndakinak zindapém

¹ Niqa manqa-zapazapa tókhouwev, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev vókhouwév, yaq gè, ni áv khazí-einím? Gè, ni manqa-zapazapa sekemba sizigoát, yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa kuku matev vókhouwévtét? ² Av taoká. Ni pakhaenát, manqa-zapa-te. Yaq kopómba

mbaín, manqa-zapa mokho-te sekemba tiziyagat. ³ Gê, zo m̄zõtê-zõtêz? Ni ibøkha iz qazindapem, neka Keliso Yesu namba vizi:-tøkuanem, ni até teqá l̄ov̄te-tê-a, sizimu-ón. ⁴ Ni ibøkha iz qazindapem, ni Keliso namba sizimu-pakhaén, neka te namba, manqei-pakha-te v̄õ-ondam. Yesu genanim, yaq Tat-qa bazaføgakh-qape-te nqawa v̄õkhandi:v, yaq matev até kopó: Ni te namba qazi:-pakhaen, yaq ni ndakin khandi ndakinak-té qabizi-yagé.

⁵ Unimanqatin! Ni Keliso namba qazi:-tøkuanem, ndego genanim, yaq ni āv tizimí-khandí:n, av ndego ge:khandi:v. ⁶ Ni m̄zi:n̄ótén, niqa awenege yage matev, tae mutui-té gin̄-tókém, Keliso namba, v̄õnanim. Nqanek matev t̄onégó ndógo: Manqa-zapa, bazaføgakh sekemba gembógoák, niqa kha mokho-te. Yaq ni sekemba ginimbó-kawaevaták. ⁷ Zapa ndógo, gekha ezoqām ndigu, gipakhaezin, ndigu manqa-zapa sekemba gez̄ombó-kawaevaták. ⁸ Ni Keliso namba sa qazimu-pakhaen, ni āv qazi:-unimanqatinát nqægo: Ni até sizimú-yagát, te namba. ⁹ Ni m̄zi:n̄ótén, Keliso l̄ov̄te-te gendo-khandi:v, ndego nqawa génanimák. L̄ov̄te ndógo, bazaføgakh n̄õme mbaín, t̄õmb̄õe-kawaev. ¹⁰ Keliso genanim, kopo mba me:nanim, manqa-zapa-qa bazaføgakh v̄õ-khoutav. Yaq ndakin ndeyage, ndego Mbumbukiam-qa ndofyagé. ¹¹ Yaq matev até kopó. Zo z̄õkeza yage-qa yaq-te, āv qamb̄õe-mataváp: Manqa-zapa gone-te, ni l̄ov̄te ezoqám. Geté ni Mbumbukiam-qa ziyagé, Keliso Yesu mokho-te.

¹² Yaq nakémbá, manqa-zapa zoqa manqei-qape kha bez̄õmbõ-kawàév, yaq kha-qa poev soq̄soqa zombó-paevēm. ¹³ Zoqa kha vinivinimba nand̄z̄õ-bunuzupit, matev eqeieqei mbain-te nd̄õnqonqot̄v̄é, manqa-zapa matanam-te. Geté z̄õkeza kha, Mbumbukiam-té qazon̄-nqonqotavát. Gẽmbo-mataváp! Zo m̄zo-pakhaéz. Geté ndakin m̄zo-khandi:z. Neka zoqa kha ate ndægo, matev eqeieqei matanam nonqo begó, Mbumbukiam-te. ¹⁴ Yaq manqa-zapa zo gez̄ombó-kawaevák. Zapa ndógo, zo ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat mokho-té qazotu:gū. Geté zo Mbumbukiam-qá kuku matev-té qazotu:gú.

Ni matev eqeieqei-gí sasae ezoqam bizigú

¹⁵ Ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te sekemba goneav nqazigu, gete Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te nqazu:gu, yaq gê, ni manqa-zapazapa sizigoát? Av taoká! ¹⁶ Ge zó, m̄zõtê-zõtêz? Zo z̄õkeza kha ezoqa n̄õme tozombõ-et̄õmem, sasae gone nonqo, neka teqa manqat o-mba tozombõ-ndapat, yaq zo nd̄õzo-tegí-sasae-ezoqam-éz. Yaq matev até kopó. Zo z̄õkeza kha manqa-zapa-te tozo-et̄õmem, zo manqa-zapa-gé sasae ezoqám. Geté taqa yaq-fia, l̄ov̄té. Geté zo z̄õkeza kha Mbumbukiam tozombõ-et̄õmem, teqa manqat o-mba tozombõ-ndapat, yaq zo nd̄õzo-ezoqa-ndaf̄oyamba-éz. ¹⁷ No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, bugukhokhof qagoam, zo manqa-zapa mokho-té qazotugoám. Geté zo Mbumbukiam-qa manqat qazoyogem, gi:z̄õmesimam, yaq zo tiqa manqat o-mba zoz̄õmbõ-ndáp. Neka zo āv t̄õz̄õte-yagé. ¹⁸ Zo manqa-zapa mokho-te qazotugoam neka ande sasae ezoqam me qaz̄õmb̄õe-goam, Mbumbukiam zo m̄õnd̄õ-nqovotáz, zo voz̄õfakhaz. Yaq zo ndakin m̄zo-matev-eqeieqei-gí-sasae-ezoqam-éz.

¹⁹ No nqanek yaya nqæ-etæet, zapa ndógo: Zo sasae ezoqam-qa yaq-te, mǝzǝte-zǝtéz. Geté Mbumbukiam-qa matev-qa yaq-te, fǝgákh tǝzǝte-zǝtez. Av zo bugukhokhof, zoqa kha manqa-zapazapa sa qazombo-nqonqotavam, matev soqǝsoqa vinivinimba vozǝ-matǝnumam-a, guguna manqat vozǝ-mǝkuimam, yaq guguna manqat mǝkuiam matev nǝme mba qo:khouwev, zo ndakin zoqa kha matev egeiegei mbonqonqotǝvém. Yaq zoqa matev áv tǝnégoát, av Mbumbukiam ndǝmbǝe-poev.

²⁰ Zo bugukhokhof manqa-zapa mokho-te qazotugoam, zo matev egeiegei kawaevateáv. ²¹ Zo manqa-zapazapa vinivinimba qazomatǝnumam, taqa yaq-te zo ndakin mivi ndozogo, yaq gǝ, ta manqa-zapazapa ndógo, áv khazǝmbé-tǝkeat? Ndógo zo tǝkeeáv. Geté taqa qavǝiwat, lǝvǝté. ²² Geté zo mǝzǝfakház, manqa-zapa mokho-te qazotugoam. Yaq zo ndakin, Mbumbukiam-qá mokho-té qazotu-yagé, vozǝ-tegi-sasae-ezoqam-ez. Taqa qavǝiwat nqáneq: Zo ndakin áv qazǝte-yagé, av Mbumbukiam ndǝmbǝe-poev, neka khandi miavmiav vozomǝ-ndapém. ²³ Zapa ndógo, manqa-zapa-qa yaq-fia, lǝvǝté. Geté Mbumbukiam-qa etoam matev, ndógo ni yaq-mba ndini-etoam, ndógo khandi miavmiáv. Keliso Yesu mokho-té qazindapé, ndego nigi Evezǝza.

7

Ni ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, sekembá suzu:gǝ

¹ Nǝfuap! Zo Mozes-qa guguna manqat qazǝte-zǝtez, yaq gǝ, zo mǝzǝté-zǝtez? Khafeap, ezoqa sa ndógo tǝmbǝé-kawaevtat, ndego teyagat. Geté ndego tenanim, yaq khafeap sekemba gembǝé-kawaevatak. ² Khamasim, sǝvam anganeam tumboyagat, yaq ndugu anganeám namba mé:tǝkuatát. Geté zivis tembonanim, ndugu segéfakhán, ta khafeap mokho-te ndógo, gu:goam. ³ Zivis sekemba temboyagat, yaq sǝvam anganeam nǝme tundaf, khafeap ndógo, ndugu nǝkenǝkem ngi:wat ezoqam mé:vewát. Geté zivis tembonanim, yaq ndugu nǝkenǝkem khafeap mokho-te gu:goam, ndakin mbaín. Kopǝmbaqapé, anganeam nǝme tundaf. Ndugu nǝkenǝkem khafeap génqawayák. ⁴ Nǝfuap! Zo-te matev até kopó. Keliso genanim, yaq zo sǝzǝtumupakhaéz, te namba. Yaq Mozes-qa guguna manqat, zo sekemba kawaevateáv. Zo ndakin tege ndégo tozogó, ndego lǝvǝte-te gesuzam. Yaq niqa yage-te, mokho binimbi-fakhan, av Mbumbukiam ndǝmbǝe-poev. ⁵ Ni manqei-qape matev-te qaziyagam, yaq Mozes-qa guguna manqat mokho-te, poev soqǝsoqa ninǝzǝgimám, neka niqa kha manqa-zapazapate vǝ-itiat. Geté taqa qavǝiwat, lǝvǝté. ⁶ Ni bugukhokhof Mozes-qa guguna manqat mokho-te qazu:goam, ni ndakin mizifakhán. Ni pakhaenát, ta matev-te ndógo, ni qageanotam. Yaq matev neka sasae ndógo, ndakin nqazi-matanam, ndógo ambá av nqægo, av bugukhokhof qazi:goam, khafeap vinivinimba qazimbo-pavat. Geté matev ndakinak, Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qazinǝ-matǝnumít.

Mbumbukiam-qa guguna manqat, manqa-zapazapa ndovevezám

⁷ Yaq gǝ, ni áv khazi-einím? Gǝ, Mozes-qa guguna manqat, manqa-zapa-ús? Av taoká. Mozes-qa guguna manqat mbain tǝgonin, yaq no ambá nǝténǝtenák, gekha matǝv ndógo, manqa-zapa-us. Khamasim. No

ezoqam-qa gigiap qovetu matev-qa yaq-te, ambá nóténótenák, Mozes-qa guguna manqat einiav tōgonin, “Qo ezoqa nōme-qa gigiap me:qovétú.”⁸ Mozes-qa guguna manqat, ambá av nqægo, manqa-zapazapa-ús. Geté ta guguna manqat mokho-te, manqa-zapazapa, nakhoa ndøqeív, no ezoqam-qa gigiap qovetu matev vinivinimba-te vø-itumb. Guguna manqat mbain tōgonin, yaq manqa-zapazapa, bazaføgakh ambá mbain.⁹ Bugukhokhof qagoam, no Mozes-qa guguna manqat nōtenateav qagoam, no sæyagám. Geté no guguna manqat qatenóten, yaq no āv qate-matøvém nqægo: No manqa-zapa-ús.¹⁰ Yaq no andé nōnaním. Yaq no āv qate-matøvém nqægo: Guguna manqat ndøgo, no amba khandi tōnø-etoamin, no lōvøte nø-etoám.¹¹ Guguna manqat mokho-te, manqa-zapazapa, nakhoa ndøqeív, no vøtumbam-a, vølavamb.¹² Geté unimanqatún. Guguna manqat, Mbumbukiam-té qandowáv, neka manqat ate ndægo nqøu-peawap, ndaføyamba-qapé neka eqeieqeí neka mbomambaqapé.¹³ Av tægoat ndægo, yaq gē, nqanek manqat qanimav-qape, lōvøte-té qanø-itumb? Av taoká. Geté ndøgo noqá manqa-zapá, lōvøte-qa-itumb. Manqa-zapa, guguna manqat mbomambaqape ndæ-otán, neka lōvøte vøfakhan. Nqanek tōnefakhán ndøgo: No Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te, āv tabate-qeiví, av nqægo, manqa-zapa ndøgo, ùnime:-soqá.

Mbumbukiam-qa guguna manqat yakhapus, kopømba mbain tōnitøke, ni matev eqeieqeí tizigoat

¹⁴ Ni mīzi:nótén, av nqægo: Mozes-qa guguna manqat, Mbumbukiam-gé Nqova-té qando-fakhán. Geté no manqei-qape ezoqám. No manqa-zapa mokho-té qatu:gú. Neka no manqa-zapazapa-gé sasae ezoqám.¹⁵ No mokho qeivupáv, matev qægoatun. Matev eqeieqeí ndøgo, no gone-qa nqægo, no gonemáv. Geté matev soqøsoqa ndøgo, no ndønømbogasi:v, no sægoatún.¹⁶ No matev qægoatun, no poeveav ndøgo, tægo, yaq no mōe-unimanqatinín, Mbumbukiam-qa guguna manqat qanimáv.¹⁷ Yaq nakémbá, matev soqøsoqa qægoatun, no ambá av nqægo, nøkezan nogoatún. Geté manqa-zapa ndøgoatún, no mokho-te nqøugu.¹⁸ No mōtenótén, noqa manqei-qape kha mokho-te, matev eqeieqeí-qase mbain. Zapa ndøgo, matev eqeieqeí, no gone-qa nogó. Geté kopømba mbain tæmatanam.¹⁹ Matev eqeieqeí, no gone-qa nqægo, no gonemáv. Geté, no matev soqøsoqa nogoatún, ndøgo no poeveav ndøgo, tægo.²⁰ No matev qægoatun, no poeveav ndøgo, tæmatanam, yaq ndøgo nó mbá, matev qæmatønumatun. Geté ndøgo, manqa-zapa ndøgoatún, no mokho-te nqøugu.

²¹ Yaq no nøkezan-qa yaq-te, āv qateqeiví nqægo: No matev eqeieqeí gone-qa nogó. Geté matev ndøgo, no qæmatønumatun, soqain.²² Noqa mbøni mokho-te, no khanakhanák, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qa yaq-te.²³ Geté matev ndøgo, noqa kha mokho-te nqæqeivi, viní. Noqa matavap mokho-te, no mōtenótén, Mbumbukiam-qa guguna manqat qanimáv, neka no paev-qa nogó. Geté ta matev ndøgo, noqa matavap mokho-te nqøugu, neka ta matev ndøgo, noqa kha mokho-te nqøugu, ndøgo izuizu ndønøfeáp. Neka manqa-zapa ndøgo, noqa kha mokho-te nqøugu, no andé ndimbula ezoqa me me:geanoát.²⁴ No soqaqape-té qægó. No gekha ezoqám nótøkē, noqa kha lōvøte-te nqa-itumbit?²⁵ No

ike kandambá, Mbumbukiam-te. Noge tøke ezoqam, Yesu Kelisó. Nigi Evezøzá.

No mokho-te, matev av nqægo: Noqa matavap mokho-te, no matev eqeieqei gone-qa nogó, av Mbumbukiam-qa guguna manqat ndæmanqate. Geté noqa manqei-qape kha mokho-te, no manqa-zapazapa gone-qa nogó.

8

Yage ndakinak, Nqova Mbomambaqape mokho-te

¹ Yaq ndakin, gekha ezoqám ndigu, Keliso Yesu mokho-te ndu:gu, Mbumbukiam ti-te ndigu yaq-fia gétayák. ² Zapa ndógo, Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh, ndógo Keliso Yesu mokho-te, khandi ndøni-etoam, møndø-nqovotáq, qo manqa-zapa-qa bazaføgakh mokho-te qoqotugoam, ndógo løvøte-te qa-ituqabat. ³ Mozes-qa guguna manqat, ambá gini-tøkein. Geté kopømba mbain. Zapa ndógo, niqa matev, manqa-zapazapa-ús. Geté matev ndógo, guguna manqat kopømba mbain qagoam, tømatanam, Mbumbukiam ndømatanám. Ndego ekeza Yo ndokhofotáv. Ngenek, teqa kha até kopó, av ni manqa-zapazapa-ús ezoqam nqazi:gu. Yaq Mbumbukiam, ezoqam-qa manqa-zapazapa, te-te ndégo tenøvé, neka niqa manqa-zapazapa-qa yaq-fia, te-te vøta. ⁴ Mbumbukiam tenegó ndógo: Ni manqei-qape ezoqam-qa matev qazi-ivøvem, neka Nqova Mbomambaqape-qa matev nqazimbo-paev, ni matev eqeieqei zigoát, av guguna manqat ndæmanqate.

⁵ Nqáe! Gekha ezoqám ndigu, manqei-qape ezoqam-qa matev ndimbopaev, ndigu manqei-qape ezoqam-qá matev mba mbomataváp. Geté gekha ezoqám ndigu, Nqova Mbomambaqape-qa matev ndimbopaev, ndigu ndógo timbo-mataváp, av Nqova Mbomambaqape ndømbøepo-ev. ⁶ Manqei-qape, ezoqam-qa matavap tønøzeinaqavem, taqa qavøiwat, løvøté. Geté Nqova Mbomambaqape tenøzeinaqavem, taqa qavøiwat, khandi neka sambí. ⁷ Zapa ndógo, gekha ezoqám ndigu, manqei-qape ezoqam-qa matavap ndøzø-nøzøgim, ndigu Mbumbukiam-gí qaqa ezoqám. Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat o-mba upøgimáv. Neka unimanqatín. Ndigu kopømba mbain, teqa manqat o-mba timbøe-ndapat. ⁸ Gekha ezoqám ndego, manqei-qape ezoqam-qa matavap ndømbo-nøzøgimit, te-te ndego, Mbumbukiam kopømba mbain, khanakhanakh tømbo goat.

⁹ Geté, zo vini. Zo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matev zønøzøgimít. Geté zo Nqova Mbomambaqape zønøzøgimít, av ndego unimanqatin zo mokho-te ndu:yage. Geté gekha ezoqám ndego, Keliso-ge Nqova mbain ndego, ndego Keliso-gé mbá. ¹⁰ Zoqa kha gènaním, manqazapa zapaya. Geté Keliso zo mokho-te tegoat, yaq zo mòzo-ndaføyamba-éz, Mbumbukiam-qa bøi-te, neka Nqova Mbomambaqape vøzøndafem, yaq ndego khandi vøzø-etoam. ¹¹ Mbumbukiam, ndego Yesu løvøte-te gekhandi:v, tege Nqova zo mokho-te tu:yagat, yaq ndego Mbumbukiam, Keliso løvøte-te gekhandi:v, até zoqá khá-ya tønanim, khandi mbó-etoám, tege Nqova mokho-te, ndego zo mokho-te ndu:yage.

¹² Nøfuap! Av tægoat ndægo, Nqova Mbomambaqape ni mokho-te ngu:yage, yaq ni matev eqeieqei-té qabizi-yagé, ambá ndøgo, av niqa manqei-qape matev ni nøzøgim-qa ndógo. ¹³ Zapa ndógo, zo kha-qa

poev-te tozoyagat, zo ndózo-pakhaéz. Geté zo Nqova Mbomambaqape mokho-te, zoqa kha-qa poev tozolaem, yaq zo zóyagét. ¹⁴ Gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam-ge Nqova ndezø-nøzøgim, ndigu Mbumbukiam-gí nakheís. ¹⁵ Zapa ndógo, Nqova ndego, Mbumbukiam zo gezø-etoam, ndego ambá av nqægo, zo gevøozø, kopømba ande av kawakawa-za, tigi yaq-fia mbain sasae ezoqam ndivøzoat, yaq zo nqawa møe matev-tē qazōyagāt. Av taoká. Geté zo Nqova Mbomambaqape mokho-te, mōzo-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. Yaq ni ndakin kopømbaqapé, Mbumbukiam, Tat Tat-qa sizimbó-akhaemát. ¹⁶ Mbumbukiam-ge Nqova neka nigí nqova mōndø-tøkuaném. Sùgumu-unimanqatinát, av nqægo: Ni Mbumbukiam-gí nakheís. ¹⁷ Ni Mbumbukiam-gí nakheís nqazigu, yaq matev ndøgo, Mbumbukiam ni nonqo genøza, zíndapém. Ni Kelisó namba sizimú-ndapém. Ni viniv tizi-eqatat, av Keliso ge-eqatat, yaq ni yage qanimav-qape sizimú-ndapém, te namba.

Yage qanimav-qape-qa yaq-te, ni tizindapem

¹⁸ No āv qate-mataváp nqægo: Viniv ndøgo, ni ndakin nqazieqatet, khapémbá, yage qanimav-qape namba toqote-khamas, Mbumbukiam ni vaev-te tinindu-veaz. ¹⁹ Unimanqatín. Gigiap ate nqægo, Mbumbukiam gekhakheinam, oskia mo:qozáp. Gø:etáp. Taqá tønno-keogé ndógo, Mbumbukiam ekeza nakheís tendo-veataz, ndigu yage qanimav-qape-te vømø-öz. ²⁰ Ibugukhokhof, Mbumbukiam gigiap ate nqægo gekhakheinam, ndøgo eqeieqei-qapé. Geté vaev-te, matev gè-enénd, yaq gigiap vøsoqøsoqoam.* Ndøgo ambá av nqægo, ekeza poëv, qasoqa. Geté Mbumbukiam ndømatanám. Yaq ndakin gigiap ate nqægo, tonotawé ndógo: ²¹ Mbumbukiam gigiap ate nqægo, gekhakheinam, ndøgo ndakin ande ndimbula mokho-te nqøugu neka vøsoqøsoqoam, vaev-te génqovóz neka matev qanimav-qape suguzumbú-etoám, Mbumbukiam-gí nakheís namba. ²² Ni mizi:nøtén: Até ndakín-a, gigiap ate nqægo, Mbumbukiam gekhakheinam, nqosøgeap-té qagó. Yaq ande av sævam nduigu, tui-ova, nqosøgeap tumbo-ewag, gè-esevemét. ²³ Geté gigiap mbá mbá, ndø-esevemét. Geté até ní-a, oskiá ndøgo, ni Nqova Mbomambaqape qazindafem, kopømba ande av mbusa me ndæløvøyat, ndøgo Mbumbukiam vaev-te teni-etoam, ni zí-esevemét. Ni ta khøuwa-qa ndógo tizio-endupít, Mbumbukiam ni tegi nakheís te-upono neka kha ndakinak vizíndapém. ²⁴ Ni mizikhándi:n. Geté matev ndøgo, Mbumbukiam ni ginimbi-ein, tini-etoam, ni ndakin kopømba mbain, tiziqeivim. Geté ni tizio-taná ndógo: Matev ndøfakhán. Unimanqatín. Matev toqoqeiv, yaq qo oskia qotó-taqabaták, av nqægo, ndøfakhán. Gè, matev tøfakhān, yaq ezoqa tégo, ndego zua ndo:tawe av nqægo, matev ndøfakhán? ²⁵ Ni nqazio-tana av nqægo, matev ndøfakhán, ndøgo fakhaneav ndøgo, yaq ni até sizimbøé-kewagát. Kopømba mbain tønī-ewez.

²⁶ Ni sa nqazie-sevemét neka bazaføgakh mbain nqazigu, Nqova Mbomambaqape, gini-tøkefn. Ni zí:nøtenák, eqeieqei āv khazi-guligulimát. Gekha manqát zí-einim? Yaq Nqova Mbomambaqape ndøvi:mát, Mbumbukiam-te, niqa yaq-te. Esevem-ús. ²⁷ Yaq Mbumbukiam,

8:15 8:15 2 Tim 1:7; Mak 14:36   **8:15** 8:15-17 Gal 4:5-7; Veve 21:7   **8:16** 8:16 2 Ko 1:22   **8:20** 8:20 Gen 3:17-19   * **8:20** 8:20 Matev ndøgo tø-enénd, Adam neka Iv Mbumbukiam-qa manqat unimanqatinteav qagoam neka teqa khafeap vønqaoanem.   **8:21** 8:21 Isa 11:6-9   **8:23** 8:23 2 Ko 5:2-4   **8:27** 8:27 Psa 139:1

ndego ezoqam-qa mbøni mokho-te ndequeivi, ndego Nqova-qa matavap møndæ-otév. Zapa ndógo, Nqova Mbumbukiam-gi nakheis-qa yaq-te ndemboviam, ndego teqá poev mbopáev.

²⁸ Ni mizi:nøtén. Ezoqa ndigu, Mbumbukiam-te poev ndøzøgo, gekha matév ndøgo, tøzøfakhan, ndigu mokho equeieqi segezø-fakhán. Ezoqam ndigu, Mbumbukiam gezø-akha, av ndego ge:pøoa. ²⁹ Mbumbukiam ndigu é-møndæ-otév, neka vøvevesam. Yaq ndigu av tiabiti:gú, av ekeza Yo nde:go. Yaq ngenek yo-khøuwa ndógoát, neka emekheis kopoav vømbógoát. ³⁰ Ndigu ezoqam, Mbumbukiam ibugukhokhof gevevesam, ndigu møndøzø-akhá. Yaq ndigu gezø-akha, ndego equeieqi me:zæb. Yaq ndigu equeieqi ge:zæb, ndego yage qanimav-qape zø-etoám.

Gekha matév ndøgo, tøni-fakhanumat, ndøgo kopømba mbain, Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono

³¹ Yaq ndakin, ni áv khazí-einim, taqa yaq-te, ni qazi-qeivavun? Manqat nqáne: Mbumbukiam ni namba te:goat, yaq gè, ezoqa kopømbá, ni titokhonan? Kopømba mbain. ³² Gè, ndego ekeza Yo keavateav qagoam, gete sa gendo-nqonqotav, ni zapaya, yaq ndego ni giní-tøkeäk, gekha matev nømte-te? Av taoká. Ndego yaq-mbá segení-tøkeát. ³³ Neka gè, ezoqa kopømbá, ndigu soqøsoqa tizæb, ndigu Mbumbukiam gevevesam? Kopømba mbain. Ndigu, Mbumbukiam ekezan equeieqi me:zæb. ³⁴ Neka gè, ezoqa kopømbá, tiqa yaq-te ti-einim av nqægo, ndigu yaq-fia nqosøgeap ndøqeivim. Av taoká. Zapa ndógo, Keliso Yesu ekezan ndønanim, ti zapaya. Geté ta-mbá taoká ndøgo. Ndego møndø-khandí:v. Yaq ndego ndakin Mbumbukiam-qá nakeamo zendaté geqomát neka ni zapaya vømbø-vi:matun. ³⁵ Av tægoat ndægo, yaq gè, ezoqá o matev kopømbá, ni Keliso-qa kuku matev-te tøqatono? Gè, ni matev føgakh-qape, o potonam matev, o ngiænoat matev, o ifin, o ndabua mbain, o fofogeap, o pakhapakha khaneam matev ndøqatono? Av taoká. Kopømba mbain. ³⁶ Unimanqatin. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo,

“Qo zapaya, khøuwa kopoáv,
ni ezoqa løvøte-te ambam-qa nigú.
Ndigu ni sip søvakha gigiap me:næná,
ndigu zitøge-qa ndizøgo.”

³⁷ Geté ta matev ate ndægo, qani-fakhanumatun, ni Keliso mokho-te, ndego ni-te kuku ndømbogo, ùni zi:pitavét. ³⁸ No møtenøtén. Gekha matév ndøgo, ni-te tøfakhanumit, ndøgo kopømba mbain, ni Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono. Até løvøté-a, neka até khandí-a, neka até enzol ezoqám-a, neka até nqova soqøsoqá-ya, neka até ndøgóa, ndakin yage-te o megemege-te tøni-fakhanumit, neka gekha gigiap bazaføgakh-ús ndøgo, kopømba mbain, ni tøqatono. ³⁹ Neka gekha gigiap ndøgo, ova nqo:go o mokho-te nqøugu, neka gekha gigiap nømē manqei-qape-te nqago, ndøgo kopømba mbain, ni Mbumbukiam-qa kuku matev-te tøqatono, ndego ni Keliso Yesu mokho-te gini-etoam, nigi Evezøza.

9

Pol-qa tanakh, ekeza ezoqam-qa yaq-te, Izlael ezoqam, ndigu Yesu unimanqatinteav ndigu

¹ Manqat nōme, no ndakin nqæmanqate, unimanqatín. Keliso-qa megemege-té qato-manqaté. No nōté-khavozamák. Neka até Nqova Mbomambaqapé-a, ndego no mokho-te ngu:gu, sùgumu-unimanqatínát, noqa manqat. ² No mbōni vaev neka tanakh kandambá nqanōgo. Yaq ndōgo kopōmba mbaín, tōnavōem. ³ No nōkeza ezoqam nōte-manqaté, Izlael ezoqam. No ndigu Keliso namba tōkuat-qa nōzōgó. No amba Keliso-te nōzōneav tōgonin, te-te vōe-qatanin, yaq no Mbumbukiam amba soqain-te vōvein, matev av nqægo, nogi ezoqam amba tōzō-tōkein, ndigu Keliso namba titōkuanemin, yaq no-te ambá kopōmbá. ⁴ Ndigu Mbumbukiam-gí ezoqám. Ndego ekeza nakheis ndígu tenezæb, neka teqa bazafōgakh neka waev vōzō-vevezam, neka ti namba, teqa poev vō-unimanqatintam, neka teqa guguna manqat vōzō-etoam, neka guliguli matev eqeieqei vōezōmas, neka manqa mbusa vōzōve. ⁵ Ezoqam ndígu, tigi atanakha-zapazapa-za Mbumbukiam gevevesam. Keliso ge-ezoqam-ev, ndego Izlael ezoqam ndōqán. Ndego Keliso, Mbumbukiam. Gigiap ate nqægo teqá mokho-té qanu:gú. Teqa iz miavmiav, bēto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Mbumbukiam ezoqa āv kenē-vevesam

⁶ Unimanqatín, Izlael ezoqa kopoáv, ndigu unimanqatinteáv, Yesu-qa yaq-te. Geté kopōmba mbaín, ta zapaya ndōgo, toqo-matavupat av nqægo, Mbumbukiam-qa manqa mbusa ti-te, sēge-navōēm. Av taoká. Geté Izlael ezoqam ate ndígú mbá, ndigu uni Izlael-ezoqam-in. ⁷ Eibleem-qa yaq-te, matev até kopó: Ambá ndígu, ezoqa ewaqape, ndigu Eibleem gemanazam, ndigu uni tegi zi-in. Geté uni tegi zi-in sati ndígu, tege yo Aezek gemanazam. Zapa ndōgo, Mbumbukiam Eibleem āv gembōe-eín nqægo, “Qogi qazi iz, ti-mba ndígu tīndapém, qoge yo Aezek-gi nakheis.” ⁸ Nqanek ni āv qani-nōmendím nqægo: Mbumbukiam-gi nakheis, ambá ndígu tigū, ndigu ezoqam-qa kouk-te gindu-fakhaz. Geté Mbumbukiam Eibleem-gi zi ndígu tenezæzá, tiqa yaq-te ndígu, manqa mbusa geve. ⁹ Mbumbukiam Eibleem-te, taqa yaq-te manqa mbusa geve, ndego āv gembōe-eín nqægo, “Viav nōme, no nqawa ndōtōndonáv, khōwa kopo-te. Yaq qogu sævam, Sæla, nakhasam anganeam é-ndōmbōe-fakhán.”

¹⁰ Yaq nigí atanakha-zapa Aezek-gi nakhei menas-qa yaq-te, Isao neka Zekop, matev até kopó, ndigu tegu zas Lebeka-te gimōfakhaz. ¹¹⁻¹² Ndigu qaqangeap qazaneav qagoam neka matev eqeieqei o matev soqain goneav vōgoam, Mbumbukiam kopo nōme é-mōndō-veatáv. Mbumbukiam Lebeka āv gembōe-eín nqægo, “Zapikia eveqase mokho-té gunú:goát.” Nqanek matev, ni āv qani-nōmendím nqægo: Mbumbukiam ezoqa ndevevesam, ndego ambá ta zapaya ndōgo tene-vevesām, gekha matēv ndōgo, ezoqa gegoatun, geté ndego ekeza poev-te mbá genō-vevesumatún. ¹³ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “No Zekop, nōmbōe-khafuatám. Geté Isao, gēnōmbo-qasi:vám.”

Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam tanakh gone-qa ndembogo, ndego segembógó

14 Av tægoat ndægo, Mbumbukiam ezoqa nøme tevevesam neka ezoqa nøme vevesupøteav vøgoāt, yaq gē, ni áv khazí-einim? Gē, Mbumbukiam-qa matev egeiegeí mbá? Av taoká. 15 Taqa yaq-te, Mbumbukiam Mozes áv gembøe-eín nqægo, “Gekha ezoqām ndego, noqa tanakh matev vøndøze-qa nqæmbogo, no sæmbó-vøndáz. Neka gekha ezoqām ndego, no kuku matev etoam-qa nqæmbogo, no sæmbó-etoám.” 16 Matev ambá av nqægo, ezoqam-qā poev-tē o ezoqam-qā matev-tē qanotawē. Geté Mbumbukiam-qá tanakh matev-té qanotawé. 17 Yaq nakémbá, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo: Mbumbukiam Felo gembo-ein, ndego Izip ezoqam-ge kawa, “No qo kawa, ta zapaya ndøgo tøte-veatáq: No qo mokho-te, ezoqa noqa bazaføgakh söté-zømesimát, neka noqa iz manqei-qape-te ate nqægo vóvøndavēt.” 18 Ni áv qazi:qeivím nqægo: Mbumbukiam ezoqa nøme, tanakh gone-qa ndembogo, yaq segembógó. Yaq tømbo-pøovat, ezoqa nøme-qa matavap tøføgakh, yaq até ndøgó-a, segembógó.

19 Eisa, taqa yaq-te ezoqa kopo, áv gepøté-eín penømakhaya, “Av tægoat ndægo, yaq gekha zapá, Mbumbukiam ezoqam-te yaq-fia teta, teqa matev-qa yaq-te? Nakhoa mbaín, teqa poev namba toqote-nøfeipat.” 20 Geté, gømbo-mataváp. Qo gekha ezoqām, Mbumbukiam teqa matev-qa yaq-te toqombo-sinaz. Gē, ganda pot kopømbá, te-te ndego gekhakheinam, tømbo-ein, av nqægo, “Gekha zapá, no av qoqote-khakheinømbem nqægo?” Kopømba mbaín! 21 Ndego ezoqam, ganda pot gekhakheinumatum, ndego yakhapús, gekha pot ndókhakheinām. Poev tømboogot, ganda kopo-qapi-te, pot nøme egeiegei-qape neka pot nøme khokho-qape tekakheinam, ndego yakhapús.

22 Mbumbukiam-qa matev até kopó. Ndego ezoqa teqa qaqa zømesim-qa zøgoám, ndigu tisoqoez. Ndigu tiabiti-zøté: Mbumbukiam ndego bazaføgakh-qapé. Geté ndego até aiyav matev zøgoám, oskiá ndøgo, ndego ti-te qaqa qambogam. 23 Neka ndigu, Mbumbukiam tanakh ndømbogo ti-te, gé:zómás, av nqægo, teqa waev neka bazaføgakh kandambá tantáv. Ndigu tenézømás, ndigu ibugukhokhof go:khakheinøvem, teqa waev neka bazaføgakh tiqeivim. 24 Ndigu ezoqam, ní. Ndego ni Zu bawan-ak mokho-te mbá mbá, geté até bawan vini-ak mokho-té-a, sègenimbu-akhá. 25 Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te ndøgo, tege manqa vevezam ezoqam Ozea gepeawam, Mbumbukiam bawan vini-ak-qa yaq-te, áv gene-eín nqægo,

“No ndigu bawan ezoqam,
nogi ezoqam goneav qagoam,

nogi bawan ezoqam nøtézáb.

Neka ta bawan ndøgo, no kuku goneav qanøgoam,
no ndigu nogi kuku ezoqam vøtézáb.

26 Neka ta manqei-te ndøgo,

Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqa gezø-ein,
‘Zo nogí ezoqām mbá,’

ndego ndigu áv genézæb nqægo:

Mbumbukiam khandi miavak-gí nakheís.”

27 Neka Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqa nøme, Izlael ezoqam-qa yaq-te, áv gene-akhá nqægo,

“Izrael ezoqam kopoav-qapí.

Andé ndivind me me:gó, ndøgeg-te ndisingitavet.

Geté ndigu ezoqa khapímbá tikhandi:z.

²⁸ Zapa ndógo, matev ndógo, Evezøza ibugukhokhof ge-ein, tego, ndego nakhamas-té genógó, ezoqa vøngiæzo, ta manqei-te ndógo, ma ndi:yage.”

²⁹ Taqa yaq-te, Aezaya bugukhokhof manqat nøme āv gene-eín nqægo, “Evezøza Bazaføgakh-qape, nigi atanakha-zapazapa-za nøme amba khandi:zateav tøgonin, yaq ndakin ni é-ndizi-soqoenín, kopømba ande av Sodom neka Gomola taon qatua.”

Izrael ezoqam-qa yaq-te, ndigu unimanqatinteav qagoam

³⁰ Av tægoat ndægo, Mbumbukiam Zu ezoqam gevevesam, yaq gè, ni áv khazí-einím? Manqat nqáne: Unimanqatín. Bawan vini-ak ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei-qa ndøgoām. Geté Mbumbukiam ndigu eqeieqei me:zæb. Zapa ndógo, ndigu møndø-unimanqatiním. ³¹ Geté Izrael ezoqam, ndigu bazaføgakh gi-asazat, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te, amba Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez-in, ndigu ndaføyamba matev qeiviáv. ³² Yaq gekha zapá, ndigu qeiviav ndógo? Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ekeza matev matanam mokho-te gone-qa ndøgoām, ambá ndógo, gi-unimanqatinim, av nqægo, Yesu ezoqa khandi:zat-qa gigeavun. Yaq ndigu andé nandi me:khaosám, nandi ndigu, ezoqa gi:khaosumatun. ³³ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Nqáe! No Zayon manqei-te,

nandi nózáv.

Nandi nginik,

ezoqa ndøkhaosumát, vø-o:atāt.

Geté gekha ezoqām ndego,

nginik nandi te-unimanqatintat,

ndego mivi gégoák.”

10

¹ Nøfuap! Noqa poev kandambaqape nqáne: Zu ezoqam møe-mbá sa bekhandí:z. No Mbumbukiam-te oskia no-akhaematún, tiqa yaq-te. ² No zo āv qate-unimanqatinát nqægo: Ndigu bazaføgakh ndø-asazét. Mbumbukiam-qa matev gone-qa ndógó. Geté ndigu nakhoa eqeieqei zøtezateáv. ³ Ndigu Mbumbukiam-qa matev eqeieqei-qa yaq-te, mokho ndapeáv. Yaq ndigu teqa bøi-te, eqeieqei ekeza mokho-mba gone-qa ndógó. Yaq nakémbá, ndigu ekeza kha, Mbumbukiam-qa mokho-te veeáv. Neka ndigu Mbumbukiam takeáv, ndigu eqeieqei tezæb, av ekeza poev ndægo. ⁴ Keliso Mozes-qa guguna manqat, møndøtók. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, nde-unimanqatinat, ndego Mbumbukiam eqeieqei mé:veó.

Gekha ezoqām ndego, Yesu nde-unimanqatinat, Mbumbukiam ndøkhandi:v

⁵ Guguna manqat mokho-te eqeieqei gone-qa yaq-te, Mozes āv gene-peawám nqáego, “Gekha ezoqām ndego, guguna manqat ndembopaev, ndego ndøyagét.” ⁶ Geté ndigu ezoqam, Mbumbukiam-qa bõi-te, ta mokho-te ndógo gi-ndaføyamba-ez, gi-unimanqatinim, ndigu āv gini-manqaté nqáego: Kopømba mbaín, qakeza mokho-mba toqobevap, av nqáego, “Gekha ezoqām ndóqavíg, yan-te, Keliso tendondaf?” Zapa ndógo, Keliso møndø-visavún. ⁷ Neka kopømba mbaín, qakeza mokho-mba toqobevap, av nqáego, “Gekha ezoqām ndóvis, løvøte ezoqam-qa manqei mokho-te, Keliso vøndóndáf?” Zapa ndógo, Keliso løvøte-te møndø-khandí:v. ⁸ Neka kopømba mbaín, vini toqoqav. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqáego, “Teqa Manqat qoqá avønin-té qagó. Qoqa manqa-nqa-té qagó neka qoqa mbøni mokho-té qanu:gu.” Nqanek manqat, unimanqatin matev-qa yaq-te nqæmanqate, nqáneq, ni ezoqa nqati-zømesim. ⁹ Qo qakeza tou toqote-ein, av nqáego, “Yesu ndego Evezøzā,” neka mbøni mokho-te voqó-unimanqatin, av nqáego, Mbumbukiam Yesu møndø-khandí:v løvøte-te, yaq qo ndóqo-khandí:q. ¹⁰ Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, teqa mbøni mokho-te nde-unimanqatinat, ndego gé-ndaføyamba-év, Mbumbukiam-qa bõi-te. Neka gekha ezoqām ndego, teqa tou-te ndemanqate, av nqáego, “No nò-unimanqatināt,” ndego ndøkhandí:v. ¹¹ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqáego, “Gekha ezoqām ndego, ngenek nde-unimanqatinat, ndego mivi gégoák.” ¹² Yaq ndógo, vinivinimba mbaín, yaq Zu ezoqam-a, yaq bawan vini-ak. Ni ezoqam ate nqazi:gu, Evezøza kopo nimbígú. Yaq gekha ezoqām ndigu, ndimbo-akhayam, ndego matev eqeieqei-qape zómatønumát. ¹³ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqáego, “Gekha ezoqām ndego, Evezøza tøke-qa tembo-akha, ndego ndøkhandí:v.”

¹⁴ Geté unimanqatin, ndigu te-te áv kiní-akhaemāt, ndigu unimanqatinteav tøgoat? Neka áv kiní-unimanqatinim, teqa yaq-te yogeav tøgoat? Neka áv kiní-ewagāt, ezoqam mbain tigoat, ndigu Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat? ¹⁵ Neka ndigu ezoqa nøme, Manqat Mbomambaqape áv kiní-zømesimāt, ezoqa ndigu khofotøzateav tigoat? Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqáego, “Ndógo qanimav-qapé, ezoqam ndigeav, Manqat Mbomambaqape ndindapav.” ¹⁶ Geté unimanqatin. Izrael ezoqa ewaqapé mbá, Manqat Mbomambaqape gi-unimanqatinim. Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, møndø-eín, “Evézøza! Niqa manqat, gekha ezoqām ndó-unimanqatinim?” ¹⁷ Ni āv qazi:qeivím nqáego: Unimanqatin matev, manqat yoge mokho-té qando-okhó. Neka manqat ndógo, ezoqa ndiyoge, Keliso-qá manqat-té qando-fakhaté. ¹⁸ Yaq gê, ndigu Izrael ezoqam, Manqat Mbomambaqape møndøyogem? Møndøyogém. Tiqa yaq-te ndigu, ezoqa Manqat Mbomambaqape ndi:zømesim, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqáego,

“Tiqa manqa wag, manqei-qape ate nqáego
søgumu-panqavøemát.

Neka tiqa manqat, manqei-qape vaev até vømøkhanaz.”

19 Neka bevap nøme nqáneek: Gê, Izrael ezoqam, manqa mokho møndømbó-ndapem? Ndigu møndømbo-ndapém. Geté ndigu unimanqat-inteáv. Taqa yaq-te, Mozes bugukhokhof áv gene-peawám nqægo, “Mbumbukiam ge-ein:

Zo Zu bawan-ak,
zo nogí ezoqám.

Geté no bawan vini-ak, ndigu iz mbain ndigu, nókhatób.
Yaq zo ova zómanqatát.

No qaqa nözóløwáz, ti namba.

Ndigu zøtezat mbaín, Mbumbukiam-qa yaq-te.

„Geté ndigu teqa manqat ndøndapém.”

20 Neka Aezaya, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam, taqa yaq-te, manqat nøme áv gene-eín nqægo, “Mbumbukiam ge-ein:

No ndígu tinømendám,
ndigu no vaweav qagoam.

Neka:

No ti-te ndígu tæmøfakhán,
ndigu noqa yaq-te bevøpøteav qagoam.”

21 Geté Izrael ezoqam-qa yaq-te, Aezaya áv gene-peawám nqægo,

“Mbumbukiam ge-ein: Khøuwa ge-okhoam, no zenda nözø-visiám. Geté ndigu gèsapi-zát neka noqa manqat ndínqāgím.”

11

Izrael ezoqam mokho-te, ezoqa andé khapimbá, ndi-unimanqatinat

1 Gê, Mbumbukiam, ekeza ezoqam, Izrael-ak, møndø-sanqab? Av taoká. Mbumbukiam ekeza ezoqam sanqabeáv. Até nó-a. No Izrael ezoqám, Eibleem-gé zeó, neka no Benzamin khagua bawan-ák. 2 Mbumbukiam ekeza ezoqam sanqabeáv, ndigu nupøkhan mba gevevesam. Gê, zo Mbumbukiam-qa Manqat mözøté-zøtez, ndøgo Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Ilaiza, ekeza ezoqam qaqa gezøgoam, Izrael-ak? Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Mbumbukiam-te áv geneviám nqægo, 3 “Evézøza! Qogi manqa vevezam ezoqam, gèzitág, neka lou-qasis ndøgo, ma søvakha gigiap giløvususam qo-te, vømøkuim. No nakhapús sege-nøuvøném. Yaq ndigu ndakin até nó-a, løvømbe-qa ndøgó.”

4 Yaq Mbumbukiam gekha manqāt mbóqavøiu? Av gembøe-qavøiú nqægo, “Av taoká. Qo ambá av nqægo, qakhapus sege-qouvøqēm. Nogi angana seven taosen nøme ndígú. Até ndígú-a, ndigu Bal-te, ndego khape mbumbukiam, manazap møkuiáv.”

5 Até ndakin khøuwa-té-a, ezoqa nøme ndígú, Izrael bawan mokho-te, ndigu Mbumbukiam ekeza kuku matev-te gevevesam. 6 Mbumbukiam ndigu ekeza kuku matev-té genø-vevesám, ambá ta zapaya ndøgo, av ndigu matev gi:matønumam. Mbumbukiam, ndigu amba ta zapaya ndøgo tevevesamín, av ndigu matev gi:matønumam, yaq teqa kuku matev, ambá unimanqatin kuku matév mbá.

7 Matev av nqægo: Matev ndøgo, Izrael ezoqam bazaføgakh gi-asøzam, amba tiqeivimín, ndigu qeiviáv. Geté ndígu tiqeivím, Mbumbukiam

ekeza gevevesam. Geté ndigu ezoqa nøme, gèføgakhæz. ⁸ Taqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,
 “Mbumbukiam ndigu andé venangei bazapos-qape me zømbe-etoám.

Yaq tiqa bøi kopømba mbaín ti:kewagat
 neka tiqa gea kopømba mbaín ti:ewagat.

Matev av nqægo sègemá, atema ndakin.”

⁹ Ti-te ndigu, matev ndógo tøfakhán, av Deivid Mbumbukiam-te, tegi qaqá ezoqam-qa yaq-te ge:viam. Ndego āv gene-eín nqægo,

“Ndigu lou-qasis-te, lou tilogat,

yaq timatavupat av nqægo, matev-qase giní-fakhanāk,
 ndøgo bèzø-ká

neka bemøzø-voe, betēndapem,

neka bezø-køi-ez, bemø-khaosam.

Nqanek tiqá manqa-zapazapa-qá yaq-fiá.

¹⁰ Tiqa bøi waev, bèzø-navøém.

Yaq géqeivimák.

Neka ndigu viniv-qape oskia be-eqawát, bezø-ewez.”

Bawan vini-ak, ande tae tang me me:gó, Mbumbukiam gebunøzam

¹¹ Bevap nøme nqáneek: Gê, Zu ezoqam gi-o:az, ndigu ate nonqō gí-o:az? Av taoká! Geté tiqa manqa-zapa zapaya, khandi matev, bawan vini-ak-té qanøwáv. Yaq Zu ezoqam, ova tiabiti-einim. ¹² Zu ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, manqei-qape ezoqa nøme khandi gindapem, yaq Mbumbukiam matev kandakanda nøme mba mó:gó, Zu ezoqam ate ndi:gu, te-te tivesez.

¹³ No ndakin zo-té qatø-manqatét, zo bawan vini-ak. No Mbumbukiam zo bawan vini-ak-té gendo-khofotán. Yaq no khanakhanakh kandambá, nqanek sasae nqægot. ¹⁴ Eisa, no nqanek sasae nqægot, nøkeza ezoqa nøme ova peté-einim penømakhaya, yaq Mbumbukiam-te petéqambūz penømakhaya, khandi vøndapēm. ¹⁵ Mbumbukiam Zu ezoqam qambø-qasi, yaq ta mokho-te ndøgo, manqei-qape ezoqa nøme, nqawa te namba getøkuzu, yaq gê, gekha matev ndøfakhán, Mbumbukiam Zu ezoqam nqawa tekhatob? Matev kandambaqape nøme mba mó:fákhān. Løvøte ezoqam segé-khandi:z.

¹⁶ Ezoqa wit gipezotatun, yaq flawa ndigu, bugukhokhof gi:løvusumatun, Mbumbukiam mbo-etømemín. Yaq av nqægo, flawa ate ndi:gu, Mbumbukiam-gí. Neka ezoqa tae te-ogeakh, tae lu Mbumbukiam-qa zenda-te vóvē, yaq até táng-a, Mbumbukiam-qá. Yaq matev até kopó. Izlael ezoqam-gi atanakha-zapazapa-za, Mbumbukiam-gi ndøgoám. Yaq vaev até tigí zí-a, Mbumbukiam-gi vógoāt.»

¹⁷ Izlael ezoqam, andé oliv tae zenda-yak eqeieqei me:yá, neka zo bawan vini-ak, andé leg-ak oliv táe. Ta oliv tae eqeieqei ndøgo, Mbumbukiam tang nøme møndø-møkuiám, yaq zo ande leg-ak oliv tae tang me ndøøte:go, vøbunøzam. Yaq zo ndakin oliv tae eqeieqei namba, et eqeieqei zo-upøgimatún, ta lu-te ndøndo-fakhate. ¹⁸ Geté qo me:khambùváp, ta zapaya ndøgo, Mbumbukiam tae tang gimøkui, yaq qo vøbunøtaq. Gēmbo-mataváp. Matev, ambá av nqægo, qo lu qo-eqawát. Geté lu qo ndø-eqaqæwát.

¹⁹ Eisa, ezoqa kopo zo mokho-te peté-eín penømakhaya, av nqægo, “Mbumbukiam tae tang tene-møkuiám ndógo, no batē-tøkua.” ²⁰ Ndógo unimanqatín. Tae tang nøme ndógo, ta zapaya ndógo tene-møkuiám, ndigu unimanqatinteav qagoam. Geté qo sekemba ta zapaya ndógo toqotegó ndógo, qo ndoqo-unimanqatínat. Qo me:khambùváp, taqa yaq-te. Geté møe qógoát. ²¹ Zapa ndógo, Mbumbukiam Zu ezoqam kopømba ande av tae tang ndægo gimøkuiam, ndigu unimanqatinteav qagoam, yaq ndego até qó-a, gékhofogó, qo unimanqatinteav toqogoat.

²² Gèmbø-mataváp. Mbumbukiam ndego tanákh. Geté ndego até føgákh. Ti-te ndigu, zita giwuowem, ndego føgákh. Geté qo-te, tanákh. Geté qo aiyá qagó. Soqáin ndógo, teqa tanakh matev toqo-ivav, yaq ndego até qō-a, vónqaoqō, ta tae-te ndógo. ²³ Zu ezoqam ndigu, tiqa unimanqatinteav matev Keliso-te ti-ivøvem, yaq Mbumbukiam ndigu nangó genøbunøsam tae-te, av bugukhokhof gi:goam. Ndego kopømbaqapé, nqawa tebunøsam. ²⁴ Zo bawan vini-ak, zo andé leg-ak oliv tae tang me zøtegoám. Geté ta leg-ak oliv tae-te ndógo, zo qazogoam, Mbumbukiam zo gèndomøkús, tae eqeieqei-te vøbunøsam. Geté Zu ezoqam, andé tae zenda-yak eqeieqei me:yá. Yaq tae tang ndógo, Mbumbukiam gemøkuiam, ndego ùnime:kopømbá, tiqa tae-te nango tebunøzam.

Mbumbukiam até Zu ezoqám-a, vøkhandí:z

²⁵ Nøfuap. Manqat ndógo, no ndakin Izlael ezoqam-qa yaq-te tøte-ein, bugukhokhof khøuwa, khonoam-té qagoám. Geté no zo zøtezat-qa nøzøgó. Zapa ndógo, soqáin ndógo, zo zøkeza kha matavap loloakh-us tøzøte-vewat, gete mokho ndapeav tøgoat. Unimanqatín. Izlael ezoqa nøme, Mbumbukiam zitá gini-wuowém. Geté matev av nqægo, sa tømboé-outøpít ndógo, atema bawan vini-ak ate ndi:gu vøkhandí:z, ndigu Mbumbukiam gevevesam. ²⁶ Taqa zita-te, Izlael ezoqam ate ndi:gu gékhandí:z. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-peawáp nqægo, “Khandi etoam ezoqam,

Zayon taon-té gèndó-fakhán,
yaq ndego Izlael ezoqam-qa qasi:vap matev Mbumbukiam-te
vøzø-khofoé, ndigu Zekop-gi zi.

²⁷ Yaq no ti namba, poev äv qaté-unimanqatín nqægo:
No tiqa manqa-zapazapa nókhfoé.”

²⁸ Unimanqatín. Izlael ezoqam, Manqat Mbomambaqape gèsanqawém, yaq av nqægo, ndigu vø-Mbumbukiam-gi-qaqa-ezoqam-ez. Matev av nqægo gigonem, zo møndøzø-tøké, zo bawan vini-ak, yaq zo vozø-Mbumbukiam-gi-ezoqam-ez. Geté Mbumbukiam kuku zua mbogó, ndigu Izlael ezoqam-te. Zapa ndógo, Mbumbukiam tigi atanakha-zapazapa-za, é-møndø-vevesám. ²⁹ Mbumbukiam ezoqa gevevesamin neka matev eqeieqei vøzø-matanamín, ndego matavap enendatáv, taqa yaq-te. ³⁰ Zo bawan vini-ak, zo bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam-qa Manqat, zønqagimám. Geté ndakin, Zu ezoqam teqa manqat ndapeav ndógo, zo Mbumbukiam-qa tanakh matev zondapém. ³¹ Av zo Mbumbukiam-qa tanakh matev qazøte-ndapem, Zu ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat o-mba ndapeav qagoam, yaq vaev até ndigú-a, Mbumbukiam-qa tanakh matev, äv tiníndapém.

³² Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa manqat gèngagimám. Yaq Mbumbukiam sègezø-iváv, ndigu vømø-manqa-zapazapa-gi-ndimbula-ezoqam-ez. Mbumbukiam tenegó ndógo: Zapa ndógo, ndego ezoqa ewaqape-te, tanakh gone-qa ndógó.

Mbumbukiam-qa iz, bèto-eqawát

³³ Mbumbukiam kandambá tentév. Teqa matavap neka otevat igian-qapé. Ni ezoqa kopømba mbaín, teqa matavap-qa mokho tizindapem neka nakhoa vizíqeivím, ndego ndegeve. ³⁴ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo,

“Gé, Evezøza-qa matavap,
gekha ezoqám mé:-otev?

Neka gekha ezoqám
mbó-ovøyám?

³⁵ Neka gé, ezoqa Mbumbukiam gigiap møndømbó-etoam,
yaq Mbumbukiam ndego yaq-fia bembøgo?”

³⁶ Av taoká. Zapa ndógo, gigiap ate nqægo ndégo tekhakheinám, neka ndégo tegeawát neka te nonqo ndégo tógó. Mbumbukiam-qa iz, miavmiav, bèto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

12

Niqa kha, Mbumbukiam bizimbo-etøomém

¹ Nófuap! Mbumbukiam tanakh kandambá ginigu. Yaq nakémbá. No nqazø-pouwe. Av Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, søvakha gigiap gi:løvusumatun te-te, yaq zo zøkeza kha Mbumbukiam áv tømboe-etøomém. Ndógo zoqá etoam matév, te-te. Geté ndógo khandín. Ambá av nqægo, nanimát. Zo Mbumbukiam-gí ezoqam zógoát, ndego khanakanakh bembøgo. Av tøzøte-gonem ndægo, yaq zo Mbumbukiam-qa iz eqeieqei zó-eqatát. ² Zo manqei-qape ezoqam-qa matev mbòpæev, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu. Geté zo Mbumbukiam bè-enénd, neka zoqa matavap bezø-ndakinak. Yaq zo Mbumbukiam-qa poev zøtézøté, gekha matév ndógo, mbomambaqape, neka gekha matév ndógo, Mbumbukiam ndømbøe-khaneat, neka gekha matév ndógo, eqeieqei-qape ndógo, teqa bøi-te.

Gekha matév ndógo, Mbumbukiam ni gini-etoam, tizi-matønumat, ni eqeieqei bizi-matanám

³ Mbumbukiam teqa kuku matev mokho-te, no nømendim ezoqam ndøvé. Yaq nakémbá, no zo ezoqa ewaqape, nqazø-manqate: Zo zøkezan-qa yaq-te ndømatáváp av nqægo, “No nòto-eqanowát,” zo eqazozateav tøgoat. Geté zo matavap eqeieqei bezøgó. Gekha matév ndógo, tozomatønumat, zo áv tøne-matanám, av Mbumbukiam unimanqatin matev gezømbe-etoam.

⁴ Niqa kha-te, gigiap vinivinimbá nqani-bunøzap. Neka kha-qa gigiap, sasae vinivinimbá ndømbogot. ⁵ Keliso-qa kha-te, matev até kopó. Ni Klisten ezoqam kopoáv. Geté Keliso-qa mokho-te, ni kha kopó. Neka ni andé kha gigiap vinivinimba zi:bunøzømém.

6 Nqova Mbomambaqape-qa matev, Mbumbukiam ni teqa kuku matev mokho-te gini-etoam, vinivinimbá. Mbumbukiam ezoqa nøme, teqa manqat vevezam matev gembo-etoam, yaq ndego áv teabete-matanám, av unimanqatin matev ndømbøego. 7 Neka ezoqa nøme tøkeam matev gembo-etoam, yaq ndego ezoqa yà bezø-tøkeám. Neka ezoqa nøme, nømendim matev gembo-etoam, yaq ndego ezoqa yà betezømesím. 8 Neka Mbumbukiam ezoqa nøme, zita tøpøzu matev gembo-etoam, yaq ndego ezoqa zita yà bezøtøpøzú. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme, etoam matev gembo-etoam, yaq ndego khanakhanakh-us be-etoám. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme, megeat matev gembo-etoam, ndego bazaføgakh be-asáz, ezoqa eqeieqei bezømbø-mege. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme tanøtanakh matev gembo-etoam, ndego ezoqa nøme-te tanøtanakh matev khanakhanakh-us begó.

Kuku yà binigú, ezoqa nøme-te

9 Zoqa kuku matev ezoqa nøme-te, unimanqatin bezøgó. Ngusum-te sa bezømbo-khazú. Manqa-zapa matev zombó-sanqaupát. Geté matev eqeieqei, føgøføgakh zombó-geageapát. 10 Zoqa kuku matev yaqyaq-a, andé evenap-qá kuku matev me bezømbe:gó. Kuku kandambá. Neka izuizu gèvizáp. 11 Sasae bazaføgakh ndø-asøzú. Ndøwauwi:zát. Nqova Mbomambaqape betu-sasaeát, zo mokho-te, neka Evezøza-qá sasae zógoát. 12 Zo Mbumbukiam-te ndozoto-taza, zo te-te khanakhanakh-us mo:tazá. Viniv matev tøzø-fakhanumat, zo føgøføgakh ndøwaniáp. Tatak bezøvín. Neka guligulim oskia ndøgó. 13 Mbumbukiam-gi ezoqa nøme, gigiap mbain ndigu, gèzøtøkeé, neka ezoqa nøme khoev gèzø-manqaté.

14 Zo ezoqa ndingæzoat, gèzø-guligulím. Av qane-guligulím: Mbumbukiam, ndigu matev eqeieqei bezø-matanám. Zo ndigu soqain-te ndø-áb.

15 Ezoqa khanakhanakh tigoat, yaq zo khanakhanakh ndøgó, ti namba. Neka ezoqa nøme ti-eivumit, yaq zo gè-eivám, ti namba.

16 Zo matavap kopo-té qayagé. Neka zøkeza kha ndø-eqàwát. Geté até ndigú-a, iz mbain ndigu, namba gè:tøkuát. Zo zøkeza kha matavap loloakh-us me:vèwé.

17 Ezoqa manqa-zapa tego zo-te, yaq soqain mbøe-qavøinám. Matev ndøgo tozó-matønnumát, ezoqa ewaqape eqeieqei ndivewe. 18 Nakhoa-qa gèwawé, av nqægo: Kopømba tøgoat, sambi matev-té qanø-yageáp, ezoqa ewaqape namba. 19 Nøfuap mbomømboma! Yaq-fia ndøtawát, ezoqam-te. Geté Mbumbukiam-qá qaqa-qa zotó-kewagát. Yaq-fia ndégo tétá. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat áv qane-peawáp nqægo: Evezøza ge-ein, “Ezoqam nó, ezoqam-qa manqa-zapazapa nqæqavøiwat neka yaq-fia nqætawát.” 20 Geté zo áv tøzøtégóát, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein,

“Qoge qaqa ezoqam, ifi tømbovitit,

yaq lou soqombó-etoám,

neka ibøkha naq tømbo-paptet,

ibøkha voqombó-etoám.

Av toqotegoat ndægo,

yaq ndego mivi ndøndáp, teqa manqa-zapa zapaya.”

²¹ Manqa-zapa qo betømbùqō. Geté matev eqeieqei qómatanam. Yaq ndógo, manqa-zapá voqoté-tømbuá.

13

Ni gaman mokho-té qabizu:gu

¹ Zo ate ndøzøte:go, gaman mokho-té qanu:gu. Zapa ndógo, gaman ambá av nqægo, ekeza mbā sege-fakhazīn. Geté Mbumbukiam ndø-abamín. Yaq até ndigú-a, gaman ezoqam ndakin ngigu, Mbumbukiam ndø-abám. ² Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, gaman-qa manqat ndesanqawe, ndego Mbumbukiam-qá manqat ndøsanqawé. Yaq gekha ezoqām ndego, matev av nde:matanam, ndego yaq-fia āv tenéqéiv, av matev nde:matanam. ³ Gekha ezoqām ndigu, matev eqeieqei ndi-matanam, ndigu kopømbá. Ndigu gaman kawakawa-za, møe bezøgō. Geté møe sa ndígu tígoát, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam. Gê, qo møe mbain gone-qa qógo, gaman kawakawa-za-te? Qanimáv. Qo matev eqeieqei ndømatanam. Yaq ndigu qo ezoqa eqeieqei mé:qæqabát. ⁴ Gaman ezoqam, ndigu Mbumbukiam-gí sasae ezoqām. Qoqá yage eqeieqei nonqó. Geté qo manqa-zapazapa toqogoat, yaq qo møe qógoát, ti-te. Zapa ndógo, ndigu bazaføgakh ndøzøgō. Viniv segeqá-etøomém. Ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndøgoatún, ezoqa viniv gizø-etoumatun, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam. ⁵ Yaq nakémbá, zo gaman-qa manqat o-mba mo:ndapé. Manqat o-mba ta-mbá mo:ndapé ndøgo, zo tiqa yaq-fia-qa yaq-te møe tozombo-goat. Geté zo tiqa manqat o-mba tønendapé ndógo: Zapa ndógo, zo mōzøte-zøtéz, matev av nqægo eqeieqei. ⁶ Yaq nakémbá, zo gaman-te teks moni tozo-abumat, eqeieqei. Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam-gí sasae ezoqām, neka ta sasae-te ndøgo, khøuwa iz vø-khoubumatun. ⁷ Zo gaman-te fia tøzømo-løfokat, yaq sègezø-etoám. Teks moni upøgim ezoqam, teks moni sègezø-etoám. Neka gaman, gekha moni nøme upøgim-qa ndigu, vøzø-etoam. Ezoqa kandakanda, gèzvizáp, neka tiqa iz, gè-egawát.

Mbumbukiam-qa guguna manqat kandambaqape nqáne: Ni kuku binígu, ezoqa nøme-te

⁸ Zo ezoqam-te, gigiap o moni bezømbø-løfoké. Geté matev ndøgo, zo izuizum oskia ndøzømo-løfokeap, kuku matév. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego Mbumbukiam-qa guguna manqat o-mba mo:ndapé. ⁹ Teqa guguna manqat, āv qane-eín nqægo, “Qo nøkenøkem matev ndøngi:wát,” neka “Ezoqa pakha-pakha ndøkhanèám,” neka “Gigiap ndø-aqònám,” neka “Ezoqam-qa gigiap me:qovétú.” Nqanek khafeap manqat vinivinimba neka gekha khafeap nøme ndøgo, ta mokho-te nqáneq qanu:gu, “Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambegó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.” ¹⁰ Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego manqa-zapa gématanamák te-te. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego guguna manqat ate ndægo, ndembøpáev.

*Ni matev eqeieqei-té qabizi-yage
Zapa ndógo, Keliso avønín gendóqaván*

¹¹ Zo matev āv tōne-matanām, av no qazømbe-manqatavun. Zapa ndógo, zo mōzøte-zøté, ndakin gekha khøuwa iz. Yaq nakémbá. Zo mōzosúz, zo venanqei ndozo-sømbiapet. Khøuwa iz mōndøndáp. Ni Yesu Keliso ande qazi-unimanqatinim, yaq khøuwa ndógo, ni Mbumbukiam uni te:khandi:n, andé qámbá qagoam. Geté ndakin, ta khøuwa ndógo, andé avønín. ¹² Lova gènavømetét. Paveat avønín géfakhán. Yaq nakémbá, matev soqøsoqa ndógo, ezoqa bøvun-te gigoatun, yà bizi-ivøvé. Geté ni waev-qá nakhag gigiap zí-upøgím. ¹³ Ni paveat-té qabizi-yagé. Matev egeieqei-té. Ni lou loge neka ibøkha soqa izam si binīwág. Ni matev bizi-matánám, ande av gaqo ndi:gu, neka mambe bizi-òkhó. Ni bizinøfee neka ova bizi-manqáté. ¹⁴ Matev av nqægo, vønqagím. Geté nigi Evezøza Yesu Keliso-qa matev, andé ndabua ndakinak me zøté-uzám. Zoqa kha-qa poev matev sa mbotáké. Manqa-zapa-te be-itùzá.

14

Klisten ezoqa nømme-qa unimanqatin matev bizi-gevèwát

¹ Ezoqa nømme ndigu Yesu ndi-unimanqatinat, tiqa unimanqatin matev, bazaføgakh andé mbaín. Geté zo ndigu vøkhatób, zoqa mokho-te. Neka ti namba ndøponqòmbáp, tiqa unimanqatin matev-qa yaq-te. ² Ezoqa nømme āv gini-unimanqatinát nqægo: Loge gigiap ate ndægo egeieqéí. Yaq kopømbá, tizilogat. Geté ezoqa nømme-qa unimanqatin matev, bazaføgakh mbaín. Yaq ndigu unimanqatinteáv av nqægo, kopømbá loge gigiap ate ndægo sa toqolog. Yaq ndigu avøe gigiap mba ndølogé. ³ Gekha ezoqām ndigu, loge gigiap ate ndægo sa ndiloge, ndigu ezoqa nømme, søvakha logemav ndigu, bevøðzó. Neka ndigu ezoqam, avøe mba ndiloge, ndigu ezoqa nømme, gigiap ate ndægo ndiloge, manqa-zapa-us betezæzá. Zapa ndógo, Mbumbukiam ndigu mōndø-khatób. ⁴ Ndigu ezoqam, lou ate ndægo ndiloge, neka ndigu ezoqam, avøe gigiap mba ndiloge, ndigu Mbumbukiam-gí sasae ezoqām. Ambá ndógo, qogí sasae ezoqām. Yaq qo gekha ezoqām, ezoqa nømme-gi sasae ezoqam toqo-gevezo? Ndigu bazaføgakh-us tiwanat o ti-o:az, tigi kawa yakhapús segé-gevezó. Geté, unimanqatin. Ndigu bazaføgakh-us ndøwaniapát. Zapa ndógo, Evezøza gèzø-geageáp.

⁵ Ezoqa nømme āv gini-mataváp nqægo: Khøuwa nømme ndigu, kandakandá, geté khøuwa nømme ndigu, khokhó. Geté ezoqa nømme ndi-matavap. Khøuwa ate ndi:gu kopó. Vinivinimba mbaín. Taqa yaq-te, gigiap-qape nqáne: Qo matev ùnime:gó, av ndoqote-unimanqatinat.

⁶ Ndego ezoqam, ndematavap av nqægo, khøuwa nømme ndigu, kandakandá, ndego nqanek matev Evezøza-qa ndøgoatún. Neka ndego ezoqam, loge gigiap ate ndægo sa ndeloge, até ndegó-a, Evezøza-qa vøgoatun. Ndego lou-qa yaq-te, Mbumbukiam-te ike manqat ndømanqaté. Neka ndego ezoqam, loge gigiap nømme logemav ndógo, até ndegó-a, matev Evezøza-qa ndøgoatún, neka Mbumbukiam-te ike manqat vømanqatatan.

⁷ Ni mokho-te, ezoqam mbaín, ndigu ekezan nonqo mba tiyagat o ekezan nonqo mba tipakhaez. ⁸ Tiziyagat, ni Evezøza nonqo zíyagát. Neka tizi-pakhaen, ni Evezøza nonqo zípakhaén. Oskíá ndógo, tiziyagat

o tizi-pakhaen, ni Evezøza-gí. ⁹ Keliso ta zapaya ndøgo tenenaním, neka nqawa ta zapaya ndøgo tene-khandí:v, ndego løvøte nekā khandi ezoqam, segezømbú-Evezøza-evtát.

¹⁰ Yaq nakémbá, gekha zapá, qogi Klisten qafuap ndoqo-gevezoat? O gekha zapá, qogi Klisten qafuap ndoqo-vøozoat? Ni até sizimú-wán, Mbumbukiam-qa megemege-te, manqat vizí-ovøemém. ¹¹ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “No khandi miav-ak Evezøza, āv qate-manqaté nqægo:

Ezoqa ewaqape, katuk ndømøkuí no-te.

Neka ezoqa ewaqape, āv giní-einím nqægo:

No Mbumbukiām.”

¹² Unimanqatín. Ni ezoqa ate nqazi:gu, manqat b̄zimø-ovøemém, Mbumbukiam-te, av qazi:yagam.

Ni aiyáv qabizigu. Soqain ndøgo, Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa-te tizi-itub

¹³ Yaq nakémbá, ni yaqyaq-a, sekemba bizi-gevèmbám. Geté ni matavap nqáneq qazí-goném: Matev nøme zímatanamák, ndøgo nigi Klisten nøfuap andé nandi me tøkhaosumat, yaq ndigu manqa-zapa-te vø-itub. ¹⁴ No Evezøza Yesu mokho-te nqatu:gu, no mōtenøtén, loge gigiap ate ndægo eqeieqeí, Mbumbukiam-qa b̄oi-te, toqolog. Geté ezoqa nøme, te-unimanqatin, av nqægo, lou nøme soqain Mbumbukiam-qa b̄oi-te, yaq te-te ndego, nqanek lou ndømøsoqá, ndego telog. ¹⁵ Qo gigiap nøme toqolog, yaq qoge Klisten qafu soqain tembo-ewag; matev av nqægo toqogo, yaq qo kuku matev-te yageáv. Gèmbø-mataváp. Keliso até teqa ndegó-a, genanim. Soqain ndøgo, qoqa lou loge matev mokho-te, teqa unimanqatin matev Yesu-te toqombo-ngiu. ¹⁶ Yaq nakémbá, gò:feazoát. Soqain ndøgo, gigiap nøme ndøgo, zo ndøzøte-zøtezat eqeieqeí, ezoqa nøme-te tø-gigiap-soqa. ¹⁷ Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te, lou loge matev neka izam matev, gigiap-qapé mbá. Geté matev kandambaqape nqáneq: Matev eqeieqeí-te neka sambí matev-te neka khanakhanakh-us tiziyagat. Matev av nqægo, Nqova Mbomambaqape-té qando-fakhaté. ¹⁸ Gekha ezoqām ndego, av nqægo teyagat neka Keliso av nqægo vømbó-vizupāt, teqa yaq-te, Mbumbukiam khanakhanakh neka ezoqa nøme teqa matev eqeieqeí mé:vewát.

¹⁹ Yaq nakémbá, ni bazaføgakh nqáneq qazí-asazét: Ni sambí matev-té qaziyagát, ezoqa nøme namba, neka tiqa unimanqatin matev-te vizizø-tøkeāt. ²⁰ Kopømba mbain, lou loge matev zapaya, Mbumbukiam-qa sasae toqongiu, ndego Klisten ezoqa nøme mokho-te ndego. Unimanqatín. Loge gigiap ate ndægo eqeieqeí, Mbumbukiam-qa b̄oi-te. Geté lou toqolog, yaq ta matev ndøgo, ezoqa nøme tiqa Klisten matev-te tøkhaosam, ndøgo soqain. ²¹ Yaq nakémbá, qanimav nqáneq. Qo sòvakha qólogeák o waen qó-izamák o gekha matev nøme qómatanamák, ndøgo qoge qafu Klisten matev-te, andé nandi me tøkhaotav.

²² Qo ndoqo-unimanqatinat av nqægo, matev nøme eqeieqeí neka matev nøme soqain, toqo-matønumat, yaq soqó-unimanqatín. Ndøgo qo qakhapús, yaq Mbumbukiam-a, yaq qo. Kopømba mbain, ezoqa nøme namba toqote-ponqombupat. Gekha ezoqām ndego, matev av te:matønumat, av nde-unimanqatinat, ndego khanakhanakh mbá

geabetegó. ²³ Geté ezoqa gigiap telog, taqa yaq-te ndøgo, ndego ndo:nake, yaq ndøgo manqa-zapa-ús te-te. Zapa ndøgo, ndego unimanqatinteáv, av nqægo, ekeza matev eqeieqeí. Gekha matèv ndøgo, ni tizigoat, gete ni unimanqatinteav tøgoat, ndøgo eqeieqeí, matev av nqægo, manqa-zapa-ús.

15

Ni Keliso-qa matev bizimbopdev

¹ Ni ezoqam, unimanqatin bazaføgakh-us nqanigu, ni ndigu ezoqam, unimanqatin khapelavøqase ndøzøgo, yà bizizø-tøkeé. Kopømba mbaín, nikeza kha mba tizimbo-matavupat. ² Geté ni ate nqazi:gu, ezoqa nøme yà bizizø-mataváp, neka matev ndøgo tizí-matønnumát, tiqa unimanqatin matev-te tøzø-tøkeat. ³ Até Kelisó-a, ndego ekeza kha-qa yaq-te matavapøteáv. Geté ezoqa Mbumbukiam-qa iz gingenøitat, ndego nqanek iz ngenøiwat matev, ekeza kha-té genové. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, áv qane-peawáp nqægo, “Mbumbukiam! Ezoqa qoqa iz gingenøitat, tiqa ngenøgim manqat, noqá kha-té qanøbøí.”

⁴ Gekha manqát ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat-te ndøpeawap, ni nonqo ndøpeawáp. Ni tåbete-nømendím. Yaq ni bazaføgakh-us zí:waniapát, neka Mbumbukiam-qa Manqat, ni zita vøní-tøpazát, neka ni Mbumbukiam-te biziø-tana, av nqægo, matev ndøfakhån, av manqat ginimbi-ein ndægo. ⁵ Bazaføgakh neka zita tøpøzu matev ndøgo, ni tøni-tøkeat, bazaføgakh-us tizi-waniapat, Mbumbukiam-té qando-okhó. No áv qate-guligulím nqægo: Ndego zo ate ndøzøte:go, matavap kopo zø-etoám, zo Keliso Yesu ndozombo-pæv. ⁶ Yaq zo nqova kopo-te, Mbumbukiam-qa iz søzøtumú-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Eve.

Keliso Zu ezoqam neka bawan vini-ak, tøke-qa sùgumu-geavún

⁷ Zo yaqyaq-a, áv tøne-khatimbáp, av Keliso zo ge:khatib, Mbumbukiam-qa iz betè-eqawat. ⁸ No nqazø-manqate: Keliso Zu ezoqam tøke-qa ndøgeavún. Gí:nømánd, av nqægo, Mbumbukiam ndego unimanqatin ezoqám. Manqa mbusa ndøgo, ndego Zu ezoqam-gi atanakha-zapazapa-za gezøve, gématanám. ⁹ Geté Keliso ate bawan vini-ák-a, tøke-qa sùgumu-geavún. Yaq até ndigú-a, Mbumbukiam-qa iz, tiabiti-eqawát, teqa tanakh matev zapaya. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo,

“No bawan vini-ak mokho-te,
qoqa iz nø-eqatát
neka ouv vøtaqá-qaqaemát.”

¹⁰ Neka manqat nøme, áv qane-eín nqægo,

“Zo khanakhanakh, sùgumugú,
zo bawan vini-ak,
Mbumbukiam-gi ezoqam namba,
ndigu Zu bawan-ak.”

¹¹ Até nangó, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo,

“Zo bawan vini-ak ate ndøzøte:go, Evezøza-qa iz ndø-eqawát.

Bawabawan ezoqam ate ndi:gu, manqei-qape-te ngiyageap, yà bem-bokhóm.”

12 Neka até nangó, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam Aezaya, av gene-eín nqáego, “Zesi-ge zeo ndófakhán. Yaq ndego até bawan vini-ák-a, gezømbó-kawavevtát. Yaq ndigu te-te ndégo tinótábát.”

13 Yaq nakémbá, no av gate-guligulím nqáego: Mbumbukiam, te-te ndego, ni nqazio-tana, matev mbomømboma tini-matanam, av manqa mbusa ge:ve, ndego zo khanakhanakh neka sambi gezø-tøtøvyám, zo ndozo-unimanqatinat. Yaq zoqa vintøzat matev Mbumbukiam-te, Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh mokho-te, tåbezømbe-khouév.

Pol khanakhandkh, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ndezømesim

14 Nøfuap! No nøkezan av gate-unimanqatinát nqáego: Zo matev eqeieqei mõzogoatún, ezoqa nøme-te. Neka zo zøtezat kandambá qazondapem. Neka zo kopømbá. Yaqyaq-a søzøté-nømendimát. ¹⁵ Geté manqat nøme, qæpeaumavun, andé nøzø-ponqomavún. Zapa ndógo, no zo manqa matev eim-qa nøzøgoám. No Mbumbukiam teqa kuku matev mokho-te, genø-etoam, ndógo tene-veatán: ¹⁶ No Keliso Yesu-ge sasae ezoqam, bawan vini-ak mokho-té qatú:goát. No ndigu Manqat Mbomambaqape nqate-zømesim, no andé Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-qa sasae me nøtegó. Yaq no ndigu bawan vini-ak, ande etoam matev me, Mbumbukiam nombó-etoám. Yaq Nqova Mbomambaqape ti mokho-te tesasaetat, ndigu tiabiti-Mbumbukiam-gi-nakheis-éz, yaq ndego khanakhanakh-us betékhatib.

¹⁷ No Mbumbukiam-qa sasae ate nqægo nqæqeivi, Keliso Yesu mokho-te qæmatønumam, yaq no khanakhanák neka andé khambuváp, taqa yaq-te. ¹⁸ No noqa sasae-qa yaq-te, sa ndógo tøte-manqaté, Keliso no mokho-te gesasaetam, yaq bawan vini-ak Mbumbukiam-qa manqat o-mba vømbøé-ndapát. No manqat qazømbe-manqatam neka sasae vøegoam, ¹⁹ Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape mokho-te, umingiap matev vinivinimba ndømatønumám. No Zelusalem taon-te qængaz, atema Ililikum manqei-te vøenav, no Keliso-qa Manqat Mbomambaqape søtumu-zømesimát, ezoqam-te.

²⁰ No ezoqa Manqat Mbomambaqape zømesim-qa, oskia ndógo tægoám, gekha manqei-tē ndógo, ndigu Keliso-qa yaq-te yogeav qagoam. Zapa ndógo, no poeveáv, sasae sa tæmanaz, ezoqa nøme gengaz, kopømba ande av lou toqo-løvua, ma ezoqa nøme uk gi-asøzem. ²¹ Geté no matev av gategoatún nqáego, av Mbumbukiam-qa Manqat, Keliso-qa yaq-te nqæpeawap,

“Ezoqam ndigu tí-ometám,
ti-te ezoqa teqa manqat zømesipøteav qagoam.
Ndigu ezoqam, bugukhokhof yogeav qagoam,
mokho ndøndapém.”

Pol Lom ezoqam zømete-qa gegoam

²² Sasae ndógo, no nqanek manqei vinivinimba-te qægoam, no gègeanotám. Yaq no khøuwa kopoáv, qæpøgeapam, ambá notøndonavnín, zo-te. ²³ Unimanqatín. No viav kopoáv, zo-te okho-qa qægoam. Geté ndakin nqanek, manqei nøme mbaín, ezoqa Keliso-qa manqat yogeav ndógo. ²⁴ Yaq no Spein manqei-te, okho-qa nogó. Geté no

tototaná ndógo: Nakhoa livin-qase nqøugu, no zo båtøkhæ-zømét, ni khanakhanakh-us biziqonav. Yaq zo tozonø-tøkem, vozó-khofotønēm, yaq no até khæ nónáv, Spein manqei-te. ²⁵ Geté no bugukhokhof Zelusalem taon-té qabatøkhænáv, Mbumbukiam-gi ezoqam vøemøzø-tøkē. ²⁶ Zapa ndógo, ndigu Klisten bawan ezoqam, Masedonia neka Akaya plovins-te ndiyage, matavap āv giniveēm nqægo: Gigiap-av ezoqam, Mbumbukiam-gi ezoqam mokho-te, ndógo Zelusalem taon-te, gezótøkē. ²⁷ Ndigu yakhapus mokho-mbá sege-matøvemēm. Geté unimanqatín. Matev av nqægo eqeieqei. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, bawan vini-ak-te, Zu ezoqam ndø-ndapavún. Yaq nakémbá, ndigu bawan vini-ak, andé gezømbø-løfoké, Zu ezoqam-te. Yaq bawan vini-ak, Zu ezoqam, gigiap-qa yaq-te bèzøtøkē. ²⁸ No nqanek sasae tømønø-navøem, Zelusalem taon-te ndógo, moni tæzømbu-etoam, yaq no Spein manqei-té qatónáv, yaq livin-qase nqøugu, zo vøemøzømét. ²⁹ No møtenøtén, no zo-te tøtøndonav, yaq Keliso-qá matev mbomømboma nøndapáv. Yaq ta matev mbomømboma, zoqa mbøni-te tåbete-tøtøvøyám.

³⁰ Nøfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, neka kuku matev-te ndógo, Nqova Mbomambaqape ni ndini-etoam, no nqazø-pouwe: Zo bazaføgakh ndø-asøzú. Gèndo-guligulím, Mbumbukiam-te, noqa yaq-te. ³¹ Av qane-guligulím: Mbumbukiam no tæbenømbe-khakhazám, ti-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, Zudia manqei-te ndógo. Neka tøke matev ndógo, no Zelusalem taon-te tændapav, ndigu Mbumbukiam-gi ezoqam, khanakhanakh-us tiabiti-ndapém. ³² Yaq Mbumbukiam poev tømboqat, no sætøndónáv, khanakhanakh-ús, zo namba pusa vøemøtå. ³³ Mbumbukiam, ndego ezoqa sambi ndezø-etoam, ndøgoát, zo namba, zo ate ndøzøte:go.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

16

Pol-qa khaiya mboma manqat, ezoqa vinivinimba-te

¹ No ngunuk, nigu Klisten nøfu Fibi, tuqa matev eqeieqei-qape nøtevwé. Ngunuk, Klisten bawan ezoqam mokho-te, Senklia taon-te ndógo, dikon ezoqám. ² Evezøza-qa iz-te, vøkhatowém. Ezoqam av nguigu, ni matev eqeieqei bizizø-matanám, ni Mbumbukiam-gi ezoqam. Neka gekha gigiap ndógo, ndugu mbain tøgoat, zombó-tøkeém. Zapa ndógo, ngunuk ekezan, ezoqa kandambá guzø-tøkeam, neka até nó-a, vønø-tøkeam.

³ Plisila, zivis namba, Akuila, ndigu no namba qati-sasaetam, Keliso Yesu-qa sasae qeigoam, khaiya mboma manqat zozø-eín. ⁴ Nandiv ezoqa menas, ekeza kha ndønqonqotøvém, no zapaya. No ike kandambá ti-te. Geté no mbá mbá. Até bawan vini-ak-qa Klisten bawabawan ate ndi:gú-a, ike kandambá ti-te.

⁵ Até ndigú-a, tiqa khoev-te giguligulimatun, khaiya mboma manqat vøzø-ein.

Neka até nogé nøfu mbomambaqapé-a, Epenetus, khaiya mboma manqat vømbø-einim. Esia manqei-te ndógo, bugukhokhof ezoqam nándev, Keliso gembopaev.

- 6 Neka até Melí-a, ndugu zoqa sasae kandambaqape gugu, khaiya mboma manqat vømbø-einim.
- 7 Neka Andlonikus neka ndugu Zunia, ndigu nogi ezoqam, no namba ndimbula mokho-te qatigoam, khaiya mboma manqat vøzø-ein. Keliso-gi u-anim mokho-te, nginik iz-akhayapak ezoqám. No Keliso unimanqatinteav qagoam, nginik é-møndø-unimanqatiním.
- 8 Neka até Ampliatús-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim. No kuku kandambá te-te, Evezøza mokho-te.
- 9 Neka até Ubanés-a, ndego Keliso mokho-te, sasae kopo qeigoatun, khaiya mboma manqat vømbø-einim.
- Neka até nogé nøfu mbomambaqapé-a, Stakis, khaiya mboma manqat vømbø-einim.
- 10 Neka até Apelés-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim. Keliso zapaya, ngenøgim matev gendap, ngenek bazaføgakh-mbá geyám, teqa unimanqatin-te.
- Neka até Alistobulus-zá-ya, khaiya mboma manqat vøzø-ein.
- 11 Neka até Elodión-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim, ndego noge ezoqam.
- Neka até Nasisus-zá-ya, ndigu Keliso ndi-unimanqatinat, khaiya mboma manqat vøzø-ein.
- 12 Neka até ndigú-a, Tlifena neka Tlifosa, khaiya mboma manqat vøzø-ein, ndigu sakheis, Evezøza-qa sasae kandambaqape gigoam.
- Neka até Pésis-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim. Até ndugú-a, Evezøza-qa sasae kandambá gugoat. No kuku kandambá tu-te.
- 13 Neka até Lufús-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim. Ndego Evezøza ùni mbøepavét.
- Neka até tegú evó-a, khaiya mboma manqat vømbø-einim. Ndugu até nó-a, evo nøgoám.
- 14 Neka até ndigú-a, Asinklitus neka Flegon neka Hemes neka Patlobas neka Hemas neka ndigu Klisten zifuap nøme, ti namba ndi:yage, khaiya mboma manqat vøzø-ein.
- 15 Neka até ndigú-a, Filologus neka Zulia neka Neleus neka tegu sævømiu neka Olimpas neka Mbumbukiam-gi ezoqa ate ndi:gu, ti namba ndi:yage, khaiya mboma manqat vøzø-ein.
- 16 Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø-itiamát, neka vøngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqeí ndægo.
- Keliso-gi bawan vinivinimba, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

Pol-qa vaev guguna manqat

17 Nøfuap! No nqazø-pouwe. Zo gø:feazoát. Ezoqa nøme, zo manqat vini me:zømesimít, ambá ndøgo, av bugukhokhof qazøte-ewagam. Yaq ta mokho-te ndøgo, ndigu ezoqam-qa unimanqatin matev gèngi:nám neka Klisten bawan ezoqam vø-qaqagím. Ezoqam av ngi-gu, zo møe zozónayát. 18 Ezoqam av ngi-gu, ambá ndøgo, nigi Evezøza Keliso-qa sasae ndøgøt. Geté ndigu ekeza kha-qa poev mba mbopáev. Tiqa manqat mbomømboma neka manqa enaq giam mokho-te, ndigu ezoqa gètubám, ndigu zøtezateav ndigu, nømendim av nqægo soqain.

¹⁹ No khanakhanakh kandambá, zoqa yaq-te. Zapa ndógo, ezoqa ewaqape, áv giniyogém nqágo: Zo Mbumbukiam-qa Manqat o-mba zotondapém. Geté no zo matavap loloakh-qa nözógó. Yaq zo kopømbaqapé, matev eqeieqei zómatønumát. Geté manqa-zapazapa, zo kha mbokhanøzám. ²⁰Mbumbukiam, ndego sambini-etoam, avønín, Saitan géngiú, neka zoqa zenda tokhotapak mokho-te vóuvê.

Nigi Evezøza Yesu-qa kuku matev ndógoát, zo namba.

²¹ Timoti, no sasae kopo namba qategoatun neka Lusius neka Zeisen neka Sosipata, nigi ezoqam, ndigu khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

²² No Tetiés. Nqanek pepa no nopeawám, av Pol manqat genømbe-manqatat. Khaiya mbomá, zo-te, Evezøza-qa iz-te.

²³ Até Gaiús-a, no teqa khoev-te nqæyage neka Kliten bawan ezoqam, teqa khoev-te gipindumatun, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te.

Até Elastús-a, ndego taon moni keoge ezoqam, neka Kuotas, ndego nigi nøfu, khaiya mboma manqat ngikhøfötäváv, zo-te.*

Ike manqat, Mbumbukiam-te

²⁵ Mbumbukiam-qa iz, bizi-eqawát. Manqat Mbomambaqape, Yesu Keliso-qa yaq-te, no ezoqa nqate-zømesim, ndógo áv qane-eín nqágo: Mbumbukiam kopømbaqapé. Ndego gezøtøké. Yaq zo unimanqatín matev-te, bazaføgakh-us zówaniapát. Bugukhokhof qagoam, nqanek Manqat Mbomambaqape, gèkhonawám. Nupøkhan-mba-qapé. ²⁶ Geté ndakin, av Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam gi:peaomem, neka ndego Mbumbukiam miav-ak ekezan ge-ein, tøfakhan, ta manqat ndógo, khonoam-te qagoam, mändoveá. Yaq bawabawan ate ndi:gu, nqanek manqat gè-ewagét. Yaq ndigu tñabiti-unimanqatíním, neka o-mba betøndapem. ²⁷ Mbumbukiam, ndego yakhapus-mba matavap loloakh-us ndego, teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát, Yesu Keliso mokho-te.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

16:19 16:19 Lom 1:8; 1 Ko 14:20   **16:20** 16:20 Gen 3:15   **16:21** 16:21 Kel 16:1-2; 19:22; 20:4
16:23 16:23 Kel 19:22; 1 Ko 1:14   * **16:23** 16:23 Ibugukhokhof Baebol gipeaomem, manqat sa nqáneq qagoám. Geté vaev-te, manqat nøme áv gini-mønøzém nqágo: 24 Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndógoát zo namba, ate ndøzøte:go. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.
16:25 16:25 Ef 1:9; 3:5, 9; Kol 1:26; Lom 1:5

1 Kolin

Pol-qa bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolin taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol Efesus taon-té gegoám, nqanek pepa, Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ndigu Kolin taon-te giyagam. Kolin taon ndøgo, kandambaqapé. Glik manqei-té qagó. Ta khøuwa-te ndøgo, Glik manqei-qa iz, Akaya mbo-akhaemám. Klisten ezoqam ndigu, Kolin taon-te gisøkhoam, nøme ndigu, Glik ezoqám, neka nøme ndigu, Zu ezoqám. Ezoqa gisøkhoam ndøgo, kandambá, gigiap kopoav ezoqám neka tiqa zøtezat andé kandambá.

Bugukhokhof khøuwa, Pol møndøgoám, Kolin taon-te ndøgo, neka ndigu ezoqam, ndakin mba gi-Klisten-ez, vøe-zømesimam. Nginik Yesu, oskia ndø-unimanqatintám, neka guligulim-te vø-møvøbumam. Geté tiqa Klisten bawan, sège-qaqaém. Neka ndigu matev soqain-té giyagám, kha-qa poev matev vømböpavam-a, manqa-zapazapa vinivinimba vømatønumam. Pol møndø-ewág, taqa yaq-te, yaq ndigu nqanek pepa mokho-te, unimanqatin matev neka Klisten matev egeieqei-qa yaq-te vøzø-peawam-a, tiqa matev-qa yaq-te, vøzø-ponqom.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No Mbumbukiam ndøveatán, nqanek sasae nqægo. Ndøgo teqá poév. Nqanek pepa, nigi Klisten nøfu Sostenés namba niti-peaomít.

² Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi Klisten bawan ezoqam, nandav Kolin taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te ge:khaz, vozø-tegi-ezoqam-ez. Nqanek pepa até ti-té ndigú-a, vøe-peawám, ezoqa ewaqape-te, manqei-manqei ate nqægo, nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz ndivewam, ndiguligulim. Ndego tigí Evezøzá neka nigi Evezøzā.

³ Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambu matev ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Kolin ezoqam-qa yaq-te

⁴ No Mbumbukiam, ike manqat oskia nombo-manqaté, zoqa yaq-te, neka teqa kuku matev-qa yaq-te, ndego zo Keliso Yesu mokho-te gezø-etoam. ⁵ Te mokho-te, zo andé gigiap kopoav ezoqám. Mbumbukiam zo nømendim manqat neka zøtezat kandambá gezø-etoam. ⁶ Zapa ndøgo, manqat ndøgo, no Keliso-qa yaq-te qate-zømesimam, møndømø-qóm, zo mokho-te. ⁷ Yaq ndøgo, zo nigi Evezøza Yesu Keliso ndøzømbøe-esap, tendoveao, tendoqavan, zo matev nøme løvu:máv, ndøgo Nqova Mbomambaqape, ni Klisten ezoqam ngini-etoam. ⁸ Yesu Keliso zo føgøføgakh zøgeatát. Yaq zo unimanqatin matev-te, føgøføgakh zówaniapát, atema vaev khøuwa-te. Yaq zo nigi Evezøza Yesu Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ndego tendoqavan, manqa-zapazapa mbain, sozógoát. ⁹ Mbumbukiam, ndego zo gezø-akha, tege Yo Yesu Keliso namba tøvøte-yagat, nigi Evezøza, ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo gezø-geatát, atema vaev-te.

Qaqa matev-qa yaq-te, Klisen bawan mokho-te

¹⁰ Nõfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te, no nqazø-pouwe: Zoqa Klisen bawan mokho-te nandav, zo manqa ndø-itumbám neka qatoat matev bezømbú:gú. Geté zo nqova kopo-té qawani, neka kha-mba, matev kopo zombó-ovét. ¹¹ Nõfuap! No nqanek manqat nqazømbe-manqate, zapa ndøgo: Nigu Klisen nõfu Kloe, tugi ezoqa nõme, no áv gini-nømondém nqægo: Zo mokho-te nandav, qatoat neka ponqombap matev zømbu:gú. ¹² No nqánek qate-manqaté: Zo mokho-te, ezoqa nõme, áv gini-manqaté nqægo, “No Pol nombopáev,” neka nõme ndimanqate, “No Apolos nombopáev,” neka nõme ndimanqate, “No Pita nombopáev,” neka nõme ndimanqate, “No Keliso nombopáev.”

¹³ Av khané:go? Gê, Keliso géqaqanim? Neka gê, no Pol, zoqa yaq-te no notónanim, tae mutui-te? Neka gê, zo ibøkha iz qazondapem, noqā iz-tē qazonø-ndapem? Av taoká. ¹⁴ No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndøgo, zo mokho-te, no ibøkha iz, ti-mba ngínik qazø-etoám, Klispus neka Gaius. Geté ezoqa nõme, ibøkha iz etopøteáv. ¹⁵ Soqain ndøgo, ezoqa timanqatat, av nqægo, “No ibøkha iz, Pol-qā iz-tē qatøndáp.” ¹⁶ O! Unimanqatin. No até Stefanas neka tegi ezoqám-a, ibøkha iz vøezø-etoam. Geté ezoqa nõme, no matavapøteáv, av nqægo, ibøkha iz møezø-etoám. ¹⁷ Keliso no ambá av nqægo, ezoqa ibøkha iz etoam-qa ndokhofotán. Geté ndego no Manqat Mbomambaqape zømesim-qa ndokhofotán. No ezoqa ambá av nqægo, manqei-qape-qā matavap loloakh qate-zømesim. Soqain ndøgo, Keliso-qa tae mutui manqat, tømø-khokho-manqat.

Mbumbukiam ekeza bazaføgakh neka matavap loloakh, Keliso mokho-te gendo-vevezám

¹⁸ Unimanqatin. Ti-te ndigu, tisoqoez, ta manqat ndøgo, Yesu tae mutui-te genanim, mokho mbain. Geté ni-te, ni Mbumbukiam ngekhandi:ntet, nqanek manqat, bazaføgakh-ús. Ndøgo Mbumbukiam-qá bazaføgákh. ¹⁹ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo, “No manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh nõzøngiú.

No tiqa zøtezat nõsanqáo.”

²⁰ Mbumbukiam-qa manqat av qæ-ein ndægo, yaq gê, manqei-qape ezoqam matavap loloakh-us neka zøtezat ezoqam neka manqa manqate ezoqam-qa yaq-te, áv khané:go? Ndøgo khokhó. Mbumbukiam manqei-qape-qa matavap loloakh, khokho matavap me:vewé.

²¹ Mbumbukiam ekeza matavap loloakh-te, matavap áv genevé nqægo: Manqei-qape ezoqam, kopømba mbain, ekeza matavap loloakh-te, Mbumbukiam ti:zøtez. Yaq teqa poev nqánek qagó: Ezoqa ndígu tékhandi:z, ndigu nqanek manqat ndi-unimanqatinat, ndøgo ezoqa nõme khokho manqat ndi:vewe. ²² Zu ezoqam, ndigu umingiap matev qeivi-qa mba ndøgó, neka Glik ezoqam, matavap loloakh tonqogim-qa mbá ndígú. ²³ Geté ni ezoqa Keliso-qá yaq-te mbá qati-zømesim, ndego tae mutui-te gitøkewem. Nqanek manqat, Zu ezoqam, qaqa zøløozú. Neka bawan vini-ak, nqanek manqat, mokho mbain me:vewé. ²⁴ Geté ni

Mbumbukiam ginindu-akha, nōme Zu ezoqam neka nōme bawan vini-ak, ni Keliso-te, Mbumbukiam-qá bazafōgakh neka matavap loloakh ziqeiví. ²⁵ Mbumbukiam-qa matavap, ndōgo ezoqa nōme matavap livilivis ndi:vewe, ta matavap loloakh ndōgo, manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ùnime:lōvuám. Neka teqa matev matanam, ndōgo ezoqa nōme bazapos ndi:vewe, taqa bazafōgakh, manqei-qape ezoqam-qa matev matanam, ùnime:lōvuám.

²⁶ Nófuap! Zo gèmbō-mataváp. Zo mokho-te nandav, Mbumbukiam gezō-akha, zo ezoqa khapímbá, manqei-qape ezoqam-qa bōi-te, matavap loloakh ndōzōgo o iz kandakanda ndōzōgo o zogi zōvōndipakha iz kandakanda qazōgoam. ²⁷ Geté Mbumbukiam ndígu tevevesám, ndigu manqei-qape-te, matavap livilivis neka iz mbain ndi:zæza. Ndego tene-matanám ndōgo: Matavap loloakh-us ezoqam neka iz-akhayapak, mivi mé:ndapém. ²⁸ Mbumbukiam ndígu tevevesám, ndigu iz mbain ndigu, neka ndigu, ezoqa nōme ndisanqaza. Ndego nqanek matev, manqei-qape-qa matev kandakanda ngi:wat-qa ndōgó. ²⁹ Ndego tenegó ndōgo: Ezoqa kopó, gé:khambuvimák, Mbumbukiam-qa bugug-te. ³⁰ Mbumbukiam ndōmatanám, zo ndakin Keliso Yesu namba, ndōzōte-yage. Ndego ekeza matavap loloakh, Keliso mokho-té genōni-vevezám. Ni Mbumbukiam-qa bōi-te, te mokho-te ndégo tizi-ndafōyamba-én, neka vizimō-Mbumbukiam-gi-ezoqam-en neka Mbumbukiam ni te mokho-te vōnqovotan, ni manqa-zapa mokho-te qazu:goam. ³¹ Matev av tōnefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat ndæpeawap, “Gekha ezoqám ndego, khambuvap-qa tegoat, ndego taqa yaq-te teabete-khambuváp ndōgo, Evezōza gematanam.”

2

Pol Yesu-qa manqat, ande āv kenē-manqatam, Kolin taon-te gegoam

¹ Nófuap! No zo-te qæmat, Mbumbukiam-qa Manqat qate-zōmesimam, ndōgo khonoam-te qagoam, no ambá av nqægo, manqat kandakanda neka nōtenat kandambaqapē qazōmbe-manqatām. ² Geté no matavap āv qategó nqægo: No zo mokho-te, manqat nōme nōmanqateák. Geté Yesu Keliso-qá yaq-te mbá qaté-manqatát, ndego tae mutui-te gitōkewem. ³ No zo mokho-te qatu:goam, no kha bazafōgakh mbain. No mōe nōgoám neka kha wageap-ús. ⁴ Neka manqat ndōgo, zo qate-zōmesimam, no ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloākh qate-zōmesimām. Geté zo Mbumbukiam-ge Nqova-qá bazafōgákh qate-zōmesimám. ⁵ Soqáin ndōgo, zoqa unimanqatin matev, ezoqam-qa matavap loloakh-te to:tawet. Geté Mbumbukiam-qá bazafōgakh-té qa-beto:-tawé.

Matavap loloakh, Nqova Mbomambaqape-te ndōndo-okho

⁶ Geté, unimanqatín. Manqat ndōgo, ni nqei-manqate, matavap loloakh-ús. Ndigu ezoqam, Klisten matev-te gifisam, kopōmbaqapé, mokho tindapem. Geté nqanek matavap loloakh, ambá ndōgo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloākh, o kawakawa-za-qā matavap loloākh, ndigu manqei-qape ndo:kawaezat, tiqa bazafōgakh sa tōmō-navōem. ⁷ Geté matavap loloakh, ni ezoqa nqati-zōmesim, ndōgo

Mbumbukiam-qá matavap loloákh. Teqa matavap loloakh nqáneq: Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam é-møndo:pøoá, av nqægo: Matev ndømataná, av ndakin ge:matanam, neka yage qanimav-qape vøni-etoám. Ibugukhokhof, nqanek matavap, Mbumbukiam geve, khonoam-té qagoám. ⁸ Nginik manqei-qape kawakawaza, ezoqa kopo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh otevatéav. Ndigu amba ti:zøtezin, ndigu nigi Evezøza iz eqawat-qape, tae mutui-te ambá gétøkewemák. ⁹ Geté matev av qanefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein,

“Matev ndøgo, ezoqa bugukhokhof
tiqa bøi-te qeiviav qagoam
neka tiqa gea-te yogeav vøgoam
neka tiqa wema-te matavapøteav vøgoam,

Mbumbukiam, tiqa ndigu tene-mendewám,
ndigu kuku ndøzøgo te-te.”

¹⁰ Geté ta matavap ndøgo, bugukhokhof qakhonawam, ni Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, møndøni-veáz. Ndego Nqova kopømbaqapé, nqanek matev ti:nømand. Zapa ndøgo, ndego matev ate ndægo gèqeiví, até Mbumbukiam-qa matavap igian-qapé-a, ndèqeiví. ¹¹ Gè, gekha ezoqám mé:-otevat, ezoqam-qa matavap? Sa ndégo tene-otevát, tege nqova, te mokho-te ndu:gu. Yaq matev até kopó: Ezoqa mè:-otevák, Mbumbukiam-qa matavap. Mbumbukiam-ge Nqova yakhapús sege-otevát. ¹² Ni ambá av nqægo, manqei-qape-gè nqova zindafém. Geté ni Nqova ndégo tizindafém, Mbumbukiam-te gendowav. Ndego ni ekeza Nqova, tinimbi-etoám ndøgo: Ni Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, yaq-mba gini-etoam, zí:nøtén. ¹³ Manqat ndøgo, ni ezoqa nqati-zømesim, ambá av nqægo, av manqei-qape ezoqam, ekeza matavap loloakh-te ndi:nømendim. Geté ni ndøgo tøti-manqaté, av Nqova Mbomambaqape ndi:nømendim. Ni ezoqa Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat nqeizø-ovøyam, ndøgo Nqova Mbomambaqape ndi:nømendim, ni Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qeitø-manqaté.

¹⁴ Gekha ezoqám ndego, Nqova Mbomambaqape mbain ndego, ndego manqa mokho géndapák, ndøgo Mbumbukiam-ge Nqovate ndøndo-okho. Te-te ndego, ta manqat, mokho mbaín. Zapa ndøgo, qo Mbumbukiam-ge Nqova mbain tøgoat, qo kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho toqondap. ¹⁵ Geté gekha ezoqám ndego, Nqova Mbomambaqape ndembøigu, ndego Mbumbukiam-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, mokho ndøndáp. Geté ezoqa nøme, ndigu Nqova Mbomambaqape mbain ndigu, ndigu kopømba mbaín, teqa yaq-te mokho tindapem. ¹⁶ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo,

“Gè, gekha ezoqám mé:-otev,
Mbumbukiam-qa matavap?

Neka gè, ezoqa tígu,
Mbumbukiam timbo-ovømem?”

Av taoká. Ezoqa mbaín. Geté ni Keliso-qá matavap nimbu:gú. Yaq ni kopømbaqapé, mokho tizindapem.

3

Qaqa matev-qa yaq-te, Klisten bawan mokho-te

¹ Nófuap! No zo-te qægoam, no kopømba mbaín, manqat vøté-zømesim, av ndigu nqate-zømesim, ndigu Nqova Mbomambaqape ndezømbu:gu. Geté no manqat av qazømbe-manqatám, av ndigu nqazømbe-manqate, ndigu manqei-qape-qa matev zua ndimbopaev. Zapa ndógo, zo Keliso-qa matev-te, andé nakhei ngongon me zøtegoám. ² No zo andé tete nøzømbe-etoumám, ambá ndøgo, lou føgøføgāk. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndøgo, zo kopømba mbaín, manqa mokho vøzømbóé-ndapem, av ndigu ndi:ndape, ndigu Mbumbukiam-qa matev-te e-ma go: fisam. Até ndakin-a, zo zuá, kopømba mbaín, mokho tozombo-ndapem. ³ Zapa ndógo, zo zøkeza khatae-qa poev, zua zombopavét. Ge zó, ndozo-matavap? Zo-te nandav, ova matev neka ponqombap matev nandøzøgo, ndøgo khatae-qá poév? Unimanqatin. Zo manqei-qape-qa matev-te, zua zoyagé. ⁴ Zapa ndógo, ezoqa nøme nandi-manqate, “No Pol nombopaæv,” neka nøme nandi-manqate, “No Apolos nombopaæv.” Matev av nqægo tozogoat, yaq zo manqei-qape ezoqam-qá matavap zua zombopáev.

⁵ Gé, Apolos, ndego gekha ezoqám? Neka no, Pol, gekha ezoqám? Ni Mbumbukiam-gí sasae ezoqám, ni mokho-te zo Mbumbukiam vozø-unimanqatinim. Mbumbukiam no sasae vini nø-etoám, neka Apolos sasae vini vømbø-etoam. ⁶ No zo mokho-te, andé ogekham sasae me nøtegoám, neka Apolos, ta avøe gigiap ndøgo, ande ibøkha me vømbø-etoumam. Geté zoqa unimanqatin, Mbumbukiam ndø-uminøvemát. ⁷ Ezoqa ndego avøe vø-ogeakh-a, ndego ibøkha vømbø-etoumam, ndøgo gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape sate ndégo, Mbumbukiam, ndego avøe nde-uminøvem. ⁸ Ogekham ezoqam neka ibøkha etoam ezoqam, nginik kopó. Nginik Mbumbukiam-qá sasae mba ndógó. Yaq nginik ezoqam, yaq-fia av timi-upøgim, av ekeza sasae gi:goam. ⁹ Ni ezoqa nøme, ni kopømbá seitumu-sasaeát, Mbumbukiam-qa sasae-te. Zo andé Mbumbukiam-qá kháe neka andé Mbumbukiam-qá khoév. ¹⁰ Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te, ndego genø-etoam, no andé nøte-khoev-puanam-ezoqam-matavap-loloakh-us-én. No uk nø-asáz. Yaq ezoqa nøme, khoev mo:wevét, ta uk-te ndøgo, qæ-asaz. Geté, gekha ezoqám ndego, khoev ndewevet, ndego ya beqeiví. Sasae eqeieqei begó. ¹¹ Ta uk ndøgo, ndø-asøzú. Ndøgo Yesu Kelisó. Ezoqa kopømba mbaín, nøme te-asaz. ¹² Ta uk-te ndøgo, ezoqa nøme, khoev gigiap qaniganim giniwevét, kopømba ande av gol o silva o mbaqambaqa fia kandakanda ndi:gu. Geté ezoqa nøme, tae o peføpefa o gagayag mbá giniwevét. ¹³ Yaq vaev-te, Mbumbukiam-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ezoqa ewaqape-qa sasae, tønøqeivát ndógo, sasae eqeieqei pizí:goat-a. Gøina ndóqeiv. Gøinam ni ezoqa ewaqape-qa sasae matev, giní-geveá, av nqægo, ta sasae ndøgo, ni qazigoat, gøina wageap-te petewevát, penømakhaya. ¹⁴ Gekha ezoqam-qá sasae, gøinam-te wageapøteav tøgoat, ndego yaq-fia eqeieqei ndøndáp. ¹⁵ Geté sasae ndøgo, gego, tømbowagim, ndego ezoqam, sasae khokhó segegoám. Ndego ekezan, ndøkhandí:v. Geté andé gøinam-té gindú-qombi:nám.

¹⁶ Ge zó, m̄z̄oté-z̄otéz? Zo Mbumbukiam-qá khoév. Mbumbukiam-ge Nqova, zo mokho-té gunu:yagé. ¹⁷ Gekha ezoqām ndego, nqanek Mbumbukiam-qa khoev tengiu, Mbumbukiam ndego géngiú. Zapa ndógo, ta khoev ndógo, Mbumbukiam-qá khoév. Neka ta khoev ndógo, zó.

¹⁸ Zo z̄okeza kha, mb̄e-khavòzám. Zo mokho-te, ezoqa n̄ome ndematavap, av nqægo, no manqei-qape ezoqam-qa b̄oi-te, matavap loloakh-ús, ndego b̄em̄-matavap-livilivis-us-ezoqam-év. Yaq av nqægo, ndego segem̄-matavap-loloakh-us-ezoqam-év. ¹⁹ Zapa ndógo, manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ndógo matavap livilivís, Mbumbukiam-qa b̄oi-te. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo,

“Mbumbukiam ndigu ezoqam,

ndimatavap av nqægo,

‘Ni matavap loloakh-ús,’

ndigu ekeza khavozam matév genégavém.”

²⁰ Neka manqat n̄ome nd̄op̄ēawāp,

“Mbumbukiam, m̄ondæ-otév:

Matavap loloakh-us ezoqam-qa matavap,

ndógo mokho mbain.”

²¹⁻²² Yaq nakémbá, zo me:khambùváp, av nqægo, zo ande gekha ezoqam me zomb̄epaev. Zapa ndógo, ni ate nqati:gu, Pol neka Apolos neka Pita, ni zogí. Neka até ndógó-a, manqei-qape neka khandi neka l̄ov̄ote neka ndaki yage neka vaev yage, ndógo zoqá. ²³ Geté zo Keliso-gí, neka Keliso, ndego Mbumbukiam-gé.

4

Keliso-gi u-anim-qa yaq-te

¹ Zo ni āv qaninæná, av nqægo: Ni Keliso-gí sasae ezoqām. Ni Mbumbukiam tene-vevendám ndógo, teqa matavap ndógo, khonoam-te qagoam, ezoqa bati-z̄omesim. ² Neka sasae ezoqam-qa yaq-te, zo m̄z̄ote-z̄otéz, av nqægo: Gekha sasae ezoqām ndigu, ta sasae ndógo, megeat ezoqam tiqa zenda-te geve, eqeieqei bematanám. ³ No-te, ndógo gigiap-qapé mbá, av zo no nd̄oz̄ote-gevenoat o gekha ezoqa n̄ome, no ndi:gevenoat. Até ndógó-a, av no n̄okeza kha nqate-gevewat, ndógo gigiap-qapé mbá. ⁴ Unimanqatín. No n̄oten̄otenák, av nqægo, no manqa-zapa-qase m̄degō. Geté até ndógó-a, no kop̄omba mbain tæ-ein, av nqægo, “No ndaf̄oyamba-qapē.” Geté ndego, no nde:gevenoat, Evez̄zá. ⁵ Yaq nakémbá. Zo ezoqa n̄ome-qa matev, nd̄ogevèwát. Sizió-kewagát, atema Evez̄za v̄om̄fakhān. Ta kh̄uwa-te ndógo, ndego matev ate ndægo, khonoam-te ndógo, bavokhó gen̄-awám, neka matavap ate ndægo, ezoqam-qa mokho-te nd̄okhonoap, v̄ov̄ondāz. Neka ta kh̄uwa-te ndógo, Mbumbukiam yakhapús, niqa iz te-éqā, ó, tevoa.

⁶ N̄ofuap! No Apolos neka noqa yaq-te, yaya qaz̄ombe-etæavun, no zo n̄otegó. Zoqá n̄omendim nonqó, av nqægo, zo Mbumbukiam-qa Manqat nd̄ol̄ov̄iim. Soqain ndógo, zo t̄oz̄ote-khambuvupat, neka ezoqa n̄ome-qa iz tozo-egatat, gete ezoqa n̄ome-qa iz, vozó-voatāt. ⁷ Gē, qakeza kha, ezoqa kandambaqape qotévewe? Gēmbo-mataváp. Gigiap neka matev t̄ogo,

qo Mbumbukiam-te ndapeav qoqogoam? Av taoká. Ndøgo ate ndægo, qo Mbumbukiam qa-etoám. Yaq gekha zapá, ndoqote-khambuvap?

⁸ Zo ndozo-matavap, zo matev ate ndægo mðzotumu-ndapém neka andé gigiap kopoav ezoqa me zøte:gó neka ni vozō-løvumbam neka kawa iz vozō-tonqogim. Unimanqatín. Zo unimanqatin-te, amba uni tözøte-fisamin neka kawakawa-za-qa iz vozō-upøgimin, no ambá khanakhanákh. Yaq ni ambá zo namba kawakawa-za zigonín. ⁹ No nqæmatavap, Mbumbukiam ni Keliso-gi u-anim, vaev-té genø-ámb. Ni andé ndimbula ezoqam me nitigú, ndigu gigavemin, yaq otøotam-tē ginø-abín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te sasa ndøzitagin, vøpakhaezin. Manqei-qape ezoqam-qa bøi-te mbá mbá, geté até enzol ezoqám-qá bøi-te-á. ¹⁰ Keliso zapaya, ezoqa nøme ni matavap livilivis ezoqam mi:næná. Geté zo, matavap loloakh ezoqam me:zæzá. Keliso zapaya, ni bazaføgakh, møndønimbu-navøém. Geté zo mðzomø-bazaføgakh-us-ezoqam-éz. Zoqa iz, gø:egawát. Geté niqa iz, gèvoát. ¹¹ Até ndakín-a, ni ifin nivinumátún neka ibøkha naq vønī-papumatun. Neka ni ndabua eqeieqei mbaín. Ni gèzitangatún. Neka ni manqei mbaín, teiyagat. ¹² Ni nikeza zenda-te, sasae kandakanda nigoatún, niqa yage nonqo. Ezoqa ni soqa manqat ndini-manqate, yaq ni Mbumbukiam ndigu tøke-qa nimbo-vi:matún. Neka ni ndingiaenoat, ni viniv, seíndapé. ¹³ Ni ezoqa manqa soqøsoqa gini-manqatatun, ni yaq manqat eqeieqei qeizømbe-qavøiuín. Ni manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, mðimø-pageap-én. Unimanqatín. Ti-te ndigu, ni andé khavím. Matev av nqægo, zua ndøgø, ndakin.

¹⁴ No nqanek manqat, ambá av nqægo, zo mivi etoam-qa nopeau-mavün. Av taoká. Geté zo nakhoa eqeieqei zømesim-qa nogó. Zapa ndøgo, zo nogí nakheís. Neka no kuku kandambá zo-te. ¹⁵ Zo nømendim ezoqam kopoav-qape, ambá gezømbigú, zøkeza Klisten yage-te. Geté zo zøvøndipakha, kopoáv mbá. Zo zøve kopo mba zømbegó. Nó. Keliso Yesu mokho-te, no nøzø-zøve-én, zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qatezømas. ¹⁶ Yaq nakémbá, no nqazø-pouwe: Zo áv tøneyagé, av no nqateyage. ¹⁷ No ta zapaya ndøgo, Timoti notøndo-khofotáv, zo-te. Ndego andé nogé yó, Keliso mokho-te. No poev kandambá te-te. Ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo nqawá geabenøzø-eín, av no Keliso Yesu mokho-te nqateyage. Noqa yage matev, áv tønē:gó, av no manqei-manqei ate ndægo, Klisten bawan vinivinimba nqate-zømesim.

¹⁸ Zo ezoqa nøme, áv qazøte-khambuváp nqægo: Pol nqawa gendø-vesezāk. ¹⁹ Geté no avønín, é-ndøtøndonáv, zo-te, Mbumbukiam tømbope. Yaq no nøkeza bøí qatéqéiv, av nqægo: Ezoqam ndigu ekeza iz ndi-egawat, ndigu unimanqatin bazaføgakh tøpøzømbégo-a, ó, manqat mbā ndómanqate. ²⁰ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo manqat mbá mbá. Geté matev matanam-ús. Neka ndøgo bazaføgakh-ús. ²¹ Ge zó, gekhā zøpøev? No tae-us notøndónáv, zo vøtéfebām, ó, kuku matev-us neka aiyav-tē qatøgeáv, zo-te?

5

Klisten bawan ezoqam mokho-te, manqa-zapa tøfakhan

¹ No áv qate-ewág nqægo: Zo mokho-te nandav, mambe okho matev viní qafakhan. Soqaqapé. Ndøgo møndømø-løvú, av bavokho-ak, ndigu

Mbumbukiam zøtezateav ndigu, gi:goatun. No āv ginømbe-einim nqægo: Ezoqam nandégó, zo mokho-te. Ndego eve-gú zas mbopáev. ² Zo zøte-khambuváp, taqa yaq-te. Geté zo ambá mutøkhop zowaniapín neka ngenek ezoqam, nqanek matev ndematanam, vozø-khofoinamín, zoqa Klisten bawan mokho-te nandu:gu. ³ Unimanqatín. No kha-te, nõyoná. Geté nqova-te, no ndøtú:gu, zo namba. No ngenek ezoqam-qa yaq-te, matev av nqægo gego, matavap é-møto:vé, av nqægo: ⁴ Zo Yesu Keliso-qa iz-te, vømøváb. Yaq no nqova-te, ndægoát, zo namba, neka Yesu, nigí Evezøza, teqa bazaføgakh vøgoát. ⁵ Yaq ngenek ezoqam, Saitan-qá zenda-té qazinø-veém, teqa yage vøsoqā. Yaq ndego tèabetønde-qambún, neka Evezøza-qa Khøuwa Kandambaqape-te, Mbumbukiam betē-khandi:v.

⁶ Zo zøkeza iz ndozo-eqawat, nandav soqain. Nandev ezoqam, manqazapa av nde:matanam, ndego andé flawa poponøvem nonqo me me:gó. Ge zø, møzøté-zøtez? Poponøvem nonqo flawa-te toqotu-nqagim, oskiá ndøgo, khapelavøqase mba tøgoat, yaq flawa-te ate ndi:gu segemø-panqavøém, flawa vøpopøez. ⁷ Yaq nakémbá, zo āv qanegoném, av Pasova khøuwa-te gi:goatun. Flawa awenege poponøvem nonqo-us, vøogiim. Yaq zo andé flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain me zøtégoát. Ndaføyamba-qapé. Unimanqatín, zo mõzo-ndaføyamba-qape-éz. Zapa ndógo, nigí Pasova sip nakhasam, mõndønanim, ni zapaya, ni vøkhandi:n. Ndego Kelisó. ⁸ Yaq nakémbá. Ni andé Pasova khøuwa kandambaqape zí:qoném. Av Zu ezoqam, Pasova khøuwa-te, flawa awenege poponøvem nonqo-us gi:nqagevematur, ni matev soqøsoqa neka manqazapazapa vinivinimba, āv tabizi-nqagím. Neka av Pasova khøuwa-te, flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain gilouzatur, ni matev eqeieqei, āv tabizi:gú neka unimanqatin manqat mba bizí-manqate.

⁹ No pepa nõme-te, bugukhokhof qazøndo-peawam, āv qazømbe-ein nqægo: Zo mambe okho ezoqam namba me:tøkúát. ¹⁰ Geté no nqanek manqat qæpeawam, no einiáv av nqægo, zo manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, uni zøtēziváz, ndigu mambe ndi-okho o gigiap ndiqovetu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim o batae ndimbovizap. Zo ezoqa ewaqape av ngi:gu, amba zøuvøzat-qa tozogoín, yaq zo ambá manqei-qape zøivøvemín. ¹¹ Geté no nqáneq qæpeawám: Zo mokho-te nandav, ezoqa tigoat, ndigu ekeza kha Klisten ndi:vewe, gete ndigu mambe ndi-okho, o gigiap ndiqovetu o batae ndimbovizap o ezoqam-qa manqā ndigeveam o ibøkha soqa izam mõqæ ndigu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim, yaq zo ti namba me:tøkúát. Neka ezoqam av ngi:gu, zo lou namba me:lógé. ¹² No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndógo: Ndøgo niqá sasáe mbá, bavokho ezoqam tizi-gevezotat. Geté zøkeza Klisten bawan ezoqam zógevezotát. ¹³ Mbumbukiam yakhapús, bavokho ezoqam tegevezo. Geté ni Klisten bawan mokho-te, āv tabizi-matanám, av Mbumbukiam-qa Manqat-te nqæpeawap: Manqazapa-us ezoqam, vønátáv, zoqa mokho-te nandu:gu.

6

Klisten ezoqa nõme, manqa ovøyam-te toqove, taqa yaq-te

¹ Gê, zoqa Klisten bawan ezoqam mokho-te, ezoqa menas manqat t̄z̄ōgoat, gigiap o matev-qa yaq-te, yaq nd̄ōgo egeieqeí, bavokho ezoqam-te manqa ov̄oyam-te tizav, ambā nd̄ōgo, zo Klisten bawan mokho-te tozokhakhein̄ōmem? Av taoká. Matev av nq̄ægo, egeieqeí mbá. ² Ge z̄o, m̄oz̄oté-z̄otéz? Vaev kh̄ōuwa-te, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, manqei-qape ezoqam z̄igevezó. Zo vaev kh̄ōuwa-te manqei-qape ezoqam tozogevezotat, yaq gê, zo ndakin kop̄ōmba mbaín, zo mokho-te, manqazapa khas̄okhasis tozokhakhein̄ōmem? ³ Neka gê, zo m̄oz̄oté-z̄otéz? Ni até enzol ezoqám-a, z̄igevezó. Av t̄ægoat nd̄ægo, yaq ni kop̄ōmbaqapé, manqei-qape matev tizi-geveatat. ⁴ Geté zoqa matev viní. Zoqa Klisten bawan mokho-te, manqazapa qafakhanin, yaq zo bavokhó qazon̄ndapemín. Yaq tiqa zenda-te nd̄igu tozon̄o-veemín, nd̄igu Klisten bawan-te iz mbain nd̄igu? ⁵ Zo ambá mivi z̄ovitiín. Gê, zo mokho-te, ezoqa kopo matavap loloakh-us mbaín, ndego ezoqa tegevezotat, izu Klisten ezoqam-te manqat t̄ofakhanat? ⁶ Klisten ezoqam, Klisten ezoqa n̄ōme, manqa ov̄oyam-te teve, nd̄ōgo soqáin. Geté uni t̄one-soqa-ín nd̄ōgo, Klisten ezoqam, Klisten ezoqa n̄ōme, bavokho ezoqam-te tendaf, manqa ov̄oyam-te v̄om̄óv̄e, nd̄igu Mbumbukiam unimanqatinteav nd̄igu.

⁷ Zo yaqyaq-a, manqa ov̄oyam-te ndozo-ambam, zo m̄ozo-o:áz, Klisten matev-te. Klisten ezoqa n̄ōme, manqazapa teqago o gigiap teqa-aqonam, qo soqombó-ták. ⁸ Geté zo ezoqa n̄ōme-te manqazapazapa qazozoatun neka gigiap aqonam-te vozoz̄o-up̄ogimatun, soqáin nandav. Uni t̄one-soqa-ín nd̄ōgo, matev av nq̄ægo, Klisten z̄ofuap-te ndozogo.

⁹ Ge z̄o, m̄oz̄oté-z̄otéz? Ezoqa soq̄ōsoqa, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gem̄o-ozák. Zo z̄ōkeza kha, mb̄ōe-khav̄ōzám. Ezoqa nd̄igu mambe ndi-okho, o batae ndimbovizap, o n̄oken̄okem matev nd̄ingi:wat, o angana izuizum mambe nd̄igu, ¹⁰ ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gem̄o-ozák. Até nd̄igú-a, aqonam ezoqam, o gigiap qovetam ezoqam, o ib̄okha soqa izam m̄ōq̄æ ezoqam, o nd̄igu manqa nd̄igeveam, o gigiap aqonam-te ndi-up̄ogim, nd̄igu gem̄o-ozák. ¹¹ Zo ezoqa n̄ōme, matev av nq̄ægo m̄ozo-mat̄ōnumám. Geté Mbumbukiam zo m̄ond̄o-sungutáz, voz̄o-tegi-ezoqam-ez neka voz̄o-ndaf̄oyamba-ez, teqa b̄oi-te. Mbumbukiam, nigí Evez̄oza Yesu Keliso neka ekeza Nqova Mbomambaqape mokho-té gen̄o-matanám.

Niqa kha, Mbumbukiam-qá iz bizi-eqawát

¹² Zo ezoqa n̄ōme, āv qaz̄ōte-manqaté nq̄ægo, „Ni kop̄ōmbá. Matev ate nd̄ægo s̄izi-mat̄ōnumát. Khafeap mbaín.” Unimanqatín. Ni-te khafeap mbaín. Geté matev n̄ōme nd̄ōgo, ni giní-t̄ōkeák. No-te khafeap mbaín. Geté soqáin nd̄ōgo, matev o gigiap n̄ōme, noqa yage to:kawaevtat.

¹³ Neka ezoqa n̄ōme, āv gini-manqaté nq̄ægo, „Lou nd̄ōgo, emu nonqó. Neka emu nd̄ōgo, lou nonqó.” Nd̄ōgo unimanqatín. Geté ḡembo-mataváp. Nqanek gigiap menas, gigiap-qapé mbá. Vaev-te, Mbumbukiam nqanek gigiap menas géngiú. Neka n̄ōme nq̄ané: Niqa kha, mambe okho nonqó mbá. Nd̄ōgo Evez̄oza nonqó. Niqa kha nd̄égo teno-kawaevát. ¹⁴ Mbumbukiam, ndego Keliso l̄ov̄ōte-te gekhandi:v, ndego ekeza bazaf̄ogakh-te, até ní-a, l̄ov̄ōte-te v̄okhandi:n.

¹⁵ Gê, zo m̄z̄oté-z̄otéz? Zoqa kha nandav, Keliso-qa kha bun̄z̄áp. Yaq gê, kop̄ombâ, Keliso-qa kha, mambe ezoqa namba toqote-t̄okua? Unime:-kop̄omba-mbaín. ¹⁶ Neka gê, zo m̄z̄oté-z̄otéz? Mambe okho sævam namba, venanqei nonqo toqote-t̄okua, yaq qo kha kopó, tu namba. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-eín nqágo: Anganeam sævam namba ti:t̄okuanem, yaq ndigu kha kopó. ¹⁷ Geté gekha ezoqām ndego, unimanqatin matev mokho-te, Evez̄oza namba te:t̄okua, yaq ndego té namba tené-kopoevtát. Ndigu nqova-te, kopó.

¹⁸ Zo mambe okho matev m̄oe zombónayát. Zapa ndógo, gekha manqa-zapā ndógo, ezoqa ndimatnam, ndógo kha bavokhó gino:gó. Geté mambe tizi:-okhoat, ni soqain-te, nikeza kha zí-aumát. ¹⁹ Gê, zo m̄z̄oté-z̄otéz? Zoqa kha nandav, Nqova Mbomambaqape-qa khoév, ndego Mbumbukiam-te qazondafem. Yaq ndego zo mokho-té geyagé. Zoqa kha, z̄okezán mbá. Ndógo Mbumbukiam-qa. ²⁰ Ndego zo fiá genewí. Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zoqa kha, Mbumbukiam-qa iz z̄oté-eqatát.

7

N̄oken̄kem-qa yaq-te

¹ Taqa yaq-te ndógo, zoqa pepa-te qaz̄ot̄ondo-bev̄opem, noqa qav̄oiwat nqánek: Ezoqa sæva okieav t̄ogoat, ndógo qanimáv. ² Geté soqain ndógo, ezoqa andé mambe matev-te v̄oe-o:áz. Yaq nakémbá, anganeam, ekeza zas b̄embogó, neka sævam ekeza zivis b̄embogó.

³ Anganeam ekeza kha-te khafeap bet̄ové, zas-te. Yaq matev até kopó. Até sævám-a, ekeza kha-te khafeap bet̄ové, zivis-te. ⁴ Zas ekeza kha kawaevateáv. Geté zivis mo:kawaevát. Yaq até kopó, zivis ekeza kha kawaevateáv. Geté zas mo:kawaevát. ⁵ Zo bez̄ombo-qasi:váp, yaqyaq-a. Geté zo manqat tozo-kopo:nem, av nqágo, kh̄ouwa ande gekham tizi-qovezamat, ni matev zígoāk, geté ni zīguligulimát, yaq ndógo kop̄ombá. Geté ta kh̄ouwa ndigu tim̄o-nasinimat, yaq nango v̄ot̄okuanemát. Soqain ndógo, zo z̄okeza kha n̄z̄ogim-qa amba t̄oz̄otegoat, yaq zo Saitan manqa-zapa-te te-itub. ⁶ No nqanek manqat, zo t̄oke nonqo n̄oz̄o-manqaté. No ambá av nqágo, zo n̄oken̄kem matev-qa yaq-te khafeap noz̄ombovē. ⁷ Unimanqatin. No nq̄ematavap, zo Klisten ezoqam ate nd̄oz̄ote:go, n̄okep̄oteav t̄ogonin, av no nqate:go, ndógo ambá qanimáv. Geté Mbumbukiam, teqa kuku matev-te, ni matev vinivinimbá ndini-etoam. Ezoqa n̄ome vini-a, ezoqa n̄ome vini.

⁸ Neka ti-te ndigu, n̄okep̄oteav ndigu, neka nḡænḡæm, tigi angana giz̄o-pakhaez, noqa manqat nqánek: Ndigu yakhapus-mba tiyagat, av no nqateyage, ndógo qanimáv. ⁹ Geté ndigu ekeza poev matev amba ti:n̄oz̄ogimat, ság, sà ben̄okím. Soqain ndógo, tiqa poev matev ande lou me t̄oz̄ombe-lonqotumit.

¹⁰ Neka zo ndozo-n̄okiap, noqa manqat zo-te nqánek. Geté unimanqatin. Nqanek noqá manqat mbá mbá. Evez̄oza-qa manqát. Manqat av nqágo: Zo até v̄on̄okíáp. Sævam zivis be-iváv. ¹¹ Geté sævam ndugu, anganeam ē-m̄ond̄o-iváv, ndugu até begó, nḡæmam, o nango zivis-té guaben̄o-qaván, te namba b̄em̄o-khakhein̄oem. Yaq anganeam, até kopó, ndego zas be-iváv.

¹² Ndigu ezoqa nøme-qa yaq-te, tigi angana o sakheis, Yesu unimanqatinteav ndigu, Evezøza manqat einiáv. Geté ti-te ndigu, noqa manqat nqáneq: Qogu sævam, Yesu unimanqatinteav ndugu, yaq ndugu qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nanduv sævam ndø-iváv. ¹³ Neka qo sævam, qoge anganeam Yesu unimanqatinteav ndego, yaq ndego qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nandev anganeam ndø-iváv. ¹⁴ Zapa ndógo, anganeam ndego Yesu unimanqatinteav ndego, Klisten sævam namba ndi:nøkeap, yaq até ndegó-a, Mbumbukiam-gé, zas zapaya. Neka até sævám-a, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, Klisten anganeam namba ndi:nøkeap, até ndugú-a, Mbumbukiam-gú, zivis zapaya. Amba vini tøgonin, yaq zogi nakheis ambá ndaføyambá mbá, Mbumbukiam-qa bøi-te. Geté ndigu ndaføyamba-qapí.

¹⁵ Geté anganeam, ndego Yesu unimanqatinteav ndego, zas ivøve-qa tegoat, o sævam, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, zivis ivøve-qa tugoat, ság, bematønømém. Qo anganeam o sævam, Yesu ndoqo-unimanqatinat, kopømbaqapé, soqombó-ták. Geté yaq sævam-a, yaq anganeam, poev sekemba tözøgoat, até benøkiáp. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam, sambi yage-té genøni-akhá. ¹⁶ Eisa, qo Klisten sævam, qeivis Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vøkhandi:v? Neka qo Klisten anganeam. Eisa, qo qayas Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vøkhandi:v?

Ni av tabizi-yagé, av Mbumbukiam ni ginimbi-akha

¹⁷ Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, ta yage mokho-te ndøgo, av Evezøza gezømbe-etoam, até vøyageáp, ta yage ndøgo, zo qazogoam, Mbumbukiam zo gezø-akha, vozō-Klisten-ez. No Klisten bawabawan ate ndægot, ezoqa manqat av tæzømbe-løvuát. ¹⁸ Mbumbukiam Zu ezoqam gemøndæ-akha, vø-Klisten-ev, ndego anganeam ngusum ē-møndømbo-kepøtøzēm, ndego matev nango evøzam-qa bègō. Neka até kopó, ezoqa nøme, ndego ngusum kepøtøzateav gegoam, ge-Klisten-ev, ndego ngusum bekepøtáz. ¹⁹ Zapa ndógo, ngusum møndømbo-kepøtøzēm, ō, kepøtøzateav tøgoat, nqanek gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape nqáneq, Mbumbukiam-qa manqat o-mba toqombøe-ndapat. ²⁰ Ezoqa ewaqape, ta yage-te ndøgo, gigoam, gi-Klisten-ez, até bègō.

²¹ Qo ezoqam-ge yaq-fia mbain sasae ezoqam qoqogoam, qoqo-Klisten-eq, ság. Mbomatáváp. Até vøugú. Geté qogi kawakawa-za nqonqotøqat-qa tiqagonem, qanimáv. Sègeqáv. ²² Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam gegoam, Evezøza gembo-akha, ndego ndakin nqonqotøvé, Evezøza mokho-te. Neka gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam goneav gegoam, Evezøza gembo-akha, ndego ndakin andé yaq-fia mbain sasae ezoqám. Zapa ndógo, ndego Keliso-gé. ²³ Ndego zo fiá genewí. Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zo manqei-qape ezoqa bezømbo-kawæz. ²⁴ Nøfuap! Ta yage-te ndøgo, Mbumbukiam zo gezømbe-akha, zo até vøgō, Mbumbukiam namba.

Ngængæm-qa yaq-te

²⁵ Tiqa yaq-te ndigu, qazonø-bevøpem, ndigu nøkepøteav ndigu, no Evezøza-qa manqa løvuat mbain. Geté ndego, teqa tanakh matev mokho-te, no nøtenat nø-etoám. Yaq nakémbá, no nqæmatavap, noqa manqat

unimanqatín, taqa yaq-te. ²⁶ Ni ndakin fɔgakh-te nqaziwani, yaq no nqæmatavap, qanimav av nqægo: Zo ezoqam, nɔkepɔteav até vɔgɔ. ²⁷ Geté qo qoqo-oq, qo até vɔyagé, av ndægo. Qogu sævam, ndɔ-iváv. Geté qo lousi khoev qeiviav tɔgoat, qo sævam-qa ndɔvaɔ. ²⁸ Geté unimanqatín. Sævam toqo-okí, ndɔgo kopɔmbá. Manqa-zapa mbaín. Até ndɔgɔ-a, mbasɔnakam anganeam tundaf, ndɔgo manqa-zapa mbaín. Geté gɛmbo-mataváp. Ezoqam ndigu tinɔkim, ndigu fɔgakh-té gíwanát. Geté no poeveáv, zo matev fɔgɔfɔgakh av nqægo tɔzɔ-fakhanam.

²⁹ Nɔfuap! No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndɔgo: Manqei-qape-gi khɔuwa khapímbá ngu-yoza. Yaq nakémbá, ndakin khɔuwa-te nqanek, gekha ezoqám ndigu, ndinɔkiap, tiqa matavap nɔkenɔkem-qa yaq-te mba bezɔgɔ. ³⁰ Neka gekha ezoqám ndigu, mutɔkhop ndiwaniap, tiqa matavap mutɔkhop-qa yaq-te mba, bezɔgɔ. Neka gekha ezoqám ndigu, khanakhanakh ndɔzɔ-asɔtɔve, tiqa matavap khanakhanakh-qa yaq-te mba bezɔgɔ. Neka gekha ezoqám ndigu, gigiap giwiin, tiqa matavap gigiap-qa yaq-te mba, bezɔgɔ. ³¹ Neka gekha ezoqám ndigu, manqei-qape gigiap ndɔzɔmbo-ngetageapet, tiqa matavap manqei-qape gigiap-te mba bezɔgɔ. Zapa ndɔgo, manqei-qape-qa bugug, av ndakin nqazi-qeivi, ndɔmɔ-navɔém.

³² No áv qanɔmbe-poév nqægo: Zo fofogep-áv, sozóyagát. Zapa ndɔgo, gekha ezoqám ndego, sæva okieav ndego, ndego Evezɔza-qá sasae mba mbomataváp. Ndego Evezɔza khanakhanakh-qa mbogɔ. ³³ Geté gekha ezoqám ndego, sævam-us ndego, ndego manqei-qape gigiap mbomataváp. Zapa ndɔgo, ndego zas khanakhanakh-qa mbogɔ. ³⁴ Matev menás tɔ-itu:mat. Yaq matev até kopó, ngæmam ɔ mbasɔnakam, tuqa matavap, Evezɔza-qá sasae-te mbá qambogót. Ndugu áv qambɔepoév nqægo: Ndugu ndafɔyamba-qapu ndɔgoát, neka tuqa kha neka tugu nqova, Mbumbukiam-qa vɔgoát. Geté sævam ndugu, zivis-us ndugu, ndugu manqei-qape gigiap mbomataváp. Zapa ndɔgo, ndugu zivis khanakhanakh-qa mbogɔ. ³⁵ No nqanek manqat, zo tɔke-qa nɔzɔ-manqaté. No ambá av nqægo, zo toke-qa nɔzɔgɔ. Geté noqa poev kandambaqape nqáneq: Zo matev eqeieqei-té qazɔgoát neka Evezɔza-qa vozóyagát. Soqáin ndɔgo, zo matev menas tɔ-itubumat.

³⁶ Ezoqam mbasɔnakam-te sɔvɔta gimbogonem, geté yaq ndego matavap geve, av nqægo, tiá, no sæva nɔ-okíak, geté ndakin ndego gematɔvem, av nqægo, ndɔgo eqeieqei mbá, no ndugu okieav tɔgoat, zapa ndɔgo, ndugu nakhei tonqogim khɔuwa avɔnín gemɔmbɔ-nasinín, av tægoat, ság, ndego yá begó, av ndɔmbɔe-poev. Ndigu yá benɔkím. Ndɔgo manqa-zapa mbaín. ³⁷ Geté ndego ekeza matavap uni ge:ve, av nqægo, no sæva nɔ-okíak, neka ezoqa ndego taqa yaq-te tɔpɔtɔveav vɔgoát, neka ndego ekeza kha-qa poev to:kawaevtat, neka ndego uni te:-unimanqatín av nqægo, ndɔgo kopɔmbá, no ndugu okieav tɔgoat, yaq ság. Kopɔmbá. Ndego sæva be-ðkí. ³⁸ Nakhoa menás eqeieqei, qo sæva toqo-ðkí, ɔ, okieav tɔgoat. Geté qanimav ndɔgo, qo sæva okieav tɔgoat.

³⁹ Sævam zivis zua ndemboyage, ndugu zivís namba me:tɔkuát. Geté zivis tembonanim, ndugu kopɔmbaqapé, anganeam nɔme tundaf. Khafep mbaín. Geté ndego Klisten ezoqam begó. ⁴⁰ Geté no nqæmatavap, tuqa khanakhanakh ndɔmɔlɔvú, ndugu ngæmam sekemba

tugoat. Nqanek noqá mataváp. Geté até nó-a, Mbumbukiam-ge Nqova ngenømbû:gú, no mokho-te.

8

Lou-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun

¹ Zo sòvakha-qa yaq-te qazòtòndo-bevøpem, tae khøuwiap mbumbuk-te gi-aumatun, yaq ezoqa sasa ndølogin, taqa yaq-te, noqa qavøiwat nqánek: Unimanqatín. Ni mizi:nøtén. Ni ate nqazi:gu nøtenat nqanígú. Geté qateqat mba taqagoat, yaq ndøgo soqoté-khambuvupát. Geté matev-qape, niqa Klisten matev-te nqani-tøkee, kuku matév. ² Ezoqa nøme ndematavap av nqægo, teqa otevat kandambā, ndøgo ni āv qaninømánd nqægo, ndego otevat ndapeáv, av te:ndapin. ³ Geté gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo Mbumbukiam-te, Mbumbukiam møndæ-otév ndego.

⁴ Sòvakha-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun, ni mizi:nøtén, nginik uni mbumbuk-ín mbá. Mbumbukiam kopo me:gó. Nøme mbaín. ⁵ Gigiap nqágó, ezoqa “mbumbuk” ndi:zæza, manqei-qape-te nqanek o yan ova nqo:go. Unimanqatín. Mbumbuk neka evezøza-za av ngi:gu kopoáv. ⁶ Geté ni mizi:nøtén, Mbumbukiam sate ndégo, nigi Tat, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni teqa nqaziyage. Neka Evezøza sate ndégo, Yesu Keliso, te mokho-te, Mbumbukiam gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni te mokho-te nqaziyage.

⁷ Geté ezoqa nøme zøtezeatáv. Ndigu mbumbuk gèzømbe-meá. Yaq ndigu sòvakha tilogat, ndøgo khape mbumbuk-te go-aomem, ndigu āv giní-matavupát nqægo: Khape mbumbuk zua zømbé-tabupít. Yaq nakémbá, ti-te ndigu soqáin, lou av nqægo toqolog. ⁸ Geté unimanqatín. Ni kopømba mbaín, lou zapaya, Mbumbukiam-qa bøi-te tizi-ndaføyamban. Oskiá ndøgo, lou nøme tizilog o logeav tøgoat, ndøgo kopømbá, Mbumbukiam-qa bøi-te.

⁹ Geté aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo lou nøme tozolog, taqa yaq-te ndozo-matavap, khafeap mbaín, yaq zo ndigu ezoqa nøme vozó-itüb, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndigu, yaq zoqa matev, tiqa Klisten matev-te tøkhaosam, vø-o:āz. ¹⁰ Qo qakezan mòqote-qatéq, khape mbumbuk, ndigu khokhó. Geté Klisten ezoqa nøme teqamekh, qo khape mbumbuk-qa khoev-te toqo-qotat, lou voqóløg, ndego otevatav ndøgo, ndigu uni mbumbuk-ín mbá, yaq até ndegó-a, lou segéløg, ndøgo khape mbumbuk-te gi-aomem. ¹¹ Yaq av nqægo, qo ndego ezoqam qoqa qateqat soqoté-ngi:ú, ndego teqa unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndego. Geté gèmbø-mataváp. Keliso até te zapaya ndégo, tenenaním. ¹² Qo Klisten qafuap, matev nøme-te toqo-itub, ndøgo ndi:matavap, soqáin, yaq qo manqa-zapa qógó, ti-te. Yaq av nqægo, qo ate Keliso-té-a, manqa-zapa qógó. ¹³ Yaq nakémbá, nogi Klisten nøfuap, noqa lou loge zapaya, tiqa unimanqatin-te amba ti-o:azin, yaq no sòvakha nango nólogák, noqa yage-te ate nqægo. Zapa ndøgo, soqáin ndøgo, nogi Klisten nøfuap, manqa-zapa-te tæ-itub.

9

Pol sasae-te fia upøgimav ambá genegodm, geté ndego khanakhanakh

¹ Ge zó, ndozo-matavap? No kopømba mbaín, gekha matèv ndøgo, Mbumbukiam ndenøtake, amba sa tæmatanamín? No kopømbaqapé. Neka gè, no Keliso-gè u-anèm mbà? No nqægó. Neka gè, no Yesu ometeáv, ndego nigí Evezøza? No møe-omét. Neka gè, ndøgo noqá sasae zapayá mbà, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat. Av taoká. Ndøgo noqá sasae zapayá. ² Ezoqa nøme ndimatavap, no Keliso-gè u-anèm mbà. Geté zo møzøte-zøté, no unimanqatin Keliso-gé u-aném. Zapa ndøgo, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat, zo noqá khakhatáp, av nqægo, no unimanqatin Keliso-gé u-aném.

³ No ndigu ezoqam, ndigevenoat, áv qazømbé-qavøiú nqægo: ⁴ Ge zó, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni Mbumbukiam-qa sasae nqeigu, amba niqa yaq-fia lou vøtilogin-a, ibøkha vøti-izamín, ndøgo ambá eqeieqeí mbà? Av taoká. Ndøgo ambá eqeieqeí. ⁵ Neka gè, ni amba tønipoein, ni kopømba mbaín, amba Klisten sakheis teizøkimin neka namba vøti-okhoín, av ndigu Keliso-gi u-anim nøme neka Evezøza-gi emekheis neka Pita gi:goatun? Av taoká. Ni ambá kopømbaqapé, ni tønipoein. ⁶ Neka ge zó, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni amba sasae nøme goneav teigonin, av ezoqa nøme gi:goatun, ndøgo eqeieqeí mbà? Av taoká. Até ní-té-a, ndøgo ambá eqeieqeí, ni sasae nøme goneav teigonin. ⁷ Gè, nakhag ezoqa tígu, ndigu yage nonqo, sasae nøme gigoatun? Neka gè, khae ogekham ezoqa tígu, ndigu ekeza avøe gigiap logemav ndigu? Neka gè, kao keoge ezoqa tígu, ndigu ekezan, kao-qa tete logemav ndigu? Av taoká. Matev av nqægo, mbaín.

⁸ Manqat ndøgo, no nqæmanqate, ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qá matavap-te mbà qando-fakhatè. Av taoká. Até Mbumbukiam-qá guguna manqát-a, Mozes gini-etoam, gè-unimanqatinát, noqa manqat. ⁹ Ndøgo áv qane-peawáp nqægo, “Qo kao-qa manqa-nqa, mboløvnám, wit tag koqogim sasae tugoat.” Ge zó, ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego kao mba zømatavupam, yaq ndego manqat ndøgo tene-eín? ¹⁰ Av taoká. Geté ndego ni nimatavupám. Unimanqatin. Manqat ndøgo, nqapeawap, ni zapayá qane-peawáp. Zapa ndøgo, gekha ezoqám ndego, ezoqa nøme-qa khae tekha neka gekha ezoqám ndego, avøe gigiap tepea, ndigu tonotazá ndøgo: Khae eve, avøe gigiap nøme ndøzø-etoám, tíqa yaq-fia. ¹¹ Ni zo Mbumbukiam-qa Manqat qati-zømesimat, ni andé tege Nqova-qá avøe gigiap me niti-ogeakhát, zo mokho-te. Yaq ge zó, ndozo-matavap, ni sasae qatigoam, zo yaq gigiap-qase tozoni-etoam, ndøgo kopømbá mbaín? ¹² Gè, zo ezoqa nøme ndozøzø-tøkee, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ndi:zømesim, yaq zo ni kopømba mbaín tozoni-tøke? Ni sasae kandambá qeigoam, zo mokho-te. Geté ni einiáv av nqægo, yaq-fia bänindapēm. Ni yage føgakh-qape sèindapét. Zapa ndøgo, soqain ndøgo, ezoqa niqa yaq-fia manqat zapaya, amba Keliso-qa Manqat Mbomambaqape tisanqawemin.

¹³ Ge zó, møzøté-zøtez? Ezoqam ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te ndisasaat, ndigu loge gigiap ndøgo ti-upøgimatún. Neka ndigu ezoqam, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvusam, nøme ndøgo, tíqá. ¹⁴ Yaq

matev até kopó. Evezøza manqa āv ginimbi-løvuá nqægo: Gekha ezoqām ndigu, ezoqa Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, ndigu yaq-fia bè-upøgím, tiqa yage nonqo.

¹⁵ Geté no manqatemáv av nqægo, no yaq-fia bānøndāp, zapa ndøgo, no zo mokho-te sasae kandambā nqægot. Neka no nqanek manqat ambá ta zapaya ndøgo tøte-peaomit, no yaq-fia ndape-qa nøtegō. Av taoká. No ezoqam-te tambeáv. No andé khambuváp, taqa yaq-te. Neka no poeveáv, ezoqa nqanek khambuvap matev tinø-ngi:nam. No bātøkhæ-naním. ¹⁶ Geté no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nqate-zømesim, taqa yaq-te, no kopømba mbain, tøte-khambuvupat. Zapa ndøgo, nqanek sasae, Mbumbukiam ndøvé, no-te. No bānøgót. No ndæmø-soqoenín, no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat amba zømesipøteav tægonín. ¹⁷ No nqanek sasae amba nøkeza poev-te mba tægoatin, yaq no ambá kopømbá. Yaq-fia ndændapín. Geté nqanek sasae, no Mbumbukiam nø-etoám. Nakhoa mbain, sa tæ-ivav. Oskíá ndøgo, yaq-fia tændap o ndapeav tøgoat. ¹⁸ Av tægoat ndægo, yaq gē, noqa yaq-fia gekhām? Noqa yaq-fia sa nqánek: No ezoqa Manqat Mbomambaqape, yaq-mbá söté-zømesím neka no yaq-fia upøgímáv, ta sasae-te.

Pol ezoqa ewaqape-te, é-møndømø-tigi-ezoqam-ev-ín

¹⁹ No ezoqam-gé sasae ezoqám mbá. Geté no møemø-ezoqa-ewaqape-gé-sasae-ezoqam-en-ín. Zapa ndøgo, no ezoqa ewaqape, Keliso-te yozoat-qa nogó.

²⁰ Zu ezoqam-te, no møemø-Zu-ezoqam-én. Unimanqatín. No ambá av nqægo, Mozes-qā guguna manqat mokho-tē qatu:gū. Geté no ti-te møemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-pæv-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te ndu:gu, Keliso-te yozoat-qa nogó. ²¹ Neka bawan vini-ak, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav ndigu, no møemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-goneav-ezoqam-én. No nøkezan, ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te goneáv. Av taoká. No Keliso-qá guguna manqat mokho-té qatu:gú. Geté no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav ndu:gu. ²² Ti-te ndigu, unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo, no møemø-bazaføgakh-mbain-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo. Unimanqatín. No ezoqa ewaqape-te, møemø-tigí-ezoqam-én. Zapa ndøgo, noqa poev kandambaqape nqánek: No ande gekha nakhoa me tæqeiv, ndigu Keliso-té qatøyzó.

²³ No nqanek matev ate ndægo, Manqat Mbomambaqape zapayá qat-egoatún. Yaq até nó-a, matev mbomømboma batē-upøgim, ndøgo Manqat Mbomambaqape ndæmanqate.

Ni bazaføgakh-us bizibøitít, atema yaq-fia bizimø-ndapem

²⁴ Ge zó, møzøté-zøtez? Bøiat-te, ezoqa kopoáv gibøinin, gififingimin. Geté ezoqa kopo mba mo:megeín, yaq-fia vøndapín. Yaq nakémbá. Zoqa Klisten matev-te, bazaføgakh-us ndøbøitít, atema yaq-fia vømø-upøgim.

²⁵ Gekha ezoqām ndigu, bøiat-te gififingimin neka yaq-fia upøgim-qa ndigu, ndigu kha-qa poev matev gèvoanemín, bazaføgakh vø-asazín. Geté unimanqatín. Ta yaq-fia ndøgo, gindapemín, ate nonqo gigiáp

mbá. Geté ni nqazi-bøitit, yaq-fia ndøgo tizimø-ndapem, gemø-lanqayák. Ndøgo miavmiáv. ²⁶ Yaq nakémbá, no ambá av nqægo, khokho sæteitit. Geté no megemege-te, kha-mba nombo-ovét. Neka no andé kupundam ezoqám. No pingim khokho sa nqagimáv. ²⁷ No andé nøkeza kha me nøte-khanæmét, neka noqa poev paev-qa nombogó. Soqain ndøgo, no ezoqa nøme mba tæzø-manqatat, ndaføyamba ndøbøitit, gete no nøkezan ndaføyamba teitiav tøgoat, yaq yaq-fia ndapeav vøegoāt.

10

Matev vinivinimba, Izrael bawan-ak-te qafakhanumam, ndøgo ni guguna nonqó

¹ Nøfuap! Zo nigi atanakha-zapazapa-za zozó-matavupát, ande gekha matev me zømbé-fakhanumam. Mozes gimboavat, ndigu ate gi:goam, ozoz mokho-te gunu:goám, neka ndigu ate gi:goam, kewan-te vømøtanqa. ² Neka ndigu ezoqa ate gi:goam, ozoz mokho-te gu:apat neka kewan-te gitanqa, andé ibøkha iz me me-ndapém, vømø-Mozes-gi-paev-ezoqam-ez. ³ Ezoqa ewaqape, lou kopo me:logám, Mbumbukiam gezø-etoumam. ⁴ Neka ndigu ibøkha kopo vøe-izumam, ndøgo Mbumbukiam gezø-etoumam. Ta ibøkha ndøgo, køi-té qando-fakhatám. Ndigu køi, namba me-okhoám. Ta køi ndigu, Kelisó. ⁵ Geté ezoqa kopoáv, Mbumbukiam khanakhanakh mbaín, ti-te. Yaq ndigu gèpakhaetám. Ezoqa peakha mba mu-osupát, Sainai leg-av manqei-te ndøgo.

⁶ Nqanek matev ate qægoam, ni guguna nonqo ndøfakhanám. Soqain ndøgo, ni manqa-zapazapa-te poev tønigoat, av ndigu qazømbe-goam. ⁷ Zo khape mbumbuk zøkhanakhanakhát, av ndigu ezoqa nøme gi:matønømem. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo, “Ndigu ezoqam gèqonáv, lou loge matev neka izam matev vøgonem. Yaq giwan, tae khøuiap mbokhanakhanakhém, vø-ogiam.” ⁸ Até mambe matév-a, ni bizigú, av ndigu ezoqa nøme gi:goam. Gømbo-mataváp. Mbumbukiam yaq-fia ndøtá, ti-te ndigu, matev gigonem. Ta khøuwa kopo-te ndøgo, ezoqa kopoáv gipakhaez. Ate gi:goam, tuenti-tri taosen ezoqám. ⁹ Ni Keliso khamasim-te bizi-ávám, av ndigu ezoqa nøme, Mbumbukiam khamasim-te gi:veem. Ndigu waza ndøfoqobám, vøpakhaez. ¹⁰ Neka Mbumbukiam-qa, manqa ndøpønqóm, av ndigu ezoqa nøme gi:gonem, yaq ndego enzol ezoqam, ezoqa løvøte ndezø-etoam, vøndōwav, ezoqa pakhapakha vøzøkhana.

¹¹ Nqanek matev ate qægoam, ti-te qafakhanumam, ni guguna nonqo ndøfakhanumám. Tøne-peawáp ndøgo: Ni gè:guguná, ni ndakin vaev khøuwa-te nqaziyage.

¹² Gekha ezoqám ndego, ndematavap, av nqægo, no bazaføgakh-us noyā, ndego aiyáv geabegó. Soqain ndøgo, tebøiav. ¹³ Khamasim matev nøme fakhaneáv, zo-te. Satø ndøgo, ezoqam-te oskia qafakhanumatun. Mbumbukiam, ndego unimanqatin ezoqám. Ndego khamasim matev nøme sa gembótakák, zo-te tønðo-okhoat, ndøgo zo kopømba mbain tøgoat, ndaføyamba tozo-waniapat. Geté khamasim matev tøzø-fakhanumat, yaq

ndego zo bazaføgakh zó-etoumát. Yaq zo kopømbaqapé, ta khamasim matev-te ndøgo, føgøføgakh zówaniapát.

Ni kopømba mbaín, Mbumbukiam-anim neka khape mbumbuk namba tizi-tøkuatat

¹⁴ Yaq nakémbá, nogi nõfuap mbomømboma, zo khape mbumbuk neka tae khøwuiap vizap matev, møe zombónayát. ¹⁵ Zo ezoqam, no nqanek manqat nqazø-manqate, zo matavap loloakh-ús. Yaq nakémbá, zo zøkezan vøgeveaném, noqa manqat egeieqei tøpøtegó-a. ¹⁶ Gèmbomataváp. Ibøkha ndøgo, Evezøza-qa lou loge matev-te qazi-izumatun neka Mbumbukiam-te ike manqat vizi-manqatatun, ndøgo ni Keliso-qá kóuk namba me:tøkunuín. Neka flawa ndigu, qazi-mbegimatun neka vizilouzin, ndigu ni Keliso-qá khá namba me:tøkunuín. ¹⁷ Ndøgo lou kopó, ni qazi-logatun. Yaq nakémbá, oskiá ndøgo, ni ezoqa kopoäv, ni kha kopó. Zapa ndøgo, ni ate nqazi:gu, lou kopo zi:logé.

¹⁸ Zo Izlael ezoqam zozø-matavupát. Ndigu søvakha gilogin, ndøgo Mbumbukiam-te giløvutumatum, ndigu Mbumbukiám namba me:tøkuzuín. ¹⁹ Av tægoat ndægo. Yaq gè, ezoqa nõme søvakha gigiap, khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu unimanqatin mbumbuk zøløvusumatun? Neka ndigu mbumbuk, unimanqatín mbumbúk? ²⁰ Av taoká! Geté søvakha gigiap, ndigu khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu nqova soqøsoqa zøløvusumatún, ambá ndego, Mbumbukiam-anim. Yaq no poeveáv, zo nqova soqøsoqa namba tözøte-tøkuatat.

²¹ Zo kopømba mbaín, menas-te tozo-waniapat, Evezøza-qa lou loge matev-te, ibøkha tozo-izumat, neka ibøkha nõme vozó-izamat, ndøgo nqova soqøsoqa gizø-aumatun. Neka zo kopømba mbaín, Evezøza-qa lou-qase-te, lou tozologat neka nqova soqøsoqa-qa lou-qase-te, lou vozólogát. ²² Soqain ndøgo, ni Mbumbukiam qaqa tizimbo-løozem. Ge zó, ndozomatavap, niqa bazaføgakh, teqa bazaføgakh ndømølvu? Av taoká. Gemølvuák.

Gekha matēv ndøgo, ni tizi-matønumat, Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát

²³ Ezoqa nõme, äv gini-manqaté nqægo, “Ni-te khafeap mbaín. Matev ate ndægo sizígoát.” Unimanqatín. Ni-te khafeap mbaín. Geté matev nõme, giní-tøkeák, niqa yage-te. Neka matev nõme, ni Klisten bawan giní-tøkeák, niqa unimanqatin-te bazaføgakh-us tizi-waniapat. ²⁴ Zo zøkeza kha mba mbomatáváp. Geté ezoqa nõme zozø-matavupát.

²⁵ Gekha søvakhā ndøgo, maket-te giwiatun, zo kopømbaqapé, sozólogát. Neka zo khapé mbøe-matáváp, av nqægo, ndigu khape mbumbuk-te peté-aomem-a? ²⁶ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-eín nqægo, “Manqei-qape neka gigiap ate nqægo, manqei-qape-te nqago, ndøgo Evezøza-qá.”

²⁷ Ezoqa nõme, ndego unimanqatinteav ndego, zo lou loge manqat tezø-ein, teqa khoev-te, yaq zo okho-qa tozogoat, lou ate ndægo, sègelóg ndøgo, ma ndego tezømbe-etoam. Zo khapé mbøe-matáváp, av nqægo, zo manqa-zapa pøzøté-gonēm penømakhaya, ta søvakha ndøgo tozologem. ²⁸ Geté ezoqa nõme tezø-ein, av nqægo, “Nqanek lou mbumbuk-tē ginø-awēm,” yaq zo ndølog. Zo ndégo tözøtégoát, ma manqat gezømbe-ein.

²⁹ No einiáv av nqægo, zo manqa-zapa zōgonēm, tozolog. Geté no ndégo tæmbøe-manqaté, ndego ezoqam, ma manqat gezømbe-ein. Soqain ndøgo, ndego tematavupat, av nqægo, zo manqa-zapazapa zogōt, te namba.

Eisa, ezoqa nøme taqa yaq-te tepeté-manqate-a, “Gekha zapá, ezoqa nøme-qa matavap-te, sa tæmbotambam? Kopømba mbaín. ³⁰ Neka gē, no Mbumbukiam lou-qa yaq-te ike manqat nqæmbo-manqate, yaq gekha zapá, noqa manqa ndigeveam?”

³¹ Noqa qavøiwat taqa yaq-te, nqáneq: Gekha matēv ndøgo, tozogoat, zo lou tozologat o ibøkha tozo-izumat, zo matev ndøgo tozógoát, Mbumbukiam-qa iz tæ-eqatat. ³² Oskia ndøgo, Zu ezoqam o Glik ezoqam o Mbumbukiam-gi bawan ezoqam tigoat, zoqa matev, ndigu tiqa unimanqatin-te bekhaðsám, vø-o.áz. ³³ Zo āv qane-matanám, av no nqate-matanam. No ezoqa ewaqape, matev eqeieqei gone-qa nøzøgó. No ambá av nqægo, nøkeza kha mba nøteqeiví. Geté no ezoqā nøme nøtegó, ndigu khandi betēndapem.

11

¹ Zo noqa matev, āv tozombøé-pavát, av no Keliso-qa matev nqæmbøe-paev.

Kawa gutam-qa yaq-te, guligulim-te

² No khanakhanákh, zoqa yaq-te. Zapa ndøgo, zo noqa manqat mi-avmiav zombo-mataváp, neka matev ate ndægo ndözōmbō-pāēv, ndøgo no qate-zømesimam.

³ Geté no zo zøtezat-qa nøzøgó. Keliso, ndego anganeam-gé kawá, neka anganeam, ndego sævam-gé kawá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé kawá.* ⁴ Gekha anganeām ndego, teguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tevevezam, ndego teqa kawa tegutav, ndego tege kawa mivi mbó-etoám, Keliso. ⁵ Geté gekha sævām ndugu, tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam, yaq ndugu kawa gutøveav tugoat, ndugu ekeza kawa mivi mbó-etoám. Zapa ndøgo, ndøgo andé izum me me-agáz. ⁶ Gekha sævām ndugu, kawa gutøveav tugoat, ndugu sà bemá, até izu bēqogaz. Geté sævam ndugu izum tuqogaz o tu-agaz, tu-te ndugu, mivi-ús. Yaq nakémbá, ndugu kawa yá begutáv.

⁷ Geté anganeam kopømba mbaín, kawa tegutav. Zapa ndøgo, ndego andé Mbumbukiam-qá bugug me me:keogé. Te mokho-te, andé Mbumbukiam-qá iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví. Geté sævam mokho-te, andé anganeam-qá iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví. ⁸ Mbumbukiam ezoqam gekhakheinøvem, ndego ambá av nqægo, anganeam sævám gene-khakheinøvém. Geté ndego sævam, anganeam-qá khá gene-khakheinøvém. ⁹ Neka Mbumbukiam ambá av nqægo, anganeam sævam zapayá gene-khakheinøvém? Geté sævam anganeam zapayá gene-khakheinøvém. ¹⁰ Yaq ta zapaya ndøgo, neka enzol ezoqam zapaya, sævam kawa gutam nonqo be-uzú, tuqa kawa-te,

10:30 10:30 1 Tim 4:4   **10:31** 10:31 Kol 3:17   **10:32** 10:32 Lom 14:13   **10:33** 10:33 1 Ko 9:20-22   **11:1** 11:1 1 Ko 4:16   **11:3** 11:3 Gen 3:16; Ef 5:23   * **11:3** 11:3 Manqat mokho nøme nqáneq: Keliso, ndego anganeam-gé zapá, neka anganeam, ndego sævam-gé zapá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé zapá.   **11:7** 11:7 Gen 1:26-27   **11:8** 11:8-9 Gen 2:18-23

Klisten wambap-te tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam. Ndøgo tuqá khakhatáp, av nqægo, ndugu iz ndømbôgó, av tuimatanam.†

¹¹ Gëmbo-mataváp. Evezøza mokho-te, sævam anganeam-té gunø-vintøvé, nekā anganeam sævam-te ndø:vintøvé. ¹² Unimanqatín. Sævam anganeam-qá khá guni-khakheinøvé. Neka anganeam, sævam-té gendo-fakhanín. Geté nginik ezoqa menas, Mbumbukiam ndøkhakheinøvé.

¹³ Zo zøkhapús sozombó-matøvemém. Gê, ndøgo eqeieqei, sævam ndugu kawa gutøveav tøgoat, Mbumbukiam-te tuguligulim? ¹⁴ Até niqá matév-a, āv qaninømánd nqægo: Anganeam-te mivi-ús, izu loloakh timbogoat. ¹⁵ Geté sævam ndugu izu loloakh timbogoat, tu-te ndugu qanimáv. Zapa ndøgo, tugi izum andé kawa gutam nonqo me mbøegó. ¹⁶ Geté zo ezoqa nøme, taqa yaq-te manqa itumbam-qa tozogoat, no sa nqáneq qazø-eín: Ni neka Mbumbukiam-gi bawan vinivinimba, matev nøme mbaín, taqa yaq-te.

Evezøza-qa lou loge matev-qa yaq-te

(Met 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Matev nøme-qa yaq-te, no ndakin manqa tæzø-løvua, no khanakhanakh mbaín zo-te. Zapa ndøgo, zo qazo-møvabin, zoqa matev soqain. Ndøgo zo gèngiæzoát, ambá av nqægo, gèzøtøkeē. ¹⁸ Bugukhokhof nqáneq: No āv qate-ewág nqægo, zo qazo-møvabin, zo mokho-te iziz matev zømbu:gú. No nqæmatavap, manqat nøme qæ-ewag, taqa yaq-te, unimanqatín atøgó.

¹⁹ Unimanqatín, iziz matev nøme, zo mokho-te ndøfakhate, ndøgo eqeieqei. Ndøgo ni tøninømánd ndøgo, gekha ezoqām ndigu, nakhoa eqeieqei-te ndiwaniap.

²⁰ Zo qazo-møvabin, lou vozølogin, zo ambá av nqægo, Evezøza-qā lou loge matev zogonemín. ²¹ Zapa ndøgo, zo qazo-møvabin, ezoqa nøme lou loge sège-ngazemín. Yaq av nqægo, ezoqa nøme ifiifin-us oskia ndøgoát. Geté nøme ndigu, lou khápeme-logín neka waen khape vøe-izamin, kawa vøzø-oki-in. ²² Gê, zo khoev mbaín, ma lou tøzøte-logat neka ibøkha vøzøté-izumát? Zo ndigu ezoqam, zo mokho-te gigiap mbain ndigu, mivi qazozø-etoumatun, zo Mbumbukiam-gi bawan ezoqam, khasøkhasis zøtezæzá. Ge zô, ndozo-matavap? No khanakhanakh manqat nøzø-eín, taqa yaq-te? Av taoká. No khanakhanakh mbaín, taqa yaq-te.

²³ Manqat ndøgo, nigí Evezøza-te qændap neka zo qazø-etoam, nqáneq:

Ta lova ndøgo, Evezøza Yesu, tege paev ezoqam kopo sa gëmbo-qambun, flawā gendápāz, ²⁴ Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, gezø-ein, “Nqáneq noqá khá. Ndøgo zo nonqó. Zo matev āv tønégó. Yaq no zonømbé-matøvememát.”

²⁵ Yaq lou gumulog, até izam nonqó-a, vøndap, waen-ús, sasa ndø-ein, “Nqáneq waen, ndøgo Mbumbukiam-qá poev ndakinák, ndego tegi ezoqam namba, noqa kouk mokho-te ge-unimanqatin. Zo matev āv

† **11:10** 11:10 Nqáneq manqat-qa mokho, elavøqase føgákh, Glik manqat-te. Ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Kawa gutam nonqo, nqáneq qane-manqaté. Até sakhéis-a, iz ndøndapém, guligulim-te Mbumbukiam-te tiguligulimat neka teqa manqat vøvevezumát. Geté ezoqa nøme ndimatavap, taqa mokho nqáneq: Sævam anganeam mokho-té gunu:gú. Neka nøme ndimatavap, mokho nqáneq: Sævam yakhapús, tømbo-pøovat, tuqa kawa tugutav o gutøveav tøgoat. **11:18** 11:18 1 Ko 1:10-12 **11:25** 11:25 Exo 24:6-8; Iblu 8:8-13

tønegó. Gekha khøuwā ndigu, zo nqanek ibøkha tozo-izumat, zo no zonømbé-matøvememát.”

²⁶ Gekha khøuwā ndigu, zo nginik flawa tozolouzat neka nqanek waen vozó-izamat, zo Evezøza-qá løvøte-qa yaq-té zøté-zømasát, atema ekezan vøgeäv. ²⁷ Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, ta matev-qa mokho-qa yaq-te matavapøteav tøgoat neka nginik flawa sa vólou-z-a, Evezøza-qa waen sa vø-iz, ndego Evezøza-qá kha neka kouk-qa yaq-te manqa-zapa ndøgót. ²⁸ Yaq nakémbá, ezoqa ekeza matev bètøkhæ-geveá, váev nginik flawa telouz neka nqanek waen vø-iz. ²⁹ Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, nginik flawa sa telouz o waen sa te-iz, neka Evezøza-qa kha-qa mokho matavapøteav vøgoāt, ndego ekeza kha, manqa ovøyam-té genóvé. ³⁰ Yaq nakémbá, zo mokho-te nandav, ezoqa kopoáv, bazaføgakh mbaín neka enqoni-ús neka nøme ndigu møndø-pakhaéz. ³¹ Geté ni nikeza matev amba tizi-geveanemin, yaq ni Mbumbukiam viniv matev av nqægo ambá giní-etoamák. ³² Geté ta viniv matev mokho-te, ni nqazi-ndape, Evezøza ni gè:guguná. Ndego ni nakhoa egeieqei-te ambam-qa nigú. Soqáin ndøgo, ni manqei-qape ezoqa nøme namba, manqa ovøyam kandambaqape-te, viniv kandambaqape tizimø-ndapem.

³³ Yaq nakémbá, nogi nøfuap, zo tozo-møvabat, Evezøza-qa lou loge matev tozo-gonemat, ezoqa nøme-qa, vøzømbøkha-kewagát. ³⁴ Geté gekha ezoqām ndego, ifi tømbovinat, ndego lou khoev-té geabetøndokha-lóg. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam-qa manqa ovøyam tøzøfakhan, zoqa møvøna matev zapaya.

No ndakin taqa yaq-te, manqat nøme mbaín. Nøme ndøgo tæzømbé-ovøyám, no zo-te tøtøndonav.

12

Nqova Mbomambaqape-qa matev vinivinimba, ndego ezoqa ndezø-etoam

¹ Nøfuap! No ndakin Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev-qá yaq-té qazømbé-qavøiú, zo qazonømbe-bevøpem. No poeveáv, zo taqa yaq-te zøtèzateav tøgoat.

² Zo møzøte-zøté, zo Keliso unimanqatinteav qazogoam, zo khape mbumbuk ndø-itubát. Geté ndigu khandi mbumbúk mbá, neka manqat manqatemáv. Yaq ndigu zo vøtubumam. ³ Yaq nakémbá, no zo zøtezat-qa nøzógó: Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape tembøigoat, ndego kopømba mbaín, te-ein, av nqægo, “Yesu bèsoqoëv.” Neka ezoqa kopømba mbaín te-ein, av nqægo, “Yesu ndego Evezøzā,” ndego Mbumbukiam-ge Nqova mbain tøgoat.

⁴ Matev ndøgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa ndezø-etoam, ndøgo vinivinimbá. Geté Nqova ndego, kopó. ⁵ Neka sasae ndøgo, Evezøza-qa nqazi-matanam, ndøgo vinivinimbá. Geté Evezøza, ndego kopó. ⁶ Neka matev ndøgo, Mbumbukiam ezoqa mokho-te ndu:matanam, ndøgo vinivinimbá. Geté ndego Mbumbukiam kopó, ndego matev ate ndægo, ezoqa ewaqape mokho-te ndu:matanam. ⁷ Gekha matëv ndøgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa vinivinimba ndezø-etoam, ndøgo Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá tøke nonqó.

⁸ Ezoqa nøme, Nqova Mbomambaqape matavap loloakh zø-etoumatún. Yaq ndigu manqat matavap loloakh-us ndømanqatatún.

Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nɔme zɔtezat vɔzɔ-etoumatun. Yaq ndigu ta zɔtezat-te ndɔgo, ezoqa zɔmbe-tɔkeé.

⁹ Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nɔme unimanqatin matev vɔzɔ-etoumatun.

Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nɔme, ezoqa khakhæzat nonqo, bazafɔgakh vɔzɔ-etoumatun.

¹⁰ Neka ezoqa nɔme, ndego umingiap matev gone nonqo, bazafɔgakh vɔzɔ-etoumatun.

Neka ezoqa nɔme, ndego Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev vɔzɔ-etoumatun.

Neka ezoqa nɔme, ndego zɔtezat vɔzɔ-etoumatun. Yaq ndigu segé:zɔtéz, av nqægo, matev nɔme, Nqova Mbomambaqape-té qando-okhɔ, ó, nqova soqaqape-té qando-okhɔ.

Neka ezoqa nɔme, ndego manqat vinivinimba-te manqate matev vɔzɔ-etoumatun.

Neka ezoqa nɔme, ndego nqanek manqat vinivinimba-qa mokho, ezoqa nɔme òyòyam matev vɔzɔ-etoumatun.

¹¹ Nqanek matev ate nqægo, Nqova kopo ndɔsasaeát. Av ndego ekezan, eqeieqei nde:qeivi, ezoqa segezɔ-etoumat, matev.

Ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, ni Keliso-qá khá

¹² Ezoqam-qa kha kopó. Geté ta kha-te ndɔgo, kha bunɔzap vinivinimbá. Kha bunɔzap vinivinimba ambá qanegó, geté kha kopó. Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Ni Klisten ezoqam vinivinimbá. Geté ni ate nqazi:gu, kha kopó. ¹³ Ni ezoqa vinivinimbá. Nɔme ndigu Zu ezoqám, neka nɔme ndigu Glik ezoqám. Nɔme yaq-fia mbain sasae ezoqám, neka nɔme ndigu, nqonqotɔzat ezoqám. Geté ni ate nqazi:gu, Nqova kopo mokho-te, ibɔkha iz kopo zi:ndapém, neka vizimɔ-kha-kopoen. Mbumbukiam ni ate nqazi:gu, Nqova Mbomambaqape kopo nimbi-etoám, ni ande ibɔkha me vizí-izim.

¹⁴ Ezoqam-qa kha, ambá av nqægo, kha bunɔzu kopo mba me:gɔ. Geté gigiap vinivinimbá, nqani-bunɔzap. ¹⁵ Gê, zenda tokhotapakh amba manqat tɔ-einin, av nqægo, “No zenda geagim nonqɔ mbá. Yaq nakēmbā, no kha bunɔzū mbā.” Manqat av nqægo tɔ-einin, yaq gê, ndɔgo sekemba kha-qá gigiáp mbá? Av taoká. ¹⁶ Neka gê, gea amba manqat tɔ-einin, av nqægo, “No bɔi mbā. Yaq nakēmbā, no kha bunɔzū mbā.” Manqat av nqægo tɔ-einin, yaq gê, ndɔgo sekemba kha-qá gigiáp mbá? Av taoká. ¹⁷ Gẽmbo-mataváp. Kha ate nqægo, amba bɔi mba tɔgonin, yaq manqat amba áv khané-yogein? Neka kha ate nqægo, amba gea mba tɔgonin, yaq sisip amba áv khané-vutugiamin? ¹⁸ Geté matev áv taoká, av nqægo. Mbumbukiam ezoqam-qa kha-te, kha bunɔzap vinivinimba áv tenévé, av ekeza qambɔe-pòovam, neka sasae vinivinimba vɔmbɔ-etoam. ¹⁹ Kha ate ndægo, amba kha bunɔzu kopo mba tɔgonin, yaq kha eqeieqei ambá mbáin. ²⁰ Geté matev av nqægo: Ezoqam-qa kha-te, kha vinivinimbá ndɔbunɔzap. Geté kha ndɔgo, kopó.

²¹ Bɔi kopɔmba mbáin, pingim tɔmbo-ein, av nqægo, “Ság, qo mbain toqogoat. No nɔkhapus kopɔmbā.” Neka kawa kopɔmba mbáin, zenda tokhotapak vɔmbó-ein, av nqægo, “Ság, zo mbain tozogoat. No nɔkhapus kopɔmbā.” ²² Av taoká. Até ta kha bunɔzap nɔmé-a, ndɔgo ande bazafɔgakh mbain me ndækeoge, ndɔgo gigiap-qapé. Ta kha bunɔzap ndɔgo mbain tɔgoat, yaq kha kopɔmba mbáin, eqeieqei tɔsasaeat.

²³ Gekha kha bunøzāp ndøgo, bugug keogeav tøgoat, ni ùni zimbøe-kewagatún. Neka kha bunøzap ndøgo, ni mivi ndøni-etoam, ni eqeieqei zigutumatún. ²⁴ Geté kha bunøzap ndøgo, bugug eqeieqei ndømbogo, ndøgo kopømbá, ni gutøveav tøgoat. Mbumbukiam niqa kha, av gene-bunøzám nqægo: Ta kha bunøzap ndøgo, ande iz mbain me ndækeoge, iz kandakanda mbo-etoám. ²⁵ Mbumbukiam av ge:matanam ndægo, zapa ndøgo: Soqain ndøgo, kha mokho-te iziz tøugoat. Geté kha bunøzap vinivinimba, yaqyaq-a yà betøkeám. ²⁶ Kha bunøzu kopo, nqosøgeap tømbo-ewagat, yaq kha ate ndægo, sugumbú-ewagét. Neka kha bunøzu kopo, iz kandambaqape tøndap, yaq kha ate ndægo, khanakhanakh sugumú-ndapét.

²⁷ Zo Klisten bawan ezoqam-qa yaq-te, matev até kopó: Zo ate ndøzøte:go, Keliso-qá khá. Neka ezoqa vinivinimba, zo mokho-te ndu:gu, ndigu Keliso-qá kha bunøzáp. ²⁸ Klisten bawan mokho-te, Mbumbukiam ezoqam vinivinimbá ge-abam. Bugukhokhof Keliso-gí u-aním. Tiqa zitate, manqa vevezam ezoqám. Neka tiqa zita-te, nømendim ezoqám. Neka nøme ndigu, umingiap matev ndimatanam. Neka nøme ndigo, ndego bazaføgakh gezø-etoam, enqoni ezoqa tikhakhætát. Neka nøme ndigu, ndigu ezoqa ndizø-tøkee. Neka nøme ndigu, ndigu ezoqa nøme ndizømbo-megeat. Neka nøme ndigu, ndigu manqat vinivinimba-te ndi:manqate, av Nqova Mbomambaqape ndezømbe-etoam.

²⁹ Ge zó, ate ndøzøte:go, Keliso-gí u-aním? O ge zó, ate ndøzøte:go, Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám? O ge zó, ate ndøzøte:go, nømendim ezoqám? O ge zó, ate ndøzøte:go, umingiap matev mozó-matønnumatun? ³⁰ O ge zó, ate ndøzøte:go, Mbumbukiam bazaføgakh møndøzø-etoam, enqoni ezoqa tozo-khakhætát? O ge zó, ate ndøzøte:go, manqat vinivinimba-te møzøté-manqatátun? O ge zó, ate ndøzøte:go, ezoqa nqanek manqat vini-qa mokho mozozø-ovøematun? Mbain. Av taoká, av nqægo. ³¹ Geté zo bazaføgakh tønø-asøzú ndøgo: Nqova Mbomambaqape-qa matev, tozó-upøgim ndøgo, zoqa Klisten bawan ezoqam ndøzø-tøkee.

Geté matev nøme, no ndakin tæzø-ovøyam, ndøgo møndølvú, matev ate ndægo, no qate-manqatavun.

13

Matev uni qækandambaqape, kuku matév

¹ No amba bawa vini-ak-qa manqat-te o enzol ezoqam-qa manqat-te tøte-manqatein, gete no kuku mbain tægonin, yaq no manqa ambá khokhó segenø-feazuín. Mokho mbain. Ndøgo andé kanda wag o bel wag mba me:wageín. ² Neka no amba Mbumbukiam-qa manqat vevezam-te kopømba tægonin, neka matev ate ndægo, ndøknonøwe, tøte-nøtenin, neka nøtenat nøme ate ndægo tønøgonin, neka unimanqatin matev kandambaqape tønøgonin, manqei popotap nøzøgim nonqo, geté no kuku mbain tægonin, yaq no khokhó. ³ Neka no gigiap ate nqanømbe:go, amba gigiap-av ezoqam tæzø-etoamin, o noqa unimanqatin matev zapaya, nøkeza kha sa tænqonqotavin, gøinam-te tætain, vøe-nanimin, geté no kuku mbain tægonin, yaq noqa matev, mokho ambá mbain. Matev av nqægo, genø-tøkeák.

⁴ Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego qaqa nakhamas-te gonemáv. Geté ndego ezoqa nøme gèzø-tøkeatún. Neka ndego ova matev mbaín. Neka ndego khambuvap matev mbaín neka ekeza iz eqawatáv.

⁵ Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego gésapi:vák, neka ndego ekeza kha-qa yaq-te mba matavupáv, neka ndego mbøni nakhamas-te nqosøgeapáv, neka ndego manqa mate oskia gembó-eimák, ezoqa nøme manqa-zapa tembogo. ⁶ Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego khanakhanakh mbaín, matev soqøsoqa-qa yaq-te. Geté ndego unimanqatin matev mbøe-khaneát. ⁷ Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego tatak vinumáv. Geté ndego viniv sège-eqawát. Ndego Mbumbukiam oskia ndø-unimanqatintát neka te-te vó:tawát. Neka gekha viniv ndøgo, tømbo-fakhanumat, ndego føgøføgakh até géyát.

⁸ Kuku matev génavøemák. Geté Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev, segé-navøém. Até manqat vinivinimba-te manqate matév-a, segé-navøém. Neka Mbumbukiam ezoqa nøme zøtezat vini tezø-etoam, ta matev ndøgo segé-navøém. ⁹ Nøtenat ndøgo, ni ndakin nqanigu, andé kopokopó. Neka ezoqa Mbumbukiam-qa manqat givevezumatun, ndøgo kopokopo mba ndøvevezumatún. ¹⁰ Geté uni matev-in tøfakhan, yaq nqanek matev vinivinimba, ibu-ibus nonqo nqanigu, ndømø-navøém.

¹¹ No nakhasam qategoam, no manqa āv tøte-manqatám, av nakheis ndi:manqate. Neka noqa matavap, āv tønømbe-goám, av nakheis ndi:matavap. Neka no matev āv tøte-geveatám, av nakheis ndi:gevewat. Geté ndakin, no møekhouwén, vøe-anganeam-en, neka nakheis-qa matev vøe-ivav. ¹² Niqa nøtenat ndakin bavokho-qapé mbá. Ndøgo ate av-té, qakeza bugug ibøkha-te toqoqeiv. Gø:-ototáp. Geté vaev-te, ni abugug zíwambám, Mbumbukiam namba. No ndakin nøtenat khapémbá. Geté vaev-te, unin-qape, ndømenøtén, kopømba av-té, no ndakin Mbumbukiam ge:-otev.

¹³ Nqanek matev misika, unimanqatin matev, neka Mbumbukiam-te vintønatev matev neka kuku matev, sa gemø-navøemák. Geté ta matev misika mokho-te, matev uni qækandambaqape, kuku matév.

14

Mbumbukiam-qa manqat vevezam neka manqat vinivinimba-te manqate-qa yaq-te

¹ Zo kha-mba kuku matev mbo-ové. Neka zo matev upøgim-qa tøgó ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-okho. Zoqa poev kandambaqape, tabegó ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev tozondapem. ² Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape matev gembo-etoam, manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego ambá av nqægo, ezoqam-tē genø-manqatē. Geté ndego Mbumbukiam-te mbá genø-manqaté. Ezoqa kopømba mbaín, teqa manqa mokho tindapem. Manqat ndøgo, ndemanqate, khonoam-té qagó. ³ Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqam-té genø-manqaté. Yaq manqat ndøgo, ndemanqate, ndego ezoqá nøme-qá unimanqatin me:føgøføgakhámín, neka zita vøzømbē-tøpazin neka mbøni vøzømbē-bøiin. ⁴ Gekha ezoqām ndego, manqat vinivinimba-te nde:manqate, av Nqova Mbomambaqape ndembøe-etoam, ndego

ekeza unimanqatin mba me:føgføgakhamín. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá unimanqatin ndøføgføgakhamín, wambap-te.

⁵ No nqanøpóev, zo ezoqa ate ndøzøte:go, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tozondapem, manqat vinivinimba-te tøzøte-manqatat. Geté noqa poev kandambaqape nqáne: Zo Mbumbukiam-qa manqat zóvevezumát. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqā nøme zømbe-tøkeé. Geté ndego ezoqam, manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego teqa manqat mokho-te, ezoqa nøme tøkemáv. Geté ezoqa nøme, teqa manqat mokho te-ovøemat, yaq ezoqa ewaqape-qa unimanqatin kopømbá tøzømbe-føgføgakham.

⁶ Nøfuap! Ge zó, ndozo-matavap? No zo-te tøtøndonav, yaq no manqat vinivinimba-te sa tøte-manqatat, yaq ndøgo zo áv khazømbé-tøké? Matev av nqægo gezø-tøkeák. Geté no manqat tøte-zømesimat, Mbumbukiam te:nømand, o nøtenat eqeieqei tæzø-etoam, o Mbumbukiam-qa manqat tæzø-vevezumat, o nømendim eqeieqei tøtøndo-ndap, yaq ndøgo zo kandambá tøzøtøke.

⁷ Pøinda neka gita zombó-matavupát. Ouv tozo-qaqaemat, yaq ezoqa pøinda tikhambøemem o gita tikhanøemem, gete taqa wag eqeieqei mbain tøgoat, yaq gè, ezoqa ouv-qa naq áv kiníndapēm? Géndapemák. ⁸ O nakhag kawa ezoqam, kipi tekhambøyam, gete taqa wag ndaføyambā mbā, yaq gè, ezoqa áv kinízøtēz, av nqægo, nakhāg? Gézøtezák.

⁹ Yaq Klisten wambap mokho-te, matev até kopó. Ezoqa nøme, manqat vini-te mba te:manqatat, neka manqat mokho-us manqateav vøgoát, yaq gè, ezoqa nøme mokho áv kimbøe-ndapēm? Mokho gimbo-ndapemák. Manqat ndøgo ndemanqate, ndøgo khokhó sege-manqaté.

¹⁰ Manqei-qape-te nqanek, bawabawan-qa manqat vinivinimbá. Kopoav-qapé. Yaq nqanek manqat vinivinimba ate ndægo mokho-ús. ¹¹ Geté no bawa vini ezoqam-qa manqat nøtenateav tøgoat, yaq no teqa manqa mokho nóndapák, neka até ndegó-a, noqa manqa mokho géndapák. ¹² Yaq nakémbá, zo mokho-te, matev até kopó. Zo Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev upøgim-qa ndozogo, zo matev upøgim-qa tøgó ndøgo, Klisten bawan ate ndi:gu, tiqa unimanqatin-te tøzømbe-tøke.

¹³ Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tendap, manqat vinivinimba-te te:manqatat, yaq ndego yà beguligulím, Mbumbukiam tèabembøe-tøké, yaq ndego ezoqa nøme ta manqa mokho bezømbē-ovøyam. ¹⁴ Unimanqatín. No manqat vinivinimba-te tøte-guligulimat, noge nqova géguligulimít. Geté noqa matavap, khokhó segégoát.

¹⁵ Yaq no gekha nógø? No matev menás sægoát. No nqova-té qatø-guligulimát, neka até matavap-té-a, vøe-guligulimát. Neka no ouv nqova-té qatø-qaqaemát, neka até matavap-té-a, ouv vøe-qaqaemát. ¹⁶ Geté qo Mbumbukiam-qa iz nqova-te mba toqombo-eqatat, yaq gè, ezoqa nøme, ndigu nqanek manqat zøtezateav ndigu, Klisten wambap-te nandav, qoqa ike manqat áv kiní-unimanqatiním neka “Amen” áv kiní-einím? Nakhoa mbaín. Zapa ndøgo, ndigu kopømba mbaín, qoqa manqat-qa mokho timbo-ndapem. ¹⁷ Qoqa ike manqat, mbomambaqape ambá qanegó. Geté ezoqa nøme taqa manqa mokho ndapeav tigoat, yaq qoqa manqat ndigu gezø-tøkeák, tiqa unimanqatin-te.

18 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, no manqat vinivinimba-te oskia nôte-manqaté, av Nqova Mbomambaqape matevندنمبه-etoam. No mðeløvúb, zo ezoqa ate ndözøte:go, taqa yaq-te. 19 Geté Klisten wambap mokho-te, no amba manqat mokho-us faev mba tæ-einin, ezoqa zømesim nonqo, ndøgo ambá qanimáv. Ambá ndøgo, manqat vinivinimba-te, ande gekha taosen manqat tøte-manqatat, ta manqa mokho ezoqa ndapeav ndøgo.

20 Nøfuap! Zo ande nakheis me, sekemba ndøgø, zoqa zøtezat-te. Unimanqatín, manqa-zapa gone-qa yaq-te, zo andé nakhei nqonqon me me:gó. Geté zoqa zøtezat-te, zo ezoqa kandakanda ndøgø.

21 Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo:

Evezøza ge-ein,

“No nginik bawan ezoqam,
bawa vini-ak-qá mokho-té
neka manqat vinivinimba-té qazømbé-manqatát.

Geté até ndøgø-a, ndigu noqa manqat géyogemák.”

22 Nqanek manqat ni av qani-nømendim nqægo: Ezoqa manqat vinivinimba-te ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape ndezømbe-etoam, ndøgo Mbumbukiam-qá khakhatáp. Geté ta khakhatap ndøgo, ambá tiqa ndigu, ndigu ndi-unimanqatinat, geté tiqa ndigu, unimanqat-inteav ndigu.* Geté Mbumbukiam-qa manqa vevezam matev, ambá tiqa ndigu, unimanqatinteav ndigu, geté tiqa ndigu, ndi-unimanqatinat.

23 Gèmbø-mataváp. Zo tozo-møvabat, yaq zo ate ndözøte:go, manqat vinivinimba-te tözøte-manqatat, yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-qa yaq-te otevatav ndøgo, o Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndigu zo bianav mé:zæb. 24 Geté zo Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat, yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-qa yaq-te otevatav ndøgo, o Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndego ta manqat ndøgo te-ewag, ndøgo teqa mbøni unimé:lév. Yaq ndego segé-matøvé, ndego manqa-zapazapa-ús. 25 Teqa matavap, khonoam-te qagoam, bavokhó qanøfakhán. Yaq ndego ekeza kha, manqei mé:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-qa iz vø-eqá. Yaq av gené-ein nqægo, “Unimanqatín. Mbumbukiam ngú:gú, zo mokho-te.”

Matev ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape ni ndini-etoam, eqeieqei av khazi-sasætat

26 Nøfuap! Av tægoat ndægo, av no qate-manqatavun, yaq zoqa wambap-qa yaq-te, av khané:go? Av qazøtégoát nqægo: Zo ezoqa ewaqape matev vinivinimba zógoát. Ezoqa nøme ouv qaqaýám, neka ezoqa nøme nømendim matév, neka ezoqa nøme Mbumbukiam-qá manqat vevezám, neka ezoqa nøme manqat vini-te manqaté, neka ezoqa nøme nqanek Mbumbukiam-qa manqat ovøyám, av ndigu ti:manqatat. Gekha matév ndøgo, zoqa guligulim-te tozo-matønumat, Klisten ezoqam-qá unimanqatin bete-føgøføgakhám. 27 Ezoqa manqat vini-te te:manqatat, av Mbumbukiam matev tembøe-etoam, yaq kopømba mbaín, ezoqa kopoav matev kopo tigoat. Geté ezoqa menas o misika mba ndømanqatát. Yaq ndigu ezoqam kopømba mbaín, manqat sa tumu-manqatat. Geté ezoqa kopokopo ndømanqatát. Yaq ezoqa nøme

14:20 14:20 Ef 4:14 14:21 14:21 Isa 28:11-12 * 14:22 14:22 Nqanek khakhatap, ndigu av qane-zømesim nqægo: Ndigu ndøsoqøez. Zapa ndøgo, ndigu unimanqatinteav. 14:23 14:23 Kel 2:13 14:24 14:24 Zion 16:8 14:26 14:26 1 Ko 12:8-10

ta manqa mokho ndøgo, bè-ovøyám, ezoqa mokho bembøē-ndapem. ²⁸ Geté manqa ovøyam nonqo ezoqam mbain tøgoat, yaq gekha ezoqām ndigu, manqat vini-te manqate-qa ndigu, ndigu manqat mbaín, sá beqonøvé. Ndigu Mbumbukiam-te, mokho mbá giabetu-manqaté.

²⁹ Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat tivevezumat, ezoqa menas o misika mba bevevezám. Yaq ndigu ezoqa nøme tiqonavat, tiqa manqat yá beqevaném, egeieqei tøpøtégo-a. ³⁰ Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat tevevezumit, yaq Mbumbukiam ezoqa nøme manqat te:omat, ndego wambap-te teqotat, yaq ndego bugukhokhof ezoqam, Mbumbukiam-qa manqat tevevezumit, teqa manqat yá be-iváv. Yaq manqat ndégo témanqatát, Mbumbukiam manqat nøme ge:omat. ³¹ Zo ezoqa ate ndøzøte:go, Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat, zø-enendtát. Yaq ndøgo, ezoqa ewaqape zøtezat tiníndapém, neka zoqa manqat tiqa unimanqatin-te zita bezømbē-tøpaz. ³² Nqova Mbomambaqape, ezoqa manqa vevezam-qa yaq-te tøpøsumáv. Geté gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa manqat ndivevezam, ekezan ndømatøvememín, ande áv kiní-einím neka ande gekha khøuwa-tē giní-einím, manqat ndøgo, Mbumbukiam ge:zømas. ³³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam, khokho matev poeveáv. Geté ndego matev, sambí-té genø-matønumatún, Mbumbukiam-gi ezoqam-qa wambap mokho-te ate ndægo.

³⁴ Sakheis manqa bezø-feázú, wambap mokho-te. Kopømba mbain, manqat sa timanqatat. Geté ndigu megetapak-qá mokho-té giabetu:gú. Até Mozes-qá guguna manqát-a, áv tønē-manqaté. ³⁵ Geté ndigu manqa mokho ndape-qa tigoat, ekeza angana bezøbevapát, khoev-te tiqavazat. Zapa ndøgo, sakheis Klisten wambap-te manqat sa timanqatat, ndøgo egeieqei mbá.

³⁶ Gê, áv khané:go? Zo áv khazøté-matavap? Gê, Mbumbukiam-qa manqat, zo-té qandó-fakhan? O zo-te mbá qanøgeavun? Av taoká. ³⁷ Ezoqa nøme ndematavap, av nqægo, ndego Mbumbukiam-gē manqa vevezam ezoqām, o ndego Nqova Mbomambaqape-qā etoam matev ndømbôgō, ndego bête-otév, manqat ndøgo, no qazø-peaumavun, ndøgo Evezøza-qá manqa løvuat manqát. ³⁸ Geté ndego nqanek manqat o-mba ndapeav tøgoat, yaq zo teqa manqat ndø-upøgím.

³⁹ Nøfuap! Manqat ate ndægo, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev-qa yaq-te qate-manqatavun, manqat kandambaqape nqáneq: Zoqa poev kandambaqape, qabegó nqanek, Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat. Neka zo ezoqa zømbe-khafaép, manqat vinivinimbatē ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape, manqat ndezømbe-etoam. ⁴⁰ Geté zo matev ate ndægo, ndaføyamba neka egeieqei ndøgó.

15

Manqat Mbomambaqape mokho-te, gigiap-qape nqáneq, Keliso løvøte-te gekhandi:v

¹ Nøfuap! No zo ndakin Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa mate eim-qa nøzøgó, no zo bugukhokhof qatezømas. Zo mõzondapém, nqanek manqat. Yaq zo bazaføgakh-us zøtu:-waniáp. ² Zo manqat nqáneq qazøte-khandi:zát, zo føgøføgakh tozombo-geatat, av no qate-zømesimam. Mbain tøgoat, yaq zo khokhó sozo-unimanqatiním.

³ Manqat ndógo tôtezómás, av Mbumbukiam ge:nòmmand. Bugukhokhof nqáneq: Keliso niqa manqa-zapazapa evòzam nonqo ndònaním. Mbumbukiam-qa Manqat é-mòndo:-éin, matev ndòfakhán. ⁴ Yaq ndego gè-otòvém. Geté yaq khòuwa misika-qa zita-te, nqawá genò-khandí:v. Até taqa yaq-té-a, Mbumbukiam-qa Manqat é-mòndo:-éin. ⁵ Yaq ndego Pita-té gemòfakhán, yaq taqa zita-te, ekeza paev ezoqam tuelv vòmòzò-fakhan. ⁶ Yaq taqa zita-te, Klisten ezoqa faev andled mòmòdòmò-lòvú, gi-ometam. Nòme kopokopo mòmòdò-pakhaéz. Geté ezoqa nòme, zua ndòyagé. Kopoáv. ⁷ Yaq taqa zita-te, Zems-té gemòfakhán, neka tegi u-anim ate gi:goam vòmòzò-fakhan.

⁸ Yaq vaev-te, até nó-a, vòmònò-fakhan. Taqa yaq-te, no andé khòuwa soqain-té qatòqán. ⁹ Zapa ndógo, Keliso-gi u-anim mokho-te, ezoqa uni khapelavòqase-in nó. Unimanqatín, no ezoqa egeiegeí mbá, ezoqa no Keliso-ge u-anem ndinæna. Zapa ndógo, no Mbumbukiam-gí bawan ezoqam nòngiæzotám. ¹⁰ No Mbumbukiam-qá kuku matev zapayá, qæ-Keliso-ge-u-anem-en, av no ndakin nqate:go. Geté no Mbumbukiam teqa kuku matev, ambá av nqægo, khokhò segenò-etoám. Av taoká. Zapa ndógo, sasae ndógo, no qægoam, ndógo mòmòdòmò-lòvuám, av Keliso-gi u-anim nòme gi:sasaetam. Geté unimanqatín. No ambá av nqægo, nòkhapus mokho mbá sæsasæetám. Geté Mbumbukiam-qá kuku matev ndógoám, no namba.

¹¹ Geté ndógo gigiap-qapé mbá, zo Manqat Mbomambaqape nò tôte-zòmesimat o ndigu u-anim nòme ti:zòmesimat. Zapa ndógo, niqa manqat kopó. Yaq zo nqáneq manqat mòzo-unimanqatíním.

Lòvòte ezoqam-qa khandi:zat-qa yaq-te

¹² Ni zo qati-zòmesimam, av nqægo, Keliso lòvòte-tè gendo-khandí:v, yaq gè, áv khané:go, zo ezoqa nòme av ndòzòte-manqate, av nqægo, ezoqa lòvòte-te gendò-khandi:vák? ¹³ Ezoqa amba lòvòte-te khandi:zateav tògonin, yaq até Kelisó-a, lòvòte-te ambá gékhandi:vák. Geté ndego mòmòdò-khandí:v. ¹⁴ Neka nòme nqáneq: Keliso amba lòvòte-te khandi:vateav tògonin, yaq manqat ndógo, ni qati-zòmesimam, ambá khokhó. Mokho mbáin. Yaq até zoqá unimanqatín-a, ambá mokho mbáin. Khokhó. ¹⁵ Av tægonin ndægo, yaq ni Mbumbukiam-qa yaq-te, ambá khavozam ezoqam nigonín, ni zo nqati-zòmesim, Mbumbukiam Keliso lòvòte-te gekhandi:v. Zapa ndógo, Mbumbukiam ezoqa lòvòte-te amba khandi:zateav tegonin, yaq ndego até Kelisó-a, ambá gékhandi:vák. ¹⁶ Zapa ndógo, lòvòte ezoqam nango khandi:zateav tògonin, yaq até Kelisó-a, ndego lòvòte-te nango ambá gékhandi:vák. ¹⁷ Yaq Keliso lòvòte-te amba khandi:vateav tògonin, zoqa unimanqatin matev, ambá mokho mbáin. Ambá khokhó. Neka zo manqa-zapate, ambá zua zogonín. ¹⁸ Neka ndigu Klisten ezoqa nòme, gipakhaez, ambá gemò-soqoezín. ¹⁹ Ni ndakin yage-qa yaq-te mba, Keliso-te tizio-tambat, geté megemege-qa yaq-te, ni Keliso-te ziò-tambaták, yaq ni uni zí-tanakhamba-én. Yaq ni ezoqa ewaqape nòme zílòvubát, ndigu ti-tanakhamba-ez.

²⁰ Geté Keliso mòmòdò-khandí:v, lòvòte-te. Bugukhokhof ndégo tekhandí:v. Yaq ni mìzi:nòtén, vaev-te até lòvòte ezoqa nòmé-a,

15:3 15:3 Isa 53:5-12 15:4 15:4 Met 12:40; Kel 2:24-32 15:5 15:5 Luk 24:34; Met 28:16-17

15:7 15:7 Kel 1:3-4 15:8 15:8 Kel 9:3-6 15:9 15:9 Ef 3:8; 1 Tim 1:15 15:10 15:10 2 Ko 11:23

vókhandi:z. ²¹ Løvøte, ezoqa kopo-té qandowáv. Adám. Neka até løvøte-te khandi:nat matév-a, ezoqa kopo-té qandowáv. Yesú. ²² Ni ezoqa ewaqape, Adam mokho-te, sizimú-pakhaentát. Yaq matev até kopó. Ni ezoqa ewaqape, Keliso mokho-te, sizimú-khandi:n. ²³ Mbumbukiam matev áv genevé nqægo: Bugukhokhof, Keliso ndøkhandi:v, løvøte-te. Yaq vaev, nqawa tendoqavan, løvøte-te ni ndøkhandi:n, tegi ezoqam. ²⁴ Yaq taqa zita-te, manqei-qape-qa vaev khøuwa vømófakhāz. Ta khøuwa-te ndøgo, Yesu megetapak ezoqam neka kawakawa-za neka gekha ezoqa o nqova nøme, Mbumbukiam namba ndi:nøfeap, géngiæzó. Yaq megeat matev, Yesu Eve mbó-etoám. ²⁵ Yesu manqei-qape até gekhæ-kawaevtát, atema Mbumbukiam-gi qaqa ezoqam ate ndi:gu vømú-ngiæzō, neka ekeza zenda tokhotapak mokho-te vøu-āb. ²⁶ Yaq qaqa matev ate ndægo tumungiu, vaev løvøte ndøngiú. ²⁷ Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo-eín, av nqægo, “Matev ate ndægo, teqá zenda tokhotapak mokho-té genø-áo.” Geté unimanqatín. Mbumbukiam gigiap ate nqægo, teqa zenda tokhotapak mokho-te ge-ao, ndego ambá av nqægo, até ekeza khá-ya, te mokho-té genøvē. Av taoká. ²⁸ Yaq gigiap neka matev ate ndægo, Keliso mokho-te tøugoat, yaq ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té genóvé, te mokho-te ndego, ibugukhokhof gigiap ate ndægo teqa mokho-te gu-ao. Yaq Mbumbukiam yakhapús, gigiap ate ndægo, kawa mó:goát.

²⁹ Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin, av ezoqa nøme ndi:manqate, yaq gekha zapá, ezoqa nøme løvøte ezoqam-qa iz-te, ibøkha iz gindapemin? Løvøte ezoqam amba khandi:zateav tiginin, yaq tiqa matev, mokho ambá mbaín. ³⁰ Yaq até ndøgó-a, niqa kha khøuwa kopoav, Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, løvøte-te nqei-awam, ndøgo mokho ambá mbaín. ³¹ Nøfuap! Unimanqatín. No nøkeza kha, khøuwa kopoáv, løvøte-té qatø-awám. Até nømé-a, unimanqatín. Yesu Keliso mokho-te, nigí Evezøza, no zo nøte-khambuváp. ³² No Manqat Mbomambaqape zapaya, Efesus taon-te ezoqa soqøsoqa namba ande gaqo khobokhobos me qate-nøfe:pam, yaq ndøgo áv khanømbé-tøkē, ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin? Matev av nqægo, ambá genø-tøkeák. Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin, yaq ezoqa nøme-qa manqat ambá unimanqatín, ndigu av ndi:manqate nqægo, “Lou sizilogát neka ibøkha sizi-izumāt. Zapa ndøgo, ni avønín zípakhaēn.”

³³ Geté gò:feazoát. Zo ezoqam-qa manqat av nqægo andé vøe-tubām. Zapa ndøgo, ezoqa soqøsoqa namba toqote-khokhombupat, yaq ndigu qoqa matev eqeieqei segé-ngi:nám. ³⁴ Matavap eqeieqei-té qanøqambúz neka manqa-zapazapa matanam é-vø-ivøvem. No nqanek manqat tæzømbe-manqaté ndøgo: Zo ezoqa nøme, Mbumbukiam zøtezateáv. Zo mivi bezøvití, ta zapaya.

Ezoqa løvøte-te tikhandi:z, yaq tiqa kha vini

³⁵ Eisa, ezoqa nøme áv gipøti-bevupēm penømakhaya, “Gê, løvøte ezoqam áv kiní-khandi:z? Yaq tiqa kha ande áv khazømbé-goát, ndigu tinduqavaz?” ³⁶ Ezoqa ndigu av ndi:manqate, ndigu mokho ndapeáv, taqa yaq-te. Gëmbo-mataváp. Tae nanga toqo-zøgeakh, yaq mbusa naqanøká géfakhanák. Geté tae nanga ndøkha-pakhá. Yaq váev mbusa

tɔfakhan. ³⁷ Qo gigiap toqo-zøgeakh, kopømba ande av wit ndi:gu o gekha gigiap nøme ndægo, qo ambá av nqægo, tae-us qó-ogeākh. Geté qo nanga mba qózøgeākh. Yaq tae segéfakhán. ³⁸ Mbumbukiam, ta nanga ndigu, kha ndakinak mbó-etoám, av ndego qambøe-pøovam. Nanga vinivinimba, mbusa bugug vinivinimba zøfakhanamín.

³⁹ Até gigiap nømé-a, Mbumbukiam gekhakheinam, bugug vinivinimbá. Ezoqam-qa kha vini neka søvakha gigiap-qa kha vini, neka pipisi-qa kha vini neka zonga-qa kha vini. ⁴⁰ Gigiap nøme, yan-té qano:gó neka gigiap nøme manqei-qape-té qagó. Gigiap ndøgo, yan-te nqo:go, taqa bugug keoge vini, neka gigiap ndøgo, manqei-qape-te nqago, bugug keoge vini. ⁴¹ Khøuwa-qa bugug keoge vini, neka løvøyak-qa bugug keoge vini, neka nduku-qa bugug keoge vini. Neka até ndukú-a, tiqa bugug keoge vinivinimbá.

⁴² Løvøte ezoqam-qa khandi:zat-qa yaq-te, matev até kopó. Ezoqam-qa kha, kopømba ande av tae nanga ndægo, ti-ogeakhem, yaq segénavøém. Geté løvøte-te tøndo-khandi, yaq nqawa génanimák. ⁴³ Kha ndøgo, ndø-ozu, bugug soqáin neka bazaføgakh mbáin. Geté løvøte-te tøkhandi, yaq mbomambá segégoát neka bazaføgakh-ús. ⁴⁴ Kha ndøgo, tø-ozat, ndøgo manqei-qape khá. Geté tøndo-khandi, yaq ndøgo khandi miavmiav khá. Manqei-qape kha nqago, yaq até khandi miavmiav khá-ya, ndøgó. ⁴⁵ Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, “Ndego bugukhokhof ezoqam, Adam, Mbumbukiam khandi mbo-etoám, vø-ezoqam-ev.” Geté Keliso, ndego kopømba ande av Adam nøme, vaev-te gegeavun, ndego ekeza Nqova mokho-te, ezoqa khandi ndakinak zø-etoumatún. ⁴⁶ Geté unimanqatín. Matev ambá av nqægo, khandi miavmiav kha bugukhokhof mo:geavún. Geté bugukhokhof, manqei-qape kha mo:geavún. Yaq vaév, khandi miavmiav kha tøgeav. ⁴⁷ Bugukhokhof ezoqam, ndego manqei-qape-té gendowáv. Mbumbukiam manqei gene-khakheinøvem. Geté ndego ezoqa nøme, vaev gegeavun, ndego yan-té gendovís. ⁴⁸ Ni manqei-qape ezoqam, ni até kopó, av Adam nde:go, ndego Mbumbukiam manqei ge:khakheinøvem. Geté vaev-te, ni løvøte-te tizimø-khandi:n, ni andé Keliso me zí:goát, ndego yan-te gendovís. ⁴⁹ Ni ndakin Adam-qá bugug zi:keogé, Mbumbukiam manqei ge:khakheinøvem. Geté vaev-te, ni Keliso-qá bugug zí:kewagát, ndego yan-te gendovís.

⁵⁰ Nøfuap! No nqanek manqat tæzømbe-eín ndøgo: Zo vøezøté. Manqei-qape kha neka kouk, kopømba mbáin, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te tømø-oe. Unimanqatín. Gigiap ndøgo, sa qamø-navøemin, kopømba mbáin, navupav manqei-te tømø-oe.

⁵¹ Nqáe! No mokho manqat nøtézmás: Ni ezoqa nøme, naqanøká zipakhaenák. Geté ni ate nqazi:gu, sizimú-enendtét. ⁵² Matev nakhamas-té qanófakhán. Ndánd segení-nqøóz. Kipi-qá wag ziyogém, ta wag ndøgo, ezoqa tæzømas, av nqægo, vaev møndø-fakhán. Yaq ezoqa ndigu gipakhaez, ndøndo-khandi:z. Yaq ndigu miavmiav ndøyagát. Yaq até ní-a, ni ta khøuwa-te zua tiziyagat, ni sizimú-enendtét, ti namba. ⁵³ Kha ndøgo, sa qamø-navøemin, bè-enénd, bemø-navupav-kha. Løvøte kha ndøgo, bè-enénd, bemø-khandi-miavmiav-kha. ⁵⁴ Nqanek matev tɔfakhan, manqei-qape kha tø-enend, vømø-navupav-khá neka løvøte

kha vømø-khandi-miavmiav-khā, yaq Mbumbukiam-qa Manqat gemø-unimanqatín, ndøgo av qæ-ein nqægo, “Mbumbukiam-qa khagua, møndømø-eqá.

Løvøte matev, møndø-evøzám.

⁵⁵ Løvøte!

Gê, qoqa khagua møndø-eqa?

Av taoká. Møndø-løvuám.

Løvøte!

Qoqa sanqava khanáqape, qo ezoqa qoqote-keqasam?

Mbain. Møndøqa-navøém!”

⁵⁶ Løvøte-qa bazaføgakh, manqa-zapa-té qando-fakhaté. Neka manqa-zapa-qa bazaføgakh, Mozes-qá guguna manqat mokho-té qando-fakhaté.

⁵⁷ Geté ike kandambá, Mbumbukiam-te. Yesu Keliso mokho-te, ndego nigi Evezøza, Mbumbukiam ni gñi-tøkeét. Yaq niqa khagua gemø-eqá.

⁵⁸ Yaq nakémbá, nogi nõfuap mbomømboma! Føgøføgakh ndøwaniáp neka matev nõme benøzøzø. Evezøza-qa sasae-te, bazaføgakh oskia ndø-asøzú. Zapa ndøgo, zo møzøte-zøté, sasae ndøgo, zo Evezøza mokho-te nandozogo, khokho nonqó mbá.

16

Moni-qa yaq-te, ndigu Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa gigoam, ndigu gipotonumam

¹ Zoqa moni møvøbam-qa yaq-te, zo Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa ndozogo, noqa manqat nqánek: Matev āv tønagoném, av no Galesia Klisten bawabawan vinivinimba qazømbe-ein. ² Sande-Sande, zo ezoqa ate ndøzøte:go, moni nõme gè:mendebám, ndigu pula-te qazo-qaqasumatun. Ndigu moni, Zelusalem Klisten ezoqam-gí. Soqain ndøgo, moni sa ndøgo tøzøté-møvøbēm, no tæfakhan. ³ Yaq no tøtøndonav, no ndigu ezoqam, zo tozo-vevesam, nginik moni tindapavet, pepa nõzø-etoám. Yaq Zelusalem Klisten ezoqam tiabiti-zøté, av nqægo: No nqanek moni pisam matev, møe-unimanqatín. Yaq no ndigu ezoqam nókhofotáz, zoqa etoam matev namba. ⁴ No tæmatøvem, av nqægo, até nō-a, banømä, yaq no ndæmá, ti namba.

Pol okho-qa yaq-te, gepøgeapam

⁵ No Masedonia plovin-te tæmøfakhan, yaq no zo-té qatøndónáv. Masedonia ndøgo, nóqovezamák. ⁶ Geté zo namba, elavøqase ndæqóm. Yaq kopømba tøgoat, até qozaq viav-te ate ndægó-a, kopømba ande av løvøyak misika ndægo, sæqotát, zo namba. Yaq taqa zita-te, no gekha manqei nõme-te tænav, zo kopømbaqapé, sozonø-tøkeém. ⁷ No poeveáv, ndakin mba notøndónáv. Yaq waü sæzømet, vøeløvüb. Geté no tønøpoév ndøgo: No zo namba khøuwa andé møe-mbá sizí-qovezám, Evezøza tømbo-pøovat, tenøtak.

⁸ No ndakin nqanek Efesus taon-te, até nóqotát, atema Pentikos khøuwa vømøndāp. ⁹ Zapa ndøgo, Mbumbukiam mboqog møndønø-mboqozó, nqanek. Yaq no kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa manqat tøte-zømesim. Geté qaqa ezoqam kopoáv ngigu. Yaq nakémbá, no elavøqase båtøkhæ-qomát, nqanek.

¹⁰ Timoti zo-te tefakhan, yaq zo vòkhatowém. Yaq ndego fofogeap mbain, sà begó, zo namba. Zapa ndógo, até ndegó-a, Mbumbukiam-qá sasae ndógó, av no nqate:go. ¹¹ Ezoqa ndego besanqawém. Yaq ndego no-te nqawa veseze-qa tegoat, gèmbò-tòkeém. Sambì-té qando-khofotóvém. Zapa ndógo, no ndego neka ndigu Klisten zifuap nòme, te namba gi:zav, nõzombò-endáp.

¹² Nqanek manqat nòme, nigì Klisten nõfu Apolos-qa yaq-té qanegó. No nõmbò-pouweám. Ndego bèmá, zo-te, ndigu Klisten ezoqa nòme namba, zo-te tizav. Geté ndego ùnime:-poeveáv, ndakin tewav. Geté vaev-te, khòuwa egeieqei tezømet, ndego ndòndowáv zo-te.

Vaev manqat neka khaiya mboma manqat vinivinimba

¹³ Zo gò:feazoát. Neka fògòfògakh ndòwaniáp, unimanqatin-te. Zo kha fògakh-mbá qagó neka mòe ndógó. ¹⁴ Zo matev ate ndægo, kuku matev-us ndógó.

¹⁵ Neka nòme nqánek: Zo mòzøte-zòtéz, Stefanas neka ndigu ezoqa nòme, te namba khoev-te ndiyage, ibugukhokhof ngínik gi-Klisten-éz, Akaya plovins mokho-te. Ngínik Klisten ezoqa nòme kandambá gizòtøke. ¹⁶ Yaq no nqazò-pouwe: Zo ezoqa av ngi:gu neka gekha ezoqa nòme, ndigu ti namba Evezøza-qa sasae ndigu, tiqá mokho-té qanu:gú.

¹⁷ No khanakhanakh kandambá qændap, zogi ezoqa misika, Stefanas neka Fotunatin neka Akaikus gigeavun. Unimanqatin. No ndakin kopomba mbain, zo namba tøte-qotat. Geté ngínik ezoqam, zoqá iziz ndòndapém. ¹⁸ No ngínik ezoqa mokho-te, kha vøndæv kandambá qændap. Até zó-a, zo tiqa mokho-te, kha vøndæv vozòndapem. Ezoqa av ngi:gu, gèzøvizáp.

¹⁹ Klisten bawabawan vinivinimba, nqanek Esia plovins-te ngiyage, khaiya mboma manqat ndòkhofotaváv zo-te. Até Akuilá-ya, zas namba Plisila, neka ndigu Klisten ezoqa nòme, tiqa khoev-te gipindumatun, tiqa khaiya mboma manqat ngìkhòfòtáváv, Evezøza-qa iz-te. ²⁰ Até Klisten ezoqam ate ngi:gú-a, no namba nqatiyage, tiqa khaiya mboma manqat ngìkhòfòtáváv.

Zo tozo-mòvabat, zenda kaka vø-itiamát neka vøngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te egeieqei ndægo.

²¹ No Pol, nqanek khaiya mboma manqat-qase, nõkeza zendá qate-peaumít.

²² Gekha ezoqám ndego, Evezøza-te poev mbain ndego, ndego bèsøqøév.

Malanata!*

²³ Yesu Keliso-qa kuku matev, ndògoát zo-te.

²⁴ No kuku kandambá zo-te, Keliso Yesu mokho-te.

16:10 16:10 1 Ko 4:17   **16:11** 16:11 1 Tim 4:12   **16:12** 16:12 1 Ko 3:6   **16:15** 16:15 1 Ko 1:16

16:19 16:19 Kel 18:2, 18, 26   **16:22** 16:22 Gal 1:8-9; Veve 22:20   * **16:22** 16:22 Malanata. Taqa manqa mokho nqánek: Evézøza, vøndoqáv!

2 Kolin

Pol-qa pepa qambo-menas, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolin taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol nqawa, Kolin taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám.

Ta pepa-te ndøgo, Pol bugukhokhof gezø-khofotav, ndego gèzøponqóm. Yaq taqa zita-te, ndego Taitus ndøkhofotáv, ti-te. Ndego tiqa yage matev, tèabete-qeiví, yaq teqavan, Pol tiqa yaq-te emanqat bembøē-votot. Yaq Taitus gegavan, ndego emanqat, áv gembøe-votót nqægo: Kolin Klisten ezoqam, Pol-qa manqat møndø-ndapém, neka tiqa manqa-zapazapa-te vøndø-qambuz. Geté ezoqa nøme, Pol-qa manqat, gèsanqawém, neka ndigu poeveáv, Pol tigi Klisten megeat ezoqam tezøgoat. Ndigu áv gini-manqatám nqægo: Pol ndego unimanqatin Keliso-ge u-aném mbá. Yaq ndakin nqanek pepa mokho-te, Pol møndæzømás, av nqægo, ndego unimanqatin Keliso-ge u-aném. Neka manqat nøme gepeawam, nqánek: Moni ndigu, Klisten gigiap-av ezoqam nonqo gipisam, ta pisam matev ndøgo, ùni bete-khouím. Yaq kopømbaqapé, ti-te ndigu tikhofosam.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndøgo Mbumbukiam-qá poév. Nqanek pepa nigí Klisten nøfu Timotí namba niti-peaomít.

Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi Klisten bawan ezoqam, nandav Kolin taon-te ndozoyage, neka zo Mbumbukiam-gi ezoqa ate ndøzøte:go, Akaya plovins-te nandozo-yageap. ² Mbumbukiam, nigí Tat, neka Yesu Keliso, nigí Evezøza, tiqa kuku matev neka sambí matev, ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, teqa tøke-qa yaq-te

³ Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-egatát, ndego nigí Evezøza Yesu Keliso-ge Eve, ndego tanakh møqæ Tat, te mokho-te ni kha oskia ndinimbiføgakh. ⁴ Gekha vinív ndøgo, tønifakhanumat, ndego ndøni-tøkeát, ni kha vønimbiføgakhāt. Yaq ta kha føgakh matev mokho-te ndøgo, Mbumbukiam ni ndini-etoam, ni kopømbaqapé, ezoqa nøme zizø-tøkeát, vinív matev tøzø-fakhanumat, yaq até ndigú-a, kha vøzø-føgakhāt. ⁵ Keliso matev føgøføgakh kandambá ge-upøgim. Yaq ndakin até ní-a, matev føgøføgakh kandambá nqazi-upøgim, av ndego ge-upøgim. Geté te mokho-te, ni tøke kandambá nqazi-ndape, ni kha ndinimbiføgakhāt. ⁶ Ni matev føgøføgakh nqei-upøgim, ndøgo zoqá tøke nonqó neka khandi ndape nonqó. Geté Mbumbukiam ndinitøke, neka niqa kha ndæføgakh, yaq ndøgo até zó-a, ndøzøtøké, neka zo kha vøzømbé-føgakh. Yaq zo kopømbaqapé, bazaføgakh-us zówaniapát, matev føgøføgakh tøzø-fakhanumat, av ni nqanimbifakhanam. ⁷ Yaq nakémbá, ni zoqa yaq-te, Mbumbukiam-te mbá qeitøtaná. Zapa ndøgo, ni møtinøtén, zo matev føgøføgakh ndozo-upøgim, av ni nqati-upøgim, zo até Mbumbukiam-qá tøké-a, ndøzø-ndāpē, av ni nqati-ndape, neka zoqa kha vøzøføgakh.

⁸ Nǒfuap. Ni zo zǒtezat-qa nizǒgó, av nqǎgo: Ni Esia plovins-te ndǒgo, matev fǒgǒfǒgakh kandambá qani-fakhanumam. Khápumu-khouwév. Ni amba niti-eqaném. Yaq ni qeimativupam, ndèipakhaén. ⁹ Unimanqatín. Matev bugug áv qambǒe-kewagám nqǎgo: Ni avǒnin nǐpakhaén. Geté ndǒgo tǒnimbi-fakhán ndǒgo: Ni ambá av nqǎgo, nikeza kha-té qeitǒtaná, geté Mbumbukiam-te mbá qabatio-taná, ndego ezoqa lǒvǒte-te ndekhandi:zat. ¹⁰ Ndego ni mǒndǒni-tǒké neka vǒkhandi:n, lǒvǒte avǒnin-te qeigoam. Até megemege-té-a, Mbumbukiam gini-tǒkeát, ni vǒkhandi:ntát. Ni te-te mbá qeitǒtaná. Ndego ni nqawa ndǒkhandi:ntát. ¹¹ Até zǒ-a, zo niqa yaq-te ndǒzǒte-guligulim, zo zǒni-tǒkéé. Yaq zo ezoqa nǒme kopoav, niqa yaq-te tǒzǒte-guligulimat, yaq ezoqa kopoáv, Mbumbukiam ike manqat mbǒmanqatát, ni zapaya, ta matev ate ndǎgo-qa yaq-te, Mbumbukiam ni gini-tǒkeam.

Pol gekha zapá, Kolin taon-te okhoeav qagoam

¹² Ni nqánék qati-khambuváp: Ni mǒtinǒtén, matev nqanek manqei-qape-te nqeimatanam, neka zo mokho-te vǒi-matǒnumam, ndǒgo ndafǒyambá neka mbomambá, ate av-té, av Mbumbukiam ndǒmbǒepoev. Ni matev ambá av nqǎgo, manqei-qape-qá matavap loloakh-té qeitǒ-matanám. Geté ni Mbumbukiam-qá kuku matev-té qeitǒ-matanám. ¹³⁻¹⁴ Manqat ndǒgo, ni nqei-peawam, ndafǒyamba-qapé. Zo kopǒmbaqapé, mokho tozombo-ndapem. Ta mokho-te ndǒgu, mokho manqat nǒme mbain. Zo niqa manqat nǒme-qa mokho, mǒzondapém. Yaq no tototaná ndǒgo: Vaev-te, zo mokho ate ndǎgo uni zombǒé-ndapém. Yaq nigi Evezǒza Yesu-qa Khǒuwa Kandambaqape-te, até zǒ-a, kopǒmbaqapé, niqa yaq-te zǒtǒ-khambuvǒmém, ate av-té, ni zoqa yaq-te nqati-khambuvap.

¹⁵⁻¹⁶ No qǎematavupam, zo khanakhanákh atozogó, noqa yaq-te. Yaq no áv qatepǒtám nqǎgo: No Masedonia plovins-te tǎnav, no bugukhokhof, ambá zo-té qatǒndo-navín. Yaq nango tǒtǒndo-qavanin, zo nqawa vǒezǒmetin. Yaq av nqǎgo, no zo namba tizi:gonin, ambá genǒ-menasín, neka zo khanakhanakh nǒme vozǒ-ndapemin. Yaq no amba Zudia manqei-te tǎmatin, zo ambá zonǒ-tǒkemín.

¹⁷ Ge zǒ, ndozo-matavap? No matavap sǎ-enendtatun? Neka no qǎepǒoain, no manqei-qape-qá matev-té qatǒ-pǒogeapatun? Neka no khokhǒ sǎmanqatatun, av nqǎgo, no matev nǒgǒ, gete matev nǒgoák? Av taoká. ¹⁸ Mbumbukiam, ndego unimanqatín. Ndego mǒndǎ-otév, ni ambá av nqǎgo, manqat khokhǒ seizǒ-manqatatún, geté matev vini nimatǒnumatún. ¹⁹ Até Yesu Kelisǒ-a, ndego Mbumbukiam-ge Yo, teqa yaq-te Sailes neka Timoti neka no qati-zǒmesimam, ndego ambá av nqǎgo, manqat khokhǒ sege-manqatám, yaq matavap gè-enendtám. Av taoká. Geté matev ndǒgo, ndego ge-einin, tego, ndego ùnime:gonín. ²⁰ Gekha manqa mbusa kopoav-qapē ndǒgo, Mbumbukiam ge-aumat, Yesu mǒndǒ-unimanqatintát. Matev mǒndǒ-matǒnumám. Yaq nakémbá, ni te mokho-te, áv qazi-manqaté nqǎgo, “Amén. Nqanek manqat unimanqatín,” neka Mbumbukiam-qa iz bembǒe-egawat. ²¹ Zo neka ni, bazafǒgakh Mbumbukiam ni-etǒmít, niqa unimanqatin-te Keliso-te bazafǒgakh-us tizi-waniapat, neka ndego Nqova Mbomambaqape ande oil me vǒnimbǒ-qouz. ²² Neka ndego ni-te mbusa ndǒmǒpá, av nqǎgo, ni

1:8 1:8 Kel 19:23; 1 Ko 15:32   **1:10** 1:10 2 Tim 4:18   **1:13-14** 1:13-14 2 Ko 5:12; Filip 2:16

1:15-16 1:15-16 1 Ko 16:5-6   **1:19** 1:19 Kel 18:5   **1:20** 1:20 Veve 3:14   **1:22** 1:22 Ef 1:13-14; 2 Ko 5:5

tegi. Nqova Mbomambaqape, ndego gini-etoam, ni mokho-te teyagat, ndego andé khakhatáp, av nqægo, Mbumbukiam ni vaev-te, nøme mba nimbó-etoám.

²³ No Kolin taon-te okhoeav qagoam, av bugukhokhof qatepøoa, zapa ndøgo. No poeveáv, zo viniv nøme tæzø-etoam, neka zoqa matev-qa yaq-te vøzø-ponqōm. No nqanek manqat Mbumbukiam-qa bøi-té qatomanqaté. Ndego mōndæ-otév, noqa manqat unimanqatin. ²⁴ Ni ambá av nqægo, zo kawaenat-qa nizøgō, zoqa unimanqatin-qa yaq-te. Geté ni zó namba zi:sasaeát. Zo khanakhanakh etoam nonqó. Ni mōtinótén, zo bazaføgakh-us zowaniáp, zoqa unimanqatin-te.

2

¹ Yaq nakémbá, no matavap áv qategó nqægo: No notøndó-navák, zo-te. Soqáin ndøgo, ni mbøni nqawa tøniva. ² No mbøni vaev tæzø-etoam, yaq no ezoqa nøme mbaín, khanakhanakh tinø-etømem. Zapa ndøgo, no khanakhanakh zo mba zønø-etoám. ³ Yaq nakémbá. Manqat ndøgo, no bugukhokhof qazøndo-peawam, ta zapaya nqáneq qazønde-peawám: Zoqa matev ambá bugukhokhof zokhakheinømemín. Soqáin ndøgo, no tøtøndonav, yaq mbøni nōvā. Geté no khanakhanakh ndape-qa nogó, zo namba. No nqæmatavap, no khanakhanakh tønøgoat, yaq até zó-a, zo ate ndøzøte-go, khanakhanakh søzøtumú-goát, no namba.

⁴ No zo pepa bugukhokhof fofogeap-us neka mbøni nqosøgeap-us neka eiv-us nopeaumát. Ta manqat mokho-te ndøgo, no zo ambá av nqægo, mbøni vaev etoam-qa nøzøgoám. Geté no zo zøtezat-qa nøzøgoám, no kuku kandambá zo-te.

Ndego ezoqam, manqa-zapa gego, teqa manqa-zapa, sà bezømbonavøém

⁵ Ndego ezoqam, ndego mbøni vaev matev gengaz, ndego ambá av nqægo, mbøni vaev matev no nø-etoám. Geté ndego zo ezoqa ewaqape zø-etoám. Unimanqatin, ezoqa ewaqape-té mbá. Soqáin ndøgo, no manqat tækhouwevtet. ⁶ Yaq-fia ndøgo, zo ezoqa bawan-qape qazombotaem, ndøgo ság. Matev nøme, bègō. ⁷ Geté zo teqa manqa-zapa, ndakin sà bezømbonavøém. Neka gèmbø-tøkeém. Soqáin ndøgo, mbøni uni tømboeva, yaq ndego gemø-sanqawām. ⁸ Yaq nakémbá, no nqazø-pouwe: Av qane-ometém: Zo kuku te-te.

⁹ No ta pepa ndøgo, nqáneq qate-peawám: No nøtenat-qa nøgoám, av nqægo, zo bazaføgakh-us tøpøzøté-waniap-a, neka noqa manqat ate ndægo, o-mba tøpøzøté-ndape-a. ¹⁰ Gekha ezoqām ndego, zo teqa manqazapazapa, sa tømbo-NAVØEMAT, yaq até nó-a, segenømbó-NAVØEMÁT. Manqa-zapa tøgoat, ndego ezoqam gego, no amba sa tønømbo-NAVØEMÍN, ság, no zo zapaya, Keliso-qa bøi-te, mōndønømbo-NAVØÉM. ¹¹ No ndøgo, tøté-matanám. Soqáin ndøgo, Saitan ni tinimbi-khavozam. Zapa ndøgo, ni teqa pøogeap, mizi:nøtén.

Pol Taitus-qa amba ge:vao

¹² No Tloas taon-te qæmø-fakhan, ezoqa Manqat Mbomambaqape, Keliso-qa yaq-te zømesim-qa, no Evezøza mboqog nømbe-mboqozó. ¹³ Geté

no nõfofogeapám. Zapa ndógo, noge nõfu Taitus, no amba nõmbøevawám. Geté kha qeiviáv. Yaq no ndigu ezoqam, ouo manqat mba nõzø-éin, Masedonia plovin-s-te sasa nõnav.

Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té ginø-sasaeát

¹⁴ No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, teqa khagua gò-egawát. Keliso mokho-té qane-eqá. Ndego khanakhanakh-us nde-okho, ezoqa ewaqape teqa khagua eqawat-qa yaq-te nde:zømesim, ndego ni oskia nifikí. Yaq ni mokho-te, nõtenat Keliso-qa yaq-te, manqei-manqei ate ndægot, andé gigiap sisip mbomambaqape me me-panqavøemét. ¹⁵ Zapa ndógo, ni Mbumbukiam-te, andé Keliso-qá gigiap sisip mbomambaqape me nitigú. Nqanek sisip sège-panqavøemét, ti-te ndigu, ndikhandi:zat-a, ndigu ndisøqøētēt. ¹⁶ Ti-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, ta sisip ndógo, andé peakha vøvánq. Løvøte-té qanø-ituzá. Geté ti-te ndigu, khandi ndindapet, ta sisip ndógo, mbomambaqapé. Khandi zø-etoám.

Yaq gè, gekha ezoqám, kopømba ndego, nqanek sasae tego? Khápumu-føgákh. ¹⁷ Ni áv tiuká, av ezoqa nõme ndi:gu, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat nõmendim mokho-te, moni qaçasam-qa mba ndigu. Av taoká. Ni nqanek sasae, Mbumbukiam ni-etoám. Neka ni ezoqa khavozumáv. Ni Keliso-gí sasae ezoqám. Ni ezoqa nqati-zømesim, Mbumbukiam-qá bøi-té qeito-manqaté.

3

Kolin ezoqam, ndigu andé Pol-qá pepá

¹ Ge zø, ndozo-matavap? Ni nqanek manqat mokho-te, nikeza kha nqawa eqawat-qa nígu? O gè, ni ezoqa nõme-qa pepa binígu, ndigu amba niqa sasae-qa yaq-te ti:peaomemín, zo vøti-zømasin? O ni zoqa pepa binígu, zo amba niqa sasae-qa yaq-te tøvøte-peaomemín, ezoqa nõme vøti-zømasin? ² Av taoká. Pepa ndógo, niqa sasae-qa yaq-te, zo zøkezán. Ta pepa ndógo, niqá mbøni mokho-té qanu-peawáp. Ezoqa ewaqape kopømbá, segéqeivát neka segé-geve:mát. ³ Nqanek pepa Keliso ndøpeawám. Ndøgo bavokho-qapé. Niqa sasae mokho-té qando-fakhán. Ndøgo ambá av nqægo, pèn qane-peawáp. Geté Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqapé qane-peawáp. Neka ndøgo ambá av nqægo, nandi-té qano-peawáp, av Mozes-qa guguna manqat ndæpeawap. Geté ezoqam-qá mbøni-té qanu-peawáp.

⁴ Ni nqanek manqat nqemanqate, zapa ndógo. Ni Mbumbukiam-te mbá qeitøtaná, ndego ni Keliso mokho-te nqanek sasae gini-etoam. ⁵ Ni matavapøteáv, av nqægo, ni kopømbaqapé, nqanek sasae teigoat. Geté ni mõtinøtén, bazaføgakh Mbumbukiam ni-etoám, nqanek sasae-te. ⁶ Bazaføgakh ndégo tini-etoám, ezoqa teqa poev matev ndakinak-qa yaq-te nqati-zømesim. Nqanek poev matev ndakinak, Mbumbukiam ezoqa namba ge-unimanqatin, viní. Av taoká, av Mozes-qa guguna manqat ndægo, mbuk-te ndøpeawap. Geté ndøgo, Nqova Mbomambaqape-té qando-okhó. Mozes-qa guguna manqat, ni løvøte ni-etoám. Geté Nqova, ndego khandi ni-etoám.

Nqova Mbomambaqape-qa tatas neka waev, ùnime:-løví, Mozes-qa guguna manqat-qa tatas neka waev

⁷ Mozes-qa guguna manqat, ndøgo nandi-te qo:peaupam, neka løvøte ndøni-etoam, waev-us neka tatas-us ndofakhán. Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes nqanek manqat gendap, yaq Izlael ezoqam teqa bugug-te, amba me:kewagám. Zapa ndøgo, taqa waev-qape, khápumu-khouwév. Geté vaev-te, ta waev ndøgo, sège-khapelavøqase-tát. ⁸ Nqanek Mozes-qa guguna manqat, waev-us neka tatas-us qafakhan, yaq gê, Nqova Mbomambaqape-qa sasae-qa yaq-te, áv khané:go? Teqa sasae-qa waev neka tatas ùnime:løvú, Mozes-qa guguna manqat-qa waev neka tatas. ⁹ Unimanqatín. Mozes-qa guguna manqat, ndøgo ezoqa manqa-zapazapa-us ndivewe neka løvøte-te ndø-abam, taqa tatas kandambá. Geté matev ndøgo, ta mokho-te ni Mbumbukiam-qa bøi-te tizi:-ndaføyamba-en, ndøgo tatas neka waev nøme mba mo:gó. Kandambá tantáv. ¹⁰ Mozes-qa guguna manqat-qa tatas neka waev, matev ndakinak-qa tatas neka waev namba toqote-khamas, yaq ndøgo Mozes-qa guguna manqat, tatas andé mbáin. Møndømømbo-navøém. ¹¹ Ta matev ndøgo, ndakin sa nqanavøemtet, taqa tatas neka waev kandambá qagoam. Geté matev ndakinak ndøgo, miavmiav ndøgo, ùnime:løvú, ta matev ndøgo, av bugukhokhof qægoam.

¹² Unimanqatín. Ni teitotaná ndøgo: Nqanek matev ndakinak, miavmiav ndøgoát. Yaq nakémbá, ni nqanek sasae, kha føgakh-mbá qatigú. Mivi mbáin. ¹³ Ni áv tiuká, av Mozes nde:go, ndego ekeza bugug-te ndabua go:khafuzin, yaq Izlael ezoqam kopømba mbain qagoam, teqa bugug-qa waev gigeivim, ndøgo vaev-te qamø-navøem.

¹⁴ Izlael ezoqam, tiqa wema gètókám. Até ndakín-a, zua zøtokeáp. Mbumbukiam-qa poev gigeveømemin, ndego ibugukhokhof ti namba ge:unimanqatin, ndigu mokho ndapemáv. Ta manqat ndøgo, andé ndabua me zømbe-khafuzú. Até ndakín-a. Nqanek ande ndabua me ndøzømbe-khafuzu, Keliso mba zømbé-oqoá. ¹⁵ Até ndakin khøuwa-té-a, ndigu Mozes-qa manqat gigeve:matun, tiqa wema-te, andé ndabua me zømbe-khafuzú. ¹⁶ Geté gekha ezoqām ndego, Evezøza-te teqambun, ta ndabua ndøgo, ndømbo-oqoé. ¹⁷ Nqanek manqat Evezøza-qa yaq-te, Evezøza-gé Nqova me:manqaté. Yaq Evezøza-ge Nqova, ezoqa namba te:goat, ndego ezoqam, gigiap o matev kopømba mbáin tøløvønøvupat. Geté ndego møndømbo-nqovovøém. ¹⁸ Ni Klisten ezoqam, niqa bugug-te ndabua khafuzuáv. Geté ni-te, Evezøza-qá waev ndogamewáp. Yaq ndego Evezøza, Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, ni gè-enendtét, atema ni ande teqa bugug me vizimø-kewág. Yaq Evezøza-qa waev, nøme mba mó:sanqatáv, niqa kha-te. Yaq sa tønó-khouwevtét.

4

Pol sègemát, Mbumbukiam-qa sasae-te

¹ Mbumbukiam ni nqanek sasae, ekeza tanakh matev-té genøni-etoám. Yaq nakémbá ni yovitáv. Geté sèi-apét. ² Ni matev khonoamte gonemáv neka matev mivi-us gonemáv, neka ni ezoqa khavozumáv, neka ni Mbumbukiam-qa Manqat køfigimáv. Av taoká. Ni ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat, teqá bøi-té qeitø-zømesím. Yaq manqat ndøgo, ni nqati-zømesim, unimanqatín. Gekha ezoqām ndigu, matavap egeieqei ndøzøgo, ndigu møndæzøtéz, noqa manqat unimanqatín. ³ Manqat

ndøgo, ni ezoqa nqati-zømesim, ambá av nqægo, mokho manqát. Geté niqa manqat, mokho manqat ti-te mba ndigu tøgó, ndigu ti-soqoez. ⁴ Saitan, ndego manqei-qape-ge mbumbukiam, ndego tiqa wema møndøzø-tokéam, ndigu unimanqatinteav ndigu. Yaq ndigu kopømba mbaín, Manqat Mbomambaqape-qa waev vøe-qeivāt, ndøgo Keliso mokho-te ndøndokhaev, ndego ande Mbumbukiam-qa bugug me nde:keoge. ⁵ Ni ezoqa ambá av nqægo, nizezan-qā yaq-tē qati-zømesim. Geté ni Evezøza Yesu Keliso-qá yaq-té qati-zømesim. Ni zogí sasae ezoqám. Nqanek sasae, Yesu ni-etoám. ⁶ Ndego Mbumbukiam, ndego av ge-ein nqægo, “Waev bekhā, bøvun mokho-te,” ndego até niqá mbøni-té-a, waev vøu-sanqatav. Yaq ni mokho-te, até ezoqa nømé-a, Mbumbukiam-qa waev betēzøtez, ta waev ndøgo, Yesu Keliso-qa bugug-te ndøkhaev.

Mbumbukiam matev mbomømboma, andé manqei pot-té genø-nqeitám

⁷ Ta matev mbomømboma, Mbumbukiam gini-etoam, ni manqei-qape ezoqam-qá kha-té qanu:gu. Geté niqa kha ndøgo, andé manqei pót. Gémkuvøém. Yaq ezoqa āv giabiti-qeiví nqægo, bazaføgakh kandambaqape, ni mokho-te nqøu-sasaeat, Mbumbukiam-té qando-okhó, ambá ndøgo, nizezan-tē qando-okhō. ⁸ Ni-te, matev soqøsoqa vinivinimba kandambá nqafakhanam. Geté ni tokhonønateáv. Khøuwa nøme, ni āv qati-bevøpemín nqægo, “Av khazi-gonēm ndakin,” geté ni yovitáv. ⁹ Ezoqa ni ngiænoat-qa ndøgó. Geté Mbumbukiam ni nøvundáv. Neka ezoqa ni kha nikhanæmatún. Geté ni løvøte qeivupáv. ¹⁰ Niqa kha-te, ni andé Yesu-qá løvøte matev nitindapé. Nqanek matev ndøgo tønde-fakhaté: Niqa kha mokho-te, até Yesu-qá khandí-a, betē-veveam. ¹¹ Unimanqatín. Ni nqei-khandí:nát. Geté niqa kha, oskia løvøte-té qeitø-awám, Yesu zapaya. Niqa kha, løvøte khá. Geté ta kha mokho-te ndøgo, até Yesu-qá khandí-a, tåbete-veveám. ¹² Yaq av nqægo, ni ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nqati-zømesim, ndøgo ni løvøte ni-etoám. Geté zo khandi zø-etoám.

¹³ Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “No Mbumbukiam, møe-unimanqatín. Yaq nakémbá, no manqat qæ-ein.” Ni nqova kopó, ndego ezoqa namba, nqanek manqat ge-ein. Até ní-a, ni ni-unimanqatínát. Yaq nakémbá, ni manqat nqei-manqate. ¹⁴ Ni mōtinøtén, Mbumbukiam, ndego nigi Evezøza Yesu, løvøte-te gekhandi:v, ndego até ní-a, løvøte-te vøkhandí:n. Yaq ndego ni ekeza megemege-té genø-ám. Zó namba mé:-ám.

¹⁵ Nqanek matev ate ndægo, ni-te nqafakhanam, zo tøke nonqó qanimbi-fakhanám. Yaq ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qa kuku matev, ezoqa nøme mba mó:khatób, Yesu-te, yaq ndigu Mbumbukiam ike manqat bembøe-manqate neka Mbumbukiam-qa iz betē-eqawat.

¹⁶ Yaq nakémbá ni yovitáv. Geté sei-apét. Unimanqatín. Niqa kha-qa bazaføgakh, sège-navøemtét. Geté niqa mokho-te, ni khøuwa ate ndægot, sei-ndakinak-entét. ¹⁷ Matev føgøføgakh ndøgo, ni-te nqafakhanam, ndøgo ibu-ibus nonqó. Uni viniv-in mbá. Geté vaev-te, ta matev mokho-te, matev mbomambaqape ndøfakhán. Ndøgo segémá. Miavmiáv. Neka ndøgo unimé:-løvúám, matev ate ndægo, av ndakin nqanimbi-fakhanam.

18 Yaƣ nakémbá. Ni kha-mba, ambá ndøgo teimbo-ovē, bøi nqati-qeivi. Geté kha-mba ndøgo teimbo-ovē, bøi qeivupav ndøgo. Zapa ndøgo, gigiap ndøgo, bøi nqazi-qeivi, ndøgo ibu-ibus nonqó. Geté qeivupav ndøgo, miavmiav gigiáp.

5

Manqei-qape kha neka kha ndakinak-qa yaq-te

¹ Ni mizi:nótén, niqa manqei-qape kha tøsoqa, ndøgo ande palai khoev me nqawev, yaq Mbumbukiam ni andé khoev ndakinak me nimbí-etoám, yan-te nqo:go. Ta khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqa ndøpuanumatūn. Geté Mbumbukiam ekezan ndøpuán. Ta khoev ndøgo, miavmiav ndøpuatét. Ndøgo niqá kha ndakinák. ² Ni nqanek kha-te nqaziyage, nqosøgeap zimboyogé. Esevem-ús. Neka ni tizimbo-endáp ndøgo: Kha ndakinak ande ndabua ndakinak me zimí-uzám, ndøgo yan-te tøndowav. ³ Soqáin ndøgo, ni ande naqei-av me tizi:goat, niqa manqei-qape kha tizi-ivøvem. ⁴ Unimanqatín. Ni nqanek manqei-qape kha-te nqazigu, ni zi-esevém. Zapa ndøgo, viniv khápumu-khouwév. Ni poeveáv, niqa manqei-qape kha, ande ndabua me tizi-khofoe. Soqáin ndøgo, ni ande naqei-av me tizi:goat. Geté ni kha ndakinak, ande ndabua me uzam-qa zi:gú. Yaq niqa manqei-qape kha, andé khandi ndókhøug. ⁵ Mbumbukiam ndøkhakheinømbém, kha ndakinak tizindapem. Ndego Nqova Mbomambaqape gini-etoam, ndøgo andé khakhatáp, av nqægo, ndego ni até kha ndakinák-a, vøní-etoám.

⁶ Yaƣ nakémbá, ni kha føgakh-mba oskia nigú. Ni mizi:nótén, ni nqanek manqei-qape kha-te nqaziyage, ni Evezøza-qa khoev-te fakhaneáv. Zuá. ⁷ Ni ndakin nqaziyage, sízi-unimanqatinát. Matev qeivi zuá. ⁸ Geté ni kha føgakh-mbá. Ni manqei-qape kha, ndøgo ande palai khoev me nqawev, ivøve-qa nimbogó, neka Evezøzá namba yage-qa nigú, teqa khoev-te ndøgo. ⁹ Geté oskiá ndøgo, ni Evezøza-qa khoev-te é-ndeimø-fakhān, o, manqei-qape-te zua niyagē, ni bazaføgakh ni-asøzú, ndego khanakhanakh etoam-qa nimbogó. ¹⁰ Zapa ndøgo, ni ate nqazi:gu, Keliso-qá megemege-té qabizimø-waním, manqa bizimø-ovømem. Yaq ni yaq-fia āv qazimí-upøgím, av nqanek manqei-qape kha-te, matev mbomømboma o soqøsoqa nqazi-matanam.

Mbumbukiam ezoqa nqawa tøkuzuat-qa ndøgó, ekezan namba

¹¹ Ni møtinótén, Evezøza ni matev, ndøni-geveá. Yaƣ nakémbá, ni nimbovizáp, neka ezoqa Mbumbukiam-te yozoat-qa nizøgó. Ndego ni møndæ-otév. Yaq no tototaná ndøgo: Até zó-a, zo møzøte-zøtéz, niqa matev eqeieqei. ¹² Ni ambá av nqægo, nikeza kha eqawat-qa nigú, zoqa bøi-te. Av taoká. Geté ni zo zømesim-qa nizøgó, av nqægo, zo ni tøzøte-khambuvupat, ndøgo kopømbá. Yaq av nqægo, zo kopømbaqapé, ndigu ezoqam sozozø-qavøitát, ndigu ndimatavap av nqægo, gigiap-qape ndøgo, bøi toqote-qeivat, ambá ndøgo, ezoqam-qa mbøni-te nqøugu. ¹³ Ni matavap mbain teigoat, av ezoqa nøme ndi:manqate, ni Mbumbukiam-qá iz eqawat nonqo nigú. Geté ni matavap eqeieqei tønigoat, ni zo nitigú. ¹⁴ Ni Keliso-qá kuku matev ndønøzøngím. Ni āv qati-unimanqatinát nqægo: Ezoqa kopo, ezoqa ewaqape-qa ndønanim. Yaq te mokho-te,

até ní-a, ni ate nqazi:gu, vizi-pakhaen. Ni awenege matev-te, sekemba yageapáv. ¹⁵ Ndego ezoqa ewaqape-qa, ndógo tenenaním: Gekha ezoqám ndigu, ndiyage, ndigu ambá av nqægo, ekeza kha-qa beyagē, geté teqa ndégo tiabiti-yagé, ndego tiqa genanim neka lǝvǝte-te vǝndǝ-khandi:v.

¹⁶ Yaq nakémbá. Ni ezoqa nǝme sekemba gevezoatáv, av manqei-qape ezoqam ndi:matanam. Até Kelisó-a, ndego ni bugukhokhof qeigeveitam, av manqei-qape ezoqam ndi:matanam, ni ndakin av nqægo sekemba geveuatáv. ¹⁷ Gekha ezoqám ndego, Keliso mokho-te ndeyage, ndego mǝndǝ-ndakinak-év. Awenege matev, mǝndǝmǝ-navǝém. Yaq nqáe! Matev ndakinak ndǝngáz. ¹⁸ Nqanek matev ate ndægo, Mbumbukiam-té qando-okhó. Ndego ni Keliso mokho-te, nqawa ekezán namba me:tǝkunú, neka ni nqanek sasae vǝni-etoam, ta mokho-te ndógo, atē ezoqa nǝmē-a, Mbumbukiam namba betē-tǝkuanem. ¹⁹ Manqat ni ezoqa nqati-zǝmesim, nqánek: Keliso mokho-te, Mbumbukiam mu:goám. Yaq Mbumbukiam te mokho-te ndego, manqei-qape ezoqam vǝtǝkuzu, ekezan namba. Yaq ndego ezoqam-qa manqa-zapazapa, sekemba matavupáv. Manqat nqánek, Mbumbukiam ni gini-etoam, ezoqa tǝti-zǝmesimat. Ndego ezoqa nqawa tǝkuzuat-qa ndǝgǝ, ekezan namba.

²⁰ Ni Keliso-qá iz-té qeinǝzǝ-manqaté. Ni mokho-te, Mbumbukiam ezoqa ekezan zǝ-akhayám. Ni ezoqa Keliso-qa iz-te nqei-zǝ-pouwe: Zo Mbumbukiam-té qando-okhó neka teqa tǝkuat matev vǝndapem. ²¹ Keliso, ndego manqa-zapa-qase goneáv. Geté Mbumbukiam, niqa manqa-zapa ate ndægo, Keliso-té geno:vé, yaq ni te mokho-te, Mbumbukiam-qa bǝi-te bizimí-ndafǝyamba-en.

6

¹ Ni Mbumbukiam namba nqeisasaeat, ni nqei-zǝ-pouwe: Zo Mbumbukiam-qa kuku matev qazondapem, até vǝwaní, ta mokho-te ndǝugu. Soqáin ndógo, zo khokho sa qazondapem. ² Mbumbukiam áv gene-manqaté nqægo,

“Khǝuwa eqeieqei qandap,

no qoqa guliguli manqat mǝe-ewág.

No mátaqa-tǝké,

ta khǝuwa-te ndógo, no qæzav, ezoqa tækhandi:z.”

Nqáe! Khǝuwa eqeieqei ndakín. Khǝuwa ndógo, Mbumbukiam gezav, ezoqa tekhandi:z, ndakín.

Keliso-gi u-anim, Mbumbukiam-qa sasae-te, viniv kandakanda ndi-eqawat

³ Ni matev eqeieqei mba nimbopáev. Soqáin ndógo, niqa matev ezoqa tiqa unimanqatin-te tǝkhaosam neka ezoqa Mbumbukiam-qa sasae vǝngenǝitát. ⁴ Geté gekha matēv ndógo, nqani-fakhanam, ni áv qati-vǝndǝzú nqægo: Ni Mbumbukiam-gí sasae ezoqám. Potonam matev neka ngenǝgim matev neka gekha matev fǝgǝfǝgakh nqani-fakhanam, ni bazafǝgakh-us niwaniáp. ⁵ Ni gèzitangatún, ndimbulate vǝnqeiindumatun. Neka ni vǝngeandumatun. Ni sasae fǝgǝfǝgakh nigoatún, neka khǝuwa nǝme, ni venanqei sǝmbiam kopǝmba mbaín, neka ifi nivinumátún. ⁶ Ni matev eqeieqei-té qei-yagé, neka nǝtenat nigú. Ni

ezoqa matev aiyaiyav-te neka kuku matev-us nizøgó. Mbumbukiam-gé Nqova mu:sasaeát, ni mokho-te. Neka niqa kuku matev, ezoqa nøme-te, ngusum-te mba khazeáv. ⁷ Ni ezoqa unimanqatin manqat mba nizø-manqaté. Ni Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qeitø-sasaeát neka matev eqeieqei nigoatún. Ndøgo niqá nakhag gigiáp, nøfe nonqo neká khakhazam nonqo. ⁸ Ezoqa nøme, gñivizáp. Geté nøme ndigu, mivi ni-etoumatún. Ezoqa nøme, iz gñi-egawát. Geté nøme ndigu, iz gñivoát. Ezoqa nøme, ni khavozam ezoqam mi:næná. Geté ni unimanqatin manqat mba nimanqaté. ⁹ Ezoqa nøme, ni khokho ezoqam mi:næná. Geté nøme ndigu, ni møndæzøté. Ni ambá nipakhaenín. Geté, nqáé! Ni khandi zua nigú. Ni gèzitangatún. Geté ni løvøte, etopøteáv. ¹⁰ Ni mbøni nivavatún. Geté ni khanakhanakh oskia ni-asøtvé. Ni gigiap-av ezoqám. Geté ni mokho-te, ezoqa kopoáv, andé ge-gigiap-kopoav-ezoqam-éz. Ni zenda-zenda mbá qatiyagé. Geté Keliso mokho-te, ate ndægo, niqá.

¹¹ Zo Kolin-ak. Ni manqat ndaføyambá seizø-manqatám. Ni kuku kandambá zo-te. ¹² Ni ambá av nqægo, kuku matev gëmøni-navøēm zo-te. Geté zo zøkezan zoto-tokém, niqa kuku matev. ¹³ No zo ndakin, andé nogi nakheis me nøzømbe-manqaté. Zo āv tønne-matanám, av ni nqezømbe-matanam. Até zó-a, zo kuku yá bezøgó ni-te.

Ni ezoqa namba bizi-tøkuåném, ndigu unimanqatinteav ndigu

¹⁴ Zo ti namba me:tøkùát, ndigu unimanqatinteav ndigu. Gê, matev eqeieqei neka matev soqain, áv khané-tøkuā? Neka gê, waev bøvun namba, áv khané-tøkuā? Kopømba mbain! ¹⁵ Yaq gê, Keliso nqova soqaqape namba, nqova kopo-te áv kiníyagát? Neka gê, ezoqam nde-unimanqatinat, áv kené-tøkuā, ezoqa nøme namba, ndego unimanqatinteav ndego? ¹⁶ Yaq gê, Mbumbukiam-qa khoev, tae khøwiap namba áv khané-tøkuā? Nakhøa mbain. Zo møzøte-zøté. Mbumbukiam-qa khoev, ní, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam. Ndego ekezan, áv gene-eín nqægo,

“No ezoqám namba nøtéyagát
neka no ti mokho-té tótú-okhoát.

No tigí Mbumbukiam tægoát
neka ndigu nogi ezoqam vøgoát.

¹⁷ Neka Evezøza manqat nøme, áv gene-manqaté nqægo:

Vøziváz ndigu, neka ti-te vøqataz.

Neka gigiap ndøgo, noqa bøi-te soqain ndøgo,
kha mbokhanøzém.

Yaq no zo ndækhatób.

¹⁸ Neka Evezøza, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, manqat nøme āv gene-manqaté nqægo:

No Zøve nøzøgoát
neka zo nogi nakhei angana
neka nakhei mbasi vozonø-goát.”

7

¹ Nøfuap mbomømboma! Mbumbukiam nqanek manqa mbusa mbomømboma ate ndægo gini-awam, yaq gekha manqa-zapazapā ndøgo, kha-te o matavap-te qazi-matønumatun, zí-ivøvé. Ni Mbumbukiam-qá mokho-té qabizu:gu. Vizap-ús. Neka bazaføgakh bizi-asøzú, Mbumbukiam-qa bøi-te egeieqei biziyage.

Taitus Kolin ezoqam-qa yaq-te emanqat gevotot, Pol khanakhanakh kandambá gendap

² Ni zoqa mbøni, vøni-mboqoá. Ni ezoqam-te manqa-zapazapa goneáv, neka ezoqa kopo ngi-wateáv. Neka ni ezoqam-te, gigiap aqonøpøteáv. ³ No nqanek manqat, ambá av nqægo, zo vøzoat-qa nømanqatē. Av taoká. No møezø-eín. Ni kuku kandambá zo-te, neka ni kuku até ginigoát, oskiá ndøgo, zo namba tizi-pakhaen o zo namba tizi-yagat. ⁴ No zo nò-unimanqatinát. Neka nøte-khambuváp, zo. No zoqa yaq-te nqate-matavap, niqa yage føgakh-qape mokho-te, no kha nømbe-føgakhát. Neka no khanakhanakh kandambá.

⁵ Ni Masedonia plovin-te qeimø-fakhan, ni viniv kandambá, qanifakhanumam. Pusp mbain. Bavokho ndøgo, gini-ponqomám, neka ni mokho-te, møe neka fofogeap vønigoam. ⁶ Geté Mbumbukiam, ndego ezoqa kha føgakh matev ndezø-etoam, ndigu mbøni ndøzøvaev, ndego kha føgakh ni-etoám, Taitus gendowav. ⁷ Geté Mbumbukiam ni kha føgakh ta-mbá mbá ndøgo, gini-etoam, Taitus gegeavun, geté até ndøgó-a, ndego zoqa yaq-te manqat gini-ein, av matev mbomømboma qazømbø-matønumam. Neka ndego nøme áv gene-eín nqægo: Zo vao kandambá no-te, neka zo tanakh zøgó, av qazøte-matønømem, neka no ndøzønømbø-vígim. No nqanek manqat qæ-ewag, no khanakhanakh kandambá qændap.

⁸⁻⁹ Ta pepa ndøgo, no bugukhokhof qatøndo-peawam, zo mbøni zømbevá. Unimanqatin, no qæmatavupam, zapá sætøndo-khofotáv. Geté no ndakin khanakhanák, taqa yaq-te ndøgo, no qatøndo-khofotav. Zapa ndøgo, zo mbøni vaev-qase ambá qazøte-ndapém. Geté ta mbøni vaev matev mokho-te, zo Mbumbukiam-té qazonø-qambúz. Zoqa mbøni vaev matev mokho-te, Mbumbukiam ndøsasaetám. Yaq av nqægo, noqa pepa mokho-te ndøgo, zo soqain-qase qeiviáv. ¹⁰ Mbøni vaev matev av nqægo, Mbumbukiam-te ndøndo-fakhate, ndøgo ezoqa gèzøtøkeé, yaq ndigu Mbumbukiam-te vø-qambuzin, neka khandi vøndapemin. Mbøni vaev matev av nqægo-qa yaq-te, tanakh mbain taqagoat, kopømbá. Geté manqei-qape mbøni vaev matev, ezoqa løvøte-té qanø-ituzá. ¹¹ Nqáe! Zoqa mbøni vaev matev mokho-te, Mbumbukiam matev qaniganím gezø-matønumam. Zo ndakin Mbumbukiam-qá poev matev paev-qa mba zombogó. Neka zo áv qazøte-matøvemém nqægo: Matev ndøgo, zo mokho-te qando-fakhan, soqaqapé. Neka zo møe. Soqain ndøgo, manqa-zapa nøme av nqægo tøzøfakhan. Neka zo vao kandambá no-te. Neka zo ndego ezoqam, manqa-zapa gego, mðzo-guguím. Ta matev ate ndægo, zo ni áv qazøte-nømand nqægo: Zo nakhoa egeieqei geve-qa zogó.

¹² Ta pepa ndøgo, no qatøndo-peawam, no ambá te zapaya ndøgo, tøtønde-peawám, ndego ezoqam, manqa-zapa gego o te zapaya ndego, manqa-zapa gembogo. Geté no nqanek pepa ndøgo tøtønde-peawám: Zo Mbumbukiam-qa megemege-te, áv qane-vøndøzém nqægo: Zo kukú ni-te

neka zo niqa manqat o-mba zotondapé. ¹³ Ni kha møndøni-føgákh, taqa yaq-te.

Geté taqa yaq-te mbá mbá. Ni kha nøme mba ndøgo tønimbi-føgákh neka khanakhanakh vøindapem, Taitus manqat gini-ein, av nqægo, zo ate ndøzøte-go, qazombo-tøkeam neka mokho-te vozombø-eqeieqei-tam. ¹⁴ No Taitus-te, nøte-khambuvupám, zo zapaya. Yaq zo mðzo-vøndøzém, av nqægo, noqa manqat unimanqatín, neka zo ni mivi etopøteáv, taqa yaq-te. Manqat ate ndægo, ni zo qeizø-manqatam, unimanqatín. Yaq ndakin, até niqá khambuvap manqát-a, zoqa yaq-te Taitus qeimbo-einim, ndøgo møndø-unimanqatín. ¹⁵ Taitus zo-te gegeavun, yaq zo mðzo-khatowém, møe-ús neka vizap-ús, neka teqa manqat o-mba vøzømbøe-ndapem. Yaq matavap qambo-vesezin, ndego kuku kandambá zo-te. ¹⁶ No khanakhanakh kandambá. Zapa ndøgo, no áv qate-unimanqatínát nqægo: Zo matev eqeieqei sozógót.

8

Etoam matev eqeieqei-qa yaq-te

¹ Nøfuap! Ni zo zøtezat-qa nizøgó, av nqægo: Mbumbukiam Klisten bawabawan mokho-te, Masedonia plovins-te ndøgo, teqa kuku matev mokho-te, matev kandakandá gematønumam. ² Ndigu viniv-qape, ambá qane-khamasimám. Geté ndigu khanakhanakh kandambá. Ndigu gigiap andé mbaín. Geté tiqa khanakhanakh mokho-te, ndigu Klisten ezoqa nøme, tøke kandambá gizøgo. ³ No zo áv qate-unimanqatínát nqægo: Ndigu gigiap mbain ambá ginigú. Neka ambá kopømba mbaín, ezoqa nøme tizøtøke. Geté ndigu nøme mba zømbø-etoám. Ekeza poev-té ginøgoném. ⁴ Ndigu ekezan mbá segeni-viám, av nqægo, “Até ní-a, ni ndigu Klisten ezoqam, gigiap-av ndigu, ndøgo Zudia manqei-te ndiyage, ambá nizø-tøkein, moni vøizø-khofotazin.” ⁵ Ni qeimatavupam, ndigu moni-qasi mba ndø-etøomém. Geté ndigu bugukhokhof, ekeza kha, Evezøza mbo-etøomém, yaq vaev até ní-a, ande ekeza kha me vønimbí-etoam. Ndigu Mbumbukiam-qá poev mbopaevém, taqa yaq-te.

⁶ Yaq ta zapaya ndøgo, ni Taitus áv qeimbøe-viømém nqægo: Ndego até zo mokho-té-a, ta tanakh matev sasae ndøgo, gengaz, zo ndigu Klisten ezoqa zapaya moni nqazo-pisam, ùni betekhóu. ⁷ Zo andé gigiap kopoav ezoqám. Zo Mbumbukiam bazaføgakh-us zo-unimanqatínát, neka teqa manqat eqeieqei zomanqaté. Neka zo zøtezat kandambá. Neka zo Mbumbukiam-qá sasae gone-qa zogó. Neka zo mokho-te, kuku kandambá. Ta kuku matev ndøgo, ni-té qazoqeivám. Yaq nakémbá, zo ande gigiap kopoav ezoqa me ndøzøte-go, zoqa tøke matev até kandambaqape bezøgó, ti-te ndigu, Zudia Klisten ezoqam.

⁸ No nøzø-pouweák, av nqægo, zo vøzøtøkē. Geté no tiqa yaq-te zømesim-qa nøzøgoám, ndigu Klisten ezoqa nøme ndizøtøke. Yaq no qeivi-qa nogó, av nqægo, até zoqá kuku matév-a, unimanqatín tøpøtégo-a. ⁹ Zo mðzøte-zøtéz, nigi Evezøza Yesu Keliso, ndego kuku kandambá gego ni-te. Ndego gigiap kopoav ezoqam ndøgoám. Geté ndego møndømø-gigiapav-ezoqam-év. Zo me:gó. Ndego tenegó ndøgo, teqa gigiap-av matev mokho-te, zo andé tønē-gigiap-kopoav-ezoqam-éz.

¹⁰ Moni pisam-qa yaq-te, noqa matavap nqáneq: Zo-te qanimáv, zo moni tozo-etøomem, ndigu Klisten ezoqam nonqo. Viav nøme qagoam, zo matavap é-mozoto-veém, taqa yaq-te, neka moni pisam é-voztø-nga zem. ¹¹ Yaq ndakin matev vøkhóúm, zo qazongazem. Av zo matavap qazøte-veem, taqa yaq-te, zo ndakin nqanek matev av tøzøté-khouúm. Khanakhanakh-ús. Gekha moni ndigu, zo kopømba ndøgo, tozozø-etoam, sègezø-etoám. ¹² Qo tøke-qa toqogoat, yaq Mbumbukiam ndøqa-khatiú, qoqa tøke matev. Ndego qoqa etoam matev, ndøgo tenékhamás, av gigiap nandaqambe:go. Geté gigiap mbain toqogoat, etoam nonqo, ság, etopøteav tøgoat.

¹³ Noqa poev ambá av nqægo, zo ndigu zogi moni ate ndi:gu tozozø-etoam, yaq zo zenda-zenda mbā sozōwān. Geté no av qanømbe-poév nqægo: Matev sà betumuví. ¹⁴ Ndakin zo gigiap kopoáv nandøzøgo. Yaq zoqa gigiap nandav, zo kopømbá, zozømbé-tøké, ndigu ndikhakham-baezat. Yaq vaev ndigu tizøtøké, ndigu gigiap kopoav tøzøgoat, gete zo tozo-khakhambaezat. Yaq av nqægo, matev sugumú-víat. ¹⁵ Yaq matev av qanégoát, av Mbumbukiam-qa Manqat, Izlael ezoqam-qa yaq-te nqæpeawap, ndigu leg-av manqei-te mana gipizumam, “Gekha ezoqām ndigu, kopoav gipizam, ndigu ambá av nqægo, mana khåpe zømbe-khouwēv. Neka gekha ezoqām ndigu, khapelavøqase gipizam, ndigu ambá av nqægo, mana khapémbá. Geté ezoqa ewaqape kopømbá gigoam.”

Ezoqa misika-qa yaq-te, Kolin taon-te tizav

¹⁶ No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndøgo, ndego Taitus kuku matev zo-te, av gembøe-etoám, av no nqanømbe:go. ¹⁷ No qamboviam, zo-te tewav, yaq ndego nakhamas-té qanømbo-pøe. Ndego matavap av nqægo, é-møndømbøe-goám. ¹⁸ Ni te namba, até ezoqa nømé-a, nikhofotaváv. Ngenek nigí Klisten nøfu, Klisten bawabawan ate ndægot, gèmbovizáp. Zapa ndøgo, teqa Manqat Mbomambaqape nømendim matev qanimáv. ¹⁹ Klisten bawabawan ezoqam, ngenek até nqanek sasae-té-a, vøveatøvem: Ngenek ní namba bati-apét, Klisten ezoqam tøke nonqo moni, Zelusalem taon-te batí-ndapavet. Ni tøtigút ndøgo: Evezøza-qá iz be-eqawát neka ndigu Klisten ezoqam betèqeivim, av nqægo, ni ndigu tøke-qa nizøgō.

²⁰ Ni sa teitumu-apet, zapa ndøgo: Soqáin ndøgo, ezoqa niqa manqa tigeve:mat, ni tiqa etoam matev kandambaqape nqeigeazoat. ²¹ Ni matev eqeieqei gone-qa nigú. Ambá ndøgo, Evezøza-qā bøi-te mbā, geté até ezoqam-qā bøi-té-a.

²² Ndigu ezoqa menas namba, nigí Klisten nøfu nøme nikhofotaváv. Ni teqa yage møiqeivám. Khøuwa kopoáv neka matev vinivinimbá. Neka ni møtinøtén: Ndego ezoqa tøke-qa zøgó. Yaq ndakin, ndego zoqa yaq-te ge-ewag, av zo ndigu Klisten ezoqa nøme tøke-qa ndozogo, ndego ti namba okho-qa nøme mba mo:gó, nqanek sasae-te bezømbætøke.

²³ Yaq Taitus-qa yaq-te, ndego nogé yaq táng. Ndego no sasae namba, nítigú, zo nonqo. Neka ndigu nøfuap menas nøme, zo-te tinduzav, ndigu Klisten bawabawan-qá iz-té gindúzáv. Tiqa sasae, ndigu Keliso-qá iz

me:-eqawát. ²⁴ Yaq nakémbá, zo nginik ezoqam vòkhatób. Kuku matev-ús. Yaq Klisten bawabawan nòme, áv giabiti-qeivím nqægo, ni zo nqati-khambuvap, ndøgo unimanqatín.

9

Manqat nòme, tiqa tòke-qa yaq-te, ndigu Klisten ezoqam-te tikhofotøvem, ndigu Zudia manqei-te ndiyage

¹ No manqat kandambaqape nòme peawapøteav tøgoat, zoqa tòke-qa yaq-te, Mbumbukiam-gi ezoqam-te, ndigu Zudia manqei-te ndiyage, kopømbá. ² No mōtenōtén, zo tòke-qa zogó. No taqa yaq-te, nōte-khambuvupám, ti-te ndigu, Masedonia plovins-te ndiyage. No ndigu áv qazømbe-eín nqægo: Zo Akaya plovins-te ndozoyage, mōzokhakheinám. Viav nòme qagoam, zo moni asøsam é-mozongazém. Yaq ndigu zoqa poev-qa yaq-te giyogem, ndigu Klisten ezoqam tozozø-tòke, yaq ate ndigú-a, poev áv tiniveém. Ezoqa kopoáv. ³ No nginik nøfuap ndógo tōte-khofotaváv: Soqáin ndøgo, no zoqa yaq-te khokho sa qate-khambuvupam. Geté no tønøpoév ndógo: Zo é-mozoto-khakheinám, av no zoqa yaq-te gate-ein. ⁴ Soqáin ndøgo, Masedonia plovins-ak no namba titøndu-niav, yaq ndigu tiqeivim av nqægo, zo khakheinøpøteáv, yaq ni mivi teindapem, taqa yaq-te. Geté ni mbá mbá. Até zó-a, zo mivi vozø-ndapemin. ⁵ Yaq nakémbá, no áv qate-matøvév nqægo: No nginik nøfuap, bātøndokhæ-khofotáz, zoqa etoam matev bēkhakheinømem, av bugukhokhof manqa mbusa qazønimbi-ve. Yaq zoqa etoam matev, khakheitáp segégoát, neka matev khanakhanakh-us vozøgoát, ambá ndøgo, qovetam matev-us zógoát.

Mbumbukiam ni gigiap ndini-etoam, yaq ni kopømbaqapé, ezoqá nòme zizømbé-tøkeát

⁶ Gēmbo-mataváp: Gekha ezoqām ndego, khapelavøqase te-ogeakh, ndego khapémbá tepea. Geté gekha ezoqām ndego, kandambaqape te-ogeakh, ndego kandambá tepea. ⁷ Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte-go, ndigu áv qazozømbé-etoumát, av zo zøkezan matavap qazøte-aumat. Zo viniv ndøndápém, etoam-qa yaq-te. Neka zo ndigu ta zapaya mba zømbe-tøké ndøgo, ndozo-matavap av nqægo, zo ezoqa nditøpøtøzat. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, khanakhanakh-us nde-etoam, Mbumbukiam kuku te-te. ⁸ Mbumbukiam kopømbaqapé, zo gigiap nòme mba zømbó-etoám. Yaq zo eqeieqei oskia zóyagát, neka kopømbaqapé, até ezoqa nømé-a, ndigu khakha-mba ndigu, vozozø-tøkeát. ⁹ Ezoqam-qa yaq-te, ndego ezoqa nòme ndezø-tøkee, Mbumbukiam-qa manqat, áv qane-peawáp nqægo,

“Ndego gigiap-av ezoqam,

yaq-mbá segezø-etoám.

Matev eqeieqei ndøgo, ndego ndematanam,

Mbumbukiam gembøé-navøemák.

Geté miavmiav mbómatavupát.”

¹⁰ Mbumbukiam, ndego avøe khayam ezoqam gigiap ogekha nonqo neka lou ndezø-etoam, ndego até zó-a, gigiap ogekha nonqo segezø-etoám. Yaq ndøgo segezø-khouwév. Yaq zo loge nonqo kandambá tozopeanem. Yaq até zoqa matev qanimav mokho-té-a, mokho kandambá

tøzøfakhan. ¹¹ Mbumbukiam zo gigiap kopoáv segezó-etoám. Yaq zo kopømbaqapé, ta gigiap mokho-te ndøgo, ezoqa nøme zozømbé-tøkeát. Yaq ni zoqa etoam matev, ti-te teindapet, ndigu Mbumbukiam ike manqat mbómanqatát, zoqa tøke-qa yaq-te. ¹² Unimanqatín. Zo ndigu tozozø-tøke, yaq matev ta-mbá taoká ndøgo, tøndo-fakhan, Klisten ezoqam zoqa gigiap tindapem, ndigu ndikhakhambæzat. Geté ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam ike manqat kandambá tendap. ¹³ Zo ndigu tozozø-tøke, yaq ndøgo zo søzøté-vøndøzém, av nqægo: Zo Manqat Mbomambaqape, Keliso-qa yaq-te, o-mba mõzoto-ndapém, ndøgo zo ezoqa nøme ndozozømbe-manqate. Yaq ndigu Klisten ezoqam, zoqa etoam matev tindapem, av gini-qeivím nqægo: Zo ezoqa nøme tøke-qa zøgó. Yaq ndigu Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát, ta zapaya. ¹⁴ Yaq ndigu zo gezø-guligulím. Kuku matev-ús. Ndigu av gini-matøvemém nqægo: Mbumbukiam zo kuku kandambá gezøgo. ¹⁵ Unimanqatín. Mbumbukiam-qa kuku matev kandamba tantáv, ni-te. Kopømba mbáin, matev nøme namba toqote-khamas. Neka ni ike kandambá, Mbumbukiam-te, ta zapaya.

10

Pol iz Mbumbukiam-té gendáp, sasæ tegoat

¹ No Pol, no manqat-qase nøme nqanøgó. Nøkezan-qa yaq-té qanømbegó. Ezoqa nøme, zo mokho-te, noqa yaq-te av gini-manqaté nqægo, “Ndego ni namba te:goat, ndego manqat aiyav-té genø-manqaté. Geté qambaqape tegoat, ndego manqat sasanqa-ús sege-manqaté.” Yaq no ndakin, Keliso-qa iz-te, ndego ekeza kha gevoa neka kuku ginigu, nqazø-pouwe: ² Zo no ndøtøpøtøném, av nqægo, no tøtøndonav, manqat sasanqa-us banø-manqatē. No kopømbaqapé, ndigu manqat sasanqa-us tæzø-ein, ndigu niqa yaq-te ndimatavap av nqægo, ni manqei-qape matev mba nimbopæev. ³ Unimanqatín. Até ní-a, ni manqei-qape ezoqám. Geté ni ambá av nqægo, ninakhagát, av manqei-qape ezoqam ndi:nakhagat. ⁴ Ni ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qá nakhag gigiap qati-nøfeáp. Geté ni Mbumbukiam-qá nakhag gigiap føgøføgákh qati-nøfeáp. Yaq ta mokho-te ndøgo, ni kopømbaqapé, ezoqam-qa khokho matavap seí-tømbuatát, kopømba av-té, nakhag-te yaq-ak-qa uta-qape toqote-ngiu, ⁵ neka khambuvap matev ate ndægo vøi-tokhonumát, ndøgo ezoqam-qa zøtezat, Mbumbukiam-qa yaq-te, ndo:khazu. Neka ezoqam-qa matavap ate ndægo, andé ndimbula khoev-té qati-nqeitám, yaq ndigu Keliso-qa manqat o-mba bembøē-ndapem. ⁶ Ni mõikhakheinám. Zo Klisten bawan ezoqam, Mbumbukiam-qa Manqat o-mba tozotumu-ndapem, yaq gekha ezoqá nøme, zo mokho-te zua ndisanqawe, ni yaq-fia nizótá.

⁷ Zo eqeieqei ndømataváp. Gekha ezoqám ndego, ekeza kha Keliso-ge ezoqam nde:vewe, ndego yá bembo-matøvé, até ní-a, ni Keliso-gí ezoqám. Ndøgo bavokho-qapé. ⁸ Unimanqatín. No tønø-poein, no ambá nøme mba noto-khambuvimín, ta bazaføgakh-qa yaq-te, Evezøza gini-etoam. Geté ta bazaføgakh ndøgo, ndego ni gini-etoam, ndøgo zoqá unimanqatin bazaføgakh etoam nonqó, ambá av nqægo, zo ngiæzoat nonqó. Yaq nakémbá, no mivi mbáin, noqa khambuvap-qa yaq-te. ⁹ No poveéav, zo ndozo-matavap av nqægo, no zo nøzø-utøvé, noqa pepa

vinivinimba-te. ¹⁰ Zapa ndógo, ezoqa nõme, āv gini-manqaté nqǎgo, “Pol-qa manqat, teqa pepa vinivinimba-te ndøpeawap, ndógo bazaføgakh-ús neka sasanqa-ús. Geté ndego ekezan ni namba tizi-goat, yaq teqa manqa manqate, bazaføgakh mbaín. Khokhó.” ¹¹ Gekha ezoqām ndigu, av ndi:manqate, ndigu bètezótéz, niqa pepa-te manqat ande sasanqa-us qeipeaumam, ni matev āv tótí-matønumát, zo namba tizi-goat.

¹² Ezoqa nõme, zo mokho-te nandav, ekeza kha ezoqa kandakanda me:vewé. Ság! Ndigu yakhapús. Ni nikeza kha, ti namba nití-khamasemák, vøimóvī. Geté tiqa matev, mokho mbaín. Zapa ndógo, ndigu ekeza matev, ekeza matev namba me:geveatatún neka ekeza kha, ekeza kha namba vøe-khamasimatun. ¹³ Geté ni khapé bati-khambùvǎp. Ni taqá yaq-te mbá tótí-khambuvupát, Mbumbukiam ni sasae gini-etoam, teigoat. Até ta sasae ndógó-a, zo mokho-te nqeigut, ni Mbumbukiam ni-etoám. ¹⁴ Ni amba zo-te okhoeav teigonin, zo qambaqape ndozoyage, yaq ni taqa yaq-te ambá kopømba mbaín tóti-khambuvapin. Ni amba av tøtigonin, yaq niqa khambuvap, ambá mokho mbaín. Geté ni mõitøndu-niáv zo-te, neka Manqat Mbomambaqape, Keliso-qa yaq-te, vøtizømas. ¹⁵ Ni ambá av nqǎgo, nikeza iz ezoqa nõme-qā sasae-qa yaq-tē qati-egawāt, ndógo ni nikezan goneav qagoam. Geté ni teitotaná ndógo: Zo unimanqatin matev-te tozotumu-fisam, yaq niqa sasae bèkhouwév, zo mokho-te nandav. Yaq ezoqa nõme mba beto-unimanqatiním. ¹⁶ Unimanqatin. Ni até zoqá manqei yaq ndøndogó-a, ezoqa Manqat Mbomambaqape zømesim-qa nigú. Zapa ndógo, ni poeveáv, nikeza iz sasae nõme-qa yaq-te tøti-eqatat, ndógo ezoqa nõme, manqei nõme-te gimatønumam.

¹⁷ Khambuvap-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqǎgo, “Gekha ezoqām ndego, ndekhambuvap, ndego tēabete-khambuváp ndógo, av Evezøza matev ge:matønumam.” ¹⁸ Ezoqam teoká ndego, ekeza kha kandambaqape ndevewe, iz ndømbogo. Geté iz ndégo tømbogó, ndego Mbumbukiam kandambaqape ndevewe.

11

Pol-qa matev neka khavozam nõmendim ezoqam-qa matev, vinivinimbá

¹ Tanakhambá. Manqat nõme, no ndakin tæzø-ein, mokho andé mbaín. Geté ság, no nqæmatavap, zo aiyaiyav matev ndòzogoát, no namba, taqa yaq-te. ² Zo Kolin-ak, zo andé nogú yú. No ezoqa kopo-te ivøve-qa nombogó. Mbumbukiam ova ndømanqaté, zoqa yaq-te. Até nó-a, no poeveáv, ezoqa vini zo tezøkim. No søvøta mðegó. Anganeam kopo mba bezøkim. Ndego anganeam, Kelisó. No zo te-te andé mbasønakam matev mbomambaqape me etoam-qa nõzøgó. ³ Geté no nõfofogeáp, zoqa yaq-te. Soqáin ndógo, ezoqa zoqa matavap ti-enegim, yaq zoqa poev Keliso-te tøzømbo-navøem neka zo ndego uní paeveav vøzøgoát. Soqáin ndógo, zo matev tøzøfakhan, av Iv qambøe-fakhan, wazeam getuwam, teqa khavozam matev mokho-te. ⁴ Zo ezoqa nõme Yesu-qa yaq-te manqat vini ndimanqate, av ni qati-zømesimam, o zo ti-te nqova vini ndozo-upøgim, av bugukhokhof Nqova Mbomambaqape qazøte-ndafem, o zo manqat vini ndozozø-upøgim, av bugukhokhof Mbumbukiam-qa Manqat qazøte-ndapem, zo ezoqa av ngi:gu, sòzo-khatobumatún.

⁵ No mōtenōtén. Nandiv ezoqam, zo Keliso-gi u-anim uni kandakanda-in ndōzōte-zæza, no ambá av nqægo, nōzōpæv. ⁶ Eisa? Noqa manqa manqate uni tatas-ín mbá, av ezoqa nōme-qa manqat ndægo. Geté no nōtenat nqanōgó. Niqa sasae-te ate ndægo, zo mokho-te qeigoam, ni oskia nīzō-vōndazám, taqa yaq-te.

⁷ No Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape, yaq-mbá sōte-zōmesimám. Neka nōkeza kha nōvoá. No tōte-voatát ndōgo: Zo tōne-eqáz. Yaq ge zó, ndozo-matavap, no av qate-matōnumam ndægo, no manqa-zapa nógo? Av taoká. ⁸ No zo mokho-te qæsasaetam, no moni Klisten bawan ezoqa nōme-té qæ-upōgimám, ndigu noqa yage nonqo ginō-etoumam. No ndigu andé nōzō-aqonōvemám. ⁹ No gigiap qatumu-wafenin, zo namba qategoam, no zo-te tambeáv. Geté noqa yage nonqo, ndigu tinō-etoumám, nigi Klisten nōfuap, ndigu Masedonia plovin-te ginduzav. No zo-te tambeáv. Yaq até megemege-té-a, no zo-te notó-tambák. ¹⁰ No andé khambuváp, taqa yaq-te ndōgo, no zo-te tambemav ndōgo. Yaq ezoqa kopo, nandav Akaya plovin-te ate ndægo, noqa khambuvap taqa yaq-te, genōmbó-khazák. No unimanqatin manqat nōmbōe-manqaté. Neka Keliso-qa unimanqatin manqat, nqōugú, noqa mokho-te. ¹¹ Yaq ge zó, ndozo-matavap? No gekha zapá, av qate-ein nqægo? Gê, no kuku mbáin, zo-te? Av taoká. Mbumbukiam mōndæ-otév. No kuku nqanōgó, zo-te.

¹² Ndigu ezoqa nōme, āv gini-khambuváp nqægo: Ndigu até kopó, av ni nqati:gu. Geté ndōgo unimanqatín mbá. Ndigu zo moni-qa zōvi:matún. Geté ni zo moni-qa viimáv. Yaq nakémbá, no matev av ndakin nqate-matanam, até nómatōnumát. Até megemege-té-a, no zo moni-qa yaq-te, nōzō-viamák. ¹³ Ndigu ekeza kha, Keliso-gi u-anim me:vewé. Geté ndōgo khavozam manqát. Ndigu Keliso-gi u-aním mbá. Ndigu zo-te, gè:khavozumatún, tiqa sasae-qa yaq-te. ¹⁴ Geté ni nqova biníndáf, matev av nqægo tōfakhan. Zapa ndōgo, até Saitán-a, ndego ekeza bugug sege-enendín, ezoqa vōzōmbē-khavozamin, av nqægo, “No Mbumbukiam-gē enzol ezoqām.” ¹⁵ Yaq nakémbá. Ni nqova biníndáf, ndigu Saitangi sasae ezoqam-qa yaq-te, ndigu ekeza bugug sa ndi-enendat, neka ande sasae ezoqa eqeieqei me ndi:keoge. Geté vaev-te, ndigu yaq-fia āv tiníqevím, av matev ndi:matanam.

Pol-qa potonam matev vinivinimba

¹⁶ No nqawá qatō-eín. Ezoqa bematáváp, av nqægo, no bianav ezoqām. Geté zo av ndōzōte-matavap, yaq noqa manqat, āv qazóté-ndapém, av bianav ezoqa nōme-qa manqat ndōzōte-ndape. Yaq até nó-a, elavōqase nōté-khambuvupát, av bianav ezoqa ndi:matanam. ¹⁷ Manqat ndōgo, no ndakin nqæmanqate, ambá av ndægo, av Evezōza manqat nde:manqate. Geté no andé bianav ezoqam me nōte-khambuvím. ¹⁸ Av nandiv ezoqa kopoav, ekeza iz ndi:eqawat, kopōmba ande av manqei-qape ezoqam ndi:matanam, yaq ndakin até nó-a, nōkeza iz nōté-eqá. ¹⁹ Zo zōkeza kha matavap loloakh-us ndōzōte-vewe, zo bianav ezoqam-qa manqat, gēzōmbe-khaneát. ²⁰ Zo ndigu sōzozō-také, ndigu zo ndizōtōmēv neka gigiap sa ndizō-upōgim neka ande ka me ndizō-awam neka zo khokho ezoqa ndi:zæza neka zo ande lokom me ndizōmbe-tōkubam. ²¹ Geté ni zo

namba qatigoam, ni matev av nqægo goneáv, zo-te. Yaq ge zò, ndozomatavap? Ni bazaføgakh mbaín, yaq nakémbà, ni matev av nqægo gonemav qagoam?

No ndakin andé bianav ezoqam me nòte-manqaté. Ndigu ezoqam, matev nòme-qa yaq-te kopømba tøgoat, ti:khambuvupat, yaq até nó-a, no kopømbaqapé, tøte-khambuvim. ²² Ndigu āv gini-manqate nqægo, “Ni Iblu ezoqám.” Ndøgo unimanqatín. Geté até nó-a, no Iblu ezoqám. Neka ndigu ndimanqate, “Ni Izlael ezoqám.” Geté até nó-a, Izlael ezoqám. Neka ndigu ndimanqate, “Ni Eibleem-gí zí.” Geté até nó-a, Eibleem-gé zeó. ²³ Neka ndigu ndimanqate, “Ni Keliso-gí sasae ezoqám.” Tanakhambá. Manqat no ndakin nqæmanqate, andé bianav ezoqam-qa manqát. No ndigu ùni nòteløvúb, sasae-qa yaq-te. No Keliso-qa sasae kopoav-qaapé qæmatønumam, āv taoká, av ndigu gi:matønumam. No Keliso-qa sasae zapaya, khøuwa kopoáv, ndimbula-té ginø-nqeindumám. No ndigu møeløvúb, taqa yaq-te. Neka khøuwa kopoav-qaape nòme mba mo:zumbám. Unimanqatín. Khøuwa kopoáv, ambá nønanimín. ²⁴ Khøuwa faev, no Zu ezoqa ndøfembám. Khøuwa kopokopo-te, 39 kha ginø-khanæmam. ²⁵ Neka khøuwa misika, no Lom ezoqam vøzumbam. Neka khøuwa nòme, nandí gini-poumbím. Neka khøuwa nòme, palai khagua nitøkuvøemám. Misiká, qani-tøkuvøemam. Ta khøuwa nòme-te, no lova kopo nekā paveat kopo, ndaola-té qatu-kawambát.

²⁶ No oskia qæ-okhoam, no løvøte-té qato-wanimám. Khøuwa kopoáv. Kea qætanqaemam, no ambá ibøkha mbageap ndøkawambín. Khøuwa nòme, ambá pepen ezoqam ndøngiænonamín. Neka khøuwa nòme, ambá nøkeza Zu ezoqam ndøngiænonamín, neka khøuwa nòme, ambā bawan vini-ak vøngiænonamín. Neka no løvøte-te nòme, taon mokho-té neka ezoqam-av manqei-té neka ndaola-té qatø-wanimám. Neka no khape Klisten ezoqam mokho-te, løvøte-te vøtø-wanimam. ²⁷ No sasae føgakh-qaape nømbo-ngetøgeapám. Khøuwa nòme, no sasae khåpe nømbe-khouwevtám neka venanqei sømbimáv. Neka khøuwa nòme, no ifin neka ibøkha naq páp. Khøuwa kandambá, ififina qægoam. Neka khøuwa nòme, no qozáq neka ndabua eqeieqei mbaín. ²⁸ Geté ta-mbá taoká, ndøgo. No oskia Klisten bawabawan ezoqam nøzø-fofogeáp, ndigu tiqa unimanqatin-te, āv kiní-apet. ²⁹ Ezoqa unimanqatin-te bazaføgakh mbain tøgoat, no soqain sæmbøe-ewagín. Neka ezoqa nòme, manqa-zapate gebøiavin, no mbøni nqosøgeap nombo-ndapín.

³⁰ Zo tøzø-pøovat, no tøte-khambuvim, yaq no nøkeza bazaføgakh mbain-qa yaq-té qaté-khambuvím. ³¹ Mbumbukiam, ndego nigí Evezøza Yesu-ge Eve, teqa iz miavmiav ndø-eqæv, ndego møndæ-otév. No khavozøpøteáv. ³² No Damaskus taon mokho-te qægoam, ndego gaman ezoqam, kawa Aletas-qa mokho-te gu:goam, ambá gemøvønoín, neka taon mboqog-te, bøibøi ezoqam vø-abam. ³³ Geté nogi nøfuap, ava-té ginø-utoném, taon uta bøi mboqog-te sasa ndøføløtønem. Yaq no tøtø-khokhón ndøgo, ndego gaman ezoqam, no møvønoat-qa gegoam.

12

Umingiap matev-qa yaq-te, Pol qambo-fakhanam

¹ No nøme, sà bate-khambuváp. Geté, unimanqatín, matev av nqægo, ezoqa agé tøkemáv. No ndakin umingiap neka vevezam manqat-qá yaq-té qazømbé-eín, Evezøza genø-etoumam. ² No Keliso-ge ezoqa kopo, møtenøtén. Ndego Mbumbukiam, yan uni ova-in-té genøndáf.* Viav 14 møndømø-navøém, ndakin. No nøtenøtenák, av nqægo, ndego khá namba mé:qavig, ó, nqova mba ndøqavig. Mbumbukiam yakhapús sege:-otév. ³ Neka no møtenøtén, ngenek ezoqam, Paladais manqei-té genøqavig. Yaq até nangó, no nøtenøtenák, ngenek khá namba mé:qavig, ó, nqova mba ndøqavig. Geté Mbumbukiam yakhapús sege:-otév. ⁴ Ta manqei-te ndøgo, ndego manqat ndø-ewág. Vini-qapé. Ezoqa kopømba mbain, manqat av nqægo timanqatat. Neka ti-te ndigu, khafeáp. ⁵ Yaq nakémbá, no teqá yaq-te ngéneq qate-khambuváp. Geté nøkezan-qa yaq-te, nøté-khambuvapák. Nøkeza bazaføgakh mbain-qá yaq-te mbá qaté-khambuvupát. ⁶ Geté unimanqatín. Até ndøgo-a, no amba nøkezan-qa yaq-te tøte-khambuvapin, yaq no bianav ambá nøtégoák. Zapa ndøgo, manqat ndøgo, no amba tæzø-einin, ndøgo ambá unimanqatin manqát. Geté ság. No nøkezan-qa yaq-te, nøté-khambuvapák. Soqain ndøgo, zo no khape tøzøte-eqanonam. Geté zo sa ndøgo tøzøté-gevenonám, matev av nqate-matanam neka manqat av nqate-manqate.

Pol ande sanqava me qambo-genøyam

⁷ Unimanqatín. Mbumbukiam no matev kandakandá tantáv genø-vevezam. Geté no khapé bate-khambuváp, taqa yaq-te. Yaq nakémbá, Mbumbukiam no viniv-qape nø-etoám. Nqanek viniv, no andé sanqava me nømbegenøé. Ndøgo andé Saitan-gé u-anim me ndæwavin, no vølavambin. Soqain ndøgo, no khape tøte-khambuvupat. ⁸ No Evezøza, møembo-vi:mám. Nqanek viniv, yá bekhofá. Misiká qambovi:mam. ⁹ Geté ndego āv genømbe-qavøiú nqægo, “Noqa kuku matev mba taqagoat, ság. Matev nøme betaqágó. Zapa ndøgo, noqa bazaføgakh, kandambaqape ti mokho-te ndigu tønø-sasaeát, ezoqa ndigu bazaføgakh mbain ndigu.” Yaq nakémbá, no khanakhanák neka taqa yaq-te ndøgo tøte-khambuváp, no bazaføgakh mbain nqægo. Yaq ndøgo, Keliso-qá bazaføgakh betu:gú, no mokho-te. ¹⁰ Yaq nakémbá, no bazaføgakh mbain nqægo neka ngenøgim matev o potonam matev o gekha viniv vinivinimba tønø-fakhanam, o ezoqa no tingiænonam, Keliso zapaya, yaq no khanakhanák. Zapa ndøgo, no møtenøtén. No bazaføgakh ndøgo tønøgoát, no nøkezan bazaføgakh mbain tægoat.

Pol-qa fofogep, Kolin ezoqam-qa yaq-te

¹¹ No andé bianav ezoqam me nøte-manqatát. Geté zo noqa mbøni, zønøqagém, no qate-khambuvim. Noqa iz, ambá zō zø-eqawatín, taoká ndøgo, no nøkeza iz nqæ-eqawat. No khokho ezoqam ambá qategó. Geté ndigu ezoqam, zo Keliso-gi u-anim uni kandakanda-in ndøzøte-zæza, ndigu ambá av nqægo, no gèløvumbim, yaq no nopaæv. Av taoká. ¹² No zo namba qategoám, neka umingiap matev vinivinimba qæmatønnumam, ta mokho-te zo Mbumbukiam-qa bazaføgakh qazoqeivat, yaq ndøgo zo møndøzø-vøndáz, no unimanqatín Keliso-gé u-aném. Neka viniv vinivinimba qambo-ewagam, no sæmát, sasae-te. Neka ivøveáv. ¹³ No ambá av

* **12:2** 12:2 Nqanek emanqat mokho-te, Pol ekezan me:manqaté. Geté ndego poeveáv, ekezan-qa yaq-te tekhambuvim. Yaq nakémbá, ndego ekeza iz veweáv. **12:7** 12:7 Job 2:6 **12:9** 12:9 Filíp 4:11-13 **12:11** 12:11 2 Ko 11:5 **12:12** 12:12 Lom 15:19 **12:13** 12:13 2 Ko 11:9

nqægo, zo mokho-te nandav, matev andē khapēmbā qæmatønumam, getē Klisten bawan ezoqa nøme-qa mokho-te, andē kandambā sæmatønumām. Av taoká. Matev kopo, no zo mokho-te vini qæmatanam, sa nqáne: No zo-te tambeáv, noqa yage nonqo. Zo tozo-matavupat, no manqa-zapa nogō, no zo gigiap-qa yaq-te vjøpøteav qagoam, yaq zo nqanek noqa manqa-zapa, sà bezømbø-navøém.

¹⁴ Nqáe! No avønín, nqawá qatøndónáv zo-te. Yaq genø-misiká, zo namba tøtegoat. Até ndakín-a, no zo-te notó-tambák. No zo nøpoév, tiuká ndigu, zogi moni. Unimanqatín. Matev ambá av nqægo, nakheis evøndipakha zøkeogē neka gigiap ndizø-etoām. Geté evøndipakha zøkeogē, nakheis, neka gigiap ndizø-etoām. ¹⁵ Sáq, no khanakhanákh. Gigiap ate nqanømbe:go, sæzø-nqonqotáv. Até nøkeza khá-ya, vøezø-nqonqotáv. Noqa kuku tønø-khouwev zo-te, yaq gē, zoqa kuku mé.-khapelavøqasē no-te, ta zapaya?

¹⁶ Zo møjzøte-zøtéz, no zo-te gigiap-qa tambeáv. Geté ezoqa nøme, zo mokho-te, av qazøte-mataváp nqægo: No åbøzømbø-khavóz, ka vøezøve. ¹⁷ Ge zó, ndozo-matavap, no zo ndigu ezoqa mokho-té qazømbé-khavozam, zo-te qatøndo-khofotaz? Av taoká. ¹⁸ No Taitus qamboviam, zo-te tendowav, Klisten nøfu nøme namba, yaq gē, ndego zo gezømbé-khavozam? Av taoká. Ndego matev av nqægo gonemáv. Ni nqova kopó, niqa sasae-te. Ni nakhoa vinivinimba okhomáv.

¹⁹ Ge zó, ndozo-matavap, ni nikezan zapayá qatí-peaomem? Av taoká. Ni Keliso-qá mokho-té qatu:gú neka nqanek manqat, Mbumbukiam-qá megemege-té qeinzø-manqaté. Nigi nøfuap mbomømboma! Ni nqanek manqat ate nqægo, zō nizømbe-manqaté, zoqa unimanqatin matev bezømbē-føgakh. ²⁰ Zapa ndøgo, no nõfofogeáp. Soqain ndøgo, no tøtøndonav, yaq zo vini tæzømet, ambā av nqægo, av no ndønømbe-pøev. Neka soqain ndøgo, zo no vini tozo-nømendam, ambā av nqægo, av zo ndøzømbø-pøev. Neka soqain ndøgo, no zo mokho-te ponqombap matev neka ova matev neka qaqa matev neka ezoqa qaqa matev neka manqat soqøsoqa manqate matev neka manqa geveam matev neka khambuvap matev neka sapi matev tæqeiv. ²¹ Soqain ndøgo, no zo-te tøtøndonav, matev av nqægo tæqeiv, yaq noge Mbumbukiam zoqa megemege-te ndo:go, mivi nqawa tenø-etoam. Neka soqain ndøgo, no ti zapaya mbøni vaev tændap, ndigu manqa-zapazapa gigoam, neka tiqa mambe okho matev-te neka sakhei o angana qovesam matev-te, qambuzaneav gigoam.

13

Vaev guguna manqat neka khaiya mboma manqat

¹ Ndakiin genø-misiká, no zo-te tøtøndonav. Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-peawáp nqægo, “Manqa ovøyam ate ndægot, tøné-unimanqatintát ndøgo, bøi vizu ezoqa misika o menas tigoat.”* ² No zo-te qægeavun, qanø-menas, no é-møezø-eín, neka até ndakín-a, no nqateyona, no nqawá qanøzø-eín, zo ezoqa nøme, manqa-zapazapa qazogøam neka zo ate ndøzøte-go: No zo-te nqawa tøtøndonav, no aiyav

12:18 12:18 2 Ko 8:6, 16-18   **12:21** 12:21 2 Ko 13:2   **13:1** 13:1 Deut 19:15; Met 18:16; 1 Tim 5:19   * **13:1** 13:1 Pol nqanek manqat, bøi vizu ezoqa misika o menas-qa yaq-te, tene-eín ndøgo: Ndego gembó-misiká, Kolin taon-te tewav. Yaq ndøgo andé bøi vizu ezoqa misiká. Yaq ndøgo ndøzøvøndáz, teqa manqat gigiap-qapé neka unimanqatín.

matev genógoák, ti namba ndigu, manqa-zapazapa gigoam. ³ Zo qeivi-qa ndozogo, av nqægo, Keliso no mokho-te ndemanqate, ság, zo ndòzo-qeivím. Ndego ambá av nqægo, bazaføgakh mbaín. Av taoká. Ndego bazaføgakh-qapé, zo mokho-te. ⁴ Unimanqatín. Ta khøuwa-te ndøgo, tae mutui-te getøkewam, ndego bazaføgakh mbaín. Geté ndakin, ndego Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té geyagé. Até ní-a, ni Keliso mokho-te nqeiyaqe, ni bazaføgakh mbaín. Geté ni āv qatí-zømesimát nqægo: Ni Keliso namba, Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qeiyagát, zo mokho-te.

⁵ Zøkeza kha gèqeiví, zo Yesu uni tøpøzøté-unimanqatinat-a. Zøkeza kha gègevewát, taqa yaq-te. Zo àbøzøte-zøté. Yesu Keliso, zo mokho-té gunu:gú. Mbain tøgøat, yaq zo møzøte-busøtøvé. ⁶ No tototaná ndøgo: Zo zóqeivát. Ni nikezan, busøtøveáv. ⁷ Ni Mbumbukiam-te, āv qati-guligulím nqægo: Zo manqa-zapazapa zógoák. Ni ambá ta zapaya ndøgo tøti-guligulím, ezoqa tiqeivat av nqægo, ni sasae eqeieqei nigoām, zo mokho-te. Av taoká. Geté ni ndøgo tøti-guligulím: Zo matev eqeieqei-té qayagé. Oskíá ndøgo, ezoqa nøme niqa sasae eqeieqei me veweav tøgøat. ⁸ Zapa ndøgo, ni kopømba mbaín, unimanqatin manqat teitokhonem. Geté unimanqatin manqat nqei-egawat, ndøgo kopømbaqapé. ⁹ Ni bazaføgakh mbain tøgøat, gete zo bazaføgakh-us tozogoat, yaq ni khanakhanákh. Ni āv qati-guligulím nqægo: Zo vøfisám, Klisten matev-te. ¹⁰ No ndakin nqateyona, no nqanek manqat ta zapaya ndøgo tøte-peawám: Soqain ndøgo, no zo namba tøtegoat, yaq nøzø-ponqomát, ta iz mokho-te ndøgo, Evezøza genø-etoam. Ndego no nqanek iz, ndøgo tenømbe-etoám: Zo zøtéfisám, Klisten matev-te, ambá ndøgo, zo zøté-soqøz.

¹¹ Nøfuap! Noqa manqat nqá-vaev. Zo khanakhanakh bezøgó. Neka bazaføgakh ndø-asøzú, zoqa Klisten matev-te. Manqat ndøgo, no qazø-peaumam, gèmbopáev. Zo nqova kopo-té neka sambí-té qayagé, yaqyaqa. Yaq Mbumbukiam, ndego kuku neka sambí ndini-etoam, ndøgoát, zo namba.

¹² Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø-itiamát neka vøngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndægo.

Nginik Mbumbukiam-gi ezoqam, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te. ¹³ Evezøza Yesu Keliso-qa tanakh matev neka Mbumbukiam-qa kuku matev neka Nqova Mbomambaqape, ndøgoát, zo namba, zo ate ndøzøtego. Neka te mokho-te, zo nqova kopo tønégó.

Galesia

Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Galesia manqei-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Galesia manqei Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Bugukhokhof khøuwa ndøgo, Pol Galesia manqei-te møndøgoám, neka bawan vini-ak, ndigu Zu ezoqam mbain ndigu, Antiok neka Aikonium neka Listla neka Debe taon-te ndøgo, Yesu-qa Manqat Mbomambaqape vøe-zømesimam, yaq ndigu vø-Klisten-bawan-ezoqam-ez (Kel 13–14).

Taqa zita-te, ti-te ndigu, Zu ezoqam ndøzáv. Yaq áv gizømbe-manqatát nqægo: Ndigu Mozes-qá guguna manqat bembopáev. Mbain tøgoat, ndigu kopømba mbain, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-eqeieqei-ez. Yaq nginik Galesia ezoqam, tiqa khavozam manqat, gè-unimanqatiním. Geté Pol taqa yaq-te ge-ewag, yaq ndego nqanek pepa mokho-te, áv gezømbe-peawám nqægo: Av taoká. Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, sa ndøgo tiní-ndaføyamba-eztát, Yesu ti-unimanqatintat.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaumit. No Keliso-gé u-aném. No ambá av nqægo, ezoqa ndøveatønēm o ezoqa nø-etoám, sasae. Geté Yesu Keliso ndøveatán, Mbumbukiam namba, nigi Tat, ndego løvøte-te gekhandi:v.

² No nginik Klisten nøfuap ate ngi:gu namba, khaiya mboma manqat nikhofotaváv zo-te, zo Klisten bawan vinivinimba, Galesia manqei-te nandozo-yageap.

³ Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndøgoát, zo-te.

⁴ Yesu Keliso, ekeza kha, niqa manqa-zapazapa zapayá gene-nqonqotáv, ni nqanek manqei-qape-qa matev soqøsoqa matanam-te betè-khandi:n. Mbumbukiam, ndego nige Tat, áv tømboe-pøovám. ⁵ Teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát. Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Mbumbukiam-qa Manqat nøme mbain, ni tizi-khandi:n

⁶ No nqova ndafe kandambá, zoqa yaq-te. Mbumbukiam Keliso-qa kuku matev mokho-te, zo yage ndakinak zø-etoám. Geté zo nakhamasté qazonø-qambunit. Zo ndego zitá qazøte-wuawét, neka nømendim matev vini ndøzøndápēt, khandi ndape nonqo. ⁷ Geté nakhoa nøme mbain, vøzté-khandi:z. Ezoqa nøme, zo matavap enegim-qa mba zøgót, neka Keliso-qa Manqat Mbomambaqape køfigim-qa ndigū. ⁸ Geté ezoqa nøme zo Mbumbukiam-qa Manqat vini te:zømesimat, ambá ndøgo, av ni zo qati-zømesimam, ndego bēsoqoév. Até ni nikezán-a, amba manqat vini tøti-zømesimin, ni baní-soqoenin, o amba enzol ezoqam yan-te tendovisin, manqat vini te:zømesimin, ndego bēsoqoevin. ⁹ No nangó qanøzø-ein, av bugukhokhof qeizømbe-ein. Ezoqa khandi miavmiav ndape-qa yaq-te, manqat vini te:zømesimat, ambá ndøgo, av zo qazøte-ewagam, ndego ezoqa bēsoqoév. ¹⁰ Ge zø, ndozo-matavap? No av nqate-manqate, no ezoqa khanakhanakh-qa nøzøgo? Av taoká. No Mbumbukiam

khanakhanakh-qa nombogó. No amba ezoqa khanakhanakh-qa tæzøgonin, no Keliso-ge sasae ezoqam, ambá nøtëgoák.

Manqat ndøgo, Pol ezoqa ge:zømesimam, Keliso-të qandowáv

¹¹ Nøfuap! No zo zøtezat-qa nøzøgó, av nqægo: Manqat Mbomambaqape, no zo qate-zømesimam, ndøgo ambá av nqægo, ezoqam-të qandofakhatë. Av taoká. ¹² No ambá av nqægo, ezoqam-të qatøndo-ndáp, o ezoqa me:nømendimām. Geté Yesu Keliso ekezan nøveáz.

¹³ Zo mðzoyogém, no bugukhokhof ande āv khatëgoam, no Zu ezoqam-qa matev manqa o-mba qatondapam. No bazaføgakh nø-asazát, Mbumbukiam-gi ezoqam vøe-ngiæzotat, neka tiqa bawan evøzam-qa vøegoam. ¹⁴ No nøkeza kha ùni nøtevé, nigi atanakha-zapazapa-za-qa manqat vøténøtën neka vøembó-pavát. Neka no nòto-eqanát, ta matev-te nqanek, neka nogi bawan ezoqam, ndigu namba qatiqanim, vøe-tømbuzu.

¹⁵ Geté Mbumbukiam, ekeza kuku matev-te, no é-møndø-veatán. Okhokho-të qatøqán, neka no vønø-akha. ¹⁶ Yaq ndego gematøvem, av nqægo, khøuwa eqeieqei møndøndáp, ndego ekeza Yo nøndo-veatáv, sasae vønø-etoam, no Manqat Mbomambaqape, bawan vini-ak batë-zømesim, teqa yaq-te. Ndego no nqanek sasae genø-etoam, yaq no ambá av nqægo, ezoqa nøme-të qatønāv, vønø-ovøyām. Av taoká. ¹⁷ Neka no ambá av nqægo, Zelusalem taon-të qatønāv, ti-te ndigu, ibugukhokhof Keliso-gi u-anim iz gindapem. Mbain. Geté no ndaføyambá, Alebia manqei-të qatønāv, yaq taqa zita-te, no nango Damaskus taon-te vøe-qavan.

¹⁸ No Zelusalem taon-te, viav misika-qá zita-te mbá qatemát. Zapa ndøgo, no Pita omete-qa nogoám. Yaq pula menás, namba qatiyagam. ¹⁹ No Keliso-gi u-anim nøme, qaçasøpøteáv. Ezoqa nøme sa ndégo tæ-omét, Zems, ndego Evezøza Yesu namba gi:qaz.

²⁰ Nqáe! No nqanek manqat, Mbumbukiam-qá bøi-të qanøzø-peaomít. Ndego møndæ-otév. No ambá av nqægo, meakha manqat nøzø-manqatë.

²¹ No taqa zita-te, Silia neka Silisia manqei-të qatønāv. ²² Ta khøuwa-te ndøgo, Klisten hawabawan ezoqam, Zudia manqei-te giyageapat, ndigu no kha qeiviáv. ²³ Ndigu sa nqáneq gi-ewagám: Ndego ezoqam, ni gengiænotam, ndakin ezoqa unimanqatin matev-qa yaq-te me:zømesimít, ndøgo bugukhokhof navap-qa gembogoam. ²⁴ Yaq ndigu no zapaya, Mbumbukiam-qá iz ndø-eqatát.

2

Keliso-gi u-anim nøme, Pol-qa sasae gi-unimanqatinim

¹ Yaq viav 14-qá zita-te mbá, no Zelusalem taon-te nango qævesez. Banabás namba nitiniáv, Taitus vøi-ituat. ² No Zelusalem tøte-vesezát ndøgo: No Mbumbukiam é-møndønø-veáz, av nqægo, no bånønāv. Yaq no Klisten ezoqám namba nimiqonáv. Ambá ndigu, ezoqa ewaqape. Geté megetapak mbá. Yaq no Manqat Mbomambaqape nøzømbø-ovøyām, no bawan vini-ak qate-zømesimam. Soqain ndøgo, ndigu noqa manqat poeveav tøgoat, no bawan vini-ak nqate-zømesim, yaq no nqanek sasae khokhø sægoát. ³ Yaq ndigu noqa manqat, gè-unimanqatinim. Até Taitús-a, ndego no sasae namba nqatigu, ndego Glik manqei-ak,

ndigu pouweáv, ngusum tekepøtaz. ⁴ Manqat taqa yaq-te tønefakhán ndógo: Zapa ndógo, ezoqa nøme møndøgoám. Ndigu Klisten ezoqam-qa me:qeivám, neka Klisten ezoqam namba vøe-tøkuatam. Ndigu niqa matev qeivi-qa ndøgoám, khonoam-té, ni Keliso Yesu genqovotan. Yaq ndigu ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te nqawa ambam-qa nigoám. ⁵ Geté ni tiqa manqat-te, poev elavøqase veeáv. Zapa ndógo, ni áv qanimbi-pøovám nqægo: Unimanqatin Manqat Mbomambaqape, ni zo qati-zømesimam, oskia begó zo namba.

⁶ Ndigu ezoqam, iz-akhayapak ndigu, Zelusalem taon-te ndógo, noqa manqat møndø-unimanqatiním, neka manqat nøme einiáv, taqa yaq-te. Geté, unimanqatin. No-te, tiqa iz akhae gigiap-qapé mbá. Zapa ndógo, Mbumbukiam ezoqa ambá av nqægo, bavokhø genø-gevezoát. ⁷ Yaq ndigu megetapak, áv gini-matøvemém nqægo: No Mbumbukiam, bawan vini-ak Manqat Mbomambaqape zømesim nonqo ndøveatán, ate av-té, Pita ge:veatav, Manqat Mbomambaqape Zu ezoqa nde:zømesimit. ⁸ Mbumbukiam, ndego Pita u-anim iz gembø-etoam, Zu ezoqam teqa Manqat te:zømesimat, ndego até nó-a, u-anem iz vønø-etoam, bawan vini-ak vøté-zømesimát. ⁹ Yaq Zems neka Pita neka Zion, ndigu ezoqa uni kandakanda-in ndizæza, ndigu møndø-matøvemém, av nqægo: Iz Mbumbukiam nø-etoám, nqanek sasae nqægot, yaq ndigu no neka Banabas zenda kaka vøni-itiám. Yaq ni manqat áv qati-kopo:ném nqægo: Ni Manqat Mbomambaqape, bawan vini-ak nití-zømesimit neka ndigu Zu bawan-ak vøe-zømesimit. ¹⁰ Nqanek manqat mbá ginimbi-eín: Zo gigiap-av ezoqam, Zelusalem Klisten bawan mokho-te ngigu, sekembá sozozø-tøkeét. Yaq no møe-unimanqatin taqa yaq-te, neka bazaføgakh vøe-asaz.

Pol Pita manqa-zapa-qa yaq-te gembø-ovøyam

¹¹ Khøuwa nøme, Pita Antiok taon-te gegeavun, no ndaføyamba nomboponqóm. Zapa ndógo, matev nøme gematanam, soqain. ¹² Bugukhokhof, Pita bawan vini-ak namba, lou møndælogám. Geté ezoqa nøme gifakhaz, ndigu Zems gendo-khofotaz, ndego nangó genøsinán, neka bawan vini-ak namba, lou logemáv. Zapa ndógo, Zu ezoqa nøme, ndigu sekembá sege-matavupám, av nqægo: Ndógo soqain, bawan vini-ak namba toqotøkua, ndigu ngusum qogøzatat ndigu. Yaq Pita ndigu Zu ezoqam, møe zøgoám. ¹³ Yaq ndigu Zu ezoqa nøme, Antiok taon-te ndógo, Pita-qa matev, gembø-pævém. Yaq ndigu lou sekemba logemáv, Klisten ezoqa nøme namba, ndigu Zu bawan-ak mbain ndigu. Até Banabás-a, Pita-qa matev vømbøpæv. ¹⁴ No qæqev, ndigu nakhoa ndaføyamba pæveav qagoam, av unimanqatin Manqat Mbomambaqape ndæmanqate, yaq no Pita ezoqa ewaqape-qa bøi-te, áv qambøe-eín nqægo, “Qo Zu ezoqám. Geté qo andé bawan vini-ak me qoteyagé. Qo Zu ezoqam-qa matev pøpøvomáv, av bugukhokhof qoqotegoam, qo Klisten ezoqam mbain qoqogoom. Ndøgo kopømbá. Geté gekha zapá, ndakin qoqosinaq, neka ndigu bawan vini-ak ndoqozø-pouwe, ande Zu ezoqam me ti:yagat?”

Mozes-qa guguna manqat qoté-khandi:qdk, geté Yesu toqo-unimanqatin

¹⁵ Yaq no Pita manqat nøme, áv qambøe-eín nqægo, “Unimanqatin. Ni Zu ezoqa ziqaním. Ni ambá av ndi:gu, bawan vini-ak, ndigu

Mbumbukiam zøtezateav ndigu. ¹⁶ Geté ni ndakin mizi:nøtén, Mbumbukiam ezoqa ndaføyamba ambá ta zapaya ndøgo, tenezæzā, ndigu guguna manqat ndimbopæv. Geté ndego ndaføyamba, nqánek genezæzá, Yesu Keliso ndi-unimanqatinat. Até ní-a, ni Keliso Yesu nqánek qazi:-unimanqatiním. Ni áv qazi:-matøvemém nqægo: Mbumbukiam ni ndaføyamba nqánek genenæná, Keliso tizi-unimanqatinim, ambá ndøgo, ni Mozes-qa guguna manqat tizimbo-pavat. Zapa ndøgo, ezoqa kopo kopømba mbáin, Mbumbukiam-qa bøi-te, ta mokho-te ndøgo te-ndaføyamba-ev, ndego Mozes-qa guguna manqat ndembopæv.”

¹⁷ Ni Zu ezoqam ndakin Keliso mokho-te Mbumbukiam-qa bøi-te ndaføyamba-qa nqei-gu, yaq ni møiqeivím, ate ní-a, ni manqa-zapa-ús. Av tægoat ndægo, yaq gé, Keliso ni manqa-zapa gone-qa nígu? Av taoká. ¹⁸ Geté no manqa-zapa nqánek qatégó, nqawa tæsinan, neka Mozes-qa guguna manqat nqawa vøembópæv. Zapa ndøgo, no é-møeqeiv, av nqægo, ndøgo kopømba mbáin tønøtøke, Mbumbukiam-qa bøi-te tæ-ndaføyamba-en. ¹⁹ No bugukhokhof Mozes-qa guguna manqat pæv-qa nogoám. Geté kopømba mbáin. Yaq teqa guguna manqat, no andé manqa ovøyam-té qanøvé, løvøte vønø-etoam. Keliso tae mutui-te genanim, no té namba sötumu-pakhaén. No ndøgo tøtenaním: No Mbumbukiam-qa banøyagé. ²⁰ Yaq nakémbá. No nøkezan, ndakin yageáv. Geté Keliso ndøyagé, no mokho-te. No ndakin nqanek manqei-qape-te nqæyage, no unimanqatin matev-té qatøyagé, Mbumbukiam-ge Yo-te, ndego kuku ndømbogo no-te neka ekeza kha sa genqonqotav, no zapaya. ²¹ Mbumbukiam-qa kuku matev, no-te gego, no genømbó-qasiák. Unimanqatin. Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te amba ndøgo tini-ndaføyamba-ezín, Mozes-qa guguna manqat timbo-pævin, yaq Keliso ambá khokhó sege-nanimín.

3

Keliso toqo-unimanqatin o khafeap matev toqombo-pavat, ndøgo matev unime:-vinivinimba

¹ Zo Galesia ezoqam, zo zó-kawakawa-ez? Gé, zo ezoqa sapi manqāt zøvewam? Ni zo Yesu Keliso-qa yaq-te, ùni nizømbe-ovøemám, tae mutui-te gitøkewem, yaq zo manqa mokho vozøndapem. ² No manqat kopo zønømbé-einím? Gé, zo Nqova Mbomambaqape, Mozes-qa guguna manqat pæv mokho-té qazonø-ndafem? Av taoká. Zo ndego nqánek qazøte-ndafém, zo Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape qazo-ewagam neka vozø-unimanqatinim.

³ Zoqa matev, mokho mbáin. Zo Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgákh qazøte-ngazém. Yaq gekha zapá, zo ndakin zoqa yageap, zøkeza bazaføgakh-te khoui-qa ndozogo? ⁴ Zo Mbumbukiam namba, mbomambá sozoyagám. Yaq gé, zo khokhó sozøyagam? No nqæmatavap, mbáin! ⁵ Gé, zo Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape ta zapaya ndøgo tezømbé-etoumit, neka zo mokho-te umingiap matev vinivinimba, ta zapaya ndøgo tezømbégot, zo guguna manqat nqazombo-pæv? Av taoká. Ndego matev av nqægo, ta zapaya nqánek gezømbegót, zo Manqat Mbomambaqape qazo-ewagam neka vozø-unimanqatinim.

⁶ Ndæ! Eibleem zombøe-matøvemēm? Ndego Mbumbukiam, gè-unimanqatín. Yaq Mbumbukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qape me:veó. ⁷ Yaq zo vøezótéz: Uni Eibleem-gi zi ndígu, ndi-unimanqatinat. ⁸ Mbumbukiam-qa Manqat, é-møndø-eín, av nqægo: Bawan vini-ak ti-unimanqatinim, yaq Mbumbukiam ndigu ndaføyamba mé:zæb. Yaq nakémbá, ndego Eibleem äv gembøe-eín nqægo, “Qo mokho-te, no bawabawan ate ndi:gu, matev egeieqei nøzø-matønumát.” ⁹ Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatín, yaq ndego matev egeieqei vømbø-matanam. Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, av Eibleem ge:-unimanqatintam, Mbumbukiam ndigu matev egeieqei zømatanám.

¹⁰ Geté gekha ezoqām ndigu, Mozes-qa guguna manqat-te ndo:taza, Mbumbukiam-qa bøi-te ti-ndaføyamba-ez, ndigu møndø-soqé. Ti-te ndigu Mbumbukiam yaq-fia ndótá. Zapa ndøgo, ezoqa kopo mbain, ndego teqa manqat ate ndægo ndembopaev. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-peawáp nqægo: Gekha ezoqām ndigu, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo paeveav ndigu, ti-te ndigu Mbumbukiam yaq-fia ndótá. ¹¹ Ndakin bavokho-qapé. Ezoqa kopømba mbain, guguna manqat mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te te-ndaføyamba-ev. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-eín nqægo: Ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatintat. Yaq géyagét. ¹² Keliso toqo-unimanqatín o Mozes-qa guguna manqat toqombo-pavat, ndøgo matev ùnime:-vinivinimbá. Zapa ndøgo, Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te, ezoqa sa ndígu tíyagát, ndigu uni timbøepavat.

¹³ Ni bugukhokhof Mozes-qa guguna manqat, paev-qa zigoám. Geté kopømba mbain. Yaq Mbumbukiam ni yaq-fia taev-qa nigoám, ta zapaya. Geté Keliso ni gèngqvotán. Mbumbukiam niqa manqa-zapa-qa yaq-fia, te-te ndégo tenótá. Unimanqatín. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, äv qane-peawáp nqægo, “Gekha ezoqām ndego, ta-te tetøkewat, te-te ndego, Mbumbukiam yaq-fia ndótá.” ¹⁴ Keliso nqanek matev tene-matanám ndøgo: Matev egeieqei ndøgo, Mbumbukiam ge-ein, bawan vini-ak tezøgo, Keliso Yesu mokho-té qabenøzø-fakhán. Mbumbukiam Eibleem, manqa mbusa äv tembøevé. Yaq ni nqazi-unimanqatinat, Nqova Mbomambaqape bizi:ndafem, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve.

Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa é-møndøvé, yaq vðev, Mozes-qa guguna manqat qafakhan

¹⁵ Nøfuap! Zo møzøte-zótéz. Ezoqa manqa tikopo:nem neka poev vø-unimanqatinim, yaq ezoqa nøme kopømba mbain, tiqa manqat-te, manqat nøme to:-awam o tiqa manqat vøngagimēm. Yaq matev até kopó. Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem-te geve, ezoqa kopømba mbain, ti-enendem. ¹⁶ Ta manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem neka tege zeo-té genøvé. Mbumbukiam-qa Manqat einiáv av nqægo, manqa mbusa tegi zi-tē genøvé, geté tege zeo kopo-té genøvé, Eibleem namba. Ngenek zeo, Kelisó. ¹⁷ Noqa manqa mokho nqáne: Mbumbukiam Eibleem namba, poev ge-unimanqatin, yaq viav

430-qa zita-te, Mozes-qa guguna manqat qafakhan, ta guguna manqat ndøgo, kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa manqa mbusa tønqawa, ibugukhokhof Eibleem-te geve. Ta manqa mbusa ndøgo, oskia ndógoát. ¹⁸ Ni Mbumbukiam matev mbomømboma, amba Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te teni-etoamin, yaq manqa mbusa ndøgo, Eibleem-te geve, ambá khokhó. Geté Mbumbukiam Eibleem matev āv gembøeve-etoám, av manqa mbusa gembøeve. Yaq-mbá.

Mozes-qa guguna manqat-qa sasae, ndøgo ibusa-ibusa nonqó

¹⁹ Av tægoat ndægo, ni tizi-unimanqatinim, ndøgo gigiap-qapē, yaq gē, Mozes-qa guguna manqat, mokho gekhâm? Mozes-qa guguna manqat, ndøgo tønefakhân: Ni tábizi-qeivím, av nqægo, manqa-zapazapa ndøgo, ni qazigoatun, ùnime:-soqá, Mbumbukiam-qa bōi-te. Guguna manqat ndøgo, enzol ezoqam Mozes gembo-etoam, sa ndøgo tønégoát, atema Eibleem-ge zeo vømófakhân, teqa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve. Guguna manqat, ni nginginam mokho-té qanøni-fakhân. Ngenek nginginam, Mozés. ²⁰ Geté Mbumbukiam Eibleem namba manqat gi:kopo:nem, ndøgo nginginam mbaín. Mbumbukiam manqat ekezan mbo-eín.

²¹ Yaq gē, yaq Mozes-qa guguna manqat-a, yaq manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam Eibleem-te geve, qaqaē matev tógo? Av taoká. Zapa ndøgo, Mozes-qa guguna manqat, ni amba khandi tōni-etoamin, yaq ni Mbumbukiam-qa bōi-te, ambá ndøgo tizi-ndaføyamba-enín, teqa guguna manqat tizimbo-pavatin. ²² Geté Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Ni ezoqa ewaqape, manqa-zapa-qá mokho-té qazu:gú, neka ni bazaføgakh mbaín, Mozes-qa guguna manqat tizimbo-pavat. Yaq nakémbá, Mbumbukiam, ta khandi ndøgo, taqa yaq-te ibugukhokhof manqa mbusa geve, ndígu tezø-etoám, ndígu Yesu Keliso ndi-unimanqatinat.

²³ Nqanek unimanqatin matev fakhaneav qagoam, ni Mozes-qa guguna manqat mokho-te, løvønāt zigoám, neka ande ndimbula ezoqam me vizí:goam. Geté unimanqatin matev qandovea, ni zífakhân. ²⁴ Ni guguna manqat-qá mokho-té qazu:goám. Yaq ni tötøpøtambám ndøgo, atema Keliso vømófakhân. Geté ndego gefakhan, yaq ni Mbumbukiam-qa bōi-te, nqáneq qazí-ndaføyamba-én, ni Keliso tizi-unimanqatinat. ²⁵ Unimanqatin matev qafakhan, yaq ni ndakin Mozes-qa guguna manqat, sekemba tøpøtønateáv.

Ni mizi-Mbumbukiam-gí-nakheis-én, ni Keliso nqazi-unimanqatinat

²⁶ Zo ate ndøzøte:go, Keliso Yesu nqazo-unimanqatinat, zo mòzo-Mbumbukiam-gí-nakheis-éz. ²⁷ Zo ibøkha iz qazondapem, zo Keliso mokho-té qazotu:gú. Neka zo ndego andé ndabua me zøte-uzáp. ²⁸ Yaq nakémbá zo vinivinimba mbaín, zo Zu ezoqam neka zo bawan vini-ak, neka zo ezoqa iz ndøzøgo neka zo iz mbain ndozogo, neka zo angana neka zo sakheis. Keliso Yesu mokho-te, zo kopó. ²⁹ Zo Keliso-qa mokho-te tozotugøat, zo Eibleem-gí zí. Yaq zo Eibleem-gi zi tozogoat, zo matev ndòzo-ndapém, taqa yaq-te, Mbumbukiam Eibleem manqa mbusa gembøeve.

4

¹ Zo mōzōte-zōtéz, gekha nakhasām ndego, vaev-te eve-qa gigiap ate ndægo to:kawaev, ndego khapelavøqase zua ndego, ndego andé khokho sasae ezoqam me me:gó, oskiá ndøgo, gigiap ate ndægo, teqa ndøgo. ² Yaq ndego ezoqam-qá mokho-té gunu:gu. Ndígu timbo-kewagét, atema ta khøuwa-te ndøgo, tege eve gezav, gigiap ate ndægo to:kawaev. ³ Até ní-a, ni Keliso unimanqatinteav qazigoam, ni andé nakheis me zi:goám, neka manqei-qape khafeap matev neka matavap mokho-té qazu:goám. Ni andé tigi khokho sasae ezoqam me zi:goám. ⁴ Geté, khøuwa eqeieqei qandap, av Mbumbukiam ge:zav, ndego ekeza Yo ndokhofotáv, sævam-te vømøqan. Até ndegó-a, Mozes-qá guguna manqat mokho-té gunu:goám. ⁵ Ndego tenegeavún ndógo: Ezoqa génqovotáz, ndigu guguna manqat mokho-te gu:goam, yaq ni bizí:-Mbumbukiam-gi-nakheis-en.

⁶ Ni Mbumbukiam-gi nakheis nqazigu, Mbumbukiam niqa mbøni-te, ekeza Yo-ge Nqova Mbomambaqape ndokhofotáv. Yaq ngenek ni mokho-te, Mbumbukiam “Tat” mbo-akhaematún. ⁷ Yaq nakémbá, zo ambá av nqægo, ande khokho sasae ezoqa me sekembá szogō. Av taoká. Zo Mbumbukiam-gí nakhéis. Yaq zo Mbumbukiam yage eqeieqei-qape zó-etoám, ndøgo ekeza nakheis nonqo ndemendewe.

Pol Galesia ezoqam gezø-fofogim, ndigu guguna manqat-te nango givesez

⁸ Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam zøtezeatáv. Zo khape mbumbuk-qá mokho-té qazotugoám, neka zo ande tigi khokho sasae ezoqam me vøzøtøgoam. Ezoqa ndigu mbumbuk zø-akhaematún. Geté ndigu uni mbumbuk-aním mbá. ⁹ Zo ndakin Mbumbukiam mōzōte-zōtéz. O, unimanqatin nqáne. Zo Mbumbukiam me:-otév. Geté, áv khané:go, zo khafeap matev-te neka khape mbumbuk-te nqawa ndozo-vesezet, ndigu bazaføgakh mbain ndigu neka kopømba mbain ndigu, zo tizøtøke? Gekha zapá, zo tiqa mokho-te nqawa gone-qa ndozogo, nqawa vozó-tigi-khokho-sasae-ezoqam-ēz? ¹⁰ Zo khøuwa nøme, gigiap-qape zøtezæzá, løvøyak nøme-te neka viav-te. Yaq zo ndozo-matavap, tozø-khatiwat, zo Mbumbukiam ndaføyamba me:zæzá. ¹¹ No nðzø-fofogeáp zo. Andé noqa sasae ate ndægo khokho vøtégo, zo mokho-te bazaføgakh qæ-asazat.

¹² Nøfuap! No Zu ezoqám. Geté no ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, ndaføyamba-qa nøgō, Mbumbukiam-qa bøi-te. No nqazø-pouwe. Zo noqa zøtéqeivát, taqa yaq-te. Até nó-a, no andé zo me nøtegoám, no zo namba qategoam. Zo no-te mbøni vaev etopøteáv, atema ndakin. ¹³ Ta khøuwa-te ndøgo, no zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qate-zømesimat, no enqoni nøvitát. ¹⁴ Geté oskiá ndøgo, noqa enqoni zo viniv qazø-etoam, zo no sanqambeáv neka qasi:veáv. Geté zo sòzo-khatombém. Unimanqatin. Zo no andé enzol ezoqam me o Yesu Keliso me zøte-khatombém. ¹⁵ Zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qazøte-yogem, zo khanakhanakh kandambá qazondapem. No møtenøtén. Ta khøuwa-te ndøgo, zo kopømba tozogonin, zo ambá zøkeza bøi zokhawaín, no vozonø-etømemin. Zapa ndógo, zo kuku kandambá qazogoam no-te. ¹⁶ No zo unimanqatin manqat nqazø-manqate, yaq gē, no ta mokho-te ndøgo, møezø-qaqa-ezoqam-en?

¹⁷ Nandiv khokho nømendim ezoqam, ndigu gawáp zo-te. Geté ndigu ambá av nqægo, zo tøkeam-qa zøgō. Ndigu zo qatozoat-qa mba zøgō, no-te. Ndigu sa nqáneq qazøpoév, zo ti-te gawap tøzøgoat. ¹⁸ Gawap taqagoat, ndøgo qanimáv, matev eqeieqei-te taqagoat. Zo ambá oskia zøgonín, ambá ta-mba ndøgo, no zo namba tøtegoat. ¹⁹ Nogi nakhei mbomømboma! No viniv nangó qatøndapét zo zapaya, ate av-té, sævam viniv tundap, tui-ova, atema Keliso-qa matev zo mokho-te uni vømé-khouwēv. ²⁰ Noqa poev kandambaqape nqáneq: No ndakin zo-té qabanøgó. No amba zo namba tøtegonín, yaq no manqat ambá ndaføyamba nøzø-manqateín, kuku matev-us. Zapa ndøgo, no nqova ndafe kandambá, zoqa matev-qa yaq-te, neka nøzø-fofogeáp.

Sæla neka Hega, tiqa emanqat

²¹ Zo ezoqam, zo poev ndøzøgo, guguna manqat mokho-te tozotugoat, gē, zo mozøyogem, guguna manqat, gekha manqāt ndø-ein? ²² Av qane-peawáp nqægo: Eibleem nakhei angana menás gimboqaz. Nøme ndego, tegu sasae sævam Hega-té gemøqán. Geté nøme ndego, ekeza zas-té gemøqán, Sæla. ²³ Tege yo, ndugu sasae sævam-te gemboqan, ndego ezoqam-qá manqa vøovam-té genøqán. Geté, tege yo, tegu zas-te gemøqan, ndego ndøgo tenøqán, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. ²⁴ Nqanek emanqat, yaya ni-etæ. Nginik sakhei menas, andé poev menas me me:gó, Mbumbukiam ezoqa namba gi-unimanqatinim. Poev nøme, Sainai olol-té ge-unimanqatín, Mozes-qa guguna manqat vøzø-etoam. Ta matev ndøgo, andé Hega me me:gó, ndugu khokho sasae sævam, Eibleem-ge nakhasa anganeam nøme gumboqan. Yaq ta guguna matev mokho-te, até ní-a, vizí-khokho-sasae-ezoqam-en. ²⁵ Ezoqa ndakin Zelusalem taonte, Mozes-qa guguna manqat ndimbopaev, ndigu andé khokho sasae ezoqam me me:gó, ate av-té, Hega nduigu, ndugu Sainai lol guikhamas, Alebia manqei-te ndøgo. ²⁶ Geté ni Klisten ezoqam, ni ambá av nqægo, ande khokho sasae ezoqám. Zapa ndøgo, ni Zelusalem ndakinak taon-ák, ova nqo:go. Ndøgo andé nigú evó. ²⁷ Tuqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo,

“Qo khanakhanakh mbá qanegó,

qo sævam, nakheis mbain ndoqogo.

Qo khanakhanakh-us ndø-akhá,

qo nakheis qazøneav qagoam.

Zapa ndøgo, qo qakhapus mba nqoqoyage,

qo nakheis segeqá-goát. Kopoav-qapé.

Áv taoká, av sævam nømu nduigu, zivis-us ndugu.”

²⁸ Nøfuap! Nqáe! Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa ndøvé, yaq Aezek vøqan. Yaq zo até kopó. Mbumbukiam manqa mbusa ndøvé, zo vozø-Mbumbukiam-gi-nakheis-ez. ²⁹ Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Hega-ge yo, Ismael, ndego ezoqam-qa manqa vøovam-te geqan, Aezek, ndego Mbumbukiam-ge Nqova-qa poev-te geqan, soqaqape-té genø-aumám. Até ndakin-a, matev até kopó. Ndigu ezoqa nøme, zo guguna manqat paev-qa ndizøgo, ndigu zo soqaqape-té ginø-abét, zo Mbumbukiam-ge Nqova-te qazofakhaz. ³⁰ Geté Mbumbukiam-qa Manqat, áv khané-ein? Ndøgo áv qane-peawáp nqægo, “Nanduv khokho sasae sævam,

vòkhofotáv, ekeza yo namba.” Zapa ndógo, khokho sasae ezoqam-ge yo, kopømba mbaín, zas-anim-ge yo namba, eve-qa gigiap to:kawaev. ³¹ Nófuap! Yaq nakémbá, ni ambá av nqægo, andê khokho sasae sævam-gí nakheís, neka Mozes-qa guguna manqat mokho-tê qazu:gu. Geté ni Eibleem-gu zas-anim-gí nakheís.

5

Keliso ni genqovotan

¹ Ni Keliso genqovotán, guguna manqat-qa mokho-te qazu:goam. Yaq ndakin ni nqanek nqovotønat matev-te, oskia tabizi:gu. Yaq nakémbá, zo føgøføgakh ndøwaniáp, neka nango ndøvèséz, ta viniv-te ndøgo, ni ande khokho sasae ezoqam me qazi-eqatam. ² Nqáé! No Pol, nqazø-manqate. Zo ngusu qogøzat matev mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te ndaføyamba-qa tozogoat, yaq matev ndøgo, Keliso zoqa gematanam, gezø-tøkeák. ³ No nqawá qanøzø-eín: Gekha ezoqām ndego, ngusu qogøzat matev mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te ndaføyamba gone-qa ndego, ndego Mozes-qa guguna manqat ate ndægo bembopáev. ⁴ Zo gekha ezoqam, zo Mozes-qa guguna manqat paev mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te ndaføyamba gone-qa ndozogo, zo mōzoqatáz, Keliso-te. Zo Mbumbukiam-qa kuku matev, zítá qazøte-wuøém. ⁵ Geté ni ezoqam, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape mokho-te nqaziyage, ni ta-mba nqáneq qaziotaná: Ni Mbumbukiam ndaføyamba nqáneq genénæmb, ni Keliso tizi-unimanqatintat. ⁶ Zapa ndógo, Keliso Yesu mokho-te, ndøgo gigiap-qapé mbá, ngusum e-má tiqambø-kepøtøzēm, ó, kepøtøzateav vøgoat. Geté gigiap-qape nqáneq, Keliso tizi-unimanqatintat neka kuku matev vønigoát.

⁷ Zo mbomambá sozongazém, Klisten matev-te. Yaq gê, zo matavap, gekha ezoqām zø-enegim, unimanqatin manqat sekemba paeveav ndozogo. ⁸ Manqat ndøgo, ezoqa nøme zo ndezømesim, ambá av nqægo, Mbumbukiam-tê qando-fakhatê, ndego zo gezø-akha. Av taoká. ⁹ Zo mōzøte-zøté:z Flawa poponøvem nonqo khapelavøqase, flawa-te toqotupomogim, yaq ate ndi:gu segé-popóéz. Yaq matev até kopó. Khokho nømendim manqat khapelavøqase tøgoat, yaq ndøgo segé-khouwév, ezoqa vøtubām. Ezoqa kopoáv. ¹⁰ Geté no āv qate-unimanqatinát nqægo: Zo Mbumbukiam zøtøké. Yaq zo tiqa matavap vini ndapeav tønè:gó. Yaq gekha ezoqām ndego, zoqa matavap ndezø-enegimit, ndego yaq-fia nqosøgeap betëndap.

¹¹ Nófuap! Gëmbo-mataváp. No amba ezoqa tøte-zømesimin, av nqægo, ngusum yà bezøqogáz, yaq no Zu ezoqam soqaqape-te ambá géveemák. No ezoqa amba zømesipøteav tøgonin, Keliso-qa løvøte mokho-te tikhandi:z, ndego tae mutui-te genanim, yaq no Zu ezoqam, qaqa ambá genøgonemák. ¹² No nqæmatavap, ndigu ezoqam zo ngusu qogøzat-qa yaq-te matavap ndizø-enegim, ndigu sà be-apét, até nqazí-a, bē-ovob.

¹³ Nófuap! Zo Yesu nqovotøzat matev-tê genøzø-akhá. Geté ndego ambá av nqægo, zo nqáneq gene-nqovotáz, zo matev vinivinimba sa tozo-matønunit, av zøkeza ndøzømbe-poev. Av taoká. Geté zo kuku matev bezøgó, yaqyaq-a, vøe-tøkeam. ¹⁴ Zapa ndógo, manqat kopo ndøgo, Mozes-qa guguna manqat ate ndægo ndøgutøve, nqáneq: “Ezoqa nøme-te,

kuku āv tabetaqambe:gó, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go.”¹⁵ Geté zo izuizu tozo-kefongimat, neka kopomba ande av sovakha gigiap ndi:gu, izu kha vòzólógāt, zo aiyá qagó, andé vòzóté-khoumbām.

Nqova Mbomambaqape-qa matev neka kha-qa poev matev

¹⁶ No zo āv qazombé-eín nqægo: Zo Nqova Mbomambaqape-qa mokho-té qanuyagé, ndego zo bēnøzøgim. Yaq zo manqa-zapazapa zógoák, av zøkeza kha ndømbøe-poev.¹⁷ Kha-qa poev, Mbumbukiam-ge Nqova namba, gēnøfeáp. Neka Mbumbukiam-ge Nqova, ezoqam-qa kha-qa poev namba ndē:nøfēáp. Qaqa ndógó, yaqyaq-a. Yaq nakémbá, matev eqeieqei ndøgo, gone-qa ndoqogo, kopomba mbaín toqogo.¹⁸ Geté zo Nqova Mbomambaqape tezømbo-megetat, yaq ndøgo vini. Zo ndakin ambá av nqægo, Mozes-qa guguna manqat-qa mokho-te sekembā sòzøtu:gū.

¹⁹ Ni kha-qa poev mizi:nøtén. Taqa poev nqáneek: Mambe okho matēv, neka sakhei o angana qovesam matēv, neka gekha manqa-zapazapa nøme ndøgo, av nqægo.²⁰ Neka kha-qa poev nøme nqáneek: Tae khøuiiap vizap matēv o mbumbuk akhayam matēv, neka manqa-sisi matēv, neka sanqambap matēv, neka manqa itumbam matēv, neka gigiap qovet matēv, neka qaqa matēv, neka qakeza kha eqawat matēv, neka qaqa matev.²¹ Neka kha-qa poev nøme nqáneek: Ova matēv neka ibøkha soqa izam matēv neka lou loge møqæ matēv neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgo. No nqawá qanøzø-eín, av bugukhokhof qazømbe-manqatam: Gekha ezoqām ndigu, matev av nqægo ndimatanam, ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gemø-fakhazák.

²² Geté mokho ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-fakhate, nqáneek: Kuku matēv, neka khanakhanakh matēv, neka sambi matēv, neka aiyaiyav matēv, neka tanøtanakh matēv, neka matev mbomømboma gone matēv, neka matev eqeieqei-te tøkenømbem matev,²³ neka qakeza kha voat neka eqeieqei nøzøgim matev. Nqanek matev ate nqægo, guguna manqat kopo nqawateáv.²⁴ Gekha ezoqām ndigu, Keliso Yesugi, ndigu ekeza kha-qa poev sekemba gembó-pavaták. Ndigu kha-qa poev, tae mutui-té ginø-tøkeém, poev soqøsoqa ate ndægo namba.²⁵ Ni Nqova Mbomambaqape, khandi ndakinak gini-etoam, ni ndégo teabeni-nøzøgím.²⁶ Ni bizi-khambùváp, neka yaqyaq-a qaqa biziløðzú, neka yaqyaq-a ova bizi-manqaté.

6

Qo gigiap ndøgo toqópeá, av qoqote-ogeakh

¹ Nøfuap! Zo mokho-te ezoqa nøme manqa-zapa tego, yaq zo ezoqa, Nqova Mbomambaqape nanduzumbu-gu, ndego gēmbø-tøkeém. Kuku matev-ús. Geté zøkeza kha, gēqeiví. Soqáin ndøgo, teqa matev, atē zø-a, manqa-zapa-te tø-itub.² Zo yaqyaq-a, viniv eqawat-qa yaq-te, gètøkeám. Av tøzøtegoat ndægo, zo Keliso-qa guguna manqat o-mba zombøé-ndapát.³ Gekha ezoqām ndego, ndemata vap, av nqægo, ndego ezoqa nøme gēløvubām, getē ndego ezoqa kandambaqapē mbā, ndego ekeza kha gēmbøe-khavozumít.⁴ Ezoqa ewaqape ekeza matev, yá begevewát. Eqeieqei tøgoat, yaq qo kopømbá, khanakhanákh. Geté kopømba mbaín,

toqote-khambuvupat av nqægo, qoqa matev eqeieqei, getē ezoqa nøme-qa matev soqain. ⁵ Zapa ndøgo, ezoqa ewaqape, ekeza viniv ndøzøgó, ndi-eqægeapet.

⁶ Gekha ezoqām ndigu, Manqat Mbomambaqape ndi-upøgim, ndigu yá bembo-tøkeé, ndego nde:zømesim, gigiap qaniqanimav-te.

⁷ Zo zøkeza kha mbøe-khavòzám, av nqægo, Mbumbukiam zimbøe-khavozømēm. Ezoqa kopømba mbain, Mbumbukiam tembøe-khavozam. Gēmbo-mataváp. Gekha gigiap ndøgo, toqo-ogeakh, qo ndøgo toqópeá.

⁸ Qo manqa-zapazapa, ande gigiap soqøsoqa me toqo-ogeakh, yaq ngi:wat matev qotøndé-pe:tát. Geté Nqova Mbomambaqape toqombo-pavat neka matev eqeieqei toqo-matønumat, kopømba ande av avøe gigiap eqeieqei me toqote-ogeakh, yaq qo khandi miavmiav qotøndé-pe:tát.

⁹ Yaq nakémbá, ni matev eqeieqei matanam-qa yaq-te, bini-ewèzát. Zapa ndøgo, khøwa eqeieqei-te, ni avøe gigiap eqeieqei-qape zindúpeá, ni yovitav tøgoat. ¹⁰ Yaq nakémbá, gekha khøwá ndøgo, ni kopømba tøgoat, ezoqa nøme matev mbomømboma tizizø-matønumat, ni sà bizizø-matanám. Bugukhokhof matev mbomømboma, ndigu tizizø-matanám, ndigu ni namba Keliso nqazi-unimanqatinat.

Gigiap-qape nqáneq, Mbumbukiam khandi ndakinak gini-etoam

¹¹ No nqanek manqat-qase, nøkeza zendá qate-peaomít. Zøtéqeivím! Taqa peawap kandakandá.

¹² Ndigu ezoqam, zo ngusu qogøzat-qa yaq-te nditøpøtøzat, ndigu Zu ezoqam-te, iz kandakanda ndape-qa mba ndøgó. Ndigu sa tinigoatún ndøgo: Soqain ndøgo, ezoqa soqaqape-te ti-ab, ndigu ezoqa Keliso-qa yaq-te ti:zømesimat, ndego tae mutui-te gitøkewem. ¹³ Ndigu ekezan, Mozes-qa guguna manqat pøpøvumáv, oskiá ndøgo, ngusum ndizø-qogøzat. Geté ndigu zo ngusu qogøzat-qa tizømbigú ndøgo: Tiabiti-khambuváp, av nqægo: Zo tiqa manqat o-mba zotondapé, taqa yaq-te.

¹⁴ Geté no nikeza Evezøza Yesu Keliso mba nøtè-khambuvupát, ndego ni zapaya tae mutui-te genanim. Te mokho-te, manqei-qape gigiap neka matev, møndønaním, no-te. Neka no nøkezan, manqei-qape matev-te, vøtø-nanim. ¹⁵ Ndøgo gigiap-qapé mbá, ngusum e-má tiqambø-kepøtøzēm, ó, kepøtøzateav vøgoat. Geté gigiap-qape nqáneq, Mbumbukiam khandi ndakinak geqa-etoam. ¹⁶ Gekha ezoqām ndigu, nqanek manqat ndimbopaev, Mbumbukiam-qa sambu matev neka tanakh matev ndøgoát, ti namba. Ndigu ezoqam, unimanqatin Mbumbukiam-gi Izlael ezoqám.

¹⁷ Noqa vaev manqat nqáneq: No ezoqa viniv nøme mba benømbòvé. Zapa ndøgo, no nqama ee nqanøgó, no ezoqa gizumbam, no Yesu-qa sašae nqægo.

¹⁸ Nogi Klisten nøfuap. Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev ndøgoát, zo namba.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Efesus

Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Efesus taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Efesus taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol nqanek pepa gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndøgo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge:zømesimam. Pol nqanek pepa, Tikikus mbo-etoám, yaq ngenek Efesus taon-te vøndap.

Nqanek pepa, ndigu Klisten ezoqam, Efesus taon-te giyagam, bêtøkhæ-geveømem, yaq taqa zita-te, ndigu Klisten ezoqa nøme, taon vinivinimba nøme-te giyageapam, bezø-etoam, yaq até ndigú-a, bēgeveømem. Efesus taon ndøgo, kandambaqapé. Ta manqei-te ndøgo tøgó, ndakin khøuwa Teki (*Turkey*) ndimbo-akhayam. Ta khøuwa-te ndøgo, Efesus taon-te ndøgo, bisnis kandakanda ndøgoám, neka ndugu khape mbumbukiam Atemis, tuqa khoev kandambaqape vøgoam.

Klisten ezoqam ndigu, Efesus taon-te giyagam, nøme kopokopo ndigu, Zu ezoqám. Geté ezoqa kopoáv, ndigu bawan vini-ák. Pol nqanek pepa mokho-te, nḡinik Klisten ezoqam, áv gezømbe-peawám nqægo: Ezoqa ewaqape ndigu, ndi-unimanqatinat, ndigu Keliso mokho-te, kopó. Neka nøme nqáne: Ni Klisten bawan ezoqam, ni Keliso-qá khá, neka ndego nigí kawá. Neka ezoqa ndigu, ndi-unimanqatinat, ndigu andé khoév. Ta khoev-qa mui-uk, Kelisó. Neka nøme nqáne: Ni Klisten bawan ezoqam, andé Keliso-gú sævám.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No nqanek sasae nqægot, ndøgo Mbumbukiam-qá poév.

Nqanek pepa zo-té qatø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, Efesus taon-te nandozo-yage, zo Keliso Yesu uni ndøzømbøe-paev.

² Mbumbukiam, nigí Tat, neka Yesu Keliso, nigí Evezøza, tiqa kuku matev neka sambí matev, ndøgoát zo-te.

Matev mbomømboma, Mbumbukiam ni Yesu mokho-te gini-etoam

³ Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-eqatát, ndego nigí Evezøza Yesu Keliso-ge Mbumbukiam neka Eve. Keliso mokho-te, ndego ni matev mbomømboma ate ndægo ni-etoám, ndøgo yan-te ndøndo-okho, niqa Klisten matev tøke nonqo. ⁴ Mbumbukiam manqei-qape, okhokho-té genø-khakheinám. Yesu Keliso mokho-te, ndego ni é-møndø-vevendám. Ni tegí ezoqam zigoát, neka teqa bøi-te ndaføyamba neka manqazapa-yav vizigoát. Mbumbukiam kuku matev, é-møndømbøe-goám ni-te. ⁵ Yaq ndego é-møndæpøoá, ni gé-uponó, neka Yesu Keliso mokho-te, tegí nakheis vizigoát. Nqanek Mbumbukiam-qá poev qanimav-qapé. ⁶ Ta mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-qá iz bete-egawát. Teqa kuku matev qanimav-qapé, ni-te. Yaq-mbá segeni-etoám, te mokho-te ndego, ndembøe-khafuat. ⁷ Keliso-qa kouk mokho-te ndøgo,

qawa, ni gènqovotán, neka niqa manqa-zapazapa vombõe-navøem. Mbumbukiam-qa kuku matev, khàpe mbøe-khouwév, ⁸ ni gini-etoam.

Teqa matavap loloakh neka teqa otevat kandambaqape-te, ⁹ Mbumbukiam matev av tenegó, av bugukhokhof matavap ge:ve. Yaq matev ndøgo, ibugukhokhof khonoam-te qagoam, matev ate ndægo, Keliso mokho-te tematanam, ni vøenømand. ¹⁰ Mbumbukiam-qa matavap, khonoam-te qagoam, nqáne: Uni khøuwa-in timø-khantaz, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam, yan-te nqo:go neka manqei-qape-te nqago, segépizám. Yaq kawa kopo mé:goát. Kawa sa ndégo, tégoát, Keliso. ¹¹ Te mokho-te, ni Mbumbukiam tene-vevendám ndøgo: Ni tegé ezoqam zigoát, ate av-té, av ndego bugukhokhof ge:pøoa. Zapa ndøgo, gekha matavap neka poëv ndøgo, Mbumbukiam ndømbogo, ndego segé-matanám neka matev segéfakhán. ¹² Mbumbukiam tene-matanám ndøgo: Ni bugukhokhof ezoqam mokho-te, ni Keliso-te mba qeitø-tambat, Mbumbukiam-qa iz bete-eqawát.

¹³ Yaq até zó-a, vozø-Keliso-gi-ezoqam-ez, zo unimanqatin manqat qazoyogem, ndøgo Manqat Mbomambaqape, zoqa khandi-qa yaq-te. Yaq zo Keliso qazo-unimanqatinim, Mbumbukiam mbusa ndømøpá, zo-te, av nqægo, zo tegí. Ta mbusa ndøgo, Nqova Mbomambaqapé. Ndégo, Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve, tendo-khofotav. ¹⁴ Ngenek Nqova Mbomambaqape, andé khakhatáp, av nqægo, vaev khøuwa-te, ni matev ate ndægo ndizimø-ndapém, av bugukhokhof manqat ge:-ein, ta khøuwa-te ndøgo, ndego ni uni te:khatomb, ni Mbumbukiam-gi ezoqam. Yaq Mbumbukiam-qa iz bete-eqawát.

Pol-qa ike manqat neka guliguli manqat, Efesus ezoqam-qa yaq-te

¹⁵ No ande qate-ewag av nqægo, zo Evezøza Yesu qazo-unimanqatinim neka zo Mbumbukiam-gi ezoqam-te ate ndi:gu kuku ndøzøgo, ¹⁶ yaq no Mbumbukiam-te ike manqat oskia nombo-manqaté, zoqa yaq-te. No zo oskia nøzø-mataváp, noqa guliguli manqat-te. ¹⁷ No av qate-guligulimatún nqægo: Nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Mbumbukiam, ndego nigi Tat bazaføgakh-qape, yan-te ngo:yage, zo Nqova Mbomambaqape bezø-etoám. Yaq ngenek zo matavap loloakh bezømbē-etoam neka Mbumbukiam-qa yaq-te bezømbē-vevezam, yaq zo Mbumbukiam uni vøezøtez. ¹⁸ Neka no av qate-guligulimatún nqægo: Zoqa matavap tábezømbe-mboqóé. Yaq zo vøzøté-zøtéz, gekha matev mbomømbomā ndøgo, ni te-te nqazio-tana, ndego tini-etoam. Mbumbukiam zo tegi ezoqam, matev kandakanda mbomømboma kopoav-qapé tezø-etoam. Ndego zo ta zapaya ndøgo tezømbe-akhá. ¹⁹ Neka zo teqa bazaføgakh-qape tønèzøté, ni-te nqøu-sasaeat, ni ndego nqazi-unimanqatinat. Nqanek bazaføgakh, bazaføgakh nøme ate ndægo, ùnime:-løvuám. Nqanek bazaføgakh, ni-te nqøu-sasaeat, até kopó, av bazaføgakh ndægo, ²⁰ Mbumbukiam Keliso løvøte-te ge:khandi:v neka ekeza nakeamo zenda-te, yan manqei-te nqo:go, qonam nonqo vømbø-etoam. ²¹ Yaq Keliso uni ova-ín gono:gó. Ndego ezoqa nekā nqova, tigi megetapak neka vesøtapak, neka ndigu bazaføgakh-us ndigu neka kawakawa-za neka iz-akhayapak ate ndi:gu, ùnime:-løvubám. Ta-mbá mbá, ndakin nqaziyage. Geté até ndøgó-a, megemege-te yage ndo:go.

22 Mbumbukiam matev ate ndægo, teqá zenda tokhotapak mokho-té genøvé, neka ni Klisten bawan ezoqam, kawa ndégo tinivé, matev ate ndægo, teqa mokho-te betū:goat. 23 Ni Klisten bawan ezoqam, ni Keliso-qá khá. Keliso, ndego manqei-qape-te ate nqægo, gigiap ate ndægo mokho-te ndøugu, ndego Klisten bawan ezoqam mokho-té gunu:yagé, kha ndēzø-tønøyam.

2

Mbumbukiam tanakh ginigu

Yesu Keliso mokho-te khandi gini-etoam

1 Zo bugukhokhof Mbumbukiam-qa manqat qazo-sanqawam neka manqa-zapazapa qazo-matønumam, zo pakhaezat zogoám. 2 Ta khøuwa-te ndøgo, zo manqei-qape-qá matev soqøsoqa zombopavám, neka nqova soqøsoqa, ndigu nqanek manqei-qape-te ngiyage, tigi kawa-qa manqat o-mba vozombøē-ndapam. Ngenek ndégo, ezoqam-qa mokho-te ndu:sasaeat, ndigu Mbumbukiam-qa manqat ndisanqawe. 3 Até ní-a, ni ezoqa ewaqape, bugukhokhof av tizi:yagám. Ni nikeza kha-qa poev, sīzimbo-takát, ndøgo ni qa-itumbat. Gekha matev neka matavap soqøsoqā ndøgo, ni qazimbo-matøvememín, ni sīzigonemín. Ni até kopó, av ndigu ezoqam ndi:gu. Até ní-a, ni Mbumbukiam-qa qaqa ndīzi-qeivimín.

4 Geté Mbumbukiam, tanakh khåpe mbøe-khouwév ni-te. Zapa ndøgo, teqa kuku matev kandambá. 5 Ni manqa-zapazapa-te qazu:goam, ni pakhaenat zigoám. Geté Mbumbukiam, Yesu Keliso mokho-te, ni møndø-khandi:n. Unimanqatín. Zo teqa kuku matev-té qazøte-khandi:z. 6 Mbumbukiam ni Keliso namba ge:khandi:n, ndego ni te namba qonam nonqo ni-etoám, yan manqei-te nqo:go. Keliso Yesu mokho-té genøni-etoám. 7 Ndego tenegó ndøgo: Khøuwa ate ti:goat, megemege-te ndo:go, ezoqa av tiabiti-qeiví: Teqa kuku matev, kandamba tantáv. Ndøgo gèløvuám, ezoqa ewaqape-qa kuku matev. Unimanqatín. Teqa kuku matev, kandamba tantáv ni-te, ndego ni Keliso Yesu mokho-te gi:nømand. 8 Zo Mbumbukiam-qá kuku matev-té qazøte-khandi:z, zo Yesu qazo-unimanqatinim. Zo ambá av nqægo, zøkeza matev matanam mokho-té qazøte-khandi:z. Av taoká. Ndego zo khandi, yaq-mbá segezø-etoám. 9 Zo ambá av nqægo, sasae-qape zøte-khanøzēm. Yaq nakémbá, ezoqa kopømba mbaín, ti:khambuvupat. 10 Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam ndøkhaheinømbém, av ndakin nqazi:gu. Ndego ni Keliso Yesu mokho-te, tene-khaheinømbém ndøgo: Ni matev eqeieqei zígoát, ta matev eqeieqei ndøgo, Mbumbukiam ni gone nonqo gekhakheinam.

Yesu mokho-te, ni kopó

11 Zo gèmbø-mataváp, zo bawan vini-ak: Zo bugukhokhof, bavokho-ak zogoám. Neka Zu ezoqam, ndigu ngusum giqogavatun, zo ngusu qogøzatav ezoqam zø-akhaemám, neka khokho ezoqam vøezæbam. (Geté nqanek ngusu qogøzat matev, ezoqa ndømatønumatún.) 12 Ta khøuwa-te ndøgo, zo Keliso mbaín. Izlael ezoqam-te, zo bavokho-ak zogoám. Zo ambá av nqægo, Zu ezoqam zogoám, Mbumbukiam geveataz. Yaq

zo Mbumbukiam-qa poev mokho-te yageáv, ndego Izlael namba gi-unimanqatintam. Zo Mbumbukiam zøtezateáv neka te-te tabeáv, nqanek manqei-qape-te. ¹³ Geté ndakin, zo Keliso Yesu mokho-té qazotu-yagé. Zo ezoqam, bugukhokhof qambaqape qazogoam, zo ndakin Keliso-qa kouk mokho-te, avønín qazøtøndo-fakház.

¹⁴ Ngenek Keliso, sambi matev nindapavún. Zu bawan-ak neka bawan vini-ak, ndégo tetøkunú, ni bawan vøníkopo. Sinøndakha ndigu, gu-wabam, ni qaqaønotam, ndego gènqaozó. Ekeza khá gene-nqaozó, neka qaqa matev, yaqyaq-a qanimbu-goam, vø-evøzam. ¹⁵ Mozes-qa guguna manqat, ndego møndø-sisizám, matev ate ndægo, ezoqa gi:zømesimatun. Ndego tenegó ndógo: Ekeza kha mokho-te, niqa bawan menas tåbete-tøkuá, ni bizi-bawan-kopo-en, neka sambi binígu. ¹⁶ Yesu tae mutui-te genanim, ndego qaqa matev gèkhoutáv, ni yaqyaq-a qanimbu-goam. Ni bawan menas qanigoam, ndego sègetøkunú, ni vizi-bawan-kopo-en, neka ni Mbumbukiam namba vøetøkunu. ¹⁷ Yesu nqanek manqei-qape-te gegeavun, ndego sambi manqat namba me:geavún, ti-te ndigu, avønín ndimbogo, Zu bawan-ak, neka até zo-té-a, zo bawan vini-ak, qambaqape ndozotøndogo. ¹⁸ Unimanqatin. Yesu mokho-te, ni Zu bawan-ak nekā zo bawan vini-ak, kopømbaqapé, Mbumbukiam-ge Nqova kopo mokho-te, Tat-qa avønín-té qazinø-niáv.

¹⁹ Yaq nakémbá, zo ndakin ambá av nqægo, manqei vini-ak neka bavokho-åk. Geté até zó-a, mðzo-mo-manqei-anim-éz, Mbumbukiam-gi bawan namba, ndigu Zu ezoqam, neka até zó-a, vozø-Mbumbukiam-gi-ezoqam-ez. ²⁰ Zo andé khoév. Ta khoev ndøgo, Mbumbukiam ndøwevét. Uk ndøgo ge-asaz, Keliso-gí u-aním neka Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqám. Yaq Keliso Yesu ekezan, ndego mui-úk. ²¹ Khoev ate ndægo, ngének gegeawát, ndæføgakhat. Neka Evezøza mokho-te, nqanek khoev sège-khouwevtét. Yaq gemø-Mbumbukiam-qa-khoév. ²² Keliso mokho-te, até zó-a, søzøtumú-Mbumbukiam-qa-khoev-éz, ezoqa nøme namba, ndego ndewevet. Yaq tege Nqova Mbo-mambaqape, nqanek khoev mokho-té gunú:goát.

3

Pol-qa sasae, bawan vini-ak-te gego

¹ Yaq nakémbá, no Pol, no zo bawan vini-ak, Mbumbukiam-qa Manqat Keliso Yesu-qa yaq-te nqate-zømesim, yaq ta zapaya ndimbula mokho-te nqatu:gu, nõguligulimatún, zoqa yaq-te.

² Zo åbozo-yogém ndøgo, Mbumbukiam nqanek sasae genø-etoam, zo Manqat Mbomambaqape tøte-zømesimat, teqa kuku matev-qa yaq-te. ³ Matavap ndøgo, khonoam-te qagoam, Mbumbukiam møndøveáz, no vøenømand. No bugukhokhof elavøqase mðezø-peawám, taqa yaq-te. ⁴ Yaq zo nqanek manqat tozo-geveømem, zo ndøzøte-zøtéZ, no nøtenat nqanøgó, Keliso-qa yaq-te, ndøgo bugukhokhof khonoam-te qagoam. ⁵ Ibugukhokhof, ezoqa yage gimønøzumavun, zøtezateáv, taqa yaq-te. Geté ndakin, Mbumbukiam tege Nqova mokho-te, tegi u-aním neka manqa vevezam ezoqam, møndøzø-veáz. ⁶ Matev, khonoam-te qagoam, nqáneK:

2:13 2:13 Kol 1:20   **2:14** 2:14 1 Ko 12:13   **2:15** 2:15 Kol 2:14   **2:16** 2:16 Kol 1:20, 22   **2:17** 2:17 Isa 57:19   **2:19** 2:19 Ef 3:6   **2:20** 2:20 1 Ko 3:11   **2:21** 2:21 1 Ko 3:16   **2:22** 2:22 1 Pita 2:5   **3:1** 3:1 Filip 1:7, 13   **3:2** 3:2 Kol 1:25   **3:3** 3:3 Ef 1:9-10; Kol 1:26   **3:6** 3:6 Ef 2:13, 16-19

Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape mokho-te, bawan vini-ak, ndakin mōndø-bawan-kopo-éz, Izlael ezoqam namba, neka vø-kha-kopoez. Yaq Keliso Yesu mokho-te, até bawan vini-ák-a, Mbumbukiam-qa matev mbomømboma ndø-upøgimit, av Mbumbukiam Zu ezoqam-te manqa mbusa ge:ve.

⁷ Mbumbukiam kuku mbogoám no-te. Yaq teqa bazaføgakh mokho-te, no mütumu-Manqat-Mbomambaqape-gé-sasae-ezoqam-én. ⁸ Mbumbukiam-gi ezoqa nøme ate ndi:gu, no mōndø-løvumbumím. Geté no Mbumbukiam teqa kuku matev mokho-te, tene-veatán ndøgo: Bawan vini-ak, Manqat Mbomambaqape nøté-zømesimát, teqa matev mbomømboma-qa yaq-te, ndøgo ni Keliso mokho-te gini-etoam. Ta matev mbomømboma ndøgo, kopømba mbaín tizi-geveømem. Khápumu-khouwév. ⁹ Mbumbukiam, ndego manqei-qape neka gigiap ate nqægo gekhakheinam, no sasae nqáneq genø-etoám: No teqa matavap ndøgo, ibugukhokhof ekeza mokho-te qakhonawam, ezoqa yage gimønøzumavun, ezoqa ewaqape nøzømbé-ovøemát. ¹⁰ Mbumbukiam tene-matanám ndøgo: Klisten bawan ezoqam mokho-te, ndego ndakin ekeza matavap loloakh vinivinimba, nqova-gi kawakawa-za neka iz-akhayapak mé:zømás, ndigu ova ngo:yage. ¹¹ Matev ndøgo, Mbumbukiam nupøkhan mba gepøoa, ndego mōndø-matanám. Keliso Yesu-qá mokho-té genøgó, ndego nigi Evezøza. ¹² Te mokho-te, ni ezoqa nqazi-unimanqatinat, kopømbaqapé, Mbumbukiam-té qazinø-okhoát. Kha føgakh-mbá neka møe mbaín. ¹³ Yaq nakémbá, zo mbøni bezøvæv, noqa yage føgakh-qape-qa yaq-te, ndøgo zo zapaya qanøfakhan. Zapa ndøgo, ndøgo zoqá tøke nonqó. Ta mokho-te ndøgo, zo yage eqeieqei-qape zøtéqeivím.

Yesu Keliso-qa kuku matev ni-te

¹⁴ Yaq nakémbá, no Tat-qa megemege-te, katuk nomøkuiám, neka teqa iz nqæ-ëqāwāt. ¹⁵ Bawabawan ate ndægo, yan-te nqo:go neka manqei-qape-te nqago, zapa ndégo. ¹⁶ Mbumbukiam, ndego matev kandakanda mbomømboma kopoav-qapé, niqa tøke nonqo. Yaq nakémbá, no āv qambø-vi:matún nqægo: Ndego zo tege Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, bazaføgakh bezø-etoám. Yaq zo bazaføgakh-us zógoát, zoqa mokho-te. ¹⁷ Yaq Keliso, zoqa unimanqatin matev mokho-te, zoqa mbøni-te betū:yage. Yaq zo matev ate ndægo, kuku matev-us vøego. Yaq zo ande tae me ndægo, lu manqei pako-a-te qamø-mbuvøem, føgøføgakh zówaniapát. ¹⁸ Yaq zo Mbumbukiam-gi ezoqam ate ndi:gu nøme namba, tønnezøté, av nqægo: Keliso-qa kuku matev-qape, ni-te ndømbogo, sà tønømá. Taqa vøndæv neka taqa sekeat neka taqa eqæv neka taqa igian, kandambá tantáv. ¹⁹ Unimanqatín. Ni manqei-qape ezoqam, ni kopømba mbaín, teqa kuku matev ate ndægo uni tizi:nøten. Geté no Mbumbukiam-te, āv qate-vi:matún nqægo: Zo Keliso-qa kuku matev tønnezøté. Yaq Mbumbukiam-qa matev mbomambaqape, ekezan-te ndøugu, até zó-a, ùni tabezømbe-tøtvøyám, zo mokho-te.

²⁰ Mbumbukiam-qa bazaføgakh, kandamba tantáv, ni mokho-te nqø-sasaeat. Gekha viam manqāt ndøgo, ni te-te nqanigu, neka gekha matavāp ndøgo, nqazi-matavap, teqa tøke kopømbaqapé, unimé:løvúám. ²¹ Teqa iz, bèto-egawát, Klisten bawan ezoqam mokho-te. Ta zapaya ndøgo, ndego

Keliso Yesu mokho-te gematanam, teqa iz miavmiav be-eqawát, atema ezoqa ewaqape yage vómønøzumit.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

4

Ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, ni Keliso-qa kha

¹ No Evezøza-qa sasae zapaya, ndimbula mokho-te nqatu:gu, no nqazø-pouwe: Zo Mbumbukiam gezøndo-akha, tegi ezoqam tozogoat, zo matev eqeieqei-té qayageáp. ² Zo zøkeza iz ndø-eqàwát. Geté zo aiyaiyav matev-té qayageáp, ezoqa nøme namba, neka zo mbøni nqosøgeap nakha-nakhamas-te ndø-upøgím. Neka kuku matev até bezøgó yaqyaq-a. Ezoqa matev soqsoqa timatønumat zo-te, zo matev nakhamas-te ndø-qavøinàmát. ³ Zo Nqova Mbomambaqape mokho-te qazo-kopo-ez, yaq zo bazaføgakh ndø-asøzú. Ta sambi matev-te ndøgo, ezoqa ndøtøkuzuat, até vøyageáp. ⁴ Ni Mbumbukiam-gi ezoqam, ni kha kopó. Neka Nqova Mbomambaqape kopo me:gó. Neka até matev kopo me:gó, zo ndozototaza, tozondapem, ma Mbumbukiam gezømbe-akha. ⁵ Neka Evezøza kopo me:gó. Neka unimanqatin matev kopo me:gó. Até ibøkha iz upøgim matév-a, kopo me:gó. ⁶ Até Mbumbukiám-a, kopo me:gó, ndego ezoqa ewaqape-ge Tat. Ezoqa ewaqape, ndégo tezømbo-kawaevát. Neka ezoqa ewaqape mokho-te, ndégo tunu-sasaeát. Neka ndego ezoqa ewaqape mokho-té gunu:gú.

⁷ Ni ezoqa kopokopo ate nqazi:gu, Keliso teqa kuku matev mokho-te, matev vinivinimba ni-etoám, av ekezan qambøe-pøovam. ⁸ Keliso ni matev ndini-etoam, taqa yaq-te Mbumbukiam-qa Manqat, av qane-eín nqægo:

“Uni ova-in nqo:go geqavig,

ndego pingim-ak ndøkhatób, namba gi:qavig.

Yaq ndego ekeza ezoqam,

khanakhanakh matev zø-etoám.”

⁹ Nqanek manqat qa-ein, av nqægo, “ndego geqavig,” ndøgo ni av qani-nømendím nqægo: Keliso bugukhokhof, nqanek manqei-qape-té gendovís. ¹⁰ Ndego ezoqam, ibugukhokhof gendovís, ezoqam ndégo, uni ova-in nqo:go geqavig, neka yan uni vøe-løvuam. Ndego teneqavíg ndøgo: Gigiap ate ndægo, yan-te nqo:go neka manqei-qape-te nqago, tèabete-tønøyám. ¹¹ Yaq ndego ni Klisten bawan, sasae ezoqam ni-etoám. Nøme tegi u-anim ndøgoát, neka nøme tegi manqa vevezam ezoqam vøgoát. Neka ezoqa nøme ndígu, ezoqa nøme Keliso-te yozoat-qa ndígu. Neka nøme ndígu, Mbumbukiam-gi ezoqam ndizø-keoge. Neka nøme ndígu, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ndi:zømesim. ¹² Keliso nginik ezoqam, ni Klisten bawan tøke nonqo ni-etoám. Yaq ni Mbumbukiam-gi ezoqam, teqa sasae eqeieqei bizi:gú, neka Keliso-qa kha betē-bazaføgakh-us. ¹³ Tiqa sasae, sà bemá, atema ni ate nqazi:gu, niqa unimanqatin-te neka niqa nøtenat-te, Mbumbukiam-ge Yo-qa yaq-te, bizimí-kopo-en, neka Klisten matev-te bizimí-findam neka ande av Keliso ekezan nde:go, bizimí-kopømba-en.

¹⁴ Yaq ni ande av nakhei nqonqon ndi:gu, neka ande av khagua ndægo, khamøe ndøngetøyam, neka ande av gagayag ndægo, khamøe ndøpøogim,

sekembá zigoák, nõmendim matev vinivinimba tõni-fakhanumat. Yaq ni ezoqa manqa enaq neka khavozam manqat tini-manqatat, ni tiqa khokho nõmendim manqat zimõmbó-paevemák, ndõgo niqa unimanqatin matev ngi:wat-qa ndõgo. ¹⁵ Ni unimanqatin manqat mba bizi-manqaté. Kuku matev-ús. Neka niqa matev-te ate ndægo bizifindam, neka ande av Keliso nde:go, bizimí-kopõmba-en, ndego nigi kawa. ¹⁶ Ni Klisten ezoqam, ni teqa kha nqazigu, ndégo tegeageáp, ta kha vinivinimba ndõgo, nqabunuzupit neka kha kinik-te ndõgeageapet. Yaq ni eqeieqei tiziyagat, ande av kha ndæbunuzupit, sasae vinivinimba eqeieqei ndõmatanam, neka ni kuku tõnigoat, yaq Keliso-qa kha segé-khouwév, bazafõgakh-ús.

Yage ndakinak-qa yaq-te Yesu mokho-te

¹⁷ Yaq nakémbá, no Evezõza-qa iz-te nqazõ-pouwe: Zo yage sekemba ndõndápét, av bavokho ezoqam ndi:gu, ndigu Mbumbukiam zõtezateav ndigu. Tiqa matavap, gènokhombáp. ¹⁸ Bõivun-té qagó. Ndigu gèqatáz, khandi-te ndõgo, Mbumbukiam ezoqa ndezõ-etoam. Neka ndigu mokho ndapeáv. Zapa ndõgo, tiqa mbõni gètokeám. ¹⁹ Ndigu mivi matev mbain. Ndigu ekeza kha, manqa-zapazapa-té ginõ-nqonqotõvém. Neka ndigu matev soqõsoqa vinivinimba mõqæ mba zõmbeyæt.

²⁰ Geté zõtezat ndõgo, zo Keliso-te qazondapem, viní! ²¹ Zo mõzoyogém, teqa yaq-te, neka zo te mokho-te nqazoyage, zo unimanqatin manqat, mõndæ-zõmesimám, ndõgo Yesu mokho-te ndõugu. ²² Ta unimanqatin manqat, nqánék: Zoqa awenege yage matev, ndõgo taqa poev matev soqõsoqa mokho-te zo qatubam neka soqaqape-te võ-itubam, võkhofóé. ²³ Yaq Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, zoqa matavap bezõ-ndakinak. ²⁴ Neka kopõmba ande av ndabua ndakinak tõzõte-uzam, zo yage ndakinak zõndapém, ta yage ndakinak ndõgo, Mbumbukiam gekhakheinam. Yaq zo matev eqeieqei-té neka unimanqatin-té qazõyagát, av Mbumbukiam ndõmbõe-poev.

²⁵ Yaq nakémbá, ni yaqyaq-a meakha manqat manqate bizi-ivõvém. Geté unimanqatin manqat mba bizi-manqaté. Zapa ndõgo, ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, kha kopo-té qani-bunõzáp. ²⁶ Zo qaqa tozõgonemat, yaq ndõgo zo manqa-zapa-te be-ítúb. Zo qaqa khapé bezõmbelolokhõtáp. Geté é-võ-ivõvemat. Yaq khõuwa okhokho-té geabemõ-sinanát. ²⁷ Zo nqova soqaqape, elavõqase mbõe-lõvùzím. ²⁸ Gekha ezoqám ndego, nde-aqonam, ndego aqonam matev, sá be-iváv. Teqa zenda sa be-áváp. Geté sasae betegó. Yaq av nqægo, ndego kopõmbaqapé, ndigu gezõ-tõkéát, ndigu gigiap mbain ndigu.

²⁹ Manqat soqõsoqa ndõgo, ezoqa nõme ndõngiæzoat, manqa-nqa-te bezõndo-fakháté. Geté manqat eqeieqei mba ndõmanqaté, ndõgo ezoqa nõme ndõzõmbe-tõkee. Yaq ndigu zoqa manqat ti-ewagat, tiqa mbõni-te bezõmbè-eqeieqei. ³⁰ Zo Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, viniv mbo-etõdmém, ndego Mbumbukiam zo ande khakhatap me gezõmbeve, av nqægo, zo tegé, neka ndego zo vaev khõuwa-te võkhatõb, ekezan-te. ³¹ Ezoqam-qa manqa-zapazapa navupav matev neka mbõni nqosõgeap matev neka qaqa matev neka manqa sasanqa manqate matev

4:15 4:15-16 Kol 1:18; 2:19   **4:17** 4:17 1 Pita 1:14; Lom 1:21   **4:22** 4:22 Lom 8:13; Kol 3:9

4:23 4:23 Lom 12:2   **4:24** 4:24 Gen 1:26; Kol 3:10   **4:25** 4:25 Kol 3:8-9; Zech 8:16   **4:26** 4:26

Psa 4:4; Zems 1:19-20   **4:29** 4:29 Kol 4:6   **4:30** 4:30 Isa 63:10; 1 Tes 5:19; Ef 1:13-14   **4:31** 4:31 Kol 3:8

neka ezoqam-qa iz ngi-wat matev, matev av nqægo ate ndægo, vð-ivøvém, matev soqøsoqa ate ndægo nøme namba. ³² Geté zo yaqyaq-a, matev eqeieqei ndøgó neka tanakh matev mba bezømbu:gu. Neka ezoqa matev soqøsoqa tizøgoat, zo sà bezømbo-navøemát, kopømba av-té, Mbumbukiam Keliso mokho-te, zoqa manqa-zapazapa sa qambø-navøem.

5

Ni Klisten ezoqam waev-té qabizi-yagé

¹ Zo Mbumbukiam-gi nakheis ndozogo, ndego kuku ndømbogo zo-te, zo matev eqeieqei mba ndømatanám, av ekezan nde:go, matev eqeieqei ndematanam. ² Neka kuku matev-té qayagé, ate av-té, Keliso kuku qambøegoam ni-te, neka ekeza kha ni zapaya vønqonqotav, kopømba ande av ezoqa søvakhá gigiap Mbumbukiam-te gi:løvusumatun. Keliso ekeza kha ge-etoam, ndøgo sisip qanimáv, Mbumbukiam-te. Yaq ndego khanakanákh, taqa yaq-te.

³ Zo Mbumbukiam-gi ezoqam mokho-te, matev soqøsoqa elavøqase bezømbù:gu, av mambe okho matev ndægo neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgo neka gigiap qovet matev. Zapa ndøgo, matev av nqægo, gemø-tøkuayák, Mbumbukiam-gi ezoqam namba. ⁴ Neka zo mambe okho manqat ndømanqáté, neka ezoqam ngenøgim matev-te ndø-ábám, neka gekha emanqat soqøsoqa nøme ndøgo, me:votótáp. Geté zo Mbumbukiam-te, ike manqat mba ndømanqáté. ⁵ Zo vøezøtéz: Gekha ezoqám ndigu, mambe ndi-okho o matev soqøsoqa nøme av nqægo ndimatanam o gigiap qovet matev møqæ ndøzøya, ndigu Mbumbukiam-qa neka Keliso-qa Megeat Matev-te, gemø-ozák. Gigiap qovet matev, ndøgo andé batae-te ogiam matév. ⁶ Zo gø:feazoát! Soqain ndøgo, ezoqam-qa khavozam manqat, zo manqa-zapa-te tø-itub. Zapa ndøgo, nqanek matev soqøsoqa zapaya, Mbumbukiam-qa qaqa ndøgeáv, ti-te ndigu, teqa manqat o-mba ndapeav ndigu. ⁷ Yaq nakémbá, ezoqam ndigu matev soqøsoqa ndimatanam, zo ti namba, me:tøkuát.

⁸ Zo ibugukhokhof, bøvun-té qazogoám. Geté zo ndakin Evezøza-gí ezoqám neka zo waev-té qazoyagé. Zo waev-te ndozoyage, yaq zo matev eqeieqei-te mbá qayagé. ⁹ Waev-te toqoyagat, yaq mokho ndøgo, ndøndo-fakhate, nqánek: Matev mbomømbomá neka matev ndaføya-ndaføya neka unimanqatin manqat. ¹⁰ Zo gèvawé neka gè:zøtezát, gekha matév ndøgo, Evezøza ndømbøe-khaneat. ¹¹ Ezoqa ndigu bøvun-te ndiyage neka ti-te mokho soqøsoqa mba ndøndo-fakhate, zo ti namba, me:khokhømbáp, tiqa matev matanam-te. Geté zo ezoqa gè:zømesím, matev av nqægo soqain. Bematanám. ¹² Unimanqatín, matev nøme ndøgo, ezoqa khonoam-te ndimatanam, mivi-ús, toqote-manqatat. ¹³ Geté gekha matév ndøgo, waev-te tøfakhan, yaq soqøqéiv, av nqægo, eqeieqei o soqain. ¹⁴ Gigiap o matev, waev-te tøfakhatat, yaq segemø-waév. Yaq nakémbá, ouv nøme áv gini-qaqaematún nqægo,

“E-moqosuzám,

qo venanqei nandoqo-buvit.

E-moqo-khandí:q,

qo lɔvøte-te nandoqogo.
 Yaq qo waev-té qoqógoát,
 ndøgo Keliso-te qandowav.”

¹⁵ Yaq nakémbá, zo gèqeiví, zo ande áv khazøtè-yagát. Zo matavap livilivis ezoqam-qa, me:qeiví. Geté zo matavap loloakh ezoqam zógoát. ¹⁶ Khøuwa khokho ndøngiæzðát. Matev eqeieqei mba ndøgó. Zapa ndøgo, matev soqøsoqa khápumu-khouwév, ndakin nqaziyage. ¹⁷ Zo ande kandaniap ezoqam me ndøgó. Geté zo ùnime:-vawé, gekha matév ndøgo, Evezøza ndømbopøev. ¹⁸ Neka zo ibøkha soqa khapekhapé me:-izám, andé kawa vøzømbé-okí. Matev av nqægo, segé-ngiæzó. Geté zoqa kha, Nqova Mbomambaqapé qabezømbe-tønøyám. ¹⁹ Zo ouv gèqaqayám, yaqyaq-a, kopømba ande av Sams ouv ndægo, o ouv nøme ndøgo, Mbumbukiam-qa iz ndø-eqawat, o ouv ndøgo, Nqova Mbomambaqape nde:zømesim. Zo ouv khanakhanakh-us zóqaqaemát, Evezøza-te, zoqa mbøni mokho-te. ²⁰ Neka Mbumbukiam, nigí Tat, ike manqat oskia zombó-etoumát, Yesu Keliso-qa iz-te, ndego nigí Evezøza, matev ate ndægo, ndego zo-te ndematanam.

Angana neka sakheis, eqeieqei ande áv kintiyagát

²¹ Zo Keliso ndozombo-vizap, zo izuizum mokho-té qanu:gú.

²² Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gú, ate av-té, zo Evezøza-qa mokho-te ndozotu:gu. ²³ Zapa ndøgo, anganeam sævam-gé kawá, ate av-té, Keliso ni Klisten bawan ezoqam-ge kawa nde:go, ndego ni gekhandi:n, ni teqa kha nqazigu. ²⁴ Ate av-té, ni Klisten bawan ezoqam, Keliso-qa mokho-te nqazu:gu, yaq sakheis ekeza angana-qa mokho-te, áv tiabitu:gú, matev ate ndægo.

²⁵ Zo angana, zo zøkeza sakheis-te, kuku áv tabezømbe:gó, av Keliso Klisten bawan ezoqam-te, kuku qambøegoam, neka ekeza kha sa vønqonqotav, ti zapaya. ²⁶ Ndego tene-matanám ndøgo: Ni Klisten bawan ezoqam, ndego ni teqa manqat mokho-te, ande ibøkha me ge:sungutan, Mbumbukiam-gi mba zigoát. ²⁷ Keliso áv qambøe-pøovám nqægo: Ni Klisten bawan ezoqam ate nqazi:gu, ndaføyamba zigoát, teqa bøi-te, ate av-té, sævam bugug keoge eqeieqei neka mbomambaqapu neka soqain-qase mbain ndu:gu, anganeam tundaf. ²⁸ Yaq matev até kopó. Angana ekeza sakheis-te, kuku áv tabezømbe:gó, av ekeza kha-te kuku ndøzømbe:go. Unimanqatín. Gekha ezoqám ndego, ekeza zas-te kuku tømbo goat, ndego até ekeza kha-té-a, kuku ndømbøgó. ²⁹ Gèmbomataváp: Ezoqa ekeza kha, sanqaupáv. Geté ndigu eqeieqei ndø-okefatún, neka keoge eqeieqei vømbøgoatun. Ate av-té, Keliso ni Klisten bawan ezoqam nginimbi-keoge. ³⁰ Zapa ndøgo, ni Klisten ezoqam, ni teqá khá. ³¹ Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo, “Yaq nakémbá, anganeam eve neka evo gézíváz. Yaq zās namba mé:tøkuaném, yaq ndigu ezoqa menas, vømø-kha-kopo-ēz.” ³² Taqa manqa mokho, igian kandambá. No Keliso neka ni Klisten bawan ezoqam nøte-manqaté. ³³ Geté nqanek manqat, até ni ezoqam-té-a, ni-té qando-manqaté. Angana ate ndi:gu, ekeza sakheis-te, kuku áv tabezømbe:gó, av ekeza kha-te kuku ndøzømbe:go. Neka sakheis, ekeza angana, yá bezøvizáp.

5:15 5:15-16 Kol 4:5   **5:18** 5:18 Luk 21:34   **5:19** 5:19 Kol 3:16   **5:20** 5:20 Kol 3:17   **5:21** 5:21 1 Pita 5:5   **5:22** 5:22 Kol 3:18; 1 Pita 3:1   **5:23** 5:23 1 Ko 11:3; Ef 1:22   **5:25** 5:25 Kol 3:19; 1 Pita 3:7   **5:26** 5:26 Tait 3:5   **5:27** 5:27 2 Ko 11:2; Kol 1:22   **5:31** 5:31 Gen 2:24; Met 19:5   **5:32** 5:32 Veve 19:7

6

Nakheis neka evøndipakha eqeieqei ande āv kintiyagāt

¹ Nakheis, zo Evezøza-qa mokho-te ndozotu:gu, zo zovøndipakha-qa manqat o-mba mo:ndapé. Matev av nqægo, eqeieqei. ² Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-eín nqægo, “Qave nekā qavo, gèzøvizáp.” Bugukhokhof guguna manqat nqáneq, taqa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa geve. Manqa mbusa geve, nqáneq, ³ “Av toqotegoat nqægo, yaq qo eqeieqei qóyagát neka møp-mbá qotéyagét, nqanek manqei-qape-te.”

⁴ Zo evøndipakha angana, zogi nakheis qaqa zølòðzú. Geté eqeieqei zógugubát neka Evezøza-qa yaq-te vozozø-ovøemāt.

Sasae ezoqam neka tigi kawakawa-za, eqeieqei ande āv kintiyagāt

⁵ Zo sasae ezoqam, zøkeza manqei-qape sasae kawakawa-za, gèzøvizáp, neka tiqa manqat o-mba mo:ndapé. Zoqa mbøni mokho-te, matev ndaføyamba até bezømbu:gu, ate av-té, zo Keliso-qa manqat o-mba ndøzømbøe-ndape. ⁶ Zo sasae bazaføgakh-us, ta-mbá ndøgø ndøgo, ndigu kawakawa-za, zo tizømetat, tiqa enaq giam nonqo. Geté zo Keliso-gi sasae ezoqam ndozogo, zo tiqa sasae bazaføgakh-us ndøgø, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. ⁷ Zo sasae khanakhanakh-us ndøgø. Zapa ndøgo, zo nqanek sasae, ambá av nqægo, ezoqam-qa mba zogø, geté zo Evezøza-qa zogø. ⁸ Gèmbø-mataváp. Gekha ezoqām ndego, matev eqeieqei tegoat, oskiá ndøgo, ndego khokho sasae ezoqam ndego o iz akhae vøgoát, Mbumbukiam yaq-fia eqeieqei, ndømbø-etoám.

⁹ Neka até zó-a, zo kawakawa-za, zo matev eqeieqei ndøgø, zogi sasae ezoqam-te. Zo zø-utøvé. Zapa ndøgo, zo mözøte-zøtéz, tigi kawa neka zogé kawa, kopo me:gó. Yan-té gonoyagé. Neka ndego gématøvemák, qo ande gekha ezoqam, iz akhae ezoqām, ø, khokho ezoqam.

Mbumbukiam-qa nakhag gigiap, yà bizi-uzám

¹⁰ Noqa vaev manqat nqáneq: Zo bazaføgakh-us ndøwaniáp, ta bazaføgakh ndøgo, Evezøza-te ndøndo-okho. Zapa ndøgo, teqa bazaføgakh, kandambá tantáv. ¹¹ Zo Mbumbukiam-qa nakhag gigiap ate ndægo, vø-uzám. Yaq nqova soqaqape tezømbe-khavozam, zo kopømbaqapé, kha føgakh-mbá qazó-waniapát. ¹² Zapa ndøgo, ni ambá av nqægo, manqei-qape ezoqām namba zi:nøfeēt. Geté ni nqova soqøsoqá namba zi:nøfeēt, ndigu ova ngo:yage, ndigu kawakawa-za neka iz-akhayapak ndigu neka gekha nqova soqøsoqa bazaføgakh-us nøme ndigu, ezoqa ndigu bøivunte ndiyage, ndizømbø-kawaezat. ¹³ Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-qa nakhag gigiap ate ndægo, é-mozo-uzám. Yaq zo føgøføgakh zówaniapát, nqova soqaqape-qa khamasim matev tønðo-okhoat. Yaq tømø-navøem, zo até zówaniapát.

¹⁴ Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Unimanqatin manqat-té qanøyagé. Av tözøte-yagat ndægo, yaq zo mözoto-khakheinám. Ate av-té, av ndabua segim nonqo, bøndim-te toqote-løvaz.

Neka matev ndaføyamba-qape ndøgø. Ndøgo andé sanqava khakhazam nonqo me mé:goát, savim-te taqambo-tøkeat.

¹⁵ Zo é-mozoto-khakheinám. Ezoqa Mbumbukiam-qa Sambí Manqat zóté-zómesimát. Ndøgo ate av-té, av zenda tokhotapak-te, tamak toqote-uzupát.

¹⁶ Neka nõme nqáneq: Zo unimanqatin matev oskia zógoát. Ate av-té, av sanqava khakhazam nonqo nõme, zenda toqote-geatat. Yaq zo kopømbaqapé, nqova soqaqape-qa sanqava wageap-us ate ndægo, søzóté-khoutumát.

¹⁷ Zo møzøte-zótéz, Mbumbukiam zo møndø-khandí:z. Nqanek zøtezat, andé nakhag wawaq me me:gó, nakhag ezoqam kawa-te gi-uzumatun. Zo vø-uzám.

Neka Mbumbukiam-qa Manqat, ndøgo ande nakhag kaiya me ndi:gu, Nqova Mbomambaqape gezø-etoam, vøgeageváp.

¹⁸ Zo Mbumbukiam oskia mbo-akhayám, ate av-té, av Nqova Mbomambaqape ndezømbe-nøzøgim. Gekha guligulim o viam manqát ndøgo, Mbumbukiam-te tozogoat, zo bazaføgakh ndø-asøzú. Livin-qase, mø-ivøvém. Zo Mbumbukiam-te, tegi ezoqam ate ndi:gu-qa yaq-té qaneviám.

¹⁹ Neka zo Mbumbukiam, até noqá yaq-té-a, vømbøe-viam. Yaq gekha manqát ndøgo, no tæmanqatat, Mbumbukiam manqat egeieqei, tæbenømbe-etoám. Yaq no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tøte-zømesimat, no kopømbaqapé, manqat ndøgo, bugukhokhof qakhonawam, kha føgakh-mbá qæmanqatát. ²⁰ No Mbumbukiam-gé u upøgim ezoqám. No ndimbula-te, teqa Manqat Mbomambaqape zapayá qategó. Zo Mbumbukiam-te gændoviám, noqa yaq-te, no teqa manqat kha føgakh-mba tåbate-manqaté, av ndego ndømbøe-pøev.

Pol-qa vaev manqat

²¹ Noqa yaq-te, zo nigi Klisten nõfu Tikikus mé:zómás, ndego ni nqem-bøe-khafuat, ndego unimanqatin Evezøza-ge sasae ezoqam. Yaq zo matev ate ndægo zótézótéz, no ande āv khatýage neka no andé gekha matev me notégoatun. ²² No ngenek ta zapaya nqáneq qate-khofotaváv: Zo zótézótéz, ni ande āv khatýage. Yaq zoqa kha gé:føgákh.

²³ Nøfuap! Mbumbukiam, ndego nigi Tat, neka Yesu Keliso, ndego nigi Evezøza, tiqa sambí matev neka kuku matev neka unimanqatin matev, ndøgoát zo-te.

²⁴ Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát zo-te, zo ate ndøzøte:go, zo nigi Evezøza-te, Yesu Keliso kuku ndøzøgo, ndøgo navupav ndøgo.

Filipai

Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Filipai taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Filipai taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Filipai ndøgo, taon kandambaqapé. Masedonia manqei-té qagó. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol nqanek pepa gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndøgo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge:zømesimam. Bugukhokhof khøuwa ndøgo, Pol Filipai taon-te, møndøgoám.

Pol ndakin nqanek pepa, Filipai ezoqam-te, ta zapaya nqáneq gene-peawám: Nginik ezoqam, moni ndøpisømé. Yaq Epaflodaitus-qa zenda-té ginøzavém, ndego Pol vømømbø-etoam. Yaq Pol khanakhanakh kandambá gendap, tiqa tøke-qa yaq-te, neka ndakin ike manqat vøzø-peawam. Pol ndimbula mokho-te, ambá genegoám, geté ndego khanakhanakh. Yaq ndego Klisten ezoqam, äv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu Evezøza-qa mokho-te, khanakhanakh oskia bezøgó.

¹ Nqanek pepa, no Pol neka Timoti nipeaomít. Ni Keliso Yesu-gí sasae ezoqám. Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, Filipai taon-te ndozoyage, zøgi megetapak neka dikon ezoqam namba, zo Keliso Yesu mokho-te ndozotu:gu.

² Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambí matev, ndøgoát, zo-te.

Pol-qa guliguli manqat, Filipai Klisten ezoqam-qa yaq-te

³ No Mbumbukiam, ike manqat oskia nombo-etoumatún, zo qazø-matøvemin. ⁴ No Mbumbukiam-te zoqa yaq-te qævi:matun, no khanakhanakh-us nogoatún. ⁵ Zapa ndøgo, no Mbumbukiam-qa Manqat u nqæløozu, zo no oskia zonøtøkeé, zo Yesu ande qazøte-unimanqatinim, atema ndakin. ⁶ Yaq nakémbá, no äv qate-unimanqatinát nqægo: Mbumbukiam, ndego zo mokho-te sasae mbomambaqape gengaz, unimé:-khóu, atema Keliso Yesu-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ndego tendogavan. ⁷ Noqa mbøni zo-té qaføläé. Yaq nakémbá, ndøgo eqeieqeí, no zo ate ndøzøte:go, av nqazønde-matavap. Zapa ndøgo, zo ndozonø-tøkeé noqa sasae-te, ndøgo Mbumbukiam teqa kuku matev-te genø-etoam, oskiá ndøgo, no ndimbula mokho-te nqatu:gu, o ezoqam Mbumbukiam-qa Manqat nqazø-unimanqatinat neka tiqa manqat nqæqavøiwat, ndigu ndiqavotam. ⁸ Mbumbukiam møndæ-otév, noqa manqat unimanqatín. No vao kandambá zo-te, zo ate ndøzøte:go. Noqa kuku zo-te, Keliso Yesu-té qandowáv.

⁹ No Mbumbukiam-te, äv qate-vi:matún nqægo: Zoqa kuku nøme mba, tàbete-fitám, zoqa zøtezat neka matavap loloakh namba. ¹⁰ Yaq zo zøtézøté, matev eqeieqeí äkhanégo. Yaq zo Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ndaføya-ndaføyamba neka manqa-zapazapa-yav sozógoát. ¹¹ Yaq zo Yesu Keliso mokho-te, matev eqeieqeí zømbé-tøvá, tozo-matønumat, yaq Mbumbukiam-qa iz betø-egawat.

Pol khanakhanákh, Mbumbukiam-qa Manqat sa ndøvøndavet, oskiá ndøgo, matev fǝgǝfǝgakh ndǝfakhanam te-te

¹² Nǝfuap! No zo zǝtezat-qa nǝzǝgǝ. Matev ndøgo, no-te qafakhanam, ambá av nqǝgo, Mbumbukiam-qa Manqat ndǝtǝk. Av taoká. Geté ndøgo, gèkhouwév. ¹³ Zapa ndøgo, nakhag ezoqam ate ngi:gu, Lom ezoqam-ge kawa-qa khoev ngimbo-keoge, neka até ezoqa ewaqape nǝmé-a, nqanek ngiyage, nginik mǝndǝ-matǝvemém, av nqǝgo, no ndimbula mokho-te, Keliso zapayá qategǝ. ¹⁴ Yaq nginik nogi Klisten nǝfuap kopoáv, kha mǝndǝzǝ-fǝgǝkh, ta zapaya ndøgo, no ndimbula mokho-te nqatu:gu. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, nǝme vǝndǝzu-qa mba mo:gǝ. Kha fǝgǝkh-mbá neka mǝe mbaín.

¹⁵ Unimanqatín. Ezoqa nǝme ndigu Keliso-qa manqat, ta zapaya ndøgo tini-manqaté: Ndigu ova ndǝmanqaté neka qaqa ndøgǝ, no-te. Geté ezoqa nǝme, ndigu unimanqatin matev-té ginǝ-matǝnumít. ¹⁶ Nginik kukú no-te. Zapa ndøgo, ndigu mǝndǝzǝtéz, no Mbumbukiam nqanek, teqa Manqat Mbomambaqape manqate nonqo ndǝvé. ¹⁷ Geté ndigu ezoqa nǝme, ekeza iz eqawat-qa mba ndøgǝ. Ndigu matavap eqeieqei mbaín, Keliso-qa manqat ndimanqate. Geté ndigu no-te viniv nǝme mba awam-qa mo:gǝ, no ndimbula-te nqǝgo. ¹⁸ Ság. No khanakhanákh. Oskia ndøgo, tiqa matavap eqeieqei o soqain ndøgo, gigiap-qape sa nqáne: Keliso-qa manqat, sá bevǝndavét.

Neka no khanakhanakh-us até nógoát. ¹⁹ Zapa ndøgo, no mǝtenǝtén: Zoqa guliguli manqat neka Nqova Mbomambaqape-qa tǝke mokho-te, ndego Yesu Keliso gendo-khofotav, no ndǝkhandí:n, nqanek matev fǝgǝkh-qape-te, no-te qafakhan. ²⁰ Noqa poev neka vintǝnat matev kandambaqape, Mbumbukiam-te, nqáne: No nóbǝianák, noqa sasae-te. Geté no kha fǝgǝkh-mbá qǝyát, miavmiáv neka até ndakín-a, neka noqa kha mokho-te, Keliso-qa iz betǝ-eqawat, oskiá ndøgo, no tǝyágát, ǝ, tǝnanim. ²¹ Zapa ndøgo, no-te av nqǝgo: No nqǝyage, no Keliso-qa nǝyagé. Yaq tǝnanim, yage eqeieqei nǝme mba mó:fakhán no-te. ²² Geté no oskia tǝyagat, noqa sasae-te mokho eqeieqei nǝme mba mó:fakhán. Yaq no nǝtenǝténák, gekha poev nǝvé. ²³ No matev menás, nqa-itumbam. Noqa poev kandambaqape nqáne: Nqanek yage bǝnǝ-iváv. Yaq Kelisó namba nǝtǝyagát. Nqanek qanimav-qapé. ²⁴ Geté zo zapaya, no até banǝyagé. ²⁵ No mǝematǝvém. Nqanek gigiap-qapé. Yaq no mǝtenǝtén, no até nǝyagát, zo namba, ate ndǝzǝte:go, zoqa unimanqatin-te vǝefisam neka khanakhanakh-us vǝego. ²⁶ Yaq zo Keliso Yesu mokho-te ndozoyage, no namba nango tizi-qaqandam, zo khanakhanakh nǝme mba zotǝndapém, noqa yaq-te.

²⁷ Gekha matǝv ndøgo, tǝfakhan, gigiap-qape sa nqáne: Zoqa yage, áv tabete:gǝ, av Keliso-qa Manqat ndǝmanqate. Zapa ndøgo, no pǝtǝndénáv, penǝmakhaya, zo vǝezǝmǝt, o pǝté-ewambát, penǝmakhaya, yaq zoqa manqat mba nó-ewág, no tǝbate-nǝtén: Zo fǝgǝfǝgakh zowaniáp, nqova kopote, neka unimanqatin matev zapaya, ndøgo Manqat Mbomambaqape-te ndǝndo-okho, bazǝfǝgǝkh-us zonǝfeét. ²⁸ Neka zo mǝe mbaín sozǝgoát, zogi qaqa ezoqam-te. Yaq ndøgo, tinízǝtéz, av nqǝgo, ndigu ndǝsoqoéz, geté zo ndǝzo-khandí:z. Mbumbukiam ndǝmatanám. ²⁹ Zapa ndøgo, Mbumbukiam zo Keliso mokho-te, ambá ta-mba nqáne: gezǝ-etoám, zo

te-te ndozo-unimanqatinat, geté até ndøgó-a, zo Keliso zapaya, matev føgakh-qape ndøzøte-ndape. ³⁰ Nqanek matev føgakh-qape, até kopó, av zo no-te qazøte-qeivim, neka qazo-ewagatun, no oskia nqanøgo.

2

Ni nqova kopo-té qabizigu neka yà bizi-tøkeám, yaqyaq-a

¹ Zo Keliso namba ndøzøte-yage, zo yaqyaq-a, zita mòzo-tøpøzatún. Neka teqa kuku matev, zo kha zøføgakhát. Neka zo Nqova Mbomambaqapé namba zøteyagé. Neka zo kuku matev neka tanakh matev zøgó, yaqyaq-a. ² Av tægoat ndægo, no khanakhanákh. Geté no khanakhanakh nøme mba ndøgo tótégó, zo matavap kopo-te neka kuku matev kopo-te neka nqova kopo-te tozoyagat.

³ Zo zøkeza kha mba, mbomatáváp neka matev khokho ndømatànám, zøkeza iz eqawat nonqo. Geté zøkeza kha, gèvoát. Zogi Klisten zøfuap, kandakanda me:zæzá, neka zøkeza kha, khasøkhasis me:vewé. ⁴ Ezoqa ewaqape, ekeza yage mba, be:qeiví. Geté até ezoqa nøme-qá yagé-a, bēqeivi.

Keliso ekeza kha, gèvoát, yaq Mbumbukiam, gè-eqeiu

⁵ Zoqa matavap, äv tabezømbe:gó, av Keliso Yesu qambøegoam. ⁶ Ngenek uni Mbumbukiam-ín. Geté nqanek manqei-qape-te gefakhan, ndego matavapøteáv, av nqægo, ndego Mbumbukiam-qa iz akhae segēgeatát. ⁷ Geté ndego matev av nqægo, sège-iváv, vø-khokho-sasae-ezoqam-ev. Ndego äv tenefakhán, av ni manqei-qape ezoqam nqazi:gu. ⁸ Yaq ndego ekeza kha nøme mba mo:voatát. Ndego Mbumbukiam-qa manqat o-mba mo:ndapát, neka até løvóté-a, vøndap. Até ndøgó-a, kopømba ande av pepen ezoqam nde:go, tae mutui-te gimø-tøkewem.

⁹ Yaq nakémbá, Mbumbukiam ndego uni ova-in-té genø-eqeíu. Yaq iz ndøgo tembo-akhá, ndøgo iz-akhayapak ate ndi:gu-qa iziz qaløvu. ¹⁰ Yaq ndøgo, ezoqa ewaqape, Yesu-qa megemege-te, katuk mé:møkuí, teqa iz vø-eqanēm, gekha ezoqām ndigu, yan-te ngo:yage, neka manqei-qape-te ngiyage, neka manqei mokho-te ngu:yage. ¹¹ Yaq ezoqa ewaqape sugumú-manqatét, av nqægo, “Yesu Keliso, ndego Evezøzá,” neka Mbumbukiam-qa iz, ndego Tat, betē-eqawat.

Ni Klisten ezoqam, waev bizigu, nqanek manqei-qape-te

¹² Nogi nøfuap mbomømboma! Zo noqa manqat o-mba oskia zotondapám, no zo namba qazi:yagam. Geté até ndakin-a, no nqæyona, zo o-mba nøme mba zotóndapém. Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, zo Mbumbukiam-gi ezoqam ndozogo, ndego gekhandi:z, zo matev eqeieqei mba ndøgó. Bazaføgakh-ús neka møe-ús. ¹³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam ekeza mu:sasaeát, zo mokho-te. Ndego zo matev eqeieqei gone-te, poev zø-etoumatún, neka matanam-te vøzø-tøkeatun. Yaq zo kopømbaqapé, matev zómatønnumát, av ndego ndømbøe-poev.

¹⁴ Gekha matév ndøgo, zo ndozogo, bezømbo-qasi:váp neka manqa ndøpønqóm. ¹⁵ Yaq zo ndaføyamba zógoát, neka manqa-zapazapa mbaín, zo Mbumbukiam-gi nakheis, ezoqa matev soqøsoqa neka køfigiap mokho-te nqazotu-yage. Yaq zo nqanek manqei-qape-te,

andé nduku me zótégoát, ndigu khaiya-te, waev ndøzø-qamøetap, ¹⁶ zo ezoqa Mbumbukiam-qa khandi manqat tozozø-etoumat. Zo av tøzøtegoat ndægo, yaq no Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, zo nøté-khambuvím. Yaq no tøténøtén ndøgo, noqa bazaføgakh asøzu neka sasae, ambá av nqægo, khokhø.

¹⁷ Zoqa unimanqatin matev, andé søvakha gigiap me me:gó, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, gi:løvusumatun. Yaq Mbumbukiam khanakhanákh, taqa yaq-te. Yaq no tænanim, noqa kouk vówā, kopømba ande av waen ndægo, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, søvakha gigiap-te go:qouzumemin, ság, no khanakhanákh. Yaq no khanakhanakh, até genømbú-goát, zo namba. ¹⁸ Zo matev até kopó. Até zó-a, zo khanakhanakh bezøgó, no namba.

Pol Timoti Filipai taon-te khofotøve-qa gegoam

¹⁹ No Evezøza Yesu-te, tototaná ndøgo: No Timoti nakhamas-té qatøndó-khofotáv zo-te. Yaq ndego tendoqavan, no zoqa yaq-te emanqat tenømbe-votot, no khanakhanakh vøendāp. ²⁰ No ezoqa nøme mbaín, av Timoti nge:go, ndego zo-te miavmiav tøke-qa ndego. ²¹ Ezoqa ewaqape nøme, ekeza yage-qa yaq-te mba mbomataváp, ambá ndøgo, av Yesu Keliso ndømbøe-pøev. ²² Zo møzøte-zøté, teqa matev mbomambaqapé. Ndego no namba, Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te, sasae qeigoam, ni andé yo neka eve niti-sasaetám. ²³ Gekha khøuwā ndøgo, no tøtenøten, ande gekha matev me nømbé-fakhān, no ngenek nakhamas-té qatøndó-khofotáv. ²⁴ Neka no Evezøza, āv qate-unimanqatinát nqægo: Até nó-a, no nakhamas-té qatøndónáv.

Pol Epafloedaitus, Filipai taon-te gekhofotav

²⁵ Neka no āv qate-matøvé m nqægo: No ndakin bugukhokhof nigi Klisten nøfu, Epafloedaitus batøndo-khofotáv. Zo-te nangó gendóveséz. Ngenek ezoqam, zo noqa tøke nonqo qazøtøndo-khofotøvem, ndego noqa sasae neka nøfe-te, Manqat Mbomambaqape zapaya, kandambá genøtøke. ²⁶ Ngenek vao kandambá zo-te. Ndego mbøni mbová, ge:-otev, av nqægo, zo qazoyogem, ndego enqoni qambogoam. ²⁷ Unimanqatín. Ngenek enqoni kandambá qambogoam, neka ambá vønanimin. Geté Mbumbukiam tanakh mbogó. Geté te-mbá mbá. Até nó-a, tanakh vønøgo, ndego gekhandi:v. Soqáin ndøgo, noqa viniv neka fofogeap khape tønømbe-khouwev. ²⁸ Yaq no ndakin ndego khofotøve-qa nøme mba notogó. Yaq zo nango tozomø-ometam, zo khanakhanakh zøténdapém, neka noqa fofogeap benømbē-khapelavøqase. ²⁹ Zo gèkhatowém. Khanakhanakh-ús neka Klisten kuku matev-ús. Ezoqa, av ngenek nge:go, gèzøvizáp. ³⁰ Zapa ndøgo, Yesu Keliso-qa sasae zapaya, ndego ambá vønanimin. Ndego ekeza yage ndønqonqotáv, ta sasae-te ndøgo, zoqa iz-te genømbe-tøkeat.

3

Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ande av khoqoté-yagát

¹ Nøfuap! Manqat nøme nqáneq: Zo khanakhanakh-us ndøgó, Evezøza-qa mokho-te.

Manqat nøme, no ndakin tæpeawam, no bugukhokhof mðezø-peawám. Geté no genø-ewezák, nango tæzø-peawam. Zo tozombo-paevem, yaq zo

gé:khakhasumát, khavozam nømendim ezoqam-qa nømendim matev-te. ²Manqat nqáneq: Zo gò:feazoát, nandiv ezoqam-te, ndigu kopømba ande av gaqo ndi:gu ndi-okho, neka matev soqøsoqa ndimatanam, neka ezoqa ngusu qogøzat-qa ndizøgo. ³Zapa ndøgo, uni ngusu-qogøzat-ezoqam-in neka uni Mbumbukiam-gi-ezoqam-in, ní, ni Mbumbukiam-qa iz, tege Nqova mokho-te nqazi-eqawat. Ni Keliso Yesu mba zi:khambuváp. Neka ambá ndøgo tizio-tanā, matev ezoqa ndimatanam.

⁴Ezoqam-qa matev av nqægo, gigiap-qape tøgonin, yaq no ambá noto-vintanín. Ezoqa ndimatavap av nqægo, ndigu kopømba ndøgo, ezoqam-qa matev matanam-te nduotaza, yaq no kopømba ambá nøme mba notogonín. ⁵No ande qateqan, khøuwa eit qamendap, no ngusum tñømbi-kepøtøzém, ate av-té, Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate. Neka no uni Izlael-ezoqam-ín. Benzamin khagua bawan-ák. Neka no uni Iblukouk-ín. No Felisi ezoqam nogoám, neka Mozes-qa guguna manqat uni vøembø-pavam, av ndigu gi-goatun. ⁶No bazaføgakh kandambá qæ-asazat. Neka no Klisten ezoqam nøngiæzotám. No até vøtē-ein, ndøgo Mbumbukiam-qá poév. Mozes-qa guguna manqat-qa bøi-te, no ezoqa ndaføyamba-qape nogoám.

⁷Geté nqanek matev ate ndægo, no qæmatavupam, ndøgo gigiap-qapē, no ndakin Keliso mokho-te, khokho matev nøtevevé. ⁸Unimanqatín. No ndakin Keliso Yesu qatenøten, noge Evezøza, ndøgo matev nøme ate ndægo, ùnime:løvuám. Matev nøme ate ndægo, møndønø-khokho-matév. No pageap nøtevevé. No Keliso mba benøgó, ⁹neka no te-te bamø-tøkenømbem. No Mbumbukiam-qa bøi-te, ambá Mozes-qa guguna manqat paev mokho-tē qate-ndaføyamba-ēn. Geté no ndaføyamba, unimanqatín matev mokho-té qægó, Keliso-te. Mbumbukiam ndømatanám, av nqægo, teqa bøi-te tizi-ndaføyamba-en, Keliso tizi-unimanqatintat. ¹⁰Noqa poev-qape sa nqáneq: No Keliso nøme mba batenøtentét, neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh vøténøtentét, ta bazaføgakh ndøgo, Keliso løvøte-te gende-khandi:v. Neka no andé Keliso me bate:gó, oskiá ndøgo, no nqosøgeap tændap, av ndego ge:ndapat. Até ndøgó-a, no tænanim, av ndego ge:nanim. ¹¹Yaq até nó-a, løvøte-te batēsuzam, vøemø-khandi:n.

Ni bazaføgakh bizi-asøzí, atema iziz bizimø-khanøzem

¹²No møtenøtén, no ambá av nqægo, Keliso-qa matev mütumundāp, vutumū-ezoqa-mbomambaqape-en. Geté no bazaføgakh zua nø-asazét, vøemø-kopømba-ēn, av Yesu Keliso ekeza nde:go. Zapa ndøgo, ndego no ta zapaya nqáneq genevé. ¹³Nøfuap! No møtenøtén, no matev av nqægo ndapeáv. Zuá. Geté no matev kopo nqáneq qægó: Matev ndøgo, no bugukhokhof qægoam, nø-ivavtét. Neka bazaføgakh nø-asazét, matev megemege-te ndo:go, bamēkhanaz. ¹⁴Yaq nakémbá, no ndaføyamba nøteitít, atema yaq-fla vøemøndāp. Ta yaq-fla ndøgo, yage ova nqo:go, ma Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te genømbe-akha.

¹⁵Ni ezoqa ate nqazi:gu, Klisten matev-te qazifindam, niqa matavap kopo betegó, taqa yaq-te. Geté zo ezoqa nøme, matavap vini tøzøgoat, Mbumbukiam zo ndøzø-ovøyám. ¹⁶Ság! Gigiap-qape nqáneq. Matev ndøgo, ni qazi-matøvemem, eqeieqeí, ta mokho-te até biziyagé.

¹⁷ Nófuap. Noqa matev até vømbopáev. Gèzømeté, ndigu ezoqam, matev eqeieqei ndimbopaev, av ni zo qati-zømesimam, neka vozozø-pavát. ¹⁸ Zapa ndógo, ezoqa nøme, ndigu møndømø-Keliso-gí-qaqa-ezoqam-éz, ndego tae mutui-te genanim. Ezoqa kopoáv. No zo møezø-manqatám, taqa yaq-te. No ndakin nqawa nqazømbe-manqate, no nð-eív. ¹⁹ Ndigu vaev khøuwa-te, géngiæzó. Zapa ndógo, tigi mbumbukiam, ekeza khá. Tiqa matev, gè:khambuváp. Geté ndigu ambá mivi ndøgonemín. Neka ndigu manqei-qaqa-gigiap mba mbomataváp. ²⁰ Geté ni yan mo-manqei-aním, ma nigi khandi etoam ezoqam, Evezøza Yesu Keliso, nqazimbøe-endap, tendoqavan. ²¹ Ndego niqa nakenake nonqo kha, ndø-enénd, vømø-mbomambaqapē, av ekeza kha waev-us ndægo. Ekeza bazaføgakh-té genø-matanám, ta bazaføgakh ndøgo, ndego gigiap neka matev ate ndægo nde:tømbuat, teqa mokho-te vøugoát.

4

¹ Yaq nakémbá, nogi nófuap mbomømboma, no zo-te kuku neka vao nqanøgo, zo noqa khanakanakh neka noqa sasae-qa yaq-fia ndozogo; zo Evezøza mokho-te, føgøføgakh āv tønè-waniáp, av no qazømbe-manqatavun.

Guguna manqat vinivimba

² Zo sakhei menas, Yuodia neka Sintike, no āv qazømbe-viám nqægo: Zo Evezøza-gi ezoqam ndozogo, zo matavap kopo bezømbegó. ³ Neka qo, Sizigus, noqa sasae-te kandambaqape qoqonø-tøkeam, no āv qataqambe-viám nqægo: Nandiv sakhei menas gèzøtøké. Nginik no neka Klemen neka nogi sasae ezoqa nøme namba, Manqat Mbomambaqape-qa sasae-te, bazaføgakh ndø-asazám. Nginik ezoqa ate ngi:gu, tiqa iziz, Mbumbukiam-qá khandi mbuk-té qanø-peawáp.

⁴ Zo Evezøza-qa mokho-te, khanakanakh-us oskia ndøgó. No nqawá qanøzø-eín: Zo khanakanakh-us ndøgó!

⁵ Zo ezoqa ewaqape-te, matev aiyaiyav-té qanøgó. Gømbo-mataváp: Nigi Evezøza, avønín gendøqaván.

⁶ Zo ndøfòðgeāp. Geté gekha matēv ndøgo, tøzø-fakhanumat, zo Mbumbukiam zombó-akhaemát, neka zoqa poev matev-qa yaq-te vømbøviam. Ike manqat-ús. ⁷ Yaq Mbumbukiam-qa mbøni bøviv matev, ndøgo niqa matavap ate nqægo qaløvuam, zo ndøkhakhasumát, Keliso Yesu mokho-te. Yaq zoqa mbøni-te neka kawa-te, zo fofogeap mbaín. Sozøgoát.

⁸ Nófuap! Noqa vaev manqat nqáne: Gekha matēv ndøgo, unimanqatin neka mbomambaqape neka ndaføyamba-qaqa neka Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndøgo, neka gekha matēv ndøgo, kuku matev-us ndøgo, neka gekha matēv ndøgo, ezoqa khanakanakh tigonem, toqo-matanam; matavap av nqægo zoqa kawa-te, bètø-tøvøyám, matev qaniqanimav ate ndægo neka matev ndøgo, ezoqa iz tiqambe-eqatat. ⁹ Gekha matev ndøgo, no zo qate-zømesimam, neka no-te vozøndapem, neka vozøqeivim-a, vozøyogem, zo até vømbopáev. Yaq Mbumbukiam, ndego ni sambu matev ngini-etoam, ndego ndøgoát, zo namba.

Pol-qa ike manqat, Filipai ezoqam-te

¹⁰ No khanakhanakh kandambá neka no Evezøza-te, ike manqat nombo-manqaté, zo tøke nango qazongazem, no-te. No møtenøtén, zo oskia zonø-mataváp. Geté zo bugukhokhof, nakhoa mbain, vozonømbé-tøkeém. ¹¹ No ambá av nqægo, gigiap mbain, yaq nakēmbā, nqanek manqat nqæmanqate. Av taoká. Zapa ndøgo, no nøtenat āv qatendáp nqægo: Gekha matēv ndøgo, tønø-fakhanumat, no khanakhanakh-us nøyagát. ¹² No matev menás qatenøten: Gigiap tønøgoát, ð, mbain tøgoat. Gekha matēv ndøgo, tønø-fakhanumat, no nøtenat nøndáp, khanakhanakh-us āv khatéyagát, oskiá ndøgo, lou kandambaqape tønøgoat, o ifi tønø-vinummat, neka gigiap kopoav tønøgoat, o gigiap mbain tøgoat. ¹³ Te mokho-te ndego, no bazaføgakh ngenø-etoam, no matev ate ndægo, kopømbaqapé, sændapét.

¹⁴ Geté zo matev qanimáv qazononem, zo noqa yage føgakh-te, qazonø-tøkeem.

¹⁵ Zo Filipai ezoqam, zo mðzøte-zøtéz. No Masedonia plovinš gate-ivav, no Mbumbukiam-qa Manqat ezoqa nøme-te ande qatendapat, zo mba zonø-tøkeám. Klisten bawan ezoqa nøme, no tøkeeáv. ¹⁶ Até ndøgó-a, Tesalonika taon-te qægoam, zo gigiap mðzonøndo-khofotumám, no gigiap mbain qægoam. ¹⁷ No ambá av nqægo, zo gigiap etoam-qa nøzøviām. Geté noqa poev nqáneq: Zo mokho-te matev egeiegei gezø-khouwév, neka Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, ndego ta zapaya tezømbematanam, bezømbē-khouwew.

¹⁸ Gigiap ate ndægo, zo qazonøndo-khofotøvem, no mðendáp. Ike kandambá. Kopoáv qazonøndo-khofotøvem, Epaflodaitus gendapavun. Ndøgo mðndølvú, av no qambøe-potonumam. No ndakin kopømbá. Nqanek gigiap ande søvakha gigiap sisip mbomambaqape me me:gó, Mbumbukiam-te toqota. Mbumbukiam mðndøndáp, zoqa etoam matev, neka ndego khanakhanákh, taqa yaq-te.

¹⁹ Mbumbukiam, no nqæmbo-sasaeat, gigiap neka matev ate ndægo, teqá. Vaev mbain. Yaq gekha gigiap-qā ndøgo, zo tøzøte-potonumat, ndego zo Keliso Yesu mokho-te, ndøzøtøké.

²⁰ Mbumbukiam, ndego nigi Tat, teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát. Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Vaev manqat

²¹ Ezoqa ewaqape nandiv, ndigu Keliso Yesu mokho-te, Mbumbukiam-gi ezoqam ndigu, noqa khaiya mboma manqat zozø-eín. Até nginik Klisten nøfuáp-a, no namba nqatigu, khaiya mboma manqat ngíkhøfõtāvāv, zo-te. ²² Neka até Mbumbukiam-gi ezoqam ate ngi:gú-a, nqanek taon-te ngiyage, khaiya mboma manqat ngíkhøfõtāvāv. Neka ndigu ezoqam, Siza-qa khoev-te ndisasaeat, ndego Lom kawa kandambaqape, kandambaqape vønøpouwem, tiqa khaiya mboma manqat zo-te batøndø-khofotav.

²³ Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndøgoát zo-te.

Kolosi

Pol-qa pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolosi taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pol Kolosi taon Klisten bawan ezoqam-té genø-peawám. Ta khøuwa-te ndøgo, Pol Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Gaman ezoqam, ndego ta zapaya ndøgo tini-møvøinám, ndego ezoqa Yesu-qa yaq-te ge:zømesimam.

Kolosi taon, ta manqei-te ndøgo tøgó, ndakin khøuwa Teki (*Turkey*) ndimbo-akhayam. Pol nqanek pepa gumu-peawam, yaq Tikikus neká Onesimus, tezø-etoám, yaq ndigu Kolosi manqei-te vøndapem.

Pol nqanek pepa, ta zapaya nqáneq gene-peawám: Epaflas bugukhokhof khøuwa, Lom taon-te gewav, ndego Pol áv gembøe-votót nqægo: Kolosi Klisten ezoqam mokho-te, ezoqa nøme ndígú. Ndigu ezoqa nøme-te, khavozam manqat me:zømesím. Av gini-zømesimít nqægo: Yaq Mbumbukiam-a, yaq ni, gigiap kandakanda ndígú, enzol ezoqám neka nqova kandakandá. Yaq ni bizizø-vizáp, iziz bizizø-eqawat. Neka tiqa khavozam manqat nøme nqáneq: Yesu ndego Mbumbukiam mbá. Ndego andé enzol ezoqám. Neka lou nøme ndøgo, ni bizilògé. Neka ni Klisten ezoqam, ngusu bizigoqáz, ate av-té, Zu ezoqam gi:goatun. Yaq Pol nginik Kolosi Klisten ezoqam, nqanek pepa mokho-te, áv gezømbe-ovøyám nqægo: Manqat av nqægo, khavozam manqát. Neka Keliso ndego, gigiap ate ndægo-gé kawa ezoqám.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndøgo Mbumbukiam-qa poév. Nqanek pepa, nigí Klisten nøfu Timotí namba niti-peaomít.

² Zo-té qeitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, zo Kolosi taon-te ndozoyage, zo nigí Klisten nøfuap, Keliso uni ndøzømbøe-paev.

Mbumbukiam, nigí Tat, teqa kuku matev neka sambí matev, ndøgoát zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Kolosi ezoqam zapaya

³ Ni zoqa yaq-te qeiguligulimatun, ni Mbumbukiam-te, ike manqat oskia ni-etoumatún, ndego Yesu Keliso-ge Eve. ⁴ Zapa ndøgo, ni áv qatiyogém nqægo: Zo Keliso Yesu zo-unimanqatinát, neka zo Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape-te, kuku zøgó. ⁵ Zo av nqægo, tøzøte-goatún ndøgo, zapa ndøgo: Zo tozoto-tazá ndøgo: Zo matev, ndòzomø-ndapém, ma Mbumbukiam zo yan manqei-te ndezømbe-mendewe. Zo taqa yaq-te, mòzoyogém, Manqat Mbomambaqape, ndøgo unimanqatin manqat, ande qazømbe-fakhan. ⁶ Ta manqat ndøgo, manqei-qape-te ate nqægo gèpanqavøemét, neka mokho ndøfákhātēt. Até zo mokho-té-a, gu:sasáe, zo ande qazøte-yogem, neka Mbumbukiam-qa kuku matev-qa yaq-te, mokho vozøndapem. ⁷ Nqanek Manqat Mbomambaqape, Epaflas-té qazoyogém, ndego ni namba sasae qatigoatun, ndego Keliso-ge sasae ezoqam mbomambaqape, ni nqeimboe-khafuat, ndego zoge

nømendim ezoqam mbomambaqape. ⁸ Ndego ni até zoqa kuku matev-qa yaq-té-a, emanqat vønimbî-votot, ndøgo Nqova Mbomambaqape, zo ndezø-etoam.

⁹ Yaq nakémbá, ni zoqa yaq-te, manqat ande qatiyogem, ni oskia nizø-guligulím, neka ivøveáv. Ni Mbumbukiam-te, áv qati-vi:matún nqægo: Zo matavap eqeieqei, tábezømbe-tøtvøyám. Yaq zo Nqova Mbomambaqape mokho-te, matavap loloakh neka zøtezat zømbégoát, neka teqa poev matev vøzøté-zøtéz. ¹⁰ Yaq zo kopømbaqapé, eqeieqei zóyagát, av Evezøza ndømbøe-poev, zoqa yage-te ate ndægo. Yaq zo sasae eqeieqei tozogoat, zo mokho zømbé-fakhán, neka zoqa zøtezat, Mbumbukiam-qa yaq-te, vøzømbé-khouwēv. ¹¹ Yaq Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, zo bazaføgakh zømbé-etoám. Yaq zo kopømbaqapé, bazaføgakh-us zówaniapát neka gekha vinív ndøgo, tøzø-fakhanumat, vozó-eqatát, ¹² neka Tat ike manqat khanakhanakh-us vozombó-manqatát. Ndego zo iz zø-etoám. Zo Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape namba, matev zóndapém, ndego ekeza waev-te, ndezømbe-mendewe. ¹³ Ni bøvun-qa bazaføgakh mokho-te qazu-goam, ndego ni gèkhandí:n, neka ekeza Yo-qa megeat matev mokho-te vø-amb, ndego ndembøe-khafuat. ¹⁴ Keliso mokho-te, ndego ni gènqovotán, neka niqa manqa-zapazapa vømbøe-navøem.

Keliso-qa matev, taqa eqæv-qape kandambá tantáv

¹⁵ Ni kopømba mbaín, Mbumbukiam tizi-ometam. Geté Keliso, Mbumbukiam-qá bugug ndondáp. Ndego tegé yo-khøuwá. Gigiap ate ndægo, Mbumbukiam gekhakheinam, ndego ùnime-løvúa. ¹⁶ Zapa ndøgo, Mbumbukiam gigiap ate nqægo, Keliso mokho-té genø-khakheinám, gigiap khaiya-te nqo:go, neka manqei-qape-te nqago, ndøgo nqazi-qeivap neka ndøgo qeivupav ndøgo, até nqova-gi megetapák-a neka kawakawa-za neka iz-akhayapak, neka gekha nqova bazaføgakh-us nøme ndigu. Gigiap neka matev ate ndægo, Mbumbukiam Keliso mokho-té genø-khakheinám, neka te nonqo ndøkhakheinám. ¹⁷ Gigiap ate ndægo fakhaneav qagoam, Keliso até gegoám. Neka gigiap ate nqægo, ndégo tegeawát. ¹⁸ Keliso ni Klisten bawan ezoqam-gé kawá, ni teqa kha nqazigu. Neka ndego ni Klisten bawan ezoqam-qá zapá. Ezoqa bugukhokhof løvøte-te gekhandi:v, ndégo. Yaq matev ate ndægo, ndégo tenó-kawaevtát. ¹⁹ Mbumbukiam áv qambøe-pøovám nqægo: Ekeza matev ate ndægo, ekeza Yo mokho-té qanú:goát, ²⁰ neka te mokho-te, gigiap ate ndægo, ekezan namba nqawa vøtøkuá, gigiap yan-te nqo:go neka nqanek manqei-qape-te nqago, neka teqa kouk mokho-te, ndøgo tae mutui-te qawa, sambí vøe-khakheinám.

²¹ Bugukhokhof, zo qámbá qazøtøndo-goam. Neka zo Mbumbukiam-gí qaqa ezoqam zogoám, zoqa matavap-te, neka manqa-zapazapa vozø-matønumam. ²² Geté ndakin, zo Mbumbukiam, ekezan namba, nqawa møndø-tøkuzú. Keliso-qá khá gene-tøkuzú, ndego genanim. Yaq zo teqa bøi-te, ndaføya-ndaføyamba neka manqa-zapazapa-yav sozógoát. ²³ Geté zo føgøføgakh ndøgeageáp, ndøgo zo ndozo-unimanqatinat, neka føgøføgakh ndøwaniáp. Soqáin ndøgo, zo matev nøme tø-itub, yaq zoqa

vintøzat matev Yesu-te zō-ivøvēm, taqa yaq-te Manqat Mbomambaqape ndæmanqate, zo qazoyogem. Nqanek Manqat Mbomambaqape, ezoqa ewaqape sũgumu-zømesimít, nqanek manqei-qape-te. Mbumbukiam no Pol, nqanek sasae nonqo ndøveatán.

Pol bazaføgakh-us gesasaetam, Yesu-qa Manqat Mbomambaqape za-paya

²⁴ No ndakin viniv nqæ-eqatet, zo nqazømbe-tøkeet, no khanakhanákh. No nøkeza kha-te, viniv āv tøtendapét, av Keliso ge:ndapat. Viniv av nqægo khouiáv. Zua ndømá. Ta viniv ndøgo, nqæ-eqatet, Keliso-qá kha tøke nonqó, Klisten bawan ezoqam. ²⁵ No Mbumbukiam, Klisten bawan ezoqam-gé sasae ezoqam ndøvé. No até zo-té-a, teqa manqat ate ndægo batē-zømesim. ²⁶ Nqanek manqat, ibugukhokhof khonoam-té qagoám, nupøkhán mbá, ezoqa ate gi:goam, yage gimønøzumavun. Geté ndakin, Mbumbukiam ekeza ezoqam me:zømás. ²⁷ Mbumbukiam āv qambøe-pøovám nqægo: Teqa matavap mbomambaqape, khonoam-te qagoam, ni Klisten ezoqam, zí:nøtén. Ta matavap ndøgo nqánek: Keliso Zu ezoqam mokho-te mbá mbá, geté até zó bawan vini-ak mokho-té-a, gunú:yaqát. Yaq até zo-a, matev eqeieqei-qape zøndapém, ma ndøzøte-vintavet, tøfakhan.

²⁸ Ni ezoqa ewaqape, teqa yaq-te ndégo tøti-zømesím, neka vøi-gugubatun-a, vøizø-ovøematun. Matavap loloakh-ús. Yaq ni ezoqa ewaqape Mbumbukiam-qa megemege-te teito-ab, ndigu Keliso mokho-te, tiqa Klisten matev-te é-betømu-fisam. ²⁹ No bazaføgakh ndøgo tøte-asazét, nqæ-sasaet. No Keliso-qá bazaføgakh-té qatø-sasaet, ndøgo no mokho-te bazaføgakh-us nqøu-sasaet.

2

¹ No zo zøtezat-qa nøzøgó. No bazaføgakh nø-asazét, zo zapaya, neka até Laodisia taon-ak zapayá-ya, neka ezoqa nøme ndigu, noqa kha qeiviav ndigu. ² No bazaføgakh nqæ-asazet, ezoqa kha zømbé-føgákh, neka kuku matev mokho-te vøtøkuatát neka Mbumbukiam-qa manqat uni betèzøtez, ndøgo khonoam-te qagoam. Nqanek manqat, khonoam-te qagoam, Kelisó. ³ Nøtenat neka matavap loloakh ate ndægo, Keliso mokho-té qanu:gu.

⁴ No nqanek manqat tøte-eín ndøgo: Soqáin ndøgo, zo ezoqa tiqa manqa enønaq-us mokho-te titubam. ⁵ Unimanqatín. No kha-te, nøyoná. Geté nqova-te, no ndøtú:gu, zo namba. Neka no khanakhanákh, u nqæyoge, zoqa yage eqeieqei neka bazaføgakh-us waniap-qa yaq-te, unimanqatin matev-te, Keliso-te.

Keliso mokho-te, khandi ndøfakhán

⁶ Zo Keliso Yesu qazondafem, zoge Evezøza tegoat, yaq zo te mokho-te até vøuyagé. ⁷ Neka zo te mokho-te, ande tae me ndægo, lu manqei pakoate qamø-mbuvøem, føgøføgakh ndøwaniáp, neka te mokho-te vøfisám. Zoqa unimanqatin matev, bazaføgakh-us ndøgeageáp, av zo gi:zømesimam. Neka Mbumbukiam-te, ike manqat oskia mbomanqaté.

⁸ Zo gø:fezoát. Soqáin ndøgo, zo ezoqa tiqa khokho khavozam manqat neka manqei-qape ezoqam-qa matavap mokho-te tinøzøzo. Nømendim

manqat av nqægo, ezoqam-qá matavap-té neka nqanek manqei-qape-gí nqova soqøsoqa-té qando-okhó. Ambá av nqægo, Keliso-té qando-okhó. ⁹ Zapa ndøgo, Keliso-qa kha, ndøgo kopømba ande av ezoqam-qa kha ndægo, Mbumbukiam-qá matév qanetøvá. ¹⁰ Neka zo Keliso mokho-te, ndego nqova iz-akhayapak neka bazaføgakh-us ate ndi:gu ndeløvuzá, khandi vøzø-tøtøvøyam. ¹¹ Zo Keliso mokho-te, andé ngusum qogøzat matev zøtendapém. Geté nqanek matev, ambá av nqægo, ezoqa zendā gene-matanām, neka ngusum vøqogaz. Geté ndøgo zoqa manqazapazapa matanam matev zøqóg. Nqanek matev, Keliso ndømatanam. ¹² Zo ibøkha iz qazondapem, gigiosam, zo andé Keliso namba, manqei ozu-té ginø-osám. Yaq Mbumbukiam zo Keliso namba, nango vøkhandi:z, zo teqa bazaføgakh qazo-unimanqatinim, ta bazaføgakh ndøgo, Keliso løvøte-te gendo-khandi:v.

¹³ Zo bugukhokhof zøkeza manqazapazapa-te qazogoam, zo pakhaezat ezoqa zogoám, neka zo ambá av nqægo, Mbumbukiam-gí ezoqam zogoám, kopømba ande av Zu ezoqam ndi:gu, ndigu ngusu gizø-qogavatun. Geté Mbumbukiam zo ndakin møndø-khandi:z, Keliso namba. Niqa manqazapazapa ate ndægo, ndego møndømbøe-navóém. ¹⁴ Pepa ndøgo, niqa manqazapazapa ndo:peawap neka matev ate ndægo, ni paeveav qagoam, ndøgo ni amba manqa ovøyam-te tø-ambin, Mbumbukiam møndøngiú. Tae mutui-té genøndáp, vømøtøke. ¹⁵ Yaq ta matev mokho-te, ndego nqova iz-akhayapak neka gekha nqova bazaføgakh-us nøme ndigu, ni amba manqa ovøyam-te ti-ambin, tiqa bazaføgakh møndø-tømbuá neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi matev vøzø-etoam.

Khafeap matev tizimbo-paevem, ndøgo kopømba mbaín, ni tøkhandi:n

¹⁶ Yaq nakémbá, zo ezoqa lou loge o ibøkha izam-qa yaq-te o pusup khøuwa-qa yaq-te, kopømba ande av løvøyak ndakinak gendo-itanin neka Sabat khøuwa-qa yaq-te, khafeap bezømbø-åwám. ¹⁷ Khafeap matev av nqægo, ndøgo andé gigiap-qá nqovønqová, ndøgo tømboe-megetav. Geté unimanqatin gigiap, Kelisó. ¹⁸ Zo ezoqa bevøðzð, ndigu khokho kha voat matev neka enzol ezoqam-te tabap matev ndøzøgawap neka emanqat ndivototap, av umingiap ndi:qeivi. Ezoqa av ngi:gu, ekeza iz mba ndø-eqawát. Geté tiqa manqat, mokho mbaín. Manqat ndøgo, ezoqa nøme gi:zømesimatun, ndøgo ekeza khokho matavap-té qando-fakhaté. ¹⁹ Ezoqa av ngi:gu, ndigu Keliso-te geawateáv, ndego ni Klisten ezoqam-ge kawa. Teqa kha ate ndægo, ndøbunuzupit neka søvakha kinik ndægeageapet, tétø qageageapét, neka ndego ndëmbø-këögë. Yaq nqanek kha sègekhouwevtét. Ate av-té, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.

²⁰ Zo mōzo-pakhaéz, Keliso namba. Neka zo ndakin ambá av nqægo, manqei-qape-qa khafeap matev vinivinimba mokho-te sekembā søzøtu:gū. Geté yaq zo gekha zapá, khafeap matev mokho-te sekemba ndozotu:yage, zo amba manqei-qape-gi ezoqam oskia tozogonin, ²¹ khafeap matev kopømba ande av, “Nqanek gigiap ndøkhanáz!” o “Nqanek loge gigiap ndølóg!” o “Nqanek gigiap ndøgeågím!”? ²² Nqanek gigiap ate nqægo, toqolog o toqogea, ndøgo manqei-qape gigiap

yakhapús. Sège-navøemín. Khafeap matev neka nømendim matev, taqa yaq-te, ezoqa ndø-aumatún. ²³ Unimanqatín. Khafeap matev av nqægo, guliguli matev toqogoat, av qakeza poev ndægo, neka khokho kha voat matev, neka qakeza kha yage føgakh-qape etoam matev, ndøgo bugug andé matavap loloakh me:keogé. Geté ndøgo mokho mbaín. Kopømba mbaín, taqatøke, qoqa kha-qa poev soqøsoqa toqote-nøzøgim.

3

Mbumbukiam ni sùgumu-khandí:n, Keliso namba

¹ Mbumbukiam Keliso løvøte-te gekhandi:v, yaq ndego até zó-a, sùgumu-khandí:z, yage ndakinak vøzø-etoam. Yaq nakémbá, zoqa mbøni-qa poev, yan-qá matev-té qabegó, ma Keliso nde:qomat, Eve-qa nakeamo zenda-te. ² Zoqa matavap, yan-qá matev-qa yaq-té qabegó, ambá nqanek manqei-qape matev-qa yaq-te. ³ Zapa ndógo, Keliso genanim, yaq até zó-a, sòzøtumú-pakhaéz. Zoqa khandi ndakinak, ndakin Mbumbukiam-qá mokho-té qanu-khonøwé, Keliso namba. ⁴ Geté Keliso tefakhan, ndego zoqa khandi zapa, yaq até zó-a, ndòzomø-fakház, te namba, teqa waev mokho-te.

Yage awenege neka yage ndakinak-qa yaq-te

⁵ Yaq nakémbá, zoqa manqei-qape matev vinivinimba, vølaém, kopømba ande av mambe okho matev, neka ezoqa nøme qovet matev, neka gekha matev soqøsoqa av nqægo nøme ndøgot, neka matev soqøsoqa-te poev matev, neka ezoqa nøme-qa gigiap qovet matev. Gigiap qovet matev, ndøgo andé batae-te ogiam matév. ⁶ Nqanek matev soqøsoqa zapaya, Mbumbukiam-qa qaqqa ndøgeáv, ti-te ndigu, teqa manqat o-mba ndapeav ndigu. ⁷ Até zó-a, zo matev av nqægo mòzo-matønumám, zoqa yage-te, zo bugukhokhof qazoyagam. ⁸ Geté ndakin, zo matev av nqægo vø-ivøvé, kopømba ande av mbøni nqosøgeap matev, neka qaqqa matev neka sanqambap matev. Ezoqam-qa iz ngenøgim manqat, neka mambe okho emanqat vototap, zoqa manqa-nqa-te betøndo-fakháté. ⁹ Neka zo yaqyaq-a, meakha manqat sekemba ndømanqaté. Zapa ndógo, zo awenege yage ande ndabua me, mòzo-khofoé, taqa matev soqøsoqa namba, ¹⁰ neka yage ndakinak vozø-uzam. Mbumbukiam nqanek yage ndakinak, ndego gekhakheinam, oskia ndø-ndakinak-tét, atema kopømba ande av ekeza bugug ndægo vømøgø, neka ni Mbumbukiam uni vizimí-nøtèn. ¹¹ Zo nqanek yage ndakinak qazondapem, yaq zo mokho-te, vinivinimba nøme mbaín, yaq Zu ezoqam-a, yaq bawan vini-ak; yaq ndigu ngusu gízø-qogavatun-a, yaq ndigu qogøvemav ndigu. Neka ndøgo gekham mbaín, qo gekha manqei-ak o bawan-ak toqogoat, o khokho sasae ezoqam o iz akhae voqógoát. Gigiap-qape Keliso yakhapús, ndego ni ate nqazi:gu mokho-te ngu:yage.

¹² Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam gevevesam neka vozø-tegi-ezoqam-
ez, ndego zo ndezømbo-khafuat, zo matev ndakinak zó-uzám, tanakh
matev, neka kuku matev, neka qakeza iz eqawatav matev, neka aiyaiyav
matev, neka qaqqa nakha-nakhamas-te gonemav matev. ¹³ Ezoqa matev
soqøsoqa tizø-matønumat, zo nakha-nakhamas-te ndø-qavøinàmát. Zo
yaqyaq-a, sà bezømbo-naváp, ate av-té, Evezøza zoqa manqa-zapazapa

3:1 3:1 Mak 12:36; 16:19; Ef 1:20   **3:2** 3:2 Met 6:33   **3:5** 3:5-6 Lom 6:6, 11; Ef 4:19; 5:3-6
3:8 3:8 Ef 4:25-29; 5:4   **3:9** 3:9 Ef 4:22, 25   **3:10** 3:10 Ef 4:24   **3:11** 3:11 Gal 3:28   **3:12**
3:12 1 Pita 2:9   **3:13** 3:13 Ef 4:2, 32

sa qambøe-navøem. ¹⁴ Neka zo kuku bezøgó. Zapa ndógo, matev ndøgo, nqanek matev ate nqægo qaløvu, kuku matév. Matev nqáneq, ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, nqova kopø-te uni nqæløvnønønat.

¹⁵ Keliso-qá sambu matev bezø-nøzøgimít, zoqa mbøni-te. Zo Mbumbukiam sambu matev-té genøzø-akhá. Zo kha kopó. Neka zo Mbumbukiam ike manqat mbomanqaté. ¹⁶ Keliso-qa Manqat bètu:qonám, zo mokho-te, bezø-tøtøvyam. Gè:nømendím neka gègugumbám, yaqyaqa. Matavap loloakh-ús. Neka zo ouv gèqaqayám, kopømba ande av Sams ouv ndægo, o ouv nøme ndøgot, Mbumbukiam-qa iz ndø-eqawat, o ouv ndøgo, Nqova Mbomambaqape nde:zømesim. Ouv tozo-qaqemat, yaq zoqa mbøni mokho-te, ike manqat mba bezømbu:gu, Mbumbukiam-te. ¹⁷ Gekha manqat ndøgo, tozo-manqatat neka gekha matév ndøgo, tozogoat, gèmbø-mataváp, zo Evezøza Yesu-gí paev ezoqám. Neka te mokho-te, zo Mbumbukiam ike manqat mbomanqaté.

Angana neka sakheis, eqeieqei ande av kintiyagat

¹⁸ Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gu. Matev av nqægo eqeieqei, Evezøza-qa bøi-te.

¹⁹ Zo angana, zo kuku bezøgó, zøkeza sakheis-te, neka qaqa zøgõ.

Nakheis neka evøndipakha, eqeieqei ande av kintiyagat

²⁰ Zo nakheis, zo zøvøndipakha-qa manqat o-mba mo:ndapé, matev ate ndægo. Zapa ndógo, matev av nqægo, Evezøza gèmbopoév.

²¹ Zo evøndipakha angana, zogi nakheis qaqa zøløozú. Soqáin ndøgo, ndigu sa timø-tabam.

Sasae ezoqam neka tigi kawakawa-za, eqeieqei ande av kintiyagat

²² Zo sasae ezoqam, zøkeza manqei-qape sasae kawakawa-za-qa manqat, o-mba mo:ndapé, matev ate ndægo. Zo sasae bazaføgakh-us ta-mbá ndøgõ ndøgo, ndigu zo tizømetat, ti-te enaq giam nonqo. Geté zo Evezøza ùni mbøevizáp neka zogi sasae kawakawa-za-qa sasae tozogoat, tiqa manqat ùni mbøepáev. ²³ Gekha sasae ndøgo, ndozogo, zo bazaføgakh-us ndøgó. Zapa ndógo, zo nqanek sasae, ambá av nqægo, ezoqam-qa mba zogõ, geté zo Evezøza-qa zogó. ²⁴ Zo møzøte-zøtéz, zo Evezøza-te, yaqfia ndøzomø-ndapé, ndøgo zo nonqo ndemendewe. Zoge unimanqatin kawa ezoqam, Kelisó. Zo teqá sasae zogót. ²⁵ Geté gekha ezoqám ndego, matev soqøsoqa tego, Mbumbukiam ndømbø-qavøiú, av matev ge:matanam. Ndego gématøvemák, qo ande gekha ezoqam, iz akhae ezoqám, õ, khokho ezoqam.

4

¹ Neka até zó-a, kawakawa-za, zogi sasae ezoqam eqeieqei zøkeogé neka matev eqeieqei zøgó. Zapa ndógo, zo møzøte-zøtéz, até zó-a, zo kawa ndezømbógó. Ndego yan-té gonoyagé.

Øvyam manqat nøme, Klisten yage matev-qa yaq-te

² Zo oskia ndøguligulím. Matavap bèzøvisít. Neka Mbumbukiam ike manqat oskia mbomanqaté. ³ Neka até niqa yaq-té-a, gèndo-guligulím. Mbumbukiam ni nakhoa bñi-mboqoá, ni ezoqa nøme teqa manqat

Keliso-qa yaq-te bati-zømesim, ndøgo khonoam-te qagoam neka ta zapaya nqanek, no ndimbula-te nqatu:gu. ⁴ Yaq no ezoqa teqa manqat bavokho-qape bazømbē-ovøyam, av Mbumbukiam-qa poev ndægo.

⁵ Zo bavokho ezoqam namba, matavap loloakh-us ndøyagé. Neka gekha khøuwā ndøgo, nakhoa tozo-qeivimat, Keliso-qa matev tøzøte-zømas, zo vøgonemát. ⁶ Zoqa manqat, kuku matev-us oskia begó. Neka ndøgo andé lou mokhov qanimav-qape me betegó. Yaq gekha ezoqām ndigu, zo unimanqatin-qa yaq-te tizømbe-bevupat, zo kopømbaqapé, qavøiwat eqeieqei zozøgoát.

Pol-qa vaev manqat

⁷ Noqa yage ate ndægo-qa yaq-te, zo nigi Klisten nøfu Tikikus mé:zømás, ndego ni nqeimbøe-khafuat, ndego unimanqatin ezoqam, ndego ni namba Evezøza-qa sasae gegoatun. ⁸ No ngenek ta zapaya nqánek qatekhofotaváv: Zo tønèzøtéz, ni ande āv khatiyage. Yaq zoqa kha gé:føgákh. ⁹ Ndego Onesimús namba mé:geáv, ngenek unimanqatin Klisten nøfu nøme, ni nqeimbøe-khafuat, zøkeza ezoqam. Nginik ezoqa menas, matev ate nqægo-qa yaq-te mé:zømás, nqanek nqafakhanam.

¹⁰ Alistakus, no ndimbula namba nqatigu, ndego khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te, neka até Mák-a, Banabas-ge ekeabøi, khaiya mboma manqat ngíkhøfötäváv. Ngenek zo-te tendowav, yaq gèkhatowém, ate av-té, no bugukhokhof manqat qazønde-khofotav. ¹¹ Até Yesú-a*, iz nøme nqambogo, Ziastes, teqa khaiya mboma manqat ngèkhøfötäváv. Nginik ezoqa misika yakhapús, Zu ezoqam, ndigu no namba Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te ndisasaeat. Tiqa tøke kandambá no-te. ¹² Até Epaflás-a, zøkeza ezoqam, ndego Keliso Yesu-ge sasae ezoqam, khaiya mboma manqat ngèkhøfötäváv. Ndego zoqa yaq-te, bazaføgakh-us oskia ndøguligulimatún. Zo Klisten matev-te, føgøføgakh tønè-waniáp, neka zoqa unimanqatin-te, Keliso-te, ùni tønèfisám, neka zo Mbumbukiam-qa poev ate ndægo uni vøzøtè-zøtéz. ¹³ No zo-te nò-unimanqatintét, av nqægo: Ndego bazaføgakh-us ndøsasaeát, zo zapaya, neka até ndigu Klisten ezoqa nøme zapayá-a, ndigu Laodisia taon-te neka Hielapolis taon-te ndisokhoe. ¹⁴ Até Lúk-a, ndego mulømula etoam ezoqam, ni nqeimbøe-khafuat, neka Dimas, khaiya mboma manqat ngíkhøfötäváv.

¹⁵ Noqa khaiya mboma manqat, até nigi Klisten nøfuap-té-a, zókhofotøvém, ndigu Laodisia taon-te ndisokhoe, neka Nimfa-te vozø-khofotøvém, neka ndigu Klisten bawan ezoqam-te, ndigu tuqa khoev-te gipindumatun. ¹⁶ Zo nqanek pepa tozotumu-geveømem, yaq Laodisia Klisten bawan ezoqam-té qanø-khofotøvém, ndigu bemø-geveømem. Neka ta pepa ndøgo, no Laodisia taon-te qækhofotav, até zó-a, vøgeveømém.

¹⁷ Zo Akipus gømbo-einím. Nandev sasae ùni betekhóu, Evezøza gembo-etoam.

¹⁸ Nqanek khaiya mboma manqat-qase, no Pol nøkeza zendá qatepeamít.

No ndimbula-té qatu:gú. Zo bezømbo-nàvøém, noqa yaq-te.

4:5 4:5 Ef 5:15-16   **4:6** 4:6 Ef 4:29; 1 Pita 3:15   **4:7** 4:7 Ef 6:21   **4:8** 4:8 Ef 6:22   **4:9** 4:9

Filem 10-12   **4:10** 4:10 Kel 12:12; 15:37-39; 13:13; 2 Tim 4:11   * **4:11** 4:11 Ngenek ezoqam, iz Yesu ge-akha, ezoqa viní. Teoká ndego, Yesu Keliso.   **4:12** 4:12-14 Kol 1:7; Filem 23-24   **4:17** 4:17 Filem 2   **4:18** 4:18 1 Ko 16:21

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát zo-te.

1 Tesalonika

Pol-qa bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tesalonika taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ndigu Tesalonika taon-te giyagam, ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám. Tesalonika ndøgo, taon kandambaqape ndøgoám. Masedonia manqei-té, neka ndaola-té.

Pol qambo-misika, manqei vinivinimba-te ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, ndego até Tesalonika taon-té-a, vøgoam (Kel 17:1-14). Yaq teqa nømendim mokho-te, ezoqa nøme møndø-unimanqatiním. Ezoqa kopokopo nøme ndigu, Zu bawan-ák. Geté ezoqa kopoáv, ndigu bawan vini-ák. Ndigu Zu ezoqa nøme, ndigu Yesu unimanqatinteav qagoam, ndigu Klisten ezoqam, ngenøgim-té ginø-abumám. Pol taqa yaq-te ge-ewag, ndego Timoti ndøkhofotáv ti-te, ngenek tiqa unimanqatin-te, zita tøpøzu manqat vømøzø-ein. Yaq taqa zita-te, Timoti nqawa gendovesez, ndego Pol tiqa matev egeieqei-qa yaq-te vømbøe-votot. Yaq Pol nqanek pepa ndakin, nqáneq gene-peawám: Tiqa unimanqatin-te, zita tøpøzu nøme nonqó. Neka ndego tiqa bevap, løvøte neka Yesu-qa qavane-qa yaq-te, vøzømbē-qavøiu.

¹ Nqanek pepa, no Pol neka Sailes neka Timoti, ni nipeaomít. Zo-té qeitø-peaomít, zo Klisten bawan ezoqam, Tesalonika taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam, ndego Tat, neka Evezøza, Yesu Keliso, tiqa mokho-te ndozotu:gu.

Mbumbukiam-qa kuku matev neka sambu matev, ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Tesalonika Klisten bawan ezoqam-qa yaq-te

² Ni zoqa yaq-te qeiguligulimatun, ni Mbumbukiam ike manqat oskia nimbo-manqaté, zo ezoqa ewaqape-qa yaq-te. ³ Niqa guligulim-te, Mbumbukiam-te, nigi Tat, ni oskia teimbo-matavupatún ndøgo, av zo Yesu Keliso ndøzøte-unimanqatinat, neka zoqa sasae-qa yaq-te, ndøgo kuku matev-us ndozogo, neka zoqa føgøføgakh waniap-qa yaq-te, zo nigi Evezøza Yesu Keliso-te ndozoto-taza.

⁴ Nøfuap, zo Mbumbukiam ndezøambo-khafuat, ni møtinøtén, ndego zo møndø-vevesám, vozø-tegi-ezoqam-ez. ⁵ Zapa ndøgo, ni Manqat Mbomambaqape qeindapavun, ndøgo ambá av nqægo, manqat mba ndøgeavün. Geté bazaføgakh neka Nqova Mbomambaqape namba me:geavün. Yaq zo áv qazøte-qeivím nqægo: Niqa manqat unimanqatin. Zo møzøte-zøté, ni zo mokho-te ande áv khatiyagam. Ni zo nitigoám. ⁶ Ezoqa nøme, zo føgakh-te ambá gini-abumám. Geté zo niqa matev neka Evezøza-qa matev, zømbo-paevém neka manqat khanakhanakh-us vozøndapem. Ta khanakhanakh ndøgo, Nqova Mbomambaqape-té qando-okhó. ⁷ Yaq ta mokho-te nqanek, ezoqa ewaqape, Masedonia neka Akaya plovins-te, Yesu ndi-unimanqatinat, ndigu zoqa matev egeieqei me:vewé neka paev-qa ndøgó. ⁸ Evezøza-qa manqat, zo ezoqa

qazozø-manqatam, ambá av nqægo, Masedonia neka Akaya plovins-te mbá qanø-panqavøëm. Geté manqei-manqei ate ndægo, ezoqa ewaqape, zoqa unimanqatin-qa yaq-te sùgumu-ewagát, ndøgo Mbumbukiam-te ndøzøgo. Ni ti-te ndigu, manqat einiav tøgoat, kopømbá. Zapa ndøgo, ndigu møndøyogém. ⁹ Ndigu ekezan, emanqat møndæ-vototupátún, av zo ni qazøte-khatomb, ni zo-te qeigeavun, neka zo tae khøuiiap-te qazogoam, unimanqatin khandi Mbumbukiam-te ande āv khazøtē-qambuz, ndego zo ndakin ndozombo-vizap, ¹⁰ neka zo tege Yo Yesu ande āv khazømbøē-keoge, yan-te tendovis, ndego Mbumbukiam løvøte-te gekhandi:v, yaq ndego ni Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te, teqa qaqa-te vøkhandi:n.

2

Pol Tesalonika taon-te, Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam

¹ Nøfuap! Zo zøkeza møzøte-zøtéz, ni zo-te qeigeavun, ni ambá av nqægo, khokhø seigeavūn. Geté mokho kandambá qafakhan. ² Zo møzøte-zøtéz, ni bugukhokhof Filipai taon-te qeigoam, ezoqa ni gèngiænotám, neka vøi-potonumam. Yaq ni zo-te qeitøndu-niav, ni ezoqa nøme, niqa manqa manqate-te tokømbem-qa nigoám. Geté Mbumbukiam ni møndøni-tøké, neka ni zo teqa Manqat Mbomambaqape, kha føgakh-mba vøizø-manqatam. ³ Ni ezoqa manqa qeizø-løvutatum, ni ambá av nqægo, khokho manqat nizø-manqatē o matavap soqøsoqa nigū o ezoqa khavozam-qa nigū. ⁴ Geté ni Mbumbukiam møndø-gevenó neka ezoqa eqeieqei vøenæmb, neka teqa manqat, niqa zenda-te vø:ve. Ni teqa manqat qeimanqatatum, ni ambá av nqægo, ezoqa khanakhanakh asøtøve-qa nizøgō. Geté ni Mbumbukiam khanakhanakh asøtøve-qa nimbogó, ndego niqa mbøni neka matavap ndini-gevewat. ⁵ Zo møzøte-zøtéz. Ni ambá av nqægo, ezoqa enaq nizøge:mām o khanakhanakh manqat vøizø-etoamam, yaq moni-qā nizømbi-goām. Mbumbukiam møndæ-otév, nqanek manqat unimanqatín. ⁶ Ni ambá av nqægo, nikeza iz eqawat-qa nizøgoām, zo niqa iz tozoni-eqatat, o ezoqa nøme vøni-eqatāt. ⁷ Ni Keliso-gi u-anim nqeiigu, ni tøni-poein, ni ambá nizø-pouwein, av nqægo, zo ni ezoqa kandakanda zøténæmbát. Geté ni zo mokho-te qeigoam, ni matev aiyaiyav-té qeitøgoám. Ni zo qeizø-kewagam, ni andé evo me nitigoám, ndugu nakheis tete nduzø-etoam. ⁸ Ni kuku kandambá zo-te. Yaq ni ambá av nqægo, zo Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape mba niti-zømesimām. Geté ni até nikeza yagé-a, vøizø-etoam. Zapa ndøgo, ni kuku khàpe nimbi-khouwév zo-te. ⁹ Nøfuap! Zo ndozombo-matáváp, ni sasae føgakh-qape qeikhanazat, zo mokho-te qeigoam. Ni pavpave nekā lovølova, sèisasaetám, neka niqa yage nonqo, moni vøi-qaqasumam. Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam-qa Manqat qati-zømesimam, ni poveéav, ni zogi ezoqa kopo-te sa teito-tambet, viniv vøizø-etoām.

¹⁰ Zo møzøte-zøtéz neka Mbumbukiam vøe-otev, ni zo namba qazi:yagam, ni āv tøtiyagám, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. Ni matev eqeieqei-té qeitøyagám neka manqa-zapa-qase goneáv. ¹¹ Neka zo møzøte-zøtéz, ni zo ezoqa kopokopo-te, ate ndøzøte:go, āv teizøbematønumám, av eve nde:go, ekeza nakheis-te te:matønumat. ¹² Ni zo nigugubám neka zita vøizø-tøpazam neka vøizø-pouweam, av nqægo:

Zo āv tōneyagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ndego zo teqa megeat matev-te neka waev kandambaqape-te ndezø-akhayam.

Klisten ezoqam, matev fəgəfəgəgəh ambá qazømbə-fakhanumám, geté ndigu fəgəgəh-mbá giwaniapám

¹³ Ni Mbumbukiam, ike manqate oskia nimbo-manqaté. Zapa ndøgo, zo teqa manqat qazoyogem ni-te, zo ambá av nqægo, khokho sozon-dapēm, av ezoqam-qa manqat sa ndozo-upøgim. Geté zo Mbumbukiam-qá Manqat zondapēm. Yaq ndøgo unimanqatín. Nqanek manqat, zoqá mokho-té qanu-sasaeát, zo ndozo-unimanqatinat. ¹⁴ Nøfuap! Matev ndøgo, zo-te qafakhanam, até kopó, av Mbumbukiam-gi Klisten bawan vinivinimba qazømbə-fakhanumam, ndigu Zudia plovins-te, Keliso Yesu-qa mokho-te ndu:gu. Zogi ezoqam, zo matev soqøsoqa, āv gizømbə-matønumám, av Zu ezoqam, Zudia plovins-te ndøgo, Klisten ezoqam-te gizømbə-matønumam. ¹⁵ Ezoqam ngínik, nigi Evezøza Yesu neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, løvøte-te gi-abumam neka ni vøngiænotam. Mbumbukiam khanakhanakh mbain ti-te. Neka tiqa matev qaqa-ús, ezoqa ewaqape-te. ¹⁶ Ndigu ni tokømbem-qa nigoám. Ni bawan vini-ak, ambá niti-zømesimák, yaq ndigu vøe-khandi:z. Ta mokho-te ndøgo, ndigu manqa-zapazapa nøme mba mo:kapuimít, atema vømótøvā. Geté Mbumbukiam-qa qaqa khakheitáp. Segezø-fakhán.

Pol Tesalonika ezoqam-te, nqawa vesezam-qa gegoam

¹⁷ Nøfuap! Ni zo qeizuvaz, yaq khapémbá qa-auwam, ni vao kandambá qeigoam, zo-te. Neka ni zoqa bugug nqawa qeivi-qa nigoám. Unimanqatín. Ni qámbá zo-te. Geté niqa matavap-te neka mbøni-te, ni namba zi:gú.

¹⁸ Ni zo-te nqawa okho-qa nimbogoám. No Pol, no khøuwa kopoáv, ambá notøndo-navín, zo-te. Geté Saitan ni gètøkømbemám. ¹⁹ Nigi Evezøza Yesu tendoqavan, yaq ni gekham-qā yaq-tē qeitø-tāmb neka gekha mokhø qatí-khambuvemēm neka teqa megemege-te ndo:go, khanakhanakh-us vøtiwanāt? Ndøgo zo zøkhapús. ²⁰ Unimanqatín. Ezoqam zó, ni nqati-khambuvap neka khanakhanakh nqāni-āsøtøvē.

3

¹ Ni kopømba mbain qagoam, sekemba amba qati-kewagam, yaq ni matavap āv qatigoném nqægo: Ni nikezan, Atens taon-te até nitøkhæ-sokhoát. ² Geté ni Timoti nitøndú-khofotøvém, zo-te, ndego nigi Klisten nøfu, ni Mbumbukiam-qa sasae namba nqati-sasaeat, ndego ni Manqat Mbomambaqape manqa manqate-te ngini-tøke, Keliso-qa yaq-te. Yaq ndego zo tèabezømbə-tøké neka zita zótópáz, zoqa unimanqatin matev bezømbə-fəgəgəh. ³ Soqain ndøgo, matev soqøsoqa ndøgo, zo-te qafakhanam, zoqa unimanqatin matev tøkukugim. Zo zøkeza møzøte-zøtéz, matev soqøsoqa av nqægo tøndo-okhoat, ndøgo Mbumbukiam-qá poév, ni-te. ⁴ Ni zo namba qatigoam, ni møizø-manqatám, av nqægo, “Ni matev fəgəgəh-qape, ndizimø-qeivím.” Yaq zo møzøte-zøtéz, matev møndø-fakhanám. ⁵ Yaq nakémbá, no kopømba mbain qagoam, sekemba amba qate-kewagam, no Timoti notøndo-khofotáv. No nøtenat-qa nøgoám, zoqa unimanqatin matev, āv khapezømbəgo-a. Soqain ndøgo, ndego ezoqam,

ndego ezoqa nde:khamasim, zo te:khamasim, yaq niqa sasae fɔgakh-qape, zo mokho-te qeikhanazat, vɔmɔ-khokhō.

⁶Geté ndakin Timoti nango gendovesesz, zo-te gegoam, ndego zoqa unimanqatin matev neka kuku matev-qa yaq-te, manqat mbomambaqape ndɔ-ndapavún. Neka ndego ni áv ginimbi-eín nqágo: Zo ni oskia zoni-mataváp, khanakhanakh-ús, neka zo vao kandambá ni-te. Neka zo ni nqawa nɔmende-qa zogó, ate av-té, ni zo nqawa zɔmete-qa nqati:gu. ⁷Nófuap! Ni yage fɔgakh-qape-te nqeyage, ezoqa matev soqɔsoqa ngini-matanam, yaq Timoti zoqa unimanqatin-qa yaq-te emanqat ginimbi-votot, ndɔgo ni mɔqæ ni-etoám. ⁸Yaq ndakin niqa yage kopɔmbaqapé. Zapa ndɔgo, ni mɔtinɔtén, zo Evezɔza mokho-te, bazafɔgakh-ús ndozowaniap. ⁹Ni khanakhanakh kandambá, zoqa yaq-te. Ni nɔtenateáv, Mbumbukiam zoqa yaq-te, ike manqat eqeieqei ande áv kheimbɔé-einim. ¹⁰Pavpave nekā lovølova, ni Mbumbukiam-te oskia nivi-matún. Bazafɔgakh-ús. Ni zoqa bugug nango bāniqevím neka zo manqat nɔme batí-zɔmesim, ndɔgo zo zɔtezateav ndɔgo, neka zoqa unimanqatin matev bezɔmbē-khouwev.

¹¹Ni áv qati-guligulim nqágo: Mbumbukiam, ndego nigi Tat, neka nigi Evezɔza Yesu, ndigu niqa nakhoa ekeza ndókhakheinɔmém, ni zo-te teitɔndu-niav. ¹²Neka Evezɔza, zoqa kuku matev gezɔ-khouwév, yaq ndɔgo kandambaqape ndógoát, yaqyaq-a nekā ezoqa nɔme-te, ate av-té, ni zo-te kuku nqanimbi:gu. ¹³Yaq ndego zo gezɔtóké, zo bazafɔgakh-us zówaniapát. Yaq zo Mbumbukiam-qa megemege-te, ndego nigi Tat, manqa-zapazapa-yav neka eqeieqei-qape sozógoát, ta khøuwa-te ndɔgo, nigi Evezɔza Yesu, ekeza ezoqam ate ndi:gu namba, tendoqavan.

4

Yage eqeieqei-qa yaq-te, av Mbumbukiam ndɔmbɔe-poev

¹Nófuap! Manqat nɔme nqáne: Ni zo mɔti-zɔmesimám, ande áv khazóté-yagát, yaq Mbumbukiam khanakhanakh vɔmbɔé-asɔtáv. Ni mɔtinɔtén, zo áv tɔzɔte-yagé. Yaq ndakin ni zo nízovíám, neka nigi Evezɔza Yesu-qa iz-te, manqat áv qazimbí-løvuá nqágo: Ta matev-te ndɔgo, zo vøfisám. ²Zo mɔzɔte-zɔtéz, nigi Evezɔza Yesu-qa iz-te, zo gekha manqat niti-zɔmesimam. ³Mbumbukiam-qa poev nqáne: Zo ndafɔyamba-qape ndɔyagé neka mambe okho matev, kha mbokhanøzám. ⁴Neka zøkeza kha gèqeví. Matev eqeieqei-té qayagé, av Mbumbukiam ndɔmbɔe-poev.* ⁵Ezoqa me-qovèsám, av bavokho ezoqam ndi:matanam, ndigu Mbumbukiam zɔtezateav ndigu. ⁶Khafeap ndɔgo, Mbumbukiam geve, ndøløvuám. Qøge Klisten qafu-te, manqa-zapa ndøgɔ, tegu zas voqó-aqonøvēm. Evezɔza yaq-fla ndótá, ti-te ndigu, matev av nqágo ndi-matanam. Ni zo mɔizɔ-manqatám, neka vøi-gugubam. ⁷Mbumbukiam, ni ambá av nqágo, manqa-zapa gone-qā nimbi-akhā. Geté ni ndɔgo tinimbi-akhá: Ni ndafɔyamba-qape ziyagát. ⁸Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, nqanek nɔmendim manqat ndesanqawe, ndego ambá

3:6 3:6 Kel 18:5   3:7 3:7 2 Tes 1:4   3:11 3:11 2 Tes 2:16-17   4:3 4:3 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16   4:4 4:4-5 1 Ko 6:13   * 4:4 4:4 Mokho nɔme nqáne: Zo angana, zøkeza sakheis eqeieqei zøkeogé. Vizap-ús. Ate av-té, Mbumbukiam ndɔmbɔe-poev.   4:7 4:7 1 Pita 1:15-16; Iblu 12:14   4:8 4:8 Luk 10:16; 2 Ko 1:22

av nqægo, ezoqam-qā manqat ndøsanqawē, geté ndego Mbumbukiam-qā manqat ndøsanqawé, ndego zo ekeza Nqova Mbomambaqape ndezø-etoam.

⁹ No zo-te, kuku matev-qa yaq-te, Klisten bawan ezoqam mokho-te, manqat nøme peaweav tøgoat, ndøgo kopømbá. Zapa ndógo, zo Mbumbukiam ekeza me:zómás, zo kuku āv khazømbé-goāt, yaqyaq-a. ¹⁰ Neka unimanqatín, zo kuku ndøzøgó, Klisten ezoqam-te ate ndi:gu, nandav Masedonia plovins ate ndægo. Nøfuap. Ni manqat āv qazimbí-løvuá nqægo: Zoqa kuku matev, bèkhouwévtét.

¹¹ Zo bazaføgakh ndø-asøzú. Matev eqeieqei-té qayagé, neka zøkeza yage mba ndøndapét. Neka zøkeza zendá qane-sasaeát, ate av-té, ni zo qati-gugubam. ¹² Zo matev av ndægo tozogoat, yaq bavokho-ak zo ndøzøvizám neka zo ezoqa nøme-te zotótábák, lou neka gigiap-qa yaq-te.

Evezøza tendoqavan, taqa yaq-te

¹³ Nøfuap! Ni poeveáv, zo ndigu Klisten ezoqam-qa yaq-te zøtezateav tøgoat, ndigu gipakhaez. Soqain ndøgo, zo mbøni tøzøvavat, av ezoqa nøme ndi:gu, ndigu Yesu-te vintøzateav ndigu. ¹⁴ Ni āv qazi-unimanqatinát nqægo: Yesu møndønáním, neka nango vøkhandi:v. Yaq ni ate nqáneq qazi-unimanqatinát: Ndigu Klisten ezoqam, gipakhaez, Mbumbukiam Yesu namba ndé-upozó, ndego tendoqavan.

¹⁵ Manqat ndøgo, ni ndakin teizø-ein, Evezøza ekeza ndø-eín, av nqægo: Ta khøuwa-te ndøgo, ndego Evezøza tendoqavan, ni ezoqam, zua nqaziyage, ni ndigu ziløvubák, ndigu bugukhokhof go:pakhaetat. ¹⁶ Zapa ndógo, manqat bazaføgakh-us-qape ndówáv, neka enzol ezoqam-gi kawa ezoqa nøme vø-akhā neka Mbumbukiam-qa kipi wag vøpā. Yaq Evezøza yan-té gendóvís. Yaq løvøte ezoqam, ndigu Kéliso gi-unimanqatinim, ndigu bugukhokhof løvøte-té gindúsúz. ¹⁷ Yaq taqa zita-te, Mbumbukiam, ni zua nqaziyage, gékhatómb, vø-eqanø, ti namba ndigu, løvøte-te gindusuz. Khaiya ozoz-té genókhatómb, yaq ni ova nqo:go, Evezøza namba vizimø-qaqandám. Yaq ni Evezøzá namba zí:yagát, miavmiav. ¹⁸ Zo yaqyaq-a, nqanek manqat, zita me:tøpøzú.

5

Yesu gendóqaván. Ni é-bizi-khakheinám

¹ Nøfuap! Ni zo taqa yaq-te manqat peaweav tøgoat, gekha khøuwa neka gekha viav Yesu tendoqavan, ndøgo kopømbá. ² Zapa ndógo, zo mðzøte-zøtéz, Evezøza-qa Khøuwa, ndego tendoqavan, andé aqonam ezoqam me mé:geáv, lova khoev teqa-nqawa. Nakhamas-té. ³ Ezoqa géqaqavét. Neka āv giní-manqatát nqægo, “Ni sambi matev-té qaziyagé. Fofogæp mbaín.” Geté ndigu nqova zøndáf. Ezoqa ngiæzoat matev, ande sævam-qa nqosøgeap, gui-ovain, nakhamas-té qanøzø-fakhán. Yaq ezoqa kopømba mbaín tikhokhoz.

⁴ Geté zo, nøfuap, zo ambá av nqægo, bøivun-tē qazoyagé. Yaq nakémbá, ta khøuwa kopømba mbaín, zo ande aqonam ezoqam me, nqova tøzøndaf. ⁵ Zo ate ndøzøte:go, zo waev neka paveat-gí ezoqám. Ni

ambá av nqægo, lova neka bœivun-gī ezoqām. ⁶ Yaq nakémbá, ni bizi-sœmbiápét, kopœmba ande av ezoqa nœme ndi:gu. Geté ni oskia bizio-feanoát neka niqa kha eqeieqei bizinœzœgím. ⁷ Ezoqa ndigu, ndisœmbiam, ndigu lovœlova ndœsœmbi:matún. Neka ezoqa ndigu, íbœkha soqa ndi-izim, ndigu lovœlova ndœ-izumatún. ⁸ Geté ni paveat-gí ezoqám. Yaq nakémbá, ni nikeza kha, eqeieqei bizinœzœgím. Ni unimanqatin matev neka kuku matev binigú. Matev av nqægo, andé sanqava khakhazam nonqó, savim-te taqambo-tœkeat. Neka niqa vintœnat matev Yesu-te, av nqægo, ndego ni gœkhandí:n, ni andé nakhag ezoqam-qá wawaq me bizi-uzáp. ⁹ Ni Mbumbukiam, ambá av nqægo, ndœgo tene-vevendám, ni qaqa nígū, neka vœngiænō. Geté ndego ni ndœgo tene-vevendám: Ni Yesu Keliso mokho-te gœkhandí:n, ndego nigi Evezœza. ¹⁰ Yesu ta zapaya nqáneq genenaním: Ni té namba bizi:yagé, oskiá ndœgo, ni e-ma tizio-pakhaen o tiziyagat, ndego tendoqavan. ¹¹ Yaq nakémbá, zo yaqyaq-a, zita ndœtœpœzú neka unimanqatin-te vœtœkeam. Ate av-té, ndakin ndœzœte:go.

Pol-qa vaev guguna manqat

¹² Nœfuap! Ni āv qazimbi-viám nqægo: Zo megetapak ezoqam, gœzœvizáp, ndigu zoqa Klisten bawan mokho-te, sasae bazafœgakh-us nandigu, ndigu zo nandizœmbo-megetap neka nandi-guguza, Evezœza mokho-te. ¹³ Zo ndigu mœe-mbá sozozœ-vizupát neka kuku kandambá sozozœ-goát, tiqa sasae zapaya. Neka zo yaqyaq-a, sambi bœzœgó.

¹⁴ Nœfuap! Ni manqat nœme āv qazimbi-lœvuá nqægo: Ezoqam ndigu, ndiwauwi:zat, gœguguzá. Neka ndigu, kha fœgakhateav ndigu, neka ndigu, tiqa unimanqatin-te fœgakh mbain ndigu, gœzœtœkeé. Neka aiyaiyav matev ndœgó, ezoqa ewaqape-te. ¹⁵ Gœqeiví, av nqægo: Ezoqa manqa-zapa tego zo-te, zo ndego ta manqa-zapa ndœgo, mbœe-qavœinám. Geté zo yaqyaq-a, matev mbomœmboma oskia ndœmatanám, neka até ezoqa ewaqape-té-a, matev mbomœmboma vozó-matœnumāt.

¹⁶ Zo khanakhanakh-us oskia ndœgó. ¹⁷ Neka oskia ndœguligulím. ¹⁸ Neka gekha matēv ndœgo, tœzœ-fakhanumat, zo Mbumbukiam ike manqat mbomanqaté. Matev av nqægo, Mbumbukiam-qá poév, zo-te, zo Keliso Yesu mokho-te ndozotu:-yage.

¹⁹ Zo Nqova Mbomambaqape, nakhoa mbœe-khakházám, ndego zo mokho-te nandu:-sasaeat. ²⁰ Nqova Mbomambaqape, ezoqa nœme-te manqat tevevezam, yaq ndego ezoqam zo te:zœmas, ta manqat ndœgo, ndœsanqawém. ²¹ Geté zo manqat ate ndœgo vœgeveaném neka vœqeivim, nqanek manqat Mbumbukiam-tē qapœtendē-wav-a. Yaq manqat ndœgo, unimanqatin tœgoat, zo vœndapém. ²² Geté matev soqain ate ndœgo, zo zœsanqawém.

²³ No āv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam, ndego ni sambi matev ndini-eoam, zo tœabete-khakheinœvém, teqa bœi-te vœzœté-ndafœyamba-ēz. Neka ndego zoge nqova neka zoqa matavap neka zoqa kha, eqeieqei tœabete-khatiwi. Yaq zo manqa-zapazapa mbain, sozœgoát, nigi Evezœza Yesu Keliso tendoqavan. ²⁴ Mbumbukiam, ndego zo gezœndo-akha, ndego unimanqatin. Ndego ndœmatanám.

²⁵ Nøfuap! Zo até ní-a, gĩnindu-guligulím.

²⁶ Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø-ítiamát, Klisten zøfuap ate ndi:gu namba, neka vøngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei ndægo.

²⁷ No Evezøza-qa iz-te, nqazø-pouwe: Zo nqanek pepa, Klisten ezoqa ewaqape-té qazonø-geveømém.

²⁸ Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndøgoát, zo-te.

2 Tesalonika

Pol-qa pepa qambo-menas, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tesalonika taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa nøme, Tesalonika taon Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ta khøuwa-te ndøgo, ndego Kolin taon-té gegoám.

Bugukhokhof khøuwa, Pol Tesalonika taon-te, møndøgoám, Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimam. Yaq ezoqa kopoáv, teqa manqat gè-unimanqatinim. Geté Zu ezoqa nøme, ta zapaya ndøgo, ova ndø-einim, Pol vøngeatømem (Kel 17:1-10).

Yaq ndakin Pol manqat áv gene-ewág nqægo: Tesalonika Klisten ezoqa nøme, ndigu gèqavotumít, av nqægo, Yesu nqawa tendoqavan. Ndigu áv gini-mataváp nqægo: Yesu nqawa mândoqaván. Yaq ndigu sège-qovezám neka sasae gonemáv. Nqanek pepa mokho-te, Pol ndigu nqawá gene-zømesím, Yesu-qa qavane-qa yaq-te. Yaq ndego nøme áv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu tiqa yage, bè-enénd, neka matev eqeieqei-té geabeyagé. Sasae yà begó.

¹ Nqanek pepa no Pol neka Sailes neka Timoti, ni nipeaomít. Zo-té qeitø-peaomít, zo Klisten bawan ezoqam, Tesalonika taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam, nigi Tat, neka Evezøza, Yesu Keliso, tiqa mokho-te ndozotu:gu.

² Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambu matev ndøgoát, zo-te.

Yesu-qa qavøne khøuwa neka unimanqatin-te bazaføgakh-us waniap-qa yaq-te

³ Nøfuap! Ni Mbumbukiam ike manqat oskia bambu-manqaté, zo zapaya. Matev av nqægo eqeieqei. Zapa ndøgo, zoqa unimanqatin kandambá qazømbe-khouwevtét, neka zoqa kuku matev, zo ate ndøzøte:go yaqyaq-a nandøzøgo, nándøzø-khøūwēvtét. ⁴ Yaq nakémbá, ni zo niti-khambuvupatún, Mbumbukiam-gi Klisten bawabawan nøme mokho-te. Zapa ndøgo, zo ambá gini-ngenøzoát neka zo matev føgøføgakh ambá qazøte-upøgím, geté zo sekembá sozo-apét, zoqa unimanqatin-te neka bazaføgakh-us ndøzōwāni.

⁵ Ta matev ate ndægo, zo-te ndøfakhanumit, Mbumbukiam, ni áv gin-inømand nqægo: Teqa manqa ovøyam matev, ndaføyamba-qapé. Zo ndakin Mbumbukiam-qa Megeat Matev zapaya, ngenøgim matev ndozondape, ndego zo eqeieqei mé:zæb. Yaq zo kopømbaqapé, teqa Megeat Matev-te ndøgo, ndøzomø-óz. ⁶ Mbumbukiam-qa matev eqeieqei. Ndego yaq-fia ndótá, ti-te ndigu, zo ndingenøzoat. ⁷ Geté zo ndakin ndingæzoat, Mbumbukiam pusup zø-etoám, ni namba. Ta khøuwa-te ndøgo tenógó, Evezøza Yesu tendoveao, ndego tegi enzol ezoqam bazaføgakh-us namba, yan-te tendovis, gøina wageap-us. ⁸ Yaq ndego yaq-fia ndótá, ti-te ndigu, Mbumbukiam ndisanqawe neka ndigu Manqat Mbomambaqape, nigi Evezøza Yesu-qa yaq-te, manqa o-mba ndapeav ndigu. ⁹ Yaq-fia teta,

nqáneq: Ndigu soqaqape-té gígoát. Miavmiáv. Neka ndigu Evezøza-te neka teqa waev bazaføgakh-us-te, géqatáz. ¹⁰ Nqanek matev ta khøuwa-te ndøgo tønéfakhán, ndego tendoqavan, neka iz kandambaqape vøndāp, ta zapaya ndøgo, ndego ekeza ezoqam gezømbe-matanam. Neka gekha ezoqām ndigu, ndi-unimanqatinat, khanakhanakh mbá ginígoát te-te. Até zo-á, zo sòzøtumú-goát, ti namba. Zapa ndøgo, manqat ndøgo, ni zo qeizø-manqatam, zo mòzo-unimanqatiním. ¹¹ Yaq nakémbá, ni oskia niguligulimatún, zoqa yaq-te. Ni Mbumbukiam-te, āv qati-vi:matún nqægo: Ndego nigi Mbumbukiam, zo gezøtøkeé. Yaq zo āv tøzøté-yagát, av ndego gezømbe-akha, zo tozoyagat. Yaq zo ambá av nqægo, matev eqeieqei gone-qa mba zógøt. Geté zoqa unimanqatin matev mokho-te neka Mbumbukiam-qa bazaføgakh-te, zo matev eqeieqei uni zøtégoát. ¹² Yaq nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz, gé-eqatát, zo zapaya, yaq te mokho-te, até zoqá íz-a, vø-eqatát. Nqanek matev ate ndægo, nigi Mbumbukiam neka Evezøza Yesu Keliso, tiqa kuku matev mokho-té qando-fakhaté.

2

Matev vinivinimba ndøkhæ-fakhanám, yaq vāev, Keliso tendoqavan

¹ Nófuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa qavøne-qa yaq-te neka ni te namba tizipindam, taqa yaq-te, ni āv qazimbi-pouwé nqægo: ² Zo matavap nakhamas-te, bezø-enøvøém neka ndøfofogimém, ezoqa nøme tezø-ein, av nqægo, Yesu-qa qavøne khøuwa møndø-fakhān. Oskia ndøgo, ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa iz-te, manqat av nqægo tezø-ein, o te-ein av nqægo, nqanek manqat ni-tē qandowāv o nī nitøndupeaomēm, zo ndø-unimanqatiním. ³ Zo ezoqa betúbām. Yesu naqanøká géfakhanák. Bugukhokhof ezoqa kopoāv, Mbumbukiam zitá giníwuowém. Neka ndego ezoqam bêtøndokhæ-veáo, ndego Mbumbukiam-qa manqat ndemøkuiam, yaq ndego Mbumbukiam vaev-te vøngiū. ⁴ Ndego ezoqa soqaqape, Mbumbukiam-gé qaqa ezoqam ndøgoát. Neka ndego ekeza kha, āv genévewát nqægo: Mbumbuk ate ndi:gu, unimé-løvubám, neka gekha gigiap nømē ndøgo, ezoqa ndimbovizap, vóløvuām. Yaq ndego Mbumbukiam-qá khoev-té gemøqóm. Neka ezoqa āv gezømbé-manqatát nqægo, “No Mbumbukiām.”

⁵ Zo tozombó-matavap? No taqa yaq-te møezømbe-manqatám, no zo-te qægoam. ⁶ Zo mðzøte-zøté, ndego ezoqa soqaqape, gekha ndøgeiwat, atema ta khøuwa-te ndøgo, ma Mbumbukiam gembøezav, tendoveao. ⁷ Khonoam-te ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat møkuiam matev, møndøngáz. Geté ndakin ezoqa kopo nqanek matev gø:toké, atema ta khøuwa-te ndøgo, tewav. ⁸ Taqa zita-te, ndego ezoqa soqaqape gendøveáo. Geté vaev-te, Evezøza Yesu tendowav, ndego gélaváo. Segé-khambáo, vøsoqøev. Teqa bugug waev-us, géngiū. ⁹ Ndego ezoqa soqaqape, Saitan-qá bazaføgakh-té genøgeáv, neka umingiap matev vinivinimba vømatønumāt. Ndego andé Mbumbukiam-qá matev me mé:goát. Geté ndøgo khavozam matév. ¹⁰ Gekha matev soqøsoqā ndøgo, ndego sugumúgút, neka ezoqa vøtubām, ndigu Mbumbukiam vaev-te tengiæzo. Mbumbukiam ndigu ta zapaya ndøgo tené-ngiæzó: Ndigu poveváv, unimanqatin manqat tindapem, yaq vøe-khandi:z.

¹¹ Ndigu unimanqatin manqat ndapeav tigoat, yaq Mbumbukiam tiqa matavap nɔme mba zɔmbó-enegím. Yaq ndigu khavozam manqat vɔ-unimanqatiním. ¹² Yaq ndigu yaq-fla géndapém, ndigu unimanqatin manqat unimanqatinteav qagoam neka matev soqɔsoqa vɔzɔ-goupam.

Ni fɔgɔfɔgakh bizi-waniáp, ni Mbumbukiam gevevendam

¹³ Nɔfuap! Ni Mbumbukiam ike manqat oskia bambu-manqaté, zo zapaya, ma Evezɔza kuku ndɔmbɔego. Mbumbukiam zo é-mɔndo:-vevesám, zo gēkhandi:z, zo Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, ndafɔyamba ndozoyage neka unimanqatin manqat ndɔzɔ-ūnimānqātināt. ¹⁴ Mbumbukiam zo Manqat Mbomambaqape mokho-te, ni qati-zɔmesimam, ndɔgo tezɔmbe-akhá: Zo nigi Evezɔza Yesu Keliso-qa waev-té neka bazafɔgakh-qape-té qazógoát. ¹⁵ Nɔfuap! Yaq nakémbá, zo fɔgɔfɔgakh ndɔwaniáp neka nɔmendim manqat oskia ndɔkhatiwí, ndɔgo niqa manqat neka pepa mokho-te qati-zɔmesimam.

¹⁶ Yesu Keliso, nigi Evezɔza, neka Mbumbukiam, nigi Tat, ndego kuku ndɔmbogo ni-te, neka teqa tanakh matev mokho-te, ni miavmiav zita ndini-tɔpɔzu neka vintɔnat matev mbomambaqape gini-etoam, ¹⁷ ndigu zo zita bezɔtɔpɔzú, neka zo bezɔtɔkee. Yaq zo kopɔmbaqapé, gekha matev eqeieqei ndɔgo, sozógoát neka manqat eqeieqei vozó-manqatāt.

3

Pol Klisten ezoqam gezoviam, tiqa yaq-te tiguligulimat

¹ Nɔfuap! Manqat nɔme nqáne: Zo niqa yaq-te, āv qane-guligulím: Evezɔza-qa nɔmendim matev, nakhamas-té qabenɔ-vɔndá. Neka ezoqa bèndapém. Vizap-ús. Ate av-té, zo qazɔte-ndapem. ² Neka nɔme āv qane-guligulím: Mbumbukiam ni ezoqa soqɔsoqa-te, tèabinimbi-khakhazám, ndigu ni ngiænoat-qa ndigu. Zapa ndɔgo, ezoqa nɔme, ndigu unimanqatinteáv, Mbumbukiam-qa Manqat. ³ Geté ndego Evezɔza, unimanqatin. Ndego zo bazafɔgakh zɔ-etoám neka nqova soqaqape-te gezɔmbó-khakhazám. ⁴ Ni Evezɔza-te āv qati-vintɔnat nqægo: Manqat ndɔgo, ni zo nqazimbi-lɔvuat, zo matev mɔzogoatún. Yaq zo sozó-apét, ta matev-te nqanek. ⁵ Ni Evezɔza-te āv qati-guligulím nqægo: Ndego zo tèabezɔmbe-tɔké, yaq zo Mbumbukiam-qa kuku matev nɔme mba zɔtézɔtéz, neka fɔgɔfɔgakh vozó-waniapāt, ate av-té, Keliso fɔgɔfɔgakh ge:yam.

Klisten ezoqam, sasae yà begó

⁶ Nɔfuap! Nigi Evezɔza Yesu Keliso-qa iz-te, ni nqeižɔ-pouwe: Klisten ezoqa nɔme, ndigu sasae ndɔzɔmbo-qasi:vap neka ndigu yageav ndɔgo, av ni zo qati-zɔmesimam, zo ti namba me:khokhɔmbáp. ⁷ Zo zɔkeza mɔzɔte-zɔtéz, zo niqa yage matev gɛmbopáev. Zapa ndɔgo, ni zo-te qeiyaqam, ni ambá av nqægo, niwau:ntām. ⁸ Ni lou logemáv, ndɔgo ni fia gonemav qagoam. Geté pāvave neká lovɔlova, ni sasae bazafɔgakh-us nigoám. Zapa ndɔgo, ni poveév, ni zo ezoqa nɔme-te teito-tambat. ⁹ Ni amba tɔni-poein, ni ambá kopɔmbá, zo-te lou-qa yaq-te teito-tambin. Geté ni nikeza zendá qati-sasaetám. Ni tɔti-matɔnumám ndɔgo: Zo niqa matev, tɔmbɔe-paevém. ¹⁰ Ni zo-te qeigoam, ni mɔizɔ-manqatám, av nqægo: Gekha ezoqām ndego, sasae tɔmbɔe-qasi:vap, ndego lou belògé.

¹¹ Ni āv qatiyogé nqǎgo: Zo ezoqa nǝme khokhó sozoyagé. Sasae gonemáv. Ndigu kesov ezoqam-qá matev-té ginǝ-sokhosumatún. ¹² Ezoqam av nandi:gu, ni Evezǝza Yesu Keliso-qa iz-te, nqeiǝ-pouwe, neka ni ndigu āv qati-guguzá nqǎgo: Ndigu matev eqeieqei-té giabenǝ-yagé neka bǝsasaeát, ekeza lou-qa.

¹³ Nǝfuap! Zo matev eqeieqei matanam-te bezǝ-èwéz. ¹⁴ Klisten ezoqa nǝme, manqat ndapeav tegoat, ni nqanek pepa-te qeipeaomem, gè-ometé, neka zo te namba me:khokhòmbáp. Yaq ndego mivi bendáp. ¹⁵ Geté zo ezoqam av nge:go, qaqa ezoqam mèvewé. Geté zóguguím. Zo gèmbo-mataváp. Ndego zogé Klisten zǝfú.

Pol-qa vaev manqat

¹⁶ Ni āv qati-guligulím nqǎgo: Gekha matēv ndǝgo, zo tǝzǝ-fakhanumat, Evezǝza, ndego sambi zapa, zo sambi oskia zǝ-etoumát.

Evezǝza ndǝgoát, zo namba, zo ate ndǝzǝte:go.

¹⁷ Nqanek khaiya mboma manqat-qase nqanek, no Pol, nǝkeza zendá qate-peaomít. Noqa pepa-te ate ndǎgo, no āv tǝte-peaumatún. Yaq ezoqa segézǝté, ta pepa ndǝgo, no-té qandowáv.

¹⁸ Nigi Evezǝza Yesu Keliso-qa kuku matev, ndǝgoát, zo-te, zo ate ndǝzǝte:go.

1 Timoti

Pol-qa bugukhokhof pepa, Timoti-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek bugukhokhof pepa Timoti-te gepeawam, ndego manqei vinivinimba-té genø-okhoám, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat vøe-zømesimam. Timoti ndego, ezoqa ndakinák. Esia manqei-té gekhouwév. Eve, Glik bawan-ák. Geté evo, Zu bawan ezoqám. Bugukhokhof khøuwa nøme, Pol manqei vinivinimba ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge:zømesimam, Timoti teqa manqat te-ewág ndógo, vø-unimanqatin. Yaq taqa zita-te, Pol nqawa ezoqa zømesim-qa ge-okhoam, Timoti namba me-okhoám, vømbō-tøkeam. Yaq ndigu sùgumu-sasaetám (Kel 16:1-3).

Pol nqanek pepa gekhofotav, Timoti Efesus taon-té geyagám. Ta taonte ndógo, ndego Klisten bawan megeat ezoqam ndógoám. Pol nqanek pepa, ta zapaya nqáneq gene-peawám: Timoti bèto-feaiwát. Soqáin ndógo, khavozam nømendim ezoqam, ezoqa titubam. Neka Pol ndego Klisten megetapak vevesam-qa yaq-te, vøe-ometim.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No nqanek sasae Mbumbukiam-qá manqa vøovam-té qatøgót, ndego nigi khandi etoam ezoqam, neka Keliso Yesu-qa manqa vøovam-te nqægót, ndego ni nqazio-vintønat.

² Timoti! No nqanek pepa qo-té qatø-peaomít. Niqa unimanqatin matev mokho-te, qo uni nogé-yo-ín. Mbumbukiam, nigi Tat, neka Keliso Yesu, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambi matev, ndógoát, qo namba.

Nømendim ezoqa nøme-qa khavozam matev-te, gò:feaqodt

³ Av no bugukhokhof manqat qataqambe-løvua, Efesus taon qate-ivav, Masedonia plovin-te vøenav, qo nandav Efesus taon-te, até vøqomát, neka ezoqam ndigu khokho nømendim manqat ndi:zømesim, gèzømbe-khafaép. ⁴ Ndigu khokho emanqat vototap neka ekeza atanakha-zapazapa-za-qa iziz kopoav-qape geveam matev namba, khøuwa besisindøvém. Zapa ndógo, matev av nqægo, ezoqa manqa itumbam-té qanø-ituzá. Ndógo ezoqa gezø-tøkeák, ti-unimanqatintat neka Mbumbukiam-qa manqa vøovam ti:zøtez. ⁵ Geté Mbumbukiam-qa Manqat nømendim-qa mokho nqáneq: Ezoqa kuku bezøgó, kuku matev ndógo, mbøni eqeieqei-te ndøndo-okho, ezoqa matavap eqeieqei mba tözøgoat neka tiqa unimanqatin matev, ngusum-te mba khazeav vøgoát. ⁶ Ezoqa nøme, nqanek nømendim matev eqeieqei, møndø-ivøvém, yaq khokho manqa manqate matev-té ginøqambúz. ⁷ Nginik ezoqa nøme, Mbumbukiam-qa guguna manqat-qa yaq-te zømesim-qa ndógó, Mozes gembo-etoam. Geté ndigu zøtezat mbaín, taqa yaq-te ndógo, ndi:manqate, oskiá ndógo, ndigu kha føgakh-mba ndimanqate.

⁸ Ni mīzi:nøtén, Mbumbukiam-qa guguna manqat, Mozes gembo-etoam, qanimáv, ni ezoqa eqeieqei tizi-zømesim. ⁹ Neka ni bizi:nøtén. Nqanek guguna manqat, ezoqa eqeieqei nonqó mbá. Geté ti nonqo

ndígu, ezoqa khafeap ndimøkuiam neka pepen matev ndimatanam, neka ndigu Mbumbukiam ndisanqawe neka manqa-zapazapa ndimatanam. Nqanek guguna manqat, ti nonqo ndígu, ndigu Mbumbukiam-qa matev paeveav ndígu neka teqa iz ndingi:wat, neka evøndipakha neka ezoqa nøme pakhapakha ndizø-khaneam. ¹⁰ Neka nqanek guguna manqat ti nonqo ndígu, mambe ndi:-okho, neka izuizum angana mambe matev ndígu. Neka ti nonqo ndígu, ndigu ezoqa nøme gi-aqonøvematur, yaq ezoqa nøme-te vøwiin. Neka ti nonqo ndígu, khavozam ezoqam, neka ndígu manqa ovøyam-te meakha manqat gimantatatur. Neka gekha ezoqām ndígu, ndígu matev nøme ndimatanam, ndøgo nømendim matev eqeieqei paeveav ndøgo, Mozes-qa guguna manqat, ti nonqo ndígu. ¹¹ Manqat Mbomambaqape ndøgo, Mbumbukiam noqa zenda-te geve, ezoqa tøte-zømesimat, ni āv tøninømand. Ta manqat mokho-te, Mbumbukiam ni teqá waev neka iz eqawat-qape me-nømendím.

Ike manqat, Mbumbukiam-qa kuku matev zapaya

¹² No ike kandambá, Keliso Yesu-te, ndego nigi Evezøza. Ndego no bazaføgakh nø-etoám neka eqeieqei me:næmb, teqa sasae tægot. ¹³ No bugukhokhof, teqa iz nøngi:tám, neka tegi ezoqam vøe-ngiæzotam-a, vøe-zitagam. Geté Mbumbukiam tanakh nøgoám. Zapa ndøgo, ta khøuwate ndøgo, no Yesu unimanqatinteáv, neka no nøtenateáv, no ande gekha matev me nøtē-matønumam. ¹⁴ Nigi Evezøza, kuku kandambá gego no-te neka unimanqatin matev neka kuku matev vønø-etoam. Matev av nqægo, Keliso Yesu-té qando-okhó.

¹⁵ Keliso Yesu, manqei-qape-te, nqánek genegeavún, ni manqa-zapaus ezoqam gékhandí:n. Nqanek manqat unimanqatín. Qanimáv, tizindapem. Manqa-zapa-us ezoqam mokho-te, ezoqa uni soqaqape-in nó. ¹⁶ Geté Mbumbukiam tanakh mbogoám, no-te. Zapa ndøgo, Keliso Yesu, ezoqa nøme zømesim-qa ndøgoám, av nqægo, ndego qaqa nakhanakhamas-te gonemáv. Yaq no-té genekhamás, no ezoqa soqaqape qægoam. Yaq ezoqa géqeivím, av nqægo, ndígu ti-unimanqatinim, kopømbaqapé, khandi miavmiav tindapem. ¹⁷ Ndego miavmiav kawa ezoqam, ndego oskia ndeyage, ndego ezoqa ometupav ndego, ndego yakhapus Mbumbukiam ndego, te-te ndego, miavmiav, vizap matev neka iz eqawat matev begó. Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

¹⁸ Timoti, noge yo, noqa manqat qo-te nqánek. Ndøgo até kopó, av ezoqa nøme, qoqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat givevezumat. Gèmbopáev. Yaq qo kopømbaqapé, nøfe mbomambaqape-te, bazaføgakh-us qónøfeét. ¹⁹ Qoqa unimanqatin matev, qógeatát neka matev eqeieqei mba qombópavát. Ezoqa nøme, matev av nqægo, møndø-ivóvém. Yaq tiqa unimanqatin matev, ande khagua me vøtøkuvøem. ²⁰ Ezoqa menas, matev av nqægo gigonem, nøme Imenæús neka nøme Aleksandá. No nginik Saitan-qá zenda-té qatø-áb. Ndigu tiabiti-zøtéz, av nqægo: Mbumbukiam-qa iz nango gimø-ngi:namák.

2

Klisten ezoqam, ande āv kini-guligulimāt

¹ Matev kandambaqape, no Klisten ezoqam bugukhokhof nqazø-pouwe, nqáneq: Ndigu ezoqa ewaqape, bèzø-guligulím, neka tiqa yaq-te Mbumbukiam-te bembø-viømemat neka ike manqat bembø-einimat. ² Neka ndigu gaman kawakawa-za neka megetapak bezø-guligulím. Yaq ni kopømbaqapé, yage eqeieqei-té neka sambi matev-té qazíyagát, neka Mbumbukiam vizimbø-vizupát neka matev mbomømboma vizigoát. ³ Mbumbukiam-qa bøi-te, ndego nigi khandi etoam ezoqam, guliguli matev av nqægo eqeieqei. Yaq ndego khanakhanákh. ⁴ Ndego áv qambøpoév nqægo: Ezoqa ewaqape khandi sugumú-ndapém neka unimanqatin manqat vøezøtéz. ⁵ Zapa ndøgo, Mbumbukiam sa kopo ndégo. Neka yaq Mbumbukiam-a, yaq ezoqam, iziz ezoqam sa kopo ngéneq, Keliso Yesu, ndego ge-ezoqam-ev, ⁶ ndego ezoqa ewaqape nqovotøzat nonqo, ekeza kha sa geve. Ta mokho-te, Mbumbukiam khøuwa eqeieqei-te, áv gininømánd nqægo: Ndego ezoqa ewaqape khandi:zat-qa ndøgó. ⁷ No Mbumbukiam nqáneq gene-veatán: No teqa u løozu ezoqam neka Keliso-ge u-anem nõgoát. Nqaneq manqat unimanqatin. No khavozøpøteáv. No ndøgo tene-veatán: No vini bawan-ak unimanqatin manqat neka unimanqatin matev-qa yaq-te nøté-zømesimát.

⁸ Yaq nakémbá, no áv qanømbe-poév nqægo: Manqei-manqei ate ndægo, angana tiguligulimat, Mbumbukiam-te zenda ti-egagimat, tiqa mbøni mokho-te, eqeieqei mbá sa bezømbu:gú, qaqa mbaín neka ponqombap mbain.

⁹ Neka sakheis, ndabua, matev eqeieqei-té giabenø-uzám, matavap loloakh-ús, ambá av nqægo, angana poev tàbezømbewáv. Neka ndigu izum, khapekhapé bete-løvnøvém. Neka gigiap bugug mbomømboma fia kandakanda, kopømba ande av agiwa-qasis ndi:gu, khapekhapé betekapüiám, kha-te. Neka ndabua fia kandakanda be-üzám. ¹⁰ Geté ndigu matev eqeieqei bematánám. Sakheis ndigu, Mbumbukiam ndimbovizap, tiqa khakheinam matev eqeieqei nqáneq.

¹¹ Sakheis Mbumbukiam-qa Manqat ti-ewagat, ndigu yoge eqeieqei begó. Ndigu nømendim ezoqam, yà bembovizáp neka manqat mbaín. Sà beqonøvé. ¹² No sakheis takeáv, angana tizømbo-kawaeztat neka ti:zømesim. Geté ndigu yoge mbá giabiti-waní. ¹³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam bugukhokhof Adam ndøkhakheinøvém. Yaq váev, Iv gukhakheinøvem. ¹⁴ Neka ndøgo Adám mbá, wazeam getuwam. Geté Iv ndøtuwám, yaq ndugu Mbumbukiam-qa khafeap vønqawa. ¹⁵ Geté Mbumbukiam até sakheis-a, ndigu nakheis ndizøqanim, gékhandí:z, ndigu unimanqatin matev neka kuku matev-te ate tiyagat, neka matavap loloakh vøzøgoát neka eqeieqei vøyagát, av Mbumbukiam ndømbøe-poev.

3

Klisten megetapak-qa yaq-te

¹ Ezoqa poev tømbogoat, te-Klisten-megeat-ezoqam-ev, ndego sasae qanimáv tømbopoe. Nqaneq manqat unimanqatin. ² Geté Klisten megeat ezoqam, matev eqeieqei bembogó. Yaq ndøgo, ezoqa nøme tiabiti-qeiví, ndego manqa-zapazapa mbaín. Neka ndego sæva kopo mba bembogó.

Neka ndego matev nakha-nakhamas-te, bègǒ. Neka ndego matavap loloakh-us begó. Teqa matev eqeieqei begó, yaq ezoqa tiabembøe-vizáp. Neka ndego ezoqa, khoev sà bezø-manqaté. Neka ndego Mbumbukiam-qa Manqat nòmendim matev, ùni bete-otév. ³ Neka ndego khapekhapé bete-izám. Neka ndego qaqa nakha-nakhamas-te bègǒ. Geté ndego sambi matev neka aiyaiyav matev bembogó, ezoqam-te. Neka ndego moni-te, poev bembògǒ. ⁴ Ndigu khoev-te namba ndi:yage, ndego eqeieqei bezø-keogé, neka nakheis ùni bete-zømesím. Yaq ndigu teqa manqat o-mba bembøe-ndapé neka yà bembovizáp. ⁵ Zapa ndógo, ezoqam ndego, ekeza nakheis neka zas keoge-eqeieqei-eav tǒgoat, yaq gè, Mbumbukiam-qa Klisten bawan ezoqam, eqeieqei áv kezømbé-kewagát? ⁶ Ezoqam ndego Klisten matev-te ndakinak tendo-on, ndego kopømba mbain, Klisten ezoqam tezømbo-mege. Soqain ndógo, te:khambuvupat, yaq Mbumbukiam manqa ovøyam-tē genøvē, av Saitan ge:ve. ⁷ Até bavokho ezoqám-a, Klisten megeat ezoqam-qa matev tiqeivat, ndigu ndego, ezoqa eqeieqei betevewé. Soqain ndógo, manqa soqøsoqa tǒfakhan teqa yaq-te, yaq nqova soqaqape-qa ka tendap.

Dikon ezoqam-qa yaq-te

⁸ Até dikon ezoqám-a, matev eqeieqei sa bezøgó. Yaq ezoqa tiabezømbe-vizáp. Ndigu unimanqatin manqat mba bemanqaté. Neka ndigu ibøkha soqa izam bezøgawáp. Neka ndigu moni-te, poev khapé bezømbègǒ. ⁹ Ndigu ezoqa ndaføyamba begó, Mbumbukiam-qa bøi-te, neka teqa manqat, unimanqatin matev-qa yaq-te, ndógo ibugukhokhof khonoam-te qagoam, eqeieqei begeawát. ¹⁰ Tiqa matev, bèzømbokho-qeív. Yaq ndigu manqa-zapazapa mbain tǒgoat, ndigu kopømbaqapé, dikon sasae tigonem.

¹¹ Até tigi sakheis-a, matev eqeieqei sa bezøgó. Yaq ezoqa tiabezømbe-vizáp. Ndigu manqa begevèám. Neka ndigu matev nakha-nakhamas-te bègǒ. Neka ndigu unimanqatin ezoqam begó, matev ate ndægo.

¹² Ndigu dikon ezoqam, sakhei kopokopo mba bezøgó. Neka ndigu tigi nakheis neka ezoqam, khoev-te namba ndi:yage, eqeieqei bezø-keogé. ¹³ Yaq ndigu sasae eqeieqei tigoat, ezoqa nøme gezø-vizupát. Yaq ndigu tiqa unimanqatin-te, Keliso Yesu-te, kha fǒgakh-mbá giwaniapát.

Mbumbukiam-qa Manqat, khonoam-te qagoam

¹⁴ No tototaná ndógo: No nakhamas-té qatøndónáv, qo vøe-qamèkh. Geté no nqanek manqat nqæpeaomit, zapa ndógo: ¹⁵ No khøuwa tæføløtaz, nakhamas-te okhoeav tǒgoat, qo vøe-qatég, Mbumbukiam-gi ezoqam, áv kiníyagát. Zapa ndógo, ni Klisten bawan ezoqam, ni khandin Mbumbukiam-gí ezoqám. Neka ni unimanqatin manqat, andé uk me zi-eqawát, neka ni unimanqatin manqat-qá zapá. ¹⁶ Niqa unimanqatin matev, Mbumbukiam ginindu-veaz, qanimav tantáv. Ezoqa kopømba mbain to:nawam.

Keliso manqei-qape-te gefakhan,
ndego ezoqam ndøfakhán, neka ezoqa vø-ometam.

Yaq Nqova Mbomambaqape, mǒndøni-unimanqatín:

Ezoqam ngének.

Neka enzol ezoqam ndø-ometám.

Teqa manqat, manqei-manqei ate ndægo,

sùgumu-panqavøemát.

Neka manqei-qape-te ate nqægo,
ezoqa vø-unimanqatinim.

Yaq Mbumbukiam yan-té genøndáf,
neka iz kandambaqape vømbō-etoam.

4

Khavozam nømendim matev-qa yaq-te

¹ Nqova Mbomambaqape-qa manqat, bavokho-qapé. Av gene-manqaté nqægo: Vaev khøuwa-te, ezoqa nøme tiqa unimanqatin Yesu-te, ndø-ivøvé. Yaq ndigu khavozam nqova neka nqova soqøsoqa-qa nømendim manqat mbópavát. ² Ndigu ezoqam, nømendim matev av nqægo ndivøndøzu, ndigu khavozam ezoqám. Tiqa matavap møndø-soqøsoqoám, yaq ndigu mè:zøtezák, gekha matev eqeieqei neka gekha matev soqøsoqa. ³ Ndigu nøkenøkem matev-te neka loge gigiap nøme-te, khafeap mo:-aumatún. Geté loge gigiap nqanek, Mbumbukiam ndøkhakheinám. Yaq ni Klisten ezoqam, ni nqazi-unimanqatinat neka unimanqatin manqat qazi:nøten, kopømbaqapé, Mbumbukiam ike manqat zimbó-einimát, neka nqanek loge gigiap vizílogát. ⁴ Zapa ndøgo, gigiap ate ndægo, Mbumbukiam gekhakheinam, eqeieqei. Yaq nakémbá, ni bizi-sanqáwé. Geté Mbumbukiam-te ike manqat zímanqatát, sasa zí-upøgimát. ⁵ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat neka guligulim mokho-te, loge gigiap ate ndægo, gè-eqeieqei-ín, Mbumbukiam-qa bøite.

Klisten megeat ezoqam eqeieqei-qa yaq-te

⁶ Qo Klisten qafuap av toqote-zømesimat ndægo, qo Keliso Yesu-ge sasae ezoqam eqeieqei qógoát. Yaq qo Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, unimanqatin matev-qa yaq-te, ndøgo qo ande lou me ndoqote-loge, neka nømendim manqat eqeieqei mokho-te, qoqombo-pavat, bazaføgakh-us qógoát. ⁷ Ezoqam-qa khokho emanqat vototap matev, ndøgo ezoqa tøkemav ndøgo, zítá qanewuóé. Geté qo bazaføgakh tønø-asøzú ndøgo: Av qane-yagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. ⁸ Ezoqa sasae tegoat, ekeza kha bazaføgakh etoam nonqo, ndøgo kopømbá. Elavøqase gembótøké. Geté bazaføgakh toqo-asaz, matev toqogo, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ndøgo kandambá tqatøke. Av toqotegoat ndægo, qo khandi qóndáp, ndakín neka até megemege-té-a. ⁹ Nqanek manqat unimanqatin. Qanimáv, tizindapem. ¹⁰ Yaq nakémbá, ni bazaføgakh zi-asazét neka sasae bazaføgakh-us zigút. Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam-té qazio-taná, ndego khandi Mbumbukiam, ndego ezoqa ewaqape-ge khandi etoam ezoqam. Gekha ezoqám ndigu, ndego ti-unimanqatinim, khandi ndøqeivím.

¹¹ Nqanek manqat, ezoqa gèzø-manqatét neka gè:zømesimít. ¹² Qo ezoqa besanqáqá, ta zapaya ndøgo, qo ezoqam ndakinak ndoqotego. Geté qo matev eqeieqei ndøgó, manqat-te neka yage-te neka kuku matev-te neka unimanqatin matev-te neka qakeza kha eqeieqei nøzøgim-te. Yaq ezoqa géqamekhám, neka qoqa matev vømbó-paevém. ¹³ Qo ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat gèzø-geveám. Gèguguzá, neka gè:zømesím, atema no banøfakhan.

¹⁴ Bazaføgakh ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape geqa-etoam, Klisten megetapak zenda giqambo-veem, yaq Mbumbukiam-qa manqat givevezømem qoqa yaq-te, ta bazaføgakh ndøgo, ndøsanqawé. Geté oskia mbogeawát, qoqa sasae-te. ¹⁵ Qo bazaføgakh ndø-asøzú, ta matev-te ndøgo, no qataqambe-manqatavun. Até vøgó. Yaq ezoqa av tiabiti-qeiví: Qo Klisten matev-te, kandambá qoqo-khouweq. ¹⁶ Qakeza yage neka nømendim matev, gèqeiví. Até vøyá, nqanek matev-te. Av toqotegoat ndægo, qo qakeza kha qókhandí neka até ndigú-a, voqó-khandí:z, ndigu qoqa manqat ti-ewagat.

5

Klisten megeat ezoqam, Klisten zifuap av kenézæbāt

¹ Anganeam e-ma-khouwevat tegoat, qo manqa sasanqa-us mbo-manqaté. Geté manqat taqagoat te-te, av tønægugú, kopømba ande av qakeza qave toqote-gugu.

Neka anganeam ndakinak-te, manqat taqagoat, av tønægugú, kopømba ande av qakeza qazøpikia o qaveqase toqote-gugu.

² Neka sævam e-ma-khouwevat tugoat, manqat taqagoat tu-te, av tønægugú, kopømba ande av qakeza qavo toqote-gugu.

Neka sævam ndakinak-te manqat taqagoat, av tønægugú, kopømba ande av qakeza qazan o qakhasuk toqote-gugu. Matev eqeieqei-té, Mbumbukiam-qa bøi-te.

Klisten ngængæm-qa yaq-te

³ Ngængæm tigoat, ndigu tøke ezoqa mbain tøgoat, yaq Klisten bawan ezoqam, bèzøvizáp neka yà bezøtøkeé. ⁴ Geté ngæmam ndugu, nakheis neka zi timbogoat, nginik Klisten matev eqeieqei begó neka ekeza ezoqam, yà bezø-keogé. Ndigu evøndipakha neka atanakha-za neka qaza-za, tiabezømbe-qavøiwát, av bugukhokhof gizømbe-kewagam. ⁵ Ngængæm ndigu, ekeza ezoqam mbain ndigu, ndigu Mbumbukiam-te mbá ginøtazá. Ndigu guligulim, sègezómá, pappave nekā lovølova, neka Mbumbukiam tøke-qa ndimbøviam. ⁶ Geté ngængæm ndigu, ekeza poev matev mba ndimbopaev, ndigu andé løvøte ezoqám. Oskia ndøgo, ndiyage, ndigu møndø-pakhaéz.

⁷ Nqanek manqat gè-zømesím, ndigu Klisten ezoqam. Yaq ezoqa nøme, tiabiti-qeiví, ndigu manqa-zapazapa mbain. ⁸ Gekha ezoqám ndego, ekeza ezoqam neka ndigu ezoqam, khoev-te namba ndi:yage, eqeieqei tøkemav tøgoat, ndego unimanqatin matev, zitá genewuá. Teqa manqazapa, Klisten-av ezoqam-qa manqa-zapa, møndølvøví.

⁹ Ngæmam nømu-qa iz ndøpeawám, ta mbuk-te ndøgo, Klisten ezoqa ngængæm ndizø-tøkee, tiqa iziz ndøpeawap. Geté tuqa iz sa ndøgo toqó-peawám, ndugu viav 60 tumu-løvuvat, neka ekeza anganeam mba gumbo-matavupam, ¹⁰ neka tuqa yaq-te, ezoqa ti:zøtez, ndugu sasae mbomømboma gugoavun, kopømba ande av nakheis eqeieqei guzø-kewagam, neka ezoqa khoev guzø-manqatam, neka ndugu mivi mbain qagoam, khokho sasae gugoam, ande av Klisten ezoqa nøme, zenda tokhotapak guzømbe-sunguzumam neka ndigu vøzø-tøkeam, yage føgakh qazø-fakhanumam, neka gekha sasae eqeieqei nøme vøgoam.

¹¹ Geté ngængæm ezoqa ndakinak-qa iziz ndøpeawám, ta mbuk-te ndøgo. Soqain ndøgo, tiqa poev angana-te nango tøwav, yaq angana

nqawa vø-upøgim, neka Keliso zita vøe-wuowēm. ¹² Av gigonemín, ndigu manqa-zapa ndøgonemín. Zapa ndøgo, manqa mbusa ndøgo, bugukhokhof giveem, av nqægo, “Ni angana nqawa nī-upøgimāk,” ndigu gēnqaonemín. ¹³ Neka nøme nqáne: Ngængæm ezoqa ndakinak-qa iziz toqo-peawam, Kliten bawan ezoqam tizøtøke, ndigu géwauwiz neka āv qazømbé-meá nqægo: Ezoqam-qā khoev-te segé-okhoát. Geté ta-mbá mbá. Ndigu manqa ndøgeve:mát neka ezoqam-qa matev-te, kesov vósokhosumāt. Neka khokho manqat segé-manqatát, ndøgo ambā gēmanqateāk. ¹⁴ Yaq nakémbá, no nqæmatavap, qanimav nqáne: Ngængæm ndakinak, angana nango bètonqogim. Yaq nakheis bezøfakház neka tiqa khoev eqeieqei bembøē-keoge. Yaq av nqægo, nigi qaqa ezoqam kopømba mbaín, ní Kliten ezoqam, niqa iz tingi:nam. ¹⁵ Ngængæm nøme, ndigu møndø-qambúz, Saitan vømbø-paevem.

¹⁶ Kliten sævam tugoat, ndugu ekeza ezoqa mokho-te, ngængæm timbogoat, yaq ndugu yá bezøtøkeé. Ndugu Kliten bawan ezoqam-te nqanek viniv bezø-iváv, tizøtøkee. Yaq Kliten bawan ezoqam, ti-mbá tiabezø-tøkeé, ngængæm ndigu, ekeza ezoqam mbain ndigu.

Kliten megetapak-qa yaq-te

¹⁷ Kliten megetapak ndigu, Kliten bawan ezoqam eqeieqei ndizø-keoge, ndigu vizap neka fia eqeieqei be-upøgim. Bugukhokhof tiabe-upøgim ndigu, Mbumbukiam-qa emanqat vototap sasae-te, bazaføgakh ndi-asøzu neka ezoqa ndi:zømesim. ¹⁸ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Qo kao-qa manqa-nqa, mboløvønám, wit tag koqogim sasae tugoat.” Neka nøme nqáne, “Gekha ezoqām ndego, ndesasaeat, ndego yaq-fia bèndáp.”

¹⁹ Ezoqa kopo, Kliten megeat ezoqam-qa yaq-te, manqat teqa-ein, av nqægo, ndego manqa-zapa ndøgø, qo teqa manqat mbo-éwäg, geté bøi vizu ezoqam misika o menas tigoat. ²⁰ Geté Kliten megeat ezoqam unimanqatin manqa-zapa tego, qo ezoqa ewaqape-qa bøi-te, qógugú. Yaq ndigu Kliten ezoqa nøme, møe tinígoném, yaq manqa-zapa gégonemák.

²¹ No Mbumbukiam-qa bøi-te neka Keliso Yesu-qa bøi-te neka tegi enzol ezoqam, gevevesam, tiqa bøi-te, nqataqá-pouwe: Nqanek manqat, qataqambe-manqatavun, matev ùnime:gó. Qo ezoqa ndøgevezðát, neka yaq-mba ndø-ðkhó.

²² Qo ezoqa zenda vøvøqa zømbø-àwám, Kliten megeat sasae-te. Geté tiqa matev vøkhæqatéq. Soqain ndøgo, ndigu manqa-zapa tigonem, yaq ezoqa timatavupat, tiqa matev kopømbā qoqa bøi-te. Neka qo qakezan, ndaføyamba até vøyá, Mbumbukiam-qa bøi-te.

²³ Timoti, qo enqoni nandoqo-qeivap, ibøkha mokho-mba ndø-izám. Geté waen khasøkhasis namba me-izám. Yaq qoqa emu eqeieqei qágoát.

²⁴ Ezoqa nøme-qa manqa-zapa, bavokhó qagó. Yaq soqoté-qatéq, ndigu manqa ovøyam-te, yaq-fia ndøndapém. Geté ezoqa nøme-qa manqa-zapa, khonoam-té qagó, yaq vaev-té qandóveá. ²⁵ Neka matev eqeieqei-qa yaq-te, até kopó. Nøme ndøgo, bavokhó qagó. Geté ta matev eqeieqei nøme ndøgo, ndakin khonoam-te nqago, kopømba mbaín, oskia tøkxonawat.

6

Sasae ezoqam-qa yaq-te

¹ Yaq-fia mbain sasae ezoqam, tigi sasae kawakawa-za, ùni bezømbevizáp. Soqáin ndøgo, ezoqa nømme Mbumbukiam-qa iz neka niqa Klis-ten nømendim matev tingenøitat. ² Tigi sasae kawakawa-za, Klis-ten ezoqam tigoat, yaq sasae ezoqam kopømba mbaín, vizap mbain tigoat ti-te, ta zapaya. Geté ndigu sasae eqeieqei begó ti-te. Zapa ndøgo, ndigu kawakawa-za, ti-te sasae ndigu, ndigu até ge-unimanqatinát neka Mbumbukiam kukú, ti-te.

Khokho nømendim neka moni-te poev-qa yaq-te

Manqat ndøgo, av qate-qamekheimavun, ezoqa gè:zømesím neka gégugúb. ³ Geté ezoqa nømme-qa nømendim manqat vini tøgoat neka nigí Evezøza Yesu Keliso-qa manqat eqeieqei uni leveav vøgoát, neka teqa nømendim matev, ezoqa tøkeeav tøgoat, matev eqeieqei-te tiyagat, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ⁴ ezoqam av nge:go, ekeza iz khokhó sege-eqawát neka ndego mokho-qase ndapeáv. Teqa matavap, gømbo-soqøsoqoám. Ezoqam av ngenek nge:go, manqa mokho zapaya, ponqom-bap neka manqa itumbam-qa mba ndøgó. Geté matev av nqægo, ezoqa ova matev neka sanqambap matev neka ezoqam-qa iz ngenøgim matev neka løvnyap matev-té qanø-ituzá. ⁵ Ezoqam av ngi:gu, khøuwa kopoáv, gèponqombupatún. Tiqa matavap gèsoqøsoqoám. Ndigu unimanqatin nømendim matev, møndø-ivøvém. Ndigu ndimatavap, qo Klis-ten matev-te toqoyagat, nakhoa ekeqá av nqægo: Qo gigiap kopoav qó-upøgimát.

⁶ Geté ni Mbumbukiam-qa matev tizimbo-pavat neka gigiap-qa yaq-te, ni nqanigu, khanakhanakh vønigoát, yaq ni unimanqatin gigiap kopoav ezoqám. ⁷ Ni qazi-qanimat, ni gigiap mbaín, sizi-geavún. Yaq até kopó. Ni manqei-qape nqawa tizi-ivøvem, ni gigiap mbaín, siziniáv. ⁸ Yaq nakémbá, loge gigiap neka ndabua nqanigu, ni kopømbá, khanakhanákh. Gigiap nømme binígú.

⁹ Geté ezoqa ndigu, gigiap kopoav upøgim-qa ndigu, ndigu khamasim matev-té ginø-o:azín, neka ka vøendapemín. Yaq tiqa khokho poev matev soqøsoqa kopoav-qape, soqaqape-té qanø-itúb, vøngiæzø. ¹⁰ Poev moni-te, ndøgo matev soqøsoqa ate ndægo-qá zapá. Ezoqa nømme, ndigu moni-te poev khape qazømbewav, ndigu unimanqatin matev, møndø-ivøvém. Yaq ta zapaya ndøgo, viniv kandambá gindapem.

Ni bazaføgakh bizi-asøzú, Klis-ten matev-te

¹¹ Geté qo, Mbumbukiam-ge ezoqam, matev soqøsoqa av nqægo, møe qombónayát. Geté bazaføgakh ndøgo tønø-asøzú: Matev eqeieqei gone-te, neka yage-te ndøgo, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, neka unimanqatin matev-te, neka kuku matev-te, neka bazaføgakh-us waniap matev-te, matev føgøføgakh toqoqeiv, neka aiyaiyav matev-te, ezoqa nømme-te. ¹² Qo nøfe mbomambaqape-te, unimanqatin matev-qa yaq-te, bazaføgakh-us qónøfeát. Khandi miavmiav, gèkhatiwi, ndøgo Mbumbukiam geqambe-akha, neka taqa yaq-te, qo ezoqa kopoav-qa bøi-te, qoqa unimanqatin matev qoqo-unimanqatin.

¹³ Mbumbukiam, ndego gigiap ate ndægo, khandi ndembo-etoam, neka Keliso Yesu, ndego Pontius Pailøt-qa bugug-te, unimanqatin manqat ge-unimanqatin, no tiqa bøi-te, nqataqá-manqate: ¹⁴ Mbumbukiam-qa Manqat, o-mba mo:ndapé. Yaq ezoqa áv tiabiti-qeiví, qoqa matev egeieqei. Até vømbopáev, atema nigí Evezøza Yesu Keliso nango vøndóqavān, ¹⁵ ta khøuwa egeieqei-te ndøgo, ma Mbumbukiam ge-zav, ndego iz eqawat-qape, ndego yakhapus megeat ezoqam, ndego kawakawa-za-ge Kawa neka evezøza-za-ge Evezøza. ¹⁶ Khandi miavmiav, ndego yakhapús ndømbogo. Ndego waev kandambaqape-té geyagé. Ezoqa kopømba mbain, taqa avønin-te tewav. Ezoqa kopo, ndego ometéav neka kopømba mbain, ti-ometam. Vizap matev neka kawa matev, te-te ndégo. Miavmiáv.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Ovøyam manqat nøme, gigiap kopoav ezoqam-qa yaq-te

¹⁷ Ezoqam ndigu gigiap kopoav ndøzøgo, nqanek manqei-qape-te, manqat áv qazømbe-løvuá: Ndigu tiqa gigiap kopoav-qa yaq-te, betekhambùváp neka betotázá. Zapa ndøgo, manqei-qape-qa gigiap, nakhamas-té qanø-navøemín. Geté ndigu Mbumbukiam-te mbá giabetotázá, ndego ni matev mbomømboma ate ndægo ndini-etoam, niqa khanakhanakh nonqo. ¹⁸ Neka gezø-eín: Ndigu matev egeieqei kopoav matanam ezoqam begó. Ndigu etoam møqæ begó, neka ezoqa nøme yá bezøtøkeé. Khanakhanakh-ús. ¹⁹ Av ti:matønumat, ndigu gigiap kopoav, megemege-te nonqo mó:møvøemét. Yaq ndøgo kopømbaqapé tiotabat. Ndigu unimanqatin khandi ndøndapém.

Vaev guguna manqat

²⁰ Timoti! Sasae ndøgo, Mbumbukiam qoqa zenda-te geve, gèqeiví. Khokho manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat kha-mba oveav ndøgo, neka ta manqat ndøgo, khokho nømendim ezoqa nøme 'nøtenat' ndimboakhayam, qo zitá qanewuøé. ²¹ Ezoqa nøme, meakha manqat av nqægo, møndø-ndapém, neka unimanqatin matev egeieqei vø-ivøvem.

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát, zo namba.

2 Timoti

Pol-qa pepa qambo-menas, Timoti-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa nōme, Timoti-te gepeawam, ndego Lom taon-té geyagám. Ndimbula mokho-té gunu:goám. Pol āv gene-matōvém nqáego: No avōnín ndōlambém, vōe-naním. Nqanek pepa, vaev pepá, Pol gepeawam. Taqa zita-te, ndego pepa nōme peawapōteáv. Pol Timoti taqa yaq-te ndōgo tembōe-peawám, ndego Klisten bawan ezoqam, eqeieqei ande āv kezōmbé-kewagāt. Neka Timoti ekezan, unimanqatin matev-te, bazafōgakh-us até beyá.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. Ndōgo Mbumbukiam-qá poév. Ndego manqa mbusa, āv genevé nqáego: Ni Keliso Yesu mokho-te, yage miavmiav zindapém. Yaq no ezoqa bâte-zōmesím, taqa yaq-te.

² Timoti! No nqanek pepa qo-té qatō-peaomít. Qo andé uni nogé-yo-ín. No nōtaqambo-khafuát. Mbumbukiam, nigí Tat, neka Keliso Yesu, nigí Evezōza, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambí matev, ndōgoát, qo namba.

Ni mivi bizígú, Mbumbukiam-qa emanqat vototap-te

³ Mbumbukiam mōndæ-otév, no teqa sasae eqeieqei nogó neka nqæmbō-vízāp, ate av-té, nogi atanakha-zapazapa-za gi:goam. Neka no ike kandambá te-te. No oskia nōtaqando-mataváp, pavpave nekā lovōlova, neka vōtaqandō-guligulimatun. ⁴ No qataqa-matōvemín, qo qoqoviq, no qateqouvaq, yaq no vao kandambá qo-te neka nqawa qamekhe-qa nōgó. Yaq no kopōmbá, khanakhanakh tābenōmbe-tōvá. ⁵ No qoqa unimanqatin matev, mōtenōtén. Ndōgo ngusum-te mbá mbá. Qogu qazupuka Lois neka qogu qavo Yunis, unimanqatin matev, av tōzōmbe-goám ndáego. Neka no āv qate-unimanqatinát nqáego: Qoqa unimanqatin matev, qo mokho-te nandu:gu, ndōgo até kopó. ⁶ Yaq nakémbá, no matavap, āv qataqambé-mboqoá nqáego: Matev ndōgo, Mbumbukiam geqa-etoam, no zenda qataqambove, qo toqo-matōnumat, yaq ndakin qo mokho-te nandu:gu, ande gōinam me qoté-khambá, nqawa bēwagim. ⁷ Zapa ndōgo, Nqova Mbomambaqape, Mbumbukiam gini-etoam, ndego ambá av nqáego, ni mōe matev ni-etoumatún. Geté ndego ni bazafōgakh neka kuku matev neka kha eqeieqei nōzōgim matev ni-etoumatún.

⁸ Yaq nakémbá, qo mivi ndōgō, ezoqa nigí Evezōza-qa yaq-te toqote-zōmesimat. Neka noqa yaq-te, no te zapaya ndimbula-te ngatu-utōnat, mivi ndōgō. Geté viniv soqó-egatát, no namba, Manqat Mbomambaqape zapaya. Mbumbukiam bazafōgakh qá-etoám, ⁹ ndego ni gekhandi:n, neka gini-akha, ni tegi ezoqam tizigoat neka matev eqeieqei-te vizíyagāt. Ndego ni ambá av nqáego, niqa matev matanam zapayā gene-khandi:n. Geté ndego āv tōmbōe-pōovám, neka ni ekeza kuku matev zapayá gene-khandi:n. Manqei-qape khakheinōpōteav qagoam, Mbumbukiam é-mōndo:pōoá, ndego ni ekeza kuku matev, Keliso Yesu

mokho-té ginínómánd. ¹⁰ Nqanek matev, ndakin møndø-fakhán, Keliso Yesu, nigí khandi etoam ezoqam, gegeavun. Ndego lõvøte-qa bazaføgakh møndøngiú neka Manqat Mbomambaqape-qa mokho-te, khandi mi-avmiav vøndøndap.

¹¹ Mbumbukiam no nqáneq gene-veatán: No teqa u lõøzu ezoqam neka Keliso-ge u-anem neka nømendim ezoqam nógoát. ¹² No matev vinivinimba ta zapaya ndøgo tøte-potonám. Geté no mivi mbaín. Zapa ndøgo, no møtenøtén, gekha ezoqám ndego, no nqæ-unimanqatinat. Neka no áv qate-unimanqatinát nqægo: Sasae ndøgo, ndego noqa zenda-te geve, ndego kopømbaqapé, gembó-kewagát, atema teqa qavøne khøuwa vømøndáp.

¹³ Nømendim manqat eqeieqei, qo no-te qoqo-ewagam, føgøføgakh ndøgeawát neka ezoqa áv tønne-zømesím. Unimanqatin matev neka kuku matev mokho-té qonøgó, ndøgo Keliso Yesu-te ndøndo-okho. ¹⁴ Nqova Mbomambaqape-qa bazaføgakh mokho-te, ndego ni mokho-te ngu.yage, qo unimanqatin manqat, Mbumbukiam qoqa zenda-te geve, eqeieqei mbokeogé.

¹⁵ Qo nõqote-qatéq, Esia manqei-ak ate ndi:gu, no sège-nøuvøném, até Figelus neka Emogenés-a, no vø-nøuvønem. ¹⁶ Onesifolus mba ndøgó, no nøuvønateav ndøgo. No áv qate-guligulím nqægo: Ndego neka tegi ezoqa nøme, namba ndi.yage, Evezøza tanakh tèabezømbegó. Zapa ndøgo, ndego khøuwa kopoáv, noqa mokho-te, gèkhakheinumám. Neka ndego mivi goneáv, no ndimbulk-te nqægo neka auli sen nqate-løvønømbap. ¹⁷ Geté ndego nqanek Lom taon-te gefakhan, ndego noqa, gèvawám, bazaføgakh-ús, atema vømøqand. ¹⁸ Noqa poev nqáneq: Evezøza manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, tanakh bèmbogó. Qo mõqote-qatéq, ndego Efesus taon-te ndøgo, tøke kandambá genøgoam.

2

Klisten ezoqam, sasae mbomambá sa begó

¹ Noge yo! Qo bazaføgakh-us ndøgó, ta kuku matev-te ndøgo, Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te gini-etoam. ² Manqat ndøgo, qo qoqo-ewagam, no ezoqa kopoav-qa bøi-te qate-zømesimam, ezoqa nøme qoté-zømesimát. Ezoqa ndígu toqoté-zømesimát, ndigu qo ndoqote-qateqat, ndigu unimanqatin ezoqam ndigu, neka ndigu kopømba ndøgo, ezoqa nøme ti:zømesimat.

³ Qo Keliso Yesu-ge nakhag ezoqam mbomambaqape ndoqogo, yage føgakh-qape soqóndáp, no namba. ⁴ Qo mõqote-qatéq. Nakhag ezoqam nakhag-te gewavin, ndego sasae nøme geagimáv. Geté nakhag mba mbómatavupít. Yaq tege kawa ezoqam, ndego nqanek sasae-te gendo-akha, khanakhanakh tèabetendáp. ⁵ Neka ezoqa bøiat-te gefifingimin, ndego kopømba mbaín, yaq-fia tendap, ndego bøiat-qa matev uni paeveav tøgoat. ⁶ Ezoqam ndego, khæ-te sasae bazaføgakh-us ndego, avø gigiap bugukhokhof ndégo tabelóg, ndøgo tepe:tat. ⁷ Manqat nqanek ùnime-matøvéq, no nqataqa-manqate. Evezøza qateqat qá-etoám, qo manqa mokho ate ndægo voqombó-ndáp.

⁸ Yesu Keliso qombó-matavupát, ndego Deivid-ge zeo, ndego Mbumbukiam lõvøte-te gekhandi:v, teqa yaq-te Manqat Mbomambaqape

ndæmanqate, no ezoqa nqate-zømesim. ⁹ No ta zapaya nqánek qate-potonám, neka ande pepen ezoqam me, auli sen nqate-løvnømbap. Geté Mbumbukiam-qa manqat, kopømba mbaín tøløvøtupat. ¹⁰ Yaq nakémbá, no nqanek viniv ate ndægo, sæ-eqawát. No ti zapaya ndigu tøte-eqawát, Mbumbukiam gevevesam. Yaq até ndigú-a, Keliso Yesu mokho-te, khandi ndøqeivím, neka yage miavmiav qanimav-qape bemøndapem.

¹¹ Nqanek manqat unimanqatín, av nqægo:

Ni Keliso namba sa qazimu-pakhaen,
yaq ni te namba sizimú-yagát.

¹² Ni bazaføgakh-us tizi-waniapat, matev føgøføgakh tøni-fakhanumat,
yaq ni kawa matev zimøndapém, te namba.

Ni teqa yaq-te tizio-naomem,
yaq até ndegó-a, niqa yaq-te, ndò:nawám.

¹³ Geté ni unimanqatin goneav tøgoat te-te,
ndego unimanqatin até gembógoát ni-te.

Zapa ndøgo, ndego ekeza manqat gó:nawamák.

Mbumbukiam-gi unimanqatin sasae ezoqam-qa yaq-te

¹⁴ Nqanek manqat, av no qataqambe-manqatavun, qo ezoqa matavap oskia qozø-mboqoatát. Neka qógugubát, Mbumbukiam-qa bøi-te. Ndigu manqa mokho-qa yaq-te, manqa bete-itumbám. Zapa ndøgo, manqa itumbam matev av nqægo, ezoqa gezø-tøkeák. Geté ndigu segé-ngiæzó, ndigu manqat ti-ewagat. ¹⁵ Qo bazaføgakh ndø-asøzú, Mbumbukiam-qa bøi-te, ezoqa eqeieqei vøego. Qo mivi ndøgd, qoqa sasae-te, neka ezoqa unimanqatin manqat eqeieqei me:zømesim. ¹⁶ Khokho manqat, møe qombónayát, manqat ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat kha-mba oveav ndøgo. Zapa ndøgo, ta mokho-te, ezoqa Mbumbukiam nøme mba mó:sanqawém. ¹⁷ Nginik ezoqam-qa manqat, andé nqamav me me:gó. Sa tønø-khouwevtét. Yaq kha unimé-ngiú. Ezoqa nøme ndigu, khokho nømendim manqat av ndi:manqate, nøme Imenæús neka nøme Filetús. ¹⁸ Nginik ezoqa menas, unimanqatin manqat møndø-ivøvé. Ndigu áv gini-manqaté nqægo, “Khøuwa ndøgo, Mbumbukiam ezoqa løvøte-te tekhandi:z, møndø-fakhán. Ni nango zimø-khandi:nák.” Yaq ta mokho-te ndøgo, ndigu ezoqa nøme-qa unimanqatin matev, gèngi:tít. ¹⁹ Geté Mbumbukiam andé nandi-qapi me me:záv. Ndigu bazaføgakh-qapé. Ezoqa kopømba mbaín tikukugimem. Nginik nandi-te áv qano-peawáp nqægo: “Evezøza møndæ-otév, ndigu ezoqam, tegi ndigu.” Neka nøme nqánek: “Gekha ezoqám ndigu, ekeza kha Evezøza-gi ndi:vewe, ndigu manqa-zapa zitá giabiti-wuøé.”

²⁰ Khoev-qape mokho-te, ndis fia kandakanda mbá mbá ndøu-awap, ndøgo gol neka silva gi:khakheinømem. Geté ndis nøme ndøgo, tae neka ganda mbá gini-khakheinømém. Ndis fia kandakanda ndøgo, lou loge kandakanda-te mbá ginø-upøgimín, lou vøe-qoqongin. Geté ndis nøme ndøgo, khokho matev neka pageap nonqó. ²¹ Gekha ezoqám ndego, khokho nømendim manqat møe tembonayat, ndego andé ndis fia kandambaqape me mé:goát, ndøgo lou loge kandakanda-te gi-upøgimatun. Ndego Mbumbukiam-ge ndøgoát. Neka ndego khakheitáp. Gekha matev

eqeieqei ndøgo, Mbumbukiam, tege Kawa ezoqam, ndømbopoev, ndego tego, ndego kopømbaqapé, segégoát.

²² Yaq nakémbá, poev matev soqøsoqa ndøgo, ezoqa ndakinak-te qafakhanumatun, møe qombónayát. Geté matev ndaføyamba-qape neka unimanqatin matev neka kuku matev neka sambi matev qombópáev, ndigu ezoqa nøme namba, ndigu Mbumbukiam-te mbøni ndaføyamba-qape ndi:akhayam. ²³ Geté khokho manqat ndøgo, av ezoqa nøme ndi:manqate, ndigu mokho ndapeav ndigu, møe qombónayát. Zapa ndøgo, qo mòqote-qatéq, manqat av ndægo, ezoqa ponqombap-té qanø-ituzá. ²⁴ Geté Evezøza-ge sasae ezoqam, beponqømbáp. Ndego ezoqa ewaqape-te, matev aiyaiyav-té geabenøgó. Neka ndego nømendim-te, kopømba begó. Neka ndego mbøni nakha-nakhamas-te, bembo-nqosøgeáp. ²⁵ Yaq ezoqa nøme, teqa manqat sa tinqagimat, ndego qaqa bègó ti-te. Geté nakhoa eqeieqei betezømás. Eisa, Mbumbukiam pezømbé-tøkē penømakhaya, yaq ndigu vøe-qambüz neka unimanqatin manqat vøe-unimanqatinim, ²⁶ neka matavap vøzømbé-eqeieqei neka nqova soqaqape-qa ka-te vøndé-fakház, ma ndigu ge:gavem, ndigu teqa poev matev timbopavat.

3

Vaev khøuwa-te, ezoqa matev soqøsoqa timatønumat

¹ Qo vøe-qatéq, vaev khøuwa-te, matev føgøføgakh ndøfakhanám. ² Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqa ekeza yage neka moni mba mbómatavupát. Ndigu khambuvap ndøgoát neka ekeza iz vø-eqatát, neka ezoqa nøme-qa iz vøvoatát. Ndigu ngenøgim manqat ndømanqatát neka evøndipakha-qa manqa o-mba gezømbó-ndapeák. Ndigu ike manqat gémanqateák neka Mbumbukiam gembó-vizapák. ³ Ndigu kuku matev gezøgoák, neka ezoqa nøme-qa manqa-zapa gezømbó-navøemák. Ndigu manqa ndøgeve:mát, neka ekeza kha génøzøgimák. Qaqa-te segé-moqozét, neka matev mbomømboma gembó-sanqaupát. ⁴ Ndigu zi-fuap segezø-qambuzát. Ndigu matev soqøsoqa segé-matønumát neka gembó-matavapák, av nqægo, andé gekha matev me mé:fakhān. Neka ndigu ekeza iz khokhó segé-eqatát. Tiqa poev-qape, manqei-qape khanakhanakh matev-té qanøzømá. Geté ndigu Mbumbukiam-te poev mbaín. ⁵ Ndigu Klisten matev, ngusum-te mbá ginøkhasám. Geté Klisten matev eqeieqei-qa bazaføgakh, ndigu gembó-qavotumát. Ezoqam av ngi:gu, zitá qane-wuøezá.

⁶ Ndigu ezoqa nøme, sakheis-qá khoev-té ginø-okhoatún, neka manqa enøenaq vøzø-ge:matun, neka ande ka me vøendapin, sakheis ndigu matavap loloakh mbain ndigu, neka ndigu ekeza manqazapazapa zapaya, viniv ndi-eqawat, neka ekeza poev matev soqøsoqa ndøkkhākhāsām. ⁷ Sakheis av ngi:gu, zøtezat ndape-qa oskia ndøgó. Geté kopømba mbaín, unimanqatin manqat ti:zøtez.

⁸ Kopømba ande av Zianes neka Ziambles, Mozes tokøve-qa gigoam, até nginik khokho nømendim ezoqám-a, unimanqatin manqat, gésanqawé. Tiqa matavap, gèzø-soqøsoqoám. Neka unimanqatin matev eqeieqei, møndø-ivøvém. ⁹ Geté ndigu kopømba mbaín, ezoqa oskia tizømbekhavozumat. Ezoqa ewaqape, āv giníqeivát nqægo: Tiqa manqat mokho

mbaïn, ate av-té, Zianes neka Ziambles-qa yaq-te gi:qeivim, av nqægo, tiqa manqat mokho mbaïn.

Pol-qa guguna manqat, Timoti-te

¹⁰ Geté qo, qo noqa nømendim neka yage matev mðqombo-pavám, neka no gekha mokho qatēyage. Neka qo noqa unimanqatin matev neka aiyaiyav matev neka kuku matev, mðqombo-pavám, neka no bazaføgakh-us av nqate-tokhotap, viniv matev tønø-fakhanumat. ¹¹ Qo mðqote-qatéq, no ngiænoat-te giveem, neka no av qate-potonumam, neka matev soqøsoqa ate ndægo qanø-fakhanumam, Antiok taon-te neka Aikonium taon-te neka Listla taon-te, Keliso-qa sasae zapaya. Geté ta yage føgakh-te ate ndægo, no Evezøza, møndø-khandí:n.

¹² Unimanqatin. Gekha ezoqām ndigu, Keliso Yesu mokho-te, yage eqeieqei-qa ndigu, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ndigu ngenøgim matev ndøqeivím. ¹³ Neka gekha ezoqām ndigu, manqa-zapazapa ndi-matanam neka ezoqa nøme ndizømbe-khavozam, tiqa manqa-zapazapa, sa tønøzø-khouwevtét. Ndigu ezoqa nøme, gètubumít, neka ezoqa nøme, ndigu vøtubumit.

¹⁴ Geté qo, ta qateqat ndøgo, qoqondap, até vøgeawát. Qo mðqote-qatéq, ta manqat ndøgo, unimanqatin. Neka qo mðqote-qatéq, ta qateqat ndøgo, gekha ezoqam-tē qoqondap. ¹⁵ Qo nakhasa nqonqonam qoqoteqoam, atema ndakin, qo Mbumbukiam-qa Manqat mðqote-qatéq. Ta manqat ndøgo, kopømbaqapé, matavap loloakh qá-etoám neka khandi voqoténdāp, Keliso Yesu toqo-unimanqatin. ¹⁶ Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo, ndøpeawap, matavap Nqova Mbomambaqape zø-etoumám, ndigu gipeaomem. Yaq ta manqat ndøgo, kopømbaqapé, ezoqa gé:zømesimát, neka vøgugubāt, neka nakhoa eqeieqei-te vøzø-nøzøgimāt, neka yage eqeieqei-qa yaq-te vøzø-ovøemāt. ¹⁷ Yaq gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge ezoqam ndego, teqa manqat ndegeawat, ndego kopømbaqapé, matev mbomømboma ate ndægo segégoát.

4

¹ Mbumbukiam-qa bøi-te neka Keliso Yesu-qa bøi-te, ndego khandi ezoqam neka løvøte ezoqam manqa ovøyam-te te-ab, neka ndego teqavanav, kawa iz vøndāp, no tiqa bøi-te, manqat āv qataqambé-løvuá nqægo: ² Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat soqoté-zømesimát, oskiá ndøgo, tøzø-pøovat o poeveav tøgoat. Gèzøponqóm, ndigu matev soqøsoqa ndigu, neka gèguguzá. Neka ezoqa zita qozótópáz, Klisten matev-te. Qo manqat aiyaiyav-té qanøzø-manqaté neka eqeieqei soqoté-zømesimát. ³ Zapa ndøgo, khøuwa gemófakház. Yaq ezoqa nømendim manqat eqeieqei yoge, gezømbó-qasi:vát. Yaq ndigu nømendim ezoqa vini, av tiqa poev ndægo, ndøvevesám. Kopoáv. Yaq kha gezø-wageapát, tiqa khokho manqat ti-ewagat. ⁴ Ndigu unimanqatin manqat, ndø-ivøvém. Yaq khokho emanqat vinivinimba yoge-té ginóqambúz. ⁵ Geté qo, gekha matev ndøgo, tøqa-fakhanumat, qakeza kha eqeieqei ndønøzøgim. Viniv tøqa-fakhanumit, sège-eqatét. Ezoqa Manqat Mbomambaqape qoté-zømesimát, yaq kopømbaqapé, Mbumbukiam-te tiqambuz. Qo Mbumbukiam-qa sasae ate ndægo, qoqa zenda-te geve, eqeieqei ndøgót.

Pol avønín é-ndønaním

⁶ No nqanek manqat qataqambe-manqatavun, zapa ndógo: No avónín é-ndænaním. Noqa kouk andé waen me mé:wá, kopømba ande av Mbumbukiam-qa khoev-te waen gi:gouzumatum, Mbumbukiam etoam matev gimboqatun. Khøuwa iz avónín, é-ndæmø-khantáz, tæqavan. ⁷ No nõfeap mbomambaqape-te, egeieqei nonøfeapavún. No bøiyat møndømønø-navøém. Ma qate-fifitavun, møemø-khanáz. No unimanqatin matev, livin-qase ivøveáv. No até nogeatám. ⁸ Mbumbukiam noqa bøiyat-qa yaq-fia, møndønømbo-khakheinám. Yaq-fia no tæmøndap, nqáneq: Teqa Khøuwa Kandambaqape-te, Evezøza, ndego manqa ovøyam megeat ezoqam ndaføyamba-qape, no egeieqei mé:næmb. No mbá mbá, geté até ndigú-a, gekha ezoqám ndigu, kuku matev-us, Yesu-qa qavøne khøuwa ndimbøe-esap.

Pol-qa poev, Timoti nakhamas-te tendowaw

⁹ Qo bazaføgakh ndø-asáz. Nakhamas-té qotøndóqáv. ¹⁰ No Dimas møndø-nøuván. Ndego nqanek manqei-qape-qa matev-te, poev khàpe mbøewáv. Yaq Tesalonika taon-té genøwáv. Klesens, ndego Galesia manqei-té genøwáv, neka Taitus Dalmesia manqei-te vøwaw. ¹¹ Luk mba ndøgó, no-te. Toqotøndoqav, Mák namba ndæzáv. Yaq ndego kopømbaqapé, noqa sasae-te genótøké. ¹² No Tikikus Efesus taon-té qatø-khofotáv.

¹³ Qo toqotøndoqav, noqa qozaq nonqo ndabua, no Tloas taon-te, Kapus-qa khoev-te qæ-ivav, qotøndó-ndáp. Neka noqa mbuk vøndø-upa. Noqa poev kandambaqape nqáneq: Ta mbuk ndógo toqotøndó-upá, søvakha gigiap ngusum gi:khakheinømem.

¹⁴ Aleksanda, ndego auli gigiap gekhakheinumatum, ndego matev soqøsoqa ndøgoám, no-te. Kopoáv. Evezøza yaq-fia ndötá te-te, av no-te ge:matønumat. ¹⁵ Qo gø:feafoát te-te. Zapa ndógo, ndego niqa nømendim matev bazaføgakh-ús, ginimbo-khakhazumam.

¹⁶ No manqa ovøyam-te ande qate-itan, ezoqa kopu no zita khonøweáv. Ezoqa ate gi:goam, sège-nøuvøném. Geté no Mbumbukiam-te, äv qate-guligulím nqægo: Ndego bembo-matáváp, no sa ginøuvønem. ¹⁷ Geté Evezøza møndøgoám, no namba, no bazaføgakh vønø-etoam. Yaq no kopømbaqapé, ndigu bawan vini-ak ate gi:goam, Mbumbukiam-qa Manqat ate ndægo vøtèzømas. No andé layon-qá manqa-nqa-té qatu:goám. Geté Mbumbukiam, no møndø-khandí:n. Yaq ndigu no lõvøte-te veeáv. ¹⁸ Matev soqøsoqa ate ndægo, ezoqa no-te ndimatanam, Evezøza no gékhandí:n. Yaq ndego no yan-te nqo:go, ekeza Megeat Matev-té genøndapán. Teqa iz, miavmiav, bèto-eqawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

Khaiya mboma manqat vinivinimba

¹⁹ Plisila, zivis namba, Akuila, noqa khaiya mboma manqat qozó-eín, neka até Onesifólús-a, tegi ezoqam namba, khoev-te ndimboyage, khaiya mboma manqat vøzø-ein.

²⁰ Elastus, Kolin taon-té gemiá. Neka Tlofimus, Miletus taon-té qatøndo-iváv. Zapa ndógo, ndego enqoni mbovitát. ²¹ Qo nakhamas-té qandoqáv. Yakha betaqává. Soqáin ndøgo, qozaq khøuwa ē-ndøfakhān.

Yubulus neka Pudens neka Linus neka ndugu Klodia neka Klisten
ezoqam ate ngi:gu, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv qo-te.

²² Evezøza ndøgoát, qo namba. Neka Mbumbukiam-qa kuku matev,
ndøgoát zo-te, zo ate ndøzøte:go.

Taitus Pol-qa pepa, Taitus-te

Megeat Manqat-qa

Pol nqanek pepa Taitus-té genø-peawám. Taitus Glik bawan-ák. Zu ezoqám mbá. Ndego Yesu ndógo tene-unimanqatín, Pol-qa nømendim ge-ewag.

Taqa zita-te, Pol manqei vinivinimba nøme-te ge-okhoam, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat ge-zømesimat, Taitus namba me:mát, vømbø-tøkeat. Taitus até ndógó-a, Pol Zelusalem taon-te gewav, Keliso-gi u-anim nøme namba gimi-kakambam, namba vøewav (Kel 15:2, Gal 2:1-5). Pol Taitus khøuwa menás, Kolin taon-té genø-khofotáv (2 Ko 7:6-7, 8:6, 8:16). Taqa zita-te, Pol Taitus namba, Klit manqei bawa-té ginózáv, yaq Taitus ta manqei-te ndógo, vømø-Klisten-bawan-megeat-ezoqam-ev (Tait 1:5).

Nqanek pepa mokho-te, Pol Taitus Klisten megetapak vevesam-qa yaq-té gembø-peawám. Neka ndego bèto-feaiwát. Soqáin ndógo, khavozam nømendim ezoqam, ezoqa titubam. Neka Taitus ekezan, Klisten bawan ezoqam, eqeieqei bete-zømesím, yaq Pol vømbø-ovøyam, gekha yage matév ndógo, eqeieqei, ti nonqo ndigu, Yesu ndi-unimanqatinat.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Mbumbukiam-gé sasae ezoqám neka Yesu Keliso-gé u-aném.

No Mbumbukiam nqáneq gene-veatán: No ezoqam ndigu, gevevesam, tiqa unimanqatin-te, zita nøzø-tøpazát, yaq ndigu unimanqatin manqat mé:zøté, neka matev eqeieqei-te, av Mbumbukiam ndømbø-poev, vøyagát. ² Ni tizio-taná ndógo: Ni yage miavmiav zindapém. Manqei-qaqe khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam ndego khavozumav ndego, manqa mbusa āv tenevé. ³ Yaq ndakin, av bugukhokhof khøuwa ge-zav, ndego manqat ndøveáz, taqa yaq-te. Mbumbukiam, ndego nigi khandi etoam ezoqam, nqanek manqat noqá zenda-té genøvé, no ezoqa batē-zømesim.

⁴ Taitus! No nqanek pepa qo-té qatø-peaomít. Niqa unimanqatin matev mokho-te, ni sa nqanumberu, qo uni nogé-yo-ín.

Mbumbukiam, nigi Tat, neka Keliso Yesu, nigi khandi etoam ezoqam, tiqa kuku matev neka sambu matev, ndógoát, qo namba.

Klisten megetapak vevesam-qa yaq-te

⁵ No Klit manqei bawa-te nandav, nqáneq qateqøuváq: Qo sasae ndógo, qazingazem, qókhóu. Av bugukhokhof qataqambe-ein ndægo, vemiaav ate nandægot, Klisten megetapak qóvevesám. ⁶ Ezoqa toqo-veatav, ndego manqa-zapa-yav begó neka sævam kopo mba bembogó. Tegi nakheis, Yesu be-unimanqatinát neka evøndipakha-qa manqa o-mba bezømbo-ndapé neka sapi gonemav begó.

⁷ Klisten megeat ezoqam, ndego Mbumbukiam-qa sasae ndógó. Yaq nakémbá, ndego matev eqeieqei mba begó. Ndego ezoqa be-tøpøtázát neka mbøni tokhop begó. Neka ndego khapekhapé bete-izám. Neka ndego qaqa møqæ bègó. Neka ndego moni-te, poev

khapé bembòewáv. ⁸ Neka ndego ezoqa nòme, khoev sà bezø-manqaté. Ndego matev mbomømboma-te poev bambogó, neka matavap loloakh bembògo. Ndego, ezoqa matev ndaføyamba-qape begó neka Mbumbukiam-qá matev mba mbopáev, neka ekeza kha nòzøgim eqeieqei betè-otev. ⁹ Ndego unimanqatin manqat, av gi-ometimam, até begeawát. Yaq ndego, teqa nòmendim matev eqeieqei mokho-te, kopømbá, até ezoqa nòmé-a, zita zótópáz, neka ndigu vógugubāt, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ndisanqawe.

Ezoqam ndigu, ezoqa nòme-qa unimanqatin matev ndingi:wat

¹⁰ No nqanek manqat qæmanqatavun, zapa ndógo: Ezoqa nòme, Mbumbukiam-qa manqat, gèsanqawé. Ezoqa kopoáv. Ndigu khokho manqat ndømanqaté neka ezoqa nòme nditúbām. Ti mokho-te, matev av nqægo gigoatun, ezoqa kopoáv, Zu ezoqám. Yaq ndigu Kliten ezoqa nòme, ngusu qogøzat-qa yaq-te zøpouweatún. ¹¹ Qo nandiv ezoqam, gètókáz. Manqat ndøgo ndi:zømesimit, bete-zømèsím. Ndigu khoev vinivinimba-te, ezoqa ewaqape ma ndi:sokhoyap, unimanqatin matev zøngi:wát. Neka ndigu fia upøgim-qa ndøgó, ti-te ndigu, ma ndi:zømesim.

¹² Klit ezoqam nòme, ndego Mbumbukiam-ge manqa vevezam ezoqam ndi:vewe, ekezan āv gene-eín nqægo, “Nginik Klit ezoqam, meakha ezoqám. Ndigu andé søvakha gigiap khobokhobos me me:gó. Neka ndigu wauwáu neka lou loge møqæ.” ¹³ Nqanek manqat unimanqatín. Yaq nakémbá, qo gègugúb, ndigu nòmendim matev eqeieqei gi-ivøvem. Manqat bazaføgakh-us qozø-manqatát. Yaq tiqa unimanqatin matev, tåbezømbe-eqeieqéí. ¹⁴ Zu ezoqa nòme-qa khokho emanqat, neka ndigu ezoqam-qa khokho khafeap manqat, ndigu unimanqatín manqat zita gi:wuøem, tiqa manqat beyðgé. ¹⁵ Ezoqa ndigu, eqeieqei ndigu, ti-te ndigu, gigiap ate ndægo eqeieqéí. Geté ezoqa ndigu, ande khavim-us ndigu neka unimanqatinteav ndigu, ti-te ndigu, gigiap kopo eqeieqei mbain. Zapa ndógo, tiqa matavap neka tiqa mbøni, møndøzø-khavim-ús. ¹⁶ Ndigu āv gini-manqaté nqægo, “Ni Mbumbukiam mőtínøtén.” Geté tiqa yage mokho-te, ndigu āv gini-nòmendim nqægo: Ndigu Mbumbukiam zitá gini-wuowém. Mbumbukiam gèmbøeqasí:v, ezoqam av ngi:gu. Ndigu Mbumbukiam-qa manqat, gèsanqawé, neka kopømba mbain, matev eqeieqei kopo timatønømem.

2

Kliten ezoqam vinivinimba, eqeieqei āv kinyagāt

¹ Geté qo ezoqa toqote-zømesimat, nòmendim manqat ndaføyamba-qape mba mbopáev.

² Angana e-ma-fisap tigoat, ndigu āv qozømbé-ovøemát nqægo: Ndigu ekeza kha, eqeieqei benøzøgím. Yaq ezoqa, tiabezømbe-vizáp. Ndigu matavap loloakh begó. Neka tiqa unimanqatin matev neka kuku matev, ndaføyamba-qape bezøgó. Ndigu bazaføgakh-us até bewaniáp, matev føgøføgakh timø-qeivimat.

³ Neka sakheis e-ma-fisap tigoat, ndigu āv qozømbé-ovøemát nqægo: Ndigu matev eqeieqei-té giabe-yagé, ate av-té, Mbumbukiam ndømbøe-poev. Ndigu manqa begevèám. Neka ndigu waen izam benønøsam.

Geté ndigu matev mbomømboma nømendim ezoqam begó. ⁴ Yaq ndigu kopømbaqapé, sakhei ndakinak mé:zòmás, tigi angana neka nakheis-te, kuku matev eqeieqei ande āv khazømbé-goāt, ⁵ neka matavap loloakh-us neka ndaføyamba-qape āv kiníyagāt, neka ndigu ezoqa nøme, khoev-te ndiyage, eqeieqei āv kizømbé-kewagāt, neka ekeza angana-qa mokho-te āv kinígoāt. Soqain ndøgo, ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat tingenøitat.

⁶ Angana ndakinak, āv qoqoté-gugubát nqægo: Ndigu matavap loloakh begó, matev ate ndægo. ⁷ Gekha matēv ndøgo, ndoqo-matanam, qo eqeieqei ndømatanám. Yaq ndigu qoqa matev tiqeivat, kopømbá timbopavat. Qo ezoqa toqote-zømesimat, qoqa nømendim matev ndaføyamba neka mokho-us begó. ⁸ Qoqa manqat eqeieqei tøgoat, yaq ezoqa kopømba mbaín, manqa tigeve:mat taqa yaq-te. Yaq nigi qaqa ezoqam mivi ndøgoném neka kopømba mbaín, niqa yaq-te, manqat soqain timanqatát.

⁹ Sasae ezoqam, kawakawa-za-qa mokho-té giabetu:gú, matev ate ndægo. Ndigu sasae āv tiabitigú, av tigi kawakawa-za ndøzømbø-poev neka manqa beqavøgèāp. ¹⁰ Neka ndigu gigiap be-aqònám, ti-te. Geté ndigu matev eqeieqei mba begó. Yaq tigi kawakawa-za tiabiti-zøtéz, ndigu unimanqatin ezoqám. Neka ezoqa, tiqa matev ate ndægo mokho-te, āv tiabiti-qeiví, Mbumbukiam, ndego nigi khandi etoam ezoqam, teqa manqat mbomambaqapé.

Matev eqeieqei-te mbá qabizi-yagé atema Yesu bēfakhan

¹¹ Mbumbukiam ni āv gininømánd nqægo: Ndego kuku kandambá nite. Ndego ezoqa ewaqape khandi-qa zøgó. ¹² Teqa kuku matev, ni āv qani-nømendím nqægo: Ni matev yā bizi-ivøvém, ndøgo Mbumbukiam vizupav ndøgo, neka manqei-qape-qa poev matev. Geté ni ndakin khøuwa-te, matavap loloakh-té neka matev ndaføyamba-qape-té qabizi-yagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ¹³ atema ni tegi khøuwa kandambaqape bizimø-khantøzem, ndego nigi Mbumbukiam neka khandi etoam ezoqam Yesu Keliso, bazaføgakh-us neka waev-qape-us tendoqavan, te-te ndego ni nqazio-tana neka ndego ni nqazimbøe-keoge. ¹⁴ Ndego ekeza kha nivé, neka ni manqa-zapazapa ate ndægo mokho-te qazu:goam, vønqovotan-a, vøsungutan. Yaq ni tegi ezoqa ndaføyambaqape zigoát, neka matev mbomømboma matanam møqæ mba vizigoát.

¹⁵ Nqanek manqat qataqambe-manqatavun, ezoqa gè:zømesím. Manqa gèzø-løvuát neka gèguguzá, nandiv ezoqam. Ezoqa qo besanqaqábém.

3

Mbumbukiam ni matev eqeieqei gini-matanam, yaq ni matev eqeieqei bizi-matanám

¹ Ezoqa matavap qozó-mboqoatát: Ndigu iz-akhayapak neka gaman ezoqam-qa mokho-té giabetu:gú. Neka tiqa manqat o-mba bezømbøndapé. Neka gekha matev mbomømbomā ndøgo, ndigu sà begonemát. ² Ndigu ezoqam-qa manqa begevēm neka ndigu beponqømbāp. Geté ndigu sambí matev-té giabe-yagé, neka ezoqa ewaqape-te, matev aiyaiyav-té giabenøgó.

³ Até ní-a, ni bugukhokhof matavap eqeieqei mbain. Ni Mbumbukiam-qa Manqat, zisanqawám, neka nakhoa eqeieqei paveáv. Ni gawap matev neka poev matev soqøsoqa mokho-té qazu:goám. Neka ni matev soqøsoqa matanam neka ova matev mokho-té qaziyagám, neka ezoqa ni vøsanqambam-a, ni ndigu vizí-sanqabam. ⁴ Geté Mbumbukiam, ndego nigi khandi etoam ezoqam, ni áv gininømánd nqægo: Ndego tanakh neka kuku kandambá ni-te, ⁵ yaq ni vøkhandi:n. Ndego ni ambá av nqægo, niqa matev eqeieqei matanam zapayá gene-khandi:n. Geté ndego ni ekeza tanakh matev zapayá gene-khandi:n. Ndego ni gèsungután, neka Nqova Mbomambaqape mokho-te, yage ndakinak vøni-etoam neka ni vizí-ezoqam-ndakinak-en. ⁶ Yesu Keliso mokho-te, ndego nigi khandi etoam ezoqam, Mbumbukiam ni Nqova Mbomambaqape, andé ibøkha me nimboqóuz. Kandambá, ginimbo-qouz. ⁷ Mbumbukiam tenegó ndógo: Ni teqa kuku matev mokho-te, teqa bøite qazi-ndaføyamba-en, neka vizí-tegi-nakheis-en, ni khandi miavmiav zimøndapém. Ni taqa yaq-te nqáneq nqazio-taná.

⁸ Nqaneq manqat unimanqatin. Yaq nakémbá, no nqataqá-manqate: Até vøzøpouwé, nandiv ezoqam. Ndigu yá bembopáev. Yaq ndógo, gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam ndi-unimanqatinat, bazaføgakh taqa yaq-te nqáneq giabiti-asózú: Matev mbomømboma ndømatønumát. Zapa ndógo, matev av nqægo, eqeieqei. Ezoqa ewaqape zømbétøké. ⁹ Geté khokho manqat vinivinimba neka atanakha-zapazapa-za-qa iziz geveam matev neka ponqombap matev neka manqa itumbam matev, Mozes-qa guguna manqat-qa mokho-qa yaq-te, zitá qanewuøé. Zapa ndógo, matev av nqægo, mokho mbain neka ezoqa gezø-tøkéak.

¹⁰ Ezoqa nøme, teqa nømendim mokho-te, Klisten ezoqam teqatazotet, ndego gøgugú. Ndego qoqa manqat yogeav tøgoat, khøuwa nøme vøgugu. Geté ndego sekemba yogeav tøgoat, yaq zitá qanewuáo. ¹¹ Qo soqoté-qatéq, ezoqa av ngenek nge:go, ndego nakhoa eqeieqei møndø-iváv neka manqa-zapa-té gunu:yagé. Ndego ekezan, kha soqaqape-té genøvé.

Pol-qa vaev manqat

¹² No Atimas o Tikikus tøtaqando-khofotav, qo Nikopolis taon-té qandoqáv. Nakhamas-té. Ni ndógo tizi-qaqandám. Zapa ndógo, no matavap áv qategó nqægo: No qozøqozaq khøuwa, ndøgo khamøe tønqeivøem, ndógo tabøemiá. ¹³ Apolos neka ndego gaman khafep otevat ezoqam, Zinas, manqei nøme-te tizav, qo gèzøtøké. Ndigu gigiap-qase bewáféz, livin-qase nqøugu tu:-apet. ¹⁴ Nigi Klisten nøfuap nandav, bètezøté, ezoqa ndigu gigiap tiwafez, matev mbomømboma áv khoqozømbé-goát. Mbain tøgoat, yaq tiqa unimanqatin matev, mokho mbain.

¹⁵ Nginik ezoqam, no namba nqatiyage, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv qo-te. Niqa khaiya mboma manqat qozø-éin, nandiv nigi Klisten nøfuap, ni namba Yesu Keliso nqazi-unimanqatinat neka kuku ndøzøgo ni-te.

Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát, zo-te, zo ate ndøzøte:go.

Filemon Pol-qa pepa, Filemon-te

Megeat Manqat-qase

Pol nqanek pepa, Filemon-té genø-peawám. Ngenek Filemon, Kolosi taon-té geyagám. Ndego gigiap kopoav ezoqám. Neka ndego Klisten ezoqám neka Pol-gé zifú.

Filemon ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam møndømbø-goám. Teqa iz Onesimús. Yaq khøuwa nøme, ngenek Onesimus, manqa-zapa ndøgó, Filemon-te, vøkhokhon. Yaq ngenek Lom taon-te gewav, ndego Pol-te, Yesu-qá Manqat Mbomambaqape mø-ewág, vø-Klisten-ezoqam-ev. Yaq ndego Pól namba me:yagám, vømbø-tøkeam. Ndakin Pol ngenek nqawa Filemon-te khofotøve-qa ndøgó. Yaq nqanek pepa mokho-te, Pol Filemon āv gembøevíam nqægo: Onesimus tendoqavan, nqawa vøkhatiú, kuku matev-us, neka teqa manqa-zapa betaqambø-navøem. Yaq ndego ambá av nqægo, qoge sasae ezoqam mba qágoāt, geté até qogé Klisten qafú.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-qa sasae zapaya, ndimbula-té qatu:gu.

Filemon, no nikeza Klisten nøfu Timoti namba, qo-té qeitø-peaomít, qo nigi nøfu mbomambaqape, qo ni namba Keliso-qa sasae nqazigu.

² Até zo-té-a, nigu Klisten nøfu Afia, neka Akipus, qo ni namba kopømba ande av nakhag ezoqam nde:go, nøfe mbomambaqape-te ndoqo-nøfeap, ni khaiya mboma manqat nizø-khofotaváv. Neka até Klisten bawan ezoqám-a, qoqa khoev-te guligulim-qa gipindumatun, ni khaiya mboma manqat nqēizø-khōfōtāváv.

³ Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev, ndøgoāt, zo-te.

Pol-qa khanakhanakh, Filemon-qa kuku matev neka unimanqatin matev-qa yaq-te

⁴ No qæguligulimatun neka qataqa-matøvemín, no Mbumbukiam-te, ike manqat oskia nomanqaté. ⁵ Zapa ndøgo, no āv qateyogé nqægo: Qo Yesu, nigi Evezøza, oskia qo-unimanqatinát neka qo Mbumbukiam-gi ezoqam-te ate ndi:gu, kuku qagó. ⁶ No āv qate-guligulím nqægo: Qoqa unimanqatin matev, ni sa nqanumbugu, tåbetaqambe-khouwév. Yaq qo Mbumbukiam-qa matev mbomømboma-qa yaq-te, qateqat nøme mba qotóndáp, ndøgo ni Keliso mokho-te ndini-etoam. ⁷ Nøfu! No khanakhanakh kandambá qændap, neka noqa mokho-te, ùni qote-khakheinám, qoqa kuku matev-qa yaq-te qæ-ewag, qo Mbumbukiam-gi ezoqam-te nandaqago, neka qo tiqa matavap qoqozø-khakheinam.

Pol-qa viam manqat, Onesimus-qa yaq-te

⁸ Yaq nakémbá, no nøtaqa-víam. Unimanqatin, Keliso mokho-te, no iz nqanøgó. Yaq no ambá kopømbá, sataqá-eín, gekha matēv ndøgo, qo amba toqogonín. ⁹ Geté no sataqá-víam. Zapa ndøgo, no møtenøtén, qo

kukú no-te. No ndakin lawaqapé neka no Keliso Yesu zapaya, ndimbula-té qatu:gu. ¹⁰ Noqa viam manqat, Onesimus-qá yaq-té qagó. No ndimbula mokho-te nqatu:gu, no Keliso-té qatøndáf. Yaq ndego møndønøyo-év. ¹¹ Bugukhokhof khøuwa, ndego qoqa sasae eqeieqei gonemáv. Geté ndego ndakin møndø-enénd, neka kopømbaqapé, no sasae eqeieqei vønógō-a, qo vøqágō.

¹² No Onesimus, mbøni mokho nømbeám. Geté no qo-te nangó qatøkhofotaváv. ¹³ No ndego kesiwat-qa nombogó. Yaq ndego qoqa izte, ambá genø-tøkein, no Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape zapaya, ndimbula-te nqatu:gu. ¹⁴ Geté no poeveáv, sa tækeseiu, no qo bevøpøteav tøgøat. Zapa ndógo, gekha matev eqeieqei ndøgo, toqogo, qo qakeza poev-té qanógó, ambá av nqægo, qo noqa tøpøtøqat zapayá qotégō. ¹⁵ Eisa, ndego qo-te elavøqase ta zapaya ndógo tøpøtø-ewawam-a, yaq ndego qo namba miavmiav tåbete-yagē? ¹⁶ Ndego ndakin ambá av nqægo, qoge yaq-fia mbain sasae ezoqam mba ndøgō, av bugukhokhof ge:goam. Geté ndakin møndøqa-Klisten-qafu-év. No nøkezan, kuku kandambá te-te. Geté no møtenøtén. Qo kuku nøme mba qombøégó. Zapa ndógo, ndego ndakin qoge sasae ezoqam mbá mbá. Geté Evezøza mokho-te, ndego møndøqa-Klisten-qafu-év.

¹⁷ Yaq nakémbá, no āv qataqambé-viám nqægo: No qoge sasae kopømba ezoqam toqotenæmb, yaq Onesimus āv toqoté-kható, av no nøkezan amba toqote-khatombin. ¹⁸ Av Onesimus qo-te manqa-zapa ge:goam, o ndego moni timbøe-løfokat qo-te, yaq fia ndøgo, ndømbøeløfoke, noqá zenda-té qonóvé. No nógó. ¹⁹ No nqanek manqat, nøkeza zendá qate-peaomit. No Pol, no teqa fia ndægó, qo-te. Geté gèmbomataváp. Qo qakeza khandi mba qambo-løfoké no-te, qo no mokho-te qoqo-Klisten-eq. ²⁰ Yaq nakémbá, qo noge Klisten nøfu ndoqogo, no Evezøza mokho-te, āv qataqambé-viám nqægo: No khanakhanakh qonó-etoám neka Onesimus qafu qókhatiú. Keliso zapayá qotégó. ²¹ No nqanek manqat nqæpeaomit, zapa ndógo: No møtenøtén, qo soqógó, av no nqataqambe-vi:mit. Neka no møtenøtén, matev ndøgo toqomatanam, ndømølvú, av no nqataqambe-vi:mit.

²² Neka manqat nøme nqáne: No khoev kouwat qonó-khakheinám. Zapa ndógo, no tototaná ndógo: Mbumbukiam zoqa guliguli manqat ndøzø-qavøiú. Yaq no ndimbula-te nqægo, nófakhán, nqawa vizíqaqandám.

Ezoqam vinivinimba-qa khaiya mboma manqat

²³ Epaflas, ngenek Keliso Yesu zapaya, no namba ndimbula mokho-te nqeutu-nqeutønát, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te. ²⁴ Neka até Mák-a, neka Alistakus neka Dimas neka Luk, nginik no namba Mbumbukiam-qa sasae nqatigu, khaiya mboma manqat ngikhøfõtāv.

²⁵ Nigi Evezøza Yesu Keliso, teqa kuku matev, ndøgoát, zo namba.

Iblu Pepa, Iblu ezoqam-te

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zu Kliten ezoqam-té ginø-peomém. Nginik Zu bawanak, iz nøme, Iblu ezoqam zø-akhaemám. Zapa ndøgo, ndigu Iblu manqat ndømanqatám.

Ni kopømba mbaín uni tizi:nøten, gekha ezoqám ndego, nqanek pepa gepeawam. Ezoqa nøme áv gini-mataváp nqægo: Pol ategó. Geté ni ùni zi:nøtenák.

Nqanek pepa-qa manqat, taqa yaq-te nqáneq qanegó: Bugukhokhof khøuwa, Mbumbukiam nakhoa ndømboqoá, ezoqa te-te áv kindizav. Ta nakhoa nqáneq qagoám: Ezoqa Mozes-qá guguna manqat bem-bopáev, neka Mbumbukiam-te søvakha gigiap bembø-løvusam. Geté ta mokho-te ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa bøi-te uni ti-eqeieqei-ez. Geté ndakin, Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá. Yesu genanim neka teqa kouk vøwa, nakhoa nqáneq, Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa te-evøzam. Nakhoa nøme mbaín. Yesu ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqapé. Ndego Mbumbukiam-qá nakeamo zenda-té geyá neka ni zapaya oskia vøguligulimatun. Yaq nakémbá, ni awenege nakhoa bizi-ivøvé, neka Yesu uni biziz-unimanqatinim.

Keliso ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde:go

¹ Ibugukhokhof, Mbumbukiam nigi atanakha-zapazapa-za, manqat, manqa vevezam ezoqam mokho-té genøzø-manqatám. Khøuwa vinivinimbá neka nakhoa vinivinimbá. ² Geté ndakin vaev khøuwa-te, ndego ni ekeza Yo mokho-té ginindu-manqatám. Yan neka manqei-qape, Mbumbukiam te mokho-te ndégo tenø-khakheinám neka áv gene-veatáv nqægo: Gigiap ate ndægo, ndégo téndáp. ³ Ndego Yo, Mbumbukiam-qá waev mo:gamewáp, neka ndego até kopó, av Mbumbukiam ekezan nde:go. Gigiap ate ndægo, ndégo tegeawát. Ekeza manqat bazaføgakh-qapé genegeawát. Ezoqam-qa manqa-zapazapa sunguzam nonqo, nakhoa gumu-mboqoa, yaq yan manqei-te nqo:go, Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam.

Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime:-løvúb

⁴ Ndego Mbumbukiam-ge Yo, enzol ezoqam, ùnime:-løvúb. Iz ndøgo gendap, kandamba tantáv. Av taoká, av enzol ezoqam, iz ndøzømbe:go. ⁵ Gé, Mbumbukiam enzol ezoqa kopo, manqat møndømbó-ein, av nqægo, “Qo nogē yō. No nqægo khaiya, nøtaqa-qave-ēn”?

O gé, ndego enzol ezoqam kopo-qa yaq-te, møndæ-ein, av nqægo,

“No tegē eve nōgoāt,
neka ndego nogē yo ndøgoāt”?

Av taoká. ⁶ Geté Mbumbukiam ekeza yo-khøuwa, manqei-qape-te gendo-khofotav, ndego áv gene-eín nqægo,
“Mbumbukiam-gi enzol ezoqam ate ndi:gu, bèmbovizáp, ndego.”

7 Geté enzol ezoqam-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Mbumbukiam ekeza enzol ezoqam,

andé khamøe me me:khofotumatún. Nakhamas-té.

Ndigu tegi sasae ezoqam,

andé gøina wageap me me:gó.”

8 Geté Mbumbukiam ekeza Yo, āv gembøe-eín nqægo,

“Mbumbúkiam!

Qoqa megeat matev, oskia ndøgoát. Miavmiáv.

Qo ezoqa matev eqeieqeí qozømbe-kawaeqát.”

9 Qo poev, matev eqeieqeí-té qaqagó.

Geté manqa-zapa matanam matev, qo qòsanqawé.

Mbumbúkiam!

Yaq nakémbá, qoge Mbumbukiam, qo oil qamboqóuz,

iz kandambaqape neka khanakhanakh vøqā-etoam.

Ndøgo ùnime:løvú, av qogi qafuap gi-upøgim.

10 Mbumbukiam-qa Manqat, Keliso-qa yaq-te, nøme āv qane-eín nqægo,

“Evézøza!

Ibugukhokhof, manqei-qape-qa zapa, qo qové,

neka yan qakeza zenda voqotē-khakheinam.

11 Yan neka manqei-qape, ndømø-navøém.

Andé ndabua pakha me mé:mbevøém.

Geté qo oskia qógót.

12 Yan neka manqei-qape,

andé ndabua me qoté-putøgím

neka andé ndabua khavim-us me qoté-enénd.

Geté qo qakezan, qó-enendák,

neka qoqa yage, gemø-navøemák.”

13 Neka, gē, Mbumbukiam ekeza enzol ezoqa nøme, møndømbó-ein, av nqægo,

“Noqá nakeamo zenda-té qanøqóm.

Até qóqotát, atema no qogi qaqa ezoqam,

kopømba ande av zenda tokhotapak awam nonqo,

qoqa zenda tokhotapak mokho-te vøtaqambú-āb.”?

Av taoká. Mbumbukiam nqanek manqat, ekeza yo mba mbo-eín.

14 Yaq gē, enzol ezoqam, ndigu gekhâm? Ndigu nqová. Mbumbukiam-qa sasae ndøgoatún, ndego ezoqa tøkeam-qa vøndø-khofosumatun, ndigu khandi miavmiav tindapem.

2

Ni ndizi-soqoén, Keliso-qa khandi etoam matev tizi-sanqawem

¹ Unimanqatín. Keliso enzol ezoqam ùnime:løvúb. Yaq nakémbá, ni unimanqatin manqat, føgøføgakh bizigeawát, ni qazi-ewagam. Soqain ndøgo, tizi-køombam. ² Manqat ndøgo, Mbumbukiam enzol ezoqam mokho-te, nigi atanakha-zapazapa-za gezø-ein, ndøgo føgákh. Yaq gekha ezoqām ndigu, gimøkuimam, neka o-mba ndapeav vøgoam, ndigu yaq-fia møndapém, av Mbumbukiam ge-ein. ³ Ndigu yaq-fia soqaqape gindapem, ndigu nqanek manqat paeveav qagoam, yaq ge

zô, ndozo-matavap, ni yaq-fia soqaqape zimø-ndapemāk, ni Keliso-qa matev tizi-sanqawem, ndego ni ge:khandi:n? Av taoká. Yaq-fia nqosøgeap kandambá tizimø-ndapem. Nqanek khandi:nat matev-qa yaq-te, bugukhokhof Evezøza ekeza me:manqatám, yaq ndigu ezoqam, gimbo-ewagam, ni-te vø-unimanqatintam. ⁴ Manqat ndøgo, gimnanqatam, Mumbukiam møndø-unimanqatintám. Matev makhamakha neka umingiap matev vinivinimbá gene-unimanqatintám. Neka ndego até Nqova Mbomambaqape-qá matev mokho-té-a, vø-unimanqatintam, ndøgo ezoqa ndezø-etoam, av ekeza poev ndægo.

Yesu ni khandi etoam nonqo ge-ezoqam-ev

⁵ Manqei-qape ndakinak, taqa yaq-te ni nqazi:manqate, ndøgo megemege-te to:fakhan, Mbumbukiam ambá av nqægo, enzol ezoqam-qā zenda-tē genøvē, tiokawæztat. ⁶ Av taoká. Geté Mbumbukiam-qa Manqat-te, ezoqa nøme āv gene-eín nqægo,

“Mbumbúkiam! Manqei-qape ezoqam, gigiap-qapé mbá.

Yaq gekha zapá, qo ndego ndoqombo-matavap?

Neka gekha zapá, qo ezoqam-ge yo ndoqombo-keoge?

⁷ Qo ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qá mokho-té qonøvé.

Geté vaev-te, qo mðqo-eqeiú, iz neka megeat matev ande kawa ezoqam-qa wawaq me voqombō-etoam.

⁸ Neka gigiap ate ndægo, te mokho-te voqotūve.”

Mbumbukiam gigiap ate ndægo, te mokho-te gu:ve, ndego gigiap kopo løvuiáv. Geté unimanqatin. Ndakin, ni kopømba mbáin, tiziqeivim av nqægo, gigiap ate nqægo, te mokho-tē qanuvē. ⁹ Geté ndøgo tiziqeiví. Yesu, ndego ibusa-ibusa nonqo, enzol ezoqam-qa mokho-te gu:goam, ndego Mbumbukiam kawa ezoqam-qa wawaq, iz neka vizap matev mbo-etoám. Zapa ndøgo, Mbumbukiam ezoqa ewaqape-te, kuku mbo-goám, yaq Yesu ni nonqo vønanim.

¹⁰ Mbumbukiam, te mokho-te neka te zapaya gigiap ate nqægo nqago, ndego nakhei kopoav ituza-qa ndøgoám, ndigu te namba yage eqeieqei bemøndapem. Yaq nakémbá, ndego āv qambøepøovám nqægo: Ekeza Yo, nqosøgeap bendáp, yaq ta mokho-te ndøgo, ndego bemø-unimanqatin-khandi-etoam-ezoqam-ev. ¹¹ Ndego ezoqam, ndego ezoqa manqa-zapa-te ndesungutøzat, neka ndigu ezoqam, ndego ndesungutøzat, ndigu Eve kopó. Yaq nakémbá, ndego mivi mbáin. Geté ndigu namba-qaniap zø-akhayám. ¹² Ndego Mbumbukiam-te, āv gene-eín nqægo,

“Nogi namba-qaniap, qoqá yaq-té qaté-zømesimát.

No tiqa wambap-te, qoqa iz nó-eqatát. Ouv qaqayam-ús.”

¹³ Neka manqat nøme ge-ein, nqáneq,

“No Mbumbukiam-te mbá qatø-vintambát.”

Neka nøme nqáneq,

“Nqáe! No nqáneq. Neka nakheis, Mbumbukiam genø-etoam ngínik.”

¹⁴ Ni manqei-qape ezoqam, kha-ús neka kouk-ús. Yaq nakémbá, até ndegó-a, vømø-kha-us-ev neka vømø-kouk-us-ev. Tene-ezoqam-év ndøgo, ndego tenanim, yaq teqa løvøte mokho-te, ndego nqova soqaqape géngiú, ndego løvøte-qa bazaføgakh ndømbogo, ¹⁵ neka

gekha ezoqām ndigu, tiqa yage-te ate ndægo, løvøte-qa møe mokho-te gu:goam, vónqovotáz. ¹⁶ Ndego ambá av nqægo, enzol ezoqam-qa ndøgeavün. Ndøgo bavokho-qapé. Geté ndego niqa ndøgeavün, ni Eibleem-gi zi nqazigu. ¹⁷ Yaq nakémbá, ndego bè-ezoqam-év, matev ate ndægo, neka niqa beteqeivi, ni tegi emekheis nqazigu. Yaq ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam kandambaqape ndøgoát, tanakh-matev-ús neka ndaføyamba-qapé, neka ekeza kha Mbumbukiam-te, ande etoam matev me vøe-nqonqotāv, yaq Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa vøzømbé-evøzām. ¹⁸ Yaq nakémbá, ndego ekezan gepotonumam, khamasim-te gewanimam, ndego kopømbaqapé, ni giní-tøkeát, ni khamasim-te tizimø-wanimat.

3

Yesu gò:megeát, Mozes gèpðev

¹ Yaq nakémbá, nogi Klisten nøfuap, zo Mbumbukiam-gi ezoqam, ndego gezø-akha, ni namba tegi ezoqam sa tizimu-goat, zo Yesu mba mbomataváp, ndego Mbumbukiam-ge u-anem neka iziz ezoqam kandambaqape, teqa yaq-te ni ezoqa nqazi-zømesim. ² Ndego sasae ndaføyamba-qape mbogoám, te-te ndego, geveatav, ate av-té, Mozes Izlael bawan mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi-goam, sasae ndaføyamba-qape ge-goam. ³ Gekha ezoqām ndego, khoev tewev, vizap kandambaqape teqa ndégo tøgó, ambá ndøgo, khoev-qa ndøgō. Yaq nakémbá, vizap kandambaqape Yesu-qa ndøgó, ambá av nqægo, Mozes-qa ndøgō. Zapa ndøgo, khoev ndégo tewév. ⁴ Gekha khøev ndøgo, ndøpuate, ezoqa ndøpuán. Geté gigiap ate nqægo, Mbumbukiam ndøkhaheinám. ⁵ Unimanqatín. Mozes Izlael ezoqam mokho-te, ndigu ande Mbumbukiam-qa khoev me gi-goam, sasae ndaføyamba-qape ndøgoám. Teqa sasae andé nqovønqova me me-goám, ta matev-qa yaq-te, vaev-te qafakhan, ndøgo ezoqa ndakin ndi:zømesimit. ⁶ Geté Keliso, ndego viní. Ndego khoev Eve-gé Yó. Ta khoev ndøgo, ekeza khoev. Yaq ndego eqeieqei mbokeogé. Nqanek khoev ní, ni kha føgakh-mba tizi-waniapat neka niqa vintønát matev Keliso-te, taqa yaq-te ni nqazi-khambuvap, bazaføgakh-us vizimbó-geatát.

Gekha ezoqām ndigu, unimanqatinteav ndigu, ndigu kopømba mbatn, pusup manqei-te timø-oz

⁷ Yaq nakémbá, Nqova Mbomambaqape, āv gene-manqaté nqægo, “Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,

⁸ zo sa ndøføgàkhæz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi-goam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisanqawam neka ndego khamasim-te vø-aumam, ta khøuwa-te ndøgo, leg-av manqei-te giyageapam.”

⁹ Taqa yaq-te, Mbumbukiam āv gene-manqaté nqægo,

“Ndigu no khamasim-té ginø-ambumám, oskiá ndøgo, noqa matev giqeivam, no viav foti leg-av manqei-te qazø-kewagam.

¹⁰ Yaq no qaqa nøqavigát ti-te.

Yaq no āv qate-eín nqægo,

‘Tiqa matavap-te, oskia ndøyoniáp. Noqa nakhoa ndøgo, no ituza-qa qazøgoam, ndigu qeiviáv.’

11 Yaq noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqægo,

‘Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin.’”

12 Nøfuap! Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo mokho-te, ezoqa nøme tisapi:z neka unimanqatin matev vø-ivøvēm neka khandi Mbumbukiam, zita vøe-wuowēm. 13 Geté zo khøuwa ate tæpavpavemat, ndøgo Mbumbukiam “Nqægo khaiya” ndembo-akhayam, zita ndøtøpøzú, yaqyaq-a. Soqáin ndøgo, manqa-zapazapa zo ezoqa nøme tötubam, yaq vozó-føgakhæz.

14 Ni Kelisó namba zi:tøkuaném, ni unimanqatin matev, av bugukhokhof qazi:ndapem, føgøføgakh tizimbo-geageapat, atema vaev-te.

15 Ni miziqeivím. Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat,

zo sa ndøføgàkhæz, av zogi atanakha-zapazapa-za gi:goam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat gisanqawam.”

16 Gê, gekha ezoqām ndigu, ndigu Mbumbukiam-qa manqa wag giyogem, yaq vøsanqawam? Ezoqa ndígu, Mozes mokho-te, Izip manqei-te gindu-fakhaz. 17 Neka gê, gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam viav foti qaqa qambogoam ti-te? Ezoqa ndígu, manqa-zapazapa gigoam, neka leg-av manqei-te, løvøte vøqeivam. 18 Mbumbukiam manqa mbusa geve, av nqægo, “Ndigu gê-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin,” yaq gê, ndego gekha ezoqām mé:manqatam? Ndígu tené-manqatam, ndigu teqa manqat gisanqawam. 19 Nqanek emanqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Ndigu ta manqei-te ndøgo, ma Mbumbukiam amba pusup tezø-etaomin, oneav ta zapaya ndøgo tinigóam: Ndigu unimanqatinteáv.

4

Ni Mbumbukiam-gi ezoqam, pusa zimótá

1 Manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam geve, ezoqa teqa pusup manqei-te ti-oz, ndøgo zua ndøgó. Yaq nakémbá. Ni aiyáv qabizigú. Soqáin ndøgo, zo ezoqa nøme nakhoa tözøte-busøtøvem, neka oneav vozógoāt, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. 2 Até ní-a, ni nqanek manqat mbo-mambaqape miziyogém, av ndigu gi:yogem. Geté ti-te ndigu, nqanek manqat ambá av nqægo, møndøzø-tøkē. Zapa ndøgo, ndigu unimanqat-inteáv. 3 Ni nqazi-unimanqatinat, ni Mbumbukiam-qa pusup manqei-te, ndízimø-ón. Geté tiqa yaq-te, ndigu unimanqatinteav gigoam, Mbumbukiam āv gene-eín nqægo,

“Noqa qaqa-te, no manqa mbusa āv qatevé nqægo,

‘Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin.’”

Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo, teqa sasae qamømbo-navøem, manqei-qape gekhakheinummat, neka ekezan pusa vøta, ta sasae-te ndøgo.

4 Mbumbukiam manqei-qape gekhakheinam, yaq khøuwa seven qandap, ta khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Khøuwa seven qandap, yaq Mbumbukiam pusa ndótá, sasae ate ndægo gumukhou.” 5 Geté ta manqat-te ndøgo, bugukhokhof qaziqeivim,

Mbumbukiam āv gene-eín nqægo, “Ndigu gé-ozák, ta manqei-te ndøgo, ma no amba pusup tæzømbe-etoamin.” ⁶ Nqanek manqa mbusa, Mbumbukiam ezoqam-te geve, pusup manqei-te timø-oz, ndøgo zua ndøgó. Geté ndigu ezoqam, nqanek manqat mbomambaqape bugukhokhof gi-ewagam, ndigu oneáv. Zapa ndøgo, ndigu Mbumbukiam-qa manqat, o-mba ndapeáv. ⁷ Yaq nakémbá, Mbumbukiam khøuwa nømme ndøzáv, ezoqa timø-oz. Ta khøuwa ndøgo, nqægo khøuwá. Matev ndøgo, leg-av manqei-te qafakhanam, møndømø-navóém. Nupøkán mbá. Geté vaev-te, até Deivíd-a, av qazi:qeivim, taqa yaq-te, āv gene-eín nqægo, “Zo nqægo khaiya, Mbumbukiam-qa manqa wag tozo-ewagat, zo sa ndøføgàkhæz.”

⁸ Zosua ndigu amba pusup tezø-etoamin, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve, yaq Mbumbukiam taqa zita-te, khøuwa nømme ambá gézavák, ezoqa amba pusup tindapemin. ⁹ Yaq nakémbá, pusup khøuwa zua ndøgó, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, ande Sabat khøuwa me tizimø-khantøzem. ¹⁰ Yaq gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa pusup-te temø-on, ndego pusa ndøtá, sasae-te, ate av-té, Mbumbukiam ekeza sasae-te pusa ge:ta. ¹¹ Yaq nakémbá, ni bazaføgakh bizi-asazét, ndøgo pusup manqei-te bizimø-on. Soqáin ndøgo, ni ezoqa nømme, Mbumbukiam-qa manqat tizi-sanqawem neka nakhoa vizimé-busøtøvem, av ndigu gi:busøtøvem.

¹² Mbumbukiam-qa Manqat, nqakhandí:át neka bazaføgakh-ús. Gekha nakhag kaiya geøvap yaqyaq-us khobos-qapí ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat, tiqa khobos møndømø-løvúb. Mbumbukiam-qa Manqat sa tunúmá ndøgo, yaq kha-qa poev matev-a, yaq Nqova-qa poev matev, vømóqatā. Bazag segé-løwazét, wema ndu:søkhoføpit, vømókhanāz. Teqa manqat, ezoqam-qa matavap neka poev matev, segé-geveá. ¹³ Unimanqatin. Gigiap ndøgo, Mbumbukiam gekhakheinam, kopo khonøweáv, te-te. Matev ate ndægo, ndego sùgumu-qeiví. Gigiap ate ndægo, bavokhó qanø-fakhaté, teqa bøi-te. Yaq gekha matev ndøgo, ni nqazi-matanam, ni bizi-omótém.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape

¹⁴ Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam uni kandambaqape-in nigú. Yesú. Mbumbukiam-gé Yó. Ndego yan uni ova-in-té genøqavíg, atema Eve-te vømøfakhan. Yaq nakémbá, ni unimanqatin matev, até bizigeawát, bazaføgakh-ús, ta unimanqatin matev ndøgo, ni ezoqa nqazi-zømesim. ¹⁵ Ngenek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, ndego tanakh matev ndøgó ni-te. Ndego møndæ-otév, ni manqei-qape ezoqam, ni bazaføgakh khapémbá. Até ndegó-a, khamasim matev ate ndægo, møndømøndæ-okhoám, ate av-té, ni-te nqæfakhanam. Geté, unimanqatin. Ndego ekezan, manqa-zapa-qase goneáv. ¹⁶ Yaq nakémbá, ni møe mbaín. Mbumbukiam-te zíkhanøgím, ma ekeza qonam nonqo-te ndo:qomat. Ndego kuku matev-ús. Yaq ni tanakh matev neka kuku matev tizíqevíát ndøgo, neka tøke matev vizí-ndapemāt, gekha khøuwa-tē ndøgo, ni te-te tøke-qa tizi-okhoat.

5

¹ Gekha Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqapē ndego, Mbumbukiam ezoqa ewaqape mokho-te geveatavin, ndego Mbumbukiam-qá sasae ndógoát, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, Mbumbukiam-te sɔvakha gigiap vólɔvusumāt neka etoam matev vógoát. ² Ndego ezoqa nɔme-te, matev aiyaiyav-té genɔgoatún, ndigu Mbumbukiam-qa manqat uni zótezateav ndigu neka nakhoa eqeieqei pɔpɔvumav ndigu. Zapa ndógo, até ndegó-a, bazafɔgakh mbain ezoqám. ³ Yaq nakémbá, ndego ambá av nqægo, Mbumbukiam-te sɔvakha gigiap ezoqa nɔme-qa manqa-zapazapa zapaya mbā gene-lɔvusumatún, geté ndego até ekeza manqa-zapazapa zapayā-ya, vøe-lɔvusumatun. ⁴ Ezoqa kopɔmba mbaín, ekeza kha sa te-eqa, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-év. Geté Mbumbukiam mbo-akhaín, ndego vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-evin, ate av-té, Elon gembøe-akha.

⁵ Yaq Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Até ndegó-a, ndego ambá av nqægo, ekeza kha ge-eqā, vømø-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Geté Mbumbukiam mbo-akhá. Ndego āv gembøe-eín nqægo,
“Qo nogé yó.

No nqægo khaiya, nòtaqa-qave-én.”

⁶ Neka manqat nɔme-te, Mbumbukiam-qa Manqat mokho-te, ndego āv gene-eín nqægo,

“Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógoát. Miavmiáv,

Ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ge:goam.”

⁷ Yesu nqanek manqei-qape-te gegoam, ndego Mbumbukiam-te guligulim neka viam ndógoám. Akhayam-ús neka eiv-ús. Ndego møndæ-otév, Mbumbukiam kopɔmbaqapé, lɔvøte-te tekhandi:v. Yaq Mbumbukiam, teqa akhayam møndø-ewág. Zapa ndógo, ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té gunu:vé. ⁸ Ndego Mbumbukiam-ge Yo ambá genegoám. Geté ndego nqosøgeap sègendapát. Yaq ta nqosøgeap mokho-te ndógo, Mbumbukiam-qa manqa o-mba ndape-qa yaq-te, otevat vøndap. ⁹ Yaq ndego matev ate ndægo gumu-matanam, av Mbumbukiam qambøe-pøovam, ndego gèmø-ezoqam-qá-khandi-miavmiav-zapa-év, gekha ezoqám ndigu, teqa manqa o-mba ndimbøe-ndape. ¹⁰ Yaq Mbumbukiam ndego ekeza iziz ezoqa kandambaqape vøe-veo, ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape ge:goam.

Ni ande nakhei nqonqon me, sekemba bizigu, niqa Klisten matev-te

¹¹ Yesu gemø-Mbumbukiam-ge-manqa-vevezam-ezoqam-ev, kopɔmba ande av Melkizedek nde:go, taqa yaq-te, manqat nɔme kandambá ndógo. Geté, khápeme-fɔgákh, zo teizø-ovøyam. Zapa ndógo, zoqa yoge matev møndømø-fɔgákh. ¹² Zo nupøkhán mbá, qazo-Klisten-ezoqam-ez. Yaq ndakin, zo ambá ezoqa nɔme zøte-zømesimín. Geté zo zøkezan, ezoqa nɔme nqawa bèzøgó, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat-qa zapa betē-zømesim. Zo ambá lou fɔgøfɔgakh zologeín. Geté zo tete zua zologé. ¹³ Gekha ezoqám ndego, tete zua ndeloge, ndego nakhasa nqonqonam zua ndógó neka ndego matev eqeieqei-qa yaq-te otevatéav. ¹⁴ Geté lou

føgføfagakh ti nonqo ndígu tøgó, ndigu gumufisam. Ezoqam av ngi:gu, ekeza matavap, matev eqeieqei-qa yaq-te me-ometimám. Yaq ndakin ndigu kopømbá, segé-geveatát, gekha matev ndøgo, eqeieqei-a, gekha matev ndøgo, soqain.

6

Aiyáv qabizigú. Soqain ndøgo, Kliten matev-te tizimø-o:an

¹ Ni bizi-apét, Kliten matev-te bizimø-findam. Kopømba mbain, Kliten matev-qa zapa-qa yaq-te mba, oskia tizi-mañqatat. Neka kopømba mbain, taqa yaq-te mba, oskia tizi-mañqatat, matev soqøsoqa matanam-te áv khoqoté-qambūq, ndøgo løvøte-te tø-ituqobet, neka Mbumbukiam-te áv khoqoté-unimanqatin. ² Neka kopømba mbain, ibøkha iz upøgim-qa yaq-te neka zenda awam-qa yaq-te neka løvøte-te khandi:nat-qa yaq-te neka Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-qa yaq-te mba, oskia tizi-mañqatat, ndøgo ni yaq-fla soqaqape miav-ak-qape tønī-etoam. ³ Geté ni sá bizi-apét, Mbumbukiam tinitak.

⁴ Ezoqa nøme ndigu, Mbumbukiam-qa waev mokho-te møndøgoám, neka teqa kuku matev vøe-khamasimam, neka Nqova Mbomambaqape vøndafem. ⁵ Ndigu Mbumbukiam-qa Manqat, møndæ-khamasimám, neka møndø-qeivím, ndøgo qanimav-qapé. Neka ndigu teqa bazaføgakh-qape møndæzótéz, ndøgo vaev-te bavøkho-qape tøndo-fakhan. ⁶ Geté ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam zita ti:wuowem, kopømba mbain, nqawa toqo-itub, tete nqawa tiqambuz. Ezoqam av ngi:gu, ndigu Mbumbukiam-ge Yo, tae mutui-te, andé nqawá ginø-tøkewém neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi-te vøveém.

⁷ Ezoqa nøme, andé manqei eqeieqei. Qæ ndøgo, qalanqavøemin, manqei av nqægo, gèsogín neka avøe gigiap vø-eqain, ti-te ndigu, khæe gikhayam. Ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam matev mbomømboma zømatanamín. ⁸ Geté gekha ezoqam ndigu, ande khæe soqøsoqa me, avøeavøe neka khouwe-khouwe qa-eqain, ndøgo mokho mbain ndøgo, ezoqam av ngi:gu, aiyáv giabigú. Mbumbukiam-qa qaqa, avønín gezøfakhán. Yaq vaev khøuwa-te, khæe av nqægo, gésongtotvém.

⁹ Nøfuap mbomømboma! Ni manqat av nqægo, ambá qeizømbe-mañqaté. Geté ni møtinøtén, zo áv taoká, av nqanek khæe soqaqape nqægo. Geté zo zomø-khandi:z. ¹⁰ Mbumbukiam ambá av nqægo, ezoqa soqaqapē. Ndego manqa matev, gembøé-navøemák, sasae ndøgo qazogoat neka kuku ndøgo, te-te vøzøgoam, zo tegi ezoqam qazozø-tøkeam neka sekemba ndozozø-tøkeet. ¹¹ Niqa poev kandambaqape nqáneq: Zo ezoqa ewaqape, bazaføgakh até vø-asøzú, atema vaev-te. Yaq matev ndøgo, zo ndozoto-taza, tøfakhan, tåbezømbe-unimanqatin. ¹² Soqain ndøgo, zo baza tözøpos. Geté tiqá matev zombópavát, ndigu tiqa unimanqatin matev neka bazaføgakh-us waniap mokho-te, matev mbomømboma tímøndapem, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve.

Mbumbukiam matev segégó, av manqa mbusa ge:ve

¹³ Mbumbukiam Eibleem-te manqa mbusa geve, ndego ekeza iz-té genøvé. Zapa ndøgo, ezoqa kandambaqape nøme mbain, teqa iz-te manqa mbusa teve. ¹⁴ Ndego Eibleem, áv gembøe-eín nqægo, “No

unimanqatín nqataqa-manqate. No matev eqeieqei nōtaqá-matanám neka qazi kopoav-qape nōtaqá-etoám.”¹⁵ Yaq Eibleem sōgo-kewagám. Sège-qaqavám, yaq matev ndōgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gembōeve, vōmbō-fakhan.¹⁶ Ezoqa manqa mbusa gi-aumatun, ndigu ezoqa kandambaqape-qá iz-té ginō-aumatún. Yaq ta matev-te ndōgo, ndigu ekeza manqat gè-unimanqatinimín. Soqáin ndōgo, ezoqa tiqa manqat tiqavotōmem.¹⁷ Até Mbumbukiám-a, manqa mbusa geve, ndego ezoqa zōmesim-qa ndōgoám, av nqægo, ndego gembōépayák. Geté ndigu matev unimé:-ndapém, av manqa mbusa gezōmbeve. Yaq nakémbá, ndego manqa mbusa, ekeza iz-té genōvé.¹⁸ Mbumbukiam matev menás gego. Manqat vōmanqatam-a, manqa mbusa vōve. Yaq nqanek matev menas, gé-enendák. Zapa ndōgo, Mbumbukiam kopōmba mbáin, meakha manqat temanqatat. Ni av qazi:nōten nqægo, ndōgo ni ezoqam, te-te khandi-qa qazibōin, zita nitōpōzú. Yaq ni kopōmbaqapé, niqa vintōnat Mbumbukiam-te, fōgōfōgakh zígeatát. Zapa ndōgo, ni mīzi:nōtén, ni matev ndizimō-ndapém, niqa megemege-te ndo:go.¹⁹ Nqanek nōtenat, andé angōlap me me:gó, niqa yage-te. Yaq ni zíkōombamák. Geté ni fōgōfōgakh nigeawát. Ta angōlap ndigu, Mbumbukiam-qá khoev mokho-té ginō-ozán, ta kouwat-te ndōgo, ndabua nqo:fōleap, ma Mbumbukiam nde:mia.²⁰ Yesu ni zapaya, ta kouwat-te ndōgo, é-mōndo-ón, vōmō-Mbumbukiam-ge-iziz-ezoqa-kandambaqape-ev. Yaq ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape oskia ndōgoát, miavmiáv, av Melkizedek ge:goam.

7

Melkizedek-qa yaq-te

¹ Ngenek Melkizedek, Salem* taon-ak-gé kawa ezoqam ndōgoám, neka ndego Mbumbukiam Eqeiwat-Qape-ge iziz ezoqam kandambaqape vōgoam. Eibleem nakhag-te gendoqavan, ndōgo kawa ezoqa foa gezōkhana, Melkizedek gēmōqát, zenda vōmbōeve, vōmbō-guligulim.² Yaq Eibleem gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upōgim, gèqaqá, qaqageap vōmō-ten, yaq qatoat kopō, Melkizedek vōmbō-etoam. (Melkizedek-qa iz, manqa mokho menás: Nōme, kawa ezoqam ndafōyamba-qapé. Neka nōme, Salem taon-ak-gé kawa ezoqám. Nqanek manqat, mokho nōme nqambōgo: Sambi kawa ezoqám.)³ Melkizedek-ge eve neka evo neka tegi zōzōkha-za-qa yaq-te o teqa qane neka lōvōte-qa yaq-te, manqat mbáin. Taqa yaq-te, ndego andé Mbumbukiam-gé Yó. Ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndōgót.

⁴ Ngenek Melkizedek, ezoqa uni kandambaqape-in ndōgoám. Ni āv qazi:qeivím nqægo: Eibleem nigí atanakha-zapa kandambaqape ambá genegoám, niqa bawan gendongaz, geté ndego gigiap ate ndægo, nakhag-te gendo-upōgim, gèqaqá, neka ta qaqageap ten-te ndōgo, qatoat kopō, Melkizedek vōmbō-etoam.⁵ Unimanqatín. Mozes-qa gū-guna manqat, āv qane-eín nqægo: Gigiap ndōgo, ezoqa gi-upōgimin, bēqaqemát, qaqageap bemō-ten-at. Yaq qatoat kopō, Livai-gí zi ben-dapemát, ndigu Mbumbukiam tegi iziz ezoqam gi-ab. Ndigu nqanek qatoat, ekeza ezoqam-té gindu-upōgimatún, oskiá ndōgo, atē nginík-a, Eibleem-gi zi ndigu.⁶ Geté ngenek Melkizedek, Livai-gé zeó mbá.

6:18 6:18 Num 23:19   6:19 6:19-20 Lev 16:2-3   7:1 7:1 Gen 14:17-20   * 7:1 7:1 Salem, ndōgo Zelusalem taon-qá iz nōmé.   7:5 7:5 Num 18:21

Av taoká. Ndego é-mõndo:qán. Geté oskiá ndøgo, ndego Livai-ge zeo goneav qagoam, ndego ta qatoat ndøgo, Eibleem gembo-etoam, sègekhatiú. Yaq ndego Eibleem-te, zenda mo:vé, vømbø-guligulim, te-te ndego, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve. ⁷ Ndøgo nake mbaín, av nqægo: Gekha ezoqám ndego, ezoqa nõme zenda tembøeve, ndego ezoqa kandambaqapé. Teoká ndego, ezoqa nõme, ndego zenda awam matev tendap. ⁸ Livai-gi zi, ndigu ezoqam-qa qatoat kopo gindapemín, ndigu mõndø-pakhaezín. Geté Melkizedek-qa yaq-te, ndego Eibleem-qa qatoat kopo gendap, Mbumbukiam-qa Manqat iniáv, av nqægo, ndego mõndønaním. ⁹ Yaq nakémbá, Eibleem Melkizedek qatoat kopo gembo-etoam, yaq até Livaí-a, andé matev kopo me me:gó, oskia ndøgo, ndego ekezan, ezoqam-qa qatoat kopo gendapín. ¹⁰ Ta khøuwa-te ndøgo, Eibleem Melkizedek geqat, Livai qaneav ndøgoám. Geté Livai, Eibleem ndømanazám. Yaq nakémbá, ndego Livai, ta khøuwa-te ndøgo, andé Eibleem-qá kha mokho-té gunu:goám, neka Melkizedek-te, etoam matev vøgo, Eibleem namba.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa ndakinak, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nõme, bugukhokhof gigoam, ùnime:løvíb

¹¹ Mozes-qa guguna manqat, Izlael ezoqam gindapem, ndøgo áv qane-manqaté nqægo: Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae, Livai-gí zi begeawát. Geté ni amba tiqa sasae mokho-te, Mbumbukiam-qa bøi-te tizi-ndaføyamba-enín, yaq Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nõme, ambá géfakhanák. Geté ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, ndigu kopømba mbaín tinitøke, tizi-ndaføyamba-en. Yaq nakémbá, Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nõme bēfakhán. Teqa iziz matev, andé Melkizedek-qá matev me me:gó, ambá ndøgo, ande Elon-qā matēv. ¹² Matev tø-enend, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa yaq-te, yaq até guguna manqát-a, bē-enénd, taqa yaq-te. ¹³ Nigi Evezøza, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa nõme, ni nqazi-manqate, ndego Livai khagua bawan-ák mbá. Teqa bawan-te, ezoqa kopo mbaín, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoam. ¹⁴ Ni mizi:nøtén, av nqægo, nigi Evezøza, Zuda khagua bawan mokho-té gunu:qán, ndigu Zuda-gi zi. Mozes Mbumbukiam-gi iziz ezoqam ge:manqatam, ndego nqanek bawan-qa yaq-te manqateáv. Livai-gí zi mba me:manqatám.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam oskia ndøgót

¹⁵ Mbumbukiam-ge iziz ezoqam vini gefakhan, kopømba ande av Melkizedek nde-go, yaq ndøgo ni áv qani-nømendím nqægo: Matev taqa yaq-te ndøgo, mõndø-enénd. Ndøgo bavokho-qapé. ¹⁶ Ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa iz gendap, ndego ambá av nqægo, iz áv genendáp, av ezoqam-qa khafep matev o guguna manqat ndæmanqate. Geté, ndego nqanek iz, khandi miavmiav-qá bazaføgákh genendáp. ¹⁷ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat, Keliso-qa yaq-te, áv qane-eín nqægo, “Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót, miavmiáv,

ate av-té, Melkizedek Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ge:goam.”

¹⁸ Nqanek matev, ni áv qani-nømendím nqægo: Guguna manqat ndøgo, bugukhokhof qagoam, Mbumbukiam gènqagím. Zapa ndøgo, ndøgo bazaføgakh mbaín. Kopømba mbaín, tønítøke. ¹⁹ Mozes-qa guguna manqat mokho-te, ezoqa kopømba mbaín, ti-ndaføyamba-ez. Geté ndakin,

Mbumbukiam nakhoa ndakinak ndømboqoá, ni tizio-tambat. Ta nakhoa ndøgo, ùnime:-lòvú, Mozes-qa guguna manqat. Yaq ta nakhoa-te ndøgo, ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa avønín-té qazinø-niáv.

²⁰ Mbumbukiam Yesu tege iziz ezoqam geve, yaq ndego manqa mbusa ndøvé, taqa yaq-te. Geté Livai-ak Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa iz gi-upøgim, Mbumbukiam manqa mbusa veeáv. ²¹ Geté Yesu tege iziz ezoqam geve, ndego manqa mbusa ndøvé. Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-manqaté nqægo,

“Evezøza manqa mbusa, áv genevé nqægo:

Qo Mbumbukiam-gé iziz ezoqam qógót. Miavmiáv.”

Yaq ndego matavap gé-enendák. ²² Mbumbukiam manqa mbusa geve, Yesu tege iziz ezoqam geve, ndøgo ni áv qani-nømendím nqægo: Poev ndakinak, Yesu ezoqa namba ge-unimanqatin, ndøgo ùnime:-lòvú, av bugukhokhof qægoam. Zapa ndøgo, ndego ekezan mbokeogé. ²³ Neka matev vini nøme nqáne: Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam nøme, kopoáv gigoam. Zapa ndøgo, ndigu møndø-pakhaezín, sasae vømø-ivøvemín. ²⁴ Geté, ndego Yesu, oskia ndøyagét, yaq ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqam-qa sasae, ezoqa nøme-te, sa gékawawaták. ²⁵ Yaq nakémbá, ndego kopømbaqapé, gekha ezoqam ndigu, te mokho-te Mbumbukiam-te tinduzav, ndego unímé:-khandí:z. Zapa ndøgo, ndego miavmiav ndøyagét, neka ndego Mbumbukiam-te oskia ndøvi:mát, ti zapaya.

Yesu, ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, kopømbaqapé tinitøke

²⁶ Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av ngé:go geabinim-bigú. Zapa ndøgo, ngenek ezoqam ndaføyamba-qapé. Ndego manqazapazapa mbaín neka soqa matev-qase goneáv. Ndego ùnime:-vini-év. Ndego áv tiuká, av ni manqazapa-us ezoqam nqazi:gu. Ndego møndø-eqanát. Qámbá. Yan møndømø-lòvú. ²⁷ Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme, khøuwa kopoav Mbumbukiam-te søvakha gigiap giløvusumatun, bugukhokhof ekeza manqazapazapa zapayá gini-løvusumatún, yaq váev, ezoqa nøme-qa manqazapazapa zapaya vøløvusumatun. Geté ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam ndakinak, viní. Ndego ekezan zapaya, søvakha gigiap løvusumav tegoat, kopømbá. Zapa ndøgo, ndego manqazapazapa mbaín. Neka ndego ambá av nqægo, søvakha gigiap oskia ndøløvusumatún. Geté ndego kopo me:gó. Ate nonqó ge:gó, ndego ekeza kha, ande søvakha gigiap løvusam matev me, sa genqonqotav. ²⁸ Ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda-qa iz gindapem, ndigu manqazapazapa-ús. Geté vaev-te, Mbumbukiam ekeza Yo, iziz ezoqa kandambaqape me:veó. Ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa manqa mbusa mokho-te, nqanek iz gendap, ndego ndaføyamba-qapé. Neka ndego Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape, oskia ndógót. Miavmiáv.

8

Yesu, ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa ndakinak, yan-te ngo:go

¹ Ni manqat qati-manqatavun, gigiap-qape nqáne: Ni Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape av nqægo, ngínígu. Yan-té gono:gó.

Kawa ezoqam kandambaqape-qá nakeamo zenda-té gemøqóm, ndego Mbumbukiam. ² Ndego teqa iziz matev, uni Mbumbukiam-qa-khoev-in-té gegó, yan-te nqo:go. Ta palai khoev ndøgo, ambá av nqægo, ezoqa ndøwevêm, geté Evezøza ndøwév.

³ Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda ate ndi:gu, tiqa iz ndøgo tinindapém: Mbumbukiam-te etoam matev ndøgoát neka søvakha gigiap vømbó-løvusumāt. Yaq nakémbá, até ndegó-a, nigi Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, yan-te ngo:go, ndego gigiap etoam matev begó, Mbumbukiam-te. Yaq ndego ekeza kha mbo-etoám. ⁴ Ndego nqanek manqei-qape-te tegonin, yaq ndego ambá kopømba mbaín, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam tegonin. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nǵígú, ndigu Mbumbukiam-te etoam matev gigoatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate. ⁵ Ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqam-qa sasae gigoatun, ndigu yan-qá matev me:khamasimatún. Tiqa matev andé yan matev-qá nqovønqová. Até Mbumbukiam-qá khoév-a, manqei-qape-te nqawev, ndøgo andé Mbumbukiam-qá khoev-qá nqovønqová, ndøgo yan-te nqo:wev. Ta khøuwa-te ndøgo, Mozes Mbumbukiam-qa palai khoev weve-qa gembogam, Mbumbukiam ndego äv gembøe-eín nqægo, “Palai khoev toqowev, qo gigiap ate ndægo ùni mbøepáev, av no olol-te ndo:go, qateqamakh.” ⁶ Geté Mbumbukiam-ge iziz ezoqam-qa sasae, Yesu gendap, ndøgo ùnime:løvú, ndigu Mbumbukiam-gi iziz ezoqa nøme-qa iziz matev. Até ta poev ndakinák-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge-unimanqatin, Yesu ni-te gendapavun, ndøgo ùnime:løvú, ta poev ndøgo, ibugukhokhof ge-unimanqatin. Zapa ndøgo, manqa mbusa ndøgo, Mbumbukiam ndakin geve, ndøgo ùnime:løvú, av bugukhokhof ge:ve.

⁷ Poev ndøgo, Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqa namba ge-unimanqatin, eqeieqei tøgønin, yaq ambá kopømbá, poev nøme unimanqatinteav tegønin. ⁸ Geté Mbumbukiam äv geneqeív nqægo: Ta poev ndøgo, ibugukhokhof ezoqa namba ge-unimanqatin, kopømba mbaín tøztøke. Zapa ndøgo, ndigu manqa-zapa-ús. Yaq ndego Evezøza, tegi ezoqam, äv gezømbe-eín nqægo, “Nqáe! Khøuwa nqágeav.

Yaq no Izlael ezoqam neka Zuda ezoqam namba, poev ndakinak nó-unimanqatin.

⁹ Ta poev ndøgo, tæ-unimanqatin, ambá av nqægo, av tigi atanakha-zapazapa-za namba qate-unimanqatin, ta khøuwa-te ndøgo, no ndigu pingi qazøndo-geagim neka Izip manqei-te vøtøndō-itub, vøndō-fakhaz.

Ta poev ndøgo, qei-unimanqatinim, ndigu sekemba paeveáv.

Yaq no gènømbo-qasí, ndigu.

¹⁰ Geté poev ndakinak, no Izlael ezoqam namba tøte-unimanqatin, av nqægo:

Ta khøuwa-te ndøgo, no Evezøza, ndigu noqa guguna manqat, wema-té qanøzø-nqeitám neka mbøni-te vøzømbó-peawām.

Yaq no tigi Mbumbukiam nógoát neka ndigu nogi ezoqam vøgoát.

- 11 Ndigu ekeza ezoqam neka zifuap, sekemba gé:zømesimák neka gezø-manqateák, av nqægo,
 ‘Zo Evezøza vøezøtéz.’
 Zapa ndøgo, ndigu ate ti:goat, no é-ndæzøtéz,
 ezoqa khasøkhasis nekā ezoqa kandakanda.
- 12 No tiqa manqa-zapazapa, ndønømbø-navøém
 neka gekha matev soqøsoqā gigoam, nombó-matavapák.”
- 13 Mbumbukiam poev ndakinak-qa yaq-te nde:manqate, ndego te-unimanqatin, yaq ndego ta poev ndøgo, bugukhokhof ge-unimanqatin, awenege me:vewé. Neka ni mizi:nøtén, gekha gigiap o matév ndøgo, qanqawønege neka sa ndømbevøemet, ndøgo avønín segé-navøém.

9

Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, søvakha gigiap-qa kouk namba, khafeap kouwat-te gi-onin

¹ Mbumbukiam bugukhokhof khøuwa, Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, yaq ndego møndæzømás, ande āv kimbøé-vizupāt. Ndigu Mbumbukiam-qá khøev zøgoám, ma gimbøe-vizupam. Palai khøév. Manqei-qape-té qawevám. Ezoqa ndøwevém. ² Bugukhokhof kouwat-te, ta palai khøev mokho-te ndøugu, lampa asøzam nonqo mu:goám neka lou-qase vøu-wuøyam. Ta lou-qase-te ndøgo, flawa mo:-abám. Mbumbukiam nonqó. Nqanek kouwat, khafeap kouwat mbo-akhaemám. ³ Ta kouwat-te ndøgo, ndabua sekeqape nøme ndøfaleám, neka taqa zita-te, kouwat nøme vøugoam. Nqanek kouwat, uni khafeap-qape kouwat mbo-akhaemám. ⁴ Ta kouwat nøme mokho-te, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase mu:wuøyám. Gol khakheitáp. Gigiap sisip mbomømboma mboqotam nonqó. Neka mboges ndøgo, Mbumbukiam Izlael ezoqam namba, poev ge-unimanqatin, vøu-nqeitavam. Mboges ndøgo, gól gini-gutøvé, neka gigiap vøu-nqeitavam. Gigiap misiká: Nøme káp. Ta kap ndøgo, gól khakheitáp. Neka kap-te ndøgo, mana mu:nqeitavam. Neka gigiap nøme, Elon-qá tatuág, mbusa ekezan mba qambo-fakhan. Neka nandi vøndøgeap menas, Mbumbukiam-qa gu-guna manqat qo:peaupam, ta mokho-te Mbumbukiam Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, vøugoam. ⁵ Mboges mumat ndo:go, enzol ezoqam taf-us-qá ngovønqova mo:goám. Ndigu andé khakhatáp, av nqægo, Mbumbukiam møndøgoám ndøgo. Enzol ezoqam-qa taf, mboges mumat-té qano-vøndatám. Ta mboges mumat-te ndøgo, Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa ndøsunguzumám. Geté, ndakin khøuwa eqeieqei mbá, nqanek gigiap ate ndægo ovøyam nonqo. ⁶ Matev āv tønøgoám.

Bugukhokhof kouwat-te, ta palai khøev mokho-te ndøugu, khøuwa ate ndæpavpaveam, Mbumbukiam-gi iziz ezoqam ndø-ozín, teqa sasae vøgonemín. ⁷ Geté ta kouwat uni mokho-te-in ndøugu, Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape mba ndø-onín. Viav kopo-te, ndego khøuwa kopo mba me:-onín. Ndego søvakha gigiap-qá kouk ndøndapín, Mbumbukiam-te etoam matev vømøgonin. Bugukhokhof, ekeza manqa-zapazapa zapaya møgonin neka yaq ezoqa nøme-qa manqa-zapazapa zapaya vømøgonin, ndøgo zøtezateav gigoam, av nqægo, manqa-zapazapá.

⁸ Nqanek matev mokho-te, Nqova Mbomambaqape, ni āv gini-nømendím nqægo: Nqanek palai khoev oskia qawevam neka matev taqa yaq-te oskia vøgoam, yaq nakhoa mboqoeveāv, zuá, ezoqam Mbumbukiam-te timøfakhaz, ande kouwat uni khafeap-qape-te me vømé-ōz. ⁹ Ndøgo ni āv qaninømánd nqægo: Etoam matev Mbumbukiam-te, neka søvakha gigiap løvusam matev, kopømba mbaín, tiqa mbøni tøsunguz, neka vø-ndaføyamba-ēz, ndigu nqanek matev gigoatun. ¹⁰ Nqanek søvakha gigiap løvusam matev neka gekha matev nøme ndøgot, kopømba ande av gekha lou toqolog o gekha ibøkha toqo-iz o āv khoqoté-khakuām, ndøgo mumat matev mbá. Matev av nqægo, sa ndógo tønegoám, atema ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam nakhoa ndakinak vø-mboqoa.

Keliso ekeza kouk namba, Mbumbukiam-qa megemege-te gemøfakhan

¹¹ Geté ndakin Keliso ndøfakhán. Ndego Mbumbukiam-gé iziz ezoqa kandambaqape ndøfakhán. Matev mbomømboma ndø-ndapavún. Ta palai khoev ndøgo, ma ge-on, ndaføyamba-qapé. Ndøgo ùnime-løvú, ta palai khoev ndøgo, manqei-qape-te nqago. Ndøgo ambá av nqægo, manqei-qape ezoqa ndøwevēm. Av taoká. Ndøgo manqei-qape gigiap mbá. ¹² Ta kouwat uni khafeap-qape mokho-te, Keliso khøuwa kopo mba me-ón. Geté ndego ambá av nqægo, naningus o kao-qā kōuk namba me-ón, Mbumbukiam-te etoam matev nonqo. Av taoká. Ndego ekeza kōuk namba me-ón, Mbumbukiam-te etoam matev vømøgo, ni sasa ndønqovotan neka khandi miavmiav vøni-etoam. ¹³ Mbumbukiam-gi iziz ezoqam, ezoqam-te, kao neka naningus angana-qá kouk ndøpomoyamín, neka kao-yu gumu-longotøvemín, tuqa pakhakh vøzømbō-pomoyamín. Yaq gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa bøi-te, ande khavim-us me gi:goam, nqawa vø-eqeieqei-ezin. Geté nqanek matev, ndigu mumat-te mbá qanø-sungutazín. ¹⁴ Geté Keliso-qa kouk viní. Ndøgo ùnime-løvú, nqanek matev. Nqova miav-ak ge-itu, yaq ndego ekeza kha ande etoam matev eqeieqei-qape me ndægo, Mbumbukiam-te genqonqotav, ta kouk ndøgo, ni uni niqa mokho-té qanø-sungutønát. Yaq ni mivi nøme mbaín, niqa manqa-zapazapa-qa yaq-te, ndøgo ni løvøte-te qa-itumbat. Yaq ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa sasae sizígút, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam.

¹⁵ Poev ndakinak, Mbumbukiam ezoqa namba ge-unimanqatin, Keliso mokho-té qanøni-fakhán. Tae mutui-te genanim, ndego ezoqam-qa manqa-zapazapa-qa yaq-te, yaq-fia ndøgó, ndigu ta awenege poev matev mokho-te gu:goam, ndøgo Mbumbukiam ibugukhokhof ezoqam namba ge-unimanqatin, neka vønqovotaz. Ndego tenegó ndógo: Gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam gezø-akha, khandi miavmiav bendapém, ate av-té, bugukhokhof manqa mbusa ge:ve.

¹⁶ Ezoqa tenanim, ndego bugukhokhof pepa gepeawam av nqægo, gekha ezoqam teqa gigiap tindapem, yaq vøkhæqatéq, av nqægo: Ndego unimé-nanim? Yaq váev, ndigu teqa gigiap tindapem. ¹⁷ Zapa ndógo, ndego ezoqam oskia teyatag, ta pepa ndøgo gepeawam, mokho mbaín. Matev sa ndógo, tønéfakhán, ndego tenanim. ¹⁸ Yaq nakémbá, até ta bugukhokhof poév-a, Mbumbukiam ezoqa namba ge-unimanqatin, kouk mokho-té qanøfakhán. Søvakha gigiap amba pakhaezateav tøgonín, yaq ndøgo ambá kopømba mbaín, tøfakhanín. ¹⁹ Ta khøuwa-te ndøgo,

Mozes ezoqa Mbumbukiam-qa guguna manqat ate ndægo ge:zømesim, ndego kao nakhasam neka naningus angana-qa kouk ndøndáp, ibøkha namba vøe-tøkua, Mbumbukiam-qa guguna manqat mbuk-te neka ezoqam-te sasa mo:pomoyam. Isop tae esokhó neka sip su kòkók genepomoyám. ²⁰ Yaq ndego ezoqa gezø-ein, “Nqanek kouk, āv qane-unimanqatintét nqægo: Poev ndøgo, Mbumbukiam zo namba ge-unimanqatin, zo ùni mbøepáev.” ²¹ Mozes até palai khoev-té-a neka gigiap-te ate ndægo, guligulim nonqo qagoat, kouk āv tene-pomoemám. ²² Mozes-qa guguna manqat, āv qane-eín nqægo: Avønín, gigiap ate ndægo, kók qabete-sunguzú, bemø-eqeieqei. Zapa ndøgo, kouk wae-veav tøgoat, yaq Mbumbukiam manqa-zapazapa sa gembøé-navøemák.

²³ Ta gigiap ndøgo, palai khoev-te qagoam, āv tini-sunguzumám. Geté nqanek gigiap ate nqægo, nqovønqova mbá. Gigiap eqeieqei, yan-té qano:gó. Yaq ta gigiap ova nqo:go, kopømba mbáin, søvakha gigiap-qa kouk toqote-sunguz. Geté matev vini begó. Matev kandambaqapé. ²⁴ Keliso ambá av nqægo, ta khafeap kouwat-te ndøgo tenø-øn, ezoqa zenda gi:wevem. Zapa ndøgo, ta khafeap kouwat ndøgo, nqovønqova mbá. Geté ndego yan-té genø-øn. Yaq ndego Mbumbukiam-qa megemege-té geyá, neka ni zapaya, manqat ndømanqaté. ²⁵ Neka ndego ambá av nqægo, ekeza kha khøuwa kopoav nqonqotøve nonqo ndø-øn, kopømba ande av manqei-qape Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape nde:go, ndego viav-viav khafeap kouwat-te ge-onin, gigiap vini-qa kouk vøndapin. ²⁶ Matev av tægonin ndægo, yaq Keliso nqosøgeap ambá khøuwa kopoav mboyogéin, neka løvøte khøuwa kopoav vøqeiviin, manqei-qape ande qæfakhan, atema ndakin. Geté Keliso ndakin khøuwa-te, manqei-qape nqanavøemtet, kopo mba me:geavún, ate nonqó, neka ezoqam-qa manqa-zapazapa evøzam nonqo, ekeza kha vønqonqotav. ²⁷ Ezoqa ewaqape, bèpakhaezát. Kopo mé:nanimát, yaq Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te bemø-itanat. ²⁸ Keliso-qa yaq-te, até kopó: Ndego ekeza kha, kopo me:nqonqotáv, neka ezoqa kopoav-qa manqa-zapazapa vø-eqa. Yaq nqawa tendoqavan, ndego ambá av nqægo, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapayá genègeāv. Geté ndego khandi zøndapáv, gekha ezoqām ndigu, teqa ndo:keoge.

10

Keliso niqa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha genqonqotav, yaq Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev nøme bègø

¹ Matev ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda gimatønmatun, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndøgo nqovønqova mbá. Uni matev-ín mbá. Ndøgo ni matev mbomømboma mba me:nømendín, vaev-te tøfakhanam. Geté, unimanqatin, ndøgo kopømba mbáin, ni taqa yaq-te uni tæno-mand. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-gi iziz ezoqa kandakanda, viav-viav ate ndægo, etoam matev kopo gigoatun, ta matev ndøgo, ezoqa kopømba mbáin, ti-ndaføyamba-ez, ndigu Mbumbukiam-qa avønin-te gizavin. ² Ezoqa amba Mbumbukiam-te søvakha gigiap zitøge matev mokho-te ti-ndaføyamba-ezin, yaq gé, ndigu nqanek matev amba zua ndøgonin? Mbáin! Ndigu zua amba gégoák. Zapa ndøgo, ndigu ezoqam, Mbumbukiam ndimbovizap, ndigu

ta matev mokho-te, é-møndø-sunguzín, yaq ndigu manqa-zapazapa-qa yaq-te, mivi sekemba ambá gégoák. ³Geté ndigu Mbumbukiam-te viav-viav sòvakha gigiap gizitagatun, ndøgo ekeza manqa-zapazapa-qa yaq-te, manqa matev mba zø-eimín. ⁴Zapa ndøgo, kao neka naningus, tiqa kouk kopømba mbaín, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam.

⁵Yaq nakémbá, Keliso manqei-qape-te gegeavun, ndego Mbumbukiam āv gembøe-eín nqægo,
“Ezoqa qo sòvakha gigiap giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandø-goatun,
ndøgo qo poeveáv.

Geté qo kha qonø-khakheinám, voqonø-etoam.

⁶Sòvakha gigiap giqando-løvusumatun
neka gekha etoam matev nøme vøqandø-goatun, tiqa manqa-zapazapa evøzam nonqo,
ndøgo qo khaneateáv.

⁷Yaq no āv qate-eín nqægo:

Nqáe! No møgeavún.

Mbumbukiam-qa Mbuk-te,

manqat ndøpeáwáp, noqa yaq-te.

Mbumbúkiam! No qoqá poev matev gone-qa nøgeavún.”

⁸Keliso bugukhokhof, āv gene-eín nqægo, “Ezoqa qo sòvakha gigiap giqando-zitagatun neka etoam matev vøqandø-goatun neka manqa-zapazapa evøzam nonqo sòvakha gigiap vøqandø-løvusumatun, ndøgo qo poeveáv neka khaneateáv.” Ndego nqanek manqat ge-ein, oskiá ndøgo, Mozes-qa guguna manqat qa-ein, av nqægo, matev yá begó. ⁹Yaq taqa zita-te, ndego manqat nøme vø-ein, “Nqáe! No qoqá poev matev gone-qa nøgeavún.” Nqanek manqat, ni āv qani-nømendím nqægo: Keliso awenege matev, gènzá. Yaq taqa iziz, matev ndakinak ndømatanám.

¹⁰Yesu Keliso Mbumbukiam-qa poev gembopaev, neka ekeza kha sa vønqonqotav, ta mokho-te ndøgo, ndego ni møndø-Mbumbukiam-gí-ezoqam-én. Ate nonqó.

¹¹Até Mbumbukiam-gí iziz ezoqam-qá matév-a, khøuwa kopoav matev kopo gigoatun, Mbumbukiam-te sòvakha gigiap gimbo-løvusumatun, ta matev ndøgo, kopømba mbaín, ezoqam-qa manqa-zapazapa tø-evøzam.

¹²Geté Keliso ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya, ekeza kha genqonqotav, ndego etoam matev kopo mba me:matanám, ate nonqó, yaq Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te, vømøqom. ¹³Yaq ndøgo Mbumbukiam-qa mo:keogé, atema ndego tegi qaqa ezoqam, ande zenda tokhotapak awam nonqo me, te mokho-te vømbøí-āb. ¹⁴Ndego ekeza kha genqonqotav, ta matev kopo mokho-te, ndego ndigu ezoqam até gendaføyamba-éz, ndigu ekezan nonqo genøzøzo.

¹⁵Até Nqova Mbomambaqapé-a, ni-te gè-unimanqatintét, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat taqa yaq-te, bugukhokhof āv qane-eín nqægo,

¹⁶“Evezøza ge-ein: Megemege-te ndo:go, no ezoqa namba, poev āv qaté-unimanqatín nqægo:

No ndigu noqa guguna manqat, mbøni-té qanøzø-nqeitám
neka tiqa wema-te vøzømbó-peawām.”

17 Yaq taqa zita-te, ndego manqat nøme, āv gene-eín nqægo,
 “Tiqa manqa-zapazapa neka matev eqeieqei mbain ndøgo,
 no sekemba nombó-matavapák.”

18 Yaq nakémbá. Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa sa qambøe-navøem, yaq søvakha gigiap zitøge matev nøme bègó, te-te, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya.

Ni unimanqatin matev, até bizigeawát

19 Nøfuap! Yaq nakémbá, Yesu-qa kouk mokho-te, ndøgo niqa manqa-zapazapa zapaya qawa, ni ndakin kopømbaqapé, ta kouwat uni khafeap-qape-te, Mbumbukiam-qa avønin-te, sizimø-ón. Møe mbaín. Segenimbú-løvuzít. 20 Yesu ekeza kha genqonqotav, ndego nakhoa ndakinak nimboqoá, neka ndabua vønøza, ta ndabua ndøgo, khafeap kouwat-te qafaleam, ni Mbumbukiam-te qaqatønotam. Ta nakhoa ndakinak, khandi-té qanølwét. 21 Ni ndakin Mbumbukiam-ge iziz ezoqam kandambaqape ginigu, ndego ndinimbo-kawaevat, ni Mbumbukiam-qa khoev nqazigu, 22 yaq ni Mbumbukiam-qá avønin-té qabizinø-niáv. Mbøni eqeieqei-té neka unimanqatin matev-ús. Ndego niqa mbøni-te, andé ekeza kouk me nimbi-pomoyám, niqa manqa-zapazapa vønivøzam, taqa yaq-te ni mivi qazigoam, neka niqa kha ande ibøkha bæbæs-qape me vønimbí-sunguz. 23 Niqa vintønát Yesu-te, ni ezoqa nqazizømbe-manqate, ni bazaføgakh-us bizigeawát. Qavotam tiá. Zapa ndøgo, ndego ezoqam, ndego manqa mbusa geve, ndego unimanqatin-qapé. Ndego matev ndømatanam, av manqa mbusa ge:ve. 24 Ni yaqyaqa, ya bizi-mataváp, kuku matev-te neka matev mbomømboma gone-te, zita bizi-tøpøzu. 25 Ni Klisten wambap matev bizi-ivøvém, av ezoqa nøme gi:goatun. Geté sizi-pindupát neka zita vizi-tøpazát. Zo av nqægo nøme mba mo:gót. Zapa ndøgo, zo āv qazøte-qeiví nqægo: Evezøza-qa khøuwa, ndego tendoqavan, avønín.

Mbumbukiam-ge Yo, zita toqote-wuao

26 Ni unimanqatin manqat-qa yaq-te nøtenat qazindapem, gete zita tizi-wuøem neka manqa-zapa-te sekemba tizi-apet, yaq ndøgo etoam matev nøme mbaín, Mbumbukiam tizimbo-etøomem, manqa-zapa evøzam nonqo. 27 Av tizi-gonem, yaq nakhoa nøme mbaín. Ni manqa ovøyam-qa neka gøina tatas-qape-qa mba zimbøe-keogé, møe-ús, ta gøinam ndøgo, ndigu tøngiæzo, ndigu Mbumbukiam ndisanqawe. 28 Zo møzøte-zøtéz. Gekha ezoqām ndego, Mozes-qa guguna manqat gesanqao, yaq bøi vizu ezoqa menas o misika teqa matev giqeivim, yaq ndego ezoqam, ya benaním. Kopømba mbaín, tanakh timbogonem. 29 Yaq ge zó, ndozo-matavap? Ezoqa Mbumbukiam-ge Yo tetokhonav neka teqa kouk, khokho gigiap vøe-vøo, ta kouk ndøgo, Yesu ezoqa namba poev ndakinak ge-unimanqatin, neka ta mokho-te, ndego ezoqam, ge-Mbumbukiam-ge-nakhasam-ev, neka ndego Ngova Mbomambaqape-qa yaq-te ngenøgim manqat ndemanqate, te mokho-te ndego, Mbumbukiam-qa kuku matev ge-otev; av nde:matanam, ndego yaq-fia gekha nqosøgeap ndøndāp? Ndego yaq-fia unimé:-soqá tendap. Ndøgo unimé:-løvú, av tiqa yaq-fia ndægo, ndigu Mozes-qa

guguna manqat gimøkuimam. ³⁰ Zapa ndøgo, ni ndego mizi:nøtén, ndego manqat ge-ein, av nqægo, “Ezoqam nó, ezoqam-qa manqa-zapazapa nqæqavøiwat neka yaq-fia nqætāwāt.” Ndego ezoqam, Mbumbukiam. Neka Mbumbukiam-qa Manqat nøme, āv qane-ein nqægo, “Evezøza ekeza ezoqam manqa ovøyam-té genø-áb.” ³¹ Unimanqatin. Ti-te ndigu unimé:-soqá, møe-ús, ndigu Mbumbukiam-qa zenda-te timø-o:az, ndego khandi miav-ak Mbumbukiam.

Ni bazaføgakh-us bizi-waniáp, niqa unimanqatin-te

³² Gèmbø-mataváp. Ta khøuwa-te ndøgo, zo unimanqatin manqat, ande waev me qazøte-qeivim, zo viniv neka potonom matev kandambá qazondapat. Geté zo bazaføgakh-us zowaniapám. ³³ Zo ezoqa nøme møndø-nngenøzotám, ezoqa ewaqape-qa bugug-te, neka yage føgakh vøzø-etoumam. Neka zo ezoqa nøme, zo ndigu mðozø-tøkeám, ndigu viniv gi-upøgimam. ³⁴ Klisten ezoqa nøme, ndimbula mokho-te ginqeitaz, zo ti-te ndigu, tanakh zøgoám neka vozozø-tøkeam. Neka ezoqa zoqa gigiap gizø-upøgimam, zo sòzozø-takám. Khanakhanakh-ús. Zapa ndøgo, zo mðzøte-zøtéz, zo ande gigiap nøme me, nandøzøgó. Ndøgo ùnime:-løvú, av gigiap nøme, gizømbe-upøgimam. Zapa ndøgo, ta gigiap ndøgo, miav-ak-qapé.

³⁵ Yaq nakémbá, zoqa unimanqatin matev, ndønqagimém. Zapa ndøgo, taqa yaq-fia kandambá tantáv. ³⁶ Zo føgøføgakh ndøwaniáp. Yaq zo Mbumbukiam-qa poev tozombo-pavat, zo matev zøndapém, av manqa mbusa ge:ve. ³⁷ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-ein nqægo,

“Khøuwa avønín.

Yaq ndego ezoqam, tegeav, gégeáv.

Ndego khøuwa géføløtazák.”

³⁸ Neka Mbumbukiam, manqat nøme āv gene-ein nqægo,

“Noge ezoqam ndøgo tené-ndaføyamba-év, te-unimanqatintat.

Yaq géyagét.

Geté teqambun, no tenøuvan,

no khanakhanakh mbain, te-te.”

³⁹ Ni āv tiuká, av ezoqam ndi:gu, tiqambuz, neka vøsoqøz. Geté ni unimanqatin matev, bazaføgakh-us zigeawát, neka vizimø-khandi:n.

11

Toqo-unimanqatin, ndøgo gekhám?

¹ Unimanqatin matev, av nqægo: Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, Mbumbukiam-te ndoqoto-taqa, tøfakhan, ndøgo ndøfakhán. Toqo-unimanqatin, yaq soqoté-qatéq, matev ndøgo, bøi qeivupav ndøgo, ndøgó. ² Mbumbukiam nigí atanakha-zapazapa-za, eqeieqei tiqa unimanqatin matev zapayá genezæbám.

³ Unimanqatin matev mokho-te, ni āv qazi:qeiví nqægo: Manqei-qape ate nqægo, Mbumbukiam ekeza manqát gene-khakheinám, neka gigiap ndøgo, nqazi-qeivi, ndøgo tøndo-fakhanám, ta gigiap ndøgo, qeivupav ndøgo.

Eibol neka Inok neka Noa, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

⁴ Av khanégo, Mbumbukiam Eibol-qa etoam matev, mbomambaqape ge:veo, geté Kein-qa etoam matev, soqain me:veó? Zapa nqáne: Eibol gè-unimanqatín. Yaq ta zapaya ndøgo, Mbumbukiam ndego ezoqa ndaføyamba-qape me:veó, neka teqa-etoam matev vøkhatiu. Eibol møndnáním. Geté até ndakín-a, teqa matev, ni unimanqatin matev-qa yaq-te me:nømendím.

⁵ Av khanégo, Mbumbukiam Inok ekezan-te gekhato, yaq ndego løvøte qeiviav qagoam? Zapa nqáne: Inok gè-unimanqatín. Yaq ezoqa amba mbøevawém. Geté ometeáv. Zapa ndøgo, Mbumbukiam gëndáf. Teqa yaq-te, ndego ndafeav qagoam, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo: Mbumbukiam khanakhanakh mbogoám, teqa yage-qa yaq-te. ⁶ Ezoqa unimanqatin mbain tegoat, ndego kopømba mbaín, Mbumbukiam-te khanakhanakh tego. Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-te tewav, ndego yà be-unimanqatín, av nqægo, Mbumbukiam ndégø, neka ndego yaq-fia eqeieqei zø-etoám, ezoqam ndigu, teqa ndivao.

⁷ Av khanégo, Noa khagua-qape gekhakheinam, av Mbumbukiam gembøe-ein, yaq ekeza ezoqa namba vøe-khandi:z, ndigu khoev-te gi:yagam? Zapa nqáne: Ndego gè-unimanqatín neka Mbumbukiam-qa manqat o-mba mbøendáp, ndego ge-ein av nqægo, ezoqa tengiæzo, oskiá ndøgo, ndego bugukhokhof matev-qase qeiviav qagoam. Yaq teqa unimanqatin matev mokho-te, ndego manqei-qape ezoqam, áv genezømás nqægo: Tiqa manqa-zapazapa khápumu-khouwév. Geté ndego ekezan, Mbumbukiam ndaføyamba-qape me:veó, teqa unimanqatin matev zapaya.

Eibleem neka Sæla, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

⁸ Av khanégo, Eibleem Mbumbukiam-qa manqa o-mba gembøendap, gembo-akha, yaq ekeza manqei vø-ivav, manqei vini sasa ndøwav, ma Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, temøndap? Zapa nqáne: Ndego Mbumbukiam gè-unimanqatín, oskiá ndøgo, ndego otevatav qagoam, ma te:ma. ⁹ Ndego Mbumbukiam sège-unimanqatintám, neka manqei vini-ak namba vøe-yagam, ta manqei-te ndøgo, Mbumbukiam manqa mbusa gembøeve, tembo-etoam. Yaq ndego palai khoev mbá gene-yageapám. Até yo neka zeo, Aezek neka Zekop, ndigu Mbumbukiam-qa manqa mbusa kopo gindapem, palai khoev gini-yageapám. ¹⁰ Eibleem taon kandambaqape-qa mbøe-kewagám, ta taon ndøgo, miavmiav bazaføgakh-us ndøgo, ndøgo Mbumbukiam ekezan gepøoa neka vøkhakheinam.

¹¹ Yaq áv khanégo, Eibleem zas namba, Sæla, nakhasam gezøqan, oskiá ndøgo, gumu-lawaqape-ev neka tegu zas sog vøgoam? Zapa nqáne: Ndego gè-unimanqatín. Ndego møndø-unimanqatín, av nqægo, Mbumbukiam matev ndømatanám, av manqa mbusa ge:ve. ¹² Ta khøuwa-te ndøgo, ngenek ezoqam, andē løvøte yaq-te, møndømø-itán. Geté ndego ezoqa kopo, zi kopoav-qapé gimbo-fakhaz. Andé ndukú, khaiya-te nqo:go, neka andé ndivínd, ndøgeg-te ndigu. Kopømba mbaín, toqo-gevebam.

¹³ Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mbumbukiam oskia ndø-unimanqatintám, até vømø-pakhaez. Ndigu ekezan, matev upøgipøteáv, Mbumbukiam manqa mbusa gezømbeve. Ndigu ta matev ndøgo, andé qámbá qiqeivam. Ndigu møndæzøtéz, vaev-te ndømø-fakhanám, neka ndigu khanakhanákh, taqa yaq-te. Ndigu manqat møndø-vøndøzumám, av nqægo, nqanek manqei-qape-te, ndigu mo-manqei-aním mbá. Geté ndigu andé okha mba me me:geavún. ¹⁴ Gekha ezoqám ndigu, manqat av ndi:manqate, ndigu áv gini-nømendím nqægo: Ndigu manqei-qa, zua ndøvawét, ma ti:yagat. ¹⁵ Nigi atanakha-zapazapa-za, amba ta manqei-qa yaq-te ti:manqatein, ma gi:geavun, yaq ndigu ambá kopømbá, nango tivesezin. ¹⁶ Geté ndigu manqei mbomambaqape-qa mbøe-esupám. Ndøgo yan-té qano:gó. Ta manqei ndøgo, ùnime:løvú, nqanek manqei-qape. Yaq nakémbá, ndigu Mbumbukiam, “nigi Mbumbukiam” gimbo-akhaemam, ndego mivi mbaín, taqa yaq-te. Zapa ndøgo, ndego yan-te nqo:go, taon mbomambaqape zøkhakheinám.

¹⁷ Mbumbukiam Eibleem khamasim-te geve, yaq ndego ekeza yo kopo, Aezek, amba telavawín, etoam matev vøgonin, ndego sège-unimanqatín, av nqægo: Mbumbukiam kopømbaqapé, tege yo segé-khandí:v, teqa yaq-te manqa mbusa geve. ¹⁸ Teqa yaq-te, Mbumbukiam áv gembøe-eín nqægo, “Qogi qazi, Aezek mokho-té ginøqá-fakház.” ¹⁹ Eibleem áv genematøvém nqægo: Yo tembonanim, ság, Mbumbukiam kopømbaqapé, løvøte-te nqawa segé-khandí:v. Yaq unimanqatín. Tege yo, andé løvøte-te mé gemøndæ-khandí:v.

Aezek neka Zekop neka Zosef, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

²⁰ Yaq áv khanégo, Aezek tegi nakhei angana menas, Zekop neka Isao, zenda gezømbove, neka megemege-qa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat vøzø-vevezam? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín.

²¹ Yaq áv khanégo, Zekop Zosef-gi nakhei angana menas zenda gezømbove, tiqa yaq-te Mbumbukiam-te vøguligulim, ndego løvøte yaq-te gemø-itan. Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. Tatuág genø-tøpafám, neka Mbumbukiam-qa iz vø-eqatat.

²² Yaq áv khanégo, Zosef løvøte gekhatoat, ndego Izlael ezoqam-qa yaq-te ge-ein, ndigu Izip manqei-te tífakhaz, yaq ndego manqa vøzø-løvua, av nqægo, “Noqa bazag vø-upatét, manqei tozo-ivøvem?” Ndego nqanek manqat tene-eín ndøgo: Ndego gè-unimanqatín, Mbumbukiam matev ndøgó, av manqa mbusa ge:ve.

Mozes Mbumbukiam ge-unimanqatintam

²³ Yaq áv khanégo, Mozes geqan, yaq tegi evøndipakha løvøyak misika gikhonøwem? Zapa nqánek: Ndigu gè-unimanqatiním. Ndigu møndø-qeivím, ndego opønakam mbomambaqapé. Yaq ndigu møe goneáv. Kawa ezoqam-qa manqat sège-ogím, ndego ge-ein av nqægo, nakhei angana ndakin ngiqanet, yà bezitøgē.

²⁴ Yaq áv khanégo, ndego Mozes gumu-khouwev, poeveav qagoam, ezoqa ndego Felo-gu yu-ge yo tivewem, ndego Izip ezoqam-ge kawa? Zapa nqánek: Ndego gè-unimanqatín. ²⁵ Ndego poev tømbogoám ndøgo: Mbumbukiam-gi ezoqa namba, potonam matev sugumú-ndapét,

ambá ndōgo, Izip ezoqa namba, khōuwa khapelavōqasi-te, manqa-zapa matanam-te sa tuzumbu-gōupat. ²⁶ Ndego āv gene-matōvém nqáego: Ngenōgim matev tendap, av Keliso ge:ndap, ndōgo qanimáv, ambá ndōgo, Izip ezoqam-qa gigiap kopoav-qaqe tōmbo-gōupat. Zapa ndōgo, ndego Mbumbukiam-qa yaq-fia-qa mbovawát.

²⁷ Yaq áv khanégo, Mozes Izip manqei ge-ivav neka Izip kawa ezoqam-qa qaqa mōe goneav vōgoam? Zapa nqáne: Ndego gè-unimanqatín. Ndego bazafōgakh-us ndōyám. Zapa ndōgo, ndego Mbumbukiam-te, ndego ezoqa ometupav ndego, āv tenetawám, av ndego amba te-ometin.

²⁸ Yaq áv khanégo, Mozes Zu ezoqam manqa gezō-lōvua, Pasova lou loge matev tigonem neka sōvakra gigiap-qa kouk mboqog-te vō:giam. Zapa nqáne: Ndego gè-unimanqatín. Soqaín ndōgo, ndego enzol ezoqam, ezoqa ndengiæzoat, tigi nakhei angana bugukhokhof gīqanat, pakhapakha tezō-khaneam.

Ezoqa vinivinimba nōme, Mbumbukiam gi-unimanqatintam

²⁹ Av khanégo, Izlael ezoqam, Ndaola Kōkouk-te gitanqa, kopōmba ande av manqei pap-te toqotema. Zapa nqáne: Ndigu gè-unimanqatínim. Geté yaq Izip ezoqam gi:khamasem, ndigu gègeoním, vōpakhaez.

³⁰ Yaq áv khanégo, Zeliko taon-qa uta qanqoe? Zapa nqáne: Izlael ezoqam, Mbumbukiam-qa manqat gè-unimanqatínim, neka Zeliko taon khōuwa seven vōkhōogumam, taon-qa uta vōnqoe.

³¹ Yaq áv khanégo, ndugu mambe sævam, Leiab, bōibōi ezoqa khoev guzō-ein, sambi-us, neka Zeliko ezoqa nōme namba nanimateav vōgoam, ndigu Mbumbukiam-qa manqat gīqavotōvem? Zapa nqáne: Ndugu gè-unimanqatín.

³² Ezoqa nōme ndígú, ezoqam av ngi:gu. Kopoáv. Geté no khōuwa khāpe nōmbe-elavōqasi-íz, Gideon neka Balak neka Samson neka Zefta neka Deivid neka Samuel neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, tiqa emanqat tæzōmbe-vototupit. ³³ Nōme ndigu, bawan nōme namba, nakhag-te ginōfeapam, tiqa unimanqatin matev mokho-te, gēpitáz. Neka nōme ndigu, ezoqa nōme matev eqeieqei-té ginōzō-nōzōgimám, neka nōme ndigu, matev ndōgo, av Mbumbukiam manqa mbusa gizōmbe-aumam, vō-upōgimam. Ezoqa nōme ndigu, layon manqa-nqa zōtokemám. Yaq ndigu foqobumáv, vōe-pakhaēz. ³⁴ Neka nōme ndigu, gōinam tatas-te gigoam, ndōgo ngiæzoateáv. Neka nōme ndigu, nakhag-te gigoam, yaq-ak-gi nakhag kaiya, ndigu zitōgemáv. Nōme ndigu, bazafōgakh mbain. Geté Mbumbukiam bazafōgakh zō-etoám. Nōme ndigu, nakhag-te anōzi ndōgoám, neka bawan nōme-gi nakhag ezoqam vōngeasumam. ³⁵ Sakhei nōme ndigu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ekeza ezoqam gizō-pakhaetam, nango mōndōzō-khandí:z.

Ezoqa nōme ndigu, gi-unimanqatintam, nqosōgeap gizō-etoumam, ndigu sēge-upōgimám, vōpakhaez. Ndigu Mbumbukiam naopōteáv, yaq sēgezōtāk. Zapa ndōgo, ndigu āv gini-matavupám nqáego: Tipakhaez, ndigu gékhandí:z, neka yage mbomambaqaqe nōme mba vōmōndapēm. ³⁶ Ezoqa nōme ndigu, gēngenōzotám neka vōfebumam. Neka nōme ndigu,

11:28 11:28 Exo 12:21-30 **11:29** 11:29 Exo 14:21-31 **11:30** 11:30 Josh 6:12-21 **11:31** 11:31 Josh 2:1-21; 6:21-25; Zems 2:25 **11:32** 11:32 Judg 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31; 11:1-12:7; 1 Sam 1:1-1 King 2:11 **11:33** 11:33 Dan 6:1-2 **11:34** 11:34 Dan 3:23-27 **11:35** 11:35 1 King 17:17-24; 2 King 4:25-37 **11:36** 11:36 1 King 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6

auli sɛn gini-lɔvɔnɔvemám, ndimbula-te vɔnqɛisumam. ³⁷ Nɔme ndigu, nandí gini-poubám, vɔpakhaez. Nɔme ndigu, gèqaqabám. Neka nɔme ndigu, nakhag kaiyá gini-zitagám. Nɔme ndigu, ndabua eqeieqei mbaín. Ndigu sip o naningus ngusum mba ndɔ-usupám. Nɔme ndigu zenda-zenda mbá neka yage soqáin segendapát, ezoqa matev soqɔsoqa vɔzɔ-matɔnumam. ³⁸ Nɔme ndigu, khoev mbaín. Leg-av manqei neka manqei pɔpotap-té sege-okhoám, nandi nqa o manqei ozap-te vɔyageapam. Ezoqa nɔme, nqanek manqei-qape-te ngiyage, ndigu eqeieqei mbá, ezoqa av ngi:gu, ti namba ti:yagat.

³⁹ Nginik ezoqa ate ngi:gu, Mbumbukiam gi-unimanqatintam, ndego eqeieqei me:zábám. Geté ndigu ekezan, matev ndapeáv, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. ⁴⁰ Zapa ndógo, matev ndógo, Mbumbukiam ni nonqo gepɔoa, ndógo ùnime:lɔvú, av bugukhokhof qægoam. Yaq nakémbá, ndigu ni namba, khæ zí-ndafɔyamba-én.

12

Ni Yesu mba bizimbo-mataváp, viniv tɔni-fakhanumat

¹ Nginik ezoqa ate ndi:gu, ni andé ozoz me me:khɔogɔnát, neka unimanqatin matev-qa yaq-te ngi:nɔmɛndim. Yaq nakémbá, matev ate ndægo é-bizi-vingitáv, ndógo ni unimanqatin-te nqatokonat, neka manqa-zapazapa ate ndægo, ndógo ni nakhamas-te ande ka me ndizindapem. Yaq fifingiap-te, niqa megemege-te nqo:go, sizí-bɔitít. Ni bizimɔ-vɔún. ² Niqa bɔi, Yesu-te mbá qabenɔ-fɔgakhát. Ndego niqa unimanqatin matev-qá zapá. Te mokho-te, ni iziz sizimɔ-khanɔzém. Tae mutui-te gitɔkewem, ndego nqosɔgeap sège-eqá, neka até mivi matév-a, gimbo-etɔmem, vɔndap. Zapa ndógo, ndego é-mɔndæ-otév, vaev-te, Mbumbukiam khanakhanakh mbó-etoám. Yaq ndego Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vɔmɔqom.

³ Zo Yesu mbomataváp. Manqa-zapa-us ezoqam, mivi gimbo-etoumat neka matev soqɔsoqa vɔmbɔ-matɔnumat, ndego sègendáp. Yaq nakémbá, zo baza bezɔpɔs neka mɔvɔúz.

Viniv tɔni-fakhanumat, ndógo Mbumbukiam ni gè:gugundá

⁴ Zoqa nɔfe-te, manqa-zapa namba, zoqa kouk waeveáv, vɔzɔpakhaez. ⁵ Geté zo mbɔni zɔvaév. Gè, zo Mbumbukiam-qa manqat gezɔmbɔ-navɔem, ndego zo ndezɔ-manqate, zo tegi nakheis ndozogo, av nqægo?

“Noge yo, qo Evezɔza-qa guguna manqat betaqambo-qási:v.

Neka ndɔvɔúq, ndego qo teqaponqom.

⁶ Zapa ndógo, ezoqa ndigu, Evezɔza kuku ndɔmbogo ti-te, ndigu gèguguzá, neka yaq-fia nqosɔgeap zɔ-etoamín, ndigu ekeza nakheis ndezæza.”

⁷ Yaq nakémbá, viniv matev tɔzɔ-fakhanumat, zo sège-eqatét. Zapa ndógo, ta matev mokho-te ndógo, Mbumbukiam zo gèguguzá. Ndógo zo áv qane-zɔmesím nqægo: Zo Mbumbukiam-gí nakheis. Gè, nakheis tígu, eve gugubumav ndigu? Mbaín. ⁸ Zo zɔve guguzaeav tɔgoat, av nakheis nɔme nde:guguza, yaq zo uni ekeza nakheis-ín mbá. Zo andé mambe nakheis. ⁹ Nigi manqei-qape tat-za, ni mɔndɔ-gugubumám, yaq ni vizizɔ-vizupam. Yaq nakémbá, nigi Tat, ndego yan-te ngo:go, ni

teqa mokho-te, nøme mba bizu:gú. Av tizi:gonem, ni khandi zindapém. ¹⁰Nigi manqei-qape tat-za, ni áv tini-gugumbumám, av ekezan eqeieqei gi:vewam. Khøuwa andé khapémbá. Geté Mbumbukiam møndæ-otév, gekha matev eqeieqei, ni-te. Ndego ni ngeguguna, ni tøke-qa nigú. Yaq ni ndaføyamba tábizi:gú, av ekezan nde:go. ¹¹Ezoqa teguguq, ta khøuwa-te ndøgo, qo khanakhanakh mbaín. Ndøgo mbøni nqosøgeap-ús. Geté vaev-te, ndigu mokho zófakhán, guguna manqat gindapem. Tiqa yage sambi-ús neka ndaføyamba-qapé segégoát.

Ni bazaføgakh bizi-asazét, Klisten matev-te

¹²Yaq nakémbá, zo pingi qazø-wauwauam, neka manazap vøzø-soqøsoqoam, zo bazaføgakh nango, vø-asáz. ¹³Neka ndø-onimít. Geté ndaføyambá sege-apét. Soqáin ndøgo, gømig ndigu, gizø-wauwau-ezam, ate nonqo tizømbe-qambunim. Geté nqawa bèzø-eqeieqei-éz.

¹⁴Zo bazaføgakh ndø-asazét. Ezoqa ewaqape namba, sambi matev-té qayagé, neka áv tøneyagé, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. Zapa ndøgo, gekha ezoqám ndego, av nqægo yageav tøgoat, ndego Evezøza gé-ometák. ¹⁵Zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam-qa kuku matev zita tøzøte-wuøem. Neka soqáin ndøgo, zo mokho-te, ande gigiap khaqain-qape me vøfakhán-a, vøpanqavøëm, yaq zo Klisten bawan ezoqam kopoav vøngiæzø. ¹⁶Zo aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo ezoqa nøme, mambe tøzøte-okhoat o Isao-qa tøzøte-qeivim, ndego Mbumbukiam zita ge:wuao. Ndego Isao, yo-khøuwá. Yaq tege eve tumu-lawaqape-evin, ndego ambá zenda mbøveín, vømbø-guligulimín. Geté Isao gèmbøeqasí. Yaq ta matev ndøgo, gèwí. Eveqase mbo-etoám. Lou zapayá gembøe-etoám. ¹⁷Zo møzøte-zøté. Vaev-te, ndego møndømbø-poé, amba eve-qa guliguli matev tendapin. Geté eve, áv gembøe-eín nqægo, “Nakhoa mbaín, toqondap.” Yaq Isao sègevín. Ndego poev ùni mbøemát, eve-qa guliguli matev tendapin. Geté nakhoa mbaín, matev nango vøe-enënd, ndøgo gematanam.

Ni Zayon manqei pøyat-té qazinø-fakhán, ambá ndøgo, Sainai olol-tè qazinø-fakhán

¹⁸Zo Mbumbukiam qazøte-zøtez, zo ambá av nqægo, Sainai olol-tè qazonø-fakház, av Izlael ezoqam gi:fakhaz, Mbumbukiam Mozes guguna manqat gembo-etoam. Ta olol ndøgo, manqei-qape olól. Ta khøuwa-te ndøgo, ndigu olol wageap-us ndøqevím, neka bøivun vøzø-bøi, neka mbe vøzøfakhan. Møe-ús. ¹⁹Kipi wag kandambaqape zøwagát neka manqa wag vøzø-manqatat. Izlael ezoqam nqanek manqa wag giyogem, ndigu møe kandambá. Yaq ndigu Mozes áv gimbøe-viømém nqægo, “Mbumbukiam manqat kopo nøme bemanqáté.” ²⁰Zapa ndøgo, Mbumbukiam ndigu áv gezømbe-eín nqægo, “Gekha gigiap ndøgo, olol tøkhanaz, ndøgo løvøte beqeví, oskí ndøgo, ezoqam o søvakha gigiap tigoat. Nandí giabiti-pouzá, løvøte bøqevim.” Yaq ti-te ndigu, nqanek manqat khápumuføgákh. ²¹Matev ndøgo giqevim, olol-te qafakhan, ndigu møe kandambá gigonem. Até Mozés-a, áv gene-eín nqægo, “No møe kandambá. Kha sùgunumbu-wageapét.”

²² Geté zo vini. Zo ambá av nqægo, Sainai lolol-té qazonø-fakház. Geté zo Zayon manqei poyat-té qazonø-fakház. Zo khandi Mbumbukiam-qá Zelusalem taon-té qazonø-fakház, yan-te nqo:go. Zo ndógo tozomø-fakház, ma enzol ezoqam taosen-taosen, khanakhanakh-us ndimøvøza. ²³ Zo Mbumbukiam-gi nakheis-qá møvøna-té qazonø-fakház. Nginik ezoqam, andé Mbumbukiam-gí nakhei bugukhokhof qaniap me me:gó, zo namba. Neka zoqa iziz, yan-té qano-peawáp. Neka zo Mbumbukiam-té qazonø-fakház, ndego ezoqa ewaqape-qa manqa ovøyam te-ewag. Neka zo ndógo tozomø-fakház, ma ndigu ezoqa mbomømboma gi:goam, ndigu Mbumbukiam ge-ndaføyamba-ez, tigi nqova ndakin te namba ndigu. ²⁴ Zo Yesu-té qazonø-fakház, te mokho-te, Mbumbukiam ezoqa namba, poev ndakinak ge-unimanqatin. Neka zo ndógo tozomø-fakház, ma zo ande teqa kouk me gizømbo-pomoyam. Ta kouk-qa manqat, Eibol-qa kouk-qa manqat, unime:-løvuám. Ndógo ambá av nqægo, yaq-fia tawat-qa ndø-akhayám. Geté ndógo ni manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-té qanimbi-manqaté.

²⁵ Yaq nakémbá, zo aiyá qagó. Zo ndego ndøsanqawé, ndemanqate. Ndigu ezoqam, ndego gisanqawam, ndego nqanek manqei-qape-te gegugubam, yaq-fia møndø-ndapém, leg-av manqei-te gipakhaetat. Yaq ni yaq-fia nøme mba zióndapém, ni ndego zita tizi-wuowem, ndego yan-te ndenindo-manqate. ²⁶ Ta khøuwa-te ndógo, manqei ndøkukuvøém, Mbumbukiam-qa manqa wag zapaya. Geté ndakin khøuwa-qa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa āv genevé nqægo, “No manqei nqawá qatø-kukugím. Geté manqei-qape mbá mbá. Até yán-a, søtumú-kukugím.” ²⁷ Mbumbukiam ge-ein av nqægo, ndego manqei nqawa tekukugim, taqa manqa mokho nqáne: Gigiap ate nqægo, ndego gekhakheinam, segé-kukugím, vømø-soqøsoqoām. Ndego tenégó ndógo: Yaq vaev gigiap sa ndógo tógoát, ndógo kukuvøem kopømba mbaín tøgoat.

²⁸ Ni Mbumbukiam-qá megeat matev-té qazinø-ón. Yaq ndógo kopømba mbaín, tøkukuvøem, vøsoqā. Yaq nakémbá. Ni ike manqat zimbó-manqatát, neka teqa iz vizi-egatát. Vizap-ús neka møe-ús. Yaq ndego khanakhanakh betëndap. ²⁹ Ni yà bizimbo-mataváp. Nigi Mbumbukiam andé gøina wageap me me:gó. Gigiap ate nqægo, segé-sonqotáv.

13

Klisten yage eqeieqei-qa yaq-te

¹ Zo yaqyaq-a, kuku matev até bezøgó. Zapa ndógo, zo Keliso mokho-te, evenáp. ² Ezoqa nøme khoev sozozø-manqatát. Zo bezømbo-qási:v. Ezoqa nøme ndigu, matev av gi:matønumam ndægo, ndigu khoev, enzol ezoqam zømanqatám. Geté ndigu ekezan zøtezateáv. ³ Ezoqam ndigu, Keliso zapaya, ndimbula-te ndu-nqeitøzat, zo manqa matev bezømbo-nàvøém. Geté zo ndigu āv qazozømbé-tøké, av zo zøkezan, amba ndimbula-te tøzøte-gonin. Neka ezoqam ndigu, tiqa unimanqatin matev zapaya, nqosøgeap ndi-upøgim, āv qazozømbé-tøké, av zo zøkeza kha-te, amba nqosøgeap tozombo-yogein.

⁴ Nøkenøkem matev, zo ezoqa ewaqape, gèmbovizáp. Zo yaqyaq-a, unime:-unimanqatinát. Ezoqa vini-te, khokho ndø-òkhø. Mbumbukiam

yaq-fia ndòtá, ti-te ndigu, mambe ndi-okho neka nòkenøkem matev ndíngi:wat.

⁵ Zo moni-te poev khapé bezømbe-òkhó. Geté zo áv qane-mataváp, “Gigiap ság, nqanigu.” Zapa ndógo, Mbumbukiam áv gene-eín nqágo, “No nóqøuvaqák. Neka qo genømbó-navøemák.” ⁶ Yaq nakémbá, ni kha føgakh-mbá, neka ni áv qazi:-manqaté nqágo, “Noge tøke ezoqam, Evezøzá.

No møe nógoák.

Gê, ezoqa gekhā nómatanām?”

Yesu Keliso enendatáv

⁷ Zogi megetapak, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat gi:zømesimam, zozó-matavupát, ndigu atema vaev-te, ande áv kiníyagam. Zo Mbumbukiam áv tønè-unimanqatinát. ⁸ Yesu Keliso enendatáv. Ndego até kopó, nømøkhaiyā, neka nqægō neka megemege-te ndo:go, miavmiav.

⁹ Ezoqa ndigu, tiqa khokho nømendim matev vinivinimba mokho-te, zo nakhoa vini-te itubam-qa ndizøgo, zõtáké. Ezoqam-qa Klisten matev, Mbumbukiam-qa kuku matév qabezømbe-føgákh. Qanimav av nqágo. Ambá ndøgo, lou loge khafeap matev ndimbopaev. Matev av nqágo, ezoqa gezø-tøkeák.

Etoam matev eqeieqei-qa yaq-te, av Mbumbukiam ndømbøe-poev

¹⁰ Ni Klisten ezoqam, ni andé søvakha gigiap løvusam nonqo me nimbigú. Geté ndigu ezoqam, ndigu søvakha løvusam sasae zua ndigu, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu kopømba mbaín, nqanek søvakha tilog.* ¹¹ Mbumbukiam-ge iziz ezoqa kandambaqape, ndego kouwat uni khafeap-qape mokho-te, søvakha gigiap-qa kouk mba ndø-upøgimatún, ezoqam-qa manqa-zapazapa zapaya. Geté søvakha ndøgo, manqei viní gimø-taemín, vømø-pakhakh-in. Bavokhó, ambá ndøgo, ma ezoqa ndi:sokhoe. ¹² Yesu-qa yaq-te, até kopó. Até ndegó-a, taon bavokhó gemønanim. Yaq teqa kouk, ezoqa bemē-Mbumbukiam-gi-iz. ¹³ Yaq nakémbá, ni andé taon bavokhó qabizinø-niáv, neka Yesu namba, mivi áv qazimí-ndapém, av ndego mivi ge:ndap. ¹⁴ Zapa ndógo, nqanek manqei-qape-te, ni taon mbaín, oskia tøgoat. Geté ni ta taon ndógo tizimbo-vawét, megemege-te ndo:go, tøgeav. ¹⁵ Yaq nakémbá, ni Yesu mokho-te, Mbumbukiam-qa iz, oskia bizi-eqawát. Ndøgo andé niqá søvakha løvusam matév, te-te. Yaq ta etoam matev mokho-te, ni áv qazi:-unimanqatintét nqágo: Yesu nígi Evezøzá. ¹⁶ Zo matev eqeieqei matanam neka tøkeam matev, yaqyaq-a, bezømbo-nàvøém. Matev av nqágo, andé Mbumbukiam-te etoam matév. Yaq ndego gèmbøe-khaneát.

Megetapak-qa manqat, o-mba bizio-ndapé

¹⁷ Zogi megetapak-qa manqat, o-mba mo:ndapé neka matev áv tønégó, av ndigu ndizømbe-manqate. Ndigu zo gèzø-keogé. Yaq vaev-te, ndigu manqa bømø-ovøemém, Mbumbukiam-te, tiqa sasae-qa yaq-te,

13:5 13:5 Deut 31:6, 8; Josh 1:5 **13:6** 13:6 Psa 118:6 **13:7** 13:7 1 Ko 4:16 **13:9** 13:9 Lom 14:17 * **13:10** 13:10 Nqanek yaya etæ manqát. Niqa søvakha gigiap løvusam nonqo, Yesu-qa tae mutuú, ndøgo niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo genanim. Geté ezoqam ndigu, Yesu unimanqatinteav ndigu, neka tiqa manqa-zapazapa evøzam-qa yaq-te, søvakha løvusam sasae-te zua ndotaza, av Mozes-qa guguna manqat ndæmanqate, ndigu Yesu-qa matev kopømba mbaín, tøzøtøke. **13:11** 13:11 Lev 16:27 **13:12** 13:12 Zion 19:17 **13:13** 13:13 Iblu 12:2 **13:14** 13:14 Iblu 11:10, 16; 12:22 **13:15** 13:15 Psa 50:14, 23 **13:16** 13:16 Filip 4:18 **13:17** 13:17 1 Tes 5:12

zo mokho-te ngigut. Zo tiqa manqat o-mba tozoto-ndapat, yaq ndigu nqanek sasae khanakhanakh-us ndógót. Geté zo goneav tozogoat, yaq ndigu sasae mbøni nqosøgeap-us ndógót. Yaq ndøgo ambá soqain zo-te.

¹⁸ Zo ni ginindu-guligulim. Ni āv qati-unimanqatinát nqægo: Ni manqa-zapa mbaín, niqa mbøni-te nqøugu. Geté ni khøuwa kopoav, matev qanimav matanam-qa nimbogó. ¹⁹ No zo guligulim-qa, nøme mba nqánek qazømbegó: No Mbumbukiam nakhamas-te, nango tèabetønde-khofotán zo-te.

Guliguli manqat, Klisten ezoqam-qa yaq-te

²⁰ No āv qate-guligulim nqægo: Mbumbukiam, ndego ni sambini-etoam neka nigi Evezøza Yesu løvøte-te gendo-khandi:v, ndego ni ande sip keoge ezoqa kandambaqape me ndinimbi-keoge, neka teqa kouk mokho-te, ezoqa namba poev ndakinak ge-unimanqatin, ndøgo miavmiav ndøgo, ²¹ ndego Mbumbukiam, zo yà bezøtøkeé. Yaq zo kopømbaqapé, matev egeiegei ate ndægo zómatønumát, av ndego poev ndømbøego. Yesu Keliso mokho-te, Mbumbukiam ni mokho-te matev ate ndægo bematánám, av ndego ndømbøe-khaneat. Keliso-qa iz, miavmiav, bèto-egawát.

Amén. Nqanek manqat unimanqatin!

Vaev manqat

²² Nøfuap! No nqazø-pouwe. Zo nqanek zita tøpøzu manqat, vøndapém. Nqanek pepa, no zo qazø-peaumavun, sekeqapé mbá. ²³ Zo vøezøtéz: Nigi nøfu Timoti, ndimbula mokho-te gu:goam, møndø-fakhán. Ndego nakhamas mba tendowav, yaq no te namba nøtøndé-náv, zo vøezømēt.

²⁴ Niqa khaiya mboma manqat zomøzø-eín, zogi megetapak neka Mbumbukiam-gi ezoqa ewaqape ate nandi:gu. Nginik Itali manqei-ak, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, zo-te.

²⁵ Mbumbukiam-qa kuku matev, ndøgoát zo-te, zo ate ndøzøte:go.

Zems Zems-qa pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zems ndøpeawám. Ngenek Yesu-gé eveqasé. Ndego Zelusalem Klisen bawan ezoqam-gé megeat ezoqam ndøgoám. Ndego nqanek pepa ti-te ndigu tenø-peawám, Zu Klisen ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim neka ndøgo vøyageapam.

Teqa pepa mokho-te, Zems ezoqa āv gene-guguzá nqægo: Ndigu matev eqeieqei-té giabe-yagé, neka tiqa unimanqatin matev, kopømba mbaín, manqat mba tøgoat, geté matev matanam-ūs begó.

¹ No Zéms, nqanek pepa nqæpeaomit. No Mbumbukiam neka Evezøza Yesu Keliso, tigi sasae ezoqám.

Nqanek pepa zo-té qatø-peaomít, zo Izlael khagua bawan tuelv ezoqam, manqei vinivinimba qazo-panqanim.

Khaiya mbomá, zo-te.

Khamasim matev tønifakhanam, yaq niqa unimanqatin matev ginimbi-khouwév

² Nøfuap! Zo khamasim matev vinivinimba tøzø-fakhanam, zo khanakhanakh mba bezø-asøtvé. ³ Zapa ndøgo, zo møzøte-zøté, matev vinivinimba, zoqa unimanqatin matev tækhamasimit, yaq bazaføgakh-us waniap matev zømbé-fakhán. ⁴ Yaq ta bazaføgakh-us waniap matev ndøgo, até bezøgó, atema vaev-te. Yaq zo uni zøtéfisám neka matev eqeieqei matanam-te zówafezák.

⁵ Geté zo mokho-te, ezoqa nøme matavap loloakh mbain tøgoat, ndego Mbumbukiam-té geabenøviám. Ndego gembøe-khaneát, ezoqa ewaqape matev mbomømboma tezø-etoam. Ndego geqá-ponqomák, toqomboviam, geté matavap loloakh segeqá-etoám. ⁶ Geté gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam temboviam, ndego ùni bete-unimanqatin. Betonáké. Zapa ndøgo, ezoqam ndego, ndo:nake, ndego andé ndaola khamøe me me-asøtavé. Khamøe tønðofegimat, tøvumøet, segé-khaonimát. Kopømba mbaín, ndaføyamba te-itan. ⁷ Ezoqam av nge:go, bematáváp, av nqægo, Evezøza-te matev eqeieqei kopo ndondáp. ⁸ Ezoqam av ngenek nge:go, matavap menas-té geyá. Teqa yage-te ate ndægo, ndego bazaføgakh-us géyayák.

Gigiap-av ezoqam neka gigiap kopoav ezoqam-qa yaq-te

⁹ Klisen ezoqam ndego, gigiap-av neka iz mbain ndego, ndego khanakhanakh mbá geabetegó. Zapa ndøgo, Mbumbukiam iz kandambaqape mbo-etoám. ¹⁰ Geté gigiap kopoav ezoqam, āv geabete-mataváp: Mbumbukiam-qa bøi-te, teqa gigiap kopoav, gigiap-qapé mbá. Teqa gigiap andé flawas me mé:khataeztét, vø-o:áz. ¹¹ Ni mizi:nøtén. Khøuwa bazaføgakh-us tesasev, yaq gagayag gétá, flawas manqei-te vø-o:áz. Yaq tiqa bugug mbomømboma segé-soqá. Yaq até gigiap kopoav ezoqám-a, ndego bazaføgakh-us ndesasaeat, segemó-navøém.

Mbumbukiam-te, matev mbomømboma mba ndo-okhó

¹² Ezoqam khanakhanakh mbá geabetegó, ndego bazaføgakh-us teyat, khamasim matev tømbo-fakhanumat. Ndego bazaføgakh-us teyat, yaq-fia khandi miavmiav ndóndáp. Ta khandi miavmiav-qa yaq-te, Mbumbukiam manqa mbusa, av genevé nqægo: Ezoqa ndígu tindapém, te-te kuku ndøzøgo.

¹³ Ezoqam ndego, manqa-zapa tækhamas, ndego bemanqáté, av nqægo, nqanek khamasim matev Mbumbukiam-té qando-okhó. Zapa ndøgo, manqa-zapa, kopømba mbáin, Mbumbukiam khamasim-te tøve, neka até Mbumbukiam ekezán-a, ndego ezoqa khamasim-te abumáv, manqa-zapa-te ti-o:az. ¹⁴ Geté ezoqa ewaqape, ekeza kha-qá poev ndø-abumatún, khamasim matev-te. Ndøgo tø-itubín neka vøtakhasin. ¹⁵ Yaq ndigu, kha, poev matev soqøsoqa-te, sa tinqonqotavat, yaq manqa-zapazapa zófakhanát. Ndøgo andé poev matev soqøsoqa-gí nakheís. Yaq manqa-zapazapa qakhouwevin, løvøte ndøfakhanín.

¹⁶ Nøfuap mbomømboma! Zo ezoqa betúbám. ¹⁷ Yan-te nqo:go, matev mbomømboma neka ndaføya-ndaføya mba ndo-okhó. Mbumbukiam-té qando-visín, ndego yan-qa waev vinivinimba gekkheinaim. Ta waev ndøgo, sège-enendát, vø-khouiat, neka nango vøkhayat. Geté Mbumbukiam gé-enendák. ¹⁸ Mbumbukiam av qambøe-pøovám nqægo: Ni teqa unimanqatin manqat mokho-te, khandi ndakinak zindapém. Tene-matanám ndøgo: Ni gigiap ate nqægo mokho-te, ndego gekkheinaim, tegi bizigú. Ate av-té, gigiap ndøgo, toqope:tat, bugukhokhof gigiap teqa ndøgo.

Mbumbukiam-qa Manqat vømbopæv, sa ndøyøgê

¹⁹ Nogi nøfuap mbomømboma! Zo vøezøté. Ezoqa ewaqape, nakhamas-te, manqa yoge matev bezøgó. Geté manqa manqate-te neka qaqa-te, aiyáv qabezøgó. ²⁰ Zapa ndøgo, ezoqam qaqa tegoat, ndego kopømba mbáin, matev tegoat, av Mbumbukiam ndømbøe-poev. ²¹ Yaq nakémbá, matev soqøsoqa ate ndægo neka manqa-zapazapa ndøgo, zo mokho-te sekemba ndøugu, vø-ivøvé. Zo Mbumbukiam-qá mokho-té qanu:gú neka teqa manqat vø-upøgim, ndego zo mokho-te, ande avøve gigiap me, ge-ogeakh. Teqa manqat kopømbaqapé, zo segé-khandí:z.

²² Mbumbukiam-qa Manqat, o-mba mbøendapé. Sa ndøyøgê. Zo sa tozo-ewagat, zøkeza kha zombøé-khavozumít. ²³ Gekha ezoqám ndego, manqat sa te-ewagat, gete paeveav vøgoát, ndego kopømba ande av ndé:go, ekeza bugug glas-te geqeiv. ²⁴ Geté nqawa gewav, bugug ndøgo geqeiv, nakhamas-té qambøe-navøém. ²⁵ Geté gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-qa guguna manqat ndaføyamba-qape mokho-te ndu:qeivi, ndøgo ezoqa nqa-nqovotøzat, neka ta guguna manqat mokho-te, oskia teyat, neka manqa matev navøepøteav vøgoát, gete tembopavat, ndego khanakhanakh ndøgoát. Gekha matév ndøgo, tematønumat, Mbumbukiam gembó-tøkeát.

²⁶ Gekha ezoqám ndego, ekeza kha Klisten ezoqam nde:vewe, gete ekeza tou keoge eqeieqei mbain vøgoát, ndego ekeza kha, gèmbøe-khavozumít. Teqa unimanqatin matev neka guliguli matev, mokho mbáin. ²⁷ Unimanqatin neka guliguli matev, av Mbumbukiam, nigí Tat, eqeieqei neka ndaføyamba-qape nde:vewe, nqáne: Loundik nakheís

neka ngængæm, tiqa potonom matev-te, zizø-tøkeát, neka manqei-qape-qa matev sa zimbó-takaták, manqa-zapa-te tø-itumbat.

2

Ni ezoqa ewaqape-te, kuku binigu

¹ Nøfuap! Zo Evezøza ndozo-unimanqatinat, ndego Yesu Keliso, ndego Mbumbukiam-qa waev-te ndeyage, zo yaq-mba ndø-ðkhó. ² Khamasim, ezoqa zoqa møvøza-te tendowav, yaq ndego tendo-khakheinam, ndabua eqeieqei vøndó-uzām neka kokosov-te gol gigiap fia kandakanda vøndó-utāz, neka até gigiap-av ezoqām-a, vøndówāv, ndego ndabua soqøsoqa tendo-uzam; av tægoat ndægo, yaq matev eqeieqei ākhanégo? ³ Zo ndego ezoqam tozombo-vizumem, ndego ndabua eqeieqei te-uzupat neka vozombó-einīm, “Qonam nonqo qanimav-te nqanek, qonøqōm,” geté gigiap-av ezoqam tozombo-einīm, “Soqōyāt nandav,” o “Manqei-tē qanøqōm, nqanek noqa zenda tokhotapak-te.” ⁴ Gè, av tøzøte-gonem, eqeieqei? Av taoká. Zo zòqatatét, zo mokho-te. Neka matavap soqøsoqá qazøte-gevezoát.

⁵ Nogi nøfuap mbomømboma! Zøtøndé-yogēm. Mbumbukiam ndigu tevevesám, ndigu manqei-qape-qa bøi-te gigiap-av ezoqam ndigu, yaq ndigu tiqa unimanqatin matev mokho-te, vømø-ande-gigiap-kopoav-ezoqam-ez, neka ndigu Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te vømø-ðz, av ndigu manqa mbusa gezømbeve, ndigu Mbumbukiam-te kuku ndøzøgo. ⁶ Geté zo, zo gigiap-av ezoqam mivi matev zozø-etoumatún, neka khokho ezoqam ndøzøtē-zæzā. Gèmbø-mataváp. Gekha ezoqām, zo ndingiaæzoat, neka manqa ovøyam-te ndi-abam? Ezoqam ndigu, gigiap kopoav ezoqam. ⁷ Neka ezoqam ndigu, Yesu Keliso, zo tegi ndozogo, teqa iz qanimav-qape ndingenøiwat.

⁸ Zo nigi Kawa ezoqam-qa guguna manqat tozombo-pavat, av nqægo, “Ezoqa nøme-te, kuku āv tabetaqambe:gō, av qakeza kha-te kuku ndaqambe:go,” av tøzøtegoat, zo matev eqeieqei zómatønnumát. ⁹ Geté zo yaq-mba tozo-okhoat, ezoqa nøme tozozø-vizupat, neka nøme vozó-sanqabāt, zo manqa-zapa zógoát. Yaq Mbumbukiam-qa guguna manqat, zo khafeap møkuiam ezoqam mé:zæbát. ¹⁰ Gekha ezoqām ndego, guguna manqat ndembopæev, gete manqat kopo tenqawa, ndego guguna manqat ate ndægo, sugumú-møkuiám. ¹¹ Zapa ndøgo, Mbumbukiam, ndego ge-ein av nqægo, “Qo nøkenøkem matev ndøngi:wát,” ndego até nqanek manqat nømé-a, vø-ein, “Qo ezoqa pakhapakha zøkhanéām.” Yaq nakémbá, qo nøkenøkem matev ngi:wateav toqogoat, gete ezoqa pakhapakha toqokhana, yaq qo até moqo-khafeap-møkuiam-ezoqam-éq.

¹² Gèmbø-mataváp. Zo Mbumbukiam-qá manqa ovøyam-té qazomówán. Yaq ndego zo āv tené-gevezó, av teqa guguna manqat ndæmanqate, ndøgo ni ndønqovondam. Yaq nakémbá, zoqa matev matanam neka manqa manqate, eqeieqei sa bezøgó. ¹³ Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, tanakh mbain ndego, yaq até Mbumbukiám-a, tanakh mbain, te-te, teqa manqa ovøyam khøuwa-te. Geté gekha ezoqām ndego, tanakh ndømbogo, ndego kopømbaqapé, møe gégoák, manqa ovøyam matev-qa yaq-te.

Unimanqatin matev neka matev matanam-qa yaq-te

¹⁴ Nófuap! Ezoqa nòme temanqatat av nqægo, “No Yesu, nò-unimanqatinát,” gete ndego matev-qase matønumav tøgoat, yaq gê, gekha eqeiegei mbógo? Gê, unimanqatin matev av nqægo, kopømbâ, tøkhandi:v? ¹⁵ Klisten ezoqa nòme, anganeam ð sævam, ndabua mbain tøgoat neka lou-qa tipotonumat, ¹⁶ yaq qo sa toqozø-ein, av nqægo, “Eqeiegei soqðyagât, ndabua voqó-üz-a, lou voqóløg,” gete qo ndigu tøkeeav tøgoat, av gigiap-qa ndi:potonam, ndøgo áv khazømbé-tøkê? ¹⁷ Yaq matev até kopó, qo unimanqatin matev mba taqagoat, gete matev matanam mbain, yaq qoqa unimanqatin matev, mokho mbain. Ndøgo andé nanimát.

¹⁸ Ezoqa nòme, áv gini-manqaté nqægo, “Ezoqa nòme ndigu, unimanqatin matev zøgó, geté nòme ndigu, matanam matev zøgó.” Ezoqa av ndi:manqate, no áv qazømbé-qavøiú nqægo, “Gê, qoqa unimanqatin matev áv khatéqeiv, qo matev matanapøteav tøgoat? Geté noqa matev matanam mokho-te, no áv qatéqamákh nqægo: No unimanqatin matev, nqanøgó.” ¹⁹ Toqo-unimanqatin, av nqægo, Mbumbukiam kopo me:gõ, qanimáv. Geté gèmbo-mataváp. Até nqova soqøsoqá-ya, áv tini-unimanqatinát. Neka ndigu møe kandambá te-te. Kha wageap-ús. ²⁰ Qo kandaniap ezoqam. Gê, qo qeiviáv, av nqægo: Matev matanam mbain tøgoat, yaq unimanqatin matev, mokho mbain.

²¹ Gê, nigi atanakha-zapa Eibleem, Mbumbukiam-qa bøi-te áv kené-ndaføyamba-ev? Ndego teqa matev matanam mokho-té genø-ndaføyamba-év, ndego ekeza yo Aezek, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo, lou-qase-te geve. ²² Qo áv qoteqeivi nqægo: Teqa unimanqatin matev neka matanam matev, kopømbá sugumu-sasaetám. Yaq matev ndøgo, gematanam, tø-unimanqatin ndøgo: Ndego Mbumbukiam, unime-unimanqatin. ²³ Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa Manqat ndøgo, ndøpeawap, møndø-unimanqatin, qa-ein, “Eibleem Mbumbukiam, gè-unimanqatin. Yaq Mbumbukiam ndego ta zapaya ndøgo, ndaføyamba-qape me:veó.” Yaq Mbumbukiam ndego zifu-zifu-qa mbo-akhá. ²⁴ Ndøgo ni áv qani-nømendim nqægo: Ezoqa Mbumbukiam-qa bøi-te, matev matanam mokho-té ginø-ndaføyamba-éz, ambá av nqægo, unimanqatin-te mbâ.

²⁵ Até Leiáb-a, mambe sævam guyagam, ndugu Mbumbukiam-qa bøi-te, matev matanam mokho-té gunø-ndaføyamba-év, Izlael ezoqam-gi bøibøi-anim, khoev guzø-ein, yaq nakhoa vini-te vøkhofotaz, ndigu sasa ndøkhokhoz.

²⁶ Khatae nqova mbain tøgoat, ndøgo nanimát. Yaq até kopó, unimanqatin matev, matev matanapøteav tøgoat, ndøgo nanimát.

3

Tou-qa yaq-te

¹ Nófuap! Zoqa Klisten bawan mokho-te, nømendim ezoqam khapé me:khòuwéz. Zapa ndøgo, zo møzøte-zøté. Ni Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-te ndizi-waniap, ndego ni nømendim ezoqam unimé:-gevenó, áv tiuká, ezoqa nòme ndigu.

² Ni ezoqa ewaqape, zibusøtumatún. Geté gekha ezoqām ndego, manqat soqa kopo einiav tøgoat, ndego møndømu-ndaføyamba-év. Ezoqam av ngenek nge-go, até ekeza kha ate ndægó-a, kopømbaqapé, tenøzøgim.

³ Hos, tuqa nøzøgim nonqo, auli gigiap-qase, manqa-nqa-te toqombo-sokhof, yaq kopømbaqapé, tuqa kha ate ndægó soqó-nøzøgím. ⁴ Neka nqáe! Até palai khaguá-ya, oskiá ndøgo, kandambaqape ndøgo, neka khamøe kandambaqape ndøsøkuzu, ndego nøzøgim ezoqam, nøzøgim nonqo khapelavøqasé genénøzá, ma manqei ndømbøe-pøotet. ⁵ Yaq matev até kopó. Tou ndøgo, gigiap-qase khapémbá, niqa kha-te. Geté taqa matanam, kandambá tantáv. Nqáe! Wageap khapelavøqase, kopømbá, yaq leg-qape segéwagím. ⁶ Niqa tou, andé gøinám. Ndøgo gigiap khapémbá, nikeza kha-te. Geté ndøgo manqa-zapazapa vinivinimba ndøngazungazumatún. Kopoáv. Yaq kha ate ndægó, manqa-zapa sugumú-tønøemét. Yaq niqa yage ate ndægó, andé gøinam me sugumú-wageapét. Gøinam av nqægo, gøinam manqei-té qando-okhó.

⁷ Gekha søvakha gigiap lozokhák ndigu, ndiløvuvam neka ndivisigiap neka ibøkha-te ndi-okho, ezoqa nanak zøgeagimín, vøvisizin. Ndøgo kopømbaqapé. ⁸ Geté tou ndøgo, ezoqa kopømba mbaín, nanak tembogea, vøvisiz. Ndøgo manqa-zapa-ús. Kopømba mbaín, toqo-khakhatam. Ndøgo andé mulømula soqaqapé. Ezoqa løvøte zø-etoám.

⁹ Niqa tou, Evezøza-te neka Tat-te, ike manqat zi-manqatatún, neka ezoqam soqain-te vizí-ibumatun, ndigu Mbumbukiam ande ekeza bugug me ge:khakheinøvem. ¹⁰ Tou kopo-te, Mbumbukiam-te ike manqat ndøfakhanín neka ezoqa soqain-te abam manqat vøfakhanín. Nøfuap! Matev av nqægo, bægó. ¹¹ Gê, kea kumbutøve kopo-te, kopømbá, ibøkha bæbæs neka ibøkha soqain sa tumu-fakhatat? Kopømba mbaín. ¹² Nøfuap! Neka gê, fig tae-te, oliv nanga ndøviam? Neka waen tae-te, fig nanga ndøviam? Ndøgo ùnime-kopømba-mbaín. Yaq até kea kumbutøve-té-a, leat-us tøgoat, kopømba mbaín, ibøkha bæbæs toqotakha.

Matavap loloakh-qa yaq-te, Mbumbukiam-te ndøndo-okho

¹³ Gê, zo mokho-te, matavap loloakh neka zøtezat ezoqam tígu? Tigoat, yaq nandiv nqanek matev, ezoqa ekeza yage eqeieqei neka matev eqeieqei giabiti-zømesím. Ekeza kha voat-ús neka matavap loloakh-ús. ¹⁴ Geté zoqa mbøni mokho-te, ova matev tøzøgoat neka zøkeza kha mba vozøqevát, yaq zo me:khambùváp, av nqægo, zo matavap loloakh ezoqām. Av tøzøtegoat, zo zøte-khavozumít neka zoqa manqat, unimanqatín mbá. ¹⁵ Matavap loloakh av nandægó, ambá Mbumbukiam-tē qandō-okho. Ndøgo Nqova Mbomambaqape-qá mbá. Geté manqei-qape-qá matév. Nqova soqaqape-té qando-okhó. ¹⁶ Ma ova matev neka qakeza kha qeivi mba matev ndøgo, até ponqombap matev neka manqa-zapazapa vinivinimba ate ndægó-a, ndøgó.

¹⁷ Geté matavap loloakh, Mbumbukiam-te ndøndo-okho, āv qanegó nqægo: Bugukhokhof matavap eqeieqei-ús. Yaq sambi-ús neka matev aiyaiyav-te matanam-ús neka yoge eqeieqei-ús neka tanakh-matev-ús. Neka ndøgo mokho eqeieqei ndøfakhanín. Neka ndøgo ambá av nqægo, yaq-mba ndø-okhō. Neka taqa matanam, ambá av nqægo, ngusum-te eqeieqei, getē mokho-te soqain. ¹⁸ Gekha ezoqām ndigu, sambi-te tiyagat

neka sambi matev ande avøe gigiap me ti-ogeakh, ndigu matev eqeieqei vinivinimba segezø-fakhanám.

4

Ni Mbumbukiam-qá mokho-té qabizu:gu

¹ Gê, zo mokho-te nandav, manqa itumbam matev neka nõfeap matev, gekham-tê qandó-okho? Ndøgo zøkeza kha-qa poev matev-té qando-okhó, ndøgo zoqa mokho-te, matev eqeieqei namba ndønøfeap. ² Zo poev zøgó. Geté zo gigiap o matev upøgimáv. Yaq zo ezoqa pakhapakha zozø-khaneám. Zo gigiap zøte-nøngvupatún. Geté kopømba mbaín tozo-upøgim. Yaq zo qaqa zogoatún neka vozø-nøfe:patun. Zo gigiap neka matev mbain tøzømbegó ndøgo: Zo Mbumbukiam-te viimáv. ³ Neka qazo-vi:matun, zo gigiap o matev upøgimáv. Zapa ndøgo, zoqa matavap eqeieqei mbá. Zo Mbumbukiam-te, ta-mba nqáneq qazøte-vi:matún, av zoqa poev gigiap-te o matev-te ndøzømbe:go.

⁴ Zo mambe ezoqam-qa zøteqeiví. Zo Mbumbukiam-te tøkebeáv. Gê, zo møzøté-zøtez? Zo manqei-qape matev-gi zifuap tozogoat, yaq zo Mbumbukiam-gí qaqa ezoqám. Unimanqatín. Gekha ezoqám ndego, nqanek manqei-qape matev namba, nõfu matev-qa ndego, ndego møndømø-Mbumbukiam-gé-qaqa-ezoqam-év. ⁵ Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-manqaté nqægo, “Nqova ndego, ni mokho-te gu-utav, tege mba begó. Neka ndego ova ndømanqaté, teqa yaq-te.” Ge zø, ndozo-matavap, nqanek manqat, khokhø segē-peawap? Av taoká. ⁶ Geté Mbumbukiam ni kuku matev nõme mba nimbo-etøomít. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-peawáp nqægo, “Ezoqa ekeza iz ndi-eqawat, Mbumbukiam, gèvøozoát. Geté gekha ezoqám ndigu, ekeza iz ndivoat, Mbumbukiam kuku matev zø-etoám.”

⁷ Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-qá mokho-té qanu:gu. Geté nqova soqaqape, gèmbøe-khakhazám. Yaq ndego gévuáo. Segéziváz. ⁸ Zo Mbumbukiam-té qanø-khanøgím, yaq ndego zo-te vøndó-khanøgím. Zo manqa-zapazapa-us ezoqam, zo ande zenda khavim-us ndøzøgo, vøsungúz, neka matev soqøsoqa, zitá qane-wuøém. Neka zo matavap keambap ezoqam, zoqa matavap soqøsoqa, vø-ivøvém, matavap kopo vøndapem. ⁹ Zo mutøkhop ndøwaním, zoqa manqa-zapazapa zapaya. Gè-eivám, neka osombo vøwan. Zoqa otam nandav, bè-enénd, bemø-eiv, neka zoqa khanakhanakh, bemø-mutøkhop. ¹⁰ Zøkeza kha, Evezøza-qa bugug-te, zóvoatát. Yaq ndego zo ndø-eqagím.

Ezoqa nõme, bizi-gevezødt

¹¹ Nøfuap! Zo izuizu manqa ndøgeveám. Gekha ezoqám ndego, Klisten zifu-qa yaq-te, soqa manqat nde:manqate neka ndégèvèiwát, ndego soqa manqat, Mbumbukiam-qá guguna manqat-qá yaq-té gene-manqaté neka ndégèvèiwát. Geté qo Mbumbukiam-qa guguna manqat togo-gevea, qo ambá av nqægo, qombopaév. Geté qo sòqo-gevewát. ¹² Guguna manqat etoam ezoqam neka manqa ovøyam megeat ezoqam kopo mba me:gó. Mbumbukiám. Ezoqam ndégo, kopømba ndego, ezoqa tekhandi:v o vøngiü. Geté qo gekha ezoqám, ezoqa nõme togo-geveiu?

Ni bizi-khambuváp

¹³ Zo ezoqam, zo ndozo-manqate, av nqægo, “Nqægo khaiya o qasun, ni taon nøme-tē qazinø-niāv. Viav kopo siziyagāt, bisnis vizimø-gonēm, neka yaq-fia kandambaqape vizimø-qasēm.” Zo av ndøzøte-manqate, gëndoyogé. ¹⁴ Zo zøtezateáv, qasun ande gekha matev me mé:fakhān, neka zoqa yage, ande āv khanégoāt. Gëmbo-mataváp. Zoqa yage, andé khøifakhøifa me me:gó. Sège-fakhanín, neka sa vømø-navøemin. ¹⁵ Yaq nakémbá, zo āv qane-manqaté, “Evezøza poev tømbo goat neka ni viziyagāt, yaq ni matev ndøgo tizígoném, av nqazi-matavap.” ¹⁶ Zo zøte-khambuváp, ndozo-matavap, av nqægo, zo kopømbaqapē, sa tozo-matønumat, av ndøzømbøe-pøoat. Geté khambuvap matev av nqægo, soqáin.

¹⁷ Gëmbo-mataváp. Gekha ezoqām ndego, te-otev av nqægo, gekha matev eqeieqei ndøgo, tego, geté ndego goneāv, te-te ndego, matev av nqægo, manqa-zapa-ús.

5*Guguna manqat, gigiap kopoav ezoqam-te*

¹ Yaq ndakin, no zo gigiap kopoav ezoqam nøzø-manqaté. Gëndoyogé. Zo gè-eivám neka gèzøgeáz. Zapa ndøgo, viniv kandambaqape zøgeáv. ² Zoqa gigiap kopoav, khokhó sege-lanqavét neka zoqa ndabua, khotet mba ndølogét. ³ Zogi moni neka auli gigiap fia kandakanda, nagi mba ndøvøtæmét. Taqa nagi, āv qane-ovøyám nqægo: Zo nqanek gigiap-te ezoqa nøme tøkemav ndøgo, zo manqa-zapa-ús. Taqa nagi zoqa kha andé gøinam me mé:sonqotáv. Vaev khøuwa avønín. Geté zo gigiap-qape, sà tozonø-mendeomít. ⁴ Ezoqam ndigu, khae-te gizø-sasaetam, zo zðzømbe-khavozumám. Fia etoumáv. Nqáe! Zoqa matev nandav, andé Mbumbukiam me mbøe-akhayám. Ndigu ezoqam, khae-te gizø-sasaetam, tiqa akhayam, Evezøza Bazaføgakh-qape-qá gea-té qanø-oé. ⁵ Zo nqanek manqei-qape-te, gawap kandambá qazøgoam, neka gekha matēv ndøgo, zo qazø-poein, zo sðzo-gonemin. Kopømba ande av bøsik toqote-okefet, atema vømø-enaq-sakha-mba-ēv, sasa qólavað, zo zøkeza kha āv tøzøte-okéfé, zoqa zitøge khøuwa nonqo. ⁶ Zo ezoqam eqeieqei, manqa ovøyam-té qazonø-áb, vozøzitag, vøpakhaez. Geté ndigu zo-te yaq qavøiwateáv.

Matev føgøføgakh ambá qabete-fakhanám, geté ni até bizi-waniáp

⁷ Nøfuap! Sozotó-kewagát, atema Evezøza betøndøqavan. Nqáe! Zo avøe ogekham ezoqam-qa matev mbomataváp. Avøe gigiap gi-ogeakhin, yaq sogó-kewagát, atema avøe gigiap mbomømboma vøkhatøkhatoamin. Ndigu møndæzøtéz. Qæ bètøkhæ-lanqavøém, qæ ndøgo, manqei menegim nonqo, neka qæ nøme ndøgo, avøe umivøem nonqo. Yaq sogó-kewagát. ⁸ Até zó-a, sozotó-kewagát, neka føgøføgakh ndøwaniáp. Zapa ndøgo, Evezøza-qa qavøne khøuwa, avønín.

⁹ Nøfuap! Zo manqa ndøpønqóm, yaqyaq-a. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam zo manqa ovøyam-te te-ab. Nqáe! Ndego manqa ovøyam ezoqam, avønín géfakhán. ¹⁰ Nøfuap! Evezøza-gi manqa vevezam ezoqam zømataváp, ndigu teqa iz-te, manqat gimanqatam. Zo tiqá matev mbopáev. Ndigu matev føgøføgakh ambá giniqeivám. Geté føgøføgakh

sekembá sege-waniapám. ¹¹ Nqáé! Ni ezoqam ndigu, fəgəfəgakh gi-waniapam, khanakhanakh-us nitizæzá. Zo Zob-qa yaq-te, mōzoyogém. Ndego matev fəgəfəgakh, ambá geneqeivám. Geté ndafəyambá segeyám. Neka zo mōzəte-zətéz: Vaev-te ndəgo, Evezəza matev mboməmboma mbogó. Zapa ndəgo, Evezəza kuku neka tanakh kandambá.

¹² Nəfuap! Gigiap-qape nqáneq: Zo manqat tozo-manqatat, zo zenda ndə-eqəgím, Mbumbukiam-te. Neka zo yan-qa iz o manqei-qape-qa iz o gekha gigiap nəme-qa iz, ndəvəwám, zoqa manqat bazafəgakh etoam nonqo. Zoqa manqat, unimanqatin mba begó. “Ya” tozo-manqatat, yaq “ya” begó. “Mbain” tozo-manqatat, yaq “mbain” begó. Soqain ndəgo, zo Mbumbukiam, zoqa manqat zapaya, manqa ovəyam-te te-ab.

Guligulim-qa bazafəgakh-qa yaq-te

¹³ Zo mokho-te, ezoqa nəme viniv təmbogoat, ndego yà beguligulím. Neka ezoqa nəme, khanakhanakh tendap, ndego Mbumbukiam-qa iz eqawat nonqo, ouv beqaqaeám. ¹⁴ Zo mokho-te, ezoqa nəme enqoni tendap, ndego Klisten megetapak-te, manqat bekhofotáv. Yaq ndigu bətəndozáv, bembə-guligulimem, neka Evezəza-qa iz-te, oil bembə-qouzumem. ¹⁵ Yaq tiqa guliguli manqat, unimanqatin matev-us tiguligulimem, ndego enqoni ezoqam, gékhakhæv. Evezəza gembótəké, vó-itán. Neka av ndego manqa-zapazapa ge:goam, Evezəza segembəé-navəém. ¹⁶ Yaq nakémbá, zoqa manqa-zapazapa, yaqyaq-a é-mozovəndəyám, neka yaqyaq-a vəe-guligulim. Yaq zo təne-eqeieqei-éz. Zapa ndəgo, ezoqa eqeieqei-qa guligulim, taqa bazafəgakh kandambá. ¹⁷ Ilaiza mbovatáp. Ndego ezoqam até kopó, av ni nqazi:gu. Bazafəgakh-us geguligulim, av nqəgo, Izlael manqei-te qə belanqávəém, yaq qə lanqavəpəteáv. Viav misiká neka ləvəyak síks, qə lanqavəpəteav qagoam. ¹⁸ Yaq nango geguligulim, av nqəgo, qə belanqavəém, yaq qə sègelanqavəém, neka kopəmbá, avəe gigiap nango qa-umivəem.

¹⁹ Nəfuap! Zo mokho-te, ezoqa nəme unimanqatin manqat te-ivav, nakhoa nəme-te vóváv, zo ndego nango nakhoa eqeieqei-té qaməndokhatowém. ²⁰ Gəmbə-mataváp: Gekha ezoqám ndego, ezoqa nəme, nango nakhoa eqeieqei-te tekhatə, ndego ngenek ezoqam ləvəte-té gendó-khandi:v. Yaq Mbumbukiam teqa manqa-zapazapa kopoav-qape, gembó-matavapák.

5:11 5:11 Exo 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Psa 103:8   **5:12** 5:12 Met 5:34-37   **5:14** 5:14 Mak 6:13

5:15 5:15 Met 17:18-20   **5:17** 5:17 1 King 17:1; 18:1   **5:18** 5:18 1 King 18:42-45   **5:19** 5:19 Gal 6:1   **5:20** 5:20 Prov 10:12; 1 Pita 4:8

1 Pita Pita-qa bugukhokhof pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pita ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme goeam. Ti-te ndígu tenø-peawám, Kliten ezoqam, manqei vinivinimba-te gipanqanim. Ta manqei vinivinimba-te ndøgo, ndigu andé manqei vini-ak me me:yageapám.

Pita Lom taon-té gegoám, nqanek pepa gepeawam. Ta taon-te ndøgo, ezoqa kopoáv, manqa-zapazapa vinivinimba ndømatønumám, ate av-té, bugukhokhof khøuwa, ezoqa Bebilon taon-te gi:matønumam. Yaq nakémbá, Pita Lom taon-qa yaq-te, yaya me:-etá, neka Bebilon mbo-akhá (5:13).

Kliten-av ezoqam, ndigu Kliten ezoqam, ngenøgim matev kandambá gizø-etoumam. Yaq Pita nginik Kliten ezoqam, zita tøpøzu manqat zøkhofotáv, av nqægo: Ndigu tiqa unimanqatin matev, até begeawát, khanakhanakh-us. Neka Pita ndigu matavap zømboqoá. Ndigu manqa mate bezømbo-návøém. Yesu ndigu møndø-khandí:z. Yaq nakémbá, ndigu bazaføgakh-us bewaniáp, oskia ndøgo, yage føgøføgakh tiqeivát. Neka Pita ndigu Yesu-qa qavane-qa yaq-te vøe-zømesim. Kliten ezoqam taqa yaq-te timatavupat, yaq kopømbaqapé, bazaføgakh-us tiyagat.

¹ No Pitá, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé u-aném. No pepa zo-té qatø-peomit, zo Mbumbukiam gevevesam, zo nandav Pontus neka Galesia neka Kapadosia neka Esia neka Bitinia manqei-te qazo-panqanim, zo nqanek manqei-qape-te ande manqei vini-ak ezoqam me ndøzøte-yage. ² Mbumbukiam, nigi Tat, zo é-møndæ-otév, neka é-vøvevesam. Ndego zo Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, äv genekház nqægo: Zo tegé ezoqam zógoát, neka Yesu Keliso-qa manqat o-mba vozotó-ndapát neka zo teqa kouk mokho-te vøsungutáz.

No äv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam-qa kuku matev neka sambi matev, zo nøme mba zømbó-khouwév.

Yage mbomambaqape, ni yan-te ndønimbo-keoge

³ Ni Mbumbukiam-qa iz, zí-eqatát, ndego nigi Evezøza Yesu Keliso-ge Mbumbukiam neka Eve. Mbumbukiam Yesu Keliso lövøte-te gekhandi:v, ndego teqa tanakh kandambaqape mokho-te, ni khandi ndakinak ni-etoám. Yaq ndakin ni te-te, tizio-taná ndøgo: Ndego ni yage miavmiav ní-etoám. ⁴ Ta khandi ndøgo, gélanqayák neka gésoqayák neka elavøqase gemø-navøemák. Nqanek khandi, Mbumbukiam yan-te, zo nonqo me:mendewé, ⁵ zo Mbumbukiam-qa bazaføgakh ndøkhasam, zo ndozo-unimanqatinat. Yaq vaev-te, zoqa khandi ndakinak gendóveá. ⁶ Zo khøuwa elavøqasi-te nqanek, khamasim matev vinivinimba nqazø-fakhanam, zo mbøni zøvaév. Geté zo khanakhanakh kandambá. ⁷ Khamasim matev av nqægo, tøzømbe-fakhanám ndøgo: Zo unimanqatin matev zømbé-khamasimát, eqeieqei tøpøtøgo-a. Ate av-té, gol gøinam gi:løvusumatun, pageap ndøgo, gol-te tøtøkeapet, vøkoqovøemin, uni vømē-mbomambaqape-ezin. Gol ndigu, gigiap fia kandakandá. Geté

até ndigú-a, segé-nasiním. Geté zoqa unimanqatin matev, gol ùnime-løvubám. Zo fəgəfəgakh tozo-geageapat, yaq Yesu Keliso tendoveao, tendoqavan, zo Mbumbukiam gé-eqazó, neka iz kandambaqape neka vizap matev vøzø-etoám. ⁸ Zo Keliso ometeáv. Geté zo kuku zəgó, te-te. Até ndakín-a, zo ndego ometupáv. Geté zo sòzo-unimanqatinát, neka khanakhanakh ndøzø-əsətøvé. Ta khanakhanakh ndøgo, kandambá. Khanakhanakh nøme ate ndægo, ùnime-løvuám. ⁹ Zo khanakhanakh tøzøtegó ndógo: Zo møzøte-zøtéz, zo Mbumbukiam ndøkhandí:z. Ndøgo zoqa unimanqatin-qá yaq-fiá.

¹⁰ Mbumbukiam ezoqa ande āv kené-khandí:z, taqa yaq-te nqanek, tegi manqa vevezam ezoqam, zøtezat ndape-qa ndøgoám. Gəmbovawám. Neka ndigu teqa kuku matev-qa yaq-te, zo ndakin qazondapem, é-møndo:-manqatám. ¹¹ Keliso-ge Nqova, ti mokho-te gu:goam, é-møndøzømbø-ovøyám, Keliso nqosøgeap ndøndáp, yaq vaev-te, ndego iz kandambaqape vøndáp. Yaq ndigu zøtezat-qa ndøgoám: Matev gekha khøuwa-tē qanøfakhān, neka ande āv khanéfakhān?

¹² Mbumbukiam nginik manqa vevezam ezoqam, āv gene-zømesímám nqægo: Matev ndøgo, gi:manqatam, ambá av nqægo, tiqā khøuwa-tē qanø-fakhanām. Geté ndøgo zoqá khøuwa-tē qanø-fakhanām. Matev ndøgo, taqa yaq-te qazoyogem, zo ezoqa Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, Mbumbukiam-qa Manqat gi:zømesimam, ndego Mbumbukiam yan-te gendo-khofotav. Até enzol ezoqám-a, zøtezat nøme ndape-qa ndøgó, taqa yaq-te.

Ndaføyamba bizigú, Mbumbukiam-qa bøi-te

¹³ Zo Mbumbukiam, møndø-khandí:z. Yaq zo yage egeieqei zomøndapém. Yaq nakémbá, zo vøkhakheinám, neka zøkeza yage, gənzøzgím. Zo Mbumbukiam-qá kuku matev-te mbá qanotazá, ndøgo zo tezø-etoam, Yesu Keliso tendoveao, tendoqavan. ¹⁴ Zo Mbumbukiam-gi nakheis ndozogo neka manqa o-mba ndøzømbøe-ndape, yaq zo zøkeza kha, poev soqøsoqa-te, sa ndønqonqotøvé, av bugukhokhof qazøtegoam, zo unimanqatin manqat zøtezateav qazogoam. ¹⁵ Geté gekha matēv ndøgo, zo ndozo-matanam, zo ndaføyamba ndøgó, ate av-té, Mbumbukiam ekezan ndaføyamba-qape nde:go, ndego zo gezø-akha. ¹⁶ Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Zo ndaføyamba-qape ndøgó. Zapa ndógo, no ndaføyamba-qapé.”

¹⁷ Gəmbø-matawáp. Mbumbukiam ndego, zo Tat ndozombo-akhayam, ndego ezoqa ewaqape-qa matev ndegevewat, ndego yaq-mba okhomáv. Yaq nakémbá, zo nqanek manqei-qape-te, ande manqei vini-ak ezoqa me nqazøte-yage, zoqa yage-te, Mbumbukiam møe zombógoát.

¹⁸ Zo møzøte-zøtéz, zo khokho matev-te qazoyagam, ndøgo zogi atanakha-zapazapa-za-te qando-fakhan, yaq zo Mbumbukiam ambá av nqægo, moní genewí, zo vøzøtē-fakhaz. Gigiap av ngi:gu, segemó-nasiním. ¹⁹ Geté ndego zo andé sip egeieqei-qapu-qá kóuk genewí, ndugu soqain-qase mbain ndugu. Taqa fia kandamba tantáv. Ndøgo Keliso-qá kóuk. ²⁰ Manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam Keliso é-møndo:-veatáv. Geté ndakin vaev khøuwa-te, ndego

mõndø-fakhán. Zo nonqó, ²¹ zo te mokho-te Mbumbukiam ndozo-unimanqatinat, ndego lõvøte-te gekhandi:v neka iz kandambaqape vømbø-etoam. Yaq nakémbá, zo Mbumbukiam-te mbá qazonø-tazá, neka ndego ndözø-ünimānqātināt.

²² Zo unimanqatin manqat o-mba qazoto-ndapem neka Mbumbukiam-qa bøi-te vozø-eqeieqei-ez, neka izu Klisten-te, poev eqeieqei nandøzøgo, yaq zo yaqyaq-a kuku matev, bèzø-vøovét. ²³ Zo nqawá qazonø-qaním. Geté zo ndakin ambá av nqægo, ezoqam-qā kōuk qazøteqāz, ndigu tipakhaez. Geté zo Mbumbukiam-qá khandi manqát qazøteqáz. Yaq ndøgo kopømba mbain, tønævøem. Geté oskia ndógoát, miavmiav.

²⁴ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Ezoqa ewaqape andé gagayag me me:gó.

Nakhamas-té ginø-nasiním.

Até tiqá iz akhae matév-a, kopó.

Andé gagayag nanga me mé:qatáz, vónasiním.

Unimanqatín. Gagayag gèpakhaín, neka nanga vøpomozin.

²⁵ Geté Evezøza-qa manqat, oskia ndógoát. Miavmiáv.”

Manqat nqáneq, zo Manqat Mbomambaqape gi:zømesimam.

2

Khandin mbaqambaqa-qa yaq-te

¹ Yaq nakémbá, zo manqa-zapazapa ate ndægo vø-ivøém, khavozam matev neka Klisten matev ngusum-te sa toqotø-khaz neka ova matev neka ngenøgim manqat manqate matev. ² Kopømba ande av nakhei nqonqon ndakinak ndi:gu, tete møqæ ndøzøya, zo ifin Mbumbukiam-qa Manqat yoge-té qabezø-vití. Yaq zo nqanek tete qanimav-qape tozologat, zo zófisám, khandi vozøndapēm. ³ Zo taqa mokhov qazøte-khamasem, zo mõzøqeivím, Evezøza-qa matev mbomambaqapé.

⁴ Zo Evezøza-té qandozáv, ndego khandin nandi, khoev puanam ezoqam gisanqabem, gete Mbumbukiam geveataz. Teqa bøi-te ndøgo, nginik nandi, gigiap-qapé. ⁵ Até zó-a, zo andé khandin nandi me zøte:gó. Mbumbukiam, ekeza khoev, zó genewevét. Yaq ta khoev-te ndøgo, zo andé Mbumbukiam-gí iziz ezoqa ndaføya-ndaføya me zøtégoát, neka Mbumbukiam-te, Yesu Keliso-qa mokho-te, zoqa kha ande etoam matev me vøzøté-etoumemāt. Etoam matev av nqægo, Mbumbukiam, gèmbøe-khaneát.

⁶ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Nqáe! No Zayon manqei-te, nandi nózáv.

Nginik nandi, gigiap-qapé. No nõkezan nõveatáz.

Yaq gekha ezoqām ndego, nginik nandi te-unimanqatintat, ndego mivi gégoák. Miavmiáv.”

⁷ Nginik nandi, gigiap-qapé zo-te, zo ndozo-unimanqatinat. Geté tiqa yaq-te ndigu, unimanqatinteav ndigu, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo,

“Nandi-qapi ndigu, khoev puanam ezoqam gisanqabem, ndigu mõndømø-gigiap-qape-éz, khoev puanam nonqo.”

⁸ Neka manqat nõme, āv qane-eín nqægo,

“Nandi nginik,
ezoqa ndøkhaosumát, vó-o:atát.”

Ezoqa ndigu tíkhaosumát, ndigu Mbumbukiam-qa manqat o-mba ndapeav ndigu. Mbumbukiam é-møndømbøe-pøovám, matev áv tabezømbefakhán.

⁹ Geté zo viní. Zo Mbumbukiam-qa bawán. Ndego zo ekezan ndøveatáz. Zo Kawa Kandambaqape-gí iziz ezoqám. Ndego zo ekezan nonqo me:kház. Zo tegi zógoát, neka ezoqa teqa matev mbomømboma-qa yaq-te vøe-zømesimát, ndego zo gezø-akha, zo bugukhokhof khøuwa bøvun-te qazoyagam, yaq teqa waev bæbæs-qape-te vozøfakhaz. ¹⁰ Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam-gi ezoqam goneáv. Geté ndakin, zo tegí ezoqám. Ibugukhokhof, zo Mbumbukiam-qa tanakh matev ndapeáv. Geté ndakin, zo mõzondapém.

Ni andé Mbumbukiam-gi pingim-ák

¹¹ Nøfuap mbomømboma! Zo nqanek manqei-qape-te, andé manqei vini-ak me zøte-yageáp. Yaq nakémbá, no nqazø-pouwe: Zo zøkeza kha, sa ndønqonqotøvé, khatae-qa poev-te, ndøgo zoqa poev eqeieqei namba ndønøfeap. ¹² Geté zo ezoqa mokho-te nandozo-yageap, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, zo matev eqeieqei qane-yageáp. Yaq ndigu zo manqa-zapa-us ndizæza, ndigu segé-matøvemém, zoqa matev eqeieqei. Yaq até ndigú-a, tiabiti-unimanqatiním, yaq Mbumbukiam-qa iz vø-eqanēm, ta khøuwa-te ndøgo, tendowav.

¹³ Zo Evezøza-gi ezoqam ndozogo, zo megetapak-qa mokho-té qanu:gú. Oskíá ndøgo, kawa ezoqam kandambaqape ndego, ¹⁴ o gaman ezoqam ndigu, ndego gevevesam, ndigu yaq-fia nqosøgeap tizø-etoumat, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam, neka tiqa iziz tizø-eqatat, ndigu matev eqeieqei ndimatanam. ¹⁵ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa poev av nqægo: Zo matev eqeieqei mba tozogoat, yaq ndigu ezoqam, zoqa yaq-te khokho manqat ndimanqate, tiqa manqat gé:khoutáv. ¹⁶ Zo Mbumbukiam genqovotaz, zo ndømatáváp, av nqægo, “Ni nqovotønát. Yaq matev soqøsoqa sizígoát.” Av taoká. Zo ndakin Mbumbukiam-gí pingim-ák. Yaq kopømba mbáin, matev sa tozo-matønumat, av zøkeza poev ndægo. ¹⁷ Zo ezoqa ewaqape gèzøvizáp, neka Klisten zøfuap-te kuku bezøgó, neka Mbumbukiam, møe-us mbøvizáp, neka gaman kawa kandambaqape vozombó-vizupát.

Nqosøgeap tizindapet, ni Keliso-qa matev zimbó-paevém

¹⁸ Zo sasae ezoqam, zo zøkeza megetapak-qa mokho-té qanu:gú. Gèzøvizáp. Ambá ti-mba ndigu, ezoqa mbomømboma, zo matev eqeieqei ndizø-matanam, geté até ndigú-a, sasanqa ndigu. ¹⁹ Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-qa matev ndembopaev, yaq ta zapaya ndøgo, ngenøgim matev tendap, yaq ndego ta nqosøgeap ndøgo sa te-eqatat, Mbumbukiam khanakhanákh te-te. ²⁰ Geté zo matev soqøsoqa tozogoat, yaq ta zapaya ndøgo, yaq-fia nqosøgeap tozondapem, yaq ge zø ndozo-matavap, Mbumbukiam kopømbá, khanakhanákh zo-te? Av taoká. Geté ndego zo-te, khanakhanákh ndøgo tømbógoát, zo matev eqeieqei tozogoat, yaq ta zapaya ndøgo nqosøgeap tozo-upøgimat. ²¹ Zo Mbumbukiam ndøgo

tezømbe-akhá. Zapa ndógo, até Kelisó-a, zo nonqo, nqosøgeap ndøndáp. Ndego zo gè:zòmás, zo tømboe-paevem-a. ²² Ndego manqa-zapa goneáv, neka teqa tou-te meakha manqat fakhaneáv. ²³ Ndigu gingenøitat, yaq ndego ngenøgim manqat qavøiwateáv, neka nqosøgeap gimbo-etøomem, yaq ndego utøve manqat einiáv. Geté ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá zenda-té genøvé. Zapa ndógo, ndego møndæ-otév, Mbumbukiam manqa ovøyam ezoqam eqeieqei. ²⁴ Niqa manqa-zapazapa, Keliso ekezan, tae mutui-té genøndáp, vø-evøzam. Ndego tenegoám ndógo: Ni manqa-zapazapa matanam-te, andé løvøte ezoqam me zi:goát, neka matev eqeieqei-té qabizi-yagé. Zo teqa nqamav mokho-té qazonø-eqeieqei-éz. ²⁵ Zo bugukhokhof, andé sip me zøtegoám. Zø-ewáz. Geté ndakin zøkeza sip keoge ezoqam-té qazonø-veséz, ndego zoqa yage, eqeieqei ndembokeoge.

3

Yage eqeieqei-qa yaq-te, yaq anganeam-a, yaq sævam

¹ Zo sakheis, zøkeza angana-qá mokho-té qanu:gú. Yaq zogi angana, ndigu Mbumbukiam-qa manqat unimanqatinteav ndigu, zoqa matev tiqeivat, yaq ndigu Keliso-té gindúqambúz, oskiá ndógo, zo manqat manqatemav tozogoat. ² Zapa ndógo, ndigu áv giníqeivát nqægo: Zoqa matev eqeieqei neka zoqa yage vizap-ús. ³ Zo ambá av nqægo, zøkeza kha mumat mbā zotó-khakheinumat, kopømba ande av izum toqote-løvønøvem o gigiap fia kandakanda neka ndabua eqeieqei voqó-uzám. ⁴ Geté zoqa bugug keoge eqeieqei, zoqá mokho-té qabetu:gú. Ta bugug keoge eqeieqei ndógo, navupav ndógo, nqáne: Zo matev aiyaiyav-té qanøgó. Sasanqa-te ndømatánám. Mbumbukiam, bugug keoge eqeieqei nqáneq qambøe-khaneát. ⁵ Gømbo-mataváp. Até ndigú-a, sakheis, bugukhokhof giyagam, ndigu Mbumbukiam-gi gigoam neka te-te vo:tabam, tiqa bugug keoge, áv tønegoám, neka ndigu ekeza angana-qa mokho-te vøugoam. ⁶ Sævam nømu, matev av nqægo gumatanam, Sælá. Ngunuk Eibleem-qa manqat, o-mba mo:ndapám, neka kawa vømbø-akhaemam. Zo tugí nakhei mbasí, zo matev eqeieqei tozo-matønumat neka utøve-qa yaq-te møe mbain vozógoát.

⁷ Até zo anganá-ya, zo sakheis namba ndøzøte-yageap, zo matev eqeieqei zømatánám. Zapa ndógo, zo møzøte-zøté, sakheis-qa bazaføgakh andé mbain, av angana-qa bazaføgakh ndægo. Zo gèzøvizáp. Até ndigú-a, zo namba khandi søzøtumú-ndapém, Mbumbukiam tezø-etoam. Soqáin ndógo, zogi sakheis, matev soqøsoqa tozozø-matønumat, yaq ta matev mokho-te, zoqa guliguli matev, tøzømbø-khaz.

Matev eqeieqei matanam zapaya, viniv matev tøqa-fakhanumat

⁸ No ndakin, zo ezoqa ewaqapé suzumbu-manqaté. Zo ate ndøzøte:go, zo nqova kopo neka mbøni fokeam kopo bezømbegó. Zo Klisten bawan mokho-te, kuku bezøgó, yaqyaq-a, neka tanakh bezøgo. Neka zo zøkeza iz, ndø-eqáwät.

⁹ Ezoqa matev soqøsoqa tezøgoat o ngenøgim manqat tezø-manqatat, yaq zo mboqavøinám. Geté gømbo-guligulimém. Mbumbukiam matev

eqeieqei bembo-matanám. Zapa ndógo, ndego zo nqáneq gezømbe-akhá. Yaq ndego até zó-a, matev eqeieqei zómatanam. ¹⁰ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo,

“Gekha ezoqám ndego,

yage khoui-qa tegoat neka khøuwa eqeieqei zømete-qa vógoát,
teqa tou manqat soqøsoqa manqate, bè-iváv
neka khavozam manqat, bemanqáté.

¹¹ Ndego manqa-zapa zitá geabetewuá neka matev eqeieqei bēmatanam.

Ndego bazaføgakh be-asáz,

ezoqa nøme namba, sambi-té geabeyagé.

¹² Zapa ndógo, ezoqa ndaføya-ndaføya, Evezøza bøi zømbové,
neka tiqa guligulim ndēzøyoḡē.

Geté ndego zitá gene-wuøezá, ndigu manqa-zapazapa ndimatanam.”

¹³ Gé, zo ezoqa ndøngenøzotat, zo bazaføgakh tozo-asazet, matev eqeieqei mba tozogoat? ¹⁴ Geté até ndøḡó-a, zoqa matev eqeieqei matanam zapaya, ezoqa soqaqape-te ti-ab, nqosøgeap vozøndapēm, zo khanakhanakh mbá qanegó. Zo ezoqa møe zøḡó, neka ndøfòfòḡeáp.

¹⁵ Geté zoqa mbøni-te, Keliso mba mbovizáp, ndego zoge Evezøza. Gekha khøuwā ndøgo, ezoqa zoqa vintøzat matev-qa yaq-te Yesu-te, manqa qæf yoge-qa tigoat, yaq zo é-mozoto-khakheinamát. Zo sozozø-qavøiú.

¹⁶ Aiyaiyav-té qanøzø-ovøyám neka vizap-ús. Neka zoqa mbøni-te, matavap eqeieqei mba bezømbu:ḡú. Zo Keliso mokho-te, yage eqeieqei tozondapet, yaq ezoqam ndigu, zoqa yaq-te manqat soqøsoqa ndimanqate neka ndingenøzoat, ndigu mivi ndøndapemát. ¹⁷ Mbumbukiam tømbope, qoqa matev eqeieqei zapaya, nqosøgeap toqondap, ndøgo kopømbá. Geté soqain ndøgo, manqa-zapa matanam zapaya, nqosøgeap toqondap.

¹⁸ Até Kelisó-a, nqosøgeap ndøndáp, vønanim. Kopo me:naním, niqa manqa-zapazapa vø-evøzam. Ngenek ezoqam eqeieqei-qape, nqanek matev, ni manqa-zapazapa-us ezoqam nonqo ndømatanam, neka zo Mbumbukiam-te, nakhoa vøzø-mboqoa. Khatae-te ndøgo, gèlaém. Geté Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, nqawa gèkhandi:v. ¹⁹ Yaq te mokho-te ndego, Keliso até nqová-ya, ndigu løvøte manqei-te, ande ndimbula mokho-te ndu:ḡu, manqat vømē-zømesim. ²⁰ Ezoqa ndígu, Noa-qa khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat ndapeav qagoam. Mbumbukiam møndzømbø-kewagám, Noa khagua-qape ge:khakheinumat. Geté ndigu teqa manqat gèsanqawém. Ta khøuwa-te ndøgo, ezoqam khapémbá, ate gi-goam, eit mbá, khagua-qape mokho-te gi-oz, vøkhandi:z. Yaq ibøkha ndigu ngiæzoateáv. ²¹ Até zó-a, zo ibøkha iz qazondapem, ibøkhá qazøte-khandi:z. Ta matev ndøgo, ambá av nqægo, khavim sunguzam nonqō. Geté gekha ezoqám ndego, ibøkha iz tendap, ndego Mbumbukiam-te manqa mbusa, áv genévé nqægo: Ndego Mbumbukiam-qa bøi-te eqeieqei yage-qa ndøḡó. Zo ndøgo tøzøte-khandi:z, Yesu Keliso løvøte-te gendo-khandi:v. ²² Yaq ndego yan-té genøqavíg, Mbumbukiam-qa nakeamo zenda-te vømøqom, neka enzol ezoqam ate ndi:ḡu neka nqova megetapak neka nqova bazaføgakh-us ndezømbo-kawaevat.

4

Yage ndakinak, Yesu mokho-te

¹ Keliso ekeza kha-te gepotonam, yaq até zó-a, zo āv tōne-matøvemém, av ndego ge:matøvem. Potonam matev tøzøfakhan, sozó-egatát. Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, Keliso zapaya, kha-te tepotonam, ndego manqa-zapa, zitá genewuá. ² Ndego nqanek manqei-qape-te zua teyagat, ndego ekeza kha-qa poev sekemba gembó-pavatak. Geté Mbumbukiam-qá poev mba mbópavát.

³ Zo bugukhokhof, khøuwa kandambá, āv tøzøte-yagám, av ezoqa ndi:gu, Mbumbukiam zøtezateav ndigu, ndezømbe-khaneat. Zo mambe si zøwagám, neka kha-qa poev matev vozombō-pavam, neka lou loge kandakanda-te, matev soqøsoqa vinivinimba vozøgoam, neka ibøkha soqa izam si, vøzøwagam, neka tae khøuiap o mbumbuk vizap matev soqaqape si, vøzøwagam.

⁴ Yaq ndakin, zo ndigu ezoqam, nqova zozøndáf, zo ti-te qazøte-qataz neka ti namba khokhombap vøzø-ivøvem, ndigu ande bøsik me, manqa-zapa-te sa ndibusit. Yaq ndigu ta zapaya ndógo, zo tiqa matev qazo-ivøvem, ngenøgim manqat zømanqaté. ⁵ Geté yaq ndigu manqa ovøyam ezoqam-qá megemege-té gemówán. Ndego khakheitáp. Ezoqa ewaqape tiqa matev-qa yaq-te gezømbé-sinøzám, gekha ezoqām ndigu, gipakhaetat o zua ngiyage.

⁶ Yaq nakémbá, Manqat Mbomambaqape até ndigú-a, ndakin gipakhaez, vøyogem. Gipakhaez, ndigu manqa-zapa-qa yaq-fia, ekeza kha-té ginømbo-yogém. Geté nqova-te, ndigu zua ndøkhandi:zát, ate av-té, Mbumbukiam nde:khandi:vat.

Matev ndógo, Mbumbukiam gini-etoam, tizi-matønumat, ni eqeieqei bizimbo-keogé

⁷ Gigiap ate nqægo, taqa vaev, avønín gemøfakhán. Yaq nakémbá, zo matavap loloakh bezøgó, neka zøkeza kha, gènøzøgím. Yaq matev-qase, zoqa guligulim-te, gezømbø-khazák. ⁸ Matev kandambaqape ndógo, matev nøme ate ndægo qaløvuam, nqáneq: Zo yaqyaq-a, kuku bezøgó. Bèzø-vøovét. Zapa ndógo, kuku matev, manqa-zapazapa kopoáv segégutáv.

⁹ Neka yaqyaq-a, khoev sège-manqaté. Bezømbo-qàsí:v.

¹⁰ Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, Mbumbukiam matev vinivinimba gezø-etoumat, tozo-matønumat, zo ezoqa nøme zozømbé-tøkeát. Av tøzøtegoat ndægo, yaq zo ta matev-qa keoge ezoqam eqeieqei, zógoát, Mbumbukiam gezø-etoumat. ¹¹ Mbumbukiam ezoqam matev gembo-etoam, manqat temanqatat, ndego nqanek manqat, Mbumbukiam-qá Manqat bemanqaté. Ezoqa nøme, tøkeam matev ndegeawat, ndego ezoqa bazaføgakh-us bezøtøkeé, ta bazaføgakh mokho-te ndógo, Mbumbukiam gembo-etoam. Yaq ndógo, ta matev mokho-te ate ndægo, Mbumbukiam-qá iz be-egawát, Yesu Keliso mokho-te. Teqa iz kandambá tantáv neka bazaføgakh ate ndægo, teqá. Miavmiáv.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Ta zapaya ndógo toqote-potonam, Klisten ezoqam ndoqogo

¹² Nøfuap mbomømboma! Zo matev føgakh-qape nqazo-qeivi, ndøgo zoqa unimanqatin ndækhamasimit, zo nqova bezøndáf. Zo ndømatáváp, av nqægo, matev vini zøfakhān. ¹³ Geté zo khanakhanakh mba bezø-asøtøvé. Zapa ndøgo, zo āv tøzøte-potonumít, av Keliso ge:potonumat. Yaq ta khøuwa-te ndøgo, teqa bazaføgakh neka iz akhae tøndovea, ndego tendoqavan, zo khanakhanakh nøme mba zømbø-asøtáv. ¹⁴ Zo khanakhanakh mbá qanegó, zo ezoqa ta zapaya ndøgo tingenzotat, zo Keliso-gi ezoqam ndozogo. Zapa ndøgo, nqanek matev, āv qane-unimanqatinát nqægo: Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape, nandégó zo-te, ndego Nqova iz akhae-us neka bazaføgakh-us.

¹⁵ Geté zo mokho-te, ezoqa nqosøgeap tendap, ndøgo ta zapaya ndøgo betègó, ndego ezoqa pakhapakha ndezø-khaneam o gigiap nde-aqonam o ezoqam-qa matev-te, kesov ndesokhosam. ¹⁶ Geté gekha ezoqām ndego, Klisten ezoqam tepotonumit, ndego mivi bègó. Geté ndego Mbumbukiam-qá iz be-eqawát.

¹⁷ Khøuwa iz møndøndáp. Mbumbukiam-qa manqa ovøyam, avønín gégáz. Tegi ezoqam-té qanóngáz. Mbumbukiam-qa manqa ovøyam nite tóngaz, ni tegi ezoqam nqazigu, yaq gè, ti-te ndigu av khanégoāt, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat Mbomambaqape o-mba ndapeav ndigu? Ti-te ndigu unimé:-soqá. ¹⁸ Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Ezoqam ndaføyamba-qape-te føgakh tøgoat, te:khandi:v, yaq gè, ndigu ande gekham me zømbé-fakhān, ndigu Mbumbukiam ndisanqawe neka manqa-zapazapa sa ndimatanam? Ti-te ndigu unimé:-soqá.”

¹⁹ Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndigu, ndipotonam, av Mbumbukiam-qa poev ndægo, ndigu ekeza khatae, teqá zenda-te ndégo tiabenø-veém, ndigu gekhakheinøvem. Ndego unimanqatin ezoqám. Ndego matev āv genégó, av manqa mbusa ge:ve. Yaq ndigu ezoqam, matev eqeieqei matanam-te até be-apét.

5

Guguna manqat, megetapak-te neka ezoqa ndakinak-te neka ezoqa ewaqape-te

¹ No ndakin zo Klisten megetapak-té qatø-manqaté. Até nó-a, no Klisten megeat ezoqám. Keliso nqosøgeap gepotom, no nøkeza bøí gateqeív, neka até nó-a, nqæpōtōnām, Keliso zapaya. Neka até nó-a, matev qaniqanimav sizimú-ndapém, ta khøuwa-te ndøgo, Keliso-qa bazaføgakh neka iz akhae tøndovea, ndego tendoqavan. Yaq nakémbá, no zo megetapak, nqazø-pouwe: ² Nandiv Klisten ezoqam, Mbumbukiam kopømba ande av sip ndi:gu, zoqa zenda-te ge-ab, zo eqeieqei zøkeogé. Zo khanakhanakh-us zøkeogé, ambá av nqægo, gezømbó-qasi:vāt. Zo nqanek sasae, moniqa mba mè:gó. Geté zo poev ùni bezømbegó, nqanek sasae-te. ³ Zo ndigu ndøtokhònáz, Mbumbukiam zoqa zenda-te ge-ab. Geté zo matev eqeieqei ndømatanam. Yaq nandiv, zo ande sip me ndozozømbe-keoge, kopømbá, zoqa matev gambó-paevém. ⁴ Yaq ta khøuwa-te ndøgo, ndego sip keoge ezoqam kandambaqape tendoveao, zo yaq-fia neka iz kandakanda zó-upøgím. Ta yaq-fia ndøgo, gemø-lanqayák. Ndøgo miavmiáv.

⁵ Zó-a, ezoqa ndakinak, zo megetapak-qá mokho-té qanu:gú.

Neka zo ezoqa ewaqape, yaqyaq-a me:khambùváp. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, áv qane-eín nqægo,
 “Ezoqa ndi:khambuvap,

Mbumbukiam gësanqazá.

Geté ti-te ndigu, ekeza kha ndivoat,
 ndego kuku mbogó.”

⁶ Yaq nakémbá. Zo me:khambùváp. Mbumbukiam-qá zenda bazaføgakh mokho-té qanu:gu. Yaq khøuwa eqeieqei tømøndap, ndego zo ndø-eqazó.

⁷ Zoqa fofogear ate nandægo, Mbumbukiam-qá zenda-té qanøveém. Zapa ndógo, ndego zo gèzø-keogé.

⁸ Gò:feazoát, neka gò:keogé. Zapa ndógo, zoge qaqa ezoqam, ndego nqova soqaqape, andé layon khobos-qape me me:okhó, neka ndego ezoqa ngiæzoat-qa ndøvawé. ⁹ Zoqa unimanqatin-te, bazaføgakh-us ndøwaniáp, neka gëmbøe-khakhazám, ndego. Zo mõzøte-zøtéz, até Klisten ezoqa nømé-a, nqanek manqei-qape-te ate nqægo, áv tini-potonumít, av zo ndøzøte-potonumit. ¹⁰ Mbumbukiam, ndego kuku kandamba ndømbogo, ndego zo gezø-akha, miavmiav Keliso Yesu namba teqa waev-te tozoyagat, zo ndakin khøuwa elavøqasi-te ndozo-potonumit, ndego zo ndøkhlakheinøvé, vozó-eqeieqei-éz, neka bazaføgakh vøzø-etoám. Yaq zo føgøføgakh zówaniapát. Yaq zo ndòzoto-gevetømém, neka zó-o:azák.

¹¹ Bazaføgakh ate ndægo, Mbumbukiam-qa ndøgoát. Miavmiáv.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín.

Vaev manqat

¹² No nqanek pepa khapelavøqase, Sailés namba niti-peaumavún. No mõtenøtén, ngenek unimanqatin Klisten ezoqám. No zo nqanek pepa mokho-te, andé gaga khaneam-qa nøzøgoám. Neka no zo áv qatezømás nqægo: Ndøgo unimanqatín. Mbumbukiam kukú zo-te. Ta kuku matev-te ndøgo, føgøføgakh até vøwaniáp.

¹³ Nginik Klisten bawan ezoqam, nqanek Bëbilon taon mokho-te ngiyage, Mbumbukiam zo namba sa gumu-veataz, khaiya mboma manqat ndøkhotaváv, zo-te. Neka até Mák-a, ndego kopømba ande av noge yo nde-go, khaiya mboma manqat ngëkhøfõtäváv. ¹⁴ Tozo-møvabat, zenda kaka vø-itiamát neka vøngenøndamat. Kuku matev-ús.

Sambi ndøgoát, zo namba, ate ndøzøte-go, zo Keliso-qa mokho-te ndozotu:gu.

2 Pita Pita-qa pepa qambo-menas

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Pita gëmbo-menas, Klisten ezoqam ndigu tezø-peawám, ndigu manqei vinivinimba-te giyageapam.

Nqanek pepa mokho-te, Pita ndigu áv gezømbe-peawám nqægo: Ndigu yá beto-feazoát. Zapa ndøgo, khavozam nømendim ezoqam kopoáv, Klisten ezoqam tubam-qa zøgó. Nginik khavozam nømendim ezoqam, matev soqøsoqa, mbomømboma mbo-akhayám. Neka ndigu ezoqa, áv gini-zømesím nqægo: Yesu nqawa gendó-qavanák. Yaq Pita ndigu Klisten ezoqam, guguna manqat zøkhofotáv, av nqægo: Ndigu Yesu mokho-te, føgøføgakh bewaniáp neka unimanqatin manqat, bazaføgakh-us bēgeawat.

¹ No Saemon Pitá, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé sasae ezoqám neka tegé u-aném. No zo-té qatø-peaomit, zo unimanqatin matev mbomambaqape kopo qazondapem, av ni qatindapem. Nqanek unimanqatin matev, nigi khandi etoam ezoqam neka Mbumbukiam Yesu Keliso-qa matev eqeieqei-qape mokho-té qazindapém.

² No áv qate-guligulím nqægo: Zo Mbumbukiam neka Yesu, nigi Evezøza, qazøte-zøtez, zo kuku matev neka sambi matev nøme mba zømbó-khouwév.

Ni Mbumbukiam gevevendam, ni bazaføgakh bizi-asøzú, Klisten matev-te

³ Teqa bazaføgakh kandambaqape-qa mokho-te ndøgo, Mbumbukiam-te qandowav, Yesu ni ate ndægo, yage nonqo neka Mbumbukiam-qa poev gone nonqo, sègenimbu-etoám. Zapa ndøgo, ni mizi:nøtén ndego, ni teqa iz kandambaqape neka matev eqeieqei-qa mokho-te ginindu-akha. ⁴ Neka ta mokho-te ndøgo, ndego ni manqa mbusa ni-aumám. Manqa mbusa qaniqanimáv neka kandakandá. Ndego tenegó ndøgo: Zo manqei-qape-qa ngi-wat matev-te zøté-khokhóz, ndøgo ezoqam-qa poev matev soqøsoqa-te ndøndo-fakhate neka ezoqa ndøngiæzoat. Neka zo matev, áv tabezømbe:gó, av ekeza matev ndægo.

⁵ Yaq nakémbá, zo bazaføgakh ndø-asøzú neka zoqa unimanqatin matev-te, matev eqeieqei matanam mo:veém. Yaq zoqa matev eqeieqei matanam-te, nøtenat eqeieqei mo:veém. ⁶ Neka nøtenat eqeieqei-te, kha nøzøgim matev eqeieqei mo:veém. Neka kha eqeieqei nøzøgim matev-te, føgøføgakh waniap matev mo:veém. Neka føgøføgakh waniap matev-te, Mbumbukiam-qa poev matev paev mo:veém. ⁷ Neka Mbumbukiam-qa poev matev paev-te, Klisten zøfuap-te kuku matev mo:veém. Neka Klisten zøfuap-te kuku matev-te, ezoqa ewaqape-te kuku matev mo:veém. ⁸ Zo nqanek matev vinivinimba oskia tozogoat, neka ndøgo zoqa mokho-te vøkhouwévtét, yaq zoqa zøtezat, nigi Evezøza Yesu Keliso-qa yaq-te, ambá av nqægo, khokhø segegø, geté mokho mbófakhán. ⁹ Geté gekha ezoqám ndego, nqanek matev vinivinimba goneav tøgoat, ndego mokho qeiviáv. Ndego andé bøi waev mbain ezoqám, neka ndego manqa mate

mõndõmbõe-navõém, av nqægo, Mbumbukiam bugukhokhof manqa-zapazapa-te gesungutav.

¹⁰ Nõfuap! Yaq nakémbá, zoqa Klisten matev-te, bazafõgakh nõme mba mo-asazét, ndõgo Mbumbukiam gezõndo-akha neka võveataz. Zo nqanek matev vinivinimba tozogoat, av qazõmbe-manqatavun, zo unimanqatin-te, zó-o:azák. ¹¹ Yaq Mbumbukiam zo mboqog zõmbó-mboqozó. Kandambá, tezõmbo-mboqozo. Yaq zo kopõmbaqapé, nigí Evezõza neka Khandi Etoam Ezoqam, Yesu Keliso, teqa megeat matev-te, zomó-óz, ma miavmiav ndo:kawaevat.

¹² Zo nqanek matev vinivinimba-qa yaq-te, mõzõte-zõtéz, neka zo unimanqatin manqat-te, fõgõfõgakh zowaniáp, zo qazondapem. Geté no zo oskia nõzõ-manqaté. Soqaín ndõgo, manqa mate tõzõmbo-navõem. ¹³ No nqæmatavap, no zo matavap oskia tæzõ-mboqogimat, no nqanek manqei-qape-te, ande palai khoev mokho-te nqatu:-yage, ndõgo egeieqei. ¹⁴ No mõtenõtén, no nqanek palai khoev avõnín nõ-iváv, võe-naním. Nigí Evezõza, Yesu Keliso, no áv tenõmbe-veáz. ¹⁵ Yaq nakémbá, no bazafõgakh no-asazét. No tæqavan, zo nqanek manqat oskia mbomataváp.

Ni Mbumbukiam-qa Manqat, fõgõfõgakh bizimbo-geawát

¹⁶ Ni zo qeizõ-manqatam, nigí Evezõza Yesu Keliso bazafõgakh-us tendõqavan, ni ambá av nqægo, zo emanqa-emanqa nizõ-gigimám, ndõgo ezoqam-qa matavap-te qando-fakhatam. Av taoká. Ni teqa bazafõgakh-qape, nikeza bõí qatiqevím. ¹⁷ Ni mõigõám, te namba, Mbumbukiam, nigí Tat, gembovizam neka iz kandambaqape võmbõ-etoam. Ta khõuwa-te ndõgo, Mbumbukiam Eqeiwat-Qape-te, manqat áv qande-fakhán nqægo, “Ngenek nogé Yó. No poev kandambá te-te.” ¹⁸ Ni Yesu namba, ta olol-te qeitogoam, ma Mbumbukiam ge:goam, ni nqanek manqat, yan-te qandovis, nikeza geá qatiyogém.

¹⁹ Yaq nakémbá, ni Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat, nõme mba nito-unimanqatinát. Até zó-a, zo tiqa manqat, egeieqei ndõyogé. Zapa ndõgo, tiqa manqat, bõivun manqei-te, andé waev me me:khaév, atema võmõpavē, ta khõuwa-te ndõgo, Keliso tendõqavan, neka zoqa mbõni-te, ande pave ndukuam me võzõmbé-sanqatáv. ²⁰ Geté zo võezõtéz. Gekha manqát ndõgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, teqa manqat mokho-te gipeaumam, ndigu ambá av nqægo, ekeza matavap-te mbā ginõ-peaumám. Av taoká. ²¹ Ta manqat ate ndægo, ambá av nqægo, tiqa poev-tē qando-fakhanám. Geté Mbumbukiam-gé Nqova Mbomambaqape ndõnozõgimám, yaq ndigu ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat võe-zõmesimam.

2

Khokho nõmendim ezoqam-qa yaq-te, ndigu ezoqa nõme ndingæzoat

¹ Ta khõuwa-te ndõgo, Izlael bawan mokho-te, khavozam manqa vevezam ezoqam ndõgoám. Yaq até zo mokho-té-a, khokho nõmendim ezoqam ndõfakház, neka khonoam-te manqat vini võndapáv. Geté manqat av nqægo, ezoqa gèngiæzó. Ngínik nõmendim ezoqam, até tigí Evezõzá-ya, gó:naumát, ndego genqovotaz. Geté ta mokho-te ndõgo, ndigu ekeza kha gèngiú. Nakhamas-té ginõ-soqoéz. ² Ndigu mambe

møqæ. Yaq ezoqa kopoáv, ekeza kha Klisten ezoqam ndi:vewe, tiqa matev mbópavát. Yaq ta zapaya ndøgo, ezoqa unimanqatin nakhoa gengenøitát. ³ Nginik khokho nømendim ezoqam, moni møqæ. Ndigu tiqa khavozam manqat mokho-te, ekeza matavap-te mba ndøndo-fakhate, zogi moni upøgim-qa ndøgoát. Geté Mbumbukiam, nupøkhan mba, é-møndæpøoá. Ndego ti-te yaq-fia ndøtá. Ndego géqaqavaták. Geté gængiæzó.

⁴ Até enzol ezoqám-a, ndigu Mbumbukiam-qa manqat giqavotøvem, ndego ambá av nqægo, sègezøtāk. Geté ndego gøinam manqei-té genø-nqagevém. Yaq ndøgo auli sén gini-møpøšáp. Bøivun-té. Neka manqa ovøyam khøuwa-qa mo:keogé.

⁵ Até ndigu ezoqám-a, nupøkhan mba giyagam, ndigu Mbumbukiam gisanqawam, ndigu sa takeáv, av gi:yagam, geté ndego khøuwat-qape ndonqonqotáv, ti-te. Yaq ezoqa eit-mba ndøkhandí:z. Noa-za mba ndøkhandí:z, ndego ezoqa gezø-akha, Mbumbukiam-te tiqambuz neka matev eqeieqei-te vøygāt.

⁶ Até Sodom neka Gomolá-ya, ta taon kandakanda menas, Mbumbukiam ezoqam-qa manqa-zapazapa-qa yaq-fia ndøtá, vøsonqotav, vøpakhak, ezoqam namba. Ndego tene-matanám ndøgo: Ezoqa gé:zømás, gekha ezoqām ndigu, ndisanqawe, matev āv tøzømbé-fakhán.

⁷ Lot-za mba ndøkhandí:z. Zapa ndøgo, ndego ezoqam eqeieqei. Ndego mbøni mbonqosøgeapám, ndigu Mbumbukiam-qa manqat ginqagimam, neka mambe si vøzøwagam. ⁸ Ngenek ezoqam eqeieqei, khøuwa kopoav ti mokho-te geyagam, tiqa matev soqøsoqa vøqeivam-a, vø-ewagam, ndego andé enqoni me mbøvitám.

⁹ Nqanek matev vinivinimba, ni āv qani-nømendím nqægo: Mbumbukiam ndego kopømbaqapé. Ezoqa ndaføya-ndaføya, ndipotonam, segékhandí:z. Geté manqa-zapa-us ezoqam, ndego yaq-fia zøtaév. Ndego manqa ovøyam khøuwa kandambaqape nonqo zøgeawát. ¹⁰ Ezoqam ndigu, ekeza kha-qa poev soqøsoqa vinivinimba ndimbopaev neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev ndisanqawe, ndego yaq-fia nøme mba zømbótá.

Nginik khokho nømendim ezoqam, sapí neka ekeza kha mba ndø-eqawát. Ndigu até nqova iz kandakanda-té-a, møe mbaín, geté sègen-genøzotatún. ¹¹ Geté até enzol ezoqám-a, oskiá ndøgo, tiqa bazaføgakh, ndigu khokho nømendim ezoqam-qa bazaføgakh uni ndæløvui, ndigu nqova vinivinimba-qa iziz ngenøgimáv, Evezøza-qa bugug-te. ¹² Nginik khokho nømendim ezoqam, andé søvakha gigiap me me:gó, søvakha gigiap ndigu, leg-te khøuwag nqazifeam, nqazi-zitøge. Ndigu mokho ndæpeáv. Ngenøgim manqat khokhó sege-manqatatún. Nginik ande søvakha gigiap khobokhobos me, gésoqoéz. ¹³ Ndigu ezoqa nøme, soqaqape-te ndi-abam, ndigu yaq-fia soqaqape āv tiníndapém. Khøuwa ate ndægo nqa-okho, ndigu lou loge si zøwág. Tiqa poev sa ndøgo. Até ndøgó-a, zo namba lou gi:logatun, ndigu matev soqøsoqa neka khavozam manqat zø-okhoatún. Ndigu zoqa Klisten bawan mokho-te, andé khavim me me:gíít.

¹⁴ Tiqa bøi, mambe møqæ sakheis-qa mba me:vawé. Tiqa manqa-zapazapa, sègezø-okhó. Neka ezoqa nøme ndigu, Klisten matev-te bazaføgakh mbain ndigu, ndigu manqa-zapa-te ituza-qa ndøgó. Tiqa

qovet matev, vaev mbaín. Mbumbukiam géngiæzó, ndigu. ¹⁵ Ndigu matev eqeieqei, mǝndǝ-ivǝvém, neka ande leg-te me vǝe-ewaz. Ndigu Balam-qa me:qeivím, ndego Beol-ge yo. Até ndegó-a, manqa-zapa matanam mokho-te, moni qaçasam-qa mbogoám. ¹⁶ Geté Mbumbukiam gemboponqóm, teqa manqa-zapa matanam zapaya. Tege donki, ezoqa manqat mbo-eín, ndego manqa vevezam ezoqam vǝtokav. Zapa ndǝgo, teqa matev mokho mbaín.

¹⁷ Nginik khokho nǝmendim ezoqam, andé kea kumbutap ibǝkha-yav me me:gó. Neka ndigu andé khaiya ozoz me me:gó, khamǝe tǝkhamba, ndoqo-matavap, qæ ndǝlanqá, geté qæ mbaín. Mbumbukiam manqei mǝndǝzǝmbo-mendeó. Ta manqei-qa bǝivun, kandamba tantáv. ¹⁸ Ndigu manqat kandakanda, sǝge-manqaté. Geté ndǝgo mokho mbaín. Ezoqa nǝme ndigu, ndakin mba gikhokhoz, manqa-zapa matanam-te, av ezoqa nǝme gi:goatun, ndigu nginik kha-qa poev soqǝsoqa-te neka mambe matev-té ginǝ-ituzá. ¹⁹ Nginik khokho nǝmendim ezoqam, ezoqa manqa mbusa áv gizǝmbe-aumatún nqægo: Tiqa nǝmendim manqat, géngovotáz. Geté ndigu ekezan, tokǝzát. Manqa-zapa ndǝnǝnǝsám. Yaq ndǝgo géngiæzó. Zapa ndǝgo, gekha matév ndǝgo, ezoqa ndǝnǝzǝiwat, ndǝgo géngǝnǝtám.

²⁰ Gekha ezoqám ndigu, nigi Evezǝza neka Khandi Etoam Ezoqam Yesu Keliso gi:zǝtez, neka manqei-qape matev vǝ-ivǝvem, ndǝgo ezoqa ndǝngiæzǝoat, yaq vaev nqawa manqa-zapa-te tivesez, vǝgutáz, yaq ti-te ndigu unimé:-soqá. Taqa soqain ndǝmǝlǝvú, av bugukhokhof qægoam, ndigu unimanqatinteav qagoam. ²¹ Ndigu nakhoa eqeieqei amba zǝtezateav tǝgonin, ndǝgo ambá kopǝmbá ti-te. Geté ndakin ti-te ndigu, unimé:-soqá. Zapa ndǝgo, nakhoa eqeieqei mǝndæzǝtéz. Geté zitá gini-wuǝém, neka Mbumbukiam-qa guguna manqat, ezoqa ndigu gi:zǝmesimam, vǝ-ivǝvem. ²² Tiqa matev até kopó, av manqat nǝme, nqazi-manqate. “Gaqa qometa tuqoza, nangó gunǝlogín,” neka “Bǝsik ibǝkha-te tukhakuam, nango mǝndǝ-vezezin, qoq-pakha-te vǝmǝ-khakuamin.”

3

Keliso nqawa tendoqavan

¹ Nǝfuap mbomǝmboma! No ndakin zo-te pepa qatǝndo-peaumam, géngǝ-menás. Nqanek pepa menas mokho-te, no zo manqa matev eim-qa nǝzǝgoám. Zoqa matavap, ndafǝyamba-qape zǝgoát, ² neka zo Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam-qa manqat bezǝmbǝ-vesezu, av bugukhokhof gi:manqatam, neka guguna manqat ndǝgo, nigi Evezǝza neka Khandi Etoam Ezoqam, tegi u-anim mokho-te, gizǝ-etoam.

³ Bugukhokhof nqáneq: Zo vǝezǝtéz. Vaev khǝuwa-te, ezoqa nǝme ndǝfakház. Ndigu ekeza poev matev soqǝsoqa mba mbǝpavát. Neka zo otǝota mé:zæbát. ⁴ Ndigu áv giní-manqatát nqægo, “Gé, ndego manqa mbusa geve, nqawa tendoqavan, gekham-té gego? Nigi atanakha-za, gimbǝe-kewagam, mǝndǝmu-pakhaéz. Geté matev ate nqægo, manqei-qape-te nqago, sǝge-okhó. Yaq manqei-qape ande vǝengaz-a, yaq ndakin, matev-qase enendateáv.” ⁵ Mbumbukiam manqei-qape neka yan, nupǝkhan mba, ekeza manqat ge:khakheinam, ndigu géqavotám.

Neka ndigu unimanqatinteáv, av nqægo, manqei-qape ibøkha-tē qando-fakhān; Mbumbukiam ibøkha gene-khakheinām, ⁶ yaq atē ibøkha gene-ngiū, khøuwat-qape qafakhan. ⁷ Mbumbukiam yan neka manqei-qape, ndakin atē ta manqat kopó genegeawát. Av tené-geatát, atema manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, gøinam vøengiū, neka ndigu vøngiæzō, ndigu ndisanqawe.

⁸ Nøfuap mbomømboma! Zo nqanek manqat bezømbo-nàvøém: Evezøza-qa bøi-te, khøuwa kopo andé viav wan taosen me:gó, neka viav wan taosen, andé khøuwa kopo me:gó. ⁹ Evezøza ambá av nqægo, yakha mbovaæv, ekeza manqa mbusa-qa yaq-te, nqawa tendoqavan, av ezoqa nøme ndi:matavap. Geté ndego zo me:gó. Ndego poeveáv, ezoqa kopo tesoqoëv. Geté ezoqa ewaqape, te-té giabenø-qambúz.

Mbumbukiam yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak tekhakheinam

¹⁰ Geté Evezøza-qa Khøuwa, nakhamas-té qanøgeáv. Andé aqonam ezoqám. Yaq yan sogó-navøém. Ndand tatas-qape-ús. Yaq gigiap vinivinimba, khaiya ova nqo:go, gøinám qané-lonqotám. Yaq manqei-qape neka gigiap ate nqægo, manqei-qape-te nqago, vønnavøëm. ¹¹ Zo qazøte-zøtez, Mbumbukiam gigiap ate nqægo, av nqægo tengiu, yaq ge zó ndozo-matavap, zo ndakin ande áv khazóté-yagát? Zoqa yageap, ndaføyambá neka mbomambá sa begó, av Mbumbukiam ndømbøe-poev, ¹² zo nqanek Mbumbukiam-qa khøuwa ndøzømbøe-keoge. Av tøzøte-yagat, yaq ta khøuwa kopømbá, nakhamas-té qanøfakhán, ta khøuwa ndøgo, yan tølönqotam, vønnavøëm, neka gigiap ate ndægo, yan-te nqo:go, kopømba ande av ndavand ndi:gu, vø-menegím. ¹³ Geté ni yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak zimbøe-keogé, av Mbumbukiam manqa mbusa ge:ve. Ta manqei-te ndøgo, matev eqeieqei mba ndøgoát.

Ni Keliso nqazimbøe-keoge, matev eqeieqei bizigu

¹⁴ Nøfuap mbomømboma! Yaq nakémbá, zo nqanek matev ndøzømbøe-keoge, tøfakhanam, zo bazaføgakh ndø-asáz: Zo ndaføyambá segegó neka manqa-zapa-yáv segeyagé neka Mbumbukiam namba, sambí bezøgó. ¹⁵ Zóté-matøvemēm! Nigi Evezøza khøuwa ndeføløsumit, ndego tenegó ndøgo: Ezoqa khandi mé:ndapém. Nigi Klisten nøfu mbomambaqape, Pol, ndego Mbumbukiam matavap loloakh gembo-etoam, taqa yaq-te, āv tezømbe-peawám. ¹⁶ Teqa pepa-te ate ndægo, Pol taqa yaq-te ge:peaumam, ndego manqat kopo me:peawám. Manqat nøme, ta pepa-te ndøgo, andé føgakhín. Yaq ezoqa nøme, ndigu Klisten matev-qa yaq-te mokho ndapeav ndigu neka tiqa unimanqatin matev føgakh mbain ndøgo, ndigu teqa manqat nøme, mokho soqáin segembo-qambuanemín. Ndigu atē Mbumbukiam-qa Manqat nøme-té-a, matev āv tinigoatún. Ndigu gésoqoéz, ta zapaya.

¹⁷ Geté zo, nøfuap mbomømboma, zo ndakin é-møzøtezøté. Yaq nakémbá, zo gø:feazoát. Soqáin ndøgo, ndigu ezoqam, ndigu Mbumbukiam-qa gugóna manqat paëveav ndigu, zo soqáin-te ti-itub, yaq zo ndakin bazaføgakh ndozo-waniap, vozó-o:áz. ¹⁸ Yesu Keliso, nigi Evezøza neka Khandi Etoam Ezoqam, ndego kuku kandambá, zo-te.

Yaq zo teqa kuku matev mokho-te neka zoqa zøtezat-te, teqa yaq-te, sà tøne-fisumít.

Teqa iz bèto-eqawát, ndakin nekā miavmiav.

Amén. Nqanek manqat unimanqatín!

1 Zion

Zion-qa bugukhokhof pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa Zion ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Ti-te ndígu tenø-peawám, Klisten ezoqam, Esia manqei-te giyageapam. Ta khøuwa-te ndøgo, Zion nqanek pepa gepeawam neka taqa zita-te, pepa menas nøme vøpeawam, ndego é-møndø-lawaqape-év. Nqanek pepa misika-te, ndego ekeza iz veeáv. Geté zøtezat ezoqam, áv giniqeivím nqægo: Ta pepa misika-qa peawam matev, até kopó, av peawam matev ndægo, Yesu-qa emanqat mokho-te ndøgo, Zion gepeawam. Ndøgo ni áv qani-nømendím nqægo: Ta manqat ate qægoam, Zion ndøpeawám. Neka ndego até Manqat Qandoveveám-a, vøpeawam.

Zion nqanek pepa misika gepeawam, ndego Efesus taon-té geyagám. Ta taon-te ndøgo, ndego Klisten bawan ezoqam-gé megeat ezoqa nøme ndøgoám. Manqat nøme, Zion Klisten ezoqam-te gepeawam, ponqom manqát. Geté ndego aiyaiyav manqat-us ndøpeawám. Zapa ndøgo, ndego kuku kandambá ti-te, neka ndigu 'nogi nakheis' vøzø-akhaemam. Zion áv gene-ewág nqægo: Ezoqa nøme, khavozam manqat ndøvøndazát. Ndigu áv gini-manqatát nqægo: Yesu, Mbumbukiam-ge Yo, ndego ambá av nqægo, ùnime-ezoqam-év. Neka manqat nøme gimanqatat, nqáneq: Ezoqam-qa kha soqaqapé. Yaq ni bizi-sanqawé. Neka ezoqa ambá av nqægo, Yesu gini-khandí:z, geté mokho manqat qateqat betaqagó, yaq ndøgo, toqoté-khandí:q. Geté Zion ndigu Klisten ezoqam, áv gezømbe-ovøyám nqægo: Manqat av nqægo, khavozam manqát neka ndøgo mokho mbaín.

Yesu Keliso, ndego Khandi Manqát

¹ Ni zo manqat nqei-zø-peaomit, ndøgo oskia ndøgoám, ibugukhokhof, atema ndakin. Ni møyogém, neka nikeza bói qati-kewagám. Ni møyiqeivím, neka nikeza zendá qati-geagimám. Khandi Manqat niti-manqaté. ² Nqanek Khandi, mändoveá. Ni møyiqeivím neka ezoqam-te, ni-unimanqatinát. Ni zo khandi miavmiav niti-zømesimít, ndøgo Eve namba qægoam, yaq ni-te vøfakhan. ³ Ni qeivim neka vøyogem, até zó-a, ni ndøgo teizømbe-manqaté. Yaq zo ni namba zì:tøkuatát, neka ni Tat neka Yo namba, Yesu Keliso, bizi-tøkuat. ⁴ Ni nqanek manqat tøti-peaomít ndøgo: Ni ate nqazi:gu, khanakhanakh, tàbinimbi-tøtøvøyám.

Niqa matev, mbomambá sa begó

⁵ Manqat ndøgo, Yesu Keliso-te qeiyogem, neka zo nqati-zømesim, nqáneq: Mbumbukiam, ndego wáev neka te mokho-te ndego, bøyivun-qase mbaín. ⁶ Yaq nakémbá, tizi-manqatat, av nqægo, te namba nqazi-yage, gete ni bøyivun-te neka manqa-zapa-te zua zigü, ni zì:khavozám neka unimanqatin-te yageáv. ⁷ Geté ni waev-te tizi-okhoat, av ndego ekezan, waev-te nde:yage, yaq ni yaqyaq-a, sizimú-tøkuatát. Yaq Yesu-qa kouk, ndego Mbumbukiam-ge Yo, niqa manqa-zapazapa ate ndægo, ginísungúz.

⁸ Tizi-manqatat, av nqægo, ni manqa-zapazapa mbaïn, ni nikeza kha, zimbøe-khavozám neka unimanqatin manqat mbaïn, ni mokho-te. ⁹ Geté niqa manqa-zapazapa Mbumbukiam-te tizi-vøndæmem, yaq ndego matev eqeieqei, av bugukhokhof ge-ein, ndømataná. Ndego niqa soqa matev, segembøe-navøém, neka manqa-zapazapa ate ndægo vónisungüz. ¹⁰ Tizi-manqatat, av nqægo, ni manqa-zapazapa gonemáv, ni Mbumbukiam, khavozam ezoqam zi:vevé neka ni mokho-te, teqa manqat mbaïn.

2

Yesu nigí tøke ezoqám

¹ Nogi nakheis! No zo nqanek manqat tæzømbe-peaomít ndógo: Zo andé manqa-zapazapa vøzøtéhoat. Geté ezoqa manqa-zapa tego, ni ezoqa nginígú. Ndego ni zapaya, Tat manqat mbomanqaté, ndinimbø-vígim. Ngenek ezoqam, Yesu Kelisó, ndego ezoqam ndaføyamba-qape. ² Keliso niqa manqa-zapazapa, ekeza kha-té genøndáp, vø-evøzam. Geté niqá manqa-zapazapa mbá mbá, geté até manqei-qape ezoqam ate ndigu-qá manqa-zapazapá-ya.

Gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam ndi:zøtezat, ndigu teqá matev bem-bopáev

³ Av khazí:nøtēn, av nqægo, ni Mbumbukiam mīzi:nøtēn? Av qazí:nøtēn nqægo, ni teqa manqat o-mba tizimbøe-ndapat. ⁴ Ezoqa te-ein, av nqægo, “No Mbumbukiam mōtenøtén,” gete ndego Mbumbukiam-qa Manqat paveav tøgoat, ndego khavozam ezoqám neka te mokho-te, unimanqatin manqat mbaïn. ⁵ Gekha ezoqám ndego, teqa manqat o-mba ndo-ndape, te mokho-te ndøugu, Mbumbukiam-qa kuku matev, mōndømu-khouwév. Yaq ta mokho-te ndøgo, ni āv qazí:nøtēn nqægo: Ni te mokho-té qazu:gú. ⁶ Ezoqa te-ein, av nqægo, “No Mbumbukiam-qā mokho-tē qatu:yagē,” ndego āv teabete-yagé, av Yesu ge:yagam.

Kuku matev-qa yaaq-te

⁷ Nøfuap mbomømboma! No ambá av nqægo, zo guguna manqat ndakinak nøzø-peaomít. Av taoká. Nqanek guguna manqat, awenegé, ate av-té, zo oskia qazømbe-goam. Nqanek awenege guguna manqat, zo bugukhokhof mōzo-ewagám. Nupøkhán mbá. ⁸ Geté unimanqatín. No zo guguna manqat ndakinak nøzø-peaomít. Yesu mokho-te, neka até zo mokho-té-a, ni āv qazi:qeiví nqægo: Nqanek guguna manqat, unimanqatín. Zapa ndógo, bøivun ndakin, gènavøemtét neka unimanqatin waev ndøkháev.

⁹ Ezoqa te-ein, av nqægo, “No waev-tē qægō,” gete ndego Klisten ezoqa nøme ndesanqawe, ndego bøivun-te zua ndógó. ¹⁰ Geté ndego ezoqam, ndego Klisten ezoqa nøme-te kuku ndømbogo, ndego waev-té geyagé. Yaq ndego gébøiavák. ¹¹ Geté ndego ezoqam, ndego Klisten ezoqa nøme ndesanqawe, ndego bøivun-té gegó neka bøivun-té ge-okhó. Ndego otevateáv, ande āv nēma. Zapa ndógo, bøivun teqa bøi, mōndøgutáv.

¹² No zo-té qatø-peaomít, nakheis. Zapa ndógo, Yesu Keliso zapaya, Mbumbukiam zoqa manqa-zapazapa, mōndømbøe-navøém.

13 Neka no zo evøndipakha angana-té qatø-peaomít. Zapa ndógo, zo ndego mðzøte-zøté, ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema ndakin*.

Neka no zo ezoqa ndakinak-té qatø-peaomít. Zapa ndógo, zo ndego soqaqape, mðzo-tømbuinám.

14 No zo nakheis qazø-peawam, zapa ndógo: Zo Tat mðzøte-zøté.

Neka no zo evøndipakha angana qazø-peawam, zapa ndógo: Zo ndego mðzøte-zøté, ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema ndakin.

Neka no zo ezoqa ndakinak qazø-peawam, zapa ndógo: Zo bazaføgakh-ús. Mbumbukiam-qa Manqat, ndøugú, zo mokho-te. Neka zo ndego soqaqape, mðzo-tømbuinám.

Manqei-qape matev neka gigiap manqei-qape-te nqago, poev binígí

15 Zo manqei-qape-te poev bezøgó, neka matev ate ndægo, manqei-qape-te nqago. Gekha ezoqám ndego, manqei-qape-te poev ndømbogo, te mokho-te poev mbain, Tat-te. 16 Zapa ndógo, manqei-qape-qa matev, kopømba ande av kha-qa poev soqøsoqa, neka gekha gigiap o matev bøi toqoteqev taqapoe, neka khambuvap matev qoqa gigiap-qa yaq-te, ta matev ate ndægo, ambá av nqægo, Tat-tē qando-fakhatē. Geté ndógo manqei-qape-qa matév. 17 Nqanek manqei-qape, taqa poev soqøsoqa namba, ndømø-navøém. Geté ezoqam ndego, Mbumbukiam-qa poev ndembopaev, ndego oskia ndógoát.

Keliso-gi qaqa ezoqam-qa yaq-te

18 Nogi nakheis. Khøuwa vaev avønín. Zo mðzoyogém, av nqægo, Keliso-ge qaqa ezoqam ndøgeáv.† Geté até ndakin-a, Keliso-gi qaqa ezoqam kandambá, mðndø-fakház. Yaq taqa yaq-te ndøgo, ni mizi:nøtén, vaev khøuwa avønín. 19 Nginik ezoqam, ní namba zi-goám. Yaq ndigu ni gènøuván. Ndigu nigí ezoqám mbá. Ndigu amba nigí ezoqam tiginín, ndigu ambá oskia ndøgonín, ni namba. Geté ndigu ni mðndø-nøuván. Yaq ta mokho-te ndøgo, ni mizi:nøtén, ndigu ezoqam ate ndi:gu, nigí ezoqám mbá.

20 Geté zo vini. Zapa ndógo, Keliso, ndego ezoqam ndaføyamba-qape, zo Nqova Mbomambaqape zø-etoám. Andé oil me zømbo-qóuz. Yaq ta zapaya ndøgo, zo ate ndøzøte:go, unimanqatin manqat, mðzøte-zøté.

21 No nqanek pepa nqazø-peaomit, zapa ambá av nqægo, zo unimanqatin manqat zøtezøtezāk. Geté zapa ndógo: Zo mðzøte-zøté. Neka zo mðzøte-zøté, khavozam manqat ate ndægo, unimanqatin-te fakhanumáv.

22 Yaq gê, khavozam ezoqam, gekha ezoqám? Ezoqam ndégo, ndo:nawam, av nqægo, Yesu ndego Mesayā mbā. Ezoqam av nge:go, ndego Keliso-gé qaqa ezoqám. Ndego Eve-qa yaq-te ndø:nāwām-a, Yo-qa yaq-te ndø:nāwām. 23 Gekha ezoqám ndego, Yo-qa yaq-te ndo:nawam, ndego até Eve ndøsanqawé. Geté ezoqa ndego, ezoqam-qa bøi-te Yo nde-unimanqatinat, ndego até Evé-a, ndekhatíwí.

24 Mbumbukiam-qa Manqat, zo qazoyogem, zo ande qazøte-unimanqatinim, até vøgeawát. Zo oskia tozo-geatat, yaq zo Yo mokho-te

* 2:13 2:13 Ndego oskia gegoam, ande qandengaz, atema ndakin, Keliso me:manqaté. 2:15 2:15 Lom 8:7 2:16 2:16 Lom 13:14 2:17 2:17 Met 7:21 2:18 2:18 Met 24:5, 24; 2 Zion 7
† 2:18 2:18 Keliso-ge qaqa ezoqam ndégo, Antikrais ndimbo-akhayam 2:19 2:19 Kel 20:30
2:20 2:20 1 Ko 2:15; 2 Ko 1:21; 2 Zion 2 2:22 2:22 1 Zion 4:3; 2 Zion 7 2:23 2:23 Zion 5:23;
1 Zion 4:15; 5:1

neka Tat mokho-te, ate zóyagát. ²⁵ Manqa mbusa, Yesu ginive, nqáneK: Khandi miavmiáv.

²⁶ No nqáneK manqat nqazø-manqate, zapa ndógo: Ezoqa nandígú. Ndigu zo tubam-qa ndógó. ²⁷ Geté Nqova Mbomambaqape, zo qazondafem, ndego Keliso zo ande oil me gezømbo-qouz, ndego zo mokho-té gunu:yagé. Yaq nakémbá, zo nømendim ezoqa nøme bezøgó. Zapa ndógo, matev ate ndægo, ndégo tene-zømesím. Teqa nømendim matev, unimanqatín. Khavozám mbá. Yaq nakémbá, Keliso-qa mokho-te, até vøugú, ate av-té, Nqova Mbomambaqape ge:zømesimam.

Mbumbukiam-gi nakheis-qa matev, ande āv khané:gō

²⁸ Unimanqatín, nogi nakheis. Zo Keliso-qa mokho-te, até vøugú. Yaq ndego tendoveao, ni kha føgakh-mbá qazigoát, neka teqa megemege-te, mivi mbaín, sizigoát, ta khøuwa-te ndógo, tendoqavan. ²⁹ Zo mözøte-zøtéZ, Mbumbukiam, ndego eqeieqei-qapé. Yaq zo vøezøtéZ, gekha ezoqám ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán.

3

¹ Zøtéqeivím? Tat, kuku khåpe mbøe-khouwév ni-te. Teqa kuku matev mokho-te, Mbumbukiam ni ekeza nakheis mi:næná. Yaq ndógo unimanqatín. Ni uni tegé nakheis-ín. Geté manqei-qape ezoqam, ndigu zøteZateáv. Zapa ndógo, ndigu Mbumbukiam mè:zøteZák. ² Nøfuap mbomømboma! Ni ndakin mizi-Mbumbukiam-gi-nakheis-én. Megemege-te ndo:go, ni ande āv khazigoát, taqa yaq-te ndógo, Mbumbukiam ni-te vevezupøteáv. Zuá. Geté ndógo tizi:nøtenát: Keliso tendoveao, tendoqavan, yaq ni āv tizi:goát, av ekezan nde:go. Zapa ndógo, ni zí-ometám, ndego ande āv kenégo. ³ Yaq nakémbá, gekha ezoqám ndego, Keliso-te ndo:tawe, tendoqavan, ndego matev eqeieqei-té geabeyagé, ate av-té, Keliso matev eqeieqei-te nde:yage.

⁴ Gekha ezoqám ndigu, manqa-zapa ndigu, ndigu Mbumbukiam-qá khafeap ndømøkuiám. Zapa ndógo, manqa-zapa matanam matev, ndógo Mbumbukiam-qá khafeap møkuiam matév. ⁵ Zo mözøte-zøtéZ, Yesu ndógo tenegeavún: Ndego niqa manqa-zapazapa, géndáp. Neka te mokho-te ndego, manqa-zapazapa mbaín. ⁶ Yaq nakémbá, gekha ezoqám ndego, Yesu-qa mokho-te ndu:yage, ndego manqa-zapazapa matanam-te, sekemba géyageák. Geté gekha ezoqám ndego, manqa-zapa matanam-te sekemba ndeyage, ndego Keliso-qa yaq-te, mokho ndapeáv neka mè:otevák ndego.

⁷ Nogi nakheis. Zo ezoqa betúbám. Ezoqa ndego matev eqeieqei ndematanam, ndego ndaføyamba-qapé. Ate av-té, Keliso ndaføyambaqape nde:go. ⁸ Geté ezoqam ndego, manqa-zapa matanam-te sekemba ndeyage, ndego nqova soqaqape-gé. Zapa ndógo, ande qandengaz, atema ndakin, ndego nqova soqaqape, manqa-zapazapa oskia ndømatanám. Geté Mbumbukiam-ge Yo, ndógo tenegeavún: Ndego nqova soqaqape-qa matev, tèabete-ngiú. ⁹ Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam mokho-te geqan, ndego manqa-zapa matanam-te sekemba géyageák. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qá yage matev mu:gú, te mokho-te. Yaq ndego kopømba mbaín, manqa-zapa matanam-te sa tema.

Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam mokho-té genóqán. ¹⁰ Ezoqam ndigu, Mbumbukiam-gi nakheis ndigu, neka ezoqam ndigu, nqova soqaqape-gi nakheis ndigu, ni áv qazí-matøvemém nqáego: Gekha ezoqám ndego, matev eqeieqei gionemav ndego, ndego Mbumbukiam-gé mbá; até ndegó-a, ndego Klisten ezoqa nøme-te kuku mbain ndego.

Ni kuku binigú, yaqyaq-a

¹¹ Manqat ndógo, ibugukhokhof mba qazoyogem, Keliso ande qazøte-unimanqatinim, nqáneq: Ni kuku binigú, yaqyaq-a. ¹² Ni kopømba ande av Kein ndego, bizigú. Ndego nqova soqaqape-ge ndógoám, neka ekeza eveqase pakhapakha vømbø-khana. Gekha zapá, gelavao? Zapa ndógo, ekeza matev soqáin. Geté eveqase-qa matev, eqeieqei. ¹³ Nøfuap! Yaq nakémbá, zo nqova bezøndáf, manqei-qape ezoqam zo ndisanqaza. ¹⁴ Ni mízi:nøtén: Ni løvøte mízi-løvuím. Ni ndakin khandi-té qazigú. Zapa ndógo, ni Klisten nøfuap-te, kuku nigú. Geté gekha ezoqám ndego, kuku mbain ndego, ndego løvøte-te zua mu:gú. ¹⁵ Gekha ezoqám ndego, Klisten zifuap ndesanqaza, ndego ezoqa pakhapakha khaneam ezoqám. Neka zo mðzøte-zøtéz, ezoqa pakhapakha khaneam ezoqam, khandi miavmiav mbáin, te mokho-te.

¹⁶ Yesu ni nonqo, ekeza kha ndønqonqotáv. Ta mokho-te ndógo, ni mízi:nøtén, kuku matev eqeieqei, av nqáego. Yaq até ní-a, nigí Klisten nøfuand tøke nonqo, nikeza kha bizi-nqonqotav. ¹⁷ Ezoqa gigiap kopoav tømbogoat, yaq ndego Klisten zifu te-omet, ndego gigiap-qa ndepotonam, yaq ndego te-te tøkemav tøgoat, gè, Mbumbukiam-qa kuku matev, te mokho-te tógo? Av taoká.

¹⁸ Nogi nakheis! Niqa kuku matev, ambá av nqáego, manqat mba begō. Geté ndógo unimanqatin kuku matev begó. Matev matanám nambá. ¹⁹ Av tizigoat ndægo, yaq ni zí:nøtén, ni unimanqatin manqat-té qaziyagé. Yaq ni kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa bøi-te, kha føgakh-mbá qazí-waniapát. ²⁰ Niqa mbøni, ni ezoqa soqøsoqa tænaembat, yaq ni mízi:nøtén, Mbumbukiam niqa mbøni mðndøløvú, neka ndego matev ate ndægo, mðndæ-otév. Yaq nakémbá, ni mbøni vaev mbáin.

²¹ Nøfuap mbomømboma! Niqa mbøni, ni ezoqa soqøsoqa nænaeav tøgoat, yaq ni Mbumbukiam-qa megemege-te, kopømbaqapé, kha føgakh-mbá qazigoát. ²² Yaq gekhám ndógo, ni Mbumbukiam tizimbo-vi:mat, ndego segení-etoumát. Zapa ndógo, ni teqa manqat, o-mba zimbøe-ndapé neka matev ndógo tizi-matanám, ndego ndømbopøev. ²³ Teqa manqat, ni gini-løvua, nqáneq: Ni tege Yo, Yesu Keliso, yá bizi-unimanqatinát, neka yaqyaq-a, kuku binigú, ate av-té, ibugukhokhof manqat ginimbi-løvua. ²⁴ Ezoqa ndego Mbumbukiam-qa Manqat o-mba ndembøe-ndape, av ni manqat ginimbi-løvua, ndego Mbumbukiam-qa mokho-té gunu:gú, neka Mbumbukiam, teqá mokho-té gunu:gú. Mbumbukiam ni mokho-te ngu:gu, ni ndógo tizi:nøtén, ndego ni tege Nqova gini-etoam.

4

Av khazí:nøtén, nqova ndego, Mbumbukiam-gē?

¹ Nøfuap mbomømboma! Zo ezoqa ewaqape ndø-unimanqatinát, ndigu ndimanqate, av nqægo, tiqa manqat Mbumbukiam-gē Nqova Mbomambaqape-tē qando-fakhatē. Geté zo ndigu nqova, gè:khamasím. Yaq zo tōzōtē-zōtéz ndógo, ndego nqova, Mbumbukiam-tē gepōtendēwava. Zapa ndógo, khavozam Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam kopoáv, nqanek manqei-qape-te gipanqanim. ² Zo Mbumbukiam-ge Nqova, āv qazōtē-matøvemém nqægo: Gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa bøi-te nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu Keliso ndego manqei-qape-te gegeavun, vø-ezoqam-ev, nqova ndego, ndembogo, Mbumbukiam-té gendowáv. ³ Geté gekha ezoqām ndego, Yesu-qa yaq-te ndo:nawam, ndego Mbumbukiam-ge Nqova mbain. Geté ngenek nqova, Keliso-gé qaqa ezoqam-gé nqová. Zo mōzoyogém, tege nqova soqaqape, ndōndowáv. Yaq ndakin mōndø-geavún, nqanek manqei-qape-te.

⁴ Geté zo, nogi nakheis, zo Mbumbukiam-gí. Neka zo ndigu khavozam ezoqam, mōzo-tømbuzú. Zapa ndógo, nqova ndego, zo mokho-te nandu:gu, teqa bazaføgakh mōndø-løvuám, ndego manqei-qape-ge nqova-qa bazaføgakh. ⁵ Nginik khavozam ezoqam, manqei-qape-gí. Ndigu manqei-qape manqat mba me:manqatē. Yaq manqei-qape ezoqam, tiqa manqat, gèyogé. ⁶ Geté ni Mbumbukiam-gí. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam nde:-otevat, ndego niqa manqat ndeyōgé. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-gē mbā, ndego niqa manqat yogeapáv. Yaq ni ndógo, tizi:nøtén, gekha nqovā ndego, unimanqatin manqat ndemanqate, neka gekha nqovā ndego, khavozam manqat ndēmānqatē.

Kuku matev, Mbumbukiam-té qando-okhó

⁷ Nøfuap mbomømboma. Ni kuku binigú, yaqyaq-a. Zapa ndógo, kuku matev, Mbumbukiam-té qando-okhó. Gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán, neka ndego Mbumbukiam mōndæ-otév. ⁸ Ezoqa ndego kuku mbain ndego, ndego Mbumbukiam otevatéav. Zapa ndógo, Mbumbukiam, ndego kuku. ⁹ Mbumbukiam teqa kuku matev ni-te, āv gininømánd nqægo: Ndego tege Yo kopo ndokhofotáv, nqanek manqei-qape-te, yaq ni te mokho-te khandi miavmiav tabizí:-ndapem-a. ¹⁰ Matev ambá av nqægo, ni Mbumbukiam-te kuku nigoām. Geté kuku, Mbumbukiam mbogoám, ni-te, neka tege Yo kopo niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo vōndø-khofotav. Unimanqatin kuku matev nqáneq.

¹¹ Nøfuap mbomømboma! Mbumbukiam ni-te kuku av qambøegoam, yaq até ní-a, ni kuku binigú, yaqyaq-a. ¹² Ezoqa kopo, Mbumbukiam ometeáv. Geté ni kuku tønigoat, yaqyaq-a, yaq Mbumbukiam ni mokho-té gunu:gú neka teqa kuku matev, sasae mōndømukhóu, ni-te.

¹³ Av khazí:nøtén, av nqægo, ni Mbumbukiam-qā mokho-té qazu:gū, neka ndego niqā mokho-té gunu:gū? Ni ndógo tizi:nøtén: Ndego ni ekeza Nqova ni-etoám. ¹⁴ Neka ni āv qatiqevím nqægo neka ezoqa āv qatizømesím nqægo: Mbumbukiam ekeza Yo kopo, manqei-qape ezoqam-qa khandi:zat nonqo ndokhofotáv. ¹⁵ Gekha ezoqām ndego, ezoqam-qa bøi-te nde-unimanqatinat, av nqægo, “Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yō,”

Mbumbukiam ndû:gú, te mokho-te, neka ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa mokho-te ndû:gú. ¹⁶ Neka nøme nqáneq: Ni mîzi:nøtén neka mîzi-unimanqatiním. Mbumbukiam, kuku ni-te.

Mbumbukiam, ndego kuku. Gekha ezoqám ndego, kuku matev-te ndeyage, ndego Mbumbukiam-qa mokho-té gunu:yagé neka Mbumbukiam teqá mokho-té gunu:yagé. ¹⁷ Av tizi:yagat, yaq Mbumbukiam-qa kuku matev, sasae møndømkhóu ni-te. Yaq ni manqa ovøyam khøuwa kandambaqape-te, kha føgakh-mbá sizígoát. Møe mbaín. Zapa ndøgo, ni nqanek manqei-qape-te, āv qazi:yagé, av Keliso ge:yagam. ¹⁸ Kuku matev mokho-te, møe mbaín. Geté kuku matev ndøgo, qamukhouwevin, ndøgo møe matev, gèngeatumatún. Zapa ndøgo, møe matev ndøgo, yaq-fia ndape-qa yaq-té qanegó. Gekha ezoqám ndego, yaq-fia ndape-qa yaq-te møe sekemba ndego, te mokho-te, Mbumbukiam-qa kuku matev, sasae khouiáv.

¹⁹ Ni kuku nqanigu, zapa ndøgo. Bugukhokhof kuku, Mbumbukiam ndógó, ni-te. ²⁰ Gekha ezoqám ndego, te-ein, av nqægo, “No kuku Mbumbukiam-te”, geté ndego Klisten zifu gesanqáwē, ndego khavozam ezoqám. Zapa ndøgo, ndego Klisten zifu-te kuku mbain tegoat, ndego bøi nde-omete, yaq gé, ndego Mbumbukiam-te, kuku áv khambøégoát, ndego ometupav ndøgo? ²¹ Keliso ni manqat, āv ginimbi-løvuá nqægo: Gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam-te kuku ndømbogo, ndego até Klisten zifu-té-a, kuku bembogó.

5

Manqei-qape-qa matev soqøsoqa, āv khazi-tømbuatāt

¹ Gekha ezoqám ndego, nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu ndego Mesayā, ndego Mbumbukiam mokho-té genøqán. Neka gekha ezoqám ndego, eve-te kuku ndømbogo, ndego até nakheis-té-a, kuku mbogó. ² Av khazi:nøtén, av nqægo, ni Mbumbukiam-gi nakheis-te, kuku nqanígú? Ni ndøgo tizi:nøtén, ni Mbumbukiam-te kuku tønigoat neka teqa manqat o-mba tizimbøe-ndapat. ³ Ni Mbumbukiam-te kuku tønigoat, yaq ni teqa manqat o-mba zimbøé-ndapat. Teqa manqat, føgakh mbaín, ni-te. ⁴ Zapa ndøgo, gekha ezoqám ndego, Mbumbukiam mokho-te geqan, ndego manqei-qape-qa matev soqøsoqa gétømbuatát. Matev ndøgo, manqei-qape-qa matev soqøsoqa ndøtømbuat, niqá unimanqatin matév. ⁵ Gekha ezoqám ndego, manqei-qape-qa matev soqøsoqa tetømbuatat? Ezoqam sate ndégo, nde-unimanqatinat, av nqægo, Yesu ndego Mbumbukiam-gē Yō.

Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat, ekeza Yo-qa yaq-te

⁶ Yesu Keliso nqanek manqei-qape-te gegeavun, ndego ibøkha iz ndøndáp neka teqa kouk vøwa. Ndego ambá av nqægo, ibøkha iz mba ndøndáp. Geté ndego até kouk mbowá. Nqanek manqat, Mbumbukiam-gé Nqova ndø-unimanqatinát. Neka ngenek Mbumbukiam-ge Nqova, unimanqatin ezoqám. ⁷ Matev misiká, ni-te Yesu-qa yaq-te, nqa-unimanqatinat. ⁸ Mbumbukiam-gé Nqová neka ibøkhá neka kōuk. Yaq manqat ndøgo, nqanek matev misika nqa-unimanqatinat, kopó.

⁹ Ezoqa matev bøi gi:qeivimin, ni tiqa manqat, zî-unimanqatinimín. Geté manqat ndøgo, Mbumbukiam ndemanqate, møndø-løvuám,

ezoqam-qa manqat. Zapa ndógo, ndego manqat, ekeza Yo-qá yaq-té gene-manqaté. ¹⁰ Ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo nde-unimanqatinat, ndego ekeza mokho-te, møndæ-otév, manqat ndógo, Mbumbukiam ni-te nde-unimanqatinat, unimanqatín. Geté ezoqa ndego, Mbumbukiam-qa Manqat unimanqatinteav ndógo, ndego Mbumbukiam khavozam ezoqam me:vewé. Zapa ndógo, ndego Mbumbukiam-qa Manqat unimanqatinimáv, ndego tege Yo-qa yaq-te nde:manqate. ¹¹ Manqat ndógo, Mbumbukiam ni-te nde-unimanqatinat, nqánek: Ndego ni khandi miavmiav ni-etoám. Neka nqanek khandi, ekeza Yo-qá mokho-té qanu:gú. ¹² Ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo ndembogo, ndego khandi miavmiav mbogó. Neka ezoqam ndego, Mbumbukiam-ge Yo mbain ndego, ndego khandi miavmiav, mbaín.

Khandi miavmiav-qa yaq-te

¹³ No nqanek manqat tæzømbe-peawám ndógo: Zo ezoqam, zo Mbumbukiam-ge Yo ndozo-unimanqatinat, zo vøezótéz, av nqægo, zo khandi miavmiav, ndøzðgó. ¹⁴ Ni mizi:nótén, ni Mbumbukiam tizimbo-vi:mat, av ekeza poev ndægo, ndego niqa viam manqat, ndø-ewagát. Yaq nakémbá, ni møe mbaín, sizígoát, Mbumbukiam-te tizi-akhaemat. ¹⁵ Ni tizi:nøten, av nqægo, ndego niqa viam manqat ndø-ewagát, yaq ni sizi:nótén, ni ndizi-ndapém ndógo, ni tizimbøe-vi:mat.

¹⁶ Ezoqa Klisten zifu te-omet, ndego manqa-zapa tego, manqa-zapa av nqægo, ndógo ezoqa løvøte-te ituiav ndógo, yaq ndego yá bembo-guligulím. Yaq Mbumbukiam ndego khandi mbó-etoám, av ndego manqa-zapa goneav qagoam, ndógo løvøte-te ndø-itui.* Geté unimanqatín. Manqa-zapa nøme, nqágó. Ndógo ezoqa løvøte-té qanø-ituí. Taqa yaq-te, no manqatemáv, av nqægo, gè:guligulím. ¹⁷ Matev soqøsoqa ate ndægo, manqa-zapá. Geté manqa-zapa nøme, ezoqa løvøte-te, gé-ituiák.

¹⁸ Ni mizi:nótén, gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam mokho-te gegqan, ndego manqa-zapa matanam-te sekemba géyageák. Zapa ndógo, Mbumbukiam-ge Yo, ndego ekezan, Mbumbukiam mokho-te gegqan, ndembøe-khakházám. Yaq nqova soqaqape, ndego ezoqam, kha gembó-khanazák.

¹⁹ Ni mizi:nótén, ni Mbumbukiam-gí, neka manqei-qape ate nqægo, ezoqa soqaqape-qá bazaføgakh mokho-té qanu:gú.

²⁰ Neka ni mizi:nótén, Mbumbukiam-ge Yo møndø-geavún, neka nøtenat vøni-etoam, ni unimanqatin Mbumbukiam bizí:nøten. Ni ndego unimanqatin Mbumbukiam-qá mokho-té qazu:gú. Zapa ndógo, ni tege Yo Yesu Keliso-qá mokho-té qazu:gú. Ngenek unimanqatin Mbumbukiám, neka ndego khandi miavmiav zapá.

²¹ Nogi nakheis! Zo khape mbumbuk, zitá qane-wuøezá.

2 Zion Zion-qa pepa qambo-menas

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, gè-menás, Zion gepeawam. Ndego nqanek pepa andé sævam-té genø-peawám, tugi nakheis namba. Geté zøtezat ezoqam kopoav, av gini-mataváp nqægo: Ndøgo yaya etæ manqát. Ndego nqanek pepa, Kliten bawan ezoqam-té abe-peawám, ezoqa ewaqape namba, ti mokho-te ndu:gu.

Nqanek pepa-te, Zion Kliten ezoqam nqawa, av gezømbe-eín nqægo: Ndigu kuku yà bezøgó, yaqyaq-a, neka khavozam nømendim manqat-qa yaq-te, yà beto-feazoát.

¹ No megeat ezoqám, nqanek pepa nqæpeaomit. No tu-te ndúgu tøtø-peaomit, sævam, Mbumbukiam guveatav, tugi nakheis namba. No kuku kandambá, zo-te. Geté no mbá mbá. Até ndigu ezoqa nømé-a, ndigu unimanqatin manqat ndi:zøtezat, ndigu kuku kandambá, zo-te. ² No zo-te, kuku kandambaqape, tønømbegó ndøgo: Zapa ndøgo, ni Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat nimbu:gú. Yaq ndøgo ni mokho-te miavmiav mú:goát.

³ Mbumbukiam, Tat, neka Yesu Keliso, Tat-ge Yo, tiqa kuku matev neka tanakh matev neka sambi matev, ndøgoát, ni namba. Yaq ni unimanqatin manqat-te neka kuku matev-té qazíyagát.

⁴ No khanakhanakh kandambá qændap, zogi nakheis nøme qæzømet, ndigu Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat-te ndi-okho, av Tat manqa ginimbi-løvua. ⁵ Yaq ndakin, no qo sævam, nangó qataqá-eín: Ni yaqyaq-a, kuku binigú. Nqanek manqat, guguna manqat ndakinák mbá. Awenagé. Ate av-té, ni oskia qazi-ewagam, ibugukhokhof, atema ndakin. ⁶ Kuku matev eqeieqei nqánek: Ni av tabizi-yagé, av Mbumbukiam, ni manqa ginimbi-løvua. Teqa guguna manqat, av ibugukhokhof qazøte-ewagam, nqánek: Zo kuku matev-té qayagé.

⁷ Khavozam nømendim ezoqam kopoáv, nqanek manqei-qape-te gipanganim. Nginiq ezoqam gò:nawám, av nqægo, Yesu Keliso ge-ezoqam-ev. Gekha ezoqám ndego, av nde:manqate, ndego khavozam ezoqám neka ndego Keliso-gé qaqa ezoqám. ⁸ Zo gò:feazoát. Soqáin ndøgo, zo ndapeav tøgoat, ndøgo ni sasae-qape nqazimbogo. Geté zo yaq-fia ate ndægo, vømøndapém. ⁹ Gekha ezoqám ndego, Keliso-qa nømendim matev teløvu neka sekemba paeveav vøgoát, te mokho-te Mbumbukiam mbaín. Geté ezoqam ndego, Yesu Keliso-qa nømendim matev tegeatat, ndego Eve nekā Yo, ndømbøigoát. ¹⁰ Ezoqa zo-te tendowav, ndego nømendim matev vini tendapav, zo ndego zoqa khoev-te ndøkhatøwém, neka nøfu manqat mbomanqáté. ¹¹ Gekha ezoqám ndego, ezoqam av ngenek nge:go, nøfu manqat tembo-ein, ndego ngenek ezoqam, manqa-zapa matanam-te gembótøké.

¹² No manqat nøme kandambá, zo-te manqa manqate-qa nqægo. Geté no poeveáv, pepa-te tøtøndo-peawam. Zapa ndøgo, no tototaná ndøgo: No notøndónáv, zo namba manqat vízi-einím. Yaq niqa khanakhanakh, tåbinimbi-tøvá.

¹³ Qogu ana*, Mbumbukiam guveatav, tugi nakheis, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te.

---

* **1:13** 1:13 Até nqané-k-a, yaya etæ manqát. Klisten bawan ezoqa nøme me:manqaté.

3 Zion Zion-qa pepa qambo-misika

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, gè-misiká, Zion gepeawam. Gaius-té genø-peawám. Ngenek Gaius, Klisten megeat ezoqám. Teqa Klisten keoge matev, qanimáv. Yaq Zion khanakhanákh, taqa yaq-te. Geté ta Klisten bawan ezoqam mokho-te, megeat ezoqam nøme, møndu:goám. Teqa matev soqáin. Iz nqambógo: Diotlefés.

Gigiap kandambaqape, nqanek pepa mokho-te, nqáneq: Klisten megetapak tizi-vevesam, ndigu manqa-zapa-te ndiyage, yaq até Klisten bawán-a, vømósoqā. Yaq nakémbá, ni Klisten megetapak tabizi-vevesám ndigu, tiqa poev kandambaqape, Mbumbukiam-te mba ndøgo neka matev eqeieqei-te ndiyage. Yaq kopømbaqapé, tizizø-paev.

¹ No megeat ezoqám, nqanek pepa nqæpeaomit. No nqanek pepa, noge nøfu Gaius-té qatø-peaomít. No kuku kandambá, qo-te.

² Nøfu mbomambaqape! Noqa poev nqáneq: Qo kopømba ndøyagé, enqoni mbain, ate av-té, qoqa unimanqatin matev eqeieqei ndægo.

³ No khanakhanakh kandambá qændap, Klisten nøfuap gifakhaz, ndigu qoqa unimanqatin-qa yaq-te ginø-einim, av qo unimanqatin-te ndoqote-yage. ⁴ No nqæyoge, av nqægo, nogi nakheis unimanqatin-te ndiyage, no khanakhanakh kandambá qændapin. Khanakhanakh av nqægo, møndø-løvuám, khanakhanakh nøme ate ndægo, no qændapin.

Gaius-qa tøke matev, Klisten ezoqam-te

⁵ Nøfu mbomambaqape! Qo Mbumbukiam-qa sasae qanimáv nando-qogot, Klisten ezoqa ndoqozø-tøkee. Qo até ndigú-a, qateqateav ndigu, sòqozø-tøkeatún. ⁶ Nginik ezoqam, niqa Klisten møvøna-te, qoqa kuku matev-qa yaq-te, emanqat ndøvototém. Ndigu zo-te tivesez, yaq taqa zita-te nakhoa até gēgeveēt, qo nqawa vøzøtøké, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te, eqeieqei ndægo. ⁷ Nginik ezoqam, ekeza manqei, Keliso-qá iz panqavøem nonqo ndø-ivøvém, neka ndigu poeveáv, tiqa yage nonqo, Klisten-av ezoqam-te tiotabat. ⁸ Yaq nakémbá, ni ezoqam av nginik ngi:gu, yà bizizø-tøkeé. Yaq ndøgo, ni unimanqatin manqat panqavøem sasae sizimúgút, nginik ezoqam namba.

Diotlefes neka Demitlius-qa yaq-te

⁹ No nandav Klisten bawan ezoqam-te, pepa notøndo-khofotáv. Geté Diotlefes, ndego tigi megeat ezoqam gone-qa ndego, ndego niqa manqat ndapeáv. ¹⁰ Yaq nakémbá, tøtøndonav, no ezoqa teqa matev nøtézmás, av ge:goatun ndægo. Ndego ni manqat soqøsoqa nigeve:matún. Geté tamhá mbá. Klisten zifuap, ginduzavin, ndego khatobumáv. Neka ezoqa nøme, ndigu khatobam-qa ndigu, ndego gèzømbe-khafenín, neka Klisten bawan-te vøndō-natazin.

¹¹ Nøfu mbomambaqape! Qo matev soqaqape mbòpæv. Geté matev eqeieqei mbopæv. Ezoqam ndego, matev eqeieqei ndego, ndego Mbumbukiam-gé. Geté ezoqam ndego, matev soqøsoqa ndego, ndego Mbumbukiam otevatéav.

¹² Geté Demitlius, ndego ezoqa ewaqape, egeiegei me:vewé. Até teqa matév-a, ndego ezoqa egeiegei me:vewé. Neka ndøgo unimanqatín. Até ní-a, ni ndego ezoqa egeiegei nitivewé. Neka qo mðqote-qatéq, niqa manqat unimanqatín.

Zion-qa vaev manqat

¹³ No manqat nøme kandambá, qo-te manqa manqate-qa nqægo. Geté no poeveáv, pepa-te tətøndo-peawam. ¹⁴ Zapa ndøgo, no tototaná ndøgo: No nakhamas-té qatøndónáv, qo namba manqat vizí-einím.

¹⁵ Sambí ndøgoát, qo-te. Qogi qafuap, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv, qo-te.

Neka noqa khaiya mboma manqat, nogi nøfuap kopokopo ate nandi:gu, qozø-etoám.

Zud Zud-qa pepa

Megeat Manqat-qase

Nqanek pepa, Zud ndøpeawám. Ngenek Yesu-gé eveqasé, Zems namba. Zud nqanek pepa, ta zapaya nqáneq gene-peawám: Kliten ezoqam føgøføgakh bewaniáp, neka khavozam nømendim ezoqam-qa manqat, yá besanqawé, ndigu ezoqa ndi:zømesim av nqægo, ni kopømbaqapē, manqa-zapazapa vinivinimba sa tizigoat, zapa ndøgo, Mbumbukiam niqa manqa-zapazapa, segembøē-navøēm. Geté manqat av nqægo, khavozam manqát neka mokho mbain.

¹ No Zúd, nqanek pepa nqæpeaomit. No Yesu Keliso-gé sasae ezoqám neka Zems-gé eveqasé. No ti-te ndigu tøtø-peaomít, ndigu Mbumbukiam gezøndo-akha, tegi ezoqam tigoat, neka ti-te, ndego nigi Tat, kuku ndømbogo, neka ndigu Yesu Keliso ndekhatiza.

² No äv qate-guligulím nqægo: Mbumbukiam-qa tanakh matev neka kuku matev neka sambi matev, zo nøme mba zømbó-khouwév.

Khokho nømendim ezoqam-qa yaq-te

³ Nøfuap! No zo niqa khandi:nat-qa yaq-te, peawam-qa nøzøgoám, Mbumbukiam ni ate nqazi:gu gini-etoam. No poev kandambá qanøgoam, zo amba av tæzømbe-peawamin. Geté no ndakin pepa vini banø-peawám. Zoqá zita tøpøzu nonqó. No nqazø-pouwe: Zoqa unimanqatin matev, gèkhakhatám, ndøgo Mbumbukiam ni ekeza ezoqam, ate nonqo ginimbi-etoam. ⁴ Zapa ndøgo, zo mokho-te nandav, ezoqa nøme mändø-óz. Khonoam-té. Nginiq ezoqam, Mbumbukiam gèsanqawé. Teqa Manqat, kuku matev-qa yaq-te, ndigu gèqambuatét. Ndigu ezoqa äv gini-zømesimatún nqægo: Qo kopømbaqapé, mambe matev-te soqó-okhoát. Ndigu nigi khandi miavmiav Evezøza neka Kawa kopo, Yesu Keliso, teqa yaq-te gò-nawám. Tiqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, nupøkhán mbá, é-møndæ-eín, ndigu yaq-fia nqosøgeap ndømø-qeivím.

⁵ Zo mözøte-zøté. Geté no zo manqa matev eim-qa nøzøgó. Izlael ezoqam, Izip manqei-te giyagam, Evezøza møndø-khandíz. Geté vaev-te, ndego ndigu ezoqam, unimanqatinteav qagoam, gèngiæzó. ⁶ Neka gèmbø-mataváp. Enzol ezoqam ndigu, poeveav qagoam, ta bazaføgakh-te mba tiyagat, av Mbumbukiam gezømbe-etoam, neka ndigu tiqa manqei gi-ivøvem, Mbumbukiam ndigu auli sén gene-løvnøvém. Yaq oskia ndømøpøšáp. Bøivun-té giyagé, atema Mbumbukiam-qa Khøuwa Kandambaqape-te, manqa ovøyam-te vømøwān-a, yaq-fia nqosøgeap vø-upøgim. ⁷ Neka até Sodom neka Gomolá-ya, gèmbø-mataváp. Ta taon menas neka vemlav nøme, avøavun qagoat, ezoqam ndigu mambe okho matev vinivinimba qazøgoupam, ndigu ndakin nqosøgeap miavmiav gøinam manqei-té gigú. Ndøgo niqá nømendim nonqó.

⁸ Até nandiv khokho nømendim ezoqám-a, ndigu ezoqa venanqei-tam-te gi:manqatatur, ndigu tiqa manqa-zapa matanam-te, ekeza kha ndøngi:wát, Evezøza-qa megeat matev-qa yaq-te vø:naumatun-a, tegi

enzol ezoqam-qa yaq-te, ngenøgim manqat vōmanqatatun. ⁹ Geté até Maekól-a, ndego enzol ezoqam kandambaqape, ndego nqova soqaqape namba Mozes-qa kha-qa yaq-te manqat ge-itumbam, ndego manqat qaqa-us einiáv, te-te. Ndego sa nqáneq gembo-eín, “Evezøza, yaq-fia ndæqamákh.” ¹⁰ Nandiv ezoqam, ngenøgim manqat, sège-manqaté. Geté taqa yaq-te ndøgo, ngenøgim manqat ndi:manqate, ndigu mokho ndapeáv. Ndigu ekeza kha-qá poev matev paev mba me:zøtezát. Ndigu andé søvakha gigiap matavap mbain me me:gó. Yaq tiqa matev géngiæzó.

¹¹ Nginik møndø-soqoéz. Ndigu Kein-qá matev ndøndapém, ndego ekeza eveqase pakhapakha gembokhana. Neka ndigu Balam-qá matev mbopáev, ndego moni ndøpazat zapaya, manqa-zapa gego. Mbumbukiam-qa manqat, ndigu gèsanqawé, ate av-té, Kola nde:go, Mbumbukiam-qa manqat gesanqao. Geté Mbumbukiam, äv genéngiæzó, av Kola ge:ngiu.

¹² Nandiv ezoqam, mivi mbaín. Zo kuku lou loge matev-te qazo-pindamín, ndigu ekeza kha mba mbomatavupatún, lou loge si vøzø-wagatun. Nginik zo mokho-te, andé khavim-us ezoqám. Ndigu andé ibøkha-yav ozoz me me:gó, khamøe qakaweamin. Neka ndigu andé tae nanga-yav tae me me:gó. Tae nanga viav qafakhanin, ndigu nanga vi:máv. Lu møndøzø-khofovøém. Gèpakhaéz. ¹³ Neka ndigu andé ndaola khamøe kandakanda me me:gó. Tiqa manqa-zapazapa mivi-us, andé faf me me:vuaté. Neka ndigu andé nduku nøme me me:gó, yan-te khokho ndi-okho, sa gimø-nasinimín. Ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam tiqa manqei, møndøzø-nøzá. Bøivun-qape-té qagó. Yaq miavmiav ndøgo tiyagát.

¹⁴ Inok, ndego Adam gendo-manazam, ge-ezoqam-seven-ev, ndego ezoqa av ngi:gu, tiqa yaq-te, Mbumbukiam-qa manqat, äv gene-vevezám nqægo, “Nqæ! Evezøza møndø-geavún. Tegi enzol ezoqam kopoav gevebumav-qape namba me:geavún. ¹⁵ Ndego ezoqa ewaqape manqa ovøyam-té genø-áb. Yaq gekha ezoqám ndigu, Mbumbukiam ndisanqawe, ndego yaq-fia zótá, tiqa manqa-zapazapa zapaya neka tiqa manqat soqøsoqa ate ndægo zapaya, teqa yaq-te gi:manqatam.”

¹⁶ Nginik ezoqam, gekha matēv ndøgo, ndøzø-fakhate, ndigu khanakhanakh mbaín. Neka ndigu zenda, ezoqa nøme-té ginø-qantumatún. Ndigu ekeza poev matev soqaqape mba mbopáev, neka ekeza kha mba mo:eqawát. Ndigu ezoqa enaq manqat zøge:matún neka vøzømbē-khavozumatun. Yaq ndigu tiabezømbe-tøkeé, av ndigu ndøzømbe-poev.

Ni unimanqatin-te, bazaføqakh-us bizi-waniáp

¹⁷ Geté zo, nøfuap mbomømboma, manqat zombó-matavupát, nigí Evezøza Yesu Keliso-gi u-anim gizø-manqatam. ¹⁸ Ndigu äv gini-manqatám nqægo, “Vaev khøuwa-te, ezoqa ndøndozáv. Ndigu Mbumbukiam neka Klisten ezoqam otøotam mé:zæbát, neka ekeza poev matev soqøsoqa mba vømbópavát.” ¹⁹ Nginik ezoqam, zo gèqaqabatún. Ndigu manqei-qape ezoqam-qá matavap mba mbopáev. Neka ndigu Nqova Mbomambaqape mbaín.

1:9 9 Dan 10:13, 21; 12:1; 2 Pita 2:11; Veve 12:7; Zech 3:2 1:10 10 2 Pita 2:12 1:11 11 Gen 4:7-8; 1 Zion 3:12; 2 Pita 2:15; Num 22:1-41; Num 16:1-35 1:12 12 2 Pita 2:13, 17 1:14 14 Gen 5:18, 21-24 1:18 18 2 Pita 3:3

²⁰ Geté zo, nøfuap mbomømboma! Zo unimanqatin matev mbomambaqape zondapém. Ndøgo zoqá zapá. Yaq ta zapa-te ndøgo, zotófisám. Nqova Mbomambaqape mokho-té qanø-guligulím. ²¹ Zo Mbumbukiam-qa kuku mokho-te, até vøugú, zo nigi Evezøza Yesu Keliso ndøzømbøe-keoge. Ndego ekeza tanakh matev-te, yage miavmiav zø-etoám.

²² Ezoqa nøme ndigu, tiqa unimanqatin bazaføgakh mbain ndigu, gèzøtøkeé. ²³ Neka ezoqa nøme, zo andé gøinam-me-té qanø-khandí:z. Neka ezoqa nøme-te, tanakh bezøgó. Geté go:feazoát. Soqain ndøgo, zo tiqa manqa-zapazapa-te, sa tozotu-oz.

Ike manqat Mbumbukiam-te

²⁴ Mbumbukiam, ndego kopømbaqape ndego, zo tezø-geatat, yaq zo o:zaneav vøgoát, neka ndego kopømbaqape ndego, zo ekeza waev mbomambaqape-te te-itub, yaq zo teqa megemege-te khanakhanakh-us manqa-zapa-yav vozomówān, ²⁵ ndego Mbumbukiam kopo, ndego ni Yesu Keliso mokho-te, nigi Evezøza, gekhandi:n, waev neka bazaføgakh neka kawa matev, teqa ndégo, ibugukhokhof, khøuwa ate ndi:gu ngazeav qagoam, neka ndakin, neka megemege-te ndo:go, miavmiav.

Amén. Nqanek manqat unimanqatin.

Manqat Qandoveveam

Megeat Manqat-qase

Nqanek manqat, Zion ndøpeawám, ndego Yesu-gi paev ezoqa tuelv nøme gegoam. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego nqanek manqat gepeawam, ndego Patmos manqei bawa-té geyagám. Gaman ezoqam, timø-vutuním ndøgo. Yaq ndego ta manqei bawa-te ndøgo, andé ndimbula ezoqam me me:goám.

Khøuwa nøme, ta manqei bawa-te ndøgo, ndego umingiap ndøqevát. Yesu matev kopoáv gembo-vevezam, megemege-te ndo:go, tøfakhanam. Zion nqanek manqat, tene-peawám ndøgo: Klisten ezoqam ndigu, qaqa ezoqam neka ngenøgim matev mokho-te ndiyage, føgøføgakh bewaniáp neka Evezøza-qa manqat bazaføgakh-us bembō-geawat. Zapa ndøgo, vaev-te, Mbumbukiam teqa bazaføgakh kandambaqape ndøveáz, neka Saitan, Mbumbukiam-gi qaqa ezoqam ate ti:goat namba, vøngiæzō. Ezoqa ewaqape, Mbumbukiam-qa manqa ovøyam-té giwaniapát. Yaq ezoqam ndigu, Yesu ndimbopaev, neka ivøveav ndigu, yage eqeieqei ndøndapém.

Nqanek emanqat mokho-te, manqat kopoáv, yaya etæ manqát.

Nqanek manqat äv khandē-veveam

¹ Nqanek manqat, Yesu Keliso ndøvevezám. Mbumbukiam tene-omat ndøgo: Ndego tegi sasae ezoqam mé:zómás, ande gekha matev me mé:fakhanām. Ndøgo sà befakhanám. Nakhamas-té. Yesu tege enzol ezoqam, Zion-té gendo-khofotáv, ndego tege sasae ezoqam, taqa yaq-te vømbøe-ovøyam. ² Nqanek emanqat, Zion me:vototét, matev ate ndægo, geqeviat, neka manqat ndøgo, Yesu Keliso ge:-omat, ndøgo Mbumbukiam-te qandowav.

³ Gekha ezoqām ndego, nqanek manqat tegeve:mat, Mbumbukiam gevevezam, neka gekha ezoqām ndigu, nqanek manqat ti-ewagat, neka vømbópavāt, av nqæpeawap, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú. Zapa ndøgo, khøuwa ndøgo, nqanek matev tøfakhanam, avønín.

Khaiya mboma manqat, Klisten bawabawan seven-te

⁴ No Zíon. No nqanek pepa, zo Klisten bawabawan seven-té qatø-peomít, zo Esia plovins-te ndo:yoageap.

Kuku neka sambi ndøgoát, zo namba, te-te ndego ndøndo-okho, ndego ngego neka ndego gegoam neka ndego ngegeav, neka ndøgo nqova seven-te ndøndo-okho, ndigu teqa kawa ezoqam-qa qonam nonqo megemege-te ndo:go, ⁵ neka ndøgo Yesu Keliso-te ndøndo-okho, ndego unimanqatin manqat mba ndemanqate. Bugukhokhof ezoqam ngének, løvøte-te gendosuzam. Kawakawa-za ate ndi:gu, manqei-qape-te ngigu, ndego tigi kawá.

Ndego, ni-te kuku ndømbogo neka teqa kouk mokho-te, ni manqa-zapa-te gendo-nqovotan, ⁶ neka ni teqa megeat matev mokho-te, kawa

iz gini-etoam, neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqam vø-amb, ni tege Eveqa sasae tizimbo-goat, iz kandambaqape neka bazaføgakh matev, teqa ndégo. Miavmiáv. Amén. Nqanéq manqat unimanqatín.

⁷ Nqáé! Ndego khaiya ozo mokho-té genøgeáv. Ezoqa ewaqape sugunú-ometét. Ate ndigú-a, gikeqatøvem, vø-ometám. Yaq ezoqa bawabawan ate ndi:gu, manqei-qape-te ngyiage, ndigu mbøni zóvá neka vø-eivám, te zapaya. Amén. Matev áv tønéfakhán.

⁸ Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, ndego ngego neka ndego gegoam neka ndego ngegeav, ndego áv gene-manqaté nqægo, “No zapá neka no váev.”

Keliso Zion-te gefakhan, Klisten bawabawan seven-te pepa peawam manqat gembo-ein

⁹ No Zíón. No zogé Klisten zøfú. Yesu mokho-te, ni kopó. Te mokho-te, no zo namba, viniv kopó sizimu-eqawát neka Mbumbukiam-qa Megeat Matev mokho-te sa nqázimū-yāgē, neka bazaføgakh-us sa nqázimū-wāniáp.

No Mbumbukiam-qa manqat qate-manqatam neka ezoqa Yesu-qa yaq-te vøtē-zømesimam, ta zapaya ndøgo, no Patmos manqei bawa-té gimø-ogenonám. ¹⁰ Yaq Sande khøuwa nøme qandopave, Evezøza-qa khøuwa, no Mbumbukiam-ge Nqova tène-khatómb. Yaq noqa zita-te, no manqa wag kandambaqape nø-ewág. Andé kipi me me:khambá. ¹¹ Ta wag ndøgo, áv qande-eín nqægo, “Matev nqanéq nqoqo-qeivit, pepa-té qonó-peawám. Yaq Klisten bawan seven-té qonø-khofotám, ndigu Efesus neka Simina neka Pegamum neka Tiatila neka Sadis neka Filadelfia neka Laodisia taon-te ndiyageap.”

¹² Yaq no nòqambún. Ambá no-ometín, gekha ezoqām ngenek, manqat ngenø-manqate. Qæqambun, yaq no lampa asøzam nonqo nøqeív. Sevén ate qægoam. Lampa asøzam nonqo neka lampa ndøgo, gol khakheitáp. ¹³ Yaq ta lampa asøzam nonqo mokho-te ndøugu, ezoqam møndøyám. Ndego andé Ezoqam-ge Yo-qá bugug me me:kewagám. Ndego ndabua sekeqape ndø-uzám, até bov vømømbø-gutav, neka savim-te løvønam nonqo gol-us vømboe-løvøtam. ¹⁴ Teqa kawa neka tegi izum, papaqá. Khagí, andé sip su papaqá neka andé sík. Neka teqa bøi, andé gøina wageap me me:wageapám. ¹⁵ Neka teqa zenda tokhotapak, andé auli gigiap me me:goám, gøinam-te toqota. Bøi sanqatøve-ús. Neka teqa manqa wag, andé ibøkha sololo kandambaqape me me:wagám. ¹⁶ Teqa nakeamo zenda-te, nduku ndø-upøzotám. Sevén, ate gi:goam. Neka teqa manqa-nqa-te, nakhag kaiya geøvap yaqyaq-us khobos-qapi ndofakhatám. Neka teqa bugug, andé khøuwa tatas-qape-qá waev me me:sanqatavám.

¹⁷ Qæ-omet, no teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te ndo:go, sæbøián. Andé løvøte ezoqam me nøteveám. Geté ndego teqa nakeamo zenda nømbové, vønø-ein, “Qo møe ndøgó! No ndégo, bugukhokhof vøegoam-a, vaev-te vøegoát. ¹⁸ No khandi ezoqám. No møenaním. Geté nqáé! No nango møekhandí:n. Neka no miavmiav nøyagát. Neka no løvøte neka løvøte ezoqam-qa manqei, tigi mboqog mboqogim nonqo nogeazoát.

¹⁹ Matev ndøgo, nqoqo-qeivit, qópeawám, matev ndøgo, ndakin tófakhanam, neka matev nøme, vaev-te vófakhanām. ²⁰ Nduku seven ndigu, noqa nakeamo zenda-te qoqozømet, neka lampa asøzam nonqo gol-us qoqoqeiv, taqa mokho ndøgo, qakhonawam, nqáneq: Lampa asøzam nonqo gol-us seven, ndøgo Klisten bawan sevén. Neka nduku seven, ndigu Klisten bawan seven-gí enzol ezoqám.”*

2

Evezøza-qa manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Efesus taon-te giyagam

¹ Yaq Evezøza, āv genøme-eín nqægo, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Efesus taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego nakeamo zenda-te, nduku seven nde-upøzoat, neka ndego lampa asøzam nonqo gol-us seven mokho-te ndu:-okho. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

² No zoqa matev møtenøtén, av ndøzøte-matanam neka sasae føgakh ndozo-geawat neka bazaføgakh-us ndozowani. Neka no møtenøtén, zo manqa-zapa-us ezoqam sa takeapáv, zoqa mokho-te tu:goat. Neka zo ndigu mðzo-gevezotám, ndigu ekeza kha Keliso-gi u-anim ndi:vewe. Geté ndigu Keliso-gi u-aním mbá. Yaq zo mðzoqás, av nqægo, ndigu khavozam ezoqám. ³ Matev føgøføgakh qazø-fakhanumam, no zapaya, zo bazaføgakh-us zowaniapám. Neka zo ivøveáv.

⁴ Geté zoqa matev nøme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbain. Ta matev nqáneq: Zo kuku matev no-te, av bugukhokhof qazømbe-goam, mðzo-ivøvé. ⁵ Gèmbø-mataváp: Zo bugukhokhof kuku kandambá qazøgoam. Geté ta matev-te ndøgo, zo mðzotønðo-bøiáz. Qámbá. Vøndo-qambúz. Yaq matev āv tønégó, av bugukhokhof qazøtegoam. Mbain tøgoat, yaq no ndøtønðonáv, zoqa lampa asøzam nonqo vøtéviþám, ma ndæwuøe. ⁶ Geté matev nøme ndøgo, ndozo-matanam, eqeieqei. Zo Nikolas-gi paev ezoqam-qa matev, zòsanqawé. Até nó-a, no tiqa matev, nðsanqawé.

⁷ Gekha ezoqám ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.

Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, no tae nanga nombó-etoám, vøløg, ta tae-te ndøgo, ezoqa khandi ndøzø-etoam, Mbumbukiam-qa Paladais manqei-te ndøya.”

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Simina taon-te giyagam

⁸ Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Simina taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego bugukhokhof vøgoam-a, vaev-te vøgoāt, ndego genanim neka nango vøkhandi:v. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

* **1:20** 1:20 Zøtezat ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Nqanek manqat, Klisten bawan-gi enzol ezoqam seven ndæmanqate, ndøgo Klisten bawan-gi megetapak o u-anim me:manqaté. Até sapta 2 neka 3 mokho-té-a. **2:1** 2:1 Veve 1:16 **2:2** 2:2 1 Zion 4:1 **2:5** 2:5 Veve 3:3 **2:7** 2:7 Gen 2:9; Veve 22:2, 19

⁹ No zoqa potonam matev, mōtenōtén. Neka no mōtenōtén, zo gigiap-av ezoqám. Geté unimanqatín, nqova-te, zo gigiap kopoáv ndözōgo. Neka no tiqa manqat mōtenōtén, ndigu zo ndingenōzoat. Nginiik ekeza kha, Zu ezoqam me:vewé. Geté ndigu Mbumbukiam-gí ezoqám mbá. Ndigu Saitan-gí bawan ezoqám.

¹⁰ Matev ndōgo, zo avōnin tozo-potonōmem, mōe mbogōném. Nqáe! Nqova soqaqape, zo ezoqa nōme ndimbula-té genō-nqeisám, zo vōekhamás. Yaq zo khōuwa ten, zópotonumát. Geté zoqa unimanqatin matev-te, bazafōgakh-us ndōwaniáp, até ndōgó-a, zo lōvōte etoam-qa tizōgoat. Yaq no zo yaq-fia khandi miavmiav nōzō-etoám.

¹¹ Gekha ezoqám ndego, gea ndōmbogo, ndego yá beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.

Ezoqam ndego, manqa-zapa tetōmbua, ndego lōvōte nōme, ndōgo tōmenas, kopōmba mbain, tōngiu.”

Evezōza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Pegamum taon-te giyagam

¹² Yaq Evezōza manqat nōme genō-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Pegamum taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombōé-peawám nqágo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego nakhag kaiya geōvap yaqyaq-us khobos-qapi ndimbogo. Ndego āv gene-manqaté nqágo:

¹³ No mōtenōtén, ma ndōzōte-yage. Zo ndōgo tozoyagé, ma Saitan teqa kawa ezoqam-qa qonam nonqo ndōmbogo. Geté zo unimanqatin matev no-te, bazafōgakh-us zogeawát. Zo naopōteáv, até ta khōuwa-te ndōgó-a, zo mokho-te, ma Saitan nde:mia, Antipas gilaem, ndego unimanqatin ezoqam, ndego noqa yaq-te ezoqa ge:zōmesimam.

¹⁴ Geté zoqa matev nōme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbain. Ta matev nqáne: Zo mokho-te, ezoqa nōme Balam-qá nōmendim matev mbopavét, ndego Balak ge-ometim, Izlael ezoqam āv kenétubām. Yaq ngenek, Izlael ezoqam, soqain-té geabenō-itubát. Lou ndōgo, ezoqa batae-te gi-aumam, betēloge-a, mambe betē-okho. ¹⁵ Zo mokho-te nandav, ezoqa nōme, ndigu Nikolas-gi paev ezoqam-qa nōmendim matev ndimbopaev, tiqa matev até kopó. ¹⁶ Yaq nakémbá, zo vōndo-qambúz. Mbain tōgoat, no ndōtōndonáv, nakhamas-té, ndigu ezoqa namba nakhag kaiya vōtínōfē, ndigu noqa manqa-nqa-te ngindu-fakhate.

¹⁷ Gekha ezoqám ndego, gea ndōmbogo, ndego yá beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.

Ezoqam ndego, manqa-zapa tetōmbua, no mana nombó-etoám, ta lou ndōgo, ndakin ndōkhonōwe. Neka no ndego nandi papaqa nombó-etoám. Iz ndakinak mo:peawé. Ezoqa nōme ta iz ndōgo, gé:zōtezák. Sate ndegó tené-otév, nandi tendapaz.”

Evezōza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Tiatila taon-te giyagam

¹⁸ Yaq Evezōza manqat nōme genō-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Tiatila taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombōé-peawám nqágo:

Nqanek manqat, Mbumbukiam-gé Yo ndømanqaté. Teqa bøi andé gøina wageap me me:wageáp. Neka teqa zenda tokhotapak, andé auli gigiap bøi sanqatøve-us me me:gó. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

¹⁹ No zoqa matev mōtenōtén, av ndøzøte-matanam, neka zoqa kuku matev neka unimanqatin matev neka zoqa tøke matev ezoqa nøme-te neka zo bazaføgakh-us ndozo-waniap. Neka no mōtenōtén, matev ndøgo, zo ndakin ndozo-matønunit, mōndømø-løvuám, av bugukhokhof qazøtegoam.

²⁰ Geté zoqa matev nøme-qa yaq-te, no khanakhanakh mbain. Ta matev nqáneq: Zo ndugu sævam, Zezebel, ndugu ekeza kha Mbumbukiam-gu manqa vevezam ezoqam nduivewe, sòzombotakét. Tuqa nømendim matev mokho-te, ndugu nogi sasae ezoqam, gètubumít. Ndigu mambe betē-okho-a, lou ndøgo, ezoqa bataete gi-aumam, bēloge. ²¹ No bugukhokhof, khøuwa iz mømboetoám, tundui-qambun. Geté ndugu poeveáv, mambe matev tu-ivav. ²² Nqáel! No enqoni nombó-etoám. Venanqei nonqo-té gúsømbimát. Até ndigú-a, tu namba mambe gi:goam. Yaq ndigu nqosøgeap kandambaqape ndøndapém, ndigu tiqa manqa-zapa-te qambuzaneav tigoat, tu namba gi:goam. ²³ Unimanqatín. No até ndigú-a, ndigu ande av tugi nakheis ndi:gu, tuqa matev ndimbopaev, pakhapakha nøzøkhaná. Yaq Klisten bawabawan ate ndi:gu, tinízøtéz ndøgo: No ezoqam-qa matavap neka poev mōtenōtén. Yaq no zo ezoqa kopokopo-te, ate ndøzøte:go, yaq-fia āv tøtégot, av zo matev ndøzøte-matanam.

²⁴ Geté zo ezoqa nøme, Tiatila taon-te ndozoyage, zo tuqa nømendim manqat ndapeáv, ndøgo ezoqa nøme, Saitan-qa mokho manqat ndimbo-akhayam. Yaq no zo viniv nøme nøzø-etoamák. Geté no sa nqáneq qazø-eín: ²⁵ Zoqa unimanqatin matev nandøzøgo, føgøføgakh até vøgeawát, atema no banøgeav.

²⁶ Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, neka noqa poev tembopavat, atema vaev-te, no ndego kawa iz nombó-etoám. ²⁷ Yaq ndego bawabawan gezømbó-kawaevtát. Bazaføgakh-ús. Teqa khamokh, auli khamokh ndøgoát. Yaq ndego bawabawan andé ganda pot me mé:møkuimát, ndigu teqa manqat sa tinqagimat. ²⁸ Kawa iz tømboetoam, até kopó, av no Tat genømbe-etoam. Neka no teqa føi khamokh, pave ndukuam nombó-etoám.

²⁹ Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.”

3

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Sadis taon-te giyagam

¹ Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Sadis taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego Mbumbukiam-ge Nqova seven neka nduku seven ndimbogo. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

No zoqa matev mōtenōtén, av zo ndōzōte-matanam. Ezoqa āv gini-manqatē nqægo: Zo ndozoyágé. Geté zo mōzo-pakhaéz. ² E-mozosúz. Zoqa unimanqatin matev-qase, zua ndōzōgo, é-bezōmbo-fōgōfōgakhám. Soqain ndōgo, ate nonqo sa tōmōzō-navōem. Zapa ndōgo, no āv qate-qeiví nqægo: Matev ndōgo, zo ndozo-matanam, noge Mbumbukiam-qa bōi-te, ndafōyamba-qapé mbá. ³ Gēmbō-mataváp, av Mbumbukiam-qa Manqat gi:zōmesimam, manqat ndōgo, zo qazoyogem. Gēmbō-paevém, neka vōndo-qambúz. Zo tiaweav tōgoat, yaq no andé aqonam ezoqam me nōtégeáv. Neka zo zōtézōtezák, gekha khōuwa-tē, no tōtōndonav.

⁴ Geté ezoqa kopokopo, zo Sadis Klisten bawan mokho-te, ndigu tiqa ndabua-te, khavim mbaín. Yaq ndigu no namba nití-okhoát, ndabua papaqa-papaqa vó-uzupāt. Matev av nqægo egeieqéí. Zapa ndōgo, ndigu manqa-zapazapa mbaín. ⁵ Ezoqam ndego, manqa-zapa tetōmbua, ndego ndabua papaqa, āv tené-uzupāt. Neka no teqa iz, khandi mbuk-te ndōpeawap, nombó-evōzamák. Yaq no teqa yaq-te, noge Tat-qa bugug-te neka tegi enzol ezoqam-qa bugug-te, āv qatē-unimanqatin nqægo: Ndego nogé ezoqám.

⁶ Gekha ezoqām ndego, gea ndōmbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.”

Evezōza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Filadelfia taon-te giyagam

⁷ Yaq Evezōza manqat nōme genō-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Filadelfia taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombōé-peawám nqægo:

Nqanek manqat ndégo temanqaté, ndego ezoqa ndafōyamba-qape neka unimanqatin-qape, ndego Deivid-gi mboqog mboqogim nonqo ndegeazoat. Gekha mboqōg ndigu, temboqozo, ezoqa kopōmba mbaín, nqawa tetokaz. Neka gekha mboqōg ndigu, tetokaz, ezoqa kopōmba mbaín, nqawa temboqozo. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

⁸ No zoqa matev mōtenōtén, av ndōzōte-matanam. No mōtenōtén, zo bazafōgakh khapémhá. Geté zo noqa nōmendim manqat, mōzombo-pavám neka noqa yaq-te naopōteáv. Yaq nqáe! No zo mboqog, mōezō-mboqozó. Yaq ezoqa kopōmba mbaín, nqawa tetokaz. ⁹ Nqáe! Ezoqa ndigu, Saitan-gi bawan ezoqam ndigu, gete ndi:khavozam neka ekeza kha Zu ezoqam ndi:vewe, no ndigu ezoqam, zo-té qatōndó-khofotáz, ekeza kha, zoqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, manqei betēlaem. Yaq ndigu ndōmatōvemém, av nqægo, no kukú zo-te. ¹⁰ Zo noqa manqat mōzombo-pavám, av qazōmbe-ein nqægo, bazafōgakh-us tozo-waniapat. Yaq nqanek viniv-qape manqei-qape-te tōfakhan, ndōgo manqei-qape ezoqam ate ndi:gu tækhamasimat, no zo ndækhandí:z.

¹¹ No avōnín notōndónáv. Até vōgeawát ndōgo, ndōzōgo. Soqain ndōgo, ezoqa zoqa yaq-fla, ndōgo Mbumbukiam zo etoam-qa ndezōgo, te:vibam. ¹² Ezoqam ndego, manqa-zapa tetōmbua, no ndego noge Mbumbukiam-qa khoev-te, nandi uk nówuáo. Ndego

ma gé-ivavák. Ezoqa kopømba mbaín tendaf, ma nde:wuowe. Yaq no te-te, noge Mbumbukiam-qa iz, notó-peawám, neka noge Mbumbukiam-qa taon-qa iz, vótó-peawám, ndøgo Zelusalem taon ndakinak, noge Mbumbukiam-te, yan-te tøndovis, neka noqa iz ndakinak vótó-peawám.

¹³ Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.”

Evezøza-qa Manqat, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Laodisia taon-te giyagam

¹⁴ Yaq Evezøza manqat nøme genø-ein, “Klisten bawan ezoqam, ndigu Laodisia taon-te ndiyage, tigi enzol ezoqam, pepa āv qoqombøé-peawám nqægo:

Nqanek manqat, ndégo temanqaté, ndego unimanqatin ezoqam ndego, ndego ‘Amen’ ndimbo-akhayam. Ndego bøi vizu ezoqam eqeieqeí, neka manqat ate ndægo, ndemanqate, unimanqatín. Ndego gigiap ate nqægo-qá zapá, Mbumbukiam gekhakheinam. Ndego āv gene-manqaté nqægo:

¹⁵ No zoqa matev møtenøtén, av zo ndøzøte-matanam. No møtenøtén, zoqa Klisten matev-te, zo tatas mbá, neka zo até vatáp mbá. Noqa poev nqáneq: Zo uni tatas-in ndøgó, o, zo uni vatap-in vøgo. ¹⁶ Geté zo livinqasé qazotu-waní. Zo ambá av nqægo, tatas o vatap. Yaq nakémbá, no nóqozáb, zo. Zoqa mokhov, soqáin, no-te. ¹⁷ Zo āv qazøte-manqaté nqægo, ‘Ni kopømbá. Ni andé gigiap kopoav ezoqám. Ni khakhambaenteáv.’ Geté zo viní. Zo khakha-mbá. Zo qámbá, Mbumbukiam-te. Zo andé gigiap-av ezoqám. Neka zo andé bøi kopøitáp neka andé ndabua-yáv. Geté zo zøkezan matavapøteáv. ¹⁸ Yaq nakémbá, noqa guguna manqat zo-te, nqáneq: Zo vøndozáv, andé gol me zótéwiím no-te, gol ndigu gøinam-te uni gi-bæbæs-ez. Yaq zo uni gigiap-kopoav-ezoqam-in zógoát. Neka até ndabua papaqa-papaqá-ya, vozówi. Yaq zo nqanek ndabua tozo-uzam, zo mivi sekemba zógoák, zo ndabua-yav nandozogo. Neka até mulømula, bøi-te gíam nonqo vozówiím. Yaq zo kopømbaqapé, tozo-kewagat. ¹⁹ Gekha ezoqām ndigu, no kuku nqanøgo ti-te, no nøzø-ponqomatún, neka manqa nqázø-løvüát. Yaq nakémbá, zo vøqambúz, neka tatas ndøgó, Klisten matev-te. ²⁰ Nqáe! No mboqog tambáv qatoyá neka nqatø-khaneam. Gekha ezoqām ndigu, noqa khaneam tiyogem neka mboqog vønømbó-mboqozonām, no ndøtøndo-ón, neka lou namba vøtíløg.

²¹ Ezoqam ndego, manqa-zapa tetømbua, av no qate-tømbua, no ndego kawa iz nombó-etoám. Yaq ndego no namba kawa ezoqam-qa qonam nonqo-té qeitø-qonavát, ate av-té, no Tat namba, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te nqati-qonøve.

²² Gekha ezoqām ndego, gea ndømbogo, ndego yà beyogé, av Mbumbukiam-ge Nqova, Klisten bawan vinivinimba-te nde:manqate.”

4

Mbumbukiam yan-te, iz ande av kimbøē-eqawat

¹ Taqa zita-te, no qækewag, nqáe! No yan-te nqo:go, mboqog nözómét. Mboqozoát. Yaq wag ndøgo, no bugukhokhof ande kipi me qate-ewag, no ndakin āv qanømbe-eín nqáego, “Qàndoqavíg, nqanek. Yaq no matev tötéqamákx ndøgo, taqa zita-te tófakhanam. Ndøgo békakhanám.” ² Yaq Mbumbukiam-ge Nqova, até gendego, no vøndapan. Yaq nqáe! No yan-te ndøgo, kawa ezoqam-qá qonam nonqo nøqeív, ezoqam vó:qotam. ³ Ndego ezoqam, qonam nonqo-te go:qotam, bugug andé nandi khagi-us momotáp. Nandi nømme-qa iz, zaspá. Ndigu khakhavá. Neka nømme ndigu, kanilién. Ndigu kókóuk. Neka khakhava vøfaleam. Qonam nonqo ùnime:-khawagát. Khakhava ndøgo, taqa khagi andé nandi nømme-qá khagí, iz emelal nqambogo. Momotap-ús. ⁴ Ta qonam nonqo, qonam nonqo tuenti-foa nømme, møndø-khawagát, yaq ta qonam nonqo nømme-te ndo:go, megetapak tuenti-foa vø:qonavam. Ndigu ndabua papaqa-papaqa ndø-uzupám neka kawa-te, kawakawa-za-qa gol wawaq vø:-uzupam. ⁵ Qonam nonqo kopo-te ndøgo, livi qøuwuøyam, ndand ndovøimám neka vøndø-møkunimam, neka xo vøndøwagam. Ta qonam nonqo megemege-te ndo:go, mogenda-pakha ndø-asazám. Waev-ús. Sevén ate qægoam. Nqanek mogenda-pakha seven, Mbumbukiam-gí Nqova sevén. ⁶ Qonam nonqo kopo-qa megemege-te ndo:go, andé ndaola me me:goám. Taqa ibøkha andé glás. Unime:-bæbæés.

Yaq ta qonam nonqo-qa avønin-te ndøgo, khandi gigiap foa vø-ogitavam. Nginik khandi gigiap foa, tiqa kha ate qazømbe-goam, bøi-us mbá, megemege-te nekā zita-te. ⁷ Khandi gigiap nømme, teqa bugug andé layón. Neka nømme ndego, ge-menas-ev, ndego andé kao anganeám. Neka nømme ndego, ge-misika-ev, teqa bugug, andé ezoqam-qá bugúg. Neka nømme ndego, ge-foa-ev, ndego andé koyám. Gèløvuvát. ⁸ Nginik khandi gigiap foa ate gi:goam, taf-ús. Taf siks-siks qazøgoam. Até taf-té-a, bøi vøzøgoam, mumat-te nekā mokho-te. Ndigu pusup mbaín. Pāvape nekā lovølova, ndigu āv gini-manqatatún nqáego,

“Ndaføyamba-qapé. Ndaføyamba-qapé.
Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømboqo,
ndego gegoam
neka ndego ngego
neka ndego ngegeav,
Ngenek ndaføyamba-qapé.”

⁹ Nginik khandi gigiap foa, Mbumbukiam gimbo-vizumemin neka iz vømbø-eqanimin neka ike manqat vømbø-einimin, ndego qonam nonqo-te ndo:qomat, ndego miavmiav ndeyage, ¹⁰ yaq ndigu megetapak tuenti-foa, teqa megemege-te ndo:go, ndego qonam nonqo-te ndo:qomat, ekeza kha, manqei me:laemín, vømbø-vizumemin, ndego miavmiav ndeyage. Yaq ndigu tiqa kawa ezoqam-qa wawaq, qonam nonqo-qá megemege-té ginø-awamín, manqat vø-einimin,

¹¹ “Nigi Evezøza neka Mbumbukiam!

Qo ezoqa eqeieqéí.

Iz eqawat matev neka vizap matev neka bazaføgakh, qoqa begó.
Zapa ndøgo, gigiap ate ndægo, qo qokhakheinám.

Qoqá poev-té qanøfakhán neka qoqá poev-té qagó.”

5

Pepa løvøyat neka Sip Nakhasam

¹ Yaq no tæqeív ndógo: Ndego qonam nonqo-te go:qotam, teqa nakeamo zenda-te, pepa løvøyat ndøndapám. Ta pepa løvøyat ndøgo, peawap yaqyaq-ús neka ndøgo gètókám. Ndavánd qane-tokeapám. Sevén ate gi:goam. ² Yaq no enzol ezoqam bazaføgakh-qape no-omét. Kandambaqapé møndæ-akhá. Av gene-akhá nqægo, “Gekha ezoqám ndego, ezoqa eqeieqei, nginik ndavand tekoqogim neka pepa løvøyat vø-mboqoá?” ³ Geté ezoqam mbain, yan-te nqo:go o manqei-qape-te nqanek o manqei mokho-te nqøugu, ndego kopømba ndøgo, pepa løvøyat temboqoa neka manqat vøqeív, mokho-te ndøu-peawap. ⁴ Yaq no nøvín. Eiv baza møndønøpós, qæ-eivat. Zapa ndøgo, ezoqa eqeieqei kopo mbain, ndego pepa løvøyat peawap-us temboqoa, mokho-te ndøugu vøe-qeív. ⁵ Geté megetapak ezoqa kopo, āv genømbe-eín nqægo, “Ndò-eív. Nqáe! Ezoqa kopo ndégó. Ezoqa ndégo, ndego Saitan getømbuiu. Ndego andé Layón. Zuda khagua bawan mokho-té gunu:gú. Deivid-gé zeó. Ndego kopømbaqapé, ndavand seven tekoqogim neka pepa løvøyat vø-mboqoá.

⁶ Yaq livin-mba ndøugu, ma qonam nonqo qægoam, no Sip Nakhasam no-omét. Khandi gigiap neka megetapak, ùnime-ogitavát. Sip Nakhasam ndego, løvøwe bugug ndøkewagám. Teqa kawa-te, ndego auli seven mbogoám, neka bøi seven vømbøgoam. Bøi seven ndøgo, Mbumbukiam-gí nqova sevén. Ndigu nqova ndigu, Mbumbukiam manqei-manqei ate nqægo gekhofosam. ⁷ Yaq ndego Sip Nakhasam, tenøwáv ndøgo, pepa løvøyat, teqa nakeamo zenda-te vøndap, ndego kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te go:qotam. ⁸ Yaq ndego pepa løvøyat gendap, ndigu khandi gigiap foa neka megetapak tuenti-foa, teqa megemege-te ndo:go, ekeza kha, manqei me:laém. Nginik ezoqa kopokopo ate gi:goam, ouv qaqaeam nonqo, møndøzø-goám, ande gitá, neka gol ndis-te ndøugu, gigiap sisip mbomømboma ndømboqotupát. Khøifa sisip mbomømboma, qandofakhatam, ndøgo Mbumbukiam-gí ezoqam-qá guliguli manqát. ⁹ Yaq ndigu ouv ndakinak ndøqaqaemám. Sip Nakhasam-té. Ouv āv gimboe-qaqaemám nqægo:

Qo ezoqa eqeieqei-qapé.

Qo kopømbaqapé, nqanek pepa løvøyat toqondap neka ndavand nditøkebap, voqó-koqogim.

Zapa ndøgo, qo qakeza kha qonqonqotáv, vølaqabem,

neka qakeza kouk mokho-te, qo

ezoqa bawan vinivinimba

neka manqat vinivinimba

neka manqei vinivinimba

neka ngusu vinivinimba voqōwi,

ndigu Mbumbukiam-gi betēgo.

¹⁰ Qo ndigu kawa iz qozø-etoám

neka Mbumbukiam-gi iziz ezoqam voqō-abam.

Yaq ndigu nig Mbumbukiam mbósasaetát,
neka manqei-qape ezoqam vòzòmbó-kawaeztát.”

¹¹ Yaq no enzol ezoqam nòzòmét, neka tiqa manqa wag vòe-ewag. Enzol ezoqam kopoav-qapé. Taosen-taosen ndògoám. Gevebumav-qapé. Nginik enzol ezoqam, qonam nonqo neka khandi gigiap foa neka megetapak, ùnime:-khòogavát. ¹² Ndigu ouv ndòqqaemám. Gèzòmbò-eqavát. Ouv ãv gini-qaqaemám nqágo,

“Sip Nakhasam ndego, gilaem,

bazafògakh neka gigiap ate ndágo neka matavap loloakh neka megeat matev neka vizap matev neka iz eqawat matev neka khanakhanakh manqat, teqa ndégo tabegó.

Matev av nqágo eqeieqéí.”

¹³ Yaq tæ-ewág ndógo: Gigiap ate ndi:gu, yan-te ngo:go neka manqei-qape-te ngigu neka manqei-qape mokho-te ngu:gu neka ndaola-te ngigu, ouv ndòqqaemám. Av gini-qaqaemám nqágo,

“Ndego qonam nonqo-te ndo:qomat

neka Sip Nakhasam, khanakhanakh manqat neka vizap matev neka iz eqawat matev neka bazafògakh tiqá.

Miavmiáv.”

¹⁴ Yaq ndigu khandi gigiap foa gindu-qavòinam, “Amén. Nqanek manqat unimanqatín.” Yaq ndigu megetapak, ekeza kha, manqei me:laém, Mbumbukiam, Sip Nakhasam namba, vòzòvizam.

6

Sip Nakhasam, ndavand siks, pepa lòvòyat qætokam, gekoqogim

¹ Yaq no tæqeív ndógo: Ndego Sip Nakhasam, ndavand seven, ndigu pepa lòvòyat-te gitòkebupam, bugukhokhof kopo ndòkoqozó. Yaq tæ-ewág ndógo, ndigu khandi gigiap foa, kopo nòme, gè-akhá. Teqa manqat andé ndand me me:nqòóz. Av gene-akhá nqágo, “Vòndoqáv.”

² Yaq no qækewag, nqáe! Hos papaqa ndòyám, ezoqam vò:qotam. Ngenek ezoqam, fòif mbogoám. Yaq ndego, kawa ezoqam-qá wawaq mbo-etòomém, sasa ndòwav. Nakhag ezoqam nòmé namba mé:nòfé, vòzitág.

³ Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nòme vòkoqozo. Ndakin ndavand gèmbò-menas-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no khandi gigiap nòme, ndego ge-menas-ev, teqa wag, ãv qambòe-ewág nqágo, “Vòndoqáv.”

⁴ Ndego nqanek manqat ge-ein, yaq hos nòme ndofakhán. Kòkókuk. Ezoqam ndego, go:qotam, Mbumbukiam bazafògakh mbo-etoám neka nakhag kaiya kandambaqape vòmbò-etoam. Ndego manqei-qape-te, sambì matev bèmòkhofá, yaq ezoqa yaqyaq-a pakhapakha betè-khaneam.

⁵ Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nòme vòkoqozo. Ndakin ndavand gèmbò-misika-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no khandi gigiap nòme, ndego ge-misika-ev, teqa wag, ãv qambòe-ewág nqágo, “Vòndoqáv.”

Yaq qækewag, nqáe! Hos kikis ndòyám. Ezoqam ndego, go:qotam, teqa zenda-te, viniv qeivi nonqo ndòndapám. ⁶ Yaq no manqa wag nòme nò-ewág. Khandi gigiap foa mokho-té abetòndo-fakhán. Av qande-eín

nqægo, “Vòqáv. Ezoqa lou-av yage matev qomòzò-etoám. Yaq lou-qa fia gékhouwév. Wit-qasi toqowi, ande av 1 kilogram ndi:gu, tiqa fia, khòuwa kopo sasae-qá yaq-fiá. Neka até flawa nómé-a, bali, tiqa fia kandambá. 3 kilogram toqowi, tiqa fia, khòuwa kopo sasae-qá yaq-fiá. Geté oliv tae neka waen tae ndøngiú!”

⁷ Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nòme vòkoqozo. Ndakin ndavand gèmbò-foa-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no khandi gigiap nòme, ndego ge-foa-ev, teqa wag, àv qambøe-ewág nqægo, “Vòndoqáv.”

⁸ Yaq qækewag, nqáe! Hos nòme ndøyám. Ngusum gèmbò-khavøéz. Ezoqam ndego go:qotam, teqa iz Løvøté, neka løvøte manqei vømbòpavam. Ndigu Mbumbukiam bazaføgakh zø-etoám. Ezoqa ndòzitág. Manqei-qape ezoqam ate ndi:gu toqo-qaqab, vømò-bawan-foa-éz, yaq bawan kopo ndigu, bèzitág, vòpakhaéz. Nakhag kaiya neka ifin matev neka enqoni neka sòvakha gigiap khobokhobós giní-zitagát.

⁹ Yaq ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nòme vòkoqozo. Ndakin ndavand gèmbò-faev-éz, gekoqogim. Yaq ge:koqozo, no ezoqam-gí nqova nòzòmét. Nginik nqova, Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase mokho-té gunu:goám. Ezoqam ndigu, ta zapaya ndøgo gi:zitagat, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat vøgeatam-a, ezoqa Yesu-qa yaq-te vøe-zømesimam. ¹⁰ Nginik gè-akhaemám. Wag gèzømbo-eqavát. Av gini-akhaemám nqægo, “Kawa ezoqam ndaføyamba-qape neka unimanqatin-qape! Gè, qo manqei-qape ezoqam, manqa ovøyam-te gekha khòuwa-tè qoté-áb, niqa yaq-fia voqótá, ti-te ndigu, gizitangam?”

¹¹ Yaq ndigu ezoqa ate gi:goam, ndabua papaqa-papaqa zø-etoám. Neka ndigu àv gizømbe-eín nqægo, “Elavøqase até vøkhæ-keogé. Kopømba ande av Klisten ezoqam-gi qaqa ezoqam, zo ge:zitag, ndigu até zogi sasae kopo ezoqam neka zøfuap nómé-a, bètøkho-zitág. Yaq ndigu ezoqa ate ndi:gu tumuzitag, av Mbumbukiam matavap ge:ve, ndego zoqa yaq-fia ndøgo tenótá.”

¹² Yaq no tæqeív ndøgo: Ndego Sip Nakhasam, ndavand kopo nòme vòkoqozo. Ndakin ndavand gèmbò-siks-éz, gekoqogim. Yaq manqei gèkukuvøém. Kandambá tantáv. Neka khòuwa vøkésæv. Andé tekhovot kiki-qape me me:goám. Neka løvøyak sège-køkouk-év. Andé kóuk.

¹³ Neka nduku ndigu yan-te go:goam, manqei-té ginøpomóz. Kopømba ande av fig tae nanga pospos ndi:gu, tae-te gindu-vinginimin, khamøe bazaføgakh-us-qape qando-vumain, àv tindipomóz. ¹⁴ Yaq yan andé pepa løvøyat me me:løvønnumát, vømò-navøem. Olol neka manqei bawabawa ate qægoam, sège-nøzøvnøém, ma qægoam. ¹⁵ Yaq ezoqa ewaqape, oskiá ndøgo, manqei-qape kawakawa-za o gekha megetapak nòme gigoam, o nakhag kawakawa-za o gigiap kopoav ezoqam o iz-akhayapak o yaq-fia mbain sasae ezoqam o gekha ezoqa nòme vøgoam, ndigu manqei nqa neka olol nandi gini-otønám. ¹⁶ Yaq ndigu, olol neka nandi-te, àv gini-akhaemám nqægo, “Vòndo-o:áz, ni vø-khonombam, te-te ndego, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te ndo:qomat neka Sip Nakhasam-qa qaqa-te. ¹⁷ Zapa ndøgo, tiqa qaqa khòuwa kandambaqape møndøndáp. Yaq gè, gekha ezoqam mókhandi:z?”

7

144 taosen Izlael ezoqam, Mbumbukiam-qa khakhatap gi-upøgim

¹ Nqanek qame-navøem, yaq enzol ezoqam foa nõzømét. Manqei-qape-qá vavap foa-té giwaniapám neka manqei-qape-qa khamøe foa vøgeageapam. Tini-geageapám ndøgo: Manqei-qape-te neka ndaola-te neka leg-te, khamøe bevùmá. ² Yaq enzol ezoqa nõme vøe-omet. Khøuwa fakhanám genøgeavún, Khandi Mbumbukiam-qa khakhatap gone nonqo vøndapavun. Yaq ndego, ndigu enzol ezoqam foa, ndigu Mbumbukiam bazaføgakh gezø-etoam, manqei-qape neka ndaola tingi-nam, kandambaqapé møndøzømbe-akhá. ³ Av gezømbe-akhá nqægo, “Manqei-qape neka ndaola neka leg, naqanøká ndøngi:nám. Ni nigi Mbumbukiam-gi sasae ezoqam, tiqa kawa-pap-te, khakhatap bizizømbøkhæ-awám.” ⁴ Yaq no āv qate-ewág nqægo: Ezoqa ndigu khakhatap gi-upøgimat, ndigu 144,000 ezoqám. Ndigu Izlael khagua bawabawan-te ate ndægo, āv gindi-uminimát nqægo:

⁵ Zuda khagua bawan-te: 12,000.

Neka Luben khagua bawan-te: 12,000.

Neka Gad khagua bawan-te: 12,000.

⁶ Neka Asa khagua bawan-te: 12,000.

Neka Naftali khagua bawan-te: 12,000.

Neka Manase khagua bawan-te: 12,000.

⁷ Neka Simeon khagua bawan-te: 12,000.

Neka Livai khagua bawan-te: 12,000.

Neka Isaka khagua bawan-te: 12,000.

⁸ Neka Zebulon khagua bawan-te: 12,000.

Neka Zosef khagua bawan-te: 12,000.

Neka Benzamin khagua bawan-te: 12,000.

Ezoqa bawan-qape, Mbumbukiam-qa qonam nonqo-qa megemege-te go:waniapam

⁹ Nqanek qame-navøem, yaq nqáe! No ezoqa bawan-qape nõqeív. Ezoqa kandambá tintív. Kopømba mbaín, toqo-gevebam. Ezoqa ngusu vinivinimbá neka bawan vinivinimbá neka manqei vinivinimbá neka manqat vinivinimbá. Ndigu kawa ezoqam-qá qonam nonqo neka Sip Nakhasam-qá megemege-té gono-waniapám. Neka ndigu ndabua loloakh papaqa-papaqa vø-uzupam neka epek vø-upøgeapam. ¹⁰ Ndigu kandakandá møndæ-akhaemám. Av gini-akhaemám nqægo, “Ezoqam-qa khandi:zat matev, nikeza Mbumbukiam-té qando-fakhaté, ndego kawa-qa qonam nonqo-te ndo:qomat, neka Sip Nakhasam-té qando-fakhaté.”

¹¹ Yaq enzol ezoqam ate ndi:gu, ndigu kawa-qa qonam nonqo neka megetapak neka søvakha gigiap foa gi-ogitavat, ndigu kawa-qa qonam nonqo-qa megemege-te, ekeza kha, manqei me:laém, tiqa bugug até manqei-té, Mbumbukiam vømbø-vizumem. ¹² Av gini-manqatát nqægo, “Amén.

Khanakhanakh manqat
neka iz eqawat matev
neka matavap loloakh
neka ike manqat
neka vizap matev

neka bazaføgakh
neka megeat matev,

ndøgo nigí Mbumbukiam-qá. Miavmiáv.
Amén. Nqanek manqat unimanqatín!”

¹³ Yaq ndigu megetapak, ezoqa kopo genøbevap, “Nginik gekha ezoqám, ndabua papaqa-papaqa loloakh ndi-uzap, neka gekham-tē ginø-geavun?”

¹⁴ Yaq qambo-qavøiu, “Khanánqa! No nøtenateáv. Geté qo àboqoteqatéq.”

Yaq genø-ein, “Nginik ezoqam ndigu, viniv kandambaqape-te gindufakhaz. Ndigu tiqa ndabua, Sip Nakhasam-qá kóuk ginisungúz, yaq ndøgo vøzø-papaqa-papaqawam. ¹⁵ Yaq nakémbá, ndigu Mbumbukiam-qá megemege-té gono-waniáp, ndego kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te ndo:qomat, pavpave nekā lovølova, teqa khoev-te ndimbovizap. Ndego ezoqam, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te ndo:qomat, gezømbókhakhazumát. Andé palai me zømbé-khafúz. ¹⁶ Yaq ndigu ifin nango gezøvinák neka ibøkha naq ma gezøpapák neka khøuwa tatas o gekha tatas nøme ndøgo, kha ma gezøtayák. ¹⁷ Zapa ndøgo, Sip Nakhasam ndego, livin-mba ndu:mia, ma qonam nonqo ndægo, ndego tigí sip keoge ezoqám. Yaq ndego kea kumbutøve-té genø-itúb, ta ibøkha-te ndøgo, ezoqa khandí ndøzø-etoam. Yaq Mbumbukiam tiqa bøi-te, bøi einu ate ndægo, gezø-vuogím.”

8

Yesu, ndego Sip Nakhasam, ndavand seven, vaev gekoqozo

¹ Sip Nakhasam, ta ndavand seven ndigu, pepa løvøyat-te gitøkebupam, vaev gekoqozo, yaq susú sege-wagát. Ande āv haf awá ndægó. ² Taqa zita-te, no enzol ezoqam nøzømét. Sevén ate gi:goam. Mbumbukiam-qá megemege-té gono-waniapám. Yaq ndigu enzol ezoqam seven, kipi kopo-kopo zø-etoumát.

³ Yaq enzol ezoqa nøme, tendowáv ndøgo, gol ndis, gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo, vøndöndap. Ndego Mbumbukiam-te etoam matev gone nonqo lou-qase avønin-té genø-itán. Yaq ndego gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo mbo-etøomém. Kandambá. Ndego Mbumbukiam-te, etoam matev betegó, Mbumbukiam-gi ezoqam ate ndi:gu-qa guliguli manqat namba, ndøgo gol lou-qase-te, kawa ezoqam-qa qonam nonqo-qa megemege-te. ⁴ Nqanek gigiap sisip mbomambaqape, ndego enzol ezoqam teqa zenda ge:geatam, taqa khøifa, Mbumbukiam-gi ezoqam-qa guliguli manqat namba, Mbumbukiam-té qanøqavíg. ⁵ Taqa zita-te, ndego enzol ezoqam, nqanek gigiap sisip mbomambaqape mboqotam nonqo ndis, gèndáp, gøinam wageap-us vøunqeitav, ndøgo lou-qase-te qagoam, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun. Yaq ndego até gendego, ta gol ndis gøina wageap-us, manqei-qape-té genø-ogí. Yaq ndand møkunim neka xo neka vøiyam neka manqei kukuvøem ndøfakhán.

Enzol ezoqam kipi gikhambøemat

⁶ Ndigu enzol ezoqam seven, møndø-khakheinám. Kipi seven ndókhambøemét.

⁷ Yaq ndego bugukhokhof enzol ezoqam kipi gekhamba, manqei-qape-te qæ ais-us ndølanqá neka gøinam vøndō-o:a. Kóuk namba me:nokhogeapát. Manqei-qape toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó, gèlonqotám. Yaq até lég-a, toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó, gèlonqotám. Neka gagayag ate ndægo vølonqotam.

⁸ Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-menas-éz, kipi gikhambøemem. Yaq ndaola-te, gigiap ndø-ogiím. Ndøgo andé olol kandambaqape wageap-us bugug me me:kewagám. Ndaola toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó sège-enénd, vømó-kouk. ⁹ Yaq sòvaxha gigiap ate ndi:gu, ta kewan qatoat-te gu:yagam, gèpakhaéz, neka khagua ate ndægo, ta kewan qatoat-te qabøetupam, vøsoqøsoqoam.

¹⁰ Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-misika-éz, kipi gikhambøemem. Yaq nqova mbain, yan-te, ndukuam kandambaqapu ndobøiáv. Andé mogenda me me:wageapám. Kea qaqæap neka kea kumbutap ate ndægo, toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó-té gunø-bøiáv. ¹¹ Ngunuk ndukuam, iz Khaqain-Qapé. Ibøkha ate ndægo, toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó, gèkhaqá. Yaq ezoqa kandambá, gipakhaez, ibøkha gi-izumam. Zapa ndøgo, ibøkha ndøgo, gèkhaqá.

¹² Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-foa-éz, kipi gikhambøemem. Yaq nqova mbain, khøuwa neka løvøyak neka nduku toqo-qaqab, vømó-qaqageap-misika-éz, qatoat kopó ndøgo, beawap mbain. Møndøzø-navøém. Neka lova neka paveat toqo-qaqa, vømó-qaqageap-misikā, yaq qatoat kopó ndøgo, waev mbain.

¹³ Nqanek qame-navøem, yaq no koyam no-omét. Khaiya ová gonoløvuvát. Ndego kandambaqapé møndæ-akhá. No teqa manqat, äv qate-ewág nqægo, “Møndø-soqoéz. Møndø-soqoéz, ndigu ezoqam, manqei-qape-te ndiyage, enzol ezoqa misika nøme, kipi tikhambøemem. Ti-te ndigu, unimé:-soqá.”

9

Enzol ezoqam ge-faev-ev, kipi gekhamba

¹ Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-faev-éz, kipi gikhambøemem. Yaq no ndukuam no-omét. Ndugu yan-te guogoam, manqei-qape-té gunø-bøiáv. Yaq ndugu mboqog mboqogim nonqo mbo-etøomém. Manqei ozu vaev mbain mboqogim nonqó. ² Yaq manqei ozu vaev mbain gumboqoa, khøifa ndofakhán. Ta khøifa ndøgo, andé gøinam kandambaqape-qá khøifá. Khøuwa waev neka khaiya sègebøivún, ta khøifa zapaya ndøgo, manqei ozu vaev mbain-te qandofakhatam. ³ Yaq ta khøifa mokho-te ndøugu, bamøkhokeakh ndofakhatám, kopóav-qapé, manqei-qape-te vøpanqanim. Yaq ndigu andé lakalaka-qá bazaføgakh me:ndapém. ⁴ Ndigu äv gizømbe-eín nqægo: Gagayag neka tae neka gekha gigiap nøme, manqei-te ndøpøet, bengi:nám. Geté

ezoqam mba bengiæzó. Ezoqam ndígu tǵngiæzó, ndígu tiqa kawa-pap-te, Mbumbukiam-qa khakhatap mbain ndígu. ⁵ Mbumbukiam ndígu bamøkhokeakh takeáv, nginik ezoqam tizitag, vøpakhaéz. Geté ndígu løvøyak faev, sa nqosøgeap bezø-etoám. Taqa nqosøgeap ndøgo, kandambá. Kopømba ande av lakalakoam tuqatag, taqá nqosøgeáp. ⁶ Ta løvøyak faev mokho-te ndøgo, ezoqa løvøte-qa, ndøvawát. Geté ma gégeivimák. Ndígu pakhaezat-qa, ndøgoát. Geté kopømba mbain tipakhaez. Løvøte é-ndøvuáo.

⁷ Nginik bamøkhokeakh, andé hos bugug me me:kewagám, nakhag nonqo gikhakheinøvemín. Tiqa kawa-te, andé kawa ezoqam-qá gol wawaq me zømbogoám, neka tiqa bugug andé ezoqam-qá bugúg. ⁸ Tigi izum, andé sakheis-gí izúm, neka tigi khayam, andé layon-gí khayám. ⁹ Tigi savim-te, sanqava khakhazam nonqo ndø-uzupám. Taqa bugug andé auli gigiap sanqava khakhazam nonqó. Neka tiqa khavøi u, andé hos kopoav-qá wág, manqei khagua wil-us tilivupit, nakhag-qa tibøitit.

¹⁰ Tiqa otøgeam nonqo, okho-té qazøgoám. Andé lakalaká. Yaq ezoqa ndøgo tizømbí-otøgimát, løvøyak faev mokho-te. ¹¹ Tigi kawa ezoqam, ndégo, enzol ezoqam, ndego manqei ozu vaev mbain ndembo-keoge. Teqa iz, Iblu manqat-te, Abadón neka Glik manqat-te, Apolión. (Taqa manqa mokho, “Ezoqa ngiæzoat ezoqám.”)

¹² Ndakin nqanek bugukhokhof viniv matev kandambaqape, møndømo-navøém. Geté nqáe! Viniv matev kandakanda nøme menas nqágeav.

Enzol ezoqam ge-siks-ev, kipi gekhamba

¹³ Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-siks-éz, kipi gikhambømem. Yaq no søvakha gigiap-qa auli foate, lou-qase-te qa-asøzam, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun, manqat no-ewág. ¹⁴ Nqanek manqa wag, ndego enzol ezoqam kipi gekhamba, av qambø-eín nqægo, “Enzol ezoqam foa ndígu, Yuflatis kea kandambaqape-te ndiløvønøvap, møqo-nqovotáz.” ¹⁵ Yaq ndego nginik enzol ezoqam foa vønqovotaz. Ndígu khakheitáp. Ezoqa ndøzitág. Ndígu nqanek khøuwa iz oskia mbøe-kewagám, nqanek khøuwa neka løvøyak neka viav-te nqanek. Ezoqa ate ndi:gu, toqo-qaqab, vømø-bawan-misika-éz, yaq bawan kopo ndígu, gézitág, vøpakhaéz.

¹⁶ Nginik enzol ezoqam-gi nakhag ezoqam, bawan kandambá tantáv. Hós ginibøitít. Ate gi:goam, 200 milión. No møe-ewág, tiqa gevebap andé gekhám. ¹⁷ Nqanek umingiap-te, no nginik hos, av qatezømét nqægo: Ndígu ezoqam, go:qonavat, ndígu savi khonobam nonqo, møndøzøgoám. Taqa khagi, køkókuk. Andé gøina wageáp. Neka kikís. Andé khaiyá. Neka khakhavá. Hos-qa kawa, ande layon-qá kawá neka tiqa manqa-nqa-te, gøinam neka khøifa neka nandi wagøvap-us sisip soqaqape ndofakhatám. ¹⁸ Ezoqa ate ndi:gu toqo-qaqab, vømø-bawan-misika-éz, yaq bawan kopo ndígu, gézitág, vøpakhaez. Ta matev soqøsoqa misika ndøgo tini-zitagát, gøinam neka khøifa neka nandi wagøvap-us, hos-qa manqa-nqa-te qando-fakhatam. ¹⁹ Hos-qa bazaføgakh ndøgo, tiqa manqa-nqa mokho-té neka ngui-té qagó. Tigi ngui, ande wazá. Kawa-ús. Yaq ezoqa ndígu tizø-otøgeamín.

²⁰ Geté ndigu ezoqa nøme, pakhaezateav qagoam, nqanek matev soqøsoqa qafakhanam, ndigu Mbumbukiam-te qambuzaneáv. Ndigu nqova soqøsoqa, sekembá segezø-vizupám, neka batae, ekeza zenda gi:khakheinumam, sekembá vømbø-ogi:mam, ndøgo gol neka silva neka auli gigiap nøme neka nandi neka tae gi:khakheinumam. Geté ta batae ndøgo, mokho mbaín. Kopømba mbaín, bøi tøkewagat o manqat tø-ewagat o tø-okhoat. ²¹ Neka ndigu ezoqam qambuzaneáv, tiqa ezoqa zitøge matev-te neka manqa-sisi matev-te neka mambe okho matev-te neka aqonam matev-te.

10

Enzol ezoqam, ndego pepa løvøyat-qase gendapam

¹ Yaq no enzol ezoqam bazaføgakh-qape nøme no-omét. Yan-té gendovís. Teqa ndabua, khaiya ozoz mbøe-løvøtupám, neka teqa kawa-te, khakhava vømbøe-løvøetam. Teqa bugug, andé khøuwa me me:sanqatavám, neka teqa bov, andé nandi uk wageap-us me me:kewagám. ² Teqa zenda-te, pepa løvøyat khapelavøqase ndøndapám. Møndø-mboqoatám. Teqa nakeamo zenda tokhotapak, ndaola-té genø-tokhotám, neka teqa yogea zenda tokhotapak, manqei-te vøtokhotam. ³ Yaq ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Teqa manqat, andé layonqá ogeæv. Ndego akhayam qamømbøe-navøem, yaq ndand seven ndøqavøinám. Manqat andé ndand me me:møkunimám. ⁴ No ambá no-peawamín, manqat ndøgo, gi-einim. Geté yaq no manqat nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo: “Manqat ndøgo, ndigu ndand seven gi-einim, ndøpeávám. Khonoam-té qabegó.” ⁵ Yaq ndego enzol ezoqam, no bugukhokhof qæ-omet, ndaola-te neka manqei-te getokhotupam, ndego nakeamo zenda, yan-té genø-eqá. ⁶ Yaq ndego, manqa mbusa ndøvé. Mbumbukiam-qá iz-té genøvé, ndego miavmiav ndeyage, ndego yan neka gigiap ate ndægo yan-te ndo:go, neka manqei-qape neka gigiap ate ndægo, manqei-qape-te nqago, neka ndaola neka gigiap ate ndægo, ndaola mokho-te ndøugu, gekhakheinam. Manqa mbusa, äv genevé nqægo, “Mbumbukiam khøuwa nøme géføltazák. ⁷ Geté enzol ezoqa nøme, kipi tekhamba, ndego te-seven-ev, yaq Mbumbukiam matev ndømatanám, ndøgo bugukhokhof qakhonawam, ndøgo tegi manqa vevezam ezoqam-te gevøndaz.”

⁸ Yaq manqat ndøgo, no bugukhokhof qæ-ewag, yan-te qando-fakhan, nangó qando-eín. Av qande-eín nqægo, “Vøqáv. Pepa løvøyat mboqoat qomøndó-ndáp, ndøgo enzol ezoqam-qa zenda-te ndo:ve, ndego ndaola-te neka manqei-te ndetokhotap.”

⁹ Yaq no ndego enzol ezoqam-te vøenav, pepa etoam manqat sasa nombo-ein. Yaq ndego äv genømbe-eín nqægo, “Mòqondáp. Neka qólóg. Qoqa emu-te, geqá-khaqáin. Geté manqa-nqa-te, ndøgo fimakh-ús. Andé ndokhós.”

¹⁰ Yaq no nqanek pepa løvøyat-qase, nøndáp, teqa zenda-te qøuveam, vøelog. Noqa manqa-nqa-te ndøgo, fimakh-ús. Andé ndokhós. Geté qatumu-khougiam, yaq emu-te, møndønø-khaqáin. ¹¹ Yaq ezoqa nøme,

āv genømbe-eín nqægo, “Qo Mbumbukiam-qa Manqat nqawá qanøvevezám, ezoqa bawan vinivinimba neka manqei vinivinimba neka manqat vinivinimba neka kawakawa-za vinivinimba-qa yaq-te.”

11

Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqa menas, teqa manqat timanqatat

¹ Yaq iziz tonqogim nonqo nø-etømém. Taqa bugug andé fõif ndaføyamba-qapí. Yaq manqa wag, āv qanømbe-eín nqægo, “Võqáv! Mbumbukiam-qa khoev neka lou-qase ndøgo, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi-goatun, taqa fitap iziz qombóndáp, neka ndigu ezoqam, Mbumbukiam teqa khoev-te ndimbovizap, voqó-gevebām. ² Geté manqei nømme ndøgo, Mbumbukiam-qa khoev-qa uta mokho-te ndøgu, soqó-iváv. Iziz mbóndáp. Zapa ndøgo, ta manqei ndøgo, Mbumbukiam bawan vini-ak zø-etoám. Yaq ndigu Mbumbukiam-qa taon, gétokhotát. Løvøyak 42, titokhotat. ³ Yaq nogi manqa manqate ezoqa menas, notøndó-khofotáz. Ndigu ege avus gigiap ndó-uzupát, neka noqa manqat vóvevezumat. Khøuwa 1260, noqa manqat tivevezumat.”

⁴ Ndigu Mbumbukiam-gi manqa manqate ezoqa menas, ndøgo, oliv tae menas neka lampa asøzam nonqo menas, ndøgo Evezøza-qa megemege-te ndo-asøzu, ndego manqei-qape ndo:kawaevat.

⁵ Ezoqa nømme ndigu, nginik ezoqa menas-te ngenøgim matev gone-qa tigoat, yaq tiqa manqa-nqa-te, gøinam ndófakhatát, tigi qaqa ezoqam vøngiæzoát. Yaq ta nakhoa-te nqanek, gekha ezoqām ndego, matev soqain gone-qa tezøgoat, génaním. ⁶ Nginik ezoqa menas, bazaføgakh tindapém ndøgo: Khaiya ozoz segétokém. Yaq qæ mbain, segégoát, ta khøuwa ate tægoat, Mbumbukiam-qa manqat tivevezumat. Neka kea kumbutap-te, ibøkha segé-enendém, vømø-køuk. Neka gekha khøuwa-tè ndøgo, ndigu tøzø-peeat, ndigu manqei-qape-te, matev soqøsoqa bugug vinivinimba segendó-khofotumat.

⁷ Yaq ndigu tiqa manqa manqate tømøzømbe-navøem, ndego søvakha gigiap lozokhak, manqei ozu vaev mbain-te ndego, gendóqavíg, ti namba vøenøfē, sasa ndózitåg, vópakhaēz. ⁸ Yaq tiqa khatae, nakhoa-té segéawám, taon kandambaqape-te ndøgo, ma tigi Evezøza, tae mutui-te gitøkewem. Nqanek taon, taqa yaya etæ iz, Sodóm o Izíp. ⁹ Ezoqa manqei vinivinimba, neka bawan vinivinimba neka manqat vinivinimba neka ngusu vinivinimba, tiqa khatae sugumú-qeivát. Khøuwa trí neka khøuwa nømme yaq-mbá. Ezoqa nømme sa gezótakák, ta khatae ndøgo, timø-ozam. ¹⁰ Manqei-qape ezoqam khanakhanakh zø-asótáv, nginik ezoqa menas tipakhaez, neka lou vóløg neka vø-ogiām neka yaqyaq-a gigiap vø-etoám. Zapa ndøgo, nginik Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, manqei-qape ezoqam, ngenøgim matev zø-etoumám.

¹¹ Geté khøuwa tri neka khøuwa yaq-mba qame-navøem, yaq nginik ezoqa menas-te, Mbumbukiam-qa mbøni føkiam ndø-oé. Yaq ndigu sègewán. Yaq ezoqa ewaqape, gizømet, møe kandambá qazø-nqeivøem. ¹² Yaq ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqa menas, manqat kandambaqape ndøyogém. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo,

“Qàndoqavíg, nqanek.” Yaq ndigu yan-te vøqavíg. Khaiya ozoz mokho-té ginøqavíg. Tigi qaqa ezoqam, até gezømetát, giqavígat.

¹³ Yaq ta khøuwa kopo-te ndøgo, manqei ndøkukuvøém. Kandambá tantáv. Yaq ta taon-te ndøgo, khoev ten-ten qapuatat, yaq nain-nain ndøgo, até gepuatát, geté kopo-kopo nøme ndøgo, gèmøkuvøém. Yaq ezoqa kopoáv, gèpakhaéz. Seven taosén, ate gi:goam. Yaq ezoqa nøme ndigu, pakhaezateav gigoam, møe kandambá gigonem, neka Mbumbukiam-qa iz vømbó-eqanem, ndego yan-te ngo:yage.

¹⁴ Ndakin viniv matev kandambaqape nøme ndøgo, qamenas, møndømø-navøém. Geté nqáe! Viniv matev kandambaqape nøme, avønín gèfakhán. Gemø-misiká.

Enzol ezoqam ge-seven-ev, kipi gekhamba

¹⁵ Yaq enzol ezoqa nøme, kipi vøkhamba. Ndakin enzol ezoqam, gè-seven-éz, kipi gikhambøemem. Yaq yan-te ndøgo, manqa wag ndøfakhanám. Kandakandá. Av qane-manqatát nqægo:

“Ndakin manqei-qape-te,
megeat matev, nigí Evezøza Mbumbukiam ndøndáp,
tege Keliso namba.

Yaq ndego miavmiav mó:kawaevtát.”

¹⁶ Yaq ndigu megetapak tuenti-foa, ndigu Mbumbukiam-qa megemege-te ndo:go, ekeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo-te go:qonavam, ndigu ekeza kha, manqei me:laém, tiqa bugug até manqei-té, Mbumbukiam vømbø-vizumem. ¹⁷ Av gini-manqatát nqægo:

“Evezøza, Mbumbukiam,
qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago,
qo nqoqogo neka qoqogoam,
ni ike kandambá qo-te.

Zapa ndøgo, qo ezoqa åv qoqote-zømás nqægo:

Qo bazaføgakh-qapé, neka kawa matev voqøngaz.

¹⁸ Bawabawan vinivinimba, qaqa kandambá giqagoam.

Geté ndakin qoqá qaqa khøuwa ndøndáp.

Qo løvøte ezoqam, avønín, manqa ovøyam-té qonø-áb.

Yaq qogi sasae ezoqam, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam,

neka qogi ezoqam ate ndi:gu, ndigu ndiqavizap,
ezoqa kandakanda neka khasøkhasis,
qo yaq-fia eqeieqei voqozø-etoãm.

Yaq ezoqam ndigu, manqei-qape gingi:tat, qóngiæzó.”

¹⁹ Yaq Mbumbukiam-qa khoev, yan-te nqo:go, sège-mboqoé. Yaq mboges ndøgo, ma Mbumbukiam-qa guguna manqat qøu-nqeitavam, ta mokho-te, ndego Izlael ezoqam namba poev ge-unimanqatin, bavokhó qandoveám. Yaq ndand ndovøimám neka vøndø-møkunimam, neka xo vøndøwagam. Neka manqei vøkukuvoem-a, qæ ais-us kandambaqape vøndø-lanqa.

12

Sævam neka wazeam-qa emanqat

¹ Yaq yan-te nqo:go, matev kandambaqape ndøfakhán. Nqova ndafe-ús. Sævam møndøgoám. Tuqa ndabua, khøuwá. Neka tuqa zenda tokhotapak mkoh-te, løvøyak mbøigoám neka tuqa kawa-te, nduku tuelv, ande kawa ezoqam-qa wawaq me vømbøegoam. ² Ngunuk sævam, emu-ús. Gèmbongáz. Yaq tùni-akhayám, nqosøgeap gumbo-ewag.

³ Yaq yan-te nqo:go, matev nøme vøfakhan. Nqáe! Wazeam kandambaqape, møndøgoám. Køkouk-qapé. Ngenek kawa sevén qambo-goam neka auli ten vømbøgoam, neka teqa kawa ate qambøegoam, kawa ezoqam-qa wawaq vømbøe-uzupam. ⁴ Yaq ngenek wazeam, até gendego, nduku nøme yan-te nqo:go, vøkhataz. Okhó genekhatáz, manqei-qape-te vønqagevem. Nduku misika-misika gigoam, yaq menømenas ndigu, até gegoám, geté nøme kopo-kopo ndigu, gèkhatáz. Yaq ndego wazeam, sævam qambongaz, tuqá megemege-té gono-itán. Yaq ndego nakhasam ndego, tui-ova, løutøve-qa mbogoám.

⁵ Yaq ndugu sævam vøe-ova. Nakhasam anganeám. Ndego bawabawan ate ndægo, gezømbó-kawaevtát. Bazaføgakh-ús. Teqa khamokh, auli khamokh ndøgoát. Geté ndego nakhasam é-vøqán-ae, enzol ezoqam, Mbumbukiam-te é-vøndafem, ma ekeza qonam nonqo-te go:qotam. ⁶ Yaq sævam ndugu, leg-av manqei-té gunø-khokhón. Ta manqei ndøgo, Mbumbukiam é-møndømo-khakheinám. Yaq timbó-kewagát ndøgo, atema 1260 khøuwa vømøndáp.

⁷ Yaq yan-te, nakhag ndøfakhán. Ndego enzol ezoqam kandambaqape, Maekol neka ekeza enzol ezoqam, wazeám namba me:nøfé. Neka ndego wazeam, ekeza enzol ezoqam namba vøndēwan, yaq vøzø-qavøiu. ⁸ Geté ndego wazeam, bazaføgakh mbáin. Yaq gèpitøvé, yaq ndego tegi enzol ezoqam namba, kopømba mbáin, yan-te sekemba tiyagat. ⁹ Yaq ndego wazeam kandambaqape, iz Nqova Soqaqape neka Saitan ndimbo-akhayam, gè-oginám, ndego manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, ndetubam. Manqei-qape-té genø-oginám, tegi enzol ezoqam namba.

¹⁰ Yaq yan-te ndøgo, no manqat kandambaqape nø-ewág. Av qane-eín nqægo,

“Ndakin nigi Mbumbukiam-qa ezoqa khandi:zat matev

neka bazaføgakh matev

neka megeat matev,

møndø-fakhán.

Ndakin Keliso mó:kawaevtát,

ndego kawa ezoqam geve.

Zapa ndøgo, ndego ezoqam, Mbumbukiam-qa megemege-te go:yam

neka nigi Klisten nøfuap, pavpave nekā lovølova, manqa vøzø-

søkuzumam,

ndego møndø-oginám.

¹¹ Klisten ezoqam møndø-tømbuinám.

Sip Nakhasam-qá kóuk neka unimanqatin manqát gini-tømbuinám,

ndøgo ezoqa nøme-te gimanqatam.

Ndigu ekeza yage-qa yaq-te, matavapøteáv, neka ndigu møe mbáin,

Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, tipakhaez.

¹² Zo khanakhanakh mbá qanegó,

qo yan neka zo yan-te ndozoyage.

Geté ti-te ndigu unimé:-soqá, ndigu manqei-qape neka ndaola-te ndiyage.

Zapa ndógo, nqova soqaqape mândovís zo-te.

Ndego qaqa kandambá.

Ndego møndæ-otév, khøuwa khapémbá, ndimbøe-yoza.”

¹³ Yaq ndego wazeam ge:-otev av nqægo, manqei-qape-tē ginø-ogenonām, ndego até gendego, ndugu sævam, nakhasam anganeam guiova, vøngeatam. Até gembopavát. ¹⁴ Geté ngunuk sævam, ngangakh kandambaqape-qá taf menas mbo-etøomém. Ekeza manqei-té guabenø-løvuí, leg-av manqei-te ndógo. Yaq timbó-kewagát ndógo, viav misika neka viav nøme yaq-mba vømøndāp. Ta manqei-te ndógo, ndugu wazeam-qa bugug-te, qambaqape ndógoát. ¹⁵ Yaq wazeam, até gendego, ibøkha vøqoza. Ibøkha ndógo, teqa manqa-nqa-te qando-fakhan, andé kea-qá ibøkha mbageáp. Ndego sævam kawøwe-qa mbogoám. ¹⁶ Geté ndugu sævam, manqei mbotøké. Manqei manqa-nqa é-møndø-mboqoá, ibøkha vøkhoug, ndógo wazeam-qa manqa-nqa-te qando-fakhan. ¹⁷ Yaq ndego wazeam, qaqa kandambá, ndugu sævam-te. Yaq sègewáv, tugi zi nøme namba vømēnøfe. Nginik ezoqam ndígu, Mbumbukiam-qa manqat o-mba ndo:ndape neka Yesu-qa manqat ndígeāwāt. ¹⁸ Yaq ndego wazeam, ndøgeg-té genø-itán.

13

Søvakha gigiap lozokhak, ndaola-te gendo-fakhan

¹ Taqa zita-te, no søvakha gigiap lozokhak no-omét. Ndaola-té gendo-fakhán. Ndego kawa sevén qambogoam neka auli ten vømbøgoam. Auli ate qambøegoam, kawa ezoqam-qá wawaq ndø-uzupám, neka teqa kawa ate qambøegoam, Mbumbukiam-qa iz ngenøgim manqat vø:peaupam. ² Ngenek søvakha gigiap lozokhak, qæ-omet, bugug andé lepad me me:kewagám, ndugu puskas khobos kandambaqapu. Geté zenda andé søvakha gigiap nøme-qá zendá, ndego bea ndimbo-akhayam. Bazaføgakh kandambá. Neka manqa-nqa, andé layon-qá manqa-nqá. Ngenek søvakha gigiap lozokhak, wazeam ekeza bazaføgakh mbo-etoám neka ekeza kawa ezoqam-qa qonam nonqo neka megeat iz kandambaqape vømbø-etoam. ³ Søvakha gigiap lozokhak-qa kawa nøme, bugug āv qane-kewagám nqægo: Ezoqa pakhapakha mbokhaná. Geté nqamav ndógo, qambogoam, møndø-e:ám. Yaq ndógo, manqei-qape ezoqam ate ndigu, nqova zømbendáf, neka ndego søvakha gigiap lozokhak vømbøpavat. ⁴ Ezoqa ate gi:goam, wazeam gēmbø-vizupám, ndego søvakha gigiap lozokhak, bazaføgakh gembøe-etoam. Neka ndigu søvakha gigiap lozokhak, vømbø-vizupam. Av gini-manqatám nqægo, “Gekha ezoqám ndego, kopomba ande av ngenek søvakha gigiap lozokhak nde:go? Neka gekha ezoqám ndego, te namba tenøfe, vøpitāv?”

⁵ Ndego søvakha gigiap lozokhak, Mbumbukiam sègemboták: Ekeza iz segé-eqatát, neka Mbumbukiam-qa iz vøngenøitāt, neka bazaføgakh matev vømatønumāt, atema løvøyak 42 vømó-nasinim. ⁶ Ndego søvakha gigiap lozokhak manqat ge-einin, Mbumbukiam ndøngenøiuín, neka teqa iz vøngiuin neka teqa khoev vøngenøiuin neka tegi ezoqam ndigu,

yan-te ndiyage, vōngenōzoin. ⁷ Neka Mbumbukiam ndego nōme āv gembōetāk nqāgo: Mbumbukiam-gi ezoqam namba mé:nōfé neka vōpitāz. Neka ndego bazafōgakh ndōndáp. Ezoqa bawan vinivinimba neka manqei vinivinimba neka manqat vinivinimba neka ngusu vinivinimba gezōmbó-kawaevtát. ⁸ Ezoqa ewaqape, manqei-qape-te tiyagat, gembó-vizupát, gekha ezoqām ndigu, tiqa iziz khandi mbuk-te peawapōteav ndōgo, Sip Nakhasam-qa mbuk-te, ndego gilaem. Manqei-qape khakheinōpōteav qagoam, ta mbuk ndōgo, é-mōndo-peawám.

⁹ Gekha ezoqām ndego, gea ndōmbogo, ndego yā beyogé. ¹⁰ Ezoqa ndigu, Mbumbukiam gevevesam, ndimbula-te tinqeisam, ndigu segé-nqeisám. Neka ezoqam ndigu, Mbumbukiam gevevesam, nakhag kaiya ti:zitag, ndigu nakhag kaiya segé:zitág. Nqanek matev tōfakhanam, Mbumbukiam-gi ezoqam, fōgōfōgakh bewaniáp, tiqa unimanqatin-te.

Sōvakha gigiap lozokhak nōme, manqei mokho-te gendo-fakhan

¹¹ Yaq no sōvakha gigiap lozokhak nōme no-omét. Manqei mokho-té gendo-fakhán. Ndego andé sip nakhasam-qá auli me mbōegoám. Menás. Neka ndego manqat gemanqatam, andé wazeam-qá manqát. ¹² Bazafōgakh ndégo tembo-etoám, sōvakha gigiap, bugukhokhof ndaolate gendo-fakhan. Yaq ndego matev, teqá iz-té genō-matōnumám. Ndego manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, āv gene-tōpōtavám nqāgo: Ndego sōvakha gigiap lozokhak, bugukhokhof gegeavun, tiabembōe-vizáp, ndego nqamav soqaqape qambogoam, ndakin qambo-e:am. ¹³ Ngenek sōvakha gigiap lozokhak nōme, ndakin gefakhan, nqova ndafōgim matev ndōmatōnumám. Kandakandá. Nōme gematanam, nqānek: Yan-te gōinam ndovís, atema manqei-qape-te, ezoqa ewaqape-qa bōi-te. ¹⁴ Yaq ta matev vinivinimba-te ndōgo, ndego ezoqa ewaqape, manqei-qape-te giyagam, gētubumám. Bazafōgakh ndégo tembo-etoám, ndego sōvakha gigiap, bugukhokhof ndaola-te gendo-fakhan. Ndego matev, teqá iz-té genō-matōnumám. Yaq ndego sōvakha gigiap lozokhak, ndigu ezoqam, manqei-qape-te giyagam, āv gezōmbe-eín nqāgo: Ndego sōvakha gigiap lozokhak, nakhag kaiya gi:laem, gete sekemba geyagat, tae khōuwiap bēmbō-viagém. Andé teqá bugúg. ¹⁵ Yaq ndego sōvakha gigiap lozokhak, vaev-te gepavavun, bazafōgakh nōme, āv genendáp nqāgo: Ta tae khōuwiap ndōgo, ndego bugukhokhof sōvakha gigiap lozokhak-qa bugug-te gikhakheinōvemem, khandin qozōqozaq mbókambá. Yaq ta tae khōuwiap ndōgo, manqa manqate ndōngáz. Av qandé-eín nqāgo: Gekha ezoqām ndigu, ndōgo vizōpōteav tōgoat, pakhapakha bezō-khanóé. ¹⁶ Yaq ndego sōvakha gigiap lozokhak, vaev-te gegeavun, ezoqa ewaqape, ezoqa khasōkhasis nekā kandakanda, gigiap kopoav ezoqam nekā gigiap-av ezoqam, iz-akhayapak nekā yaq-fia mbain sasae ezoqam, āv gene-tōpōtáz nqāgo: Ndigu tiqa nakeamo zenda-te o tiqa kawa-pap-te, khakhatap bezōgó. ¹⁷ Yaq gekha ezoqām ndego, nqanek khakhatap mbain ndego, ndego kopōmba mbain, ezoqa nōme-te gigiap tendowi, o te-te gigiap temōwi. Ta khakhatap ndōgo, sōvakha gigiap lozokhak-qá íz o teqa iz-qá geveáp.

¹⁸ Matavap loloakh begó, taqa yaq-te. Ezoqa matavap loloakh tǝmbogoat, ndego sǝvakra gigiap lozokhak-qa geveap, mokho bem-bondáp. Ndǝgo ezoqam-qá geveáp. Nqanek geveap 666.

14

Sip Nakhasam neka ndigu 144 taosen ezoqam

¹ Yaq qǝkewag, nqáe! Sip Nakhasam no-omét. Zayon manqei pǝyat-té gono:yám. Ezoqá namba me:wanám. 144 taosén. Ndigu tiqa kawa-pap-te, Sip Nakhasam-qá iz neka tege Eve-qá iz zǝmbo-peaupám. ² Yaq no manqa wag nǝ-ewág. Yan-té qando-fakhán. Andé ibǝkha sololo kandambaqape me me:wagám neka ande ndand kandakanda me me:mǝkunimám. Naq ndǝgo, qǝ-ewag, andé gita khaneam ezoqam kopoav-qá gita khaneám. ³ Nginik ezoqam, Mbumbukiam-qá kawa qonam nonqo-qá megemege-té neka khandi gigiap foa neka megetapak-qá megemege-té gono-waniapám. Yaq ndigu ouv ndakinak ndǝqqaemám. Ta ouv ndǝgo, ezoqa nǝme kopǝmba mbaín ti:zǝtez. Sati ndigu tinízǝté, ndigu 144 taosen ezoqam, Mbumbukiam manqei-qape-te gewi. ⁴ Nginik ezoqam, Evezǝza-te ùnime:-tǝkéb. Ndigu manqazapa gonemáv, sakheis namba.* Ndigu Sip Nakhasam mba mbopáev, ndego ande áv kenē-okho. Ezoqa ewaqape mokho-te, Mbumbukiam ndigu tewí. Ndigu Mbumbukiam-te neka Sip Nakhasam-te, andé tiqá etoam matév, ate av-té, gigiap ndǝgo, toqope:tat, bugukhokhof gigiap tiqa ndǝgo. ⁵ Tiqa manqa-nqa-te, meakha manqat mbaín, neka ndigu manqazapa gonemáv.

Enzol ezoqa misika-qa manqat

⁶ Yaq no enzol ezoqa nǝme no-omét. Khaiya ová gono-lǝvuvát. Ndego miavmiav manqat mbomambaqape ndǝgeatát. Ezoqa ndigu, manqei-qape-te ndiyage, gé:zǝmesimát, ezoqa ngusu vinivinimba neka bawan vinivinimba neka manqat vinivinimba neka manqei vinivinimba. ⁷ Ndego kandambaqapé mǝndǝ-akhá. Av gene-akhá nqǝgo, “Mbumbukiam-te mǝe zǝgoát, neka teqá iz zǝ-eqatát. Zapa ndǝgo, teqa manqa ovǝyam khǝuwa, mǝndǝndáp. Gǝmbovizáp ndego, yan neka manqei-qape neka ndaola neka kea kumbutap gekhakheinam.”

⁸ Ndego enzol ezoqam-qa zita-te, enzol ezoqa nǝme ndofakhán. Ngenek enzol ezoqam, ge-menas-ev, áv gene-eín nqǝgo, “Mǝndǝbǝí. Babilon taon kandambaqape, mǝndǝbǝí, ta taon ndǝgo, kopǝmba ande av sǝvam me guigoam, ndugu bawabawan ezoqam ate ndigu, tuqa waen fǝgakh-qape guzǝ-etoam, ti-izam, neka tu namba mambe gone-te gutitubam.”†

⁹ Ndego enzol ezoqam-qa zita-te, enzol ezoqa nǝme ndofakhán. Ngenek enzol ezoqam, ge-misika-ev, kandambaqapé mǝndǝ-akhá. Av gene-akhá nqǝgo, “Gekha ezoqám ndego, sǝvakra gigiap lozokhak neka teqa tae khǝuwiap tembo-vizupát, neka kawa-pap-te o zenda-te teqa

14:2 14:2 Veve 1:15; 19:6   **14:3** 14:3 Isa 42:10; Veve 5:9; 7:4   * **14:4** 14:4 Nqanek manqat, yaya ndǝ-etǝ. Taqa manqa mokho nqáne: Nginik mbumbuk nǝme vizupáv, ndǝgo kopǝmba ande av mambe okho matev ndǝgo, Mbumbukiam-qa bǝi-te.   **14:8** 14:8 Isa 21:9; Jer 51:7-8; Veve 17:2; 18:2, 3   † **14:8** 14:8 Nqanek Manqat Qandoveeam mokho-te, manqat nǝme, mambe nqǝmanqate, yaya etǝ manqát. Mbumbukiam zita wuowe matev neka batae vizap matev me-manqaté.   **14:9** 14:9 Veve 13:12-17

khakhatap vóndāp, ndego mōndø-soqoév. ¹⁰ Ndego Mbumbukiam-qá waen fōgakh-qape be-íz. Nqanek waen, Mbumbukiam-qá qaqa. Teqá yaq-fia soqaqapé. Ta waen ndøgo, Mbumbukiam ibøkha namba, génokhogimák. Geté fōgakh-qapé segégoát. Yaq ngenek ezoqam, Mbumbukiam-gi enzol ezoqam-qa megemege-te neka Sip Nakhasam-qa megemege-te, gōinam tatas-té neka nandi wagøvap-us-té gunú:goát, nqosøgeap kandambaqape vóndāp. ¹¹ Ezoqam ndigu, sōvakha gigiap lozokhak neka teqa tae khøuwiap ndimbovizap, o teqa iz-qa khakhatap gindapem, ndigu pusup mbaín. Pavpave nekā lovølova, ta gōinam ndøgo, ndigu nqosøgeap ndøzø-etoam, taqa khøifa miavmiav ndøqavigát.”

¹² Yaq nakémbá, Mbumbukiam-gi ezoqam bazafōgakh-us bewaniáp, ezoqam ndigu Mbumbukiam-qa guguna manqat ndimbopaev-a, Yesu ndi-ūnimānqātināt.

¹³ Yaq no manqat nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo, “Av qoqoté-peawám: Ndakin qangaz, atema ndøma, gekha ezoqām ndigu, Evezøza ndi-unimanqatinat, tipakhaez, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú.”

Neka Mbumbukiam-ge Nqova, āv gene-manqaté nqægo, “Unimanqatin. Nginik ezoqam, sasae-qape gikhanazat, pusa ndótá. Zapa ndøgo, sasae ndøgo gi:matønumam, ndigu taqa yaq-fia, ndøndapém.”

Yaya etæ manqat, avøe gigiap neka waen tae nanga-qa yaq-te, qakhatøkhatoam

¹⁴ Yaq no qækewag, nqæe! Khaiya ozoz papaqa nøqeív. Ezoqam mo:qotám. Ndego andé Ezoqam-gé Yó. Teqa kawa-te, kawa ezoqam-qá gol wawaq mo:uzám, neka zenda-te, kaiya kōfizuat khobos-qapi vōndapavam. ¹⁵ Yaq enzol ezoqa nøme ndowáv. Mbumbukiam-qá khoev-té gendo-fakhán. Ndego kandambaqapé mōndæ-akhá. Te-te ndego, khaiya ozoz-te go:qotam, āv gembøe-akhá nqægo, “Kaiya kōfizuat nandiv, nandoqo-ndøpazat, qoge mōqongáz. Zapa ndøgo, qoge-qa khøuwa iz, mōndøndáp. Avøe gigiap ate ndægo, manqei-qape-te ndøpoe, mōndø-khatøkhatoám. Qoge-qa mo:keogé.”

¹⁶ Yaq ndego khaiya ozoz-te go:qotam, ta kaiya kōfizuat ndigu, manqei-qape me:khaná. Yaq manqei-qape-te ndøgo, avøe gigiap qakhatøkhatoam, vøqog.

¹⁷ Taqa zita-te, Mbumbukiam-qa khoev-te, yan-te ndøgo, enzol ezoqa nøme ndofakhán. Até ndegó-a, kaiya kōfizuat khobos-qapi vōndapavam.

¹⁸ Yaq teqa zita-te, enzol ezoqa nøme vōndø-fakhan. Lou-qase-té gendowáv, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun. Ndego gōina ate ndægo-gé kawa ezoqám. Ndego kandambaqapé mōndæ-akhá. Ndego enzol ezoqam, ndego kaiya kōfizuat khobos-qapi gendapavam, āv gembøe-akhá nqægo, “Manqei-qape-te ndøgo, waen tae nanga mōndø-khatøkhatøezám. Kaiya khobos-qapi nandiv, toqoté-qogáz, waen tae nanga ndigu, tae-te ndifaløbap. Neka vø-møvøbam.”

¹⁹ Yaq ndego enzol ezoqam, até gendego, manqei-qape, kaiya kōfizuat vøekhana, waen tae nanga vøqogaz-a, vø-møvøbam. Yaq waen pe-segim nonqo kandambaqape-té genø-nqagím. Nqanek pesegim nonqo, Mbumbukiam-qá qaqa. ²⁰ Yaq taon bavokho ndo:go, waen tae nanga

gipeseгимem, ezoqa kouk ndofakhán. Kandambá tantáv. Kouk ndøgo, qambagim, gêmø-keá. Taqa sekeat, ande äv 300 kilomítá ndægó, neka taqa igian, ande äv hos-qá eqawán ndægó, tuyat.

15

Enzol ezoqam seven, viniv matev seven gi-upøgeapavun

¹ Yaq no yan-te nqo:go, matev nøme nøqeív. Kandambaqapé neka nqova ndafe-ús. Enzol ezoqam seven møndøgoám, ndigu matev soqøsoqa seven vø-upøgeapam. Nqanek vaev viniv matév. Zapa ndøgo, nqanek viniv matev tømè-navøem, yaq Mbumbukiam-qa qaqa gemø-navøém. ² Yaq no andé ndaola nøteqeív. Bæbæs-qapé. Andé glás. Gøina wageap namba me:nokhombáp. Neka no ezoqa vøezømet. Ezoqam ndígu, søvakha gigiap lozokhak gipitøvem neka teqa tae khøuwiap vizøpøteav vøgoam-a, teqa iz-qa geveap ndapeav vøgoam. Ndigu ndaola ndøgeg-té giwaniapám, neka andé gita me me:upøgeapám. Ndøgo Mbumbukiam zø-etoám. ³ Ndigu Mozes-qá ouv ndøqaqaemám, ndego Mbumbukiam-ge sasae ezoqam, neka Sip Nakhasam-qa ouv vø-qaqaemam. Ouv äv gini-qaqaemám nqægo:

“Evezøza, Mbumbukiam,
qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago,
matev ndøgo, ndoqo-matanam,
kandakandá neka nqova ndafe-ús.

Qoqa matev unimanqatín neka ndaføya-ndaføya.

Bawabawan ate ndægo, kawa qó.

⁴ Evézøza! Qo qakhapús soqogó, ndaføyamba-qape.

Gé, ezoqa tígu, ndigu qo-te møe goneav tigoat
neka qoqa iz eqawateav vøgoát? Mbaín.

Bawabawan ate ndí:gu, ndøndozáv, qo vøqá-vizumēm.

Zapa ndøgo, qoqa matev ndaføya-ndaføya, mändø-veveám.”

⁵ Ouv gumu-qaqaemem, no yan-te nqo:go, Mbumbukiam-qá khoev nøqeív. Ndøgo palai khoeív. Yaq mboqog sège-mboqóz. ⁶ Yaq ndígu enzol ezoqam seven, matev soqøsoqa seven gi-upøgeapam, Mbumbukiam-qá khoev-té gindu-fakház. Tiqa ndabua bæbæ-bæbæs neka vøiyam-ús, neka savim-te løvønám nonqo gol-us vøzømbō-løvøtupam. ⁷ Yaq khandi gigiap foa, kopo nøme gegoam, ndigu enzol ezoqam seven, gol ndis seven zø-etoám. Ta ndis-te ndøgo, Mbumbukiam-qá qaqa mu:nqeitupám, ndego miavmiav ngeyage. Até vømø-tøtøvøyam. ⁸ Mbumbukiam-qa waev-te neka bazaføgakh-te, khøifa ndofakhán, yaq teqa khoev mokho-te ndøugu, vømøtøva. Yaq ezoqa kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa khoev-te ti-oz. Matev soqøsoqa seven bêtøkhæ-navøém, ndøgo enzol ezoqam seven gi-upøgiapavun.

16

Enzol ezoqam seven, Mbumbukiam-qa qaqa giqouzømem

¹ Yaq no manqat kandambaqape nø-ewág. Mbumbukiam-qá khoev-té qando-fakhán. Ndøgo enzol ezoqam seven, äv qazømbe-eín nqægo, “Mòzozáv. Zoqa ndis seven-te nandav, Mbumbukiam-qa qaqa, qatøtøvøyam, manqei-qape-té qazonø-qouzømém.”

² Yaq bugukhokhof enzol ezoqam ndøwáv, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, manqei-qape-te vøqouz. Yaq ndigu ezoqam, søvakha gigiap lozokhak-qa khakhatap gindapem neka teqa tae khøuwiap vømbø-vizupam, ndigu nqamav soqøsoqa nqosøgeap-us ndø-upøgim.

³ Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-menas-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, ndaola-té genøqóuz. Yaq ibøkha ndøgo, gèmø-kókuk. Andé løvøte ezoqam-qá kókuk. Yaq gigiap ate ndi:gu, ndaola-te giyagam, gèpakhaéz.

⁴ Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-misika-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, kea-te neka kea kumbutap-té genøqouzám. Yaq até ta ibøkha ndøgó-a, vømø-kouk. ⁵ Yaq no ndego enzol ezoqam, ndego ibøkha ndembo-keoge, teqa manqat áv qate-ewág nqægo, “Mbumbúkiam!

Qo nqoqogo neka qoqogoam,
qo ndaføyamba-qapé.

Yaq-fia ndøgo, qo ti-te ndigu qoqota, ndøgo eqeieqei.

⁶ Zapa ndøgo, ndigu qogi ezoqam neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndøzitagám, tiqa kouk vøwa.

Yaq nakémbá, qo ndigu tiqa izam nonqo, kouk qozø-etoám.

Yaq-fia ndøgo tindapém, av yaq gi:matønumam.”

⁷ Yaq no manqat nøme nø-ewág. Ndøgo tøndo-fakhán, lou-qase-te ndøgo, ma Mbumbukiam-te etoam matev gi:goatun. Av qande-eín nqægo, “Evézøza, Mbumbukiam, qo bazaføgakh ate ndægo ndaqago! Unimanqatín. Yaq-fia nqosøgeap, qo ti-te ndigu qoqo-khofotav, ndøgo ndaføyambá.”

⁸ Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-foa-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, khøuwa-té genøqóuz. Yaq khøuwa, bazaføgakh ndøndáp: Teqa tatas, ezoqa mé:louwavát. ⁹ Yaq ezoqa teqa tatas kandambaqape, vøelouwaz. Geté ndigu Mbumbukiam-te qambuzaneáv, neka ndego vizøpøteáv, ndego nqanek matev soqøsoqa gekhofotam. Geté iz mbongi-nám.

¹⁰ Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-faev-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, søvakha gigiap lozokhak-qá qonam nonqo-té genøqóuz. Yaq ezoqa ewaqape, ngenek søvakha gigiap lozokhak-qa mokho-te gu:goam, bøvun zønqeivøém, neka nqosøgeap vø-upøgim. Ndigu ekeza sas ndø-otøgevém, nqosøgeap zapaya. ¹¹ Yaq ndigu tiqa nqosøgeap neka nqamav zapaya, Mbumbukiam, ndego yan-te ngo:yage, vøngenøinam. Tiqa manqa-zapazapa gone-te, ndigu qambuzaneáv.

¹² Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-siks-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, Yuflatis kea-té genøqóuz, ndøgo kea kandambaqape. Yaq kea ndøgo, sègevikiá. Yaq ta mokho-te ndøgo, kawakawa-za-te, ndigu tigi nakhag ezoqam namba, khøuwa fakhanam-te tinduzav, nakhoa zømbe-mboqoá. ¹³ Yaq no áv qateqeiv nqægo: Ndego wazeam kandambaqape-qa manqa-nqa-te, neka søvakha gigiap lozokhak-qa manqa-nqa-te, neka khavozam manqa vevezam ezoqam-qa manqa-nqa-te, nqova soqøsoqa misika ndofakház. Ndigu andé taka-qá bugúg. ¹⁴ Nginik nqova soqøsoqa, umingiap matev

ndøgoatún. Yaq ndigu manqei-qape-te ate ndægo, kawakawa-za-té ginózáv, nakhag nonqo vó-møvøbām, ta nakhag ndøgo, Mbumbukiam-qa khøuwa kandambaqape-te tøfakhan, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo.

¹⁵ Keliso āv gene-manqatē nqægo, “Nqáe! No andé aqonom ezoqām me nótégeāv. Gekha ezoqām ndego, to:tiawet, neka teqa unimanqatin matev no-te, ande ndabua me ate te:uzupat, ndego khanakhanakh mbá geabetegó. Soqain ndøgo, ndego ande naqei-av me te:-okhoat neka ezoqa ewaqape-qa bugug-te, mivi vøndāp.”

¹⁶ Yaq ndigu nqova soqøsoqa, kawakawa-za, nakhag-qa, ta manqei-te ndøgo tinømøváb, Iblu manqat-te, Amagedon ndimbo-akhayam.

¹⁷ Yaq enzol ezoqa nøme, ndego ge-seven-ev, Mbumbukiam-qa qaqa, ekeza ndis-te qøugoam, khaiya-té genøqóuz. Yaq kawa ezoqam-qa qonom nonqo-te, Mbumbukiam-qa khoev-te, manqat ndofakhán. Kandambaqapé møndæ-akhá. Av qande-eín nqægo, “Matev ate ndægo, møndømø-navøém.” ¹⁸ Yaq ndand ndovøimám neka vøndō-møkunimam, neka xo vøndōwagam. Yaq manqei gèkukuvøém. Nqanek manqei kukuvøem, kandambá tantáv. Ezoqa manqei-qape-te ande gi:fakhaz, atema ndakin, manqei kukuvøem mbaín, av ndakin qæfakhan. ¹⁹ Babilon taon kandambaqape, gèqaqavøém, vømø-qaqageap-misika. Neka manqei-manqei-qa taon ate qægoam, vøsoqøsoqoam. Matev av qæfakhan ndægo, zapa ndøgo: Mbumbukiam Babilon taon kandambaqape neka taqa manqa-zapazapa, manqa mate navøepøteāv. Yaq ndego yaq-fia mbotá, neka teqa qaqa kandambaqape, ande waen føgakh-qape me vømbō-etoam. ²⁰ Manqei bawabawa ate qægoat, gèsinøvøém, vønnavøem. Neka até olól-a, vønnavøem. Nqawa qóqeivák. ²¹ Yaq yan-te, qæ ais-us kandakanda ndolanqá, ezoqam-te vó:o:az. Ais fisap ndigu, kandakandá tintív. Tiqa viniv, ande āv 50 kilogrém ndi:gu. Yaq ezoqam, Mbumbukiam-qa iz, gèngenøinám, nginik qæ ais kandakanda zapaya. Zapa ndøgo, nqanek matev qafakhan, ùnime:-soqá.

17

Mambe sævam khoveakh-qapu-qa yaq-te

¹ Yaq ndigu enzol ezoqam seven, ndis seven qazøgoam, nøme kopo, no-té gendowáv. Yaq āv genømbe-eín nqægo, “Qotøndéqāv! Ndugu mambe sævam khoveakh-qapu, ndugu kea kopoav avønin-te ndumia, ndugu yaq-fia nqosøgeap soqaqape ndøndáp. No nótéqamákh. ² Manqei-qape kawakawa-za, tu namba mambe ndøgoám. Neka ezoqa ewaqape, nqanek manqei-qape-te ngiyage, ndigu kawa zø-okivám, tuqa manqa-zapazapa zapaya, ndøgo ande waen me gi:-izam.”

³ Yaq ndego enzol ezoqam, no leg-av manqei-té genøndapán. Nqova-té. Yaq no sævam no-omét. Søvakha gigiap lozokhak køkouk-qá zita-té guno-qotám. Teqa kha ate qambøegoam, Mbumbukiam-qá iz ngenøgim manqat ndøkház. Ndego kawa seven mbogoám neka auli ten vømbøgoam. ⁴ Ndugu sævam, ndabua gu-uzam, khagi menás. Nøme ndøgo, uni køkouk-ín, neka nøme ndøgo, køkouk igiá. Neka ndugu gol gigiap vinivinimba

16:15 16:15 Met 24:43-44; Veve 3:3   **16:16** 16:16 Zech 12:11   **16:18** 16:18 Veve 4:5; 8:5
16:19 16:19 Veve 14:10   **16:20** 16:20 Veve 6:14   **16:21** 16:21 Exo 9:23-24; Veve 11:19   **17:1**
17:1 Jer 51:12-13   **17:2** 17:2 Isa 23:17; Jer 51:7; Veve 14:8   **17:3** 17:3 Veve 13:1   **17:4** 17:4
Jer 51:7; Veve 18:16

neka nandi momotap-us neka agiwa-qasis fia kandakanda v̄o-usupam. Tuqa zenda-te, ndugu ibøkha izam nonqo ndøndapám. Gol khakheitáp. Ta ibøkha izam nonqo-te, matev v̄vanq-us neka gekha matev soqøsoqa nøme ndøgo, tuqa mambe matev-te qando-fakhanam, até v̄møtøva. ⁵Tuqa kawa-pap-te, iz mo:peawám. Mokho manqát. Av qane-peawám nqægo:

BEBILON TAON KANDAMBAQAPE.
MAMBE SAKHEIS ATE NDI:GU-GU EVO
NEKA MANQEI-QAPE MANQA-ZAPAZAPA-GU EVO.

⁶Yaq no tæqeív ndøgo: Ngunuk sævam, Mbumbukiam-gi ezoqam-qá kouk ndø-íz, kawa v̄ombō-oki. Tiqá kouk ndøgo tu-íz, ndigu Yesu-qa manqat gimanqatam, neka ta zapaya v̄øe-zitagam.

No nqova ndafe kandambá, qæ-omet. ⁷Yaq ndego enzol ezoqam genø-ein, “Gekha zapá, qo nqova qaqandaf? No ngunuk sævam-qa mokho manqat nótéqamákh, neka ndego sōvakha gigiap lozokhak-qa yaq-te, teqa zita-te nduoqomat, ndego kawa seven neka auli ten ndømbogo. ⁸Ndego sōvakha gigiap lozokhak qoqo-omet, mōndøyagám. Geté ndakin mbaín. Geté ndego avønín, manqei nqa-té gendóqavíg, manqei nqa vaev mbain ndøgo. Geté yaq, até gemé-navøém. Yaq ndigu ezoqam, nqanek manqei-qape-te ngiyage, tiqa iziz khandi mbuk-te peawapøteav ndøgo, ta mbuk ndøgo, Mbumbukiam ibugukhokhof gepeawam, manqei-qape khakheinøpøteav qagoam, ndigu nqova zōndáf, ndego sōvakha gigiap lozokhak ti-ometam. Zapa ndøgo, ndego mōndøyagám. Geté ndakin mbaín. Geté nango ndøfakhán.

⁹Taqa yaq-te, matavap loloakh begó. Kawa seven ndøgo, manqei popotap sevén. Sævam ndøgo tunoqomat. Ndøgo até kawakawa-za sevén. ¹⁰Faev nøme ndigu, mōndø-o:áz. Nøme kopu, zua ndøgó. Geté nøme kopu, fakhaneáv. Zuá. Yaq tefakhan, khapé gembøé-auwamák. Ndego khøwa andé khapémbá tegoat. ¹¹Yaq ndego sōvakha gigiap lozokhak, bugukhokhof geyagam, ndego ndakin yageav ndøgo, ndego gé-kawa-ezoqam-eit-év. Ngenek ndigu kawakawa-za seven nøme, tigí ezoqám. Yaq até ndegó-a, ndøsoqoév.

¹²Auli ten ndøgo, qoqoqeiv, até ndøgó-a, kawakawa-zá. Nginik kawakawa-za ten, kawaezat matev ngazeáv. Zuá. Ndigu sōvakha gigiap lozokhák namba mó:kawaeztát. Geté khøwa andé khapémbá, tiokawaeztat. ¹³Nginik kawakawa-za ten, matavap kopu ndøveém, neka ekeza bazaføgakh neka iz, sōvakha gigiap lozokhak-qá mokhoté gunu:-awám. ¹⁴Yaq ndigu, Sip Nakhasám namba mé:nøfé. Geté ndego ekeza ezoqam namba, ndigu gevevesam neka gezø-akha neka te namba gi:køfinimam, gépitáz. Zapa ndøgo, ndego Sip Nakhasam, ndego kawakawa-za-gé Kawá neka evezøza-za-gé Evezøzá.”

¹⁵Yaq ndego enzol ezoqam, manqat nøme genø-ein, “Kea vinivinimba ndøgo, qoqoqeiv, ma mambe sævam nduimia, ndøgo manqei-manqei neka bawabawán neka ngusum vinivinimbá neka manqat vinivinimbá. ¹⁶Auli ten ndøgo neka sōvakha gigiap lozokhak, ndigu ngunuk mambe sævam, ndøsanqawém. Yaq gigiap ate ndømbøego, gembó-upøgimém. Naqei-áv segé-ivøvém. Yaq kha mbólogém, gøinam-te v̄onqagimēm.

17 Nginik kawakawa-za ten, manqat gikopo:nem, ekeza megeat matev, sɔvaxha gigiap lozokhak-qa mokho-te tu:veem, matavap Mbumbukiam zø-etoám. Yaq av nqægo, Mbumbukiam-qa poev mbopaevém. Tiqa megeat matev tòmá ndøgo, atema matev ate ndægo vømú-fakhanām, av Mbumbukiam ibugukhokhof manqat ge:-ein.

18 Sævam ndugu, qoqo-omet, ndøgo taon kandambaqapé. Manqei-qape kawakawa-za ate ndi:gu, ta taon-qa megeat matev mokho-té gunu:gu.”

18

Bebilon taon qasoqa

1 Taqa zita-te, no enzol ezoqa nøme no-omét. Yan-té gendovís. Ndego bazaføgakh kandambá neka waev bæbæs-qapé. Ta waev ndøgo, manqei-qape, sùgumu-gutavát. 2 Yaq ndego kandambaqapé møndæ-akhá. Av gene-akhá nqægo,

“Møndøbøí. Bebilon taon kandambaqape, møndøbøí.

Gevøgev nekā nqova soqøsoqa, møndømø-tiqá-khøev.

Gekha pipisi neka sɔvaxha gigiāp ndigu,

Mbumbukiam-qa bøi-te soqain ndigu, ndego ndesanqaza,
ndøgo tiyagé.

3 Zapa ndøgo, Bebilon taon,
ndøgo ande sævam me nduigu,

bawabawan ate ndægo,

tuqa mambe matev waen ndø-izumám, kawa vøzø-okivam.

Até manqei-qape kawakawa-zá-ya, tu namba mambe matev vøegoam.

Neka bisnis ezoqam, manqei-qape-te ngiyage, tu zapaya, gëmø-moni-kopoav-ezoqam-éz.

Zapa ndøgo, ndugu gigiap møqæ.”

4 Yaq no manqat nøme nø-ewág. Yan-té qando-fakhán. Av qande-eín nqægo,

“Nøgi ezoqam! Mòzotøndo-fakház.

Vøndo-fakház, zo Bebilon taon mokho-te ndozotu:gu.

Soqain ndøgo,

zo tu namba manqa-zapa gone-te tozo-khokhombupat.

Neka soqain ndøgo,

tu namba yaq-fia nqosøgeap sa tozotumu-upøgim.

5 Tuqa manqa-zapazapa, khàpumu-kapuiám, yan vømøkhanaz.

Mbumbukiam tuqa matev soqøsoqa, manqa mate navøepøteáv.

6 Zo yaq āv tømboe-matønømém, av zo guzømbe-matønnumam.

Zo tu-te yaq-fia menás sozó-taném, av matev guimatønnumam.

Waen føgakh soqaqape guzø-etoam, yaq menás sozombó-etøomém.

7 Av ndugu gui-khambuvupam

neka gigiap kopoav-qape qambøegoam,

yaq zo nqosøgeap neka mbøni vaev matev,

āv tozombøé-etøomém.

Ndugu mokho-mba,

āv guni-manqaté nqægo,

‘No kawa sævam noqomát.

No ngæmám mbá. No ambá av nqægo, anganeam genønanim.

Matev soqain genø-fakhanák. No mbøni genøvayák.’

⁸ Geté ndugu av nduikhambuvap,

ta zapaya ndøgo, matev soqøsoqa vinivinimba, khøuwa kopo-té segembøé-fakhanám,

løvøte neka mbøni vaev neka ifin matev.

Yaq ndugu gøinám guni-longqotøvém.

Zapa ndøgo, Evezøza Mbumbukiam, ndugu yaq-fia nqosøgeap ndembo-etoam,

ndego bazaføgakh-qapé.”

⁹ Yaq manqei-qape kawakawa-za, tu namba mambe matev gi:goam neka tuqa gigiap kopoav qazøgoupam, ndigu gé-eivám, mbøni vøzø-nqosøgim, khøifa tiqevim, tutuavet. ¹⁰ Ndigu qambaqapé segendó-waniapét. Gó:khouwaném, matev soqaqape tiqevim, tu-te tøfakhan. Yaq āv giní-ugufømém nqægo,

“Hao, ú:-ā:!

O Bëbilon taon kandambaqape, bazaføgakh-qape.

Qoqa manqa-zapa-qa yaq-fia, nakhamas-té qanøqa-fakhán.”

¹¹ Neka bisnis ezoqam, manqei-qape-te, gé-eivám neka tu zapaya mbøni vøzøvā. Zapa ndøgo, ezoqa nøme mbain, tiqa gigiap tiwiat.

¹² Ezoqa tiqa gigiap sekemba géwiák, kopømba ande av gol neka silva neka nandi qaniqanimav-qape neka aqeing agiwa-qasis, neka ndabua mbomømboma køkø-køkouk neka khagi vinivinimba, neka tae vinivinimba fia kandakanda, neka gigiap ndøgo, søvakra gigiap-gi khayam khakheitap, neka tae ndis fia kandakanda, neka gigiap ndøgo, auli neka nandi khakheitap. ¹³ Neka ezoqa nøme mbain, tiqa gigiap tiwiat, kopømba ande av lou mokhov eqeieqei nonqo, neka gigiap sisip mbomømboma, toqo-mboqotumat, neka nøme ndøgo, kha-te toqo-gi:mat, neka waen neka oliv oil, neka flawa, neka wit, neka kao, neka sip, neka hos, neka manqei khagua, neka até ezoqam-aním-a.

¹⁴ Ndigu bisnis ezoqam, āv giní-einím nqægo, “Bëbilon. Gigiap ate ndægo, qo møqæ qaqagoam, qo møndø-qøuváq. Qoqa gigiap qaniqanim neka fia kandakanda møndøqa-navøém. Qo nango geqá-fakhanák.”

¹⁵ Ndigu bisnis ezoqam, tu mokho-te gimø-gigiap-kopoav-ezoqam-ez, ndigu qambaqapé segendó-waniapét. Gó:khouwaném, matev soqaqape tiqevim, tu-te tøfakhan. Ndigu gé-eivám neka mbøni vøzø-nqosogim.

¹⁶ Yaq āv giní-ugufømém nqægo,

“Hao, ú:-ā:!

O taon kandambaqape, bazaføgakh-qape,

qo ndabua mbomømboma papaqa-papaqa neka køkø-køkouk neka kiki-kikis qoqo-uzumam

neka qoqa kha, gol neka nandi mbomømboma neka aqeing agiwa-qasis voqotē-khakheinumam,

¹⁷ qoqa gigiap mbomømboma, ate qaqambe-goam,

nakhamas-té qanøqa-soqøsoqøám.”

Palai khagua nøzøgim ezoqam ate ti:goat neka ezoqa ewaqape, khagua-te, manqei nøme-te tiguvimat, neka ezoqa ewaqape, khagua-te tisasaetat neka gekha ezoqām ndigu, ndaola-te yage tindapat, ndigu qambaqapé

segendó-waniapét. ¹⁸ Yaq khøifa tiqeivim, ndugu tutuavet, yaq āv giní-akhaemém nqægo, “Gê, taon kandambaqape nøme tógo, av nqanek taon nqægoam? Mbaín.”

¹⁹ Yaq ndigu gè-akhaemém, neka gè-eivám. Neka tiqa mbøni nqosøgeap-te, ekeza kawa-te, pakhakh ndønqagimám. Yaq āv gini-einim nqægo,

“Hao, ú:-ā:!

Taon kandambaqape. Tu mokho-te, palai khagua evøndipakha ate ndi:gu, ndaola-te gibøetam,

ndigu møndømø-moni-kopoav-ezoqam-eztám, tiqa gigiap guwiam.

Geté ndugu nakhamas-té gunø-soqoév.”

²⁰ “Geté zo yan-te ndozoyage,

neka zo Mbumbukiam-gi ezoqam,

Keliso-gi u-anim neka Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam namba,

zo khanakhanakh bezøgó, tu zapaya.

Zapa ndøgo, matev soqøsoqa, zo guzø-matønumam,

Mbumbukiam Bebilon-te, yaq-fia me:tá.”

²¹ Yaq enzol ezoqam bazaføgakh-qape, nandi kandambaqape ndøndapáz. Kandambá tintív. Tiqa khouwezat, andé wit mivitøzat nonqó. Yaq ndaola-té genø-ogezó, gendo-ein,

“Taon kandambaqape, Bebilon, āv tøné-ogí.

Bazaføgakh-ús.

Yaq ezoqa nango géqeivimák.

²² Qo mokho-te,

gita khaneam ezoqam-qa khaneam neka ouv qaqaqyam ezoqam-qa wag neka ndigu pøinda o kipi gikhambøematun, taqa wag,

ezoqa nango géyogemák.

Neka qo mokho-te,

sasae vinivinimba zøtezat ezoqam, nango gégoák.

Neka ndigu wit nandi gi:mivisumatun,

ezoqa taqa u, nango géyogemák.

²³ Neka qo mokho-te, lampa waev nango gékхайák.

Neka qo mokho-te, sakheis neka angana, ndigu tinøkem,

tiqa khanakhanakh manqat, ezoqa nango géyogemák.

Matev āv taqambé-fakhán.

Zapa ndøgo, qogi bisnis ezoqam, manqei-qape-te ate nqægo, āv gini-khambuvupám nqægo,

‘Ni bisnis ezoqam kandakandá.’

Neka qoqa manqa-sisi matev,

qo bawabawan ate ndægo qote-tubumám.

²⁴ Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam neka Mbumbukiam-gi ezoqam ate ndi:gu,

tiqa kouk, Bebilon taon-té giqeivím.

Ndøgo tuqá manqa-zapá, ndigu gizitagat, vøpakhaetat,

ezoqa ewaqape nøme namba, manqei-qape-te gizitagat.”

19

Yan-te nqo:go, Mbumbukiam-qa iz gi-eqanem, Bebilon ngi:wat zapaya

¹ Taqa zita-te, no yan-te, manqa wag nø-ewág. Andé ezoqa kopoav-qapi-qá akhayam kandakandá. Av gini-akhaemám nqægo, “Alelúya. Iké: Mbumbukiam-te.

Ezoqam-qa khandi:zat matev,
nikeza Mbumbukiam-té qando-fakhaté.
Iz kandambaqape neka bazaføgakh,
teqa ndégo.

² Zapa ndógo, teqa manqa ovøyam matev unimanqatín neka ndaføyambá. Ndugu mambe sævam kandambaqapu, ndugu tuqa mambe matev, manqei-qape gui-ngi:tat, ndego yaq-fia nqosøgeap mbo-etoám. Ndego yaq-fia møndótá, tu-te ndugu, tegi sasae ezoqam, pakhapakha guzø-khanæmam.”

³ Yaq nango gi-akhaemem, “Alelúya. Iké: Mbumbukiam-te. Taon kandambaqape ndøgo, ndøwageapet, taqa khøifa oskia ndøqaviág. Miavmiáv.”

⁴ Yaq ndigu megetapak tuenti-foa neka ndigu khandi gigiap foa, ekeza kha, manqei me:laém, Mbumbukiam vømbø-vizumem, ndego kawa-qa qonam nonqo-te go:qotam, vø-einim, “Amén. Nqanek manqat unimanqatín. Alelúya. Iké: Mbumbukiam-te.”

Sip Nakhasam, sævam ge-oki

⁵ Yaq Mbumbukiam-qa qonam nonqo-te, manqat ndofakhán. Av qande-eín nqægo, “Nigi Mbumbukiam-qa iz, zó-eqatát, zo tegi sasae ezoqam ate nqazøte:go neka ezoqa ewaqape, kandakanda neka khasøkhasis, zo ndego ndozombo-vizap.”

⁶ Yaq no manqa wag nø-ewág. Andé ezoqa kopoav-qape-qá náq. Andé ibøkha sololo kandambaqape me me:wagám neka andé ndand kandakanda me me:møkunimám. Av qane-eín nqægo, “Alelúya. Iké: Mbumbukiam-te.

Zapa ndógo, nigi Evezøza, ndego Mbumbukiam,
ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo, ndégo teno-kawaevát.

⁷ Ni khanakanakh bini-asøtvé neka iz bizimbø-eqanem. Zapa ndógo, khøuwa iz møndøndáp. Sip Nakhasam, sævam ndø-okí.

Mbasønakam ndugu, tu-oki, møndø-khakheinám.

⁸ Mbumbukiam ndabua papaqa mbo-etoám. Bæbæs-qapé neka vøiyam-ús, yaq ndugu vø-uz.” (Nqanek ndabua papaqa qanimav-qape ndógo, matev mbomømboma, Mbumbukiam-gi ezoqam gimatønumam.)

⁹ Yaq ndego enzol ezoqam genø-ein, “Av qoqoté-peawám: Ezoqam ndigu, Sip Nakhasam-qa nøkenøkem lou loge-te gizø-akha, tizav, khanakanakh mbá giabitigú.”

Yaq ndego manqat nøme, åv gene-eín nqægo, “Nqanek manqat unimanqatín. Mbumbukiam-qá manqát.”

¹⁰ Yaq no teqa zenda tokhotapak-qa megemege-te, nõkeza kha, manqei nõtela váo. Neka ambá nombó-vizamín. Geté ndego áv genõmbe-eín nqágo, “Nandav ndõmatánám. Até nó-a, no Mbumbukiam-gé sasae ezoqám, av qo nqõqote:go neka qõgi Klisten qafuap ndi:gu, ndigu Yesu-qa manqat ndigeawat. Geté Mbumbukiam qombóvizám. Manqat ndõgo, Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam ndimanqate, ndõgo Yesu-qá manqát.”

Ezoqa hos papaqa-te go:qotam

¹¹ Yaq no áv qateqéiv nqágo: Yan sège-mboqoé. Yaq nqáe! Hos papaqa no-omét. Ndego go:qotam, teqa iz Ndafõyamba-qapé neka Uni-manqatin Ezoqám. Ndego ezoqa manqa ovõyam-te ndegevezoat, neka nakhag võgoatun, ndego matev egeieqei mba mbopáev. ¹² Teqa bõi andé gõina wageap me me:wageapám. Neka kawa-te, kawa ezoqam-qá wawaq ndõ-uzupám. Wawaq kopoáv. Neka kawa-pap-te, iz võmbõ-peawam. Ta iz ndõgo, ndego yakhapus mbá sege-otév. Ezoqa nõme zõtetezateáv. ¹³ Ndego ndabua sekeqape ndõ-uzám. Ndabua ndõgo, kouk-té qanu-qõqotám. Teqa iz Mbumbukiam-qá Manqát. ¹⁴ Ngenek, yan-gí nakhag ezoqam mbopaevém. Hos papaqa-papaqa-té gono-qonavát, neka ndabua bæbæ-bæbæs papaqa-papaqa võ-uzupát. ¹⁵ Teqa manqanqa-te, nakhag kaiya khobos-qapi ndofakhatám. Yaq bawabawan ate ndi:gu gé:pitáz. Ndego bazafõgakh-us zõmbõ-kawaevtát. Auli khamókh gezõmbé-kawaevtát. Neka andé waen tae nanga me mé:pesegím. Gétokhonovém. Mbumbukiam, ndego bazafõgakh ate ndægo ndõmbogo, teqa qaqa matev, áv tõzõmbé-fakhán. ¹⁶ Teqa ndabua sekeqape, mbagi-te ndõgo, iz mõndõmbo-peawám. Av qambõ-peawám nqágo:

KAWAKAWA-ZA-GÉ KAWÁ
NEKA EVEZØZA-ZA-GÉ EVEZØZÁ.

¹⁷ Yaq no enzol ezoqam no-omét. Khõuwa-té gono:yám. Ndego kandambaqapé mõndæ-akhá. Pipisi-té genõ-akhá, ndigu khaiya ova go:lõvõvupát. Av gezõmbe-akhá nqágo, “Võndozáv. Mbumbukiam-qá lou loge kandambaqape zombómováb. ¹⁸ Võndozáv. Kawakawa-za-qá kha zólóg neka nakhag kawa ezoqam-qa kha, neka nakhag ezoqam-qa kha, neka hos-qa kha, neka tiqa kha, hos-te go:qonavam, neka gekha ezoqa nõme-qa kha, iz-akhayapak neka yaq-fia mbain sasae ezoqam, neka ezoqa kandakanda neka ezoqa khasõkhasis, tiqa kha võzõlog.”

¹⁹ Yaq no nõme, áv qateqéiv nqágo: Sõvakha gigiap lozokhak neka manqei-qape-gi kawakawa-za neka tigi nakhag ezoqam, mõndõmõváb. Ambá nakhag ndõgonemín, te namba ndego, hos-te go:qotam, neka tegi nakhag ezoqam namba. ²⁰ Geté ndego sõvakha gigiap lozokhak, gëmõvõinám. Até khavozam manqa vevezam ezoqám-a, võ-mõvõinam, ndego teqa iz-te nqova ndafõgim matev gematõnumam, ta mokho-te ndõgo, ndego ndigu ezoqam getubam, ndigu sõvakha gigiap lozokhak-qa khakhatap gindapem neka teqa tae khõuwiap võmbõ-vizupam. Yaq sõvakha gigiap lozokhak, khavozam manqa vevezam ezoqam namba, gõinam kewan nandi wagõvap-us-té ginõ-nqagivém. Khandín. ²¹ Tigi

19:10 19:10 Kel 10:25-26; Veve 22:8-9 **19:11** 19:11 Veve 1:5; 6:2; Psa 96:13; Isa 11:4 **19:12** 19:12 Dan 10:6; Veve 1:14; 2:17 **19:13** 19:13 Isa 63:1-3; Zion 1:1, 14 **19:15** 19:15 Psa 2:9; Veve 1:16; 14:20 **19:16** 19:16 Veve 17:14 **19:17** 19:17 Ezek 39:17-20 **19:20** 19:20 Veve 13:12-17; 20:10

nakhag ezoqam, nakhag kaiyá ginizítá, ta nakhag kaiya ndigu, ndego hos-te go:qotam, teqa manqa-nqa-te gindu-fakhatam. Neka tiqa kha, pipisi ndólóg. Pipisi ate gi:goam, até vòzòmbū-ewez.

20

Matev ndògo, viav wan taosen mokho-te tɔfakhanam

¹ Yaq no enzol ezoqa nòme no-omét. Yan-té gendovís. Teqa zenda-te, manqei ozu vaev mbain mboqogim nonqo neka auli sen kandambaqape ndò-ndapavám. ² Yaq ndego até gendego, ndego wazeam vò-mòvòiu, ndego awenege wazeam, Nqova Soqaqape o Saitan ndimbo-akhayam, sasa ndòlòvònòvem. Viav wan taosén telòvònòvupat. ³ Yaq ndego ngenek manqei ozu vaev mbain-té genò-ogiú, mboqog vòmbòe-tokaz. Unime-fògakhæz, getokaz. Yaq ndego manqei-qape ezoqam tubòpòteav tèabetegó, atema viav wan taosen bemòndap. Yaq taqa zitate, ndego nqawa bèmbo-nqovozómém. Geté khapé gembòé-auwamák. ⁴ Yaq no kawakawa-za-qa qonam nonqo nòqeív, ezoqa vò:qonavam. Nginik ezoqam, bazafògakh, àv ginindapém nqægo: Ezoqam-qá manqa ovòyam ndò-ewagát. Neka no nqova vòezòmet. Nginik nqova ndigu, ezoqam monqo gizòqog, Yesu-qa manqat gigeatam neka Mbumbukiam-qa Manqat vòe-zòmesimam, ta zapaya. Nginik ndego sòvakha gigiap lozokhak o teqa tae khòuwiap vizòpòteáv, neka ndigu sòvakha gigiap lozokhak-qa khakhatap ndapeáv, tiqa kawa-pap-te o zenda-te. Ndigu nqawá gindu-khandi:z, neka Keliso namba vò:kawaez. Viav wan taosén go:kawaeztam. ⁵ Nqanek bugukhokhof khòuwá, Mbumbukiam ezoqa lòvòte-te gekhandi:z. Lòvòte ezoqa nòme, nango khandi:zateáv, atema viav wan taosen vòmò-navòem. ⁶ Ezoqam ndigu, Mbumbukiam ta bugukhokhof khòuwa-te lòvòte-te tekhandi:z, khanakhanakh mbá giabiti-gú. Ndigu tegí ekeza ezoqám. Yaq lòvòte nòme tɔfakhan, ta lòvòte ndògo, tò-menas, ndògo bazafògakh mbain, ti-te. Ndigu Mbumbukiam-gi neka Keliso-gi iziz ezoqam ndògoát, neka te namba vò:kawaeztát, atema viav wan taosen vòmò-navòem.

Saitan gipitòvem

⁷ Yaq viav wan taosen tòmò-navòem, Saitan timbòé-mboqoaném, ndego ndimbula-te ndego. ⁸ Neka ndego ndòwáv, bawabawan ate nqægo, manqei-qape-te nqago, vòtubám. Nqanek bawabawan ndògo, Gog neka Magog. Yaq Saitan ndigu ezoqa ate ndi:gu, nakhag-qa ndòmòváb. Ezoqa kopoav-qapé. Andé ndivínd, ndaola-qa ndògeg-te ndigu. ⁹ Ndigu manqei-qape ate ndægo gépanqaním, Mbumbukiam-gi ezoqam, ma ndi:sokhoeapet, neka taon ndògo, Mbumbukiam ndembòe-khafuat, vòkhògáz. Geté gòinam tòndóvís ndògo, ndigu Saitan-gi nakhag ezoqam vòngiæzò. ¹⁰ Yaq ndego nqova soqaqape, ndego getubumat, gòinam kewan-té ginò-oginám, ta nandi wagòvap-us-te ndògo, ma sòvakha gigiap lozokhak neka khavozam manqa vevezam ezoqam, go:nqagivem. Yaq ndigu nqosògeap zògoát, pappave nekā lovòlova. Miavmiáv.

Mbumbukiam-qa manqa ovòyam kandambaqape

¹¹ Yaq no kawa ezoqam-qa qonam nonqo papaqa kandambaqape nòqeív, neka ndego go:qotam, vòe-omet. Manqei-qape neka yan, teqa

bugug-te, mœ mbobœin, vœmœ-navœem. Manqei nœme mbain, vœgoât. ¹² Neka no lœvœte ezoqam nœzœmêt, iz-akhayapak nekâ khokho ezoqam. Kawa ezoqam-qâ qonam nonqo megemege-tê gono-waniapâm. Yaq enzol ezoqam, mbuk ndœmboqogimém. Mbuk nœme gimboqogimem, khandi mbúk. Yaq Mbumbukiam, lœvœte ezoqam, matev, âv gezœmbegeveá, av mbuk-te ndœugu qœupeaupam, av matev gi:matœnumam. ¹³ Até ndaolá-ya neka até lœvœtê-a neka até lœvœte ezoqam-qâ manqei-a, tigi lœvœte ezoqam vœnqonqotaz, yaq Mbumbukiam ndigu vœzœ-gevea, av tiqa matev qazœmbe-goam. ¹⁴ Yaq lœvœte neka lœvœte ezoqam-qa manqei, gœinam kewan-tê ginœ-nqagimém, vœmœ-navœem. Nginik gœinam kewan, lœvœtê nœmé, lœvœte ndœgo, tœ-menas. ¹⁵ Yaq gekha ezoqâm ndego, teqa iz khandi mbuk-te peawapœteav ndœgo, ndego gœinam kewan-tê ginœ-ginám.

21

Yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak

¹ Yaq no yan ndakinak neka manqei-qape ndakinak nœqeív. Yan neka manqei-qape ndœgo, bugukhokhof qagoam, sœgo-navœém, neka ndaola nœme mbain. ² Yaq no Mbumbukiam-qâ Zelusalem taon ndakinak nœqeív. Mbumbukiam-tê qandovís, yan-te nqo:go. Khakheitáp neka bugug keogé. Ate av-tê, mbasœnakam bugug keoge nduigu, anganea tundaf. ³ Yaq no manqat kandambaqape nœ-ewág. Kawa ezoqam-qâ qonam nonqo-tê qando-manqatát. Av qande-eín nqægo, “Nqæ! Ndakin Mbumbukiam, ezoqâm namba mé:goât. Ndego namba mé:yagát. Neka ndigu tegí ezoqam ndœgoât. Mbumbukiam ekezan, ti namba mé:goât, neka ndego tigi Mbumbukiam vœgoât. ⁴ Ndego tiqa bœi-te, bœi einu ate ndægo zœvuogím. Lœvœte matev nœme mbain, segégoât, neka até mbœni vaev matév-a, neka eiv neka nqosœgeap nœme mbain. Matev av nqægo, av bugukhokhof qægoam, mœndœmœ-navœém.”

⁵ Yaq ndego kawa-qa qonam nonqo-te go:qotam, âv gene-eín nqægo, “Nqæ! No ndakin gigiap ate ndægo nœndakinák.”

Yaq nœme ge-ein, “Qœpeawám. Zapa ndœgo, nqanek manqat, unimanqatin-qapé.”

⁶ Yaq ndego manqat nœme genœ-ein, “Matev ate ndægo, mœndœmœ-navœém. No zapa neka no váev. No ndœgo, ndo:megeat neka ndœndœpœv.

Gekha ezoqâm ndego, ibœkha naq ndœmbopapat, no ibœkha ndœgo tœmbœ-etoám, ta kea kumbutœve-te ndœndo-fakhate, ezoqa khandi ndœzœ-etoam. Yaq-mbá sœmbœ-etoám. ⁷ Ezoqam ndego, manqa-zapa tetœmbua, gigiap âv tenéndáp. Neka no tegé Mbumbukiam tægoât neka ndego noge nakhasam vœgoât. ⁸ Geté ndigu mœe ndisinim, neka ndigu unimanqatinteav ndigu, neka ndigu matev soqœsoqa vinivinimba ndigu, neka ndigu ezoqa pakhapakha ndizœ-khaneam, neka ndigu mambe ndi-okho, neka ndigu manqa-sisi ndigu, neka ndigu batae ndimbovizap, neka ndigu meakha manqat ndimanqate, tiqa manqei gœinam kewan

20:12 20:12 Dan 7:9-10; Met 25:31-46; Kel 17:31; 2 Ko 5:10; Veve 13:8 **20:13** 20:13 Lom 2:6; 1 Pita 1:17; Veve 2:23; 22:12 **21:1** 21:1 Isa 65:17; 2 Pita 3:13 **21:2** 21:2 Isa 52:1; 61:10; Iblu 11:16; 12:22; Veve 3:12 **21:3** 21:3 Lev 26:11-12; Ezek 37:27; Zech 2:10; 2 Ko 6:16 **21:4** 21:4 Isa 35:10; 65:19; Veve 7:17 **21:5** 21:5 2 Ko 5:17 **21:6** 21:6 Isa 55:1; Jer 2:13; Zion 7:37; Veve 1:8, 17; 22:17 **21:7** 21:7 2 Sam 7:14; 1 Chr 17:13; Psa 89:26-27 **21:8** 21:8 Met 25:41; Veve 20:15; 22:15

ndógoát, kewan ndigu, nandi wagøvap-us ndigu. Nqanek løvøté nømé, løvøte ndógo, tø-menas.”

Zelusalem taon ndakinak

⁹ Yaq ndigu enzol ezoqam seven, ndis seven qazøgoam, matev soqøsoqa seven qamøzø-tøtøvøyam, vaev-te qafakhanam, nømé kopo, no-té gendowáv, vønø-ein, “Qotøndéqāv! No Sip Nakhasam-gu sævam nøtéqamákh, ndakin tu-oki.”

¹⁰ Yaq ndego enzol ezoqam, no olol eqawat-qape-té genøndapán. Nqova-té. Yaq ndego no tene-nømánd ndógo: Yan-te, Mbumbukiam-te, Mbumbukiam-qá Zelusalem taon ndøvisavún. ¹¹ Ta taon-te ndógo, Mbumbukiam-qá waev ndøwavám. Nqanek waev, andé nandi qanimav-qape-qá momotáp, zaspá ndimbo-akhayam. Bæbæs-qapé. Andé glás. ¹² Taon ndógo, uta-ús. Uta kandambá. Tø-eqavét. Mboqog-ús. Tuélv, ate gi:goam. Ta mboqog-te ndigu, enzol ezoqam tuélv, møndø-waniapám, neka Izlael khagua bawan tuélv-qa iziz vø:peaupam. ¹³ Mboqog misika, khøuwa fakhanam-té qagoám, neka misika nakeamo zenda-te vøgoam-a, misika yogea zenda-te vøgoam-a, misika khøuwa sininim-te vøgoam. ¹⁴ Nqanek taon uta-qape, nandi tuélv mumát qano-ogii. Neka ta nandi-te, Sip Nakhasam-gi u-anim tuélv-qá iziz mo:peaupám.

¹⁵ Ndego enzol ezoqam, no manqat genø-ein, iziz tongogim nonqo ndøndapám. Gol khakheitáp. Taon neka mboqog neka uta, taqa fitap iziz qeivi nonqó. ¹⁶ Nqanek taon vavap foa ate qægoam, taqa loloakh kopó. Taqa sekeat neka taqa khouwevat kopó. Yaq ndego enzol ezoqam, teqa iziz tongogim nonqo, taon-qa khouwevat iziz, vømbøendap. Taqa sekeat neka khouwevat neka eqæv, kopó: 2400 kilomítá. ¹⁷ Neka ndego enzol ezoqam, até uta-qá eqæv iziz-a, vømbøndap. Taqa eqæv 144, pingim toqote-khamasim, toqo-geveam. Ta iziz tongogim nonqo, ma ndego enzol ezoqam, taon-qa fitap iziz gembondap, ndógo até kopó, av ezoqa ekeza gigiap-qa fitap gi-upøgimatum. ¹⁸ Taon-qa uta, nandi zaspá qane-ogii. Neka taon ndógo, gol khakheitáp. Nginik gol, bæbæs-qapé. Andé glás. ¹⁹ Taon uta zapa-te ndógo, nandi fia kandakanda ndø-abáp. Bugukhokhof nandi qanimav-qape, zapa-te ndizave, ndigu zaspá. Neka nømé ndizave, gi-menas-ez, ndigu nandi kikís. Tiqa iz safaiá. Neka nømé ndizave, gi-misika-ez, ndigu papaqá. Tiqa iz agét. Neka nømé ndizave, gi-foa-ez, ndigu nandi esokho khagí. Tiqa iz emelál. ²⁰ Neka nømé ndizave, gi-faev-ez, ndigu gùnokhogeapét, papaqa neka køkouk. Tiqa iz oníks. Neka nømé ndizave, gi-siks-ez, ndigu køkókuk. Tiqa iz kanelión. Neka nømé ndizave, gi-seven-ez, ndigu khakhavá. Tiqa iz klisoláit. Neka nømé ndizave, gi-eit-ez, tiqa iz belíl. Neka nømé ndizave, gi-nain-ez, ndigu khakhavá. Tiqa iz topáz. Neka nømé ndizave, gi-ten-ez, ndigu klisoplás. Neka nømé ndizave, gi-eleven-ez, ndigu aiyazín. Neka nømé ndizave, gi-tuélv-ez, ndigu køkókuk nømé. Tiqa iz ametís. ²¹ Mboqog tuélv ate gi:goam, aqeing khakheitáp. Mboqog kopokopo, aqeing kopokopó gini-khakheinøvemém. Taon-te ndógo, nakhoa kandambaqape, gól gini-khakheinøvemém. Ndógo ùnime:-bæbæs. Andé glás. Bøi segé-løwáz, yaq voqóqeiiv.

²² No Mbumbukiam-qa khoev qeiviáv, ta taon-te ndógo. Zapa ndógo, ndego Evezøza Mbumbukiam, ndego bazaføgakh ate ndægo ndømbogo,

neka ndego Sip Nakhasam, ekezan ndígú, ta taon-te ndógo. Ndigu ekezan, andé Mbumbukiam-qá khoév, ta taon-te ndógo. ²³ Nqanek taon, khøuwa neka løvøyak mbaín, waev tømbo-etoumat. Ndógo kopømbá. Zapa ndógo, waev Mbumbukiam-qá waev mbo-etoumatún. Neka Sip Nakhasam, ndego andé taqá lampá. ²⁴ Bawabawan ate tægoat, ta taon-qá wáev giníyagát. Neka manqei-qape kawakawa-za tinø-okhoát ndógo, ekeza gigiap mbomømboma vø-upøgim. ²⁵ Taon-gi mboqog tokovemáv, khøuwa tema. Zapa ndógo, lova mbaín. Paveat mba ndógoát. ²⁶ Bawabawan ate ndægo, tiqa gigiap mbomømboma neka fia kandakanda, taon-té ginø-upøgimát. ²⁷ Geté gekha gigiap ndógo, Mbumbukiam-qa bøi-te khavim-us ndógo, kopømba mbaín, tø-oe. Neka ezoqa ndigu matev soqøsoqa ndimatanam o khavozam manqat ndimanqate, ndigu ma gé-ozák. Ti-mba ndígu tí-óz, tiqa iziz Sip Nakhasam-qa khandi mbuk-te ndøpeawap.

22

¹ Yaq ndego enzol ezoqam, no kea me:nømánd. Ta ibøkha ndógo, ezoqa khandi zø-etoám. Ndógo bæbæs-qapé. Andé glás. Nqanek ibøkha, kawa ezoqam-qá qonam nonqo-té qando-okhó, ma Mbumbukiam neka Sip Nakhasam ndiqonøve. ² Taon nakhoa livin-té qanuqæét. Kea keoqa yaqyaq-a, tae ndøpøé. Ta tae ndógo, ezoqa khandi ndøzø-etoam. Nqanek tae, løvøyak tuelv ate ndi:gu, sùgumu-vi:matún. Neka taqa esokho mulømula-ús. Enqoni-us ezoqam bawan vinivinimba khakheinøvem nonqó. ³ Neka ta taon-te ndógo, gigiap o matev nøme mbaín, Mbumbukiam-qa qaqa mokho-te ndøugu. Kawa ezoqam-qa qonam nonqo, mú:goát, ma Mbumbukiam neka Sip Nakhasam tiqonavat. Ezoqa ewaqape, tisokhoat, ndigu Mbumbukiam-qá sasae ndógoát neka vømbó-vizupát. ⁴ Ndigu bugug gembóqevát neka teqa iz kawapap-te vøzømbó-peaupát. ⁵ Lova nøme mbaín. Segégoát. Ndigu lampa neka khøuwa beawap, mbaín. Segéyagát. Ndógo kopømbá. Zapa ndógo, waev, Evezøza Mbumbukiam zø-etøumát. Yaq nginik ezoqam, miavmiav mó:kawaeztát.

Yesu tendoqavan

⁶ Yaq ngenek enzol ezoqam genø-ein, “Nqanek manqat ate ndægo, qoqo-ewagat, unimanqatin-qapé. Evezøza Mbumbukiam, ndego ekeza Nqova tegi manqa vevezam ezoqam ndezø-etoam, tegé enzol ezoqam ndokhofotáv. Nó. Tende-khofotán ndógo: No tegi sasae ezoqam nøtézmás, ande gekha matev me, avønin-qape tøfakhanam. Ndógo sà befakhanám.”

⁷ Yesu äv gene-manqaté nqægo, “Nqáe! No avønin nófakhán. Gekha ezoqam ndego, nqanek manqat tembopavat, Mbumbukiam gevevezam, ndego khanakhanakh mbá geabetegó.”

⁸ No Zíon, nqanek manqat ate ndægo qæ-ewagat neka matev vøe-qeivat. Yaq no manqat qatumu-ewag neka matev vøtumū-qeiv, no ndego enzol ezoqam-qa zenda tokhotapak-qa megemege-te, ndego nqanek

21:23 21:23 Isa 60:19-20; Veve 22:5   **21:24** 21:24 Isa 60:3, 5   **21:25** 21:25 Isa 60:11   **21:27** 21:27 Isa 52:1; Ezek 44:9; 1 Ko 6:9-10   **22:1** 22:1 Ezek 47:1   **22:2** 22:2 Ezek 47:12; Gen 2:9; Zech 14:8; Joel 3:18   **22:4** 22:4 Met 5:8; Veve 3:12   **22:5** 22:5 Dan 7:18, 27; Veve 5:10; 20:6; 21:23, 25   **22:6** 22:6 Veve 1:1   **22:7** 22:7 Veve 1:3   **22:8** 22:8-9 Veve 19:10

matev ge:nømendimat, nøkeza kha, manqei nøtelaváo. Neka ambá nombovizamín. ⁹ Geté ndego āv genømbe-eín nqægo, “Nandav ndømatànám. Até nò-a, no Mbumbukiam-gé sasae ezoqám, av qo nqoqote:go neka qogi Klisten qafuap ndi:gu, ndigu Mbumbukiam-gi manqa vevezam ezoqam, neka ezoqa ewaqape, nqanek manqat ndimbopaev, nqanek mbuk-te nqapeawap. Geté Mbumbukiam qombóvizám.”

¹⁰ Yaq ndego manqat nøme, āv genømbe-eín nqægo, “Nqanek manqat, Mbumbukiam gevevezam, nqanek mbuk-te nqapeawap, ndøkhonãð. Zapa ndøgo, nqanek matev tøfakhanam, khøuwa avønín. ¹¹ Ezoqa ndego, manqa-zapa ndematanam, ndego manqa-zapa matanam-te, sà bemá. Neka ezoqa ndego, matev soqøsoqa møqæ ndego, ndego teqa matev soqøsoqa gone-te, sà bemá.* Geté ezoqam ndego, matev eqeieqei ndematanam, ndego teqa matev eqeieqei matanam-te, sà bemá. Neka ezoqa ndego, Mbumbukiam-ge ndego, ndego Mbumbukiam-qa matev-te, sà bemá.”

¹² Yesu āv gene-manqaté nqægo, “Nqáe! No avønín notøndónáv. No yaq-fiá namba nøtégeáv. No ezoqa ewaqape, āv tæzømbé-etøomit, av ezoqa kopokopo matev gi:matønumam. ¹³ No zapá neka no váev. No ndégo, ndo:megeat-a, ndøndøpãēv. No bugukhokhof vøegoam-a, vaev-te vøegoāt.

¹⁴ Gekha ezoqám ndigu, tiqa ndabua ndisunguzu, ndigu khanakhanakh mbá giabitigú. Ndigu tae nanga ndigu, ezoqa khandi ndøzø-etoam, ndølogém. Taon-gi mboqog, segezø-mboqozotát, vø-øz. ¹⁵ Geté ezoqa ndigu, ande gaqo me ndi:gu, taon-te gé-ozák. Bavokhó gonó-waniapát, ezoqa ndigu, manqa-sisi ndimatanam neka mambe ndi-okho neka ezoqa pakhapakha ndizøkhanæ neka batae ndimbovizap neka gekha ezoqa nøme, meakha manqat ndøzømbe-khaneat neka ezoqa ndizømbe-khavoza.

¹⁶ No Yesú, nøkeza enzol ezoqam zo-te qatøndo-khofotav, ndego zo nqanek manqat te:zømesim. Klisten bawan vinivinimba, nqanek manqat, bètezøtéz. No Deivid-gé zapá neka tegé zeó. Neka no pave ndukuam bæbæs-qapú.”

¹⁷ Mbumbukiam-ge Nqova neka Sip Nakhasam-gu sævam, āv gini-manqaté nqægo, “Vøndoqáv!”

Neka gekha ezoqám ndego, nqanek manqat te-ewagat, āv geabete-manqaté nqægo, “Vøndoqáv!”

Neka gekha ezoqám ndego, ibøkha naq ndømbopapat, yà betøndowáv. Poev tømbo goat, ibøkha bē-izam, ndøgo khandi ndøzø-etoam. Yaq-mbá segé-izám.

Zion-qa vaev manqat

¹⁸ Gekha ezoqám ndego, nqanek mbuk-qa manqat ndeyoge, Mbumbukiam gevevezam, no ndego āv qambøe-manqaté nqægo: Ezoqam ndego, nqanek manqat-te, manqat nøme to:ve, Mbumbukiam te-te ndego, matev soqøsoqa mó:-áo, av nqanek mbuk-te nqæpeawap. ¹⁹ Neka ezoqa ndego, manqat nøme tekhofoe, nqanek mbuk-te nqapeawap, ndøgo Mbumbukiam gevevezam, Mbumbukiam teqa tae nanga

22:11 22:11 Dan 12:10 * **22:11** 22:11 Ezoqa av nginik ngi:gu, yaq-fia ndøqeivím. **22:12** 22:12 Isa 40:10; Jer 17:10; Veve 2:23 **22:13** 22:13 Isa 44:6; Veve 1:8, 17; 21:6 **22:14** 22:14 Gen 2:9; 3:22 **22:16** 22:16 Num 24:17; Isa 11:1, 10; Lom 1:3; Veve 2:28; 5:5 **22:17** 22:17 Isa 55:1; Veve 21:6 **22:18** 22:18-19 Deut 4:2; 12:32

ndøkhofóé, ezoqa khandi ndøzø-etoam. Yaq ndego Mbumbukiam-qa taon-te géyageák, av nqanek mbuk-te nqæpeawap.

²⁰ Ndego ezoqam, nqanek manqat nde-unimanqatinat, ni-te, ndego āv gene-manqaté nqægo, “Unimanqatín. No avønin notøndónáv.”

Amén. Nqanek manqat unimanqatín. Nigi Evezøza, Yesu. Vøndoqáv!

²¹ Nigi Evezøza Yesu-qa kuku matev, ndøgoát, zo namba, zo ate ndøzøte:go.